

098 DA170.R42 f.3

Starks & Greene

No. DA170.R42 U3
The Public Library of the City of Boston

W. James

HISTORIAE
BRITANNICAE
NOTIÆ ET MIT
ANGLICANAE
SCRIPTORES XX.

DUOBUS VOLUMINIBUS COMPREHENSI.

*

Imprimatur,

T I M. H A L T O N

Pro-Vice-Can. O X O N.

Feb. 3. 1690.

HISTORIAE
BRITANNICAE,
SAXONICAE,
ANGLO-DANICAE,
SCRIPTORES XV.

E X

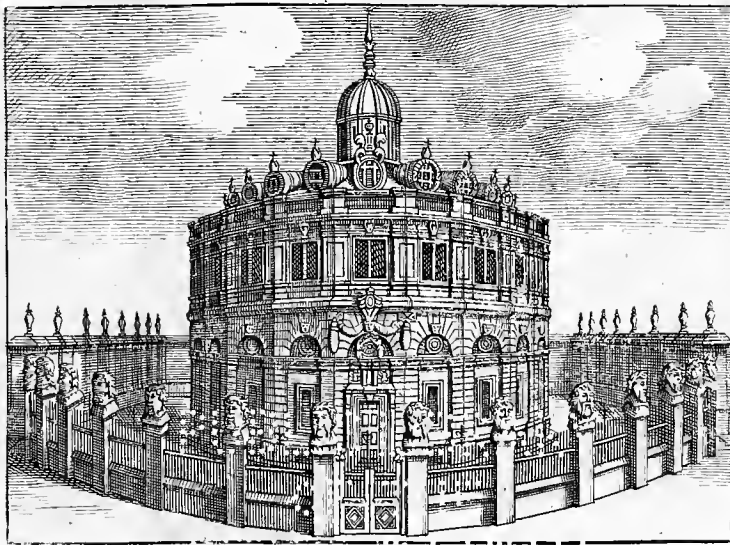
VETUSTIS CODD. MSS. EDITI

Opera

THOMAE GALE Th. Pr.

Præfatio ostendit Ordinem.

Accessit Rerum & Verborum INDEX Locupletissimus.

8931

O X O N I A E,
E THEATRO SHELDONIANO
M. DC. XCI.

*DA170
R142
V.3

Billings
Mar. 21, 1906
a.
3 vols.

UNIVERSITY OF CALIFORNIA
LIBRARY
DURHAM

CONTINENTUR

IN ~~PRIMO~~ hoc

VOLUMINE.

1 Gildas	Pag. 3.	9 Anonymus Elyenf.	p. 463.
2 Eddius	p. 40.	10 Thomas Elyenf.	p. 489.
3 Ninnius	p. 93.	11 Joan. Wallingford	p. 525.
4 Afferius	p. 141.	12 Rad. de Diceto	p. 553.
5 Ran. Higden.	p. 179.	13 Anonymus	p. 560.
6 W. Malmesb.	p. 291.	14 Joan. Fordun.	p. 565.
7 Anonymus Malmef.	p. 337.	15 Alcwinus Flaccus	p. 730.
8 Anonymus Ramef.	p. 385	Appendix.	p. 735.

CONTINENTUR in Secundo VOLUMINE.

1 Annales de Margan.	Pag. 1.	3 Annales Waverleienfes	p. 129.
2 Chronicon Th. Wikes	p. 21.	4 Galf. Vinefalvus	p. 247.
Walterus Hemingford.			p. 455.

Cum Indicibus copiosis.

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
Boston Public Library

B E N E V O L U M
L E C T O R E M
P R Æ F A T I O.

Ulla fere *Cis Alpina* gens (Lector candide) rerum suarum Scriptores nacta est aut antiquiores, quam *Britannia*; aut accuratiores, aut denique numero plures, qui sua tempora literis commendarunt; affectantes potius fidelium Amanuensium gloriolam, quam Historicorum ingentium ostentationem.

Hispani quidem *Isidorum Hispalensem*, *Galli Gregorium Turonicum* primos apud se in hoc scriptionis genere laudant; Horum tamen utroque noster *Gildas*, omnium consensu antiquior comperietur. Nec habent quenquam *Hispani*, *Galli*, aut vicini nobis *Germani*, quem, post longum intervallum, *Beda* nostro, homini Sanctissimo, opponere velint. Postremo, si numerum Historiographorum quisquam inire cupiat, facile hac quoque in parte circumpositas, & magnas quidem illas nationes vincemus.

Quaquam autem hæc à me vere dicta fuisse constat; nescio tamen quâ infelicitate evenerit, ut nondum jam diu exortus fuerit aliquis apud nos, qui *Historias Britannicas*, perspicua brevitate, fide inculpabili, & Latino sermone deduxerit ad sæculum huic nostro proximum. Sane apud externos reperire est quam plurimos, qui suam quisque gentem, imo alias, ab ipsa origine, face Historica illustraverint.

Rationes causasque hujus infelicitatis & defectûs dum apud me subinde meditor & indago, duas inprimis deprehendisse videor. Quarum prima ista occurrit

Magna quondam fuit codicum Historicorum, in diffitissimis locis & obscuris terræ angulis retrusorum, ignoratio.

Huic accedit anxia adhuc in plerisque hodiernis Bibliothecis veterum Manuscriptorum librorum incarcerationio.

Priorem harum causarum sustulit & amolitus est vir industrius *Joannes Bostonus Buriensis*. Is quippe, regnante *Henrico Septimo*, omnes omnium *Angliæ* Monasteriorum

P R A E F A T I O

Bibliothecas perlustravit, & quos Historiographos (nec non & alios auctores) earum quælibet subministrare ad usus doctorum hominum valeret, Locupleti *Catalogo* complexus est.

Non est tamen diffimulanda Monasteriorum subversio, quæ brevi subsecuta est: Hæc Libros omnes disperfit, & *Bostoni* providam diligentiam, maxima ex parte, inutilem reddidit. Nec fieri potuit, in tanta hominum fuga, ac tunc temporis facta est; in tanta rerum pretiosissimarum distractione, quin boni etiam codices, (nam malum fatum eos semper urget) aut corrumpèrentur Domi, aut in Longinquas terras amandarentur. Certe si famæ receptæ & inveteratæ credere liceat, unus *Polydorus Virgilius* Quæstor tunc apud nos *Pontificius*, navem istis Spoliis onustam à ponte *Rhoffensi Romam* misit.

Utcunque, calamitas illa, quæ afflixit religiosas Domos, non tantum Dispendii attulit Historicis nostris, quantum primo aspectu minitari est visa. Dei enim benigna providentia (qui lucem è tenebris, & ordinem ex Chao produxit) viros aliquot magnos, eximieque de omni posteritate merituros excitavit, qui disjectos & palantes auctores certatim conquiverunt, & coemerunt.

Hos insignes viros, quoniam scire Lector expetis, me nomenclatore cognosces. Inter eos igitur recenseo *Thomam Cromwellium*, *J. Foxium*, Reverendissimum Antistitem *Cantuariensem Matthæum Parkerum*, *J. Baleum*, *Cæcilios*, *Bodleum*, *Thomam Howardum Arundeliæ* comitem, & potissimum *Cottonios*.

Omnes Hi, fatorum Sævitiæ intercedentes, nullis sumtibus, nulli parcentes labori, Tabulas post naufragium diligenter collegerunt: Digni profecto, quorum fama extendatur; quoniam priorum famæ, & posterorum commodis ipsi consultum iverunt.

Atque ita rem eo tandem vertisse videamus; ut jam multo expeditius sit contexendæ Historiæ negotium, quam fuerat ante Monasteriorum demolitiones. Plane, istius Fabricæ instrumentum materia, & sylvæ longe nunc est parabilior, quam fuit ætate *Bostoni*.

Si tamen inquisitio vetustorum librorum adhuc cuiquam nimis operosa appareat; sciat is magnificos illos Patriæ & eruditionis principes Viros, quos paulo prius deprædicari volui, omnes suas librorum Gazas, magna Liberalitate, in *Academias* nostras transcripsisse. Habet *Cantabrigia*, habet *Oxonium* tum publicas tum privatas Bibliothecas instructissimas, & finitimis

AD LECTOREM.

nitimis gentibus invidendas. Denique, ut omnis causatio è medio penitus tollatur; Sciat ille, quifquis bona fide Historiam nostram per omne ævum explicare sataget, nullum laudatum Scriptorem à se desiderari exoptarique posse, quem *Cottonianus* ille incomparabilis thesaurus promptissime non exhibebit; Ea est, & semper fuit *nobilis Domus* erga literatos indulgentia.

Altera nunc istius querelæ, seu infelicitatis causa in examen veniat. Audio sane multos sæpiuscule queri, *Admodum difficiles esse Bibliothecarum aditus; Aureum vellus* (quod aliqui critici antiquas fuisse membranas firmissime credunt) *extra fabulam à draconibus fuisse custoditum; idem enim hodieque fieri apud nos contendunt.*

Improbitas hominum omnem istam cautelam induxit; & necessitas, quod jubet, excusat. Quis non incandescat liberima indignatione, cum videat substractos forulis optimos quoque libros, quorum tamen indices & nomina in catalogis conspiciantur? Quis non ingemiscat, cum alios intueatur truncatos, deletos, rasos, & omni barbarie violatos?

Duo in hoc genere, omiſſis innumeris, exempla adfero. Extat Homilia quædam *Saxonica Cantabrigiæ*, in qua Homilia doctrina illa, (prisca Patribus Ecclesiæ ne per somnium quidem cognita) recens, inquit, illa doctrina *Transubstantiationis* evertitur. Sed non impune; Duæ tresve lineæ mala manu eraduntur. Dices, qui sciri potuit, quid iste docuerit locus, jam vacuus & mutus? Erat, (nam veritas opprimi non potest) *Exoniæ* eadem Homilia diligentius conservata, sana & integra.

Secundum nunc exemplum mecum perpende Lector; quod quidem omnem *Bibliothecariorum* morositatem facile tuebitur.

Jussu Ecclesiæ *Britannicæ* auream Epistolam *Alcwinus* nos scripsit contra *Cultum Imaginum*. Fulsa erat ea Epistola plurimis è S. Scriptura legitime petitis testimoniis; suffragiis confirmabatur totius *Britannici* cleri; Synodum *Francofurtanam*, & *Carolus Magnus* de cultu illo *imaginoso* fluctuantes mirifice erudivit; errorem nascentem confutavit, veritatem asseruit. Hæc Epistola, o factum male! desideratur; Aliæ minoris momenti fati multæ ad nos ab *Alcwin* descenderunt, quibus profecto omnibus, æquo animo, præ hac una, carere possimus. Auget dolorem, quod volumen ipsum hætenus in oculos incurrat, ex quo multi credunt (adducti non obscuris vestigiis) illam Epistolam fuisse excisam.

Esto tamen; *Bodleiana* Bibliotheca suos calamo exaratos auctores: itidem & *Benedictina* suos sollicitius recondunt.

Iterum ad *Cottonios* decurramus; Horum fores (ut illæ *Musarum*

P R A E F A T I O

larum, apud *Pindarum*) omnibus patent. Testes appello *Theologos*, *Antiquarios*, *Jurisconsultos*, *Bibliopolas*; qui quidem omnes ex *Cottoniana* Bibliotheca, tanquam ex perenni, sed & communi fonte, sine impensis, & molestia abunde hauserunt.

Opinor igitur huic five querelæ five obstaculo, quod satis est, fecimus. Et poterat ea quidem inanis & omnino supervacanea videri: serum enim est custodibus Bibliothecarum dicam nunc scribere, postquam omnes jampridem *Sosiorum* tabernæ Historicos nostros, magna copia, nummis paucis venum exponant.

Nequis enim penuriam monumentorum antiquorum caufaretur; Plurimi literarum Patroni, cives egregii, Patriæ amantes, & rei publicæ studiosi, pulchre caverunt; qui suas ipsi Bibliothecas referantes, in usum & finem lectoris effuderunt *Vitas*, *Annales*, *Historias*, *Chronica* omnium temporum.

Hujusce chori, merito suo, præfulem laudo Sanctissimum illum Archiepiscopum *Cantuariensem Matthæum Parkerum*. Secundas tribuo *Gulielmo Howardo*; Tertias *H. Savilio*. Nec silentio obvolvendi *Camdenus*, *Seldenus*, *Watfius*, aut denique piissimus integerrimusque vir *Joannes Fell*, *Oxonienfis* Episcopus mihi, non nisi præmissis honore, semper recolendus.

Magni Ego hujus & magnifici viri creberrimis hortatibus, & cum moreretur, divina voce instinctus, descripsi, propriis sumtibus, aut manu, hos *ineditos rerum Britannicarum Scriptores*, & inter mille molestias eruderavi. Tantum apud me valuit five morientis & cœlos jamjam ingressuri obtestatio, five communis Parentis amor & utilitas; Nam privata comoda me secutum fuisse suspicabitur nemo.

Ex his autem Scriptoribus *Gildas* primo cum præfatione *Polydori Virgilii* exivit; deinde cura *Joannis Josselini*. Hæ duæ editiones adeo inter se discordabant, ut omnem fidem *Autori* suo detraherent, & *Gildam* in *Gilda* adhuc quæreret. Quare consultissimum habui eum denuo excudere; scripto codice usus, quem priorum editorum neuter inspexerat, quique purus esset à foeda & absurda interpolatione, quæ alia exemplaria infamarat.

Nec uni foli in emaculando *Gilda* innisus sum libro: aliunde etiam ad hanc rem suppetias accersivi.

Tu igitur, optime Lector, boni consule Laborem nostrum in his Historicis concinnandis infutum. Duas res tibi scio esse charissimas, Tempus & oculos. His ut Tu parceres in veteribus Legendis, equidem nec oculis meis nec tempori peperci. Quod profecto haud fecissem, *ni Te*, Et hæc studia pæne *plus oculis meis amassem*.

A D L E C T O R E M.

ISTA scripseram; & jam in eo eram, ut Tibi, ut hujusmodi curis, Lector, longum VALE dicerem; cum, ecce! intervenit Vir quidam primarius, in omni eruditionis genere celeberrimus, & Antiquitatum Patriæ, si quis alius, scientissimus. Is continuo mecum disputare; *Aliud quoddam volumen Historicorum adhuc desiderari; istius me jam olim spem ostendisse. Multa ab ingressu Henrici III. ad Henricum VIII. aut intacta videri, aut timide gelideque fuisse tractata. In illo intervallo Scotiam subactam, Galliam victam, pacatam Hiberniam. Flevisse illa tempora Reges depositos, bella intestina, Nobilitatis & Legum oppressionem, Papparum dominatum, Plebeios furores, Eboracensium & Lancastriensium odia internecina, Regiæ Domus scenas plane Tragicas & largum cruorem. Horum tamen omnium steriles oppido & jejunas nos nunc legere Narrationes, & Breviaria potius quam justos commentarios.*

Est autem istius, (Pergit Ille,) intervalli ideo diligentior ratio, & accuratius examen a nobis ineundum, quoniam & vivimus, & morimur eis legibus, quarum per sæpe mentem non capimus, eo quod earum origines & præviæ occasiones hætenus lateant in caligine istorum infidelium temporum. Quid quod illa ipsa Sanctissima Legum apud Nos Mater, Magna Charta; nusquam hodie compareat. Adi oraculum; consule Jurisperitorum Deum. In Charta, quam ille ut genuinam, & juris Municipalis fundum explicandam sibi proposuit, ista occurrunt His testibus Bonifacio Cantuariensi Archiepiscopo, E. Londinensi Episcopo, &c. Anno regni nostri (i. Henrici III) nono. Atqui Bonifacius ante annum XXVII. Henrici III non erat Cantuariensis Archiepiscopus, nec erat E. Londinensis Episcopus, quamdiu sedebat Cantuariæ Bonifacius.

Mirum dictu, Simon Montfortius leges aliquot rogavit; Henricus tertius pessimis usus consiliis, (hoc ei solenne fuit) non assensit. Inde bellum civile, & proscriptiones. Et tamen, quis crederet? illis ipsis Montfortii nefarii placitis obsequium persolvimus.

Vide & illud; Henricus V. Homagia Magnatum suscepit, antequam corona capiti imponeretur: Polydorus hoc memorice prodidit. Rite id fuisse factum volunt aliqui; totumque illud cæmen jurisjurandi, quod Rex Inaugurandus præstat, arbitrarium esse affirmant. Sed regni consuetudines, & mos majorum, & veritas aliud volunt. Hæc tamen nullam lucem accipiunt a scriptoribus jam publice extantibus; quemadmodum nec alia multa: quare ad tenebras has dispellendas aliam tibi, inquit, lampadem censeo accendendam.

Hæc oratio tanti viri, quanquam me de priori sententia, Le-

P R A E F A T I O

ator erudite, non dimovit ut debuit, forte tamen Te, aut Tui similem aliquem permoveat, ad proximum illud desideratum volumen Historicorum elaborandum. Permite me *ἰδοίμην* canere. Videor jam jam animo cepisse prospectum hujusce negotii. Admodum numerabiles sunt, qui inter *Henricos III. & VIII.* scripserunt; quia tuto scribere non licebat. Subitæ erant conversiones & rotæ rerum. Istis *Euripis Joannes Fortiscutius* deprehensus, ad spongiam se minime dignam adigebatur.

Nec Tu hic nimis sectaberis (si me audias) vegrandes illos præcipue, & mille paginarum extractores; Satis constat, gemmam sæpius in ostreo Britannico, quam Balena reperiri; & arcana rerum frequentius nobis aperiri ab Exiguis Historicis, qui in remotis Monasteriis latitabant, quam ab iis, qui fere in aula volitantes, *Regii Historici* salutabantur.

Naturæ speculum in parvis quærebat *Epicurus*; Ego autem veritatis imaginem in minutioribus scriptoribus; præsertim, si sui ævi res memorabiles exponant. Nam in picturis prima manus optatur. Et vinum, si testam primam mutet, flos deperit & vappa fit. Hæc de tertio volumine, quod expectatur, dixisse sufficiat.

Venio jam, ô Lector patientissime, ad agendum paucis cum eo viro, quem ad Historiam universam hujus gentis scribendam aliquando exoriturum confido. Præter ea rerum gestarum monumenta, quæ in libris editis & edendis continentur, alia sunt subsidia, aliæ opes diligenter comparandæ.

Primo igitur Historiographus ille, quem animo fingo formoque (& Tu fortasse is es, quem optarem) sedulo evolvit omnis generis *Rotulos* in *Turre Londinensi* repositos. Horum cognoscendorum tanto major debet esse ardor & fitis, quanto certior & sanctior eorum Auctoritas existimatur. Inter *Rotulos* potissimum consulat eos, qui *Parliamentarii* appellantur. Quorum inspectio & fructuosior, & minus difficilis; quique pluribus exemplaribus descripti in usum liberiores emanarunt. *Rotuli Normannici, Aquitanici, Andegavenses*, & alii *forinseci* (sic vocant) nullo modo prætereundi; si priora & posteriora regum nostrorum gesta plene explicare cupimus.

Quotus autem quisque est Historicorum nostrorum, qui istam in partem fatis incubuit? unum duntaxat collaudandum habeo, *Monachum* illum volo *Bridlingtoniensem*, quem constat multa *Acta* publicis in conciliis *Statuta & Ordinata* circa tempora Ed. III. retulisse in *Chronicorum Incidentia*, (sic librum suum inscripsit) sed id opus aut periit, aut latet.

II. Penetrandum est Historiarum harum conditori in *Sanctuarum*

AD LECTOREM.

arium illud Regium, quod patrio vocabulo dicimus *Paper Office*. Hic intuebitur fontes rerum, arcana status, prima maximorum eventuum flamina, *Legationes, Epistolas, Rescripta Principum, Fœdera*. Præclare hoc vidit accuratissimus, & fidei plenissimus *Scriptor Reformationis*, cujus operis fundamenta & statumina fore omnia ex hoc armario depromebantur. Præbeat illa in fine *Appendix* Auctori quidem testimonium veracitatis, aliis scribendi exemplum.

III. His addere oportet utriusque Domus *Parliamentaria Libros Diurnos*. Hujus commatis prodierunt conflictiones, aliquot volumina, expectantur alia. Ex his & legum origines, & gravissimarum Actionum causarumque exitus optime perspiciuntur.

IV. Quartum fortiantur locum *Jurisperitorum Responso, Judicium Opiniones, & Annales*, quos *Peare-Books* appellant. Veniant quoque in censum hunc *Leges Saxonicae, Leges Henrici I. Glanvilla, Bractonus, Thorntonus, Auctor Speculi, Fleta*. In his siquidem omnibus non contemnenda Historica ramenta servantur, quæ alibi, ni fallat memoria, non inveniuntur.

V. Diligens Historiæ nostræ contextor *Monasticon Anglicanum*, tanquam *Chronicorum* particularium penum quendam refertissimum, fideliter excutiet. Nec minus curioso oculo perlustrabit *Benedictinorum Acta*, in quibus permulta reperiet, quæ ignorari non debent; tametsi ad primæva tempora plurimum spectent. Denique si opus suum omnibus numeris esse velit absolutum, Scriptores externos Gallos maxime, in consilium adsciscet. *Bella, Fœdera, commercia, Matrimonia* nostros Reges sæpe cum *Galliarum* Regibus permiscuerunt. His in rebus qui sanum judicium exercebit, utramque partem audiat, oportet.

Jam, magna mihi hic copia commemorandi, quæ partes, quæ membra & articuli Historiæ patriæ quasi luxati & interrupti pendeant; quos concinnare nemo poterit, nisi *Gallorum* scrinia invifat. Exemplis paucis has quasi foveas ostendam.

Cur *Gulielmo* primo *G. Rufus* in regno successerit, posthabito seniore fratre *Roberto*, aut nullam, aut futilem rationem adferunt nostri homines. Habuit certe ea res nobilem controversiam; cujus *Gallorum* Rex arbiter delectus, solenne pro tribunali decretum protulit, & Fratres ad concordiam reduxit.

Asylum libertatis priscae *Magna* illa *Charta* Regis Joannis; tanto Sanguine quæsitæ, toties empta, redempta, quiritata, si *Matthæo Parisio* libeat stare, apud nos non extat. Sic veteres illi *Trojani* suum *Palladium* custodiebant; Sic nos, eorum

P R A E F A T I O

rum posterius, nostrum. Hæc tamen *Charta* ad hoc ævi in Archivis *Gallicanis* conspicitur, & qualis & quanta fuerit cum primo publicaretur

Liceat eorum, quæ supra dixi, tertiam probationem subnectere. Post magnas inter *Henricum III* & *Barones* digladiationes, tandem Partes litem totam *Gallorum* Regis iudicio permisere. Hæc quidem nostri scriptores produnt. Quæ autem fuerint *conditiones*, quæ capita istius compromissi; adhuc, quibus rationibus *Gallus Henrico* causam adjudicaret; cur *Montfortius* iterum ad arma decurreret, cognosci non potest, nisi *Gallos* scisciteris. Hæc monuisse satis erit, nec pluribus opus est argumentis.

Satis farcinarum, *Inquies*: modo humeri eis ferendis idonei ostendantur. Equidem mihi non videor iniquum quippiam aut impossibile postulare. Nam sæculo superiori *Lelandus*, *Baleus*, *Joselinus* homines cordati de Historia nostra ad suam ætatem describenda serio agitabant, & magnis animis negotium aggressi sunt. Postremo sperare idem ab hominibus hujus sæculi quæ tandem importunitas, quod *Trogus*, quod *Livius*, quod *Diodorus Siculus*, imo è recentioribus bene multi, cum summa laude, suis popularibus, ubivis gentium, præstiterunt. Facile mihi omnes assensuros pro certo habeo Hominem quendam, parem huic provinciæ conficiendæ, non ita dudum apud nos floruisse; *Joannem Seldenum* intelligo.

Remigitur à capite totam arcessamus. Historiæ materia & inquisitio propemodum confecta est. Accedat collatio, delectus, iudicium; vannus & cribrum. Procul habeatur studium partium, & factiosum ingenium. Nam de Stylo & dictione minus laborandum. Speculum imitatio commendat, non aurum aut gemmæ. *Plinius junior* non veritus est pronunciare; *Historia qualitercunque scripta delectat*. Ultra veritatem & expositionis simplicem religionem nihil exigitur. Non verba sed res quærimus.

Plura istis monitis, sive consilio, non addo, tametsi plura suppetant; nam & aliena videri possint ab instituto præsentis; & Te, Lector, fatigatum ad primam hujus tomi paginam deducere non minus à verecundia esset alienum. Res tamen ipsa postulare videtur, ut de his Auctoribus & libellis, eorumque ætatibus et ordine præmittantur quædam quasi Notitiæ; ita ad lectionem facilius via munietur, ita & legenti constare poterit, qua diligentia ipse in his evulgandis sum versatus, si codices MSS. indicavero, è quibus istos omnes expressi.

AD LECTOREM.

GILDAS. p. 3.

Gildas Historicus, Albanus, Badonicus, Sapiens, (tot enim innotuit titulis) Iltuti discipulus (ut prodit vitæ Scriptor Monachus Ruyensis) floruit in illo Banchorensi nobili cœnobio. Vixit contemporaneus multis Regulis Britannis, qui simul locis diversis, cum imperio præfuerunt suis. Hos ob scelera, & rempub. male administratam, ipse in transmarina Britannia (extra periculum) constitutus acerbe exagitat. Unum ex iis ad sanam mentem revocavit; nam in quodam Chronico Cambrico legi de Constantino, quem Gildas increpuit,

CONVERSI O CONSTANTINI AD DOMINUM.

Scripsit præter alia *De Excidio Britannia*. citant Beda, Alcuinus, & Lupus, Saxonici scriptores: vixit anno 512, ut alii 565, vel, ut aliqui, 580. De eo W. Malm. in *Antiq. Glaff.* p. 296. *Gildas Historicus; cui Britanni debent, si quid notitiæ inter cæteras gentes habent.* De eo pauca supra dixi.

E D D I U S. p. 40.

2. Eddius, vel Heddius, cognomento Stephanus; *primus, excepto Jacobo, cantandi magister in Northumbrorum Ecclesiis à Reverendissimo Wilfrido ex Cantia fuit invitatus*, ut scribit Beda l. 4. Hist. c. 2. Primus Wilfridi Episcopi Ebor. scripsit vitam soluta oratione, quam Fridigodus (Heddius fecutus) carmine constrinxit: hanc vitam ante aliquot annos descripsi ex perantiquo exemplari *Cottoniano*, edendamque dedi V. O. J. *Mabillonio*. Nunc eandem ad codicem MS. *Sarisburiensem* emaculatam & auctam emitto. Claruit Eddius anno Gratia 720. Quo tempore Ofricus Northumbranis imperitabat.

N E N N I U S. p. 39.

3. Nennius [aliis Ninnius] Banchorensis Cœnobiarcha, Brito, *Elvodugi Presbyteri discipulus*, ut Bostonus inquit. *Hic non contemnendus auctor* (verba sunt Balei) *ex Annalibus Romanorum, Scotorum (Hibernensium) & Saxonum composuit Historiam quandam, cui titulum imposuit, Eulogium Britannia*. Hoc nunc primo edimus ex variis varie corruptis exemplaribus

P R A E F A T I O

ribus, quam fieri potuit, (primis duntaxat curis) emendatum & repurgatum. Sex libellos ab hoc Nennio scriptos recenset Baleus. Cave credas; sunt utique omnes unus liber, diversis nominibus ad pompam insignitus. Unum Eulogium noveris, omnes noveris. Nennii codex, quem vidit ad S. Edmundum Baleus, & nunc servatur Cantabrigiæ apud Benedictinos, ea quæ dixi clare ostendit. Multi ex Historicis nostris Nennium laudant; Alii suo nomine, ut Rogerus Cestriensis in *Polycraticis* suis, alii nomine Gildæ, falsa inscriptione, opinor, decepti; inter quos Polydorus eundem errorem erravit; ut patet inspicienti annotatiunculam, quam propria manu suo MS. *Gildæ* præfixit. Habetur ille codex in Bibliotheca *Cottoniana*. Claruit Nennius anno salutis per Christum 620.

CHRONICON five ANNALES ASSERII.

4. Asserius [Ingulfo Asker] Menevensis, Britannus, in fano S. Davidis Discipulus Joannis Eriugenæ. Hic tantum Magistrum nactus, ad scribendum feliciori pede, quam priores illi, accessit. Præter vitam optimi Regis & Patroni Alfredi optime conscriptam, reliquit nobis Annales, quos nunc primum publico ex antiquo codice MS. Etiam cum illa appendicula in calce apposita. Lelandus appellavit Chronicon S. Neoti, quia ibi in manus ejus incidit. Habent fane eum titulum membranæ, sed manu recentiori; nunc exstat in Bibliotheca S. Trinitatis apud Cantabrigienses. Horum Annalium Marianus maximam partem in suam Chronicam comportavit, tanta fide, tanta diligentia, ut non mutaverit illas formas Sermonis & loquendi proprietates, quæ Asserii ævo & personæ conveniebant; Mariano autem, nullo modo. Scripsit, ut dixi, Asserius vitam Alfredi. Eam edidit Archiepiscopus Parkerus: codex ipsissimus quo ille usus est, stat in Bibl. Cottoniana. Hoc monui, quoniam id vellent aliqui ita non esse. In ea Alfredi vita obiter emendandus iste locus p. 15. l. 6. *Sicut ex Nobis Archiepiscopum propinquum meum.* Scribe *sicut & Novis Archiepisc. propinquum meum.* Obiit Asserius, Episcopus Scireburnensis, anno Dom. 909.

RANULPHUS HIGDENUS. p. 179.

5. Ranulphus Higdenus Monachus *Cestriensis* ad S. *Werbургam*. A mundi conditu ad suam usque ætatem Historiæ filum protraxit

AD LECTOREM.

protraxit, adposita annorum supputatione diligenti. Multa è Bibliothecarum situ primus eruit. Et plurima apud eum, ex Chronicis deperditis, leguntur. Paulo fervidior insurgit aliquando contra *G. Malmesburiensem*. Congefferat quidem Ranulphus in hoc suum Polychronicum (quod nunc primum Latine exit ex nostro codice membranaceo) exterarum quoque gentium res gestas; has in hac Editione refecui, ut spero, sine fraude Lectoris. Pro instituti mei ratione, in hoc volumine, usque ad tempora Normannorum quæ scripsit, exhibui. Nam inferiora jam pridem in manus eruditorum pervenerant.

Vixit Ranulphus sub *Richardo 2*, mortuusque est circa Annum Dom. 1362.

GULIELMUS MALMESBURIENSIS. p. 291.

6. Gulielmus Somersæt, Bibliothecarius *Malmesburiensis*; notissimus scriptor; imo pæne Pater Historiæ gentis nostræ. Et pervenisset ad summam laudem, si *carbasa* sua non *impleisset* poetico tumore; si veritatem Historiæ fabulis officiosis non contaminasset; si de *facetiis Gildæ*; si de *splendore, & dulcedine Aldelmi* minus prolixè judicasset. Præter alià multa (de quibus *Bostonus, Lelandus & Baleus*) reliquit

Antiquitates Glastoniensis Ecclesiæ.

Has Antiquitates transcripsi ex membranis vetustis Bibliothecæ *Trin. Coll.* apud *Cantabrigienses*. Vide n. 7.

ANONYMI ANTIQUITATES

Malmesburienses. p. 337.

7. Quoniam Libellus iste calamo exaratus nullum Auctorem profitebatur, ideo sub Anonymi vocabulo retuli in indiculum scriptorum horum. *Baleus* in Catalogo operum *Gul. Malmesburiensis*, inscripsit *Vitam S. Aldelmi*. Certum est, non esse alium à V. libro *Pontificum* ejusdem *Gulielmi*. Et *Baleus* imponit lectori, qui *Antiquitates Malmesburicæ* (quas composuisse ait *G. Malmesburiensem*) diversum opus esse ab ea *Vita Aldelmi* voluit. Sed *Baleus* numerat, non ponderat scriptores suos, non nostros. Hæc omnia probabo ex ipsius *Gulielmi* verbis. Is igitur in Libro *II de Gestis Pontificum*, p. 241. pollicetur se scripturum de *Aldelmo*. Isti loco clare succinit

P R A E F A T I O

Prologus hujus V. Libri p. 337. *Totius Angl. quaquaversum Episcopatibus circuitis, &c. domum revertor, ut de B. Patre Aldelmo pollicitum exequar meum.* Accedat his, quod ea omnia quæ p. 13. de *Gest. Angl.* præmiserat de *Aldelmo*, hic totidem fere verbis remetiatur. Lucubrationem istam quo anno consummaverit Auctor, multis exponit in fine. Eam e suppellectile mea promsi; primo quia nomen hujus Historici videbatur id postulare; deinde, quia ad pauca exemplaria (unum equidem solummodo vidi) recidisse suspicabar; denique, quod magni facio, quoniam permulta antiqua Monumenta & Chartas conservavit, quarum nonnullæ Chartis eis, quæ sunt in *Ingulpho* non concordant. Olim cum ederem *Joannem Scotum Eriugenam*, ex hoc libro longum testimonium citavi; id hic extat p. 360, & 365. ubi monendus es, Lector, ea quæ uncinulis includuntur, non esse verba *Gulielmi*, sed *Joannis Parisiensis*.

Vixit *Gulielmus* Anno Christi 1141, sub *Stephano* Rege.

HISTORIA RAMESIENSIS. p. 385.

8. Cœnobium *Ramesiense* multos eruditos homines educavit. Inter alios, hujus *Historiæ compositorem Anonymum*, dictionis puritate & Styli nitore, scriptorum nostrorum inferiorem nemini. Opus suum in IV *telas*, ut ipse loquitur, divisit. Harum *telarum* tres nunc proferimus. Quarta ab ingressu Normannorum, fortunam & statum istius domus pertexebat; unde hoc saltem constat Auctorem post id temporis vixisse. Res ista lucem tum accipiet, cum in lucem emerferit multum mihi quæsita, & multum desiderata illa pars quarta. Ex ea nonnulla laudat *H. Spelmannus* in *Glossario* quæ ad H. I. tempora referri debent. Incidi in excerpta quædam, quæ inde desumpta fuerunt; codicem fugitivum nondum potui retrahere. Liber ille *Scaccarii*, unde Ectypon hoc fecimus, non procedit ultra paginam 462 hujus nostræ editionis. Notulas quædam disjectas & confusas, in fine, neglexi; nam ad sequentia tempora, eæ, quales quales, pertinebant.

HISTORIA ELYENSIS ECCLESIAE per ANONYMUM p. 463.

9. Primum librum de *Historia Elyensi*, five de operibus *Ethelwoldi* quis conscripserit, nondum indagare potui. *Thomas*

AD LECTOREM.

mas Elyensis, qui tres libros de vita & translatione S. *Aetheldridæ*, & rebus *Elyensis* Cœnobii composuit, in præfatio libri secundi de hoc opusculo sic scribit: *Adelwoldus magna illic [in Ely] & digne commemoranda gessit, quæ non plene in libro vitæ illius exarata sunt. Quæ dum vir egregius, & prudens Herveius primus Elyensis Episcopus, ut relatu digna compererat, de Anglico in Latinum transferri fecit, sicque opere expleto librum de terris S. Aethelwoldi nominavit. Latent igitur tum Anglicani operis conditor, (nisi is fuerit Wolstanus Wint.) tum ejusdem Latinus interpres. Nam vita illa S. Aethelwoldi, quam in Anonymi cujusdam Historia de Malmesburia legi in collegio S. Trin. Cant. non esse ea videtur, quam quærimus. Herveius factus est Episcopus Elyensis A. D. 1108, Henrici primi anno 9. vel, ut Ramesiensis liber in Monast. Anglic. 1099. Circa idem tempus illum meum cœdicem scriptum fuisse (unde hæc edo) multis conjecturis colligitur. Confer cum his paginam 463. vide etiam *Observationes* V. D. J. Mabillonii ad sæculum II Benedictinorum. p. 738.*

HISTORIÆ ELYENSIS Liber Secundus
per Thomam Elyensem monachum. p. 489.

10. Thomas *Elyensis* Cœnobii monachus tres libros compilavit de Historia insulæ *Elyensis*, de vita S. *Aetheldrithæ*, de *Abbatibus*, de *Episcopis*, de *Translatione* S. *Aetheldrithæ*. Horum primum ediderunt *F. F. Benedictini*, sed non integrum; secundum nunc do, sed non totum; quoniam nihil in iis, quos omisi, attulit scriptor, quod non dictum prius. *Baleus* hæc opuscula videtur tribuere *Richardo Elyensi*; sed ejus meminit, & laudat III libro, is, quem nunc *Thomam* esse arbitramur. Vixit auctor post annum 1166, ut ipse scribit, & non anno 1169, ut *Godwinus* perhibet.

Liber meus ex quo editio hæc profluxit, scriptus fuit in membranis, tempore *Hen. 3.*

JOANNES WALLINGFORD p. 525.

11. Abbas Vigefimus Primus ad S. *Albanum* fuit *Ioannes Wallingford*. Ejus vitam, ingenium, mores & res bene perperamque gestas in *Vitis Abbatum S. Albani* cuiquam legere in promptu est. Sub nomine hujusce Viri extat in Bibliotheca nobili *Cottoniana* exiguum volumen, quod duplicem com-

plectitur Historiam; prior tractat tempora *Saxonica & Danica*, posterior à *Conquæstu* pertingit ad annum XLII *Henrici III.* continuata, opinor, per *Radulphum Wendover*; fane ille *Joannes* fato functus erat A. D. 1214.

Priori illi volumini nomen *Joa. Wallingford* præscripti; quod alicubi ipsæ membranæ ostendunt, donec dies certiora doceat.

Unicum hujus *Chronicæ* hætenus vidi exemplar, vetustum, obsolefactum, lacunofum; Hinc tot in excuso vulnera, tot errata. Fateor interim vitas Sanctorum me, data opera, aliquas abbreviasse, alias penitus prætermisisse, ut alienas ab instituto & consilio meo. Illud adjicio, multa in hoc scriptore haberi ex reconditoribus Historicis, præcipue de *Rebus Danicis*, quæ apud alios non temere occurrunt: consuluit quoque de iis rebus, quæ *Normannis* nobiscum communes fuerunt, scriptores *Normannicos*; quod pauci ante eum fecerunt. Valuit *Joannes* noster & carmine pangendo. Et videtur Historiam, vel historias memorabiles, versu tradidisse posteris. Certe apud multos, qui aut post eum scripserunt, aut veteres ante eum Historicos auxerunt & recensuerunt, multa ejus citari carmina mihi fatis constat.

R A D U L P H U S de D I C E T O. p. 553.

12. Auctor libri de *Fundatione Abbatiae Waldensis* vocat *Radulphum de Diseto*. Scripsit multa, de quibus etiam multa differuit clarissimus V. J. *Seldenus* in Præfatione ad X. *Scriptores*. *Abbreviationes Chronicorum* quæ habentur inter X. scriptores, (ut id obiter moneam) non fuerunt editæ ex optimo MS. Ego enim aliud exemplar vidi, & cum editis contuli; distinctioremque & plenioram narrationem inveni. Sed & huic exemplari nonnulla deesse observavi, viz. omnia ea quæ impressus liber habet p. 438. de *Justo & Honorio*, usque ad, *in posterum servetur*. Nimirum Monachi *Cantuarienses*, egregii olim falsarii, voluerunt extra dubium constituere ista de *Consecrationibus Archiepiscoporum*; quæ tamen *Beda*, dubia videbantur. Iterum huic codici, quem legi, defunt ea omnia, quæ de *Egwino* & profectioe ejus *Romam* scribuntur. pag. 442. Et alia quoque. Sed hæc extra orbitam. Vixit *Rad. de Dico* sub *Joanne* Rege, circa A. Christi 1210.

AD LECTOREM.

A N O N Y M U S De P A R T I T I O N E

Provinciae, &c. p. 560.

13. Codex MS. Bibliothecæ *Arundeliane*, ex quo Schedas istas desumpsimus, varia continet diversorum scriptorum opuscula: è quibus Pauca suos Auctores præ se ferunt. Hinc incertos demittit nos, quid cuique sit attribuendum. Non nesciebam extare apud *Gulielmum Malmesb.* p. 35. de *Gestis* similem huic tractatum; & etiam apud *Alfredum de Beverlega.* Hunc tamen edendum curavi, quia & multo plura, & longe alia, ab utroque eorum, protulit. Obiter emendabis in p. 560. *Werecest.* in q. f. M. Hidæ. Linea prox. *Hereford, Salopesb.* adde, *M. M. & CCCC. Hidæ.*

J O A N N E S F O R D U N. p. 565.

14. Joannes Fordun Scotus. De eo Gulielmus Camdenus *Britanniæ suæ* p. 712. *A mari remotior Fordon locatur, cui à Joanne de Fordon aliqua gloria, qui hinc oriundus Scoti-Chronicon magno labore sedulo congestit, cujus studio recentiores Scotorum Historici plurimum debent.* Historiam suam *J. Fordon* (sic vulgo,) deduxit ad media tempora *Edwardi III,* ad annum sc. 1360. Errant igitur, qui eum cum *Joanne Abbate de Fordham* confundunt; itidem qui sub *Joanne* rege ponunt. *Scotichronicon* hoc interpolavit & continuavit *Magnus Macmillach Fordunii* discipulus. Opus hoc continuatoris habetur hodie in Bibliotheca Regia ad *S. Jacobum Westmonasterii.* Magis placuit mihi ipsum nudum *Fordunium* excudere. Et secutus sum exemplar, quod olim possidebat *Hector Boethius;* ipse nunc possideo. Sunt alii codices in Bibliotheca *Cottoniana & Benedictina,* sed mutili & recentiores.

A L C W I N U S. p. 703.

15. Alcwinus (sic se ipse nominat) & Latina interpretatione, *Flaccus,* vel *Albinus.* Nescio cur *Baleus* in dubio reliquerit *Alcwinii* patriam, quam ipse in epistola ad *Eanbaldum* satis clare demonstrarat, sc. *Eboracum,* ubi se enutritum & educatum gloriatur, eamque patriam suam apud *Carolus M.* de prædicat. Hæc *Gu. Malmesburiensis* annotavit *De Gestis* L. I. Quæ non venisse *Baleo* in mentem miror: certe quod non viderat

PRAEFATIO AD LECTOREM.

viderat poema hoc, non miror. Illud enim in *Angliam* primus reduxī, & in lucem produxi; ibi post principium

—————*Patriæ quoniam mens dicere laudes
Et veteres cunas properat proferre parumper
Euboricæ gratis præclaræ versibus urbis.*

Sunt & alia his similia, idem probantia, in fine carminis verba. Has vindicias, & tibi, *Alcwine*, & Patriæ communi debui. Cæterum hoc poema beneficio viri doctissimi *J. Mabilonii* accepi, quod gratissimo ore profiteor. Nulla ejus mentio apud Biographos. Nesciri tamen Auctor se ipse noluit; nam versibus 1515, 1530, 1552, bene perpensis, elicies *Alwinum* fuisse patrem hujus libelli; ne quid de Stylo, & temporis consonantia, aliisque indiciis prolixius dissertare necesse habeam. Claruit *Alwinus* anno Gratiae 780. Extant apud me aliquot ejus epistolæ nondum publicatæ; sed nunc his non erat locus.

Poteris, Lector candide, satis diu videri detentus in vestibulo. Pro more tamen, adhuc conveniendus es, ut erratis præli favorabiliter ignoscas; quæ magna ex parte irrepsisse intelliges per absentiam Editoris, & eam ipsam ob causam minus ægre ferēs. Vale.

GILDAS.

G I L D Æ
S A P I E N T I S
D E
EXCIDIO BRITANNIÆ

LIBER *Querulus.*

Ex antiquissimo MS. Cod. Cantabrigiensi.

U I I U
2 2 2 2 2 2 2
Excision

3

Ordo capitulorum in MS. Cod. Cantabrigiensi; horum numeri stant in margine exteriori.

Incipiunt capitula libri sequentis.

Capitulum I.

DEscriptio *Britanniae* Insulæ, & quod illa divina statera terræ totius ponderatrice sit librata, de ejus situ, habitu, & qualitate. De amœnitate, & pulchritudine. De fertilitate, & ubertate. De longitudine, & latitudine. De Civitatibus, antiquis & fluminibus præcipuis. De rivis pernitis, & leni murmure serpentibus. De lucidis fontibus, & congruis animalium partibus. De frigidis lacubus, & torrentibus exundantibus.

II. De nimia Tyrannide Indigenarum, & crudelitate sævissima Idololatrarum.

III. Quam dolose *Romani* Britones sibi subegerunt, & quam bellicose ipsis diutius reluctaverunt.

IV. Quomodo *Romani* postremo *Britonibus* præpositos vectigales præfecerint, ita ut non *Britannia*, sed *Romania* Insula censeretur: & quicquid habere potuisset æris & argenti, vel auri, Imagini *Cæsaris* notaretur.

V. Quo tempore *Christus* in mundum venerit, & quanta persecutio tempore *Diocletiani* emerferit.

VI. Quanta Martyrum gloria tam in *Britannia* quam in universa tunc effloravit Ecclesia.

VII. Quomodo Ecclesia redivivo flore respiraverit, sed tamen *Arriani* contagio infecta defecerit.

VIII. Qualiter gens *Britonum* Imperatores *Romanos* attriverit.

IX. Qualiter *Britones* arctati à *Scotis*, & *Pictis* pro *Romano* miserint auxilio, & obtinuerunt. Et quale consilium *Romani* eis dederint. Videlicet ut inter duo maria murum per millia passuum plurima trans insulam instruerent, à mari *Scotiae* usque ad mare *Hiberniae*, (i. e.) à *Hair Eden* civitas antiquissima, duorum ferme millium spatio à Monasterio *Abercurnig*, quod nunc vocatur *Abertorn**, ad occidentem tendens contra occidentem, juxta urbem *Atelush*. At insulani murum non tam lapidibus quam cespitibus construentes, ad nihilum utilem statuunt; quia, statim *Romanis* repatriantibus, iterum ab ipsis impugnati sunt.

X. Quam misere legati *Britonum* *Romam* iterum mittuntur, scissis vestibus, nudis pedibus, opertis sablone capitibus, lubricis gressibus, lachrymosis postulationibus, querulis vocibus, cunctis membris contrementibus à *Romanis* auxilia petentes & impetrantes.

XI. Quomodo *Britones* rursus *Romanorum* solatium repetierint, & qualiter *Romani* sese excusaverint; sed tamen laudare & monere cœperunt: ut murum armari ad mare facerent: quod & facerent, à mari *Norwagiae* usque ad mare *Gallwadiæ*, per octo pedes latum, & duodecim altum. Et turrets per intervalla construxerunt, eo in loco ubi *Severus* Imperator maximam fossam, firmissimumque vallum crebris insuper turribus communitum per cxxxii. passuum longe ante fecerat, (i. e.) à villa quæ *Anglice* *Wallefende* dicitur, *Latine* vero caput muri interpretantur: quæ est juxta *Tinemutthe*, qui murus multum distat à præfato vallo apud meridiem, quod antea apud *Hair Eden* supra mare *Scotiae* constituerant.

XII. Qualiter gens scabra *Scotorum* comperta excusatione *Romanorum* in *Britones* infurrexerint, & eos prosequendo lacefferint.

XIII. Quod *Britones* adhuc more solito ad *Romanos* mittentes nihil profecerint: sed cursum suis viribus innitentes *Pictos* propulerint.

XIV. Quomodo omnis iustitia à *Britonibus* perierit, & omnis nequitia pro veritate, etiam inter religiosos; succreverit.

XV. Quod *Britones* pro saxonibus miserunt, & eos, Deo Judicante, pro peccati flagella susceperunt.

XVI. Qualiter gens *Saxonica* cum tribus *Kyulis Britanniam* appulerit, & postea *Britones* impugnaverit.

XVII. Quomodo *Saxones* sumptus majores solito expetunt; & hoc genere impugnandi materias quæsierunt & sancta Dei diripuerunt.

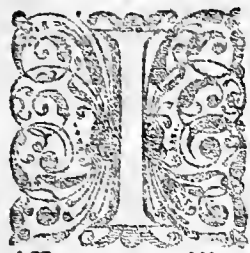
XVIII. Qualiter *Ambrosius Aurelianus* solus eis restiterit, & quis *Gildæ Sapiensis* nativitas annus sit.

XIX. Quomodo gens *Britannica* postea tota Idololatriæ erroribus sit subdita.

XX. Recapitulatio singulorum quæ superius descripta sunt Epigrammatum. In qua recapitulatione operis promittit auctor se majorem librum de Regibus *Britonum*, & de præliis eorum describendum, quem & postea facit.

Expliciunt Capitula.

Præfatio Gildæ.

N ^a hoc libro' quicquid deslendo potius quam declamando (vili licet stylo, tamen benigno) fuero profecutus, ne quis me, affectu cunctos spernentis, omnibusve melioris (quippe qui commune bonorum dispendium malorumque cumulum lachrymosis querelis desleam) sed condolentis patriæ incommoditatibus, miserisq; ejus, ac remediis condelectantis, edicturum putet; quia ^b vero' non tam fortissimorum militum enunciare trucidis belli pericula mihi statutum est, quam desidiosorum: Silui (fateor) cum immenso ^c dolore mentis, & animi compunctione, cordisque contritione, & attonito sensu sæpius hæc omnia in animo revolvere, & (ut mihi renum scrutator testis est Dominus) spatio bilustri temporis, vel eo amplius prætereuntis: imperitia, sicut & nunc, ^d una cum

^a Hæc Epistola. ^b Desl. ^c Cordis dolore. *Reliqua autem desiderantur, usque ad, ut mihi.* ^d Una cum vilibus me meritis inhærentibus, ne qualemcunque admonitiunculam scriberem. *In impressis sequuntur ista:* Legebam nihilominus, admirandum Legislatorem ob unius verbi dubitationem, terram desiderabilem non introisse: filios Sacerdotis alienum admovendo altari ignem, cito exitu periisse: populum verborum Dei prævaricatorem sexcentorum millium (duobus exceptis veracibus) & quidem Deo charissimum (quippe cui iter levissime stratum profundi glareæ maris rubri, cibus cœlestis panis, potus novus ex rupe viator, acies invicta manuum sola intensa erectio fuerit) bestiis, ferro, igni per Arabiæ deserta sparsim cecidisse: post ingressum ignotæ acis Jordanis portæ, urbisq; adversa mœnia, solis tubarum clangoribus jussu Dei subrua: palliolum auriq; parum de anathemate præsumptum multos stravisse: Gabonitarum irritum fœdus (calliditate licet extortum) nonnullis intulisse exitium: ob peccata hominum querulas sanctorum Prophetarum voces, & maxime Hieremiæ ruinam civitatis suæ quadruplici plangentis alphabero. Videbamque etiam nostro tempore, ut ille desleverat, *Solam sedisse urbem viduam, antea populis plenam, gentium dominam, Principem provinciarum sub tributo fuisse factam* (id est Ecclesiâ) *obscuratum aurum, coloremque optimum mutatum* (quod est verbi Dei splendorem) *Filios Sion* (id est, sanctæ matris Ecclesiæ) *inchyros & amicos auro primo, amplexatos fuisse stercora.* Et quod illi intolerabiliter utpote præcipuo, mihi quoque licet abjecto, utcunque ad cumulum doloris crescebat, dum ita eisdem statu prospero viventes egregios luxerat, ut diceret; *Candidiores Nazaraei ejus nive, rubicundiores ebore antiquo, Sapphiro pulchriores.* Ista ego & multa alia veluti speculum quoddam vitæ nostræ in Scripturis veteribus intuens convertabar etiam ad novas, & ibi legebam clarius, quæ mihi forsitan antea obscura fuerant, cessante umbra, ac veritate firmius illucescente. Legebam (inquam) Dominum dixisse: *Non veni, nisi ad oves perditas domus Israel.* Et è contrario: *Filii autem regni hujus ejicientur in tenebras exteriores: ibi erit fletus & stridor dentium.* Et iterum: *Non est bonum tollere panem filiorum, & mittere canibus.* Itemque: *Væ vobis scribæ & Pharisæi hypocritæ.* Audiebam: *Multi ab Oriente & Occidente venient & recumbent cum Abraham, Isaac, & Jacob in regno cœlorum.* Et è diverso: *Et tunc dicam eis: Discedite à me operarii iniquitatis.* Legebam: *Beata steriles, & ubera quæ non lactaverunt.* Et è contrario: *Quæ parata erant, intraverunt cum eo ad nuptias: postea venerunt & reliquæ virgines, dicentes: Domine, Domine aperi nobis.* Quibus responsum fuerat: *Non novi vos.* Audiebam sane: *Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit: qui autem non crediderit, condemnabitur.* Legebam Apostoli voce, Oleastri ramum bonæ olivæ insertum fuisse: sed à societate radicis pinguedinis ejusdem, si non timuisset, sed alta saperet, excidendum. Sciebam misericordiam Domini, sed & judicium timebam. Laudabam gratiam, sed redditionem unicuique secundum opera sua verebar. Oves unius ovilis dissimiles cernens, merito beatissimum dicebam Petrum ob Christi integram confessionem, at Judam infelicissimum, propter cupiditatis amorem. Stephanum gloriosum ob martyrii palmam, sed Nicolaum miserum propter immundæ hæresios notam. Legebam certe: *Erant illis omnia communia:* sed & quod dictum est: *Quare convenit vobis tentare spiritum Dei?* Videbam è regione quantum securitatis hominibus nostri temporis, acsi non esset quod timeretur, increverat: Hæc igitur & multo plura, quæ brevitas causa omittenda decrevimus, cum qualicunque cordis compunctione attonita mente sæpius voluens: si, inquam, peculiari ex omnibus nationibus populo, femini regali, gentique sanctæ (ad quam dixerat: *Primogenitus meus Israel*) ejusque Sacerdotibus, Prophetis, Regibus per tot secula, Apostolo ministro, membrisque illius primitivæ Ecclesiæ Dominus non pepercit cum à recto tramite deviarint; quid tali hujus atramento ætatis facturus est, cui præter illa nefanda immaniaque peccata, quæ communiter cum omnibus mundi sceleratis agit, accidit etiam illud veluti ingenitum quid & indelebile insipientiæ pondus, & levitatis ineluctabile. Quid? (mihimet aione miser) tibi veluti conspicuo ac summo doctore talis cura committitur, ut obstes icibus tam violenti torrentis, & contra hunc inolitorum scelerum funem, per tot annorum spacia interrupte lateque protractum, *serve depositum tibi creditum?* Et: Taceas, alioquin hoc est dixisse pedi, Speculare; & manui, fatere. Habet Britannia rectores, habet speculatores. Quid tu nugando mutire disponis? Habet (inquam) habet, si non ultra, non circa numerum. Sed quia inclinasti

cum charissimis mei amicis imperantibus, ut qualemcunque gentis *Britannica* historiolum, sive admonitiunculam scriberem'. In zelo igitur domus Domini, sacrae legis, seu cogitatum rationibus, vel fratrum religiosi precibus coactus, nunc persolvo debitum, multo tempore antea exactum, vile quidem ' stylo', sed fidele (ut puto) & amicale quibusque egregiis Christi tyronibus; grave vero & importabile apostatis insipientibus: Quorum priores (ni fallor) cum lachrymis forte quæ ex DEI charitate profluunt, alii cum tristitia (sed quæ de indignatione & pusillanimitate deprehensæ conscientia extorquetur) illud excipient. ^b Igitur', Deo volente, pauca, 1. De situ. 2. De contumacia. 3. De subjectione. 4. De rebellionem. 5. ^c De secunda subjectione, ac duro famulatu. 6. De religione. 7. De persecutione. 8. De Sanctis Martyribus. 9. De diversis hæresibus. 10. De tyrannide. 11. De duabus gentibus ^d victricibus'. ^e De prima vastatione. 12. De defensione. 13. ^f De secunda vastatione. 14. De secunda ultione. 15. De tertia vastatione. 16. De fame. 17. De ^g epistolis'. 18. De victoria. 19. De sceleribus. 20. De nuntiatis subito hostibus. 21. De famosa peste. 22. De consilio. 23. De sæviore multo primis hoste. 24. De urbium subversione. 25. De reliquiis. 26. De postrema ^h pace, quæ postrema victoria temporibus nostris Dei nutu donata est, dicere ⁱ curabo'.

clinati tanto pondere sunt pressi, idcirco spatium respirandi non habent. Præoccupabant igitur se mutuo talibus objectionibus, vel multo his mordacioribus, veluti condebitoribus sensus mei. Hi non parvo (ut dixi) tempore (cum legerim *tempus esse loquendi & tacendi*) & in quadam acsi angusta timoris porticu luctabantur. Obtinuit, vicitque tandem aliquando Creditor: Si non es, inquit, talis audaciæ, ut inter veridicas rationalis secundæ à nuntiis derivationis creaturas non per timeas libertatis aureæ decenti nota inuri, affectum saltem intelligibilis asinæ eatenus elinguis non refugito spiritu DEI afflatæ, nolentis se vehiculum fore tiarati magi devoturi populum Dei, quæ in angusto maceræ vinearum resolutum ejus attrivit pedem, ob id licet verbera hostiliter senerit, cuique Angelum cœlestem entem vacuum vagina habentem, atque contrarium (quem ille cruda stoliditate cæcatus non viderat) digito quodammodo, quanquam ingrato ac furibundo, & innoxia ejus latera contra jus fasque cædenti demonstravit. In Zelo igitur &c.

^a *Deest*. ^b Sed ante promissum. ^c Item de subjectione ac diro. ^d Vastatricibus. ^e *Deest*. ^f Itemque vastatione. ^g Epistolis ad Agitium. ^h Patriæ victoria, quæ. ⁱ Connamur.

Explicit Prefatio.

Incipit

Incipit Liber querulus S. *Gildæ Sapiensis* de excidio *Britannia*. De calamitatibus & prævaricationibus ejus civium. De exultatione *Britonum*, & duris oppressionibus eorum, & quam dolose *Romani* eos sibi subegerint, & quam bellicose ipsis diutius restiterint: & quomodo *Romani* postremo eis præpositos vectigales præfecerint, ita ut non *Britannia* sed *Romana* Insula vocaretur, & omnis moneta auri, argenti, & æris imagini *Cæsaris* notaretur. Quo tempore Christus in mundum venerit. Et quanta persecutio tempore *Diocletiani* emerferit. Quantum martyrum gloria tunc *Britannia* effloruerit. Qualiter gens *Britonum* Imperatores *Romanos* attriverit.

HISTORIA

G I L D Æ.

BRITANNIA insula in extremo ferme orbis limite circium occidentemque versus, divina, ut dicitur, statera terræ totius ponderatrice librata; ab Africo boreali propensus tensa axi, octingentorum in longo milium, ducentorum in lato spacium (exceptis diversorum prolixioribus promontorium tractibus, quæ arcuatis oceani sinibus ambiuntur) tenens: cujus ^b diffusione, & (ut ita dicam) intransmeabili undique circulo, absque meridianæ freto plagæ, (quo ad Galliam Bellicam navigatur) vallata ^c duum ostiis nobilium

De situ Britannia:

Thamesis ac Sabrinæ fluminum veluti brachiis (per quæ eidem olim transmarinæ delitiæ ratibus vehebantur) aliorumque minorum, meliorata bis denis bisque ^d quaternis civitatibus, ac nonnullis ^e Castellis, ^f murorum, turrium ferratarum, portarum, ^g domorumque (^b quorum culmina minaci ⁱ proceritate porrecta in ^k edito forti compage ^l pangebantur) ^m molitionibus non improbabiler instructis decorata ⁿ campis late panfis, collibusque amœno situ locatis præpollenti culturæ aptis, ^o montibusque alternandis animalium partibus ^p magne convenientibus (^q diversorum colorum flores humanis gressibus pulsati, non indecentem ^r quondam seu picturam eisdem ^s imprimebant) electa veluti sponsa monilibus diversis ornata & fontibus lucidis, crebris undis niveas veluti glareas pellentibus, pernitidisque rivis leni murmure serpentibus, ^t quorumque in ripis accubantibus suavissimis pignus prætendentibus, & lacubus frigidum aquæ torrentem vivæ exundantibus irrigua.

^a Epistola. ^b Diffusio. ^c Duorum. ^d Quaternis fulget Frag. apud Johan à Bosco. ^e Castellis decoratur. Ita Fragm. supradictum. ^f Murorum quoque ac turrium, ferratarum portarum. Ita Fragm. ^g Deest que Joss. Domorum etiam. Frag. ^h Quarum. ⁱ Ita Joss. & Fragm. In MS. vero Cant. corrupte legitur proteleritate. ^k Editum Fragm. ^l Cernuntur Frag. ^m Munitionibus. Joss. Locus autem integer hoc modo legitur in Frag. non improbabiler est adornata instructis munitionibus. ⁿ Campis quoque fulget. Frag. ^o Deest que Joss. montibus etiam Frag. ^p Maxime Joss. Optime Frag. ^q Quorum diversorum Joss. Parenthesi inclusa sic leguntur in Fragm. qui diversorum colorum floribus grati redduntur humanis visibus. Quæ vero sequuntur usque ad finem capituli hoc modo: veluti electa sponsa diversis ornata monilibus. Fontibus lucidis crebrisque gaudet; ex quibus rivuli leni murmure serpentes, suave pignus soporis tribuunt viatoribus fessis. Duorum etiam ostiis nobilium fluminum, Tamesis videlicet ac Sabrinæ, veluti brachiis meliorata, per quæ eidem Britannia olim transmarinæ delitiæ ratibus vehebantur: aliorumque fluminum minorum infusione irrigatur. ^r Deest. ^s Imprimebat. ^t Ipsorumque.

De consuma-
tia.

II. Hæc erecta cervice & mente, ex quo inhabitata est, nunc Deo, interdum civibus, nonnunquam etiam transmarinis Regibus, & subjectis interdum ingrata confurgit. Quid enim deformius, quidque iniquius potest humanis ausibus vel esse, vel intromitti negotium, quam Deo timorem, bonis civibus charitatem, in altiore dignitate ^b compositis absque fidei detrimento debitum denegare honorem, & frangere divino sensui humanoque fidem, & abjecto cœli & terræ metu, propriis adinventionibus aliquem ^c ex libidinibus Regi? Igitur non omittens præcos illos communesque cum omnibus gentibus errores, quibus ante adventum Christi in carne omne humanum genus obligabatur adstrictum, nec enumerans patriæ portenta ipsa diabolica, pene numero ^d vincentia Ægyptiaca. (quorum nonnulla, lineamentis adhuc deformibus intra vel extra deserta incœnia solito more rigentia, torvis vultibus intuemur) neque nominatim inclamitans montes ipsos, aut colles, vel fluviolos olim exitiales (nunc vero humanis usibus utiles) quibus divinus honor à cæco tunc populo cumulabatur: & tacens vetustos immanium tyrannorum annos, qui in aliis longe positis regionibus vulgati sunt (ita ut Porphyrius ^e rabidus canis orientalis adversus Ecclesiam dementiae suæ ac vanitatis stylo hoc etiam adnecteret: *Britannia* ^f est, inquit, *fertilis Provincia tyrannorum*) illa tamen proferre conabor in medium, quæ temporibus Imperatorum Romanorum & passa est, & aliis intulit civibus ^g longe positis mala: quantum tamen potuero, non tam ex scripturis patriæ, scriptorumve monumentis (quippe quæ, vel si qua fuerint, aut ignibus hostium exusta, aut civium ^h exiliis classe longius deportata, non compareant) quam transmarina relatione, quæ crebris irrupta intercapedinibus, non fatis claret.

De subj
tio-
ne.

III. Etenim Reges ⁱ Romani cum orbis imperium obtinuissent, subjugatifque finitimis quibusque regionibus vel insulis orientem versus, prima Parthorum pace Indorumque confinium (qua peracta, in omni pene terratum cessavere bella) potioris famæ viribus firmassent, non acies flammæ quodammodo rigidi tenoris ad occidentem cæruleo Oceani torrente ^k vel cohiberi potuit, vel extingui: sed transfretans insulæ parendi leges nullo obfistente advexit, imbellemque populum sed infidelem, non tam ferro, ^l & igni, ^m machinisque (ut alias gentes) quam solis minis, vel judiciorum concussionibus, in superficie tamen vultus, presso in altum cordis dolore, sui obedientiam proferentem edictis subjugavit.

De rebellio-
ne.

IV. Quibus statim Roman, ob inopiam cespitis, ut ⁿ aiunt, repedantibus, & nihil de rebellione suspicantibus, rectores sibi relictos ad enuntianda plenius vel confirmanda Romani Regni molimina Læna trucidavit dolosa. ^o Quibus ita gestis cum talia Senatui nuntiarentur, & propero exercitu ^p vulpeculis (ut fingebat) subdolis ^q ulcisci festinaret: non militaris in mari classis parata fortiter dimicare pro patria, neque quadratum agmen, ^r nec dextrum cornu, ^s aliisque belli apparatus in littore ^t conferitur, sed terga pro ^u scutis fugantibus ^v dabantur, & colla gladiis (gelido per ossa tremore currente) manusque vincienda muliebriter protenduntur: ita ut in proverbium & derisum longe lateque ^x efferatur quod non Britanni sunt in bello fortes, nec in pace fideles.

De secunda
subjectione, ac
d. ro famula-
tu.

V. Itaque ^y multis Romani perfidorum cæsis, nonnullis ad servitutem (ne terra penitus in solitudinem redigeretur) mancipalibus reservatis, patria vini oleique ^z experte, Italiam petunt, ^a suorumque quosdam ^b præpositos relinquentes, indigenarum dorsis mastigias, cervicibus jugum, solo nomèn Romanæ servitutis hæere facturos, ac non tam militari manu quam ^c flagellis callidam gentem maceraturos, & si res sic postulavisset, ense (ut dicitur)

^a Deest. ^b Positis. ^c Et. ^d Ægyptiaca vincentia. ^e Rabidus orientalis adversus Ecclesiam canis. ^f Deest. ^g Et longe. ^h Exulum. ⁱ Roman. ^k Potuit vel cohiberi. ^l Deest. ^m Machinis. ⁿ Ut agebant *Josselin. male.* ^o Hic incipit Cap. IV. in MS. Cant. ^p Vulpeculas (ut fingebat) subdolas. ^q Neque. ^r Aliive. ^s Conferuntur. ^t Scuto. ^u Dantur. ^x Efferretur. ^y Romani multis. ^z Experte relicta. ^a Suorum. ^b Relinquentes præpositos. ^c Flagris.

vagina vacuum lateri ejus ^a populi' accommodaturos; ita ut non Britannia, sed ^b Romana Insula' censeretur, & quicquid habere potuisset æris, argenti, vel auri, imagine Cæsaris notaretur.

^c VI. Interea glaciali frigore rigenti insulæ, & velut longiore terrarum secessu foli visibili non proximæ, verus ille ^d sol', non de ^e firmamento' temporali, sed de summa etiam cœlorum arce tempora cuncta excedente, universo orbi præfulgidum sui coruscum ostendens; tempore (ut scimus) summo Tiberii Cæsaris, (quo absque ullò impedimento ejus propagabatur religio; comminata; senatu nolente, à principe morte dilatoribus militum ejusdem) radios suos primum indulget, id est, sua præcepta Christus.

VII. Quæ licet ab incolis tepide suscepta sunt, apud quosdam tamen integre, & alios minus usque ad persecutionem Diocletiani tyranni novennem: in qua subversæ per totum mundum sunt Ecclesiæ, & cunctæ sacræ scripturæ, quæ inveniri potuerunt, in plateis exustæ, & electi sacerdotes gregis Domini cum innocentibus ovibus trucidati: ita ut ne vestigium quidem (si fieri potuisset) in nonnullis ^f provinciis' Christianæ religionis apparet: ^g Permansere' tunc quantæ fugæ, quantæ strages, quantæ diversarum mortium poenæ, quantæ ^h religionis' apostatarum ruinæ, quantæ ⁱ gloriosissimorum' martyrum coronæ, quanti persecutorum rabidi furores, quantæ è contrario Sanctorum patientiæ fuere, ecclesiastica historia narrat: ita ut agmine denso certatim (relictis post tergum mundialibus tenebris) ad amœna cœlorum regna, quasi ad propriam sedem, tota festinaret Ecclesia.

VIII. Magnificavit igitur misericordiam suam ^k Deus nobiscum' volens omnes homines salvos fieri, & vocans non minus peccatores, quam eos ^l qui putant se esse justos', qui gratuito munere supradicto (ut ^m cognoscimus') persecutionis tempore, "ne' crassa atræ noctis caligine Britannia obfuscaretur, clarissimas lampades Sanctorum martyrum nobis accendit, quorum nunc corporum sepulturæ, & passionum loca, si non lugubri ⁿ divortione' barbarorum, quamplurima ob scelera nostra, civibus adimerentur, non minimum intuentium mentibus ardorem divinæ charitatis incuterent. Sanctum Albanum Verolamiensem, Aaron & Julium Legionum urbis cives, ^p & cæteros' utriusque sexus diversis in locis summa magnanimitate in acie Christi perstantes dico. Quorum prior postquam charitatis gratia confessorem ^q alium' persecutoribus infectatum, & jam jamque comprehendendum (imitans & in hoc Christum animam pro ovibus ponentem) domo primum, ac mutatis dein mutuo vestibus, occuluit, & discrimini se fratris in supradicti' vestimentis libenter persequendum dedit: ita Deo ^r placens' inter sacram confessionem cruoremque coram impiis, Romanum stigmata cum horribili ^s phantasmate' præferentibus ^t signorum' miraculis mirabiliter adornatus est, ut oratione ferventi, illi Israeliticæ aræ viæ minusque tritæ (stante diu arca, prope glareas, testamenti, in medio Jordanis canali) simile iter ignotum, ^x trans' nobilis fluvii alveum, cum mille viris, sicco ingrediens pede, (suspensis utrinque modo præruptorum fluvialibus montium gurgitibus) aperiret, & priorem carnificem tanta prodigia videntem in agnum ex lupo mutaret, & una secum triumphalem martyrii palmam ^y sistere' vehementius, & excipere fortius faceret. Cæteri vero sic diversis cruciatibus torti sunt, & inaudita membrorum discriptione lacerati ^z sunt', ut absque cunctamine gloriosi in egregiis Hierusalem veluti portis, martyrii sui trophæa defigerent. Nam qui superferant sylvis ac desertis abditisque speluncis se occultavere, expe-

^a Deest. ^b Romania. ^c V. in MS. Codice. ^d Deest. ^e Firmamento solum. ^f Provinciæ locis. ^g Deest apud Polid. Virgil. ^h Deest. ⁱ Gloriosorum. ^k Nobiscum Deus. ^l Qui se putant justos. ^m Conjecimus. ⁿ Ne penitus. ^o Divortio. ^p Cæterosque. ^q Deest. ^r Et se discrimini in fratris supradicti. ^s Deest. ^t Phantasia. ^u Placens signorum. ^x Trans Thamefis. ^y Sitire. ^z Deest.

Stantes à justo rectore omnium DEO carnificibus severa quandoque iudicia, sibi vero animarum tutamina. ^a Igitur bilustro supradicti turbinis nec dum ad integrum ^b adimpleto' emarcescentibusque nece suorum auctorum nefariis ^c edictis', lætis luminibus omnes Christi tyrones, quasi post hyemalem ac prolixam noctem, temperiem lucemque serenam auræ cœlestis excipiunt; renovant Ecclesias ad solum usque destructas; basilicas Sanctorum martyrum fundant, construunt, perficiunt; ac velut victricia signa passim propalant; dies festos celebrant; ^d sacramenta' mundo corde oreque conficiunt; omnes exultant filii, gremio ac si matris Ecclesiæ confoti.

De diversis hæresibus.

IX. Mansit namque hæc Christi capitis ^e membrorumque' consonantia suaviter, donec Arriana perfidia, atrox seu anguis, transmarina nobis evomens venena, fratres in unum habitantes ^f exitiabile' faceret sejungi, ac sic quasi via facta trans oceanum omnes omnino bestię feræ mortiferum cujullibet hæresios virus horrido ore vibrantes, letalia dentium vulnera patriæ novi semper aliquid audire volenti, & nihil certe stabiliter obtinenti, infigebant.

De tyrannis.

^g X'. Itemque tandem tyrannorum virgultis crescentibus, & in immanem sylvam jam jamque erumpentibus, insula nomen Romanum, nec tamen ^h mores' legemque tenens, quin potius abjiciens, germen suæ plantationis amarissimæ ad Gallias, magna comitante satellitum caterva, insuper etiam ⁱ Imperatoris' insignibus (quæ nec decenter usquam gessit:) ^k nec' legitime, sed ritu tyrannico & tumultuante initiatum milite Maximum mittit. Qui, callida primum arte potius quam virtute, finitimos quosque pagos vel provincias contra Romanam statum, ^l per' retia perjuri mendacique sui facinoroso regno adnectens, & unam alarum ad Hispaniam, alteram ad Italiam extendens, & thronum iniquissimi imperii apud Treveros statuens, tanta infania in dominos debacchatus est, ut duos Imperatores legitimos, unum Roma, alium religiosissima vita pelleret. Nec mora, tam ^m fertilibus' vallatus audaciis, apud Aquilegiam urbem capite nefando cæditur, qui decorata totius orbis capita regni quodammodo ⁿ cervicibus' dejecerat.

De duabus gentibus ^o victricibus', de prima vastatione.

XI. Exin Britannia omni armato milite, ^p militaribusque' copiis, rectoribus ^q linquitur' immanibus, ingenti juventute spoliata, (quæ comitata vestigiis supradicti tyranni domum nusquam ultra rediit) & omnis belli ^r usus ignara penitus; duabus primum gentibus transmarinis vehementer sævis, scotorum à Circione, Pictorum ab Aquilone calcabilis multos stupet gemetque ^s per' annos.

De defensione.

^t XII'. ^u Gens igitur Britonum Scotorum Pictorumque impetum non ferens', ob ^x quorum' infestationem ac dirissimam depressionem, legatos Romanam cum epistolis mittit, militarem manum ad se vindicandam lachrymosis postulationibus poscens, & subjectionem sui Romano imperio continue tota animi virtute (si hostis longius arceretur) vovens. Cui mox destinatur legio præteriti mali immemor, sufficienter armis instructa. Quæ ratibus trans Oceanum in Patriam advecta, & cominus cum gravibus hostibus congressa, magnamque ex eis multitudinem sternens; & omnes e finibus depulit, & subjectos cives tam atroci dilaceratione ex imminente captivitate liberavit. Quos jussit construere inter duo maria trans insulam murum, ut esset arcendis hostibus ^y turba' instructus terrori, civibusque tutamini. Qui vulgo irrationabili absque rectore factus, non tam lapidibus quam cespitibus, non profuit.

^a Hic incipit cap. VII. in MS. Cant. ^b Expleto. ^c Decretis. ^d Sacra. ^e Deest que. ^f Exitiabiliter. ^g VIII. in MS. ^h Morem. ⁱ Imperatoriis. ^k Non. ^l Deest. ^m Feralibus. ⁿ Deest. ^o Vastatricibus. ^p Deest que. ^q Licet. ^r Ufu penitus ignara. ^s Deest. ^t IX. in MS. ^u Desunt. ^x Quarum. ^y A turba.

XIII. ^a Illa Legionē cum triumpho magno & gaudio domum repetente, illi priores inimici, ac ^b quasi ambrones lupi profunda fame rabidi, siccis faucibus ^c in ovile transilientes, non comparente pastore, alis remorum remigumque brachiis, ac velis vento ^d sinuatis vecti, terminos rumpunt, cæduntque omnia, & quæque obvia maturam seu segetem metunt, calcant, transeunt.

* De secunda vastatione.

^e XIV. Itemque mittuntur queruli legati, scissis (ut dicitur) vestibus, opertisque sablone capitibus, impetrantes à Romanis auxilia, ac veluti timidi pulli patrum ^f fidelissimis alis succumbentes, ne penitus misera patria deleteretur, nomenque ^g Romanum, quod verbis tantum apud eos auribus resultabat, vel exterarum gentium opprobrio obrosū vilesceret. At illi, quantum humanæ naturæ possibile est, commoti tantæ historia tragœdiæ, volatus ceu aquilarum, equitum in terra, nautarum in mari, cursus accelerantes, inopinatos primum, tandem terribiles inimicorum ^h ungues cervicibus infigunt mucronum, casibusque foliorum tempore certo ⁱ ad simulandam istam peragunt stragem, ^k ac fit, si montanus torrens crebris tempestatum rivulis auctus, sonorosoque meatu alveos exundans, ac sulcato dorso fronteque acra, erectis, ut aiunt, ad nebulas undis (luminum quibus pupilli persæpe licet palpebrarum ^l convolutibus innovati, ^m adjunctis sibi minutissimarum rotarum tautonibus veluti fuscantur) mirabiliter spumans; ast uno *objectas sibi evincit gurgite moles*: ita æmulorum agmina ⁿ auxiliares egregii (si qua tamen evadere potuerant) ^o prope-re trans maria fugaverunt, quia anniversarias avide prædas nullo obfistente trans maria exaggerabant. ^p Igitur Romani patria reversi, denuntiantes nequaquam se tam laboriosis expeditionibus posse frequentius vexari &, ob imbelles erraticosque latrunculos, Romana stigmata, tantum talemque exercitum, terra ac mari fatigari: sed ut ^q Insula potius, consuescendo armis, ac viriliter dimicando, terram, substantiolam, conjuges, liberos, & (quod his majus est) libertatem vitamque totis viribus ^r vendicaret, & gentibus nequaquam se fortioribus (nisi segnitia & torpore ^s dissolverentur) ^t ut inermes vinculis vincendas nullo modo, sed instructas peltis, ensibus, hastis, & ad cædem promptas protenderet manus, suadentes (quia & hoc putabant aliquid derelinquendo populo commodi accrescere) murum, non ut alterum, sumptu publico privatoque adjunctis secum miserabilibus indigenis solito structuræ more, tramite à mari usque ad mare inter urbes, quæ ibidem forte ob metum hostium collocatæ fuerant, directo librant, fortia formidoloso populo monita tradunt, exemplaria institutorum armorum relinquunt, in littore quoque Oceani ad meridianam plagam, ^u quæ naves eorum habebantur, ^x & inde ^y barbariæ feræ bestię timebantur, turres per intervalla ad prospectum maris collocant, ^z valedicunt tanquam ultra non reversuri.

De secunda vastatione.

^a XV. Itaque illis ad sua remeantibus, emergunt certatim de ^b curucis, quibus sunt trans ^c Tithicam vallem ^d vecti (quasi in alto titane incallescēteque caumate de arctissimis foraminum ^e cavernulis fusci vermiculorum ^f cenei) tetri Scotorum Pictorumque greges, moribus ex parte dissidentes, & una eademque sanguinis fundendi aviditate concordēs, furciferosque magis vultus pilis, quam corporum pudenda, pudendisque proxima vestibus tegentes: cognitaque condebitorum reversione, & reditus denegatione, solito ^g confidentius omnem aquilonalem, extremamque terræ partem pro indigenis murotenus capeffunt. Statuitur ad hæc in edito ar-

De tertia vastatione.

* Iterum de vastatione. ^a Illa domum cum triumpho magno & gaudio repedante. ^b Acsi. ^c Deest. ^d Juvatis. ^e IX. in MS. ^f Fidelissimis. ^g Romanorum. ^h Cervicibus infigunt mucronum ungues. ⁱ Assimulandam iidem. ^k Acsi. ^l Convolutibus. ^m Adjunctissimarum rotarum lincis. ⁿ Auxiliares. ^o Præpropere. ^p Hic incipit caput XI. in MS. Cant. ^q Deest. ^r Vindicaret. ^s Dissolveretur. ^t Deest. ^u Quo. ^x Quia &. ^y Barbaricæ. ^z Et valedicunt. ^a XII. in MS. ^b Curucis. ^c Styticam. ^d Evecti. ^e Caverniculis. ^f Cunei. ^g Confidentiores.

eis acies, segnīs ad pugnam, inhabilis ad fugam, trementibus præcordiis inepta, quæ diebus ac noctibus stupido sedili marcebat. Interea non cessant uncinata ^a nodorum tela quibus miserimi cives de muris tracti solo allidebantur. Hoc scilicet eis immaturæ mortis supplicium, qui tali funere rapiebantur, ^b fratrum quo pignorum suorum miserandas imminentes pœnas cito exitu devitabant. Quid plura ^c loquar? Relictis civitatibus muroque cello, iterum ^d quibus fugæ: iterum dispersiones solito desperabiliores. Item ab hoste infectationes: item strages accelerantur crudeliores: & sicut agni à lanionibus, ita defendi cives ab inimicis discernuntur, ut commemoratio eorum ferarum assimilaretur agrestium.

De fame.

XVI. ^e Nam laniunt seipsos mutuo, nec pro exigui victus brevi sustentaculo miserimorum civium latrocinando: & augebantur ^f extraneæ clades domesticis motibus, ^g quo & hujusmodi tam crebris direptionibus vacuaretur omnis regio totius cibi baculo, excepto venatoriæ artis solatio.

*De *epistolis.*

XVII. Igitur rursus miseræ ^h reliquiæ mittentes epistolas ad Agitium Romanæ potestatis virum (hoc modo loquentes,) ⁱ inquit: *Agitio ter consuli gemitus Britannorum: & post pauca ^k loquentes: Repellunt ^l nos Barbari ad mare, repellit ^m nos mare ad Barbaros; inter hæc ⁿ oriuntur duo genera funerum, aut jugulamur, aut mergimur* nec pro eis quicquam adjutorii habent. Interea famis dira ac famosissima vagis ac nutabundis hæret, quæ multos eorum cruentis ^o compellit prædonibus sine dilatione victas dare manus, ut pauxillum ad refocillandam animam cibi caperent; alios vero ^p nusquam, quin potius de ipsis montibus, speluncis ac saltibus, dumis confertis continue rebellabant.

De victoria.

XVIII. Et tum primum inimicis per multos annos ^q in terra agentibus, strages dabant, non ^r confidentes in homine, sed in Deo, secundum illud ^s exemplum Philonis. *Neesse est adesse divinum, ubi humanum cessat auxilium.* Quievit parumper inimicorum audacia, nec tamen nostrorum malitia. Recefferunt hostes à civibus, nec cives à suis sceleribus.

De sceleribus.

XIX. Moris namque continui erat genti (sicut & nunc est) ut infirma esset ad retundenda hostium tela & ^t fortis ^u & invicta ad civilia bella, & ^x ad onera peccatorum sustentanda: Infirma ^y est (ut inquam) ad exequenda pacis ac veritatis insignia, ^z fortis ad scelera & mendacia. ^a Revertuntur ergo impudentes grassatores ^b ad hibernas domos, post non multum temporis reversuri. Picti in extrema parte insulæ tunc primum & deinceps requieverunt, prædas & contritiones nonnunquam facientes. In talibus itaque indutiis desolato populo sæva cicatrix ^c obducitur alia virulentiore ^d tactus pullulante. Quiescente autem ^e vastatione tantis abundantiarum copiis insula affluebat, ut nulla ^f haberi tales retro ætas meminisset, cum quibus omnimodis & luxuria crescit. Crevit etenim germine præpollenti, ita ut competenter eodem tempore diceretur: *Omniño talis auditur fornicatio, qualis nec inter gentes.* Non solum vero hoc vitium, sed ^g fuerunt omnia quæ humanæ naturæ ^h accedere solent, & præcipue (quod & nunc quoque in ea totius boni evertit statum) odium veritatis ⁱ fuit, cum assertoribus ^k suis, ^l amor mendatii cum suis fabricatoribus, susceptio mali pro bono, veneratio nequitæ pro benignitate, cupiditas tenebrarum pro sole, exceptio *Satanæ* pro *Angelo lucis*. Ungebantur reges ^m & non per Deum, sed qui cæteris crudeliores extarent: & paulo post ab unctoribus non pro veri examinatione trucidabantur, aliis electis

1 Cor. 5. 1.

^a Nudorum. ^b Quo fratrum pignorumque. ^c Deest. ^d Illis. ^e Nam & ipsos mutuo, nec per exigui victus brevi sustentaculo miserimorum civium latrocinando temperabant. ^f Externæ. ^g Quod hujusmodi. * Epistolis ad Agitium. ^h Mittentes epistolas reliquiæ. ⁱ Deest. ^k Querentes. ^l Deest. ^m Deest. ⁿ Deest. ^o Compulit. ^p Nunquam. ^q Prædas in. ^r Fidentes. ^s Deest. ^t Fortis esset. ^u Deest. ^x Peccatorum onera sustentanda. ^y Deest. ^z Et fortis ^a *Hic incipit cap. XIV. in MS. Cant.* ^b Hybèrni domum, post non longum. *Joss. & Beda. l. 1. c. 14.* ^c Obducitur famis. ^d Tacite. ^e Vastitate. ^f Habere. ^g & ^h Accidere. ⁱ Deest. ^k Deest. ^l Amorque. ^m Deest.

trucioribus. Si quis vero eorum mitior, & veritate aliquatenus propior, videretur; in hunc ^a Britannia quasi subverforem omnium odia telaque sine respectu ^b torquebantur, & omnia quae ^c displicuerant ^d deo placuerantque aequali saltim lance pendebantur, si non gratiora fuissent displicentia: ita ut merito patriae illud ^e exemplum propheticum, quod ^f veterano illi populo denuntiatur, potuerit aptari. *Filii, inquit, sine lege dereliquistis Dominum, & ad iram provocastis Sanctum Israel. Quid adhuc percunctemini apponentes iniquitatem? Omne caput languidum, & omne cor merens, à planta pedis usque ad verticem, non est in eo sanitas.* Sicque ^g agebantur cuncta, quae saluti contraria fuerint, ac si nihil ^h largiretur mundo medicinae à vero omnium medico. Et non solum ^m hac seculares viri, sed & ipse grex Domini ejusque pastores, qui exemplo esse omni plebi debuerint, ebrietate quam plurimi, quasi vino madidi, torpebant resoluti, & animositatum tumore, jurgiorum contentione, invidiae capibus unguis indiscreto boni malique judicio carpebantur: ita ut perspicue sicut & nunc est, *effundi videretur contemptio super principes, & seduci vanis eorum, & errore, in invio & non in via.*

Esai. 1. 15

Psal. 106. 40.

°XX. Interea volente Deo purgare familiam suam, & tanta malorum labe infectam auditu tantum tribulationis emendare, non ignoti rumoris penniger ceu volatus arrectas omnium penetrat aures, jamjamque adventus veterum hostium volentium penitus ^p totam delere, & inhabitare solito more à fine usque ad terminum regionem. Nequaquam tamen ob hoc proficiunt, sed comparati jumentis insipientibus, strictis (ut dicitur) moribus rationis frænum obfirmantes, per latam diverforum vitiorum ^q mortique proclive ducentem, (relicto salutari licet arcto itinere) discurrebant viam.

De nuntiatis subito hostibus.

XXI. Dum ergo (ut Solomon ait) *Servus durus non emendatur verbis, flagellatur stultus & non sentit;* Pestifera namque lues feraliter insipienti populo ^r incubuit, quae in brevi ^t tempore tantam ejus multitudinem, remoto mucrone, sternit, quantam ne possent vivi humare. Sed ne hac quidem ^v emendantur, ut illud Esaiæ Prophetæ in eo quoque ^u populo impleretur dicentis: *Et vocavit Deus ^x populum ad plandum & ad calvitium, & ad cingulum sacci: ecce ^y ceperunt vitulos occidere & jugulare arietes, ecce manducare & bibere & dicere: Manducemus & bibamus, cras enim moriemur.* Appropinquabat siquidem tempus, quo ejus iniquitates, ut olim Amorrhæorum, completerentur.

De famosa peste. Prov. 29. 19.

Esai. 22. 12.

XXII. Initur namque consilium; quid optimum, quidve saluberrimum, ad ^z repellendas tam crebras & tam ferales supradictarum gentium irruptiones prædasque, decerni ^a potius deberet.

De consilio

XXIII. Tum omnes consiliarii ^b una cum superbo tyranno ^c Gurthri-gero Britannorum duce cæcantur, ^d & adinvenientes tale præsidium, imo excidium patriæ, ut ferocissimi illi nefandi nominis Saxones, Deo hominibusque invisi, quasi in caulas lupi, in insulam ad ^e retrudendas aquilones gentes intrmitterentur. Quo utique nihil ei usquam perniciosius, nihilque amarius factum est. O altissimam sensus caliginem, ô desperabilem crudamque mentis hebetudinem! Quos propensius morte, cum abessent, tremebant, sponte (ut ita dicam) sub unius tecti culmine invitabant, *stulti ^f sunt Principes (ut dictum est) ^g Thasneos dantes Pharaoni consilium ^h insipienti.* Tum erumpens grex catulorum de cubili leænæ barbariæ, tribus (ut lingua ejus exprimitur) Cyulis, nostra ⁱ lingua longis navibus,

De sæviore multo primis hoste.

^a Quasi Britannia. ^b Contorquebantur. ^c Displicuerint. ^d Deoque placuerint. ^e Deest. ^f Veteri. ^g Deum. ^h Iracundiam. ⁱ Percutiemini. ^k Agebant. ^l Mundo medicina à vero omnium medico largiretur. ^m Hæc. ⁿ Deest. ^o XV. in MS. Cant. ^p Deest. ^q Ad mortem. ^r Incumbit. ^s Deest. ^t Emendatur. ^u Deest. ^x Deest. ^y Deest. ^z Repellendas tam ferales & tam crebras. ^a Deest. ^b Uno. ^c Deest. ^d Deest. ^e Retundendas. ^f Deest. ^g Taneos. ^h Insipienti. ⁱ Deest.

secundis velis ^a secundo' omine auguriisque; quibus vaticinabatur certo apud eum præfagio, quod ter centum annis ^b terram, ^c omni proras ^c librat', infideret: centum vero l. hoc est ^d demidio' temporis sæpius ^e quoque vastaret. Eiectus primum in Orientali parte insulæ jubente infausto tyranno terribiles infixit ungues, quasi pro patria pugnaturus, sed eam certius impugnaturus. Cui supradicta ^f genitrix' (^g primo comperiens agmini fuisse prosperatum) item mittit satellitum canumque ^h prolixiorem catastam, quæ ratibus advecta adunatur cum manipularibus spuris. Inde germen iniquitatis, radix amaritudinis, virulenta plantatio nostris condigna meritis, in nostro cespite, ferocibus palmitibus pampinisque, ⁱ pullulabat'. Igitur intronissi in insulam barbari, veluti militibus, & magna (ut mentiebantur) ^k pro bonis discrimina hospitibus' subituris, impetrant sibi annonas dari. ^l Quæ' multo tempore impertitæ clausurunt (ut dicitur) canis faucem. Item ^m queruntur' non affluenter sibi epimonia contribui, occasiones de industria colorantes, & ⁿ nisi' profusior eis munificentia cumlaretur, testantur se cuncta insulæ rupto fœdere depopulatuos. Nec mora, minas effectibus prosequuntur.

De urbium
subversione.

Pf. 73. 7.
Pf. 78. I.

XXIV. Confovebatur namque, ultionis justæ præcedentium scelerum causa, de mari usque ad mare ignis ^o Orientalis' sacrilegorum manu exaggeratus, & finitimas quasque civitates agrosque populans, ^p qui' non quievit accensus, donec cunctam pene exurens insulæ superficiem rubra occidentalem trucique Oceanum lingua delamberet. In hoc ergo impetu Assyrio, olim in ^q Judæam' comparando, completur quoque in nobis secundum historiam, ^r ut dicitur: *Incenderunt igni sanctuarium tuum, in terra polluerunt tabernaculum nominis tui. Et iterum' dicit': Deus, venerunt gentes in hereditatem tuam: polluerunt templum sanctum tuum &c.* Ita ut cunctæ ^s columnæ' crebris arietibus, omnesque coloni cum præpositis Ecclesiæ, cum sacerdotibus ac populo, mucronibus undique micantibus, ac flammis crepitantibus, simul solo sternerentur, & miserabili visu, in medio platearum, una turrium ^u edito' cardine ^x evulsarum', murorumque celorum saxa, sacra altaria, cadaverum frustra, crustis ac ^y gelantibus' purpurei crucoris tecta, velut in quodam horrendo torculari mixta viderentur, & nulla esset omnimodis præter ^z horribiles' domorum ruinas, bestiarum volucrumque ventres in medio sepultura, salva sanctarum animarum reverentia, si tamen multæ inventæ sint, quæ arduis coeli ^a per' id temporis à sanctis Angelis ^b vehebantur'. Ita enim degeneraverat tunc vinea illa olim bona in amaritudinem ^c versa', uti raro secundum Prophetam videtur quasi *post tergum vindemiatorum* aut messorum racemus vel spica.

De reliquiis.

Pf. 43. 12.

XXV. Itaque nonnulli miserarum reliquiarum in montibus deprehensi acervatim jugulabantur: alii fame confecti accedentes, manus hostibus dabant in ævum ^d servituri', si tamen non continuo trucidarentur, quod altissimæ gratiæ stabat ^e in' loco: alii transmarinas petebant regiones, cum ululatu magno seu celeusmatis vice, hoc modo sub velorum sinibus cantantes: *Dedisti nos tanquam oves escarum, & in gentibus dispersisti nos' Deus':* alii ^g à' montanis collibus, minacibus præruptis ^h vallati', & densissimis saltibus, marinisque rupibus vitam, suspecta semper mente, credentes, in patria licet trepidi perstabant. ⁱ Tempore igitur interveniente, aliquanto cum recessissent domum crudelissimi prædones, roboratæ à ^k Domino' reliquiæ (quibus confugiunt undique ^l diversis in locis' miserrimi cives, tam avidè quam apes alvearii procella imminente) simul deprecantes eum to-

. . a Deest. b Patriam. c Libratat. d Dimidio. e Deest. f Genetrix. g Comperiens primo agmini. h Prolixorem. i Pullulat. k Discrimina pro bonis hospitibus. l Que m Quærentur. n Ni. o Orientali. p Deest. q Judam. r Quod Propheta deplorans ait. s Deest. t Colonia. u Edito. x Avulsarum. y Sigillantibus. z Deest. a Deest. b Veherentur. c Deest. d Servaturi. e Deest. f Deest. g Deest. h Vallatis. i Hic incipit cap. XVIII. in Ms. k Deo. l De diversis locis.

to corde, & (ut dicitur) *innumeris onerantes æthera votis*, ne ad ^a internecionem ita usquequaque delerentur, duce ambrosio Aureliano viro modesto, (qui solus ^b fuit comes, fidelis, fortis, veraxque forte Romanæ gentis, ^c qui tantæ tempestatibus collisione, occisis in eadem parentibus purpura nimirum indutis, superfuerat, cujus nunc temporibus nostris foboles magnopere avita bonitate degeneravit) vires ^d capeffunt, victores provocantes ad prælium, queis victoria, ^e Deo annuente, ex voto cessit.

XXVI. ^f Et ex eo tempore nunc cives, nunc hostes vincebant, ut in ista gente experiretur Dominus solito more præsentem Israelem utrum diligat eum ^g Dominus an non: usque ad annum obsessiois Badonici montis, ^h qui prope Sabrinum ostium habetur, novissimæque ferme de firciferis non minimæ stragis, quique quadragesimus quartus (ut novi) ⁱ oritur annus, mense jam ^k primo emenso, qui ^l jam & meæ nativitatis est. Sed ne nunc quidem, ut antea, ^m civitates inhabitantur, sed desertæ dirutæque hæctenus squalent, cessantibus licet externis bellis, sed non ⁿ tamen civilibus. Hæsit etenim tam desperati insulæ excidii, insperatique mentio auxiliæ memoriæ eorum, qui utriusque miraculi testes extitere: & ob hoc Reges, publici ^o privati que sacerdotes ecclesiastici ^p suum ordinem servarunt. At illis decedentibus, cum successisset ætas tempestatibus illius nescia, & præsentis tantum serenitatis experta, ita cuncta veritatis ac justitiæ moderamina concussa ac subversa sunt, ut ^q eorum, non dicam vestigium, sed ne monumentum quidem in supradictis prope modum ordinibus appareat, exceptis paucis, & valde paucis, qui ob amissionem tantæ multitudinis, quæ quotidie prona ^r fuit ad tartara, tam brevis ^s numeri habentur, ut eos quodammodo venerabilis mater ecclesia, ^t ut in sinu suo recumbentes non videat, quos solos ^u veros habet. Quorum ne quis me egregiam vitam, ^x hominibus admirabilem, Deoque amabilem, carpere putet, (quibus nostra infirmitas, ^y sacris orationibus, ut non penitus collabatur, quasi columnis quibusdam ac fulcris saluberrimis sustentatur,) ^z dixi si qua liberius de his, imo lugubrius, cumulo malorum compulsus, qui serviunt non solum ventri, sed diabolo potius quam Christo, ^a qui est benedictus ^z super omnia Deus in secula, non tam disceptavero, quam deflevero. ^b Quippe quid celabunt cives, quod non solum ^c norunt, sed exprobrant jam in ^d circuitu nationes.

*De postrema
* pace, quæ
postrema vi-
ctoria tempo-
ribus nostris
Dei nutu do-
nata est.*

*Explicit liber Gildæ sapientis de excidio Britannia
& Britonum exultatione.*

Historiam Gildæ Cormac sic perlege scriptam.
Doctores digitis, sensu cultuque redactam,
Hæc tenues superat, multos carpitque superbos.

Hic desinit Cod. Cant. MS. Quæ vero sequuntur exacta sunt ad Cod. Cottonianum.

^a Internecionem usque. ^b Desunt. ^c Deest. ^d capeffunt. ^e Domino. ^f Patriæ victoria. ^g Deest. ^h Deest. ⁱ Orditur. ^k Uno. ^l Deest. ^m Civitas patriæ. ⁿ Deest. ^o Privati. ^p Suum quique. ^q Earum. ^r Ruit. ^s Numerus. ^t Deest. ^u Veros filios. ^x Omnibus. ^y In sacris. ^z Deest. ^a In secula Deus. ^b Enimvero. *Fragm.* ^c Nostrorum *Fragm.* ^d Circuitu *MS. male.* ^e Desunt. ^f Desunt.

F I N I S.

Epistola Gildæ.

Reges habet Britannia', sed tyrannos: iudices habet, sed impios. sæpe prædantes & concutientes, sed innocentes: vindicantes & patrocinantés, sed reos & latrones, quamplurimas conjuges habentes sed ^b scortantes', & adulterantes; crebro jurantes, sed perjurantes: voventes, & continuo propemodum mentientes: belligerantes, sed civilia & injusta bella agentes: per ^c patriam' quidem fures magnopere insectantes, ^d & eos, qui secum ad mensam sedent, latrones' non solum amantes, sed ^e & munerantes: eleemosynas largiter dantes, sed é regione immensum montem scelerum exaggerantes: in sede ^f arbitram' sedentes', sed raro recti iudicii regulam quærentes: innoxios humilesque despicientes, sanguinarios, superbos, parricidas, ^g commanipulares & adulteros Dei inimicos, si fors (ut dicitur) tulerit (^h qui' cum ipso nomine ⁱ certatim' delendi erant) ad sydera, prout possunt efferentes: victos plures in carceribus habentes, quos ^k dolo sui potius quam merito proterunt' catenis onerantes: inter altera ^l jurando' demorantes, & hæc eadem ac si lutulenta ^m paulo post saxa' despicientes. Cujus tam nefandi piaculi non ignarus est immundæ lænæ Damnoniæ tyrannicus catulus Constantinus. Hoc anno post horribile juramenti Sacramentum, quo se devinxit nequaquam dolos civibus (Deo primum jureque jurando, sanctorum demum choris & genitrice comitantibus fretis) facturum, in duarum venerandis matrum sinibus, ecclesiæ carnalisque sub sancti abbatis amphibalo, latera regionum tenerrima puerorum, vel præcordia crudeliter duum totidemque nutritorum (quorum brachia nequaquam armis, quæ nullus pene hominum fortius hoc eis tempore tractabat, sed Deo altarique protenta, in die iudicii ad tuæ civitatis portas, Christe, veneranda patientiæ ac fidei suæ vexilla suspendent) inter ipsa (ut dixi) sacrosancta altaria nefando ense hastaque pro dentibus laceravit, ita ut sacrificii cœlestis sedem purpurea acsi coagulati cruoris pallia attingerent. Et hoc ne post laudanda quidem merita egit. Nam multis ante annis crebris alternatisque foetoribus adulteriorum victus, legitima uxore contra Christi Magistrique gentium interdictum repulsa dicentium: *Quod Deus conjunxit homo non separet.* Et *Viri diligite uxores vestras.* Amarissimum enim quoddam de vitæ Sodomorum in cordis sui infructuosa bono semini gleba, furculamen incredulitatis & insipientiæ plantaverat, quod vulgatis domesticisque impietatibus velut quibusdam venenatis imbribus irrigatum, & ad Dei offensam avidius se erigens parricidii sacrilegiique crimen produxit in medium. Sed nec adhuc priorum retibus malorum expeditus, priscis recentia auget malis. Age jam quasi præsentem arguo, quem adhuc superesse non nescio. Quid stupes animæ carnifex propriæ? Quid tibi flammam inferni voluntarie accendis nequaquam defecturas? Quid inimicorum vice propriis te confodis sponte ensibus, hastis? Anne ipsa quidem virulenta scelerum ac si pocula pectus tuum fatiare quiverunt? Respice quæso, & veni ad Christum, siquidem laboras, & immenso pondere curvaris: & ipse te (ut dixit) requiescere faciet. Veni ad eum qui non vult peccatoris mortem, sed *ut convertatur & vivat.* Dissolve secundum Prophetam, *vincula colli tui fili Syon.* Redi (rogo) è longinquis licet peccatorum recessibus ad piissi-

*Increpatio in
Constantinum.*

Math. 19. 6.
Mar. 10. 9.
Ephes. 5. 28.
Coles. 3. 19.

Esaï. 52. 2.
Luc. 15. 13.

^a Enimvero habet Britannia reges *Frag.* ^b Scorta *Joss.* Scorta & adulteras *Fragm.* ^c Regionem. ^d Eos autem qui ad mensam sedent latrones *Frag.* *Deest vero Latrones Joss.* ^e Etiam *Frag.* ^f Arbitrum *Frag.* ^g *Deest in Fragm.* ^h Hos qui *Fragm.* ⁱ *Deest in Fragm.* ^k Dolo se potius quam merito poterunt *Frag.* ^l Intrando *Frag.* ^m Saxa paulo post *Frag.*

mum patrem, qui despicienti porcorum fordidos cibos ac pertimescenti
 diræ famis mortem, & revertenti sibi lætus occidere consuevit *vitulum*
 filio *saginatum*, & proferre *primam* erranti *stolam* & regium annulum, &
 tum spei cœlestis acsi saporem prægustans senties *quam suavis est Dominus*. Psal. 33. 7.
 Nam si hæc contempseris, scias te inextricabilibus tenebrosisque ignium tor-
 rentibus jamjamque rotandum urendumque. Quid tu quoque (ut pro- Increpatio in
 pheta ait) catule leoline Aureli ^a Conane agis? Nonne eodem quo supra Aurelium.
 dictus (si non exitiabiliore) parricidiorum, fornicationum, adulteriorumque
 cœno, velut quibusdam marinis irruentibus tibi voraris feraliter undis?
 Nonne pacem patriæ mortiferum ceu serpentem odiens, civiliaque bella
 & crebras injuste prædas sitiens, animæ tuæ cœlestis portas pacis ac re-
 frigerii præcludis? Relictus (quæso) jam solus acsi arbor in medio cam-
 po arescens, recordare patrum fratrumque tuorum supervacuam phanta-
 siam, juvenilem immaturamque mortem. Num centennis tu ob religio-
 sa merita, vel coevus Mâthusalæ exceptus pene omni prole servaberis?
 Nequaquam. Sed, nisi citius (ut Psalmista ait) conversus fueris ad Do- Psal. 7. 13.
 minum, *ensem in te vibrabit* in brevi suum Rex ille, qui per Prophetam,
Ego (inquit) occidam, & ego vivere faciam: percutiam, & ego sanabo, & non Deut. 32. 39.
est qui de manu mea possit eruere. Quamobrem excutere de foetido pulvere Esaï. 52. 2.
 tuo, & convertere ad eum toto corde, qui creavit te, ut cum *exarserit in brevi* Psal. 2. 12.
ira ejus, beatus sis sperans in eum: sin alias, æternæ te manebunt poenæ
 conterendum sæva continue, & nequaquam absumendum tartari fauce.
 Quid tu quoque pardo similis moribus, & nequitiis discolor, canescente Increpatio in
 jam capite, in throno dolis pleno, & ab imis vertice tenus diversis par- Vortiporium.
 ricidiis & adulteriis constuprato, boni regis nequam fili, ut Ezechiaë Ma-
 nasses, Demetarum tyranne Vortipori stupide riges? Quid te tam violenti
 peccatorum gurgites, quos ut vinum optimum sorbes, imo tu ab eis
 voraris, appropinquante sensim vitæ limite non satiant? Quid quasi cul-
 minis malorum omnium stupro propria tua amota conjuge, ejusdemque
 honesta morte impudentis filiaë quodam ineluctabili pondere miseram a-
 nimam oneras? Ne consumas (quæso) dierum quod reliquum est in DEI
 offensam: Quia *nunc tempus acceptabile & dies salutis* vultibus poenitentium 2 Cor. 6. 2.
 lucet, in quo bene operari potes, *ne fiat fuga tua hyeme vel Sabbato: Di-* Matt. 24. 20.
verte secundum Psalmistam, à malo, & fac bonum: *inquire pacem bonam &* Psal. 33. 15.
sequere eam, quia oculi Domini super te bona agentem, & aures ejus erunt
in preces tuas, & non perdet de terra viventium memoriam tuam. Clamabis
 & exaudiet te, & *ex omnibus tribulationibus* tuis eruet te. Cor siquidem con- Psal. 50. 19.
 tritum & humiliatum timore ejus nusquam Christus spernit. Alioquin ver- Esaï. 66. 24.
 mis tortionis tuæ *non morietur, & ignis* ustionis tuæ *non extinguetur.* Marc. 9. 44.
 Ut quid in nequitiaë tuæ volveris vetusta fece, & tu ab adolescentiaë annis Increpatio in
 urse multorum fessor aurigaque currus receptaculi urfi, Dei contemptor, Cuneglassum.
 fortisque ejus depressor, Cuneglassè, Romana lingua lanio fulve? Quare
 tantum certamen tam hominibus quam Deo præstas, hominibus civibus
 scilicet armis ^b exitialibus, Deo infinitis sceleribus? Quid præter innume-
 rables casus propria uxore pulsa furciferam germanam ejus perpetuam
 Deo viduitatis castimoniam promittentem (ut poeta ait) summam seu te-
 neritudinèin coelicalarum (tota animi veneratione vel potius hebitudine)
 nympharum, contra interdictum Apostoli, denegantis posse adulteros Reg- Gal. 5. 21.
 ni cœlestis esse municipes, suspicis? Quid gemitus atque suspiria Sancto-
 rum, propter te corporaliter ^c moerentium, vice immanis lænæ dentium
 ossa tua quandoque fracture crebris instigas injuriis? *Desine* quæso (ut Psal. 36. 8.
 Propheta ait) *ab ira, & derelinque* exitialem, ac temetipsum maceraturum
 (quem cœlo ac terræ, hoc est, Deo gregique ejus spiras) *furorem:* fac
 eos potius mutatis pro te orare moribus, quibus suppetit supra mundum

^a Canine. ^b Specialibus. ^c Versantium.

- Tim. 6. 17. alligandi cum in mundo reos alligaverint, & solvendi cum poenitentes a sol-
verint potestas: *Noli* (ut ait Apostolus) *superbe sapere, vel sperare in incerto di-*
vitiarum, sed in Deo qui præstat tibi multa abunde, ut per emendationem mo-
rum thesaurizes tibi *fundamentum bonum in futurum, & habeas veram vitam;*
perennem profecto, non deciduam. Alioquin scies, & videbis etiam
in hoc seculo, quam malum & amarum est reliquisse te Dominum Deum
tuum, & non esse timorem ejus apud te, & in futuro, tetro ignium glo-
bo æternorum te exuri, nec tamen ullo modo mori. Siquidem tam sce-
leratorum sint ^bperpetim' immortales igni animæ, quam Sanctorum letitiæ.
- Increpatio in
Maglocunum.
Jer. 23. 9. Quid tu etiam insularis draco, multorum tyrannorum depulsor tam reg-
no quam etiam vita; supradictorum novissime ^cin' stylo, prime in malo;
major multis potentia simulque malitia, largior in dando, profusior in pec-
cato, robuste armis, sed animæ fortior excidiis, Maglocune, in tam vetu-
sto scelerum attramento, *veluti madidus* vino de Sodomitana vite expres-
so stolide volutaris? Quare tantas peccaminum regiæ cervici sponte (ut
ita dicam ineluctabiles celsorum seu montium) innectis moles? Quid te
non ei regum omnium regi (quem cunctis pene Britanniæ ducibus tam
regno fecit, quam status lineamento editiorem) exhibes cæteris moribus
meliolem, sed versa vice deteriolem? quorum indubitatum æquanimitè
convitiolorum auscultato parumper adstipulationem, ommissis domesticis le-
vioribusque (si tamen aliqua sunt levia) palata solum longe lateque per
auras admissa testaturam. Nonne in primis adolescentiæ tuæ annis avun-
culum regem cum fortissimis propemodum militibus, (quorum vultus non
catulorum leonis in acie magnopere dispares visabantur) acerrime ense,
Psal. 54. 24. hasta, igni oppressisti? parum cogitans propheticum dictum: *Viri* (inqui-
ens) *sanguinum & doli non dimidiabunt dies suos.* Quid pro hoc solo re-
tributionis à justo iudice sperares (& si non talia sequerentur quæ secuta
sunt) itidem dicente per Prophetam: *Væ tibi qui prædaris, nonne & ipse*
Eesai. 33. 1. *prædaberis? & qui occidis, nonne & ipse occideris? & cum desiveris prædari,*
tunc cades. Nonne postquam tibi ex voto violenti regni phantasia cessit,
cupiditate ^dinlectus' ad viam revertendi rectam, diebusque ac noctibus, id
temporis (conscientia forte peccaminum remordente) de deifico tenore
monachorumque decretis, sub dente primum multa ruminans, deinde po-
pularis auræ cognitione proferens, monachum sine ullo infidelitatis (ut ai-
ebas) respectu, coram omnipotente Deo, angelicis vultibus humanisque
(ruptis, ut putabatur, capacissimis illis, quibus præcipitanter involui solent
pingues tauri moduli tui retibus: omnis regni, auri, argentique, & quod
majus est, propriæ voluntatis distentionibus ruptis) perpetuo vovisti, &
tete ac si frigidulo canum lapsu aerem valide secantem, sævosque rapidi har-
pagones accipitris sinuosis flexibus vitantem ad Sanctorum tibi magnopere
fidas speluncas refrigeriaque salubriter rapuisti ex corvo columbani? O
quanta Ecclesiæ matri letitia, (si non te cunctorum mortalium hostis de
sinu quodammodo ejus lugubriter abstraxisset,) foret? O quam profusus
spei coelestis fomes desperatorum cordibus (te in bonis permanente) inar-
desceret? O qualia quantaque animam tuam regni Christi præmia in die
judicii manerent, si non lupus callidus ille agnum ex lupofactum te ab
ovili dominico (non vehementer invitum) facturum lupum ex agno sibi
similem rapuisset? O quantam exultationem pio omnium patri Deo san-
ctorum tua salus servanda præstaret; si non te cunctorum perditorum in-
faustus pater, veluti magnarum aquila alarum unguiumque dæmon, infœ-
lici filiorum suorum agmini contra jus fasque rapuisset? Ne multa, tan-
tum gaudii ac suavitatis tum cœlo terræque tua ad bonam frugem con-
- Prov. 26. 11. versio, quantum nunc mœroris ac luctus ministravit ad horribilem, mo-
& 2 Pet. 2. 23. *re molossi ægri, vomitum* nefanda reversio. Qua peracta exhibentur
Rom. 6. 13. *membra arma iniquitatis peccato* ac diabolo, quæ oportuerat salvo sensu avi-

^a Potestas solverint. ^b Perpeti. ^c Deest. ^d Inlectus.

de exhiberi *arma justiciæ Deo*. Arrecto aurium auscultantur captu, non Dei laudes canora Christi tyronum voce suaviter modulante, pneumaque ecclesiasticæ melodix; sed propriæ (quæ nihil sunt) furciferorum referto mendaciis simulque spumanti flegmate, proximos quosque truci datur, præconum ore, ritu bacchantium, concrepante; ita ut vas, Dei quondam in ministerio præparatum, vertatur in zabuli organum, quodque honore cœlesti putabatur dignum, merito projiciatur in tartari baratrum. Nec tamen tantis malorum offendiculis tuus hebetatus insipientiæ cumulo sensus, velut quodam obice tardatur, sed fervidus (acsi pullus, amœna quæque imperagrata putans) per extensos scelerum campos irrevocabili furore raptatur, augendo priscis nova piaculis. Spernuntur namque primæ (post monachi votum irritum) illicitæ licet, tamen propriæ conjugis præsumptivæ nuptiæ; alia viri viventis, non externi, sed fratris filii adamata. Ob quod dura cervix illa multis jam peccaminum fascibus onerata, bino parricidiali ausu, occidendo supradictum, uxoremque tuam, aliquamdiu à te habitam, velut summo sacrilegii tui culmine, de imis ad inferiora curvatur. Dehinc illam, cujus dudum colludio ac suggestionem tantæ sunt peccatorum subitæ moles publico & (ut fallaces parasitorum linguæ tuorum conclamant, summis tamen labiis, non ex intimo cordis) legitimo, ut pote viduatam, *thoro*; ^a ut nostræ vero, sceleratissimo adscivisti connubio. Cujus igitur sancti viscera tali stimolata historia non statim in fletus singultusque prorumpant? Quis sacerdos, cujus cor rectum Deo patet, non statim hæc audiens magno cum ululatu illud propheticum dicat? *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo in die & nocte interfectos populi mei?* Heu! siquidem parum auribus captasti propheticam objurgationem ita dicentem: *Væ vobis viri impii, dereliquistis legem Dei altissimi, & si nati fueritis, in maledictionem erit pars vestra. Omnia, quæ de terra sunt, in terram ibunt: sic impii à maledictione in perditionem* (subauditur) si non revertantur ad Dominum, exaudita saltem tali admonitione, *Fili peccasti, ne adjicias ultra, sed & de pristinis tuis deprecare.* Et iterum, *Non tardes converti ad Dominum, neque differas de die in diem. Subito enim venit ira ejus, quia ut scriptura ait: Rege audiente verbum iniquum, omnes qui sub illo sunt, scelesti sunt.* Nimirum rex (ut Prophetæ dixit) *justus suscitât regionem.* Sed monita tibi profecto non desunt, cum habueris præceptorum pene totius Britannix magistrum elegantem. Caveto igitur ne tibi, quod à Salomone notatur, accidat: *Quasi qui excitat dormientem de gravi somno, sic qui enarrat stulto sapientiam. In fine enim narrationis dicet. Quid primum dixeras? Lava à malitia cor tuum* (sicut dictum est) *Hierusalem, ut salvus sis.* Ne contempnas (quæso) ineffabilem misericordiam Dei, hoc modo per Prophetam à peccatis impios provocantis. *Repente loquar ad gentem & ad regnum ut evellam, & dissipem, & destruiam, & disperdam.* Peccatorem hoc vehementer ad poenitentiam hortatur. *Et si poenitentiam egerit gens illa à peccato suo, poenitentiam & ego agam super malo quod locutus sum ut facerem ei.* Et iterum *Quis dabit eis tale cor ut audiânt me, & custodiant præcepta mea, & bene sit eis omnibus diebus vitæ suæ?* Itemque in cantico deuteronomii. *Populus (inquit) absque consilio & prudentia, utinam saperent & intelligerent, ac novissima providerent, quomodo persequatur unus mille, & duo fugent decem millia.* Et iterum in Evangelio Dominus *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis & ego vos requiescere faciam. Tollite jugum meum super vos, & discite à me quia mitis sum & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris.* Nam si hæc surdis auribus audias, prophetas contempnas, Christum despicias, nosque (licet vilissimæ qualitatis simus) nullius momenti ducas propheticum illud sincera animi pietate fervantes (utcumque si non ego implevero fortitudinem in spiritu &

Efai. 58. 1. virtute Domini ut enunciem *domui Jacob peccata eorum, & domui Israel scelerum eorum*) ne fimus canes muti non valentes latrare. Et illud Salomonis ita
 Prov. 24. 24. dicentis: *Qui dicit impium justum esse, maledictus erit populis & odibilis gentibus*
 Eccl. 4. 27. (*nam qui arguunt meliora sperabunt*) Et iterum: *Non reverearis proximum in*
 Prov. 24. 11. *casum suum, nec retineas verbum in tempore salutis.* Itemque, *erue eos qui du-*
 Prov. 11. 4. *cuntur ad mortem, & redimere eos qui interficiuntur, ne parcas, quia non prode-*
 Prov. 11. 31. *runt* (ut idem Propheta ait) *divitiæ in die iræ, justitia à morte liberat.* Si
 1 Pet. 4. 18. *justus quidem vix salvus sit, impius & peccator ubi parebit?* ille profecto te tenebrosus tartari torrens ferali rotatu undique acsi acerrimis involvet semper cruciaturus & nunquam consumpturus, cui tunc erit fera inutilisque poenæ oculata cognitio ac mali poenitudo, à quo in hoc tempore accepto & die salutis ad rectum vitæ iter differtur conversio. Hic sane vel antea concludenda erat (uti ne amplius loqueretur os nostrum opera hominum) tam flebilis hæc quæruleque malorum ævi hujus historia. Sed ne formidolosos nos aut lassos putent, quominus illud Ifaianum infatigabiliter caveamus, *Væ* (inquiens) *qui dicit bonum malum, & malum bonum ponentes tenebras in lucem, & lucem in tenebras: amarum in dulce, & dulce in amarum*
 (qui *videntes non vident, & audientes non audiunt*, quorum cor crassa obtegitur quadam vitiorum nube) libet quid quantumque [his supradictis lascivientibus insanisque satellitum Pharaonis, (quibus ejus periturus mari provocatur exercitus strenue rubro) eorumque similibus quinque equis] minarum prophetica inclamitent strictim edicere oracula, quibus veluti pulchro tegmine opusculi nostri molimen (ita ut ne certatim irruituris invidorum imbribus extet penetrabile) fidissime contegatur. Respondeant itaque pro nobis sancti vates nunc ut ante (qui os quodammodo Dei, organumque spiritus sancti mortalibus prohibentes mala, bonis faventes extitere) contumacibus superbisque hujus ætatis principibus, ne dicant nos propria adinventione & loquaci tantum temeritate tales minas eis tantisque terrores incutere. Nulli namque sapientium dubium est, in quantis graviora sunt peccata hujus temporis quam primi, Apostolo dicente: *Legem quis transgrediens duobus mediis vel tribus testibus morietur, quanto putatis deteriora mereri supplicia, qui filium Dei concultaverit?* En primus occurrit nobis Samuel jussu Dei legitimi regni stabilitor, Deo antequam nasceretur dedicatus, à Dan usque Barfabææ omni populo Israel veridicus propheta signis indubitanter admirandis notus, ex cujus ore spiritus sanctus cunctis mundi potestatibus intonuit, denuntiando primo Regi apud Hebræos duntaxat Sauli pro eo quod quædam de mandatis Domini non complerat, dicens: *Stulte egisti nec custodisti mandata Domini Dei tui, quæ præcepit tibi. Quod si non fecisses jam nunc pararet Deus regnum tuum super Israel in sempiternum, sed nequaquam regnum tuum ultra consurget.* Quid ergo simile hujus temporis sceleribus adulterium ne vel parricidium fecit? Nullo modo. Sed jussionis ex parte mutationem, quia ut bene quidam nostrum ait, *Non agitur de qualitate peccati, sed de transgressione mandati.* Itemque illum objecta (velut putabat) purgantem & apologias (ut generi humano moris est) sagaciter hoc modo adnectentem, imo *audivi vocem Domini, & ambulavi in via per quam*
 1 Sam. 15. 20. *misit me*, tali animadversione multavit, *Nunquid vult* (inquit) *Dominus holocausta aut victimas, & non potius ut obediatur voci Domini? Melior est enim obedientia quam victimæ, & audire magis quam offerre adipem arietum, Quoniam sicut peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idolatriæ nolle acquiescere. Pro eo ergo*
 1 Sam. 15. 22. *quod adjecisti sermonem Domini, abjecit & tu ne sis Rex.* Et post pauca *Scidit* (inquit) *Deus Regnum Israel à te hodie, & dedit illud proximo tuo meliori te.* Porro triumphator in Israel non parcat, & poenitudine non flectetur, neque enim homo est ut agat poenitentiam (subauditur super duris malorum præcordiis) Notandum ergo est, quod dixit scelus idolatriæ esse, nolle Deo acquiescere. Non sibi scelerati isti, dum non gentium diis perspicue litant, subplaudunt, siquidem conculantur porcorum more pretiosissimas Christi margaritas, idolatræ.

Sed licet hoc unum exemplum acsi inuictus adstipulator ad corrigendos iniquos abunde sufficeret: tamen, ut in ore multorum testium omne comprobetur Britannia malum, transeamus ad cætera. Quid David numerando populum evenit, dicente ad eum propheta Gad? *Hæc dicit Dominus. Trium tibi optio datur. Elige unum quod volueris ex his ut faciam tibi. Aut septem annis veniet tibi fames, aut tribus mensibus fugies adversarios tuos & illi te persequentur, aut certe tribus diebus erit pestilentia in terra tua.* Nam arctatus tali conditione, & volens magis incidere in manus misericordis Dei quam hominum, LXX. millium populi sui strage humiliatur, & ni pro contribulibus (apostolicæ charitatis affectu) ut illos plaga non tangeret mori optasset (dicendo, *Ego sum qui peccavi, ego pastor inique egi: isti qui oves sunt, quid peccarunt? Vertatur obsecro manus tua contra me, & contra domum patris mei*) inconsideratam cordis elationem propria morte piaret. Nam quid scriptura in consequentibus de filio ejus narrat, *Fecit (inquit) Salomon quod non placuerat coram Domino, & non adimplevit ut sequeretur Dominum sicut pater ejus. Dixit Dominus ad eum: Quia habuisti hoc apud te, & non custodisti pactum meum & præcepta mea, quæ mandavi tibi, disrumpens scindam regnum tuum & dabo illud servo tuo.* Quid duobus sacrilegis (æque ut isti sunt) Israel regibus Hieroboæ & Baasæ accidit audite, quibus sententia Domini dirigitur per Prophetam ita dicentis: *Propter quod magnificavi te Principem super Israel, quia exacerbaverunt me in vanis eorum. Ecce ego suscito post Baasam & post domum ejus, & tradam domum ejus sicut domum ferobæ Nabath. Qui mortuus fuerit de suis in civitate comedent eum canes, & mortuum corpus illius in campo comedent volatilia cæli.* Quid illi quoque scelerato regi Israel istorum commanipulari (cujus colludio & uxoris dolo Naboth innocens propter paternam vineam oppressus est) sancto ore illius Heliaæ atque ignifero domini alloquio instructo minatur ita dicente: *Occidisti insuper & possedisti, & post hæc addes, Hæc dicit Dominus. In loco hoc in quo lixerunt canes sanguinem Naboth, lambent quoque tuum sanguinem.* Quod ita factum fuisse certissima ratione cognitum est. Sed ne forte secundum supradictum Achab spiritus mendax loquens vana in ore Prophetarum vestrorum seducat vos, ne sermones Micheæ prophetæ audiat, *Ecce permisit Deus spiritum mendacii in ore omnium Prophetarum tuorum qui hic sunt, & Dominus locutus est contra te malum.* Nam & nunc certum est aliquos esse doctores contrario spiritu repletos, & magis pravam voluptatem quam veritatem asserentes: quorum verba super oleum molliuntur, & ipsa sunt jacula, qui dicunt *pax pax*, & non erit in peccatis permanentibus pax, ut alibi propheta dicit: *Non est gaudere impiis dicit Dominus.* Azarias quoque filius Obed ad se revertenti de cæde decies centenum millium exercitus Æthiopum locutus dicens, *Dominus vobiscum est dum estis cum ipso, & si exquiseritis eum, invenietur à vobis. Et si dereliquistis eum, derelinquet vos.* Nam si Josaphat ferens præsidium iniquo regi ita ab Jehu propheta Ananix filio increpatur (dicente: *Si peccatorem tu adjuvas, aut quem Dominus odit, tu diligis? propterea ira Dei est super te*) quid illis, qui propriis scelerum suorum crinibus compediuntur, fiet? Quorum nos necesse est (si in aëie dominica volumus dimicare) peccata odisse non animas, dicente Psalmista: *Qui diligitis Dominum, odite malum.* Quid ad supradicti Josaphat filium currus & auriga Israel propheta Helias, Joram scilicet parricidam, qui egregios fratres suos (ut pro ipsis regnaret) spurius trucidavit, effatus est. *Sic dicit (inquit) Dominus Deus patris tui David. Eo quod non ambulaveris in via Josaphat patris tui, & in viis Asæ regis Juda, & ambulasti in viis regum Israel, & stupore se ut gessit domus Achab, & fratres tuos filios Josaphat meliores te interfecisti, ecce Dominus percutiet plaga magna te, & filios tuos.* [Et post pauca, *Et tu eris in magna valetudine in languore ventris tui, donec exeat venter tuus cum ipsa infirmitate de die ex die*] Et ad Joam regem Israel, ut vos derelinquentem

- tem dominum quid Zacharias filius Joi adæ vatisminatus sit attendite
 Para. 24. 20. qui surgens populo dixit. *Hæc dicit Dominus. Quare præteritis præcepta Domini & non prosperamini? Quia dereliquistis dominum, & derelinquet vos. Quid de authore Prophetarum Easaiam dicam, qui præcæmium Prophetiæ suæ vel visionem ita exorsus est dicens? Audite cæli auribus & percipite terram, quoniam Dominus locutus est. Filios enutrivit & exaltavi, ipsi autem spreverunt me. Cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui, Israel autem me non cognovit, & populus meus non intellexit. Et post pauca minas meritas tantæ insipientiæ aptans Derelinquetur (inquit) filia Syon ut tabernaculum in vinea, & sicut tugurium in cucumerario, sicut civitas quæ vastatur.*
- Esa. 1. 2. Et principes specialiter conveniens ait: *Audite verbum Domini principes Sodomorum, percipite legem Domini populus Gomorrhæ.* Notandum sane quod iniqui reges principes Sodomorum vocentur. Prohibens namque Dominus sacrificia & dona sibi à talibus offerri (& nos inhiantes suscipimus quæ Deo ab omni natione sunt non placita, eademque egenis & pene nihil habentibus distribui in perniciem nostram non sinimus)
- Esa. 1. 8. cum latis divitiis oneratis sordibus peccatorum intentis ait: *Ne offeratis ultra sacrificium frustra, incensum abominatio est mihi.* Itemque denunciatur, *Et cum extenderitis manus vestras, avertam oculos meos à vobis, & cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam.* Et hoc quare facit ostendit. *Manus (inquiens) vestræ sanguine plenæ sunt.* Simulque ostendens quomodo placaretur ait: *Lavamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis, quiescite agere perverse, discite benefacere, quærite iudicium, subvenite oppresso, iudicate pupillo,* Quasi placoris vicissitudinem adjungens ait: *Si fuerint peccata vestra ut occinum, quasi nix dealbabitur: & si fuerint rubra quasi verniculus, velut lana alba erunt. Si volueritis & audieritis me, bona terræ manducabitis. Quod si nolueritis & me provocaveritis ad iracundiam, gladius devorabit vos.* Accipite veracem publicumque ad stipulatorem boni malique vestri retributionem absque ullo adulationis fuce (non ut parasitorum venerata vestrorum venena in aures sibilant ora) testantem. Itemque ad rapaces iudices sententiam dirigens ita affatur. *Principes tui infideles, socii furum, omnes diligunt munera, sectantur retributiones, pupillo non iudicant, causa viduæ non ingreditur ad eos.* Propter hoc ait Dominus exercituum fortis Israel. *Heu consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis — & conterentur scelerati & peccatores simul, & omnes qui dereliquerunt dominum consumerentur.* Et infra. *Oculi sublimis hominis humiliabuntur, & incurvavit altitudo virorum,* Et iterum: *Væ impio in malum, retributio enim manuum ejus fiet ei.*
- Esa. 2. 11.
 Esa. 3. 11.
 Esa. 5. 11. Et post pauca, *Væ qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam, & ad potandum usque ad vesperam ut vino aestuetis. Cithara, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in conviviis vestris, & opus Domini non respicitis, & opera manuum ejus non consideratis.* Propterea captivus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam, & nobiles ejus interierunt fame, & multitudo ejus siti exaruit. Propterea dilatavit infernus animam suam, & aperuit os suum absque ullo termino, & descendit fortes ejus, & populus ejus, & sublimes gloriosique ejus ad eum. Et infra, *Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem, qui iustificationis impium pro muneribus, & iustitiam iusti aufertis ab eo.* Propter hoc sicut devorat stipulam lingua ignis, & calor flammæ exurit: sic radix eorum quasi favilla erit, & germen eorum ut pulvis ascendet. *Abiecerunt enim legem Domini exercituum, & eloquium sancti Israel despexerunt, In omnibus his non est aversus furor Domini, sed adhuc manus ejus extenta.* Et post aliquanta de die iudicii & peccatorum ineffabili metu disceptans ait: *Ululate quia prope est dies domini (si tunc prope erat, quid nunc putabitur?) quia vastitas à Deo veniet. Propter hoc omnes manus dissolventur, & omne cor hominis tabescet & conteretur, tortiones & dolores tenebunt, quasi parturiens dolebunt. Unusquisque ad proximum suum stupebit, facies combustæ vultus illorum. Ecce dies Domini veniet crudelis & indignationis plenus, & ira furorisque ad ponendam terram in solitudinem, & peccatores ejus conterendos de*

ea, quoniam stellæ cæli & splendor earum non expandent lumen suum, obtenebrabitur sol in ortu suo, & luna non splendebit in tempore suo, & visitabo super orbis mala, & contra impios iniquitatem ipsorum, & quiescere faciam superbiam infidelium, & arrogantiam fortium humiliabo. Et iterum. Ecce Dominus dissipabit terram, & nudabit eam, & affliget faciem ejus, & disperget habitatores ejus, & erit sicut populus sic sacerdos, & sicut servus sic dominus ejus, sicut ancilla sic domina ejus, sicut emens sic ille qui vendit, sicut fœnerator sic ille qui mutuum accipit, sicut qui repetit sic qui debet. Dissipatione dissipabitur terra, & direptione prædabitur. Dominus enim locutus est verbum hoc. Luxit & defluxit terra, defluxit orbis, infirmata est ab habitatoribus suis, quia transgressi sunt leges, mutaverunt jus, dissipaverunt fœdus sempiternum. Propter hoc maledictio vorabit terram, Et infra. Ingemiscunt omnes qui lætantur corde, cessavit gaudium tympanorum, quiescet sonitus lætantium, conticescet dulcedo citharæ, cum cantico non bibent vinum, amara erit potio bibentibus illam. Attrita est civitas vanitatis, clausa est omnis domus nullo introeunte. Clamor erit super vino in plateis, deserta est omnis lætitia, translatum est gaudium terræ, relicta est in urbe solitudo, & calamitas opprimet portas, quia hæc erunt in medio terræ & in medio populorum. Et post pauca. Prævaricantes prævaricati sunt, & prævaricatione transgressorum prævaricati sunt. Formido, & foveæ, & laqueus super te qui habitator es terræ. Et erit: qui fugerit à voce formidinis, cadet in foveam, & qui se explicuerit de fovea, tenebitur laqueo: quia cataractæ de excelsis apertæ erunt, & concutientur fundamenta terræ. Confractioe confringetur terra, commotione commovebitur, agitatione agitatibitur sicut ebrius, & auferetur quasi tabernaculum unius noctis, & gravabit eam iniquitas sua, & corruet, & non adjiciet ut resurgat. Et erit: in die illa visitabit Dominus super militiam cæli in excelsis, & super reges terræ qui sunt super terram, & congregabuntur in congregationem unius fascis in lacum, & claudentur ibi in carcerem, & post multos dies visitabuntur. Et erubescet luna, & confundetur sol cum regnaverit Dominus exercituum in monte Sion & in Jerusalem, & in conspectu senum suorum fuerit glorificatus. Et post aliquanta rationem reddens, quamobrem talia minaretur, ita ait. Ecce non est abbreviata manus Domini ut salvare nequeat, neque aggravata est auris ejus ut non exaudiat. Sed iniquitates vestræ diviserunt inter vos & Deum vestrum, & peccata vestra absconderunt faciem ejus à vobis ne exaudiret. Manus enim vestræ pollutæ sunt sanguine, & digiti vestri iniquitate: labia vestra locuta sunt mendacium, & lingua vestra iniquitatem fatur. Non est qui vocet justitiam, neque est qui judicet vere, sed confidunt in nihil, & loquuntur vanitates, & conceperunt dolorem, & pepererunt iniquitatem. Et infra. Opera eorum inutilia & opus iniquitatis in manibus eorum. Pedes eorum in malum currunt, & festinant ut effundant sanguinem innocentem. Cogitationes eorum cogitationes inutiles, vastitas & contritio in viis eorum, & viam pacis non cognoverunt, & non est judicium in gressibus eorum. Semitæ eorum incurvatæ sunt eis, omnis qui calcet in eis, ignorat pacem, Propter hoc elongatum est judicium à vobis, & non apprehendit vos justitia. Et post pauca. Et conversum est retrorsum judicium, & justitia longe stetit, quia corruit in platea veritas, & æquitas non potuit ingredi. Et facta est veritas in oblivione, & qui recessit à malo, prædæ patuit. Et vidit Dominus & non placuit in oculis ejus, quia non est judicium. Huc usque Esaiæ Prophetæ pauca de multis dixisse sufficiat. Nunc vero illum (qui priusquam formaretur in utero præscitus, & priusquam exiret de vulva sanctificatus, & in cunctis gentibus Propheta positus est) Jeremiam scilicet, quid de populo insipiente rigidisque regibus pronunciaverit, parumper attendentes audite, hoc modo leniter verba initiantem. Et factum est verbum Domini ad me dicens., Vade & clama in auribus Jerusalem, & dices. Audite verbum Domini domus Jacob, & omnes cognationes domus Israel. Hæc dicit Dominus. Quid invenerunt in me patres vestri iniquitates, qui elongati sunt à me, & ambulaverunt post vanitatem; & vani facti sunt, & non dixerunt, ubi est qui ascendere nos fecit de terra Egypti? Et post pauca: A seculo confregisti jugum meum, rupisti vincula mea, dixisti non serviam. Ego plantavi te vineam electam, omne semen verum. Quomodo ergo conversa es in pravam

- Jer. 2. 29. *pravum vinea aliena? Si laveris te nitro & multiplicaveris tibi herbam bo-
rith, maculata es iniquitate tua coram me dicit Dominus. Et intra: Quid
vultis mecum iudicio contendere? Omnes me dereliquistis, dicit Dominus, Fru-
stra percussisti filios vestros, disciplinam non receperunt. Audite verbum Domi-
ni. Nunquid solitudo factus sum Israel, aut terra serotina? Quare ergo
dixit populus meus, recessimus, non veniemus ultra ad te? Nunquid oblivisci-
tur virgo ornamenti sui, aut sponsa fascia pectoralis suæ? Populus vero meus
oblitus est me diebus innumeris. Quia stultus est populus meus, me non cogno-
vit: filii insipientes sunt, & vecordes: Sapientes sunt ut faciant mala, bene
autem facere nescierunt. Tum Propheta ex sua persona loquitur dicens.*
- Jer. 4. 22. *Domine oculi tui respiciunt fidem, percussisti eos & non doluerunt, atrivisti eos
& renuerunt accipere disciplinam. Induraverunt facies suas super petram,
& noluerunt reverti. Itemque Dominus, Annunciate hoc domui Jacob, &
Jer. 5. 3. *auditum facite in Juda dicentes. Audi popule stulte qui non habes cor, qui
habentes oculos non videtis, & aures & non auditis. Me ergo non timebitis ait
Jer. 5. 20. *Dominus, & à facie mea non dolebitis, qui posui arenam terminum mari, præ-
ceptum sempiternum quod non præteribit, & commovebuntur & non potuerunt,
intumescunt fluctus ejus, & non transibunt illud. Populo autem huic factum
est cor incredulum & exasperans, recesserunt & abierunt, & non dixerunt in
Jer. 5. 26. *corde suo, metuamus Dominum Deum nostrum. Et iterum. Quia inventi
sunt in populo meo impii insidiantes quasi aucupes, laqueos ponentes & pedicas
ad capiendos viros. Sicut decipula plena avibus, sic domus eorum plena dolo.
Ideo magnificati sunt & ditati, incrassati sunt & impinguati, & præterierunt
sermone meos pessime, causam pupilli non dixerunt, & iudicium pauperum non
iudicaverunt. Nunquid super his non visitabo, dicit Dominus? aut super gen-
tem huiusmodi non ulciscetur anima mea? Sed absit ut vobis eveniat quod
Jer. 7. 27. *sequitur. Loquere ad eos omnia verba hæc & non audient te, & vocabis eos
& non respondebunt tibi, & dices ad eos. Hæc est gens, quæ non audivit vo-
cem Domini Dei sui, nec recipit disciplinam, perit fides, & ablata est de ore eo-
rum. Et post aliquanta. Nunquid qui cadit non resurgit, & qui aversus
Jer. 8. 4. *est non revertetur? Quare ergo aversus est populus iste in Jerusalem a-
versione contentiosa? Apprehenderunt mendacium, & noluerunt reverti.
Attendi & auscultavi, nemo quod bonum est loquitur: Nullus est qui agat
pœnitentiam super peccato suo dicens, quid feci? Omnes conversi sunt ad
cursum suum, quasi equus impetu vadens in prælium. Milvus in cælo cog-
novit tempus suum, turtur & hirundo & ciconia custodierunt tempus ad-
ventus sui, populus meus non cognovit iudicium Dei. Et tam vehemen-
ti sacrilegiorum cæcitate & ineffabili ebrietate Propheta conterritus,
& deflens eos qui seipsum non deflebant (ut & nunc infelices tyranni a-
gunt) optat sibi auctorem fletuum à Domino concedi, hoc modo dicens.******
- Jer. 8. 21. *Super contritione filia populi mei contritus sum, stupor obtinuit me. Nunquid
resina non est in Galaad, aut medicus non est ibi? Quare ergo non obducta est
Jer. 9. 1. *cicatrix filia populi mei? Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem
lachrymarum, & plorabo die & nocte interfectos populi mei? Quis dabit mihi
in solitudine diversorium viatorum, & derelinquam populum meum, & recedam
ab eis, quia omnes adulteri sunt cæcus prævaricatorum? Et extenderunt lin-
guam suam quasi arcum mendacii & non veritatis: confortati sunt in terra,
quia de malo ad malum egressi sunt, & me non cognoverunt dicit Dominus. Et
Jer. 9. 13. *iterum. Et dixit Dominus. Quia dereliquerunt legem meam quam dedi eis,
& non audierunt vocem meam, & non ambulaverunt in ea. Et abierunt post
pravitatem cordis sui. Idcirco hæc dicit Dominus exercituum Deus Israël.
Ecce ego cibabo populum istum absynthio, & potum dabo eis aquam fellis. Et
post pauca (quod etiam crebrius stylo Propheta adjunxit dicens ex perso-
na Dei.) Tu ergo noli orare pro populo hoc, & ne assumes pro eis laudem & ora-
tionem, quia non exaudiam in tempore clamoris eorum ad me, & afflictionis eo-
rum***

rum. Quid ergo nunc infausti duces facient? Illi pauci invenientes viam angustam amota spaciola, prohibiti à Deo ne preces pro vobis fundant perseverantibus in malis, & tantopere incitantibus (queis è contrario ex corde ad Deum repedantibus, Deo nolente animam hominis interire, sed retractante, ne penitus pereat qui abjectus est, vindictam non potuissent inducere, quia nec Jonas, & quidem cum multum concupiverit Ninivitis Propheta.) Sed omissis interim nostris audiamus potius, quid prophetica tuba persulset. *Quod si dixeris (inquiens) in corde tuo. Quare venerunt mala hæc? Propter multitudinem iniquitatis tue. Si mutare potest Æthiops pellem suam, aut pardus varietates suas, & vos poteritis benefacere, cum didiceritis malum, (subauditur) quia non vultis. Et infra. Hæc dicit Dominus populo huic, Qui dilexit movere pedes suos & non quievit, & domino non placuit: Nunc recordabitur iniquitatum eorum, & visitabit peccata eorum. Et dixit Dominus ad me: Noli orare pro populo isto in bonum. Cum jejunaverint, non exaudiam preces eorum: & si obtulerint holocausta & victimas, non suscipiam ea. Et iterum. Et dixit Dominus ad me. Si steterit Moyses & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum. Ejice illos a facie mea & egrediantur. Et post pauca. Quis miserebitur tui Jerusalem, aut quis contristabitur pro te, aut quis ibit ad rogandum pro pace tua? Tu reliquisti me dicit Dominus, & retrorsum abiisti, & extendam manum meam super te, & interficiam te. Et post aliquanta. Hæc dicit Dominus. Ecce ego fringo contra vos cogitationem, revertatur unusquisque à via sua mala, & dirigite vias vestras & studia vestra. Qui dixerunt. Desperamus, post cogitationes nostras ibimus, & unusquisque pravitatem cordis sui mali faciemus. Ideo hæc dicit Dominus. Interrogate gentes, quis audivit talia horribilia quæ fecit nimis virgo Israel? Nunquid deficiet de petra agri nix Libani, aut velli possunt aquæ erumpentes frigida defuentes? quia oblitus est me populus meus. Et post aliquanta optione proposita loquitur dicens: Hæc dicit Dominus. Facite judicium & justitiam, & liberate vi oppressum de manu calumniatoris, & advenam & pupillum & viduam nolite contristare, neque opprimatis iniquè, & sanguinem innocentem ne effundatis. Si enim facientes feceritis verbum istud, ingredientur per portas domus hujus reges sedentes de genere David super thronum ejus. Quod si non audieritis verba hæc, in memetipso juravi, dicit Dominus, quia in solitudinem erit domus hæc. Et iterum (de rege enim scelesto loquebatur) Vivo ego dicit Dominus, quia si fuerit Jechonias annulus in manu dextra mea, inde evellam eum & dabo in manu quærentium animam ejus. Sanctus quoque Abacuc proclamatur dicens, Væ qui ædificant civitatem in sanguine, & præparant civitatem in iniquitatibus dicentes: Nonne hæc sunt à Domino omnipotente? Et defecerunt populi multi in igne, & gentes multæ minoratæ sunt. Et ita prophetiam querulus incipit. Usquequo clamabo & non exaudies? vocifera- bor ad te, ut quid mihi dedisti labores & dolores inspicere miseriam & impietatem? [Contra. Et factum est judicium, & judex accepit. Propter hoc dissipata est lex, & non perducitur ad finem judicium: quia impius per potentiam deprimit justum. Propter hoc exiit judicium perversum.] Sed & beatus Osee propheta, attendite quid loquatur de principibus dicens. Pro eo quod transgressi sunt pactum meum, & adversus legem meam tulerunt, & exclamabant: Cognovimus te, quia adversum sis Israel. Bonum ut iniquum persecuti sunt. Sibi regnaverunt, & non per me: tenuerunt principatum, nec me agnoverunt. Sed & sanctum Amos prophetam hoc modo minantem audite. In tribus impietatibus filiorum Juda, & in quatuor non avertam eos, propter quod repulerunt legem Domini, & præcepta non custodierunt, sed seduxerunt eos vana eorum. Et emittam ignem super Judam, & comedet fundamenta Jerusalem. Hæc dicit Dominus. In tribus impietatibus Israel, & in quatuor non avertam eos, propter quod tradiderunt pecunia justum, &*

- pauperem pro calciamentis quæ calciant super pulverem terræ, & colaphis cadebant
 Amos. 5. 6. capita pauperum; & viam humilium declinaverunt. Et post pauca. Quærite Do-
 Amos 5. 10. minum & vivetis, ut non reluceat sicut ignis domus Joseph, & comedat eam, nec erit qui
 Amos. 7. 14. extinguat. Domus Israel odio habuerunt in portis redarguentem, & verbum justum
 abominati sunt. Qui Amos prohibitus ne prophetaret in Israel, absque adula-
 tionis tepore respondens, Non eram (inquit) ego propheta nec filius pro-
 phetæ, sed eram pastor caprarius vellicans sycomoros, & suscepit me Dominus ab
 ovibus, & dixit Dominus ad me. Vade & prophetiza in plebem meam Israel,
 & nunc audi verbum domini. (Regem namque alloquebatur) Tu dicis, noli
 prophetare in Israel, & non congreges turbas in domum Jacob. Propter quod
 hæc dicit Dominus. Uxor tua in civitate meretricabitur, & filii tui & filia
 tua gladio cadent, & terra tua funiculo metietur, & tu in terra immunda mo-
 Amos. 8. 4. rieris, Israel autem captivus ducetur à terra sua. Et infra. Audite itaque
 hæc, qui contribulatis immane pauperem, & dominationem exercetis in inopes su-
 per terram, qui dicitis, quando transibit mensis ut acquiramus, & sabbata ut a-
 Amos. 8. 7. periamus thesauros. Et post pauca. Jurat Dominus contra superbiam Jacob,
 si obliviscetur in contemptione opera vestra, & in his non conturbabitur terra,
 & lugebit omnis qui commorabitur in ea, & ascendet sicut flumen consummatio,
 & convertam dis festos vestros in luctum, & injiciam in omnem lumbum cilicium,
 & in omne caput decalvationem, & ponam eum sicut luctum dilecti, & eos, qui
 Amos. 9. 10. cum eo sunt, sicut diem mæroris. Et iterum. Gladio morientur omnes pecca-
 tores populi mei, qui dicunt: Non appropinquabunt neque venient super nos ma-
 Mich. 6. 10. la. Sed & sanctus Micheas vates, attendite quid sit effatus. Audi (in-
 quiens) tribus. Et quid exornabit civitatem? nunquid ignis? Et domus ini-
 quorum thesaurizans in thesauros iniquos, & cum injuria injustitiam. Si justi-
 ficabitur in statera iniquus, & in sacculo pondera dolosa, ex quibus divitias suas
 in impietate repleverunt. Sed & Sophonias propheta clarus, quas minas
 Sopho. 1. 14. exaggerat, audite. Prope est (inquit) dies domini magnus, prope & velox val-
 de. Vox diei domini amara constituta est & potens, dies iræ dies ille, dies tri-
 bulationis & necessitatis, dies nubis & nebulae, dies tubæ & clamoris, dies miseriæ
 & exterminationis, dies tenebrarum & caliginis super civitates firmas & super an-
 gulos excelsos. [Et contribulabo homines, & ibunt sicut cæci, quia Domino pecca-
 verunt, & effundam sanguinem sicut pulverem, & carnes eorum sicut fimum boum,
 & argentum eorum & aurum non poterit eximere eos in die iræ Domini. Et in
 igne zeli ejus consumetur omnis terra, quando consummationem & solitudinem fa-
 ciet Dominus super omnes commorantes in terram. Convenite & jungimini
 gens indisciplinata, priusquam efficiamini sicut flos præteriens, priusquam veniat
 super vos ira domini] Et quid Aggæus sanctus propheta dicat attendite.
 Agg. 2. 22. Hæc dicit Dominus. Semel ego movebo cælum, & terram, & mare, & aridum,
 & avertam regnum, & exterminabo virtutem regum gentium, & avertam quadri-
 gas & ascensores. Nunc quoque quid Zacharias filius Addo Propheta ele-
 ctus dixerit intuemini, hoc modo prophetiam suam exordians, Reverti-
 mini ad me, & revertar ad vos dicit Dominus: & nolite tales esse sicut patres
 Zach. 1. 3. vestri, quibus imputaverunt prophetæ priores dicentes. Hæc dicit Dominus om-
 nipotens. Avertite vos à viis vestris, & non intenderunt ut obaudirent me.
 Zachar. 5. 2. (Et infra. Et dixit ad me Angelus. Quid tu vides? Et dixi. Falcem ego
 video volantem longitudinis cubitorum viginti, Maledictio quæ procedit super
 faciem totius terræ: quoniam omnis fur ex ea usque ad mortem punietur, & pro-
 jiciam eum dicit Dominus omnipotens, & intrabit in domum furoris, & in domum
 jurationis in nomine meo mendacium.) Sanctus quoque Malachias propheta di-
 cit. Ecce dies Domini veniet succensa quasi caminus, & erunt omnes superbi,
 & omnes facientes iniquitatem ut stipula, & inflammabit eos dies adveniens Do-
 minus exercituum, quæ non relinquet ex eis radicem & germen. Sed & sanctus
 Job attendite, quid de principio impiorum & fine disceptaverit dicens.
 Job. 21. 7. Propter quid impii vivunt, & senuerunt inhoneste, & semen eorum secundum de-
 siderium eorum, & filii eorum ante conspectum eorum, & domus eorum fructuosæ
 sunt,

sunt. & timor nunquam, nec plaga domini est super eos. Vacca eorum non abortivit, & pragnans eorum pertulit partum, & non erravit, sed permanet sicut oves aeternae. Et pueri eorum gaudent, & psalterium sumentes & cytharam finierunt in bonis vitam suam, in requiem inferorum dormierunt. Nunquid Deus facta impiorum non respicit? Non ergo sed lucerna impiorum extinguetur, & superveniet eis everso & dolores tanquam parturientis eos ab ira tenebunt. Et erunt sicut paleae à vento, & sicut pulvis, quem abstulit turbo. [Deficiant filiis ejus bona, videant oculi ejus bona, videant oculi ejus occasionem suam, nes à Domino resalvetur. Et post aliquanta de iisdem. Qui gregem (inquit) cum pastore rapuerunt, & jumentum orphanorum abduxerunt, & bovem viduae pignoraverunt, & declinaverunt imponentes à via necessitatis. Agrum ante tempus non suum demessi sunt, pauperes potentium vineas sine mercede & sine cibo operati sunt, nudos multos dormire fecerunt sine vestimentis, tegmen animae eorum abstulerunt. Et post pauca, cum ergo sciret eorum opera, tradidit eos in tenebras. Maledicatur ergo pars ejus à terra, pariant plantationes ejus aridae. Retribuatur ergo illi sicut egit, contribuletur omnis iniquus sicut lignum sine sanitate. In iracundia enim surgens impotentem evertit. Propterea enim non credet de vita sua cum infirmari coeperit, non speret sanitatem, sed cadet in languorem. Multos enim laesit superbia ejus, & marcidus factus est sicut malva in aestu, velut spica cum de stipula sua decidit. Et infra. Quod si multi fuerint filii ejus, in occisionem erunt. Quod & si collegerit ut terram argentum, & similiter ut lutum preparaverit aurum, haec omnia justii consequuntur.] Quid praeterea beatus Esdras propheta ille bibliotheca legis minatus sit attendite, hoc modo disceptans. Haec dicit Dominus meus. Non parceret dextera mea super peccantes, nec cessabit romphaea super effundentes sanguinem innocuum super terram. Exibit ignis ab ira mea, & devorabit fundamenta terrae & peccatores quasi stramen incensum. Va eis qui peccant, & non observant mandata mea dicit Dominus, non parcam illis, Discedite filii apostatae, & nolite contaminare sanctificationem meam. Novit Deus qui peccant in eum, propterea tradet eos in mortem, & in occisionem. Jam enim venerunt super orbem terrarum mala multa. Immissus est gladius vobis ignis, & quis est qui recutiet ea? Nunquid recutiet aliquis leonem esurientem in silva? aut nunquid extinguet ignem cum stramen incensum fuerit? Dominus Deus mittet mala, & quis est qui recutiet ea? & exhibit ignis ex iracundia ejus, & quis extinguet eum? Coruscabit, & quis non timebit? tonabit, & quis non horrebit? Deus cuncta minabitur, & quis non terrebitur? A facie ejus tremet terra, & fundamenta maris fluctuantur de profundo.] Ezechiel quoque propheta egregius, quatuorque evangelicorum animalium mirandus inspector, quid de sceleratis edixerit, attendite, cui primum Dominus miserabiliter plagam Israel deslenti ait. Iniquitas domus Israel & Juda invaluit nimis, quia impleta est terra iniquitate & immunditia. Ecce ego sum, non parceret oculus meus neque miserebor. Et infra. Quoniam terra plena populis, & civitas plena iniquitate est, & avertam impetum virtutis eorum, & polluentur sancta eorum. Exoratio veniet, & quæret pacem & non erit. Et post aliquanta. Factus est (inquit) sermo Domini ad me dicens. Fili hominis terra quæ peccaverit mihi ut delinquat delictum, extendam manum in eam, & conteram ejus firmamentum panis, & emittam in eam famem, & tollam de ea hominem, & pecora. Et si sint tres viri isti in medio ejus Noe, Daniel, & Job, non liberabunt eam, sed ipsi in sua justitia salvi erunt, dicit Dominus. Quod si etiam bestias malas inducam super terram & puniam illam, & erit in exterminium, & non erit qui iter faciat à facie bestiarum. Et tres viri isti in medio ejus sint, vivo ego dicit Dominus, si filii & filiae ejus liberabuntur, sed ipsi soli salvi erunt, terra autem erit in interitum. Et iterum. Filius non accipiet injustitiam patris, neque pater accipiet injustitiam filii. Justitia justii super ipsum erit. Et iniquus si avertat se ab omnibus iniquitatibus quas fecit, & custodiat omnia mandata mea, & faciat justitiam & misericordiam multam, vita vivet & non morietur. Omnia delicta ejus, quaecunque fecit non erunt:

- erunt: in sua justitia, quam fecit, vita vivet. Nunquid voluntate volo mortem injusti (dicit dominus) quam ut avertat se à via sua mala & vivat? Cum se autem converterit justus à justitia sua, & fecerit iniquitatem secundum omnes iniquitates quas fecit iniquus, omnes justitiæ, quas fecit, non erunt in memoria. In delicto suo, quo excidit, & in peccatis suis, quibus peccavit, morietur. [Et post aliquanta. Et scient omnes gentes, quia propter peccata sua captivi ducti sunt domus Israel; eo quod reliquerunt me. Et averti faciem meam ab eis, & tradidi eos in manus inimicorum ejus, & omnes gladio ceciderunt. Secundum immundicias suas, & secundum iniquitates suas feci illis, & averti faciem meam ab eis.] Hæc de sanctorum prophetarum minis dixisse sufficiat, pauca tantum de sapientia Salomonis, quæ adhortationem vel denuntiationem exprimant regibus, non minus quam minas huic opusculo inferere necessarium duxi, ne dicant me gravia & importabilia in humeros hominum verborum onera velle imponere, digito autem meo ea (id est consolatorio affatu) nolle movere. Audiamus itaque quid propheta dixit. *Diligite (inquit) justitiam, qui judicatis terram.* Hoc unum testimonium (si toto corde servaretur) abunde ad corrigendos patriæ duces sufficeret. Nam si dilexissent justitiam, diligerent utique fontem quodammodo, & originem totius justitiæ Deum. *Servite Domino in bonitate, & in simplicitate cordis querite eum.* Heu quis victurus est (ut quidam ante nos ait) quando ista à civibus perficiantur, si tamen usquam perfici possunt, *Quoniam invenitur ab his qui non tentant illum, apparet autem eis qui fidem habent in eum.* Nam isti sine respectu tentant deum, cujus præcepta contumaci despectione contemnunt, nec fidem servant illi, cujus oraculis blandis vel aliquantulum severis dorsum versant & non faciem. *Perversæ enim cogitationes separant à Deo.* Et hoc in tyrannis nostri temporis perspicue deprehenditur. Sed quid nostra mediocritas huic tam aperto sensui miscetur? Loquatur namque pro nobis (ut diximus) qui solus verax est, spiritus scilicet sanctus, de quo nunc dicitur. *Spiritus autem sanctus disciplinæ effugiet fictum.* Et iterum. *Quoniam spiritus Dei replevit orbem terrarum.* Et infra (finem malorum bonorumque oculato judicio prætendens) ait. *Quomodo spes impii tanquam lanugo est quæ à vento tollitur, & tanquam fumus qui à vento diffusus est, & tanquam spuma gracilis, quæ à procella dispergitur, & tanquam memoria hospitis unius diei prætereuntis. Justi autem in perpetuum vivent. Et apud Deum est merces illorum, & cogitatio eorum apud altissimum. Ideo accipient regnum decoris, & diadema speciei de manu domini. Quoniam dextera sua proteget eos, & brachio sancto suo defendet illos. Dissimiles etenim qualitate sunt valde justis & impiis, nimirum (ut dixit Dominus) *Eos, qui honorant (inquiens) me, honorabo: & qui me spernunt, erunt ignobiles.* [Sed transeamus ad cætera. *Audite (inquit) omnes reges & intelligite, discite judices finium terræ, præbete aures vos qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum. Quoniam data est à Deo potestas vobis, & virtus ab altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur. Quoniam cum essetis ministri regni illius, non recte judicastis, neque custodistis legem justitiæ, neque secundum voluntatem ejus ambulastis. Horrende & celeriter apparebit vobis, quoniam judicium durissimum his, qui præsumunt. Exiguus enim conceditur misericordia, potentes autem potenter tormenta patientur. Non enim personas subtrahet, qui est omnium dominator: nec reverebitur magnitudinem cujusquam, quoniam pusillum & magnum ipse fecit, & aequaliter cura est illi pro omnibus. Fortioribus autem fortior instat cruciatio. Ad vos ergo reges hi sunt sermones mei, ut discatis sapientiam, & non decidatis. Qui enim custodierint justa, justificabuntur, & qui didicerint sancta, sanctificabuntur.* Hactenus cum regibus patriæ non minus prophetarum oraculis quam nostris sermonibus disceptavimus, volentes eos scire quæ propheta dixerat, *Quasi (inquiens) à facie colubri fuge peccata. Si accesseris ad illa, suscipient te dentes leonis, dentes eorum interficientes animas hominum.* Et iterum. *Quam magna**

na misericordia Domini, & propitiatio ejus convertentibus ad se. Et si non habemus in nobis illud apostolicum ut dicamus, Optabam enim anathema Rom. 9. 3. esse à Christo pro fratribus meis, tamen illud propheticum toto corde possumus dicere. Heu quia anima perit. Et iterum. Scrutemur vias nostras, Thre. 3. 40. & quæramus, & revertamur ad Dominum: levemus corda nostra cum manibus ad Deum in caelo. Sed & illud Apostoli: Cupimus unumquemque vestrum in visceribus Christi esse. Phil. 1. 8. Quam enim libenter hoc in loco, ac si marinis fluctibus jactatus, & in optato eVectus portu remis, (si non tantos talesque malitiæ Episcoporum, vel cæterorum Sacerdotum, aut clericorum in nostro quoque ordine erigi adversus DEUM vidissem montes, quos me secundum legem ceu testes primum duris verborum cautibus, dein populum (si tamen sanctionibus inhæret) non ut corporaliter interficiantur, sed mortui vitiis, vivant Deo (ne personarum arguar exceptionis) totis necesse est viribus lapidare,) verecundia interveniente quiescerem. Sed mihi quæso, ut jam in superioribus dixi, ab his veniam impertiri (quorum vitam non solum laudo, verumetiam cunctis mundi opibus præfero, cujusque me, si fieri possit, ante mortis esse aliquamdiu participem opto & fitio) nostris jam nunc obvallatis sanctorum duobus clipeis lateribus invictis dorso adversitatis micænia, stabilito capite, pro galea, adjutorio Domini fidissime contacto crebro veracium volatu, vel alitent conviviorum cautes.]

Sacerdotes habet Britannia, sed insipientes: quam plurimos ministros, *Increpatio in Clerum.* sed impudentes: clericos, sed raptores subdolos: pastores (ut dicuntur) sed occisioni animarum lupos paratos (quippe non commoda plebi providentes, sed proprii plenitudinem ventris quærentes:) Ecclesiæ domus habentes, sed turpis lucri gratia eas adeuntes: populos docentes, sed præbendo pessima exempla, vitia, malosque mores: raro sacrificantes, & nunquam puro corde inter altaria stantes: plebem ob peccata non corripientes, nimirum eadem agentes: præcepta Christi spernentes, & suas libidines votis omnibus implere curantes: sedem Petri Apostoli immundis pedibus usurpantes, sed merito cupiditatis in Judæ traditoris pestilentem cathedram decedentes: veritatem pro inimico odientes, & mendaciis ac si charissimis fratribus faventes: justos inopes immanes quasi angues torvis vultibus conspicantes, & sceleratos divites absque ullo verecundiæ respectu sicut cœlestes angelos venerantes: egenis eleemosynam esse dandum summis è labiis prædicantes, sed ipsi vel obolum non dantes: nefanda populi scelera tacentes, & suas injurias quasi Christo irrogatas amplificantes: religiosam forte matrem, seu sorores, domo pellentes, & externas veluti secretiori ministerio familiares indecenter levantes, vel potius (ut vera dicam licet inepta non tam mihi quam talia agentibus) humiliantes: ecclesiasticos post hæc gradus propensius, quam regna cœlorum ambientes, & tyrannico ritu acceptos defendentes, nec tamen legitimis moribus illustrantes: ad præcepta sanctorum (si aliquando duntaxat audierint quæ ab illis sæpissime audienda erant) oscitantes ac stupidos, & ad ludicra & ineptas secularium hominum fabulas, ac si iter viæ, quæ mortis, pandunt strenuos & intentos: pinguedinis gratia taurorum more raucos, & ad illicita inæcliciter promptos: vultus arroganter in altum habentes, & sensus conscientia remordente ad ima vel tartarum demersos: uno sane perduto denario mæstos, & ad unum inquisitum lætos: in Apostolicis sanctionibus ob incertiam vel peccatorum pondus (ora etiam scientium obturantes) hebetes ac mutos, & inflexibus mundalium negotiorum mendacibus doctissimos: quorum de scelerata conversatione multos sacerdotio irruentes, potius vel illud pene omni pecunia redimentes, quam tractos, & in eodem veteri infaustoque intolerabilium piaculorum coeno post sacerdotalem episcopatus vel presbyterii sedem (qui nec ibidem usquam federunt)

federunt) utpote indigne porcorum more volutantes, raptò tantum sacerdotali nomine nec tamen tenore, vel apostolica dignitate accepta; sed qui nondum ad integram fidem sunt vel malorum pœnitentia idonei, quomodo ad quemlibet ecclesiasticum (ut non dicam summum) convenientes & adepti gradum, quem non nisi sancti atque perfecti, & Apostolorum imitatores, & (ut magistri gentium verbis loquar) irreprehensibiles legitime & absque magno sacrilegii crimine suscipiunt. Quid enim tam impium tanque scelestum est, quam ad similitudinem Simonis Magi (non intervenientibus licet interea promiscuis criminibus) episcopatus officium vel presbyterii terreno pretio, quod sanctitate rectisque moribus decèntius acquiritur, quempiam velle mercari? Sed in eo isti propensius vel desperatius errant, quo non ab Apostolis vel Apostolorum successoribus, sed à tyrannis & à patre eorum diabolo fucata & nunquam profutura emunt sacerdotia: quin potius velut culmen tectumque malorum omnium quoddam, quo non facile eis impropèrentur à quoquam admiffa prisca vel nova, & cupiditatis gulæque desideria, [utpote præpositi multorum facilius rapiant,] ^a 'scelestæ' vitæ structuræ superponunt. Nam si talis profecto coemptionis conditio ab impudentibus istis, non dicam apostolo Petro, sed cuilibet sancto Sacerdoti pioque regi ingesta fuisset, eadem responsa accepissent, quæ ab apostolo author eorundem magus Simon dicente Petro, *Pecunia tua tecum sit in perditionem.* Sed forte heu, qui ambitores istos ordinant (imo potius humiliant, atque pro benedictione maledicunt, dum ex peccatoribus non pœnitentes, quod rectius fuerat, sed sacrilegos & desperatos faciunt, & Judam quodammodo in Petri cathedra Domini traditorem, ac Nicolaum in loco Stephani martyris statuunt immundæ hæresios adinventorem) eodem modo sacerdotio adsciti sunt: & ideo non magnopere detestantur in filiis, quinimo venerantur, quod similiter ut patribus subinde venisse certissimum est. Etenim eos (si in parochiam, resistentibus sibi & tam pretiosum quæstum denegantibus fervere commessoribus, hujusmodi margaritam invenire non possint) præmissis ante solite nuntiis, transnavigare maria, terrasque spatiosas transmeare non tam piget quam delectat, ut omnino talis species inæquiparabilisque pulchritudo, & (ut verius dicam) diabolica illusio, vel venditis omnibus copiis, comparetur. Dein cum magno apparatu magnaue phantasia, vel potius infania repedantes ad patriam, ex erecto erectiorem incessum pingunt, & dudum summitates montium conspicientes, nunc recte ad æthera vel ad summa nubium vellera, luminum semidormitantes acies librant, ac sese nova quædam plasmata, imo diabolica organa (ut quondam Novatus Romæ, dominicæ mulctator margaritæ porcus niger) patriæ ingerunt, violenter manus non tam venerabilibus aris quam flammis inferni ultricibus dignas in tali schema positi sacrosanctis Christi sacrificiis extensuri. Quid tu incoelix popule à talibus (ut dixit Apostolus) bestiis ventris præstolaris? His ne corrigeris, qui seipfos non modo ad bona non ivitant, sed secundum Prophetæ exprobrationem *laborant ut inique agant?* Talibus ne oculis illustraberis, qui hæc tantum avidè speculantur, quæ proclive vitiis (id est, tartari portis) ducant? Vel certe secundum salvatoris dictum, si non istos rapacissimos ut Arabiæ lupos, acsi Loth ad montem igneum Sodomorum imbrem præpropere fugeritis, cæci educti a cæcis pariter in inferni foveam cadetis. Sed forsitan aliquis dicat, non ita omnes Episcopi vel Presbyteri ut superius comprehensi (quia non scismatis, non superbiæ, non immunditiæ infamia maculantur) mali sunt, quod nec vehementer & nos diffitemur. Sed licet sciamus eos castos esse & bonos, breviter tamen respondebimus. Quid profuit Heli sacerdoti, quod solus non violaverit præcepta Domini, rapiendo in fusciniulis antequam adeps Domino offerretur ex ollis carnes, dum eadem mortis ira, qua filii sunt, mulctatur? Quis rogo eorum ob invidiam melioris hostiæ cœlestique

^a Cœlestæ.

Act. 8. 18.

Act. 8. 20.

Tit. 1. 12.

Jer. 9. 5.

Mat. 7. 18.
Gen. 19. 20.
Mat. 15. 14.1 Sam. 2. 11.
& 22. 3. 12.1 Sam. 4. 11.
Gen. 4. 8.

lestique igni in cœlis evectæ, ut Abel, occisus? qui etiam mediocris verbi aspernantur convitium. *Quis perosus est consilium malignantium, & cum* Psal. 25. 59. *impis non fedit, ita ut de eo veridice quasi de Enoch diceretur. Ambula-* Gen. 5. 24. *vit Enoch cum Deo & non inveniebatur, in mundi scilicet vanitate omnis post* Gen. 1. 2. *idola proclive id temporis claudicare (relieto Deo) insipientis? Quis eorum salutari in arca (hoc est, nunc Ecclesia) nullum Deo adversantem, ut* Gen. 7. 7. *Noe diluvii tempore, non admisit, ut perspicue monstraretur non nisi in-* Noe. *noxios vel pœnitentes egregios in dominica domo esse debere? Quis vi-* Gen. 14. 18. *ctoribus solum, & in tricenario numero (hoc est trinitatis sacramento)* Gen. 14. 18. *liberato justo regum quinque, victriciumque turmarum exercitus ferales* Gen. 14. 18. *vincentibus, & nequaquam aliena cupientibus sacrificium offerens, ut Mel-* Melchisedech. *chisedech, benedixit? Quis sponte proprium in altari capite cœdendum,* Gen. 22. 1. *ut Abraham Deo jubente, obtulit filium, ut simile quoddam huic imple-* Gen. 22. 1. *ret Christi mandatum dicentis oculum dextrum scandalizantem evelli de-* Mat. 5. 29. *bere, & prophetæ præcaveret, se maledictum esse gladium & sanguinem pro-* Jer. 48. 10. *hibentem? Quis memoriam malefacti de corde radicitus, ut Joseph, evul-* Gen. 50. 15. *sit? Quis in monte cum Domino locutus, & nequaquam concrepantibus* Exod. 19. 16. *tubis exinde perterritus, duas tabulas cornutamque faciem aspectu incre-* Exod. 34. 29. *dulis inhabilem & horrendam tropico sensu, ut Moyse, advexit? Quis eo-* Moses. *rum pro peccatis populi exorans imo de pectore clamavit, ut ipse, Domi-* Exod. 32. 3. *ne (inquiens) peccavit populus iste peccatum grande, quod si dimittis eis, dimit-* Exod. 32. 3. *te: alioquin dele me de libro tuo? [Quis zelo Dei accensus mirabili ad ul-* Num. 25. 7. *tionem fornicationis sine dilatione sanando pœnitentiæ medicamine stupri* Num. 25. 7. *affectum, ne ira populo inardesceret, sicut Phinees sacerdos (ut per hoc* Phinees. *in ævo reputaretur illi justitia) strenue confurrexit? Quis vero eorum vel* Psal. 105. 31. *in extirpationem usque ad interneccionem de terra repromissionis septem* Jer. 24. 11. *gentium morali intelligentia, vel ad constabilitationem spiritualis Israel pro-* Jer. 24. 11. *eis Jesum Nave imitatus est? Quis eorum populo DEI finales terminos* Jhesus & Phinees. *trans Jordanem (ut sciretur quid cuique tribui conveniat) sicut supradicti* Jhesus & Phinees. *Phinees scilicet & Jesus sagaciter divisere, ostendit? Quis ut adversa-* Jud. 11. 29. *riorum plebi Dei innumera prosterneret gentium millia unicam filiam (quæ* Jud. 11. 34. *propria voluptas intelligitur) imitans & in hoc Apostolum dicentem, Non* 1 Cor. 10. 33. *quærens quod mihi utile est, sed quod multis, ut salvi fiant, obviantem victo-* 1 Cor. 10. 33. *ribus cum tympanis & choris (id est, carnalibus desideriis) in sacrificium* 1 Cor. 10. 33. *votivæ placationis, ut Jephthe, mactavit? Quis eorum ad conturbanda, fu-* Jephthe. *ganda, sternendaque superbarum gentium castra mysterii trinitatis (ut su-* Gedeon. *pradiximus) cum lagenas viris tenentibus egregias in manibus sonantesque* Jud. 7. 6. *tubas (id est propheticos & apostolicos sensus, ut dixit Dominus Prophe-* Jud. 7. 16. 20. *tæ: Exalta quasi tuba vocem tuam. Et Psalmista de Apostolis In omnem* Esa. 58. 1. *terram exivit sonus eorum) & lagenas splendidissimo ignis lumine noctu co-* Psal. 18. 5. *ruscantes (quæ accipiuntur in sanctorum corporibus bonis operibus an-* Jud. 7. 16. 20. *nexis, & sancti spiritus igni ardentibus, ut Apostolus, habentes, inquit, the-* 2 Cor. 4. 7. *saurum istum in vasis fictilibus) post idolatriæ Luci (quod moraliter inter-* Jud. 6. 25. *pretatum, condensæ & fuscæ cupiditatis) succisionem silvæ, & evidentia fig-* Jud. 6. 36. *na Judaici velleris imbris cœlestis expertis, & gentilis, rore sancti spiri-* Jud. 6. 36. *tus madefacti, fide non dubia, ut Gedeon, processit? Quis eorum mori* Jud. 7. 1. *exoptans mundo & vivere Christo luxuriosos gentium convivas laudantes,* Jud. 16. 30. *Deos suos (id est, sensus extollentes divitias, ut Apostolus, & avaritia in-* Phil. 1. 23. *quit, quæ est simulachrorum servitus) concussis duabus virtute brachiorum* Jud. 16. 23. *columnis (quæ intelliguntur in voluptatibus nequam animæ carnisque,* Jud. 16. 24. *quibus domus humanæ omnis nequitiae quodammodo pangitur ac fulci-* Col. 3. 5. *mentatur) tam innumerabiles, ut Sampson, prostravit? Quis orationibus,* Jud. 16. 30. *holocaustoque lactantis agni Philistinorum metum depellens, insperatas* Sampson. *tonitruorum voces nubiumque imbres concitans, absque adulatione regem* 1 Sam. 7. 9. *constituens, eundem Deo non placentem abiciens uncto pro illo meliore* 1 Sam. 12. 17. *in regno, ut Samuel, valedicturus populo astabit hoc modo dicens. Ecce* 1 Sam. 10. 1. *præsto* 17. 1 Sam. 13. 14. 15. 28. 1 Sam. 16. 13.

- 1 Sam. 12. 3. *præsto sum, loquimini coram Domino & Christo ejus, utrum bovem cujusquam tulerim, an asinum, si quempiam calumniatus sum, si oppressi aliquem, si de manu*
- 1 Sam. 12. 4. *cujusquam munus accepi? Cui à populo responsum est dicente. Non es calumniatus nos, neque oppressisti, neque tulisti de manu alicujus quippiam. Quis*
- 2 Reg. 1. 9. *eorum igne coelesti centum superbos exurens, quinquaginta humiles Servans, & absque adulationis fuce non Deum per prophetas, sed idolum*
- 2 Reg. 1. 13. *Accaron confulenti mortem imminentem iniquo Regi annuncians, omnes*
- 1 Reg. 16. 13. *prophetas simulachri Baal (qui interpretati accipiuntur sensus humani invidiæ, avaritiæ, ut jam diximus, semper intenti) mucrone corusco (hoc est verbo Dei) ut Helias egregius vates, prostravit, & zelo Dei commo-*
- 2 Reg. 1. 16. *tus iniquorum terræ imbres adimens ætherales, ac si fortissimo penurii*
- 1 Reg. 18. 40. *clustello tribus annis sexque mensibus obseratos, fame, siti moribundus in*
- 1 Reg. 17. 1. *deserto conquestus est, Domine (inquiens) prophetas tuos occiderunt, & altaria tua suffoderunt, & ego relictus sum solus, & querunt animam meam? Quis*
- Jac. 5. 17. *eorum charissimum discipulum terrenis extra solitum ponderibus oneratum, quæ ante ea à se magnopere licet rogato ut acciperet despecta fu-*
- 1 Reg. 19. 10. *issent, & si non perpetua lepra, ut Helisæus, saltim expulsionem multa-*
- 2 Reg. 5. 23. *vit? Et quis ex illis puero in vitæ desperatione æstuanti, atque improvise super bellico hostium apparatu civitatem, in qua erant, obsidentium*
- 2 Reg. 5. 16. *tremefacto inter nos (ut illæ) animæ visus ferventi exoratione ad Deum facta (ita ut intueri poterit auxiliarium coelestis exercitus, armatorum cur-*
- 2 Reg. 5. 27. *rum ceu equitum ignito vultu fulgentium montem plenum) patefecit, &*
- 2 Reg. 6. 15. *credere quin fortior esset ad salvandum quam inimici ad pugnandum? Et*
- 2 Reg. 6. 17. *quis eorum corporis tactu, mortui scilicet mundo, viventis autem Deo, alii diverso funere occubanti, proculdubio mortuo Deo, vitiis vero viventi,*
- 2 Reg. 4. 34. *quasi supradictus, proficiet, ita ut statim profiliens Christo grates pro sanitate agat cunctorum pene mortalium ore desperata? Cujus eorum car-*
- 2 Reg. 4. 20. *bone ignito de altari forcipe cherubin advecto (ut peccata sua delerentur humilitate confessionis) labia, ut Esaiæ, mundata sunt, & efficaci oratione*
- Esaia.*
Esa. 6. 6. *fibi adjuncta pii regis Ezechiæ supplantatione centum octoginta quinque*
- Esa. 6. 7. *millia exercitus Assyriorum, nullo apparente vulneris vestigio, angeli manu,*
- 2 Reg. 19. 1. *ut supradicti, prostrata sunt? Quis eorum ob præcepta Dei, & minas cœ-*
14. *litus datas, veritatemque vel non audientibus proferendam squalores pedo-*
- Esa. 37. 11. *resque carcerum, ut momentaneas mortes, ut beatus Jeremias excepit?*
15. *Et ne multa. Quis eorum ut magister gentium dixit errare in montibus,*
- Esa. 37. 36. *& in speluncis, & in cavernis terræ, lapidari, secari, totius mortis gene-*
- 2 Reg. 19. 35. *re pro nomine Domini attentari, sicut sancti prophetæ, perpeffus est. Sed*
- Esa. 37. 21. *quid immoramur in exemplis veteribus, acsi non essent in novo ulla?*
- 2 Reg. 19. 20. *Audiant itaque nos, qui absque ullo labore angustum hoc iter Christi-*
- Jer. 1. 17. *næ religionis, prætento tantum sacerdotali nomine, intrare se putant, car-*
- Jer. 20. 2. 32. *pentes paucos flores, veluti summos de extento sanctorum novi Testa-*
- 2 37. 15. 38. 6. *menti tyronum amoenoque prato. Quis vestrum, qui torpetis potius quam*
- Jer. 26. 8. 14. *sedetis legitime in sacerdotali sede, ejectus de consilio impiorum, post di-*
- Heb. 11. 38. *versarum plagas virgarum, ut sancti Apostoli, quod dignus habitus est pro*
- Heb. 11. 37. *Christo vero Deo contumeliam pati, toto corde Trinitati gratias egit? Quis ob testimonium verum Deo ferendum fullonis vecte cerebro percus-*
- Jacobus pri-*
mus.
Act. 12. 2. *sus, ut Jacobus primus, in novo duntaxat Episcopus testamento, corporaliter*
- Act. 7. 57. *interiit? Quis gladio vestrum ab iniquo principe, ut Jacobus Joannis frater,*
- Act. 7. 55. *capite cæsus est? Quis, ut prothominister martyrique evangelicus (hoc solum criminis habens, quod viderit Deum quem perfidi videre nequiverant) nefandis manibus lapidatus est? Quis inverfis pedibus crucis affixus*
- Petrus.*
pro reverentia Christi patibulo, quem non minus morte quam vita honoraturus, ut clavicularius ille cœlorum regni idoneus, extremum halitum fudit? Quis ex vobis gladii ictu veridicantis pro confessione Christi post vincula, carceris naufragia, amarum virgarum cædem, post fluminum, latronum gentium, Judæorum, pseudoapostolorum continua pericula, post
- Paulus.*
famis,

famis, jejuniū, vigiliarum labores, post perpetem sollicitudinem omnium Ecclesiarum, post æstum pro scandalizantibus, post infirmitatem pro infirmis, post admirabilem prædicando Christi Evangelium orbis pene circuitum, ut vas electionis magisterque gentium electus, capite plexus est? Quis vestrum, ut sanctus martyr Ignatius Antiochiæ urbis Episcopus, post admirabiles in Christo actus, ob testimonium ejus leonum molis Romæ contractus est? cujus verba cum ad passionem duceretur audientes (si aliquando vultus vestri rubore suffusi sunt) non solum in comparatione ejus vos non putabitis sacerdotes, sed ne mediocres quidem Christianos esse. Ait enim in Epistola quam ad Romanam Ecclesiam misit: *A Syria usque Romam cum bestiis terra marique depugno die ac nocte, connexus & colligatus decem leopardis, militibus (dico) ad custodiam datus, qui ex beneficiis nostris sæviores sunt. Sed ego eorum nequitiis magis erudior, nec tamen in hoc justificatus sum. O salutare bestias, quæ præparantur mihi, quando venient? quando emittentur? quando eis frui licebit carnibus meis? quas ego exopto acriores parari, & invitabo ad devorationem mei, & deprecabor ne forte (ut in nonnullis fecerunt) timeant attingere corpus meum, quinimo, & si cunctabuntur, ego vim faciam, ego me ingeram. Date (quæso) veniam, ego novi quid expediat mihi, nunc incipio esse Christi discipulus: faceat invidia vel humani affectus, vel nequitia spiritualis, ut in Jesum Christum adipisci merear ignes, cruces, bestias, dispersiones ossium, discerpionesque membrorum, ac totius corporis pænæ, & omnia in me unum supplicia diaboli arte quasita complentur, dummodo Jesum Christum merear adipisci.* Quid ad hæc dormitantibus animæ oculis aspicitis? Quid talia furdus sensuum auribus auscultatis? Discutite (quæso) tenebrosam atramque cordis vestri caliginem temporis, ut veritatis & humilitatis præfulgidum lumen videre possitis. Christianus non mediocris sed perfectus, sacerdos non vilis sed summus, martyr non segnis sed præcipuus dicit: *Nunc incipio esse Christi discipulus.* Et vos ac si lucifer ille de cælo projectus, verbis non potestate erigimini, & quodammodo sub dente ruminatis & gestibus prætenditis, quæ antea actor vester depinxerat. *In cælum inquam conscendam & ero similis altissimo.* Et iterum. *Ego fodi & bibi aquam, & exiccavi vestigio pedum meorum omnes rivus aggerum.* Multo rectius oportebat vos imitari illum & audire, qui totius bonitatis & humilitatis vere invictum exemplar est, dicentem per prophetam: *Ego autem sum vermis & non homo, opprobrium hominum & abjectio plebis.* O mirabile quoddam dixisse eum *opprobrium hominum*, cum omnis mundi opprobria deleverit, & iterum in Evangelio, *non possum ego à me ipso facere quicquam*, cum ipse cœvus patri ac spiritui sancto communis ejusdemque substantiæ cælum & terram cum omni eorum inæstimabili ornamento fecerit, non alterius sed propria potestate, & vos arroganter verba exaltasse, propheta dicente: *Quid superbit, terra & cinis?* Sed ad propositum revertar. Quis inquam ex vobis, ut Smyrnenis Ecclesiæ pastor egregius Polycarpus Christi testis, mensam humane hospitibus ad ignem eum avide trahentibus apposuit, & objectus flammis pro Christi charitate dixit: *Qui dedit mihi ignis ferre supplicium, dabit, ut sine clavorum confixione flammam immobiliter perferam.* Unum adhuc, præter magnam verbis volans sanctorum silvam, exempli gratia ponam Basilium, scilicet Cæsariensem Episcopum, qui cum ab iniquo principe minæ hujuscemodi intentarentur, quod (nisi in crastinum Arriano cœno ut cæteri, macularetur) esset omnino moriturus, dixisse fertur. *Ego sane ero cras qui hodie sum, tu te utinam non mutares.* Et iterum. *Utinam haberem aliquid digni muneris, quod offerrem huic, qui maturius Basilium de nodo follis hujus absolvet.* Quis ex vobis apostolici sermonis regulam, quæ ab omnibus semper sanctis sacerdotibus quibusque temporibus extantibus, humanam suggestionem præcipitanter ad nequitiam festinantem recutientibus servata est, in concussione tyrannorum indurpente custodiunt, hoc modo dicens: *Obedire oportet magis Deo quam hominibus?* Igitur confugientes solito more ad Domini misericordiam sanctorumque prophetarum ejus voces, ut illi pro nobis oraculorum suorum jacula imperfectis pastoribus (ut antea tyrannis)

Ignatius.

Esa. 14. 12.

Esa. 14. 13.

Esa. 37. 25.

Psal. 21. 7.

Joan. 5. 30.

Eccl. 10. 9.

Polycarpus.

Act. 3. 29.

- tyrannis) queis compuncti sanentur, librent, videamus quid Dominus per prophetas ad desides & inhonestos sacerdotes, & non bene populum tam exempla quam verba docentes minarum loquatur. Nam & Heli ille sacerdos in Silo pro eo quod non digno Deo zelo severe in filios contemnentem Denm ultus fuerat, sed molliter & clementer (ut pote paterno affectu) admonuerat, tali animadversione damnatur, dicente ad eum propheta. *Hæc dicit Dominus: Manifeste ostendi me ad domum patris tui, cum essent in Ægypto servientes Pharaonis, & elegi domum patris tui ex omnibus tribubus*
- 1 Sam. 2. 28. *Israël mihi in sacerdotio. Et post pauca: Quare respexisti in incensum meum, & in sacrificium meum improbo oculo? & honorificasti filios tuos plusquam me, ut benediceres eos à primordio in omnibus sacrificiis coram me? Et nunc sic dicit Dominus: Quoniam qui honorificant me, honorabo eos: & qui pro nihilo habent me, ad nihilum redigentur. Ecce dies venient, & disperdam nomen tuum, & semen domus patris tui. Et hoc tibi signum sit, quod veniet super duos filios tuos Ophni & Phinees, in uno die morientur ambo in gladio virorum. Si hæc itaque patiuntur, qui verbis tantum subiectos, & non condigna ultione emendant, quid ipsis fiet, qui ad mala hortantur peccando & trahunt; [Quid illi quoque perspicuum est vero vati, post expletionem signi ab eodem prædicti, & restitutionem aridæ manus impio regi, missa à Judæa prophetare in Bethel, prohibitoque ne quid ibidem cibi gustaret, ac decepto ab alio (ut dicebatur) propheta, ut parum quid panis & aquæ fumeret, obtigit, dicente ad eum suo hospite. Hæc dicit Dominus Deus. Quia inobediens fuisti ori Domini, & non custodisti mandatum quod præcepit Dominus Deus tuus, & reversus es, & comedisti panem, & bibisti aquam in hoc loco, in quo mandaveram tibi, ne manducares panem nec biberes aquam, non ponetur corpus tuum in sepulchro patrum tuorum. Et factum est (inquit) postquam manducavit panem & bibit aquam, stravit sibi asinam suam & abiit, & invenit eum leo in via, & occidit eum.]*
- 2 Reg. 13. 21. *Esaïam quoque sanctum prophetam de sacerdotibus hoc modo loquentem audite. Væ impio in malum, retributio enim manuum ejus fiet ei. Populum meum exactores sui spoliaverunt, & mulieres dominatæ sunt ejus. Popule meus qui beatum te dicunt, ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant. Stat ad judicandum Dominus, & stat ad judicandos populos. Dominus ad judicium veniet cum senibus populi sui & principibus ejus. Vos depasti estis vineam meam, rapina pauperis in domo vestra. Quare atteritis populum meum?*
- Esaï. 3. 11. *& facies pauperum commolitis, dicit Dominus exercituum? Et item. Væ qui condunt leges iniquas, & scribentes injustitiam scripserunt, ut opprimerent in judicio pauperes, & vim facerent causæ humilium populi mei, ut essent viduæ præda eorum, & pupillos diriperent. Quid facietis in die visitationis & calamitatis de longe venientis? Et infra: Verum hi quoque præ vino nescierunt, præ ebrietate erraverunt, sacerdotes nescierunt præ ebrietate, absorpti sunt à vino, erraverunt in ebrietate, nescierunt videntem, ignoraverunt judicium. Omnes enim mensæ repletæ sunt vomitu sordium, ita ut non esset ultra locus. Propterea audite verbum Domini viri illusores, qui dominamini super populum meum, qui est in Jerusalem. Dixistis enim: Percussimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum. Flagellum inundans cum transierit non veniet super nos, quia posuimus mendacium spem nostram, & mendacio protecti sumus. Et post aliquanta. Et subvertet grando spem mendacii, & protectionem. Aquæ inundabunt, & delebitur fœdus vestrum cum morte, & pactum vestrum cum inferno non stabit: flagellum inundans cum transierit, eritis & in conculcationem, quandocumque pertransierit, tollet vos. Et iterum. Et dixit Dominus: Eo quod appropinquat populus iste ore suo, & labiis glorificant me, cor autem eorum longe est à me, ideo ecce ego addam ut admirationem faciam populo huic miraculo grandi & stupendo. Peribit enim sapientia à sapientibus ejus, & intellectus prudentium ejus abscondetur. [Væ qui profundi estis corde, ut à Domino abscondatis consilium, quorum sunt in tenebris opera, & dicunt. Quis videt nos? & quis novit nos? Perversa enim hæc vestra cogitatio. Et post aliquanta. Hæc dicit Dominus: Cælum sedes mea, & terra scabellum pedum meorum est.]*
- Esaï. 10. 1. *Esaï. 28. 7. Esaï. 28. 14. Esaï. 28. 17. Esaï. 29. 13. Esaï. 29. 14. Esaï. 66. 1.*

est, *Quæ ista est domus quam ædificabitis mihi, & quis erit locus quietis meæ? Omnia hæc manus mea fecit, & facta sunt uniuersa ista dicit Dominus. Ad quem autem aspiciam, nisi ad pauperculum & contritum spiritu & trementem sermones meos? Qui immolat bovem, quasi qui interficiat virum: qui mactat pecus, quasi qui excerebret canem: qui offert oblationem, quasi qui sanguinem suillum offerat: qui recordatur thuris, quasi qui benedicat idolo. Hæc omnia elegerunt in viis suis, & in abominationibus suis anima eorum delectata est.]* Jeremias quoque virgo prophetaque quid insipientibus loquatur pastoribus, attendite. *Hæc dicit Dominus. Quid invenerunt patres vestri in me iniquitatis, quia elongaverunt à me, & ambulaverunt post vanitatem, & vani facti sunt? Et paulo post. Et ingressi contaminastis terram meam, & hereditatem meam posuistis in abominationem. Sacerdotes non dixerunt, ubi est Dominus? Et tenentes legem nescierunt me, & pastores prævaricati sunt in me. Propterea adhuc iudicio contendam vobiscum, ait Dominus, & cum filiis vestris disceptabo. Item post aliquanta. Stupor & mirabilia facta sunt in terra, Prophætæ prædicabant mendacium, & sacerdotes applaudebant manibus suis, & populus meus dilexit talia. Quid igitur fiet in novissimis ejus? Cui loquar & contestabor, ut audiat? Ecce incircumcisæ aures eorum, & audire non possunt. Ecce verbum Domini factum est illis in opprobrium, & non suscipiunt illud: quia extendam manum meam super habitantes terram, dicit Dominus. A minore quippe usque ad majorem omnes avaritiæ student, & à propheta usque ad sacerdotem cuncti faciunt dolum. Et curabant contritionem filie populi mei cum ignominia dicentes, pax pax, & non erit pax. Confusi sunt, qui abominationem fecerunt. Quin potius confusione non sunt confusi, & erubescere nescierunt. Quamobrem cadent inter ruentes, in tempore visitationis eorum corruent, dicit Dominus. Et iterum. Omnes isti principes declinantium ambulantes fraudulentè, æs & ferrum, universi corrupti sunt, defecit sufflatorium in igne, frustra conflavit conflator, malitiæ autem eorum non sunt consumptæ, argentum reprobum vocate eos, quia Dominus projecit illos. Et post pauca. Ego sum, Ego sum. Ego vidi dicit Dominus. Ite ad locum meum in Silo, ubi habitavit nomen meum à principio: & videte quæ fecerim ei propter malitiam populi mei Israel. Et nunc quia fecistis omnia opera hæc, dicit Dominus: Et locutus sum ad vos mane consurgens & loquens & non audistis, & vocavi vos & non respondistis. Faciam domui huic in qua invocatum est nomen meum, & in qua vos habetis fiduciam: & loco quem dedi vobis & patribus vestris, sicut feci Silo, & projiciam vos à facie mea. Et iterum. Filii mei exierunt à me, & non subsistunt: & non est qui extendat ultra tentorium meum, & erigat pelles meas: quia stulte egerunt pastores, & dominum non quæserunt. Propterea non intellexerunt, & grex eorum dispersus est. Et post aliquanta. Quid est quod dilectus meus in domo mea facit scelera multa? Nunquid carnes sanctæ auferent à te malitias tuas, in quibus gloriata es? Olivam uberem, pulchram, fructiferam, speciosam vocabit Dominus nomen tuum. Ad vocem loquelæ, grandis exarsit ignis in ea, & combusta sunt fruteta ejus. Et iterum. Venite, congregamini omnes bestiæ terræ, properate ad devorandum. Pastores multi demoliti sunt vineam meam, dederunt portionem meam desiderabilem in desertum solitudinis. Itemque loquitur. Hæc dicit Dominus populo huic, qui dilexit movere pedes suos, & non quiet, & Domino non placuit. Nunc recordabitur iniquitatum eorum, & visitabit peccata illorum. Prophætæ dicunt eis: Non videbitis gladium, & fames non erit in vobis, sed pacem veram dabit Dominus vobis in loco isto. Et dixit Dominus ad me: falso prophætæ vaticinantur in nomine meo, non misi eos & non præcepi eis, visionem mendacem & divinationem & fraudulentiam & seductionem cordis sui prophetant vobis. Ideo hæc dicit Dominus: In gladio & fame consumentur prophætæ illi: & populi, quibus prophetaverunt, projecti erunt in viis Jerusalem præ fame & gladio, & non erit qui sepeliat. Et iterum. Væ pastoribus, qui disperdunt & dilacerant gregem pascuæ meæ, dicit Dominus. Ideo hæc dicit Dominus Deus Israel ad pastores qui pascunt populum meum: Vos disperdistis gregem meum, & ejecistis eos, & non visitastis illos. Ecce, ego visitabo super vos malitiam studiorum vestrorum, dicit Dominus. Prophætæ*

Jer. 23. 11.

namque & sacerdos polluti sunt, & in domo mea inveni malum eorum, dicit dominus: & idcirco via eorum erit quasi lubricum in tenebris, impellentur enim & corruent in ea, afferam enim super eos mala, annum visitationis eorum, dicit Dominus. Et in prophetis Samariæ vidi fatuitatem, & prophetabant in Baal, & decipiebant populum meum Israel. Et in prophetis Jerusalem vidi similitudinem, adulterium, & iter mendacii: & confortaverunt manus pessimorum, ut non converteretur unusquisque à malitia sua: facti sunt mihi omnes Sodoma, & habitatores ejus quasi Gomorrah. Propterea hæc dicit Dominus ad prophetas: Ecce ego cibabo eos absinthio, & potabo eos felle, A prophetis enim Jerusalem est egressa pollutio super omnem terram. Hæc dicit Dominus exercituum: Nolite audire verba prophetarum, qui prophetant vobis, & decipiunt vos: visionem enim cordis sui loquuntur, non de ore Domini. Dicunt enim his, qui me blasphemant, locutus est Dominus, Pax erit vobis: & omnibus, qui ambulant in pravitate cordis sui, dixerunt, Non veniet super eos malum. Quis enim affuit in consilio Domini, & vidit & audivit sermonem ejus? Quis consideravit verbum illius & audivit? Ecce, turbo Dominicæ indignationis egreditur, & tempestas erumpens super caput impiorum veniet, non revertetur furor Domini usque dum faciat, & usque dum compleat cogitationem cordis sui, In novissimis diebus intelligetis consilium ejus. Parum

Joel. 1. 5.

namque cogitatis vel facitis, quod sanctus quoque Joel monens inertes sacerdotes, ac deflens detrimentum populi pro iniquitatibus eorum edixit: Expergiscimini qui estis ebrii à vino vestro, & plorate & lamentamini omnes qui bibitis vinum in ebrietatem, quia ablata est ab ore vestro jucunditas & gaudium. Lugete sacerdotes, qui deservitis altari, quia miseri facti sunt campi:

Joel. 1. 10.

Luget terra, quia miserum factum est frumentum, & siccatum est vinum, diminutum est oleum, aruerunt agricolæ. Lugete possessiones pro tritico & hordeo, quia periit vindemia ex agro, vitis arefacta est, ficus diminutæ sunt: granata, & palma, & malum, & omnia ligna agri arefacta sunt, quoniam confuderunt gaudium filii hominum. Quæ omnia spiritualiter intelligenda erunt vobis, ne tam pestilenti fame verbi Dei animæ vestræ arefcerent.

Joel. 2. 17.

Et iterum. Flete sacerdotes, qui deservitis Domino, dicentes: Parce domine populo tuo, & ne des hæreditatem tuam in opprobrium, & ne dominantur eorum gentes, uti ne dicant gentes, ubi est Deus eorum. Sed hæc vos nequaquam auditis, sed omnia, quibus propensius divini furoris indignatio inardescat, admittitis. Quid etiam sanctus Osee propheta sacerdotibus vestri moduli

Osee. 5. 1.

dixerit, signanter attendite. Audite hæc sacerdotes & intendat domus Israel & domus regis, infigite auribus vestris, quoniam ad vos est judicium, quia laqueus facti estis speculationi, & velut reticulum extensum [super itaburrium quod indagatores venationis confixerunt.] Vobis etiam à domino alienatio hujuscemodi intendatur per prophetam Amos dicentem. Odio habui & repuli dies festos vestros, & non accipiam odorem in solennibus conventionibus vestris, quia etsi obtuleritis holocaustomata & hostias vestras, non accipiam ea. [& salutare declarationis vestræ non aspiciam. Transfer à me sonum cantionum tuarum, & psalmum organorum tuorum non audiam. Famis etenim Evangelici cibi culina ipsa vestræ animæ viscera excomedens

Amos 5. 21.

grassatur in vobis, sicut supradictus propheta prædixit. Ecce (inquiens) dies veniunt dicit Dominus, & emittam famem in terram, non famem panis, neque sitim aquæ, sed famem in audiendo verbum Dei, & movebuntur aquæ à mari usque ad mare, & ab Aquilone usque ad Orientem percurrent querentes verbum Domini, & non invenient. [Auribus quoque percipite sanctum Micheam, ac si cœlestem quandam tubam adversus subdolos populi principes concisus personantem. Audite nunc (inquiens) principes domus Jacob, nonne vobis est ut cognoscatis judicium odientibus bona, & querentibus maligna, rapientibus pelles eorum ab eis, & carnes eorum ab ossibus eorum? Quemadmodum comederunt carnes plebis meæ, & pelles eorum ab eis excoriarerunt, ossa eorum confrégerunt, & laniaverunt quasi carnes in olla, succlamabunt ad De-

Amos 8. 11.

um]

Mich. 3. 1.

um]

um & non exaudiet eos, & avertet faciem suam ab eis in illo tempore, propter quod malitiose gesserunt in adinventionibus suis super ipsos. [Hæc dicit Dominus super prophetas qui seducunt populum meum, qui mordent dentibus suis, & prædicant in eum pacem, & non est data in os eorum: excitavi in eum bellum. Propterea nox erit vobis ex visione, & tenebræ vobis erunt ex divinatione, & occidet sol super prophetas, & contenebrescet super eos dies, & confundentur videntes somnia, & deridebuntur divini, & obtrectabunt adversus omnes ipsi: quoniam non erit qui exaudiat eos, si non ego implevero fortitudinem in spiritu Domini & iudicio & potestate, ut annuntiem domui Jacob impietates suas, & Israel peccata sua. Audite hæc itaque duces domus Jacob, & residui domus Israel, qui abominamini iudicium, & omnia recta pervertitis, qui ædificatis Sion in sanguine, & Jerusalem in iniquitatibus: duces ejus cum muneribus iudicant, & sacerdotes ejus cum mercede respondebant, & prophetæ ejus cum pecunia divinabant, & in domino requiescebant, dicentes: Nonne Dominus in nobis est? Non venient super nos mala. Ideo propter vos Sion sicut ager arabitur, & Jerusalem sicut specula pomarii erit, & mons domus sicut locus sylvæ. Et post aliquanta. Heu me, quia factus sum sicut qui colligit stipulam in messe, & sicut racemus in vindemia cum non sit botrus ad manducandum primitiva. Heu me, anima quia periit terrenis operibus, semper peccatorum reverentia exoritur reverens à terra, & qui corrigat inter homines, non est. Omnes in sanguinem iudicio contendunt, & unusquisque proximum suum tribulatione tribulat, in malum manus suas præparat.] Quid Sophonias etiam propheta egregius de vestris olim comessoribus disceptaverit, attendite (de Jerusalem namque loquebatur quæ spiritualiter Ecclesia vel anima intelligitur:) O (inquiens) quæ erat splendida & liberata civitas, confidens columba, non obaudivit vocem, nec percepit disciplinam, in Domino non confisa est, & ad Deum suum non accessit. Et id quare, ostendit. Principes ejus sicut leo rugientes, iudices sicut lupi Arabiæ non relinquebant in mane, prophetæ ejus spiritum portantes viri contemptoris, sacerdotes ejus prophanabant sancta, & impie agebant in lege: dominus autem justus in medio ejus, & non faciet injustum mane, mane dabit iudicium suum. Sed & beatam Zachariam prophetam monentem vos in verbo Dei audite. Hæc enim dicit dominus omnipotens: Iudicium justum iudicate, & misericordiam & miserationem facite unusquisque ad fratrem suum, & viduam & orphanum & advenam & pauperem per potentiam nolite nocere, & malitiam unusquisque fratris sui non reminiscatur in corde suo: & contumaces fuerunt ne observarent, & dederunt dorsum stultitiæ, & aures suas degravaverunt ut non audirent, & cor suum statuerunt insuadibile ne audirent legem meam & verba, quæ misit dominus omnipotens [in spiritu suo in manibus prophetarum priorum, & facta est ira magna a Domino omnipotente. Et iterum. Quoniam qui loquebantur, locuti sunt molestias, & divini visa falsa, & somnia falsa loquebantur, & vana consolabantur: propter hoc aridi facti sunt sicut oves, & afflicti sunt quoniam non erat sanitas.] Super pastores exacerbata est iracundia mea, & super agnos visitabo. [Et post pauca. Vox lamentantium pastorum, quia misera facta est magnitudo eorum. Vox rugientium leonum, quoniam miser factus est decursus Jordanis. Hæc dicit Dominus omnipotens: Qui possidebant interficiebant, & non penituit eos: & qui vendebant eas dicebant: Benedictus Dominus, & ditati sumus, & pastores earum nihil passi sunt in eis. Propter quod non parcam jam super inhabitantes terram, dicit Dominus.] Quid præterea sanctus Malachias propheta vobis denunciaverit, audite: Vos (inquiens) sacerdotes qui spernitis nomen meum, & dixistis: In quo spernimus nomen tuum? Offerendo ad altare meum panes pollutos: & dixistis, in quo polluimus eos? In eo quod dixistis: Mensa Domini pro nihilo est, & quæ superposita sunt sprevistis: quoniam si adducatis cæcum ad victimam, nonne malum? Si admoveatis claudum aut languidum, nonne malum? Offer itaque illud præposito tuo si suscipiet illud, si accipiet personam tuam, dicit Dominus omnipotens.

Mich. 7. 1.

Sophonias.

Soph. 3. 1.

Soph. 3. 3.

Zacharias.

Zach. 7. 9.

Zach. 10. 2.

Zach. 11. 3.

Malachias.

Malach. 1. 6.

- potens. *Et nunc exorate faciem Dei vestri, & deprecamini eum: in manibus vestris facta sunt hæc, si accipiam ex vobis personas vestras. Et iterum. Et intulistis de rapina claudum & languidum, & intulistis munus. Nunquid suscipiam illud de manu vestra, dicit Dominus? Maledictus dolosus qui habet in grege suo masculum, & votum faciens immolat debile domino, quia rex magnus ego sum, dicit Dominus exercituum, & nomen meum horribile in gentibus.* [Et nunc ad vos mandatum hoc, O sacerdotes, si nolueritis audire & ponere super cor ut detis gloriam nomini meo, ait dominus exercituum, mittam in vos egestatem, & maledicam benedictionibus vestris, quoniam non posuistis super cor. Ecce ego projiciam vobis brachium, & dispergam super vultum vestrum stercus solennitatum vestrarum. Sed interea ut avidius organa nequitiae præparetis ad bona, quid de sancto sacerdote dicat (si quantulumcunque adhuc interni auditus in vobis remanet) auscultate: *Pactum meum (inquiens) fuit cum eo (de Levi namque vel Moyse secundum historiam loquebatur) vitæ & pacis, dedi ei timorem, & timuit me, à facie nominis mei pavebat, lex veritatis fuit in ore ejus, & iniquitas non est inventa in labiis ejus, in pace & in æquitate ambulavit mecum, & multos avertit ab iniquitate. Labia enim sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore ejus, quia angelus Domini exercituum est.*
- Malach. 2. 8. *Nunc item mutavit sensum, & malos increpare non desinit. Vos (inquiens) recessistis de via, & descandalizastis plurimos in lege, & irritum fecistis pactum cum Levi, dicit Dominus exercituum. Propter quod & ego dedi vos contemptibiles & humiles in omnibus populis, sicut non servastis vias meas, & accepistis faciem in lege. Nunquid non pater unus omnium nostrum? nunquid non Deus unus creavit nos?*
- Malach. 3. 2. *Quare ergo despicit unusquisque fratrem suum? Et iterum. Ecce veniet Dominus exercituum, & quis poterit cogitare diem adventus ejus? & quis stabit ad videndum eum? Ipse enim egredietur quasi ignis ardens, & quasi poa lavantium, & sedebit conflans & emundans argentum, & purgabit filios Levi, & colabit eos quasi aurum & quasi*
- Malach. 3. 13. *argentum. Et post pauca. Invaluerunt super me verba vestra, dicit Dominus, & dixistis. Vanus est qui servit Deo, & quod emolumentum, quia custodivimus præcepta ejus, & quia ambulavimus coram domino exercituum tristes. Ergo nunc beatos dicemus arrogantes, siquidem ædificati sunt facientes iniquitatem, tentaverunt Deum, & salvi facti sunt.] Quid vero Ezechiel propheta dixerit, attendite. *Væ**
- Ezech. 7. 26. *(inquiens) super væ veniet & nuntius super nuntium erit, & quæretur visio à propheta, & lex peribit à sacerdote & consilium de senioribus. Et iterum. Hæc dicit Dominus.*
- Ezech. 13. 8. *Eo quod sermones vestri sunt mendaces, & divinationes vestrae vanæ, propter hoc ecce ego ad vos, dicit Dominus: Extendam manum meam super prophetas qui vident mendacia, & eos qui loquuntur vana in disciplina populi mei non erunt, & in scriptura domus Israel non scribentur, & in terram Israel non intrabunt, & scietis quia ego dominus. Propterea populum meum seduxerunt dicentes, pax domini, & non est pax domini. Hic struit parietem, & ipsi unguunt eum, & cadet. Et post aliquanta. Væ*
- Ezech. 13. 18. *his qui concinnant cervicalia subtus omnem cubitum manus, & faciunt velamina super omne caput universæ ætatis ad subvertendas animas. [Animæque subversæ sunt populi mei, & animas possidebant, & contaminabant me ad populum meum propter manum plenam hordei, & propter fragmentum panis ad occidendas animas quas non oportebat mori, & ad liberandas animas quas non oportebat vivere, dum loquimini populo exaudienti vana eloquia. Et infra. Fili hominis dic,*
- Ezech. 22. 4. *Tu es terra quæ non compluitur, neque pluvia facta est super te in die iræ, in qua principes in medio ejus (sicut leones) rugientes, rapientes rapinas, animas devorantes in potentia, & pretia accipientes, & viduæ tuæ multiplicatæ sunt in medio tui, & sacerdotes ejus despexerunt legem meam, & polluebant sancta mea. Inter sanctum & pollutum non distinguebant, & inter medium immundi & mundi non dividebant, & à sabbathis meis obvelabant oculos suos, & polluebant in medio eorum. Et iterum. Et quærebam ex eis virum recte conversantem, & stantem ante faciem meam omnino in tempore iræ, ne in fine delerem eam, & non inveni. Et effudi in eam animum meum in igne iræ meæ ad consumendum eos: vias eorum in caput eorum dedi, dicit Dominus.*
- Ezech. 33. 2. *Et post aliquanta. Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis loquere filiis populi mei, & dices ad eos: Terra in quam ego gladium superinducam, &*

acceperit populus terræ hominem unum ex ipsis, & dederit eum sibi in speculatorem, & viderit gladium venientem super terram, & tuba cecinerit, & significaverit populo: & audierit qui audit vocem tubæ & non observaverit: & venerit gladius & comprehenderit eum, sanguis ejus super caput ejus erit. Quia, cum vocem tubæ audisset, non observavit, sanguis ejus in ipso erit: & hic, quia custodivit animam suam, liberavit. Et speculator si viderit gladium venientem & non significaverit tuba, & populus non observaverit: & veniens gladius acceperit ex eis animam, & ipsa propter iniquitatem suam capta est, & sanguinem de manu speculatoris requiram. Et tu fili hominis speculatorem te dedi domui Israel, & audies ex ore meo verbum cum dicam peccatori, morte morieris: & non loqueris ut avertat se à via sua impius: & ipse iniquus in iniquitate sua morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram. Tu vero si prædixeris impio viam ejus, ut avertat se ab ea, & non se averterit à via sua: hic sua impietate morietur, & tu animam tuam eripuisti.] Sed sufficiant hæc pauca de pluribus prophetarum testimonia, queis retunditur superbia vel ignavia sacerdotum contumacium, ne putent nos propria potius adinventione quam legis sanctorum vel auctoritate eis talia denuntiare. Videamus igitur quid evangelica tuba mundo personans inordinatis sacerdotibus eloquatur, non enim de illis (ut jam diximus) qui apostolicam sedem legitime obtinent, quique bene norunt largiri spiritualia conservis suis in tempore cibaria (si qui tamen multi in præsentiarum sunt) sed de pastoribus imperitis, qui derelinquunt oves, & pascunt vana, & non habent verba pastoris periti, nobis sermo est. Evidens ergo indicium est, non esse eum legitimum pastorem, sed mediocre quidem christianum, qui hæc non tam nostra (qui valde exigui sumus) quam veteris novique testamenti decreta recufarit, vel inficiatus fuerit, sicut bene quidam nostrorum ait. “*Optabiliter cupimus, ut hostes Ecclesie sint nostri quoque absque ullo fœdere hostes, & amici ac defensores nostri non solum fœderati, sed etiam patres ac Domini habeantur.*” Conveniant namque singuli vero examine conscientiam suam, & ita deprehendent an secundum rectam rationem sacerdotali cathedræ infideant. Videamus (inquam) quid Salvator mundi factorque dicat. *Vos estis (inquit). sal terræ, quod si sal evanuerit, in quo salietur? ad nihilum valet ultra, nisi ut projiciatur foras ut conculcetur ab hominibus.* Hoc unum testimonium ad confutandos impudentes quosque abunde sufficere posset, sed ut evidentioribus adhuc astipulationibus, quantis semetipfos intolerabilibus scelerum fascibus, falsi hi sacerdotes opprimant, verbis Christi comprobetur, aliqua annectenda sunt. Sequitur enim. *Vos estis lux mundi. Non potest civitas abscondi supra montem posita, neque accendunt lucernam & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt.* Quis ergo sacerdotum hujus temporis ita ignorantie cæcitate possessus, ut lux clarissimæ lucernæ, in aliqua domo cunctis noctu residentibus scientiæ simul & bonorum operum lampade lucet? Quis ita universis Ecclesiæ filiis tutum, publicum, conspicuumque refugium, ut sit civibus firmissima forte editi montis civitas vertice constituta, habetur? Sed & quod sequitur. *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & magnificent patrem vestrum qui in cælis est.* Quis eorum uno saltem die potest implere? Quin potius densissima quædam eorum nebula, atraque peccaminum omni insulæ ita incumbit nox, ut omnes pene a via recta avertat, ac per invios impeditosque scelerum calles errare faciat, quorum non modo pater cœlestis non laudatur per opera, sed etiam intolerabiliter blasphematur. Velim quidem hæc scripturæ sacræ testimonia huic epistolæ inserta vel inferenda, sicut nostra mediocritas posset omnia utcunque historico vel morali sensu interpretari. Sed, ne in immensum modum opusculum hoc his, qui non tam nostra quam Dei despiciunt, fastidiunt, avertunt, proteletur, simpliciter & absque ullo verborum circuitu congesta vel congerenda sunt. Et post pauca. *Qui enim solverit unum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cælorum.* Et iterum: *Nolite judicare, ut non judicemini: in quo enim judicio judicaveritis, judicabitur de vobis.* Quis rogo ve-

Mat. 5. 13.

Mat. 5. 14.

Mat. 5. 16.

Mat. 5. 19.

Mat. 7. 1.

Mat. 7. 2.

- Mat. 7. 3. strum respiciet id quod sequitur? *Quid autem vides (inquit) festucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non consideras? aut quomodo dicis fratri tuo, Sine ejiciam festucam de oculo tuo, & ecce trabes in oculo tuo est.* Vel quod sequitur:
- Mat. 7. 6. *Nolite dare sanctum canibus, neque miseritis margaritas vestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis, & conversi disrumpant vos, quod sæpissime vobis evenit.* Et populum monens, ne à dolosis doctoribus (ut estis vos) seduceretur,
- Mat. 7. 15. dixit. *Attendite vobis à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestitu ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces: à fructibus eorum cognoscetis eos. Nunquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona bonos fructus facit, & mala malos.* Et infra: *Non omnis, qui dicit mihi Domine Domine, intrabit in regnum caelorum: sed qui facit voluntatem patris mei qui in caelis est, ipse intrabit in regnum caelorum.* Quid sane vobis fiet, qui (ut propheta dixit) labiis tantum & non corde Deo creditis? Qualiter autem impletis quod sequitur: *Ecce (inquiens) ego mitto vos sicut oves in medio luporum, qui verà vice (ut lupi in gregem ovium) proceditis, vel quod ait, Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ?* Prudentes quidem estis ut aliquem ore exitiabili mordeatis, non ut caput vestrum (quod est Christus) objectu quodammodo corporis defendatis, quem totis operum malorum conatibus conculcatis. Nec enim simplicitatem columbarum habetis, quin potius corvino assimilati nigrori ac semel de arca (id est Ecclesia) evolitantes, inventis carnalium voluptatum foetoribus, nusquam ad eam puro corde revolastis. Sed videamus & cætera:
- Mat. 10. 28. *Nolite (ait) timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere, sed timete eum, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam.* Quidnam horum feceritis, recogitate. Quem vero vestrum sequens testimonium non in profundo cordis arcano vulneret, quod de pravis antistitibus Salvator ad apostolos loquitur?
- Mat. 15. 14. *Sinite illos, cæci sunt duces cæcorum: cæcus autem si cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadent.* Egent sane populi, quibus præestis, vel potius quos decepistis, audire. Attendite verba Domini ad Apostolos & turbas loquentis, quæ & nos (ut audio) in medium crebro proferre non pudet. *Super cathedram Moyse federunt Scribæ & Pharisei. Omnia ergo quæcunque dixerint vobis, servate & facite: secundum vero opera eorum nolite facere. Dicunt enim & ipsi non faciunt.* Periculosa certe ac supervacua sacerdotibus doctrina est, quæ pravis operibus obfuscat. *Væ vobis hypocritæ, qui clauditis regnum caelorum ante homines, vos autem non intratis nec introeuntes finitis intrare.* Non solum enim præ tantis malorum criminibus quæ geritis in futuro, sed etiam pro his, qui vestro quotidie exemplo pereunt, pœnali pœna plectemini: quorum sanguis in die iudicii de vestris manibus requiretur. Sed quid mali quod servi parabola prætenderit inspiciate, dicentis *in corde suo moram facit Dominus meus venire.* Qui pro hoc forsitan incæperat percutere conservos suos manducans & bibens cum ebriis. *Veniet ergo (inquit) Dominus servi illius in die qua non sperat, & hora qua ignorat, & dividet eum (à sanctis scilicet sacerdotibus) partemque ejus ponet cum hypocritis, (cum eis certe, qui sub sacerdotali tegmine multum obumbrant nequitia.) Illic (inquiens) erit fletus & stridor dentium,* quibus in hac vita non crebro evenit ob quotidianas Ecclesiæ matris ruinas filiorum, vel desideria regni caelorum. Sed videamus quid Christi verus discipulus magister gentium Paulus qui omni Ecclesiastico doctori imitandus est (*sicut & ego Christi,*) in tali negotio præloquatur in prima epistola dicens, *Quia quum cognoverunt Deum, non sicut Deum magnificaverunt, aut gratias egerunt: sed evanuerunt in cogitationibus suis, & occæcatum est insipiens cor eorum, dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt.* Licet hoc gentibus dici videatur, intuemini tamen quia competenter istius ævi sacerdotibus cum populis coaptabitur. Et post pauca: *Qui commutaverunt (inquit) veritatem Dei in mendacium, & coluerunt & servierunt creaturæ potius quam creatori qui est benedictus in secula: propterea tradidit illos Deus in passionibus ignominia.* Et iterum: *Et sicut non probaverunt Deum habere in notitia,*

titia, tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant quæ non conveniunt, repletos omni iniquitate, malitia, impudicitia, fornicatione, avaritia, nequitia, plenos invidia, homicidio (scilicet animarum populi) contentione, dolo, malignitate, susurriones, detractores, Deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inventores malorum: parentibus inobedientes, insensatos, incompósitos, sine misericordia, sine affectione, qui cum justitiam Dei cognovissent, non intellexerunt, quoniam qui talia agunt, digni sunt morte. Quisnam supradictorum his omnibus in veritate caruit? si enim esset, forte caperetur subiecto sensu in quo ait, Non solum qui faciunt ea, sed etiam qui consentiunt facientibus, nullo scilicet hoc malo eorum exstante immuni. Et infra, Tu autem secundum duritiam tuam, & cor impænitens thesaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis iusti iudicii Dei, qui reddet unicuique secundum opera sua. Et iterum: Non est enim acceptio personarum apud Deum. Quicumque enim sine lege peccaverunt, sine lege & peribunt: quicumque in lege peccaverunt, per legem iudicabuntur. Non enim auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores legis iustificabuntur. Quid ergo severitatis ingruit his qui non solum implenda non faciunt, & prohibita non declinant, sed etiam ipsam verborum Dei lectionem vel tenuiter auribus ingestam pro sævissimo angue refugiunt? Sed transeamus ad sequentia: Quid ergo (inquit) dicemus? Permanebimus in peccato ut gratia abundet? absit. Qui enim mortui sumus peccato quomodo iterum vivemus in illo? Et post aliquanta: Quis nos (ait) separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? Quem vestrum (quæso) talis intimo corde occupabit affectus, qui non modo pro pietate non laboratis, sed etiam ut inique agatis & Christum offendatis, multa patimini? Vel quod sequitur. Nox præcessit, dies autem appropinquavit. Abjiciamus ergo opera tenebrarum, & induamus arma lucis, sicut in die honeste ambulemus, non in commestationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitis, non in contentione & emulatione, sed induite Dominum Jesum Christum, & carnis curam ne feceritis in concupiscentiis, Et iterum ad Corinthios in prima Epistola: ut sapiens (inquit) architectus fundamentum posui, alter superædificat. Unusquisque autem videat quomodo superædificet. Fundamentum enim aliud nemo potest ponere præter id quod est JESUS CHRISTUS. Si quis autem superædificet super hoc aurum & argentum, lapides pretiosos, ligna, fenum, stipulam, Unumquodque opus manifestum erit, Dies enim Domini declarabit illud, quia in igne revelabitur, & uniuscujusque opus, quale sit, ignis probabit. Si cuius opus manserit, omnia per ignem iudicabuntur. [Qui superædificaverit, mercedem accipiet. Si cuius opus arserit, detrimentum patietur. Nescitis quia templum Dei estis, & spiritus Dei habitat in vobis? Si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus. Et iterum. Si quis videtur apud vos sapiens esse in hoc seculo, stultus fiat, ut sit sapiens, Sapientia enim hujus mundi, stultitia est apud Deum. Et post aliquanta. Non bona gloriatio vestra. Nescitis, quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Expurgate igitur vetus fermentum, ut sitis nova conspersio. Quomodo expurgabitur vetus fermentum (id est peccatum) quod à diebus indies cunctis conatibus cumulatur? Et iterum: Scripsi vobis in epistola, ne commisceamini fornicariis, non utique fornicariis hujus mundi, aut avaris, aut rapacibus, aut idolis servientibus. Alioquin debueratis de hoc mundo exire. Nunc autem scripsi vobis ne commisceri, si quis nominatur frater, & est fornicator, aut avarus, aut idolis serviens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum hujusmodi nec cibum quidem sumere. Sed latro nequaquam pro furto vel latrocinio furem alium damnat, quem potius optat, tuetur, amat, utpote sui sceleris confortem.] Item in Epistola ad Corinthios secunda: Ideo (inquit) habentes hanc administrationem, juxta quod misericordiam consecuti sumus, non deficiamus: Sed abjiciamus occulta dedecoris, non ambulantes in astutia neque adulterantes verbum Dei (per malum exemplum scilicet, & per adulationem.) In subsequentiis autem ita

Rom. 1. 32.

Rom. 2. 5

Rom. 2. 11.

Rom. 6. 1.

Rom. 8. 35.

Rom. 13. 12.

I Cor. 3. 10.

I Cor. 3. 18.

I Cor. 5. 6.

I Cor. 5. 9.

2 Cor. 4. 2.

- 2 Cor. 11. 13. de malis doctoribus dicit: *Nam ejusmodi pseudoapostoli sunt operarii subdoli, transfigurantes se in Apostolos Christi. Et non mirum. Ipse enim sathanas transfiguratur se in angelum lucis. Non est magnum igitur si ministri ejus transfigurentur ut angeli justitiæ, quorum finis erit secundum opera eorum. Attendite quoque quid ad Ephesios dicat. An nescitis vos pro hoc in aliquo reos teneri? Hoc (inquiens) dico & testificor in Domino, ut jam non ambuletis sicut gentes ambulant in vanitate sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati à via Dei, per ignorantiam, quæ est in illis propter cæcitate[m] cordis eorum, qui desperantes semetipsos tradiderunt impudicitie in operationem omnis immunditiæ & avaritiæ. Et quis vestrum sponte expleverit id*
- Ephes. 4. 17. *quod sequitur, Propterea nolite fieri imprudentes, sed intelligentes quæ sit voluntas Dei, & nolite inebriari vino, in quo est luxuria: sed replemini spiritu sancto. Sed & quod ad Thef. dicit: Neque enim fuimus apud vos aliquando in sermone adulationis, sicut scitis, neque in occasione avaritiæ, nec quærentes ab hominibus gloriari, neque à vobis, neque ab aliis, cum possimus honori esse, ut ceteri Apostoli Christi. Sed facti sumus sicut parvuli in medio vestrum, vel tanquam si nutrix foveat parvulos suos, ita desiderantes vos cupide volebamus vobis tradere non solum Evangelium, sed etiam animas nostras. Si hunc vos Apostoli retinetis in omnibus affectum, ejus quoque cathedræ legitime insidere noscatis. Vel etiam quod sequitur. Scitis (inquit) quæ præcepta dederim vobis. Hæc est voluntas Dei sanctificatio vestra, ut abstineatis vos à fornicatione, & sciat unusquisque vestrum vas suum possidere in honore & sanctificatione, non in passione desiderii, sicut & gentes quæ ignorant Deum. [Et ne quis supergrediat[ur] neque circumveniat in negotio fratrem suum, quoniam vindex est Dominus de his omnibus. Non enim vocavit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem. Itaque qui hæc spernit, non hominem spernit sed Deum. Quis etiam vestrum circumspicte cauteque custodivit id quod sequitur: Mortificate ergo membra vestra quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, & concupiscentiam malam, propter quæ venit ira Dei in filios diffidentie. Videtis enim pro quibus peccatis ira Dei potissimum confurgat.] Audite itaque quid de vobis prophético spiritu sanctus idem Apostolus vestrisque confamilibus prædixerit, ad Timotheum aperte scribens. Hoc enim scitote, quod in novissimis diebus instabunt tempora periculosa. Erunt enim homines semetipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus inobedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, incontinentes, immutes, sine benignitate, proditores, protervi, tumidi, voluptatum amatores magis quam Dei, habentes quidem speciem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes. Et hos devita, sicut & propheta dicit: Odioi congregationem malignorum, & cum impiis non sedebo. [Et post aliquanta, quod nostro tempore videmus pullulare] ait: Semper discentes, & nunquam ad scientiam veritatis pervenientes: Quemadmodum enim Janes & Mambres restiterunt Moyse, ita & isti resistunt veritati: homines corrupti mente, reprobi circa fidem, sed ultra non proficient. Insipientia enim eorum manifesta erit omnibus sicut & illorum fuit.] Etenim evidenter ostendit, qualiter se exhibeant suo officio sacerdotes ita ad Titum scribens: Te ipsum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate, verbum sanum habens, irreprehensibile, ut is qui ex adverso est vereatur, nullum malum habens dicere de nobis. Et iterum ad Timotheum. Labora (inquit) sicut bonus miles Christi Jesu. Nemo militans Deo, implicat se negotiis secularibus, ut placeat ei cui se probavit. Nam & qui contendit in agone non coronatur, nisi legitime certaverit. Hæc quidem bonorum adhortatio. [Quod vero item comprehendit, malorum hominum (ut vos quibusque intelligentibus apparetis) denuntiatio est. Si quis (inquiens) aliter docet, & non acquiescit sermonibus sanis Domini nostri Jesu Christi, & ei quæ secundum pietatem est doctrinæ, superbus est, nihil sciens, sed languescens erga quæstiones, & pugnas verborum, ex quibus oriuntur invidia, contentiones, blasphemia, suspiciones male, conflictationes hominum mente corruptorum, qui veritate privati sunt, existimantium*
- 1 Thef. 2. 5.
- 1 Thef. 4. 2-3.
- Colloff. 3. 5.
- 2 Tim. 3. 1.
- Psal. 25. 5.
- 2 Tim. 3. 7.
- Tit. 2. 7.
- 2 Tim. 2. 3.
- 1 Tim. 6. 3.

stimantium questum esse pietatem.] Sed quid sparsim positis amplius utentes testimonii sensuum ac diversorum undis in despecta ingenii nostri cymbula fluctuabimur? Recurrere tandem aliquando usque ad lectiones illas (quæ ad hoc non solum ut recitentur, sed etiam adstipulentur benedictioni qua initiantur sacerdotum vel ministrorum manus, eosque perpetuo doceant, uti ne à mandatis, quæ fideliter continentur in eis, sacerdotali dignitate degenerantes recedant, ex omni pene sanctarum scripturarum textu merito excerptæ sunt) necessarium duximus, ut apertius cunctis pateat æterna supplicia mansura eos & non esse sacerdotes vel Dei ministros, qui earum doctrinas atque mandata opere secundum vires suas non adimpleverint. Audiamus ergo quid princeps Apostolorum beatus Petrus de tali negotio signaverit: *Benedictus (inquiens) Deus & pater Domini nostri Jesu Christi, qui per magnam misericordiam suam regeneravit nos in spem vitæ æternæ, per resurrectionem à mortuis Domini nostri Jesu Christi, in hæreditatem incorruptibilem, immarcessibilem, incontaminatam, conservatam in caelis in vos, qui in virtute Dei custodimini.* Quare enim insipienter à vobis violatur talis hæreditas, quæ non sicut terrena decidua, sed immarcessibilis atque æterna est? Et post aliquanta. *Propter quod succincti estote lumbos mentis vestræ, sobrii, perfecte sperantes in eam, quæ offertur vobis, gratiam in revelatione Jesu Christi.* Rimamini namque pectoris vestri profunda an sobrii sitis, & perfecte sacerdotalem gratiam examinandam in Domini revelatione conservetis. Et iterum dicit. *Quasi filii benedictionis non configurantes vos illis prioribus ignorantie vestræ desideriis, sed secundum eum qui vos vocavit sanctos, & vos sancti in omni conversatione estote, Propter quod scriptum est: sancti estote, quia ego sum sanctus;* Quis rogo vestrum ita sanctitatem toto animi ardore sectatus est, ut hoc quantum in se est avide festinaret implere? Sed videamus quid in ejusdem secunda lectione contineatur: *Charissimi (inquit) animas vestras castificate ad obediendum fidei per spiritum in charitate, in fraternitate, ex corde vero invicem diligentes perseveranter, quasi renati non ex semine corruptibili, sed incorruptibili verbo Dei vivi, & permanentis in æternum.* Hæc quidem ab Apostolo mandata, & in die vestræ ordinationis lecta, ut ea indurpate custodiretis, sed nequaquam à vobis in judicio impleta, sed nec multum cogitata vel intellecta sunt. Et infra: *Deponentes igitur omnem malitiam, & omnem dolum, & simulationem, & invidiam, & detractiones, sicut modo geniti infantes, rationabiles, & sine dolo lac concupiscite, ut eo crescatis in salutem, quoniam dulcis est Dominus.* Recogitate an hæc quoque furdus auribus à vobis audita crebrius conculcentur. Et iterum. *Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus in adoptionem, ut virtutes annuncietis ejus qui de tenebris vos vocavit in illud tam admirabile lumen suum.* Non solum enim per vos virtutes Dei non annuntiantur vel meliorantur, sed etiam pravissimis vestris apud incredulos quosque despiciuntur exemplis. Audistis forte in eodem die, quod in lectione Actus Apostolorum lectum est. *Petro in medio discipulorum surgente qui dixit: Viri fratres oportet scripturam impleri, quam prædixit spiritus sanctus per os David de Juda.* Et paulo post: *Hic itaque acquisivit agrum de mercede iniquitatis.* Hoc securo vel potius hebeti corde, quasi non de vobis lectum fuisset, audistis. Quis (quæso) vestrum non quærit agrum de mercede iniquitatis? Judas namque loculos compilabat, vos Ecclesiæ donaria filiorumque animas ejus vastatis. Ille adiit Judæos ut Deum venderet, vos tyrannos & patrem vestrum diabolum ut Christum despiciatis. Ille triginta argenteis venalem habuit omnium Salvatorem, vos vel uno obolo. Quid plura? Fertur vobis in medium Matthiæ in confusionem vestram exemplum, sanctorum quoque Apostolorum electione vel judicio Christi non propria voluntate sortiti, ad quod cæci effecti non videtis quam longe à meritis ejus distetis, dum in amorem & effectum Judæ traditoris sponte corruistis. Apparet ergo eum qui vos sacerdotes (sciens) ex corde

- de dicit, non esse eximium Christianum. Sane quod sentio, proferami. Possent quidem lenior fieri increpatio, sed quid prodest vulnus manu tantum palpare, unguentove ungere, quod tumore jam vel foetore sibi horrescens cauterio & publico ignis medicamine eget, si tamen ullo modo sanari possit, ægro nequaquam medelam quærente, & ab hoc medico longius recedente? O inimici Dei & non sacerdotes, veterani malorum & non pontifices, traditores & non sanctorum Apostolorum successores, & non Christi ministri. Auscultastis quidem secundæ lectionis Apostoli Pauli verborum sonum (sed in nullo modo monita virtutemque servastis, & simulachrorum modo, quæ non vident neque audiunt, eodem die altari assististis) tunc & quotidie vobis intonantis. *Fratres (inquit) fidelis sermo est, & omni acceptione dignus. Ille dixit fidelem & dignum, vos ut infidelem & indignum spreveristis. Si quis Episcopatum cupit, bonum opus desiderat. Vos Episcopatum magnopere avaritiæ gratia, non spiritualis profectus obtentum cupitis, & bonum opus illi condignum nequaquam habetis. Oportet ergo hujusmodi irreprehensibilem esse.* In hoc namque sermone lachrymis magis quam verbis opus est, ac si dixisset Apostolus eum esse omnibus irreprehensibiliorem debere. *Unius uxoris virum.* Quid ita apud nos quoque contemnitur quasi non audiretur vel idem dicere & virum uxorum? *Sobrium prudentem.* Quis etiam ex vobis hoc aliquando inesse sibi saltem optavit? *Hospitalem*, id si forte casu evenerit, popularis auræ potius quam præcepti gratia factum, non prodest Domino, salvatore ita dicente: *Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Ornatum, non violentum, non percussorem, sed modestum, non litigiosum, non cupidum.* O feralis immutatio, O horrenda præceptorum cœlestium conculcatio: nonne infatigabiliter ad hæc expugnanda, vel potius obruenda actuum verborumque arma corripitis, pro queis conservandis atque firmandis (si necesse fuisset) & pœna ultro subeunda, & vita ponenda erat? Sed videamus & sequentia: *Domum (inquit) suam bene regentem, filios habentem subditos, cum omni castitate.* Ergo imperfecta est patrum castitas, si eidem non & filiorum accumulatur. Sed quid erit, ubi nec pater, nec filius mali genitoris exemplo pravatus conspicitur castus? *Si quis autem domui suæ præesse nescit, quomodo Ecclesiæ Dei diligentiam adhibebit?* Hæc sunt verba quæ indubitatis effectibus approbantur. *Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non vino multum deditos, non turpe lucrum sectantes, habentes mysterium fidei in conscientia pura. Hi autem probentur primum, & sic ministrent, nullum crimen habentes.* His nimirum horrescens diu immorari, unum veridice possum dicere, quin hæc omnia in contrarios actus mutantur, ita ut clerici (quod non absque dolore cordis fateor) impudici, bilingues, ebrii, turpis lucri cupidi, habentes fidem & (ut verius dicam) infidelitatem in conscientia impura, non probati in bono sed in malo opere præsciti ministrantes, & innumera crimina habentes sacro ministerio adsciscantur: Audistis etiam illo die (quo multo dignius multoque rectius erat, ut ad carcerem vel catastam pœnalem quam ad sacerdotium traheremini) Domino sciscitanti, quem se esse putarent discipuli, Petrum respondisse: *Tu es Christus filius Dei vivi*, eique Dominum pro tali confessione dixisse: *Beatus es Simon Bariona, quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed pater meus qui in cœlis est.* Ergo Petrus à Deo patre doctus, recte Christum confitetur. Vos autem moniti à patre vestro diabolo inique salvatorem malis actibus denegatis. Vero sacerdoti dicitur: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Vos quidem assimilamini viro stulto, qui ædificavit domum suam super arenam. Notandum vero est, quod insipientibus in ædificanda domo arenarum pendulæ mobilitati Dominus non cooperetur, secundum illud: *Fecerunt sibi reges, & non per me.* Itidemque quod sequitur eadem sonat dicendo: *Et portæ inferni non prævalebunt*, ejusque peccata intelliguntur De vestra quid exitiabili structura pronuntiatur? *Venerunt flumina & flaverunt venti, & impigerunt*

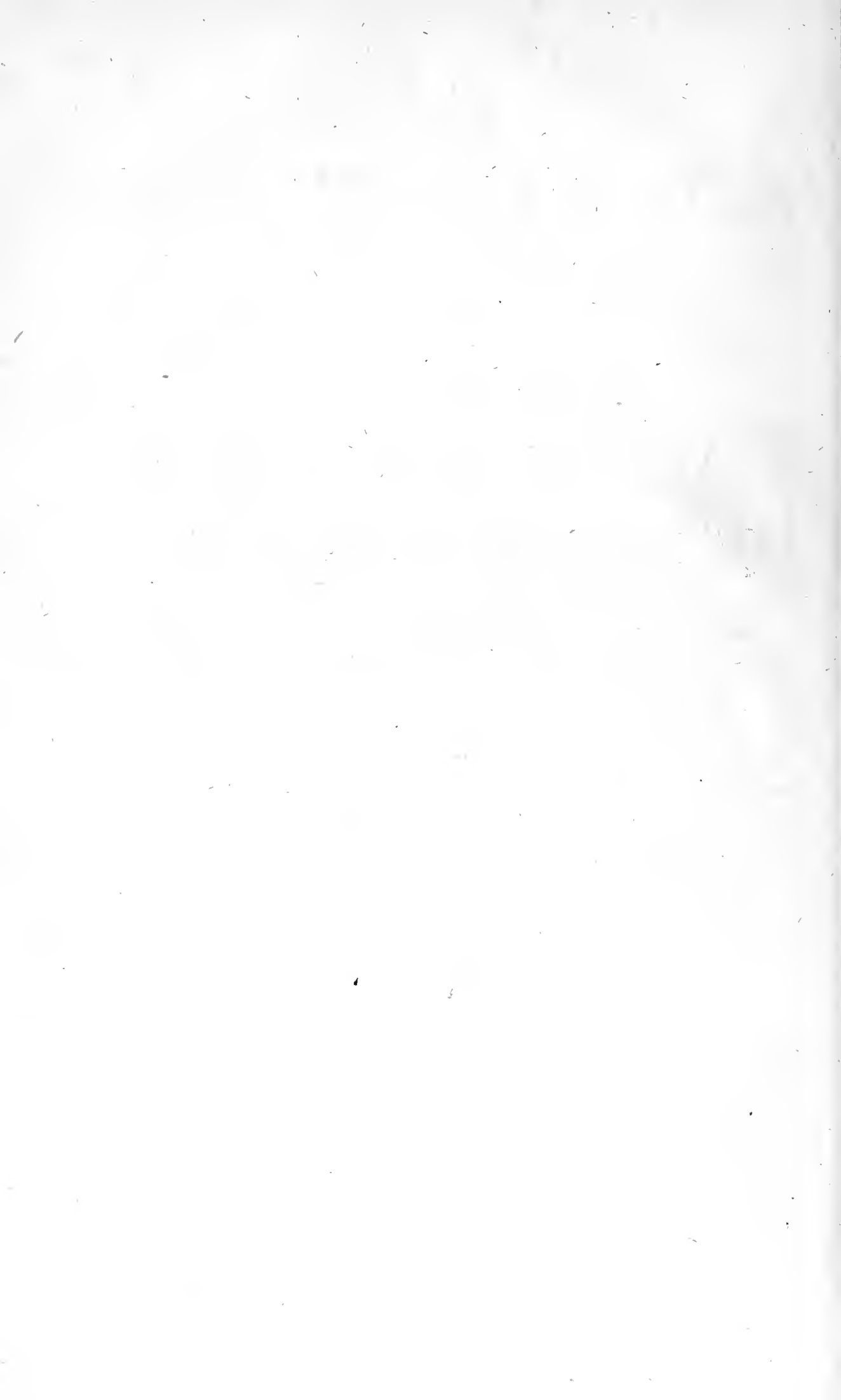
gerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina ejus magna. Petro ejusque successoribus dicit Dominus, & tibi dabo claves regni cælorum: Vobis vero, non novi vos, discedite à me operarii iniquitatis, ut separati sinistrae partis cum hædis, eatis in ignem æternum. Itemque omni sancto sacerdoti promittitur: & quæcunque solveris super terram, erunt soluta & in cælis: & quæcunque ligaveris super terram, erunt ligata & in cælis. Sed quomodo vos aliquid solvetis ut sit solutum & in cælis à cælo ob scelera adempti; & immanium peccatorum funibus compediti, ut Salomon quoque ait: *Crinisculis peccatorum suorum unusquisque constringitur?* Quaque ratione aliquid in terra Prov. 5. 22. ligabitis quod supra modum etiam ligetur præter vosmetipsos, qui ita ligati iniquitatibus in hoc mundo tenemini, ut in cælis nequaquam ascendatis, sed in infauſta tartari ergaſtula non converſi in hac vita ad Dominum decidatis? Nec sibi quifquam sacerdotum de corporis mundi solum conscientia supplaudat, cum eorum queis præest (siqui propter ejus imperitiam vel desidiam seu adulationem perierint) in die judicii de ejusdem manibus, veluti interfectoris, animæ exquirantur. Quia nec dulcior mors, quæ infertur à bono quoque homine quam malo. Alioquin non dixisset Apostolus velut paternum legatum suis successoribus derelinquens, *Mundus ego sum ab omnium sanguine. Non enim subterfugi quo minus annuntia-* Act. 20. 26. *rem vobis omne mysterium Dei.* Multumque nam usu ac frequentia peccatorum inebriati, & incessanter irruentibus vobis scelerum cumulatorum acsi undis quassati, unam veluti post naufragium (in qua ad vivorum terram evadatis) pœnitentiæ tabulam toto animi nisu exquirite, ut avertatur furor Domini à vobis misericorditer dicentis: *Nolo autem peccatoris, sed ut convertatur & vivat.* Ipse omnipotens Deus totius consolationis & misericordiæ paucissimos bonos pastores conservet ab omni malo, & municipes faciat (subacto communi hoste) civitatis Jerusalem cœlestis, hoc est, sanctorum omnium congregationis, pater & filius, & spiritus sanctus, cui sit honor, & gloria in secula seculorum. Amen.

V I T A

S. W I L F R I D I
Episcopi Eboracensis.

AUCTORE

EDDIO STEPHANO.

V I T A

S. W I L F R I D I

An. Chr.
DCCXX.

EPISCOPI EBORACENSIS.

P R Æ F A T I O.

De humili excusatione scribentis.

RÆCEPTORUM vestrorum magnitudine, O venerabiles Domini, Acca Episcopus, & Tatbertus Abbas, & totius familiæ ambitu superatus, utinam ut tam effectu parere valeam quam voto. Est enim & hoc opus arduum, & meæ intelligentiæ & eloquentiæ facultas exigua, quæ tamen, etsi ministerium minime expleret inunctum, certe debitum obedientiæ exsolvit obsequium. Maximum enim indicium meæ erga vos reverentiæ est, imperiis vestris amplius me impendere voluisse, quam possem. Quod si dignum aliquid vestræ electioni confecero, id erit profecto divini muneris: quia nec dubitatur ipsorum fide perficiendum, quorum est adhortatione susceptum. Quis namque non intelligit vestris orationibus præsumtum esse, quod etiam per me creditis implendum? Etenim ingens mihi lucrum, & utilitas hoc ipsum, quod beatæ Memoræ Wilfridi Episcopi recordor. Est siquidem perfecta via ad virtutem, illum scire quis fuerit. Ideo ut breviter dicam omnia quæ de eo sermo referentium jactavit, credite, & minima vos estimate de maximis audivisse. Quia non ambigo, nec eos potuisse omnia cognoscere. Obsecro itaque eos qui lecturi sunt, ut fidem dictis adhibeant; relinquentes antiqui hostis millenos invidiæ stimulos, & recolentes quod eloquentia pertonabat. Semper enim in propatulo fortitudo æmulos habet; feriuntque summos fulgura montes, neque enim me quicquam audaci temeritate, nisi quod compertum, & probatum à fidelibus sit, scripsisse arbitrentur; alioquin tacere, quam falsa dicere maluissem. Cœptum orationibus vestris nos iter carpamus.

CAP. I. *De nativitate S. Wilfridi, & prodigio.*

Igitur beati WILFRIDI Pontificis, Deo adjuvante, & sanctis ejus meritis vitam scribere exordiar, quem Dominus secundum egregii Doctoris sententiam præscivit, & prædestinavit, vocavit, & justificavit, & glorificavit. De utero enim matris suæ valde religiosæ ita eum sanctificatum à Deo prodigium demonstravit, sicut Hieremias audivit à Domino dicente *Priusquam te formarem in utero novi te, & antequam exires de vulva sanctificavi te, Prophetam in gentibus posui te.* Nam cum mater ejus dolore parturientis fatigata in domo sua jaceret, & mulieres circa se mansissent; viderunt viri foris stantes domum illam extemplo quasi ardentem & flammam usque ad cœlum elevatam. Omnes undique concito cursu pavide advenerunt, flammam minuere aquis, hominesque de incendio eripere cupientes. Quibus mulieres de domo obviarunt dicentes: sustinete stabiliter expectantes, ecce modo infans huic natus est mundo. Illi vero stupefacti videntes magnalia Dei, sicut Moyses in rubo vidit flammam

man sonantem, nihilque confumentem, agnoverunt: nos autem, fratres, frequenter legimus spiritum sanctum in igne apparuisse, quia Deus ignis est consumens peccatores & illuminans justos. Quod lumen non sub modio, sed super candelabrum Dominus poni iussit, & hoc per beatum Wilfridum Episcopum omnibus pene Britanniae Ecclesiis palam effulfit. Sicut praesagi futurorum praeviderunt, & rei eventus postmodum probavit.

II. De eo quod in pueritia Deum elegerit.

CUM ergo puerilis aetatis esset, parentibus obediens, omnibus carus, pulcher adpectu, bonae indolis, mitis, modestus, stabilis, nihil inane cupiens more puerorum, sed secundum Apostolum Jacobum velox ad audiendum, tardus ad loquendum; omnibus in domum patris sui venientibus humiliter, aut regalibus fociis, aut eorum servis semper edocte ministravit, ut secundum prophetam omnes Dei docibiles essent. Postremo tamen XIII. anno, in corde suo cogitabat paterna rura deserere, dona caelestia quaerere. Privigna enim, matre sua mortua, sibi molesta & immitis erat, tamen arna, & equos, vestimenta que sibi, & pueris ejus adeptus est, in quibus regalibus conspectibus apte stare posset. Cumque benedixisset eum pater ejus sicut Isaac Jacob, & Jacob filios suos, ut crescerent in multa millia populorum; pergens itinere suo usquedum inveniret Reginam Regis Oswin nomine Eanfled, & per nobiles viros, quibus ante in domo patris sui ministrabat, laudatus, praesentatusque est Reginae, statim, Deo adjuvante, invenit gratiam in conspectu illius. Erat enim decorus adpectu, & acutissimi ingenii, & concedit ei quod petierat, ut sub suo consilio, & munimine Deo serviret. Tunc quidam nobilis eo tempore ex sodalibus Regis, valde sibi amabilis & fidelis, nomine Cudda, proponens secularia desideria contemnere propter infirmitatem Paralytin, coenobialemque vitam sub regulari disciplina in Lindisfarna arripere maluit. Cui Regina supradicta puerum nuper ad se venientem diligenter commendavit, ut sibi ministraret, & Deo serviret. Jam enim ille secundum praecipitum Reginae accepta diligenti ministracione, domino suo & omnibus senioribus in Monasterio quasi filius, & coetaneis quasi frater statim in amore factus est, pro eo quod omnem regularem vitam cum intimo cordis amore in humilitate & obedientia adimplere nitebatur, & omnem Psalmorum seriem memorialiter & aliquantos libros didicit. Adhuc enim laicus capite, corde vero a vitiis circumcissus Deo serviebat. Et partem cum Samuele Heli sacerdote ministrante benedictionis accipere meruit.

III. De eo quod amaverit S. Petri Apostoli limina videre.

DEINDE post circulum annorum, suggerente Spiritu Sancto, appellare & videre sedem Apostoli Petri & Apostolorum principis adhuc inatritam viam genti nostrae tentare in cor adolescentis supradicti adscendit, ab ea omnem modum maculae solvendum sibi credens, & beatitudinem benedictionis accipiendam. Hunc talem sensum domino suo enotuit, qui statim, ut erat sapiens, suggestum a Deo esse cognoscens consensum dedit filio charissimo omnis boni caput accipere. Tunc autem cum consilio patris sui, Eanfleda Regina ad suum proprium propinquum Erconbertum Regem Cantuariorum per nuntios diligenter commendatum honorifice emisit, ut tamdiu esset cum eo usque dum fideles socios itineris ad Apostolicam sedem tendentes inveniret: Rex vero venientem servum Dei ad se, videns juxta consuetudinem suam in orationibus & jejuniis, in lectione & vigiliis semper occupatum, mirifice diligebat.

ligebat. Psalmos namque quos prius secundum Hieronymi emendationem legerat, more Romanorum juxta quintam editionem memorialiter transmutavit. Anni vertente quoque die, Rex secundum petitionem Reginae, languenti tædio ducem nobilem, & admirabilis ingenii quemdam Biscop Baducing inveniens, ad sedem Apostolicam properantem ut in suo comitatu esset adquisivit. Perrexit igitur servus Dei cum benedictione parentum suorum ad peregrinationem, sicut Jacob; quæ eis peregrinantibus demum in bonum contigit. Omnibus affabilis, mente sagax, corpore strenuus, pedibus velox, habiles ad omne opus bonum, tristitia ora nunquam contraxit; alacer, & gaudens navigio secunde Lugduno Gallia civitati pervenit, ibique cum suis sociis aliquod spatium mansit, decedente ab eo austeræ mentis duce; sicut à Paulo Barnabas propter Johannem recessit, qui cognominabatur Marcus.

IV. *De eo quod Dalfinus Episcopus S. Wilfridum benigne acceperat.*

Benedictus Deus qui servos suos defendit, & protegit, & per bonorum auxilia adjuvabit. Nam in supradicta civitate Sanctæ memoriæ Dalfinus Archiepiscopus erat, qui super servum Dei mitissimum Wilfridum posuit oculos suos in bonum, & benigne cum sociis suis hospitio suscepit; videns in facie serena, quod benedictam mentem gerebat: Ideoque omnia illis necessaria, quasi proprii sui essent, abundare fecit, & sibi illum adoptivum filium eligere voluit, dicens ad eum, si manseris mecum fiducialiter dabo tibi bonam partem Galliarum ad regendum in seculum, virginemque filiam fratris mei in uxorem, & te ipsum adoptivum filium habebis, & tu me patrem in omnibus fideliter adjuvantes. Et respondens sanctus Wilfridus servus Dei sapienter, sicut erat edoctus, dixit: sunt vota mea Domino quæ reddam, relinquens, ut Abraham, cognationem, & domum patris mei, ut visitem sedem Apostolicam, & Ecclesiasticæ disciplinæ regulas didicerim in augmentum gentis nostræ, ad serviendum Domino: desiderans à Deo recipere quod diligentibus se promisit; dicens: *Qui reliquerit patrem, aut matrem, & reliqua, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.* Jam enim vita comite, Deo adjuvante, si vixero, iterum revertens videbo faciem tuam, Hæc & alia audiens sanctus Episcopus veraciter servum Dei esse, & à spiritu Sancto imbutum intellexit: præparans sibi necessaria, in pace Christi secundum voluntatem ejus, cum ducibus & opibus, ad sedem Apostolicam emisit.

V. *De eo quod ad S. Petrum Apostolum benedictæ pervenit.*

Servus igitur Dei Wilfridus ad sedem olim optatam Apostoli Petri & principis Apostolorum gaudens, & gratulans cum sociis suis prospere pervenit. Sicut doctor gentium excellentissimus pergens Hierosolymam ad discipulos Domini, ne forte in vacuum cucurrisset, ita & iste humillimus gentis nostræ igniculus, excitante Deo, à finibus terræ audire sapientiam Præfulum mundi Romam venit, & in oratorio sancto Andreae Apostolo dedicato, ante altare, supra cujus summitatem quatuor Evangelia posita erant; humiliter genu flectens, adoravit in nomine Domini Dei Apostolum pro quo passus est, ut pro sua intercessione Dominus ei legendi ingenium, & docendi in gentibus eloquentiam Evangeliorum concedisset, & sic factum est ut multorum testimonio comprobatur. Nam per multos menses loca sanctorum omni die ad orationem circumiens invenit doctorem sibi amicum, per Deum & Apostolum fidelem factum, nomine Bonifacium, Archidiaconum, unum ex consiliariis sapientissimum, à quo quatuor Evangelia Christi perfecte didicit, & paschalem rationem, quam schismatici Britannia & Hyberniæ non cognoverunt, & alias multas ecclesiasticæ disciplinæ regulas Bonifacius Archidiaconus,

chidiaconus, quasi proprio filio suo, diligenter dicitavit, nam postremo præsentavit eum Papæ beatæ memoriæ, & omnem causam itineris adolescentuli, servi Dei, mirabiliter ostendit: Qui ponens manum suam benedictam super caput ejus, cum oratione benedixit eum. Ille vero servus Dei cum reliquiarum sanctarum, quas illic invenit, auxilio, in pace Christi profecturus, iterum ad patrem suum Archiepiscopum Lugduno Galliæ civitatis comode pervenit.

VI. *De eo quod à Dalfino Episcopo Tonsuræ Petri Apostoli formam accepit & de Martyrio Dalfini.*

INvento igitur Dalfino Archiepiscopo sospite, & sano, gratulabundus filius ad patrem ingreditur, & per ordinem servus Dei Wilfridus beatitudinem ei itineris sui omnem narravit. Et Episcopus gratias agebat Deo, quod filium suum incolumem pergentem, ac iterum revertentem Dominus custodivit. Nam per tres annos simul cum eo mansit, & à doctoribus valde eruditis multa didicit, & amor magis ac magis crescebat inter eos. Etenim servus Dei Wilfridus desiderio concupiscens tonsuræ Petri Apostoli formulam, in modum Coronæ spinæ caput Christi cingentis, à sancto Dalfino Archiepiscopo libenter suscepit. Manus suas sanctus super caput ejus ponens cogitabat in corde suo illum habere post se hæredem, si sic Deus voluisset, aliquid enim melius genti nostræ Deo providente. Nam illo tempore malevola Regina nomine Balcthild Ecclesiam Domini persecuta est. Sicut impiissima Regina Jezabel, quæ prophetas Domini occidit, ita ista, exceptis sacerdotibus, & Diaconibus, novem Episcopos occidere jussit: Ex quibus unus est Dalfinus iste Episcopus, quem duces malignissime ad se venire jusserunt. Ille vero intrepida mente, nesciens quid esset sibi futurum, ad agonis locum pervenit, simulque cum eo Sanctus Wilfridus servus Dei, Episcopo tamen prohibente, qui gaudens dixit: nihil melius est nobis, quam pater & filius simul mori, & esse cum Christo. Jam enim sanctus Episcopus Martyrio coronatus est. At verò cum sanctus Wilfridus spoliatus, & pariter ad palmam martyrii intrepidus stare; Duces interrogaverunt, dicentes: Quis est iste juvenis formosus, qui se præparat ad mortem? Dicitumque est illis: Transmarinus de Anglorum gente ex Britannia. Iterumque dixerunt: Parcite illi, & nolite tangere eum. Ecce jam sanctus Wilfridus noster nunc confessor factus est, sicut Johannes Apostolus, & Evangelista in dolio oleo fervente inlæsus sedebat, & venenum mortiferum bibebat, & nihil ei nocuit, de quo, & Jacobo Apostolo fratre ejus Jesus dixit: *Vos potestis calicem bibere, quem ego bibiturus sum, &c.*

VII. *De eo quod invitatus est ab Aluchfrido.*

Tunc eo tempore sanctus Wilfridus confessor, patre suo Episcopo honorifice sepulto, cum multiplici benedictione, & reliquiarum sanctarum auxilio navem ascendens, flante vento secundum desiderium nautarum ad regionem suam prospere in portum salutis pervenerunt. Audiens autem Ealfridus, qui cum Oswin patre suo regnabat, talem servum Dei cum suis sociis de Apostolica sede venisse, & verum pascha prædicantem, & Sancti Petri Apostoli Ecclesiæ disciplinam multiplicem didicisse, quam maxime Rex diligebat, suadente sibi fideli amico Coenvalcho occidentalium Saxonum Rege: & ideo ad se venire jussit. Veniens ergo Sanctus Wilfridus ad Regem invitantem se pacifice salutavit eum dicens: Jesus Christus filius Dei præcepit discipulis suis, & principi eorum Petro Apostolo: *Domum in quamcunque intraveritis, dicite: Pax huic domui.* Hujus pacis fundamenta, primum inter corpus & animam, in nobis ponere debemus, ut doctor gentium prædicavit dicens. *Pax Christi exsultat in cordibus vestris.* Deinde inter nos, & proximos pacem habere
Jesus

Jesus Christus præcepit dicens: *Habete sal in vobis, & pacem habete inter vos.* Postquam autem finiit prædicationis verba, humiliter Rex prosternens se ante pedes suscepit verba servi Dei electi, & petiit ab eo benedictionem, videbatur enim ei quasi angelus Dei loqueretur. Deinde benedixit ei, & mutuo loqui cœperunt, interrogans eum prædenter, sicut erat sapiens, de disciplina diversa Romanæ Ecclesiæ & institutionis. Ille vero ut erat edoctus sermone perspicuo, scienter in omnibus respondit. Postea Rex adjuravit eum per Dominum, & per Sanctum Petrum Apostolum, ut esset cum eo: & sibi & omni populo, organo spiritali se canente, verbum Dei prædicaret. Ille vero intelligens amorem Regis in eum consentit ei esse cum eo. Tunc enim mirifice anima utriusque in alterum conglutinata erat, sicut animam David, & Joathæ in alterum compaginatam legimus.

VIII. *De eo quod dedit ei Alufridus Cœnobium in HRypis.*

DEinde postquam de die in diem inter eos amor augebatur, Alfridus dedit primum Sancto Wilfrido confessori terram x. tributariorum Æstanforda, & post paululum Cœnobium in HRypis cum terra xxx. mansionum pro animæ suæ remedio concessit ei, & Abbas ordinatus erat. Jam enim sicut ei seculi hujus lata janua per dominum aperiēbatur, & per Sanctum Petrum Apostolum: Ita large crescebat ei porta aperta eleemosynis pro Domino in pauperes, pupillos, ac viduas, omnique languore infirmitatis colligatos, ostendens perspicue, quid animo gerebat in paupertate. Ecce jam, fratres, videte, & admiramini, quam magnum bonum Deus Regi concessit, qui invenit bonam margaritam, & statim sine mora comparavit eam. Non solum autem Alfridus Rex Sanctum Wilfridum Abbatem diligebat; sed omnis populus, nobiles, & ignobiles eum habebant quasi prophetam Dei, ut erat.

IX. *De eo quod ab Ægilberto Episcopo Presbyter ordinatus est.*

IN illis autem diebus veniens Ægilbertus Episcopus transmarinus ad Regem Oswin, & Alfridum filium ejus, visitavit eos; Indicavitque ei Alfridus Rex de Sancto Wilfrido Abbate ab Apostolica sede venienti, sicut illi nunciatum erat ab his, qui eum bene noverant, dicens virum esse humilem, & quietum in jejniis, & orationibus occupatum, benignum, sobrium, modestum, misericordem, plenum autoritatis, & gratiæ Dei; pudicum, prudentem, non vinolentum, docibilem, & bene docentem sermone puro & aperto, Ideoque rogo te, ut imponas super eum Presbyterii gradum, & sit mihi comes individuus. Episcopus autem respondit ei prophetico spiritu: Talis utique debet Episcopus fieri, & eum secundum præceptum Regis in Rypis Presbyterum ordinavit. Sicut enim David, puer electus à Domino, erat per Samuelem unctus dona Prophetica accipere post multas tribulationes; ita meruit & sanctus Wilfridus Presbyter post multas benedictiones sanctorum Dei, & tam multiplices donationes coram Deo, & hominibus, quas enumerare nullus potest, Deo concedente, & in angustiis suis custodiente accepit.

X. *De Conflictu Wilfridi Presbyteri contra Colmannum Episcopum, de ratione Paschæ.*

QUODAM tempore in diebus Colmanni Eboracæ civitatis Episcopi Metropolitanæ, regnantibus Oswin, & Alfrido filio ejus, Abbates, & Presbyteri, omnesque Ecclesiasticæ disciplinæ gradus simul in unum convenientes in Cœnobia quod Streatneshel dicitur, præsentibus Sancta-Monialibus piissimæ Hilda, præsentibus quoque Regibus, & duobus Colmanno, & Ægelbertho Episcopis, de paschali ratione conquirebant, quid esset rectissimum, utrum

utrum more Brittonum, & Scottorum, omnisque aquilonalis partis à XIV. luna dominica die veniente ^a usque ad XXII. pascha agendum: An melius sit ratione sedis Apostolicæ à XV. luna usque XXI. pascha esset Dominica celebranda. Tempus datum est Colmanno Episcopo primum, ut dignum erat, audientibus cunctis reddere rationem. Ille autem intrepida mente respondens dixit. *Patres nostri, & antecessores eorum manifeste spiritu sancto inspirati ut erat Columcille, XIV. luna die Dominica pascha celebrandum sanxerunt, Exemplum tenentes Johannis Apostoli, & Evangelistæ, qui supra pectus Domini in cœna recubuit, & amator Domini dicebatur. Ille XIV. Pascha celebravit; & nos, sicut discipuli ejus Polycarpus & alii, ea fiducia celebramus: nec hoc audemus pro patribus nostris, nec volumus mutare. Nostræ partis detuli sententiam, vos vestram dicite.* Imperatum est ab Ægelberto Episcopo transmarino, & Agathone Papa, Presbytero Sancto Wilfrido, & Abbati suaviloqua eloquentia in sua lingua Romanæ Ecclesiæ, & Apostolicæ sedis dare rationem. Ipse vero humiliter, ut erat, dicens respondit. *Hanc questionem olim in Nicæa Bithyniæ civitate patres nostri sanctissimi, & sapientissimi CCCXVIII. congregati in unum mirifice investigaverunt, & statuerunt inter alia judicia XIX. circum luna in se revertentem. Qui nunquam ostendit quod in XIV. luna pascha faciendum sit. Hæc ratio disciplinæ Apostolicæ sedis est, & pene totius mundi, & sic dixerunt patres nostri post multa judicia: qui unum ex his condemnaverit, Anathema sit.* Tunc Oswin Rex, tacente Sancto Wilfrido Presbytero, subridens, interrogavit omnes dicens: Enuntiate mihi utrum major est Columcille, an Petrus Apostolus, in regno cœlorum? omnis synodus una voce, & consensu respondit. Hoc Dominus dijudicavit qui dixit. *Tu es Petrus &c. tibi quoque trado claves regni cœlorum &c.* Iterum Rex sapienter dixit: Ille est ostiarius, & clavicularius, contra quem conluctationem controversiæ, & judiciorum ejus in vita mea non facio, nec facientibus consentio. Colmannus vero Episcopus audiens quid esset faciendum, tonfuram, & paschæ rationem propter timorem patriæ suæ contempsit, ut recederet, & alii meliori sedem suam occupandam relinqueret, & sic fecit.

XI. De Electione Wilfridi in Episcopatum.

REges deinde concilium cum sapientibus suæ gentis post spatium iniierunt; quem eligerent in sedem vacantem, qui voluisset sedis Apostolicæ disciplinam sibi facere, & alios docere, & esset dignus moribus, & Deo acceptabilis, & hominibus amabilis. Responderunt omnes uno consensu: Neminem habemus meliorem, & digniorem nostræ gentis, quam Wilfridum Presbyterum, & Abbatem, quem in omnibus rebus sapientem esse cognovimus, & talem esse, qualem Paulus Apostolus ad Titum scribens docuit: *Oportet Episcopum sine crimine esse, ut Dei dispensatorem: non superbum, non iracundum, non vinolentum, non percussorem, non litigiosum, non turpe lucrum sectantem: sed hospitalem, benignum, sobrium, justum, sanctum, continentem, amplectentemque eam quæ secundum Deum est doctrinam; fidelem in sermone, ut potens sit exhortari ad doctrinam, & contradicentes revincere.* Hæc omnia secundum Apostoli judicium iste habet. Et ideo eum eligimus in perfecta ætate ad legem Dei docendam. Erat enim ita homo ille electus sicut Johannes præcursor Domini, & Ezechiel propheta xxx. annorum ætatis. Tunc quoque consenserunt reges, & omnis populus huic electioni, & sancto Wilfrido Presbytero omnis conventus in nomine Domini accipere gradum Episcopalem præcepit. Ille autem primo abnuens non esse se dignum excusavit: postremo tamen obediens factus est, noluitque benedictionem Dei effugere. Qualem ergo tunc illi eum intellexerunt, talem adhuc & nos viventes novimus. Fuit enim sermo ejus purus, & aptus, plenus gravitatis, & honestatis, plenus suavitatis, & gratiæ: tractans de mysterio legis, de doctrina fidei, de virtute continentiæ de disci-

^a Cod. Sar. Usque in vigesima prima Paschalem diem Dominicam celebrandam.

plina justitiæ : Unumquemque ammonens diversa exhortatione secundum morum qualitatem : videlicet, ut prænosceret quid, cui, & quando proferret. Præ cæteris speciale officium erat, ut jejunis, & orationibus, & vigiliis incumberet, scripturas legens, (memoriam enim miram in libris habuit) percurrrens canones, exempla sanctorum imitatus, cum fratribus pacem implens, tenens quoque humilitatem, & illam supereminentem omnibus donis charitatem, sine qua omnis virtus nihil est ; curam pauperum gerens, esurientes pascens, nudos vestiens, peregrinos suscipiens, captivos redimens, viduas ac pupillos tuens, ut mercedem vitæ æternæ inter choros Angelorum cum Domino nostro Jesu Christo accipere mereretur.

XII. *De eo quod in Gallia ordinatus sit.*

Locutus est autem sanctus Wilfridus dicens : O Domini venerabiles Reges, omnibus modis nobis necessarium est provide considerare, quomodo cum electione vestra sine accusatione Catholicorum virorum ad gradum Episcopalem cum Dei adjutorio venire valeam : sunt enim hic in Britannia multi Episcopi, quorum nullum meum est accusare, quamvis veraciter sciam, quod aut Quartadecimani sunt ut Britones, & Scoti, aut ab illis sint ordinati, quos nec Apostolica sedes in communionem recipit, neque eos qui Schismaticis consentiunt ; Et ideo in multa humilitate à vobis posco, ut me mittatis cum vestro præsidio trans mare ad Galliarum regionem, ubi Catholici Episcopi multi habentur : ut sine controversia Apostolicæ sedis, licet indignus gradum Episcopalem merear accipere. Tale jam consilium bene regibus complacuit, præparantes ei navem, & auxilia hominum, & pecuniæ multitudinem, ita ut valde honorifice ad Galliæ regionem perveniret ; ibique statim conventio magna facta est, non minus quam duodecim Episcoporum Catholicorum, è quibus unus erat Ægelberchtus Episcopus, qui eum, propter fidem suam indicatam, gratanter & honorifice coram omni populo publice ordinaverunt, & in sella aurea sedentem more eorum sursum elevarunt, portantes in manibus soli Episcopi intra oratoria, nullo alio attingente, hymnosque & cantica in choro canentes. Post spatium namque temporis ad sedem Episcopalem Eboracæ civitatis hunc emiserrunt, & præceperunt ei in nomine Domini in catholica fide permanere, sicut Paulus Apostolus Timotheo filio suo custodire propositum suum præcepit, quod per manus impositionem ejus accepit.

XIII. *Quomodo Dominus Pontificem nostrum de mari, & de manu paganorum cum suis liberavit.*

Navigantibus quoque eis de Gallia Britannicum mare cum beatæ memoriæ Wilfrido Episcopo, canentibus Clericis & psallentibus laudem Dei pro celeumate in choro, in medio mari validissima tempesta exorta est, & venti contrarii, sicut discipulis Jesu in mare Galilææ, erant. Flante enim vento Euro-austro dure, albescentia undarum culmina in regionem australium Saxonum, quam non noverant, projecerunt eos. Mare quoque navem & homines relinquens, terras fugiens, litora detegens, in abyssi matricem recessit. Gentiles autem cum ingenti exercitu venientes navem arripere, prædam sibi pecuniæ dividere, captivos subjugatos deducere, resistentisque gladio occidere, incunctanter proposuerunt. Quibus Sanctus Præsul noster copiosam pecuniam promittens, animas redimere cupiens, leniter pacificeque loquebatur. Illi vero feroces, & indurato corde cum Pharaone populum Dei dimittere nolentes, & dicentes superbe sua esse omnia, quasi propria, quæ mare ad terras projecit ; stans quoque princeps sacerdotum idololatriæ coram paganis in tumulo excelso, sicut Balaam maledicere populum Dei, & suis magicis artibus manus

H
corum

eorum alligare nitebatur. Tunc vero unus ex sodalibus Pontificis nostri lapidem ab omni populo Dei benedicto, more Davidico de funda emittens, fronti perforatæ usque ad cerebrum magi exprobrantis inlinit: quem, retrorsum examinato cadavere cadente, sicut Goliatus, in arenosis locis mors incerta prævenit. Ad bellum ergo se præparantes Pagani, aciem frustra in populum Dei direxerunt. Deus enim pro paucis pugnavit, sicut jam Gideon Domini jussu cum trecentis viris bellatoribus Madianitum cxx. millia uno impetu occidit: ita & isti sodales Sancti Præfulis nostri bene armati, viriles animo, pauci numero (erant enim cxx. viri in numero Moysaicæ ætatis) inito consilio & pacto, ut nullus ab alio in fugam terga verteret; sed aut mortem cum laude, aut vitam cum triumpho (quod Deo utrumque facile erat) habere mererentur. Igitur Sanctus Wilfridus Episcopus cum Clero suo flexis poplitibus genuum, & iterum levatis manibus ad Cœlum, Domini auxilium impetravit. Sicut enim Moses, Hur & Aaron sustentantibus manus ejus, Jesu Nave cum populo Dei adversus Amalec pugnante, frequenter Domini protectionem implorans triumphavit: ita & hîc isti pauci Christiani, feroces & indomitos Paganos tribus vicibus in fugam versos strage non modica obruerunt, quinque tantum viris (quod mirum dictu est) ex sua parte occisis, orante sacerdote magno ad Dominum Deum suum, qui statim jussit ante horam plenam, priusquam consueverat, mare venire. Præparantibus autem paganis cum Rege veniente totis viribus ad quartum prælium, tunc mare redundans fluctibus tota litora implevit, elevataque cimba processit in altum. Gloriosè autem honorificati, gratias ei agentes, vento flante ab Africo, prospere in portum Sandwich atque suaviter pervenerunt.

XIV. *De eo quod interim ordinatus erat Ceadda in sedem ejus.*

QUODAM igitur tempore, adhuc Sancto Wilfrido Episcopo trans mare non veniente, Oswin Rex, male suadente invidia, hostis antiqui instinctu, alium præarripere inordinate sedem suam edoctus consensit ab his, qui quartadecimanam partem contra Apostolicæ sedis regulam sibi elegerunt, ordinantesque servum Dei religiosissimum, & admirabilem doctorem de Hybernia insula venientem nomine Ceadda, adhuc eo ignorante, in sedem Episcopalem Eboracæ civitatis indocte contra Canones constituerunt. Veniente vero Sancto Wilfrido Episcopo, res ut erat male acta, non latuit. Revertens quippe ad sedem cœnobialem Abbatis humiliter in HRypis III. annis resedit, nisi quod frequenter ab Wlfario rege Merciorum ad officia diversa Episcopalia in regione sua cum vera dilectione invitatus est. Suscitavit enim Dominus sibi Regem hunc mitissimum, qui inter alia bona in diversis locis multa spatia terrarum pro animæ suæ remedio Episcopo concessit, in quibus mox monasteria servorum Dei constituit. Ecbertus quoque Rex Cantuariorum religiosus, Pontificem nostrum ad se accessit, & illic Presbyteros multos, (ex quibus unus erat Puta, qui pro eo Episcopatum accepit) & non paucos Diaconos ordinavit. Deus dedit enim Episcopus post Honorium Archiepiscopum diem obiit, ideo autem venerabiliter vivens, omnibus carus, Episcopalia officia per plura spatia agens cum cantoribus Ædde & Æona, & cæmentariis, omnisque pene artis ministerio, in regionem suam revertens cum Regula Benedicti, instituta Ecclesiarum Dei bene melioravit. Tunc ergo in illis regionibus sancto Episcopo, sicut Paulo Apostolo, magnum ostium fidei Deo adjuvante apertum est.

XV. *De eo quod iterum in sedem suam constitutus est.*

POSTquam ergo tribus annis transactis Theodorus Archiepiscopus de regione Cantuaria veniens ad Regem Deirorum & Bernicorum, statuta Apostolicæ

Apostolicæ sedis, unde emissus venerat, secum deportans; primoque ingressu illius regionis rem contra Canones male gestam à veris testibus audivit, quod prædonis more Episcopus alterius Episcopi sedem præripere ausus sit; indigneque ferens, Ceaddam Episcopum de aliena sede iussit deponi. Ille vero servus Dei verus, & mitissimus, tunc peccatum ordinandi à Quartadecimanis in sedem alterius plene intelligens, pœnitentia humili secundum iudicium Episcoporum confessus emendavit, & cum consensu ejus in propriam sedem Eboracæ civitatis Sanctum Wilfridum Episcopum constituit. Tunc Sanctus Pontifex noster secundum præceptum Domini, non malum pro malo, sed bonum, ut David Saïli, pro malo reddens, qui dixit: *Non mittam manum meam in Christum Domini.* Sciebat sub Wlfario Rege Merciorum, fidelissimo amico suo, locum donatum sibi in Licetfelda, & ad Episcopalem sedem aut sibi, aut alio cuicumque voluisset dare paratum: ideoque pacifice inito consilio cum vero servo Dei Ceadda, in omnibus rebus Episcopis obediente, per omnes gradus Ecclesiasticos ad sedem prædictam plene eum ordinaverunt, & honorifice rege suscipiente eum, in locum prædictum constituerunt. Ibique benedicte in vita sua multa bona perficiens, tempore opportuno in viam patrum exegit, expectans diem Domini in iudicio venturo, ut credimus sibi mitissimum, sicut dignum est.

XVI. *De renovatione Basilicæ in Euroica civitate.*

Igitur suprædicto Rege regnante, beatæ memoriæ Wilfrido Episcopo Metropolitano Eboracæ civitatis constituto, Basilicæ oratorii Dei, in ea civitate à sancto Paulino Episcopo in diebus olim Eadwini Christianissimi Regis primo fundatæ, & dedicatæ Deo, officia semirutæ lapidea eminebant. Nam culmina antiquata tecti distillantia, fenestræque apertæ, avibus nidificantibus intro, & foras volitantibus, & parietes incultæ, omni spurcitiâ imbrum, & avium, horribiles manebant. Videns itaque hæc omnia sanctus Pontifex noster secundum Prophetam Daniëlem, *horruit spiritus ejus*, in eo quod domus Dei & orationis quasi speluncam latronum factam agnovit, & mox juxta voluntatem Dei emendare excogitavit: Primum culmina corrupta tecti renovans, artificiosè plumbo puro tegens, per fenestras introitum avium & imbrum vitro prohibuit, per quod tamen intro lumen radiebat. Parietes quoque lavans secundum Prophetam, *super nivem dealbavit*, eam enim non solum domum Dei, & altare, in varia supellectili vasorum intus ornavit, verum etiam deforis multa territoria pro Deo adeptus, terrenis opibus paupertatem auferens copiose ditavit. Tunc sententia Dei de Samuele, & omnibus Sanctis in eo implebatur, *qui*, inquit, *me honorificat honorificabo eum*, erat enim Deo & omni populo carus, & honorabilis.

XVII. *De Ædificatione Basilicæ in Hrypis & dedicatione ejus.*

Rescebat ergo cum seculari sumptu, Deo donante, Pontifici nostro, amico Sponsi Æternalis, magis ac magis ardentissimus amor sponsæ virginis uni viro desponsatæ, de matre omnium bonorum progenitæ: quam disciplinæ moribus quasi floribus virtutum, castam & pudicam, continentem & modestam, *circumamictam varietate*, subjectam pulchrè adornavit, secundum Prophetam, *Omnis gloria filix Regis ab intus.* Sicut enim Moyse tabernaculum seculare manu factum, ad exemplar in monte monstratum à Deo, ad concitandam Israelitico populo culturæ Dei fidem, distinctis variis coloribus ædificavit: ita vero beatissimus Wilfridus Episcopus thalamum veri sponsi & sponsæ, in conspectu populorum corde credentium & fide confitentium, auro, & argento, purpuraque varia mirifice decoravit: nam in Hrypis Basilicam polito lapide à fundamentis

in terra usque ad summum ædificatam, variis columnis & porticibus sustentam in altum erexit, & consummavit. Jam postea perfecta domu, ad diem dedicationis ejus invitatis Regibus Christianissimis, Ecgfrido, & Ælwinno fratribus, cum abbatibus, præfectisque & subregulis, totiusque dignitatis personis, simul in unum convenerunt; consecrantes, secundum sapientissimum Salomonem, domum Domino in honorem Sancti Petri Apostolorum Principis dicatam; precesque in ea populorum suffragantium; altare quoque cum basibus suis Domino dedicantes, purpuraque auro-texta induentes, populique communicantes omnia canonice compleverunt. Stans itaque Sanctus Wilfridus Episcopus ante altare conversus ad populum, coram Regibus enumerans regiones, quas ante Reges pro animabus suis, & tunc in illa die cum consensu, & subscriptione Episcoporum & omnium Principum illi dederunt, lucide enuntiavit, nec non & ea loca sancta in diversis regionibus, quæ Clerus Britonum, aciem gladii hostilis manu gentis nostræ fugiens, deseruit. Erat quippe Deo placabile donum, quod religiosi Reges tam multas terras, Deo ad servendum, Pontifici nostro conscripserunt: & hæc sunt nomina regionum, juxta Rippel, & in Gaedyne & in regione Dunitinga, & in Caetlevum, in cæterisque locis. Deinde consummato sermone, magnum convivium trium dierum & noctium Reges cum omni populo lætificantes, magnanimes in hostes, humiles cum servis Dei, inierunt. Addens quoque Sanctus Pontifex noster inter alia bona ad decorem domus Dei, inauditum ante sæculis nostris quoddam miraculum. Nam quatuor Evangelia, de auro purissimo in membranis depurpuratis, coloratis, pro animæ suæ remedio scribere jussit; nec non & Bibliothecam librorum eorum omnem de auro purissimo, & gemmis pretiosissimis fabricatam, compaginare inclusores gemmarum præcepit; quæ omnia, & alia nonnulla, in testimonium beatæ memoriæ ejus, in ecclesia nostra usque hodie reconduntur, ubi reliquiæ illius requiescunt, & sine intermissione quotidie in orationibus nominis ejus recordantur.

XVIII. De eo quod infantem resuscitavit.

Mirabilis est Dominus in Sanctis suis, & clarificatus in virtutibus eorum, olim jam in veteri lege servos Dei varios virtutes per Deum fecisse legimus; sicut Helias, & Helisæus servi Dei mortuos suscitaverant; Ita & Apostoli Christi, magistri exemplum sequentes, secundum promissum ejus omnes varios languores in nomine ejus depulerunt, & nunc eodem modo à subsecutoribus illorum, è quibus unus est Sanctus Pontifex noster, ad Dei gloriam infirmitate prostrati sanantur. Nam quadam die Sancto Wilfrido equitante, & pergente ad varia officia Episcopatus sui, Baptizandi utique, & cum manus impositione confirmandi populos; inter eos quædam mulier in villa, quæ dicitur Ontiddanufri, inventa est amaro animo susurrans, mœrore & onere fatigata. Habens enim infantem primogenitum suum mortuum, sub sinu pannis involutum, ejus cadaveris mortui faciem inter alios ad confirmandum Episcopo revolvit, volens sic posse vivificare. Ille vero Sanctus Episcopus noster, statim ut vere mortuum esse intellexit, aliquantulum tamen moratus quid de eo esset agendum. At illa mater coram facie agnoscentis cecidit in terram flens amare, & adjuravit eum audaciter, ut in nomine Domini Dei cum sua sanctitate filium suum suscitaret, & Baptizaret, de oreque leonis liberaret. His & aliis verbis magis & magis non cessavit adjurare per omnes sanctitates Episcopi, genuflectens, & pedes ejus amplectens deosculabatur, lachrymisque amarissimis irrigavit dicens: *O sanctissime, noli orbata mulie-*

ris fidem extinguere. Sed credulitatem meam adjuva, suscita eum & baptiza, tibi enim & Deo vivet in virtute Christi, ne dubites. Tunc ille sanctus vir indubitata Christi virtute, & fidem ejus secundum Syrophoenissam mulierem audiens, oratione facta manum ponens super cadaver mortui, statim respiravit, & spiritum vitæ recepit, resuscitatum itaque & baptizatum matri infantem reddidit, præcipiens ei in nomine Domini, ut sibi filium suum in septima annorum ætate Deo ad serviendum redderet. Quod mulier malevola, suadente marito, videns elegantem puerum, contempsit, fugiens de terra sua. Quem præfectus Episcopi, nomine Hocca, latentem sub alis Britonum quæsitum invenit, & coacte abstraxit, ad Episcopumque contulit. Erat autem puer cognomine Eadwald & agnomine filius Episcopi, vivens in Dei servitio in HRypis, usque dum in mortalitate magna diem obiit. O quam magna, & mirabilis misericordia Dei! qui per famulum suum venerandæ mentionis infantulum defunctum, & non baptizatum, ideo in hanc vitam revocavit, ut baptizatus vitæ perenni viveret futuræ beatitudinis.

XIX. *De victoria Regis in feroces Pictos.*

IN diebus autem illis Ecgfridus Rex religiosus cum beatissima Regina Adelreda, cujus corpus vivens ante impolutum, post mortem incorruptum manens adhuc demonstratur; simul in unum Wilfrido Episcopo in omnibus obedientes facti, pax & gaudium in populis, anni frugiferi, victoriæque in hostes Deo adjuvante subsequutæ sunt. Sicut enim juvenis Joas Rex Juda, Joadæ sacerdote magno vivente adhuc, Deo placuit, & in hostes triumphavit; mortuo vero sacerdote, Deo displicuit, & in hostes triumphare desiit, & regnum minuit: Ita Ecgfrido Rege in concordia Pontificis nostri vivente, secundum testimonium multorum, regnum per undique victorias triumphales augebatur; discordia vero inter eos posita, & Regina supradicta ab eo separata, & Deo dedicata, triumphare in diebus Regis desivit. Nam in primis annis ejus, tenero adhuc Regno, populi bestiales Pictorum feroci animo subjectionem Saxonum despiciebant, & jugum servitutis à se abjicere minabantur, congregantes undique de utribus, & folliculis Aquilonis innumeras gentes, quasi formicarum greges in æstate de tumulis ferventes, aggerem contra domum cadentem muniebant. Quo audito Rex Ecgfridus humilis in populis suis, magnanimus in hostes, statim equitatu exercito præparato, tarda molimina nesciens, sicut Judas Maccabæus in Deum confidens, parva manu populi Dei contra enormem & supra invisibilem hostem cum Bernhaeth subaudaci Regulo invasit, stragemque immensam populi subruit, duo flumina cadaveribus mortuorum replens, ita (quod mirum dictu est) ut supra siccis pedibus ambulantes, fugientium turbam occidentes persequerentur: & in servitum redacti populi, usque ad diem occisionis Regis, subjecti jugo captivitatis jacebant.

XX. *De victoria adversum Regem Merciorum.*

DEinde post hanc victoriam Rex Ecgfridus cum supradicto servo Dei justus, & sanctus, regensque populos, & validus sicut David in contritione hostium, humilis tamen in conspectu Dei apparens, & colla tumantium populorum, & ferocium Regum, audacior à Deo factus confringens, semper in omnibus Deo gratias agebat, nam Wlfarius Rex Merciorum superbo animo & insatiabili corde, omnes australes populos adversum regem nostrum concitans, non tam ad bellandum, quam ad redigendum sub tributo, servili animo, non regente Deo, proponebat. Ecgfridus vero Rex Deirorum, & Bernicorum, animo rigido, mente fideli, consilio senum,

patriam custodire, Ecclesias Dei defendere Episcopo docente in Deum confusus, sicut Barac & Debora, cum parili manu hostem superbum invadens, Deo adjuvante cum parvo exercitu prostravit, & occisis innumeris Regem fugavit, regnumque ejus sub tributo distribuit, & eo postea quacumque ex causa moriente, plenius aliquod spatium pacifice imperavit.

XXI. *De bonitate Pontificis nostri.*

Sicut igitur Ecgfrido Rege religioso regnum ad Aquilonem, & Austrum per triumphos augebatur: Ita beatæ memoriæ Wilfrido Episcopo ad Austrum super Saxones, & Aquilonem super Britones, & Scotos, Pictosque regnum Ecclesiarum multiplicabatur; omnibus gentibus carus & amabilis, ecclesiastica officia diligenter persolvebat, & omnibus locis presbyteros, & Diaconos sibi adjuvantes abundanter ordinavit, inter seculares undas fluctuantes moderate novas Ecclesias gubernabat. Sicut enim unda convivii non demersit, ita & abstinentia in superbiam non projecit. Quia in conviviis tam abstinenter vivebat, ut nunquam solus, quamvis parvissima phiala esset, potum consumisset, aut pro calore solis fitiens, aut pro frigore hyemis fatigatus, ut multorum testimonio comprobatur. In vigiliis & orationibus, in lectione & jejuniis quis similis ei inveniatur? corpus quoque integrum ab utero matris, sicut coram fidelibus testatus est, sine pollutione custodivit: quod in aqua benedicta, & sanctificata nocturnis horis indefinenter æstate & hieme consuetudinarie lavavit, usquedum Papa Apostolicæ sedis beatæ memoriæ Johannes pro ætate sua hujus laboris resolutionem habere præcepit. Ideo namque pene omnes Abbates & Abbatissæ Cœnobiorum, aut sub suo nomine secum substantias custodientes, aut post obitum suum hæredem illum habere optantes voto voverunt: Principes quoque seculares viri nobiles filios suos ad erudiendum sibi dederunt, ut aut Deo fervirent, si eligerent; aut adultos, si maluissent, Regi armatos commendaret. Hæc autem omnia facem invidiæ & odii in pectoribus multorum, flante diabolo, accenderunt. Sanctus tamen Pontifex secundum egregium prædicatorem arma à dextris & à sinistris, in prosperis & adversis æquali lance patienter portabat, dans semper tam spiritualibus quam secularibus dona, & munera tam large ut nullus ei æqualis inveniebatur.

XXII. *De ædificatione domus Dei in Hagustaldesæ.*

ADhærebat igitur secundum Psalmistam indefinenter Domino, ponens in eum spem suam, reddensque Domino vota sua dulcissima, qui ei omnia concedit. Nam in Hagustaldesæ adepta regione, & regina Æthildrite Domino dedicata, domum Domino in honorem beati Andreae Apostoli fabrefactam fundavit: cujus profunditatem in terra cum domibus mirifice politis lapidibus fundatam, & super terram multiplicem domum, columnis variis & porticibus multis suffultam, mirabilique longitudine & altitudine murorum ornatam, & variis linearum anfractibus viarum, aliquando sursum, aliquando deorsum, per cochleas circumductam, non est meæ parvitatibus hoc sermone explicare quod sanctus ipse Præsul animarum, à spiritu Dei doctus, opere facere excogitavit: neque ullam domum aliam citra Alpes montes talem ædificatam audivimus. Porro beatæ memoriæ adhuc vivens gratia Domini Acca Episcopus, qui magnalia ornamenta hujus multiplicis domus de auro, & argento, lapidibusque pretiosis, & quomodo altaria purpura & serico induta decoravit, quis ad explanandum sufficere poterat? redeamus ad proposita.

XXIII. *De sanato puero semivivo.*

CUm ædificantes namque cæmentarii murorum hujus domus altitudines, quidam juvenis ex servis Dei, de pinna enormis proceritatis elapsus ad terram, deorsum cadens in pavementum lapideum, illius cecidit, contracta sunt crura & brachia; omnibusque membris dissolutis ultima spiramina trahens jacebat, quem cito cæmentarii, secundum præceptum Sancti Pontificis lachrymantis in oratione, in feretro foras portabant, mortuum putantes: statimque signo facto, tota familia simul in unum conveniens, & stans homo Dei in medio fratrum, dixit: Petamus omnes unanimiter Deum plena fide, ut animam hujus pueri in corpus emittat, & vivat sicut Paulo Apostolo concessit. Orantes ergo Deum ut ne inluser omnibus bonis in hoc ædificio gaudium victoris haberet, & flectentes genua secundum Heliam & Elizeum, oratione facta à sancto Episcopo nostro, & benedictione, spiritum vitæ recepit: & alligantes medici pannis ossa contracta, de die in diem melioratus adhuc vivit, & multo tempore vixit, nomenque ejus est Bothelm, gratias agens Deo.

XXIV. *De invidia excitata contra Pontificem nostrum, & de sede sua expulso.*

Infidiator quasi leo rugiens secundum Petrum Apostolum circumiit ovile Dei, quærens introitum die noctuque, vigilans semper primum militem fortissimum vincere concupiscens, ut timidi facilius superentur; consueta arma arripiens, vasa fragilia muliebria quæsit, per quæ totum mundum maculavit frequenter. Nam Regis Ecgfridi Regina, nomine Irminburg, suadente diabolo, invidia tunc temporis torquebatur. Nam de lupa, post occisionem Regis, agna Domini, & perfecta Abbatissa, materque familias optima commutata est. Jam namque de pharetra sua venenatas sagittas venefica in cor Regis, quasi impiissima Jezabel prophetas Dei occidens, & Heliam persequens, per auditum verborum emisit, enumerans ei eloquenter Sancti Wilfridi Episcopi omnem gloriam ejus secularem, & divitias, nec non Cœnobiorum multitudinem, & ædificiorum magnitudinem, innumerumque fodalium exercitum, regalibus vestimentis & armis ornatum; talibus itaque jaculis cor Regis vulneratum, ambo calide quærentes sanctum caput Ecclesiarum in suum interitum contemnere, donaque regum pro Deo a se audaciter fraudare; ad auxilium suæ vesaniæ Archiepiscopum Theodorum cum muneribus, quæ excæcant etiam sapientum oculos, quasi Balach Balaam contra Dei voluntatem invitaverunt. Veniente vero Archiepiscopo ad eos, quid mente agerent in contemptu ejus patefacientes, & sine aliquo culpandi piaculo inique damnare (quod absit) consensit. Nam tres Episcopos aliunde inventos, & non de subjectis illius parochiæ, in absentia Pontificis nostri in sua propria loca Episcopatus sui noviter inordinate solus ordinavit. Quo audito sanctus Pontifex noster Regem & Archiepiscopum adiit, interrogans quid causæ esset, ut sine aliquo delicti peccato suis substantiis à regibus pro Deo donatis prædonum more defraudarent. Illi responderunt famosum verbum Pontifici nostro coram omni populo, dicentes: nullam criminis culpam in aliquo nocendi tibi adscribimus: sed tamen statuta de te judicia non mutamus. Ille vero Episcopus noster tali judicio fraudabili non contentus, cum consilio Coepiscoporum suorum, judicium Apostolicæ sedis magis elegit: Sicut Paulus Apostolus sine causa damnatus à Judæis, Cæsarem appellavit. Deinde autem sanctus Pontifex noster conversus à tribunali regali, adulatoribus cum risu gaudentibus dixit: Hoc anniversario die, qui nunc ridetis in meam pro invidia condemnationem, tunc in vestra confusione amare flebitis. Et sic secundum prophetiam Sancti

Sancti evenit. Nam eo die anniversario, Elfwini Regis occisi cadaver in Eboricam delatum est, omnes populi amare lacrymantes, vestimenta & capitis comam lacerabant, & frater ejus superstes usque ad mortem sine victoria regnabat.

XXV. *Quomodo Wilfridus spoliatus sit.* ---

BEATÆ memoriae Wilfridus Episcopus præparans cum suis fodalibus & Clero naves adscendere, multa millia monachorum suorum sub manu Episcoporum noviter ordinatorum relinquens, moerentes & flentes, Dominumque indefinenter deprecantes, ut suum iter in voluntate ejus dirigeret. Inimici vero nostri Præsulis, malorum suorum memores, putantes in Austrum ad Quoentavic navigantem, & via rectissima ad sedem Apostolicam pergentem, præmiserunt nuntios suos cum muneribus ad Theodericum Regem Francorum, & ad Efruinum impium ducem, ut aut exilio majori damnarent, aut occisis fociis omni substantia sua spoliarent. Deus autem de manu inimicorum, quasi de manu Herodis liberavit eum. Nam eo tempore sanctus Wulfridus Episcopus de Liccitsfelda expulsus, ea via pergens venit in manus supradictorum inimicorum, quasi in fauces leonis: captus statim, & omni pecunia spoliatus, multisque ex fociis suis occisis misere ad extremum sanctum Episcopum nudum dereliquerunt. Putabant enim, ut non erat, illum esse sanctum Wilfridum Episcopum, errore bono unius syllabæ seducti.

XXVI. *Quomodo in Freis navigio pervenit.*

NAM è contrario Sanctus Pontifex noster secundum desiderium ejus, Zephyro flante vento, ab occidente temperanter versis navium rotis, ad orientem usquedum in Freis prospere cum omnibus pervenit; ibique gentilium copiis inventis, ab Algiso Rege eorum honorifice susceptus est. Tunc statim Sanctus Pontifex noster cum licentia Regis verbum Dei gentibus quotidie prædicavit, enunciando iis verum Dominum patrem omnipotentem, & Jesum Christum filium ejus unicum, & spiritum sanctum sibi coæternum, & baptismum unum in remissionem peccatorum, & vitam æternam post mortem in resurrectione manifeste docuit: & doctrina ejus secundum Paganos bene adjuvavit (erat enim in adventu eorum eo tempore solito amplius in piscatione & in omnibus frugifer annus) ad Domini gloriam reputantes, quem sanctus vir Dei prædicavit. Deinde eo anno accepta prædicatione omnes principes, exceptis paucis, & multa millia vulgi in nomine Domini baptizavit: & primum ibi, secundum Apostolum, fundamentum fidei posuit, quod adhuc superædificat filius ejus, in HRypis nutritus, gratia Dei Wilbrordus Episcopus, multo labore defudans, cujus merces manet in æternum.

XXVII. *De eo quod pretium adpretiati Rex renuit.*

Eodem quoque tempore Efruinus, Dux Theoderici Regis Francorum, misit nuntios suos cum literis ad Aldgelsum Regem Freis, salutans eum verbis pacificis, promittensque ei sub jurejurando modium plenum solidorum aureorum dare, pretium utique scelestæ, si Wilfridum Episcopum aut vivum deductum, aut caput ejus occisi sibi emisisset. Statimque Rex, præsentibus nobis, & nuntiis coram populo suo in palatio epulantibus, omnibusque audientibus, legi literas jussit: post lectam vero chartam, accipiens inter manus suas, cunctis videntibus discedens dissipavit, & in ignem coram se ardentem projecit, dicens portitoribus: Enunciate Domino vestro hoc modo me dicentem: sic rerum Creator regnum & vitam

vitam in Deo suo perjurantis, pactumque inutum non custodientis scindens destruat, & consumens in favillam devellat. Deinde autem nuntii cum confusione à Rege non consentiente piaculo ad Dominum suum, unde venerant, redierunt.

XXVIII. *Quomodo Daegberth, & Berchtere Reges duo susceperunt eum.*

Postquam Deo amabilis Pontifex noster in Freis hiemaverat, populum multum Domino lucratus; verno tempore adveniente coeptum iter, Deo adjuvante, ad sedem Apostolicam cum comitibus carpebat, veniens ad Francorum Regem nomine Daegberth, qui eum cum honore mansuetissime pro meritis ejus antea actis in eum suscepit. Nam supradictus Rex in juventute sua ab inimicis regnantibus in exilium ^a perditionis pulsus, navigando ad Hyberniam insulam, Deo juvante, pervenit. Post annorum circulum, amici & propinqui ejus viventem & in perfecta ætate florentem à navigantibus audientes, misère nuntios suos ad Beatum Wilfridum Episcopum, petentes, ut eum de Scotia & Hybernia ad se invitasset, & sibi ad Regem emisisset; & sic Sanctus Pontifex noster perfecit, suscipiens eum de Hybernia venientem, per omnia ditatum, & viribus sociorum elevatum, magnifice ad suam regionem emisit. Et hinc Rex beneficiorum ejus memor erat, diligenter poscens, ut in regno suo Episcopatum maximum ad civitatem Streitburg pertinentem susciperet: & eum nolentem accipere, cum muneribus & donis magnis, & cum Deodato Episcopo suo duce ad Apostolicam sedem emisit. Pergentes itaque Sancti Episcopi, viam Domino dirigente, pervenerunt ad Berchterum regem Campaniæ, virum humilem & quietum, & tremementem sermones Dei: qui peregrinos secundum præceptum Domini benigne suscipiens, Sancto Pontifici nostro enuntiavit, dicens: *De Britannia inimici tui nuntios ad me mittentes, suis sermonibus saluantes me; & dona mihi maxima promittentes, si te subterfugientem (ut dixerunt) Episcopum angarizarem, & ad Apostolicam sedem tendentem retinerem: quibus, tam nefariam rem renuens dixi: Fui aliquando in diebus juventutis meæ exul de patria expulsus, sub Pagano quodam Rege Hunnorum degens, qui iniit mecum fœdus in Deo suo idolo, ut nunquam me inimicis meis prodidisset, vel dedisset, & post spatium temporis venerunt ad Regem Paganum sermones inimicorum meorum nuntii, promittentes sibi dare sub jurejurando solidorum aureorum modicum plenum, si me illis ad internecionem dedisset. Quibus non consentiens dixi: sine dubio dii vitam meam succidant, si hoc piaculum facio, irritans pactum deorum meorum. Ego vero quanto magis qui Deum verum scio, animam meam, pro totius mundi lucro in perditionem non dabo?* Tunc vero Sanctum Pontificem nostrum & suos socios cum honore & ducibus, sicut eum Dominus ubique in peregrinatione protegens magnificavit, ad Apostolicam sedem olim optatam in gratiarum actione emisit.

XXIX. *Quomodo Beatissimus Agatho Apostolicæ sedis Papa cum sancta Synodo Pontificis nostri scripta receperit.*

Perveniente igitur Deo amabili Wilfrido Episcopo prospere cum omnibus ad sedem prædictam, causa adventus ejus perlata urbe innotuit: quia eo tempore Coenwald religiosus Monachus à Sancto Theodoro Episcopo cum suis literis emissus Romam venit, & Beatum Agathonem Papam sedis Apostolicæ rerum dissensio non latuit. Tunc vero congregantibus sanctissimis Episcopis, & Presbyteris plus quam L, in Basilicam salvatoris Domini nostri Jesu Christi, quæ appellatur Constantiniana, Agatho autem sanctissimus ac ter beatissimus Episcopus Sanctæ, Catholicæ, atque Apostolicæ Ecclesiæ in urbe Roma confedentibus dixit.

^a f. proditiōnis.

Non credo latere vestram Sanctam Fraternitatem, quamobrem ad hunc venerabilem conventum eam adsciverim, cognoscere quippe vestram reverentiam cupio, necumque tractare, qualis in Ecclesiis Britannicæ insulæ, per Dei gratiam ubi fidelium multitudo concrevit, nuper exorta dissensio, quæ ad nos tam per relationem exinde huc venientium, quam per scriptorum seriem perlata est.

Andreas reverentissimus Episcopus Ostiensis, & Johannes Episcopus Portuensis dixerunt: Omnium quidem Ecclesiarum ordinatio in vestra Apostolica auctoritatis pendet arbitrio, qui vicem Beati Petri Apostolorum principis geritis, cui claves ligandi atque solvendi conditor atque redemptor omnium Christus Dominus contulit. Verum erga quod nobis est injunctum ab Apostolica vestra censura, ante hos dies, confidentibus nobis una cum nostris Coepiscopis & confamilis, relegimus singula scripta, quæ de Britannia insula directi Apostolico vestro Pontificatui detulerunt, tam eorum qui ex persona Theodori reverentissimi Archiepiscopi, illic ab Apostolica sede olim directi, missa sunt, aliorumve cum eisdem scriptis relationes adversus quemdam Episcopum subterfugientem, ut asserunt, quem huc venisse arbitrati sunt; quam ea quæ à Wilfrido Deo amabili Episcopo Eboricæ Sanctæ Ecclesiæ oblata sunt, qui de sua sede ejectus à prænominato sanctissimo, Apostolicam sedem appellans huc usque pervenit: in quibus cum multas quæstiones inferrent, neque secundum Sanctorum Canonum subtilitatem convictum de aliquibus facinoribus, & ideo non canonice dejectum reperimus; neque qualibet facinora perpetrasse dictis propriis accusatores ejus comprobare voluerunt, pro quorum flagitiis degradari debuisset. Potius autem & modestiam hunc tenuisse perpendimus, quod non seditiosis quibusdam decertationibus seipsum implicuisset. Sed postquam de sua sede repulsus est, Coepiscopis suis facti meritum innotescens memoratus Deo amabilis Episcopus Wilfridus, exinde ad hanc Apostolicam sedem accurrit, in qua summi sacerdotii principatum fundavit, qui suo sanguine sanctam Ecclesiam redemit omnipotens Christus Dominus, & Principis Apostolorum auctoritate firmavit. Vestri denique Apostolatus auctoritati concessum est, quid in hoc ordinare præcipiatis. Agatho Sanctissimus, ac ter Beatissimus Episcopus Sanctæ, Catholicæ, atque Apostolicæ Ecclesiæ urbis Romæ dixit: Wilfridus Deo amabilis Episcopus Sanctæ Eboricæ Ecclesiæ præ foribus nostri secretarii moratus, ad nostrum secretarium juxta suam postulationem cum petitione, quam secum adferre dictus est ammittatur. Wilfridus Deo amabilis Episcopus, dum venerabile secretarium ingrederetur dixit: Deprecor vestram Pontificalem Beatitudinem ut meæ humilitatis detitionem excipi, coramque relegi præcipiatis. Agatho Sanctissimus Episcopus dixit: Wilfridi Deo amabilis Episcopi ejus petitio suscepta coram omnibus relegatur, & accipiens Johannes notarius relegit Sancto & Apostolico Concilio.

Hæc est petitio Wilfridi Episcopi.

Wilfridus humilis & indignus Episcopus Saxonie, ad hoc Apostolicum fastigium, tamquam ad locum munitum turremque fortitudinis, gressus cordis^a sui Deo præviante perduxit: quia unde normam sacrorum Canonum in omnes Christi Ecclesias per totum orbem diffusas manare cognosco, ex eo meæ humilitatis justitiæ censuram confidenter præstolor conservari. Cognovisse quippe confido vestrum Pontificale fastigium, tam ex meæ parvitatibus suggestionibus, quam quæ viva voce personaliter intimavi, & per satisfactionem petitionis scriptis narrantibus obtuli ejus Apostolicis obtutibus in ipso mei adventus exordio præsentatus, quod nullam in me supplici canonicam culpam reperientes quidam mei Episcopatus invasores, illicita præsumptione, contra sacrorum Canonum normas ac definitiones, in conventu Theodori Sanctissimi Archiepiscopi Cantuariorum Ecclesiæ, aliorumque tunc temporis antistitum cum eo convenientium, sedem, quam per decem & eo amplius annos cum Dei clementia dispensabam, raptorum more invadere atque eripere moliti sunt, & in eadem sede subsidere, & non solum unum, sed tres in mea Ecclesia sese promoverunt Episcopos, licet Canonica non sit eorum promotio. Quid autem acciderit, ut Theodorus Sanctissimus Archiepiscopus, me superstite, in sedem, quam licet indignus dispensabam, absque consensu cujuslibet Episcopi, tres sua auctoritate,

mea humilitate non adquiescente, ordinaret Episcopos, omittere magis quam flagitare pro ejusdem viri reverentia condecet: Quem quidem, eo quod ab hac Apostolica sede directus est, accusare non audeo. Verum si claruit, quod contra jus regularium sanctionum de dispensatione Ecclesie, cui licet indignus praeeram, ab infestis propulsus sum, sine convictione cujuscumque criminis, & absque culpa facinoris, citra ullius delicti piaculum, quod Canonica percellit severitas; & neque de pristina sede pulsus tumultuosus cuiquam apparui, neque seditionis quaestionem succensi, neque ambitiosis contentionibus obstiti; sed confestim hujus sacro-sanctae sedis appellavi subsidium, confamilios atque confacerdotes meos earundem provinciarum Episcopos tantummodo protestatus abscessi; siquidem praeviderit vestra Apostolica summitas una cum con-sedentibus Sanctissimis Episcopis privatum me esse, qui pro nulla culpa convictus sum, humili devotione qua censentur amplector. Si autem & pristinum Episcopatum^a percipere; sequor, totisque viribus veneror ab Apostolica sede prolatam sententiam: tantum ut invasores de pristinis parochiis Ecclesiae, cui ego indignus vester famulus praefui, vestra synodali sanctione pellantur. Et si rursus in eadem parochia, cui praefui, Praesules adhibere providerit; saltem tales jubeas providere promovendos, cum quibus possim, pacifica atque tranquilla concordia inter nos obtinente, Deo unanimiter deservire. Ut videlicet unusquisque nostrum concessa Ecclesiae jura cognoscat, & vigilantiam sibi commissis impertiat, ut si placuerit Archiepiscopo & Coepiscopis meis, ut augeatur numerus Episcoporum; tales eligant de ipso Clero Ecclesiae, quales in synodo placeat congregatis Episcopis: ut non à foris & alienis dominetur Ecclesia: quicquid enim confusum & indiscretum est, inextricabiles atque inexplebiles dissensiones exaggerat: nec valebit à quodam Pontifice ullatenus, de quo contenditur, dispensari. Confido enim, quod omnem devotae obedientiae obsequelam statutis Apostolicis exhibebo: ad cujus aequitatem, omnibus abjectis, cum tota mentis confidentia properavi.

XXX. De responsione Agathonis.

Agatho sanctissimus ac ter Beatissimus Episcopus Sanctae, Catholicae, atque Apostolicae Ecclesiae urbis Romae dixit: non mediocriter audientibus satisfacit petitionis series, quam Wilfridus Deo amabilis Episcopus obtulit, in hoc, quod cum se indigne de Episcopali sede ejectum agnoscat, non contumaciter obsti-tit ambientibus, nec vi vim repellere seculariter maluit: sed humiliter sentiens, auctoris nostri Beati Petri Apostolorum principis Canonicum expetivit subsidium supplici praestolatione; quae super eo censenda sunt prompte suscepturum pollicetur; nec ambigit de prolatione sententiae: sed quae terminantur amplectitur, integra fide se suscepturum perhibens, quod nostro ore auctor noster Beatus Petrus Apostolus, cujus ministerio fungimur, providerit statuendum.

XXXI. De Responsione Synodi.

Universa synodus, quae una cum Sanctissimo atque ter Beatissimo Agathone Apostolico Papa convenit, regulariter inter caetera definiens dixit: "Statuimus, atque decernimus, ut Deo amabilis Wilfridus Episcopus Episcopatum, quem nuper habuit, recipiat, salva definitione superius ordinata, & quos cum consensu concilii ibidem congregandi elegerit sibi adjutores Episcopos, cum quibus debeat pacifice conversari secundum regulam superius constitutam, à sanctissimo Archiepiscopo promoti ordinentur, expulsis proculdubio eis, qui in ejus absentia in Episcopatum innormiter missi sunt. Si quis proinde contra horum statutorum Synodaliū decreta aufu temerario obsistere tentaverit, vel non obedientem susceperit, vel post quodlibet temporis spatium, quique sunt vel fuerunt, infringere ea in totum vel in partes tentaverit; ex auctoritate Beati Petri Apostolorum principis eum hac sanctione percellendum censemus: ut, siquidem Episcopus est, qui hanc piam dispositio-

^a Deest non censuerit, vel aliquid tale,

“nem temerare tentaverit, sic ab Episcopali ordine destitutus, & æterni
 “anathematis reus: similiter si Presbyter, aut Diaconus fuerit; vel infe-
 “rioris gradus Ecclesiæ: si vero Clericus, Monachus, vel Laicus cujusli-
 “bet ditionis, vel Rex, extraneus efficiatur à corpore & sanguine salva-
 “toris nostri Domini Jesu Christi; nec terribilem ejus adventum dignus
 “appareat conspiceret. Si quis vero hæc, quæ a nobis statuta & definita
 “sunt, cum sincera devotione & perfecta satisfactione susceperit, tenuerit,
 “perfecerit; videat bona Domini in regione vivorum, consorsque dex-
 “træ partis existat, ac æternam beatitudinem possideat, & illam beatifi-
 “cam vocem mereatur audire cum omnibus sanctis, qui divino conspectui
 “placuerunt, & æternam gloriam possederunt, audiens & ipse pro obedi-
 “entia, quam Deus præ omnibus sacrificiis diligit, ab ipso judice omni-
 “um Domino nostro Jesu Christo: *venite benedicti patris mei, percipite*
Regnum quod vobis paratum est ab origine mundi.

XXXII. *De reditu Pontificis nostri.*

TRansactis itaque ibi multis diebus secundum Apostolicum imperium,
 & totius Synodi sanctæ jussu, patriam remeare, Judicia Apostolicæ
 fedis scripta secum reportare, & sancto Archiepiscopo Theodoro, & Re-
 ge Ecgrido ostendere, Deo amabili Episcopo Wilfrido præceperunt. Ille
 vero sanctus Pontifex noster indubitata fide præceptis Apostolicæ fedis,
 sicut promiserat, in omnibus humiliter obediens, circumiens loca sancto-
 rum ad orationem per plures dies, & reliquiarum sanctarum ab electis
 viris plurimum ad consolationem Ecclesiarum Britanniarum adeptus, nomina
 singulorum scribens, quæ cujusque sancti essent reliquiæ; multaque alia
 bona, quæ nunc longum erit enumerare, ad ornamentum domus Dei mo-
 re suo lucratur; cum Apostolicæ fedis & universæ sanctæ Synodi benedictio-
 ne, cum omnibus gaudens & lætus, ad regionem suam redire, & ad pa-
 triam pervenire, Deo adjuvante, incipiebat. Pergente ergo Sancto Præ-
 sule nostro ab Apostolica sede cum triumphali judicio per Campaniam,
 & montana transcendente, in regionem Francorum pervenit: ibique nu-
 per amico suo fideli Daegbertho Rege per dolum Ducum, & consensu
 Episcoporum (quod absit) insidiosè occiso: ex quibus unus cum ingenti
 exercitu obviavit, cogitans impie in corde suo insidias, nisi Deus restitisset
 ei, sodales suos omnes spoliatos, aut in servitutem redigere, aut ven-
 dere sub corona, seu rebellantes occidere, atque Pastorem sanctum nostrum
 anxiatum in custodia usque ad Efruni Ducis reservare judicium, Inter-
 rogavitque eum Episcopus dicens: *Qua fiducia tam temerarie per Franco-
 rum regnum pergis, qui dignus es morte, quia nobis Regem subsidio tuo factum
 exilio emisisti; Dissipator erat urbium, consilia seniorum despiciens; populos, ut
 Roboam filius Salomonis, tributo humilians, Ecclesias Dei cum præsulibus contem-
 nens: quorum malorum pœnas luens occisus, cadaver ejus humatum jacet.* San-
 ctus vero Pontifex noster humiliter respondit Episcopo: *Veritatem dico in
 Christo Jesu, & per Sanctum Petrum Apostolum non mentior, quia talem virum
 exultantem, & in peregrinatione degentem, secundum Dei præceptum populo Isra-
 elitico, qui accola fuit in terra aliena, auxiliatus enutrivit, & exaltavi in bonum,
 & non in malum vestrum: ut edificator urbium, consolator civium, consiliator se-
 num, defensor Ecclesiarum Dei, in nomine Domini secundum promissum ejus esset.*
*O rectissime Episcope, quid aliud habuisti facere; si exul de genere nostro & se-
 mine regio ad sanctitatem tuam perveniret, quam quod ego in Domino feci? Re-
 spondit Episcopus: Dominus custodiat introitum, & reliqua. Et, Væ mihi peccato-
 ri, da indulgentiam, quia, secundum Judam Patriarcham, video te multo justio-
 rem me esse. Sit Dominus nobiscum, & Sanctus Petrus Apostolus in auxilio
 vestro.*

XXXIII. *De eo quod Rex contempsit iudicia Apostolicæ sedis.*

DEinde longa spatia terrarum peragrans, Dei adjutorio in navigio maris magnitudinem superans, inlæsus cum omnibus evasit ad regionem propriam, in subditorum suorum tædio languentium, & ad dominum cum lachrymis clamantium, gaudium maximum, vita comite veniens, vexillum victoriæ ferens, hoc est Apostolicæ sedis iudicium secum deportans, pacifice salutans Regem adiit, Regique humiliter scripta Apostolicæ sedis iudicia cum totius synodi consensu & subscriptione ostendens, cum bullis & sigillis signatis reddidit: deinde omnibus Principibus ibidem habitantibus, nec non servis Dei in locum synodalem accerfitis, ad audienda salutifera consilia, ab Apostolica sede causa pacis ecclesiarum transmissa. Postquam vero quædam difficilia sibi, & suæ voluntati contraria lecta audiverunt, contumaciter quidam ex eis respuerunt. Insuper (quod execrabilius erat) defamaverunt in animarum suarum perniciem, ut pretio dicerent redempta esse scripta, quæ ad salutem observantium ab Apostolica sede destinata sunt. Tum vero iussione Regis & ejus consiliatorum, cum consensu Episcoporum, qui ejus Episcopatum tenebant, in custodiam ducere, & novem menses sine ullo honore custodire censuerunt. Jamjamque Rex (ut diximus) scriptis Apostolicæ sedis apertis & recitatis (quod dictu horribile erat) Petri Apostoli, & Apostolorum Principis, qui habet à Deo solvendi ligandique potestatem, cum adulatoribus suis iratus iudicia contemnens, sanctum famulum Dei spoliatum seorsum in custodia in suo solo vestimento custodire, & omnes subjectos ejus dispersos per compita viarum, nullumque ad se ex amicis ejus adire, per salutem suam jurans austere præcepit. Regina vero ejus olim suprafata Chriftarium hominis Dei sanctis reliquiis repletum (quod me enarrantem horruit) de se abstractum in thalamo suo manens, aut curru pergens juxta se pependit. Quod Reginæ, sicut ^a Philistæis fugato populo Israelitico, arcamque Dei ^b captantibus, Sancta Sanctorum per civitates suas reducentibus; omnino in malum accidit.

XXXIV. *De hortatione sociorum.*

LOcutusque est Deo amabilis Wilfridus Episcopus sociis suis, Dicens: *Habete in mente, & fratribus meis dicite dies antiquos, quomodo legimus in veteri lege Patriarchas Deo amabiles, & Israel primogenitum ejus per cccc. annos & amplius de gente in gentem, & de Regno ad populum alterum, expectantes repromissionem, & non desperantes, pertransisse: nec non Moses & Aaron, & omnes Prophetae Dei, varias ab hominibus persecutiones, sperantes in Domino, perpefferunt. Legimus quoque in novo Testamento Pastorem magnum ovium & totius Ecclesie caput Jesum Christum à Judæis crucifixum, & discipulos suos dispersos, & postea per totum mundum cum suis subsecutoribus in variis tentationibus coronatos, non obliviscentes consolationis quæ tamquam filiis loquitur dicens: Fili mi, noli negligere disciplinam Domini, neque fatigeris, dum ab eo argueris, quem enim diligit Dominus, castigat, flagellat autem omnem filium quem recipit. Ideo enim fratres & adjutores mei in Christo, secundum egregium doctorem, nos tantam habentes impostam nubem testium per patientiam curramus ad propositum nobis certamen.*

XXXV. *De domo inluminata à Deo.*

Finito igitur sermone consolationis, duces regis tenentes justum doctorem disciplinæ Dei, & ducentes quasi ovem ad occisionem, qui non aperuit os suum, ad præfectum nomine Osfrid, qui præerat in Broninis

^a f. Philistæi. ^b In MSS. *captantes & reducentes*, & ita scripserat Heddius.

urbe regis, ante eum statuerunt, præcipientes ei sermone regis, ut Pontificem nostrum locis tetra caligine obscuratis, nullo amicorum sciente, diligenter custodiret eum: qui tunc ob maxima fidei merita lumen Britanniae dici potuit. Comes autem supradictus Regi fidelis, jussu ejus urgente, in latebrosis locis, ubi raro sol per diem inluxit, & lampas in horrorem noctu non accenditur, cum custodibus servabat. Custodes vero jugiter Psalmodiam sancti hominis Dei audientes, & videntes in obscura nocte domum intus lucentem, quasi per diem; omnibus sanctitatem ejus narrantes timore stupefacti [terrorem] incusserunt. *O Lumen aeternum Christe, qui nunquam deseris confidentes in te, sed qui lux vera crederis, & illuminas omnem hominem venientem in hunc mundum! qui, in primordio nativitate futuri famulati, horam, qua de vulva matris egrediebatur, igneo splendore consignabas; nunc in antro nimiae obscuritatis oranti lucem Angelicae visitationis adhibere dignatus es, sicut Petro Apostolo tuo ab Herode impio Rege catenato in carcere; Angelus vero Domini adstitit, & lumen refulsit in habitaculo; sit tibi gloria & gratiarum actio.* In ipso ergo temporis spatio, quo eum detentum in custodia sine aliquo honore Rex habuit; Episcopatum ex parte quem prius possidebat, & dona alia non mediocriter promittebat, si jussionibus & censuris ejus acquiescere voluisset; & statuta canonica, quæ ab Apostolica sede missa sunt, eligeret denegare vera esse. Ille ad hæc humiliter, & tamen cum fiducia Apostolicae auctoritatis respondit, prius se capite truncandum esse, quam id unquam confiteri velle. Ecce bona voluntas, quæ Dominum novit, immutari non potest.

XXXVI. De sanata muliere.

MAnente itaque sancto Pontifice nostro patienter in custodia carceris, sic Dei virtutibus declaratus erat; sicut Johannes Apostolus & Evangelista in Pathmos insula à Cæsare relegatus vidit magnalia Dei: nam eo tempore, ut diximus, anxio sancto Pontifice nostro, mulier Præfecti hujus urbis extemplo alligata languore, totis membris dissolutis rigida, frigido corpore, clausis oculis, spumantique ore ultima spiramina vitæ de pectore insensata trahebat? Vir vero ejus videns statim morientem mulierem, festinanter cucurrit ad sanctum Pontificem nostrum, sicut Centurio ad Dominum; genuflectens & peccata sua deplorans, & Regis in eum commissa confitens; Adjuravit eum in nomine Domini, ut sibi non merenti & mulieri morienti subveniret. Sanctus autem Pontifex noster immemor malorum, sicut Joseph ductus de carcere, miseram adiit, stans super eam aqua benedicta faciem adspergens: & oratione facta, Dei auxilium implorans, os ejus guttatim aqua benedicta madefactum irrigavit: deinde autem eructante, & longa suspiria trahente, apertis oculis sensum vitæ & intelligentiæ recepit, & post paululum calefactis membris, capite elevato, lingua movente loquebatur, gratias agens Domino, sicut focrus Petri sanata, sancto Pontifici nostro honorifice ministravit: & adhuc vivens illa, nunc sancta-monialis materfamilias, nomine Æbbe, cum lacrymis hoc narrare consuevit.

XXXVII. De eo quod vincula de se cadebant.

PRæfectus vero suprafatus sanctum Præsulem nostrum in honore habere propter timorem Regis diutius non morari ausus, & propter sanctitatem ejus Dei iram timens, in nullam contumeliam ponere maluit, mittens nuntios ad Regem, dicens: Adjuro te per vitam meam & salutem tuam, ut ne me cogas hunc sanctum Episcopum, & innocentem in perditionem meam diutius punire: quia magis eligo mori, quam eum innoxium flagellare. Quo audito Rex iratus jussit duci in urbem suam^a Dyunbaer,

^a Al. Dynb.

baer, ad Præfectum nomine *Tiidlin quasi ferociorem: Præcipiensque ei, ut hunc taleni virum & tantum Pontificem, in compedibus & manicis alligatum, seorsum ab hominibus separatam custodiret. Ille vero præcepto regis coactus, vincula ferrea fabros facere iussit: qui sine causa opus diligenter in membra sancti confessoris nostri metientes facere inchoabant, Deo eis resistente, nam semper aut coangusta & anxiata vincula circumamplectere membra non potuerunt: aut tam dilata & laxata, ut de pedibus evangelizantis, & de manibus baptizantis resoluta caderent. Et ideo timidi facti sine vinculis hominem Dei semper pfallentem & Deo gratias agentem, secundum Apostolum ad Hebræos, dicentem: magnum certamen sustinens passionum, in opprobriis spectaculum factus, & rapinam omnium bonorum suorum suscipiens; & his à contribulibus suis illatis: atque ad tempus à Deo definitum inviti seorsum custodiebant.

XXXVIII. *De Regina flagellata, & sanata.*

NAm interim rex cum Regina sua per civitates & castella, vicosque, quotidie gaudentes & epulantes, in pompa seculari circumeuntes, quodam tempore ad Cœnobium, quod Colodesburg dicitur, pervenerunt, cui præsidebat sanctissima materfamilias, nomine Æbbe, soror Oswini regis sapientissima. Illic enim Regina ea nocte abrepta à dæmone, sicut uxor Pilati multis flagellis defatigata, vix diem vivens expectavit. Crastina vero die elucente, mox sapientissima materfamilias veniens ad Reginam, contractis membris simul in unum strictè alligatam, & sine dubio morientem videns, Regem adiit, Regique memorat lacrymabili voce, unde hoc miserabile malum secundum suam intelligentiam ei evenisset; dicens audaciter: Ego scio, & vere scio, quod Deo amabilem Wilfridum Episcopum sine alicujus sceleris piaculo de sede Episcopatus abjecisti, & exilio expulsus sedem Apostolicam adiit; & inde reversum cum scriptis Apostolicæ sedis, quæ habet cum sancto Petro Apostolo potestatem ligandi & solvendi, insipienter contemnens spoliasti; dum & mala malis addens, in carcerem Sanctum conclusisti. Et nunc, fili mi, secundum consilium matris tuæ fac, dirumpe vincula ejus, & sanctas reliquias, quas regina de collo spoliati abstraxit, & in perniciem sui, sicut arcam Dei, per civitates ducens, per fidelem nuntium dimitte ei: & si nolueris (quod optimum est) illum in Episcopatu habere, dimitte eum liberum de regno tuo cum suis, quocumque voluerit abscedat. Tunc secundum meam fidem vita vivet Regina, & non morietur: sin vero hoc renueris, Deo teste non eritis impuniti. Jam enim Rex obediens matri castissimæ factus est, & sanctissimum sacerdotem nostrum resolutum, cum sanctis reliquiis, & suis fociis congregatis, à se libere discedere concessit, & Regina sanabatur.

XXXIX. *De eo quod Beorthvald suscepit eum.*

Proficiscente ergo Deo amabili Wilfrido Episcopo cum suis sodalibus, patria rura deserens, austrialia regna in exilio quærens; Dominus, qui sanctis suis in tentationibus adest, Præfectum virum nobili genere, & nomine Beorthvald, filium fratris Ethelredi Regis Merciorum, mitissimo animo in obviam emisit: & statim ut vidit tam honorabiles homines, & causas peregrinationis sancto Doctore nostro revelante andivit, adjurans in nomine Domini manere secum, & partem territorii sui ad habitandum in eo servos Dei cum omni diligentia poposcit. Sanctus vero Præsul noster gratias agens Deo, quod aliquod solatium requiei dedisset; statim in eo territorio pro Deo donato Monasteriolum fundavit, quod adhuc usque hodie Monachi ejus possident. Deinde, vigilante antiqui hostis invidia,

* Al. Tydlin.

invidia, Ethelredus rex, & Regina sua soror Ecgfridi Regis, audientes hominem Dei de patria expulsum, & illic manentem, & modicum quiescentem; præfecto viro Beorthvaldo in sua salute interdicut, ut sub eo unius diei spatium esset, pro adulatione Ecgfridi Regis. Deinde cum odio Pontifex noster expulsus, manentibus tamen illic Monachis suis, Regem Westsaxna adiit, nomine Centwini; per parvumque spatium pro subsequente persecutione ibi manebat. Nam illic Regina, soror Irmenburgæ Reginæ, odio oderat eum, uti propter amicitiam regum supradictorum trium dehinc fugatus abscessit.

XL. *Quomodo in Selsia Paganos convertit ad dominum.*

Quid igitur magis moror in verbis? relaxata custodia, de propria provincia expulsus erat, ita ut nec in aliena regione ultra vel citra mare, ubi potestas Ecgfridi prævaluit, requiem habere permisit: sed sine intermissione persecutionem, quam in eum exercuit, in unaquaque regione, in qua disponebat manere, jugiter commovere non cessavit. Tunc vero gentis nostræ quædam provincia gentilis usque ad illud tempus perseverans vixit, quæ pro rupium multitudine & silvarum densitate, aliis provinciis inexpugnabilis restitit; & ad illos paganos in Southsexum, Deo dirigente viam, & humano auxilio cessante, sanctus Episcopus noster confugit. Invento itaque Rege eorum, cujus nomen erat Ethelwalch, totius exilii sui austeritatem per ordinem enarravit. Cui statim Rex sub federe pacis talem amicitiam promisit, ut nullus inimicorum ejus, aut minaci hostis gladio belligerantis sibi terrorem incuteret, aut munerum & donorum magnitudine pactum initum federis secum irritaret. Sanctus vero homo Dei gavisus in verbis consolationis, gratias agens Deo, primum Regi & Reginæ verbum Dei & regni ejus beatitudinem & magnitudinem leniter suadens, quasi lac sine dolo dedisset, prædicare cœpit: deinde postea cum consensu Regis, Deo concedente, & ex oratione Pontificis sancti nostri, gentes, quibus ante prædicatum non erat, & nunquam verbum Dei audierant, congregatæ sunt. Stans itaque sanctus Wilfridus Episcopus noster in medio gentilium, secundum exemplum Domini nostri Jesu-Christi & præcursoris ejus, dixit: *Pœnitentiam agite; appropinquavit regnum Cœlorum. Baptizetur unusquisque vestrum in nomine Dei Patris, & Filii, & Spiritus-sancti, & cætera;* per plures menses longo ambitu verborum ab exordio mundi Omnipotentis Dei facta in contemtum idololatriæ eleganter ennumerans usque ad diem judicii, ubi pœna æterna peccatoribus, & electis Dei vita perpetua præparabitur; suaviloqua eloquentia omnia mirabiliter per ordinem prædicavit Prædicator Evangelicus, Tunc quippe sanctus Pontifex noster à Deo missus invenit gratiam in conspectu regis, & ostium magnum fidei, secundum Apostolum, apertum erat ei; & Paganorum utriusque sexus, quidam voluntarie, alii vero coacti Regis imperio, idololatriam deserentes, Dominum Potentem confitentes, sicut per Beatum Petrum Apostolum in una die multa millia, baptizati sunt, Rex namque mitis & pius per Dominum factus, villam suam propriam, in qua manebat, ad Episcopalem sedem, cum territoriis postea additis LXXXVII mansionum Selsiæ, sancto novo Evangelistæ & Baptistæ, qui sibi suisque cunctis vitæ perpetuæ viam aperuit, concedit: ibique fratribus suis congregatis Cœnobium ad requiem fundavit, quod usque hodie subjecti ejus possident.

XLI. *De Cedvala Rege facto.*

IN diebus quoque illis per Pontificem nostrum populus Ecclesiæ Dei copiose de die in diem crescens, & nominis ejus gloria magnifice clarescens

scens, venit quidam exul nobili genere de desertis Ciltinæ & Ondred, nomine Cedvala, sancti parentis nostri amicitiam diligenter poscens, ut ei esset in doctrina & auxilio pater fidelis, & ei ille filius obediens, voto vovens promisit; quo pacto inito, teste Deo, veraciter compleverunt. Nam sanctus Antistes Christi in nonnullis auxiliis & adjunctis sæpe anxiatum exulem adjuvavit, & confirmavit, usquedum corroboratus spernens inimicos regnum adeptus est. Quippe regnante Cedvala, occisis & superatis inimicis ejus, totam Westsexna regionis monarchiam tenens, statim sanctum Wilfridum Episcopum nostrum, gentilem populum Southsexum bene ad Dominum convertentem, & nomen Domini per se magnifice glorificantem, patrem suum venerabilem, & super omnes carissimum ad se venire humiliter accersivit: jam jamque sancto & venerabili patre nostro veniente, rex Cedvala in omni regno suo excelsum consiliarium mox illum composuit, sicut Pharaon rex Ægypti Joseph de carcere deducto secundum Prophetam dicentem: *Constituit eum dominum domus suæ, usque, prudentiam doceret.* Tunc vero Rex Cedvala triumphalis, sancto Pontifici nostro per Dominum elevato, & innumeris terrarum partibus & muneribus donorum secundum desiderium animæ suæ pro Deo donatis, magnifice patre suo honorificato, regnum suum, aut in acie gladii, aut federe indultor pacis, inlæsum audaci animo tuebatur.

XLII. *De pace Pontificis nostri, & Theodori Archiepiscopi.*

Fodem quoque tempore Theodorus, gratia Dei Archiepiscopus, auctoritatem Apostolicæ sedis, à qua missus erat, metu agitante honorificans, cum Beato Wilfrido Episcopo nostro diu exule spoliato vere amicitiam inire diutius moratus non distulit. Nam cum Theodorus Archiepiscopus in senecta uberi frequenti infirmitate anxiatum est, ad Londoniam civitatem Wilfridum, & Ercenwoldum suos Episcopos ad se invitavit: venientibus autem illis Archiepiscopus sapienter totius vitæ suæ cursum cum confessione coram Domino pure revelavit, dicens: & hoc maxime scrupulum me premit, quod in te, sanctissime Episcope, commisi, consentiens Regibus, sine causa peccati, propriis substantiis spoliantibus te, &, mœrentibus subjectis tuis, in longum exilium exterminantibus (heu pro dolor) omnis mali. Et tunc confiteor Domino & Sancto Petro Apostolo; & vos, sancti Episcopi mei, testes estote, ut cunctos amicos meos regales & principes eorum ubique ad amicitiam tuam, pro remissione peccati mei, per omnem modum volentes nolentesque constringens adtraho. Scio enim post hunc annum, appropinquantem vitæ meæ terminum secundum Domini revelationem, & ideo adjuro te per Dominum, & sanctum Petrum mihi consentire, ut in sedem meam Archiepiscopalem supersitem & hæredem vivens te constituam: quia veraciter in omni sapientia & in judiciis Romanorum eruditissimum te vestræ gentis agnovi. Tunc sanctus Wilfridus Episcopus dixit: det tibi Dominus & sanctus Petrus remissionem omnis controversiæ commissæ, & ero pro tua confessione orans pro te amicus in perpetuum: & modo primum mitte nuntios cum literis ubique ad amicos tuos, ut nostram reconciliationem in Domino, & me olim innoxium expoliatum agnoscant; & mihi per tuam adjurationem in Domino secundum præceptum Apostolicæ sedis partem aliquam substantiæ meæ restituant; & postea, Deo volente, quis dignus sit sedem Episcopalem post te accipere, cum consensu tuo in majori consilio consulamus.

Deinde Archiepiscopus, post pactum veræ pacis initum, ad Alfridum Regem Aquilonalium misit literas, per quas adjuravit eum, ut propter timorem Domini, præceptaque Apostolicæ sedis Præfulum, & pro redemptione animæ Ecfredi Regis, qui prius Episcopum nostrum privatum

omnibus de patria innocentem exterminavit, reconciliare sub federe pacis ad multorum salutem cum eo dignatus fit. Non solum autem hunc Regem Archiepiscopus ad concordiam excitavit: sed sibi ubique amicos, quasi prius inimicos, facere diligenter excogitavit. Nam ad Ælfledam sanctam Virginem & Abbatissam suas literas emisit, in quibus commendans secundum auctoritatem Apostolicæ sedis, ut pacem cum sancto Wilfrido Episcopo sine dubio iniret: nec non Ethelredum Regem Merciorum adjurans, & in sua & Christi charitate, secundum quod prius in mente habebat, suscipere eum his sequentibus dictis præcepit.

Gloriosissimo, & excellentissimo Ethelredo Regi Merciorum Theodorus, gratia Dei Archiepiscopus, in Domino perennem salutem. Cognoscat itaque fili mi dilectissime, tua miranda sanctitas, pacem me in Christo habere cum venerando Episcopo Wilfrido, & idcirco te carissime, paterna dilectione ammonéo, & in Christi charitate tibi præcipio, ut ejus sanctæ devotioni, quantum vires adjuvant, præstante Deo patrocinium, sicut semper fecisti, quamdiu vivas, impendas: quia longo tempore propriis orbatus substantiis inter Paganos in Domino multum laboravit. Et idcirco ego Theodorus, humilis Episcopus, decrepita ætate hoc tuæ Beatitudinî suggero: quia Apostolica hoc velut sanctis commendat auctoritas, ut ille supra nominatus sanctissimus in patientia sua, sicut dicit Scriptura, possideat animam suam, & injuriarum sibi injuste inrogatarum [immemor] humilis & mitis caput suum Dominum salvatorem sequens, & medicinam expetens, & si inveni gratiam in conspectu tuo, licet tibi pro longinquitate itineris durum esse videatur, oculi mei faciem tuam jucundam videant, & benedicat tibi anima mea, antequam moriar. Age ergo, fili mi, fili mi, taliter de illo supra fato viro sanctissimo, sicut te deprecatus sum. Quod si patri tuo non longe de hoc seculo recessuro obedieris, multum tibi proficiet ad salutem. Vale in pace, vive in Christo, dege in Domino, Dominus sit tecum.

Quid plura dicam? Postquam Ethelredus Rex propter auctoritatem Beatissimorum Pontificum, Agathonis scilicet & Benedicti Sergiique, percipientium dignitatem Apostolicæ sedis, canonicè libenter Pontificem nostrum suscipiens, multa Monasteria, & regiones proprii juris reddens, habensque illum in summo honore dignitatis, usque ad finem vitæ fidelis amicus indefinenter perseveravit.

XLIII. Quomodo Alfridus Rex suscepit Pontificem nostrum.

FACTUM est itaque postquam, vergentibus annorum multorum circulis, Sancto Rectore nostro aliquamdiu honorifice in exilio degente, & Monachis suis per diversa loca totius Britanniae exterminatis, & sub alienis Dominis mœrentibus, expectantibusque à Domino redemptionem, ut postremo audierunt miserrimæ cladis ruinam, Ecfrido Ultra-Umbrensi Rege occiso, & cum omni optimo exercitus sui agmine à gente Pictorum oppresso. Post eum Alfridus Rex sapientissimus regnavit, qui sanctum Wilfridum Episcopum nostrum de exilio, secundo anno Regni sui, venerabiliter secundum præceptum Archiepiscopi ad se invitavit; & primum Cœnobium cum possessionibus adhærentibus in Hagustaldese indulgens, & post intervallum temporis, secundum Beatissimi Agathonis Apostolicæ sedis Præfulis, & Sanctæ Synodi judicium, propriam sedem Episcopalem in Eborica civitate, & Monasterium in HRypis cum redditibus suis reddidit, expulsis de eo alienis Episcopis; quod tantum quinque annis in gaudio subjectorum suorum de exilio, sicut Johannes Apostolus & Evangelista Ephesum rediens secure possedit.

XLIV. *De suscitata inimicitia inter eos.*

NAM antiquæ inimicitia suaves, quasi de sopore somni excitati, mare hujus seculi in gaudio ferenum, procella flante turbinis, invidia folliculo ad triste naufragium moventes, & facem diffensionis extinctam resuscitavere. Quippe inter Regem sapientissimum, & sanctum virum prædictum aliquando pax & securitas, & pene omnis boni gaudium abundavit: aliquando vero aliquod spatium olla fervente nequitia plures deterioravit; & sic iterum in concordia, atque iterum in discordia, alternatim per multos annos viventes manebant, usque dum postremo maxima flamma inimicitia exardescere, de regione Ultra-Umbrensi sanctus homo Dei à Rege Alfrido expulsus recessit. Nam prima causa est diffensionis eorum de antiqua origine descendens, quia Ecclesia, quæ sancto Petro Apostolo dedicata est, territoriis & possessionibus suis injuste privatur. Secunda est, ut Monasterium supradictum, quod in privilegium nobis donabatur, in Episcopalem sedem transmutatur; & libertatem relinquere, quam Sanctus Agatho, & quique Reges censuerunt fixe & firmiter possidere. Tertia deinde est, ut jussionibus & decretis Theodori Archiepiscopi ab Apostolica sede missi obedire oportere cogebat, non illa significans canonica statuta, quæ in principio Episcopatus sui apud nos degens, aut in novissimis temporibus vitæ suæ constituit, quando omnes Ecclesias nostras ad canonicam pacem unanimiter vocavit: sed magis ea decreta, quæ mediis temporibus suis, quando discordia inter nos in Britannia exorta fuerat, statuit. Ideo sanctus Pontifex noster hæc renuens, ad amicum fidelem Ethelredum regem Merciorum accessit, qui eum cum magno honore propter reverentiam Apostolicæ sedis suscepit; & in multa reverentia Episcopatus ejus, quem reverentissimus Sexwlfus Episcopus vita obeunte ante regebat, sub protectione Dei & illius degens mansit.

XLV. *De consilio Ædswina-pathe^a.*

IGITUR Alfredo Rege, cum sancto Berthwaldo Archiepiscopo & totius pene Britannia Episcopis, congregata synodo, in campo qui dicitur Onestrefelda; deinde legatis ad præsentiam sancti Wilfridi Episcopi missis, rogantibus humiliter ut eorum obtutibus dignaretur præsentari, promittentes per nuntios suos statuta canonica de fraude antiqua rationem se reddituros, si ad illorum conventum non negaret pervenire. Quid plura dicam? postquam vero in locum, ubi synodalis disputatio debuerit esse, conveniret; deinde non ita contigit, sicut ei promissum fuerat: sed multæ & magnæ altercationum quæstiones ab eis exortæ emerferunt, maxime ab illis Pontificibus Ecclesiarum: cum voluntate tamen Alfridi Regis, & consensu quorundam Abbatum id fecisse non dubium habetur, qui pacem Ecclesiarum, avaritia instigante, nullatenus habere concupiverunt; & multa falsa objicientes, quæ nulla ratione veritatis comprobare potuerunt; insuper secundum statuta & jussiones Theodori Archiepiscopi censendum Pontificem nostrum confirmaverunt. Ille vero intelligens quod essent argumentati, humiliter respondit, dicens præceptis illorum consentire, eorumque decretis secundum Canonum normam censuit in omnibus libenter se velle obedire. Deinde multis & duris sermonibus eorum pertinaciam obstinationis, quia per viginti & duos annos Apostolicam potestatem non timuerunt contentiose resistendo exercere, increpavit: & interrogavit eos, qua fronte auderent statutis Apostolicis ab Agathone sancto, & Benedicto electo, & Beato Sergio sanctissimis Papis ad Britanniam pro salute animarum directis præponere, aut eligere decreta Theo-

^a Ætswinawath.

dori Archiepiscopi, quæ in discordia (ut diximus) constituit. Interea dum nullus modus locutionis decenter ab illis ordinatus inventus est, unus ex ministris Regis Pontifici nostro valde devotus, quem ille à primævo vagientis ætatulæ incunabulo enutrivit; ex tentorio Regis latenter erupit, simulans alterius effigiem, cohortibus se circumadstantium immiscens quasi ignotus, usquedum ad Pontificem nostrum perveniebat, pandensque ei causam iudicii illorum revelabat indicando, dicens: *Hac omnino fraude te moliantur decipere, ut primitus per scriptionem propriæ manus confirmes eorum tantummodo iudicium, quodcumque destituentes desinient succumbere: ut postquam isto alligatus fueris districtiōnis vinculo, de cætero in posterum permutare nullatenus queas. Ista siquidem erit illorum iudicii apertio, ut quicquid in Ultra-Umbrensi aliquando terra possidere visus fuisti, vel in Episcopatu, vel in Monasteriis, vel in qualibet re, cuncta dimittas; & siquid in Merciorum regno subsequutus eras sub Ethelredo rege, omnia reddendo Archiepiscopo coactè relinquas, ab ipso donandum cui vult: & ad postremum temetipsum damnando, de tuo tu sanctitatis honore cum subscriptione degraderis.* Hæc dicens subito subterfugiens discessit. Tunc sanctus vir, summæ virtutis & constantiæ, ista audiens, cognito deceptionis argumento, cautior de subscriptione sæpius replicata effectus est. Reddere vero responsa instanter quærebant, & aliquando minitantes arguebant, dum qui nollet mature confiteri subire arbitrium, cito se sententiæ damnationis subjacere sciret. Quibus respondens ait: *Primum Archiepiscopi audiens iudicium illum consonantem statuti sanctorum patrum regulis, toto mentis annisu subjacere amplector.* Ad ultimum vero dum diutius multis agnoscentibus causam celare non poterant, primum dixerunt sanctum famulum Dei omnibus facultatibus spoliare taliter velle, ut nec in Ultra-Umbrensi regno, nec in Merciorum minimam quidem unius domunculæ portiunculam haberet. Hujus autem iudicii inclementia ab Archiepiscopo, & Rege diffinita, & ipsos jam inimicos horruit, dicentes impium esse, tam famosum virum in circuitu nationibus absque ullo capitali crimine omnibus bonis suis privare. Novissimum vero aliquid humanius pertractantes censuerunt, ut Monasterium tantummodo quod construxit in HRypis, & dudum cum omnibus ad illud pertinentibus sancto Petro donans commendaverit, perceptumque privilegium à sancto Agathone Papa, Abbati familiæque ibidem conversanti detulit, redderent in possessionem; ea tamen interposita dictione, ut propria manus conscriptione firmiter contestaretur, quod illic quietus consideret, septa Monasterii absque licentia Regis non transmearet, nec aliquid sacerdotalis officii attingeret: sed ut suum de semetipso (quod dictu horribile erat) gradum honoris abjiceret, sub testimonio confirmationis plurimum cogentes compulerunt. Quo audito sanctus Wilfridus Episcopus noster constanter, & intrepida voce elevata, locutus erat, dicens. *Qua ex causa me compellitis, ut tam lugubri calamitatis miseria in memetipsum gladium diræ interfectionis, hoc est subscriptionem propriæ damnationis convertam? Nonne sine aliquo reatu suspicionis offendiculum faciam cunctis audientibus nominis mei divulgationem, qua Episcopi vocabulo, quamvis indignus, per quadraginta prope annos nuncupabar? Nec nonne & ego primus post obitum primorum Procerum à sancto Gregorio directorum [curavi, ut] Scoticæ virulenta plantationis germina eradicarem; ad verumque Pascha, & ad tonsuram in modum coronæ; quæ antea posteriori capitis parte abrasa vertice, secundum Apostolicæ sedis rationem, totam Ultra-Umbrensi gentem permutando converterem; aut quomodo juxta ritum primitivæ Ecclesiæ consono vocis modulamine binis adstantibus choris persultare; responsoriis, antiphonisque reciprocis instruerem, vel quomodo vitam Monachorum secundum regulam sancti Benedicti Patris, quam nullus prior ibi invexit, constituerem? Et nunc contra me quomodo subitam damnationis ipse protulero, extra conscientiam alicujus facinoris, sententiam? sed de hac noviter orta quæstione, qua meum sanctitatis habitum violare estis conati. Fiducialiter sedem appello Apostolicam: vestrum autem quisquis*

deponere

deponere meum dignitatis gradum præsumit, à me hodie invitatus mecum pergat illuc ad iudicium. Debent etenim diligenter scire viri Romani sapientes, pro qua culpa vos me degradare cupiatis, prius quam vobis solis ad ista consentiam. Hæc audientes Archiepiscopus & Rex dixerunt: modo utique culpabilis factus à nobis notatus damnetur, quod magis illorum, quam nostrum elegit iudicium. Et hoc promittendo Rex addebat Archiepiscopo: Faciam enim, si jubes, absque hæsitacionis mora, ut vi opprimentis exercitus mei, coactus hac vice nostrum subire iudicium paratum se fateatur. Conciliales autem cæteri dicebant Episcopi: Recordari oportet, quod in nostram promissionis fidem huc usque perrexit, aliter non præsumens: pariter prospero itinere in pace revertamur ad domus nostras.

XLVI. *De reditu ejus ad Æthelredum regem.*

Post has igitur fermocinationes solvitur inutile concilium ex utraque parte, & unusquisque domi revertens secessit: & ita, Deo protegente, servus suus liberatus de manibus inimicorum, ad fidelissimum Regem Æthelredum redibat indemnis. Noster autem Sanctus Pontifex pergens devenit ad Æthelredum Regem, denuntians ei cunctam duræ locutionis infestationem, quæ à Præsulibus contra illius præceptum illata erat. Tunc interrogans quoque Regem, quomodo & qualiter decrevisset de possessione terrarum, propriarumque facultatum, quæ ab ipso donata sunt ei; Rex vero respondit: *Majorem non addo perturbationem, destruendo Monachorum vitam, quæ ad Ecclesiam Beati Petri Apostoli dedicata erat: sed in eodem permanente statu, vita comite, reservabo, quæ à me Domino favente conservata est, usque quo prius tecum nuntios proprios vel scripta proprietatis ad Romam præmiserò interrogare de his imminentibus causis, quomodo recta desiderans salvus inveniar.* Hac responsione percepta, congaudentes divisi, unusquisque ad propria remeabat.

XLVII. *De excommunicatione nostra.*

Inimici vero qui hæreditatem sancti Pontificis nostri sibi usurpabant, annuntiantes nos esse à forte fidelium segregatos, & eos qui nobiscum participarent; in tantum communionem nostram execraverunt, ut si quispian Abbatum, vel Presbyterorum nostrorum, à fidei de plebe rogatus, refectionem suam ante se positam signo crucis Dei benediceret, foras projiciendam, & effundendam, quasi idolothytum, judicabant; & vasa Dei quibus nostri vescabantur, lavari prius, quasi forde polluta jubebant, antequam ab aliis contingerentur.

XLVIII. *De navigio ejus profectuque Romam.*

Hæc miserabilis & lamentabilis ingruens calamitas à nobis comperta, ad Dominum incessabiliter die noctuque clamantes, in jejunio & fletu cum omnibus subjectis nostris congregationibus fundentes prece orationis offerebamus, quousque parati cum sancto Pontifice nostro ascenderunt navem, & vehiculo navis transportati ad litora Australia, Domino præviante, pervenerunt: tunc vero pedestri gressu super terram simul gradientes, sanctis auxiliantibus Apostolis, salvo spatioso itinere, ad Apostolicam venientes sedem, præsentati adstiterunt progeniculantes flexis poplitibus, obnixè obsecrantes postulabant, ut hoc illorum legationis indiculum, quamvis rusticitate magis conscriptum quam urbanitatis facundia exaratum appareat, pro sua consuetudinaria pietatis clementia non dedignant suscipere. *Scire enim, dicebant, vestram dignitatem hoc volumus, ut neminem per invidiam accusandum advenimus: sed tantum, ut siquis in vestro Beatissimo Concilio contra aliunde veniens, aliquando perferre ausus est accu-*

sationis objectionem; in quantum vestra adjuvante clementia valuerimus, aut excusare, si falsa; aut confiteri, si vera, parati sumus. Clementia ergo conditoris nostri, & Beatorum Apostolorum Principis protecti, ad hanc gloriosissimam sedem, quasi ad matris gremium, confugimus, sufferendo quicquid vestra beatissima imperabit auctoritas.

Deinde itaque à Beatissimo Apostolico Papa Johanne Sanctus Pontifex noster Wilfridus Episcopus cum reverendissimis Presbyteris, & omni Clero venerabili, benigna pietate susceptus, glorificæ sedis responsa expectantes, per aliquos dies requiescentes, mansione voluntarie præparata manserunt. Interim quoque legati à Sancto Archiepiscopo Berchtvaldo cum suis scriptis accusationis ad Apostolicam sedem directis, supplices petentes sibi præberi à gloriosissima sede auditum legationis suæ, qua fungebantur, simul pervenerunt. Tunc vero Beatissimus Apostolicus Johannes Papa cum Episcopis suis undique congregatis, & omni venerabili clero ad Synodalem locum veniens, præsentato Deo amabili Wilfrido Episcopo cum fratribus suis venerabilibus, primum petitionis suæ cartula coram omni conventu relegatur hoc modo continens.

X L I X. *De cartula petitionis suæ,*

Domino Apostolico terque Beatissimo Universali Papæ Johanni, Wilfridus supplex & humilis servus servorum Dei Episcopus, "Cognoscat Sanctitas vestra istas esse causas, pro quibus hanc sedem Apostolicam, vestramque Beatissimam Præsentiam de ultima terrarum parte jam vice tertia adjuvandus adveni. Primo quia unitas Apostolorum virorum individua semper esse solet; utque quæ à prædecessore vestro Beatissimo Apathone Papa justissimis atque clementissimis judiciis decreta sunt, vestra pia auctoritas, quia multis non dubium est ad salutem proficere, confirmet & corroboret; & ut pietas vestra intelligere dignetur, quia in omnibus vestræ Beatitudinis iussionibus humiles, & supplices subire parati sumus. Perturbationibus enim nuper in Britannia ortis ex parte eorum, qui contra decreta supradicti Beatissimi Agathonis Papæ, illiusque successorum venerabilium patrum sibimet Episcopatum & Monasteria terrasque cum omnibus meis facultatibus usurpabant, compulsus, hanc sacrosanctam Apostolicam sedem appellavi, contestans eos per Omnipotentem Dominum, & Beatum Petrum Principem Apostolorum, ut si quis aliquam contra me accusationem haberet, ad vestram mecum præsentiam judicandus conveniret, sicut prædecessoris vestri Beati Sergii Papæ scripta decernebant. Et ideo petitionum parvitas meæ paginam vestræ gloriosissimæ Præsentix pro instanti nobis notissima necessitate offerendam curavi, cum quibus vestræ solitæ clementiæ benignas aures pulsare hæc continens præsumo, ut omnia rectitudinis pietatisque, quæ à Beatissimis antecessoribus vestris Dominis Apostolicis, sancto Agathone, & electo Benedicto, & Beato Sergio, unanimiter erga meam parvitatem decreta sunt, vos largiflua pietatis benevolentia confirmare dignemini. Vestram inflexibilem auctoritatem ex intima cordis intentione, non solum ego, sed & omnes qui mecum ad venerunt fratres obsecrantes humiliter postulamus, ut si quilibet accusatores contra nos aliunde venerint, per vestram iussionem in medium producti exponant accusationis causas: & si vel minimam quidem confirmare potuerint, libenter vestri arbitrii æquitatem sustinere parati sumus. Si autem mendacia tantummodo vestræ Beatissimæ Auctoritati falsis commendata cartulis adferre ausi sunt; detur nobis licentia, prout vestræ Sanctitati placuerit, ipsas accusationes expurgare. Nec non supplex & humilis vestram Sanctitatem deprecor, ut eadem auctoritatis instantia Ethelredo Regi Merciorum de vitæ nostræ solatio imperare dignemini

“gnemini, qua prædecesores vestri Beatissimi Apostolici, sanctus Agatho,
 “Benedictus, & Sergius demandabant, hoc est, ut ipsa Monasteria cum cæ-
 “teris ad ea pertinentibus, quæ mihi ab ipso Rege Ethelredo, fratre WI-
 “fario, vel aliis quibullibet, pro redemptione animarum suarum perdonata
 “sunt, nemo per invidiam vel nefandam cupiditatem auferre & invadere,
 “contra vestra statuta atque illius suprascripti Regis voluntatem, præsumat.
 “Et adhuc summopere vestram almitatem obnixis precibus humiliter de-
 “posco, ut omnia, quæ antedecessor vester sæpe memoratus, & Beatissimus
 “Agatho in hac Apostolica sede cum universa Synodo decreverat, ipsum
 “Regem Alfridum Aquilonensium adimplere, tranquillissimis monitis ob-
 “secretis. Quod si forte hoc illi durum videatur pro mea causa esse,
 “Eboraicæ civitatis Episcopatus cum cæteris quamplurimis Monasteriis
 “in vestro pendeat arbitrio, cui rectissimum gubernare censeatis. Tan-
 “tum ipsa duo Monasteria, quod primum dicitur HRypis, & alterum, quod
 “Hagustaldese vocatur, quæ à sancto Agathone Papa hujus Apostolicæ
 “sedis sub uno privilegio adscripta sunt, per vestræ petitionis auxilium
 “cum omnibus terris atque possessionibus ad ea pertinentibus nobis resti-
 “tuantur. Et post has petitiones hoc addam, quod juxta statuta cano-
 “num debitam venerationem cum fraterna charitate Archiepiscopo Berth-
 “valdo semper exhibebo: & sic me libenter facturum promitto, tantum-
 “modo si ipse prædecesorum vestrorum, Beatissimi Agathonis, ejusque
 “successorum, fundatissima erga meam parvitatem adimpleat decreta.

L. *De eo quod Johannes Papa prædecesorum scripta recensenda dixit.*

Postquam petitionis nostræ series recitata est, & diligenter a glorio-
 fiffimis auscultata, ad habitaculaque nostra redire licentiam dede-
 runt; introductis quoque ad præsentiam eorum honorabilem à Sancto
 Berthvaldo Archiepiscopo cum scriptis suis viris directis ad Apostoli-
 cam sedem, quorum multiplices & magnas accusationes contra hominem
 Dei Wilfridum Episcopum audientes, uniuscujusque capituli examinatio-
 nem ambobus præsentibus, hoc est accusatoribus, & excusantibus, stabili-
 ter audire in futuro tempore per ordinem promiserunt, & jam ipsos do-
 mum redire jusserunt. Tunc Beatissimus Johannes Apostolicæ sedis Pa-
 pa Coepiscopis suis in Synodali loco sedentibus dixit.

*O Sancta Synodus, nostrum est primum sanctissimorum antedecessorum nostro-
 rum percurrere canones, & examinare scripta, de hac eadem inimicitia fraudis ex
 utraque parte olim ad hanc Apostolicam sedem directa; & diligenter considerare,
 quid ter Beatissimus Agatho in his causis censuerit, & post eum electus Benedictus,
 nec non & prædecessor meus sanctissimus Sergius memorialiter retinere, quid de
 hac eadem re Regibus & sancto Archiepiscopo faciendum sit ab Apostolica sede
 decreverunt. Deinde facilius ex utraque parte in præsentia fraternitatis vestræ
 in invicem certantibus, Deo adjuvante, & sancto Petro Principe Apostolorum ve-
 ritatis lumine instructi mendacium excæcatum agnoscere valeamus, & secundum
 normam sanctissimorum primorum prædecesorum canonice censeamus. Et hoc ta-
 le consilium Beatissimi Johannis universæ Synodo complacuit, & sic fe-
 cerunt.*

L. I. *Wilfridus in Synodo Romana per Johannem Papam absolvitur.*

ITaque quadam die Beatissimus Johannes Apostolicæ sedis Præful, & re-
 verendissimi Coepiscopi ejus in sanctum concilium congregati, jusse-
 runt utriusque partis accusatorum & defensorum electos viros sancto con-
 ventui præsentari, & mox ita factum est. Nam sanctus Wilfridus Episco-
 pus, & venerabiles Presbyteri & Diacones ejus præsentati sunt, humiles
 & supplices honorabiles facies salutantes, promittentes se cum intimo cor-
 dis

affectu illius Apostolicæ sedis decreta suscipere & adimplere. Nec non & sancti Archiepiscopi nuntii secundum præceptum sanctissimorum venientes adstiterunt: quibus datum erat tempus loquendi, ut unum quodcumque capitulum accusationis eligerent, primum adversum nos dicerent; postea ad alia ordinantes in conflictu accederent. Qui responderunt dicentes: *Hoc erat primum capitulum nostræ accusationis, quod iste præsens Wilfridus Episcopus iudicia Sancti Episcopi Berthvaldi Cantuariorum Ecclesiæ & totius Britanniæ ab hac Apostolica sede emissa statuta coram Synodo contumaciter renuens contempsit. Nos nostræ partis sententiam detulimus, vos vestram defensionem dicite.*

Stans itaque Sanctus Wilfridus Episcopus noster, honorabili senio convector, cum fratribus suis venerabilibus in conspectu totius congregationis, dixit: *Humilis & supplex excellentissimam Sanctitatem vestram deprecor, ut meæ parvitatæ dignemini veritatem hujus rei gestæ à me audire. Eram enim in concilio sedens cum Abbatibus meis ac Presbyteris, nec non & Diaconibus: unum ex numero Episcoporum illic congregatorum miserunt ad me, interrogantem sermonibus Regis, nec minus & Archiepiscopi, si ipsius solummodo Archiepiscopi iudicio consentire voluissem; & quicquid ille iudicando decrevisset, an paratus fuisset adimplere omnibus votis, annon? Ad istud ita sciscitanti respondebam: quæ erat illius sententia iudicii, scire prius oportet, quam confiteamur, utrum pati ea valeamus exsequendo, an aliter. Ille autem se nescire affirmabat, nec alio modo Archiepiscopum velle revelando cuiquam nostrum patefacere iudicii evolutionem dicebat, antequam propria manus subscriptione coram præsentis concilio factentes confirmarem, ut ejus unicum per omnia iudicium eligentes tenere; nec ab eo ad dexteram, neque ad sinistram declinantes deviamus. Istius tam angustam restrictionis coartationem, dicebam, numquam antea à quoquam hominum coactam audivi, ut omnino juramenti nodo adstrictus fateretur decreta composita, quamvis impossibilia, persolvere, priusquam sciret vim decreti. Attamen ibi coram senatu spondi, quatenus in cunctis Archiepiscopi iudicio, in quibus consonans invenitur statutis sanctorum Patrum, regulis, & canonicis definitionibus, & non discrepans prorsus in ulla re à sancti Agathonis Synodo, cæterorumque orthodoxorum ei successorum reperiat, toto mentis conatu subjacere parati invenimur.*

Hanc excusationem sanctus Pontifex noster reddidit, & silendo quievit. Tunc Sancta Synodus respondit: *Wilfridus Deo amabilis Episcopus canonice protectionem suæ defensionis exposuit. Tunc inter se Græcizantes, & subridentes nos, ac celantes multa, loqui cæperunt, postremo dicentes accusatoribus: Non ignoratis, carissimi fratres, [quod] habemus ex præcepto canonum nostrorum, quotiescumque Clericis ab accusatoribus multa crimina obijciuntur; & unum ex ipsis, de quo prius egerit, probare non potuerint; ad cætera jam non admittantur. Sed tamen propter honorem sancti Archiepiscopi ab hujus Apostolicæ sedis monarchia directi, & pro hujus Beatissimi Wilfridi Episcopi reverentia diu fraude spoliati, ut asseritur, Deo & sancto Petro Principe Apostolorum revelante & aperiente, per multos dies & menses omnia capitula plene eventilantes, finem rei imponere desiderantes non fastidiose curabimus. Post hæc verba Pontifici nostro cum fratribus suis triumphali gaudio incepto, à Sancta Synodo licentia data, se ad aliarum dierum conflictum præparantes, ad mansiones suas redierunt. Alii vero è contrario primo ingressu conflictionis confusi, domum suam adierunt, & nebulæ mendaciorum flante vento sapientiæ dispersæ; soleque veritatis per Domini adjutorium & sanctum Petrum inlucescente, per plura spatia dierum & mensium ab omni piaculo scelere degradandi pure perfectæque excusatus probabilis sanctus Pontifex noster apparuit. Nam per IIII menses & LXX conciliabula sanctissimæ sedis, de fornace ignis examinandus, Apostolica potestate hoc modo auxiliante purificatus (ut dicam) evasit: [recitatumque] breviter, quia in Sancto Pascha, tertia die, ter Beatissimi Agathonis Synodus adversum pravitates hæreticorum cum centum XXV orthodoxis Episcopis constituta est: ex quibus unusquisque pro*

pro sua provincia & civitate veram fidem confessus est, & subscriptione sua confirmavit. Hæc coram omni populo more Romanorum clara voce legebatur, in qua scriptura inventum erat inter cætera: *Wilfridus Deo amabilis Episcopus Eboricæ civitatis, Apostolicam sedem de sua causa appellans; & ab hac potestate de certis incertisque rebus absolutus, & cum aliis CXXV. Coepiscopis in synodo judiciæ sede constitutus pro omni Aquilonali parte Britannia & Hiberniæ insulis, quæ ab Anglorum & Britonum, nec non Scotorum & Pictorum gentibus colebantur, veram & catholicam fidem confessus est, & cum subscriptione sua corroboravit.* Itaque quo audito omnes cives Romani sapientes stupefacti sunt. Tunc Bonifacius & Sifinnius, & alii nonnulli, qui eum in diebus beatæ memoriæ Agathonis agnoscentes viderant, dicebant istum esse præsentem Domino amabilem Wilfridum Episcopum, quem beatissimus Agatho purificatum de accusationibus Apostolica auctoritate absolutum olim ad propria remisit: Et iterum nunc (prò dolor!) infestorum insidiæ exorbitare de propria sede fecerunt. Qui per XL. & eo amplius [annos] Episcopatus officia fungebatur, & tam honorabilem senem cum fratribus venerabilibus accusatores falsidici, & cum Pseudograiiis audaci temeritate, & (ut ita dicam) unus Diaconus & alii omnes sine aliquo Ecclesiasticæ dignitatis gradu, in conventu Apostolicæ sedis excellentissimam personam ausi sunt accusare. Et ideo digni sunt poenas luere, in ina carceris angustia usque ad finem mortis macerari. Et tunc viri Romani verum eos dixisse affirmabant. Dixit autem beatissimus Johannes Apostolicæ sedis Papa: *Beatus Wilfridus Deo amabilis Episcopus, in quo nullam criminis per tot conciliabula nostra examinando tam diligenter objectionem invenimus, beati Petri Apostoli & Apostolorum principis auctoritate, qui habet potestatem solvendi ligandique ab occultis delictis, exsolutus sit: Et quod beatus Agatho, & electus Benedictus, sanctusque Sergius, Apostolici Præsules, de eo censuerunt; nostræ quoque parvitatæ humilitas cum totius Synodi consensu, Regibus, & Archiepiscopis scripta judicia per manum beati Wilfridi Episcopi ad eos emissæ affirmare decrevit, hoc modo dicens.*

LII. *Johannis Papæ Epistola ad Ethelredum & Alfridum Reges.*

Dominis eminentissimis, Ethelredo Regi Merciorum, & Alfrido Regi Derorum & Bernicorum, Johannes Papa. De vestræ quidem eximiæ religionis accessibus, gratia Dei operante, gaudemus; fervorem fidei cernentes in vobis, quam ex prædicatione Principis Apostolorum, Domino vestras animas illuminante percepistis, & efficaciter retinetis, ut gaudium nostrum melior accessus amplifcet. Illud vero animos nostros afficit, & confacerdotum; at totius Ecclesiæ contristavit auditum inextricabilis quorundam dissensio, quod & ad correctionem oportet Domino annuente perducere, ut non contemptores Pontificalium decretorum sed ut obedientiæ filii ante Dominum omnium judicem comprobemini esse custodes. Dudum enim sub Apostolicæ memoriæ, prædecessore nostro Agathone Pontifice, dum Wilfridus Episcopus ad hanc sedem Apostolicam veniens appellasset; præsentibus ejus contrariis, qui à Theodoro venerandæ memoriæ Archiepiscopo sanctæ Cantuariorum Ecclesiæ ex hac Apostolica sede mandato, & Hildæ religiosæ memoriæ Abbatissæ ad eum accusandum huc prius advenerant, etiam hic Episcopi de diversis provinciis cum suprafato sancto Pontifice congregati, quæ à partibus dicebantur, regulariter quæsierunt, & sententialiter decreverunt; eandemque sententiam successores ejus sancti Pontifices prædecessores nostri secuti sunt. Nec hoc venerandæ memoriæ Theodorus Præsul, qui ab hac Apostolica sede directus erat, contravenisse recognoscitur, neque accusationem aliquam postmodum ad hanc sedem Apostolicam demandavit: magis autem (ut ex ejus dictis apparuit) & decretis Pontificali-

L

bus

"bus obsecutus erat. Succurrendum erat itaque cum Dei præsidio, ne
 "perseveret in uno loco dissensio, dum cæteris confacerdotum ac plebium
 "unanimitas maneat. Et hæc de præteritis memorabimus. De præsen-
 "tibus quoque innotescere inclitæ vestræ Christianitati prævidimus, quod
 "hi, qui de eadem insula Britannia huc advenerunt, & accusationes con-
 "tra Wilfridum Episcopum detulerunt; ille superveniens cum fratribus
 "suis in accusatores ejus quod accusaverunt, retorserunt. Quorum con-
 "flictus apud conventum reverentissimorum Episcoporum & sacerdotum,
 "qui hic ad præsens inventi sunt, per dies aliquot fieri procuravimus:
 "apud quos omnia quæque in scriptis vel anterioribus, vel modernis, par-
 "tes detulerunt, vel hic inveniri potuerunt, vel à partibus verbaliter di-
 "cta sunt; subtiliter inquisita ad cognitionem nostram perducta sunt:
 "donec ipsæ principales personæ, de quibus contentio exorta est, præ-
 "sentes affuerint, quos necesse erat, ut contentio omnis finem accipiat,
 "advenire & confedere. Et idcirco adinonemus Berthvaldum Præfulem
 "sanctæ Cantuariorum Ecclesiæ, quem auctoritate principis Apostolorum
 "Archiepiscopum ibidem confirmavimus, reverentissimum fratrem no-
 "strum, ut Synodum convocet una cum Wilfrido Episcopo: & concilio
 "regulariter celebrato, Bozam atque Johannem Episcopos in Synodum
 "faciat advenire, vocesque partium audiat, & consideret quid sibi invi-
 "cem partes valeant approbare: & siquidem eo suffragante apud Syno-
 "dum hoc regulariter determinare valuerit, gratum nobis & partibus ex-
 "pedit: sin aliter acciderit, illos Synodaliter moneat, ut commotionibus
 "suis quæque prodesse suis partibus [possunt] unaquæque consideret, &
 "hanc sedem Apostolicam simul occurrant, ut ampliori concilio flagite-
 "tur ac decidatur, quod hæcenus non valuit terminari; atque per gratiam
 "Sancti Spiritus, qui cum discordia venerant, revertantur in pace. Scire
 "autem debet quicumque de iis advenire distulerit, vel (quod est exse-
 "crandum) venire contemserit, seipsum dejectioni submittat & hinc ab-
 "jiciendus: nec ibidem ab ullo Præfulem sive fidelium recipiendus. Qui
 "enim suo inobediens existit auctori, non poterit inter ministros ejus
 "atque discipulos recenseri. Vestra proinde Christiana & regalis subli-
 "mitas pro Dei timore & Christianæ fidei reverentia & pace, quam Do-
 "minus Jesus-Christus suis dedit discipulis, subventum faciat atque Con-
 "cursum; ut hæc quæ à Deo inspirante perspeximus, ad effectum perve-
 "niant: ut pro hujusmodi religioso annisu merces vobis adscribatur in
 "Cœlis, quatenus & hoc seculo Christo protegente regnetis incolumes,
 "& æterni Regni ejus Beatum consortium habeatis. Ideo recordemini,
 "O filii carissimi, quid de hac eadem re Beatissimus Agatho, cæterique post
 "eum consona voce nobiscum Præfules Romanæ Ecclesiæ Apostolica au-
 "ctoritate sanxerunt. Quicumque enim cujuslibet personæ audaci teme-
 "ritate contemserit, non erit à Deo impunitus, neque sine damno cœlitus
 "alligatus evadet. Incolumem Eminentiam vestram gratia superna cu-
 "stodiat.

LIII. *Qualiter jussus patriam redire Sanctas reliquias secum portavit.*

TRansactis itaque multis mensibus, pene quotidie in conflictu dili-
 genter examinatus, postremo tamen in victoria omnino excusabilis
 apparuit. Jam vero Sancto Pontifici nostro volenti ad sedem Apostoli-
 cam manere, & in sua senectute sibi mundum crucifigere, vitamque ibi
 finire; Apostolicus Antistes, & Universa Sancta Synodus humiliter obe-
 dientiam suam olim promittenti singulariter præcipientes illum Aposto-
 lica auctoritate de certis incertisque causis post longam afflictionem pure
 absolutum patriam remeare, judiciumque conscripta Regibus, & Archie-
 piscopis portare, & moerorem subditorum sedare, gaudiumque amicorum
 renovare

renovare in nomine Domini jufferunt. Ille autem Sanctus Pontifex noster sciens obedire, cum fociis loca Sanctorum circumiens, moreque suo ab electis viris sanctas reliquias nominatim congregans, aliaque indumenta purpurea, & serica ad ornamenta Ecclesiarum lucratus, cum benedictione Sanctorum patriam remeavit, pergens per plana & aspera camporum & montium longo itinere, usquedum Galliarum regionem pervenit.

LIV. *Meldis graviter agrotans, de sanitate sua, ac reditu in patriam cœlitus fit certior.*

DEinde igitur iter agentibus, Sanctus Pontifex noster maximo languore infirmitatis correptus, equo primitus vehitur: postremo tamen inter manus mœrentium ad Dominumque clamantium in feretro portatus, ad Meldum civitatem vix vivus deducitur, nihil de morte ejus dubitantes. Quippe qui nihil alicujus cibi, vel liquoris, quatuor diebus & quatuor noctibus degustavit: sed in excessu jacens spiritus, tantum halitus & calida membra vivum demonstrabant. Quinta demum die mane illucescente, ecce Angelus Domini in veste candida Sancto Pontifici nostro apparuit, dicens: *Ego sum Michael summi Dei nuntius, qui misit me ad te indicare, quod tibi adduntur anni vitæ pro intercessione Sanctæ Mariæ genitricis Dei semperque Virginis, & pro subditorum tuorum lacrymis ad aures Dei pervenientibus: Et hoc tibi erit signum, quod ab hac die in dies melioratus sanaberis, & ad patriam tuam pervenies, tibi que substantiarum tuarum carissima reddentur; & in pace vitam consummabis. Paratus quoque esto: quia post quatuor annorum spatium iterum visitabo te. Jam enim memento, quod in honore Sancti Petri & Andrea Apostolorum domos edificasti: Sanctæ vero Mariæ semper Virgini intercedenti pro te nullam fecisti. Habes hoc emendare, & in honorem ejus domum dedicare.* Et post hæc verba Angelus Dei assumtus ab oculis ejus deceffit. Sanctus itaque Pontifex noster quasi de somno excitatus surgens, inter choros canentium & flentium resedit, dicens: ubi est Acca Presbyter? qui statim cum gaudio advenit, gratias agens Domino cum omnibus, quod eum sedentem & loquentem vidissent. Deinde ergo remotis fratribus de domo, solo fidelissimo Presbytero suo Acca, qui nunc est beatæ memoriæ gratia Dei Episcopus, per ordinem (sicut supra diximus) visionem omnem revelavit: & statim Sanctus Presbyter præfatus acuti ingenii intellexit, gratias agens Domino, eo modo Pontifici nostro pro intercessione Sanctæ Mariæ Virginis matris Domini, & pro subditorum suorum precibus annos vitæ additos, sicut Ezechix Regi Judæ quindecim annos adjectos: quorum quinque pro electione David patris sui, alii autem quinque pro Regis ipsius bonitate & ploratu ad parietem converso anni vitæ adduntur.

LV. *In Angliam transmittit, & cum Berthvaldo in gratiam redit.*

Tunc ergo Pontifex Sanctus noster, manibus & facie lavatis, omnibus nostris mira hilaritate gaudentibus, vitam ei à Domino concessam gratulanter confitentibus; sumto aliquantulum cibo, secundum Jonathan illuminatis oculis refocillatus erat: & post paucos dies, convalescente eadem infirmitate, capto itinere usque ad mare pervenerunt: cujus magnitudinem navigio superantes, in Cantuaria Regione portum salutis Deo adjuvante invenerunt. Illic autem Archiepiscopo Berthvaldo invento, Sancti Pontificis nostri nuntii cum eo loquebantur. Qui eis spondit mitigare judicia dura olim in Synodo statuta: qui Apostolica auctoritate coactus, & per nuntios suos scriptis directis territus erat, & tremebundus, pacifice sine simulatione (sicut rei eventus probavit) Sancto Pontifici nostro reconciliatus erat. Deinde itaque cum multitudine Abbatum suo-

rum, cum muneribus juxta Londoniam civitatē ab Oriente læti abeuntes inventi sunt. Postremo ad Ethelredum Regem, qui ante regebat Merciorum populum, semper fidelissimum amicum, nimirum pro nimio gaudio lacrymantem, Sanctus Pontifex noster veniens, mitissime eum salutavit, osculantes & amplexantes se invicem, honorifice ab amico more suo susceptus erat. Qui ei salutationis verba ab Apostolica sede emissa, & statuta de se judicia signata cum bullis & figillis humiliter ostendit. Ille vero statim apertis & recitatis Apostolicæ sedis literis, prosternens se in terram obedienter sponndit, dicens. *Hujus Apostolicæ auctoritatis scriptis, ne unius quidem literæ apicem unquam in vita mea condemnabo, neque facientibus consentiam: sed ut impleantur, secundum vires meas adjuvabo.* Sicut autem promiserat, ita sine dubio effecit. Jam enim merces Deo donante æterna retribuetur ei in bono. Nam statim Coenred, quem Regem post se constituit, ad se invitavit, & adjuravit eum in nomine Domini & in sua charitate, obedire præceptis Apostolicæ sedis. Ille autem voluntarie sic facere promisit.

LXI. *Legationem ad Alfridum Regem mittit sine fructu.*

DEnique post non multi temporis spatium, Ethelredo amico suo docente, Sanctus Pontifex noster electos nuntios Badwinum Presbyterum & Abbatem, magistrumque Alfridum ad ^a Aldfridum Ultra-Umbrensiū Regem, sibi que notos emisit, dicentes ad eum: *Sanctus Pontifex noster salutatur te pacificis verbis, postulatque à te ut licentiam sibi veniendi ad præsentiam tuam concedas cum literis salutationis Apostolicæ sedis, & judicis de sua causa Apostolica potestate constitutis.* Quibus Rex in prima vice nihil dure & austere respondit: sed conductione facta & statuta die iterum revertendi ad se, tunc respondere promisit: fratres vero secundum præceptum Regis altera vice in die conductionis revertentes ad eum, sciscitantisque ab eo, quid ad responsonem esset dicturus. Quibus Rex, sicut consiliarii ejus persuaserunt, respondit: *O fratres mihi ambo venerabiles, petite à me vobismet ipsis necessaria, & ego propter reverentiam vestram donabo vobis. De causa vero Wilfridi Domini vestri nolite me ab hoc die diutius flagitare. Quia quod ante prædecessores mei Reges, & Archiepiscopus, cum consiliariis suis censuerunt, & quod postea nos cum Archiepiscopo ab Apostolica sede emisso cum omnibus pene Britannia vestrae gentis Præsulibus judicavimus; hoc, inquam, quamdiu vixerō, propter Apostolicæ sedis (ut dicitis) scripta numquam volo mutare.* At hanc sententiam plene postmodum mutavit, & vere pœnituit eum.

LVII. *Alfridi Regis obitus, & successores.*

DEinde namque nuntii triste nuntium portantes recesserunt ab eo, vultum ejus ultra non videntes: veneruntque ad Dominum suum. Nam ultio divina nihil morata, sed secundum Prophetiam Præsulis Apostolicæ sedis in vinculis alligatum infirmitatis districtè Regem compressit. Qui statim, ut erat sapientissimus, agnoscens ab Apostolica potestate perculsum se esse; pœnitentia ductus confessus est peccatum suum in Sanctum Wilfridum Episcopum contra Apostolicæ sedis judicia commissum, dicens significando: *Si aliquo modo ad me viventem venire per invitationem potuisset, statim piaculum meum emendarem. Et tamen votum vovi Deo & Sancto Petro, si de illa infirmitate sanatus surrexissē secundum Sancti Wilfridi desiderium & Apostolicæ sedis judicium omnia servare. Sin vero Deo volente defunctus fuero, præcipio in nomine Domini, quicumque mihi in Regnum successerit, ut cum Wilfrido Episcopo pro remedio animæ meæ & suæ pacem & concordiam ineat.* Hæc verba fidelissimi testes audiverunt, nobisque indicaverunt. Ex quibus est

^a Aldfrithum.

Ælfleda Abbatissa & sapientissima virgo, quæ est vere filia Regis, nec non & Ædelburga Abbatissa, & multi alii testes hæc adfirmaverunt. Regem vero languor oppressit, loquela illum per multos dies deseruit, postremo diem obiit, & post eum Eadwulfus per parvum spatium regnavit: ad quem Sanctus Pontifex noster de exilio cum filio suo proprio veniens de HRypis, quasi ad amicum nuntios emisit: quibus austere & dure, persuasus à consiliariis suis, pro antiqua nequitia sua respondebat, dicens: *Per salutem meam juro, nisi de Regno meo in spatio sex dierum discesserit, de sodalibus ejus quoscumque invenero, morte peribunt.* Et post hæc aspera verba, de Regno, quod duos menses habuit, conjuratione facta adversus eum, expulsus est, & regnavit pro eo puer Regius, cui nomen erat Osfred, filius Alfridi Regis, & Sancto Pontifici nostro filius adoptivus factus est.

LVIII. *Synodus Niddensis habita in causa Wilfridi apud Northumbros; ubi pax reformata.*

IN primo anno Osfredi Regis, Berthvaldus Cantuariorum Ecclesiæ & pene totius Britanniæ Archiepiscopus de Austro veniens, habens ex præcepto Apostolicæ sedis Aquilonalium Regem cum omnibus Episcopis suis, & Abbatibus, & totius Regni ejus principibus, ad Synodalem locum de causa Beati Wilfridi Episcopi diligenter invitare; & ita factum est. Nam in unum locum juxta fluvium Nid ab Oriente congregati Rex cum suis, & tres Episcopi ejus cum Abbatibus, nec non & Beata Ælfleda Abbatissa semper totius provinciæ consolatrix, optimaque consiliatrix; Berthvaldus quoque Archiepiscopus & Wilfridus Episcopus simul in una die advenērunt. Deinde sedentibus Rege & Episcopis cum principibus eorum in loco Synodali, tali modo Archiepiscopus loqui incipiebat: “Oremus Dominum Deum nostrum, ut pacis concordiam in cordibus nostris per Spiritum-Sanctum indulgeat. Habemus enim, ego & Beatus Wilfridus Episcopus, scripta Apostolicæ sedis parvitati meæ per nuntios directæ, & per semetipsum similiter allata, ut ea in præsentia reverentiæ vestræ recitentur, humili prece deposcimus. Quibus venerabiles Domini Licentiam dederunt, & coram Synodo omnibus audientibus utriusque libri à principio usque ad finem legebantur. Post lectionem autem cunctis tacentibus Berctfridus, secundus à Rege princeps, ad Archiepiscopum dixit: nos qui interpretatione indigemus, quid Apostolica auctoritas dicat, audire delectat. Et respondit ei Archiepiscopus dicens: Judicia Apostolicæ sedis longo circuitu & ambagibus verborum, unum tamen intellectum de eadem utriusque libri ostendunt: quorum brevi sermone sensum tantum explicabo. Apostolica namque potestas, quæ primum Petro Apostolo & principi Apostolorum ligandi solvendique donata est, sua auctoritate de Beato Wilfrido censuit, ut in præsentia mea, licet indignus, & omnis conventus, Præsules Ecclesiarum hujus provinciæ, antiquam inimicitiam pro salute animarum relinquentes, Beato Wilfrido Episcopo in bono reconcilientur. Nam his Coepiscopis meis è duobus ab Apostolica sede judiciis optio datur, utrum voluerint eligant, ut aut cum Wilfrido Episcopo pacem plene perfecteque ineant, & partes Ecclesiarum, quas olim ipse regebat, sicut sapientes mecum judicaverint, restituant: aut si hoc optimum nolissent, omnes simul ad Apostolicam sedem pergerent, ibique majori consilio dijudicentur. Si quis vero contemnens (quod absit) neutrum ex his duobus implere voluerit; sciat se, si Rex sit, aut Laicus, à corpore & sanguine Christi excommunicatum: si vero Episcopus, aut Presbyter (quod est execrabilius & dictu horrendum) ab omni gradu Ecclesiasticæ dignitatis degradari. Hæc sunt judicia Apostolicæ sedis brevi sermone exposita. Episcopi vero resistentes, dixerunt: quod prædecessores nostri olim, Theodorus Archiepiscopus

"pus ab Apostolica sede emissus. & Ecfrius Rex censuerunt, & postea
 "in campo, qui ^a Estrefeld dicitur, una nobiscum pene totius Britanniae
 "Episcopi, suaque Archiepiscopali praesentia excellentissima cum Rege
 "Alfrido iudicavimus, quomodo immutare quis valeat? Interea autem
 "Beatissima Aelfleda Abbatissa benedicto ore suo dixit: vere in Christo
 "dico testamentum Alfridi Regis in ea infirmitate, qua vitam finivit, qui
 "votum vovit Deo & Sancto Petro dicens: si vixero, omnia iudicia A-
 "postolicæ sedis quæ antea renui audire, de Beato Episcopo Wilfrido
 "implebo. Si tamen diem obiero, dicite tamen hæredi meo in nomine
 "Domini, ut pro remedio animæ meæ iudicium de Wilfrido Episcopo Apo-
 "stolicum repleat. Hæc ea loquente, Berechtridus, præfatus Regis prin-
 "ceps, respondens dixit: hæc est voluntas Regis & principum ejus, ut man-
 "datis Apostolicæ sedis, & præceptis Alfridi Regis in omnibus obedia-
 "mus. Nam quando in urbe, quæ Bebbanburg dicitur, obsessi, & undi-
 "que circumcincti hostili manu in angustiaque rupis lapideæ mansimus;
 "inito consilio inter nos, si Deus nostro regali puero Regnum patris sui
 "concessisset, quæ mandavit Sancta Apostolica auctoritas de S. Wilfrido
 "Episcopo, adimplere Deo spondimus: & statim post vota, mutatis
 "animis inimicorum, concito cursu omnes cum iuramento in amicitiam
 "nostram conversi sunt, apertis januis de angustia liberati sumus, fugatis
 "inimicis nostris Regnum accepimus. Postquam hæc verba finita sunt,
 Episcopi sibi mutuo separati ab aliis inire consilium cœperunt; aliquando
 cum eis Archiepiscopus, aliquando vero sapientissima virgo Eelfleda: &
 hujus Sancti Concilii talis finis exstitit, ut omnes Episcopi & Rex cum suis
 optimatibus pure pacis concordiam cum Sancto Wilfrido Episcopo inie-
 rint, quam inter se usque ad finem vitæ conservaverunt, reddentes ei duo
 optima Cœnobiaz, quæ in HRypis & in Hagustaldese cum omnibus redi-
 tibus suis: & illa die omnes Episcopi se invicem osculantes & amplexan-
 tes, panemque frangentes communicaverunt: & gratias agentes Deo om-
 nis hujus Beatitudinis, in pace Christi ad sua loca remearunt.

Mirabilis Deus in sanctis suis, qui pro amore totius ecclesiæ salutifera
 pace animas Præfulum coronavit. Et hæc est maxima beatitudo ex utra-
 que parte, tam illorum, qui per longa spatia annorum possessionem suam
 possidebant, & voluntari ad emendationem in pace Christi ante suum
 obitum Pontifici nostro reddiderunt; quam nostrorum, qui per diversa
 exilia dispersi, tristes sub alienis Dominis servi eramus: & nunc in
 pace omnium ubique reconciliatorum cum Domino nostro, capite caris-
 simo, spem vitæ cum Domino gerentes, gaudentes & exultantes in be-
 nedictione vivimus.

LIX. *Wilfridi morbus, morbiq̄ interpolatio.*

Lætitia hujus sæculi luctu miscebitur, & omnis res ad finem respicit.
 Nam cum tempus, quod Michael Archangelus prædixerat, appropin-
 quaret; sanctus Pontifex noster pergens de Hagustaldese, ex templo
 tali languore correptus est, quali olim in Meldum civitate fatigatus erat,
 ut inde validiorem sustineret languorem. Tunc omnis familia cum in-
 timo cordis mœrore consueta arma orationum arripiens, die noctuque in-
 desinenter canentes & deprecantes Dominum concedere ei inducias vitæ,
 saltem ad loquendum, & domos suas ad disponendas, possessionesque di-
 videndas: & ne nos quasi orbatos sine Abbatibus relinqueret. Hujus au-
 tem luctuosæ calamitatis fama longe lateque pervolavit, & omnes Abbates
 ejus de suis locis, & Anachoritæ concito cursu pergentes, die & noctu
 indesinenter in his secundum traditiones hominum de morte ejus hæsi-
 tantes, undique congregati, absque spe præsentium & absentium, tamen

^a al. Hosterfeld. i. e. Nosterfeld, ut hodie.

ad viventem pervenerunt: domumque ingressi genuflectentes & unanimiter omnes in luctu rogantes Dominum, ut in se promissionem suam expleret dicentem: ubicumque fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum, dicit Dominus, & ut Pontifici nostro aliquod spatium vitæ concederet: & Deo concedente ita factum erat, ut & omnem vitam nostram in diversis locis secundum suum desiderium sub Præpositis à se electis constitueret, & substantiam suam intus & foris Deo & hominibus suo iudicio dispertiret, quod ante non perfecerat. Nam ex illa die, quasi de somno excitatus, accipiens intellectum, memoriam, & loquendi facultatem, integræ sanitati redditus erat: & nos Deo gratias agentes, miroque gaudio lætificati, unusquisque suam viam adiit.

LX. *Ejusdem testamentum, & designatio Tatberti Præpositi Ripensis.*

Sanctus itaque Pontifex noster in gaudio suorum, & pace perfecta vivens, ea omnia quæ prius hominibus defuisse ei videbantur: per spatium anni & dimidii post infirmitatem plene perfectèque emendavit. Nam non multo tempore ante Beatæ memoriæ obitum, in HRypis cum duobus Abbatibus & fratribus valde fidelibus, omnibus numero VIII invitatis ad se, gazophylacium aperire claviculario præcepit: & omne aurum & argentum cum lapidibus pretiosis in conspectu eorum deponere, & in quatuor partes secundum iudicium suum dirimere iussit. Qui nihil moratus præcepto Sancti Patris obediens, sic omnia complevit, Sanctus autem Pontifex noster ad fideles testes dixit. *Scitoté, fratres mei dilectissimi, cogitationem meam, quam ante olim cogitavi, ut Sancti Petri Apostoli sedem iterum appellarem & viderem, unde liberatus fui frequenter, Deoque volente vitam illic meam finire; & unam optimam ex his quatuor partibus ad numeram offerenda per Ecclesias sanctorum mecum deducere, donaque portare ad Ecclesiam Sanctæ Mariæ matris Domini dedicatam, & ad Sanctum Paulum Apostolum munera pro anima mea offerre. Si vero Deus aliquid aliud provideret, ut frequenter senibus evenire solet, & dies obitus mei me occupaverit; vobis fidelibus præcipio in nomine Jesu Christi, ut per nuntios ad supradictas Ecclesias munera mea mittatis. Ex tribus vero aliis partibus unam pauperibus populi mei pro redemptione animæ meæ dividite: alteram autem partem Præpositi Cœnobiorum duorum sæpe dictorum inter se dividant: ut cum muneribus, Regum & Episcoporum amicitiam impetrare poterint. Tertiam vero partem iis, qui mecum longa exiliis perpeffi laboraverunt, & quibus terras prædiorum non dedi; secundum uniuscujusque mensuram dispertite illis: ut habeant, unde se post me sustentent. Iterum alia vice post spatium temporis fidelibus dixit: Fratribus recolite, quod hunc Tatbertum Presbyterum, propinquum meum, qui nunc usque meus comes fuit individuus, hujus Cœnobia constituo in HRypis Præpositum: ut regimen meum, quamdiu vixero, habeat; & post obitum meum sine scrupulo possideat. Ideo namque hæc statuta dico, ut me Michael Archangelus visitans paratum inveniat; signa enim obitus mei multa frequentant.*

LXI. *Monasterii rebus dispositis, pergit ad Coelredum Regem Merciorum.*

Post has ergo fermocinationes, secundum iussionem Pontificis nostri pulsato signo, tota familia HRyporum simul in unum congregata est: ad quam introgressus Sanctus Pontifex noster, & residens loqui incipiebat, hoc modo dicens: *Frater noster reverentissimus Celinus aliquamdiu Præpositus debitæ nostræ observantiæ multum in Domino laboravit: & nunc ad pristinum statum conversationis atque ad deserta loca revertere, & contemplativam vitam, sicut olim, exercere, & soli Deo servire concupiscit. Et hoc ei diutius nolo renuere. Admoneo tamen vos, ut regulariter vitæ vestræ institutionem conservare dignemini, usquedum Deo volente iterum veniam ad vos. Verum hi duo Ab-*
bates

bates nostri, Tibba & Æbba præsentés, à * Coelredo Rege Merciorum, invitantes me ad colloquium ejus, & hoc pro nostrorum Cœnobiorum statu, quæ in Regno ejus sunt, me consentire suaserunt: Quis enim omnem vitam suam meo judicio dispo- nere promittit. Et iterum cum revertero ad vos, Deo volente vita comite addu- cam mecum, quem inveni dignum virum vestræ præpositionis principatu. Sin ve- ro aliquid propter frequentes infirmitates meas, Deo providente aliud contigerit; quemcumque hi testes, qui nunc juxta me sedent, Tibba & Æbba Abbates, Tat- berhtus, & Hadufriad Presbyteri, magisterque Aluhfridus venientes vobis dixerint; illum suscipite, & Abbatem constituite; & obedientiam, quam Deo mihiq̄ue pro- misistis, & hucusque perfecistis; secundum præceptum meum illi reddite. [Tum omnes] geniculantes lacrymantisque, inclinato capite in terram omnia præ- cepta ejus adimplere promiserunt: pronique orantes, Sanctus Pontifex no- ster benedixit eos, & Domino commendavit, & ab eo die ultra faciem ejus simul non viderunt.

LXII. *Obit in Cœnobio Undalensi; officia pro mortuo.*

PErgens igitur sanctus Pontifex noster cum pace & benedictione omnium, tam Principum, quam subditorum Ultra-Umbrensiū, ad australia Regna tetendit: ibique Abbates suos omnes in adventu ejus gaudentes inve- nit. Illic enim quibusdam supradicta testamenta ex ordine narravit, & uni- cuique eorum secundum suam mensuram, aut cum terris vitam Monachorum suorum augmentavit, aut cum pecunia corda eorum lætificavit, quasi Prophe- tiæ spiritu ante obitum suum hæreditatem hæredibus dispertiens: Postremo ad Monasterium ejus, quod in Undolum positum erat, in quo olim Andrea Apostoli dedicavit Ecclesiam, pervenerunt: ibique statim à languore infir- mitatis coangustatus est; ita ut intelligeret vicinum sibi esse finem hujus vitæ, & paucis verbis admonuit eos, ut memores essent omnium bonorum, quæ ante locutus est. Nam omnem vitæ suæ conversationem memorialiter pri- us enarravit Tatberhto Presbytero videlicet propinquo suo, quadam die equitantibus illis per viam, quasi præsciens obitum suum: nec non recorda- tus erat omnes terras in diversis locis, quas Abbatibus ante dederat, aut tunc dare jussit: ut erat Cœnobium in Hagustaldese, quod Accan Presbytero, qui post eum erat Beatæ memoriæ gratia Dei Episcopus, in possessionem dare præcepit. Postquam pauca locutus est, benedixit eos, sicut Jacob bendixit filios suos: Et cum quiete, non cum gemitu & murmure caput ad cervical lectuli inclinavit & requievit: Illi vero in choro die noctuque indefinen- ter Psalms canentes, & cum fletu miscentes usquedum in Psalmo CIII. ad ver- ficulum illum pervenerunt, in quo dicitur, *Emitte spiritum tuum, & cre- abuntur, & renovabis faciem terræ.* Tunc sanctus pontifex noster emisit spiritum suum, & omnes stupefacti sunt, audientes ea hora sonitum quasi avi- um advenientium, nube testium confirmante Abbatem ordinatum accepe- runt; qui pro patris amore sui Sancti Pontificis nostri multa bona facere consuevit. Nam omni die pro eo missam singularem celebrare; & omni hebdomada quintam feriam, in qua obiit, quasi Dominicam, in epulis ve- nerari; & anniversaria die obitus sui universas decimarum partes de armen- tis, & de gregibus pauperibus populi sui dividere omnibus diebus vitæ suæ ad gloriam Dei constituit, absque his eleemosynis, quas omni die, pro se & pro anima Episcopi sui, semper nominatim simul indigenis & Deo dabat.

LXIII. *Funeris pompa ad Cœnobium Ripense; miracula.*

Dominus itaque nostrum sanctum Pontificem, magnum virum & fide- lem servum, sicut credimus, apud se inter suos sanctos miraculorum v- ituos hominibus declaravit. Nam quadam die Abbates undiquè adveni- entes

* *Al. Coelfredo.*

entes sanctum corpus pontificis in curru deducantibus, ab iisque petentibus sanctum corpus lavare, & diligenter honorificeque indui, sicut dignum erat; licentiam impetraverunt. Tunc enim quidam ex Abbatibus, nomine Bacula, syndonem suam supra faciem terræ expandit, & super eam sanctum corpus deposuerunt fratres, suis manibus lavantes, ecclesiasticeque induentes, & præfinitum locum cum hymnis & canticis cum timore Dei portabant: & super domum, quasi residentium avium cum sonitu iterum audierunt, & statim iterum avolantium in cœlum cum suavi modulamine pennarum. Sapientes autem, qui illic aderant, dixerunt, certe se scire, angelorum choros cum Michaelē venisse, ac animam sancti Pontificis in Paradisum deducere. Deinde extento foris tentorio, sanctum corpus balnearunt, & balneum ibi in terram fuderunt, & habitatores cellæ ligneam crucem ibidem postea erexerunt: ibique Dominus multa mirabilia facere consuevit. Nostri vero sanctum corpus linteis induentes, & in curru ponentes, psalmodiamque canentes, cœpto itinere usque ad Hrypense monasterium pervenerunt: Quibus mox familia tota cum sanctis reliquiis in obviam exiit. Pene nullus se à lachrymis & fletu abstinuit, elevata voce cum hymnis & canticis introduxerunt ad se, & in basilicam, quam sanctus Pontifex noster olim in honorem sancti Petri Apostoli ædificavit & dedicavit, corpus sanctissimi viri honorifice deposuerunt, anno ætatis suæ LXXVI. Quantos vero per XLVI annos Episcopatus & Presbyteros & Diaconos ordinaverit, & quantas Ecclesias dedicaverit, quis enumerare potest? cujus laus manet in æternum. Et dignum hæredem Tatberhtum Presbyterum secundum præceptum Sancti Pontificis nostri circumdantes Abbates deduxerunt. Iterum itaque Præfatus Abbas syndonem suam paululum a pedibus ministrantium fordidatam puero suo ministro involutam dedit, præcipiens ei, ut ad Abbatissam sancti Pontificis nostri nomine Cynedryd eam deduxisset; sibique talem fervaret, usquedum iterum Deo volente ad eam pervenisset, quæ præceptis Abbatis primitus obediens, postremo tamen mundare eam præcepit. Et hoc audiens quædam debilis paupercula sanctimonialis, per multos annos, ut in Evangelio legimus, aridam manum & inutilem habens, ad Abbatissam accedit, cum lachrymis genuflectens adjuravit eam, dicens: In nomine Jesu-Christi, & pro anima sancti Episcopi tui, indulge mihi mea decrepita membra in hoc lavacro lavare. Credo enim indubitata fide, hanc meam manum incurvatam, & brachium longo tempore emarcuatum, in eo lavacro per sancti sudoris commixtionem Deo volente posse sanari. Abbatissa vero religiosa renuere timens, secundum fidem suam licentiam dedit. Illa etenim statim cum manu una alteram insensatam calefactæ aquæ lexivæ immerfit; syndonemque tetigit, & stipitem aridæ manus cum vestimento fricans lavavit. Deinde (quid magis moror in verbis?) digiti erecti, manus vivificata, brachio roborato à tactu syndonis per fidem sanabatur, sicut mulier sanata erat, quæ tetigit fimbriam vestimenti Jesu; atque gratias agens Domino in mirabilibus suis laudabat eum.

LXIV. *Undalense Monasterium ex parte cœlitus servatum.*

ALio quoque in tempore, Dominus Sanctum suum Pontificem nostrum miranter laudabilem more suo hominibus suis ostendit. Nam supradictum Cœnobium in Undulum, ubi Pontifex noster viam patrum ivit; nobiles quidam exsules cum exercitu causa injuriæ suæ spoliantes, totum combufferunt, excepta una domo, in qua Sanctus Pater noster obiit, quam diligenti cura cum titionibus & lampadibus sine causa accendere nitentur. Nam contra naturam ignes eorum detecti, stipulo, quasi madefactis facibus exstinguebantur. Postremo tamen unus ex iis audaci animo introgressus, fœnum aridum intus facilius accendere putans, vidit hominem ju-

venem stantem in albis, & in sua manu crucem tenentem auream, ille autem, statim ut vidit, stupefactus, & in excessu mentis foras rediens, dixit: Recedamus hinc; ecce Angelus Domini hanc domum defendit. Et ab ea recefferunt. Deinde etiam, quod multorum testimonio comprobatur, erat sepes magna spinea, quæ Monasterium circumcingebat: & eam statim flamma ex hac parte devorante exardescebat usque ad locum, ubi crucem ligneam in loca balnei erectam diximus. Ibi e Regione crucis ignis ille vorax extemplo evanuit: ex altera vero parte Monasterii ignis ardens, per arenam spineam sepe, cito circumiens usque ad Angulum eminus supra dictæ domus, ibique minuato lumine exstinguebatur: ibique ea sola parte sepeis incontaminata manente, homines quoque malevoli supradicti vindicante Deo perierunt. Nam quidam nobilissimi ex his erant cum exercitibus suis post intervallum temporis in clara luce excæcati, nihil videntes, ab hostibus suis improvidi undique coacti, moxque prostrati & occisi sunt: paucique ex sociis eorum evaserunt signo muniti. Tali igitur prodigio sanctus Dei Wilfridus precibus injurias vindicavit.

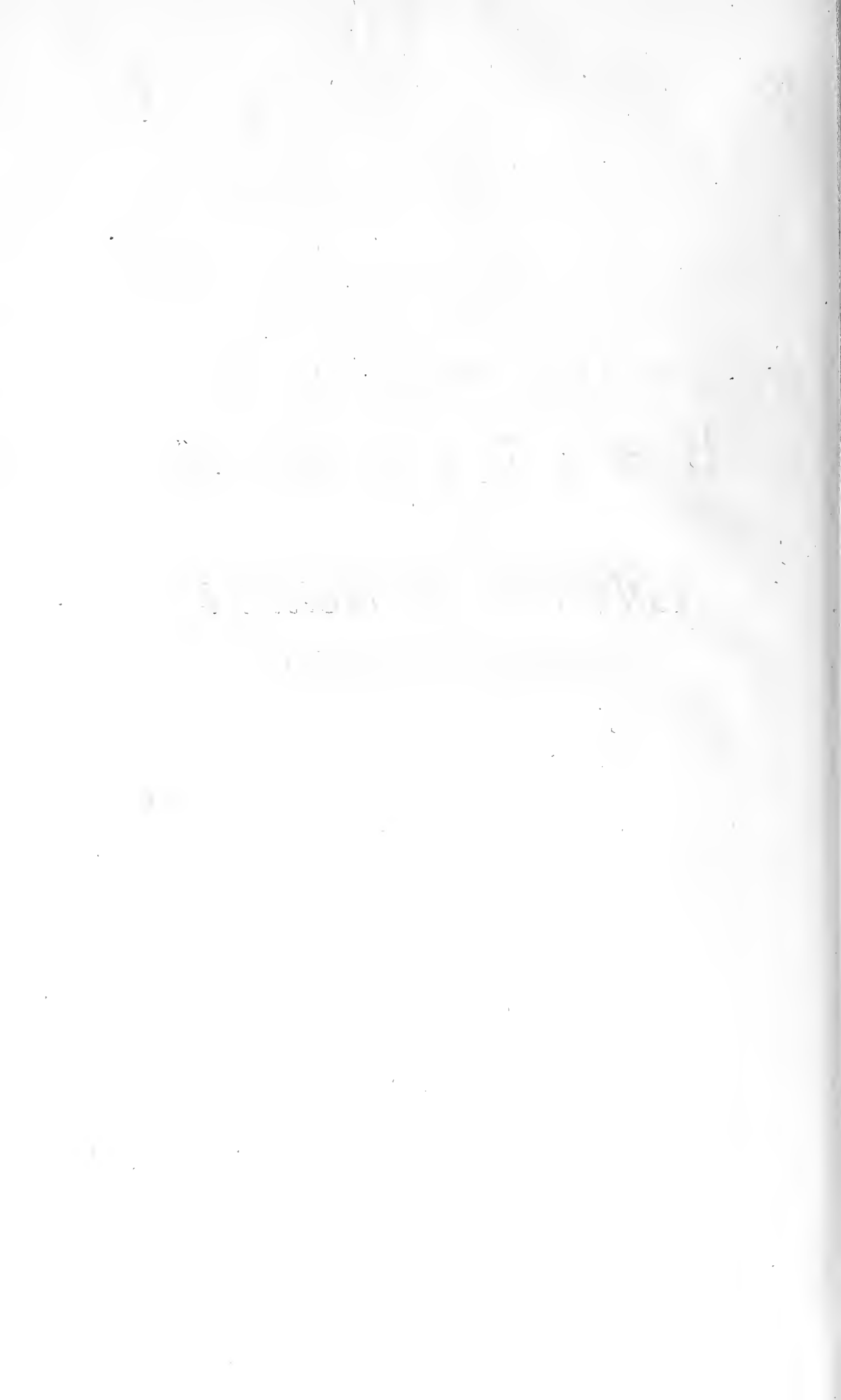
LXV. *De signo circuli.*

Igitur postquam Sanctus Pontifex noster migravit ad Dominum, ubique Abbates ejus cum subjectis suis antiquorum hostium insidias timentes dixerunt: quamdiu vixit optimum caput vitæ nostræ, frequenter à regibus & Principibus Britannia tentationes sustinimus, quibus omnibus propter Sanctitatem Pontificis & sapientiam, multorumque amicorum subsidium, finem venerabilem semper imponere consuevit: nunc autem nostrum est plane perfecteque credere, intercessorem nostrum per signum Sanctæ crucis coæquari Apostolis Dei Petro & Andrea, quos maxime diligebat, & quibus substantiam suam cum subditis dedicavit, in conspectu Dei sine cessatione nostræ defensionis tutorem existere. Et mox hujus credulitatis signum in cælo apparuit. Nam anniversaria die Pontificis nostri, undique Pontifices nostri, undique Abbates, suos ab oriente & Occidente, ab Aquilone & Austro ad solemnem diem congregantes, in unum convenerunt, vigiliisque vespere facientes in Ecclesia, ubi membra S. Episcopi nostri requiescunt. Fratribus vero quibusdam 2^a hora foris stantibus, hebetioris ingenii, signum in cælo apparuit: cujus visionem alternatim usque mane reticuerunt. Crastina die audientes nuntiatum, grave tulerunt, mussitantes pro peccatis suis sibi non esse revelatum. Cujus honestate levamen & solamen mox subvenit. Nam cum solemnitatis convivio & cœna finita in crepusculo vespertino Abbates cum omni familia ad Completorium orationis exierunt; statim in cælo signum admirabile viderunt, quod est candidum circulum totum Cœnobium circumdans, quasi per diem arcus cœli absque variis coloribus. Namque hujus candidi circuli principium incipiens à cornibus basilicæ nostræ Sancto Petro dedicatæ, è regione ubi membra nostri Episcopi requiescunt, in Australem tendens dexteramque partem Cœnobii, ample circumiens usque ad Aquilonem pervenit. Deinde continuato circulo in Euro-notum orientis cœli sursum adhærens finem defixit, nos vero adorantes laudavimus Dominum mirabilem in sanctis suis, perspicue intelligentes murum auxilii divini circa vineam familiæ Domini electam, sicut evidenter de nobis timentibus rei eventus probavit. Nam quia in omnibus regnis citra ultraque Umbrensum vita nostra sub Abbatibus electis utebatur; fratribus videntibus concurrerunt quasi quidam arcus tendentium & sagittas mittentium, ac in semetipsis retorquentium: nos autem in nomine Domini magnificabimur.

E U L O G I U M
B R I T A N N I Æ
S I V E

Historia Britonum

Auctore, NENNIO.

N E N N I I

Historia Britonum.

Incipit Historia *Nennii* Britonum Historiographi in Historia Britonum.

U MILIS Servorum Christi minister & servus Nennius, Dei gratia Sancti Elboti discipulus, cunctis veritatis obauditoribus, salutem. Vestrae sit notum charitati, quod cum rudis eram ingenio, & idiota sermone, haec pro modulo meo, non proprio nitens scientiae, quae vel nulla vel admodum rara & exilis est, Latinorum auribus idiomatizando tradere praesumpsi: sed partim majorum traditionibus, partim scripti, partim etiam monumentis veterum Britanniae incolarum, partim & de annalibus Romanorum; insuper, & de Chronicis sanctorum Patrum, scil. Jeronymi, Prosperi, Eusebii; necnon & de historiis Scotorum Saxonumque, licet inimicorum, non ut volui sed ut potui, meorum obtemperans iussionibus seniorum, unam hanc historiunculam undecunque collectam balbutiendo coacervavi: & remanentes spicas actuum praeteritorum, ne penitus calcatae deperirent, quarum ampla seges quondam extranearum gentium infestis messoribus sparsim praerepta est, posterorum memoriae pudibundus mandare curavi. Quippe multis obnoxius, qui vix aliorum dictamina superficie tenus, prout utile esset, intelligere hucusque quiveram, nedum propria incude sufficiens, sed velut barbarus aliorum linguam infringens temere commerdavi. Attamen internum vulnus circum praecordia volvens egre ferebam, si propriae gentis nomen quondam famosum & insigne, oblivione corrosum fumatim evanesceret. Sed quoniam utcunque historiographum Britannorum me malo esse quam neminem, quamvis adeo plures inveniantur, qui hunc laborem mihi injunctum satius explere poterant; relegentes humili prece posco, quorumcunque aures inconcinnitate verborum offendero, quo veniam majorum voto parenti facili exauditione ex debito se noverint praebituros: Errat namque multotiens impotentis effectus, quem errare, si posset, non fineret fervens affectus: serviat itaque sufficiens charitas, quibus sufficere non potuerit verborum meorum inconcinna simplicitas; nec vilescat in auribus audientium historiae veritas, quam imperito linguae vomere exarare sic ausa est mea rusticitas. Si quidem tutius est, salubrem documenti haustum quolibet vili vasculo ebibere, quam mixtum melle dulcis eloquentiae venenum mendacii aureo poculo praestare. Nec ergo te pigeat diligens lector, excussis verborum paleis, historiae grana horreo memoriae condere; quoniam non quis dicat, aut qualiter dicatur, sed quid dictum sit veritatis testimonio magis attendendum esse probatur. Nam nec contemptibilem aestimat gemmam: postquam de caeno jacuerat extersit, quod suo thesauro dignatus est postmodum adjicere. Cedo namque majoribus & eloquentioribus, quicumque benigno ardore accensi, exaratura barbarizantis lingua materiam, Romanae verriculo eloquentiae planare studuerint, si inconcussam reliquerint historiae columnellam quam statui permanere. Egimus itaque haec nostris infirmioribus subveniundo, non majoribus invidendo, octingentesimo

quingagesimo octavo anno Dominicæ incarnationis: vigesimo verò quarto MERUINI Regis Britonum. Cujus laboris precium majorum precibus recompensari postulo: Sed hæc hæctenus prælibata sufficiant: cætera supplex obedientia pro viribus supplebit.

Explicit Præfatio.

Incipit Apologia NENNII Britonum historiographi gentis Britonum.

EGO NENNIUS Sancti ELBODI discipulus aliqua excerpta scribere curavi, quæ hebetudo gentis Britanniaë dejecerat, quia nullam peritiam habuerunt, neque ullam commemorationem in libris posuerunt, doctores illius Insulæ Britanniaë. Ego autem coacervavi omne quod inveni, tam de annalibus Romanorum quam de Cronicis Sanctorum Patrum, & de scriptis Scotorum Anglorumque, & ex traditione veterum nostrorum; quod multi doctores atque librarii scribere tentaverint; nescio quo pacto difficilius reliquerint, an propter mortalitates frequentissimas vel clades creberrimas bellorum. Rogo ut omnis lector, qui legerit hunc librum, det veniam mihi; quia cujus sum post tantos hæc tanta scribere quasi garula avis, vel quasi quidam invalidus arbiter. Cedo illi qui plus noverit in ista peritia fatis quam ego.

Explicit Apologia gentis Britonum.

Incipiunt Capitula.

I. DE Sex ætatibus Mundi, & quot annos unaquæque tenet.
II. Unde dicta sit Britannia, & à quo sit sic nominata, qualiterque sita, & quot in longum & transversum miliaria habet; quotque civitates in se continet: quot genera hominum intra se sustinet; quotque adjacentes insulas possidet; quibus præstantioribus fluminibus interluitur, per quæ divitias & delicias exterorum Regnorum deferuntur.

III. Quod Britones impleverunt eam à Mari usque ad Mare: & à quo tempore secundum Annales Romanorum inhabitari cœpit: qualiterque Romanorum Sugillatio, quod in nos injuste extorquent, refelli potest: De Ortu etiam Bruti & proavorum ejus, & quid Magus de eo nec dum nato prædixerit.

IV. De Regno Æneæ, Ascanii, Silvii, Bruti & Posthumi: & quod Bruto Britanniam venerit tempore sacerdotis HELI.

V. De adventu Pictorum in Britanniam, & quomodo Orcades Insulas occupaverint & hæctenus obtinuerint.

VI. Quod Scoti ex Hispania venerint; & quo tempore Hiberniam inhabitare cœperint; & qualiter Bartholomeum de Hibernia pestilentia cum suis eraserit; & de quodam Nimec qui postea illo venit, sed & postea cum suis rediit.

VII. De tribus filiis cujusdam militis Hispaniaë, qui Hiberniam applicuerunt: quomodo castellum vitreum in mari viderunt, & illud oppugnantes perierunt. Sed tamen residui eorum cum supervenientibus Hispanis paulatim totam Hiberniam possiderunt.

VIII. Quod nulla certa historia originis Scotorum continetur.

IX. Quamdiu Hibernia inhabitabilis fuit. Et de quodam nobili Scythæ genere Pharaonis, quem, Rege submerso cum suis, Egyptii expulerunt: quomodo peregrinando vagatus sit. Et quando Hiberniam appulerit:

& quot annos, Tribuni, Dictatores ac Consules Rempublicam obtinuerunt.

X. Qua ætate Britones venerunt ad Britanniam; & qua Scithæ, id est; Scoti, qui nunc dicuntur Hibernenses, ad Hiberniam: & quomodo Britones à Pictis & Scotis impugnati sunt: quo etiam tempore Romani Mouarchiam Mundi adepti fuerint & Scotorum peritiam.

XI. De supputatione annorum Incarnationis Domini, Patricii, Brigidæ, Columkillæ; & quo anno Saxones Britanniam venerint.

XII. Aliud experimentum de ortu Britonum indigenarum traditionibus Seniorum, & ex veteribus libris veterum Britonum inventum: Quomodo tres filii Noe diviserunt Orbem terrarum in tres partes post diluuium.

XIII. De nobilitate Britonum, & quod illi de genere Japhet descenderint à quodam Alanio, cujus genealogiam usque ad Adam protoplastum ducit.

XIV. Quomodo Julius Cæsar bis à Britonibus repulsus sit, & quomodo bis victus de Britannia sine pace & censu in fugam rediit.

XV. Qualiter tertio superatis Britonibus Insulam occupavit; Britonesque sibi subvigavit & illos tributarios fecit; censumque reddere coegit.

XVI. Quod in honorem Victoriæ Julii, Mensis Julius, qui & Quintilis, dedicatus sit.

XVII. Quod Claudius Imperator cum magno labore & detrimento, secundò post Julium Britones vicit, & usque ORCADES totam Insulam obsedit; & ubi objerit.

XVIII. Quanto tempore ab incarnatione Domini Britones fidem Christi susceperunt.

XIX. Qualiter Severus Imperator tertius murum trans Insulam ob incursionem Pictorum Scotorumque facere præcepit, & illos à Britonibus divisit, & ubi postea peremptus.

XX. Quomodo Carutius Imperator vindicatus sit Severum, fatiatus sanguine Britonum; & ubi fornicem triumphalem in memoriam suæ victoriæ construxit.

XXI. De Constantio Constantini Magni filio, ubi objerit & sepultus sit. Et quæ semina in pavimento urbis seruerit.

XXII. De Maximo Imperatore, cujus temporibus Sanctus Martinus virtutibus claruit, & quando Imperatores Cæsares nominari desierunt.

XXIII. De Maximiano Tyranno, qui fretus milite Britonum Gratianum occidit Imperatorem, & Britanniam juvenili flore spoliavit, ac Britanniam Minorem, & ad incolatum dedit, sicque eos transmigrare fecit, & quod nunquam postea reverti potuerunt.

XXIV. De secundo etiam Severo, qui solita structura murum alterum, ad arcendos Pictos & Scotos, fieri à Tinmuthe usque ROUVENES præcepit.

XXV. De Constantio, qui Britonibus in Britannia Imperator ultimus præfuit: & quamdiu regnum Romanorum in Britones perduravit, & quando illi Romanos ulterius recipere noluerunt.

XXVI. Quo tempore Britones jugum Romanorum abjecerunt; & quando Nicæna Synodus, Ambrosius, Martinus, Jeronymus, floruerunt, & de Maximiano Tyranno & filio ejus victoriæ: qualiter & ubi interfecti fuerunt. Et quot anni ab initio Mundi & ab incarnatione Christi usque ad illud tempus transierunt.

XXVII. Quot vicibus Britones Romanorum duces occiderunt, & qua calliditate eos tum semper ad auxilia sibi ferenda provocaverunt. Et quot annis Britones sub dominio Romanorum fuerunt.

XXVIII. Quod ab expulsiōne Romanorum usque ad adventum Saxonum, per annos videlicet XL, tota Britannia sub maximo metu fuit. Et quando

quando Vortigernus Rex impius regnavit; quot timoribus quantisque anxietatibus oppressus extitit: quoto anno à Passione Domini Saxones suscepit, & Insulam Tanet ad inhabitandum tradidit; & de profapia etiam Hengist, & quomodo Britanniam venit, & quomodo imperium Romanorum super Britones omnino esse desit.

XXIX. Quando sanctus Germanus fidem prædicaturus Britanniam venerit, & Pelagianam hæresim extirpavit, damnavit, & omnino destruxit.

XXX. De Benli Rege infideli & Tyranno, qui sanctum Germanum recipere noluit, sed aditum domus suæ prohibuerit.

XXXI. De servo qui eum ad hospitium invitavit, & de vitulo nocte occiso, cocto & comesto, & mane coram matre vivo sano & integro invento.

XXXII. De quodam viro ab eo baptizato, & juxta ejus vaticinium mox defuncto, & ab angelo Dei suscepto.

XXXIII. Qualiter hospitis sui filios de opido educi præcepit, & nocte ipsa arcem cum Rege ignis de cælo funditus consumpsit.

XXXIV. Quomodo vir ille qui sanctum hospitio recepit credidit, & baptizatus fuit, & juxta verbum ejus de servo Rex factus est: de Regno Powiforum & omnibus filiis ejus.

XXXV. Qualiter Britones annonas Saxonibus promiserunt, ut pro eis adversus hostes, scilicet Pictos & Scotos, dimicarent, sed postea facere noluerunt.

XXXVI. Qualiter Rex Vortigernus Romwennam filiam Hengisti adamaverit & duxerit, & Cantiam sibi in dotem dederit.

XXXVII. Qualiter Hengistus Ottam filium suum, & Ebissam filium Hors fratris sui, ad aquilonales partes Britanniae invitavit, & quam feditiosè gens Saxonum per Hengistum postea clam & parumper venerit.

XXXVIII. Quomodo Rex Vortigernus filiam suam propriam violaverit, & de ea filium genuerit, & crimen in Episcopum retorquere voluerit, & sancto Germano imperanti in Concilio coram omnibus ab infante proditum scelus illius sit, & sic à beato Germano & omni Conventu damnatus sit.

XXXIX. Quale Consilium Britones Regi Vortigerno dederint.

XL. Quomodo cum Magis suis locum castelli quærens, SNAUDUNE, id est Mons Nivis, reperit, sed omnis collecta materies tertio subito terra dehiscente absorpta sit.

XLI. Quomodo Rex Vortigernus Magos suos consuluit, qui ei responderunt, dicentes, se non posse arcem ædificare, nisi prius aspergeretur sanguine alicujus pueri, qui sine Patre conciperetur.

XLII. De Puero sine patre quæsitò & invento: quid de stagno sub terra posito, vase, tentorio & Draconibus, & eorum duello prædixerit, & qualiter hæc omnia exposuerit.

XLIII. Qualiter Rex Vortigernus Ambrosio arcem dedit quam ædificare non potuit.

XLIV. De Vortemir filio Vortigerni Regis, qualiter Saxones cum Principibus eorum, interfecto Hors, viriliter pepulit, & per quinquennium abegit.

XLV. De tribus bellis principalibus, quæ Vortemir contra Saxones gessit: & quid moriens de se sepeliendo præceperit.

XLVI. Qualiter post obitum Vorthemir, Vortigernus iterum Saxones recepit, & de simulata pacis concordia per Saxones erga Britones.

XLVII. Quomodo ipse Vortigernus dolo à Saxonibus captus fuerit, & suggestione Hengisti Vortigernum redimere se solum coegerunt, & quas terras pro redemptione sua acceperint, & qua fraudulentia Saxones cultellis Britones trecentos viros optimos occiderunt.

XLVIII. De secundo adventu sancti Germani in Britanniam, & qualiter

ter fugientem Vortigernum ut ei fidem prædicaret, sanctus Germanus sollicitè subsequutus sit, & nocte igne de cælo cadente Rex in arce cum suis crustus fuit.

XLIX. Quod quædam assertio sit, quod cor ejus ex dolore crepiterit.

L. Item, aliorum opinio astruit quod terra cum deglutiverit, cum nihil de eo, vel suis residuum inveniri in terra potuerit.

LI. Quod quatuor filios Vortigernus habuerit, & de sancto Fausto quem de filia sua genuerit.

LII. De Vortigerni progenie, & retrograda proavorum, tritavorum, & atavorum ejusdem serie.

LIII. De reditu sancti Germani, & captivitate sancti Patricii; & quomodo Romam jerit & plura didicerit; & Paladius Scotis prædicaturus apud Pictos objerit.

LIV. Quod angelo monente ad Scotos convertendos sanctus Patricius missus sit.

LV. Ubi & à quibus sanctus Patricius Episcopus ordinatus sit, ibique nomen suum immutaverit.

LVI. Quod prius Britonibus prædicaverit, & deinde in Hiberniam migraverit.

LVII. Quo anno Incarnationis Dominicæ incepit ibi prædicare, vel cujus Regis tempore & quot annos prædicaverit, vel quanta miracula perpetraverit.

LVIII. Quæ scripserit, quot Episcopos Ecclesiæ vel Presbyteros consecraverit: quot Regis & hominum Millia baptizaverit, & ubi per dies quadraginta jejunaverit & oraverit.

LIX. Quod tres petitiones in acervo Ely à Domino impetraverit, & in specie avium animas Hibernensium fidelium ad se convenisse viderit.

LX. Quod quatuor, & quibus modis sanctus Patricius Moyfi Legislatori comparetur & æquiparetur.

LXI. De morte Hengisti, & quod post ejus obitum Otta filius ejus tenuit Regnum Cantuariensium.

LXII. De Arturo Rege belligero, & de duodecim bellis quæ adversus Saxones habuit. Et de Imagine sanctæ Mariæ in qua triumphaverit, & quot adversariorum uno impetu prostravit.

LXIII. Quod Saxones semper & sine intermissione de Germania contra Britones auxilium petebant, & multipliciter augebantur, & secum Reges ut regnarent super eos deducebant, usque ad Ida qui primus regnavit in Bernicia.

LXIV. De Ida primo Northumbrorum Rege, & ejus genere, & de sancti Paulini Archiepiscopi baptismate.

LXV. Quæ sint nomina vigesimarum octavarum Civitatum præcipuarum Britannia.

Expliciunt Capita.

Incipit Historica Orthographia de Sex ætatibus Mundi.

C A P. I.

A Principio mundi usque ad diluuium anni sunt $\bar{\text{II}}$. CC. XLII. Adiluuio usque ad Abraham anni sunt DCCCC. XLII. Ab Abraham usque ad Moysem anni sunt DCXL. A Moyse usque ad David D. anni. Et à David usque ad Nabuchodonosor anni sunt D. LXIX.

Ad Adam usque ad transmirationem Babylonix anni computantur $\bar{\text{IV}}$. DCCLXXIX. A transmiratione Babylonis usque ad Christum D. LXIII. Ab Adam vero usque ad Passionem Domini nostri Jesu-Christi anni sunt $\bar{\text{V}}$. CC. A Passione autem Christi peracti sunt anni DCCC. Ab Incarnatione autem ejus anni sunt DCCCXXXII. usque ad tricesimum annum Enarauth Regis Monix, id est, Mon, qui regit modo regnum Wenedociæ regionis, id est, Guernet. Fiunt igitur anni ab exordio Mundi usque in annum præsentem $\bar{\text{VI}}$. C. VIII.

Prima mundi ætas ab Adam usque ad Noe.

Secunda à Noe usque ad Abraham.

Tertia ab Abraham usque ad David.

Quarta ætas à David usque ad Danielem.

Quinta à Daniele usque ad Johannem Baptistam.

Sexta à Johanne Baptista usque ad iudicium, quando veniet Dominus **JESUS CHRISTUS** iudicare vivos & mortuos, & seculum per ignem. Britannix igitur experimentum juxta traditionem veterum explicare curabo.

Incipit Historia NENNII Britonum Historiographi de prima inhabitatione Britonum Britannicæ In- sule.

C A P. II.

Britannia Insula [à Britone filio Hifcionis, qui fuit filius Alani de genere Japhet, dicta est, vel ut alii dicunt] à quodam Bruto Consule Romano vocatur: Hæc autem surgit ab Africa brumali ad occidentem vergens DCCC in longitudine Millium, CC in Latitudine porrigit spatium. In ea sunt XXVIII Civitates, & innumerabilia promontoria, cum innumeris Castellis ex lapidibus & lateribus fabricatis: in ea prius habitabant quatuor gentes, Scoti, Picti, atque Saxones, & Britones. Tres magnas Insulas habet, quarum una vergit contra Armoricas gentes [id est, ultra marinos Britones] & vocatur With, quam Britones insulam Gueid vel Guith [*vocant*] quod Latine divortium dici potest. Secunda sita est in umbilico Maris, inter Hiberniam & Britanniam, vocaturque nomen ejus Eubonia, Man. Tertia sita est in extremo limite Orbis Britannix ultra Pictos, & vocatur Orcania Insula. Sic in proverbio antiquo dicitur, quando de iudicibus vel Regibus sermo fit, iudicavit Britanniam cum tribus Insulis: sunt in ea multa flumina, quæ confluunt ad omnes partes, id est, ad orientem, ad occidentem, ad meridiem, ad septentrionem. Sunt tamen duo flumina præclariora cæteris fluminibus, Tamisia & Severnia, quæ duo brachia Britannix, per quæ olim rates vehantur ad deportandas divitias, causa negotiationis.

CAP. III.

BRitones enim jam olim impleverunt eam, & judicaverunt à Mari usque ad Mare [id est, à Totenes usque ad Catenes] si quis scire voluerit quo tempore post diluvium habitata est [hæc Insula] hoc experimentum bifarie inveni. In Annalibus autem Romanorum sic scriptum est. Æneas post Trojanum bellum cum Ascanio filio suo venit ad Italiam; & superato Turno, accepit Laviniam filiam Latini Regis, filii Fau-ni, filii Pis-ci, filii Saturni, in conjugium. Et post mortem Latini, Regnum obtinuit Latinorum. Ascanius autem Albam condidit, & postea uxorem duxit, & peperit ei filium nomine Silvium. Silvius autem duxit uxorem, & gravis fuit; & nuntiatum est Æneæ quod nurus sua gravis esset; & mi-sit ad Ascanium filium suum, ut mitteret Magum suum ad considerandam uxorem, & exploraret quid in utero haberet, si masculum vel foemina-m. Et venit Magus, & consideravit mulierem, & reversus est: dixitque As-canio Æneæ filio quod masculum haberet uxor ejus in utero, & foetus e-jus erit fortis, quia occidet, inquit, patrem & matrem suam, & erit exo-sus omnibus hominibus. Propter hanc vaticinationem occisus est Magus ab eis. Et sic evenit ut in nativitate illius mulier est mortua, & nu-tritus est filius, vocatumque est nomen ejus Bruto [Bruto verò fuit filius Silvii, filii Ascanii, filii Æneæ, filii Anchisæ, filii Capen, filii Asaraci, fi-lii Trois, filii Eriectomi, filii Dardani, filii Jovis de genere Cam, filii ma-ledicti videntis, & ridentis patrem Noe. Tros vero duos filios habuit, Ilium Asaracumque. Ilius condidit Ilium Civitatem, id est, Trojam primò, genuitque Lamedon; ipse est pater Priami. Asaracus autem genuit Capen, ipse est pater Anchisæ, Anchisæ genuit Æneam. Ipse Æneas pa-ter Ascanii] Post multum enim intervallum temporis, juxta vaticinationem Magi, dum ipse luderet cum aliis, inopino ictu sagittæ occidit patrem suum, non de industria, sed casu. Propter hanc causam expulsus est ab Italia: & Ariminis fuit: & venit ad Insulas Maris Tyrreni, & ex-pulsus est à Græcis pro causa occisionis Turni, quem Æneas occiderat, & pervenit usque ad Gallos, & ibi condidit Civitatem Turonorum. [Et vocavit eam à nomine cujusdam militis sui, qui vocatur Turnus] & po-stea ad istam venit Insulam, quæ à suo nomine accepit nomen, id est, Bri-tanniam, & implevit eam cum gente sua, & habitavit ibi: ab illo siqui-dem tempore habitata est Britannia usque in hodiernum diem.

CAP. IV.

Æneas autem regnavit tribus annis apud Latinos. Ascanius annis xxxvii; post quem Silvius Æneæ filius regnavit annis xii. Post-humus annis xxxix, à quo Albanorum Reges Silvii sunt appellati; cujus frater erat Brito. Qui Brito regnabat in Britannia, tempore quo Heli sa-cerdos judicabat Israellem, & tunc arca Domini ab alienigenis possideba-tur; Posthumus verò frater ejus, ut diximus, apud Latinos regnabat.

CAP. V.

Post intervallum annorum multorum non minus dcccc. Picti ve-nerunt & occupaverunt insulas, quæ Orcades vocantur; & postea ex insulis affinitimis vastaverunt non modicas & multas regiones, occupave-runtque eas in siniftrali plaga Britannia, & manent usque in hodiernum diem. Ibi tertiam partem Britannia tenuerunt, & tenent usque nunc.

C A P. VI.

Novissime autem venerunt Scoti à partibus Hispaniæ ad Hyberniam. Primus autem homo venit Bartholomeus cum mille hominibus, tam viris quam mulieribus, & creverunt usque ad quatuor millia hominum: & venit super eos mortalitas, & in una septimana omnes perierunt, & non remansit ex illis nec unus. Secundus venit ad Hyberniam Nimech quidam filius agnominis, qui fertur navigasse super mare annum & dimidium, & postea tenuit portum in Hybernia, fractis navibus ejus, mansitque ibidem per multos annos, & iterum navigavit cum suis, reversusque est ad Hispaniam.

C A P. VII.

ET postea venerunt tres filii cujusdam militis Hispaniæ cum xxx Chiulis apud illos, cum xxx mulieribus in unaquaque Chiula, & manserunt ibi per spacium anni unius, & postea conspiciunt turrinam vitream in medio Mari; & homines intuebantur super turrinam, & quærebant loqui ad illos, & nunquam respondebant: & ipsi unanimo consensu ad oppugnationem turris properaverunt, cum omnibus Chiulis suis, & cum omnibus mulieribus, excepto una Chiula, quæ quassata erat naufragio, in qua erant viri xxx, totidemque mulieres. Aliæ naves navigarunt ad expugnandam turrinam, & dum omnes descenderunt in littore, quod erat circa turrinam, operuit illos mare, & demersi sunt, nec unus ex omnibus illis evasit. De familiâ vero illius confractæ Chiulæ, quæ relicta est ut diximus per confractionem, tota Hybernia repleta est usque in hodiernum diem.

C A P. VIII.

ET postea venerunt paulatim à partibus Hispaniæ, & tenuerunt Regiones plurimas. Novissime venit Clamhoctor, & ibi habitavit cum omni gente sua usque hodie, [nulla tamen certa historia originis Scotorum reperitur.] In Britannia quoque Historeth Istorini filius tenuit Dalriectam cum suis. Builc autem tenuit Euboniam Insulam cum suis; filii autem Vethan obtinuerunt regionem Dimectorum [ubi civitas est quæ vocatur Nimeu.] Et in aliis regionibus se dilataverunt, i. e. *Gurber cet Guely*, donec expulsi sunt à Cuneda, & à filiis ejus, ab omnibus regionibus Britannicis.

C A P. IX.

SI quis scire voluerit quanto tempore fuit inhabitabilis & deserta Hybernia, sic mihi peritissimi Scotorum nuntiaverunt. Quando venerunt filii Israel transeundo rubrum Mare, venerunt Ægyptii & secuti sunt eos, dimerisque in Mari, ut Scriptura refert. Erat in illis diebus vir nobilis de Scythia cum magna familia apud Ægyptios, expulsus regno suo, & ibi erat quando Ægyptii merfi sunt: ipse non ivit ad persequendum populum Domini. Illi autem qui superfuerant inierunt consilium ut expellerent illum, ne regnum illorum obsideret & occuparet, quia fratres illorum submersi erant in rubro Mari, sicque expulsus est. [Iste gener Pharaonis erat, i. e. Mas Scotæ filiæ Pharaonis, à qua ut fertur Scotia fuit appellata.] At ille per xl & duos annos ambulavit per Africam, & venit ad aras Philistinorum per Lacum Salinarum, & venit inter Rusicadam, & montes Azare, & venit per flumen Malva, transitque per

per maritimam ad columnas Herculis, navigans per Mare Tyrrenum: & applicuit ad Hispaniam, habitavitque ibi per multos annos, & crevit, nimisque multiplicatus est; & gens ejus multiplicata est. Et postea venerunt ad Hiberniam, post mille duobus annis post merfionem Ægyptiorum in Mari rubro, & venerunt ad Regiones Dalrieta, in tempore quo regnabat Brutus apud Romanos, a quo Consules esse cœperunt, deinde Tribuni plebis ac Dictatores. Et postea Consules rursus Rempublicam obtinuerunt per annos ccccxlvii, quæ prius regia dignitate damnata fuerat.

C A P. X.

Britones venerunt in tertia ætate Mundi ad Britanniam, Scythæ autem, i. e. Scoti, in quarta ætate Mundi obtinuerunt Hiberniam. Scythæ autem, qui sunt in occidente, & Picti de aquilone pugnabant unanimiter & uno impetu contra Britones indefinenter; quia sine armis utebantur Britones. Et post multum intervallum temporis, Romani Monarchiam totius Mundi obtinuerunt.

C A P. XI.

A primo anno quo Saxones venerunt in Britanniam usque ad annum IIII Mervini Regis supputantur anni ccccxxix. A Nativitate Domini nostri Jesu Christi usque ad adventum sancti Patricii ad Hiberniam ccccvii anni numerantur: à morte Patricii usque ad obitum sanctæ Brigidæ lx. anni sunt. A Nativitate Columkillæ usque ad obitum sanctæ Brigidæ iii sunt anni. Initium Compoti. xxiii Cylci decemnovennales ab incarnatione Domini usque ad adventum sancti Patricii in Hiberniam; & ipsi anni efficiunt numerum ccccxxxvii annorum. Ab adventu Patricii in jam dictam Insulam, usque Cyclum decemnovennalem in quo sumus, xxii sunt Cycli, i. e. ccccxxi; & sunt iii anni in ogdoade usque in hunc annum.

C A P. XII.

Aliud experimentum inveni de isto Bruto ex veteribus libris veterum nostrorum. Tres filii Noe diviserunt orbem in tres partes post Diluvium. Sem regnavit in Asia, Cham in Affrica, Japhet in Europa. Sic dilataverunt terminos suos in tres partes, quia tot erant fratres. In Asia sunt Provinciæ xv. India, Achaia, Parthia, Syria, Persia, Media, Mesopotamia, Cappadocia, Palæstina, Armenia, Cilicia, Chaldæa, Suria, Ægyptus, Lydia. In Affrica sunt Provinciæ xii. Libya, Cirmi, Pentapolis, Æthiopia, Tripolitana, Byzantia, Getulia, Natabria, Numidia, Samaria, Syrtes majores & minores. In Europa sunt Provinciæ xiv. Italia, Calabria, Hispania, Alamannia, Macedonia, Tracia, Dalmatia, Pannonia, Polonia, Gallia, Aquitania, Britannia, Hibernia. Aquilonarii, i. e. Australia infra Oceanum.

[Quomodo tres filii Noe, Sem, Cham, & Japhet, diviserunt inter se totum mundum post Diluvium in tribus partibus, & quot Provinciæ sunt in unaquaque parte.

Britones à Bruto dicti, Brutus fuit filius Hifcionis, Hifcion filius Alani, Alanus filius Reæ Silviam, Rea Silvia filia Numæ Pamphili, Pamphilus fil. Ascanii, Ascanius fil. Æneæ, Æneas fil. Anchisæ, Anchises fil. Trois, Tros fil. Dardani, fil. Flire, fil. Juvani, Juvanus fil. Japhet. Iste Japhet vii filios habuit, primus Gomer à quo Galli, secundus Magog à quo Scythæ & Gothi, tertius Aialanus à quo Medi, quartus Juval a quo Græci, quintus Tubal a quo Hebræi, sextus Mefech a quo Cappadoces, septimus Troias a quo Traces. Hi sunt filii Japhet, filii Noe, filii Lamech, & redierunt ad id unde egressi sunt.]

C A P. XIII.

[**P**rimus homo de genere Japhet venit ad Europam, Alanus nomine cum tribus filiis suis] quorum nomina sunt hæc, Hificion, Armenon, Negno. Hificion autem habuit IIII filios, quorum nomina sunt, Francus, Romanus, Alemannus & Brito, a quo primo Britannia habitata est. Armenon autem habuit filios v. Hi sunt, Gothus, Walagothus, Cebidus, Burgundus, Longobardus. Negno autem habuit IIII filios, quorum nomina hæc sunt, Wandalus, Saxo, Bogarus, Targus. Ab Hificione primogenito Alani ortæ sunt quatuor gentes, Franci, Latini, Alemanni & Britones. Ab Armenone autem secundo filio Alani orti sunt Gothi Walagothi, Cebidi, Burgundi & Longobardi. A Negno autem tertio filio, Bogari, Wandali, Saxones & Tarinci. Istæ autem gentes sunt subdivisæ per totam Europam. Alanus autem, ut aiunt, fuit filius Fethevir, filii Ogomun, filii Thoi, filii Boib, filii Simeon, filii Mair, filii Ethac, filii Aurthac, filii Ecthet, filii Oothz, filii Abirth, filii Ra, filii Esra, filii Ifrau, filii Bath, filii Jona, filii Jabath, filii Japhet, filii Noe, filii Lamech, filii Methusalam, filii Enoch, filii Jareth, filii Malaleel, filii Cainan, filii Enos, filii Seth, filii Adam, filii Dei vivi.

Hanc genealogiam inveni ex traditione veterum, qui incolæ fuerunt in primis Britannicæ temporibus; sed redeam nunc ad id unde egressus sum.

C A P. XIV.

ROmani autem, dum acceperunt dominium totius mundi, ad Britannos legatos miserunt ut obsides & censum acciperent ab illis, sicut accipiebant ab universis regionibus, & ab universis Insulis; Britanni autem cum essent Tyranni & tumidi, legationem Romanorum contempserunt. Tunc Julius Cæsar, cum accepisset singulare imperium primus, & obtinisset regnum, iratus est valde; & venit ad Britanniam cum LX Chiulis, & venit in ostium Tamenfis, in quo naufragium perpeffæ sunt naves illius; dum ipse pugnabat contra Dolobellum, qui erat Proconsul Regi Britannico, qui & ipse Rex Bellinus vocabatur, & filius erat Minocani, qui occupavit omnes insulas Tyrreni Maris: & Julius Cæsar reversus est sine victoria, cæsis militibus, fractisque navibus.

C A P. XV.

ET iterum post spatium trium annorum, venit cum magno exercitu sexentisque Chiulis, & pervenit usque ad ostium Tamenfis fluminis, & ibi inierunt bellum, & multi ceciderunt de equis militibusque suis: quia jam dictus Proconsul posuerat sudes ferreas, & semen bellicosum, quæ calcitramenta, i. e. cethilocium, in vada fluminis, [quod] magnum discrimen fuit militibus Romanorum; quia hæc ars invisibilis fuit illis, & discesserunt tunc temporis sine pace. Gestum est tertio bellum juxta locum qui dicitur Trinovantum: & accepit Julius imperium Britannicæ gentis, XLVII annis ante Nativitatem Christi: ab initio mundi v̄. cc. xv. constant anni.

C A P. XVI.

Julius igitur primus in Britanniam pervenit, & regnum & gentem tenuit, & in honorem illius Quintilem mensem Julium debere vocari decreverunt Romani: & idibus Martis Caius Julius Cæsar in Curia occiditur: tenente Octaviano Augusto Monarchiam totius Mundi, & censum a Britannia ipse solus accepit, ut Virgilius: *purpurea intexti tollant aulea Britanni.*

CAP. XVII.

Secundus post hunc Claudius Imperator venit, & in Britannia imperavit XL & VIII annos post adventum Christi: & fragem & bellum fecit magnum, non absque detrimento militum, tamen victor fuit in Britannia, & postea cum chiulis perrexit ad Orcades insulas, & subjecit sibi, & fecit eas tributarias: in tempore illius quievit dari census Romanis à Britannia, sed Britannicis Imperatoribus redditum est. Regnavit autem annis XIII Mensibus VIII, cujus Monumentum in Magantia apud Longobardos ostenditur, ubi dum ad Romam ibat defunctus est.

CAP. XVIII.

Anno Dominicæ Incarnationis CLXIV. Lucius Britannicus Rex cum universis Regulis totius Britannicæ baptismum susceperunt, missa legatione ab Imperatoribus Romanorum, & à Papa Romano Evaristo: [Lucius agnomine Levermaur, id est, Magni Splendoris, propter fidem quæ in ejus tempore venit.]

CAP. XIX.

Tertius fuit Severus, qui transfretavit ad Britannos, ubi receptas Provincias ut ab incursione barbarica faceret tutiores, murum & aggerem a Mari usque ad Mare per latitudinem Britannicæ, id est, per cxxxii Millia passuum deduxit, & vocatur Britannico Sermone Gaaul, per cxxxii Milliarum passus, id est, a Pengaaul, quæ villa Scotice Cenail, Anglice verò Peneltun dicitur, usque ad ostium fluminis Cluth & Cairpentaloch, quo murus ille finitur rustico opere. Severus ille prædictus construxit, sed nihil profuit. Carutius postea reædificavit imperator, & VII castellis munit; interque utraque ostia domumque rotundam politis lapidibus sub ripam fluminis Carun, quod a suo nomine nomen accepit, fornicem triumphalem in victoriæ memoriam erigens, construxit. Propterea jussit fieri inter Britones & Pictos Scotosque. Quia Scoti ab Occidente & Picti ab Aquilone unanimiter pugnabant contra Britones: nam & ipsi pacem inter se habebant, & non multo post intra Britanniam reversus apud Eboracum cum suis ducibus occiditur.

CAP. XX.

Quartus fuit Carutius Imperator & Tyrannus, qui & ipse venit in Britanniam tyrannide, pro occisione Severi cum omnibus Ducibus Romanicæ gentis, qui erant cum eo in Britannia, [et] transverberavit omnes regulos Britonum, & vindicavit valde Severum ab illis, & purpuram Britannicæ occupavit.

CAP. XXI.

Quintus Constantius Constantini magni Pater fuit, & ibi moritur, & Sepulchrum illius monstratur juxta urbem, quæ vocatur Cair Costaint, ut literæ quæ sunt in lapide tumuli ejus ostendunt: & ipse seminavit tria semina in pavimento superdictæ Civitatis, ut nullus pauper in ea remaneret unquam, & vocatur alio nomine Mirmantun.

C A P. XXII.

Sextus Maximus Imperator regnavit in Britannia; à tempore illius Consules esse cœperunt, & Cæsares nunquam postea appellati sunt. Et sanctus Martinus in tempore illo claruit in virtutibus & signis, locutusque est cum eo.

C A P. XXIII.

Septimus Imperator regnavit in Britannia dictus Maximus: ipse perrexit cum omnibus militibus Britonum à Britannia, & occidit Gratianum Regem Romanorum, & imperium tenuit totius Europæ, noluitque dimittere milites, qui cum eo perrexerunt à Britannia, neque ad uxores suas, neque ad filios, neque ad possessiones eorum, sed dedit illis multas regiones, à stagno quod est super verticem montis Jovis, usque ad civitatem quæ vocatur Tantguic. Ipsi sunt ad cumulum occidentalem, i. e. Crutochidenit [Britones namque Armorici, qui ultra mare sunt, cum Maximo Tyranno hinc in expeditionem exeuntes, quoniam redire nequiverant, occidentales partes Galliæ solotenus vastaverunt, nec mingentes ad parietem vivere reliquerunt: acceptisque eorum uxoribus & filiabus in conjugium, omnes earum linguas amputaverunt, ne eorum successio maternam linguam disceret, unde & nos illos vocamus in nostra lingua Letewicion, i. e. semitacentes, quoniam confuse loquuntur.] Hi sunt Britones Armorici, & nunquam reversi sunt ad proprium solum usque in hodiernum diem. Propter hoc Britannia occupata est ab extraneis gentibus, & Cives ejus expulsi sunt; usque dum Dominus auxilium dederit illis: In veteri traditione veterum nostrorum, ut legimus, VII Imperatores fuerunt à Romanis in Britannia. Romani autem dicunt IX fuisse.

C A P. XXIV.

Octavus fuit alius Severus: aliquando in Britannia manebat, aliquando ad Romam ibat & ibi defunctus est.

C A P. XXV.

Nonus fuit Constantinus; ipse regnavit XVI annis in Britannia, & XVII anno imperii sui obiit in Britannia Eboraci, ut ipsi dicunt. Hucusque regnaverunt Romani apud Britones CCC & IX annis. Britones autem dejecerunt regnum Romanorum, neque censum illis dederunt, neque Reges eorum acceperunt ut regnarent super eos, neque Romani ausi sunt ut venirent in Britanniam amplius ad regnandum, quia duces eorum Britones occiderant.

C A P. XXVI.

Iterum repetendus est Sermo de Maximo Tyranno. Gratianus cum fratre Valentiniano regnavit annis tribus. Ambrosius Mediolanensis Episcopus clarus habebatur in Catholicorum dogmate. Valentinianus cum Theodosio regnavit annis VIII. Synodus Constantinopoli CCCC Patrum celebratur, in qua omnes hæreses damnantur. Ieronimus Presbyter Bethleem toto mundo claruit Interpres Catholicus. Dum Gratianus imperium in toto mundo regebat; in Britannia, per seditionem militum, Maximianus Imperator factus est. Quo mox in Gallias transfretante, Gratianus Parisius, Merobaudis magistri militum proditione superatus,

peratus, & fugiens Lugduni captus & occisus est: Maximus Victorem filium suum consortem regni fecit. Martinus Turonensis Episcopus in magnis virtutibus claruit. Post multum intervallum temporis à Valentiniano & Theodosio Consulibus, in tertio ab Aquileia lapide, spoliatus indumentis regalibus sistitur, & capite damnatur: cujus filius Victor ab Argobaste Comite interfectus est intra Galliam: peractis à mundi initio annis v. dc. xc. Ab incarnatione Domini cccxci.

C A P. XXVII.

TRibus vicibus occisi sunt Duces Romanorum à Britonibus. Britones autem, dum anxiantur a barbarorum gentibus, id est, Scotorum & Pictorum, auxilium flagitabant Romanorum. Et dum legati mittebantur magno luctu; & cum sablonibus super capita sua intrabant, & portabant magna munera secum Consulibus, pro admissio scelere occisionis Ducum; & suscipiebant Consules grata dona ab illis. Promittebant ergo Britones cum Sacramento accipere jugum Romanorum, & Romanici juris, licet durum fuisset. Et Romani venerunt cum exercitu maximo ad auxilium eorum, & posuerunt Duces & Imperatores in Britannia. Et composito Imperatore cum Ducibus revertebatur exercitus ad Romam usque; & sic alternatim per cccclix annos faciebant. Britones autem propter gravitatem imperii occidebant Duces Romanorum, & auxilium postea petebant. Romani autem ad imperium auxiliumque, & ad vindicandum veniebant, & spoliata Britannia auro argentoque, cum ære, & omni preciosa veste, & melle, cum magno triumpho revertebantur. Nunc vero ad gentem Saxonum flectendus articulus.

C A P. XXVIII.

FActum est autem post supradictum bellum, quod fuit inter Britones & Romanos, quando Duces illorum occisi sunt; & post occisionem Maximi Tyranni, transactoque Romanorum in Britannia imperio, per xl annos sub metu fuerunt. Gorthigernus regnavit in Britannia, & dum ipse regnabat, urgebatur a metu Pictorum Scotorumque, & a Romano impetu, necnon & a timore Ambrosii. Interea venerunt tres Chiulæ a Germania in exilio pulsæ, in quibus erant Hors & Hengist, qui ipsi fratres erant. Hors & Hengist filii Guitgils, filii Gugta, filii Guecta, filii Vuoden, filii Frealf, filii Fredulf, filii Fuin, filii Folepald, filii Geata, qui fuit ut aiunt filius Dei. Nunquid ipse est Dominus exercituum vel Dominus Deorum, sed unus est ab idolis eorum quæ ipsi colebant. [Hæc est Genealogia istorum Marum de quibus primò creverunt Saxones.] Gortigernus autem suscepit eos benigne, & tradidit eis insulam, quæ lingua eorum vocatur Taneth, Britannico sermone Ruithina, regnante Martiano secundo, quando Saxones a Gortigerno suscepti sunt, anno cccclvii post passionem Christi.

C A P. XXIX.

IN tempore illius venit sanctus Germanus, Antisiodorensium urbis Episcopus, ad prædicandum in Britannia; & claruit apud illos in multis virtutibus, & multi per eum salvi facti sunt; & plurimi increduli perierunt: aliquanta miracula, quæ per illum Dominus fecit, scribenda decrevi.

C A P. XXX.

Primum miraculum de miraculis ejus erat, quidam Rex valde iniquus atque Tyrannus, cui nomen erat Benli, in Regione Ial, & ille vir

sanctissimus Germanus voluit visitare & properare ad iniquum regem, ut prædicaret illi viam salutis. Et cum ipse homo Domini venisset ad ostium urbis cum comitibus suis, venit Portarius & salutavit eos. Qui miserunt eum ad Regem, & Rex durum responsum dedit illis, & cum iuramento dixit, si fuerint vel si manserint usque ad caput anni in ostio portæ meæ arcis, non venient unquam in medio urbis meæ. Dum ipsi expectabant janitorem, ut renunciaret illis Sermonem Tyranni, Sol declinabat ad vesperum, & nox adpropinquabat, quo irent nesciebant. Interea venit unus de servis Regis è medio urbis, & inclinavit se ante virum Domini, & nunciavit illis omnia verba Regis.

C A P. XXXI.

INvitavitque illos ad casam suam, & exierunt cum illo. Quos benigne suscepit, & nihil omnino homo ille habebat in pecudibus, excepta vacca una cum vitulo. Quid ergo? Vitulum occidit, coxit, & posuit ante servum Dei, cæterosque socios ejus; quibus sanctus Germanus præcepit ut non confringeretur os de ossibus vituli, & sic factum est: in crastinum vitulus inventus est ante matrem suam sanus, & vivus, incolumisque, Dei Misericordia & oratione sancti Germani.

C A P. XXXII.

ITerum de mane surrexerunt ut impetrarent aditum urbis juxta portam præstolantes; & ecce vir unus currebat, & sudor illius a vertice usque ad plantas pedum distillabat, inclinans se ante eos. Et dixit sanctus Germanus, Credis in sanctam Trinitatem? Et respondit ille, Credo, & baptizatus est, & osculatus est ab eo. Cui dixit sanctus Germanus, Vade in pace; in ista hora morieris, & Angeli Dei te in aera expectant, ut gradiaris cum illis ad Dominum cui credidisti. Et ipse lætus intravit in arcem, & Præfectus tenuit illum & alligavit: qui ante Tyrannum deductus & interfectus est. Mos enim erat apud nequissimum Tyrannum, nisi quis ante solis ortum venisset ad servitutem, interficiebatur. Et manserunt tota die juxta portam Civitatis, nec impetraverunt ut salutarent Tyrannum.

C A P. XXXIII.

Solito more affuit supradictus servus, & dixit illi sanctus Germanus, Cave ne in hac nocte aliquis de familia tua maneat in arce: iterum reversus est ad arcem, & deduxit filios suos, quorum numerus erat IX; & ipsi ad supradictum hospitium cum Domino suo reversi sunt. Præcepitque sanctus Germanus manere eos jejunos; & clausis januis dixit, Vigilantes estote, & si quid evenerit, in arcem nolite aspiceret, sed orate attentius, & indefinenter ad Dominum nostrum clamate: & post modicum intervalum noctis, ignis de cælo cecidit, & combussit arcem, & omnes qui cum Tyranno erant, nec ultra apparuerunt, nec arx reædificata est usque in hodiernum diem.

C A P. XXXIV.

IN Crastino vir ille, qui sanctum hospitaverat, credit, & baptizatus est cum omnibus filiis suis, & omnis regio cum eis. Nomen viri erat Ketel, & benedixit ei, addiditque & dixit. Non deficiet Dux de femine tuo in æternum: ipse Ketel Durnluc dux; & tu eris Rex ab hodierna die: & sic evenit, & impletum est quod per prophetam dicitur, sus-

citan

citans de pulvere egenum, & de stercore erigens pauperem; ut sedeat cum principibus, & solium gloriæ teneat: juxta verbum sancti Germani Rex de servo factus est, & omnes filii ejus facti sunt Reges, & à femine eorum omnis Regio Pouiforum regitur usque in hodiernum diem.

C A P. XXXV.

FActum est autem, postquam castra metati sunt Saxones in supradicta insula Taneth, promisit Rex supradictus dari illis victum & vestimentum absque defectione; & placuit illis, & ipsi promiserunt expugnare inimicos ejus fortiter. At illi barbari cum multiplicati essent numero, non potuerunt Britones cibare illos: cum postularent cibum & vestimentum sicut promissum illis erat, dixerunt Britones, non possumus vobis dare cibum nec vestimentum, quia numerus vester multiplicatus est; sed recedite a nobis, auxilio vestro non indigemus: ipsi vero consilium fecerunt cum Majoribus suis ut pacem disrumperent.

C A P. XXXVI.

HEngistus autem cum esset vir doctus atque astutus & callidus, cum explorasset super Regem inertem, & super gentem illius, quod sine armis utebantur, inito consilio dixit ad Regem Britannicum, paucissimus, si vis mittemus ad patriam nostram, ut invitemus milites de militibus regionis nostræ, & sit amplior numerus ad certandum pro te & pro gente tua: & Rex hoc idem concessit. Qui illico miserunt, & Legati transfretaverunt trans Scithicam vallem, qui reversi sunt cum Chiulis XVII. Militesque electi venerunt in illis: & in una Chiula venit puella pulchra valde atque decora, hæc erat filia Hengisti. Postquam venissent Chiulæ, fecit convivium Hengistus Guorthigirno Regi, & militibus suis, & interpreti suo, qui vocabatur Cerdicfelmet. [Nullo Britone Britonum sciente Saxoniam linguam, præter istum Britonem: studet qui legit quo eventu evenit ipsi viro intelligere sermonem Saxoniam] Hengistus itaque puellam jussit ministrare illis vinum & ficeram, qui inebriati sunt nimis & saturati. Illis bibentibus, intravit Sathanas in corde Guorthigirni ut adamaret puellam, & postulavit eam à patre suo per interpretem suum, & dixit, omne quod a me postulas impetrabis, licet dimidium regni mei. Et Hengistus inito consilio cum suis senioribus qui secum venerant de insula Oghgul, quid peterent Regi pro puella, unum consilium illis omnibus fuit, ut peterent Regionem, quæ in lingua eorum vocatur Canthgaraland, in nostra autem lingua Chent; & dedit illis, Gnoirangono Rege regnante in Cantia; & inscius erat quod traditum esset regnum ipsius Paganis, & ipse solus in potestatem illorum clam dari: & sic data est puella illi in conjugium, & dormivit cum ea, & adamavit eam valde.

C A P. XXXVII.

Dixit ergo Hengistus ad Regem; ego sum Pater tuus, & consiliator ero tibi, & noli præterire consilium meum unquam, quia non timebis te superari ab uno homine, neque ab ulla gente; gens illa mea valida est. Invitabo itaque filium meum cum fratriuelli suo: bellatores illi sunt viri ut dimicent contra Scotos, & da illis Regiones quæ sunt in aquilone, juxta murum qui vocatur Gual. Et jussit ut invitaret eos: quos & invitavit Ochta & Abisa cum XL Chiulis. At ipsi, cum navigarent circa Pictos, vastaverunt Orchades insulas, veneruntque, & occupaverunt plurimas regiones trans Mare Fresicum, i. e. quod inter nos Scotosque est, usque ad confinia Pictorum. Et Hengistus semper Chiulas ad se paulatim

invitavit, ita ut infulas de quibus venerant absque habitatore relinquerent : cumque gens illius creviffet & in virtute & in multitudine, venerunt ad fupradictam Cantuariam.

C A P. XXXVIII.

ET fuper hæc omnia mala adjiciens Guorthigernus accepit filiam fuam propriam in uxorem fibi, quæ peperit ei filium. Hoc autem cum compertum effet à fancto Germano, venit corripere Regem cum omni Clero Britonum. Et dum conventa effet magna Synodus Clericorum ac Laicorum in uno confilio, ipfe Rex præmonuit filiam fuam, ut exiret ad Conventum, & ut daret filium fuum in finu Germani, diceretque quod ipfe erat pater ejus; ac ipfa fecit ficut edocta erat. Sanctus Germanus eum benigne accepit; & dicere cœpit, pater tibi ero, nec te permittam nifi mihi novacula cum forpice pectineque detur, & ad patrem tuum carnalem tibi dare liceat. Mox ut audivit puer obedivit verbo fenioris fancti, & ad avum fuum, patremque carnalem Guorthigernum perrexit, & dixit illi. Pater meus es tu, caput meum tonde, & comam capitis mei pecte. Ille autem filium, & puero respondere noluit, fed furrexit, iratusque effet vehementer, & ut à facie fancti Germani fugeret quærebat, & maledictus effet, & damnatus à beato Germano & omni Confilio Britonum.

C A P. XXXIX.

Post hæc igitur Rex ad fe invitavit omnes magnates fuos, ut ab eis interrogaret, quid faceret. At illi dixerunt, in extremos fines Regni tui vade, ut arcem munitam construas, in qua te defendas: quia gens quam fufcepiffi invidet tibi, & fraude dolofa te occidet, & univerfas regiones quas amaffi occupabit cum univerfa tua gente post mortem tuam.

C A P. XL.

Poftea vero ipfe Rex arcem cum Magis fuis quæfurus perrexit, & per multas Regiones multasque provincias peragraverunt, & minime quod quærebant reperientes, noviffime ad illam Regionem quæ vocatur Guoienit pervenerunt. Et illo luftrante in montibus Heriri, (id effet, Snaudun Anglicè) tandem in uno montium, locum in quo aptum erat arcem condere adeptus effet. Et Magi ad illum dixerunt Arcem in ifto loco fac, quia tutiffima à barbaris gentibus in æternum erit. Ipfe vero artifices congregavit, i. e. lapidarios, & lapides & ligna congregaverunt: cum vero congregata effet omnis materia, in una nocte omnino ablata effet, tribusque vicibus juffit congregari & nunquam comparuit.

C A P. XLI.

Tunc magos fuos ad fe accerfivit, iftosque percunctatus effet, quæ effet hæc caufa malitiæ, & cur hoc eveniret? At illi responderunt, nifi infantem fine patre inveneris, ut habeas qui occidatur, & arx de fuo fanguine confpergatur, nunquam ædificabitur in æternum.

C A P. XLII.

Rex vero concite legatos fuos ex confilio Magorum miffit in univerfam Britanniam, utrum infantem fine patre invenirent. At illi luftrando omnes provincias regionesque plurimas, venerunt ad Campum Electi, qui effet in regione quæ vocatur Glevifing, & pilæ ludum agebant pueri. Et
ecce

ecce duo inter se litigabant, dixitque alter alteri, O homo sine patre bonum non habebis. Et illi de puero diligenter percunctantes ad pueros ejusque matrem, si patrem haberet. At illa negavit & dixit, nescio quomodo in utero meo est conceptus, sed unum scio quia virum non cognovi unquam; & juravit illis patrem non habere. Timebat ille ne occideretur a Rege iniquo, ideo patrem fateri noluit: qui legati secum eum duxere usque ad Guorthigirnum Regem, quem insinuaverunt Regi eum puerum sic inveniri.

CAP. XLIII.

IN crastino Conventio facta est, ut puer interficeretur: & puer dixit Regi; cur viri tui me ad te detulerunt? Cui Rex ait, ut interficiaris, & sanguis tuus circa arcem istam aspergatur, ut possit ædificari. Respondit puer Regi, quis tibi demonstravit hoc? Et Rex, Magi mei mihi dixerunt. Cui dixit puer, ad me vocentur: & invitati sunt Magi, quibus & dixit, quis vobis revelavit ut ista arx a sanguine aspergatur, & nisi aspergatur a sanguine meo nunquam ædificaretur? Sed hoc cognoscam quis è vobis de me palam fecit. Et iterum puer dixit, modo tibi & enucleabo, Rex, & in veritate tibi omnia pandam, sed ad Magos tuos percunctor, quid in pavimento istius loci est? Placet enim ut tibi ostendant quid sub pavimento habetur: at illi dixerunt, nescimus nos. Et ille dixit, ego comperior, stagnum in medio pavimenti est, venite & fodite & sic invenietis; foderunt itaque & sic invenerunt ut puer prædixerat. Iterum dixit ad Magos, proferte mihi quid est in stagno? Magi filuerunt & non poterant revelare illi; at ille dixit illis, ego vobis propalabo; duo vasa conclusa sunt in eo, & sic invenietis: venerunt & viderunt sic. Et puer ad Magos dixit, quid in vasis clausum habetur? Et ipsi filuerunt, & non potuerunt revelare puero. At ille afferit, in medio eorum tentorium est, separate ea & sic invenietis. Et Rex separari jussit, & sic inventum est tentorium complicatum ut dixerat. Iterum puer interrogavit Magos, quid est in medio tentorii? jam nunc enarrate; & non potuerunt. Dixitque puer, duo vermes sunt in eo, unus albus & unus rufus. Tentorium nunc expandite: & extenderunt, duoque vermes in eo dormientes inventi sunt. Et dixit puer, expectate & considerate quid facturi vermes sunt. Evigilantes autem coeperunt alter alterum expellere insinulque bellare; alius autem scapulas suas ponebat ut alterum usque ad dimidium tentorii, aliquando usque ad oram tentorii pellebat, & sic pugnabant tribus vicibus. Tamen tandem qui infirmior videbatur vermis rufus postea fortior albo fuit, & extra finem tentorii pepulit; tunc victor superatum secutus est trans stagnum, & tentorium evanuit. Post hoc puer Magos percunctatus est, quid significat hoc mirabile signum quod factum est in tentorio? At illi responderunt, nescimus. Et ait puer, En mihi revelatum est hoc mysterium, & ego vobis propalabo. Dixitque puer Regi, Regni tui est figura tentorii, duo vermes duæ sunt gentes. Draco rufus, Draco tuus est, & stagnum figura est hujus Mundi, at ille albus Draco, illius gentis est quæ occupavit regiones & gentes plurimas in Britannia, & pene a Mari usque ad Mare tenebunt. Et postea nostra gens surget, & gentem Anglorum trans Mare viriliter dejiciet.

CAP. XLIV.

TU ergo de ista arce vade, quia ædificare eam non poteris, & multas provincias peragra, ut tutam arcem invenias, ego quidem hic manebo. Et Rex adolescenti dixit, quo nomine vocaris? Ille respondit, Ambrosius vocor, Embreis gleutic esse videbatur. Dixitque Rex, de qua pro-

genie ortus es? At ille, unus de Consulibus gentis Romanicæ est pater meus. Tunc Rex dedit illi arcem cum omnibus Provinciis plagæ Occidentalis Britannicæ. Et ipse cum Magis suis ad sinistram plagam pervenit, & usque ad Regionem quæ vocatur Guennesi affugit, & urbem quæ vocatur nomine suo Cair-Guorthigirn ædificavit. Guasmoric juxta Lugubaliam ibi ædificavit, urbem scilicet quæ Anglicè Palmecustre dicitur.

C A P. XLV.

INterea Guortemir filius Guorthigirni cum Hengist & Horso & illorum gente potenter pugnabat, & eos usque ad insulam quæ dicitur Tarneth expulit, illosque illic tribus vicibus conclusit, percussit, obsedit, comminuit, terruit. Ipsi itaque legatos trans Mare usque in Germaniam miserunt, vocando Chiulas cum ingenti numero virorum bellatorum & fortium. Et postea pugnabant contra Reges gentis nostræ: aliquando vincebant, & dilatabant terminos suos; aliquando vincebantur & expellebantur. Et Guorthemir quatuor bella contra eos avide gessit. Iste Guorthemir filius Guorthigirni in Synodo habita apud Guartherniaun, postquam nefandus Rex, ob incestum quem cum filia commiserat, à facie Germani & Clericorum Britannicæ in fugam iret, patris nequitia consentire noluit: sed rediens ad sanctum Germanum ad pedes ejus cecidit veniam postulans, atque pro illata à patre suo & sorore sancto Germano calumnia, terram ipsam, in qua prædictus Episcopus obprobrium tale sustinuit, in æternum suam fieri sanxivit. Unde & in memoriam sancti Germani Guarrenniaun nomen accepit, quod Latine sonat calumnia juste retorta; quoniam cum Episcopum vituperare putaverat, semet ipsum vituperio affecit. Guortemir vero accepto regno hostibus viriliter obstitit, qui tantæ magnitudinis esse & virtutis dicebatur, ut si quando iratus in bello dimicaret, accepta arbore cum frondibus funditus extirparet, & cum ea solotenus adversarios prosterneret: cum tali ille arbore Horsam satellitem bellicosum contractis in alterutrum armis pene defectis viribus prostravit, cæterosque in fugam versos ut stipulas terræ allidit, & ex omnibus finibus Britannicæ expulit, & per quinquennium postea insulam intrare non audebant usque ad obitum Guortemir.

C A P. XLVI.

PRimum bellum super flumen Derevent. Secundum bellum super Vadum, quod dicitur in lingua eorum Episford, in nostra autem lingua Sathenegabail. Et ibi cecidit Horsa cum filio Guorthigirn, cujus nomen erat Catigirnus. Tertium bellum in Campo juxta lapidem tituli, qui est super ripam Gallici Maris, statutum; & barbari victi sunt, illeque victor fuit, & ipsi in fugam usque ad Chiulas suas reversi sunt, in eas muliebriter intrantes. Ille autem post modicum intervallum temporis mortuus est: & ante mortem suam ad familiam suam animadvertit, ut illius Sepulchrum in portu ponerent, à quo exirent super Maris ripam, in quo vobis commendo: quamvis in alia parte portum Britannicæ teneant, & habitaverunt, tamen in ista terra in æternum non manebunt. Illi autem mandatum ejus contempserunt, & eum in loco in quo imperaverat illis non sepelierunt: in Lincolnia enim sepultus est. At si mandatum ejus tenuissent, proculdubio per orationes sancti Germani quicquid petierant obtinissent. At barbari magnopere reversi sunt; cum Guorthigirnus amicus illorum erat pro uxore sua, & nullus illos abigere ultra audacter valuit. Quia non de virtute sua Britanniam occupaverunt, sed nutu divino; contra voluntatem Dei quis resistere nitatur? Sed quomodo voluit, Dominus fecit, & ipse omnes gentes gubernat & regit.

CAP. XLVII.

FActum est autem post mortem Guorthemir Regis Guortigirni filii, & post reversionem Hengisti cum suis turmis, fallax consilium hortati sunt, ut dolum Guortigerno cum exercitu suo facerent. At illi legatos ut pacem impetrarent miserunt, & ut perpetua amicitia inter illos fieret: & Vortigirnus cum suis majoribus natu consilium fecerunt, & scrutati sunt quid facerent; tandem consilium omnibus fuit ut pacem facerent: & Legati Saxonum reversi sunt: postea verò conventum adduxerunt, ut ex utraque parte Britones & Saxones in unum sine armis convenirent statutum est, & amicitia firma ad invicem esset.

CAP. XLVIII.

HEngistus nequissimus omni familiæ suæ jussit artavum suum sub pedē suo in medio ficonis sui poneret, & quando clamavero ad vos & dixerō, En Saxones NIMED EURE SAXES, id est, cultellos vestros de ficonibus vestris deducite, & in illos irruite, & fortiter contra resistite; Regemque eorum nolite occidere, sed eum, pro causā filiæ meæ, quam dedi illi in conjugium, tenete: quia melius est nobis ut ex manibus nostris redimatur. Et conventum adduxerunt, & in unum convenerunt: Saxones autem amicabiliter locuti sunt, & mente interim vulpino more agebant, & vir juxta virum socialiter federunt. Et Hengistus sicut dixerat vociferatus est, & omnes seniores ccc Guortigirni Regis sunt jugulati; ipseque solus captus & catenatus est; ac regiones plurimas pro redemptione animæ suæ tribuit illis, id est, Eastsexæ, Suthsexæ, Midelfexæ, ut ab illicita conjunctione se separaret.

CAP. XLIX.

Sanctus vero Germanus Guorthigirno prædicabat, ut ad Dominum se converteret: at ille usque ad regionem, quæ à nomine suo acceperat nomen, scil. Guorthigirnianum, miserabiliter aufugit, ut ibi cum mulieribus suis lateret. Sanctus itaque Germanus eum persecutus est cum omni Clero Britonum, & ibi xl diebus totidemque noctibus mansit, & super petram orabat, ibique die ac nocte stabat. Et interim Guortigirnus usque ad arcem Guortigirni, quam ædificaverat & nomen suum imposuerat, i. e. Din Gurtigirn, atque in regione Dimetorum juxta flumen Teibi ignominiosè abscessit. Solito autem more sanctus Germanus eum secutus est, & ibi jejunos cum omni Clero suo tribus diebus totidemque noctibus casualiter mansit; in quarta vero nocte Arx tota, circa mediæ noctis horam, per ignem de cælo missum ex improvisu cecidit, ardente igne cœlesti, & Guorthigirnus, cum omnibus qui cum eo erant, & cum uxoribus suis deficit: hic est finis Guortigirni, sicut in libro beati Germani reperi, alii autem aliter dixerunt.

CAP. L.

Postquam exosi fuerunt illi omnes homines gentis suæ pro piaculo suo inter potentes & impotentes, inter servum & liberum, inter Monachos & laicos, inter parvum & Magnum, & ipse dum de loco ad locum vagus iret, tandem cor ejus crepuit, & defunctus est non cum laude.

C A P. LI.

ALii autem dixerunt terram apertam esse, quæ eum deglutivit, in nocte in qua combusta est Arx circa eum, quia non sunt inventæ ullæ reliquiæ illorum qui combusti sunt cum eo in Arce.

C A P. LII.

TRes filios habuit, quorum nomina hæc sunt, Guorthemir qui pugnavit contra barbaros, ut supra scripsi. Secundus Cantegirnus. Tertius Pascent, qui regnavit in duabus Regionibus, i. e. Buelt & Guortigermanum, post mortem patris sui, largiente Ambrosio, qui fuerat Rex in omnes regiones Britannia. Quartus fuit Faustus, qui illi de filia sua natus est, quem sanctus Germanus baptizavit, enutrivit, atque docuit; & condidit locum magnum super ripam fluminis, quod vocatur Renis, & manet usque hodie: & unam habuit filiam, quæ ut diximus mater fuit sancti Fausti.

C A P. LIII.

Hæc est genealogia illius quæ ad initium retro currit. Firmwail. Ipse est qui regit modo in regione Guortigirmanum: filius est Theudubr. Ipse Theudubr est Rex. Buelt regionis: Theudubr filius Pascent Mac Appuocan, Mac Moriud, Mac Eldat, Mac Eldoe, Mac Paul, Mac Mepric, Mac Briecat, Mac Pascent, Mac Guorthigirn, Mac Guortheneu, Mac Guitaul, Mac Guitolin, Mac Apglowi, bonus Paulus Mauron. Tres fratres fuerunt filii Gloui, qui ædificavit urbem magnam super ripam fluminis Sabrinæ, quæ vocatur Britannico Sermonem Cair-Gloui, Saxonice autem Gloucestre. [Satis dictum est de Guorthigerno, & de regno suo & de gente ejus.]

C A P. LIV.

Beatus vero Germanus reversus est post mortem Guorthigirni ad patriam suam; & sanctus Patricius erat in illo tempore captivus apud Scotos, & Dominus illius dicebatur Melchu, & porcarius cum illo erat, & in XVII. anno ætatis suæ de captivitate reversus est, & nutu Dei eruditus est in sacris literis. Ac post Romam usque perrexit, & per longum spatium ibidem mansit ad legendum scrutandaque mysteria Dei, sanctasque percurrit Scripturas. Nam cum ibi esset per annos plurimos, missus est Palladius Episcopus primitus à Celestino Papa Romano ad Scotos in Christum convertendos, qui prohibitus à Deo per quasdam tempestates, quia nemo potest quicquam accipere in terra nisi de Coelo datum illi fuerit. Et profectus est ille Palladius de Hibernia, pervenitque ad Britanniam, & ibi defunctus est in terra Pictorum.

C A P. LV.

Audita morte Palladii Episcopi, Patricius, Theodosio & Valentiniano regnantibus, à Celestino Papa Romano & Angelo Dei, cui nomen erat victor, monente & Germano sancto Episcopo, ad Scotos convertendos in Christum mittitur.

C A P. LVI.

Misit ergo Germanus cum illo seniorem Segerum Episcopum ad Amatheum Regem in propinquo habitantem. Ibi sanctus erat sciens omnia

omnia quæ ventura essent illi, & illic gradum Episcopalem à Matheo Rege & à sancto Episcopo accepit, nomenque quod est Patricius sumpsit ibi, quia Maun prius vocabatur. Agrilius presbyter, & Yferninus diaconus, & cæteri inferiori gradu simul cum eo ordinati sunt.

CAP. LVII.

Tunc acceptis benedictionibus, perfectisque omnibus, in nomine sanctæ Trinitatis paratam ascendit navim, & pervenit ad Britanniam insulam, & prædicavit ibi non multis diebus: & amissis omnibus ambulandi anfractibus, summa velocitate flatuque prospero Mare Ibernicum transfretavit; Onerata vero navi, cum transfretaret hoc Mare magnum, mirabilibus & spiritualibus thesauris, perrexit ad Iberniam & baptizavit eos.

CAP. LVIII.

AMundi principio usque ad baptismum Hibernensium v. ccc. xxx anni sunt. In quinto Loigere Regis anno exorsus est Patricius prædicare fidem Dei. Sanctus itaque Patricius Evangelium Christi exteris nationibus per annos xl prædicabat, virtutes Apostolicas faciebat, cæcos illuminabat, leprosos mundabat, surdos audire faciebat, Dæmones ex obsessis corporibus fugabat, mortuos ix suscitavit, captivos multos utriusque sexus suis propriis sumptibus redemit.

CAP. LIX.

Scripsit abietoria ccclxv, & eo amplius numero. Ecclesias quoque eodem numero fundavit ccclxv. Ordinavit Episcopos eodem numero ccclxv, & eo amplius, in quibus spiritus Dei erat. Presbyteros autem usque tres mille ordinavit; & xii millia hominum in una Regione, quæ vocatur Connachta, ad fidem Christi convertit & baptizavit; & septem Reges, qui erant filii Amolghith, in uno die baptizavit: xl diebus, totidemque noctibus, in cacumine collis Eli jejunavit, id est, Cruachaneli: in quo colle in aere tres petitiones pro his Hibernensibus, qui fidem Christi receperint, clementer postulavit.

CAP. LX.

Prima ejus petitio fuit, ut fertur à Scotis, quod unusquisque susciperet poenitentiam credentium, licet in extremo vitæ suæ statu: secunda, ne à barbaris consumarentur in æternum. Tertia, ut non supervivat aliquis Hibernensium in adventu judicii, quia delebitur aqua, pro honore sancti Patricii, vii annis ante diem judicii. In illo autem tumultu benedixit populo Hibernensium; & ideo ascendit ut oraret pro eis, & videret fructum laboris sui: veneruntque ad eum aves multi coloris innumerabiles, ut benediceret eis. Quod significat omnes Scotos utriusque sexus Hibernensium pervenire ad eum in die judicii, ad Patrem & Magistrum suum, ut sequantur illum ad judicium. Postea in senectute bona migravit ad Dominum, ubi nunc lætatur in secula seculorum. Amen.

CAP. LXI.

Quatuor modis æquantur Moyse & Patricius. Primo, id est, Angelo sibi colloquente in rubo igneo. Secundo, in Monte xl noctibus jejunavit. Tertio, similes fuerunt ætate cxx annis. Quarto, sepulchrum illius non invenitur, sed in occulto humatus est, nemine sciente. **Quinde-**

cim annis in captivitate, in vigesimo quinto anno ab Amatheo sancto Episcopo subrogatur. Octoginta quinque annorum in Hibernia prædicavit. Res autem exigebat amplius loqui de sancto Patricio; sed tamen pro compendio sermonis volui brevare.

C A P. LXII.

IN illo tempore SAXONES invalescebant, & crescebant non modice in BRITANNIA. Mortuo autem Hengisto, Ohta filius ejus transivit de sinistrali parte Britannia ad Regem Cantuariorum, & de ipso orti sunt Reges illius patriæ. Artur pugnabat contra illos in illis diebus, videlicet Saxones cum Regibus Britonum; sed ipse Dux erat bellorum: & in omnibus bellis victor extitit. [Artur, Latine translatum, sonat ursum horribilem, vel malleum ferreum, molæ leonum. Mabute, Britannice, filius horribilis, Latine; quoniam à pueritia sua crudelis fuit.]

C A P. LXIII.

Primum bellum fuit in Ostium fluminis quod dicitur, Glem. Secundum & Tertium & Quartum & Quintum super aliud flumen, quod vocatur Douglas, quod est in regione Linuis. Sextum bellum super flumen quod vocatur BASSAS. Septimum bellum fuit in silva Calidonis, id est, Cattoit Celidon. Octavum fuit bellum in Castello Gunnion, in quo Arthur portavit imaginem Crucis Christi, & sanctæ Mariæ semper virginis, super humeros suos: & Pagani versi sunt in fugam in illo die: & multi ceciderunt, plagaque magna super eos venit per virtutem Domini nostri Jesu Christi, sanctæque suæ genetricis. [Nam Arthur Ierosolimam perrexit, & ibi crucem ad quantitatem Salutiferæ Crucis fecit, & ibi consecrata est; & per tres continuos dies jejunavit, vigilavit, & oravit coram Cruce Dominica, ut ei Dominus victoriam daret per hoc signum de Paganis; quod & factum est; cujus fractæ adhuc apud Wedale in magna veneratione servatur. Wedale, Anglice: Vallis doloris, Latine: Wedale est villa in Provincia Lodonesie, nunc vero juris Episcopi sancti Andreae Scotiæ, vi milliaria ab occidentali parte, ab illo quondam nobili & eximio Monasterio de Meilros.] Nonumque bellum gestum est in urbe Legionis. Decimum bellum gestum est in littore fluminis quod vocatur Ribroit. Undecimum bellum fuit in monte quod dicitur Agned Cathregonion. Duodecimum fuit bellum in monte Badonis, in quo corruerunt uno die DCCCXL viri de uno impetu ARTUR, & nemo eos prostravit nisi ipse solus.

C A P. LXIV.

Ipsi vero Barbari, dum in omnibus bellis prosternerentur, auxilium à Germania petebant, & augebantur multipliciter sine intermissione; & Reges à Germania deducebant ut regnarent super eos in Britannia. Et regnabant usque ad tempus quo IDA filius Eobba regnavit, qui fuit primus Rex in Bernicia, id est, Iberneich.

C A P. LXV.

IDa filius Eobba tenuit Regiones in sinistrali parte Humbri Maris XII annis, & junxit arcem, id est, Dinguirin & Gurbirneith: quæ duæ regiones fuerunt in una regione, id est, DENRABERNETH, Anglice DEIRA, & BERNICIA. Elfled filia Edwini XII die post Pentecosten baptismum accepit, cum innumerabilibus hominibus de viris & mulieribus cum ea. Et hæc prima baptizata est: Edwinus vero postea in sequenti Pascha baptismum

num suscepit, & XII Millia hominum in uno die baptizati sunt cum eo : sanctus Paulinus Eboracensis Archiepiscopus eos baptizavit, & per XL dies non cessavit baptizare omne genus AMBRONUM, id est, Aldfaxonum; & per prædicationem illius multi crediderunt Christo. Sed cum inutiles Magistro meo, id est, Beulario presbytero, visæ sunt genealogiæ Saxonum & aliarum genealogiæ gentium, nolui ea scribere, sed de Civitatibus & mirabilibus Britannæ Insulæ, ut alii scriptores ante me scripsere, scripsi.

Nomina omnium Civitatum Britannicæ.

PRima civitas Britannicæ ipsa est, quæ vocatur Cair-Gurthigirn, Cair-Municip, Cair-Meguid, Cair-Eborauc, Cair-Verulam, Cair-Mauchguid, Cair-Canit, Cair-Peris, Cair..... Cair-Guent, Cair..... Cair-Pensavelcoit. Cair-Celemon, Cair-Guinting, Cair-Luadiit, Cair-Colun, Cair-Custent, Cair-Graunth, Cair-Lunden, Cair-Guoirangon, Cair-Daun, Cair-Gorieon, Cair-Legion Guarufik, Cair-Britton, Cair-Droithon, Cair-Urnach, Cair-Luitcoit. Hæc sunt nomina omnium civitatum quæ sunt in Britannia; quarum numerus est XXVIII.

Explicit Historia Nennii, Britonum Historiographi, de prima habitatione Britonum Britannicæ Insulæ.

F I N I S.

A P P E N D I X. I.

Ex Ninnii MSS. Joannis Cotton Eq. aurati, spectantia ad Genealogiam Saxonum, quæ desunt in aliis Ninnii MSS. exemplaribus. V. hic. Cap. LXVI.

WOden genuit Beldeg, genuit Beor-nec, genuit Gethbrond, genuit Alufon, genuit Inguet, genuit Edibrith, genuit Offa, genuit Eobba, genuit Ida. Ida autem XII filios habuit, quorum nomina fuerunt, Adda, Eaddric, Decdric, Edric, Deothere, Ofmer, & unam Reginam Beornoch, Ealric. Ealdric genuit Eadlfret, ipse est Eadlfret Flesaur: nam & ipse habuit filios septem, quorum nomina fuerunt, Anfrid, Ofgnat, Osbui, Osguid, Osgudu, Oslapf, Offa: Osguid genuit Alcfrid, & Alfgunn & Echfrid; Echfrid ipse est qui fecit bellum contra fratruelem suum, qui erat Rex Pictorum nomine Birdei, & ibi corruit cum omni robore exercitus sui, & Picti cum Rege suo victores extiterunt: & nunquam addiderunt Saxones Ambronem ut à Pictis vectigal exigent à tempore istius belli, vocatur Guerchlum Garan. Osguid autem habuit duas uxores, quarum una vocabatur Nemmedt, filia Roith, filii Rum, & altera vocabatur Eanfled, filia Eadguin, filii Alli. Hengist genuit Oçtha, genuit Offa, genuit Eormoric, genuit Ealdberht, genuit Ealdbald, genuit Excunberht, genuit Ecgberth. Woden genuit Casser, genuit Titinon, genuit Trigil, genuit Rodnum, genuit Kippan, genuit Guithelm, Guechan. Ipse primus regnavit in Britannia super gentem Eastanglorum. Gueca genuit Guffan, genuit Tidil, genuit Eçni, genuit Edric, genuit Aldulfh, genuit Elric. Woden, genuit Guedolgeat, genuit Gueagon, genuit Guithlig, genuit Guerdmund, genuit Offa, genuit Origon, genuit Eamer, genuit Pubba. Ipse Pubba habuit IX filios, quorum duo mihi notiores sunt quam alii, id est, Penda & Eua, Eadlrit, filius Pantha, Penda filius Pubba. Ecgfrid filius Offa, filius Clum, Inferth filius Eandalf, filius Oßulfh, filius Eava, filius Pubba. Woden genuit Beldeyg, Brond genuit Siggarr, genuit Sibald, genuit Zegulfh, genuit Soemil. Ipse primus superavit Deur Oberneich. Soemil genuit Sguerthing, genuit Guilglis, genuit Ulfrean, genuit Iffi, genuit Ulli, Ædguin, Osfird & Eadfird. Duo filii Edguin erant, & cum ipso corruerunt in Bello Ineicen: & de Origine illius nunquam iteratum est Regnum, quia non evasit unus de genere illius de isto bello sed interfecti fuerunt omnes cum illo ab exercitu Calguallum Regis Guondotiæ Regionis. Osguid genuit Ecgfrid, ipse est Ocgfird; Ailguin genuit Oslach, genuit Athun, genuit Echun, genuit Oslaph: Ida genuit Eadirc, genuit Ecgulf, genuit Liød. Guad genuit Eatan, ipse est Eata Glin Maur; genuit Eadbirth & Ecgbirth Episcopum, qui fuit primus de Natione eorum. Ida filius Eobba tenuit Regiones in sinistrali parte Britannia, id est, Umbri Maris, & regnavit annis XII, & vixit Dynguarh Guarth berneich. Item Dutigirn in illo tempore fortiter pugnabat contra gentem Anglorum. Item Talhaern Talanguen in Poemate Claruit, & Nuevin, & Talieffin, & Bluchbar, & Cian qui vocatur Gueinchquant, simul uno tempore in Poemate Britannico claruerunt. Mailcunius magnus Rex apud Britones regnabat, id est, in Regione Guenedotæ, quia atavus illius Cunedag cum filiis suis (quorum numerus octo erat) venerat prius de parte sinistrali, de Regione quæ vocatur Manau Guotadin. CXLVI annis ante quam Mailcun regnaret; & Scotos cum ingentissima clade expulerat ab istis Regionibus, & nusquam reversi fuerunt iterum ad habitandum.

[Adda

[Adda filius Ida regnavit annis octo: Æddric filius Adda regnavit quatuor annis. Deoric filius Ida regnavit septem annis. Friodolguald regnavit sex annis; in cuius tempore Regnum Cantuariorum mittente Gregorio Baptismum suscepit. Hufsa regnavit annis septem: contra illos quatuor Reges, Urbgen, & Ryderthen, & Guallanc, & Morcant dimicaverunt. Deodric contra illum Urbgen cum filiis dimicabat fortiter. In illo autem tempore aliquando hostes nunc cives vincebantur; & ipse conclusit eos tribus diebus, & tribus noctibus in Insula Medcant; & dum erat in Expeditione jugulatus est, Morcanto destinante pro invidia, quia in ipso præ omnibus Regibus virtus maxima erat instauratione Belli. Item Eadlifered Flesaur regnavit XII annos in Berneich, & alios XII in Deur: XXIV annos inter duo regna regnavit, & dedit uxori suæ Dinguo Aroy, quæ vocatur Bebbab, & de nomine uxoris suscepit nomen, id est, Bebbanburgh. Edguin filius Alli regnavit annis XVII, & ipse occupavit Elmet, & expulit Certec Regem illius Regionis. Eanfled filia illius, duodecimo die post Pentecosten, Baptismum accepit cum universis hominibus suis de viris & mulieribus cum ea. Eadguin vero in sequenti Pascha Baptismum accepit, & XII millia hominum in uno die baptizati fuerunt cum eo: si quis scire voluerit, quis eos baptizavit, Runmap Urbgen baptizavit eos, & per XL dies non cessavit baptizare omne genus Ambronum, & per prædicationem illius multi crediderunt Christo. Osuald filius Eldfred regnavit novem annis; ipse enim Osuald Lanniguin, ipse occidit Catgublaun Regem Guenedotæ Regionis, in bello Catfcaul, cum magna clade exercitus sui. Osguid filius Eldfrid regnavit XXVIII annis & sex mensibus: dum ipse regnabat, venit mortalitas hominum, Catgualat regnante apud Britones post patrem suum, & in ea periit. Et ipse occidit Pantha in Campo Gai, & nunc facta est strages Giti Campi, & Reges Britonum interfecerunt, qui exierunt cum Rege Pantha in expeditione usque ad urbem quæ vocatur Judeu. Tunc reddidit Osguim omnes Divitias quæ erant cum eo in urbe usque in manu Pendæ, & Penda distribuit eas Regibus Britonum, id est, Albert judium. Solus autem Catgubail, Rex Guenedotæ Regionis, cum exercitu suo evasit de nocte Conlurgens, quapropter vocatus est Catgabail Catgnommedd. Egfrid filius Osbui regnavit novem annis. In tempore illius, S. Cudberd Episcopus obiit in Insula Medcant: ipse est qui fecit bellum contra Pictos, & corruit ibi. Penda filius Pibba regnavit decem annis: ipse primus separavit regnum Merciorum à regno Nordorum; & Onnan Regem East-Anglorum, & sanctum Osgualdum Regem Nordorum, occidit per dolum. Ipse fecit bellum Codoy, in quo cecidit Eoua filius Pubua, frater ejus Rex Merciorum, & Osguald Rex Nordorum, & ipse victor fuit per Diabolicam artem. Non erat baptizatus, & non Deo credidit.

A P P E N D I X. II.

- 1 **A** Mundi principio usque ad Constantinum & Rufum 5658 } 5658
anni reperiuntur.
- 2 Item à duobus Geminis Ruffo & Rubellio usque in Stiliconem }
Consulem trecenti septuaginta tres anni sunt. } 373
- 3 Item à Stilicone usque ad Valentinianum filium Placidiaë, & Re- }
gnum Guorthigerni (alii Guortigirni) viginti octo anni. } 28
- 4 Et à Regno Guorthigerni, alias Guortigirni, usque ad discordiam }
Guitolini & Ambrosii, anni sunt XII, quod est Guoloppum, id est, } 12
Catguoloph.
- 5 Guorthigernus autem tenuit imperium in Britannia, Theodo- }
sio & Valentiniano Consulibus. Et in quarto anno regni sui, }
Saxones ad Britanniam venerunt, Felice & Tauro Consulibus, qua- } 401
dringentesimo primo anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu }
Christi.
- 6 Ab anno quo Saxones venerunt in Britanniam, & à Guortigerno, }
suscepti sunt usque ad Decium & Valerianum anni sexaginta novem. } 69

APPENDIX III.

Varie Lectiones Historiæ Britonum Scriptæ per Nennium Britannum; ex MSS. Cantabrigiensibus, Cottonianis, & aliis.

CAP. I.

Incipit Historia Orthographia &c.] Incipiunt Gesta Britonum à Gilda sapiente composita. Sic *Codd. duo Cantabrigienses: quorum alter Nennii, alter Gildæ nomen præfert.*

Ad Adam vero] Colliguntur ergo ab Adam usque ad passionem Domini nostri Jesu Christi v. ccxxviii. *Gildas.*

Sunt anni dccc.] sunt anni dccxcvi. *Gildas.*

Anni sunt dcccxxxii.] dccccxxxi. *Gild.*

Usque ad xxx annum &c.] *Desiderantur usque ad prima Mundi ætas &c. in Gild.*

CAP. II.

Incipit Historia Nennii &c.] Totus hic titulus desideratur in *Gilda.*

Britannia Insula à Britone &c.] Brithannia igitur Insula à quodam Bruto consule Romano vocatur: hæc autem furgit &c. *Gild. confurgit. Cott.*

Contra Armoricas gentes, id est, ultra Marinos Britones, & vocatur.] Contra Armoricas, & vocatur. *Gild.*

Man.] Manau. sita est in extremo limite orbis. *Gild.*

Vocatur Orcania Insula.] Vocatur Ockania. *Gild. Orcania. Cott.*

Tamisia & Severnia.] Tamenfis & Sabrina, *Gild. Tamifis & Sabrina. Cott.*

Ad deportandas.] Ad portandas, *Gild. apportantes. Cott.*

CAP. III.

ID est, à Totenes usque ad Catenes.] desiderantur in *Gild. & Cott.*

Hæc Insula.] desunt *Gild. & Cott.*

Cum Ascanio filio suo.] Cum Ascanio, i. e. Julio filio suo. *Gild. & Cott.*

Filiam Latini regis.] Filiam Latini, filii &c. *Gild. Cott.*

Filii Pisci.] Filii Pici *Cott. Gild.*

Ascanius autem Albam &c.] Æneas autem Alb. *Cott. Legit Ascanius.*

Fœtus ejus erit fortis.] Et fœtus ejus mortis erit. Quia filius mortis erit. *Gild.*

Bruto vero fuit filius Sylvii &c.] *Desunt usque ad post multum enim intervallum. Gild. & Cott. Schol. in Codice Cantabrigiensi Benedictino, Brutus vero fuit filius.*

Cum aliis, inopino ictu.] Cum aliis ictu sagittæ. *Gild. Cott. Scholion in Cod. Bened. Samuel. i. e. infans Magistri mei, i. e. Beulani Presbyteri in ista pagina scripsi, [geneologiam superiorem] sed hæc gen. non est scripta in aliquo volumine Britannicæ, sed in scriptione — scriptoris fuit. Vide Bale de script. P. 75.*

Ariminis.] Armilis, *Cott. Ariminis, Gild. cum Heleno, Virunnius Romulus Æneæ nepos apud Servium &c.*

Et

Et vocavit eam à nomine cujusdam militis sui qui vocatur Turnis, & postea &c. *Gild. Cott.* vide *Stephanum* in *Τυρόωνη*. Turonis, *H. Hunt.* legit.

C A P. IV.

Posthumus annis 29.] Debent hæc poni post *appellati*. *Cott.*
 Qui Brito regnabat in Britannia tempore quo Heli.] Cujus frater erat Brito in Brithannia, qua tempestate Heli &c. *Gild. Cott. Chron. Walliæ.*
 Posthumus vero frater.] Posthumus, ut diximus, apud *Gild. & Cott.*

C A P. V.

Non minus dcccc.] Minus octingintorum *Gild. dcccc Cott. H. Hunt.*
 Ex insulis affinitimis.] Finitimis, *Gild. Cott.*
 Modicas.] Modice, *Gild. Cott.*

C A P. VI.

Novissime autem venerunt Scoti.] *Scothi Cott. Cambd. Brit. p. 729.*
 Primus autem homo venit.] Primus qui itaque venit Bartholomeus, *Gild. Cott. Partholanus, Cambd.*

C A P. VII.

Chiulis.] Ciulis, *Gild. Κοίλους. Keeles.*
 Chiula.] Ciula, *Gild. Chiulæ, Cott.*
 Super turrin.] Per turrin. *Gild.*
 Illos & nunquam respondebant.] Qui nequaquam respondebant, *Gild.*
 Ipsi unanimo consensu.] Ipsi uno anno, *Gild.*

C A P. VIII.

Clamhoctor.] Clamoctor, *Gild. Cott. legit Olamoctor. Cambd. Elamhi.*
 Nulla tamen certa historia originis Scotorum continetur.] Deest *Gild. est Schol. Samuelis.*
 Hiftoresh Istorini filius tenuit.] Istoreth Ystoryni filius, *Gild. Cott.*
 Euboniam insulam cum suis.] Euboliam insulam, & alter, circiter filii *Gild. Cott. Cambd.*
 Vethan.] Bethan *Gild. Bidtham, Cott. alius*, filii autem Liethari.
 Dimectorum.] Dimetorum, *Gild. Cott. alius*, Dimoctorum.
 Ubi Civitas est quæ vocatur Nimeu.] Deest *Gild. & Cott.*
 Idem Guhir tee guili, donec.] i. e. Guir Gecgadi, donec. *Gild. Guir-cat Gueli. Cott. alius*, Guhir cet Guely.

C A P. IX.

Siquis autem scire &c.] *V. H. Hunt. p. 300.*
 Secuti sunt eos, dimerfique.] Secuti sunt dimerfique, *Gild. Cott.*
 Scythia.] Sicia, *Gild.*
 Merfi.] Submerfi, *Gild. Cott. demerfi.*
 Iste gener Pharaonis erat, i. e. Mas Scotæ filiæ Pharaonis à qua, ut fertur, Scotia appellata.] Deest *Gild. Cott.* & sunt *Samuelis* interpolatio.
 Per Africam.] Per Mauritaniam, *Gild. alii*, per Maritimam.
 Montes Azare.] *Al. exemplar habet*, Montana Syriæ, & *Cott. al. Ara-ret — flumen Malva.*
 Applicuit.] Applicaverunt. *al. Gild.*

Habitavit.] *Al.* habitaverunt, *Gild.*

Et crevit nimisque multiplicatus est; & gens.] *Al.* & creverunt nimisque multiplicati sunt, & gens. Crevit nimisque multiplicatus est, & gens. *Gild.* *Alius* – unusquisque mult.

Venerunt.] Venit, *Gild. Cott.*

Et postea Consules rursus Remp.] Et Consules Remp. *Gild.* rursus Cons. *Cott.*

Damnata.] Donata. *Gildas.*

C A P. X.

CItæ autem, i. e. Scoti in quarta ætate mundi.] Scithæ autem in quarta obtinuerunt (*deest* ætate) *Gild.* Scythæ, *Cott.* & mox, Picti. *Hos Scythas Herodotus MS. vocat Σκωτονοιδας.*

C A P. XI.

APrimo anno Merlini R.] Mervini, *Cott.* & *alii.* *Cætera omnia usque ad annum IV Mer. sunt aliunde inserta, ut testatur scholion Samuelis in codice Benedictino.*

Anni ccccxxxix.] *Cott.* ccccxxxix.

Patricii ad Hibern.] Ad Scotos. *Cott.*

A morte Patricii.] *Cott.* pro his, à morte P. &c. Anni LX. *Alius, XL.* *Adhuc alius Cott.* à nativitate S. Columkille usque ad obitum S. Brigidæ IV sunt anni. Initium &c. *Samuel hic notat auctorem sibi contradicere. Vide Ufferii Antiq. Br.*

Columkillæ.] Sancti Columkillæ. *Gild. Prife Defen. H. Br. p. 116.*

Ccccxxi.] Ccccxi, *Gild.* ccccxxxix *Cott.* *Prife, ubi supra.* *Alius, ccccxxiv.* *Bale conjectabat esse annum D. 859.*

Et sunt III anni.] *Cott.* Et sunt II anni.

C A P. XII.

EXperimentum inveni de isto.] Experimento de isto Bruto inveni, *Gild.* *omnia hinc usque ad c. 14. transposita & confusa sunt.*

Sem regnavit in Asia.] Sem in Asia, *Gild.*

Cirmi.] Cyrine. *Gild.*

Byzantia.] Biffanna, *Gild.* *Al.* Brixantia.

Provinciæ XIV. Roma.] Provinciæ XIII. Roma, *Gild.* *Lego, Italia.*

Quomodo tres filii &c.] *Hæ lineæ desunt in MSS Gild.*

Britones à Bruto &c.] Britones &c. *omnia hæc (Britones à Bruto usque ad redeam nunc ad id à quo digressus sum,) desunt in hoc loco sed postea ponuntur in Cap. 13. posthæc verba, qui incolæ fuerunt in primis Britanniæ temporibus; & in Gilda post temporibus sequitur Britones à Bruto – ut p. 11.*

Sphæra &c.] *Tota Sphæra deest in MSS Gildæ.*

Lamech, & redierunt ad id unde egressi sunt.] *Quære postea cap. 13.*

C A P. XIII.

ET Brito.] Bruto, *Gild.*

Cebidus.] Coebidus, *in marg. vel Cibidus.*

Ab Hificione primogenito Alani.] Ab Yficione primogenito filio Alani.

Et Briti.] Et Briti, *in marg. vel Britones.*

Fethevir.] *Al.* Sethevir.

Ogomun.] Ogothun & Ogomuin.

Filii Thoi.] Choi.

Symeon.] *Al.* Semeon.

Filii Ethac, filii Aurthac, filii Ecthet, filii Oothz, filii Abirth.] Filii Archaach, filii Exchet vel Echet, filii Ozoz, filii Abirh.

Filii Jona.] Filii Johan. *Gil.*

Filii Enoch, filii Jareth, filii Malaleel, filii Cainan, filii Enos, filii Seth, filii Adam, filii Dei vivi.] *Deest.*

In primis Britanniae temporibus.] Temporibus *deest* (*per errorem*) *Scriptoris.*)

Britones à Bruto.] *In Gilda hic locus sic concipitur*, [Brithones à Bruto dicti, Brutus filius Hicionis, Aicion filius Alani, Alanus fil. Reæ Silviæ, Rea Silvia filia Numæ Pompilis, Numa fil. Ascanii. Ascanius fil. Æneæ, Æneas fil. Anchisæ, Anchises fil. Troii, Troius fil. Dardani, Dardanus fil. Elisæ, Elisâ fil. Juvoni, Juvonus fil. Japhet. Japhet vero Septem filios habuit. Primus Gomer, à quo Galli. Secundus Magog à quo Scithæ & Gothi. Tertius Madial à quo Medi. Quartus Javan à quo Græci. Quintus Tubal à quo Hyberi, i. e. Ispani & Itali. Sextus Mefech à quo Cappadoces. Septimus Tiras à quo Traces: Hi sunt filii Japhet, filii Noe, fil. Lamech, sed ut redeam &c.] *Hæc, inquit, omnia hic inserit Gildas, sed alii MSS antea ponunt.*

CAP. XIV.

Bellinus.] Belinus, *in marg.* Cassibelanus *Cott.* & *Gild.* *Lego*, pugnat apud Dole contra Bellinum. *Mox, Cassibelanus videtur esse Wallorum Cadwallanus. i. d. Cassiballanus. Cad. vel Catti vel Cassuellas Dioni. Al. Cadwalla & Cadwella, & Kedwelly; sed Cad-Catti-Cassi an dignitatis, an hominis nomen, non constat.*

Minocani.] Mitiocani, *Gild.* Minocanni, *Cott. v. H. Hunt. pag. 301. Camb. 241. Galfr. & Giral. Cam. Desc. p. 284. omnia inter Bellinum & Julius C. interposita sunt ab interpolatore.*

CAP. XV.

TAmensis.] Thamenfis. *Gild.* & *alii.*

Cethilocium.] Cethilon, *Gild. confer Strabonem, l. 4. ἐδὲν μέγα Ἀγρεῶζας.*

Trinovantum.] Trinovantum à Romanis contra Britones, *Gild. H. Hunt. p. 302.*

V. ccxv.] *In margine al. exempl. XII. Gild. Cott.*

CAP. XVI.

IN honorem illius.] In hæreditatem ejus, *Gild. Totum hunc locum in Epitomen redegit F. Rossus, libro de Regibus.*

Et Idibus.] Et postea Idibus, *Gild. & Cott. itidem.*

Augusto Monarchiam.] Augusto nepote suo Monarchiam, *Gild. & Cott.*

Tollunt aulæa.] *V. H. Hunt. p. 302.*

CAP. XVII.

Militum tamen.] Militum juvenumque suorum tamen, *Gild. & Cott.*
 Longobardos ostenditur ubi dum.] Longobardos ostenditur. *Dum Gild. & Cott. Serarius Mogunt. l. 1. c. 15. Noster videtur aliquid inaudivisse de Claudio Druso, cujus ibi monumentum agnoscit Eutropius.*

C A P. XVIII.

ANno Dominicæ incarnationis CLXIV Lucius.] Post CLXIV annos post adventum Christi Lucius. *Gild. & Cott. Ufferius Ant. Brit. Euaristo. Tertius.] Sic Gild. Et Cotton. pro Euaristo legit Eleutherio. quod rectum.*

C A P. XIX.

GAul.] Gaul, & Gual, *alii.*
Eboraci.] Multo post dolo Britannorum Eboraci Severus moritur in Britannia, *Gild. v. Prosperi Chr. & Cotton. Dolo Pictorum. Pyke in Chronico. Cambden in Eboraco.*

C A P. XX.

CArutius.] Cærutius, Garutius, *Gild. & Cott. Carausius, in nummis.*
Britanniam tyrannide pro occisione Severi.] Brithaniam cum tyrannide, qui postea tyrannus fuit pro occisione Severi &c. *Gild. & Cott.*
Tyrannide pro occisione.] *Post Tyrannide in marg. qui iratus pro occisione Severi advenerat, & cum omnibus ducibus Romanicæ Gentis, qui erant cum eo, Britanniam verberavit &c. Gild. Cott.*
Vindicavit.] *Vindicans. Gild.*
Occupavit.] *Al. vastavit.*

C A P. XXI.

Constantinus.] *Male Constantinus – in aliquibus. Alius, Constantius*
Constantini Magni filius.
Cair-Costaint.] *Alii, Cair-segent vel Kair-segunt. In margine Eboracum, Cott. Gild. Cambd. 195, 535. Ufferius Antiq. Brit. p. 33.*
Civitatis, ut nullus.] *Civitatis, auri, argenti & æris, ut nullus, Cott. Gildas.*
Mirmantun.] *Mirmantum, in marg. Mimmaton, Gild. Mirmantoniam & Inermantun, Cott. Murimundum, Cambdenus.*

C A P. XXIII.

Dictus Maximus.] *Dicebatur Maximus. Fragmentum quoddam Gildæ, ut dicitur, Gild. Maximianus, Scal. ad Euf. Reinesii Inscr. p. 323. Prise p. 49. Ado Viennensis.*
Tantguic.] *Cott. Cantguic. Fragm. Gild. Tanguren.*
Ipsi sunt ad cumulum.] *Et usque ad cumulum, sic & frag. Gild.*
Crutochidenit.] *Crucochident, Fragm. Gild. Prise p. 50. Uffer. Ant. p. 170. Alius Crutho exhident.*
Propter hoc.] *In marg. propter illorum absentiam Britannia superata est alienigenis gentibus, & hæredes ejecti usque à Deo auxilium largiatur, Gild. Cott. Vide Gildam, & ex eo Bedam.*

C A P. XXV.

Obiit in Britannia Eboraci.] *Obiit dolo occisus in Britannia, Eboraci, Cott. v. Prosp. Chron.*
Regnum Rom. dejecerunt.] *His ita transactis, Britones contempserunt regnum Romanorum. Rossus conjicit plures Romanorum hic imperasse, ab adventu Jul. Cesaris ad Arturum, & rebelles Imperio Romano omissos esse. Hic mihi videtur Nennius Regem & ducem pro eodem habere. V. Cap. xxxiv.*

CAP. XXVI.

ANnis III.] VI. *Cott. Prosper.*

Dum Gratianus.] Tum Gratianus. *v. Adonem Vienensem in Chron. Maximus se non sponte sumpsisse imperium affirmabat. Sulpicius in V.S. Martini. Merobaudis.] Meroblaudis.*

Maximianus.] Maximus *Gild. Cott. v. Orosium, Prosper. Tyronem. Martinus conviva Maxinii Tyranni. Sulpicius in V. M.*

Aquileia.] Inclusus in Muletta *Gild. Prosp. Chron.*

Cujus Filius Vic.] Victor eodem anno. *Gild. & Cott.*

CAP. XXVII.

Secum Consulibus pro admisso scelere.] Secum pro admisso scelere, *Gild. Cott.*

CCCCXLIX.] CCCCXLVIII, *Gild. Cott. cccc.*

Petebant Romani.] Petebant ab eis Romani, *Gild. Cott.*

Ad vindicandum veniebant.] Ad vindictam proximorum veniebant. *Cott. Gild.*

Melle, cum magno triumpho.] Melle, & muneribus, cum magno triumpho. *Sax Chron. Gild.*

CAP. XXVIII.

Occisi sunt, & post occisionem.] Occisi sunt, & post occisionem Magni Tyranni. *Gild. Cott. qui Gratianum occidit, Cott.*

Fuerunt, Gorthiginus.] Fuerant Vortigenus. *Gild.*

Regnavit in Britannia.] *In marg. pugnabat. Gild. Cott.*

Pictorum Scotorumque.] Scotorum Pictorumque, & à Romanorum (qui remanserant) impetu. *Cambd. p. 91.*

Tres Chiulæ.] Tres Ciulæ. *Affer. & H. Hunt. 310.*

Quibus erant Hors.] Quibus Hors. *Gild. Cott.*

Gugta.] Gurtha, *in marg. Guytha, & Guicta, & Gurgta.*

Filii Fuin.] Filii Siun. *Gild. Sin. unus Cottonianus.*

Folepald.] Foloroald, *Gild. Cott.*

Nunquid ipse est.] Non, inquit, ipse. *Cott. Gild. Et in marg. non Dei veri, nec omnipotentis Dei & Domini nostri Jesu Christi, qui ante tempora seculorum permanens Patri & Spiritui Sancto coæternus & consubstantialis in fine seculorum, mortalitatis nostræ formam non dedignatus est induere, sed unus, &c.*

Quæ ipsi Caleb.] *Desunt Cott. & Gild.*

Hæc. e. Genea. Marum istorum de quibus primò creverunt.] *Hæc à Samuele infulta sunt, forte ex Chron. Saxon.*

Ruithina.] Rudithin, *Gild. Ruithon, & Ruioithin, Cott. Cambd. in Cantio. Errat Nennius, qui putat Saxonas nomen dedisse insulæ Tanet: ejus meminit Solinus.*

Regnante Mart.] Gratiano. *Gild. Cott. sed alius Cott. Mart.*

Anno 447.] *Cott. 347, & alius Cott. cccc.*

CAP. XXIX.

Decrevi.] *Cott. addit pauca de multis. Horum nec Beda, nec Constantins, nec Fordon meminere.*

CAP. XXX.

Primum miraculum, &c. quidam Rex.] *Gild. Cott. v. Ericum in vita S. Germani; quem hæc à Nennio sumpsisse constat.*

Benli in regione Eal & ille vir.] Benli, Belinus, Beluni; *Higden* Beuli, & *Cott.* *Alii legunt* Benty. *Ufferius Antiq.* p. 180. Pro Eal, alii, & illum, alii, Dalreæ legunt.

Ad iniquum Regem.] Ad nequissimum Regem. *Cott.*

Dixit si.] Dixit illi si. *Gild. Cott.*

Caput anni, in ostio portæ meæ arcis non venient.] Caput anni non venient unquam. *Cott. Gild.*

Verba Regis.] Verba Tyranni. *Cott. Gild.*

C A P. XXXI.

Benigne.] Qui eos benigne. *Gild. Cott.*

C A P. XXXII.

Gradiaris cum illis ad Dominum cui.] Gradieris ad eum cui. *Gild.*
Ad servitutum, interficiebatur.] Ad servitutum in arcem interficiebatur. *Gild.*

C A P. XXXIV.

Non deficiet Dux de femine.] Non deficiet de femine tuo qui, *Gild.*
non def. Rex. *Cott. V. Cap. xxv.*

Durnlut.] Durnlyt. *Gild.* ipse est Ketel Durnluc. *Cott.*

Tu eris Rex ab hodierna die.] Tu eris, ait Germanus, ab hodierno die. *Gild. Cott.*

Poviforum.] Povifiorum. *Gild. Cott.*

C A P. XXXV.

Rex supradictus, dari illis.] Rex supradictus, (*in marg.* Vortiger-
nus) dare illis. *Cott. Gild.*

A nobis, aux.] A nobis inde, auxilio vest. *Gild.*

Indigemus.] Victum & vestitum vobis dare nolumus. *Hæc paraphra-
stice ex vero Gilda.*

C A P. XXXVI.

VAllem.] Tythicam. *Gild. Forte, Theticam. Gildas, ex quo hæc, ver-
bis poetarum sæpe utitur. Cottonianus legit* Scythicam, non male: *Legat-
os hic ex Nennio Gulielmus Malmesb. missos agnoscit. Et fere Nennium sequitur.*

Erat filia.] Et hæc e. f. *Gil. Cott. Alii, erat enim f.*

Cerdic Elmet.] Ceretec. *Cott. Elmet est territorium in Westr. Ebor. Cambd.
De hoc Ceretico infra p. 117. Hic Samuel quærit in Cod. Bened. Cantabr. Qui
poterat iste Brito intelligere linguam Saxoniam?*

Quod à me post.] Quod pro ea à me postulas. *Gild. & Cott.*

Oghul.] Quæsit ab eis quid peterent, & quid Regem peterent. *Gil.
& Cotton. Oghul. i. e. Angul. Gild.*

Canthguaraland.] *Cotton, Conguaraland, in nostra autem Kent. imo po-
tius Caint. Circa prima tempora Normannorum Chent aliquando Chenith dicitur.*

Guoirangono.] *Gildas Guaranggono regnante. Gorongus dicitur G. Mal-
mesburiensi. Regem fuisse non puto; vox custodem denotat, habes in Barangus,
& Cair Guarangon, urbs prædiaria. Interim, vox hæc in Cott. scribitur disjun-
ctim, Guoran cono. Cuno nomen esse dignitatis fatentur Britanni, inquit Camb-
denus, & scribi Cono etiam in voce Conetodunus notat. Hæc ipsa vox occurrit
in vita Marwardi, 4º. Sæc. Act. Bened. p. 608. Videtur Nenni Gorongus*

idem fuisse, qui hodie dicitur V portuum Guardianus, Casare Britannias in vadente quatuor fuere reges in Cantio. Multi credunt honorarios, officarios, seu praesides fuisse. Horum primi nomen Cungetoric habet aliquid affine Guoranco. V. Cap. xxv & xxxiv.

Clam dari.] *In marg. Gild. & Cott. eum dolor nimius exagitabat, quia regnum suum clam doloseque & imprudenter alienigenis datum est.*

Quos & invitavit.] *Qui invitavit. Cott. Gild.*

Plurimas regiones.] *Plurimas regiones & insulas. Cott.*

Fresieum.] *Fresium Cott. an Frethieum Britannice dicitur Veriche, & Werith. Ex Frisa Saxones venisse huc scribit Joan. Leydenfis in Chron.*

De quibus Ven.] *Hæc si vere scribuntur, sunt ex Beda intelligenda. Alia lectio est, ad quas venerunt: ita intelligenda sunt, ut expulisse omnes pristinos incolas ex insulis occupatis Saxones dicantur.*

Ad supradictam.] *In margine, supr. regionem Cant.*

CAP. XXXVIII.

IN sinu Germ.] *In sinum. Cott.*

Permittam.] *Dimittam. Gildas. De his agit Uferius Antiq. p. 207.*

Puer obed.] *Puer — usque ad avum. Omnia media desunt Gildæ.*

Ad avum.] *Ad avum suum patremque Carnalem Vortigernum. Cott. Putant aliqui Faustum hunc fuisse Faustum Reienssem. Tempora non multum discrepant. Sane & hic Faustus vulgo sanctus perhibebatur: & fuit valde longævus. De eo abunde Uferius.*

CAP. XXXIX.

MAgnates.] *In margine, Magos. Consiliarios & sapientes sic voluit appellare.*

Guoienit.] *In Northwalliam secessit. Incolæ Guinbediam, Latine Venodotiam vocant. Horum meminit Pausanias, ubi eos à Brigantibus invasos scribit, regionem eorum vocat Γενωβίαν forte scripserat Γενωβίαν. Cod. Cott. legit Guent.*

In montibus Hereri.] *Lustrante montana Hereri. Gild. in margine, Snaudon Craig-ereri Incolis.*

Lapidarios & Lap.] *Lapidarios, ligna & lapides. Gildas & Cott.*

Nocte una.] *Nocte omnia subl. Cott. & Gild. Ranulphus Higden affirmat omnia ista in Solo Galfridi Britannico libro reperiri. Non fuisse in eo Gilda, quem ipse paulo ante citat, verisimile est.*

CAP. XLI.

QUæ effec.] *Causa hujus malitiæ. Gild.*

CAP. XLII.

UTRUM infantem.] *Ut infantem. Gil. Cott.*

Ad campum Electi.] *Gleti, Gild. Ellecti, Cott.*

Glevifing.] *Varie admodum hæc dictio scribitur. Vide Afferium in Vita Alfridi, & Librum Ecclesie Landavensis in III vol. Monastici Anglicani.*

Timebat ille.] *Forte, illa.*

Quem insinuaverunt.] *Regem, insinuaveruntque, Cott. & Gild.*

CAP. XLIII.

UT ista arx.] *Arx sanguine, Cott. qui etiam hæc multo fusius enarrat. Fabulæ fecundæ sunt. Quis non videt omnia ficta esse ad solamen miserorum Britonum, quos Saxones affligebant. Hinc illa, Gens nostra surget, & gentem*

tem Anglorum trans mare viriliter dejiciet. *Legebat auctor fabulæ in vera Gilda Draconem insulanum. Unde hic prognati sunt duo dracones. Sed tædet ista longius persequi.*

Duo vasa sunt conclusa in eo.] Duo vasi sunt, &c. *sic Cott. Gild.*

Separate ea, & sic invenietis, & Rex separare jussit, & sic inventum est.] Separate ea & sic inventum est, *Cott. Gild.*

Et tentorium evanuit.] Et tentorium, & albus evanuit, *Gild. Cott.*

Figura tentorii.] Tentorium, *Cott. Gild.*

Duo vermes duæ sunt gentes.] Duo vermes duo sunt Dracones, *Cott. Gild.*

Draco Rufus, Draco tuus est.] Vermis Rufus, Draco tuus est, *Gild. Cott.*

Quæ occupavit.] Quæ occupant, *Gild. Cott. Hæc ficta sunt ex verbis Gildæ.*

C A P. XLIV.

EMbreis Gluetic esse videbatur, Dixitque.] Embreis Glentic. Dixit: *In marg. quod est Britannice Embreis Gulethic. Sed Cott. Embris Gluetic. Occid. Britannicæ.] Britannicæ, Cott.*

Vocatur Guennesi affugit.] Gueneri, *vel Genness affuit, Gild. affugit, Cott.*

Cair-Guorthigirn.] Kaervortigern. *Gild. v. Usserii Antiq. pag. 207. Cambd. p. 632.*

Guasimoric.] *Hæc videntur esse Glossema, non sunt in Gilda, nec in Cottonianis, Codd.*

Palme castre.] Forte Pape-castle. Epiacum, *Ptolem. scripserat Ptolemæus Γεμαξόν. Sæpe in Ptolemæo initiales literæ abrasæ sunt.*

C A P. XLV.

GUortimir filius Guorthigirni.] Vortimer filius Vortigerni. *Gild. Cott. Et sic passim.*

Usque ad Insulam.] Usque ad supradictam Insulam quæ dicitur Thanet. *Gild. Cott.*

Bellatorum, & forte.] Bellatorum virorum, *Gild. Cott.*

Avide gessit, primum bellum.] *Omnia intermedia omittit Gild. Nec Cott. habet. De istis Usserius, Br. Ant. 206.*

C A P. XLVI.

PRimum Bellum f. f. D.] *Aliter Dergwent. Aliqui intelligunt fluvium Derbeiensis, qui idem est.*

Secundum Bellum – Episford.] *Codex quidam Galfridi legit Bedford. Auctor scalæ Chronicæ legit Slesford in Lindicia. Et notat ibi quidem congressos esse Horsam & Categernum, sed neutrum cecidisse in ea pugna.*

Tertium Bellum.] *Hoc Bellum apud Episford mihi gestum videtur. Ita enim numerus præliorum constabit. Videatur R. Hygden.*

Tertium Bellum in Campo.] *Quartum facio. Si faverent Codd. MSS. legerem in Cantio, juxta lapidem populi (Folkstane) super ripam Gallici Maris. Alii intelligunt, Stonar.*

Post intervallum.] *Gildas. sed Cott. post modicum intervallum.*

Ad familiam suam animadvertit ut illius Sepulchrum.] *Cum animadvertit futuræ rei casum, præcepitque familiæ suæ ut illius sepulchrum. Gild. Cott.*

In quo vobis commendo.] *In marg. à quo exierant Saxones, quod quamvis in aliis partibus Britannicæ habitaverint, tamen si sic facias, nunquam in terrâ istâ manebunt. Cott. Gild. Cambd. Brit. 240.*

Pro Uxore suâ & nullus eos abigere.] *Al. pro uxore sua, quam adeo diligebat, ut nullus audebat contra eos pugnare, quia blande deliniebant regem*

regem imprudentem, viperino tamen corde dolum agentes, & nullus illos abigere, *Gild. Cott. B.*

Nutu divino contra voluntatem.] Nutu divino, & propter peccata Britonum maxima, Deo sic permittente, contra voluntatem, *Gild. Cott. B.*

CAP. XLVII.

GUorthemir.] Vortemir *Gild. Cott.*

Majoribus natu.] Magnatibus natu, *Cott. B.*

Firma ad invicem.] Ad invicem firma esset, *Gild. Cott.*

CAP. XLVIII.

HEngistus nequissimus.] *In margine*, latente autem sub specie pacis dolosa machinatione, Hengistus ex suis totidem elegit, scilicet ccc milites, initoque cum eis consilio prædixit eis, ut unusquisque artavum suum in ficone sub pede suo poneret, & milites Regis ad convivium venientes inter se miscerent, illosque soll cum inebriarent, & quando clamavero &c. *Ibidem in marg.* Aliter, Hengistus postea grande præparans convivium Regi Vortigerno, & senioribus militibus ejus ccc, convocavit Regem omnemque familiam ejus ad firmandum pacem, *Gild.*

En Saxones Nimed Eure Saxes.] *Al. haxas. In margine* Nimeth Sexees *Cott. Gild. Ush. 227.* Nime out your Saexes, *Ranulphus.*

Redimatur, & conventum.] Redimatur, quam ut occidatur Conventum.

Pro redemptione animæ suæ.] Pro redemp. vitæ *Cott.*

Eastsexæ.] *Gildas*, cum reliquis regionibus, quas ipsi eligentes nominaverunt. *Cott. Eastfaxum, Midlesfaxum &c. Et aliter, Eastsexe, Southsexe, Midlesexe. Cott.*

Ut ab illic.] *Refer ad cap. 49.*

CAP. XLIX.

GUorthigirno prædicabat.] Vortigernum prædicabat, *Gild. Cott. In marg.* & ab illicita filia propria commixtione alienum se faceret. *Gild.*

Guorthigirnianum miserab.] Vortigirnum. *v. hic Uffer. Ant. p. 179. 2075.*

Ac nocte stabat.] Ac erectus stabat. *Gild. Cott. Vide Ran. Higdenum, qui hujus Victoriae meminit.* Iste beatissimus vir Dux belli contra Saxones una vice factus, non tubarum clangore, sed ad Dominum ovando cum cantu Psalmorum; Hallelujah toto exercitu ad Dominum vociferando, hostes usque ad mare ad fugam convertit: & interim &c. *Gild. Ad hæc respexit Gregorius Magnus Reg. l. 1. ep. 41. Uferius ibid.*

Ad arcem Guorthigirni quam.] Ad arcem quam, *Gild. Cambd. p. 478.*

Imposuerat, id est, Din Gurthigirn atque.] Impos. atque in reg. *Gild. Cott. Sed Din Guort deest Cottonianis, & Uferianis.*

Flumen Teibi.] Flumen Theibi: *Gildas. Theribi Cott. Prise, 124. Galfridus l. 5. c. 1.*

CAP. LII.

BUelt & Guortigermanum.] *I. e. Guelth & Vortigernianum. Legit Guartheuniaun Uferius p. 206. Buelth, Ptolemao Βέλλαιον, forte Βέλταιον.*

Largiente Ambrosio.] Largiente suffragium Ambrosio, *Gild. Embresio, Cott.*

Ambrosio.] Qui fuerat Rex magnus inter omnes regiones Britannicæ gentis, *Cott. Unus alius, Reges.*

Renis, & manet.] Reins, & sibi consecravit, & manet, *Cott. Gild. Uß. 206.*

Et unam habuit filiam.] Quintam habuit filiam. *Gild. Cott. Alii, Quinta fuit filia, & Mater S. Fausti secundi.*

CAP. LIII.

TErnwail.] Fermail. *Cott.* & Guorthigirnaun. *Cott.*
 Ipse Theudubr filius Buelth regionis. Theudubr filius Pascent.]
 Ipse Theudrup est Rex Guelt regionis, Theudrup filius Paschent, Mab
 Goithon (*vel* Mac Gaidean. *al.* Mac Gocan, *Cott.*) Mac Moriud, *in marg.*
 Goithan, Guordeant.

Mac Eldat.] Maceldat, *in marg.* Merelchat. *Gild. Cott.*

Mac Eldoe.] Mereldoe *ibidem* Marmepric (Macmerit. *Gild. Cott.*)

Mac Briecat.] Merbietat. *Gild. Cott.* Mac-Briaicat.

Mac Pascent.] Ac Mac Paschent, Mac Vortigern, Mac Vortimer Gui-
 thaut, Mac Guitolin. *Cottoniani Cod.*

Mac ap. Gloui. Daguesti, bonus Paulus, Mauron [Marion.] Tres fra-
 tres fuerunt Gloui qui ædif.] Mac Glouida, qui fuit filius Paul Maurion,
 tres fuerunt fratres Glouii, qui ædificavit. *Cott. Gild. Ego quæ reperi, ut po-
 tui, representavi. Viderint alii, qualia sint. Hæc Geneologia addita fuisse vi-
 detur à Samuele, ego suspicor Guortigernum fuisse genere Pictum, vel Scytham; qui
 Pictorum ope ad regnum pervenerit.*

CAP. LIV.

DIcebatur Melchu.] Milku dicebatur, *Cott. al.* Milchu. *Uff. An. 431.*
 Cum illo erat, & in.] Cum illo erat VII annis, & in, *Gild. Cott.*

Nam cum ibi.] Et jam cum ibidem, *Gild.* annos plurimos, *Cott.*

Primitus.] *In Prospero, Primus. utra Lectio præferenda, non constat.*

In Christum.] Ad Christum, *Gild. Vide omnino Ufferii Antiq. fol. 416. 417.*
Hæc ex Prosperi libro adv. Collatorem.

Prohibitus à Deo.] Prohibitus est à Deo, *Gild. Cott.*

CAP. LV.

AUditâ Morte.] Palladii ep. alius Legatus Patricius, *Cott.*
 Monente & G.] *Deest &, Cott.*

Ad Scotos.] Ad Scotos in Christum convertendos. *Cott. Sed alii legunt
 Credentes. Chronicon quoddam Maidulphesburiense, cujus meminit Leylandus in
 Collectaneis, sic scribit. Anno D. 475. venit S. Patricius ad Hiberniam. Ille
 constituit, ut Psalmi antiphonatim cantarentur à choro in chorum, nam
 antea Epistola & S. Evangelium recitabantur. Hibernenses igitur Scotti ad
 adventum Patricii fidem Christi erant amplexi.*

CAP. LVI.

Misit ergo Germanus.] Sanctus Ger. cum illo, *Gild.* Misit igitur S.
 Germ. Seniore cum eo, *Cott.*

Segorum Episcopum ad Amatheum.] Segerum ad hominem quendam
 mirabilem Episcopum summum ad Matheum Regem. *Hæc expendit Uff.
 Ant. p. 437.*

Ibi sanctus erat sciens.] Ibi sanctus sciens, *Gild.* Ibi S. Patricius sciens,
Cott. A.

Ventum esset.] Ventura esset illic gradum. *Gild.*

Patricius sumpsit ibi, quia Maun.] Patricius sumpsit, quia Manimi prius
 vocabatur, Ausitius, Yfermus, & cæteri inferioris gradus. *Hic in marg.
 est, Patricius in ordinatione, & in marg. post Manimi, Mauun vel Manuin,
 al. Manucuis. Et in marg. p. Anfitius verò &, Gil. Camb. 764. Rectius, Auxili-
 us, & Ifernus. V. Ufferium, Antiq.*

CAP. LVII.

A Missis.] *Lege, Omiffis.*
 Ibernicum transfretavit.] Hybernicum onerata navi cum transmarinis mirabilibus, & spiritualibus thesauris perrexit ad Hyberniam, & baptizavit eos. *Gild. Cott.*

CAP. LVIII.

Loigere Regis.] In v. Loigere Regis Hyberniæ anno exorsus est prædicare regnum Dei. *Gild. Cott. Uffer. Ant. 443. &c.*
 Exteris nationibus.] Aliis nationibus, *Gild. externis, Cott.*
 Apostolicas faciebat.] *Al. fecit, Gild. deest Cott.*

CAP. LIX.

A Bictoria CCCLXV.] CCCXLV *lego, Abetoria. Waræus de scriptor. Hibernicis.*
 Connachta.] *Conaita, Gild.*
 Cruachaneli.] *Quatheneli, Gild. Crua canelimi, cruachan Eile, vel He-ly, vel Ely, Cott. & Ufferius. p. 460.*
 In aere tres.] *In aere manente tres, Gild. Cott.*

CAP. LX.

UT fertur à Scotis.] *Ut fertur, quod unusquisque. Gild. fertur. Scoti sic Cott. sed in Parenthesi. forte, sc. ut fuscip.*
 Credentium licet.] *Peccatorum, licet, Gild. deest Cott.*
 Consumarentur.] *Consumentur, Cott. Forte, consumerentur, vel consumantur.*

Septem annis ante diem iudicii.] *Septem annis ante iudicium, Gild. & quia delebuntur pro honore p. Cott. in marg. ut Terra tegetur aquis, Dominus qui venturus est iudicare Vivos & mortuos, ut pro oratione Sancti Patricii crimina populi abluantur, & animæ ante iudicium protegentur, Gild.*
 Die iudicii.] *Die iudicii patrem magnum suum, ut seq. Cott.*

CAP. LXI.

Patricius primo. i. e. Angelo.] *Patricius i. e. uno modo Angelo, Cott. Gild. Cætera quæ hic de Patricio sequuntur, pensculatius tractata videas ab Eruditissimo Armachano Archiep. Antiq. Brit. p. 437.*

Quæ sequuntur excerpta sunt è quodam Nennii MSS. D. Ufferii Archiepiscopo Armach. ad finem Cap. 61. ante hæc Verba, (Res autem exigebat &c.) Quæ & in MSS. Cantabrig. necnon Cottoniensi omiſsa sunt. Et ex eodem libro Archiepiscopi Armach. consulto lineis transversis expunguntur; ut videat tamen lector qualia sint, eadem conscripta hic posui.

-----Octoginta quinque annorum in Hibernia prædicavit.
 Hic ut mihi videtur contradicit sibi: sed aliter audivimus & scriptum reperimus: Quadragenarius erat quando de Captivitate exivit, & per xxx annos didicit & Deo servivit, & xxx. prædicavit, in his tribus Quadragenariis vero maxime, Patricius æquatur Mosi: sicut Moses xxx annis in Domo Pharaonis & velut in Captivitate, & xxx in exilio in terra Madian, & xxx in Prædicatione & in ducatu Populi, ita Patricius xxx in exilio inter Gallos, & xxx in prædicando, & miracula faciendo, atque resistendo Loigeri Regi & ejus Magis, sicut Moses Pharaoni & ejus

ejus Magis, viriliter & indefesse servivit Deo. Nam bene potest fieri, illum in Captivitate fuisse, per quindecim annos, & quadragenarium egressum fuisse. Sed hic alter de Moise quadragenarius fuit, quando de Ægypto exivit in fugam, & ad Ægyptum, post xxx annos, propter populum Dei missus rediit. Et ipse Patricius quadragenarius erat, quando de Roma in fugam exivit, & post quadraginta annos, missus ad populum Dei eripiendum de manu Diaboli, ad Hiberniam rediit, & uterque per xxx annos in studio Prædicationis manserunt: & * simili fias & jeuno dissimili. Res autem exigebat &c. *Hæc eadem legas in Cod. Bened.*

CAP. LXIII.

Breviare.] Hic expliciunt gesta Britonum à Gildâ sapiente composita. *Sic Codd. Cott. duo, quæ sequuntur forte sunt additiones Nenni vel Samuelis ad Gildam: vide Baleum, p. 72. certè non sunt hujus nostri scriptoris. Gildam cum dixi, intelligo Gildam querulum, non hunc præ manibus Gildam, seu Pseudo-Gildam.*

Ad regem.] Ad regnum, *Gild.*

Cum Regibus.] Cum Regibus Brithonum, & licet multi populi nobiliores essent, ipse tamen duodecies Dux belli fuit, victorque bellorum.

Mabute.] *Lege, Mabuter, &, malleum ferreum, quo franguntur molæ, Gild. Prife.*

CAP. LXIV.

Gleni.] *Glein, Gild. In marg. Devoniam, & Gleni. Sed rectius Glem in Lincolniam, ubi Glemford nunc. Vortigernus dedit Hengisto Lincolniam; unde eum expellere certant Britones bellis sequentibus, sub Aurelio, Vortigero, & Arthuro.*

Super aliud flumen.] Super flumen, *Gild. Dug & Du fluvius Linc. alii hæc collocant in Lancastria prope Wigan, ibi Dugles fl.*

Linnis.] Limus, & in marg. Lindisey, *Gild. Linnuis, Cott. lego, Lind.*

Sextum bellum.] Sextum super, *Gild. ubi nunc Baston vel Boston.*

Septimum bellum.] Septimum in sylva Calidonis, i. e. Cathcoit Celdon. *In marg. Cornubiæ, Gild. Cott. rectius, in Lincolniam.*

Octavum.] Castello Guynion, *al. Guimer. Forte, Gainsford.*

Imaginem crucis Christi & Sanctæ Mariæ.] Imaginem Sanctæ Mariæ, *Gild. Cott.*

Sanctæque suæ genitricis &c. usque ad nonum bellum.] *Omnia hæc inter Genitricis & Nonum bellum hic desunt. Gild. & Cott. & stant in margine Cod. Benedictini Cantabrigiensis.*

Urbe Legionis.] Urbe Legionis, quæ Brithannice dicitur Kairleun; Tres fuere urbes Legionum, 1 ad Useam, 2 ad Deam, 3 Verovitum, Præsidium Warwic. *Sic Joan. Rossus.*

In Cottoniano deest, Kairleon. In aliis additur, quæ Britannice Kairleun dicitur.

Ribroit.] Trathtreviroit, *Gild. Arderit, Cott. & Prife, & Chron. Walliæ MS.*

Undecimum.] Undecimum fuit in montem, qui dicitur Agned Cath-Regenion, ibidem in marg. in Sumerfeteshire, quem nos Cath-bregon appellamus, *Gild. Cott. Lhuydo, Edenborrow. Prife pro Agned legit Assuet. Hæc prælia simul enumerata gesta videntur spacio xxx annorum & amplius; & licet hic omnia videantur Arturo tribui, tamen gesta fuere sub Vortigerno, Ambrosio & aliis.*

In Britannia.] *Hic desunt Codd. Cott. A & B; alii ab iis, quos supra ad cap. LXIII finivisse diximus.*

IDa filius Eobba.] Yda regnavit, qui fuit filius Ebba, ipse primus in Bernicia, i. e. in Cernech Rex fuit, & in Cair Effrauc, de gente Saxonum.

Rex in Bernicia.] *Omnia quae hic sunt inter Rex & in Bernicia, & prima Civitas, desunt Gildæ, & Cottonianis quibusdam Codicibus. Nimirum hæc non poterant à Nennio scribi, quoniam quædam sunt temporum inferiorum. Et sane videntur esse fragmenta Chronologiæ Saxonice minime contemnenda; obscura interim & vitiose admodum congesta.*

Junxit arcem.] *Alius, struxit. & forte, arces, & DEIRABERNECH.*

Cum eo.] *Hic in margine Gildæ habetur hoc Scholion. Si quis scire voluerit, quis baptizavit eos, sic mihi tradidit Reuchidus & Elbodus Episcoporum scientissimus, Rimin ap urb [al. Rim map. urb] i. e. S. Paulinus. Conjectio legi oportere, Run map Urbgen, i. e. Romanus urbigena. Eadem fere infra habentur, nec non in Beda & Saxonica Chron.*

Beulario.] *Lege, Beulario. & mox, eas.*

Mirabilibus Britanniarum.] *Sequebantur ista Mirabilia in Codicibus multis, quibus usus sum; ea tamen omisi tanquam ad institutum meum minus nunc facientia: simul etiam quod infra in Ranulpho Higdeno recurrant.*

Nomina omnium Civitatum.] *Infra de his agetur, notarum p..... & iterum in Ranulpho Higdeno.*

Ninnii exempl. MSS. V. hic cap. LXVI.] *Lege LXV.*

Nomine Birdei.] *Cotton. alius, Bridei, & Ufferius, & Beda. Et Fordonius in Scotochr.*

Saxones Ambronem.] *Ambronum. Cotton. forte, Ambrones.*

Vocatur.] *Vocaturque Cathlum Garran. al. Guethlingarran. forte, Cath Langarran.*

Genuit Kippan.] *Alius Cott. Rippan. Vide omnino Florentium p. 688.*

Penda f. Pubba. Ecgf.] *Hic in marg. Cott. Eadbald filius Algund, fil. Ena, f. Penda f. Pubba. Habet & alius Cottonianus, sed Algumch & Eva, pro Algund & Ena.*

Primus Superav.] *Si sic; legerem, Guir O Brinaic, Homines montanos, Brigantas. Si vero, Separavit, legerem, Deir O Bernec.*

De origin.] *Lege, origine, & mox, eas.*

Catgualum.] *De Cadwallone hæc eadem narrat Chron. Walliæ MS. Mox lege, Ofswi, pro Osguid, & Liodguald, pro Liod Guad.*

Egbirth.] *Is est Ecbertus Ebor. Arch. A. D. 735.*

IDA.] *Ante Idam apud Northymbranos subreguli sive Duces fuerunt novem. Parebant Hi regibus Cantianis. Ida primus se ipsum in regem Evexit. Scala Chron.*

Humbri Maris.] *Ἰὺμβρις κατὰ γλῶσσαν θαλασσα. Sch. Theocriti.*

Vixit.] *Struxit, sic supra.*

Dutigern.] *An Wortigern? an potius est ille Wthigern, cujus meminuit, circa hæc tempora, Ethelwerdus? mox lege, Tantaguen & Talaessin, de quo Prife.*

Mailcunius.] *Est Maglocunus Gildæ. Mailgo Chronicæ Walliæ.*

Ryderthen.] *Conjectio, Rhyd. Erchen. Ergen sive Archen est Herefordensis agri pars.*

Urbgen.] *Forte intelligit Aurelium Ambrosium.*

In illo autem.] *Hæc ex vero Gildæ.*

Infula Medcant.] *Nunc, Lindisfarn: ibi enim. Cuthbertus decessit.*

Elmet.] *Est territorium agri Ebor. prope Leodes. Hæc Beda tangit.*

Cum ea.] *Camdenus legit, & hæc prima baptizata est. Beda & Chron. Saxonica.*

Ipse enim.] *Ipse enim est Oswald. Cott.*

Catefcaul.] *Pet. Langtoft vocat Huntingfeild, legit etiam Catefcaul Chr. Walliæ. Forte, Catgual. Erat prælium prope Vallum Picdicum.*

Hominum Catgualat.] Catgualiter, *Alii*.

Giti campi.] *Al. Guenti. Chron. Walliæ videtur hic ponere, Strages Gai campi; Penda occisio. Aliis est Winnwetfeild: & non procul hinc fluvius Guent, qui nunc Went.*

Vocatur iudu.] *Alius legit, Nidu. Nidus bene notus ex Antonino & aliis:*

Catguommed.] *Al. Catguominec.*

Penda fil. P.] *Al. Wibbæ. Sax. Chron. & Malmesb. & Florentius p. 688.*

Codoy.] *Al. Coeboy, & Cothin, & Cocthin. forte, Conwey.*

Filius Pubba.] *Al. Pibbæ; rectius, Wibbæ. Conferendus in his H. Huntingdonensis, qui secutus est Annales Saxonicos multo auctiores, quam qui nunc extant:*

A Mundi Prin.] *De hac appendice quid senserit Camdenus vide, Britan. p. 95. Priscaus, p. 119. Ufferius, Antiq. Eccl. Br. p. 217, & 239. Illud interim apparet, non Nennii, sed melioris esse manus.*

Guitolini & Ambrosii.] *Supra in Geneologia Guorthigirni legis, Guitilin, & in alio Cod. Maurion, Guitilin. Hunc Maurion puto esse Marchantum filium Guitolini, de quo paulo ante; inter hunc & Ambrosium dissidium ortum est; & postea, secuta est cædes Ambrosii, in expeditione Transhumbrana contra Saxonas. Hinc lux Galfrido, l. 8. c. 3. 4. Chron. Walliæ circa hæc tempora, Idris jugulatur. Lego, Embrids: qui & Ambrosius, alibi. Gildas in libro querulo graves Britonum inimicitias ante sua tempora deplorat, p. 14. Sect. 19. ungebantur reges, &c. paulo post — trucidabantur. Adde his, quod Nennius Urbigenæ filios tribuat, & Ambrosii sobolem ab avita virtute degenerem suo tempore commemoret: Neminem ex Ambrosii sobole fuisse regno sublimatum dicit. Nam credibile est Marchantum & Guitolini factionem, occiso Ambrosio, istam familiam exclusisse. An hic Guitolinus is forte fuerit, à quo Warvicum, Cair-Guetholin, denominatam fuisse scribit Humphredus Lhuydus in Britan. Descript. An ille alius Guethlin, sive Wetheling, à quo nomen suum viam Wetlingianam volunt accepisse, viderint quibus otium. Quod autem bellum, & ubi loci gestum fuerit Cat-Guolopum, (cujus hic obscura est mentio) tacent Antiquarii. Gallacum Ptolemæi Cambdenus putat esse Whellep, vel Whallop-Castle in Westmaria. Hoc in vocabulo puto ego latere Cat-Guoloph; & huic conjecturæ adstipulatur locus ille vicinus Marchantoniby, magnis ruinis notabilis; in illa enim voce Marchanti, filii Guetolini, manifestum habes indicium. His ipsis temporibus erat Morganiæ rex Mercaunius, Cognomento insanus; ista duo vocabula non multum obliuunt. Sed conjecturarum satis.*

Interim, dum meliora Nennii exemplaria sese offerant; nonnihil lucis ad hæc obscura & confusa stemmata intelligenda præstabunt genealogiæ subsequentes.

W O D E N U S.

V Ecta <i>sive</i>	Trigilfus	Sueppa	Were- mundus	Siggarus	Bealdeagus	Winta
Wehta	Roth- mundus	Sigefu- gel	Offa	Suebde- gus	Brandius	Cretta
Witta	Hrippus	Bedca	Angen- geatus	Sigeotus	Beornus	Quelpgil- fus
Withgi- filus	Wilhel- mus	Offa	Eome- rus	Seabal- dus	Beorno	Ceadbed
Hengiftus <i>primus rex</i>	Uffa <i>sive</i>	Æscwi- nus <i>pri-</i>	rus	Sefuge- lus	Weg- brandus	Bubba
<i>Cantuario- rum</i>	Wffa <i>pri-</i>	mus <i>rex</i>	Icelius	Sueartha	Inge- brandus	Beda
Oricus <i>cognomine</i>	<i>Orienta-</i>	<i>lium Sa-</i>	Cnebba	Seome- lus	Alufa	Eanfer- thus
<i>Æsca rex</i>	<i>glorum</i>	<i>xonum</i>	Cunew- aldus	Wester- walcna	Angen- geat	<i>Ab hoc</i> <i>Lindisfa</i> <i>rorum pro</i> <i>sapia.</i>
Octa <i>rex</i>	Titellus <i>rex</i>	Sledda <i>rex</i>	Creodda <i>sive Cri-</i>	Wigel- fus	Ingen- geat	<i>Hic est An-</i> <i>fridus, cu-</i> <i>jus frater</i> <i>Osguald.</i>
Irmenri- cus <i>rex</i>	Redwal- dus <i>rex</i>	Sebertus <i>rex</i>	darexus <i>primus</i>	Wufcfrea	Æthel- brihtus	<i>Oslap,</i> <i>Oslac</i> <i>Oswid &c.</i> <i>ut apud</i> <i>Alfridum</i> <i>Beverl.</i>
Æthel- bertus <i>rex</i>	Eorp- waldus <i>rex</i>	Sexre- dus & Siwar- dus	Mercio- rum	Oefa	Kenri- cus <i>rex</i>	
<i>Christianus</i>	Wiber- tus	Wihel- geatus	Wibba <i>rex</i>	Eoppa	Ceauli- nus <i>rex</i>	
Eadbaldus. Erconbertus	Earneta	Waga	Penda Peada	Ida <i>primus</i>	rex Berni- ciorum	
Casera	Gefecg	Wihtle- agus	Weag- deagus	Æthelfri- dus	Adda	
Titmon	Antfecg					

Nomina omnium civitatum Brit.] *Viginti & octo civitates in Britannia primus, quod scio, numeravit Gildas; post Gildam Beda, Nennius, H. Huntudunensis, Alfredus Beverlacensis, Ranulphus Cestrensis, Radulphus Marham: Auctor Eulogii, aliique. Variantes Scriptores, quas in urbium nominibus inter hos auctores deprehendi, posui in sequenti tabula. Alii adhuc sunt, qui his plures addunt. Reptacestre sive Ruptimuth, Cair Paladour, Cair Badon optimo jure accensentur. Dicit Gildas, & alii, has fuisse urbes celebres temporibus Britonum & Romanorum. Quod multæ plures fuerint, istis temporibus, ex Antonino & Marciano & Ptolemæo facile colligitur. Ptolemæus citra Murum Picticum designat urbes septem ultra triginta; qui tamen multas omisit æque antiquas & nobiles, ac sunt ex iis pleræque, quas recensuit. Sed nec Breviarium, sub Theodosio factum, certiores nos reddit de numero civitatum. Quadraginta & sex ponit stationes: has omnes fuisse urbes quis præstabit? Porro, Stationes hæc fere omnes fuere limitaneæ & quasi marginales; urbium interiorum paucæ memorantur. Contenti igitur simus Catone nostro.*

Nomina urbium Britannicarum ex Nennio, Henrico Huntudunensi, Alfr. Beverlacensi, & aliis collectaneis.

De Nobilibus Civitatibus Britonum. *Erat autem Britannia quondam Civitatis viginti & Octo nobilissimis insignita, præter Castella innumera, quæ & ipsa Muris, Turribus, Portis ac seris erant instructa firmissimis. Civitatum quoque nomina hæc erant Britannice.*

- Kair Ebrauc, *id est, Eboracum.*
 - Kaire Kent, *id est, Cantuaria.*
 - Kaer Gorangon, *id est, Wigornia.*
 - Kaer Lundene, *id est, Londonia, al. cair Lud.*
 - Kaer Lirion, *id est, Leircestria.*
 - Kaer Collon, *id est, Colecestria.*
 - Kaer Glon, *id est, Gloucestria.*
 - Kaer Cei, *id est, Cicestria.*
 - Kaer Bristow, *id est, Bristoldum.*
 - Kaer Ceri, *id est, Ciricestria.*
 - Kaer Guent, *id est, Wincestria.*
 - Kaer Grant, *id est, Grantecestria, quæ nunc dicitur Grantebrugia.*
 - Kaer Lion, *quam vocamus Carleolum.*
 - Kaer Dauri, *id est, Dorecestria, al. Dorin.*
 - Kaer Deorm, *id est, Dormecestre, quæ sita in Huntudunensi Provincia super Flumen, quod vocatur Nen. penitus destructa est.*
 - Kaer Loidcoit, *id est, Lincolnia. f. Leodes in Elmeto, al. cair Ludcoth.*
 - Kaer Merdin, *quæ nunc quoque sic vocatur.*
 - Kaer Gnorcon.....
 - Kaer Cucerat, *al. Cureraud.*
 - Kaer Guortegern.
 - Kaer Ruth, *al. Uruch, & Urnach.*
 - Kaer Celemion, *al. Coloimon.*
 - Kaer Megnaid, *al. Megard.*
 - Kaer Licilid, *al. Licidit.*
 - Kaer Peris. *id est, Porcestria, al. Cair Poris, & Porari.*
 - Kaer Legion, *in qua fuit Archiepiscopatus tempore Britonum, nunc autem vix mænia ejus comparent, ubi Usca cadit in Sabrinam.*
 - Kaer Draiton *al. Draicon.*
 - Kaer Mercipit, *al. Mercip. & Meircipit.*
 - Kaer Segent, *quæ fuit super Tamisim non longe à Radinge, & nunc vocatur Silcestre. Hæc autem erant nomina Civitatum tempore Romanorum & Britonum.*
- Ut autem Lectoris fastidium aliquatenus allevem, præter nuda & barbara nomina visum est adjicere commentationem eruditissimam, quam de his urbibus olim edidit doctissimus Archiepiscopus Armachanus Jacobus Usserius.*

Hæc sunt Nomina omnium Civitatum quæ sunt in tota Britannia: quorum Numerus est xxviii.

I. Cair-Guintguic, quæ *Normicum* fortasse fuerit, (*Britannis* Cair-Guintin appellatum) vel potius *Winwick Lancastrensium*: veteri *Ninii Glossatori* *Wincestria* sive *Wintonia* est.

II. Cair-Mincip, vel *Municip*, apud *Henr. Huntingdoniensem* perperam *Mercipit* scriptum. Est *Verolanium* (juxta *Oppidum Sancti Albani*) quod *Romanorum* temporibus *Municipium* fuisse ex *Tacito* constat.

III. *Ligualid*, al. *Legevit*, id est, *Luguballia*: quæ *Huntingdoniensi* *Cair-Leil*, vulgo *Carlile* dicitur.

IV. *Cair-Meguaid*, al. *Meiguod*, vulgo *Meiud* in *Mongomeriensi* Comitatu posita, & *Ptolemao* ac *Antonino* *Mediolanum* olim dicta.

V. *Cair-Colun*, vel *Colon*: quæ *Gaufrido Monemuthensi* (*lib. 5. Brit. Hist. cap. 6.*) & *Henr. Huntingdoniensi* *Colcestria* est, ad *Coln Fluvium* sita, & *Antonino* in *Itinerario* *Colonia* appellata. *Hartechiam* etiam *Mervinæ* urbem ad mare *Hibernicum* positam, *Cair-Colun* olim fuisse dictam *Camdenus* in *Merioneth-shire* affirmat.

VI. *Cair-Ebrauc*, aliis *Cair-Brauc*. *Eboracum* est (*Alfred. Beverl. & H. Huntingdon.*)

VII. *Cair-Custeint*. id est. *Urbs Constantii vel Constantini*. *Cair-Seiont* est, prope *Cair-Nervon*, *Constantii* enim *Filii Constantini Magni*, *Sepulchrum* monstrari juxta *Urbem*, quæ vocatur *Cair-Segeint*, refert *Ninius*, ut *Litteræ*, inquit, quæ sunt in *Lapide Tumuli* ejus ostendunt, & antiquam *Urbem Constantii Imperatoris, Filii Constantini Magni*, in *Arvoniam* collocat *Britannicus* scriptor *vitæ Gruffui Filii Conani Venedotiæ principis*, quamquam *Anno Domini 1283. apud Caer-Nervon prope Snoudunam, Corpus maximi Principis, patris Imperatoris Nobilis Constantini, fuisse inventum, & Rege Edovardo I. jubente in Ecclesia honorifice collocatum, Mathæus Westmonasteriensis* narrat. Ut ad *Constantium Constantini M. patrem*, quem *Eboraci* in *Britannia*, potius quam ad *Constantium Constantini Filium*, quem *Mopsocrenis* vel *Mopsuestiæ* in *Cilicia* mortuum esse legimus, referenda ista videantur. Vide an non ad *Constantinum tyrannum ex Cambd. pag. 195. l. 28. cum §. XIX. is vero an. 407. in Caer-Segent imperator appellatus, in Gallia (non Britannia) an. 411. cæsus est.*

VIII. *Cair-Caratauc*. *Henr. Huntingdoniensi*, *Cair-Cucerat* perperam appellata. *Cair-Caradox* autem in *Salopiæ Finibus* inter *Themidem* (sive *Temdum*) & *Colunum Fluvios* sitam fuisse, ostendit in *Fragmento Britanica descriptionis* *Humfredus Lhuydus*. *Galfridus Monemuthensis* & *Glossator Ninii Salesburiam* Interpretantur.

IX. *Cair-Grauth*, al. *Grant*, id est, *Grantecestria*, quæ modo dicitur *Cantabrigia*, inquit *Henr. Huntingdoniensi*, *Hæser. lib. 1. nomine nimirum à Granta ducto, quem idem libro. 5. Fluvium Cantabrigiæ appellat. Ejus Guilielmus de Ramseye Abbas Crulandensis in vita Guthlaci, ita meminit.*

Est apud *Angligenas* à *Grontæ Flumine*, longo *Orbe* per *anfractus* *stagnosos* & *Fluviales* *Circumfusa* palus.

Et ante eum *Felix Crulandensis Monachus*, qui ejusdem *Guthlaci* vitam *Ælswaldi Orientalium Anglorum Regis jussu* descripsit. Est in *Meditullaneis* *Britanniæ* partibus *immensæ magnitudinis* *teterrima* palus, quæ à *Grontæ Fluminis* *Ripis* incipiens, haut procul à *Castello* quod dicunt nomine *Grontæ* &c. Ubi *Saxonicus* *Interpres* *Flumen* *Grantecestria Castellum* *Grantecestria* reddidit. *Grantacestria* vero suo tempore *Civitatulam* *desolatam* fuisse testatur *Beda, lib. 4. Histor. cap. 19. ex cujus Ruinis existimant nonnulli crevisse Cantabrigiam, quæ ab Asserio Menevensi, Fabio Ethelwerdo & Anglo-Saxonicis Annalibus Florent. Wigorn. Rog. Hoveden & Matth. Florileg. (in anni 875, & 876. historia) Grantebryce & Grantanbricge vocatur:*

catur: à qua & toti circumjacenti Comitatus inditum est nomen *Grantebridge-shire* (in Charta Edredi Regis An. 948. data apud Ingulphum) vide *H. Hunt.* fol. 170, & *R. Hoved.* fol. 305, 313, 337. & *Guil. Malmes.* lib. 1. cap. 6. Unde etiam *Alphredo Beverlacensi Caer-Grant* exponitur *Cantebrigge*. Quod nomen ab *Ethelwerdo* primum usurpatum invenio, *Historiola* suæ libro 4. capite 4. de *Danis* ita referente. Transmeabant pontem Ordine litterato, qui vulgo *Cant-bricge* nuncupatur.

X. *Cair-Maunguid, vel Mauchguid.* Putatur esse *Antonini* vel *Manuncunium*, id est, *Manchester* in *Lancastrensi*, vel *Manduessedum* potius, id est, *Manchester* in *Warwicensi Agro* positum. Est & *Menegid* in *Angleseia* locus a *Caradoco Lhancarvanensi* in *Anni 873.* *Historia* commemoratus.

XI. *Cair-Lundein, aliis Cair-Lud.* *Londinium* est, *Regni* *Metro-*
polis.

XII. *Cair-Guorthigern.* quam a *Guorthigerno Britannorum Rege*, in *Regione* quæ vocatur *Guennesi* (id est, ut ego Interpretor, *Monemuthensi*, quæ *Guent* & *Went-set* dicta est) ædificatam esse, confirmat *Ninius*, vide *supr.* num. 3. & *Camd.* in *Cumberland.* 632. *Galfridus Monemuthensis*, in *Natione Herging* super *Fluvium Guaiæ*, (Vaga ea est, sive *Gwy Fluvius*, qui inter *Monemuthenses* in *Sabrina* influit æstuarium) in *Monte* qui *Cloarchius* nuncupatur, sitam fuisse innuit. Alii, in *Regione Cambriæ Gurthrenion* dicta, positam fuisse existimant, & *Guthrenion Radnorensum Castrum* ex ejus rudibus extitisse. Vide *Lhuydi fragment.* fol. 20, 21. & *Camdeni Britanniam* pag. 479.

XIII. *Cair-Ceint, al. Kent.* id est, *Cantuaria* (*Alphred. Beverlac. & H. Huntingd.*)

XIV. *Cair-Guiragon. al. Guoragon, id est, Wigornia* (Id.) *Britannis* *Cair-Wrangan*, *Anglis* *Worcester* appellata. A *Constantio* rege fundatam *Rossus Warwicensis*; olim *Romanorum* superbiam mænibus fuisse affirmat alius. vid. *Camd.* in *Worcester-shire.* pag. 434.

XV. *Cair-Peris, id est, Port-chester* (Id.) Vide *Galfrid. Monemuth. lib. 5. hist. Britan. cap. 8.* (edit *Heidelb.*)

XVI. *Cair-Daun. Antonino Danus, vulgo Dancaſter.*

XVII. *Cair-Legion.* Quæ *Guil. Malmes. lib. 1. cap. 3. & 6. & Alphredo Beverlacensi* est *Cestria*, sive *West-Chester.* Eadem quæ *Beda* lib. 2. *Histor. cap. 2.* Est *Civitas Legionum*, quæ a gente *Anglorum* *Legaceſter*, a *Britonibus* autem rectius *Cair-Legion* appellatur. Ut & *Florentio Wigornienſi* ad *Annum* (secundum *Dionysium*) 894. quanquam ibi *Matthæo Florilego* (ad *Annum* 895.) *Legeceſtria* *Anglice* *Wirhall* sit dicta: ex *Annalibus Anglo-Saxonicis* *Beda* subnexis (non satis recte, ut videtur intellectis) in quibus sic legimus, *Hic gedýſon on anpe Weſtpe ceartpe. on Wiphealum 110 1ſ legaceape gehatep.*

XVIII. *Cair-Guricon, vel Guorichon, quæ vel Warwicum* est *Joh. Rosso, vel Ptolemæi Viroconium*, id est, *Wroxeter* in *Salopiensi Comitatu.*

XIX. *Cair-Segeint. Segontiacorum* in *Agro Southantonienſi* *Civitas*: quæ fuit super *Thameſin* non longe a *Redinge*, & vocatur *Silceſtre*; ut *Alphredus Beverlacensis*, & *Henricus Huntingdonienſis* annotant. Qui tamen haud recte (ut puto) *Silceſtriæ* ſedem ad *Thameſin* poſuerunt. Est & *Cair-Seioint* in *Artonia*, de qua ad numerum VII. est dictum. *Episcopatus Silceſtriæ* *Galfridus* meminit lib. 2. cap. 15.

XX. *Cair-Ligion-guar Vfic. Britannis* *Cair-Leon* ar *Usk*, id est, *Urbs Legionis* ad *Iſcam fl.* adhuc appellata.

XXI. Cair-Guent. *Quæ Alphredo Beverlacensi, & Henr. Huntingdoniensi, Wintonia est, sive Wincestria; Romanis Venta Belgarum olim dicta: de qua ad num. 1. Est & Venta Silurum; quæ in Agro Monemuthensi non longe à Cair-Leon posita, antiquum nomen Caer-Went etiamnum retinet. vid. Galf. lib. 9. cap. 15.*

XXII. Cair-Brithon. *Quæ Huntingdoniensi & Cambd. pag. 173. est Cair-Briston, id est, Bristollia. Melius forte Dun-Britton Alclud olim dictum.*

XXIII. Cair-Lerion, *id est, Leicestria. (Alphred. Beverlac. & Henr. Huntingdon.)*

XXIV. Cair-Draithou vel. Draiton. *Nam sic apud Huntindoniensem legitur: ut forte Salopiensium Draiton fuerit.*

XXV. Cair-Pensavelcoit. *Galfridus Monemuthensis (eumque secutus Eulogii author, libro. 5. & Matthæus uterque Parisiensis ac Westmonasteriensis ad Annum Gratia 52.) Cair penbevelcoit interpretatur Exoniam, pro qua in Heidelbergenesi Britannicæ Historiæ editione (lib. 4. cap. 16.) & in vetere Ascensiana, per errorem substituta est Oxonia. Verum Exoniam, quæ dicitur Saxonice, Eaxcencaestre (vulgo contractius Excester) ut Romanis Iscam Danmoniorum, ita à Britannis (testante etiam Asserio Menevensi in gestis Ælfredi Regis Anno 876.) Cair-Wisc vel Cair-Isç appellatam fuisse constat. Itaque Camdenus noster, hac repudiata sententia Galfridi Pen Uchelcoit, Ptolemæi Uzellam, & Cornubiensium Lestuthiell: Niniæ vero Pontavelcoit Ptolemæi Ischalin, & Somersettensium Fuelcester fuisse existimat: prius illud nomen Britannicum, Montem editum in Sylva, posterius, Pontem ad Fuel in Sylva, interpretatus. Mihi tamen Niniæ Pensavelcoit Guilielmi Pictaviensis, Orderici Vitalis, & Guilielmi Gemeticensis, Penuesellum potius fuisse videatur; quæ Pemseia hodie dicta, primo Guilielmi Normanni in Angliam appulsu celebris est. Cui & Britannici vocabuli coit adiectio non male convenit: quum Silvestribus sepibus densa fuerit, in qua hæc sita est, Sußexiensis Regio.*

XXVI. Cair-Urnach. *Quæ Camdeno Vroconium Antonini; Viroconium Ptolemæi, & Salopiensium Wroxceter fuisse videtur.*

XXVII. Cair-Celemion. *Quam idem Somersettensium Camalet fuisse conicit.*

XXVIII. Cair-Luit-coyt. *Quæ Alphredo Beverlacensi Henrico Huntingdoniensi & Ranulpho Cestr. est Lincolnia, ne quis ad Scotorum Albiensium Sylvam Caledoniam in Albania, quo Saxones nunquam penetrarunt, referat.*

Pro I. VII. X. & XXV. *Henricus Huntingdoniensis in primo Historiarum suarum libro, sequentes Sex Supponit.*

I. Cair-Glou. *id est, Gloucestriam, de qua Ninius, Glovus ædificavit Urbem magnam super Ripam Fluminis Sabrinae, quæ vocatur Britannico Sermonè Cair-Glovi, Saxonice autem Gloucester. vid. Guil. Malm. lib. 4. de Pontificibus, & infra cap. 6.*

II. Cair-Cei. *id est, Ciceastriam, vulgo Chichester.*

III. Cair-Ceri. *id est, Circeastriam vulgo Circester & Circiter. De qua Asserius Menevensis, in gestis Ælfredi An. 875. Cirenceastre adiit, quæ Britannicè Cair-ceri nominatur; quæ est in Meridiana parte Huicciorum.*

IV. Cair-Dorm. *id est, Dormeceastre, quæ sita in Huntingdonensi provincia, super Flumen quod vocatur Nen; penitus destructa est. Hodie Dornford dicitur.*

V. Cair-Dauri. *vel (ut apud Alphredum Beverlacensem est) Cair-Dorin, id est, Dorcestriam.*

VI. Cair-Merdin; quæ nunc quoque sic vocatur. Vox vero Cair, his omnibus præposita, Britannis Urbem vel Castrum significat: ut præter alios libro 1. Itinerarii Cambriæ cap. 5. notat Giraldus Cambrensis. Johannes Caius ex Gervasio Tilberienfi (2. Dist. cap. 47.) Cair Lingua Trojana Civitatem dici addit, & Cambris Murum quoque significare. Ut quemadmodum Hebræi קיר Murum, & קרתה קריה Chaldaei & Syri Urbem vocant, ita Britannis vox non absimilis Cair & mænia & Urbem mænibus cinctam denotet. Cujus vocabuli originem etiam in magno Cairo Ægypti observant nonnulli, & in ipsa quoque Carthagine, quam Carthadam dictam scribit solinus. Quod Phœnicum ore exprimit Civitatem novam. Unde & ipsam, & Cognominem illi Urbem in Hispania extractam à Græcis Κανὸν πλῶν dictam fuisse notum est.

His adde; Certæ nomine Parthiis civitatem significari, Hermolaus Grammaticus ex Stephano auctor est. Vide Johannis Twini Commentar. Britan. lib. 2. à pag. 108. ad 113. Solinum Polyhist. cap. 27. edit. Salmasii vel 30. Delrii.

Emendationum in Nennium

F I N I S.

CHRONICON

Fani Sancti Neoti,

S I V E

A N N A L E S

JOAN. ASSERII;

Ut nonnullis videtur.

N Gitur Britannia Romanis usque ad Gaium Julium Cæsarem inaccessa atque incognita fuit. Qui anno ab urbe condita Quingentesimo Nonagesimo Tertio; ante vero Incarnationis Dominicæ tempus anno Sexagesimo, functus gradu consulatus cum Lucio Bibulo, dum contra Germanorum Gallorumque Gentes, qui Rheno tantum flumine dirimebantur, bellum gereret, venit ad Morinos, unde in Britanniam proximus & brevissimus transitus est; & navibus onerariis atque actuariis circiter LXXX præparatis, in Britanniam transevit; ubi acerba primum pugna fatigatus: deinde adversa tempestate correptus, plurimam Classis partem, & non parvum numerum Militum, Equitatum vero pene omnem disperdidit. Regressus in Galliam Legiones in Hiberna dimisit, ac Sexentas Naves utriusque commodi fieri imperavit. Quibus iterum in Britanniam primo vere transectus, dum ipse in hostem cum exercitu pergit, Naves in Anchoris stantes tempestate correptæ vel conlissæ inter se, vel arenis inlissæ ac dissolutæ sunt; ex quibus XL perierunt, cæteræ cum magna difficultate reparatæ sunt. Cæsaris Equitatus primo congressu à Britannis victus, ibique Labienus Tribunus occisus est. Secundo prælio cum magno suorum discrimine victos Britones in fugam vertit. Inde ad flumen Tamensim profectus, in hujus ulteriore Ripa Cassobellauno Duce immensa hostium multitudo confederat, Ripamque fluminis, ac pene totum sub aqua vadum acutissimis sudibus præstruxerat, quarum vestigia sudium ibidem usque hodie visuntur, & videtur inspectantibus quod singulæ eorum, ad modum humani femoris grossæ, & circumfusæ plumbo, immobiliter erant in profundum fluminis infixæ. Quod ubi à Romanis deprehensum ac vitatum est, barbari legionum impetum non ferentes silvis sese abdidere. Unde crebris eruptionibus Romanos graviter ac sæpe lacerabant. Interea Trinovantum firmissima Civitas cum Androgio Duce datis LX Obsidibus Cæsari sese dedit. Quod exemplum secutæ urbes aliæ complures in fedus Romanorum venerunt. Eisdem demonstrantibus, Cæsar oppidum Cassobellauni inter duas paludes situm, obtentu insuper Silvarum munitum, omnibusque rebus confortissimum, tandem gravi pugna cepit. Exin Cæsar à Britanniis reversus in Galliam, postquam Legiones in Hiberna misit, repentinis bellorum tumultibus undique circumventus & conflictus est.

Anno autem ab urbe condita DCC. XCVII. Claudius, Imperator ab Augusto quartus, cupiens utilem rei publicæ ostentare Principem, bellum undique & victoriam undecunque quæsiit. Itaque expeditionem in Britan-

niam movit, quæ excitata in tumultum propter non redditos transfugas videbatur, tranſvectus in inſulam eſt. Quam, neque ante Julium Cæſarem, neque poſt eum, quiſquam adire auſus fuerat: ibique, ſine ullo prælio ac ſanguine, intra pauciſſimos dies plurimam inſulæ partem in deditiorem recepit. Orcadas etiam Inſulas ultra Britanniam in Oceano poſitas Romano adjecit Imperio. Ac ſexto quam profectus erat menſe Romam rediit, filioque ſuo Britannici nomen impoſuit. Hoc autem bellum quarto Imperii ſui anno complevit, qui eſt annus ab incarnatione Domini quadrageſimus ſextus; quo etiam anno fames graviffima per Syriam facta eſt, quæ in Actibus Apoſtolorum per Prophetam Agabum prædicta eſſe memoratur. Ab eodem Claudio Veſpaſianus, qui poſt Neronem imperavit, in Britanniam miſſus, & jam Weſtam Inſulam, Britannicæ proximam à meridie, Romanorum ditioni ſubjugavit. Quæ habet ab Oriente in Occiduum xxx circiter millia paſſuum, ab Auftro in Boream XII. In Orientalibus ſuis partibus Mari ſex millium, in Occidentalibus trium à meridiano Britannicæ Litore diſtans. Succedens autem Claudio in Imperium Nero, nihil omnino in re militari auſus eſt. Unde inter alia Romani Regni detrimenta innumera Britanniam pene amiſit. Nam duo ſub eo Nobiliſſima oppida illic capta atque ſubverſa ſunt.

Anno ab incarnatione Domini Centeſimo Quinquageſimo Sexto, Marcus Antonius Verus, quartus decimus ab Auguſto, Regnum cum Aurelio Commodo Fratre ſuſcepit. Quorum temporibus, cum Eleuther, vir ſanctus, Pontificatus Romanæ Eccleſiæ præſet: miſit ad eum Lucius Britannorum Rex Epistolam, obſecrans ut per ejus mandatum Chriſtianus efficeretur, & mox effectum præpoſtulationis conſecutus eſt: ſuſceptamque fidem Britanni uſque in tempore Diocleſiani Principis inviolatam integramque quieta in pace ſervabant.

Anno ab incarnatione Domini CLXXXIX, Severus genere Afer, Tripolitanus, ab oppido Gepti, ſeptimus decimus ab Auguſto, Imperium adeptus eſt, & VII annis obtinuit. Hic natura ſævus, multis ſemper bellis laceſſitus, fortiffime quidem rem publicam, ſed laborioſiffime, rexit. Victor ergo civilium bellorum, quæ ei graviffima occurrerunt, in Britannias defectu pene omnium Sociorum trahitur, ubi magnis gravibusque præliis ſæpe geſtis, receptam partem Inſulæ, à cæteris indomitis gentibus non muro, ut quidam æſtimant, ſed vallo diſtinguendam putavit.

Murus etenim de Lapidibus, vallum vero, quo ad repellendam vim hoſtium Caſtra muniuntur, fit de ceſpitiſ, quibus circumciſis ex terra velut murus extruitur altus ſupra terram, ita ut in ante fit foſſa de qua levati ſunt ceſpites, ſupra quam fudes de lignis fortiffimis præſiguntur. Itaque Severus magnam Foſſam firmiſſimumque vallum crebris inſuper Turribus communitum à Mari ad Mare duxit, ibique apud Eboracum oppidum in morbo obiit. Reliquit duos Filios Baſſianum & Getam, quorum Geta hoſtis publicus judicatus interiit. Baſſianus Antonini cognomine adſumpto, Regno potitus eſt.

Anno Dominicæ Incarnationis CCXLVI. Philippus Imperat, primus Chriſtianus Imperator.

Anno Domini CCLXXXVI. Diocleſianus & Maximianus [Imperant.] Hoc tempore ſanctus Martyr Albanus paſſus eſt.

Anno Incarnationis Chriſti CCCX, hoc eſt, anno ab urbe condita M. LXI. Conſtantine, Filius Conſtancii & Helenæ glorioſæ Reginæ, Imperat. Anno CCCLXV. Hilarius Pict. Episcopus obiit.

Anno Dominicæ Incarnationis CCCLXXIX. Theodoſius Imperat.

Anno Chriſti CCCXCV. Archadius Imperat.

Anno Domini CCCVIII. Honorius Imperat.

Anno Dominicæ Incarn. CCCIX. Roma à Gothiſ fracta, ex quo tempore Romani in Britannia regnare ceſſarunt.

Anno Christi ccccx. Hoc tempore inventio Corporis sancti Stephani Primi Martyris, & Sociorum ejus.

Anno Dominicæ Incarn. ccccxi. Sanctus Martinus Turonensis Archiepiscopus transiit.

Anno Dominicæ Incarn. ccccxxi. Sanctus Hieronymus migravit ad Dominum.

Anno Dominicæ Incarn. ccccxxiii. Theodosius Filius Archadii Imperat.

Anno Dominicæ Incar. ccccxxiv. Hoc tempore sanctus Augustinus obiit.

Anno Dominicæ Incarn. ccccxxv. Hujus temporis atate extitit exordium Regum Francorum. Primus Faramundus.

Anno Christi ccccxxx. Clodio secundus Rex Francorum.

Anno Domini ccccxxxvii. Meroveus tertius Rex Francorum.

Anno Domini ccccxliv. Martianus cum Valentiniano Imperium suscipiens vii annis tenuit, quorum tempore Angli à Britonibus accersiti Britanniam adierunt.

Anno Christi cccl. Childericus quartus Rex Francorum.

Anno ccclv. Bellum apud Cantiam, in loco qui dicitur Aegelesthrep, contra Britones & Regem Britonum Guirthehirnum, in quo cecidit Horfa. Et Frater ejus Hengistus Regnum suscepit cum Filio Oise apud Cantuarios, eo tempore. Anno ccclxxiii. Clodoveus quintus Rex Francorum.

Anno ccclxxxviii. Oise Filius Henegisti coepit Regnare super Cantuarios, & Regnavit xxiv annis. Anno eodem sanctus Remigius Baptizavit Clodoveum Regem Francorum primum Christianum. Anno ccccxcii Theodoricus Rex Francorum.

Anno ccccxcv. Venère in Britanniam duo Duces, videlicet, Cerdic & Kynricus Filius ejus cum v. Navibus, in loco qui dicitur Cerdices ora, & statim die eodem pugnaverunt cum Britonibus, & acceperunt victoriam. Anno dxxviii. Hoc tempore Dionisius in urbe Roma Pascalem Cyclum composuit. Tunc Priscianus profunda Gramaticæ rimatur. Tum Arator subdiaconus Romanæ Ecclesiæ Poeta claruit.

Regnavit Cerdic Rex primus Occidentalium Saxonum annos xv. Kynricus annos xxvii. Hoc tempore Sigebertus Rex Francorum occisus est fraude Hilperici Germani sui, cum quo bellum inierat; Regnumque ejus Childebertus Filius ejus adhuc Puerulus cum Brumchilde Matre Regendum suscepit.

Ceaulin ann. xvii. Hoc tempore, id est, anno Dominicæ Incarnationis dlxv. Columba Presbyter de Scotia venit Britanniam, ad docendum Pictos, & in Insula Hii Monasterium fecit. Anno eodem Athelbrihtus Rex Cantuariorum Regnum obtinuit, & gubernavit annis liii.

Anno dlxxix, Ceol vi an. Hujus tempore, id est, anno dlxxx. Dominicæ Incarnationis, sanctus Papa Gregorius misit Britanniam Augustinum cum Monachis, qui verbum Dei genti Anglorum Evangelizarent.

Ceolwulfus an. xiv. Eodem anno Dominicæ Incarnationis dxcvii, venère Britanniam præfati Doctores, qui fuit annus plus minus cl adventus Anglorum in Britanniam. Anno Dominicæ Incarnationis dci, misit sanctus Papa Gregorius pallium Britanniam Augustino jam facto Episcopo, & plures verbi Ministros in quibus & Paulinum. Anno dciv Orientales Saxones fidem Christi percipiunt sub Rege Seberchtoe & antistite Meblito. Anno Incarnation. Christi ccv. sanctus Papa Gregorius obiit.

Kynegilfus Rex Occidentalium Saxonum primus Christianus Regnavit annis xxxi. baptizatus est ad Dorcestam à sancto Byrino Episcopo; suscepitque eum de sacro fonte sanctus Oswualdus Nordanhymbrorum Rex anno Christi dcxxxv. Anno Christi dcxvi, sanctus Æthelbryhtus
Rex

Rex Cantuariorum migravit ad Christum, quem sanctus Augustinus Episcopus Baptizavit primum. Anno DCXX. Dagobertus Rex Franciæ.

Anno Christi DCXXXIV sanctus Byrinus Episcopus prædicavit apud Occidentales Saxones. Anno Christi DCXXXVI, prædicavit apud Orientales Anglos sanctus Felix Episcopus.

Anno Christi DCXLII. Koemmalch Regnavit xxxi annis. Anno primo Regni sui occisus est sanctus Rex Oswaldus. Et anno Domini DCXLIV, sanctus Episcopus Pantinus quondam Eboraci Archipræsul; sed tunc Roffensis Antistes migravit ad Dominum. Anno DCLI. sanctus Osvinus Nordanhymbrorum Rex fraudulenter occisus, & sanctus antistes Aidanus defunctus est.

His temporibus Sigebertus Rex Orientalium Anglorum, dum adhuc Regni insulas teneret, supervenit de Hibernia vir sanctus nomine Fursus verbo & actibus clarus, sed & egregiis insignis virtutibus, cupiens pro Domino, ubicunque sibi oportunitatem inveniret, peregrinam ducere vitam. Qui cum ad provinciam Orientalium Anglorum pervenisset, susceptus est honorifice à Rege præfato, & solitum sibi opus Evangelizandi exequens, multos & exemplo virtutis & incitamento sermonis vel incredulos ad Christum convertit, vel jam credentes amplius in fide atque amore Christi confirmavit. Ubi quadam infirmitate corporis arreptus Angelica meruit visione perfrui; in qua admonitus est cœpto verbi Ministerio sedulus insistere; vigiliisque consuetis & orationibus indefessus incumbere, eo quod certus sibi exitus, sed incerta ejusdem exitus esset hora futura, dicente Domino, *Vigilate itaque quia nescitis diem neque horam.* Qua visione confirmatus curavit locum Monasterii, quem à præfato Rege Sigeberto acceperat, velocissime construere, ac Regularibus instituere disciplinis. Erat autem Monasterium Silvarum & maris vicinitate amœnum, constructum in Castro quodam, quod Lingua Anglorum Cnobheresburgh, id est, Urbs Cnobheri vocatur. Quod deinde Rex Provinciæ illius Anna, ac nobiles quique augustioribus ædificiis ac donariis adornarunt. Erat autem vir iste de nobilissimo genere Scotorum, sed longe animo quam carne nobilior. Ab ipso tempore pueritiæ suæ curam non modicam lectoribus Sacris simul & Monasticis exhibebat disciplinis, & quod maxime sanctos decet, cuncta quæ agenda didicerat, sollicitus agere curabat. Quid multa? procedente tempore, & ipse sibi Monasterium, in quo liberius Cœlestibus studiis vacaret, construxit, ubi correptus infirmitate, sicut libellus de vita ejus conscriptus sufficienter edocet, raptus est, è corpore exutus, Angelicorum agminum & aspectus intueri, & laudes beatus meruit audire. Referre autem solitus erat, quia aperte eos inter alia resonare audiret, *ibunt sancti de virtute in virtutem; & iterum, videbitur Deus Deorum in Syon.* Qui reductus in corpore, & die tertia rursus eductus, vidit non solum majora beatorum gaudia, sed & maxima malignorum Spirituum certamina, qui crebris accusationibus improbi iter illi cœleste intercludere contendebant, nec tamen, protegentibus eum Angelis, quicquam proficiebant. De quibus omnibus si quis plenius scire vult, id est, quanta fraudis solertia dæmones, & actus ejus, & verba superflua, & ipsas etiam cogitationes, quasi in Libro descriptas, replicaverint, quæ ab Angelis sanctis, quæ à viris justis, sibi inter Angelos apparentibus, læta vel tristia cognoverit, legat ipsum, de quo dixi, libellum vitæ ejus, & multum ex illo, ut reor, profectus spiritualis accipiet.] In quibus tamen unum est quod & nos in hoc loco ponere multis commodum duximus. Cum ergo in altum esset elatus, iussus est ab Angelis, qui eum ducebant, respicere in mundum; at ille oculos in inferiora deflectens, vidit quasi vallem tenebrosam subtus se in imo positam. Vidit & quatuor ignes in aere, non multo ab invicem spatio distantes: & interrogans Angelos, qui essent hi ignes, audivit hos esse ignes, qui mundum succedentes essent consumpturi. Unum men-

mendacii, cum hoc, quod in Baptismo abrenunciare nos satanæ, & omnibus operibus ejus promissimus, minime implemus. Alterum cupiditatis, cum mundi divitias amori cœlestium præponimus: tertium diffensionis, cum animos proximorum, & jam insuper vacuis rebus, offendere non formidamus. Quartum impietatis, fraus, cum infirmiores spoliare, & eis fraudem facere pro nihilo ducimus. Crescentes verò paulatim ignes, usque ad invicem sese extenderunt, atque immensam adunati fecerunt flammam. Cumque adpropinquassent, pertimescens ille dicit Angelo, Domine, ecce ignis mihi adpropinquat. At ille, quod non incendiisti, inquit, non ardebit in te. Nam etsi terribilis iste, ac grandis esse rogos videtur, tamen juxta merita operum singulos examinat; quia uniuscujusque cupiditas in hoc igne ardebit. Sicut enim quis ardet in corpore per illicitam voluptatem, ita solutus corpore ardebit per debitam pœnam. Tunc vidit unum de tribus Angelis, qui sibi in tota utraque visione ductores adfuerunt, præcedentem, ignes flammæ dividere, & duos ab utroque latere circumvolantes, ab ignium se periculo defendere. Vidit autem & Dæmones per ignem volantes, incendia bellorum contra justos struere. Sequuntur adversum ipsum accusationes malignorum, defensiones spirituum bonorum, copiosior cœlestium agminum visio; sed & virorum de sua natione Scotorum, quos olim sacerdotali gradu non ignobiliter positos, fama jam vulgante, compererat, à quibus non pauca, quæ vel sibi, vel ipsis omnibus qui audire vellent, multum salubria essent, audivit. Qui cum verba finissent, & cum Angelicis Spiritibus ipsi quoque ad cœlos redirent, remanserunt cum beato Furseo tres Angeli, de quibus diximus, qui eum ad corpus referrent. Cumque præfato igni maximo adpropinquarent, divisit quidem Angelus, sicut prius, ignem flammæ: sed vir Dei ubi ad patefactam usque inter flammam januam pervenit; arripientes immundi spiritus unum de eis, quos in ignibus torrebant, jactaverunt in eum, & contingentes humerum, maxillamque ejus, incenderunt; cognovitque hominem, & quod vestimentum ejus morientis accepit, ad memoriam reduxit. Quem Angelus sanctus statim adpræhendens in ignem rejecit, dicebatque hostis malignus, nolite repellere, quem ante suscepistis: nam sicut bona ejus peccatoris suscepistis, ita & de pœnis ejus participes esse debetis. Contradicens Angelus, non, inquit, propter avaritiam, sed propter salvandam ejus animam suscepit. Cessavitque ignis, & conversus ad eum Angelus, quod incendiisti, inquit, hoc arsit in te: si enim hujus viri in peccatis suis mortui pecuniam non accepisses, nec pœna ejus in te arderet. Et plura locutus, quid erga salutem eorum, qui ad mortem pœniterent, esset agendum, salubri sermone docuit. Qui postmodum in corpore restitutus, omni vitæ suæ tempore signum incendii, quod in anima pertulit, visibile cunctis in humero maxillaque portavit; mirumque in modum, quod anima in occulto passa sit, caro palam præmonstrabat. Curabat autem semper, sicut & antea facere consueverat, omnibus opus virtutum & exemplis ostendere, & prædicare sermonibus. Ordinem autem visionum suarum illis solummodo, qui propter desiderium compunctionis interrogabant, exponere volebat. Superest adhuc frater quidam Senior Monasterii nostri, qui narrare solet, dixisse sibi quendam multum veracem ac religiosum hominem, quod ipsum Furseum viderit in provincia Orientalium Anglorum, illasque visiones ex ipsius ore audierit. Adjiciens quia tempus hyemis fuit acerrimum, & glacie constrictum, cum sedens in tenui veste vir, ita inter dicendum, propter magnitudinem memorati timoris vel suavitatis, quasi in mediæ ætatis caumate sudaverit. Cum ergo, ut ad superiora redeamus, multis annis in Scotia verbum Dei omnibus annuncians, tumultus inruentium barbarum non facile ferret; relictis omnibus quæ habere videbatur, ab ipsa quoque Insula patria discessit; & paucis cum fratribus per Britones in Provinciam Anglorum devenit: ibi-

que prædicans verbum, ut diximus, Monasterii cupiens se negotiis alienare, reliquit Monasterii & animarum curam fratri suo Fullano, & presbyteris Gobbano & Dicullo; & ipse, ab omnibus mundi rebus liber, in anachoretica conversatione vitam finire disposuit. Habuit alterum fratrem vocabulo Ultanum, qui de Monasterii probatione diuturna ad heremiticam pervenerat vitam. Hunc ergo solus petens, annum totum cum eo in continentia, & orationibus, & quotidianis manuum vixit laboribus. Dein turbatam incursione gentilium provinciam videns, & Monasteriis quoque periculum imminere prævidens, dimissis ordinate omnibus navigavit Galliam: ibique, à Rege Francorum Lothario, vel Patricio Erconpwaldo, honorifice susceptus, Monasterium construxit in loco Latiniaco nominato; ac non multo post infirmitate correptus, diem clausit ultimum. Cujus corpus idem Erconpwaldus Patricius accipiens, servavit in porticu quodam Ecclesiæ, quam in villa sua, cui nomen est Parrona, faciebat, donec ipsa Ecclesia dedicaretur. Quod, dum post dies xxvi esset factum, & corpus ipsum de porticu ablatum prope altare esset recondendum, inventum est ita inlæsum, ac si eadem hora de hac luce fuisset egressus. Sed & post annos quatuor, constructa domuncula cultiore receptui corporis ejusdem ad orientem altaris, adhuc sine macula corruptionis inventum ibidem, digno cum honore translatum est: ubi merita illius multis sæpe constant, Deo operante, claruisse virtutibus. Hæc & de corporis ejus incorruptione breviter attigimus, ut quanta esset viri sublimitas legentibus notius existeret. Quæ cuncta in libello ejus sufficientius, sed & de aliis commilitonibus ipsius quisque legeret inveniet.

Hoc tempore Sigeberchtus, Rex Orientalium Anglorum, pro amore Regni Cœlestis, relicto Regno, & cognato suo Ecgrico commendato, in Monasterio, quod sibi fecerat, Monachus factus est: & multo post tempore, contra Regem Merciorum Pendan, ad confirmandum militem, invitatus in certamen ductus, suæ professionis non immemor, dum nisi virgam tantum in manum habere noluit, occisus est, una cum Rege Ecgrico. Quorum Regni successor factus est Anna, filius Eni fratris Redwaldi, anno Christi Incarnationis DCLIV. Anna, Rex Orientalium Anglorum, à Penda Rege Merciorum occisus est, & sanctus Botulfus Abbas fabricavit Monasterium apud Ycanno. Anno DCLV Penda periit, & Mercii facti sunt Christiani. Ab initio Mundi usque huc v. DCCL. Anno Domini DCLIX. Clotharius Rex Francorum. Anno Christi DCLIV. Eclipsis facta. Ceadda ac Wilfridus Nordanhymbrorum Ordinantur Episcopi; & anno eodem sanctus Deusdedit Archiepiscopus transit. Anno Dominicæ Incarnationis DCLXV, sanctus Theodorus ordinatur Archiepiscopus. Anno Domini DCLXX. Osuinus Rex Nordanhymbrorum obiit.

Anno DCLXXII. Sexburch Regina ipsius Koennualchi Regnavit annum unum. Anno Incarnationis DCLXXIII. sancta Virgo Christi Atheldritha Regina cœpit ædificare Monasterium apud Elig.

Anno DCLXXIV. Æscuinnus annis II. Regnavit. Anno Christi DCLXXVI. Kentwinus Regnavit annis IX.

Anno Christi Incarnationis DCLXXVII. sanctus Audoenus Episcopus migravit ad Dominum. Anno Dominicæ Incarnationis DCLXXVIII. Cometa apparuit; sanctus Wilfridus Episcopus à sede sua expulsus est ab Egfrido Rege; & pro eo Bosa, Eata, & Eadhead consecrati Antistites. Anno Incarnationis Christi DCLXXIX. sancta Regina & virgo Christi Atheldritha migravit ad Dominum; & anno eodem Reges extiterunt Francorum Theodericus & Childericus. Anno Christi DCLXXX. sancta Hilda Abbatisa obiit apud Streanes-heala. Anno DCLXXXII, mortuo Childerico Regnavit Theodericus.

Anno 1°. Ceadwallæ, id est. Anno Dominicæ Incarnationis DCLXXXV. Egfridus Rex Nordanhymbrorum occisus est à Pictis. Hoc tempore sanctus

sanctus Antistes Cuthbertus multis virtutibus claruit. [Anno Dominicæ Incarnationis DCLXXXVII. Pipinus Primus major Domus efficitur.] Anno Regni Aldfredi Regis Norhandymbrorum III. Ceadwalla Rex Occidentalium Saxonum, cum genti suæ duobus annis strenuissime præfuisset, relicto imperio propter Dominum Regnumque perpetuum, venit Romam; hoc sibi gloriæ singularis desiderans adipisci, ut ad limina beatorum Apostolorum fonte baptismatis ablueretur, in quo solo didicerat generi humano patere vitæ cœlestis introitum. Simul etiam sperans, quia mox baptizatus carne solutus ad æterna gaudia jam mundus transfret, quod utrumque, ut mente disposuerat, Domino jurante completum est. Etenim illo perveniens Pontificatum agente Sergio, baptizatus est Die sancto Sabbati Paschalis, anno ab Incarnatione Domini DCLXXXIX, & in albis adhuc positus Languore correptus, duodecimo Kalendarum Majorum die solutus à carne, & beatorum est Regno sociatus in cœlis, cui etiam tempore baptismatis Papa memoratus Petri nomen imposuerat, ut beatissimo Apostolorum Principi, ad cujus Sacratissimum corpus à finibus terræ pro ductus amore venerat, etiam nominis ipsius consortio jungeretur. Qui in ejus quoque Ecclesia sepultus est, & jubente pontifice epitaphium in ejus monumento scriptum, in quo & memoria devotionis ipsius fixa per secula maneret, & legentes quoque vel audientes exemplum facti ad studium Religionis accenderet. Scriptum est ergo hoc modo.

Hic depositus est Ceadwalla, qui & Petrus Rex Saxonum, sub die XII Kalendarum Maiarum, indictione Secunda; qui vixit annos minus xxx. Imperante Domino Justiniano Piissimo Augusto, anno & consulatu quarto, Pontificante Apostolico viro Domino Sergio Papa anno 11°.

Abeunte autem Romam Ceadwalla, successit in Regnum Ine de stirpe Regia, qui cum xxxvii annis imperium tenuisset gentis illius, & ipse relicto Imperio, ac junioribus commendato, ad limina beatorum Apostolorum Gregorio Pontificatum tenente profectus est, cupiens in vicina sanctorum locorum ad tempus peregrinari in terris, quo familiarius à sanctis recipi mereretur in cœlis. Quod his temporibus plures de gente Anglorum nobiles, ignobiles, laici, clerici, ac feminae, certatim facere consueverunt. Anno post hoc quod Ceadwalla Romæ defunctus est proximo, id est, DCXC Incarnationis Dominicæ, Theodorus beatæ memoriæ Archiepiscopus, senex & plenus dierum, id est, annorum LXXXVIII defunctus est, quem se numerum annorum fuisse habiturum jamdudum somnii revelatione edoctus, suis prædicere solebat. Mansit autem in Episcopatu annis xxii. Sepultusque est in Ecclesia sancti Petri, in quo omnium Episcoporum Doruvernensium sunt corpora deposita. Anno DCXCVIII Clodoveus Rex Francorum. Anno DCC. Childebertus frater Clodovei. Anno Dominicæ Incarnationis DCCIII sanctus Hedda Episcopus transiit. Anno Dominicæ Incarnationis DCCIV. Athelredus Rex Merciorum factus est Monachus, commisitque Regnum Coenredo Cognato suo.

Fuit autem temporibus hujus Keonredi, qui post Athelredum Regnavit, vir in laico habitu atque officio militari positus, sed quantum pro industria exteriori, Regi placens, tantum pro interna suimet negligentia displicens. Ammonebat ergo illum sedulo ut confiteretur, & emendaret, ac relinqueret scelera sua, priusquam, subito mortis superventu, tempus omne poenitendi & emendandi perderet: verum ille, frequenter licet admonitus, spernebat verba salutis, seseque tempore sequente poenitentiam acturum esse promittebat. Hæc inter tactus infirmitate decidit in lectum, atque acri cœpit dolore torqueri. Ad quem ingressus Rex, diligebat enim eum, multum hortabatur, ut vel tunc antequam moreretur, poenitentiam ageret commissorum. At ille Respondit, non se tunc velle confiteri peccata sua, sed cum ab infirmitate sua resurgeret, ne exprobrarent sibi sodales, quod timore mortis faceret ea, quæ sospes facere volebat;

fortiter quidem, ut sibi videbatur, locutus; sed miserabiliter, ut post patuit, dæmonica fraude seductus. Cumque, morbo ingravescente, denuo ad eum visitandum ac docendum Rex intraret, clamabat statim miserabili voce, quid vis modo? Quid huc venisti? non enim aliquid utilitatis aut salutis potes ultra conferre. At ille, noli, inquit, ita loqui, vide ut sanum sapias; non, inquit, insanio, sed pessimam mihi conscientiam certus præ oculis habeo. Et quid, inquit, hoc est. Paulo ante, inquit, intraverunt domum hanc duo pulcherrimi invenes, & residerunt circa me, unus ad caput, & unus ad pedes. Protulit unus libellum perpulchrum, sed vehementer modicum, ac mihi ad legendum dedit, in quo omnia, quæ unquam bona feceram, intuens scripta reperi, & hæc erant nimium pauca & modica; receperunt codicem, neque aliquid mihi dicebant. Tum subito supervenit exercitus malignorum, & horridorum vultu spirituum, domumque hanc & exterius obsedit, & intus maxima ex parte residens implevit. Tum ille, qui & obscuritate tenebrosæ faciei, & primatu sedis, major esse videbatur eorum, proferens codicem horridæ visionis, & magnitudinis enormis, & ponderis pene importabilis, jussit unum ex satellitibus suis mihi ad legendum deferre. Quem cum legissem, invenio omnia scelera, non solum quæ opere vel verbo, sed etiam quæ tenuissima cogitatione peccavi, manifestissime in eo tetricis esse descripta literis. Dicebatque ad eos, qui mihi adfederunt, viros albatos & præclaros, quid hinc sedetis, scientes certissime quia noster est iste? Responderunt, verum dicitis, accipite, & in cumulum damnationis vestræ ducite. Quo dicto, statim disparuerunt. Surgentesque duo nequissimi spiritus, habentes in manibus furcas ignitas, percusserunt me, unus in capite, & alius in pede, qui videlicet modo cum magno tormento inrepunt mea viscera, in interiora corporis mei; moxque, ut ad se invicem perveniunt, moriar; & paratis ad rapiendum me dæmonibus, in inferni claustra prætrahar. Sic loquebatur miser desperans; & non multo post defunctus, poenitentiam, quam ad breve tempus cum fructu veniæ facere superfedit, in æternum sine fructu poenis subditus facit. De quo constat, quia sicut beatus Papa Gregorius de quibusdam scribit, non pro se ista, cui non profuere, sed pro aliis viderit, qui ejus interitum cognoscentes, differre tempus poenitiæ, dum vacat, timerent, ne improvise mortis articulo præventi, impoenitentes perirent. Quod autem codices diversos per bonos sive malos spiritus sibi vidit offerri, ob id superna dispensatione factum est, ut meminerimus facta & cogitationes nostras non in ventum diffluere, sed ad examem summi judicis cuncta servari, & sive per amicos Angelos in fine nobis ostendenda sunt, sive per hostes. Quod vero prius candidum codicem protulerunt Angeli, deinde alterum dæmones illi perparvum isti enormem, animadvertendum est, quod in prima ætate bona aliqua fecit, quæ tamen universa prave agendo juvenis obnubilavit. Qui, si e contrario errores pueritiæ corrigere in adolescentia, ac benefaciendo à Dei oculis abscondere curasset, posset eorum numero fociari, de quibus ait Psalmus. *Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata.*

Anno Dominicæ incarnationis dccv. Obiit Sexwlfphus Episcopus, fundator Monasterii apud *Medes hamstede*, quod *Burh* vocatur. Anno eodem obiit Aldfridus Monachus, olim Rex Nordanhymbrorum. Hujus regis tempore, erat quidam Paterfamilias, in Regione Nordanhymbrorum, quæ vocatur Incuneningum, Religiosam cum domu sua gerens vitam, qui infirmitate corporis tactus, & hac crescente per dies ad extrema perductus, primo tempore noctis defunctus est; sed diluculo reviviscens, ac repente residens, omnes, qui corpori flentes adfederant, timore immenso perculsos in fugam convertit; uxor tantum, quæ amplius amabat, quamvis multum tremens & pavida, remansit. Quam ille consolatus, noli, inquit, timere, quia jam vere resurrexi à morte, qua tenebar, & apud ho-

mines

mines sum vivere iterum permiffus, non tamen ea mihi, qua ante confueveram conversatione, fed multum diffimili ex hoc tempore vivendum est. Statimque furgens abiit ad villulæ oratorium, & ufque ad diem in oratione perfiftens, mox omnem quam poffederat fubftantiam in tres dividit portiones, è quibus unam conjugi, alteram filiis tradidit, tertiam fibi ipfe retentans ftatim pauperibus diftribuit. Nec multo poft feculi curis abfolutus, ad Monafterium *Mailros*, quod tumidi fluminis circumplexu maxima ex parte clauditur, pervenit; acceptaque Tonsura, locum fecretæ manfionis, qua præviderat Abbas, intravit; & ibi, ufque ad diem mortis, in tanta mentis & corporis contritione duravit, ut multa illum, quæ alios laterent, vel horrenda vel defideranda vidiffe, etiam fi lingua fileret, vita loqueretur. Narravit autem hoc modo quod viderat, lucidus, in-quiens, afpectu, & clarus erat indumento, qui me ducebat; incedebamus autem tacentes, ut videbatur mihi, contra ortum folis folftitiale. Cumque ambularemus, devenimus ad vallem multæ latitudinis ac profunditatis, infinitæ autem longitudinis, quæ ad lævam nobis fita, unum latus flammis ferventibus nimium terribile, alterum furenti grandine ac frigore, nimium omnia perflante atque verrente, non minus intolerabile præferbat. Utrumque autem erat animabus hominum plenum, quæ viciffim hinc inde videbantur, quafi tempeftatis impetu jactari: cum enim vim fervoris inmenfi tolerare non poffent, profiliebant mifere in medium frigoris infefi; & cum neque ibi quippiam requiei invenire valerent, reliliebant rurfus urendæ in medium flammarum inextinguibile. Cumque hac infelici viciffitudine longe lateque, prout afpicere poteram, fine ulla quietis intercapedine, innumerabilis fpirituum deformium multitudo torqueretur, cogitare cœpi quod hic fortaffe effet infernus, de cujus tormentis intolerabilibus narrare sæpius audivi. Respondit cogitationi meæ ductor, qui me præcedebat, non hoc, inquiens, ita fufpiceris; non enim hic infernus eft ille, quem putas. At cum me, hoc fpectaculo tam horrendo perterritum, paulatim in ulteriora produceret, vidi fubito ante nos obfcurari incipere loca, & tenebris omnia repleri. Quas cum intraremus, in tantum paulifper condensatæ funt, ut nihil præter ipfas afpicerem, excepta duntaxat fpecie & vefte ejus, qui me ducebat. Et cum progredieremur fola fub nocte per umbras, ecce fubito apparent ante nos crebri flammarum terrarum Globi, afcendentes quafi de puteo magno, rurfumque decidentes in eundem. Quo cum perductus efferem, repente ductor meus difparuit, ac me folum in medio tenebrarum, & horridæ vifionis reliquit. At cum iidem globi ignium fine intermiffione modo alta peterent, modo ima barathri repeterent, cerno omnia, quæ afcendebant, faftigia flammarum plena effer fpiribus hominum, qui, inftar favillarum cum fumo afcendentium, nunc ad fublimiora projicerentur, nunc retractis ignium vaporibus relaberentur in profundum; fed & foetor incomparabilis cum eifdem vaporibus ebulliens, omnia illa loca tenebrarum replebat. Et cum diutius ibi pavidus confifterem, utpote incertus quid agerem, quo verterem grefsum, qui me finis maneret, audio fubito poft terga fonitum immaniffimi fletus, ac miferiffimi fimul, & cachinnum crepitantem quafi vulgi indocti captis hoftibus infultantis. Ut autem fonitus idem clarior redditus ad me ufque pervenit, confidero turbam malignorum fpirituum, quæ animas hominum moerentes ejulantesque, ipfa multum exultans & cachinnans, medias illas trahebat in tenebras. E quibus videlicet hominibus, ut dinofcere potui, quidam erat adtonfus ut Clericus, quidam Laicus, quædam fœmina. Trahentes autem eos maligni fpiritus defcenderunt in medium Barathri illius ardentis. Factumque eft ut, cum longius fubeuntibus eis fletum hominum & rifum dæmoniorum clare difcernere nequirem, fonum tamen adhuc promifcuum in auribus haberem. Interea afcenderunt quidam fpirituum obfeurorum de abyffo

illa flammivoma, & adcurrentes circumdederunt me, atque oculis flammantibus, & de ore ac naribus ignem putidum effiantes angebant. Forcipibus quoque igneis, quos tenebant in manibus, minitabantur me comprehendere, nec tamen me ullatenus contingere potuerunt, tamen si terrere præsumebant. Qui, cum undique versum hostibus conclusus, & cæcitate tenebrarum, huc illuc oculos circumferrem, si forte aliunde quid auxilii quod salvaret adveniret, apparuit retrò via, quâ veneram, quasi fulgor stellæ micantis inter tenebras, qui paulatim crescens, & ad me ocius festinans, ubi adpropinquavit, dispersi sunt & aufugerunt omnes, qui me forcipibus rapere quærebant spiritus infesti. Ille autem, qui adveniens eos fugavit, erat ipse qui me ante ducebat, qui mox conversus ad dextrum iter, quasi contra ortum solis solstitialem brumalem me ducere cœpit: nec mora, exemptum tenebris in auras serenæ lucis eduxit; cumque me in luce aperta duceret, vidi ante nos murum permaximum, cujus neque longitudini hinc vel inde, neque altitudini ullus esse terminus videretur. Cœpi autem mirari quare ad murum accederemus, cum in eo nullam januam, vel fenestram, vel ascensum alicubi aspicerem. Cum ergo pervenissemus ad murum, statim nescio quo ordine fuimus in summitate ejus, & ecce ibi campus erat latissimus, ac lætissimus, tantaque fragrantia vernantium flosculorum plenus, ut omnem mox foetorem tenebroso fornacis, qui me pervaserat, effugaret admirandi hujus suavitas odoris. Tantâ autem Lux cuncta ea loca perfuderat, ut omni splendore diei sive solis Meridiani radiis, videretur esse præclarior. Erant namque in hoc campo innumera hominum albatorum conventicula, sedesque plurimæ agnium lætantium. Cumque inter Choros felicium incolarum medios me duceret, cogitare cœpi quod fortasse hoc esset Regnum Cœlorum, de quo prædicari sæpius audivi. Respondit ille cogitatui meo, non, inquit, non hoc est Regnum Cœlorum quod autumas. Cumque procedentes transissemus & has beatorum mansiones spirituum, aspicio ante nos multo majorem luminis gratiam quam prius, in qua etiam vocem cantantium dulcissimam audivi; sed & odoris fragrantia miri tanta de loco effundebatur, ut is, quem antea degustans quasi maximum rebar, jam permodicus mihi odor videretur, sicut etiam lux illa campi florescentes eximia, in comparatione ejus quæ nunc apparuit lucis, tenuissima prorsus videbatur, & parva. In cujus amœnitatem loci, cum nos intraturos sperarem, repente ductor substitit; nec mora, gressum retorquens, ipsa me qua venimus via reduxit. Cumque reversi perveniremus ad mansiones illas lætas spirituum candidatorum, dixit mihi, Scis quæ sint ista omnia, quæ vidisti? Respondi ego, non. Et ait, vallis illa, quam aspexisti flammis ferventibus & frigoribus horrenda rigidis, ipse est locus in quo examinandæ & castigandæ sunt animæ illorum, qui differentes confiteri & emendare scelera quæ fecerant, in ipso tandem mortis Articulo ad poenitentiam confugiunt, & sic de corpore exeunt, qui tamen, quia confessionem & poenitentiam vel in morte habuerunt, omnes in die Judicii ad Regnum Cœlorum perveniunt. Multos autem preces viventium, & eleemosinæ, & jejunia; & maxime celebratio Missarum, ut etiam ante diem Judicii liberentur, adjuvant. Porro puteus ille flammivomus ac putidus, quem vidisti, ipsum est os gehennæ, in quo quicumque semel inciderit, nunquam inde liberabitur in ævum. Locus vero iste florifer, in quo pulcherrimam hanc inventutem jocundari ac fulgere conspicis, ipse est in quo recipiuntur animæ eorum, qui in bonis quidem operibus de corpore exeunt, non tamen sunt tantæ perfectionis, ut in Regnum Cœlorum statim mereantur introduci, qui tamen omnes in die judicii ad visionem Christi & gaudia Regni Cœlestis intrabunt. Nam quicumque in omni verbo & opere & cogitatione perfecti sunt, mox de corpore egressi ad Regnum Cœlestis perveniunt, ad cujus vicinia pertinet locus ille, ubi sonum cantilenæ dul-

cis cum odore suavitatis ac splendore lucis audisti. Tu autem, quia nunc ad corpus reverti, & rursus inter homines vivere debes, si actus tuos curiosius discutere, & mores sermonesque tuos in rectitudine ac simplicitate servare studueris, accipies & ipse post mortem locum mansionis, inter hæc quæ cernis agmina lætabunda Spirituum Beatorum. Namque ego, cum ad tempus abcessissem à te, & ad hoc feci ut quid de te fieri deberet agnoscerem. Hæc mihi cum dixisset, multum detestatus sum reverti ad Corpus, delectatus nimirum suavitate ac decore loci illius, quem intuebar, simul & consortio eorum, quos in illo videbam; nec tamen aliquid ductorem meum rogare audebam. Sed inter hæc nescio quo ordine repente me inter homines vivere cerno. Hæc & alia, quæ viderat idem vir Domini, non omnibus passim desidiosus, ac vitæ suæ incuriosus referre volebat, sed illis solummodo, qui vel tormentorum metu perterriti, vel spe gaudiorum perennium delectati profectum pietatis ex ejus verbis haurire volebant. Denique in vicinia Cellæ ejus habitabat quidam Monachus, nomine *Benigill*, honore sublimatus Presbyteratus, etiam quem bonis actibus adæquabat gradu præminens, qui adhuc superest, & in *Hybernia Insula*, solitarius; ultimam vitæ ætatem pane cibario & frigida aqua sustentat. Hic sæpius ad eundem virum ingrediens, audivit ab eo repetita interrogatione, quæ & qualia essent quæ exutus corpore viderat, per cujus relationem ad nostram quoque agnitionem pervenere, quæ de his pauca perstrinximus. Narrabat autem visiones suas etiam Regi *Aldfrido*, viro undecunque doctissimo, & tam libenter tamque studiose ab illo auditus est, ut ejus rogatu Monasterio supra memorato inditus ac monachicâ sit tonsurâ coronatus, atque ad eum audiendum sæpissime, cum illas in partes devenisset, accederet. Cui videlicet Monasterio tempore illo Religiosæ ac modestæ vitæ Abbas & Presbyter *Æthelwaldus* præerat, qui nunc Episcopalem *Lindis-farnensis Ecclesiæ* cathedram condignis gradu actibus servat. Accepit autem in eodem Monasterio locum mansionis secretiorem, ubi liberius continuis in Orationibus famulatus sui conditoris vacaret. Et quia locus ipse super *Ripam fluminis* erat situs, solebat huc creber, ob magnum castigandi corporis affectum, ingredi, ac sæpius in eo supermeantibus undis immergi, sicque ibidem, quamdiu sustinere posse videbatur, Psalmis vel Precibus insistere, fixusque manere, ascendente aqua fluminis usque ad lumbos aliquando, & usque ad collum, atque inde egrediens ad terram nunquam ipsa vestimenta humida atque algida deponere curabat, donec ex suo corpore calefierent & ficcarentur. Cumque tempore hyemali, defluentibus circa eum semifractarum crustis glaciærum, quas & ipse aliquando contriverat, quo haberet locum standi sive immergendi in Fluvio; dicerentque qui videbant, mirum Fr. *Drythelme* hoc enim erat viro nomen, quod tantam frigoris asperitatem ulla ratione tolerare prævalet. Respondebat ille simpliciter, erat namque homo simplicis ingenii, ac moderatæ naturæ, frigidiora ego vidi. Et cum dicerent, mirum quod tam austeram tenere continentiam velis, respondebat, austeriora ego vidi. Sicque, usque ad diem suæ vocationis, indefatigabili Coelestium bonorum desiderio corpus senile inter quotidiana jejunia domabat, multisque & verbo & conversatione salutis fuit.

Anno *DCCIX*. Sanctus *Aldhelmus* Episcopus transiit. Anno eodem Rex *Merciorum Kenredus*, cum Rege *Orientalium Saxonum Offa*, perrexit ad *Romam*. Ibi ambo attonsi Monachi effecti, atque ibi migraverunt ad *Dominum*. Anno *DCCXIII*. Sanctus *Guthlacus Anachorita* transiit. Anno *DCCXVI*. *Dagobertus secundus* Rex *Francorum*. Anno *DCCXVII*. *Karolus Martellus*, filius *Pipini primi*, major domus fit *Regis Francorum Dagoberti secundi*. Anno *DCCXX* mortuo *Dagoberto*, *Franci Danihelem Clericum* in *Regem* levaverunt, atque *Chilpericum* nuncupaverunt.

Anno *DCCXXVI*. Hoc anno *Ina* Rex *Occidentalium Saxonum xxxviii* anno

anno Regni sui [post] monasterium constructum atque dedicatum apud Glastoniam, Regnum reliquit, Romam perrexit, & ibi vitam præsentem honorifice finiens, Cœlestem patriam cum Christo regnaturus adiit. Cui successit in Regnum Athelherdus, regnavitque annis XIV. Anno DCCXXIX. Cometa apparuit & Sanctus Egbrychtus transiit. Anno DCCXXXI. Ceolwlfus Rex Nordanhymbrorum cœpit regnare, & regnavit annis VII. ad quem venerabilis Beda Presbyter scripsit Historiam Anglorum. Qui post, relicto Imperio Monachus factus, Lindisfarnensium extitit Episcopus. Anno DCCXXXIV. Luna sanguineo rubore perfusa, quasi hora integra, XI Kalend. Febr. circa gallicantum, dehinc, nigredine subsequente, ad lucem propriam reversa est. Eodem anno migraverunt ad Dominum sanctus Tawinus Archiepiscopus Doroberniæ & sanctus Beda venerabilis Presbyter.

“Incipit Epilogium de obitu beati atque eximii doctoris Bedæ, qui Girwinensis Monasterii Presbyter extitit, doctorque præcipuus.

“Dilectissimo in Christo collectori Cuthwino Cuthbertus Condiscipulus in Deo æternam salutem.

Munusculum, quod misisti, multum libenter accepi; multumque gratanter literas tuæ devotæ eruditionis legi. In quibus, quod maxime desiderabam, missas videlicet, & Orationes sacrosanctas, pro Deo dilecto Patre ac nostro Magistro Beda, à vobis diligenter celebrari reperi. Unde delectat magis pro ejus caritate, quantum fruor ingenio, paucis sermonibus dicere, quo ordine migraret è seculo, cum etiam hoc te desiderasse & poscere intellexi. Gravatus quidem est infirmitate maxima creberrimi anhelitus, sine dolore tamen, ante diem resurrectionis Dominicæ, id est, fere duabus Ebdomadibus, & sic postea lætus & gaudens, gratiasque agens omnipotenti Deo omni die & nocte, immo horis omnibus, usque ad diem ascensionis Dominicæ, id est, VII kalend Junii, vitam ducebat, & nobis suis Discipulis quotidie lectiones dabat; & quicquid Reliquum erat diei in Psalmorum decantatione occupabat: totam quoque noctem in lætitia & gratiarum actione pervigil ducebat, nisi tantum modicum somnus impediret. Evigilans autem statim consueta repetivit, & expansis manibus Deo gratias agere non desivit. O vere beatus vir! canebat sententiam beati Pauli Apostoli. Horrendum est incidere in manus Dei viventis, & multa alia de Sancta Scriptura, & in nostra quoque lingua, hoc est Anglica, ut erat doctissimus in nostris carminibus, dixit.

ƿonham neþþe ne ni Wiptheth thances ƿnotepa thonne him theap ƿyto gehic ƿenne ep his heonen ƿange hƿet his ƿarte ƿodes othe yucies eƿten ðeache he onon demes Weopthe. Cantabat etiam Antiphonas secundum nostram consuetudinem & sui, quarum una est. O Rex gloriæ Domine virtutum, qui triumphator hodie super omnes Cælos ascendisti, ne derelinquas nos Orphanos, sed mitte promissum Patris in nos Spiritum veritatis, alleluja. Et cum venisset ad illud verbum, ne derelinquas nos Orphanos, prorupit in Lacrimas, & multum flevit; & post horam cœpit repetere que inchoaverat. Et nos hæc audientes luximus cum illo. Altera vice legimus, altera ploravimus; immo semper cum fletu legimus. In tali lætitia quinquagesimalis dies usque ad diem præfatum deduximus, & ille multum gaudebat, Deo gratias agebat, quia sic meruisset infirmari. Referebat, & sæpe dicebat. Flagellat Deus omnem Filium quem recepit. Et multa alia de Sancta Scriptura: sententiam quoque Sancti Ambrosii, “non sic vixi ut me pudeat inter vos vivere, sed nec mori timeo, quia bonum Deum habemus. In istis autem diebus, duo opuscula multum memoria digna, exceptis lectionibus, quas accepimus ab eo, & cantu Psalmorum facere studebat. Evangelium scil. Sancti Johannis in nostram linguam ad utilitatem Ecclesiæ convertit. Et de libris rotarum Ysodori Episcopi excerptiones quasdam, dicens, “nolo ut discipuli mei mendacium legant, & in hoc post obitum meum sine fructu laborent. Cum venisset autem tertia feria ante Ascensionem Domini cœpit vehementius ægrotare in anhelitu, & modicus tumor in pedibus apparuit. Totum autem illum ducebat, & hilariter dictabat, & nonnunquam inter alia dixit. “Discite

“cum

“cum festinatione nescio quamdiu subsistam, & si post modicum tollat me factor meus. Nobis autem videbatur quod suum exitum bene sciret, & sic noctem in gratiarum actione pervigil duxit, & mane illucescente, id est, quarta feria, precepit diligenter scribi quæ cæperamus, & hoc facto, usque ad tertiam horam ambulavimus deinde cum Reliquiis Sanctorum, ut consuetudo illius diei poscebat. Unus vero erat ex nobis cum illo qui dixit illi. Adhuc, Magister dilectissime, capitulum unum dæst, videtur tibi difficile plus te interrogari? At ille, facile, inquit, est. Accipe tuum calamum, & tempera, & festinanter scribe, & ille hoc fecit. Ad nonam autem horam dixit mihi. Quædam pretiosa in mea capsella habeo, id est, piperem, oraria, & incensa. Sed curre velociter, & Presbyteros nostri Monasterii adduc ad me; ut & Ego munuscula, qualia Deus donavit, illis distribuam. Divites autem in hoc seculo, Aurum, Argentum, & alia quæque pretiosa dare student, Ego autem cum multa charitate & gaudio Fratribus meis dabo quod Deus dederat. Et allocutus est unumquemque, monens & obsecrans pro eo Missas & Orationes diligenter facere. Quod illi libenter sponderunt. Lugebant autem & flebant omnes, maxime quod dixerat quia amplius faciem ejus in hoc seculo non essent visuri. Gaudebant autem quia dixit, tempus est ut revertar ad eum qui me fecit, qui me creavit, qui me ex nihilo formavit. Multum tempus vixi bene, mihi prius ju. lex vitam meam prævidit, tempus resolutionis meæ instat; quia cupio dissolvi & esse cum Christo. Sic & alia multa locutus in lætitia diem usque ad vespereum duxit. Et præfatus Puer dixit, adhuc una sententia, Magister dilectie, non est descripta; at ille, scribe, inquit, cito. Post modicum dixit puer, modo sententia descripta est. At ille, bene, inquit, veritatem dixisti, Consummatum est. Accipe meum Caput in manus tuas, quia multum me delectat sedere ex adverso loco sancto meo, in quo orare solebam, ut & ego sedens Patrem meum invocare possim. Et sic in Pavimento suæ casulæ decantans, Gloria Patri & Filio & Spiritui Sancto, cum Spiritum Sanctum nominasset, spiritum è corpore exhalavit ultimum, ac sic Regna migravit ad Cælestia: omnes autem, qui videre beati Patris obitum, nunquam se vidisse ullum alium in tam magna devotione atque tranquillitate vitam finisse dicebant. Quia, sicut audisti, quousque anima in corpore fuit, Gloria Patri, & alia quædam specialia, expansis manibus, Deo vivo & vero gratias agere non cessabat. Scito autem, Frater charissime, quod multa narrare possem de eo, sed brevitatem sermonis ineruditio linguæ facit.

Anno DCCXL. Cuthred Rex regnavit ann. xvi. Anno DCCXLI. Karolo Martello defuncto, Filii ejus Carolomannus & Pipinus majoratum domus adipiscuntur.

Karolus Princeps Pipini Regis Pater, qui primus inter omnes Francorum Reges ac Principes res Ecclesiarum ab eis separavit, atque divisit, pro hoc solo maxime est æternaliter damnatus. Nam Sanctus Eucherius Aurelianensium Episcopus, qui in Monasterio Sancti Trudonis requiescit, in oratione positus ad alterum seculum est raptus, & inter cætera quæ Domino sibi ostendente conspexit, vidit ipsum Karolum in inferno inferiori torqueri. Cui interroganti ab Angelo responsum est ductore, quia Sanctorum indicatione, qui futuro judicio cum Domino judicabunt, quorumcumque res abstulit & divisit ante illud judicium anima, & corpore sempiternis poenis est deputatus, & recipit simul cum suis peccatis poenas, propter omnium, qui res suas & facultates in honore & amore Dei ad Sanctorum loca in luminaribus divini cultus & alimoniis Servorum Christi ac pauperum pro animarum suarum redemptione tradiderunt. Qui in se reversus Sanctum Bonifacium & Fuldarum Abbatem Monasterii Sancti Dionysii, & summum Capellanum Regis Pipini ad se vocavit, eisque talia dicens jussit ut ad sepulcrum illius irent, & si corpus ejus ibidem non reperissent ea quæ dicebat vera esse crederent, ipsi autem pergentes ad prædictum monasterium, ubi corpus ipsius Karoli humatum fuerat, sepulchrumque ipsius aperientes, visus est subito Draco exisse, & totum illud sepulchrum in-

ventum est interius denigratum, ac si fuisset exustum. Nos autem illos vidimus, qui usque ad nostram ætatem duraverunt, qui huic rei interfuerunt, & nobis viva voce sunt testati qui viderunt & audierunt.

Anno DCCXLVI. Karolomannus Romam perrexit, & Monachus effectus est in Monte Soracte, ubi Ecclesiam in honore Sancti Silvestri construxit, & inde ad montem Cassinum Monasterium Sancti Benedicti transit. Anno DCCLII. Pipinus Rex efficitur.

Anno DCCLVII. Segebrychtus Regnavit annum unum. Anno eodem Parisius Pipinus Rex Francorum, cum Filiis ejus Karolo & Karolomanno, & Filia Sigila, benedictus est à Sancto Stephano Papa inter sacra Missarum solemniam, præcipiente Sancto Petro, & Sancto Paulo, & Sancto Dionysio.

Anno DCCLVII. Kynewlfus Regnavit ann. XXIX.

Anno DCCLXIII. Hiems illa maxima.

Anno DCCLXVIII. Pipinus Rex Francorum obiit.

Anno DCCLXIX. Initium Regni Karoli Magni Regis Francorum. Anno DCCLXXI. Karolomannus Frater Karoli magni obiit XI°. Non. Decembris. Anno DCCLXXIII. Karolus magnus Romam vadit, inde reversus Papiam coepit cum Rege Desiderio, captis Civitatibus & direptis universæ Italiæ. Anno DCCLXXVI. Conversio Saxonum. Anno DCCLXXVIII. Karolus magnus in Hispanias intravit, Pampiloniam urbem destruxit, apud Cæsar-Augustam exercitum suum conjunxit; & acceptis obsidibus, subjugatisque Saracenis, per Narbonam & Wasconiam Franciam redit. Anno DCCLXXX. Saxonia capta est. Anno DCCLXXXIII. Witichingis cum sociis in Atimaco Baptizati partem Regioni contulerunt.

Anno DCCLXXXVI. Brichticus Rex Occidentalium Saxonum Regnavit annis XVI. Anno primo Regni ipsius Franci Signum Crucis in vestibus [viderunt.]

Anno DCCLXXXVII. Item Karolus Romam perrexit: deinde ad Sanctum Benedictum & Capuam. Anno DCCLXXXVIII. Karolus per Alemaniam venit ad fines Bawariæ. Anno DCCLXXXIX. Hoc anno Brychtricus Rex accepit Eadburgam Filiam Offæ Regis Merciorum in matrimonium. Et eo etiam tempore primum III naves Normannorum, [id est Danorum.] applicuerunt in Insula quæ dicitur Portland. Anno DCCLXXXX. Tassilio Dux venit in Franciam, & Bawaria capta est. Anno DCCXCII. Karolus perguit in Sclavos qui dicuntur Wilti. Anno DCCXCIII. Karolus Hungorum regnum vastat. Anno DCCXCIV. Sanctus Aethelbrihtus Orientalium Anglorum Rex innocenter sub pacis fœdere occisus est ab Offa Rege Merciorum perfidissimo. Anno DCCXCVI. Adrianus Papa obiit. Eodem anno Offa perfidus Rex Merciorum obiit, anno XXXIX Regni sui. Regnavit Ecgfridus Filius ipsius post illum diebus Centum quadraginta uno. Anno DCCXCIX. Sanctus Leo Papa à Romanis de sede sua est expulsus, & oculis evulsis ac Lingua præcisa, sed Deo juvante visum recepit & loquelam, sed & sedem propriam. Anno DCCCC. Dominus Karolus magnus Rex Francorum Imperator factus est, & à Romanis appellatus est Augustus, qui illos qui Leonem Papam dehonefaverant morte damnavit, sed precibus Sancti Papæ morte indulta exilio retrufit. Ipse enim Papa Leo Imperatorem eum sacraverat.

Anno DCCCII. Ecgbrychtus Rex Occidentalium Saxonum Regnavit annis XXXVII. Mensibus VII. Anno DCCCXIV. Karolus magnus Imperator, dum Aquisgrani hyemaret, anno ætatis circiter LXXI. Regni autem XLVII. subactæque Italiæ XLIII. ex quo vero Imperator & Augustus appellatus est anno XIV. v. Kal. Febr. rebus humanis excessit. [Initium Regni Lodwici Filii ipsius Karoli magni.] Anno DCCCXV. Berneardus Rex Longobardorum Nepos Karoli Imperatoris excæcatus moritur. Anno DCCCXVI. Dominus Papa Leo migravit ad Dominum. Anno DCCCXXII. fames valida. Anno DCCCXXIII. In territorio Tullenfi juxta Commerciacum villam puella

puella quædam annorum circiter XII. post sacram communionem, quam in Pascha de Sacerdotis manu fumenda perceperat, primò pane, deinde aliis omnibus cibis & potibus abstinendo, in tantum jejunâsse perhibetur, ut nulla penitus corporis alimenta percipiens, sine omni victus desiderio plenum triennium compleverit: cœpit autem jejunare, ut diximus, anno Domini DCCCXIII. & anno Domini DCCCXV. circa Novembris mensis initium, peracto jejunio, escam fumere, ac more cæterorum mortalium vivere cœpit. Eodem anno natus est Karolus Rex gloriosus Francorum, Filius Lodwici Imperatoris & Judith Imperatricis, apud Franconoford, idus Junii. In quo, Palatio novo, illo anno Imperator hyemavit, & à Paschali Papa in die Paschæ Romæ Coronatus, & Imperator est appellatus. Anno DCCCXXV. Beorwlfus Rex Merciorum in Bello occiditur ab Orientalibus Anglis, anno DCCCXXVII. Ludecan Merciorum Rex, dum suum prædecessorem atque propinquum ulcisci vellet, ab eisdem East-Anglis occiditur, & v. Comites cum eo. Anno DCCCXXXI. In isto anno Franci dereliquerunt Lodwicum, & elegerunt Lotharium. Anno DCCCXXXIII. Redditum est Lodwico Regnum.

Anno DCCCXXXIX. Mortuo Egbrychto Rege nobili, regnavit Adhelwlfus Rex Occidentalium Saxonum Filius ejus pro eo, regnavitque annos XVIII. & dimidium. Anno DCCCXL. Lodwicus Imperator obiit XII. kal. Julii. Anno DCCCXLI. Bellum inter tres Fratres, scilicet Lodwicum, Lotharium, & Karolum Filios Lodwici Imperatoris, haud procul ab urbe Antifiodorensum, in quo Christianus utrinque populus mutua se cæde prostravit. VII. kal. Julii divisum est regnum. Anno DCCCXLII. Translatio Sancti Audoeni Episcopi, quando Normanni vastaverunt Rothomagum, & succenderunt Monasterium illius, idus Maii. Ipso anno Bellum contra Paganos Normannos apud Lundoniam, & item apud Quantawic, & rursum apud Hrofescestram *. Anno DCCCLI. Venerunt Normanni in Sequanam. Eodem anno Ceorl Donnaniæ Comes cum Donnaniis contra Paganos Nordimannos sive Danos pugnavit, in Loco qui dicitur Wiganbeorga, & Christiani victoriam habuerunt, & ipso eodem anno primum hyemaverunt Pagani in Insula quæ vocatur Sceapeige, quæ sita est in Tamensi flumine, inter East-Seaxum & Cantuarios, sed ad Cantiam propior est quam East-Seaxum. Eodem quoque anno magnus Paganorum exercitus cum cœcl navibus in Ostium Tamensis fluminis venit, & Lundoniam Civitatem, quæ est sita in Aquilonali ripa Tamensis fluminis, in confinio East-Seaxum & Middil-Seaxum, sed tamen ad East-Seaxum illa Civitas cum veritate pertinet, depopulati sunt; & Beorhtulfum Merciorum Regem cum omni exercitu suo, qui ad præliandum contra illos venerat, in fugam verterunt. His ibi ita gestis prædictus Paganorum exercitus perrexit in Suthrigie, quæ paga sita est in Meridiana Tamensis fluminis ripâ, ab Occidentali parte Cantia; & Adhelwlfus Occidentalium Saxonum Rex, & Filius suus Adhelbaldus cum omni exercitu suo, contra præfatum exercitum, in loco qui dicitur Aclea, diutissime pugnaverunt. Ibi cum diu acerrime & animose ex utraque parte pugnatum esset, maxima pars Paganæ multitudinis funditus deleta & occisa est: ita qualiter nunquam in aliqua regione, in una die, ante nec post, ex eis occisum esse audivimus, & Christiani victoriam honorifice tenuerunt, & loco funeris dominati sunt. Eodem vero anno Adhelstan Rex Filius Adhelwlfis Regis, & Ealcheræ Comes, magnum Normannorum exercitum in Cantia, in loco qui dicitur Sandwic, occiderunt, & ex navibus eorum IX naves ceperunt, cæteris per fugam elapsis.

Anno DCCCLIII. Rex Adhelwlfus Filium suum Alfredum, magno Nobilium & etiam ignobilium numero constipatum, honorifice Romam transmisit, quo tempore Dominus Leo Papa quartus Apostolicæ sedis præerat, qui præfatum infantem Alfredum confirmavit, & in Filium adoptionis

fibimet accepit, & etiam unctum oleo consecravit in Regem. Eodem quoque anno Alcheræ Comes cum Cantuariis, & Hiuda cum Suthriis, contra Paganorum exercitum in Insula Tenet animose & acriter belligeraverunt, & primitus Christiani victoriam habuerunt, prolongatoque prælio ibidem ex utraque parte plurimi ceciderunt, & in aqua merfi suffocati sunt, & Comites illi ambo ibidem occubuerunt. Nec non & anno eodem Athelwlfus post Pascha Occidentalium Saxonum Rex Filiam suam Burchredo Merciorum Regi, in villa regia quæ dicitur Cippenham, nuptiis regaliter factis, ad Reginam dedit.

Anno DCCCLV. Rex Eadmundus Orientalium Anglorum gloriosissimus, coepit Regnare VIII. kal. Januarii, id est, die Natalis Domini, anno ætatis suæ XIV. Hoc etiam anno Lotharius Imperator Romanorum obiit, Filius Lodwici Augusti piissimi. Anno eodem est Initium Regni Karoli tertii Imperatoris Filii Lodwici Secundi. Eodem anno magnus Paganorum exercitus hyemavit in Insula Scapeige. Eodem quoque anno Adhelwlfus venerabilis Rex Occidentalium Saxonum, decimam totius Regni sui partem ab omni regali servitio & tributo liberavit, & in sempiterno grafio in Cruce Christi, pro redemptione animæ suæ & Antecessorum suorum, uni & trino Deo immolavit. Eodemque anno cum magno honore Romam perrexit, præfatum Filium suum Aelfredum iterum in eadem via secum ducens: eo quod illum plus cæteris Filiis suis diligebat. Ibi quoque anno integro demoratus est. Quo peracto ad Patriam suam remeavit, afferens secum Juditham Karoli Francorum Regis Filiam. Interea tamen Adhelwlfus Rege ultra Mare tantillo tempore immorante, quædam infamia contra morem omnium Christianorum in Occidentali parte Salwdæ orta est. Nam Adhelbaldus Rex Adhelwlfus Regis Filius, & Eachstanus Scireburnensis Ecclesiæ Episcopus, Eanwlfus quoque Sumurtunensis pagæ Comes conjurasse referuntur, ne unquam Adhelwlfus Rex à Româ revertens iterum in Regno reciperetur, quod inauditum omnibus seculis ante infortunium Episcopo & Comiti solummodo per plurimi reputant, ex quorum consilio hoc factum esse perhibetur. Multi quoque Regali solummodo insolentiæ deputant, quia & ille Rex in hac re, & in multis aliis perversitatibus pertinax fuit, sicut quorundam hominum relatu audivimus, quod & rei sequentis approbavit effectus. Nam redeunte eo à Roma, prædictus Filius Regis Adhelwlfus cum omnibus suis Consiliariis, immo infiliariis, tantum facinus perpetrare tentati sunt, ut Regem à Regno proprio repellerent, quod nec Deus ita fieri permisit, nec Nobiles totius Angliæ consenserunt. Nam ne inremediabile Angliæ periculum, belligerante Patre & Filio, quin immo tota cum gente ambobus rebellante, atrocius & crudelius per dies singulos, quasi clades intestina, auferretur, ineffabili Patris clementia, & omnium astipulatione Nobilium, adunatum antea Regnum inter Patrem & Filium dividitur, & Orientales pagæ Patri, Occidentales Filio è contra deputantur. Ubi enim Pater justo judicio regnare debuerat, illic iniquus & pertinax Filius regnabat. Nam Occidentalis pars Angliæ semper Orientali principalior est. Adveniente igitur Adhelwlfus Rege à Roma, tota illa gens, ut dignum erat, in adventu senioris ita gavisâ est, ut, si ille permitteret, pertinacem Filium suum Adhelbaldum cum omnibus suis Consiliariis à totius Regni forte expellere vellent. Sed ille, ut diximus, nimia clementia & prudenti consilio usus, ne ad Regni periculum proveniret, ita fieri noluit. Sed & Juditham Karoli Regis Filiam, quam à Patre suo acceperat, juxta se in Regali folio sine aliqua suorum Nobilium controversia & odio, usque ad obitum vitæ suæ, contra perversam illius gentis consuetudinem, sedere imperavit. Gens namque Occidentalium Saxonum Reginam juxta Regem sedere non patitur, nec etiam Reginam appellare, sed Regis Conjugem, permittit. Quam controversiam, immo infamiam, de
quædam

quadam pertinaci & malevola ejusdem gentis Regina ortam fuisse majores illius terræ perhibent. Quæ omnia contraria seniori suo & omni populo ita peregit, ut non solum suum proprium odium mereretur, ut à Reginali solio projiceretur, sed etiam omnibus suis subsequatricibus eandem pestiferam tabem post se summitteret. Pro nimia namque illius Regine malitia omnes accolæ illius terræ conjuraverunt, ut nullum unquam Regem super se in vitâ suâ regnare permetterent, qui Reginam in Reginali solio juxta se sedere imperare vellet. Et quia, ut opinor, multis habetur incognitum, unde hæc perversa & detestabilis consuetudo in Anglia ultra morem omnium gentium primitus orta sit, paulo latius mihi videtur intimandum, quod à Domino meo Aelfredo Angulo-Saxonum Rege veridico, etiam sæpe mihi referente audivi, quod & ille etiam à veridicis multis referentibus, immo ex parte non modica, illud factum commemorantibus audierat. Fuit in Mercia moderno tempore quidam strenuus, atque universis circa se Regibus & Regionibus finitimis formidolosus Rex nomine Offa, qui vallum magnum inter Britanniam & Merciam de mari usque ad mare facere imperavit. Cujus Filiam nomine Eadburgam Beorchtricus Occidentalium Saxonum Rex sibi in Conjugium accepit. Quæ confestim, accepta Regis amicitia & totius pene Regni potestate, more Paterno Tyrannicè vivere incoepit, & omnem hominem execrare quem Brichtridus diligeret. Et omnia odibilia Deo & hominibus facere, & omnes quos posset ad Regem accusare, & ita aut vita aut potestate per insidias privare. Et si à Rege illud impetrare non posset, veneno eos necabat, sicut de adolescente quodam Regi dilectissimo hoc factum compertum habetur, quem cum ad Regem accusare non posset, veneno necavit. De quo veneno etiam præfatus ille Beorchtricus Rex inscienter gustasse aliquid refertur, neque enim illa venenum dare Regi proposuerat, sed puero, sed Rex præoccupavit. Inde ambo periire. Defuncto igitur Beorchtrico Rege, cum illa inter Occidentales Saxones vel Anglos diutius ferri non posset, ultra mare navigans cum innumerabilibus Theauris, Karolum illum magnum atque famosissimum Francorum Regem adiit. Ad quem cum ante solarium multa Regi afferens dona staret, Karolus ait; *Elige Eadburga quem velis inter me & Filium meum, qui tecum in Solario isto stat.* At illa sine deliberatione stulte respondens ait; *Si mihi electio conceditur, Filium tuum in quantum te junior est, eligo.* Cui Karolus respondens & arridens ait, *Si me eligeres, haberes Filium meum, sed quia Filium meum elegisti, nec me nec illum habebis.* Dedit tamen illi unum magnum Monialium Monasterium, in quo deposito seculari habitu, & Monialium indumento assumpto, per paucos annos Abbatissæ fungebatur officio. Sicut enim irrationabiliter in propria vixisse refertur, ita multo inrationabilius in aliena gente vivere deprehenditur. Nam à quodam suæ propriæ gentis homine constuprata, demum palam deprehensa, de Monasterio jussu Karoli Regis dejecta, in paupertate & miseria letho tenus vituperabiliter vitam duxit, ita ut ultimum uno servulo comitata, sicut à multis videntibus eam audivimus, cotidie mendicans in Paviâ miserabiliter moreretur.

Vixit ergo Adhelwlfus Rex duobus annis postquam à Roma venit, in quibus inter alia multa præsentis vitæ bona studia cogitans de suo ad universitatis viam transitu, ne sui Filii post Patris obitum indebite inter se disceptarent, hæreditariam, immo commendatoriam, scribere imperavit Epistolam: in qua & Regni inter Filios suos, duos scilicet Seniores; & propriæ hæreditatis inter Filios & Filiam, & etiam propinquos: Pecuniarum quoque, quæ post se supereissent propter animam suam, & Filios, & etiam Nobiles suos, divisionem ordinabiliter litteris mandare procuravit. De qua prudenti consideratione pauca de pluribus posteris imitanda scribere decrevimus; scilicet quæ ad necessitatem animæ maxime pertinere

intelliguntur. Pro utilitate namque animæ suæ, quam à primævo juventutis suæ flore in omnibus procurare studuit, per omnem hæreditariam terram suam semper in x. manentibus unum pauperem, aut indigenam aut peregrinum, cibo, potu, & vestimento Successoribus suis usque ad ultimum diem judicii post se pascere præcepit. Ita tamen ut illa terra hominibus & pecoribus habitaretur & deserta non esset. Romæ quoque omni anno magnam pro anima sua pecuniam, id est ccc. Mancufas portare præcepit, quæ taliter ibi divideretur; scilicet c. Mancufas in honore Sancti Petri specialiter ad emendum oleum, quo impleantur omnia luminaria illius Apostolicæ Ecclesiæ in vespera Paschæ, & æqualiter in gallicantu, & c. Mancufas in honore Sancti Pauli, eadem conditione, ad comparandum oleum in Ecclesia Sancti Pauli Apostoli, ad implenda Luminaria in Vespera Paschæ & in gallicantu. Centum quoque Mancufas universali Papæ Apostolico.

Anno DCCCLVI. Hoc est anno Secundo Karoli Imperatoris tertii. Anno vero Regni Adhelwlfii Occidentalium Saxonum Regis XVIII. Hunberchtus Orientalium Anglorum Antistes unxit oleo, consecravitque in Regem Eadmundum gloriosissimum cum gaudio magno & honore maximo, in Villa Regia quæ dicitur Burna, quia tunc temporis Regalis sedes erat, anno ætatis suæ xv. Sexta feria, Luna xxiv. Die Natalis Domini. Anno DCCCLVII. Adhelwlfus sæpe memoratus Rex Occidentalium Saxonum viam universitatis adiit, & quievit in pace, sepultusque est apud Steningham. Regnavit Adhelbaldus Filius ejus post illum duos annos & dimidium, qui & ipse antea cum Patre regnavit annis duobus & dimidio; sed post Patrem contra Deum & Christianorum dignitatem, nec non & contra omnium Paganorum consuetudinem, Thronum Patris sui ascendens Juditham Karoli Francorum Regis Filiam, cum magna ab omnibus audientibus infamiâ, in matrimonium duxit. Anno DCCCLIX, hoc anno cœpit gelare xi kal. Decembris, & finivit Non. Aprilis.

Anno DCCCLX. Adhelbaldus Occidentalium Saxonum Rex defunctus est, & in Scireburna sepultus, & Adhelbriktus Frater suus Cantiam & Suthrigiam, Suth-Seaxum quoque suo Dominio, ut justum erat, subjunxit, regnavitque annis v. in cujus diebus magnus Paganorum exercitus de mari adveniens, Wintaniam civitatem hostiliter invadens, depopulatus est. Cui, cum ad Naves cum ingenti præda reverterentur, Ofricus Hantunensium Comes cum suis, & Adhelwlfus Comes cum Bearrocensibus viriliter obviverunt, confertoque prælio longe ab omni oppido, Pagani passim trucidantur, & cum diu resistere non possent, muliebriter fugam arripiunt, & Christiani loco funeris Dominati sunt. Anno DCCCLXIV. Pagani Normanni sive Dani hyemaverunt in Insula Tanet, & firmum foedus cum Cantuariis pepigerunt, quibus Cantuarii pecuniam pro foedere servato reddere promiserunt. Interea tamen Vulpino more Pagani noctu clam Castris erumpentes, foedere dirupto, & promissionem pecuniæ spernentes, (sciebant enim majorem pecuniam se furtiva præda, quam pace adepturos) totam Orientalem Cantiaë plagam depopulati sunt. Anno DCCCLXV. venerant Normanni in Franciam, medio Julii.

Anno DCCCLXVI. Adhelberchtus Rex Occidentalium Saxonum, Frater Adhelbaldi, quinque annis Regno pacifice & amicabiliter atque honorabiliter gubernato, cum magno suorum dolore viam universitatis adiit, & in Scireburna juxta Fratrem suum honorabiliter sepultus requiescit. Eodem vero anno Adheredus, Frater ipsius Adhelberchti Regis Occidentalium Saxonum, Regni gubernacula suscepit. Et eodem anno magna Paganorum Classis Angliam advenit, & in Regno Orientalium Anglorum hyemavit, ibique ille exercitus maxima ex parte Equestris factus est. Anno DCCCLXVII. prædictus Paganorum exercitus de Orientalibus Anglis ad Eboracum Civitatem migravit, quæ in Aquilonali ripa Humbrensis fluminis

minis fita est. Eo tempore maxima inter Nordanhymbros discordia Diabolico instinctu orta fuerat, sicut semper populo, qui odium incurrerit Dei, evenire solet. Nam Nordanhymbri eo tempore, ut diximus, legitimum Regem suum, Osbrichtum nomine, Regno expulerant, & Tyrannum quendam Aella nomine, non de Regali prosapia progenitum, super Regni apicem constituerant. Sed, advenientibus Paganis, consilio divino & optimatum amminiculo, pro communi utilitate discordia illa aliquantum sedata, Osbrichtus & Aella, adunatis viribus, congregato exercitu, Eboracum oppidum adeunt. Quibus advenientibus Pagani confestim fugam arripiunt, & intra Urbis moenia se defendere procurant. Quorum fugam & pavorem Christiani cernentes, etiam intra Urbis moenia eos persequi & murum frangere instituunt, quod & fecerunt. Non enim tunc adhuc illa Civitas firmos & stabilitos muros illis temporibus habebat. Cumque Christiani murum ut proposuerant fregissent, & eorum magna pars in Civitatem simul cum Paganis intrasset, Pagani dolore & necessitate compulsi super eos atrociter irrumpunt, cædunt, fugant, prosternunt intus & extra, illic maxima ex parte omnes Nordanhymbrensiū capti, occisis duobus Regibus, cum multis Nobilibus ibi occubuerunt. Reliqui vero, qui evaserunt, pacem cum Paganis pepigerunt. Eodem anno Ealchstanus Episcopus Scireburnensis Ecclesiæ viam universitatis adiens, postquam Episcopatum per l. annos honorabiliter rexerat, in pace in Scireburnam sepultus est. Anno DCCCLXVIII. fames valida. Anno eodem Aelfredus venerabilis Rex Secundarii tamen tunc Ordine fretus, uxorem de Mercia, Nobilem scilicet genere Adhelredi Gainorum, Filiam Comitis qui Cognominabatur Mucill, subarravit & duxit. Eodem vero anno prædictus Paganorum Exercitus Nordanhymbros relinquens in Merciam venit & Snotengaham adiit, ibidemque hyemavit. Burchredus Rex Merciorum, & omnes ejusdem gentis optimates, nuncios ad Æthelredum Regem Occidentalium Saxonum, & ad Alfredum Fratrem ejus confestim dirigunt, suppliciter obsecrantes, ut illi illis auxiliarentur, quo possent contra præfatum pugnare exercitum, quod & facile impetraverunt. Cumque Pagani tuitione arcis muniti bellum dare negarent, & Christianis frangere murum non suppetebat, pax inter Mercios & Paganos facta est. Anno DCCCLXIX. Item fames magna & mortalitas hominum & pestis animalium. Eodem anno præfatus Paganorum Exercitus iterum ad Nordanhymbros equitans Eboracum Civitatem adiit, & ibi anno integro mansit.

Anno Dominicæ Incarnationis DCCCLXX. Passus est Sanctus Edmundus, Sanctissimus Deoque acceptus Rex Orientalium Anglorum. Eadmundus ex antiquorum Saxonum Nobili prosapia oriundus à primævo suæ ætatis tempore cultor extitit veracissimus fidei Christianæ. Qui atavis Regibus editus, cum bonis polleret moribus, omnium comprovincialium unanimi favore non tantum eligitur ex generis successione, quantum rapitur ut eis præesset sceptrigera potestate. Nam erat ei species digna Imperio, quam serenissimi cordis jugiter venustabat tranquilla devotio. Erat omnibus blando eloquio effabilis, humilitatis gratia proclivis, & inter suos coævos mirabili mansuetudine residebat Dominus, absque ullo fastu superbiæ. Jamque vir sanctus præferabat in vultu quod postea manifestatum est, Divino nutu, quoniam puer toto conamine virtutis arripuit gradum, quem Divina pietas præsciebat Martyrio finiendum. Beatus Eadmundus consecutus culmen Regiminis, quantæ fuerit in subiectos benignitatis, quantæ in perversos districtiois, non est nostræ facultatis evolvere, qui ejus minima quo conveniret sermone non possumus expedire. Siquidem ita columbinæ simplicitatis mansuetudine temperavit serpentinx calliditatis astutiam, ut nec antiqui hostis deciperetur simulatione fraudulenta, nec malignorum hominum reciperet contra justitiam sententias, *rem quam nesciebat diligentissime investigans.* Gradiensque via Regia, nec declinabat ad dexteram

teram extollendo se de meritis, nec ad finistram succumbendo vitiis humanæ fragilitatis. Erat quoque egentibus dapifilis liberaliter, pupillis & viduis clementissimus Pater, semper habens præ oculis dictum illius Sapientis. *Principem te constituerunt, noli extolli, sed esto in illis quasi unus ex illis.* Cumque tam conspicuis in Christo & Ecclesia emereret bonorum actuum ornamentis, ejus patientiam, sicut & Sancti Job, aggressus est experiri inimicus humani generis, qui eo bonis justius invidet, quo appetitu bonæ voluntatis caret. Quo circa unum ex suis membris ei adversarium immisit, qui, omnibus quæ habuerat undecunque sublatis, ad impatentiam si posset erumpere cogeret, ut desperans Deo in faciem benediceret. Fuit autem idem adversarius Hinguar vocabulo dictus, qui cum altero Hubba nomine, ejusdem perversitatis homine, nisi divina impediretur misericordie, conatus est in exterminium adducere totius fines Britanniae. Prædicti iniqui Duces Hinguar & Hubba Nordanhymbrorum primitus aggressi expugnare provinciam, gravi depopulatione totam pervagantur ex ordine. Quorum pessimis conatibus nullus resistere potuit ex provinciis, quin multabantur merita supernæ indignationis ira, agente ministro iniquitatis Hubba. Quem præda facta Hinguar reliquit ibi crudelitatis socium, & à Boreali parte, Orientali subito astans cum magna Classe, ad ejus quandam Civitatem latenter appulit, quam ignaris Civibus introgressus ignibus cremendam dedit. Pueros senes cum junioribus in plateis Civitatis obviam fractos ingulat & Matronalem seu Virginalem pudicitiam ludibrio tradendam mandat. Maritus cum Conjuge aut mortuus aut moribundus jacebat, in limine infans raptus à Matris uberibus ut major esset ejulatus trucidabatur coram Maternis obtutibus. Cumque jam multitudine interfectorum achemeniam rabiem non tantum exfaturasset, quantum fatigatus in posterum detulisset, evocat quosdam Plebeios, quos suo gladio credidit esse indignos, ac ubi Rex eorum tunc temporis vitam degeret sollicitus perscrutator investigare studet. Nam ad eum fama pervenerat, quod idem Rex gloriosus, videl. Eadmundus, florenti ætate & robustis viribus bello per omnia esset strenuus, & idcirco festinabat passim neci tradere, quos circumcirca poterat reperire, ne stipatus Militum agmine ad defensionem suorum posset Rex sibi resistere, qui morabatur eo tempore ab urbe longius, in Villa quæ lingua eorum Hegelisdum dicitur, à qua & silva vicina eodem nomine vocatur. Existimans impiissimus, ut se rei veritas habebat, quia quanto suus funestus satelles præoccuparet ad interitum perducere, tanto, si dimicandum esset, Regius occursum in exercitu contraheret minus. Dirigit impius Hinguar Dux ad Sanctum Eadmundum, accito uno ex commilitonibus, qui exploret quæ sit ei summa rei familiaris, improvisum, ut contigit, quærens subjugare tormentis, si ejus nollet obtemperare feralibus edictis. Ipse cum grandi Comitatu succenturiatus lento pede subsequitur, & iniquæ legationis bajulo imperat ut timoris periculo nudus ita incautum adoriatur. *Terra Marique metuendus Dominus noster Hinguar, invictissimus Rex, diversas Terras subjiciendo sibi armis, ad hujus Provinciæ optatum litus cum multis Navibus hyematurus appulit, atque idcirco mandat ut cum eo antiquos Thesuros & paternas divitias sub eo regnaturus dividas. Cujus si aspernaris potentiam innumeris legionibus fultum tuo præjudicio & vita indignus judicaberis & regno.* Quo audito Rex Sanctissimus alto cordis dolore ingemuit, & directo Nuncio ait. *Omnipotens rerum arbiter testis assistit quod me seu vivum seu mortuum nullus separabit à charitate Christi, cujus in confessione Baptismatis suscepi annulum fidei, abrenuntiato Satana & omnibus Pompis ejus. Qua abrenuntiatione contigit ut ad laudem & gloriam æternæ Trinitatis tertio mererer consecrari, delibutus ob compendium perennis vitæ Sanctificati Chrismatis perunctione. Primo quidem accepta stola lavacri salutaris: Secundo, per confirmationem exhibitam majusculo Pontificali signaculo: Tertio, ubi nostra & totius populi communi acclamatione usus sum hac regni*

regni perfunctoria potestate. Sicque unguento mystica consecrationis tripliciter irroratus Anglorum rei publicæ decrevi plus prodesse quam præesse, aspernando subdere colla jugo nisi divino seruitio. Et ait ad eum qui de conditione regni locuturus ab impiissimo Hinguar fuerat missus, *Madefactus cruore meorum mortis supplicio dignus extiteras, sed plane Christi mei exemplum secutus nolo commaculare manus, qui pro ejus nomine paratus sum occumbere. Ideo veloci gradu rediens festinus Domino tuo hæc responsa perfer quantocius.* Sanctus vir & Rex Eadmundus vix verba compleverat, & renunciaturus Miles iniquus responsa gloriosi Regis suo iniquo Domino pedem de domo extulerat, cum ecce obuius iniquissimus Judex Hinguar jubet breuiloquio ut utatur, illi pandens per omnia arcana Regis ultima, quæ ille dum exequitur, imperat Tyrannus circumfundi omnem turbam suorum interius, solumque Regem Sanctum teneant, quem suis legibus rebellem jam cognoverat. Tunc Sanctus Rex Eadmundus in Palatio ut membrum Christi projectis armis capitur, & vinculis arctioribus arctatus constringitur, atque innocens sistitur ante impium Ducem, quasi Christus ante Pilatum præsidem; cupiens ejus sequi vestigia, qui pro nobis immolatus est hostia. Vincitur itaque multis modis illuditur, ac tandem sustigatus acri instantia perducitur ad quandam arborem vicinam, ad quam religatus flagris dirissimis diutissime vexatur, nec vincitur, semper Christum invocando flebilibus vocibus. Quapropter Adversarii in furorem versi, quasi ludendo ad signum, eum toto corpore sagittarum telis confodiunt, multiplicantes acerbiter cruciatus crebris telorum jactibus, quoniam vulnera vulneribus imprimebant, dum Jacula Jaculis locum dabant. Sicque factum est ut spiculatorum terebratis aculeis circumfossus palpitans horreret velut asper hyricius, aut spinis hirtus carduus, in passione similis Sebastiano egregio Martyri. Cum autem Sanctum Dei Martyrem Eadmundum conspiceret iniquus Hinguar nec sic præbere lanistis assensum, sed viva voce jugiter inclamantem Christum, lictori mandat protinus ut amputet caput ejus. Ille seminecem, cui adhuc vitalis calor palpitabat in tepido pectore, ut vix posset subsistere, avellit cruento stipiti festinus, avulsumque, resectis costarum latebris præ punctationibus crebris, ac si raptum eculeo aut sævis tortum ungulis, jubet caput extendere quod semper fuerat insigne Regali Diademate. Cumque staret mitissimus ut aries de toto grege electus, volens felici commercio mutare vitam seculo, divinis intentus beneficiis jam recreabatur visione internæ lucis, qua in agone positus satiari cupiebat attentius, unde inter verba Orationis quam fudit, eum arrepto pugione spiculator uno ictu decapitando hac luce privavit. Sanctus itaque Dei Martyr Eadmundus duodecimo kalendas Decemb. Deo gratissimum holocaustum igne passionis examinatus, cum palma victoriæ & corona justitiæ Rex & Martyr intravit Senatum Curia Celestis, talique exitu crucis mortificationem, quam jugiter in suo corpore Rex pertulit, Christi Domini sui secutus vestigia consummavit. Ille quidem purus sceleris, in columna ad quam vincitus fuit, sanguinem non pro se sed pro nobis flagellorum suorum signa reliquit; iste, pro adipiscenda gloria immarcescibili, cruentato stipite similes poenas pro ejus amore dedit, ille integer vitæ, ob detergendam rubiginem nostrorum facinorum, sustinuit benignissimus immanium clavorum acerbiter in palmis & pedibus; iste, propter amorem nominis Domini, toto corpore gravibus sagittis horridus, & medullitus asperitate tormentorum dilaniatus, in confessione patienter perstitit, quam ad ultimum accepta capitali sententia finivit. Cujus corpus ita truncum & aculeis hirsutum relinquentes, cum suo auctore Dani, Ministri Diaboli, illud Caput Sanctum, quod non impinguaverat peccatoris oleum, sed certi Mysterii Sacramentum, in silvam, cui vocabulum est Hæglesdum, recedentes asportaverunt, ac inter densa veprium frutesca longius projectum occuluerunt, id omni sagacitate elaborantes, ne à Christianis

quos vix paucos reliquerant, sacratissimum corpus Martyris cum capite pro tumultantium modulo honestæ traderetur sepulturæ. Quidam autem Christianæ religionis delitescendo interfuit prædicto horribili spectaculo, quem subtractum, ut credimus, Paganorum gladiis, divina providentia ad manifestandum hujus rei indaginem reservavit, licet omnino ignoraverit quid de capite factum esset, nisi quod cum eo carnifices Danos interiorem silvam petere conspexisset. Quamobrem quantulacunque reddita Ecclesiis pace, cœperunt Christiani de latibulis consurgere, diligenti inquisitione satagentes ut caput sui Regis & Martyris inventum reliquo corpori unirent, & juxta suam facultatem cum digno honore recondere. Siquidem Paganis abeuntibus, & depopulationi quoquo locorum operam dantibus, illud corpus sanctissimum adhuc sub dio positum, facillime est repertum in eodem campo ubi Rex occubuit, completo cursu sui certaminis. Quo, propter antiquam beneficiorum memoriam, & ingenitam Regis clementiam, populi undique gratuito confluentes, cœperunt moesto animo graviter ferre, quod caruissent tanta corporis portione. Quorum animis supera inspiravit benignitas, postquam audierunt illius verba utilia, qui tantæ visioni, ut dictum est, particeps astiterat, ut collecta plurimorum multitudine quaquaversum per invia silvarum experirentur, si ad id loci devenire contingeret, quo viri sancti caput jaceret. Pro certo etenim omnibus vera sapientibus inerat, quod alienæ sectæ cultores invidendo nostræ fidei sustulissent caput Martyris, quod non longius infra densitatem saltus abscondissent, aut vili cespite obrutum, aut avibus & feris devorandum. Cumque inito consilio omnes pari affectu ad id concurrerent, decreverunt ut cornibus vel tubis ductilibus singuli contenti essent, quatenus circumcirca pervagantes vocibus aut tubarum strepitu sibi mutuo innuerent, ne aut lustrata repeterent, aut non lustrata desererent. Quod ut factum est, res dictu mirabilis & sæculis inaudita contigit, quippe caput sancti Regis longius remotum à suo corpore prorupit in vocem, absque fibrarum opitulatione, aut arteriarum præcordiali munere. Vespillonum sane more pluribus pedetentim invia perlustrantibus, cum jam posset audiri loquens ad voces se invicem cohortantium, & utpote socii ad socium alternatim clamantium ubi es, illud respondebat designando locum, patria lingua dicens, *her, her, her*, quod interpretatum latinus sermo exprimit *hic, hic, hic*, nec unquam eadem repetendo clamare destitit, quoad omnes ad se perduxit. Palpitabat mortuæ linguæ plectrum infra meatus faucium, manifestans in se Verbigenæ magnalia, qui rudenti asellæ humana compegit verba, ut increparet propheticam insipientiam. Hæc magnalia Christus suo concessit Martyri primum, & multa post alia contulit & confert adhuc, qui vivit in secula seculorum.

Passus est autem Sanctus Eadmundus Orientalium Anglorum Rex gloriosissimus XII. kalen. Decembris. Anno Christi Incarnationis DCCCLXX. Indictione tertia, secunda Feria, Luna XXII. Anno ætatis suæ XXIX. Anno vero Regni sui XVI. Et anno etiam XV. Imperii Karoli tertii Augusti Filii Lodovici Secundi Augusti. Hoc est autem anno V. Adheredi Regis Occidentalium Saxonum.

Sancto Rege sic martyrizato, proh dolor! Pagani nimium gloriantes, per Merciam item in Orientales Anglos transferunt, & ibi in loco qui dicitur Theodforda hyemaverunt, & totam illam regionem suo dominio subdiderunt, eo quod omnes fortiores & nobiliores ejusdem gentis una cum sancto Rege, sive ante beatum Regem, crudeliter occubuerunt. Eodem quoque anno Dominus Ceolnothus, Archiepiscopus Doroberniæ, viam universitatis adiens, in eadem Civitate in pace Sepultus est.

Anno DCCCLXXI. Exosæ memoriæ Paganorum Exercitus Orientales Anglos deferens, & Regnum Occidentalium Saxonum adiens, venit ad Villam Regiam quæ dicitur Redinga, in Meridiana Tamensis fluminis ripa sitam,

bus in eâdem conditione obsides dedit, & juravit nullo modo se voluntati eorum contradicere velle, sed obediens in omnibus esset. Anno DCCCLXXV. Sæpe memoratus Paganorum Exercitus Hrcopedun deferens in duas se divisit turmas, cujus altera pars cum Halfdena in Regionem Nordanhymbrorum perrexit, & ibi hyemavit, juxta flumen quod dicitur Tine, & totam Regionem Nordanhymbrorum suo subdidit dominio: nec non & Pictos & Streclendenfes depopulati sunt. Altera quoque pars, cum Guthram & Osketello & Anando, tribus Paganorum Regibus, ad locum qui dicitur Grantebriege pervenit, & ibi hyemavit. Eodem anno Aelfredus Rex navali prælio in Mare contra VII naves Paganorum belligeravit, & unam ex eis cepit, cæteris per fugam elapsis. Anno DCCCLXXVI. Paganorum Exercitus nocte clam de Grantebrycge exiens, castellum quod dicitur Waerham intravit. Cui quo Aelfredus Rex Occidentalium Saxonum foedus firmiter pepigit, ea conditione ut ab eo discederent. Cui ille Exercitus electos obsides, quantos solus nominavit, sine ulla controversia dedit, nec non & Sacramentum in omnibus Reliquiis, quibus ille Rex maxime post Deum confidebat, juravit; in quibus & super armillam, super quam nec alicui genti prius jurare voluit, ut citissime de regno suo se exiturum esse: sed more suo solita fallacia utens, & obsides, & juramentum, atque fidem promissam non custodiens, nocte quadam foedere dirupto omnes Equites, quos Rex habebat Occidit, indeque versus in Domniam, ad locum qui dicitur Anglice Exanceastra (quæ Civitas in Orientali ripa fluminis Exa sita est) prope Mare Meridianum, ibique hyemavit. Eodem quoque anno Halfdena, Rex illius partis quæ in Nordanhymbris erat, totam regionem sibimet suisque divisit, & illam cum suo Exercitu coluit.

Rollo cum suis anno eodem Normanniam penetravit xv kal. Decembr. Idem Normannorum Dux Rollo, cum in antiqua Britannia, sive Anglia, hyemaret, militaribus fretus copiis, quadam nocte fruitur visione, mox futuræ certitudinis. Visum enim est sibi dormienti, supra se & Exercitum suum subito exfurrexisse examen apum, suoque stridore avolare versus occidentem per Maris medium, terramque petentes insidere gregatim in frondibus diversarum arborum, moxque omnem circa regionem quasi advenientibus congratulantem, aspersam coloribus variorum florum. Evigilans itaque industrius Dux, secum primo visionem tractat, ejusque significantiam sapienter ad requiem cursus sui suorumque in eisdem partibus, ubi apes viderat requievisse, conjectat. Pulchreque in hanc spem confortatur, quod tota illa regio subitis floribus induebatur. Erat enim hoc quasi quadam divinæ pietatis evocatio, ut ex Dei munere adepta terra illa mox in Christi floreret titulo, variisque virtutum floribus in vera religione sua suorumque ornaretur successio. Advocatis ergo suis strenuus Dux edocet somnium, illucque totius Classis jubet parari cursum. Aspirat quoque prospere divina miseratio, tum necessario venti spiraculo, tum Maris & Cœli habitu jocundissimo subeunt Sequanæ hostium, optatoque cursu perveniunt ad ipsam Metropolim Rothomagum, fiuntque rebellantium internicies, dedentium vero se, & eorum societati confaventium defensio & requies. Amore ergo pacis, potissimum autem prælii tædio allecto Francorum Rege, impellenteque hinc gratia illinc violentia, facta est tota regio illa Ducis suorumque Normannorum Dominica, ut eam scilicet suis usibus possiderent, & in Regis Francorum fidelitate eam sibi recognoscerent, & deservirent. Suscepta itaque tota monarchia illa, redit inclitus Dux Rothomagum, destructum ejus relevat murum, reparat propugnacula, fossaque & turribus ejus ambit mœnia. Interea frequentius accersito ad colloquium suum ejus Archiepiscopo Francone, venerabilis vitæ viro, divinæ Religionis instruitur documento; & super talibus paulatim cœpit delectari, interius inspirante Spiritu Sancto. Abluitur tandem,

dem, eodem Pontificante, divinæ Regenerationis Sacramento in agnitionem Dei, ejusque exemplo omnis exercitus ejus eodem modo Christo regeneratus in albis candescit, fidei inficit. Deinde Christianæ fidei amator gloriosus Dux in combustis Ecclesiis & Monasteriis reparandis in Christi honore, sanctorumque corporibus referendis, quæ sua suorumque hostili ablata fuerant formidine, relataque ad sua ampliori relocavit cultu & reverentia; summo enim studio usus est & diligentia circa sanctorum reliquias devotius recondendas, adhibitis in eorum famulatio Clericis vel Monachis, prout didicerat quosque fuisse in singulis sanctorum locis. Terras etiam, non solum eas quæ ex antiquo eis adiacebant, verum plures superaddidit, ut eos intercessores haberet apud Deum, qui eos sibi sanctificavit. Omnibus itaque recte curatis verus Christicola, ut pius Pater omnibus pie præfuit. Ipso anno hoc Lodwicus Rex, Filius Lodwici Imperatoris, obiit. Item ipso anno Karolus Italiam ingreditur, & eandem terram per aliam viam Karlomannus intravit. Inde Karolus Tertius fugit, & in eodem itinere mortuus. Anno DCCCLXXVII. Item Exercitus Paganorum Werham deserens, partim equitando, partim navigando; sed cum pervenerunt ad locum, qui dicitur Swanawic, perierunt cxx è navibus; equestrem vero exercitum Rex Alfredus insequens, quousque venit ad Exancestram, ibi accepit obsides & juramentum ab eo, ut cito discessurus erat. Ipso anno, mense Augusto, ille exercitus perrexit in Merciam, & illam regionem Merciorum partim dedit Ceolwlfio cuidam insipienti, Regis Ministro, partim inter se divisit. Anno DCCCLXXVIII. Magnus Paganorum Exercitus Danorum, sive Nordmannorum, post Theophaniam, latentem Cippanham Villam Regiam adiit, quæ est sita in sinistrali parte Pagæ Wiltunensis, in Orientali ripa fluminis Abon, & ibi hyemavit, & multos ejusdem Occidentalium Saxonum gentis ultra mare compulit hostili vi, ut pro penuria atque pavore navigarent & abdicarent se in Oceano. Et maxima ex parte omnes illius regionis habitatores suo subdiderunt dominio. Eodem tempore Alfredus sæpe supra memoratus, Rex Occidentalium Saxonum, cum paucis suis Nobilibus, & etiam cum quibusdam Militibus & Vassallis, per silvestria & gronnosa Sumertunensis Pagæ loca, in magna tribulatione & angustia inquietam vitam ducebat. Nihil enim habebat quo uteretur, nisi quod à Paganis, & etiam à Christianis, qui se Paganorum subdiderant dominio, frequentibus irruptionibus aut clam aut etiam palam subtraheret. Et, ut in vita Sancti Patris Neoti legitur, diu latebat apud quendam suum vaccarium. Contigit autem die quadam ut Rustica, uxor videlicet illius vaccarii, pararet ad coquendum panes, & ille Rex sedens sic contra focum, præparavit sibi arcum & sagittas, & alia bellorum instrumenta. Cum vero panes ad ignem positos arduos aspexit illa infelix mulier, festinanter currit & amovit eos, increpans Regem invictissimum & dicens, *heus homo,*

Urere quos cernis panes girare moraris,

Cum nimium gaudes hos manducare calentes?

Mulier illa infausta minime putabat illum esse Regem Alfredum, qui tot bella gessit contra Paganos, tantasque victorias accepit de eis. Non solum autem eidem glorioso Regi victorias de inimicis, & prosperitatem in adversis conferre Dominus dignatus est, verum etiam ab hostibus fatigari, adversitatibus affligi, despectu suorum deprimi, multotiens eum idem benignus Dominus permisit, ut sciret quoniam, *unus est omnium Dominus, cui curvatur omne genu, cujus in manu corda sunt Regum. Qui ponit de sede potentes & exaltat humiles,* qui suos fideles in summa prosperitate positos flagellis adversitatum vult aliquando tangi, ut depressi de Dei misericordia non desperent, & exaltati de honore non superbiant. Sed etiam sciant cui debent omnia quæ habent. Quam siquidem adversitatem, præfato Regi illatam, non immerito ei evenisse credimus, quia in primo

in illa Paga quæ dicitur Bearrocsfire, tertioque adventus sui ibidem die Comites eorum cum magna illius parte in prædam equitaverunt, aliis vallum inter duo flumina Tamensem & Kynetan à dextrali parte ejusdem Regiæ Villæ facientibus, quibus Adhelwlfus Bearroccensis Pagæ Comes cum suis Sodalibus, in loco qui dicitur Englafeld, obviavit, & animosè ex utraque parte ibidem pugnatum est. Cumque ibi diu utrique resisterent, altero Paganorum Comite occiso, & maxima Exercitus parte deleta, cæterisque fuga elapsis; Christiani victoriam accipientes loco funeris dominati sunt. His ibi ita gestis, post quatuor dies Adheredus Rex Occidentaliū Saxonum, & Ælfredus frater ejus, adunatis viribus, congregato Exercitu, Readingum adierunt. Cumque usque ad Portam arcis pervenissent, cedendo & prosternendo quoscunque de Paganis extra arcem invenissent: Pagani non segnus certabant, lupino more totis viribus bellum perquirunt, ibique diu & atrociter ex utraque parte dimicatum est. Sed heu pro dolor! Christianis demum terga vertentibus, Pagani victoriam accipientes loco funeris dominati sunt. Ibique Adhelwlfus præfatus Comes inter cæteros occubuit, quo dolore & verecundia Christiani commoti, iterum post quatuor dies contra præfatum Exercitum, in loco qui dicitur Æscesdum, quod latine Mons Fraxim interpretatur, totis viribus & plena voluntate ad prælium prodeunt. Sed Pagani in duas se turmas dividentes æquali lance testudines parant. Habebant enim tunc duos Reges & multos Comites, concedentes mediam partem Exercitus duobus Regibus & alteram omnibus Comitibus, quod Christiani cernentes etiam & ipsi Exercitum in duas turmas similiter dividentes, testudines non segnus construunt. Sed Aelfredus citius & promptus cum suis, sicut ab his qui viderunt veredicis referentibus audivimus, ad locum prælii advenit nimirum, erat enim adhuc suus frater Adheredus Rex in tentorio in oratione positus, audiens Missam & nimium affirmans se inde vivum non discessurum, antequam Sacerdos Missam finiret, & divinum pro humano nolle deserre servitium. Et ita fecit. Quæ Regis Christiani fides multum apud Deum valuit, sicut in sequentibus apertius declarabitur. Decreverant ergo Christiani ut Adheredus Rex cum suis copiis contra duos Paganos Reges sumeret prælium, Aelfredus vero suus frater cum suis cohortibus contra omnes Paganorum duces belli sortem sumere debere sciret. Quibus ita firmiter ab utraque parte dispositis. Cum Rex in oratione diutius moraretur, & Pagani parati ad locum certaminis citius advenissent, Aelfredus tunc secundarius, cum diutius hostiles acies ferre non posset, nisi aut bello retrorsum recederet, aut contra hostiles copias ante fratris adventum in bellum prorumperet, tamen quamvis Rex adhuc non venerat, copias dirigens, divino fretus consilio & adjutorio, fultus testudine ordinabiliter condensata, confestim contra hostes vexilla movet; sed hoc loco nescientibus intimandum est, quod ille locus certaminis belligerantibus inæqualis erat. Nam Pagani editiorem locum præoccupaverant, & Christiani ab inferiori loco aciem dirigebant. Erat quoque in eodem loco unica spinosa arbor, brevis admodum, quam nos ipsi nostris propriis oculis vidimus. Circa quam ergo hostiles inter se acies cum ingenti omnium clamore, illi perperam agentes, isti pro vita & dilectis atque Patria pugnaturo, hostiliter conveniunt. Cumque aliquamdiu animosè & nimium atrociter hinc inde utrique pugnarent, Pagani divino judicio Christianorum impetum diutius non ferentes, maxima suarum copiarum parte occisa, opprobriosam fugam cepere: quo in loco alter de duobus Paganorum Regibus & v. Comites occisi occubuerunt, & multa millia Paganæ gentis in eodem loco, & insuper per totam campestem latitudinem ubique dispersa, longe lateque occisi corruerunt. Cecidit ergo illic Beagsecg Rex, & Sidroc ille Senex Comes, & Sidroc Junior Comes, & Osbearnus Comes, & Freano Comes, & Haroldus Comes, & totus Paganorum Exercitus in fu-

gam versus est usque ad noctem, & etiam usque ad diem sequentem, quo usque ad Arcem qui evaserant pervenerunt. Quos Christiani usque ad noctem persecuti sunt, & ubique prosternentes. His ibi ita gestis iterum post xiv dies Adheredus Rex, una cum fratre suo Aelfredo, adunatis viribus contra Paganos pugnaturi; Basengas adierunt, quibus hinc vel inde hostiliter convenientibus & diu resistentibus; Pagani victoriam accipientes, & loco funeris dominati sunt. Quo prælio peracto de ultra-Marinis partibus alius Paganorum Exercitus societati se adjunxit.

Et eodem anno post Pascha Adheredus Rex præfatus; regno quinque annis per multas tribulationes strenue ac honorabiliter cum bona fama gubernato, viam universitatis adiens, in Winburnham Monasterio sepultus adventum Domini & primam cum justis resurrectionem expectat. Eodem anno Alfredus sæpe supra memoratus, qui usque ad id temporis viventibus fratribus suis, secundarius fuerat, totius regni gubernacula, divino concedente nutu, cum summa omnium illius regni accolarum voluntate, confestim fratre defuncto suscepit. Quod etiam, vivente fratre suo, si dignaretur accipere, facillime consensu omnium poterat invenire, nempe quia & sapientia & cunctis moribus bonis cunctos fratres suos præcellerat, & insuper eo quod nimium bellicosus & victor prope in omnibus bellis erat. Cumque regnaret quasi invitus, uno mense non jam impleto, divino fultus auxilio contra universum Paganorum Exercitum, in loco qui dicitur Wiltum, qui est in Meridiana ripa fluminis Wili, de quo flumine tota illa Paga nominatur, cum paucis & nimium inæquali numero acerri-me belligeravit, & cum hinc inde utrique hostiliter & animose non parva diei parte pugnarent, Pagani ad integrum suum periculum propriis suis conspectibus cernentes & hostium infestationem diutius non ferentes, terga in fugam verterunt: sed proh dolor! paucitatem persequentium despicientes iterum in prælium prodeunt, & victoriam capientes loco funeris dominati sunt. Nec hoc cuiquam mirabile videatur, quoniam Christiani tam parvum in prælio numerum habebant, erant enim Saxones vel Angli maxima ex parte in eodem uno anno viii contra Paganos præliis populariter attriti, in quibus viii præliis unus Rex Paganorum & ix. Duces cum innumeris cohortibus occisi periere, exceptis quotidianis & nocturnis irruptionibus innumerabilibus, quas Aelfredus sæpe memoratus, & singuli Duces illius gentis cum suis, etiam per plures Ministri Regis, contra Paganos infatigabiliter studiose exercebant. In quibus frequentissimis irruptionibus quot millia Paganæ expeditionis occisa perierunt, nisi soli Deo, incognitum est. Exceptis his qui in viii supra memoratis præliis trucidati sunt. Eodem quoque anno Occidentales Saxones cum iisdem Paganis, ea conditione ut ab eis discederent, pacem pepigerunt, quod & impleverunt.

Anno DCCCLXXII. Præfatus Paganorum Exercitus Londoniam adiit, & ibi hyemavit, cum quo Mercii pacem pepigerunt.

Anno DCCCLXXIII. Memoratus Paganorum Exercitus Londoniam deferens in Nordanhymbrorum regionem perrexit, & ibi hyemavit, in loco qui dicitur Turkefige, cum quo iterum Mercii pacem pepigerunt. Anno DCCCLXXIII. Sæpe dictus Paganorum Exercitus Lindisfig deferens Merciam adiit, & hyemavit in loco qui dicitur Hreopedun, Burgoredum quoque Merciorum Regem regnum suum deferere, & ultra Mare exire, & Romam adire contra voluntatem suam coegit xxii. Regni sui anno, qui, postquam Romam adierat, non diu vivens ibi defunctus est, & in Schola Saxonum five Anglorum in Ecclesia Sanctæ Mariæ honorifice sepultus, adventum Domini & primam cum justis resurrectionem expectat. Pagani quoque post ejus expulsionem totum Merciorum regnum suo dominio subdiderunt, quod tamen miserabili conditione cuidam insipienti Ministro Regis, cujus nomen erat Ceolwlfus, eodem pacto custodiendum commendaverunt, ut qualicunque die illud vellent habere, iterum pacifice illis assignaret, qui-

tempore Regni sui, cum adhuc invenis erat, animo juvenili detentus fuerat. Homines sui regni sibi que subjecti, qui ad eum venerant, & pro necessitatibus suis eum requisierant, & qui depressi potestatibus erant, suum auxilium ac patrocinium implorabant, ille vero noluit eos audire, nec aliquod auxilium eis impendebat, sed omnino eos nihili pendebat. Quod beatissimus Vir Neotus adhuc vivens in carne, qui erat cognatus suus, intimo corde doluit, maximamque adversitatem ob hoc ei venturam spiritu prophetico plenus prædixit. Sed ille & piissimam viri Dei correptionem parvi pendebat, & verissimam ejus Prophetiam non recipiebat. Quia igitur quicquid ab homine peccatur, aut hic aut in futuro, necesse est ut quolibet modo puniatur, noluit verus ac pius Judex illam Regis insipientiam esse impunitam in hoc seculo, quatenus illi parceret indistricto Judicio. Quare ergo idem sæpe dictus Alfredus, in tantam miseriam sæpius incidit, ut nemo subjectorum suorum sciret ubi esset, vel quo devenisset. Verumtamen in maximis necessitatibus ac periculis ei posito Beatus Neotus sæpe apparuit, consolans eum ac prædicens eum bene superaturum omnia mala sibi instantia. Eodem anno frater Hynguari & Healdenæ, cum XXIII. navibus de Demetica regione in qua hyemaverat, post multas ibi Christianorum strages factas, ad Domniam enavigavit, & ibi à ministris Regis cum mille ducentis infelici exitu perperam agens occisus est ante arcem Cynuit; quia in eadem arce multi Ministri Regis cum suis se concluderant, confugii causa. Sed cum Pagani arcem imparatam, atque omnino inmunitam, nisi quod mœnia nostro more erecta solummodo haberet, cernerent; non enim effringere moliebantur, (quia & ille locus situ terrarum tutissimus est ab omni parte nisi ab Orientali,) obfidere eam cœperunt, putantes homines illos manum cito daturus, fame & siti & obsidione coactos, quia nulla aqua illi arci contigua est. Quod non ita ut putabant evenit. Nam Christiani antequam talem penuriam omnino subire paterentur divinitus instigati, multo melius judicantes aut mortem aut victoriam mereri, diluculo super Paganos ex improvise irrumpunt, & prima hora hostes hostiliter cum Rege suo maxima ex parte, paucis ad naves per fugam elapsis, prosternunt, ibique acceperunt spolia non minima, in quo etiam acceperunt illud vexillum quod Reafun nominant. Dicunt enim quod tres sorores Hinguari & Aubbæ, filia videlicet Lodebrochi, illud vexillum texerunt, & totum paraverunt illud uno meridiano tempore. Dicunt etiam, quod in omni bello ubi præcederet idem signum, si victoriam adepturi essent, appareret in medio signi quasi corvus vivus volitans: si vero vincendi in futuro fuissent, penderet directe, nihil movens. Et hoc sæpe probatum est. Anno eodem post Pascha, Alfredus Rex cum paucis adjutoribus fecit arcem, in loco qui dicitur Aethalingaeig, & de ipsa arce semper cum nobilibus Vasallis Sumurtunensis Pagæ contra Paganos infatigabiliter rebellavit. Iterum in Hebdomada VII post Pascha, ad petram Egbrichti, quæ est Orientali parte saltus, qui dicitur Salwdu, Latine autem Silva magna, equitavit; ibique obviaverunt illi omnes accolæ Hantunensis Pagæ, qui non ultra mare propter metum Paganorum navigarent, visoque Rege, sicut dignum erat, quasi redivivum post tantas tribulationes recipientes, inmensò repleti sunt gaudio, & ibi Castra metati sunt una nocte: diluculo sequenti illucescente, Rex inde Castra commovens, venit ad locum qui dicitur Iglea, & ibi una nocte Castra metatus est. Nocte illa, cum se sopori dedisset, apparuit ei quædam effigies in speciem Sancti Neoti, quondam ejus familiaris amici & propinqui, ammonuitque ut *omnem terrorem & metum Barbarorum abjiceret, ne in desperationem incideret propter multitudinem eorum, quia Dominus in crastinam visitaturus esset eum & Plebem suam, & quia propter arrogantiam suam quam habuit in Juventute, omnia illa adversa sibi sustinenda fuissent.* Et adjecit. *Cras præcedam tota die ante vexilla tua, ut securus dimices contra hostes tuos,*

nihil

nihil timens; & scias quia Dominus Omnipotens pugnat pro te, & pro populo tuo. Statimque Rex fomno excitus lætissimus effectus est de Angelica Visione. Mane illucente vexilla commovens inde, ad locum qui dicitur Ethandun, & contra universum Paganorum Exercitum venit, cum densa testudine atrociter belligerans, animoseque diu persistens, divino nutu tandem victoria potitus, Paganos maxima cæde prostravit, & fugientes usque ad arcem percutiens persecutus est, & omnia quæ extra arcem invenit, homines scilicet & equos & pecora, confestim cædens homines, furripuit, & ante portas Paganicæ arcis cum omni exercitu suo viriliter castra metatus est. Cumque ibi per XIV dies remoraretur, Pagani fame, frigore, timore perterriti, & ad extremum desperatione percussi pacem ea conditione petiverunt, ut Rex nominatos Obsides quantos vellet ab eis acciperet, ille nullum eis daret, ita vero qualiter nunquam cum alio aliquo Rege vel Principe pacem ante pepigerant. Quorum Legatione audita, Rex suatim utens consilium, misericordia motus nominatos quantos voluit Obsides ab eis accepit. Quibus acceptis Pagani insuper juraverunt se citissime de suo regno exituros; necnon & Gythram Rex eorum Christianitatem subire, & Baptismum sub manu Alfredi Regis accipere promisit. Quæ omnia ille & sui, ut promiserant, impleverunt. Nam post tres hebdomadas Guthram Paganorum Rex, cum triginta electissimis de Exercitu suo viris, ad Alfredum Regem prope Aethelingæ-egge, in loco qui dicitur Alre, pervenit, quem Alfredus Rex in filium adoptionis sibi suscipiens de Fonte Sacro Baptismatis elevavit; cujus chrisnatis solutio VIII die in villa Regia, quæ dicitur Wedmore, fuit. Qui postquam Baptizatus fuit XII noctibus cum Rege mansit. Cui Rex cum suis omnibus multa & optima ædificia largiter dedit. Anno DCCCLXXIX indictione XII. Non. Octob. præcellentissimus Imperator Karolus sanctæ recordationis, insignisque memoriæ temporalem finiens cursum, feliciter, ut credimus, ad gaudia migravit æterna. Hic siquidem fuit Serenissimi Augusti Hlodovici filius, ac nepos gloriosissimi Cæsaris ejusdem nominis Karoli. Eodem anno Eclipsis Solis inter nonam & vesperam, sed propius nonam facta est, ipsoque anno obiit Hlodovicus Rex Occidentalium Francorum, frater Judittæ Reginae Adhelwlfii Regis Anglorum. Eodem vero anno præfatus Paganorum Exercitus de Cyppanhame ut promiserat confurgens, Cyrenceastram adiit, quæ est in Meridiana parte Hwiccorum sita, ibique per unum annum mansit. Et eodem anno magnus Paganorum Exercitus de ultra-Marinis partibus venit, navigans in Tamensem fluvium, & adunatus est superiori exercitui, sed tamen hyemavit in loco qui dicitur Fullanham, juxta flumen Tamenfis, Lodwicus Rex Saxonum, adhuc fratre suo Karlomanno vivente, Bawariam ingreditur. Anno DCCCLXXX. Sæpe memoratus Paganorum Exercitus Cyrenceastre deserens ad Orientales Anglos perrexit, ipsamque Regionem dividens cœpit inhabitare. Eodem anno Paganorum Exercitus, qui in Fullanhamme hyemavit, Angliam deserens, iterum ultra mare navigans ad Orientalem Franciam perrexit, & per unum annum in loco qui dicitur Gaent mansit. Anno DCCCLXXXI. Initium belli Francorum contra Paganos, finitoque prælio Pagani equis inventis equites facti sunt. Anno DCCCLXXXII. Lodovico Filio Lodwici Regis primum exeunte ad pugnam, Deoque donante, potiti sunt victoriam, & pars innumerabilis eorum maxima cecidit. Anno DCCCLXXXIV. Sedes Normannorum in Duisburg. Anno DCCCLXXXV. Paganorum Exercitus divisit se in duas turmas, una etenim turma in Orientalem Franciam perrexit, & altera ad Angliam veniens Cantiam adiit, Civitatemque, quæ Hrofescastra dicitur, in Orientali ripa fluminis Medowege sitam, obsedit: ante hujus portam Pagani Castellum sibi met firmum subito fabricaverunt, sed tamen non potuerunt expugnare Civitatem, quia Cives illi se viriliter defenderunt, quousque Aelfredus Rex supervenit cum magno exercitu adjutorium illis conferens, Pagani vero relicta

relieta arce sua, & omnibus equis quos de Francia secum adduxerant derelictis, maxima parte & Captivorum suorum in arce dimissa, adveniente subito Rege, ad naves suas confestim confugiunt. At Angli statim diripiunt captivos & equos à Paganis derelictos. Pagani itaque magna necessitate compulsi eadem ætate iterum Franciam adierunt. Eodemque anno Karolomannum Regem Occidentalium Francorum, Aprorum venationem agentem singulari congressione, horrendo dente Aper dilacerans miserabili funere percussit. Cujus frater Hlodwicus superiori anno defunctus est, qui & ipse erat etiam Francorum Rex. Ipsi etenim ambo Filii Hlodwici Regis Occidentalium Francorum erant, qui etiam Hlodwicus supra memorato anno quo Eclipsis Solis est facta defunctus est. Ipse quoque Hlodwicus Filius Karoli Francorum Regis erat. Cujus Filiam Judittam Adhelwlfus Occidentalium Saxonum Rex ad Reginam sibi voluntate suscepit. Eodem anno Karolus Alamannorum Rex, Occidentalium Francorum regnum, & omnia regna quæ sunt inter Mare Tyrrhenum, & illum Maris sinum, qui inter antiquos Saxones & Gallos adjacet, voluntario omnium consensu accepit absque Armoricano Regno, id est, minori Britannia. Lidwicus qui Karolus Hlodwici Regis Filius fuit. Ipse vero Hlodwicus Germanus Karoli Regis Francorum, Patris videlicet Judittæ Reginae prædictæ, erat, qui etiam duo Germani fuerunt Filii Lodwici. Hlodwicus vero ille Filius Karoli magni, & antiqui atque sapientissimi, qui etiam fuit Filius Pipini. Eodem anno beatæ memoriæ Marinus Papa universitatis viam migravit, qui Scholam Anglorum in Roma consistentem, pro amore & deprecatione Alfredi Occidentalium Saxonum Regis, ab omni Tributo & Theloneo benigne liberavit. Qui etiam multa dona prædicto Regi illa vice transmisit, inter quæ etiam non parvam illius Sanctissimæ Crucis partem, in qua Dominus noster Jesus Christus pro universali hominum salute pependit. Anno DCCCLXXXVI. Alfredus Rex Occidentalium Saxonum, post incendia urbium stragesque Populorum, Lundoniam Civitatem honorifice restauravit, & habitabilem fecit, quam genero suo Adheredo Merciorum Comiti commendavit servandam; ad quem Regem omnes Angli, Merce, Cantuarii, Australes & Occidentales Saxones, qui prius ubique dispersi fuerant aut cum Paganis sub Captivitate erant, voluntarie reverterunt, & suo dominio se subdiderunt. Karolus Tertius Imperator Filius Hlodwici Regis Noricorum sive Bajoariorum, hoc tempore vidit visionem, quam ita ut hic constat, scriptam referebat dicens. Ego Karolus gratuito Dei dono Rex Germanorum, & Patricius Romanorum, atque Imperator Francorum, sacra nocte Dominicæ diei, post celebratum nocturnarum horarum officium, dum irem repausationis Cubitum, & vellem dormitionis carpere somnum, venit vox ad me terribiliter dicens. Karole, exiet modo Spiritus tuus à te, & venies & videbis iusta Dei judicia, & tibi aliqua præsagia, & tamen revertetur ad te iterum spiritus tuus in hora non modica. Statimque fui raptus in Spiritu, & qui me sustulit candidissimus fuit, tenuitque manu sua glomerem lineum clarissimi jubar luminis emittentem, sicut solent facere Cometæ quando apparent, cœpitque illum dissolvere, & dixit ad me. Accipe filum glomeris micantis, & liga ac nodâ firmiter in pollice tuæ manus dexteræ, quia per illum duceris in Laberinthas infernorum pœnas, & hoc dicto præcessit me velociter distorquens lucifluum glomus, duxitque me in profundissimas valles & igneas, quæ erant plenæ puteis ardentibus Pice, & Sulphure, Plumbo, Cera, & Adipe. Ubi inveni Pontifices Patris mei & Avunculorum meorum. Quos cum pavens interrogarem ob quid paterentur tam gravia tormenta, responderunt mihi. Fuimus Episcopi Patris tui & Avunculorum tuorum, & dum debuimus illos & Populum de Pace & Concordia admonere, & prædicare; seminavimus discordias, & incensores Malorum fuimus, unde nos incendimur in istis Tartareis suppliciis; & nos & alii homicidiorum

& Rapinarum amatores. Huc etiam & tui Episcopi, & Satellitum populi venient, qui similiter amant nunc facere. Et dum hæc tremebundus aufcultarem, ecce nigerrimi Dæmones advolantes cum uncinis igneis volebant apprehendere filum glomeris, quem in manu tenebam, & ad se trahere, sed reverberantibus radiis illius glomeris non valebant filum contingere. Deinde post tergum meum currentes voluerunt me aduncinare, & in ipsos Puteos sulphureos præcipitare: sed Ductor meus qui portabat glomerem, jactavit super Scapulas meas filum glomeris, & duplicavit illum, traxitque me post se fortiter, sicque ascendimus super montes altissimos igneos de quibus oriebantur Paludes & flumina ferventia, & omnia metallorum genera bullientia. Ubi reperi innumeras animas hominum & principum Patris mei, & fratrum eorum & meorum præcipitatas, alias usque ad Capillos, alias usque ad Mentum, alias usque ad Umbilicum. Clamaveruntque ad me ejulando. Dum viximus, amavimus tecum & cum patre tuo & cum fratribus tuis, & cum Avunculis tuis facere prælia, & homicidia, & rapinas pro cupiditate terrena: ideoque in ista bullientia flumina & metallorum diversa genera sustinemus tormenta, & cum ad hæc timidus intenderem, audiivi retro me animas clamare, *Potentes potenter tormenta patiuntur.* Et respexi, & vidi super ripas fluminis bullientis Fornaces Piceas & Sulphureas, plenas magnis Draconibus & Scorpionibus, & Serpentium diversis generibus. Ubi etiam vidi aliquos Patris mei Principes, & meos, & Fratrum meorum, necnon & Avunculorum meorum dicentium ad me. Heu! nobis Karole! vides quam gravia habemus tormenta propter nostram malitiam & superbiam & mala consilia, quæ Regibus nostris & tibi dedimus propter rem cupiditatis. Cumque hæc dolenda congemiscerem, concurrerunt contra me Dracones apertis & plenis faucibus igne & Sulphure & Pice volentes me inglutire. At Ductor meus triplicavit super me enixius filum Glomeris, à cujus claritatis radiis superata sunt ora illorum ignea, & protraxit me validius, & descendimus in unam maximam vallem, quæ erat ex una parte tenebrosa, ardens velut cibus ignis, ex alia vero parte tam amoenissima & splendidissima, ut nulla ratione dicere valeam. Vertensque me contra tenebrosam & flammivomam partem, vidi ibi aliquos Reges mei generis esse in magnis suppliciis, & tunc nimis constrictus angustia, putavi me statim demergi in ipsis suppliciis à Gigantibus nigerrimis, qui ipsam vallem inflammabant cunctis generibus ignium. Et valde tremens filo Glomeris illuminante oculos meos vidi è latere vallis paulisper albescere lucem, ibique duos Fontes fluere, unus nimium calidus, alter vero tepidus & clarus, & erant ibi duo dolia. Cumque illuc irem, filo glomeris regente gressus meos, intuitus super unum dolium, ubi erat fervens aqua, vidi ibi stare genitorem meum Hlodwicum usque ad femora, nimioque dolore percussus sum & angore aggravatus, dixit autem ad me. Domine meus Karole, noli timere, scio quia rursus revertetur Spiritus tuus ad Corpus tuum, & permisit te Deus huc venire, ut videres propter quæ peccata ego talia & omnes quos vidisti toleramus supplicia. Uno enim die sum in isto ferventis balnei dolio, sed alia die transmutor in isto altero suavissimæ aquæ dolio, hocque fit precibus Sancti Petri, Sanctique Remigii, cujus Patrociniis hæctenus genus nostrum Regale regnavit. Sed si mihi subveneris cito tu & mei fideles Episcopi & Abbates, & omnis Ordo Ecclesiasticus in Missis, Oblationibus, Psalmodiis, Vigiliis, Orationibus & Eleemosinis, velociter liberatus ero de isto Bullientis aquæ dolio. Nam Frater meus Hlotharius, & Filius ejus Hlodwicus, intercessionibus Sancti Petri Sanctique Remigii, exempti sunt de istis pœnis, etiam deducti sunt in gaudium Paradisi Dei. Dixitque mihi, respice sinistrorsum. Cumque respexissem, vidi ibi duo altissima dolia bullientia. Ista inquit tibi sunt præparata, nisi te emendaveris & pœnitentiam egeris de tuis nefandis delictis. Cœpi igitur graviter hor-

rere. Cumque cerneret comes meus in tanto pavore esse spiritum meum, dixit ad me. Sequere me ad dexteram partem luculentissimæ vallis Paradisi, & gradientibus nobis, contemplatus sum ingenti claritate cum gloriosis Regibus federe Hlotharium meum Avunculum super Lapidem Topazion miræ magnitudinis, Coronatum Diademate pretiosissimo, & juxta eum Hlodwicum filium ejus similiter Corona ornatum; videntque me cominus accersivit me blanda voce dicens, Karole Successor meus nunc tertius Imperio Romanorum, veni ad me. Sapio quoniam venisti per pœnalem locum, ubi est Pater tuus Fraterque meus positus in thermis sibi destinatis; sed per misericordiam Dei citissime de illis liberabitur pœnis, sicut & nos liberati sumus meritis Sancti Petri, & precibus beati Remigii, cui Deus magnum Apostolatum dedit super Reges, & super omnem gentem Francorum. Qui nisi quisquiliis nostræ propaginis suffragatus fuerit & adjuverit, jam deficiet nostra Genealogia regnando & imperando. Unde scito quoniam modernis tolletur ocuis diebus potestas Imperii de manu tua, & postea parvissimo vives tempore. Tunc conversus Hlodwicus contra me dixit mihi, Imperium Romanorum, quod hæcenus tenuisti jure hæreditario, debet recipere Hlodwicus filius filiæ meæ, & hoc dicto visum est mihi affore impræsentiarum Hlodwicum infantulum. Quem contuens Hlotharius avus illius dixit mihi. Talis videtur iste esse Infans qualis ille fuit, quem statuit Dominus in medio Discipulorum & dixit. *Talium est, inquit, Regnum Cælorum. Dico vobis quia Angeli eorum semper vident faciem Patris mei qui in Cælis est.* Tu vero redde illi potestatem Imperii per illud filium glomeris quem in manu tenes. Disnodans itaque filium de pollice manus meæ dexteræ, donabam illi omnem Monarchiam Imperii per ipsum filium; statimque ipsum glomus fulgidum sicut jubar solis coadunatum est totum in manu illius. Sicque post hoc factum mirabile visu reversus est spiritus meus in corpus meum, valde fessus & contritus. Denique sciant omnes velint aut nolint, quoniam secundum destinationem Dei in manu illius revertetur totum Imperium Romanorum, & quod super illum non prævaleam agere, præripiente me articulo meæ vocationis. Deus qui vivorum Dominator & mortuorum est, illud perficiet & adimplebit, cujus æternum Regnum & sempiternum Imperium permanet sine fine in Secula Seculorum, A M E N.

Anno DCCCLXXXVII. Karolus Imperator viam universitatis adiit, sed Arnulfus filius fratris sui sexta antequam defunctus esset Hebdomada illum Regno expulerat. Quo statim defuncto quinque Reges ordinati sunt, & regnum in quinque partibus conscissum est, sed tamen principalis sedes regni ad Arnulfum justo & merito provenit, nisi solummodo quod in Patrum suum indigne peccavit. Cæteri quoque quatuor reges fidelitatem & obedientiam Arnulfo, sicut dignum erat, promiserunt, nullus enim illorum quatuor regum hæreditarius illius regni erat in Paterna parte nisi Arnulfus solus. Quinque itaque reges confestim Karolo moriente consecrati sunt. Sed Imperium penes Arnulfum remansit. Talis ergo illius regni divisio fuit. Nam Arnulfus Orientales regiones Hreni fluminis, Rodulfus quoque internam partem regni accepit, Otto etiam Occidentale regnum. Berengarius & Wido Langobardiam, nec non & illas regiones quæ in illa parte Montis sunt, nec tamen tanta & talia regna inter se pacifice servaverunt. Nam bis pleno prælio inter se belligeravère, & illa regna persæpe devastaverunt invicem, & unusquisque alterum expulit de regno. Anno DCCCXC. Obiit Guthram Rex Paganorum, qui & Athelstanus nomen in Baptismo suscepit. Qui primus apud Orientales Anglos regnavit post Passionem sancti regis Eadmundi, ipsamque regionem divisit, coluit, atque primus inhabitavit. Mortuus est itaque anno XIV. postquam Baptismum suscepit, mausoleatusque in Villa Regia quæ vocatur Headleaga apud Orientales Anglos. Anno DCCCXCI. Cometæ apparuerunt post-

pascha circa Rogationes. Anno DCCCXCII. Magnus Paganorum Exercitus venit de Orientali regno Francorum usque ad Bononiam, indeque cum CCCL. navibus in Ostium Limenæ fluminis, & ibi non longe à flumine in loco qui dicitur Apuldran, fecerunt Castellum firmissimum. Quod Liminæ flumen currit de Silva magna, quæ vocata est Andreadesweald, quæ Silva habet spatium in longitudine ab Oriente in Occidentem milliaria cxx. & eo amplius, & in Latitudine xxx. Eodem anno Hastengus venit cum LXXX navibus in Ostium Tamensis fluminis, fecitque sibi firmissimum oppidum apud Middeltunam in Australi ripâ Tamensis. Non multo post fecit alium in Aquilonali parte Tamensis, in loco qui dicitur Beanfleo. Anno DCCCXCIII. Initium Regis Karoli pueri, hujus miles Hagano. Eodem anno capta est Civitas Ebroacensis à Nordmannis, sed Episcopus Sebar nomine Deo auctore evasit. Hoc etiam anno Alfredus Rex Occidentalium Saxonum pugnavit contra Nordmannos, in loco qui dicitur Fearnhame, qui eos occidit & regem eorum fauciauit atque fugavit, necnon & spolia multa eis diripuit, transferuntque Tamensis flumen coacti, ad East-Seaxam profecti sunt, sed tamen multi in Tamense perierunt. Rex vero Alfredus ut audivit quod magna pars Paganorum Exercitus, quæ inde fugata est, perrexit per mare navigans usque ad Exanceastriam, qui statim Equestrem atque Pedestrem secum illo adducens Exercitum, contra eos atrociter pugnavit, illosque ibidem devicit stravit atque fugavit. Interca ex præcepto regis Alfredi Adhered Comes Merciorum una cum Civibus Lundoniæ, & aliis innumeris bellatoribus prudentissimis, venit usque Beamfleo, munitionemque Paganorum obsedit, fregit, atque innumera spolia ibidem accepit in Auro & Argento Equis & vestibus. In quibus etiam & Uxor Hastengi cum duobus Filiis ad Lundoniam est adducta. Et ante Regem Alfredum præsentata, quos Rex statim jussit reddi, eo quod filii sui, unus erat filiulus regis Alfredi, alter Adheredi Comitum. Cum autem Hastengus iterum venit Beamfleo, reparavit ibidem Castellum quod fractum fuerat. Deinde perrexit ad Sceobyrig, & ibi construxit munitionem validissimam, adjunctusque est ei Exercitus ille qui apud Apuldran sedit, necnon & ab Orientalibus Anglis & à Nordanhymbris non minima sed maxima multitudo, qui simul properantes sursum trans Tamensem fluvium, deprædantes quousque pervenerunt ad ripam Sabrinæ fluminis, & ibi apud Buttingatunam munitissimum oppidum fecerunt, sed innox Adheredus Comes Merciorum cum Comitibus Eathelmo & Eathelmotho, necnon & cum aliis fidelibus regis, obsedit oppidum ex omni parte, quousque Paganis defecit omnis victus, sic ut carnes Equorum suorum comederent, ac demum fame coacti procedunt ad Bellum contra eos qui ex Orientali parte obsidionis erant. Ceciderunt ibidem multi ex utraque parte, tamen Deo auxiliante Christiani victoriâ sunt potiti, Dani vero in fugam sunt versi. Item ad East-Seaxum redierunt unde venerunt. Anno DCCCXCIV. Præfatus Exercitus Paganorum hyemavit in Insula quæ vocata est Merefeige. Anno DCCCXCV. Hastengus cum Exercitibus sibi adhærentibus, tertio anno postquam venerunt in Ostium Tamensis & in Ostium Liminæ fluminis, Mare transivit sine lucro, & sine honore; sed multis perditis ex sociis suis applicuit in Ostium Sequanæ fluminis. Anno DCCCXCVIII. Arnulfus Imperator obiit, & Lodwicus filius ejus in regem elevatur. Eodem anno Rollo cum Exercitu suo Carnotensem Civitatem obsedit, sed Episcopus ejusdem Urbis Walthelmus nomine, vir Religiosissimus, Richardum Burgundiæ Ducem & Ebalum Pictavenis Comitem in suo auxilio provocans, Tunicam Sanctæ Mariæ Virginis in manibus ferens Rollonem Ducem Divino nutu fugavit & Civitatem liberavit.

Anno DCCC. Alfredus veridictus, vir in Bello per omnia strenuissimus, Rex Occidentalium Saxonum nobilissimus, prudens vero & Religiosus, atque sapientissimus, hoc anno cum magno suorum dolore viam universitatis

fitatis adiit die VII. kal. Novemb. anno regni sui xxix & dimidio; anno vero ætatis suæ LI. Indictione III. Qui apud Wintoniam Civitatem regalem decenter & regali honore est sepultus, in Ecclesia Sancti Petri Apostolorum Principis: Mausoleum quoque ipsius constat factum de Marmore Porphyrio pretiosissimo.

Nam inter cætera bona quibus assidue & maxime studebat, duo Monasteria construere imperavit, unum Monachorum, in loco quid dicitur Aethelingeige, in quo constituit Johannem Abbatem Religiosum virum de genere Antiquorum Saxonum, quia nullum potuit invenire de sua propria gente nobilem vel liberum hominem, nisi infantes qui nil boni eligere nec mali respicere pro teneritudine & invalida ætate, qui Monasticam voluntarie vellet subire vitam: ideo diversi generis Monachos in eodem Monasterio congregare studuit. Nam quodam tempore, cum instinctu Diabolico quidam Sacerdos & Diaconus Gallici generis ex præfatis Monachis, invidia quadam excitati contra suum Abbatem præfatum Johannem, nimium latenter in tantum amaricati sunt, ut Judaico more Dominum suum dolò circumvenirent & proderent. Nam duos ejusdem Gallicæ gentis servulos præmio conductos, ut nocturno tempore armati intrarent Ecclesiam, quam post se iterum solito more clauderent, & unicum Abbatis adventum in ea absconsi præstolarentur: cumque solus solito more orandi causa Ecclesiam latenter intraret, & ante Sanctum Altare flexis ad terram genibus se inclinaret, hostiliter irruentes in eum & tunc ibidem occiderent: cujus Corpus examine inde trahentes ante ostium cujusdam Meretricis, quasi illic occisus esset in meretricando jactarent: quod etiam machinaverunt, crimen crimini addentes, sicut dictum est, & erit novissimus error pejor priore. Sed divina misericordia, quæ semper innocentibus solet subvenire, impiam impiorum meditationem maxima ex parte frustrata est, quo non per omnia eveniret sicut proposuerunt. Omni itaque mala doctrina à malis doctoribus malis auditoribus elucubratim exposita, & condicta nocte adveniente, latrunculi duo armati in Ecclesia se concluderunt, adventum Abbatis præstolantes. Cumque media nocte Abbas solito more, nemine sciante, orandi gratia Ecclesiam intrasset, & flexis genibus ante Altare oraret, tunc illi duo nequissimi ex improvise dispoliatis gladiis in eum irrumpunt & crudelibus afficiunt vulneribus, sed ille vociferans quantum poterat reluctabatur, inclamitans Dæmones esse, & non homines, quia nec hoc homines ausos esse existimabat, vulneratus est tamen antequam sui advenirent usque ad mortem. Latrunculi præcipiti cursu ad latibula paludis semi-vivum Abbatem relinquentes confugiunt. Monachi vero Seniores suum cum gemitu & mærore domum reportaverunt. Aliud quoque Monasterium juxta Orientalem portam Sceaphtesburgh habitationi Monialium habile, idem Rex ædificare imperavit, in quo propriam filiam suam Aethelgeovam devotam Deo Virginem. Abbatissam constituit, cum qua etiam aliæ multæ nobiles Sanctimoniales in Monastica vita Deo servientes in eodem Monasterio, terrarum possessionibus & omnibus divitiis locupletatum ditavit. Erat enim ille Rex fortissimus defensor Sanctarum Dei Ecclesiarum, clementissimus consolator Orphanorum & Viduarum, largissimus distributor Eleemosinarum in toto regno illo, præter illum solum pauperes aut nullos aut paucissimos habebant adjuutores. Nimirum quia etiam pene omnes illius Regionis potentes & nobiles ad Secularia magis quam ad divina mentem declinaverunt negotia. Erat namque Rex ille in exequendis judiciis sicut in cæteris aliis omnibus rebus, discretissimus indagator. Nam omnia pene totius suæ Regionis judicia quæ in absentia sua fiebant sagaciter investigabat, qualia fierent justa aut injusta, aut si aliquam in illis judiciis iniquitatem intelligere posset, aut per se ipsum aut per alios suos fideles, quoslibet interrogabat quare ita nequiter judicassent, utrum per ignorantiam aut propter quamlibet malivolentiam,

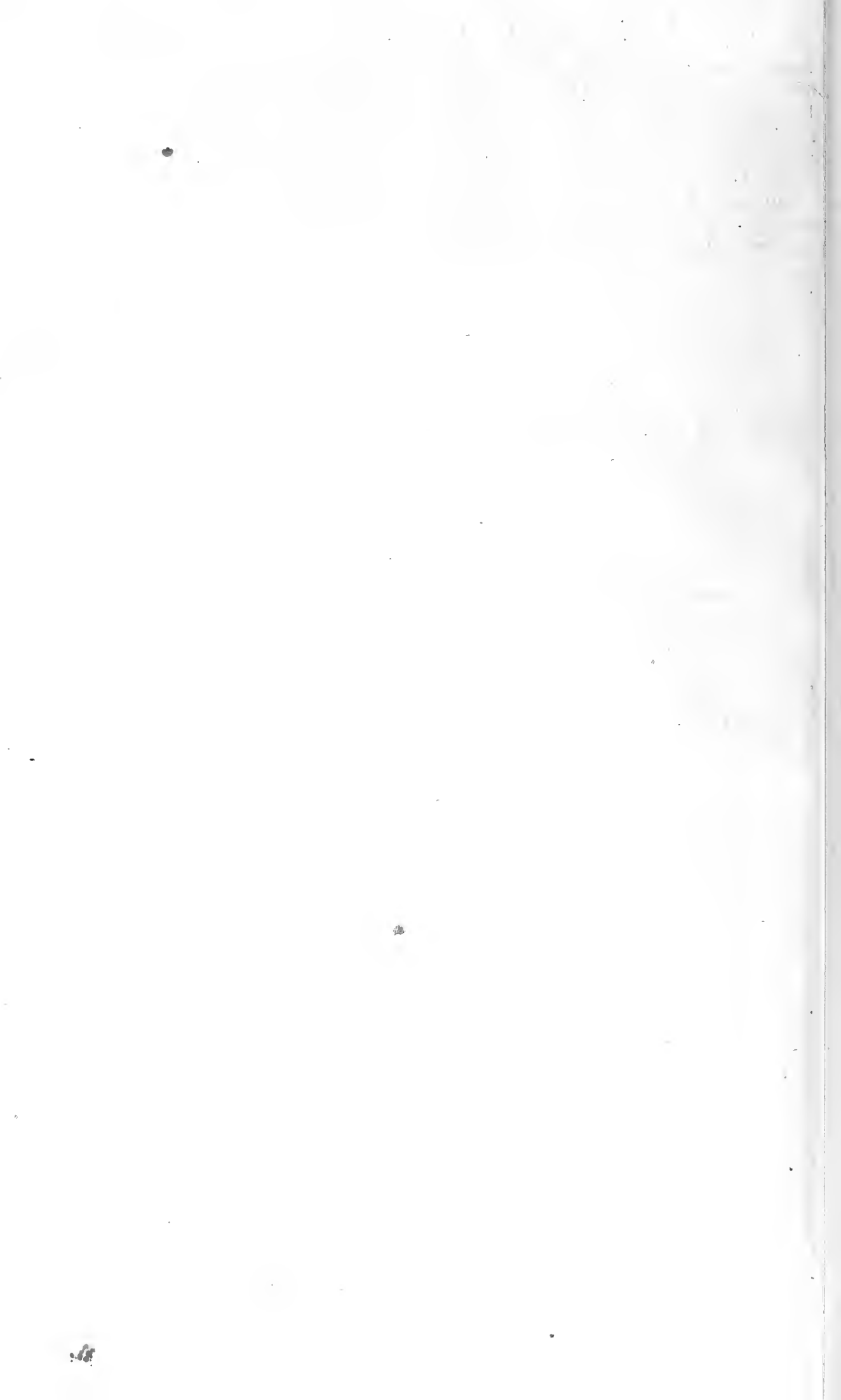
vel pro aliquorum amore vel timore, aut aliorum odio, aut etiam pro alicujus pecuniæ cupiditate. Denique si illi iudices profiterentur propterea se talia iudicasse, quod nihil rectius de his rebus scire nossent, tunc ille discrete & moderate illorum imperitiam & insipientiam redarguens ajebat ita dicens. *Nimum admiror vestram hanc insolentiam, eo quod Dei dono & meo sapientium Ministerium & gradus usurpatis, sapientiæ autem studium & operam neglexistis. Quapropter aut terrenarum potestatum ministeria quæ habetis illico dimittatis, aut sapientiæ studiis multo devotius de cæteris studeatis impero.* Quibus auditis verb. perterriti, veluti pro maxima vindicta correcti, Comites & Præpositi ad æquitatis discendæ studium totis viribus se vertere nitentur, ita ut mirum in modum illi illitterati ab infantia Comites, pene omnes præpositi, ac Ministri litteratoriæ arti studerent, magis infuetam disciplinam laboriosè discere volentes, quàm potestatum ministeria dimittere. Sed si aliquis litteralibus studiis aut pro senio vel etiam inusitati ingenii tarditate proficere non valeret, filium suum, si haberet, aut propinquum, vel etiam si alium non haberet, suum proprium hominem liberum vel servum, quem ad lectionem longe ante promovet, libros ante se die & nocte, quandocumque ullam haberet licentiam, Anglicos imperaberat recitare: in quibus jussu regis præfati fuerunt scripta justa iudicia inter potentes & impotentes, & alia multa utilia tam Cleri quam Plebis.

Anno eodem Edwardus Filius ipsius regis Aelfredi unctus est in regem, regnavitque annis xxvi. Hoc etiam anno Adhelwoldus Patruelis Regis Eadwardi discessit ab eo, perrexitque ad Exercitum Paganorum, qui occupaverat gentis Nordanhymbrorum, statimque totus Exercitus elegit eum ad Regem. Anno dccccii. Sanctus Grimbaldus Sacerdos transit. Et Adhulfus Comes Frater Alchswithæ Reginae obiit. Anno dcccciii. Adhelwoldus Rex Danorum Frater Regis Aelfredi venit cum Classe magna ad East-Seaxam. Anno dcccciv. Adhelwoldus Rex Paganorum adduxit magnum Exercitum ab East-Seaxa, & ab Orientalibus Anglis, per totam Merciam deprædantem & Occidentem, quousque pervenit ad Criccaladam, ibique transiit Tamensum, & ubique circa Bradenam maxima spolia diripuit, indeque reversus est. Rex vero Eadwardus quam citius potuit congregavit Exercitum Christianorum, & perrexit usque inter Fossas & usque Hufam fluminis, & deprædavit terram eorum usque ad paludes Boreales. Cui autem Rex expectavit ibidem Exercitum ejus de Cantia, subito supervenit Adhelwoldus Rex Danorum cum tota Paganorum gente, qui confestim contra hostes vexilla erexerunt, confertoque Prælio, hinc & inde atrociter pugnantes, ceciderunt multi ex utraque parte. Ex parte autem Christianorum Sigewlfus Comes, & Sigehelmus Comes, & Adwoldus Præses, & Kewlfus Abbas de Burch, & Sigeberchtus filius Sigewlfi, & Eadwoldus Filius Accan, & multi alii ex nobilibus Anglorum. Ex parte vero Nordmannorum ceciderunt Eochricus & Athelwoldus reges eorum, & Brichtsinus Filius Brichtnothi Clitonis, & Hysopa & Oskytellus Barones, & multi plures, quorum numerum nemo scit, sed tamen proh dolor! Paganis loco funeris Dominati sunt. Eodem etiam anno Alchswytha. Regina Mater Regis Eadwardi decessit. Anno dccccix. Afer Episcopus Scireburnensis obiit, & Frithestanus suscepit Episcopatum Wintoniæ. Anno dccccx. Bellum apud Wodnesfeldam, in quo ceciderunt Eowilfus & Halfdena reges Paganorum, & Ochter, & Scurfa Comites, & Othulfus, & Benfingus, & Anolafus niger, & Thurfridus, & Osfridus, & Godefridus, & alius Godefridus, & Eagellus, & Agamundus Primates Paganorum, & multi alii innumerabiles, quasi arena Maris. Anno dccccxi. Lodwicus Imperator filius Arnulfi Imperatoris obiit, & Burchardus Dux occiditur. Conradus filius Conradi in Regem elevatur. Ipso anno Aethereus Comes Merciorum obiit. Et Eadwardus Rex suscepit Lundoniam, &

& Oxenafordam cum omnibus eis adjacentibus. Anno dccccxii. Eadwardus Rex iussit ædificare Urbem Aquilonalem apud Heortfordam, inter flumina quæ Nuncupata sunt Memeram, & Beneficam, & Lygeam, circa Festivitatem Sancti Martini. Circa quoque Festivitatem Sancti Johannis Baptistæ præcepit construere Urbem apud Witcham. Item ipso anno apud Heortfordam in Australi parte Lygean fluminis. Hoc etiam anno Baptizavit Franco Archiepiscopus Rotomagensis Rollonem Ducem Nordmannorum. Anno * dcccciv. Facta est pax inter Karolum Regem Francorum & Rollonem Ducem Northmannorum.

* dcccciv.

F I N I S.

POLYCHRONICON

RANULPHI

HIGDENI

Monachi Chestrensis.

РОДОНАТОРОМ

НА АКА

ДОНАТОРОМ

POLYCHRONICON RANULPHI HIGDENI CHESTRENSIS
*De rebus Britannicis & Hibernicis, usque ad
 Conquestum.*

De Hibernia

RAT Hibernia ab olim Britannia jure domini incorporata, quam, Duce Giraldo in sua topographia, eam ad unguem plenius describente, pressioribus laudibus congruit illustrare. Ad cujus notitiam liquidius consequendam viam aperient tituli subsequentes, Dicitur ergo. 1. De situ Terræ locali. 2. De ejus quanto & quali. 3. In quibus Terra sufficit. 4. In quibus rebus deficit. 5. De Incolis prioribus. 6 De Incolarum moribus. 7 De locorum prodigiis. 8. De Sanctorum præconiis.

De Situ Terræ Locali.

Hibernia omnium Insularum Occidentalium novissima sic dicta est à Hiberno Hispanico, fratre scil. Hermonii, qui duo simul juncti eam conquieserunt. Vel dicta est ab Hiberno flumine Hispaniæ Occidentali; dicta est etiam aliquando Scotia à Scotis eam inhabitantibus, priusquam ad aliam Scotiam Britannicam devenirent, unde in Martyrologio legitur, tali die apud Scotiam Sanctæ Brigidæ, quod est, apud Hiberniam. Hæc Terra ab Euro-Austro habet Hispaniam trium dierum navigatione colateralem. Ab Oriente habet Britanniam majorem, unius diei velificatione distantem; ab Occasu habet Oceanum infinitum. A Septentrione Islandiam trium dierum velifico cursu distantem. [Solinus] Sed & mare quod inter hanc & Britanniam interluit undosum & inquietum est toto anno, & nisi paucis diebus vix enavigabile, in centum xx millibus passuum latitudinis expansum.

De ejus quanto & Quali.

Hibernica Insula post Britanniam maxima ab Austro in Boream extensa, à Brendanicis scil. montibus usque ad Columbinam Insulam, continet viii dierum dietas, quarum quælibet xxx mil. existit. Et à Dublinia, usque ad Patricii colles Connacticumque mare in latum, iv dierum excursus tenet; quæ in sui medio strictior est quam circa capita, sed è contra est Britannia; & sicut Hibernia brevior est ad Boream quam Britannia, ita productior est ad Austrum. Terra quidem inæqualis, montuosa, pluviosa, ventosa, mollis & silvestris, per latera maritima valde demissa, introrsus montana & fabulosa. [Solinus] Alias itaque pabulosa, ut pecora ibidem, nisi à pascuis interdum arceantur, ad periculum agat fatietas. [Gir. in Top.] Indigenarum sanitas continua, advenarum quoque propter humiditatem nutrimentorum fluxus ventris periculosus est. Carnes ibi vaccinae salubres, porcinae noscentes: incolæ nulla specie

specie vexantur, excepta acuta, & hoc perraro; omnes igitur Orientales pompas in lignis, herbis, gemmis, vestibus, hujus terræ salubritas & veneni carentia compensant, & videtur hæc salubritas causari ex eo quod modicus est ibi excessus in frigore aut calore.

In quibus rebus sufficit.

Terra hæc magis Vaccis quam Bobus, pascuis quam frugibus, gramine quam grano fecunda: abundat tamen Salmonibus, Murenis, Anguillis, & cæteris marinis piscibus; Aquilis quoque, gruibus, pavonibus Coturnicibus, Niso, Falcone, & Accipitre, Geso. Lupos quoque habet, Mures nocentissimos, sed & Araneas, Sanguifugas, & Lacertas habet. Innocuas Mustelas quoque parvi corporis sed valde animosas possidet. Habet & aves quas Bernaces vocant, quas Aucis silvestribus similes de lignis abietinis quasi contra naturam natura producit, quibus Viri Religiosi tempore Jejuniarum vescuntur, eo quod de coitu vel de carne minime procreantur. Sed huic opinioni repugnare videtur, quod si quis de femore primi parentis comedisset, carnem utique comedisset, quamvis de carne minime propagatam: & sicut illa caro ex limo, ita ista caro ex ligno æque mirabilis. Abundat etiam hæc terra; lacte, vinis, non vineis. Et quamvis Beda dicit, hanc terram vineis non expertem, [*Et Solinus & Isf.*] Apibus eam carere asserant, circumspicius tamen è diverso scripserunt, si eam vineis carere, & Apum expertem non fuisse dixissent, [*Item Beda dicit.*] Caprearum venatu Insulam fore insignem, cum tamen constet eam semper Capreis caruisse. Nec mirum, cum Beda nihil de hac Insula oculata fide cognoverit, sed per relatores audierit. Ibi quoque gignitur Lapis Saxagonus, scil. Iris, qui foli appositus format in aere Cœlestem Arcum. Ibi quoque invenitur lapis Gagates, & Margarita candida.

In quibus rebus deficit.

Triticici grana sunt hinc minuta, vix manu purgabilia, & omnium animantium corpora hinc, quam alibi minora exceptis hominibus reperiuntur. Defunt hinc pene omnes Pisces, qui ex aquis dulcibus non marinis sementinam trahunt originem; defunt hinc degeneres Falcones, quos Laneros vocant, defunt & Girofalcones, Perdices, Fasiani, Picæ, Philomenæ. Caret quoque Capreis & Damis, Hericiis, Putaciis, & Talpis, & cæteris venenosis. Unde fingunt aliqui satis favorabiliter Sanctum Patricium cunctis pestiferis animantibus Insulam purgasse; sed probabilius est, Insulam ab initio hujusmodi nocivis caruisse. Quin & venenosa aliunde allata statim moriuntur ibidem, & toxicum aliunde advectum ultra medios fluctus versus Hiberniam vim suæ malignitatis amittit; ac etiam pulvis Terræ illius aliunde aspersus venenosos vermes fugat, adeo ut corium hujus Terræ vermi circumdatum, aut ipsum occidit aut Terram penetrare cogit. In hac Terra Galli cantant in ipso noctis crepusculo, & quantum alibi à tertia, tantum hinc à prima Galli voce dies distare dinoscitur.

De Incolis prioribus.

Refert Giraldus, quod hæc Insula inhabitata sit primo à Casera nepote Noë Diluvium timente, & ad hanc Insulam cum tribus viris

& L mulieribus proximo ante Diluvium anno applicante.

2. A Bartholano Seræ filio, cum tribus filiis de stirpe Japhet filii Noæ descendentibus, ccc post Diluvium anno, casu vel industria hinc applicantibus, qui usque ad ix millia virorum excrecentes, ex corruptione cadaverum Gigantium quos opprefferant, omnes mortui sunt; excepto solo Ruano, qui per mille quingentos annos usque ad tempora Sancti Patricii perdurans, cuncta gesta illius gentis Sancto Viro replicabat.

3. Nimeth five Nimesus cum iv filiis suis de Schytia veniens, per ccxvi annos Terram incoluit, & tandem ejus sobole per varia infortunia bellorum & mortalitatum detrita, cc itidem annis Terra vacua mansit.

4. Vero quinque Duces germani fratres, Gandius, Genandius, Sagan-
dus, Rhuteragus & Slanius de posteris Nimesi prædicti, de Græcia ve-
nientes Terram occupaverunt, & eam in quinque partes diviserunt, qua-
rum quælibet pars continebat xxxii Cantredos. Est autem Cantredus
portio centum Villarum, posueruntque lapidem in media terra quasi in
medio umbilico, velut quinque Regnorum principium. Tandem Slanius
factus est Monarcha Terræ totius.

5. Debilitata multum per xxx annos natione ista, advenerunt de His-
paniæ partibus, in lx navium Classe, iv Nobiles Millefii Regis filii cum
pluribus aliis, de quibus duo nominatissimi fratres, Heberus & Hermon
Regnum inter se diviserunt: sed procedente tempore, rupto fœdere fra-
terno, Hibernoque occiso, Hermoni cessit Monarchia, à cujus tempore us-
que adventum Patricii primi cxxxv Reges de eadem gente fuerunt. Et
sic ab adventu Hiberniensium usque ad obitum Patricii primi, sunt anni
mðccc. Ab isto Hiberno dicti sunt Hibernici; vel secundum alios ab Hi-
bero Hispaniæ fluvio. Dicti sunt etiam Gaiteli & Scoti à quodam Gai-
telo Phenii nepote, qui post Linguarum confusionem apud Nembroti-
cam Turrim in variis linguis peritus duxit Scotam filiam Pharonis, ex
quibus Ducibus Hibernienses descenderunt. Iste etiam Gaitelus, ut aiunt,
Hibernicam linguam composuit, quæ & Gaitelas dicitur, ex omnibus lin-
guis collecta. Tandem Gurguntius Belivi Regis Britanniæ filius de Da-
cia rediens apud Orcades Insulas quosdam Basclenses de Hispaniæ parti-
bus advectos invenit, quos locum habitationis petentes Rex ad Hiberniam
tunc vacuam transmisit, quibus Duces aliquot ex suis designavit. Ex quo
videtur quod de jure antiquo Hibernia debeat ad Britanniam pertinere:
Ab adventu autem Sancti Patricii primi usque ad Fedlimidii Regis tem-
pora xxxiii Reges per cccc annos in Hibernia Regnaverunt. In hujus
autem Fedlimidii diebus Norguagenses, Duce Turgesio, Terram hanc oc-
cupaverunt, factisque quampluribus per loca fossatis profundis, Castella sim-
plicia, duplicia, triplicia, pleraque murata, adhuc integra, vacua tamen,
erexerunt. Sed Hibernicus populus Castella non curat, nam Silvis pro Ca-
stris, Paludibus utitur pro Fossatis. Tandem Turgesius dolo puellarum
delusus interiit. Et quia Anglorum populus clamat Gurmundum subju-
gasse Hiberniam, & illa fossata fecisse, de Turgesio nihil memorans, Hi-
bernenses vero Turgesium prædicant, Gurmundum vero prorsus ignorant:
ideo sentiendum est Gurmundum in Britannia Regno, quod sibi subjuga-
verat, extitisse; & à Britannia Turgesium istum cum electa inventute ad
Hiberniam expugnandam transmisisse: qui quidem Turgesius, quia hujus
expeditionis Tribunus & Rector extiterat, idcirco Gens Hiberniæ illum
quem vidit & novit famose celebrat. Gramundo tandem in Galliarum par-
tibus interfecto, Turgesius in Hibernia filiam Regis Medeufis adamavit,
quam pater suus cum xv puellis transmittere Turgesio promisit, quibus
apud Stagnum Lacherinum cum totidem Nobilioribus Gentis suæ Turge-
sius occurrere spondidit, quod dum faceret, à xv juvenibus imberbibus,
sub habitu puellari fidas ferentibus, dolose occiditur; postquam xxx annis
in Insula imperaverat. Non multo post de Norguegiæ partibus quasi sub

pacis obtentu & mercationis exercendæ prætextu tres fratres Amelanus, Siracus, & Ivorus, cum sua sequela, ad hanc Insulam venerunt; & de consensu Hibernienfium ocio deditorum maritima loca occupantes, tres Civitates Dublinniam, Waterfordiam, Limiricum construxerunt, qui tandem numero succrescentes contra indigenas frequenter rebellarunt, & usum securium, qui Anglice Sparth dicitur, ad terram Hiberniæ comportarunt. Igitur à tempore Turgesii usque ad ultimum Monarcham Rothericum Connactiæ Regem, xvii Reges in Hibernia fuerunt. Et in universo, à primo Hermone usque ad ultimum Rothericum, (quem subjugavit Rex Angliæ Henricus Secundus anno ætatis suæ xxx. Regni sui xvii. Ab Incarnatione Domini mclxxii,) rexerunt Hiberniam clxxxi Reges; non Coronati, non inuncti, non hæreditarii, sed vi & armis succedentes.

De Incolarum moribus.

Refert Solinus, quod Gens hujus Terræ sit barbara, inhospita, bellicosa, fasque nefasque pro eodem ducens. Gens habitu singularis, & inculta, victu parca, animo sæva, affatu aspera, sanguine interemptorum prius hausto vultus suos obliniunt, carnibus & fructibus pro esu, lacte pro potu est contenta; Gens quidem ludis, ocio, & venationi plus dedita, quam labori. [*Ger. in Top.*] Gens ista post ortum dure nutritur, moribus & vestibus inculta, laneis tam braccis quam caligis, capucius quoque strictis trans humeros deorsum cubito tenus prætensis, & vice palliorum falangis nigris utitur. Item non fellis, non ocreis, non calcariibus equitando utuntur. Virgam in superiori parte cameratam ad concitandum equos manu ferunt, frenis chami vice fungentibus, & pabula nequaquam impediens, utuntur. Inermes corpore, pugnant tantum jaculis binis, lanceis, & securibus amplis. Una tantum manu conflagunt, lapides pugillares cum alia defecerint in promptu habent. Gens itaque agriculturam spernens, pascuis tantum utens, barbibus & comis à posteriori parte capitis luxurians, non lino, non lanificio, non aliquo mercationis genere, nec ulla mechanicarum artium specie vitam producant, sed ocio dediti, delicias reputant labore carere, divitias deputant libertate gaudere, & cum Scotia hujus terræ filia utatur lyra, tympano, & choro; ac Wallia cithara, tibiis, & choro; Hibernici tamen in duodus musici generis instrumentis, cithara scilicet & tympano æreis cordis armato, præ cæteris sunt periti, quibus instrumentis quamvis præcipitem & velocem, suavem tamen & jocundam crispatis modulibus & intricatis notulis efficiunt armoniam. Ab molli incipiunt, & sub obtuso grossioris cordæ sonitu latenter ludentes in idem redeunt, ut pars artis maxima videatur artem velare, tanquam, si lateat profit, ferat ars deprehensa pudorem. Gens etiam ista spurcissima, nondum decimas solvunt, nondum matrimonia rite contrahunt, non incestus vitant; sed fratres fratrum uxores ducunt, prodicionibus insistant, securium & sparth in manu, quasi pro baculo, bajulant, quæ sibi confidentes præoccupant. Gens ista versipellis & inconstans, varia & versuta, cujus magis timenda ars quam Mars, pax quam fax, mel quam fel, malicia quam militia; cujus mores sunt, quod nec in bello fortes, nec in pace fideles inveniuntur, cum illo quem dolose opprimere volunt, primo compaternitatis, & consecratae fraternitatis foedera jungunt, in qua alter alterius sanguinem sponte fufum bibunt, alumnos & collactaneos aliquantulum diligunt, fratres, & cognatos persequuntur, vivos decipiunt, mortuos ulciscuntur; inter quos adeo in naturam converti prævaluit pravæ consuetudinis longus abusus, adeo à convictu mores formantur, ut etiam hoc vitio prodicionis alienigenæ

genæ huc advecti fere inevitabiliter involvantur. In hac gente quamplures viri sedendo, mulieres stando urinam emittunt. Multi sunt in hac terra deformes, naturæ beneficio in membris destituti, ita ut sicut qui hinc bene formantur, nusquam melius, ita qui male nusquam pejus, & recte quidem, ut de Gente incesta nequiter copulata, natura deformante, tales natura læsa contra legem naturæ producat. In hac Terra & in Wallia vetulas quasdam in Leporinam formam se transmutare ubera vaccina sugendo, alienum lac furripere, Leporariosque magnatum cursu fatigare vetus quidem & adhuc frequens querela est. Quidam etiam Magicis Artibus pingues porcos sed rubeos duntaxat, ex aliqua præjacente materia producentes, in Nundinis vendunt: sed hi statim ut aliquam aquam transeunt in propriam naturam redeunt, sed & hi quacunque industria ferventur, ultra triduum non perdurant. Inter hæc & hujusmodi advertendum est, quod mundi extremitas novis semper Prodigiiis quibusdam pollet, ac si natura licentius ludat in privato & remoto quam in propatulo & propinquo, unde & in hac Insula plurima sunt miranda & stupenda.

De locorum Prodigiiis.

Affirmatum est à multis, quod in Boreali parte Hiberniæ sit Insula viventium, in qua nemo mori potest, sed cum diutino detenti fuerint langore ad proximam deportantur Insulam; & alia ibi Insula in qua mulieres parere non possunt, tamen concipere possunt; est & alia Insula in qua mortuorum corpora putrescere non possunt; est Lacus in Ultonia Insulam continens bipartitam, cujus una pars vastationibus Anglorum assue-ta, alter Dæmonum incurfibus exposita, in qua est Purgatorium Patricii, quod precibus obtinere meruit ad confirmationem Dicti sui, dum Populo incredulo de pœnis reproborum ac gaudiis Sanctorum prædicaret, cujus loci, ut asserunt, si quis tormenta ex injuncta pœnitentia sustinuerit, infernales pœnas, ubi finaliter fuerit impoenitens, non subibit, sicut in fine hujus capituli plenius exemplabitur. Est & Insula in Connactæ falo à Sancto Brendano consecrata muribus carens, ubi humana corpora nec humantur nec putrescunt, sed sub divo servantur incorrupta; est Fons in Momonia, cujus aquis si quis abluitur, pro toto seu pro parte canus efficitur: Contra est alius Fons in Ultonia, quo intinctus non canescit ulterius. Est & Fons in Momonia qui si tactus fuerit ab homine statim tota Provincia pluviis inundat, quæ non cessabunt donec Sacerdos Virgo à nativitate, Missa in vicina Capella celebrata, aquæ benedictione & lactis vaccæ unius coloris aspersione, barbaro satis ritu, Fontem reconciliaverit. Apud Glin-delacan circa Oratorium Sancti Keywini, salices more pomerii poma proferunt magis salubria quam sapida, quod Sanctus ille ad salutem pueri sui precibus produxit. Est Lacus in Ultonia piscosus satis xxx millia passuum in longum, & xv in latum habens, ex quo fluvius Banna usque in Oceanum Borealem se diffundit, cui Lacui talis, ut asserunt, casus initium dedit. Celebre fuit aliquando, apud loci illius Incolas vitio coeundi cum Bestiis consuetissimos, quod quam cito Fons quidam Terræ illius, ex prisca reverentia semper tectus, relinqueretur discoopertus; tanta statim Fons inundatione exuberaret quod totam Provinciam submergeret; unde contigit mulierem quandam hauriendi aquam ad Fontem accessisse, qua necdum Fonte signato ad parvulum vagientem properante, Fons ita ebullivit, ut & mulierem cum parvulo mergeret, & totam Provinciam stagnum faceret. Hujus rei argumentum est, quod Piscatores aquæ illius Turres Ecclesiasticas more Patriæ illius altas & rotundas sub undis sereno tempore adhuc conspiciunt. Apud Australem plagam Hiberniæ in Regione

gione Offiriensi, quolibet septennio, per imprecationem cuiusdam Sancti Abbatis, duo conjuges Mas & Femina à finibus illis & à formis propriis exulare coguntur. Nam formam Lupinam induentes, completo septennio, si forte superstites fuerint, aliis duobus loco eorum simili conditione subrogatis, ad pristinam redeunt tam Patriam quam Naturam. Est Lacus in hac Terra, quo si per aliquod spatium palus ligneus infigatur, pars solo inhærens fit Ferrea, quæ in aqua est fit Lapidea, sed quæ supra aquam est Ligneæ manet. Est etiam ibidem Lacus in quem si virgam de Corylo inieceris, convertitur in Fraxinum & è contra. Item in Hibernia sunt tres Salmonum saltus, quibus ad summa ab imis contra rupem, ad altitudinem unius hastæ, Salmones se transferunt. Item in Lagenia est unum Stagnum, ubi sunt aves Sancti Colemmani, scil. Tercellæ manibus hominum assuetæ, quibus si injuria fiat, aves non redeunt & aquæ ibidem amarescunt, & foetent, & injuriator non evadet vindictam, nisi condigne satisfaciatur. [R.] Circa Purgatorium Patricii est notandum. Quod Sanctus Patricius Secundus, qui fuit Abbas & non Episcopus, dum in Hibernia prædicaret, studuit animos hominum illorum Bestiales terrore tormentorum infernalium à malo revocare, & gaudiorum Paradisi promissione ad bonum confirmare; illi autem dixerunt se nolle converti, nisi aliquis eorum tormenta illa & gaudia posset aliqualiter in hac vita experiri. Quamobrem Patricio super hoc oranti apparuit Jesus Christus dans Textum Evangelii, & Baculum unum, quæ adhuc manent in Patria illa apud Summum Archiepiscopum. Eduxit ergo Dominus Patricium in desertum Locum, ubi Fossam unam rotundam intrinsecus obscuram ei ostendit, dicens, quod si veraciter quis pœnitens per diem & noctem in illa Fossa manserit, & fide constans per illam transierit, videbit Tormenta malorum, & gaudia bonorum: ad hæc Christo disparente Patricius construxit bidem Ecclesiam, Canonicos Regulares instituens; Fossam autem illam quæ modo in Cœmiterio est ad Orientalem Ecclesiæ Frontem, muro circumcinxit; Januam obseravit, nequis temere sine licentia Episcopi & loci Prioris ingrederetur. Multi quippe temporis illius Patricii ingressi sunt & regressi, narrantes pœnas & gaudia quæ viderant, quæ & literis ibidem demandantur, qua occasione multi tunc ad fidem convertebantur, multi quoque intraverunt, qui nusquam redierunt: sed in diebus Stephani Regis Angliæ quidam Miles nomine Owinus intravit, & rediens mansit in negociis Monasterii Ludensis, Ordinis Cisterciensis, quoad vixit, narrans quæ viderat. Locus autem vocatur Purgatorium Patricii, Ecclesia regularis vocatur. Nulli imponitur ut locum intret, sed potius in primo dissuadet ingressus; quod si omnino intrare voluerit, accedet primo ad Episcopum loci, qui primo ingressum dissuadet, sed perseveranti in tali proposito, literas tradit ut loci Priorem adeat, qui similiter ingressum dissuadet, hortando ut aliam pœnitentiam assumat, quod si perseverat, introducit eum in Ecclesiam ut xv diebus Jejuniis & Orationibus indulgeat, post quos hominem communionem munitum perducit cum Processione & litania usque ad Ostium Purgatorii, ubi etiam iterum dissuadet ingressum, sed si perseverat, Ostium ei cum benedictione aperit, & post ingressum Ostium consignat, usque in diem alterum; mane quo adveniente, Prior si hominem regressum reperit, cum Processione in Ecclesiam deducit, ubi aliis xv diebus Jejuniis & Orationibus intendit.

De Sanctorum Præconiis.

NOtat hic Giraldus. Quod sicut istius Nationis homines hac in vita sunt præ aliis gentibus impatientes & præcipites ad vindictam, sic Sancti hujus

hujus Terræ præ ceteris Regionibus vindicis animi esse noscuntur. Clerus hujus Terræ castitate pollet, orationi vacat, sed abstinentiæ per artificialem diem indulget, noctem tamen assidua potatione polluit. Ita ut pro miraculo ducatur quod ubi vina dominantur, Venus non regnet, & sicut inter eos mali sunt pessimi, ita boni quamvis pauci, sunt optimi. Prælati locorum in corripiendis excessibus desides, contemplationi & ocio, non prædicationi vacantes, unde fit ut omnes Sancti Terræ illius Confessores sint, & nullus Martyr. Nec mirum, cum omnes pene hujus Terræ Prælati de Monasteriis in Clerum electi, quæ Monachi sunt complent, quæ Clerici sunt vel Prælati, negligunt, unde cum semel Cassiliensi Episcopo obiectum fuisset, quomodo tot Sancti possent esse in illa Terra ubi nullus Martyr, ex quo tam feroces sunt subditi, & tam desides Prælati; Respondit ille fatis oblique, verum est, inquit, quod Gens nostra fatis ferax est, sed ad seipsam; nunquam tamen in Dei Ministros manum mittere voluit cum eos summe colat; verum modo venit in hanc terram Gens Anglicana quæ Martyres facere & novit & consuevit. [R.] Hoc autem dixerat Episcopus ille, quia tunc temporis venerat Henricus Rex secundus ad terram illam recenter post Martyrizationem beati Thomæ Cantuariensis, [Gir.] In hac etiam terra, sicut in Wallia & in Scotia, sunt Campanæ baculi recurvi, & alia hujusmodi pro reliquiis in magna veneratione habita, ita ut Sacramenta super hæc longe magis quam super Evangelia præstare revereantur, inter quæ præcipuus videtur Baculus Jesu apud Dubliniam, per quem, ut aiunt, Patricius primus vermes ejecit, [August. de ci. li. 16. c. 7.] Si quæretur quomodo varia genera animalium, quæ ex commixtione procreantur, etiam post Diluvium in Insulis esse potuerunt, creditur aut ad Insulas transisse natando, sed tunc ad proximas, aut per homines navigantes studio venandi adductas, aut Dei jussu & opere Angelorum allata, aut ex terra exorta secundum primam originem, quando Deus dixerat, producat terra animam viventem.

De Scotia.

Vulgatum est, quod Scotia prout hodie nuncupatur, est Promontorium & borealis pars Britannia majoris, marinis Brachiis ab ea separata versus Austrum; in reliquis lateribus undique cincta mari. Hæc quondam vocabatur Albania, ab Albenacto Regis Bruti filio eam primum inhabitante, sive ab Albania provincia quæ est pars Scythiæ vicina Amazonibus, unde & Scoti quasi Scyti à Scythia originem duxerunt; postmodum dicta est Pictavia à Pictis ibidem regnantibus per spatium MLXX annorum, vel secundum quosdam MCCCLX annos, & tandem dicta est Hibernia, [Gir. in Top.] Tum propter affinitatem contractam cum Hiberniensibus, de quibus uxores acceperant, tum quod tam cultu quam lingua, tam armis quam moribus patenter ostendit, tum propter inhabitationem Hiberniensium. [Beda li. p.] Qui Hiberniensis duce Reuda de Hibernia, quæ proprie Scotorum patria est, progressi, ferro vel amicitia juxta Pictos sedes sibi ad septentrionalem partem statuerunt. [Gir.] Nunc autem corrupte vocatur Scotia à Scotis, de Hibernia venientibus, & in ea Regnantibus per spatium CCCXV annorum usque, scilicet ad regnum Wilhelmi Rufi fratris Malcolini. [R.] Quod autem hæc Scotia sæpius vocetur Hibernia patet per Bedam, [Li. 2. c. x.] ubi dixit sic. Laurentius Archiepiscopus Doroberniæ Scotorum populis, qui Hiberniæ Insulam Britannia proxima incolunt, pastorem curam impendebat. [It. Bed. li. 3. c. 27.] Clades mortalitatis Hiberniam Insulam pari clade premebat. [It. li. 3. c. 2.] Porro gens Scotorum quæ in Australibus Hiberniæ, partibus

morabantur, &c. [*It. li. 4. c. 3.*] Ubi dicunt Ceddam adolescentem didicisse normam Monachicam in Hibernia. [*It. li. 4. c. 22.*] Rex North. Egfridus vastavit Hiberniam, [*It. li. 5. c. 15.*] Plurima pars Scotorum in Hibernia: & ibi in eodem Capitulo vocat Hiberniam proprie dictam illam Insulam in occidente, quæ centum milliaria ab omni Britannia per mare separatur, & Scotiam vocat illam partem quæ nunc Scotia dicitur, ubi dicit quod Adauman Abbas Insulæ hujus navigavit Hiberniam, ut doceret Hibernicos legitimum Pascha ac tandem Scotiam rediit, [*Is. li. 14.*] Hujus Scotiæ Incolæ dicuntur Scoti propria lingua, seu Picti à picto corpore, quasi Schyti, eo quod aculeis ferreis cum atramento variarum figurarum stigmatibus antiquitus annotentur, [*Erodotus,*] Scoti sunt animo leves, barbari fatis & sylvestres, sed admixtione cum Anglis in parte emendantur, in hostes sævi, servitutem summe detestantur, in lecto mori reputant segnicem, in campo interfici arbitrantur gloriam, parvi victu, diutius famem sustinent, raro ante solis occasum comedunt, carnibus, lacticiis, piscibus, & fructibus magis quam pane vescuntur. Et cum sint elegantis formæ fatis tamen ex proprio habitu deformantur, paternos ritus commendant, alienos aspernantur, terra eorum fatis fertilis in pascuis, hortis, & agris, [*Gir. l. p. c. 18.*] Scotorum Principes, sicut Hispaniæ Reges, nec coronari solent nec iungi. In hac terra Scotiæ memoria beati Andreæ Apostoli quam plurimum celebratur; nam beatus Andreas, qui forte prædicationis aquilonales mundi partes Scythas & Pictavos suscepit convertendos, tandem apud Patras civitatem Achaiæ in Græcia occubuit, ubi custodita sunt ossa ejus usque ad tempora Constantini Magni spatio CCLXXII annorum. Et tunc translata sunt Constantinopolin, & recondita usque ad tempora Theodosii Imperatoris, spatio ex annorum. Tunc Rex Pictorum in Scotia Ungust magnam partem Britanniae vastans, cum apud campum Merc à numerofo exercitu Britonum circumdaretur, audivit subito beatum Andream sic eum alloquentem, Ungus Ungus, audi me Apostolum Christi auxilium tibi promittentem, cum hostes tuos me juvante deviceris, dabis tertiam partem hæreditatis tuæ Deo in eleemosynam, & in honorem beati Andreæ, &c. Tertia die, signo crucis exercitum ejus præcedente, victor effectus est: sic quoque patriam reversus hæreditatem suam divisit, & cum incertum haberet, quam urbem beato Andreæ assignaret, per triduum cum populo suo jejunavit, orans beatum Andream, ut super hoc certificaretur, & ecce unus de custodientibus corpus beati Andreæ apud Constantinopolim ammonitus est in Somnis, ut exiret de terra illa & locum adiret quo Angelus eum duceret, qui tali ducatu venit in Scotiam ad verticem montis Rigmund cum septem comitibus suis, eademque hora lux cœlica circumfulsit regem Pictorum venientem cum exercitu ad locum qui dicitur Carcenan, ubi statim plurimi sanabantur infirmi, ibique occurrebat Regi Regulus Monachus Constantinopolitanus cum reliquiis Sancti Andreæ, in cujus honore fundata est ibi Ecclesia, quæ caput est omnium Ecclesiarum in terra Pictorum, in quo loco Regulus Monachus factus est Abbas primus, qui Monachos ibidem congregavit ac totam decimam terram, quam Rex sibi assignaverat, per Monasteria locorum distribuerat.

De Wallia.

Libr cursus nunc Cambriam
Pius tangit quam Angliam,
Sic Propro ad Walliam
Ad priani profapiam,
Ad magi Jovis sanguinem
Ad Darlani progeniem,

Sub titulis his quatuor
Terræ statim exordior,
Primo de causa nominis,
Secundo de præconiis,
Tandem de gentis ritibus,
Quarto de Mirabilibus.

De Ratione Nominis.

HÆC terra quæ nunc Wallia
Quondam est dicta Cambria,
A Cambio Bruti filio
Qui Regit hanc Dominio.
Sed prius est dicta Wallia
A Gwalaes Reginula,
Regis Ebrauci filia
Ad hæc nupta confinia:
Seu à Gualone Procere
Rupto soni caractere,
Reperies ad litteram
Denominata Walliam.
Cujus circumferentia
Quamvis sit minor Anglia,
Par tamen glebæ gloria
In matre & in filia.
Terra sæcunda fructibus
De carnibus & piscibus,
Domesticis silvestribus
Bobus equis & Ovibus,
Apta cunctis seminibus,
Culmibus spicis gramini-
bus.
Arvis pratis nemoribus,
Herbis gaudet & floribus,
Fluminibus & fontibus,
Convallibus & montibus.
Convalles pastum proferunt,
Montes mettalla conferunt.
Carbo sub terræ cortice
Crescit viror in vertice,
Calcem per artis regulas

Præbet ad tecta tegulas.
Epularum materia
Mel, lac, & lactinia,
Mulsam medo cervisia
Abundant in hac patria,
Et quicquid vitæ congruit
Uberrimè terra tribuit.
Sed ut de tantis dotibus
Multa claudam sub brevibus,
Stat hæc in orbis angulo
Ac si Deus à seculo,
Hanc daret promptuarium
Cunctorum salutarium.
Hæc Wallia dividitur
Amne quæ Trwy dicitur,
Norwallos ab Australibus
Scindit certis limitibus,
Austrina pars Demecia,
Secunda Venedocia.
Prima sagittis prævalet,
Hastis secunda præminet,
In hoc procinctu Walliæ
Tres olim erant Curie,
Ad Kaermerthym primaria
In Anglesey sed alia,
Tertia in Powysia,
Peugwern quæ nunc salopia.
Septem quondam pontifices
Nunc quatuor sunt præsules,
Quondam suis Principibus
Parebant nunc Saxonibus.

De Incolarum Ritibus.

Convictus hujus patriæ
Differt à ritu Angliæ,
In vestibus in victibus,
In cæteris quam pluribus,
His vestium insignia
Sunt clamis & camisia,

Et crassa femoralia.
Sub ventis & sub pluvia,
Plura non ferunt tegmina
Quamvis brumescat borea.
Sub istis apparatus
Spretis Lintheaminibus,

Stant, sedent, cubant, dormiunt,
 Pergunt, pugnant, profiliunt.
 Hi sine super tunicis
 Collobiis & tunicis,
 Capis tenis capucis
 Nudatis semper tibiis,
 Vix aliter incederent,
 Regi licet occurrerent.
 Hastis sagittis brevibus
 Concertant in conflictibus,
 Validiores pedites
 Ad pugnam sunt quam Equites.
 His silvæ sunt pro turribus
 Paludes pro aggeribus,
 Fugam ut pugnam capiunt
 Cum oportunitate sentiunt.
 Hos dicit Gildas fragiles
 Et nec in pace stabiles,
 Cujus si causa queritur,
 Mirum nequaquam cernitur,
 Si gens expulsa satagat
 Ut expulsores abigat:
 Sed frustra his temporibus
 Succisis jam Nemoribus,
 Cum sint circa Maritima
 Firmata Castra plurima.
 Gens diu famem sustinens
 Communem victum diligens,
 Cocorum artificia
 Non querit ad edulia,
 Nam panem Ordeaceum
 Edit & Avenaceum,
 Latum, rotandum, tenuem,
 Ut decet tantum sanguinem.
 Raro frumento vescitur
 Vix furni flammis utitur.
 His pulles ad legumina
 Pro Epulis acumina,
 Buturum lac & caseus
 Oblongus & Tetragonus,
 Hæc sunt eorum fercula
 Quæ provocant ad pocula,
 Medonis & Cervisie
 Quibus instant cotidie,
 Vinum putant præcipuum
 Quanto sit magis Rubeum.
 Potando gens hæc garrula
 Vix cessat fari frivola.
 Ad mensam & post Prandium
 Sal porri sunt solatium,
 Sed & pater familias
 Hoc reputat delicias,
 Caldarium cum pultibus
 Dare circumsedentibus,
 Taxando portiunculas,
 Servans sibi reliquias.

Hoc eis nocet nimium
 Ad carnis infortunium,
 Quod contra jussu Physicum
 Edunt salmonem calidum.
 Domos demissas incolunt
 Ex virgulis quas construunt,
 Distantibus limitibus
 Non prope ut in urbibus.
 Cum devastarunt propria
 Vicina quærunt atria,
 Edentes quod inveniunt
 Post hæc ad sua redeunt,
 Vitam ducentes ocio
 Sopore & incendio.
 Mos cunctis est Walensibus
 Aquam dare hospitibus,
 Si primo pedes laverint
 Pendunt quod bene venerint,
 Ita quieti victitant,
 Quod raro bursam bajulant.
 His pecten & pecunia
 Pendent ad femoralia.
 Et cum abhorrent nimium
 Ani pudendum sonitum,
 Mirum quod ante ostium
 Habent latrinas sordium.
 Choro lira & tibiis
 Utuntur in conviviiis,
 Sed elatis funeribus
 Clangunt caprinis cornibus,
 Extollunt Troia sanguinem
 De quo ducunt Originem.
 Propinquos satis reputant,
 Quos centum gradus separant,
 Sic præferunt se cæteris
 Parent tamen presbyteris,
 Et summi Dei Famulos
 Venerantur ut Angelos.
 Hos consuevit fallere
 Et ad bella impingere,
 Merlini Vaticinium
 Et frequens Sortilegium.
 Mores brutales Britonum
 Jam ex convictu Saxonum,
 Commutantur in melius,
 Ut patet luce clarius.
 Hortos & Agros excolunt
 Ad opida se conferunt,
 Et Loricati equitant
 Et calciati peditant,
 Urbane se reficiunt
 Et sub Tapetis dormiunt,
 Ut indicentur Anglici
 Nunc potius quam Wallici.
 Hinc si queratur ratio
 Quietius quam solito,

Cur illi vivant hodie,
In causa sunt divitiæ,
Quas cito Gens hæc perderet
Si passim non confligeret.
Timor damni hos retrahit

Nam nil habens nil metuit,
Et ut dixit satyricus
Cantat Viator vacuus,
Coram latrone tutior,
Quam Phaleratus ditior.

De terræ Mirabilibus.

AD Brechnoc est Vivarium
Satis abundans Piscium,
Sæpe coloris varii,
Comma gerens Pomerii,
Structuras Ædificii
Sæpe videbis imbi.
Sub lacu cum sit gelidus
Mirus auditur sonitus.
Si terræ Princeps venerit
Aves cantare jusserit,
Statim deproment modulos
Nil concinunt ad cæteros.
Juxta Caerlion mœnia
Ad duo miliaria,
Stat rupes fulva nimium,
Contra solarem radium,
Quam Goldeclif gens nominat
Ut Aurum quia rutilat.
Nec frustra fit in rupibus
Flos talis sine fructibus,
Si floret qui penitima,
Terræ venas & viscera,
Transpenetrare sedula
Novisset arte prævia,
Occulta latent plurima
Naturæ Beneficia,
Quæ hæcenus incognita
Humana pro incuria,
Per posterorum studia
Patebunt sub notitia;
Quod antiquis necessitas
Hoc nobis dat sedulitas.
Itidem in South-Wallia
Apud Kaerdif est Insula,
Juxta Sabrinum Pelagus,
Barri dicta antiquitus,
In cujus parte proxima,
Apparet rima modica,
Ad quam si aurem commodes
Sonum mirandum audies,
Nunc quasi flatus follium
Nunc metallorum sonitum,
Cotis ferri fricamina
Fornacis nunc incendia.
Sed hoc non est difficile
Ex fluctibus contingere,

Marinis subintransantibus
Hunc sonum procreantibus.
Apud Penbroc est Regio
Quam Dæmonum illusio,
Vexat jactando sordida,
Et exprobrando vitia,
Qui nullis valet artibus
Fugari neque precibus,
Quod quando terram agitat
Casum gentis pronosticat.
Ad Crucmaur in West-Wallis
Est tumulus mirabilis,
Qui deconformem cui libet
Adveniēti exhibet,
Ubi si Arma integra
Relinquantur in Vespera,
Confracta proculdubio
Reperies diluculo.
Ad Newyn in North-Wallia
Est Insula permodica,
Quæ Bardiscia dicitur,
A Monachis incolitur,
Ubi tam diu vivitur
Quod Senior præmoritur.
Ibi Merlinus conditur
Silvestris ut asseritur.
Duo fuerunt igitur
Merlini ut conjicitur,
Unus dictus Ambrosius
Ex incubo progenitus,
Ad Kaermerthyn demecia
Sub Vortigirni tempore,
Qui sua Vaticinia
Proflavit in Snawdonia,
Ad ortum Amnis Conewey
Ad Clivum montis Eryry,
Duias Embreys ut comperi
Sonat Collem Ambrosii,
Ad ripam quando regulus
Vortiger sedit anxius.
Est alter de Albania
Merlinus quæ nunc Scotia,
Repertus est binomius
Silvestris Calidonus,
A Silva Calidonia
Qua prompsit Vaticinia,

*Silvestris dictus ideo
 Quod consistens in prælio,
 Monstrum videns in Aere
 Mente cæpit excedere,
 Ad silvam tendens propere
 Arthuri Regis tempore,
 Prophetavit apertius
 Quam Merlinus Ambrosius.
 Sunt montes in Snaudonia
 Cum summitate nimia,
 Ab imis usque verticem
 Vix transmeatur per diem,
 Quos Cambri vocant Eriry
 Quod sonat montes nivei,
 Hi Walliæ pecoribus
 Sufficerent in pascuis.
 In horum summo vertice
 Sunt duo lacus hodie,
 Quorum unus erraticam
 In se concludit Insulam,
 Ventis hinc inde mobilem
 Ripis approximabilem,
 Ita ut armentarii
 Mirentur se clam provehi.
 Dat alter lacus Parthios
 Turcos omnes monoculos,
 Quod reperitur hodie
 In Muhwellis Albanæ,
 Rothelan in consinibus.
 Tegengil est Fons modicus,
 Qui non marinis moribus
 Die bis undat fluctibus,
 Sed undis crebro deficit,
 Undis vicissim sufficit.
 In Monia North-Walliæ
 Quæ Anglesei est hodie,
 Est lapis sicut didici,
 Concors humano femori,
 Qui quantolibet spatio
 Asportetur ab Aquilo,
 Nocte per se revertitur;
 Hoc comperit ut legitur,
 Hugo Comes Salopiæ
 Henrici primi tempore,
 Probandi causa lapidem
 Ligavit ad consimilem,
 Magnis Catenis ferreis
 Et projecit in fluctibus,
 Qui tamen sub diluculo
 Visus est loco pristino,
 Hunc semel quidam Rusticus
 Ligavit suis Cruribus,
 Statim femur computruit*

*Lapis ad locum rediit:
 Si opus fiat veneris,
 Juxta procinctum lapidis,
 Lapis sudorem faciet
 Et proles non proveniet.
 Est Rupes audientium
 Sic dictus per contrarium,
 Ubi si sonum feceris
 Cornu vel exclamaveris,
 Hac parte non percipitur
 Sonus qui illac editur.
 Est alia & Insula
 Huic loco contigua,
 Sed Heremitas continet
 Quorum si quisquam diffidet,
 Statim se mures congregant
 Escas eorum devorant,
 Nec cessat hæc molestia
 Donec cesset discordia.
 Sicut hic & Hibernia
 Gens extat melancolica,
 Sic Sancti hujus climatis
 Propositi sunt vindicis.
 In hac quoque Provincia
 Hibernia & Scotia,
 Campanæ sunt & Baculi
 Ornatu sub multiplici,
 Tam digni proculdubio
 In Clero & in populo,
 Quod vereantur hodie
 Perjurium committere,
 Tam super horum alterum
 Quam super Evangelium.
 Ad Basingwerk Fons oritur
 Qui satis vulgo dicitur,
 Et tantis bullis scaturit,
 Quod mox iniecta rejicit,
 Tam magnum flumen procreat
 Ut Cambriæ sufficiat,
 Egri qui dant rogamina
 Reportant medicamina.
 Rubro guttatos lapides
 In scatebris reperies,
 In signum sacri sanguinis
 Quem Wenefredæ Virginis,
 Guttur truncatum fuderat.
 Qui scelus hoc patrauerat,
 Ac nati & nepotuli
 Latrant ut Canum Catuli,
 Donec Sanctæ suffragium
 Poscant ad hunc fonticulum,
 Vel ad urbem Salopiæ
 Ubi quiescit hodie.*

De Britannia.

Post Insulas Oceani licet Britanniam describere, cujus terræ gratia hæc præfens lucubrata est Historia, ubi dicitur, 1. de varia ejus nuncupatione. 2. De situ ejus & dimensione. 3. De ejus prærogativis at tollendis. 4. De mirabilibus in ea stupendis. 5. De partibus ejus principalibus. 6. De Insulis collateralibus. 7. De plateis ejus regalibus. 8. De famosis fluminibus. 9. De antiquis urbibus. 10. De Provinciis & comitatibus. 11. De legibus legumque vocabulis. 12. De regnis regnorumque limitibus. 13. De Episcopatibus & sedibus. 14. A quot quando & quibus inhabitata sit gentibus. 15. De incolarum linguis & moribus.

De Varia Insula nuncupatione.

Primus hæc Insula vocabatur Albion ab albis rupibus circa litora maris à longe apparentibus, tandem à Bruto eam acquirente dicta est Britannia, deinde à Saxonibus sive Anglis eam conquiritibus vocata est Anglia, sive ab Angela Regina, clarissimi ducis Saxonum filia, quæ post multa tempora eam possedit; sive ut vult. [*Is. eth. 15.*] Anglia dicitur ab Angulo orbis. [*Vel secundum Bed. li. primo.*] Beatus Gregorius videns Anglorum pueros Romæ venales, alludens Patriæ vocabulo ait, vere Angli quia vultu nitent ut Angeli, nam terræ nobilitas in vultibus puerorum relucebat. [*Alfr.*] Anglia Britannia alter orbis appellatur, quam olim Karolus Magnus præ omnium bonorum copia cameram suam vocavit. [*Solinus.*] Ora Gallici litoris finis foret orbis, nisi Britannia Insula nomen pene alterius orbis mereretur. [*Alfr.*] Et dicta est Insula eo quod in salo sit posita, crebrisque undarum jactibus, adversariorumque incurfibus tundatur.

De situ ejus & Dimensione. [Plin. l. 2. c. 77.]

HÆC Britannia clara Græcis nostrisque monumentis, Germaniæ, Galliæ, Hispaniæ adversa inter septentrionem & occidentem jacet interiecto mari, hæc abest à Gessoriaci Morinorum gentis litore proximo trajectu millium quinquaginta. [*Bed. li. p.*] Et quia prope sub isto septentrionali mundi vertice jacet, lucidas æstate noctes habet, ita ut sæpe medio noctis tempore in quæstionem veniat intuentibus utrum crepusculum adhuc permaneant vespertinum, an jam advenerit matutinum, utpote nocturno sole non longe sub terris ad orientem per plagas boreales redeunte, unde fit ut plurimæ longitudinis habent dies in æstate, sicut e contra longas in hieme, id est, horarum XVIII. Et iterum in hieme noctes sunt horarum XVIII & dies VI. Cum tamen in Armenia, Macedonia, Italia, cæterisque ejusdem lineæ regionibus, longissima dies sive nox fit solummodo XV horarum æquinoctialium, brevissima vero dies sive nox IX duntaxat horas compleat. [*Plinius.*] In Meroe Insula, quæ est caput Æthiopum, sic fit ut longissimus dies sit XII horarum æquinoctialium, Alexandriæ Ægypti XIII horarum, in Italia XV horarum, in Britannia XVIII, apud Insulam Tilæ sævis mensibus æstivalibus dies habetur continuus, & iterum sævis mensibus brumalibus nox continua. [*Is. li. 14.*] Britannia intra oceanum quasi extra orbem posita, adversa Galliæ ad prospectum Hispaniæ sita est. [*Gir.*] Oblonga est & amplior in medio quam in extremis

tremis. [*Orosius.*] Britannia per longum extenditur ab Austro in Boream ab Euro habet Galliam ab Austro Hispaniam. Ab Aquilone Nortuegiam, ab Occasu Hiberniam, cujus proximum litus transmeantibus civitas apparet quæ dicitur Rutipi Portus. Quæ à gente Anglorum nunc corrupte vocatur Repecestrius. [*Solinus.*] Britannia octingenta millia passuum in longum continet, si quis eam à Totenesio litore usque in Calidonicum angulum metiatur. [*Alfr.*] Hoc est à loco, qui Penwithistrete dicitur, xv leucis ultra Michelistowe in Cornubia usque ad Cateneffe, quæ est trans Scotiam; in latitudine autem habet plusquam ducenta millia passuum à Menevia, scil. quæ est in extremo Walliæ usque ad Gerneutham in Northfolchia. [*Bed. v. supra.*] Exceptis duntaxat prolixioribus diversorum promuntiorum tractatibus, quibus efficitur ut circuitus ejus quadragies octies septuaginta millia passuum contineat.

De Prærogativis Insulæ attollendis, [Gir. in Top.]

UTI Gallia Britanniam, sic Britannia Hiberniam vincit serenitate, sed non salubritate. [*Beda li. p.*] Hæc Insula opima est frugibus & arboribus, alendisque apta pecoribus ac jumentis, vineis etiam quibusdam in locis germinans, sed avium atque bestiarum diversi generis terra marique, ferax fluviis piscosis, atque fontibus præclara copiosis, Yficio potissime abundat & Anguilla. [*Wilt. de pont. li. 3.*] Ita ut rustici projectis piscibus suos pascant. [*Beda. li. p.*] Capiuntur ibi sæpissime Delphini & Vituli marini, necnon & Balenæ, exceptis variorum Conchiliorum generibus, in quibus sunt & Mustelæ inclusam continentes Margaritam omnis quidem coloris, id est, rubicundi, purpurei, jacintini, prasini, & maxime candidi; sunt & abundantes Cocleæ, quibus tinctura coccinei coloris efficitur, cujus rubor pulcherrimus nullo unquam solis ardore, nulla valet pluviarum injuria pallefcere, sed quo vetustior eo solet esse venustior; habet & salivarum, fontesque calidos, & ex eis fluvios Balneorum calidorum omni ætati & sexui per distincta loca cuique accomodos. Aqua enim secundum Basilium fervidam qualitatem recipit, cum per certa quædam metalla transcurrit. Hæc etiam Insula venis metallorum, æris, ferri, plumbi, stanni, & argenti est fœcunda. [*Plinius li. 16. c. 6.*] In qua etiam Insula de sub cortice soli inventum est genus terræ quam Marlam vocant, in qua tanquam desiccante se pinguedinis nucleo, spissior, cum spergitur, ubertas in agris reperitur; est & ibi aliud genus albæ cretæ, quæ respersa fœcundat agros usque ad Lxxx annum. [*Solinus.*] Gignit etiam hæc Insula lapidem Gagatem, cujus si decorem requiras nigro-gemmeus est; si naturam, aqua ardet, oleo extinguitur; si potestatem, attritu calefactus applicita detinet; si beneficium, Ydropicis eam potantibus confert. [*Beda.*] Incensus ab igne secundum putes fugat, calefactus applicita detinet, æque ut succinum. [*Isi. li. 15.*] Ibi oves lanigeræ, ferarum & multitudo cervorum, sed pauci lupi, ideoque oves ibi tutius sine custodia in caulis relinquuntur. [*R.*] In ea quoque sunt urbes multæ speciosæ & opulentæ, flumina magna & piscosa, nemora pecualia & spatiosa, gleba terræ mineris & salinis copiosa; in ea quippe sunt lapidicinæ marmoris varii saxi rufi & albi, mollis & solidi, calcisque candidæ; est etiam ibi argilla alba & rubea ad componendum vasa fictilia, & tegulis tingendis velut altera Samia multum accomoda, denique lanam ejus zelat Flandria, coria & pelles Normannia, ferrum & plumbum Vasconia, mineras & sales Hibernia, æra ejus nivea universa fitit Europa. [*Alfr.*] Cæterum Britannia omni materia affluit, quæ pretio ambitiosa seu usu necessaria est ferrariis, & salinis nunquam deficit, unde & quidem metricus in laude ejus sic prorupit.

Anglia terra ferax & fertilis angulus orbis,
Anglia plena jocis, gens libera digna jocari.
Libera gens cui libera mens & libera lingua,
Sed lingua melior liberiorque manus.
Anglia terrarum decus & flos finitimarum,
Et contenta sui fertilitate boni.
Externas gentes consumptis rebus egentes,
Quando fames lædit recreat & reficit,
Commoda terra satis mirandæ fertilitatis,
Prosperitate viget cum bona pacis habet.
Anglorum portus occasus novit & ortus,
Anglica classis habet quod loca multa juvet,
Et cibus & census magis hîc communis habetur,
Nam de more viri sunt ibi magnifici.
Illa quidem longe celebri splendore beata,
Glebis lacte fanis supereminet Insula cunctis,
Insula prædives quæ toto non eget orbe
Et cuius totus indiget orbis ope,
Insula prædives cuius miretur & optet,
Delicias Salomon, Octavianus opes.

De Mirabilibus in ea stupendis, [Solinus.]

Sunt in Britannia fontes calidi opiparo ex cultu apparatus ad usus mortalium, quibus fontibus præful est numen Minervæ, in cuius æde perpetui ignes nunquam canescunt in favillas; sed ubi ignis tabet vertitur in globos Saxeos. [Alfr.] Cum Britannia in se plura continet mirabilia, quatuor tamen præ cæteris habet miranda. Primum est, quod apud Pecum ventus egreditur de cavernis terræ tam valide ut vestes injectas rejiciat. 2. Est apud Stanhenges juxta Sarum, lapides miræ magnitudinis in modum portarum elevantur, ita ut portæ portis superpositæ videantur, nec tamen liquido perpenditur qualiter aut quare ibi sunt constructi. 3. Est apud Cherdhole, ubi Concavitas est sub terra, quam cum multi sunt ingressi, sæpe terræ spatia & flumina videntes, nusquam ad finem venire potuerunt. 4. Est quod pluvia videtur de montibus elevari, & cito per campos diffundi. Est etiam in ea stagnum LX. Insulas habitabiles continens, quod LX rupibus ambitur, in quarum qualibet aquila nidificat, & LX flumina fluunt in illud, quorum nullum ad mare progreditur præter unum. Est ibi stagnum muro lapideo & latericio circumdatum, in quo frequenter lavantur, homines, quibus fit lavacrum unicuique sicut voluerit frigidum seu calidum; sunt in ea fontes salis longe à mari, quorum aquæ per totam Ebdomadam falsæ sunt usque ad horam nonam Sabbati, & tunc dulces usque ad diem Lunæ, à quibus decoquitur sal candidum & subtile. Est etiam in ea stagnum, cuius aqua tantam habet efficaciam, ut si totus Exercitus Patriæ astaret juxta, & faciem dirigeret versus undam, unda illos attraheret violenter, vestibus humore madefactis, similiter & equi traherentur: si autem facies hominum fuerunt averfæ; non nocebit unda. Est etiam fons in quo nec à quo fluit rivus, & tamen in eo capiuntur quatuor genera piscium; & habet fons tantum in longitudine 20 pedes, & 20 in latitudine, nec tamen est profundus, sed usque ad genua, ripas altas habens ex omni parte. In regione Wenta est fovea à qua ventus fiat incessanter, ita ut nemo possit subsistere ante eam. Est etiam in ea stagnum quod facit lignum impositum durefcere in lapidem, si per annum in eo manserit, unde for-

mantur ligna in cotes. Est in cacumine montis sepulcrum, cui quilibet accedens & se demetiens inveniet mensuræ suæ quantitatem, & si peregrinus vel lassus aliquis ibi flexerit genua ad illud, nullum ilico sentiet tædium. [*Gir. in Top.*] Juxta Monasterium Winburnense, quod est non longe à Bathonia, est nemus fructuosum, cujus ligna, si in aquam vel in terram vicinam per annum ceciderint, in Saxum convertentur. [*Gir. in itin.*] Sub civitate Cestriæ currit flumen Deæ, quod hodie determinat Angliam à Wallia, quod singulis mensibus, ut asserunt accolæ, vada sua solet mutare, & ut finium Angliæ seu Cambriæ alveo relicto magis incubuerit, gentem illam eo anno succumbere, & alterum prævalere certum habent prænoticum, iste fluvius Deæ de lacu cui nomen Pimbilmere originem ducit, & cum flumen salmonibus abundet nusquam tamen in lacu salmo reperitur. [*Wil. de Reg. li. 2.*] Considerandum est quantus diem pietatis fulgor ab initio susceptæ fidei populum Anglorum illustraverit, quod nusquam gentium in una Provincia reperiuntur tot Sanctorum post mortem illibata corpora finalis incorruptionis simulacrum proferenda, sicut patet in beatis Etheldreda, Edmundo Rege, Elphego, Cuthberto, quod ideo fieri credo coelitus, ut natio extra orbem pene posita ex consideratione talis incorruptelæ fidentius ad spem resurrectionis animetur.

De partibus Insulæ principalibus.

Cœpit Britannia Insula post Bruti primi tempora tres habere partes principales, scil. Loegriam, Cambriam, Albaniam, quæ nunc Scotia dicitur; Loegria à Locrino Bruti primogenito denominata, hodie vulgato vocabulo Anglia dicitur, cujus limites primo fuerunt Fretum Gallicanum ad Ortum & Austrum. [*Beda li. p. c. 12.*] Et ad Aquilonem duo maris brachia altrinsecus in terram longo spatio irrumpentia, quamvis ad se invicem non pertingant, quorum Orientalis finus incipit duobus ferme millibus à Monasterio Ebbirturing, ad Occidentem urbis de Pendlton, & habet in se urbem Guydi, Occidentalis vero finus habet ad dextram sui urbem minutissimam Alclud, quod lingua eorum sonat petram cluit, & ponitur juxta flumen nominis sui Cluit. [*R.*] Volunt tamen quidam Loegriam apud flumen Humbræ terminari, nec ulterius versus Boream debere extendi. Secunda pars Britanniae, Albania sive Scotia dicitur, ab Albanacco Bruti filio sic denominata, extendit se à duobus marinis Brachiis prædictis usque ad mare Norguegiæ versus Aquilonem; pars tamen austrina Albaniae, quæ est à fluvio Tuidy usque ad mareoticum, à Pictis quondam inhabitata, pertinuit aliquando ad Regnum Northamhymbrorum Berniciorum, à primis viz. Regum Anglorum temporibus, usque dum Rex Scotorum Kinadius Alpini filius Pictos deleteret &c. partem illam Regno Scotiæ annecteret. Tertia pars Britanniae dicitur Wallia, quæ & Cambria à Cambro Bruti filio sic dicta, quam ex parte Orientali flumen Sabrinæ quondam sequestrabat à Loegria; hodie tamen flumen Deæ apud Cestriam in Borea, & flumen Vaga apud castrum Strigulense in Austro, Walliam ab Anglia secuit. Insuper & Rex Offa, ad perpetuam Regnorum Angliæ & Walliæ distinctionem habendam, fecit fossam perlongam, quæ ab Austro juxta Bristolliam sub montibus Walliæ jugiter se extendit in Boream, fluminaque Sabrinæ & Deæ in eorum pene primordiis transcendit &c. usque ad ostium fluminis Deæ ultra Cestriam, juxta castrum de Flint, inter collem Carbonum & monasterium de Basingwerk, in mare se protendit. Hujus Fossæ famosissimæ extant adhuc vestigia, quam cum armis prætergredi tempore Sancti Edwardi Regis cunctis Cambrigenis poenale fuit, procurante hoc Comite Haroldo, sicut inferius dicitur: sed hodie hinc inde ultra citraque fossam illam potissime

tissime, in Provinciis Cestriæ, Salopiæ, Herfordiæ, Wallici cum Anglicis passim sunt promixti.

De Insulis adiacentibus.

ET præter Insulas Orcadas, quas Claudius Cæsar ad Britanniam pertinere fecerat, habet Britannia tres Insulas sibi propinquas, quasi tribus Britannicæ partibus principalibus correspondentes; nam Loegriæ ad Austrum adjacet Insula Vecta; Walliæ ad boream Insula Monia, quæ Angliscia dicitur; Scotiæ ad Occasum Insula Eubonia, quæ dicitur Menania, sive Man dicitur. Omnes pene ejusdem sunt quantitatis de quibus hîc per ordinem. [*Bed. li. p. c. 3.*] Insula Vecta, quam Vespasianus à Claudio missus subjugavit, protenditur ab Ortu in Occasum 30 millibus, ab Austro in Boream 12 millibus, & distat à Meridiano Britannicæ litore 6 millibus in Oriente sui parte, & tribus millibus in Occidentali. [*Bed. li. 4. c. 15.*] Hujus Insulæ mensura secundum æstimationem Anglorum est mill. cc. familiarum [*Gir. in itin. li. 2.*] Insula Monia, quæ & Angliscia brevi maris brachio quasi duobus milliaribus separatur à North-Wallia, & continet 363 Villas pro tribus Cantredis, computatur quasi 30 mill. habens in longum sed 12 in latum, & dicitur Cantredus composito nomine tam Britannica quam Hibernica lingua tanta terræ portio, quanta Centum Villas continet. In hujus Insulæ laudem proverbialiter solet dici Cambrice sic, Mon Mam Kymry, quod Latine sonat Monia mater Cambriæ; nam aliis terris victu deficientibus, hæc gleba præpollet adeo, ut hæc in annonâ monte Snaudoniæ in pastura totius Cambriæ populo & armentis videatur sufficere, unde & illud Virgilius aptari sibi possit.

*Et quantum longis carpunt Armenta diebus
Exigua tantum gelidus vos nocte reponit.*

In Marino Brachio quod hanc Insulam à North-Wallia fecernit est vorago attrahens naves, & absorbens instar Scyllæ seu Charybdis, nisi pleno mari subtiliter transnavigetur. [*R.*] De Mirabilibus hujus Insulæ vide supra capitulo Wallia. [*Gir. in itin.*] Tertia Insula, quæ Eubonia seu Mevania dicitur, inter Hibernicam Ultoniam & Scoticas Galwodias, quasi in umbilico maris, media jacet. [*Bed. li. 2. c. 9.*] Hæc duas continet partes quasi Insulas, quarum prior ad Austrum & situ amplior & ubertate felicior, nongentarum lx familiarum est juxta Anglorum æstimationem, secunda trecentarum & ultra spatium tenet. [*Gir. in Top.*] De qua quondam Insula cui Regioni, Hiberniæ scil. an Angliæ, applicari deberet exorta contentione, qui venenosos Vermes advectos admisit, eam Britannicæ applicandam censuerunt. [*R.*] In illa Insula vigent fortilegia, superstitiones atque præstigia: nam mulieres ibidem navigaturis ventum vendunt, quasi sub tribus fili nodis inclusum, ita ut sicut plus de vento habere voluerint plures nodos evolvant. Ibi frequenter ab indigenis videntur de die homines prius mortui decapitati, sive integri, juxta modum suæ mortis: ut autem Alienigenæ & adventitii hoc videre possint, ponunt pedes super pedes incolarum &c. videre poterunt quod Incolæ vident. [*Beda li. 2.*] Hæc Insula ab initio fuit à Scotorum gente inhabitata, Thanatos Insula juxta Cantiam à morte serpentium sic dicta, quos dum ipsa nesciat, ejus tamen terra aliunde asportata angues interimit, cujus gleba plurimum ferax uberem creditur benedictionem contraxisse ab adventu Augustini Prothodoctoris Anglorum ibidem primum applicante.

De Plateis Regalibus.

STatuit Molmucius Rex Britonum xxiii^{us}. & primus eorum Legifer, ut Saratra Colonom, templa Deorum, viæ quæ ad civitates ducentes, immunitate confugii gauderent, ita ut nullus reus ad aliquod istorum trium confugiens pro tuitione ab aliquo invaderetur. Verum quia procedente tempore de viis, cum non essent certis limitibus distinctæ, orta esset dissentio, Belnius Rex filius Molmucii prædicti, ad subducendum omne ambiguum, quatuor regales vias, omni privilegio munitas, per Insulam sterni fecit, quarum viarum prima & maxima Fossa dicitur ab Austro in Boream extensa, quæ incipit ab Angulo Cornubiæ apud Totenese, & terminatur in fine Scotiæ apud Cateneffe. [R.] Verius tamen secundum alios incipit in Cornubia, tendensque per Devoniam, Somersete, juxta Tetteburium, supra Cotteswold, juxta Coventriam, usque Leicestriam procedit, indeque per vasta plana versus Newark progrediens diutius, apud Lincolniam terminatur. Secunda Via principalis dicitur Watlingstrete, tendens per transversum prioris viæ, viz. ab Euro-Austro in Zephyrum Septentrionalem. Incipit enim à Dovoriam, transiens per medium Cantia, ultra Tamesium, juxta Londonium, ad Occidentem Westmonasterii, indeque procedit juxta Sanctum Albanum ad Occidentem per Dunstapulam, per Stretfordiam, per Toucestriam, Wedmam, ad Austrum Lilleburum, per Atherscotiam usque ad montem Gilberti, qui modo Wrekene dicitur. Deinde transcindit Sabrinam, juxta Wrokcestriam, tendit ad Strettoniam, & inde per medium Walliæ usque ad Cardigan in mari Hibernico terminatur. Tertia Via dicitur Ernimgiftrete, tendens à Zephiro in Eurum, & incipit à Mavonia, in West-Wallia, procedens usque ad portum Hamonis, quæ modo dicitur South-Hamptonia. Quarta Via dicitur Rykenildestrete tendens ab Affrico in Boream Vulturnalem, & incipit à Mavonia prædicta, tenditque per Wigorniam, per Wicum, per Birnyingham, Lichefeld, Derby, Chesterfeld Eborum usque, ad Ostium Tyne fluminis quod Tynemutha dicitur.

De famosis fluminibus.

TRia per Britanniam fluunt famosa flumina, per quæ ex universis pene nationibus transmarina per totam Insulam navigio feruntur commercia, viz. Thamisia, Sabrina, & Humbra, quorum alveis per ampla Ostia oceani marinum flumen influens & refluens, tres Insulæ Principales provincias quasi tria Regna determinant, id est, Loegriam, Cambriam & Northimbriam. [R.] Thamisia videtur componi à nominibus duorum fluminum, quæ sunt Thama & Ysa. Thama currens juxta Dorcestriam cadit in Ysam; inde totus fluvius à suo exortu usque ad mare Orientale dicitur Thamisia; nempe juxta urbem Tetteburiam, quæ tribus millibus ad Boream Malmesburia ponitur: nascitur Thamisia ex fonticulo versus Orientem decurrente, ac plateam Fossæ transcidente, Provinciasque Gloverniæ & Wiltoniæ determinante, qui secum alios fonticulos profluendo trahens, apud Circestriam grandescit. Inde quoque versus Hamptoniam tendens, per Oxoniam, per Wallingfordiam, per Radingum, perque Londoniam. [W. de pon. li. 2.] Apud Sandicum portum labitur in mare Orientale, nomenque suum retinet ultra Londoniam, per xxx milliarum, fuitque quondam terminus Cantiorum, & Est-Saxonum, West-Saxonum, & Merciorum. [R.] Sabrina fluvius Britannia dicitur Habren ab Habren filia Estrildis, quam Guendolena Regina submerfit in ea, sed per corruptionem

ptionem Latinæ Linguæ dicitur modo Sabrina; oritur quoque in medio Walliæ, transitque primo versus Orientem usque Salopiam, inde vergit ad austrum usque Brugges, Wigorniam, Gloucestriam, & apud Bristoliam labitur in mare Occidentale, fuitque terminus aliquando Cambriæ & Loegræ. [*W. de Pont. li. 4.*] Sabrina est alveus gurgite rapax, arte piscosus, in quo furor voraginis seu potius vertiginis ab imo verrens arenas conglobat in cumulum, ripasque frequenter transcendit. [*R.*] Humba quoque ab Humbro Rege Hunnorum in ea submerso nomen sortita est, primo ab australi parte Eboracensium arcualiter decurrens, inde provinciam Lindisfensem, quæ olim ad Mercios spectabat, à reliqua plaga Northimbrana determinat, hanc autem Humbram multum adauget flumen Trentæ & Ousæ in ea cadens.

De Antiquis Urbibus. [Beda li. p. ca. p.]

Regio Britanniæ quondam erat civitatibus nobilissimis xxviii insignita, præter Castella innumera, quæ & ipsa muris & turribus, portis ac ferris, erant instructa firmissimis.

[Alfr.] *Civitatum nomina hæc erant.*

- C**Aerlud, id est, *Londonium*.
CCaerbranc, id est, *Eborum*.
CCaerkent, id est, *Cantuaria*.
CCaergorongan, id est, *Wigornia*.
CCaerlirion, id est, *Leicestria*.
CCaerclan, id est, *Gloucestria*.
CCaergolden, id est, *Colcestria*.
CCaercri, id est, *Chicestria*, quæ olim apud Saxones vocabatur *Ciscancestria*.
CCaercri, id est, *Cirencestria*.
CCaerguent, id est, *Wintonia*.
CCaergrant, id est, *Cantebrugge*.
CCaerliel, id est, *Lugubalia*.
CCaerperis, id est, *Porcestria*.
CCaerdorm, id est, *Dorcestria*.
CCaerludcoit, id est, *Lincolnia*, five *Lindocolinum*.
CCaermerthyn, id est, *Urbs Merlini*.
CCaerlegent, id est, *Selecestria*, quæ super Thamisum non longe à *Radingo* ponitur.
CCaerthleon, five *Caerlegion*, id est, *Urbs Legionum*, quæ post *Legecestria*, dicebatur sed modo *Cestria* dicitur.
CCaerbadun, id est, *Bathonia*, quæ aliquando *Urbs Ahamani* vocabatur.
CCaerpalodour, id est, *Septonia*, quæ hodie vocatur *Shaftisburia*.

[*R.*] Sunt & alia urbium nomina in Chronicis reperta ad intelligendum obscuriora, de quibus hîc per ordinem aliqua sunt dicenda. [*W. de Pont. li. 2.*] London est Civitas super Thamisum flumen posita, opima civium divitiis, negotiatorum commerciis, unde fit ut quando ubique in Anglia fit victualium caristia, ibi minus vendatur, aut forsan vendentium compendio aut ementium dispendio. [*Gaufrid.*] Hanc urbem Brutus primus Rex Britonum construxit primam Britannæ urbem, in memoriam Troiæ amissæ,

vocans eam Troinovantum, id est, Troiam novam. Tandem Rex Lud vocavit eam à nomine suo Caer Lud. [R.] Quam ob causam indignati sunt Britones, sicut refert Gildas. Demum Angli vocaverunt eam Londene. Postmodum Normanni vocaverunt eam Lounders, quod Latine dicitur Londonia. Cantuariam caput Cantiae construxit Rex Ruthudibras filius Regis Leill VIII, quam vocavit Caerkent, quæ postmodum ab Anglis dicta est Dorobernia, quæ alia est à Dorovernia, sive à Dovoriam supra Litus maris Gallicani situata, & distante ab ista 12 milliaribus Anglicanis. Tandem Dorobernia dicta est Cantuaria: Wintoniam; urbem construxit Rex Ruthudibras prædictus, quam vocavit Caerguent, quæ postmodum ab Anglis dicta est Wenta, sive Winecestria, à quodam Wyne Anglo ibidem pontificante, cui tota West-Saxonia plaga subjecta fuerat. Idem quoque Rex fecit urbem Paladour, id est, Septoniam, ubi dicunt Britones Aquilam quondam prophetasse. Bathoniam urbem sive Badonem construxit Rex Britonum nonus Bladud Nigromaticus filius Leill, quam ex nomine suo vocavit Caerbadun, quæ post ab Anglis vocata est Athamania, & tandem dicta est Bathonia. [W. de Pont. li. 2.] In hac urbe calidorum Balneorum latex emergens auctorem Julium Cæsarem habere creditur, [R.] Sed Gaufridus Monemutensis in suo Britannico libro asserit, Regem Bladud hujus rei fuisse auctorem. Forsan Willielmus, qui Britannicum Librum non viderat, ista ex aliorum relatu, aut ex propria conjectura, sicut & quædam alia minus scripsit exquisite. Proinde videtur magis verisimile quod licet Rex Bladud hanc urbem construxerit, non propter hoc ipse aut Julius hæc calida Balnea construxerit. Immo quod aqua originalis transiens per venas sulphureas, quibus naturaliter calefacta ebulliat, in urbe illa fervidas scaturigines per loca varia, ubi scabredines & putredines sæpe purgantur. Gloucestriam, sive Gloverniam, seu Claudiocestriam, construxit Claudius Cæsar in nuptiis filiae suæ, quam copulavit Regi Britonum Arvirago; hæc urbs dicta est primo à Britonibus Caerclan, à Claudio, sed post dicta est Gloucestria à Glora duce Regionis illius, & ponitur supra Sabrinum mare, in confinio Loegriæ & Cambriæ. Salopia urbs est in confinio Cambriæ & Angliæ, super Sabrinam in vertice collis posita, quæ Anglice vocatur Schrobbsburia à dumis & fructibus in illo colle aliquando crescentibus sic dicta, Britannice vero vocatur Pengueru, quod sonat Caput abietis, & fuit aliquando caput Powisæ terræ, quæ se extendit per transversum mediæ Walliæ usque ad mare Hibernicum. Notingham ponitur super flumen Trent, olim vocabatur Snotingham, quod sonat Mansio speluncarum, quas Dani ut ferunt ibidem perhendinantes excavarunt de sub Saxo. Lincolnia caput est provinciæ Lindisæ, primo vocabatur Caerludcoit, deinde Lindecolnium, à quo primo constructa fuerit incertum habetur, nisi forsân Rex Lud eam fundaverit, quod & nominis Interpretatio videtur sonare, nam Britannice Caer sonat civitatem, Coit silvam, inde videtur dici Caerludcoit quasi urbs nemorosa Lud. Leicestriam construxit Rex Britonum x Leir filius Bladud, quasi in meditullio Loegriæ, super amnem Soram, & super fossam Viam Regalem.

Ws. de Pont. l. 3.

EBoracus urbs est ampla ex utraque parte Amnis Ousæ constructa, Romanæ elegantiae præferens judicium, quousque Rex Angliæ Conquestor Willielmus illam cum adjacente Regione incendio deformaret, ita ut si modo eam viderit Peregrinus ingemiscat, si vetus incola non agnoscat. [Gaufr.] Hanc urbem construxit Ebrancus Rex Britonum v, vocans eam ex nomine suo Caerbranc. Fecit quoque idem Rex alias duas urbes insignes, unam

unam in Albania, quæ dicitur Edenburgh, aliam versus Albaniam in finibus Loegriæ, quæ dicitur Alcluid. [R.] Est autem Edenburgh urbs in Pictorum terra, inter flumen Twidi & mare Scoticum posita, quæ quondam vocabatur Castrum Puellarum: postea tamen dicta est Edenburgh, ab E-dan Rege Pictorum, qui ibidem regnavit, tempore Egfridi Regis Northimbrorum.

Alcluid urbs quondam insignis, nunc cunctis Angligenis pene est ignota: nam sub tempore Britonum, Pictorum, & Anglorum, usque adventum Dacorum, urbs erat celebris; tandem circa annum Gratiaë DCCCLXX, vastantibus Danis partes Northimbranas, destructa est & illa. Quo autem in loco Britannia illa fuerat constructa varii sunt Auctores, [Nam Bed. li. p. c. 12.] Dicit illam fuisse constructam ad Occidentalem finem illius marini Brachii, quod olim separabat Pictos à Britannis, ubi vallum Severi, sive murus ille famosus ad Occidentem terminatur; & sic videtur secundum ipsum, quod non multum distet à Lugubalia, id est Caerliell; quia & ipsa ad finem illius muri ponitur. Volunt alii Historici, quod urbs Alcluid sit illa, quæ modo vocatur Aldeburgh, quod sonat Villam Veterem, quæ ponitur juxta flumen Ouse, non longe à Burghbrigge, quæ distat ab Eboraco xv milliaribus ad Occidentem: & hoc videtur probare ex dictis Gaufridi de Gestis Britonum, qui scribit Elidurum Regem Britonum, dum apud urbem Alcluid causa venatici solacii perhendinaret, reperisse fratrem suum Archgallonem in vicino nemore Calaterio aberrantem. Constat autem quod nemus Calaterinum, quod Anglicè Caltrees dicitur, attingit pene Eborum, & inde versus Zephyrum extenditur juxta Aldeburgh in longum, spatio xx milliarium, cujus nemoris plurima pars hodie succis arbutulis ad culturam redigitur. Volunt alii ut Alcluid sit urbs illa, quæ modo vocatur Burgham, in Borealibus finibus Westmerlond, juxta Comberlond, super flumen Edene sita, cujus adhuc miranda apparent vestigia; hic judicet prudens Lector quid de Alcluid sit tenendum. Caerliell urbs est in finibus Anglorum Borealium, versus Zephyrum septentrionalem, quæ alio nomine Lugubalia dicitur, quam condidit VII Rex Britonum Leill. [R.] Habetque urbs hæc in se aliquam partem illius muri famosi, qui transcendit Northimbriam. [Will. de Pont. li. 3.] In qua urbe manet adhuc ex lapideis fornicibus triclinium concameratum, quod nulla unquam Tempestatum contumelia, aut ignium flamma, valuit labefactare. In vicina quoque plaga apud Comberlond legitur adhuc in fronte triclivii sic inscriptum, Marii Victoriae, quod quidem sic hæsito, nisi forsitan pars Cumbrorum olim his locis infederit, cum fuissent à Mario consule Italia pulsi. [R.] Sed probabilius videtur, quod ibi fiat mentio de Mario Rege Britonum filio Arviragi, qui illis in locis Vodricum Regem Pictorum devicerat, sicut testatur Gaufridus in suo Britannico li. quem W. Malmesburiensis nusquam viderat. Hagustaldensis Ecclesia locus est LXXX milliaribus ab Eboraco ad Zephyrum Borealem disparatus, ut vult [W. de Pont. li. 3.] Locus ille ab olim ad Episcopum Eborum pertinuit, ubi quondam fuerunt artificiosa ædificia, Romano more cocleata, qualia citra Alpes vix uspiam visebantur. Et vocatur hodie locus ille Hestoldesham sive Heglitham. [Beda li. 3. c. p.] Et est locus ille juxta murum longum Romani operis ad Boream. [R.] Est autem differentia inter provinciam Lindisfarorum & Ecclesiam Lindisfarnensem. Nam Provincia Lindisfarorum est idem quod Lindiseia, quæ jacet ad Orientem Lincolnia, cujus ipsa caput est, de qua dicit [Bed. li. 4. c. 11.] quod Sexwlfus erat ibidem primus Episcopus, sed Ecclesia Lindisfarnensis, [Secundum Bed. li. 4. ca. 23.] idem est quod Insula quæ dicitur Haly-Elond, in fluvio Twidi, prope Berwicum. Et sic colligitur ex dictis Bedæ quod in illo famoso marino Brachio, in quod fluit amnis Twidi, quod hodie ab Oriente separat Anglos à Scotis, sunt tres Insulae, scil. Mailros, quod modo dicitur

tur Meuros. Inde superius versus occidentem est Lindisfarnensis Ecclesia, id est, Hali Elond. Inde ascendendo ponitur Insula Farne, quæ est Farny Elond. Inde ascendendo per duo milliaria ponitur urbs Regia super ripam Twidi, quondam dicta Bebbauburgh, id est, urbs Bebbæ, hodie dicitur Bamburgh, Castrum habens fortissimum. [Gir. in itin.] Urbs Legionum duplex est, quæ Britannicè vocatur Caerlegion, vel Caerleon, una est in Demecia, id est, South-Wallia, quæ dicitur Caerult, ubi Usta flumen cadit in Sabrinum mare juxta Glammorganciam, à Belino Rege Britonum quondam constructa, metropolis fuit Demeciæ. Postmodum tempore Claudii Cæsaris dicta est urbs Legionum, quando, ad instantiam Gemissæ Reginæ, Vespasiano & Arvirago concordatis, missæ sunt aliquæ Legionum Romanæ in Hiberniam. Urbs hæc auctentica, ac per Romanos muris coctilibus circumdata, ubi multa adhuc pristinæ nobilitatis apparent vestigia, Palacia scil. immensa, turris Gigantea, thermæ insignes, templorum reliquiæ, & loca theatralia egregiis muris partim exstantibus pene clausa; & tam intra quam extra murorum ambitum ædificia subterranea, aquarum ductus, Ypogæique meatus, stuphas quoque videas ibidem miro artificio confertas, lateralibus quibusdam angustiis spiraculi vice occulte calorem exalantibus, in qua urbe tres olim egregiæ fuerant Ecclesiæ, una Julii Martyris, Virginum choro venustata, alia beati Aaron, præclaro Canonorum Ordine nobilitata, tertia vero metropolitana sede totius Cambriæ fuit insignita, de qua postmodum usque Meneniam sedes illa est translata. Hoc in loco Amphibalus Doctor Albani exstitit oriundus, hîc magni Arthuri, si fas sit credere, magnam curiam Legati adiere Romani. [R.] Est & alia urbs Legionum ejusdem nominis, ubi & præsens Chronica fuit elaborata, sicut per capitales hujus primi libri apices clarius patet. Urbs quidem in confinio Angliæ ad prospectum Cambriæ, inter duo marina brachia, Dee & Mersee, situata, quæ tempore Britonum caput fuit & Metropolis Venedociæ, id est, North-Walliæ; cujus fundator ignoratur. Nam intuenti fundamenta lapidum enormium videtur potius Romano seu Giganteo labore, quam Britannico sudore fundata exstitisse. Hæc aliquando vocata est Britannicè Caerthleon, Latine Legecestria, nunc autem dicta est Cestria, sive urbs Legionum, eo quod ibidem hiemarent legiones militares, quas Julius Cæsar ad subjugandam Hiberniam, & postmodum Claudius Cæsar ad subigendas Orcades Insulas inde transmiserat. Urbs itaque ista, quicquid de ea Willielmus Malmesburiensis ad aliorum relatum somniaverit, omni genere victualium abundat, farris, carnis, piscis, potissime Salmonis optimi copiosa: mercimonia varia recipit & refundit; quippæ quæ in suis confiniis salinas habet mineras & metalla, in hac urbe per Northimbros & Danos vicissim conquassata, sed per Elphedam tandem Merciorum Dominam egregie reparata & adaucta sunt, viæ subterraneæ Lapides opere mirabiliter testudinata, triclinia concamerata, insculpti lapides prægrandes antiquorum nomina præferentes, numismata quoque Julii Cæsaris, aliorumque illustrium inscriptione insignita, aliquando sunt effossa. Hæc urbs est, quam Rex Northimbriæ Ethelfridus contrivit, occidens juxta eam duo pene millia Monachorum Bangorensis Monasterii; hæc est inquam urbs ad quam venit aliquando Rex Edgarus, cum VII subregulis, in cujus urbis laudem Metricus quidam sic prorupit.

*Cestria de Castro nomen quasi Castria sumpsit,
 Incertum cujus hanc manus ediderit,
 Hæc Legecestria tunc est dicta, vel urbs Legionum,
 Anglis & Cambris nunc manet urbs celebris.
 In muris pendent lapides velut Herculis actus,
 Agger & augetur tutior ut maneat.*

*Gaxula Saxonica super extant addita magnis,
 Concava testudo bina latet sub humo.
 Mineras profert salinas proxima tellus,
 Quas spergit multis Gentibus occiduis.
 Carnibus & farre, sic piscibus affluit urbs hæc.
 Merces & Classes advchit unda mare,
 Henrici quarti Godescalli Casaris olim,
 Regis & Haraldî pulvis habetur ibi.
 Mars & Mercurius Bacchus Venus atque Laverna,
 Protheus & Pluto regna tenent imibi.
 Ejus gens sequitur multum more Babilonis,
 Quæ dum plus poterit, plus solet esse ferox.*

De Provinciis & Comitatus.

NOtandum est quod Anglia continet xxxii Shiras, & Provincias, quæ hodie dicuntur Comitatus, exceptis Cornubia & Insulis. [Alfr.] Nomina Comitatum sunt ista. Kent, Southsex, Southereie, Hampteshire, Barrochshire, quæ sic denominatur à quadam nuda quercu in Foresta de Windesora, ad quam solebant Provinciales convenire in tractatibus habendis. Item Wiltshire, quæ quondam dicebatur Provincia Severiana, Somersete, Dorsete, Doeveneshire, sive Dovania. Hæ ix Provinciæ Australes prædictæ, quatenus flumen Thamisiæ eas fecernit, à reliqua Anglia indicabantur olim illa lege, quæ vocabatur Westfaxenelaga, sed Estfex, Middelsex, Southfolc, Northfolc, Hertefordshire, Huntingdonshire, Northamptonshire, Cantebrieggshire, Bedefordshire, Buckinghamshire, Leicestreshire, Derbeishire, Notinghamshire, Lincolnshire, Yorkshire, Duremshire, Northumberland, Caerlielleshire cum Cumberlond, Appelbyshire cum Westmerelond, Lancastreshire, quæ continet quinque modicas shiras; istæ xv Provinciæ prædictæ Orientales & Boreales indicabantur olim lege illa, quæ vocabatur Denelaga, sed Oxenfordshire, Warwickshire, Gloucestreshire, Wyrcestreshire, Herefordshire, Salopeshire, Staffordshire, Chestreshire, istæ viii shiræ mediterranæ & occidentales indicabantur olim Lege Marcia, quæ Anglice Merenlaga vocabatur. Est ergo sciendum, quod Provincia Eborum solummodo se extendit hodie ab arcu Humbræ fluminis, usque ad flumen Teyse. Et tamen sunt in ea xxii Hundredi, id est, Wapentakes: Hundredus autem Latinè, sive Cantredus Wallicè & Hibernicè, continet centum Villas. Wapentake Anglice idem est quod, arma capere, eo quod in primo adventu novi Domini solebant Tenentes reddere arma sua pro homagio. Duremshire se extendit à fluvio These usque ad flumen Tyne. Northumberland propriè sumendo se extendit à flumine Tyne usque ad flumem Twidi, quod est principium Scotiæ. Si igitur plaga Northimbrana, quæ fuit olim ab Humbera usque Twidam, hodie pro unica Provincia seu Comitatu sicut antiquitus computetur, tunc sunt in Anglia solummodo xxii Shiræ. Si autem plaga Northimbrana dividatur in vi Provincias prædictas, quæ sunt Everwykshire, Duremshire, Northumburlond, Caerlielleshire, Appelbyshire, Lancastreshire, tunc sunt in Anglia, præter Cornubiam & Insulas, xxxvi Shiræ, Provinciæ, sive Comitatus. Quas omnes fecit Rex Willielmus Conquestor describi, & per Hidas seu Carucatas demetiri; & inventi sunt Comitatus xxxvi & dimidium, Villæ vero 52080, Ecclesiæ Parochiales 45002, Feoda Militum 60015. De quibus Religiosi habent 28015 Feoda; sed hodie nemoribus succifis, novalibusque proficis, multo plures sunt Hidæ & Villæ quam tunc erant.

De Legibus Legumque vocabulis.

Sancivit primum Leges in Britannia Dumwallo Molmucius, cujus Leges Molmutinæ dicebantur, usque ad tempora Willielmi Conquestoris fatis celebres. Interque statuit, ut Civitates & Tempa Deorum, viæque ad illa ducentes, ac aratra colonum, immunitate confugii gauderent. Deinde Marcia Regina Britonum, uxor Gintelini Regis, à qua provincia Merciorum putatur denominata, Legem edidit discretione & Justitia plenam, quæ Lex Marcia vocabatur: has duas Leges Gildas Historicus transtulit de Britannico in Latinum, & Rex Aluredus postmodum de Latino in Saxonicum, quæ Merchenelaga dicebatur. Ipse quoque Aluredus Legem Anglicè conscriptam superadiecit, quæ Westfexenelaga vocabatur. Tandem Danis in hac terra dominantibus tertia Lex emanavit, quæ Danelaga dicebatur. Ex his tribus Legibus Sanctus Edwardus tertius unam Legem communem edidit, quæ Leges Edwardi usque hodie vocantur. De quibus nonnulla vocabula adhuc frequentata cum eorum expositionibus hîc inferere dignum duxi, Mundbriche, id est, læsio Majestatis, Gallice Blesmure de Honour. Burghbriche, id est, læsio libertatis aut septi, Gallice Blesmure de Court ou de clos. Grithbriche, id est, fractio pacis. Miskening, id est, variatio loquelæ in Curia. Scheawing propositio mercimoni, Gallice desplegung de marchandise. Hamfokne vel Hamfare, id est, insultus factus in domo. Forstawing, id est, coactio vel obsistentia facta in strata Regia. Frithfokne, id est, tutatio in jurisdictione, Gallice seurt en defens. Infangtes, pelfindeinward, id est, infra suum capere reum, Gallice, Dedeinz le seon atachment de Laron. Saka, id est, Jurisdictio, Gallice, Court Justice, forfeat ou acheson. Soka, id est, Secta curiæ, & inde dicitur Sokne; sed Sokne dicitur aliquando interpellatio majoris audientia. Wergelthes, id est, Solte de Laron eschape. Theam, id est, landare auctorem, Gallice, revocher garant, & quandoque dicitur sequela natorum. Fyghtwit, id est, ferir per melle. Wardwite, id est, fursise de garde. Blodwit, id est, Amerciammentum pro effusione sanguinis. Flytwit, id est, emenda proveniens pro contentione. Leirwit, id est, emenda pro corruptione nativæ. Gultwit, id est, emenda pro transgressione. Scot, id est, Simbolum ad opus Ballivorum Domini. Hidage vel Taillage, id est, Taillagium de Hidis Terrarum. Danegeld, id est, Taillagium datum Danis, id est, III^d. de qualibet Bonata terræ. Wapentake & Hundredus idem sunt, quia procinctus centum Villarum solebat reddere arma in adventu Domini. Lestage, id est, Consuetudo exacta in Nundinis & Mercatis. Stalage, id est, Exactio pro statione in plateis tempore Nundinarum.

De Regnis Regnorumque limitibus, [Alfr.]

Inconcuſſa stetit apud Britones Insulæ Monarchia, à primo scilicet, Bruto, usque ad Julium Cæsarem, à quo Julio usque ad Severum hæc Insula Romanis fuit vectigalis, & subacta. Reges tamen habuit ex seipsa à Severo quoque usque ad ultimum municipem Gratianum: deficiente Britonum successione, Romani in ea regnaverunt, viz. à tempore Julii Cæsaris, per CCCCLXX annos ferme. Romanis tandem propter itineris longitudinem, seu propter inevitabiles aliunde occupationes, regnare desistentibus, Scoti & Picti Britanniam, omni armato milite per abductionem Maximi Tiranni vacuatam, diutius affligerunt, quousque Saxones à Britonibus invitati

Vitati contra Pictos, Regem Hibernicum Gurmundum cum Pictis suis, & ipsos Britones cum Caretico Rege suo de Loegria expulsos, usque in Cambriam profugassent. Sic Saxones victores effecti, prout quæque provincia potentior erat, Reges proprios sibi constituentes, terram Angliæ in VII Regna divisērunt, quæ tamen postmodum successive in unam Monarchiam sub Principe Adelstano coierunt. Dani tamen à diebus Athelwulfi patris Aluredi, usque ad tempora Regis Edwardi tertii, per CLXX circiter annos, terram hanc jugiter infestaverunt, sed per xxx annos in ea continue regnaverunt. Post Danos vero Sanctus Edwardus tertius XXIII annis & paulo plus, & post eum Haroldus IX Mensibus regnum tenuit, post quos Normanni in ea usque hodie præfederunt. Quod quamdiu tenebunt in posterum, novit ille qui nihil ignorat. [R.] De VII vero Regnis prædictis, eorumque limitibus, quando inceperunt, quantumve duraverunt, aliqua breviter hîc perstringam. [Alfr.] Primum Regnum fuit Cantuariorum, ab Australi Oceano usque ad flumen Thamisiæ protensum. In quo primus Hengistus sub anno Domini secundum Dionysium CCCCLV. regnare cœpit; & duravit Regnum illud per annos CCCLVIII. sub Regulis XV; donec, Baldredo expulso, Egbertus Rex Westfaxonum illud Regnum suo annecteret Imperio. Secundum Regnum fuit Southfaxoniam, habens ab Oriente Cantiam, ab Austro mare & Vectam Insulam, ab Occidente Hampteshire, ab Aquilone Southeram. In quo primus Elle cum tribus filiis suis, xxx°. ab adventu Anglorum anno, cœpit regnare. Quod quidem Regnum cito post in aliorum Regna transivit. Tertium Regnum fuit Estfaxoniam, habens ab Oriente Gallicum mare, ab Occidente Pagum London, ab Austro Thamisiam, ab Aquilone Southfolk; cujus loci Reges, à primo Saberto usque ad tempora Dacorum, per x Reges fere sub aliis Regibus parebant; frequentius tamen & diutius Regibus Merciorum subiacebant; donec Rex Westfaxonum Egbertus Regnum illud suo annecteret Imperio. Quartum Regnum fuit Estanglorum, comprehendens Northfolc, & Southfolc; habens ad Orientem & Aquilonem mare, ad circuitum Cantebriggeshire, ad Occidentem Fossam Sancti Edmundi & Hertfortshire, ad Austrum Estseex. Et duravit hoc Regnum sub XII Regulis, donec occiso Rege Edmundo, Dani utrumque Regnum Estanglorum & Estfaxonum sibi usurparent. Quibus postmodum Danis, aut fugatis, aut subactis, Rex Edwardus Senior ambo illa Regna suo annexuit Imperio. Quintum Regnum fuit Westfaxonum, omnium Regnorum durabilissimum, habens ab Oriente Southfaxonum, ab Aquilone Tamisiam, ab Austro & Occidente Oceanum, viz. usque ad ultimum finem Cornubiæ. In quo cœpit Regnare Cordicus cum filio suo Kinrico, anno Domini secundum Dionysium CCCCXIX, ab adventu Anglorum LXXI. In quod Regnum cætera Regna transferunt. Sextum Regnum fuit Merciorum, cæteris Regnis magis spaciosum, cujus limites fuerunt ad Occasum flumen Deæ, juxta Cestriam, & flumen Sabrinæ, juxta Salopiam, usque Bristolliam. Ad Ortum vero mare Orientale, ad Austrum flumen Thamisiæ usque London, ab Aquilone flumen Humbræ, descendendo Occidentaliter usque ad flumen Mersee, quousque juxta Cornu Wirhalliæ descendat in mare Occidentale. In hoc Pago Regnavit primo Penda filius Wibbæ, anno Domini secundum Dionysium DCXXVI, ab adventu Anglorum CLXXV, stetitque hoc Regnum sub Regibus XVIII per annos circiter CCLXIII, usque ad ultimum Colwulfum, cui Dani, expulso Burdredo Rege, Regnum illud tradiderant custodiendum. Verum Rex Westfaxonum Edwardus senior, expulsis Danis, Regnum Merciorum suo annexuit Imperio. Erat tamen hoc Regnum in sui primordio in tres partes divisum, scilicet in Occidentales Mercios, in Mediterraneos, & Orientales Mercios. Septimum Regnum Northimbrorum fuit, cujus limites fuerunt ab Ortu & Occasu Oceanus, ab Austro flumen Humbræ, descendendo versus Occidentem, per fines Comitatum Nottinghamiæ, & Derbeïæ, us-

que ad flumen de Mersee. Ab Aquilone autem mare Scoticum, quod Scotice dicitur Forth, Britannice Werid, Anglice Scotishsee. Hoc autem Regnum Northimbrorum primitus divisum fuit in duas Provincias; in Deiram ad Austrum, & in Berniciam ad Aquilonem, quæ duo Regna flumen Tyne tunc temporis dividerat. Nam Regnum Deirorum à fluvio Humbræ usque ad flumen Tyne extendebatur; Regnum vero Berniciorum à flumine Tyne usque ad mare Scoticum prædictum porrigebatur; & quando Picti ibidem morabantur, sicut patet per [*Bed. li. 3. ca. 2.*] ubi dicit quod Ninian vir Sanctus convertit Australes &c. In Bernicia cœpit primum regnare Ida, anno Gratia secundum Dionysium dLXVII. In Deira vero Rex Elle, anno Gratia dLXIX. Quæ duo Regna sub duobus Regibus, ut præmittitur, interdum divisa, quandoque sub uno Rege redintegrata, cucurrerunt sub Anglis Regibus quasi xx, per annos cccxxi. Demum Osbricto & Elle ix^o. anno regni sui per Danos occisis, Northumbria vacavit sine Rege VIII annis; & tunc Dani regnaverunt in ea. xxxvi annis, usque ad Monarchiam Regis Adelstani, qui sub anno Domini dcccxxvii. subactis Danis, Wallis, & Scotis Regibus, solus & primus Monarchiam Angliæ tenuit. Quod autem fluvius de Mersee fuit aliquoties terminus & limes Merciorum & Northimbrorum patet dupliciter; primo per significationem vocabuli. Nam Anglice Mersee sonat terminans mare, quia determinabat unum Regnum ab alio. Item in Chronicis Henrici & Alfridi habetur, quod Rex Edwardus Senior firmavit Castrum apud Mamcestriam, in terra Northimbrorum, sed constat quod urbs Mamcestria vix distat III millibus à fluvio Mersee.

De Episcopatus & sedibus. [Alfridus.]

Sedes Archiepiscoporum in Britannia tres fuerunt tempore Lucii Regis Britonum Christiani primi. Viz. apud Londoniam, apud Eborum, apud Caerust urbem Legionum in Glammorgancia, quibus tunc subiecti fuerant xxviii Episcopi, Flamines tunc vocati, videlicet, Londonii Metropolitano Cornubia & tota Loegria usque ad flumen Humbræ; Eboracensi vero tota terra Northimbrana ab arcu Humbræ fluminis, cum tota Albania; urbi Legionum subiucuit tota Cambria, VII tunc Episcopis, nunc vero IV suffraganeis insignita, quam flumen Sabrinæ tunc secernebat à Loegria. [*W. de Pont. li. p.*] Sed temporibus Saxonum, quamvis beatus Gregorius privilegium Archiepiscopale Londonio concesserit; Augustinus tamen ab eo missus, sedulitate Hospitis sui Regis Ethelberti, Civiumque Cantuariensium charitate captus, Metropolitanam sedem post mortem Gregorii ad Cantuariam transtulit, ubi usque hodie permanfit, nisi quod medio tempore Offa Rex Merciorum Cantuaritis infensus honorem primatus ab eis tulit, & Lichetfeldensem Episcopum Aldulphum, annuente Adriano Papâ muneribus fortassis inclinato, Archiepiscopali Pallio pro tempore suo decoravit. Quod tamen sub Kenulpho Rege restitutum est. Eboracensis honor ab initio usque hodie ibidem duravit, quamvis Albania processu temporis ab ejus subjectione se subtraxit. [*Gir. in itin. li. 2.*] Ab urbe autem Legionum usque ad Meneviam, quæ est ad Occidentem Demecia supra Hibernicum mare sita, translata est sedes Metropolitana, tempore Sancti David sub Arthuro Rege; à cujus tempore usque ad Sampsonem Archiepiscopum federunt xxiii Archiepiscopi. Tandem ingruente per Cambriam flavâ peste, quam ictericiam vocant, Sampson Episcopus sumpto secum Pallio Armoricam Britanniam adiit, ac sedi Dolensi præsedidit, à quo tempore usque ad dies Henrici primi Regis Angliæ federunt apud Meneviam, quæ

quæ Sancti David dicitur, XXI Episcopi, vel propter ignaviam, vel propter paupertatem, pallio carentes; semper tamen usque tunc Episcopi Walliæ à Menevensi fuerunt consecrati; & ipse similiter ab aliis Walliæ Episcopis tanquam suffraganeis fuerat consecratus, nulla penitus alterius Ecclesiæ facta professione, vel subjectione. Cæteri vero succedentes Episcopi, Regio urgente mandato, Cantuariæ consecrationem recipiunt, in cujus investituræ & subjectionis signum Bonifacius Archiepiscopus Cantuariæ, tempore Henrici secundi crucis Legatione fungens, in singulis Ecclesiis Cathedralibus Cambriæ primus omnium Cantuariæ Archiepiscoporum Missam solemniter celebravit. [R.] Sed hodie in tota Anglia solummodo duo sunt primates, Cantuariæ & Eborum; Cantuariensi XIII in Anglia, & IV in Wallia Episcopi sunt subiecti, Eborum vero duos duntaxat habet Suffraganeos, scil. Cardiliensem & Dunelmensem. De quorum omnium successivis sedium institutionibus hîc per Ordinem [quædam] sunt tangenda; ubi est advertendum, quod in primitivâ Anglorum Ecclesia Præfules in locis humilibus, tanquam contemplationi & devotioni aptis, sedes suas statuerunt, sed, tempore Willielmi Conquestoris, ex Canonum Decreto edictum est, ut Episcopi de villulis ad urbes transfirent, unde factum est ut Dorcestrensis sedes ad Lincolniam migraret, Lichetteldensis ad Cestriam, Thedfordensis ad Norwicum; Shirburnensis ad Sarum, Wellensis ad Bathoniam, Cornubiensis ad Excestriam, Selesiensis ad Cicestriam. [De Episcopis Australibus.] Roffensis itaque præsul, qui Parochiam non habet, sed Capellanus Archiepiscopi Cantuariæ, ab initio suæ institutionis per Cantuariensem Angustinum factæ usque ad dies nostros, nusquam sedem mutavit; Cicestrensis vero, qui solis Southfaxonibus & Vectæ Insulæ præfidet, primo apud Selyseie, quod sonat Insula Vituli Marini, tempore Theodori Archiepiscopi sedem habuit, & à primò Wilfrido usque ad ultimum Stigandum CCCXXXIII annis sub XX Episcopis ibidem duravit. Tandem Stigandus, Edicto Regis Willielmi Conquestoris, sedem Seleisæ transtulit ad Cicestriam.

De Episcopis Occidentalibus. [Wills.]

Memorandum est, quod tota Westfaxonica Provincia unicum ab initio usque ad adventum Theodori habuit Episcopum, primus autem Birinus, largiente Rege Westfaxonum Kingislo, statuit sedem apud Dorcestriam, villam humilem, ad Austrum Oxoniæ, juxta Wallingford, inter collapsus duorum fluminum Thamæ & Ysæ sitam. Birino autem defuncto, Kenwalcus Rex statuit sedem apud Wintoniam; sicut & pater suus aliquando fecisse proposuerat, ubi Gilbertus natione Gallus præfedit primus toti provinciæ Westfaxonicæ; ex quo tempore urbs & sedes Dorcestrensis pertinuit ad provinciam Merciorum, eo quod urbs illa sita sit infra Thamisiam, qui fluvius disternat Mercios à Westfaxonibus; post Agilbertum de Wintonia expulsum, præfedit Wine natione Anglus, à quo putant quidam urbem Wintoniæ denominatam fore Winecestria, quasi Cestria, id est, urbs Wine: ipso tandem expulso successit Leutherius, nepos Agilberti prædicti, post quem Hedda aliquandiu sedem tenuit. Quo defuncto Theodorus Archiepiscopus duos præfules ad Provinciam Westfaxoniam ordinavit, Daniele apud Wentam, cui subiecti fuerant duo Pagi Souththreræ & Southamptelhiræ: Aldelmu quoque ad sedem Shirburnensem ordinavit, cui tunc subjacuerunt sex Pagi, Barrocensis, Wiltonensis, Somersetenensis, Dorsetensis, Devonienensis & Cornubiensis. Deinde tempore Edwardi Senioris ad has duas additæ sunt aliæ tres sedes, Edicto Formosi Papæ, videlicet, Wellensis, cui subjacuit Somersete, Cridiensis, cui subja-

cuit Devoniam; & Cornubiensis, apud Sanctum Petroclum seu Sanctum Germanum, cui subiacuit Cornubia. Nec multo post sexta sedes posita est apud Ramysburiam, cui subiacuit Pagus Wiltoniæ: postremo Edicto Willielmi Regis Conquestoris omnes hæ sedes, excepta Winton, de villis ad urbes sunt translatae. Nam Shirburnensis & Ramysburensis transferuntur ad Sarum, cui usque hodie subjacent Pagi Barrocensis, Wiltonensis, Dorsetensis Provinciæ, Wellensis quoque sedes transit ad Bathoniam, cui usque hodie subjacet Pagus de Somersete, Cridiensis & Cornubiensis migraverunt ad Excestriam, cui subjacent Devoniam & Cornubiam.

De Orientalibus Episcopis. [Will.]

Observatum est quod Estfaxonum ab initio usque modo semper paruerunt Londoniensi Præsuli, sed provinciæ Estanglorum, quæ continent Northfolc & Southfolc, præfuit primo apud urbem Dommic unicus Episcopus Felix quidam Burgundus XVII annis, post quem Thomas quinque annis, post quem Bonifacius XVII annis; deinde Bisi per Theodorum institutus, quousque prospera valetudo permetteret, provinciam solus rexit, post quem duo Episcopi per CXLIII annos usque ad tempora Egberti Regis Estfaxonum provinciam illam rexerunt, unus apud Dommic, alter apud Elmham, post dies tamen Ludæcani Regis Merciorum mansit tantum una sedes apud Elmham, usque ad quintum annum Willielmi Conquestoris, quando Herfastus, XXIII^{us}. Orientalium Episcopus, sedem suam Elmhamensem transtulit ad Tedford. Ac successor ejus Herebertus Losinga, licentia Regis Willielmi Rupi, sedem Tedfordensem transtulit ad Norwicum; sedem autem Heliensem, quæ huic de prope est, Rex Henricus primus IX°. Regni sui anno instituit, subjecta ad hoc Provincia Cantebrigge, quæ prius fuerat pars Episcopatus Lincolnæ, in cuius rei compensationem dedit Henricus Rex Episcopo Lincolnæ Regiam urbem suam de Spalding.

De Episcopis Merciorum. [Wills.]

Notandum est hîc solerter, quod sicut Merciorum Imperium pro tempore fuerat semper amplissimum, ita & in plures Episcopatus divisum, præsertim animositate Regis Offæ, qui XXXX annis imperans Mercii, transtulit ad Lichetfeldiæ honorem Cantuariæ Metropolitanam, annuente ad hoc Papa Adriano. Igitur Provinciæ Merciorum & Lindisfarorum primis annis Christianitatis, tempore regis Wulfarii, unicus fuit Episcopus apud Lichetfeldiam, Duina primus, Celath secundus, ambo Scoti, post quos tertius Trumhere, quartus Jarumannus, quintus Cedda. Sed tempore Ethelredi fratris Wlferi, Cedda mortuo, substituit Theodorus Archiepiscopus Winfridum Diaconum Ceddæ, quem tamen postmodum ratione cuiusdam inobedienciæ deposuit, substituens Sexwulfum Abbatem de Medehamstede, quod nunc de Burgo dicitur. Sed post IV^{um} Sexwulfi annum ordinavit Theodorus Provinciæ Merciorum V Episcopos, scilicet, Bosel ad Wigorniam, Cudwinum ad Lichetfeldiam, Sexwulfum prædictum ad Legecestriam, quæ nunc Cestræ dicitur, Ethelwinum ad Lindeseiam, apud urbem Sideneiam; Eatam quoque Monachum de Monasterio Hildæ, apud Whiteby sumptum, ordinavit ad Dorcestriam, juxta Oxoniam, quæ & Dorkinga tunc dicebatur. Et sic sedes Dorcestrensis, quæ tempore Sancti Birini spectabat ad Westfaxonicos, à tempore Theodori Archiepiscopi spectabat ad Mercios. Ipse quoque Sexwulfus Episcopus, Cantia per Regem Merciorum Etheldredum vastata, Puctam Roffensem Episcopum de Cantia

Cantia venientem ordinavit primum Herefordiæ Episcopum. Sexwifo tandem defuncto successit Hedda, apud Lichetfeldiam, & Wilfridus de Northumbria diu profugatus successit apud Legecestriam, quæ modo Cestria dicitur: post duos tamen annos, defuncto Rege Northumbriæ Alfrido, Wilfridus ad propriam sedem Hagustaldensem rediit, & sic Hedda ambas parochias, scilicet, Legecestrensem & Lichetfeldensem tenuit; post quem Albinus, qui & Wor; post quem tres successerunt, scilicet, Totta apud Legecestriam, Wytta apud Lichetfeldiam, Eata adhuc in Dorcestriam remanente, cujus sedem eo defuncto præfules Lindisfenses per CCCLIV annos tenuerunt, donec Remigius, licentia Regis Willielmi primi, sedem transferret ad Lincolniam. Sed tempore Regis Edgari Leofwinus Præsul conjunxit ambas parochias Cestrensiæ & Lindisfarorum quoad ipse viveret.

De Episcopis Northimbranis. [Wills.]

A Pud Eboracum unica sedes primo fuit per totam provinciam Northumbranam, quam Paulinus primus à Dorobernensi Justo ordinatus VII annis tenuit. Deinde occiso Rege Northumbriæ Edwino, turbatisque rebus, recessit Paulinus navigio ad partes Cantia unde primo venerat, sumpto secum Pallio. [*W. li. 3.*] Sicque cessavit Præsulatus Eborum xxx annis, usus vero Pallii cessavit ibidem cxxv annis, donec Egbertus Episcopus, & frater Regis terræ, auctoritate Papali Pallium recuperaret. [*R.*] Regnante interim Sancto Oswaldo præfuit Aidanus Scotus apud Bernicios, post quem Finanus, post quem Colmannus. [*W. v. supra.*] Quo tandem ad Scotiam indignanter recedente, eo quod de illegitima Paschæ observatione per Wilfridum fuerat redargutus, xxx^o. post Paulini recessum anno Wilfridus ad sedem Eboracensem institutus est. [*Beda li. 4.*] Sed ipso circa suam consecrationem apud Gallias diutius demorante, ad instigationem quartadecimanorum Cedda de Monasterio suo Lestingenfi sumptus, annuente Rege Oswi, subintrusus est. Quo tandem post triennium per Theodorum Archipræfulem amoto, & ad provinciam Merciorum assignato, Wilfridus per Theodorum restitutus est: sed & ipse tandem, propter quasdam similtates inter ipsum & Regem Oswi exortas, post decimum officii sui annum, cooperante & corrupto Theodoro, à sede sua expulsus est. Ordinavitque tunc Theodorus ad Regis instantiam Bosam apud Eborum, Tunbertum apud Hagustaldensem Ecclesiam, Eatam apud Lindisfarnensem Ecclesiam, quæ est Haly Elond, in flumine Tuidi, quam sedem Aidanus primo fundaverat, Eadhedum vero de Lindeseie reversum præfecit Ripensi Ecclesiæ, ubi Wilfridus quondam Abbas fuerat, Trunwinum autem destinavit ad terram Pictorum, in Finibus Anglorum juxta Scotiam; in loco qui Candida Casa, seu Whiterne dicitur, ubi Sanctus Ninianus Brito primus Fundator & Doctor exstitit. Sed hæ omnes sedes, excepta Eborum, paulatim defecerunt. Nam sedes Candidæ Casæ, quæ tunc ad Anglos spectabat, aliquot annis sub x Episcopis durabat, donec depopulatione Pictorum à ditione Anglorum omnino deficeret: Hagustaldensis vero & Lindisfarnensis sedes, quæ vicissim unica erat sub ix. Episcopis, xc ferme annis usque adventum Dacorum duravit. Quo in tempore Hingar & Hubba, Ardulfus Episcopus diu cum Corpore Cuthberti vagabatur, usque ad dies Aluredi Regis Westsaxonum, quando sedes Lindisfarnensis apud Kungestriam, sive Cunnigisburgh ponebatur, qui locus hodie dicitur Ubbeford, super Tuedam. Tandem xvii. anno Regis Egelredi, filii Edgari, sedes illa usque Dunelium translata est, & Corpus Cuthberti ibidem reconditum est per Edmundum Episcopum: ex tunc defecit omnino sedes Hagustaldensis & Lindisfarnensis. Henricus autem primus, nono Regni sui anno, instituit novam federa apud Caerliell.

De Numero sedium Episcopaliū.

Cantuariensis Metropolis habet sub se XIII Episcopos in Anglia, & IV in Wallia, viz. Roffensem soli Cantiaē præsidentem; item Londoniensem, qui præest Estfaxoniam, Middelfexiam, & medietati Herfordshiriam; item Ciceftrensem, soli Southfaxiam, & Vectæ Insulæ præsidentem; Wintoniensem, qui præest Hampteshiriam, & Southeriam; Saresburiensem, qui præest Dorsetensibus, Barrokschiriam, & Wilteschiriam; Excestrensem, qui præest Dovoniam & Cornubiam; Bathoniensem, qui præest Somersetenfibus; Wigorniensem, qui præest Gloverensibus; Wigorniensibus, & dimidiè Warwicensibus. Herfordensem, qui præest Herfordensibus, & partim Salopshiriam; Cestrensem sive Coventrensem & Lichetfeldiensem, qui præest Cestriam, Staffordiam, Derbeiam; dimidium Warwicensem, partim Salopiam, partim Lancastreshiriam, viz. à flumine de Mersee usque flumen de Rippul; Lincolniensem, qui provinciis præest, quæ sunt inter Thamisiam & Humbram, viz. Lincolniam, Leicestriam, Northamptoniam, Huntingdon, Bedeford, Buckingham, Oxoniam, & dimiæ Hertfordshiriam; Heliensem, qui præest Cantebriggeshiriam, præter Merlond; Norwicensem, qui præest Merlond, Norfolchiam, & Soutfolchiam. Item Cantuariensis habet in Wallia IV Suffraganeos, scil. Landavensem, Minevensem, Bangoriensem, & Sancti Asaph. Eboraci autem Metropolis hodie tantum duos sub se habet Episcopos, scil. Dunelmensem & Carduliensem. [R.] Cum igitur duo in Anglia solummodo sunt Primates, Cantuariensis, qui dicitur Primas totius Angliæ, & Eborum qui Primas Angliæ dicitur, quid unus alteri debeat, & in quibus subjacere teneatur, in subsequens circa annum Domini CLXXII plenius continetur, ubi, coram Rege Willielmo primo & Angliæ Præfulibus, ex mandato Papæ inter præfatos Primates causa ventilata, decretum est ut Eboracensis in his quæ ad cultum catholicum pertinent Cantuariensi subiaceat: ita viz. ut ubicunque in Anglia Cantuariensis Concilium cogere voluerit, Eboracensis cum suis suffraganeis adesse teneatur, & Canonicis Decretis obedire; obeunte autem Cantuariensi Eboracensis Doroberniam veniet, Electum cum cæteris Episcopis in Primatem proprium consecrabit. Quod si Eboracensis obierit, successor ejus ad Cantuariensem accedet, & ordinationem ab eo recipiet, faciendo Juramentum cum professione de Obedientia Canonica. Inferius autem circa annum Domini MXXCV. sub tempore Regis Richardi, ponuntur rationes pro parte & jure utriusque Primatis facientes. Nec non & à tempore Conquestus usque ad tempora ultimi Henrici Regis, sub diebus Thurstini, Thomæ, & aliorum Eborum Pontificum, quid alter Primas alteri fecerit, quomodo quoque alter alterius manum subterfugerit, plenius edocetur; præsentem vero locum, cum prologi magis quam pleni tractatus vicem gerat, præfatis rationibus amplius onerare nimis foret tædiosum.

• A quot, quando, & quibus hæc terra sit Inhabitata Gentibus.

Hæc Insula in primis Britones Incolas habuit, qui anno Hely sacerdotis XVIII, tempore Regis Latinorum Silvii Posthumi, post Troiam everiam anno ccciii, ante urbem Romam conditam cccxxxii. [Bed. li. p.] De tractu Armorico advecti Australes Insulæ partes diu tenuerunt. Contigit postmodum, tempore Vespasiani Ducis Romani, Gentem Pictorum de Schicia longis navibus Oceanum ingressam, circumagente flatu Ventorum,

torum, oras Boreales Hiberniæ intrasse, atque inventa ibi Scotorum gente, sedes sibi petivisse, nec impetrare potuisse. Nam cum Hibernia, ut Scoti assererant, ambas gentes capere non posset, Scoti remiserunt Pictos ad septentrionales partes Britanniae, opem contra Britones adversantes, si insurgerent, promittentes: uxoresque illis de filiabus suis ea conditione tradiderunt, ut ubi res veniret in dubium, magis de foeminea profapia quam de masculina Regem sibi eligerent. [*Gaufr.*] Tempore autem Vespasiani Caesaris, regnante apud Britannos Mario filio Arviragi, Rodricus quidam Rex Pictorum de Scythia veniens coepit Albaniam devastare, quem Marius interficiens dedit devicto populo, qui cum Rodrico venerat, Borealem partem Albaniae, quae Catanefia dicitur, ad inhabitandum. Illi vero uxori- bus carentes, cum de natione Britonum uxores habere non possent, transfretantes Hiberniam Hiberniensium filias sibi copularunt, eo tamen pacto ut sanguis maternus in successione praeretur. [*Gir. de p. c. 17.*] Servius tamen super Virgilium dicit Pictos esse Agathyrsos, sedesque quondam circa paludes Scythicas habuisse. Et dicuntur Picti quasi stigmatizati seu cauteriati, propter abundantiam fleumatis, quia ubi ex crebris stigmatibus cicatrices obducuntur, corpora quasi picta redduntur. Suntque isti populi idem quod Gothi. Nam cum Maximus Tyrannus de Britannia in Galliam cum omni armato terrae milite ad occupandum Imperium transe- ctus fuisset, Gratianus & Valentinianus fratres Imperiique consortes, Gentem hanc Gothicam, in rebus bellicis fortem & strenuam, beneficiis & blanditiis allectam, à Scythiae finibus in Boreales Britannicae partes ad infestandos Britones omni armato milite tunc nudatos navigio transmiserunt; sicque de praedonibus accolae effecti usurpatas sedes Aquilones tenuerunt. [*Gaufr.*] Carausius Tyrannus dolo Pictorum, qui in auxilium Bassiani venerant, ipsum Bassianum interfecit, deditque Pictis locum mansionis in Albania: ubi permixti cum Britonibus per subsequens aevum permanerunt. [*R.*] At cum Picti Boreales prius Albaniae partes occupassent, videtur quod locus mansionis, quam Carausius iste dedit Pictis, sit pars Austrina Albaniae, à muro scilicet Romani Operis transversa usque ad mare Scoticum protensa, in quo continetur Galwodia & Lodoneia, [*de quibus Bed. li. 3. c. 2.*] sic loquitur, Nivianus vir Sanctus convertit Australes Pictos &c. Hunc tandem pagum Saxones supervenientes fecerunt pertinere ad provinciam Northimbrorum Berniciorum, donec Kinadius Alpini filius Rex Scotorum, deletis Pictis, illud Territorium, quod est inter Tvedam & mare Scoticum, fecerat suo Regno pertinere. [*Bed. li. p. c. p.*] Processu vero temporis Scoti Duce Reuda de Hibernia, quae proprie Scotorum propria est, egressi, vel amicitia vel ferro sibimet juxta Pictos sedes statuerunt, ad septentrionalem partem finis maris, qui ab Occidente in terra longo spatio irrupentes Britones antiquitus fecerant à Pictis, à quo Duce Reuda Scoti vocabantur Dalrendini. Nam lingua eorum Dal partem significat. [*Gir. de p.*] Picti quia uxores, quas de Britonibus habere non poterant, de Scotis Hiberniensibus obtinuerant, eos ad cohabitandum, allexerunt, terramque maritimam ubi mare angustum est, quae nunc Galwodia dicitur, eis concesserunt. [*Marianus.*] Apud Argail applicuerunt Scoti, qui & Hiberniensis, quod sonat Latine Margo Scotorum, eo quod Scoti ibidem applicarent ad faciendum damna Britannis, vel quia locus ille proximior est Hibernicis ad applicandum. [*Bed. li. p.*] &c. Scoti tertiam in Britannia post Britones & Pictos gentem addiderunt, [*R.*] Tandem Saxones contra Scotos & Pictos à Britonibus invitati, expulsis Britonibus usque in Cambriam, terram paulatim occupantes, & usque ad mare Scoticum fines suos dilatantes, quartam in Insula gentem fecerunt, [*Bed. li. 5. c. 9.*] Quia Angli seu Saxones à Germania originem duxerunt, haecenus à vicina gente Britonum corrupte Garmanni nuncupantur, [*R.*] Veruntamen circa annum gratiae dccc^{um}. Egbertus Rex Westsaxonum iussit omnes indigenas vocari Anglos.

glos. [*Alfr.*] Dani denuo cō ferme annis, à tempore scil. Egberti usque ad tempora Sancti Edwardi terram conterentes quintam in Insula gentem fecerunt, sed & illi postmodum defecerunt. Postremo Normanni sub Duce Willielmo, subjugatis Anglis, terram usque hodie possidentes sextam in Insula gentem fecerunt. Sed & Flandrenses, tempore Regis Henrici primi, in magna copia juxta Mailros ad Orientalem Angliæ plagam habitationem pro tempore accipientes, septimam in Insula gentem fecerunt; jubente tamen eodem Rege, ad Occidentalem Walliæ partem, apud Hanerford, sunt translati, [*R.*] Sicque Britannia modo, deficientibus omnino Danis, & Pictis, his quinque nationibus habitatur in præfenti, viz. Scotis in Albania, Britonibus in Cambria, Flandrensibus in Westwallia, Normannis & Anglis permixtim in tota Insula; cum igitur de subtractione Danorum, quoad modum & eventum, apud Historicos nulla sit hæsitatio, qualiter Picti defecerint modo sit agendum. [*Gir. p. c. 17.*] Occupata aliquando à Saxonibus Britannia, stabilique cum Pictis pace firmata, Scoti, qui Pictis adjuncti supervenerant, videntes Pictos quamquam pauciores, tamen armis & animo præstantiores, ad solitas tanquam sibi innatas prodiciones, quibus cæteris præminent gentibus, recurrerunt. Convocatos namque tanquam ad convivium Pictorum Magnates, captata crapulæ oportunitate, extractione clavorum, qui tabulata tenebant, in Bancorum concavitate sedebant, mira decipula poplice tenus communiter & improvise lapsos, statim trucidarunt; sicque ex duobus populis gens bellicosior totaliter evanuit, altera vero gens Scotorum longe impar, ex tali prodicione emolumentum quodammodo consequuta, totam terram illam, quam à nomine suo Scotiam vocaverunt, usque hodie possident. Quibus eo tempore diebus, viz. Regis Edgari, Kinadius Alpini filius possidens, Pictaviam invasit, Pictos delevit, sexies Saxoniam debellavit, & terram omnem à mari Scotico usque ad flumen Tuedæ usurpavit.

De Incolarum Linguis. [*R.*]

UT Patet ad sensum quot in hac Insula sunt gentes, tot gentium sunt Linguæ, Scoti tamen & Wallani, utpote cum aliis Nationibus impermixti, ad purum pene pristinum retinent idioma, nisi forsitan Scoti ex convictu Pictorum, cum quibus olim confederati cohabitabant, quippiam contraxerint in sermone. Flandrenses vero, qui occidua Walliæ incolunt, dimissa jam barbaria, Saxonice satis proloquuntur. Angli quoque, quamquam ab initio tripartitam sortirentur linguam, Austrinam scil. & Mediteraneam & Borealem, veluti ex tribus Germaniæ populis procedentes, ex commixtione tamen primo cum Danis, deinde cum Normannis, corrupta in multis propria lingua, peregrinas jam captant boatus & garritus. Hæc quidem nativæ linguæ corruptio provenit hodie multum ex duobus, quod viz. pueri in scholis contra morem cæterarum nationum à Normannorum adventu, derelicto proprio vulgari, construere Gallice compelluntur. Item quod filii Nobilium ab ipsis cunabulorum crepundiis ad Gallicum idioma informantur. Quibus profecto rurales homines assimulari volentes, ut per hoc spectabiliores videantur, Francigenari satagunt omni nisu. Ubi nempe mirandum videtur, quomodo nativa propria Anglorum lingua, in unica Insula coartata pronunciacione ipsa sit tam diversa, cum tamen Normannica lingua, qua adventitia est, univoca maneat penes cunctos. De prædicta quoque lingua Saxonica tripartita, quæ in paucis adhuc agrestibus vix remansit, Orientales cum Occiduis tanquam sub eodem Coeli Climate lineati, plus consonant in sermone, quam Boreales cum Austrinis. Inde est quod Mercii five Mediterranei

terranei Angli, tanquam participantes naturam extremorum, collaterales linguas, Arcticam scilicet, & Antharcticam melius intelligunt, quam adinvicem se intelligant jam extremi. [*W. de pon. li. 3.*] Tota lingua Northumbro- rum maxime in Eboraco ita fridet incondita, quod nos Australes eam vix intelligere possumus, quod puto propter viciniam barbarorum contigisse, & etiam propter jugem remotionem Regum Anglorum ab illis partibus, qui magis Austrum diversati, si quando Boreales partes adeunt, non nisi magno auxiliatorum manu pergunt. [*R.*] Frequentioris autem moræ in Austrinis partibus quam in Borealibus causa potest esse, gleba feracior, plebs numerosior, urbes insigniores, portus accommodatiores.

De Incolarum Moribus.

Significatis superis utcumque Wallanorum & Scotorum moribus, jam de Ritibus permixti Anglorum populi erit perorandum. [*Gir. in itin.*] Et quidem Gens illa Flandrensis ad Occidentem Walliæ, quasi Anglica jam convictu est effecta, fortis est & robusta, bellico conflictu Cambren- sibus infestissima, lanificiis & mercimoniis usitatissima, ad subeundem Terræ Marisque pericula pro lucro captando promptissima, vicissim pro loco & tempore nunc ad arma, nunc ad aratra accommoda. De qua gente mirandum videtur, quod in armis arietum dextris carne nudatis, & non assis sed elixis, futura prospiciunt, præsentia, & præterita; sed loco absentia, quasi quodam Spiritu vaticinico & arte miranda, pacis & guerræ signa, Regni statum, cædes, & adulteria, rimularum & notularum indicibus declarant. [*R.*] Reliqua vero gens Anglorum Loegriam inhabitans, utpote Insulana, permixta, & à primitivis scatebris longius derivata, proprio motu, etiam sive alieno hortatu, facile flectitur ad opposita: adeo quoque quietis impatiens, curæ æmula, ocium nauseat, [*W. de pon. li. 3.*] ut cum Hostes externos funditus depresso, ipsa mutuo se conterat, & more vacui Stomachi agat in seipsam. [*R.*] Gens tamen Australis quietior, & mitior, Borealis vero mobilior & ferocior, gens media participii vicem tenet. Item gens Angligena præ cæteris gulæ dedita, in victu & vestitu multum sumptuosa; quod quidem vitium diebus Hardeknuti Regis Danici, qui bina bis fercula etiam in coenis jusserat apponi, creditur contraxisse. Gens hæc equo & pede expedita, ad omne genus armorum accommoda, in bellicis congressibus, ubi fraus abfuerit, solet lauream reportare. Gens ista curiosa fati, ut noscat & narret mirabilia quæ viderit, Regiones collustrat, in solo proprio vix locupletior, in longinquis magis felix. Nova nancisci melius novit, quam hæreditaria conservare. Hinc est quod late per Orbem dispergitur, putans sibi patriam omne solum; genus denique ad omnem idonea industriam; sed ante factum importuna & præceps, post factum sagacior, facile deserit quod incoepit. [*Pol. li. 6.*] Proinde est quod Eugenius Papa dixit, gentem Anglicanam ad quæcunque vellet fore idoneam, & cæteris gentibus præferendam, nisi levitas animi impediret. Et sicut Hannibal negabat posse vinci Romanos, nisi in propria patria, ita & gens Anglica, dum peregrinatur, invincibilis est, in sedibus propriis facilius expugnatur. [*R.*] Gens ista quæ sua sunt fastidians vituperat propria, commendat aliena: de status sui gradu vix unquam contenta, quod alteri congruit libenter in se transfigurat, unde fit ut vernaculus quod Armigeri est, Armiger quod Militis, Miles quod Ducis, Dux quod Regis est, in se repræsentat; imo nonnulli genus circumcutes in novo genere sunt, omnem ordinem acceptantes nullius ordinis sunt. Nam in gestu sunt Histriones, in affatu Citherones, in convictu Nebulones, in quæstu Caupones, in apparatu sunt Tirones. In lucris

Argi, in laboribus Tantalii, in curis Dedali, in cubilibus Sardanapali, in Templis Simulacra, in Curiis Tonitrua, in Privilegiis & Præbendis Clericos se fatentur; sed & in cunctis passim tanta vestium varietas & apparatus multiformitas inolevit, ut neutri jam generis quilibet pene censeatur, de qua re prophetavit quidam sanctus Anachorita, temporibus Regis Egelredi, in hunc modum, [*Hen. li. 6.*] Angli quia proditori, ebrietati, & negligentiae Domus Dei dediti sunt, primo per Danos, deinde per Normannos, 3. per Scotos, quos vilissimos reputant, erunt conterendi. Adeo quia tunc varium erit seculum, ut varietas mentium, multimoda vestium variatione designetur.

Explicit Liber Primus.

LIBER. II.

Anno A-
brah. 888.

L Atinus tertius Silvius Posthumus, filius Æneæ, & Ascanii, ex Lavinia Noverca progenitus, cœpit regnare, & regnavit xxxv annis. Quo anno Brutus filius Silvii filii Ascanii secundum Historicos Britanniam occupavit.

Romul.] De patre istius Bruti Historiæ videntur dissonare; nam Britonum Historia dicit, istum Brutum fuisse filium Silvii Ascanii; sed Historia Romana dicit Ascanium genuisse Julum, à quo familia Juliorum exorta est, nullam penitus de Silvio faciens mentionem. Nisi ergo iste Julius fuit Binomius, & dictus Silvius; altera dictarum historiarum vacillat. Nam cum Brutus iste asseratur patrem suum venando quindennis occidisse, & Silvius Posthumus secundum omnes Historicos sit filius Æneæ, non filius Ascanii, diuque post, non occisus, vixerit, & regnaverit; liquet profecto, quod iste Silvius Posthumus non sit pater Bruti: nisi forsitan quia Historia Romana dicit, Ascanium post mortem Æneæ Silvium Posthumum summa pietate educasse, ob hoc patrem ejus putandum fore, quod quidem indubitanter admitterem, si Silvius Posthumus à Bruto filio occisus minime legeretur.

Gaufr. & Alfr.] Hic igitur Brutus, quia matrem in puerperio, & patrem postmodum venatu quindennis occidit, idcirco de Italia pulsus Græciam adiit, ubi ope Trojanorum Pandrasum Regem Græcorum devicit, filiamque Regis Pandrasii Innogen desponsavit, Trojanos liberavit; deinde enavigans responso Dianæ accepto, Africam appulit. Inde Arisphilenorum, Lacu Salinarum, flumine Maluæ, Columnisque Herculis pertransitis, Tyrrenum æquor apprehendit, ac reperto ibidem Corineo ad Aquitaniam pervenit, ubi Gaphario Pictavorum Duce devicto, sed Turno Bruti nepote, apud urbem Turnew seu Turon de nomine suo dictam occiso, prosperis velis Insulam Britannicam apud Totonesium Litus in Cornubia tenuit. In qua primus Monarcha effectus Gigantes Incolas destruxit, Insulam à nomine suo Britanniam, sociosque suos Britones vocavit, Cornubiam Corineo tradidit. Urbem Trinovantum quasi novam Trojam, quæ nunc London, super Thamisum construxit, tres filios Locrinum, Cambrum & Albanactum progenuit, & postquam 24 annis Insulam rexisset, decessit.

911.

Locrinus primogenitus Bruti cœpit regnare quasi super tertiam partem Insulæ Britannicæ, à Meridiano sc. freto usque ad Humbram fluvium, quam partem Insulæ Loegriam à nomine suo nuncupavit, sicut supra libro primo de Britannia dictum est. Sed Albanacto fratre suo occiso,

cifo, & Cambrio tertio fratre defuncto, Loërinus post viceſimum annum Regni ſui occiſus eſt in bello, quod ei uxor ſua Guendolena, propter pellicem Eſtrildam, intulerat; Guendolena poſt Maritum regnavit xv an.

Latinorum iv. Æneas Silvius filius Poſthumi cœpit regnare, & regnavit xiii annis.

927.

[*Ran.*] Secundum aliquas Hiſtorias frater Poſthumi Latinus Silvius ponitur iv^{us}. & iſte Æneas Silvius ponitur quintus, ſed hoc in loco iſte Æneas ponitur quartus.

Maddan filius Locrini, & Guendolenæ regnavit apud Britones xxxv annis, genuitque Mempricium & Maulum.

936.

[*Gauf. Alfr.*] Mempricius quintus Rex Britonum regnavit xx annis. Hic nempe fratrem ſuum Maulum, quaſi pro concordia ad Colloquia vocatum occidit, & ſic Regnum invaſit, tyrannidem in plebe multam exercuit, ac tandem relicta uxore, ex qua inclytum juvenem Ebrancum genuerat, Sodomiticæ Peſti indulſit, ac poſtremo, dum venationi intenderet, à lupis devoratus eſt.

[*Gaufr. Alfr.*] Ebrancus filius Mempricii, Britannorum Rex ſextus, cœpit regnare ſuper Britones, ſuper quibus regnavit lx annis. Hic vir fortis & elegans, ex xx conjugibus genuit xx filios, & xxx filias, quarum pulcherrima fuit Gualaes; has filias direxit Ebrancus ad Albam Silvium Regem Latinorum, ut Trojano ſanguini copularentur, eo quod Sabinæ Mulieres cubilia Latinorum diffugerent: Filii quoque Ebranci, Duce Affaraco, partem Germaniæ occupabant. Ebrancus Tranſhumbram urbem Eboracum condidit; in conſinio Northimbriæ & Albanæ urbem Alclud ſtatuit. Sed & infra Albaniam Caſtrum Puellarum, quod nunc Edenburgh dicitur, fundavit. Poſt hæc Claſſem in partes Galliarum direxit, & plurimum ditatus rediit.

Brutus cognomento Viride Scutum, primogenitus Ebranci, regnavit ſuper Britones xii annis.

Leil filius Bruti Viridis Scuti regnavit ſuper Britones xxv annis.

Ruthudibras filius Leil regnavit ſuper Britones xxxix annis, fecitque tres urbes inſignes, Cantuariam, Wintoniam, Septoniam.

Bladud filius Ruthudibras regnavit ſuper Britones xx annis. Qui ſecundum, [*Gauf. & Alfr.*] conſtruxit arte Nigromantica urbem Caerbadun, id eſt, Bathoniam, in qua fecit calida Balnea. [*Ran.*] Veruntamen Wills. Malmesburiensis dicit Julium Cæſarem illa Balnea excogitaſſe, quod non puto verum, prout ſupra de urbibus dicitur.

Explicit Liber Secundus.

LIBER. III.

LEIL filius Bladud regnavit ſuper Britones lx annis, qui conſtruxit Leirceſtriam ſuper flumen Soram, genuitque tres filias ſecundum librum Britannicum.

[*Gaufr.*] Cordeilla filia Regis Leir regnavit ſuper Britones poſt patrem ſuum v annis, quam tandem filii ſorum ſuarum Morganus & Cunedagius incarceraverunt. Cunedagius regnavit ſuper Britones poſt Cordeillam xxxiii annis. Occiderat namque fratrem ſuum Morganum contra ſe rebellantem, apud Glammorganciam Cambriæ, à quo eventu Plaga illa vocatur adhuc terra Morgani. Poſt Cunedagium Rinaldo, poſt quem Gurguſtius, poſt quem Silvius, poſt quem Jago, poſt quem Kimmarchus,

An. ab
Urbe con-
ditâ.

post quem Gorbodio, cui nati sunt duo filii, Ferrex & Porrex; sed Porrex dominandi cupidine accensus, fratrem suum interfecit; ex hoc mater eorum indignata, soporatum homicidam cum ancillis suis aggressa frustavit, dilaceravit. Ex hinc civilis discordia sub v Regibus populum afflixit, usque ad tempora Molmucii Dunwallonis.

285.

Gaufr.] Circa hæc tempora Dunwallo Molmucius, filius Ducis Cornubiæ, coepit regnare apud Britannos, qui interfectis Regibus Loegriæ, Cambriæ, & Albanæ, Insulam solus obtinuit, Diadema ex auro sibi fecit, Leges quæ Molmutinæ vocantur, composuit, quas postmodum Gildas in Latinum, deinde Rex Aluredus de Latino transtulit in Anglicum. Hic tandem cum xxx annis regnasset obiit, & juxta Templum Concordiæ in urbe Trinovantum sepultus est. Hic est ille, qui Templum Deorum, aratra Colonus, urbes, & vias ad illa ducentes immunitate insignivit.

326.

Alfr. & Gaufr.] Belinus filius Molmucii regnavit apud Britannos, Loegriam cum Cambria ac Cornubiam sibi retinens; reliquam vero terram Transhumbranam cum Albania Brennio fratri suo tradens. Igitur quinquennio in Regno concorditer transacto, rebellavit Brennius contra Belinum, sed contritus ab eo fugit ad Seginum Ducem Allobrogum, id est, minoris Britannæ, cujus filiam in conjugem, & etiam Regnum post mortem Ducis suscepit: post annum suscepti Ducatus, venit cum Gallis & Allobrogis Britanniam contra fratrem suum debellare, sed mater eorum jam annosa, sparsis crinibus, & expositis mamillis, quibus utrumque fratrem lactaverat, pacem procuravit. Inde post annum fratres conjuncti Galliam subjugarunt, Germanos protriverunt, ac tandem Romam obsederunt.

351.

Eutrop. Gaufr.] Senones Galli, Duce Brennio, xi ab urbe milliario, apud flumen Alliam, Romanos devicerunt, quos ad urbem fugaverunt, urbem coeperunt, usque ad Capitolium.

Gaufr. Alfr.] At Belinus de Italia ad Britanniam reversus, pacifice deinceps vixit, urbes reparavit, inter quas Caerust super Ustani flumen prope Sabrinam fundavit, portam Belini, quæ modo corrupte ab Anglis vocatur Belingsgate, super Thamisum in urbe Trinovantum condidit, & Turrim desuper locavit, in qua postmodum combusti corporis sui pulvis repositus est, fecit etiam Leges & quatuor vias Regales, prout supradictum est, &c.

383.

Gaufr. Alfr.] Circa hæc tempora Gurguncius Bartrus filius Belini, Rex Britannorum, rediens de Dacia tributa solita sibi negante, invenit juxta Orcades Insulas xxx naves Basclensibus repletas, de Oris Hispaniæ illuc advectas, quos cum Duce illorum Bartholomeo misit ad partes Hiberniæ, omni Incola tunc carentis.

406.

Gaufr.] Circa hæc tempora regnavit apud Britannos Guitelinus, filius Gurguncii, cujus uxore Marcia cunctis artibus pene imbuta, Legem edidit Marcianam.

Gaufr.] Ipsa quoque Marcia post mortem mariti aliquantisper regnavit, post quam Sifillius, post quem Kymarus, post quem Danius, post quem Morindus crudelis, qui tandem devoratus est à Bellua.

454.

Gaufr. Alfr.] Circa hæc tempora regnavit apud Britanniam Morindus Crudelis, filius Danii ex Tangustela concubina progenitus, qui, post multa sævitæ suæ gesta, devoratur à Bellua Marina, relictis post se quinque filiis, quorum primogenitus Gorbomanus, æquitatis amator, aliquantisper regnans obiit. Deinde Arthgallo secundus natu Regnum crudeliter tractavit. Quo tandem per populum expulso, Elidurus tertius natu pius in Regnum substituitur, qui, post quinquennium suscepti Regni, venatui intendens apud nemus Calaterium, [*R.*] quod hodie Caltrees dicitur, juxta Eboracum, [*Gaufr.*] juxta urbem Alclud, fratrem suum Arthgallonem nuper de Regno expulsum, errabundum reperit, quem latenter in Camera sua occubuit, langoreque simulato, proceres Regni ad se vocavit, quos fratrem suum in Regnum restituere coegit. Tandem Arthgallone post x annos

annos obeunte, Elidurus rursus restituitur, sed residui duo fratres Vigemus & Peridurus expugnaverunt eum, & apud urbem Troinovantum incarceraverunt; quibus vicissim regnantibus, & tandem obeuntibus, Elidurus de carcere levatus, jam tertio in Regno restituitur, & ex tunc vitam pacifice peregit, post quem xxxii Reges apud Britannos consequenter regnaverunt, inter quos Rex Bledgaret omnes prædecessores in Musicis melodiis præcellerat, ita ut Deus Jocularum diceretur. Post hæc Hely per xxx annos regnans, tres illustres filios post se reliquit, Lud, Cassibelanum, & Neminum.

Ran.] Sub hoc anno, qui secundum Bedam lx est ante Incarnationem, venit Julius Cæsar ad subjugandum Britanniam, in hunc modum, [*Beda li. p. ca. 2. & Oro. li. 6.*] Julius Consul, dum contra Germanos & Gallos, qui tantum Rheno flumine dirimuntur, bellum gereret, venit ad Morianos, præparatis cxxx navibus onerariis, & actuariis, in Britanniam est transvectus, ibique acerba pugna fatigatus, deinde adversa tempestate correptus, plurimam navium & equitum partem amisit. Regressus ad Galliam, quasdam militum legiones ad Hiberniam misit, ac navibus iterum paratis, dum ipse in hostes Britannos pergit, xxx naves tempestate franguntur, & ipse primum victus, Labieno Tribuno occiso, vix secundo prælio Britannos fugavit. Nam Britanni Ripam Tamensis fluminis, ubi Julius applicuerat, acutis sudibus præstruxerant, quorum vestigia, ad modum femoris humani grossa, & plumbo circumfusa, usque hodie visuntur infixæ. Quo comperto Romani periculum vitantes, urbem Trinovantum per industriam Andragii, datis xxx obsidibus, capiunt: deinde urbem Cassibelani munitam opulentam in paludibus sitam occupavit. Exinde Cæsar à Britannia reversus in Galliam, repentinis bellorum tumultibus, undique conflictatus est.

692.

Gauf. Afr.] Apud Britannos mortuo Rege Lud, qui urbem Troinovantum à nomine suo Caerlud appellaverat & portam occidentalem in ea, quæ à nomine suo Ludgate dicitur, extruxerat; successit ei in Regnum frater suus Cassibelanus. Nam Lud reliquerat duos filios, Andragium & Tennancium ad Regendum immaturos. Sed pubescente eorum ætate, dedit Cassibelanus Andragio urbem Trinovantum cum Ducatu Cantix, & Tennancio Ducatum Cornubiæ; sub quo tempore Julius Cæsar Britanniam advectus est, bisque repulsus, sed dum propter necem nepotis Regis, quem nepos Andragii in ludo palestræ enecaverat, Rex ipse & Andragius plurimum disceptarent, vocatus Julius per Andragium Britanniam subjugavit, Regemque Cassibelanum tributarium fecit, qui post recessum Julii vii annis vixit.

Afr. Gaufr.] Defuncto Cassibelano apud Britanniam, & in Eboraco sepulto, successit ei nepos suus Tennancius Dux Cornubiæ, filius Regis Lud, ac frater Andragii. Nam ipse Andragius cum Cæsare Romani perrexerat.

700.

Gaufr.] Kimbelinus filius Tennancii regnavit apud Britannos, & genuit duos filios Guiderium & Arviragum.

744.

Explicit Liber Tertius.

LIBER. IV.

Ab Incar-
natione
Domini

30.

38.

Kimbelinus Rex Britonum obiit, relictis duobus filiis, Guiderio & Arvirago, quorum Guiderius regnum suscipiens, dum tributum Romanis denegat, supervenit Claudius Cæsar, cum Duce Lelio Hamone.

Ran.] Circa hæc tempora regnavit apud Britannos Guiderius filius Kimbelini.

Gauf. Alfr.] Regnante apud Britannos Rege Guidero, tributumque Romanis negante, supervenit Claudius Cæsar [*Bed. li. p. c. 3.*] Britanniam quasi absque prælio acquisivit, quæ excitata in tumultum, propter non redibitos transfugas, videbatur. Itaque transectus est in Insulam, quam neque ante Julium Cæsarem, neque post eum quisque adire ausus fuerat; Orcades etiam insulas, ultra Britanniam in Oceano positas, Romano adjecit Imperio, ac sexto postquam profectus est mense Romam rediit, filioque suo Britannici nomen imposuit.

Dux Claudii Lelius Hamo apud Porcestriam Regem Guiderium occidit. Ipseque Hamo apud Portum Hamonis à nomine suo sic vocatum, quæ modo Hamptonia dicitur, occubuit. Deinde Claudius, post variam belli sortem Arviragum fratrem Guiderii in gratiam recepit, filiamque suam Genuissam de Roma adductam Regi Arvirago copulavit, locumque nuptiarum celebrem facere volens, à nomine suo Claudiocestriam nuncupavit, [*Ranul.*] quod Britannice Caerclaud dicitur, id est, urbs Claudii, sed postmodum vocata est Gloucestria, sive Glovernia, à Glora Duce Demeciæ, quem Claudius Cæsar fertur ibidem genuisse. Deinde Claudius legiones militares in Hiberniam misit, sed eo Romam reverso cum Arviragus subesse diffugeret, missus est à Roma Dux Vespasianus, qui Regem & Regnum, Insulam quoque Vectam, Britannia ab Austro proximam, Romano subegit Imperio.

70.

Gauf. Alfr.] Circa hæc tempora Marius filius Arviragi regnavit apud Britannos, cujus diebus Rex quidam Pictorum Rodricus de Scythia veniens, Borealem partem Britannia, quæ Albania, sive Scotia dicitur, occupavit, qui tandem à Mario occisus est. In cujus signum triumphi, Rex lapidem erexit in illa Provincia, quæ à nomine suo Westmaria dicitur, id est, Westmerlond. Est autem in lapide illo adhuc sic inscriptum, MARI VICTORIAE. [*Ranul.*] Hic fuit Willielmus Malmesbiriensis deceptus, putans hujus lapidis titulum ad Marium Consulem Romanum pertinere, nec mirum, cum ipse Britannicum librum non legisset, ubi de Mario Rege continetur, post hæc Marius devicto populo Rodrici terram Cathanesia, in ultimis finibus Albanæ, ad habitandum dedit, qui cum à Britonibus uxores habere non possent, ab Hiberniensibus acceperunt, eo pacto quod successio per maternum genus descenderet.

99.

Gauf.] Coillus filius Marii, ab infantia Romæ nutritus, regnavit apud Britannos, qui tributum Romanis solvit & vitam pacificam duxit. [*Ran.*] Ferunt nonnulli urbem Colcestriam, quæ caput est Estfaxonum, ab eo fundatam.

162.

[*Gir. de p. c. 17. Bed. li. p. ca. 4.*] Circa primum annum hujus Marci, Lucius filius Coilli coepit regnare apud Britones. Qui misit literas Eleutherio Papæ pro Christianitate suscipienda, & obtinuit, quam fidem Britanni usque ad tempora Diocletiani integram servaverunt.

178.

Eleutherius Papa, ad petitionem Lucii Regis Britonum, misit Foganum

&

& Dannanum, qui baptizaverunt Regem, & populum suum ac loco gentiliū Flaminum, & Archiflaminum posuerunt Episcopos, & Archiepiscopos; & duravit hæc Christianitas in Britannia per cccxvi annos, usque ad tempora Diocletiani, quando Märtyrizatus est beatus Albanus.

Severus Afer Tripolitanus &c. [*Bed. li. p. ca. 5.*] Hic fortiter, sed laboriosè, rexit Rem-publicam; tandem Britanniam adiens, non muro de lapidibus, ut quidam æstimant, sed vallo de cespitibus eam distinxit, quibus circumcisis de terrâ velut murus altus exstruitur supra terram, ita ut in ante sit Fossa, de qua levati sunt cespites; supra quam fudes de lignis fortissimis præfiguntur: turribus etiam crebris illud munivit; post hæc apud Eboracum obiit, relinquens post se duos filios, Bassianum & Getam, quorum Geta hostis publicus iudicatus interiit; Bassianus vero, Antonii nomine assumpto, potitus est Regno.

195.

Gauf.] Lucio Rege Britonum absque Liberis defuncto, & in Claudiocestria sepulto; dissidium inter Britones ortum est, & Romana infirmata: unde & Severus senator cum duabus Legionibus mittitur ad Britannias, qui postquam vallum inter Deiram & Albaniam sumptu publico construxisset, contra Fulgentium Regem Pictorum apud Eboracum congregiens interfectus, & ibidem sepultus, relictis duobus filiis Geta ex Romana matre, Bassiano ex Britannica progenitis. Quapropter pugna inter fratres commissa Geta interfectus est, & Bassianus Regno potitus.

Gir.] Britones elegerunt Bassianum, quia de matre Britannica fuerat; sed Romani elegerunt Getam, quia de matre Romana fuerat; sed ipsis congregientibus, Geta occisus est, vult tamen Eutropius in Historia Romana quod iste Geta occisus est apud Edeffam urbem, dum expeditionem faceret contra Parthos. Gaufridus tamen in Historia Britonum dicit Getam interfectum à Carausio tyranno & invasore.

Bed. li. p. ca. 6.] Bassiano. Regnante, Carausius quidam ex infima gente Britonum progenitus, sed consilio & manu promptus, obtinuit à senatu ut observaret maritima Britannia, quæ tunc Franci & Saxones infestabant, quo tamen positus plus in perniciem, quam in commodum rei publicæ egit; unde Britonibus promisit, quod si eum Regem facerent, etiam Romanos de Insula exterminaret. Interfecit igitur Bassianum, & Regno per Septennium potitus est; nam Picti, quos Dux Fulgentius frater matris Bassiani de Scythia & aliunde adduxerat, donis Carausii corrupti, in ipso prælio Bassianum reliquerant, unde & Carausius victor effectus dedit Pictis locum mansionis in Albania, ubi cum Britonibus permixti, per subsequens ævum permanferunt. Senatus Romanus hoc audiens misit Allectum cum tribus Legionibus in Britanniam, ut Carausium interficeret; quo occiso Allectus per triennium regnavit, & sic Britanniam potestati Romanæ restituit.

212.

Gir.] At quia iste Allectus Britones Carausio nuper adherentes afflixit, Asclepiodotus Dux Cornubiæ in Regem erigitur, qui Allectum post tertium annum cum multis millibus Romanorum apud London interfecit.

Gauf.] Gallum vero socium Allecti, post diutinam obsidionem Londonii, Venedoti irruentes apud Torrentem infra Londonium, qui à nomine suo Gallibroc dicitur, occiderunt; regnavitque Asclepiodotus in Insula per x. annos, usque ad tempora Diocletiani, tuncque Coelus Dux Colcestriæ Asclepiodotum interfecit.

Ran.] Istum Asclepiodotum, quem Geraldus & Gaufridus vocant Duce[m] Cornubiæ, [*Beda li. p. ca. 6.*] Sequens Eutropium in Historia Romana, dicit esse Præfectum Prætorii. [*Eutropius.*] Opilius Macrinus Præfectus Prætorii, post Bassianum imperavit quasi uno anno, & tunc cum filio suo apud Archelaidem tumultu militari occiditur.

Gir. Gaufr.] Circa hos dies Constantius quidam missus est à Romanis ad subigendum Regem Britonum Coelum, & ad recipiendum tributum denegatum; sed mortuo post adventus sui mensẽ Coelo, Constantius Regno

277.

potitus, copulavit sibi Helenam filiam Coeli prædicti, de qua Constantinum magnum cito procreavit.

304. *Bed. li. p. ca. 6.]* Eo quoque tempore apud Britanniam passus est Sanctus Albanus, de quo Fortunatus Presbyter sic meminit, in libro quem de laude Virginum intitulavit,

Egregium Albanum fœcunda Britannia profert.

Iste Albanus cum esset Paganus Clericum quendam Christianum hospitavit, cujus monitis conversus seipsum in habitu Clerici, qui dicitur Caracalla, pro Clerico judici præsentavit, mortique adjudicatus, multum populum juxta Torrentem quem precibus suis siccavit ad Deum convertit, postea in vertice montis ubi occubuit fontem precibus de terra produxit, spiculatoremque suum ad fidem convertit; passus est ergo juxta urbem Verolanium Anglice Verlanichestre sive Watlingcestre.

307. *Beda li. 1.]* Hoc tempore Arriana exoritur Hæresis, quæ non solum Orbem, sed & Orbis Insulas, quæ semper aliud novum audire, & nihil certum tenere gaudent, infecit.

313. *Beda li. p. c. 7.]* Quo in tempore Constantius XIII°. Principatus sui anno obiit in Britannia apud Eboracum, relinquens post se Constantinum ex Helena progenitum Regem Britanniae atque Galliarum.

Giraldus de p. c. 17.] Igitur septimo anno Constantini, dum ipse contra Maxentium præparet, vidit per soporem signum Crucis in Coelo flammeo nitore rutilans, Angelosque assistentes, & dicentes, Constantine Thoi-canaca, quod est, in hoc signo vinces, unde evigilans, signum quod viderat fecit in vexillis militum suorum depingi, Maxentio itaque apud Pontem Milvium extincto, Constantinus Romam ingreditur, & in manibus dextris imaginum, quas senatus ad honorem triumphi ejus erexerant, fecit signum Crucis depingi, & subtus describi. **HOC EST SIGNUM INVINCIBILIS DEI VIVI.**

386. *Gauf. Alfr.]* Recedente Constantino de Britanniis ad Imperium Romanorum, Octavius quidam Dux Gewiffeorum Regnum Britanniae invasit, quo audito Constantinus misit Trahern avunculum Helenæ matris suæ cum tribus Legionibus militum contra Octavium, quibus varia sorte vicissim dimicantibus, occisus est Trahern per insidias, sicque regnavit Octavius, usque ad tempora Gratiani & Valentiniani Imperatorum.

Gaufr.] Octavius Rex Britonum jam senescens invitavit de Roma senatorem quendam nepotem Helenæ, Maximum nomine, ut Regnum Britanniae cum unica filia sua susciperet; qua de causa Conanus Regis nepos, qui ad Regnum aspirabat, indignatus, sæpius cum prædicto Maximo conflictavit; tandem ambo pacificati omnem armatum militem à Patria secum abduxerunt, Armoricamque provinciam expugnaverunt; ibique Maximus Conanum regnare fecit, dum ipse Imperatores Gratianum & Valentinianum expugnaret, eo quod de tertia parte Imperii quam petebat repulsus esset.

Eutr. & Bed. li. p. ca. 10.] Maximus quidem vir probus & strenuus, nisi contra sacramenti fidem emerisset, seditione militum apud Britannias factus Imperator, in Gallias statim transiit, Galliam & Germaniam diris præliis subjugavit, Gratianum Augustum subita incursione perterritum apud Lugdunum interfecit, fratremque ejus Valentinianum ab Italia fugavit. Qui statim ad Theodosium in Oriente fugiens pie restitutus est ad Regnum; nam solertia Theodosii cito post Maximus apud Aquileiam conclusus interemptus est.

Gaufr. Alfr.] Interea Conanus Dux Armoricæ nuptias Gallorum detestans, misit ad Dionotum Regem Cornubiæ pro uxoribus Populo suo copulandis. Qui statim destinavit sibi Ursulam filiam suam pulcherrimam cum XI millibus Virginum, quarum aliquæ sævientibus ventis submersæ sunt, aliquæ in barbaras nationes appulsæ; nonnullæ vero à nefandis Ducibus

cibus Gwanio; & Melga, eo quod eorum libidini consentire nollent, trucidatæ sunt. Erat autem Gwanus Rex Hunnorum, & Melga Rex Pictorum, quos ambo Gratianus & Valentinianus ad maritima Germaniæ transfuderant, ut fautores Maximi Tyranni trucidarent. Deinde hi nefandi Duces Gwanus & Melga, cum comperissent Britanniam per abductionem Maximi omni armato milite vacuatam, associatis sibi collateralibus Insulis, Albaniam primo occupaverunt. Quod cum comperisset Maximus Tyrannus, misit statim duas Legiones militum cum Gratiano Municipe, qui Duces prædictos usque in Hiberniam fugavit. Sed postquam Gratianus iste audivit Maximum interfectum, fecit se Regem Britanniae; at quia nimiam excercuit Tyrannidem, à populo suo plebeio occisus est. Ejus loco Constantinus quidam ex infima militia, sed propter solam spem nominis sine merito virtutis, eligitur. Qui statim ad Gallias transiens plurimum reipublicæ detrimento fuit. Quamobrem Constantius Comes, jubente Honorio Augusto in Galliam missus, apud Arelatem Constantinum occidit, una cum Constantio filio suo, quem Comes Gerontius ex monacho Cæsarem fecerat.

Bed. li. p. c. 17.] Divulgata igitur morte Maximi Tyranni, Gratiani Municipis, necnon & Constantini, reversi sunt de Hibernia hostes supradicti Gwanus & Melga cum Scotis & Norguegensibus, qui Regnum Britanniae à mari usque ad mare ferro & flamma afficiunt. Qua de causa Britones ad Romanos mittunt, subjectionem continuam promittunt, auxilia deposcunt; quibus statim ab Honorio mittitur Legio, quæ Barbaros stravit, & Britones inter duo maria, trans Insulam, murum ad arcendos hostes construere docuit. Reversa tandem Legione, Insulani tantæ artis ignari, murum non tam de lapidibus quam de cespitibus constructes, ad nihil utile statuunt, à loco scilicet, qui Fenneltun dicitur, usque ad Occidentem, ubi est urbs Alcluit, ut ubi Aquarum munitio deesset, ibi incolæ præsidio valli fines suos defenderent. Sed hostes navigio advecti omnia vastant, calcant anniversarias, ut prius, agunt prædas. Mittitur iterum à Romanis Legio armata Britonibus, quæ, hostibus stratis & fugatis, murum de lapidibus firmum VIII. pedes in latum & XII in altum à mari usque ad mare inter urbes, ubi quondam Severus vallum fecerat, locavit; monentque Britones ut de cætero, ignavia dejecta, arma corripiant, eo quod Romani aliunde fatigati, tam laboriosæ expeditioni amplius intendere non poterant. Construunt igitur murum lapideum sumptu publico & privato, adjuncta secum Britannorum manu, præbent etiam eis armorum exemplaria. Sed & in litore Oceani, ubi Barbarorum irruptio timebatur, turres per intervalla collocant, valedicentes eis, tanquam ultra non reversuri. [*Gildas*] Quibus recedentibus certatim emergunt de cavernis, tanquam sole incalcescente, vermiculorum cunei, tetrique Scotorum & Pictorum greges, moribus quidem multum diffidentes, habitu tamen & cultu sanguinique fundendi aviditate concordēs, pilis potius quam vestibus corporis pudenda tegentes, cognita Legionum Romanorum reversione, confidentius solito finis Britonum devastant.

Beda.] Custodes murorum jugulant, Incolas terræ trucidant. Unde & à mansionibus suis ejecti imminens famis periculum latrocinio & mutua rapacitate temperabant, augentes clades cladibus, donec omnis regio cibi sustentaculo, excepto venandi solatio, privaretur.

Gaufr. Alfr.] Deliberato igitur inter Britones concilio, transfretavit Guitelinus Archiepiscopus ad Aldroenum, qui tunc quartus post Conanum apud Armoricam regnabat Britanniam. Et exposita Britonum calamitate, reduxit secum Constantinum Regis fratrem cum multis millibus armatorum, quem apud Cirencestriam erexit in Regem. Habuit autem iste Constantinus tres filios, scilicet, Constantem primogenitum, quem in Ecclesia sancti Amphibali apud Wintoniam fecit tonsorari in Monachum; reliquos

vero duos, Aurelium & Uther, Guitelino Episcopo tradidit educandos. Constantino tandem post decennium Regni sui dolo cujusdam Picti, quem in obsequio suo habuit, interfecto, Vortigernus quidam Consul Gewisseorum ad Regnum aspirans, Constantem Monachum de Wintonia abstractum, eo quod pigri & inertis esset ingenii, erexit in Regem; statimque Vortigernus C. Pictos de Albania evocatos fecit esse Regis stipatores. Illi autem per Vortigernum multum ditati & refecti, cum intellexissent Vortigernum ad Regnum anhelare, Regem Constantem occiderunt, & caput ejus Vortigerno attulerunt. Ille vero, ut se ostenderet immunem ab hoc facto, tristitiam simulans, omnes illos centum Pictos coram proceribus provinciæ fecit decollari; & sic sibi Diadema Regni imposuit. Quo audito Nutricii duorum fratrum Aurelii & Utheri sibi metuentes, ad Regem Armoricæ Britanniae cum pueris diffugerunt.

Explicit Liber Quartus.

LIBER V.

449.

Beda] **M**Arcianus copulata sibi sorore Theodosii, imperavit annis quasi vii. Cujus primis temporibus celebratum est Concilium Chalcedonense, contra Euticen & Dioscurum, prout supradictum est. Ipso tandem Marciano conjuratione suorum apud Constantinopolim occiso, Hunni & Wandali vastaverunt urbes Galliae supra Rhenum sitas. Quo in tempore, Regnante apud Britannos Vortigerno, tanta frugum copia abundavit, quanta nulla retro ætas meminit, cum qua etiam luxuria, & omnis scelerum lues crescere coepit: crudelitas, & odium veri, non solum in sæcularibus, sed etiam in ipso grege Domini, & in ipsis pastoribus viguit; adeoque in veracem hominem, tanquam in Britanniae subversorem, omnia tela torquerentur, ebrietati, animositati, litigio, invidiæ sua colla dederunt. Interea subito tanta pestis, & mortalitas corruptæ mentis homines invasit, ut nec sepeliendis mortuis, vivi vix sufficerent; sed nec hoc timore correcti sunt superstites, quomobrem multo acrior ultio subsecuta est. Nam initum est Concilium à Vortigerno & suis, ut Paganam gentem Saxonum de transmarinis partibus in auxilium vocarent. quod Dei nutu actum esse constat ut veniret contra improbos malum.

Gaufr.] Metuebat namque Vortigernus Pictos, quos nuper offenderat, & ex alia parte timebat adventum Aurelii Ambrosii, quem naves ad transfretandum parasse jam audierat; hac de causa Saxones bellis validos advocare decreverat.

Beda.] Igitur Saxonum gens armis valida, sedibus vaga, à Britonibus invitata, tribus longis navibus, quas Ciulas vocant, Britanniae advehitur, in cujus Orientali parte (scilicet, apud Thanatos Insulam juxta Cantiam) locum manendi suscepit, quasi pro patria pugnatura, sed potius patriam expugnatura.

Will.] Omnis namque terra fere, quæ trans Oceanum Britannicum sub Septentrionali Axe jacet, quia tot homines gignit, Germania vocatur. Quapropter sicut lascivientes arboris ramusculos solent succidere, ut reliquæ arbori vitæ succus possit sufficere, sic Incolæ Germaniæ, antiquorum expulsionem, matrem terram allevant, ne tam immensæ prolis passu exhausta succumbat, sed ut facti invidiam minuant, forte ducunt eliminandos. Inde est quod homines terræ illius fecerunt sibi de necessitate virtutem, ut nativo

tivo solo ejecti peregrinas sibi sedes vendicent; sicut quondam Wandali protriverunt Africam, Longobardi Italiam, Normanni Galliam: sic primo venerunt de Germania duo fratres Hengistus & Horsus, cum parva manu, abnepotes scilicet illius Woden, de quo omne pene Barbararum Nationum Regium genus lineam traxit, quemque tunc Gens Saxonum Deum putantes, quartum ei diem in Ebdomada, & uxori ejus Frigæ sextum Diem perpetuo sacrilegio consecrarunt.

Beda.] Advenerant siquidem de tribus fortioribus Germaniæ populis; Saxones, Angli, Iuti. De Iutis venerunt Cantuaritæ, vectuarii, & ea gens, quæ contra Vectam Insulam ponitur. De Saxonibus venerunt Orientales Saxones, Meridiani, & Occidui. De Anglis venerunt Orientales Angli, Mediterranei, id est, Mercii, & gens Northumbrorum, quorum Duces Hors & Hengist fuerunt.

Henr.] Hæc gens sic advecta hostes Britonum stravit, qui jam usque Stanfordiam venerant, quæ urbs XL milliaribus ab Lincolnia ad Austrum distat. Cumque Picti & Scoti pilis & lanceis uterentur, Saxones longis gladiis & securibus decertabant.

Gaufr. &c.] Sic itaque Vortigernus, ope Saxonum victoria potitus, dedit Hengisto terram in Lindeſeia, ubi ille Castrum ædificavit, quod lingua Anglorum Thuangcaſtre nominatur, quod sonat Castrum corrigiæ, eo quod tantum terræ spatium ad construendum Castrum ei concedebatur, quantum una corrigia circuire posset. Unde & Hengistus corium Tauri in unam corrigiam circumduxit, & dictum locum circuivit.

Beda.] Quod ubi nunciatum est domi (scilicet, Britannia fertilitas, incolarum debilitas) illico mittitur classis prolixior, adaugens numerum, qui eo pacto bellum suscipiunt, ut illi pro patria pugnant, & Britones stipendia cum alimentis ministrent.

Will.] Saxones igitur secundo cum XVI navibus venientes filiam Hengisti adducunt, virginem quidem naturæ miraculum, viris spectaculum, quam ocus inspectam, jubet Rex Vortigernus ut vice pincernæ fungatur, ad quam statim inardescens, nuptias petit, patrem quasi nolentem urget, totam Cantiam pro munere probet, datque licentiam ut Hengistus pro filio suo mittat.

Gaufr.] Celebratis his nuptiis, Rex uxorem legitimam repudiat, ex qua tres inclytos invenes procreaverat Vortimerum, Categirnum, & Pascentium.

Beda.] Tunc Saxones inito foedere cum Pictis, quos nuper repulerant, in socios Britones arma vertunt. Et primo quidem annonam exigunt ampliorem, qua non largita, patriam vastant, Præsules cum populis trucidant.

Gaufr. &c.] Britones igitur multitudine Saxonum pressi, suaserunt Regi ut Saxones desereret, quod cum nollet, eum abjecerunt, & filium ejus Vortimerum in Regem erexerunt.

Will.] Qui post VII annos initi foederis dimicavit contra Anglos frequenter levibus præliis, sed quinque acriter cum totis copiis.

Gaufr. &c.] Quorum primum bellum fuit super flumen Derwent. Secundum super vadum Epiford, ubi Horsus & Categirnus mutuis vulneribus conciderunt. Tertium bellum fuit ope Sancti Germani patratum, ubi ter proclamato Alleluya Saxones fugerunt. Quartum bellum fuit super ripam maris, ubi Saxones ad Insulam Thanet fugerunt.

Rad.] W. tamen dicit, quod postquam Vortimerus per XX annos contra Anglos valide conflisset, fatali sorte sublatu est.

Gaufr.] Mortuo Vortimero, Vortigernus iterum in Regnum constituitur, sub qua spe pacis conveniunt utrinque, Britones & Angli Kalendis Maii, juxta Coenobium Ambrii, de pace mutuo tractaturi. Ubi Hengistus nona prodicione usus, indixit suis commilitonibus, ut quando proclamaret Anglice, Nymeth your Saxas, statim extractis cultris, quos in caligis absconfos habebant, socios Britones interficerent, quod & factum est. Sed

Dux Claudiocestriæ Eldol, arrepto palo, viriliter se defendendo LXX. Saxones occidit & evasit, Saxones tamen noluerunt Vortigernum occidere, sed pro redemptione ejus quasdam nobiles urbes Britanniaë receperunt. Ille vero recessit ad Occidentales partes Cambriaë, apud Oppidum Genoren super flumen Guaniaë; in monte Cloarcio, ubi Aurelius Ambrosius postmodum superveniens, ipsum cum turri sua combussit.

Rad.] Sed W. aliter sentit dicens, quod Hengistus vitio fraudis generum suum Vortigernum cum CCC^{is}. suorum ad convivium invitavit, cumque invitatos & inebriatos ex industria ad jurgium provocasset, post jurgia ventum est arma, unde Britonibus occisis, Rex ipse captus, datis tribus provinciis Orientalibus, vitam redemit.

Dicit etiam idem W: Quod Vortigernus propriam filiam spe Regalis successionis sollicitam corruerit, & filium genuerit, unde & à Sancto Germano, & ab omni cœtu sacerdotum excommunicatus, fugit ad Occidentalem partem Cambriaë.

Legitur etiam quod cum Sanctum Germanum insequenter fugeret, combustus est per ignem in turri sua de Cœlo descendente, unde Britanni collecto exercitu, Duce Aurelio Ambrosio, aciem contra Horsum & Hengistum in Cantiam direxerunt.

Vult tamen Gaufridus in suo Britannico, quod Aurelius, post reditum suum de transmarinis, Vortigernum in sua turri combussit, deinde Humbram transiens, apud Conyngesburgh fecit Hengistum decollari, filio ejus Ottæ apud Eboracum obfesso & humiliato pepercit. Post hæc Pascenium filium Vortigerni, & ejus adiutorem Gillomaurum Regem Hiberniaë devicit, ac tandem, dum apud Wintoniam ægrotaret, veneno cujusdam Saxonici Eope nomine, quem Pascenius pro medico subornaverat, interiit.

In Legenda Sancti Germani habetur, quod dum Vortigernus hospitium Sancto Germano denegaret, subulcus Regis videns Sanctos Dei afflictos, exhibuit hospitium, vitulum ad cibum dedit; sed post coenam Germanus vitulum resuscitavit. In crastino vero ex Dei mandato Germanus Vortigernum de Regno deposuit, & subulcum prædictum, cunctis stupentibus, Regem constituit, ac ex tunc Britannorum Reges ex genere subulci prodierunt.

Gildas tamen in Historia sua dicit ista contigisse non de Vortigerno: sed de Regè Powisiaë nomine Benly, cujus successores in illa parte Cambriaë prodierunt de genere illius subulci.

Ea igitur quæ in hoc loco de exitu Vortigerni leguntur, quodammodo per anticipationem dicuntur, ut Historiæ integritas conservetur. Cæterum quæ de stagno, de duobus Draconibus albo & rubeo, de caduca Vortigerni structura, de fantastica Merlini genitura, de Prophetia ejusdem tam obscura, in solo Britannico libro continentur; præsentī Historiæ addidissim, si ea veritate fulciri credidissim.

452. *Marc.*] Hoc anno idem v°. Marciani Hors & Hengist pugnauerunt contra Britones, in loco qui dicitur Aeglistrop, ubi Horfus & Categirrus filius Vortigerni mutuis vulneribus corruerunt, sed Hengistus victoria potitus est.

Beda.] In diebus illis fides Britonum multum labefacta est, tum propter Saxonum Barbarorum vicinitatem. tum propter Pelagianam Hæresim nuper apud eos exortam; qua de causa mittunt Galliam pro auxilio contra perfidos obtinendo. Quibus mittuntur Germanus, Altifiodorus, & Lupus Trecafinus Episcopi, qui in navigando marinas procellas suis orationibus sedaverunt, præfatam Hæresim vitæ sanctitate, veritate doctrinæ, & miraculorum ostensione, confutarunt, puellam decennem cœcam curaverunt. Inde germanus ad Sepulcrum Albani accedens, Reliquias Apostolorum & Martyrum ibidem recondidit, rubentem tamen pulverem de loco tulit.

Inde procedens locum hospitii sui cum omnibus sibi commendatis ab incendio salvavit, cæteris rebus igne consumptis. Inde progrediens cum Britonibus contra Saxones Piclis victos ter clamando Halleluja absque sanguine hostes vicit, Insula sic expiata, Germanus domum rediit, sed repullulante Hæresi præfata, denuo reinvitatur; veniens autem cum Severo Lupi discipulo errorem amovit, patriam rediit. Sed dum apud Ravenas pro pacificatione Armoricæ gentis Valentinianum exoraverat obiit, jubenteque Augusto ad propriam sedem remittitur tumultandum.

Leo Imperator post Marcianum occisum regnavit annis 17; cujus anno primo, Vortimerus filius Vortigerni morbo perijt, & Hengistus cum filio suo Osca, recollectis viribus, & reductis suis dispersis commilitonibus, pugnavit valide contra Britones apud Crekanford. Ex quibus 4. Duces cum 4 millibus peremit, reliquos de finibus Cantix, usque London fugavit, qui usque postea Cantiam redierunt. Nam frater suus Horsus nuper cum Categirno ceciderat. Cujus sepulcrum adhuc in Orientibus Cantix partibus ostenditur. 456.

Et sic incepit Regnum Cantuariorum sub Hengisto 8. anno adventus Saxonum in Britannia. Et ex tunc regnavit Hengistus in Cantia 24 annis.

Henr.] Hengistus & Osca filius suus apud Wippediffete occiderunt 12 Duces Britonum cum multis aliis, uno solummodo Anglo corruente, nomine Wipet, ex cujus nomine locus ille vocabulum sumpsit, quod sonat natatorium Wipet. 465.

Henr.] Elle & ejus tres filii Cimen, Plegting, Cissa, anno à primo adventu Anglorum xxx, cum tribus navibus Britanniam advecti apud Cymeneshore, multos Britones peremerunt, & usque ad silvam de Audresleg fugaverunt. Et sic occupaverunt Southsexeam. 478.

Will.] Hoc anno obiit Hengistus in Cantia xxxii anno ab adventu suo in Angliam, vir successus suos non minus fraudibus quam viribus urgens, cruentius quam civilius agere malens; cui successit Osca filius ejus xxiv annos regnaturus, qui magis tuendo quam ampliando regno contentus, paternos limites nusquam excessit. 482.

Rad.] Anno Gratiæ ccccxcii incepit regnum Orientalium Anglorum sub Uffa, à quo omnes Orientales Anglos Uffingas vocamus, quos nunc Fikanos seu Fikeys appellamus. 492.

Beda] Hoc quoque anno facta est magna strages Saxonum in obsidione Badonici montis per Ducem Britonum Aurelium Ambrosium, viz. XLIV anno ab adventu Anglorum. 493.

Henr.] Hoc anno duo Duces Saxonum Cerdicus & filius ejus Kinricus v navibus advecti, applicuerunt apud Cerdichesore, quæ nunc dicitur Gernemouth, Britones fugere compulerunt. 495.

Henr.] Hoc anno Porth cum duobus filiis suis appulit apud Portesmuatham in Suthsexia, ubi strenuum juvenem Britonum Natanleod cum aliis multis interemit. 501.

Cujus tempore (Lotharii) mortuo apud Britanniam Aurelio Ambrosio, successit frater ejus Uterpendragon. 503.

Rad.] Qui secundum traditionem historiæ Britannicæ, si fas sit credere, ope Merlini vatis adduxit de Hibernia Coream Gigantum, quæ nunc in planis Sarum Stanhenges dicitur, Pascentium quoque filium Vortigerni, & Gillomaurum Regem Hiberniæ interfecit. Oscam filium Hengisti, & Oscam cognatum ejus occidit. Gozolum Ducem Cornubiæ necavit, Igernam uxorem ejusdem Ducis sibi copulavit, ex qua inclytum Arthurum, & Annam sororem ejus progeniit; tandem veneno intoxicatus defecit, & sepultus est juxta fratrem suum Aurelium in Corea Gigantum.

Mortuo Osca filio Hengisti succedit in Regno Cantix Offa filius ejus, qui regnavit xxii annis. 514.

Henr.] Hoc anno Lxxi ab adventu Anglorum Regnum Westsaxonum incepit 519.

incoepit sub Cerdico & Kinrico filio suo, juvantibus eos potissime Stuff & Wihthgar nepotibus eorum, qui tribus navibus nuper advecti, apud Cerdichefore Britones valide protriverant, quibus nepotibus data fuit Infula Vecta.

534.

Sardicus primus Rex Westfaxonum, postquam Regnasset xvii annis obiit, cui successit filius suus Kinricus xxvi annis.

544.

Henr.] Hoc Anno, qui fuit decimus Cerdici Regis, surrexit apud Britones Arthurus Belliger quasi Octodennis. Qui contra Saxones duodecies victor fuit, primo super flumen Gleny; item quater super flumen Dugglas, quod est, in regione Ines.

Rad.] Hodie fluvius ille vocatur Anglice Dugglis, & currit sub urbe de Wigan, per decem milliaria à fluvio de Mersee distante, in Comitatu Lancastriæ.

Henr.] Item sexto super flumen Bassa; vii°. juxta Lincolniam in silva Celidonis, quæ Britannice vocatur Caercoit Celidon; nono apud urbem Caerlegion; xii°. in monte Badonis.

Will.] Hic est Arthurus de quo nugæ Britonum delirant, dignus plane quem non fallaces fabulæ, sed veraces historiæ prædicarent. Quippe qui labantem patriam sustinuerit, qui infractos civium animos ad bellum acurrit, postremo in obsidione Badonici montis nongentos hostium solus profligavit.

Rad.] In quibusdam Chronicis legitur, quod Cerdicus sæpius cum Arthuro confligens, si semel vinceretur, alia vice acrior surrexit ad pugnam. tandem Arthurus extædiatus post xxvi annum adventus Cerdici, fidelitate sibi jurata dedit ei Hampteshiram, & Somersetam, quam partem vocavit Westfexam.

Item legitur in Chronicis Anglorum quod Mordredus nepos Arthuri regnare cupiens, sed solum Cerdicum metuens, dedit Cerdico quosdam alios Pagos, ut sibi faveret. Cerdicus autem his consentiens, suas provincias novis Saxonibus instauravit, & coronatus est more gentili apud Wintoniam; Mordredus vero Coronatus est super Britones apud London. Vecta tamen Infula Withgario nepoti Cerdici remansit. Veruntamen secundum historiam Britonum Arthurus postmodum cum Mordredo confligens occidit, & occisus est in Valle Analoniæ, juxta Glastoniam sepultus. Cujus corpus postmodum etiam cum corpore Guenneveræ uxoris suæ, sub anno Domini 1680, tempore Regis Henrici secundi, repertum est, & ad Ecclesiam translatum, sicut refert (*Giraldus distinctione p. c. 18.*) qui tunc vixit, & ossa Arthuri contrectavit.

Mortuo Otta Rege Cantia, successit Ermenricus filius suus, & regnavit xxv. annis.

Cæterum de isto Arthuro, quem inter omnes Chronographos solus Gaufr. sic extollit, mirantur multi quomodo veritatem sapere possint, quæ de eo prædicantur, pro eo quod si Arthurus, sicut scribit Gaufridus, terdena Regna adquisivit, si Regem Francorum subjugavit, si Lucium procuratorem reipublicæ apud Italiam interfecit, cur omnes Historici, Romani, Franci, Saxonici, Britonici, tot insignia de tanto viro omiserunt, qui de minoribus viris tot minora retulerunt. Ad hæc dicit Gaufridus Arthurum Regem Francorum Frollonem vicisse, cum tamen de Frollonis nomine nusquam reperiat apud Francos. Item dicit Arthurum tempore Leonis Imperatoris Lucium Hiberium reipublicæ procuratorem extinxisse, cum tamen juxta omnes historias Romanas constet nullum Lucium eo tempore rempublicam procurasse, nec illum Arthurum ullatenus tempore Leonis regnasse, neque etiam tunc natum fuisse, sed tempore Justiniani Imperatoris, qui quintus fuit à Leone prædicto, sicut hic post.

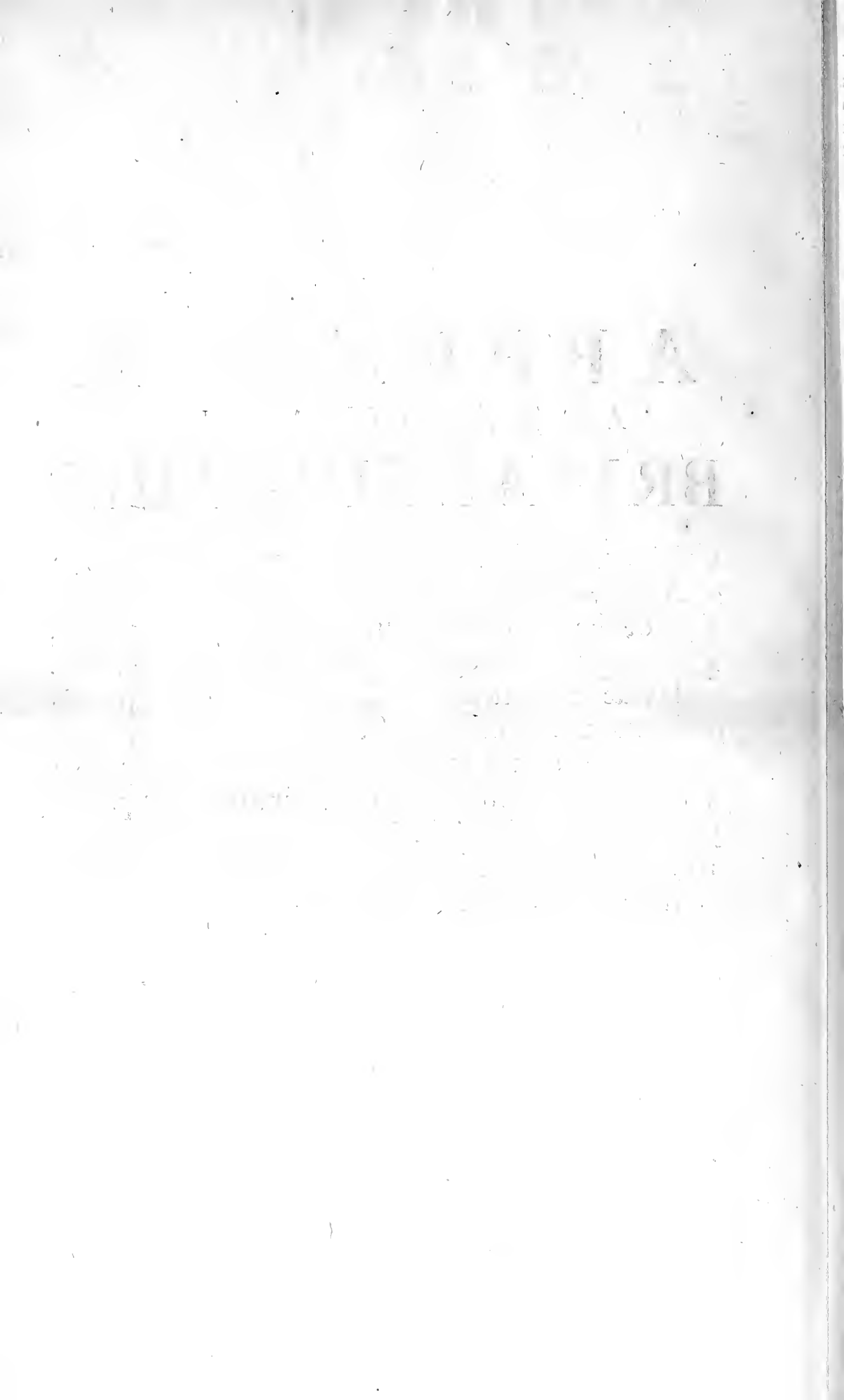
Denique Gaufridus dicit se mirari, quod Gildas & Beda nullam de Arthuro

A P P E N D I X

A N T I Q U I T A T U M

BRITANNICARUM.

- 1 Cl. Ptolemæi descriptio Britanniarum. p. 735.
 - 2 Antonini Itinerarium Britanniarum. p. 742.
 - 3 Notitiæ Dignitatum in Britannia. p. 744.
 - 4 Anonymus Geographus de Britannia. p. 746.
 - 5 Hydæ Saxonicæ. p. 748.
 - 6 Notæ ad Antoninum, Suritæ. p. 749.
 - 7 Consuetudines & jura *ex libro Doomesday.* p. 759.
 - 8 Antiqui Populi, Vrbes, &c. Britanniarum. p. 779.
 - 9 Notæ ad Ptolemæum, } *Tho. Gale.*
 - 10 Notæ ad Antoninum, } p. 787.
- Index Rerum, & Locorum.

thuro in suis scriptis fecerunt mentionem. Imo magis mirandum puto, cur ille Gaufridus tantum extulerit, quem omnes antiqui veraces, & famosi Historici, pene intactum reliquerunt. Quod si quisquam antiquorum ipsum Arthurum taliter descripsisset, profecto ipsi Gaufrido omnium summarie tetigisse suffecisset. Sed nunc Gaufridus derivat in imensum, ubi nullum fontis habet beneficium; sed fortassis mos est cuique nationi, aliquem de suis laudibus attollere excessive, ut quemadmodum Græci suum Alexandrum, Romani suum Octavianum, Angli suum Richardum, Franci suum Karolum, sic Britones suum Arthurum præconiantur. Quod sæpe contingit, sicut dicit Josephus, aut propter Historiæ decorem, aut propter legentium delectationem, aut ad proprii sanguinis exaltationem. Nam dicit (August. de ci. li. 18. c. p.) quod Atheniensium gesta majora fuerunt fama quam re ipsa, & hoc propter scriptorum ibidem florentium præclara ingenia, qui sensum suum ad ardua, & linguam suam ad laudifona laxare sunt gavisi.

Igitur secundum Gaufridum in suo Britannico libro, Arthurus mortuus concessit Diadema Regni sui Constantino cognato suo, qui fuit filius Cadoris Ducis Cornubiæ, qui pluries cum filiis Mordredi confligit, sed tandem eos extinxit, sicque post quatuor Regiminis sui annos obiit.

Post quem Aurelius Conanus III annos Regnum tenuit, post quem Vortiporius IV annos; post quem Malgo pulcher, strenuus, & dapilis, sed sedomitica peste infectus aliquot annos regnavit, post quem Careticus invictus Deo & Britonibus, civilis dissidii amator, aliquantisper regnavit. Cujus inconstantiam comperientes Saxones, advocaverunt Regem Africanum Burmundum de Hibernia, quam nuper sibi subjugaverat, qui cunctis viribus ipsum Careticum de urbe in urbem fugaverunt, & tandem in Cirencestria obsederunt; post hæc ipsum Careticum cum gente sua usque in Walliam ultra Sabrinum mare detruferunt; Loegriam quoque ferro & flamma vastaverunt, atque ex tunc Britones Monarchiam amiserunt.

Quo revera anno ab adventu Anglorum *xviii* Northumbrorum Regnum incepit sub Ida filio Eoppe, *xii* à Woden, à quo tota Northumbrorum Regalium prosapia duxit originem. Et regnavit in Bernicia *xii* annos, habuitque plures filios.

546.

Kinricus Rex Westfaxonum obiit. Ceaulinus filius ejus successit *xxxiii* annis. Iste fugavit Britones de urbibus Glaucestriæ, Cirencestriæ, Bathoniæ, usque in saltuosa & confragosa Walliæ.

559.

Will.] In fine tamen omnibus odibilis factus, tam Anglis quam Britonibus, cæso exercitu suo fugatus est & exilio datus, ubi & obiit.

Cujus quoque anno primo Elle filius Iffi *xii* à Woden cœpit regnare in provincia Deirorum, & regnavit pene *xxx* annis, ad cuius nomen magus Gregorius Papa, cum Anglos pueros Romæ venales videret, fertur aluisse dicens, debet ibi Hallelujah decantari.

Rad.] Veruntamen gratia fidei ad Regem Elle non pervenit, sed ad filium ejus Ediomum. Interim regnavit Adda primogenitus Idæ super Bernicios *vii* annos, Clappa *v* annos, Theodwulfus uno anno, Freothulfus *vii* annis, vivente adhuc Elle, super Deiros, sed mortuo Elle, filioque ejus Ediono, Trinio fugato, Ethelricus filius Idæ regnavit *v* annis super ambas Provincias Deiram & Berniciam.

Will.] Ethelbricus pronepos Hengisti filius Ermenrici regnavit super Kentenses secundum Bedam *lv* annos, secundum Chronicam *liii* annis. Qui in pubescentibus annis vicinis Regibus ludibrio fuit, utpote qui binis præliis pulsus, vix suos limites tutaret; sed adolescentiori ævo omnes conterminos Reges præter Northumbrianos sub jugo duxit. Tunc copulata sibi Berca Francigena, exemplis Letardi Episcopi, qui cum ea venerat, ad exuendum mores silvestres inflexus, tandem prædicante Augustino paternis sacris sacrilegis renunciavit, leges accommodas patrio sermone tu-

560.

lit, quibus præmia bonis, reprobis supplicia decerneret, XXI anno post susceptam fidem decessit.

569. *Henr.*] Hoc anno Justinus secundo; Ethelricus Rex Cantiorum bellum intulit. Regi Westfaxonum Ceaulino & Cuthæ fratri suo, sed ab eis fugatus est usque Cantiam, duobus Ducibus ejus Oslano & Knelbano apud Wilbandonum occisis, & hoc fuit primum bellum inter Saxones, Quo anno Cuthwulf frater Regis Ceaulini pugnavit strenue contra Britones apud Bedeford, & abstulit ab eis IV urbes, Inganburgh, Eglesburgh, Bessington, Eyvesham; & eodem anno decessit.

582. *Mar.*] Hoc anno Ceaulinus & Cutha filius ejus pugnavit contra Britones apud Fethanleigh, sed Cutha occiso Ceaulinus potitus est victoria.

588. *Beda*] Elle Rex Deirorum xxx anno Regni sui obiit, & Ethelricus Idæ filius super ambas provincias Deirorum & Berniciorum Regnavit v annis.

592. *Beda*] Hoc anno Ceaulinus Rex Westfaxonum & Crida perierunt, cui successit Colfricus filius Cuthulfi fratris sui v annis, regnans victorioso; post quem Colwulfus frater ejus regnavit XIV annis.

592. *Beda*] Ethelfridus filius Ethelrici filii Idæ coepit regnare super Northumbros, & regnavit strenue XXIV annis. Hic fortissimus, & gloriæ cupidus omnibus Anglorum principibus gentem Britonum vastavit, ac tributarios fecit, cui nati sunt VII filii, & una filia sancta Ebba ex Acta filia Elle Regis, quorum duo fuerunt Oswaldus & Oswinus.

595. *Beda*] Quo etiam anno misit Gregorius magnus Augustinum Monachum cum aliis prædicare Anglis verbum Dei. Quibus itinerando perterritis, rediit Augustinus ad Gregorium, qui tamen confortans eum, misit cum eo literas ad Arelatensem Archiepiscopum, ut Augustinum juvaret in quibus indigeret.

Rad.] Quarum tenor literarum, & aliarum ad Regem Cantiaë directarum, una cum responsis Gregorii ad inquisitiones Augustini, ponuntur in Registro Gregorii & in Beda.

596. Hoc anno Augustinus applicuit ad Orientalem partem Cantiaë in Insula Thanatos, cum XL. sociis & cum aliquibus Interpretibus, secundum consilium beati Gregorii, de terra Franciaë assumptis, quos ad Regem Ethelbertum anno Regni sui XXXVI. mittens mandavit, quod ob salutem Regis Regnique sui de Roma venit. Rex itaque hæc audiens, qui famam Christianaë Religionis nuper audierat, utpote qui Reginam Christianam de genere Francorum ea conditione à parentibus acceperat, ut sibi liceret ritum fidei servare, per dies aliquot venit ad Insulam præfatam, sed sub divo cum eisdem loquuturus, fervans in hoc superstitionem gentilem. At illi levantes in ejus adventu Crucis Vexillum cum imagine Crucifixi in tabula depicta Letanias canebant, & Verbum Vitæ prædicabant. Quibus Rex ait, Pulcra sunt quæ promittitis, sed quia nova sunt, non statim assentire potero: verum quia de longe mei causa venistis, non solum vobis molesti non erimus, sed necessaria vitæ vobis ministrantes, quoscunque de nostris vestraë fidei sociare poteritis concedemus. Quo audito illi processionaliter procedentes urbi, & Halleluja canentes, dixerunt, deprecamur te Domine in omni misericordia, ut auferatur ira tua à civitate ista. Et intrantes urbem Doroberniam, vitam more primitivæ Ecclesiæ in jejuniis, vigiliis, & orationibus, servantes, prædicantes, celebrantes, baptizantes, in Orientali parte urbis, in antiqua Ecclesia beati Martini, quousque Rex ipse cum plurimo populo converteretur: Rex autem conversus dedit Doctori suo locum sedis Episcopalis cum multis possessionibus apud Ecclesiam Salvatoris, sed ad Orientem urbis Monasterium Petri & Pauli construxit, ubi ipse Augustinus, & successores sui, nec non & Reges Cantiaë sepeliri solent.

Beda] Interea ipse Augustinus ad Arelatensem Archiepiscopum migrans, Archiepiscopus ab ipso consecratus est, super quibus beatus Gregorius

rius certioratus, misit & alios cooperatores, Mellitum, Justum, Paulinum) Codices, & Sanctorum reliquias, una cum responsionibus ad inquisitiones Augustini, cujusmodi sunt istæ; Mos est Romanæ Ecclesiæ, ut in omni stipendio quod accedit, quatuor fiant portiones, una Episcopo & ejus familiæ, propter hospitalitatem exhibendam: secunda clero: iii^a. pauperibus: iv^a. Ecclesiis reparandis: cæterum viventibus in communi omnia sint communia, & quod superest, in causis piis & religiosis erogandum est. Ad ii^m. quando quæritur cum una sit fides, cur variæ sunt consuetudines Ecclesiarum? respondetur in hunc modum; Quod plus Omnipotentî Deo placere noveris de pluribus Ecclesiis collectis, hoc in Ecclesiis Anglorum infundas. Non enim pro locis res, sed pro bonis rebus loca sunt amanda.

Colwulfus filius Cuthæ fratris Ccaulini regnavit super Westfaxes XIV annis. 598.

Beda] Hoc anno Augustinus ad jussu Gregorii ordinavit duos Metropolitanos, unum Londonio, alterum Eboraco. Interea Augustinus, ope Regis Ethelbrikti, convocat Episcopos & Doctores Britonum, in loco qui dicitur Augustines Oc, quod sonat, Robur Augustini. Qui locus est in consinio Wictiorum & Occidentalium Saxonum, ubi monuit eos, ut secum evangelizarent Anglis, & ut quædam alia erronea corrigerent apud semetiplos, potissime de ritu Paschalis termini, quod & illi plane abnuerunt, donec per ostensionem signi notabilis patesceret, quæ pars eorum sequenda foret; tunc adductus est in medio quidam cæcus natione Anglus, qui deficientibus in hac parte Britonibus ad orationem Augustini curatus est; tunc Britones fatentur veram etiam viam Augustini, sed non posse se dicunt absque consensu suorum priscis ritibus renunciare; statuitur ergo Synodus, ubi VII Britonum Episcopi cum viris doctissimis de illo famoso Monasterio Bangoriensi conveniunt, accepto tamen prius à quodam Heremita consilio, quod Augustino parerent, si eum humilem & mitem velut Christi Discipulum reperirent, quod ex hoc probare possent si illis ad Synodum venientibus Augustinus assurgeret, quod cum ille in sella sedens Episcopali non faceret, spreverunt eum iracunde: tum ille, saltem mihi in tribus si in reliquis non vultis obtemperare, ut S. festum Paschæ debito tempore celebretis, ut Baptismum more Ecclesiæ Romanæ conferatis, ut genti Anglorum mecum evangelizetis, & cætera in vobis corrigenda æquanimitèr tolerabo, quæ cum ipsi omnino spernerent, prædixit eis Augustinus in spiritu, quod qui pacem cum fratribus accipere nollent, bellum & ultionem ab eisdem forent accepturi, quod postmodum Domini Judicio per Regem Ethelfridum Northimbrorum patratum est, quando apud urbem Legionum populus cum Monachis Bangoriensibus occubuit; Interfecit enim circiter M. CC^{os}. Monachos de Monasterio prædicto; solis quinquaginta cum Duce eorum Brocinail de acie fugientibus, qui pro militibus suis orandum venerant, Monasterii prædicti numerus erat septies CCC Monachorum, omnes de labore manuum viventes.

Beda] Focas post occisionem Mauricii regnavit VIII annis, cujus anno primo Ethelfridus Rex Northimbrorum pugnavit contra Edan Regem Scottorum apud Dexfastan, & vicit eum gloriose; sed Thedbald frater Regis cum omni quem ducebat exercitu peremptus est. 603.

Beda] Quo etiam anno pater Augustinus, die Natalis Domini, postquam X millia Anglorum in rapaci fluvio qui dicitur Swala, juxta Eboracum, baptizaverat, prænosens se moriturum, ordinavit sibi successorem Laurentium adhuc vivens, ne se defuncto status Ecclesiæ Anglicanæ adhuc tam rudis vacillaret, quod & fecit exemplo beati Petri, Clementem adiutorem & successorem sibi fecerat.

Ordinavit etiam Melitum Orientalibus Saxonibus, qui Thamisi fluvio dirimuntur à Cantia, quorum Metropolis Londonium, in qua Ethelbri-

ctus Rex Cantiaë construxit Ecclesiam beati Pauli ad sedem Episcopalem.

Rad.] Alia Chronica dicit quod Sebertus Rex Orientalium Anglorum construxit Ecclesiam Pauli in Londonio, Justum vero constituit Episcopum in Cantia apud urbem Dorubreni; quæ modo Roucestre dicitur, à quodam primario Ruff, distans à Dorobernia xxiv miliaribus ad Occidentem, in qua Rex Ethelbriktus construxit Ecclesiam beati Andreae.

607. Hoc quoque anno Ethelfridis ferus Rex Northumbrorum vastavit Britones apud Legecestriam, quæ nunc Cestria, urbem infregit, & Monachos de Bancornaburgh occidit, juxta vaticinium beati Augustini, sicut superius dictum est.

611. *Will.*] Corwulfus Rex Westfaxonum obiit, cui successerunt duo filii fratris sui Colrici pariter corregnantes, scilicet, Kinegilfus & Quichelinus, qui multa strenue fecerunt contra Britones, potissime apud Bampton juxta Oxoniam, & etiam contra Pendam Regem Merciorum, qui voluit eis abstulisse de Regno eorum urbem Cirencestre; tandem Kinegilfo per Birinum baptizato, subterfugit Quichelinus suscipere sacramentum, donec postmodum, valetudine corporis ammonitus, consors ipse Baptistini fieret, sed eodem anno obiit, sicque Kingilfus cum fratre suo, & post fratrem regnavit in toto xxxii annis.

Rad.] Hic consideranda est varietas inter auctores. Nam Willielmus Quichelinum fuisse fratrem Kinegilfi, sed Beda dicit eum fuisse filium Kinegilfi.

614. Deusedit five Theodorus post Bonefacium sedit annis iv. Quo in tempore quidam civis Londoniensis ad instigationem Regis Ethelberti construxit Ecclesiam beato Petro, in occidentali parte Londonii, in loco qui tunc dicebatur Thorneye, quod spinarum Insula, nunc autem dicitur Westmonasterium.

616. *Beda*] Hoc anno Rex Cantiaë, postquam Regnum temporale lvi annis tenuerat, obiit, & Cœlum subiit, anno scilicet xxi post susceptam fidem; cui successit filius suus Edbaldus, xxv annos regnaturus. Qui fuit Apostata noverca sua abutens, & ideo crebra insania vexatus.

Quo in tempore defuncto Saberto Rege Orientalium Saxonum, tres ejus filii & hæredes conversi sunt ad idolatriam, petentes ab Episcopo Melito ut panem candidum eis daret, sicut quondam Patri eorum dederat, quod cum renueret facere, nisi ipsi Baptisma susciperent, expulerunt eum; qui statim accessit ad Episcopos Cantiaë; igitur communi decreto Mellitus & Justus ad Gallias recedunt, malentes ibi Domino pacifice servire, quam inter Barbaros sine fructu residere. Sed cito post Reges perfidi à Rege Gewisseorum sunt occisi.

Beda] At Laurentius Archiepiscopus proponens post alios duos Episcopos patriam deserere, nocte quadam post suas preces apparuit ei beatus Petrus, qui eum non solum quod plebem suam deserere vellet objurgavit, sed etiam acriter flagellavit. Mane facto Episcopus ostendit vulnera sua Regi Edbaldo, unde & ipse rejecta idolatria & illegitimo thoro, ad fidem reversus est; Episcoposque profugos ad sedes relictas revocavit: sed Londonienses noluerunt recipere Mellitum Episcopum suum, malentes idolatriæ deservire; nam tanta huic Regi, quanta patri non erat potestas, ut eos compescere posset; unde & Laurentio decedente successit Mellitus ad Archiepiscopatum, qui, quamvis podagricus corpore fuerit, mente tamen alacer ægros curabat, incendia urbis sua oratione avertebat.

Beda] Dum Edwinus, persecutionem Ethelfridi fugiens, apud Redwaldum Regem Orientalium Anglorum lateret, ipse Redwaldus, aut minus Ethelfridi, aut muneribus, in necem Edwini consensit, quod quidam Edwini amicus comperiens, eum de prodicione præmunivit, promittens quod ad tutum locum, si vellet, eum adduceret, quod dum ille renueret, tanquam nolens foedus cum Rege initum primum infringere, sedit
solus

solus secum cogitans; ad quem quidam ignotus accessit inquirens cur tali hora solus & mœstus in lapide sederet, & adiecit, scio quis es & quare mœres, & quæ tibi ventura formidas; si ergo aliis extinctis hostibus tuis te ad Regnum proveheret; insuper & consilium salutis optimum, & melius quam aliquis de progenitoribus tuis unquam audivit, tibi ostenderet, num ei obtemperare, & monita sua suscipere consentis? At ille, fideliter promitto; tum alius manum suam capiti ejus imponens ait, cum ergo hoc signum tibi advenerit, memento hujus temporis & loquelæ nostræ, ut promissionem impleas, & hæc dicens disparuit; post hoc venit ad eum amicus ejus præfatus, nuncians Regis voluntatem ad eum conversam, qui tandem collecto exercitu occurrit contra Ethelfridum, in finibus Merciorum, ad Orientem annis Idle, & occidit eum, sicque Edwinum promovit ad utrumque Regnum Northumbrorum, scilicet super Deiros & Bernicios. Qui xvii annis regnavit. Quo facta duo filii Ethelfridi, scilicet, Oswaldus duodennis, & Oswinus quadrimus industria nutriciorum suorum ducti sunt in Scotiam.

Laurentius Cantuariæ Archiepiscopus obiit, cui successit Mellitus Londonii annis v; sed & illi apud Londonium successit Ced frater sancti Ceddæ.

621.

Mortuo Mellito Cantuariæ Archiepiscopo, successit Justus, qui nuper Roffensis fuerat Episcopus, & tunc pro se Romanum constituit Roffensem Episcopum. Nam ipse Justus miserat nuper Paulinum, qui fuerat tertius Roffensis præsul, Northumbranzæ genti ut esset Eboraci præsul, & ut etiam Edelburgam sororem Regis Edbaldi Regi Edwino copularet, & gentem ejus converteret.

624.

Henr. & Will.] Hoc anno Penda Paganus filius Wibbæ, decimus à Woden, cum esset quinquagenarius, coepit regnare super Mercios, & regnavit xxx annis,

626.

Rad.] Tradunt tamen Chronicæ nonnullæ, quod Crida filius Kinewold x^{us}. à Woden primus regnaverit super Mercios x annos, & post eum Wibba filius ejus xx annis, & post eum Ceorlus consanguineus Wibbæ x annis, post quem Penda filius Wibbæ xxx annis. Hic occidit duos Reges Northumbrorum, Edwinum & Oswaldum, nec non & tres Reges Estanglorum, Sigebertum, Egricum & Annam, cui Regina sua Kyneswida peperit quinque filios, scilicet Wedam, Wolferum, Etheldredum, Merwaldum, Mercelinum, & duas filias, sanctam Kineburgam & sanctam Kineswidam.

Beda] Hoc anno venit dolosè ad urbem regiam, juxta annem Dorwentionem, primo die paschæ, quidam ficarius nomine Eumerus, à Rege Westfaxonum, cum toxicata fica missus, ut Regem Edwinum necaret: sed Lilla minister Regis amicissimus, cum scutum aliud non haberet, ictui corpus suum opposuit, quo tamen perforato, Rex ipse eodem ictu vulneratus, at ficarius dum undique gladiis impeteretur, etiam alium militem fica sua peremit. Eadem quoque nocte paschali Regina peperit filiam nomine Eanfledam, quam Rex in pignus implendæ promissionis suæ, scilicet quod Christianus fieret, si contra Regem Westfaxonum victoria potiretur, Deo consecrandam per Paulinum assignavit. Die igitur Pentecostæ, puella baptizata, Rex ipse tunc primo vix curatus, collecto exercitu Regem Westfaxonum devicit, sed quamvis Rex Edwinus, abjecta idolatria, ipsum Paulinum libenter audiret, diu tamen secum & cum suis tractavit, quid sanius in hac parte foret actitandum; Quo etiam tempore Rex ipse exhortatorias de fide à Papa Bonifacio recepit literas, una cum camisia partim deaurata, & una læna anciriana missa est, & alia epistola consimilis formæ Reginzæ, cum speculo argenteo, & pectine eburneo partim deaurato. Cum igitur Paulinus videret Regem ad convertendum difficilem, fusa ad Deum prece, didicit in spiritu Oraculum

627.

quondam Regi ostensum, dum apud Redwaldum exulaverat; unde & die quadam Paulinus manum suam regio capiti imponens, inquisivit an illud signum agnosceret? quo agnito, adjecit Paulinus; ecce hostes devicisti, Regnum adquisisti; fac ergo quod promissisti, ut fidem ei ferves, qui hæc tibi contulit: Rex autem, librato consilio cum Optimatibus suis, baptizatus est apud Eboracum cum aliis multis, anno Regni sui xi. Tunc Coifi primus pontificum abjecta Idolatria, contra ritum Sacrorum suorum armis indutus, equum emissarium ascendit, fana idolorum destruxit. Non ei licuit pontifici Gentili aut arma ferre, aut præterquam in equa equitare; Paulinus autem ab eo tempore per sex continuos annos, usque ad interfectionem Regis Oswini, baptizabat, & prædicabat in utraque provincia, scilicet Deirorum & Berniciorum, in flumine Glevy, & in flumine Swala, prædicavit etiam in provincia de Lindesey, & ædificavit Ecclesiam de lapide in Lindecolino, in qua postmodum, mortuo Justo Archiepiscopo, consecravit pro eo Honorium Archiepiscopum Doroberniæ, cum tali auctoritate ab Honorio Papa missa, ut cum Dorobernensis aut Eboracensis Archiepiscopus obierit, is, qui superest, habeat potestatem consecrandi alium loci defuncti.

Beda] Igitur tanta fuit pax sub Regno Edwini, ut etiam mulier à mari usque ad mare sine lædente transire posset. Idem etiam Rex ad refrigerium itinerantium juxta publicos transitus, ubi erant fontes lucidi, erectis stipitibus, æreos cancos suspendi jussit, nec illos quidem nisi ad usus institutos quisquam tangere audebat. Hic primus Regum Anglorum Euboniam Insulam conquissivit.

630. Corpwaldus filius Redwaldi, Rex Orientalium Anglorum, hortatu Regis Edwini fidem suscepit cum sua gente, sed non multo post occisus est à viro gentili Rigberto.

632. *Beda*] Hoc anno misit Honorius Papa Honorio Archiepiscopo Doroberniæ pallium, cum literis informatoriis de modo ordinandi Metropolitanos in Britannia. Misit etiam literas genti Scotorum de observatione Paschali, exhortans ne suam paucitatem in finibus orbis constitutam sanctiorem modernis Catholicis, aut antiquis æstimaret.

633. *Beda*] Hoc anno occisus est Rex Edwinus in Campo de Halfeld, à Rege Merciorum Penda, & Cedwalla Rege Britonum, qui adeo debacchati sunt in illa provincia, ut nec ætati, sexui, aut religioni parcerent. Quippe cum usque hodie mos sit Britonum fidem religionemque Anglorum pro nihilo habere.

Sub hac clade Paulinus Archiepiscopus Eboracensis, assumpta secum Regina Ethelburga cum filia sua Eanfleda, rediit Cantiam navigio, atque in Ecclesia Roffensi, per summersionem sui Episcopi Romani tunc vacante, Episcopus factus præfedit ibi xix annis, & moriens pallium suum ibi reliquit.

W.] Sicque Ecclesia Northimbranæ gentis caruit præsulatu post discessum Paulini xxx annos, usu vero pallii caruit cxxv annis, donec per Egbertum præfulem, fratrem scilicet Ethelberti Regis Northimbrorum, eidem Ecclesiæ pallium restitueretur.

Beda] Mortuo Edwino suscepit Regnum Deirorum filius patris sui Elfrici, nomine Osfricus, sed Regnum Berniciorum suscepit filius Ethelfridi Eanfricus, qui statim ad idola sunt conversi, sed ambos eodem anno successive occidit Cedwalla justa Dei ultione, ideoque placuit cunctis tempora supputantibus, ut ablata de medio memoria Regum perfidorum annus ille infastus Regno Oswaldi subsequenter ascriberetur, qui post occisionem fratris sui Eanfridi cum parvo exercitu occidit Cedwallam prædictum, cum immensis copiis occurrentem, in loco qui Demfseburum, id est, rivus Denisi vocatur: locus autem ubi Oswaldus ante pugnam commissam flexis genibus crucem erexerat, & Deum pro salute gentis suæ exoraverat,

raverat, vocatur Hevenfeld, id est, Coelestis Campus, qui in magna veneratione nunc habetur.

Will.] Et est locus ille ad borealem partem muri illius famosi, quem quondam legiones Romanæ per transversum Insulæ fecerant, non longe ab Ecclesia Hagustaldensi.

Beda] De hujus Crucis astulis multæ sunt virtutes: nec ante tempora illa, ulla Ecclesia ullum altare in terra Berniciorum habuit, antequam Rex Oswaldus in illa pugna Crucem erexerat, ubi cito post constructa est Ecclesia.

Beda] Oswaldus Rex petivit & obtinuit à gente Scotorum Aidanum Episcopum ad informandum gentem suam, cui dedit locum sedis Episcopalis in Insula Lindisfarnensi, ubi miro spectaculo, Episcopo prædicante Scotice, Rex ipse interpretaretur Anglice. Tunc confluebant cotidie ad prædicandum Anglis Monachi Scotici de Monasterio Aidani, quod erat in Insula Hu.

635.

Beda] Erat quippe Aidanus speculum abstinentiæ, usque ad nonam cotidie jejunans, non aliter vivens, quam docens, cuncta sibi donata pauperibus facile erogans, pedibus non equo vectus, deambulans prædicabat, nunquam divitibus honoris aut timoris gratia relicta reticebat, nec pecuniam illis, sed escam duntaxat, si haberet, tribuebat, captivos redimebat, quos frequenter postmodum suos Discipulos efficiebat. Fuit autem talis occasio adventus sui in Angliam, cum enim prius quidam austerioris animi vir ad petitionem Regis Oswaldi Anglis informandis mitteretur, ac parum proficiens, casso labore patriam rediret, tractatu inter Scotos habito de alio mittendo, fertur Aidanus ibidem respondisse viro sic reverso, videtur mihi frater, quod durior justo fuisti indoctis & rudibus hominibus, quando secundum Doctrinam Apostoli lac mollioris doctrinæ in principio non proposuisti, ut paulatim enutriti verbo Dei, ad capienda perfectiora assuescerent. Quo audito, Aidanus tanquam discretior missus est, cujus verbo & exemplo Oswaldus instructus, non solum spem cœlestis Regni, sed amplitudinem terreni Regni consequutus est. Nam omnes Britanniarum nationes, quæ in quatuor Linguas scilicet, Britonum, Pictorum, Scotorum, & Anglorum, tunc dividebantur, in ditione sua accepit; denique fertur de eo, quod die Sancto Paschæ, assidente secum in mensa Episcopo Aidano, venit ad januam Regis magna pauperum multitudo, elemosinam petens, & cum Rex aliud ad manum non haberet porrigendum, ipsum ferculum coram se positum, cum disco argenteo minutatim confringendo, misit ad pauperes. Quo viso, Pontifex assidens, apprehensa Regis manu dextra, ait Rogo Deum ut nunquam inveterescat manus ista, quod revera ita contigit. Nam Oswaldo postmodum interfecto Brachium à corpore rescantum duravit incorruptum, apud urbem Regiam de Bebbanburgh.

Beda] Fertur de isto Rege, quod ob crebrum morem orandi, sive Deo gratias agendi, semper, ubicunque sederet, supinas super genua manus habere solitus erat, unde & adhuc proverbialiter dici solet, Deus miserere animabus, dixit Oswaldus cadens in terra.

Will.] Sanctus Birinus Confessor, missus ad prædicandum Anglis ab Honorio Papa, dum mare Britannicum fulcaret, recordatus est rescellarum suarum, quas obliviose in portu dimiserat, pedibus ivit super mare & rescellas reportavit.

636.

Beda] Iste Birinus Regem Westsaxonum Kynegilsium convertit & baptizavit, apud urbem Dorcic, id est, Dorcestriam, assistente tunc Rege Oswaldo ipsius Kynegilsi Patruo & genero mox futuro. Qui ambo Reges dederunt Birino urbem illam, ad statuendum Sedem Episcopalem, ubi & postea sepultus est post XIV Episcopatus sui annos, sed tandem per Heddam Wentanum Episcopum ad urbem Wentanam translatus est in Ecclesiam Apostolorum Petri, & Pauli.

Rad.]

Rad.] Reclamant tamen Canonici Dorcestrenses, & dicunt aliud corpus quam Birini translatum fuisse, & ipsos translatores in hoc deceptos fuisse. Unde & feretrum mirandi operis super locum primæ suæ sepulturæ apud Dorcestriam cernitur. Distat autem urbs Dorcit five Dor-Kinga ab urbe Oxoniæ VI milliaribus ad Austrum, inter duo flumina Thamam & Thamifim sita. Repertum est enim in Chronicis, quod Rex Kingilfus assignavit totam terram in circuitu Wintoniæ ad spaciū VII milliarium ad constructionem sedis Episcopalis in Winton, & ad sustentationem ministrantium, quod quia Rex ipse lætali morbo præpeditus implere non potuit, filium suum Kenwalcum illud impleturum fore juravit.

Will.] Hæc urbs ab eo tempore usque adventum Normannorum apud Episcopos Merciorum mansit; sed tempore Willielmi Conquestoris, qui ordinavit ut Episcopi de locis humilibus ad urbes insignes transfirent, translata est sedes ad Lincolniam.

Will. Hoc anno Felix genere Burgundus qui Sigeberto Rege Orientalium Anglorum in Gallia quondam exulanti familiaris extiterat, cum eodem Angliam venit & sedit Episcopus primus apud Dunwic XVI annis.

Beda] Iste Sigebertus post Corpwaldum fratrem suum Regno potitus, sicut in Galliis viderat, scolas Literarum in Regno suo ordinavit, ac Pedagogos pueris instruendis more Cantuariorum assignavit; qui tandem commendato Regno nepoti suo Egrico, tonsoratus est in Monasterio quod ipse construxit; sed postmodum Penda Pagano Rege illud Regnum infestante, extractus est Sigebertus de Monasterio, quasi ad milites roborandos, & sic occisus est in simplicitate sua, solam virgam manu gestans, totusque pene exercitus ejus cæsus est & dispersus. Cui successit in Regnum Anna filius Eni, quem postmodum Penda occidit: sed & Sigeberto Regnante, venit de Hibernia vir quidam sanctus nomine Furfeus ad Provinciam Orientalium Anglorum, in qua multos aut convertit, aut amplius confirmavit. Ubi aliquando languescens, monitus est per Anglicam visionem cæpto ministerio insistere, orationibus incumbere: unde & ipse regia ope adjutus, Monasterium construxit juxta mare in Castro, quod Cnubbrisburghiam dicitur; ubi iterum languore correptus, raptus est è corpore usque ad beatam Angelorum visionem, ubi audivit resonare illud Psalms. Ibunt Sancti de virtute in virtutem, videbitur Deus Deorum in Syon. Qui etiam reductus in Corpore, & die tertia iterum e ductus, vidit non solum majora bonorum gaudia, sed & maxima malignorum spirituum certamina, quibus impedire sanctos nituntur; cum ergo in altum levaretur, vidit sub se quatuor ignes in aere, quos Angelus ductor ejus sic exposuit. Hi Ignes sunt mundum consumpturi, primus ignis est mendacii, quia homines non implent quod in Baptismo promiserunt. Secundus est cupiditatis, quando divitiæ Deo præponuntur. Tertius est dissentionis, quando sine causa proximus offenditur. Quartus est impietatis, quando superior inferiorem opprimere non timet. At cum ignes isti quasi in unum glomerari viderentur, expavit Furfeus & clamavit. Cui Angelus ait, quod non incendiisti, non ardebit in te, iste ignis singulorum merita examinabit. At dum Furfeus pervenisset ad januam quandam patentem, Dæmones projecerunt in eum unum hominem quem torrebant, unde & humerus & maxilla Furfei comburebatur; cognovit statim Furfeus hominem illum, & quod vestimentum illius morientis aliquando receperat, quod quidem vestimentum Angelus ductor Furfei in ignem projecit; & dixit Dæmon noli repellere, quod prius approbasti. Nam sicut bona peccatorum recepisti, ita & pœnas eorum participare debes. Cui contradicens Angelus ait; Non propter avaritiam, sed pro salvanda ejus anima hoc suscepit, & tunc cessavit ignis. Dixitque Angelus Furfeo, quod incendiisti, hoc arsit in te. Quamobrem Furfeus ipse ad Corpus restitutus, semper deinceps signum incendii, quod in

anima pertulit, visibiliter in humero & in maxilla portavit. Hac quotiescunque Furseus postmodum narraret, quamvis in tenui esset veste, & in media hieme, semper sudaret præ timore. Tandem Furseus, relicto Monasterio illo fratri suo Fullano, liber ipse cum alio fratre suo Vulcano, per unum annum vitam heremiticam transegit. Deinde turbata nimium provincia illa incursione barbarica, navigavit Galliam, ubi post multas virtutes moriens, sepultus est apud Peronam.

Beda] Edbaldus Rex Cantiaë obiit, relinquens Ercombertum filium Hæredem ex Emma Francorum progenitum, qui xxiv annos regnavit in Cantia, qui delubra destruxit, jejunium Quadragesimale in regno suo servari instituit.

640.

Ex uxore sua Sexburga, filia scilicet Annæ Regis Orientalium Anglorum, genuit filiam Erkengodam, quæ apud Briggense Monasterium in Gallia facta est sanctimonialis, ubi & matertera sua Ethilberga, Relicta, scilicet, Edwini, Deo famulabatur, ubi etiam postmodum utraq; illarum præfacta est Abbatissa.

Eo quippe tempore moris erat Anglorum, nec dum multis in Anglia Monasteriis constructis, Francorum Monasteria conversationis gratia quærere, maxime apud Brigge, Calays, & Andilegum.

Beda] Hoc anno, defuncto Rege Westsaxonum Kingilso, successit filius suus Kenwalcus & regnavit xxxi annis. Nam alter frater suus natu prior, nomine Quichelinus, prius cum patre regnaverat, & eo anno quo cum patre baptizatus fuerat obierat, relicto filio Cuthredo, quem similiter Birinus baptizaverat.

641.

Ran.] Nota hic veritatem inter Bedam & Willielmum, nam Beda dicit Quichelinum fuisse filium Kingilsi, & Willielmus dicit eum fuisse fratrem Kingilsi.

Beda] Hic itaque Kenwalcus in principio Regni sui fidem suscipere renuit. Ideoque Regnum iuste perdidit. Nam repudiata uxore sua, sorore Regis Pendaë, aliam superduxit. Idcirco Penda eum quinto Regni sui anno effugavit.

Will.] Qui tunc apud Annam Regem Orientalium Anglorum tribus annis exulavit, quâ de causâ Penda postmodum Annam occidit. Sed & Kenwalcus, sub illo exilii sui tempore, apud Annam baptizatus est à Felice Episcopo, & Regnum suum juvante Annâ recuperavit, Pontificemque provinciae suæ Agilbertum, natione Gallum, venientem de Hibernia constituit; qui xv annos provinciae Westsaxonum apud Wentam præfedit. At dum Rex barbaræ linguæ esset pertæsus, aut alias nescio unde offensus, subintroduxit alium suæ linguæ Pontificem nomine Wyne, cui in Gallia ordinato tradidit Rex provinciam suam in duas parochias divisam, principalem sedem in Wenta urbe ponens: unde offensus Agilbertus recessit ad Gallias, sedem apud Parisium postmodum adeptus. Nec multo post idem Wine, post biennium suscepti præfulatus, per Regem pulsus, emit à Rege Merciorum Wulfero sedem London urbis, quam dum vixit tenuit; sicque provincia Westsaxoniae quatuor annis Episcopo caruit: tandem Rex Kenwalcus multipliciter ab hostibus impetitus pro Agilberto expulso misit, sed ille redire nolens, aut non valens, misit pro se nepotem suum Leuthericum, qui confirmatus à Theodoro Archiepiscopo vii annos ibidem præfuit.

Will.] Iste Kenwalcus Britannos bis contrivit, primo apud Whitgofnelburgh: secundo apud montem Penciae, & in vindictam paternæ persecutionis Wulferum filium Pendaë magnâ Regni sui parte multavit.

Beda] Hoc anno Occisus est Rex Northymbrorum Osualdus per Paganum Regem Pendam, in loco qui dicitur Mazefeld, ubi sæpe divina fuerunt miracula. Porro caput ejus & brachia iussit Penda suspendi in stipitibus.

642.

Will.] Quo post annum veniens successor suus & frater Rex Oswy, caput sepelivit in cimiterio Lindisfarum, quæ nunc Dunelmæ inter brachia Cuthberti dicunt contineri, sed brachia Oswaldi condidit in urbe Regia de Bebbanburgh, corpus vero & ossa reliqua abduxit secum Regina Merciorum Ostrida, filia Oswi, uxor Etheldredi, usque ad Monasterium de Bardeney in Lindefey, ubi minime admitti potuit, donec lucis columna per totam noctem super reliquias illas radiare videretur. Post multos autem annos, cum locum illum infestarent barbari Dani, ossa illa apud Gloverniam in Ecclesiam Canonicorum sunt allata per Elfledam Dominam Merciorum.

Will.] Brachium tamen Sancti Oswaldi, nervis, carne, & cute integrum, apud Monasterium de Burgo Sancti Petri, ut fertur, habetur, ab antiqua requietionis sede furtim sublatum; daturque ibidem ostentui scrinium preciosum, sed fides dictorum vacillat, ubi nil visus auditor explorat, hæc quippe non ideo dixerim, quod de integritate Sancti illius sim dubius, sed utrum eo loci contineatur nolo esse assertor præproperus.

Beda] Oswaldo sic occiso successit in Regnum Northymbrorum Oswi frater suus, qui strenue regnavit xxviii annos, sed laboriose, nam in primis vii annis habuit consortem Regni super Deiros Oswinum; de stirpe Edwini, filium Edrici, virum utique præstantem, religiosum, affabilem, humilem, quem tamen fecit Rex Oswi occidi in Domo Comitis Humbaldi, ad quem confugerat, post quem habuit Oswi consortem Regni super Deiros Odilwaldum filium fratris sui Oswaldi.

647. *Beda]* Hoc anno obiit Paulinus, tunc Roffensis, quondam Eborum Archiepiscopus, cui successit Ithamar. Obiit etiam Felix prius Estanglorum Episcopus, pro quo Honorius Cant. ordinavit Thomam Diaconum ejus ad sedem præfatam; Quo tandem defuncto post v Episcopatus sui annum, Bonifacium quendam instituit, qui xvii annis sedem illam tenuit.

650. *Beda]* Circa hoc tempus Estfaxones fidem quam olim abjecerant mediante Oswy Rege Northumbrorum receperunt; Nam Rex eorum Sigebertus baptizatus est à Finano Episcopo Northumbrorum juxta murum illum prolixum, qui quondam Britannos distinxit à Scotis, unde & secum assumpsit Ced Presbyterum de provincia Merciorum, fratrem Ceddæ, ad prædicandum genti suæ Orientali. Qui pacto negotio illo rediit ad Finanum prædictum, à quo ordinatus Episcopus rediit iterum ad prædicandum Orientalibus Anglis, potissime in loco qui Ithaucestre dicitur, quod est juxta ripam Pentæ annis & etiam in villa de Tilleburgh, quod est juxta Thamisim.

Contigit autem semel in partibus illis, ut Ced Episcopus præfatus excommunicaret comitem quendam cum comitantibus, pro eo quod illicito incumberet matrimonio. Contempsit Rex Sigebertus jussu Episcopi, & à Comite illo rogatus, cibum cum illo in domo ejus sumsit, recedenti de prandio Regi Ced Episcopus obviavit, ac cum virga quam manu tenuit, Regem tetigit, sic inquires, quia noluisti ad præceptum meum à domo illius perditæ abstinere, tu in illa domo morieris. Quod & ita contigit. Nam Comes prædictus cum fratre suo germano Regem in domo illa occiderunt, ac postmodum interrogati cur sic fecissent, hoc solum responderunt, quia Rex erat nimis remissus erga inimicos suos, injurias suas facile remittendo.

Beda] Hoc etiam anno Rex Oswi jussit Oswinum Regem Deirorum occidi in domo Comitis Hunbaldi, ad quem Oswinus dimisso exercitu fidenter confugerat, tanquam oportuniora expectans tempora ad pugnandum. De isto Oswino fertur, quod equum suum optimum aliquando donaverat Episcopo Aidano, qui magis pedibus pergere quam equo vehi consueverat, qui tamen equum illum cito postmodum, cum aliud ad manum non haberet, cuidam pauperi Elemosinam petenti donavit, hoc cum Regi
relatum

relatum fuisset plurimum indignatus ait Episcopo Aidano secum ad mensam commessanti; quid fecisti, Domine Præsul, nunquid non viliores equos habuimus, qui ad Elemosinam sufficerent? cui Episcopus; quid loqueris, Domine Rex, num carior nobis filius equæ quam filius Mariæ, continuo Rex procidens ad pedes Episcopi veniam rogavit, promittens fideliter quod nunquam deinceps obloqueretur in hac parte. Dum ergo pacati simul ad mensam considerent Rex & ipse Pontifex, Præsul subito in lacrymas est solutus, cujus rei causa à circumstantibus inquisita, ait Præsul; non multo tempore victurus est apud nos Rex iste, hucusque non vidi Regem humilem, nec digna est gens ista nequam talem Regem diu habere, unde contigit cito post Regem illum, sicut dictum est, occidi, nec supervixit Aidanus Præsul nisi XII solummodo diebus, cujus animam vidit Cuthbertus in Cœlum ab Angelis ferri.

Ræ.] Isto etiam anno obiit Sanctus Birinus, primus Dorcestrensis Episcopus, post XIV^{um}. adventus & Præsulatus sui annum, cujus corpus juxta Historiam Bedæ transtulit Hedda Wentanus Præsul usque Wintoniam. De hoc vide supra libro primo de Pontificibus Westfaxonum.

Beda] Hoc anno Rex Deirorum Odilwaldus filius Oswaldi dedit Ced Episcopo Orientali, ad partes Boreales sæpius venienti, locum in arduis montibus, qui vocatur Lestingai, ad construendum inibi Monasterium; sed Ced præfatus antequam Monasterium fundaret jejunavit cotidie per totam Quadragesimam, excepta Dominica, usque ad vesperam, & tunc quidem modicum panis, unum ovum gallinaceum, cum parvo lacte aqua mixto, sumebat, juxta morem Discipulorum Aidani, à quibus edoctus fuerat; hunc nempe locum frater suus Chimbil post eum rexit, & tempore mortalitatis ibidem sepultus, post quos Cedda locum fovit.

Vitalianus Papa post Eugenium sedit annos XIV. Hic misit Ecclesiis Anglorum Archipræsulem Theodorum Monachum Tharsensem.

653.

Beda] Hoc anno Middelangli, (id est) Mercii, sub Principe suo Weda filio Pendæ, mysterio fidei sunt inbuti. Nam ipse Weda, volente Patre suo, acceperat in conjugem Elstedam filiam Regis Oswi, ea conditione ut Christianus fieret, & eo libentius hoc fecit, quod Alfridus filius Oswi sororem suam Kineburgam desponsaverat; unde & Weda quatuor sacerdotes de terra Northymbrorum, Ced, Adda, Becti, Duina secum duxerat ad prædicandum genti suæ, nec prohibuit Penda Rex quin converterent ad fidem Christianam quicumque vellent. Hoc etiam anno obiit Honorius Archiepiscopus Cantuariæ, cui post annum successit Deusdedit IX annos, quem confirmavit Ithamar Præsul Roffensis.

Will.] Hoc anno Benedictus, cognomento Biscop Abbas, & nutricius Bedæ Presbyteri, ministerque Regis Oswi, domum, cognatos, patriam amore Christi relinquens, anno ætatis XXV. Romam adiit, & doctior inde rediit. Itidem vero usque quinquies Romam visitans, libros, & reliquias Sanctorum ad Monasteria sua, quæ erant in ripa Wiri fluminis, revexit, artem vitriariam primus ad partes suas attulit, duo Monasteria, scilicet Petri & Pauli, super ripam Wiri fluminis in gyrum hinc inde construxit, quibus utrisque jure Abbatis præfuit, egregiumque alumnum Bedam septennem suscipiens, quoad vixit docuit.

Will.] Ejus industriam & patientiam miratur Beda. Industriam quidem, quod tantam copiam librorum is & artificum Angliam advexerat, toto ævo suo pene peregrinans, in quo amor patriæ, & voluptas elegantiae asperos falsebant labores. Patientiam etiam in eo miratur, quod in possessione Cœnobii Sancti Augustini Cantuariæ, ubi per Regem Cantiaë Abbas fuerat præfectus, venienti Adriano libenter cesserit, etiam in sua absentia subintroductum Wiresibus alium Abbatem æquanimiter tulerit, domumque reversus parilem ei honorem communicaverit, quin etiam ipse tandem paralyti percussus etiam tertium Abbatem adjunxerit.

Hoc anno Penda Rex Merciorum occidit Bello Annam Regem Orientalium Anglorum, pro eo quod Regem Kenwalcum foverat contra eum.

Hoc quoque anno Botulphus Abbas construxit Monasterium ad Orientem Lincolnæ, in loco qui dicitur Itanno.

655.

Beda] Hoc anno deceffit Penda Rex Merciorum cum xxx ducibus extinctus, qui venerat ad partes Northymbrorum ut Regem Oswi dederet, sicut fratrem suum Oswaldum aliquando deleverat, neque cohibuit eum respectus affinitatis inter filios & filias contracta, veruntamen Rex Oswi obtulerat Pendæ donaria plurima, ut à finibus suis recederet, quo nolente, ait Oswi, si Paganus nostra donaria nescit recipere, offeramus ei qui novit; Vovit igitur Rex Oswi, quod si victor in bello existeret, filiam suam Elfredam Deo sacraret, insuper & xii possessiones ad construenda Monasteria Deo daret. Commisso igitur prælio in regione Leedis non longe ab Eboraco, juxta flumen Winwed tunc plurimum inundatum, ibi perit Penda cum xxx Ducibus suis, quamvis tricies majorem haberet exercitum. Nam qui gladium evaserant in flumine mergebantur. Tunc Alfridus cum patre fuerat, sed Egfridus obses apud uxorem Pendæ tenebatur.

Odilwald filius Oswaldi tunc cum Penda fuerat, sed seorsum stetit ut eventum videret. Hac victoria peracta, Rex Oswi tradidit filiam suam vix tunc triennem discipulatu. Hildæ Abbatissæ, apud Monasterium suum de Herteseye, quod sonat Insula Cervi, quæ tamen postmodum rexit Monasterium apud Strenishalt, quod sonat sinus farri, quod modo Whiteby dicitur, xxx milliaribus ab Eborum distans, ubi & ipsa Elfreda postmodum præfuit. Dedit etiam tunc Oswi possessiones promissas sex in provincia Deirorum, & sex in provincia Berniciorum, ad construenda Monasteria. Dedit etiam Wedæ generi suo Regnum Australium Merciorum, quod est ut ajunt quinque millium familiarum, discretum fluvio Trenta ab Aquilonalibus Mercii. sed Weda post triennium Regni sui cito perit proditione uxoris suæ. Quo mortuo Mercii rebellantes contra Regem Oswi, erexerunt sibi in Regem Wulferum filium Pendæ, quem occulte servaverant, qui primus omnium Regum Merciorum Christianus factus, Ermenildam filiam Erconberti Regis Cantix in conjugem accepit, ex qua Kenredum & Wereburgam progeniuit. Regem Westsaxonum Kenwalcum apud Ashednum gloriose devicit; Vectam Insulam subjugavit, quam postmodum Regi Estanglorum ut Christianus fieret dedit, cujus & ipse in Baptismo Patrinus extitit; tandem post xvii Regni sui annum apud Litchetfeldiam sepultus est.

660.

Hoc anno Egfridus filius Regis Oswi desponsavit sanctam Etheldredam, quæ tamen prius Todberto Comiti desponsata fuerat, Quæ licet bis desponsata, & ad implexum jugiter fuisset sollicitata, virgo tamen mansit, & ab Egfrido separata ad Elig Monasterium se transtulit, & Abbatissa effecta miraculis coruscavit.

664.

Beda] Ercombertus Rex Cantix obiit, cui successit Egbertus filius suus ix annos. Eo etiam anno obiit Archiepiscopus Deusdedit, unde pari consilio Rex Cantix & Rex Northymbrorum miserunt Wighardum Papæ Vitaliano, ut ordinaretur Archiepiscopus Cantuarix. Quo mox mortalitatis peste per Angliam tunc grassante cum omnibus pene suis comitibus extincto; ordinavit Papa Theodorum Monachum Anglorum Ecclesis præfidendum.

Beda] Eo quoque anno facta est clades mortalitatis per Britanniam, incipiens à partibus Austrinis, sub qua peste contigit quod de Egberto Monacho tunc correpto narratur; Vir quippe iste, cum se sentiret moribundum, tempore matutino clam de Lectulo egressus est, cordeque compuncto Dominum jugiter exoravit, ne morti tunc daretur, priusquam præteritas negligentias plenius diluisset, vovit ad hoc, quod si pestem illam evadere tunc posset, quod peregrinando obiret, quod præter cotidianam

anam & canonicam Psalmodiam, Psalterium cotidie persolveret, si tamen corporis valetudo non obstaret, & quod in omni Ebdomada diem unum cum nocte sua jejunos transfiret. His completis clam in lectulo se recollegit; veruntamen ad aliqualem strepitum, quem recubando concitaverat, expergefactus sodalis ejus sic eum alloquitur; Egberte quid fecisti? sperabam quod scilicet ad requiem pergeremus, tamen quod postulasti concessum est tibi. Unde & mortuo illo sodali, Egbertus præfatus usque in nonagesimum ætatis annum vitam protelavit, ad priora tamen vota hoc addidit, quod tribus anni temporibus; in Adventu, in Quadragesima, & ante Pentecostam, xl diebus continuis in pane & lacte tenui; sublata superficie crassiori, jejunavit.

Beda] Circa hæc tempora defunctis jamdudum Aidano & Finano Northymb. Episcopis, successit Colmannus Scotus per triennium pontificaturus; in cujus diebus venit Agilbertus præsul Westsaxonum ad partes Northymbrorum, ubi & ordinavit Wilfridum tunc Ripensem Abbatem, in Presbyterum, Rege Oswi id rogante. Quo in tempore facta est quæstio magna, & frequens de observatione termini paschalis, quod non ritè tunc à Scotis & Britonibus observabatur, sed ob reverentiam sanctorum Patrum, Columbæ, Aidani, Finani, & aliorum venerabilium Patrum tolerabatur, unde & facta est Synodus in Monasterio Hildæ Abbatissæ apud Strenilhalt sub anno Domini DCLIV, ubi ex una parte convenerunt Colmannus Episcopus, & Hilda Abbatissa, allegantes pro se quod eorum prædecessores venerabiles, patres sancti fuerunt, qui à xvii luna usque vicefimam Pascha celebrarunt, & potissime Johannes beatus Evangelista, qui apud Asiam sic observabat. At contra ex parte altera Agilbertus Episcopus Westsaxonum, Jacobus Presbyter Paulini, quondam Eborum Archiepiscopi, Wilfridus Ripensis Abbas, & Alfridus Oswi Regis filius, una cum uxore Regis, disputante pro eis Wilfrido, qui allegabant pro se morem universalis Ecclesiæ, puta Græciæ, Italiæ, Romæ, Africæ, Galliæ, præferendum fore constitutioni unius orbis anguli, qui nimirum decreta Synodalia non noverat, præsertim cum Johannes Evangelista in primitiva & novella tunc Ecclesia Legis adhuc scita in multis observaret, Judaizante tunc Ecclesia in multis, nec ipso Johanne valente tunc omnia ad plenum abradere, sicut legitur de Paulo apostolo quod Timotheum circumcidit, quod hostias in templo immolavit, quod cum Aquila & Priscilla caput suum totondit Corinthi ad nihil utile, nisi ad scandalum Judæorum devitandum, quin etiam beatus Johannes, juxta Legis ritum, xiv die mensis primi ad vesperam incipiebat Pascha, nil curans an hoc Sabbato an alia feria proveniret. At vero Petrus Apostolus, cui datus est Ecclesiæ primatus, cum potestate ligandi & solvendi, secundum legis traditionem; quartamdecimam lunam primi mensis nascentem in vespere plenam, sicut & Johannes expectavit, & proxima Dominica, quæ illud plenilunium & æquinoctium usque ad lunam vicefimam primam sequebatur, pascha celebravit. Si vero Dominica dies in ipsa xiv luna caderet, illam non observabat, quia illa Dominica tunc foret de præcedente anno, & non de novo incipiente. His auditis Rex Oswi subintulit, ex quo vos asseritis tot & tanta Petro fuisse à Christo collata, tali hostiario contradicere non audeo, ne forsitan cum venero claudat mihi fores Coeli. His dictis assensit multitudo, sed & Ced Orientalis Episcopus tunc præsens deinceps mansit correctus. Colmannus tunc Episcopus Northymbrorum indignanter recessit ad partem Scotorum.

Ran.] Igitur ad terminum festi paschalis infallibiliter reperiendum juxta sententiam Bedæ li. 5. de gestis Anglorum, oportet tria observare & expectare, scilicet æquinoctium vernale, plenilunium perfectum, & diem Dominicum. Nam sicut in principio mundi sol procedens à medio Orientis æquinoctium vernale suo præfixit exortu, deinde sole occiden-

te, luna plena sequuta est, à medio Orientis. Ita omnibus annis sequentibus, idem primus mensis lunæ oportet servari, ut non ante æquinoctium, sed vel in ipso æquinoctii die, sicut in principio mundi factum est, vel æquinoctio transceso plenilunium habere debeat. Quæ igitur luna ante æquinoctium plena fuerit, puta XIV, XV, XVI, vel deinceps existens, hæc ad ultimum præcedentis anni mensẽ pertinet. Idcirco ad Pascha celebrandum habilis non est. Quæ vero luna in ipso æquinoctio vel post plena est, in illa tanquam in tertia hebdomada primi mensis lunaris à vespera quartadecimæ diei, usque ad vesperam vicesimæ primæ diei procurrente, ubi Dominica dies primum occurrerit, Pascha celebrandum est. Error tamen quem in nostro Calendario usuali ad hæc tolerat Ecclesia, tantummodo inolevit, quod solstitia & æquinoctia & ingressus solis in signa jam circa annum Gratia M. CCC. XX. per XII dies in Calendario retrocesserunt. Et ex hoc proveniet, quod nisi Calendarium nostrum usuale per subtractionem dierum Bisextilium ad tempus aut alio modo corrigatur, si tempus gratia usque ad XVI millia annorum procurrerit Pascha Calendarii nostri eveniet circa brevissimum diem anni. Et si sexta seculi ætas ad duplum prædicti numeri se protenderit, dies natalis sancti Johannis Baptistæ erit anni brevissima, & dies natalis Domini longissima, cujus erroris ratio in Almagesto Ptolomæi declaratur.

Will.] Colmanno igitur Northymbrorum Episcopo de erroneo Paschate per Wilfridum convicto, & ad Scotos ut prædictum est reverso indignanter, idem Wilfridus, procurante Alfrido Regis filio, ad Archiepiscopatum Eborum electus est, deinde ad Gallias consecrandus transmissus est. Nam Archiepiscopus Cantuariæ, qui eum consecrare debuerat, Deusdedit jam obierat. Sub illis diebus Rex Westfaxonum Kenwalcus suam provinciam in duas sedes divisit, unde offensus Agilbertus indignanter ad Gallias, unde erat oriundus reversus est &c. prout supra dictum est eodem li. c. 15.

Wilfrido igitur, ut prædictum est, ad Eboracensem Ecclesiam electo, & ultra mare apud Agilbertum pro confirmatione sua moras neccente, Oswius Rex præventus consilio quartadecimanorum, id est, illorum qui observabant Pascha, in XIV luna, Ceddam Abbatem de Lestingai contra regulas canonicas sedi Eboracensi intrusit.

Beda] Unde & ipsum Ceddam, ut Præsul confirmaretur, Cantiam misit; verum quia Archiepiscopus Deusdedit jam obierat, Cedita divertit ad Episcopum Westfaxonum Winam, ut ab eo ordinaretur, assumptis secum in societatem ordinationis duobus de gente Britonum Episcopis.

Rediens igitur Wilfridus de Galliis, cum videret Ceddam loco sui introductum, moratus est per triennium in Cantia, usque ad adventum Theodori, ubi Ordines celebravit; Ecclesias consecravit; Puttam in arte canendi peritum in sedem Roffensem instituit. Hoc quoque anno Benedictus Biscep secundo Romam adiit. Inde redeundo apud Lirinense Monasterium attonsus biennio militavit. Inde tertio Romam veniens, cum Theodoro Episcopo & Adriano Abbate, jubente Papa Vitaliano, Angliam rediit.

666. Cissa regulus pater Inæ Regis construxit Monasterium apud Abendon.

669. *Beda*] Hoc anno Theodorus Archiepiscopus Cantiam venit VI°. Kalend. Junii, secundo consecrationis suæ anno, ubi per XXI^m. annos menses quatuor pontificavit. Hunc virum Monachum Tharso Ciliciæ natum, seculari & divina literatura Græce & Latine instructum, annos ætatis LXVI habentem, misit Papa Vitalianus Anglis Episcopum, associans ei cooperatorem Adrianum Abbatem, ne forsitan quicquam fidei contrarium more Græcorum in Ecclesiam Anglorum introduceret. Qui mox ut venit totam Insulam peragravit, ordinem recte vivendi instituit, modum rite Pascha celebrandi tradidit, artem modulandi & calculandi in Astronomia sub utraque lingua Græca & Latina, juvante Adriano, suis Discipulis infudit,

Episcopos

Episcopus per loca ordinavit, non rite ordinatos aut amovit, aut cursum rite consecravit.

Ra.] Inter quos Ceddam Episcopum ad Eboracum sedem non rite consecratum, sed defectum suum humiliter recognoscentem ab Eboraco amovit, Wilfridum restituens, ipsumque Ceddam denuo confirmatum Episcopum Merciorum petente Rege Wulfero ordinavit præcipiens ut equo de cætero veheretur.

Beda] Erat tunc temporis magna cura doctoribus Deo servire, non seculo, cordi, non ventri. Quapropter religionis habitus in magna erat veneratione, ita ut Clericus vel Monachus libenter fulciperetur, & ab illis itinerantibus benedictio posceretur, nec eis alia adeundi vicis causa fuit, quam prædicandi, baptizandi, & animas curandi gratia, nec aliquas possessiones ad construenda Monasteria nisi à potestatibus oblatas quasi coacti susciperent.

Beda] Hoc etiam anno Oswi Rex Northymb. obiit, cui successit Egfridus filius suus, qui regnavit annos xv.

Hic duxerat in uxorem Etheldredam relictam Tondberti principis Australium Girwiorum, quam cum per XII annos consortem habens, nec precè nec precio ad concubitum flectere posset, à Rege licentiata facta est Sanctimonialis apud Coludi sub Aebba Regis Egfridi amita, sed postmodum apud Hely facta est Abbatissa, ubi semel per diem manducans, nunquam lineis usa, post synaxim usque ad diem vigilans, post VII^m. annum suæ præfidentiae moriens, XVI annis jacuit incorrupta.

Beda] Hoc anno facta est Synodus Episcoporum sub Theodoro apud Tetford, in qua statutum est, primo, de recta Paschæ observatione: secundo, ut nullus Episcopus alienam parochiam invadat. Tertio, ut Episcopi Monasteria non inquietent. Quarto, ut Clerici & Monachi passim non migrent absque licentia Superiorum. Quinto ut saltem semel in anno Synodus congregetur in provincia.

Hoc anno strages avium adinvicem confligentium facta est magna.

Mar.] Hoc etiam anno Agilbertus Westsaxonum Episcopus indignanter recessit ad partes Galliarum, pro eo quod Kenwalcus Rex suam diocesim in duas divideret. Cui subrogatus est Leutherius nepos ejus VII annorum, Rege id volente, & Theodoro Archiepiscopo id confirmante.

671.

Egbertus Rex Cantiarum obiit, cui successit Lotharius frater suus annos XI.

672.

Kenwalcus Rex Westsaxonum obiit xxx^o. Regni sui anno, cujus uxor Sexburga post eum regnavit uno anno, sed secundum Bedam subreguli inter se Regnum per X annos diviserunt.

Beda] Hoc anno Sanctus Cedda Episcopus obiit apud Lichfeld tertio Episcopatus sui anno, cujus loco substituit Theodorus Winfridum Diaconum Cedda, quem non multo post ob meritum cujusdam inobedientiae deposuit, & Sexwulfum Abbatem de Medehamstude substituit.

Ra.] Medehamstude dicitur hodie Burgum Sancti Petri, quod quondam erat in regione Girwiorum. Winfridus vero sic depositus IV°. consecrationis suæ anno accessit ad Monasterium de Barwe, ubi sanctè quievit.

Beda] Sanctus Erkenwoldus, post mortem Winæ III^{us}. Londonii Episcopus, construxit duo Monasteria, unum sibi in Southreia apud Insulam Ceoroti, quod nunc Certeseia dicitur, XV milliaribus à Londonio ad Occidentem distans, & alterum sorori suæ Ethelburgæ ad Orientem Londonii in provincia Estsaxonum, quod dicitur Berkinges, ubi ipsa in magna sanctitate præfulsit Abbatissa, ad quam Sanctus Adelinus scripsit librum de virginitate.

674.

Will.] Creditur quod hujus Sanctæ virginis orationibus locus ille nunquam destructus sit, sed aliud Monasterium de Certeseia per Danos destructum est, quod postmodum reparavit Rex Edgarus.

Hoc

Hoc anno Eskwinus cœpit regnare super Westfaxonos, & regnavit III annos, & pugnavit contra Regem Merciorum Wulferum apud Widan-hæf.

Quò etiam anno Wulferus Rex Merciorum obiit. Cui successit Etheldredus frater suus, regnans xxx annos. Nam Kinredus filius Wulferi præ immaturâ ætate regnare non poterat. Uxor autem Wulferi Ermenilda, mortuo marito cum filia sua Wereburga, apud Hely est attonsa, sub Sancta Etheldreda Abbatisa. Hanc autem Wereburgam Sanctimoniam præfecit patruus suus Rex Etheldredus quibusdam virginum Monasteriis, scilicet apud Trikingham, Wedimam, Hamburgham; sed apud primam obiit, apud tertiam ut ipsa vivens jusserat sepulta fuit, ubi per ccc^{us}. ferme annos, usque scilicet adventum Dacorum incorrupta jacuit. Denuo hyemantibus Danis apud Rependon, fugatoque Rege Merciorum Burdredo, Ham-burgenses cives sibi timentes, cum feretro corpus beatæ virginis continente, tunc primum in pulverem resolutæ, ad Legecestriam, quæ nunc Cestria dicitur, tanquam ad locum tutissimum contra stragem barbaricam confugerunt; in qua urbe à tempore Adelstani Regis usque adventum Norman-norum Canonici Seculares, collatis vicissim possessionibus, ac deinde Mo-nachi Regulares ad virginis laudes militarunt.

Igitur Regi Wulfero tres fuerunt germani ut prædictum est, Weda, Etheldredus & Merwaldus, qui Occidentalibus Merciiis præfuit; cui Regina sua Ermenberga, filia Regis Cantix Ermenredi, peperit tres filias Sanctas, Milburgam, Mildridam, Milguidam; & unum filium Merefim nomine; magnæ sanctitatis puerum.

Will.] Habuit etiam Wulferus duas sorores sanctas Kinedridam, & Kineswidam Deo dicatas, quæ ambæ sepultæ sunt apud Medehamstude, quod modo Burgum dicitur, ubi postmodum Sanctus Ethelwaldus construxit Monasterium; Kineswida quidem ita Regem Offam converterat, ut, postquam ejus nuptias spreverat, Romam cum Kenredo & Egwino Wictiorum Episcopo profectus, Monachum induerit.

676. *Beda]* Quo anno Etheldredus Rex Merciorum vastavit Cantiam, & Putta Rossensis Episcopus recessit ad Sexwulfum, à quo accepit Herefordensem Ecclesiam, ubi plus indulgit Ecclesiasticis modulationibus, quam proprio Episcopatu reparando. Quo etiam anno Benedictus Biscop assumpto secum Colfrido Monacho, iv^o. Romam pergens Johannem Archicantorem secum adduxit.

677. *Beda]* Hoc anno conferto gravi prælio inter Regem Northymb. Egfridum & Regem Merciorum Etheldredum juxta fluvium Trentæ, occisus est frater Regis Egfridi Elfwinus nomine, utriusque Regno amabilis; pro cuius morte nonnulla pecuniâ datâ ad instantiam Theodori Archiepiscopi facta est concordia; in qua pugna quidam miles Egfridi graviter vulneratus, dum assurgere vellet, captus est ab hominibus Etheldredi, qui quoties apud hostes, aut apud Frisonem cui vendebatur, vincularetur, soluta sunt vincula ejus ea hora qua frater suus sacerdos pro eo tanquam pro defuncto celebraret, quousque ipse redemptione soluta ad fratrem suum rediret.

Hoc anno apparuit stella Cometa per tres menses tempore Autumnali. Quo in tempore Rex Egfridus ad instigationem uxoris suæ expulit Wilfridum de Episcopatu Northymbrorum.

Will.] Cooperante ad hoc Theodoro Archiepiscopo, qui voluntati Regis favens, pulso Wilfrido instituit Bosan apud Eboracum, Eatam apud Lindisfarum Ecclesiam, Tunbertum ad Hagustaldenseni, Trunwinum ad terram Pictorum apud Candidam casam.

Mar.] Eadhedum vero de Lindesey nuper reversum, eo quod Etheldredus Rex Merciorum provinciam illam contra Regem Egfridum recuperaverat, ad Ripensem Ecclesiam posuit.

Will.] Ubi videri & doleri potest humana miseria, quod quantalibet sanctitate quis polleat, non tamen ad plenum mores exuat pervicaces; siquidem Theodorus Wilfridum injuste, quantum nostra habet conjectura, ejecit.

Beda] Wilfridus igitur sic expulsus, Romam pro causa sua tendit, sed itinerando ventis interpellentibus Frisiam pulsus est, ubi multam plebem primus omnium convertit, quod & Willebrordus postmodum implevit. Tandem Romam veniens, coram Agathone Papa auditus & approbatus est, & in Synodo cxxv Episcoporum ibidem congregata contra errorem illorum, qui unam in Christo naturam & voluntatem dogmatizabant, disputavit.

Will.] Causamque suam ita modeste promovit, ut nec Theodorum ab Apostolica sede directum accusationibus urgeret, nec tamen innocentiam propriam fluctuare permetteret. Dixerat enim Domino Papæ, quid est, Domine, quod Theodorus in mea sede, me superstite, tres sua auctoritate, me non assentiente, Episcopos ordinaverit? quem, quia ab hac sede directus, accusare superfedeo, sed quamvis ibidem Wilfridus approbatus fuerit, rem tamen non obtinuit, obstitente Regis protervia, & Theodori conniventia.

Beda] Propterea Wilfridus ad Australes Saxones divertit, ubi apud Seliseye, quod interpretatur, Insula Vituli Marini, Monasterium construxit; per v annos usque ad mortem Egfridi prædicavit; populum convertit: tum, quia per tres annos ante ejus adventum ibidem non pluerat, prima die Baptismi sui imber cecidit, terra viruit, homines patriæ collectis retibus Anguillaribus piscari docuit.

Oswinus Rex Westsaxonum obiit, cui successit Kentwinus, qui regnavit ix annos. Quo anno defuncto Leutherio Episcopo illius provinciæ, Theodorus ordinavit Heddum, qui sedit apud Wentam xxx annos.

Beda puer nascitur.

Beda] Sancta Etheldreda Heliensis Abbatissa obiit, cui successit in regimine soror sua Sexburga, Regis Cantuariæ Ercomberti quondam Relicta.

678.

Beda] Hoc anno obiit Hilda Abbatissa de Whitby, sexennali languore decocta, xv Kalend. Decembres, anno ætatis lx, neptis Edwini Regis, mulier quidem sancta, prudens, literata, de cujus Monasterio quinque Episcopi exierunt, scilicet Bosa, Eata, Offor, Johannes, Wilfridus; in cujus Monasterio fuit frater quidam nomine Cedmon, divinitus edoctus in lingua patria facere carmina compunctiva, cui nullus alius in hujusmodi potuit æquiparari. Nec ipsemet in alia materia quam ædificatoria quicquam agere scivit; quod illi sic donatum est, dum scilicet verecundatus exisset de convivio, eo quod ad citharam rogatus canere nesciret, tristis valde exiens obdormivit, cui astitit quidam in somnis, monens ut cantaret, & ille, nescio, & ideo fugi, tamen alius, Canta de cætero confidenter de rerum principio, à quo tempore frater ille evigilans fecit miræ poemata quasi per omnes sacræ Scripturæ Historias.

679.

Henr.] Theodorus Archiepiscopus coegit consilium Episcoporum & aliorum Doctorum apud Hatfeld, ut sciret cujus singuli forent fidei, sicut ei Papa Agatho mandaverat per Johannem Archicantorem suum, qui cum Benedicto Biscop nuper de Roma venerat, & huic Synodo interfuerat. Quo tempore provincia Merciorum, quam solus Sexwulfus tunc regebat, divisa est in quinque parochias, una apud Legecestriam, alia apud Wigorniam, tertia apud Lichfeld, quarta in Lindeseia apud Sideneiam, quinta apud Dorcestriam. Sed Putta mansit apud Hereford, quondam institutus per Sexwulfum,

Ofricus subregulus Merciorum construxit Monasterium de Glovernia. Cui præfecit sororem suam Kineburgam. Kentwinus Rex fugavit Brito-

681.

nes Occidentales in ore Gladii usque ad mare; & Benedictus Biscop construxit Monasterium sancti Pauli apud Girnum in ripa Wiri fluminis, qui nuper, in alia ripa ejusdem fluminis, aliud Monasterium sancti Petri, suffragante Rege Egfrido, construxerat, cui præfecit Colfridum.

684. Hoc anno Beda puer septennis traditus est Benedicto Biscop informandus. At ille quinto Romam adiens commisit Bedam Colfrido.

Beda] Hoc anno congregata est Synodus sub Rege Egfrido, assistente Theodoro, juxta flumen Alne, in loco qui dicitur Twiford, ubi Timdberto de Episcopatu Hagustaldensi deposito, Cuthbertus subrogatus est. Verum, quia ipse plus dilexit Ecclesiam Lindisfarnum, ad ipsam quoque transiit, Eata ad Hagustaldensem substituto.

Beda] Iste Cuthbertus primo apud Mailrosense Monasterium Monachus effectus, & tandem præpositus constitutus; postremo in Insula Farne anachoritice vixit, ubi frequenter, sub tres mortalitatis idolatras, frequentantes phylacteria & incantationes ad fidei rectitudinem convertebat.

Beda] Hoc etiam anno Egfridus Rex misere vastavit gentem Scotiæ, genti Anglorum semper amicissimam, at ipsi divino invocato auxilio, sequenti anno callide fugam simulantes, ipsum Egfridum amicorum precibus & dissuasionibus nullatenus acquiescentem, cum magna exercitus sui parte inter angustias montium attractum extinxerunt. Ex quo tempore spes & virtus Anglorum cœpit defluere. Nam & Picti & Scoti, ac nonnulla pars Britonum terras suas cum libertate receperunt.

685. *Beda*] Cedwalla strenuus juvenis de regio genere Gewisseorum, post Kentwinum mortuum, regnavit super Westsaxones, qui fuit filius Kenbrichti, filii Ceaddæ, filii Cuthæ, fratris Ceaulini, filii Kenrici, filii Cerdici; qui statim Athelwoldum Regem Southsaxonum interfecit, provinciam ejus captivavit, Cantiam vastavit, insulam Vectam cepit, cujus quartam partem, quæ est CCC^{rum}. familiarum, Sancto Wilfrido pro Dei amore dedit.

Hoc Anno apud Northymb. post Egfridum extinctum; successit Alfridus frater suus Nothus, qui regnavit XVIII annis.

686. *Beda*] Lotharius Rex Cantuariæ moritur ex vulnere quod receperat in pugna Australium Saxonum contra Cedwallam; post quem Edricus filius Egberti ejus interfector regnavit uno anno & dimidio; post quem Regnum illud sub incertis Regibus aliquamdiu vacillavit. Donec Whitred legitimus filius Egberti confortatus, in Regnum succederet.

Pluvia sanguinea descendit in Britannia.

687. Mull frater Regis Cedwallæ cum XII militibus in Cantia interemptus est, & combustus, unde commotus Cedwalla, iterum vastavit Cantiam, & Sanctus Wilfridus, juvante Rege Alfrido, sedem Hagustaldensem recepit. Nam Sanctus Johannes Beverlacensis defuncto nuper Bosa ad Eboracum transferat.

688. Sanctus Cuthbertus obiit apud Insulam Farne, quam semper dilexerat, cujus tamen corpus ad Insulam Lindisfarnum delatum est, ejusque Episcopatum rexit Wilfridus anno uno.

689. Hoc anno Cedwalla Rex Occidentalium Saxonum, cum genti suæ tribus annis strenue præfuisset, relicto Imperio Romam venit peregrinus, ubi à Sergio Papa baptizatus, & Petrus vocatus, in albis adhuc positus languore correptus, non plene xxx annorum existens, obiit XII Kalendarum Maii, sepultusque in Ecclesia Petri, famoso Epitaphio meruit insigniri, unde versus,

*Culmen, opes, sobolem, pollentia Regna, triumphos,
Exuvias, Proceres, mœnia, Castra, lares.
Quæque patrum virtus, & quæ congesserat ipse
Cedwal Armipotens liquit amore Dei.*

Girald.] Hic notandum est quod istum Cedwalladrum ultimum Regem Britonum Historia Romanorum, & Longobardorum, & Bedæ, vocat Cedwallam, sed corrupte, cum sint Britannicæ Linguæ ignari, unde & ultimum versum in Epitaphio prædicto alicubi reperitur sic correctum.

Rex Cedwaladrus liquit amore Dei.

Quod autem dicitur baptizatus à Sergio intelligendum est confirmatus per Sacri Chrismatism inunctionem. Et tunc fuit proprium nomen ejus mutatum, sicut contingit in confirmationibus parvulorum. Et cum esset Rex Britonum, tamen dictus est Rex Occidentalium Saxonum, quia & illis similiter principabatur, cum sint contigni Walensibus; sed etiam opinionem Walensium, qua dicunt se denuo Reges rehabere, cum ossa Cedwalladri à Roma fuerint reportata, fabulosam reputo, sicut & Historiam Gaufridi in fine.

Cedwallæ successit Ine de stirpe Regia, filius Kenredi, filii Ceolwold, filii Cuthæ, filii Cuthwin, filii Ceaulini &c. & regnavit xxxvii annis. At tunc & ipse Romam petiit, pontificante Gregorio, quod & multi tunc fecerunt. Quo etiam anno Benedictus Biscop obiit pridie Idus Januarii, cui successit in regimine utriusque Monasterii sui in ripa Wiri fluminis Colfridus.

Obiit autem & Theodorus Archiepiscopus anno ætatis lxxxviii°. Episcopatus vero xxii; cui successit Brithwoldus Abbas, usque ad hoc tempus fuerant Romani Archiepiscopi, sed ex tunc Angli.

Sanctus Wilfridus denuo accusatus ab Alfrido Rege coram multis Episcopis ab Episcopatu pulsus est. Inde Romam appellans, ita coram Johanne Papa causam suam defendit, ut Literas Apostolicas de sua restitutione regibus Anglorum afferret. Juvit autem multum causam suam lectio Synodi tunc recitata, cui ipse Wilfridus tempore Agathonis Papæ interfuerat, sed lectis suis literis Alfrido Regi directis, eum adhuc recipere noluit. Inde ad Regem Merciorum Ethelredum divertens recepit ab ipso Episcopatum Legecestrensiem apud Mercios, quoad usque Alfridus obdormiret.

Beda] Circa hos dies Egbertus, sacerdos & Monachus, qui dudum tempore mortalitatis precibus & votis mortem evaserat, cum jam circumnavigata Britannia Germanicam gentem convertere disposuisset, superna illi Oracula & opera restiterunt. Nam navis, quam ad illud iter præparaverat, subita tempestate quassata est. At tunc quidam de fratribus suis per visum monitus dixit Egberto quod, vellet, nollet, oporteret eum ad Monasteria Sancti Columbæ redire, eo quod aratra illorum non recte incederent. Unde & ipse misit Willebrordum cum xii Comitibus ad partes Germaniæ, qui ope Ducis Francorum Pipini senioris, qui citeriorem Frisiam nuper subjugaverat, multos ad fidem convertit, & tandem auctoritate Sergii Papæ roboratus, Trajectensi Ecclesiæ Episcopus est destinatus, quam xl ferme annis nobiliter rexit, & post ibidem sepultus est.

Defuncto Offoro Wictiorum Episcopo successit Sanctus Egwinus, qui cito post, annuente Rege Ethelredo, Monasterium de Evesham construxit.

Eo quoque anno Cantuarienses pace facta cum Ine Rege Westsaxonum tria millia librarum pro morte Mul fratris Cedwall dederunt.

Beda] Unde rogatu Ducis Pipini Sanctus Willebrordus genere Anglus à Sergio Papa genti Frisonum est Archipræsul destinatus.

Northimbrenses occiderunt Ostridam uxorem Ethelredi Regis Merciorum, quæ fuit filia Oswi.

Will.] Hoc anno Guthlacus Confessor, anno ætatis xxiv°. pompis abrenuncians sæcularibus & armis, Monasterium Repondonii adiit, ibique sub Abbatissa Alfrida tonsuram & habitum recepit clericalem, deinde iii°. post hoc anno ad Insulam de Croulond transiit, ubi anachoritice cœpit vivere,

miraculis coruscavit, potestatem magnam super immundos spiritus accepit, adeo quod, sicut vulgus tradit, eos ædificia construere cogeret, & quendam talem spiritum in olla bulliente includeret, ad cuius corpus ædificatur Monasterium, inter tot bellorum turbines, inter tot temporum volubilitates, nusquam deletum. Ibi quiescit Neotus Confessor, beati quondam Erkenwoldi Discipulus, & quamvis locus ipse de Croulond non possit nisi navigio adiri, nunquam tamen pene loco desunt hospites.

697. *Beda*] Hoc quoque anno contigit in Britannia id memorabile ad excitationem viventium de statu animæ, quod quidem Brichtwoldus nomine aliquamdiu mortuus ad vitam surgens multis narravit, unde & statim substantiam suam in tres partes divisit, quarum primam substantiam uxori, secundam liberis suis, tertiam sibi reservavit, quam & pauperibus mox distribuens in Monasterio Mailrosensè finivit.

Hoc etiam anno Beda Monachus gradum Diaconatus à beato Johanne Eborum Episcopo suscepit, & cito post vitam Sancti Cuthberti Oratione Rethorica, & dulcedine metrica extulit.

700. *Beda*] Circa hæc tempora venit Britanniam Arnulphus quidam Galliarum Episcopus, qui locorum sacrorum gratia Jerusalem venerat, & lustrata tota terra promissionis, Damascum, Constantinopolim, Alexandriam; multasque maris Insulas adierat, patriamque navigio revertens, vi tempestatis ad Occidentalia Britanniae litora appulsus est, ubi Christi famulum Adamnanum Abbatem Hienfis Insulae docuit de mirabilibus sacrorum locorum, & ipse mox audita in librum redegit, quem Regi Alfrido legendum transmisit.

Ra.] Ex eo libro videtur Beda sumfisse, quod postea de locis sacris tradidit tam patenter.

703. Quo tempore Etheldredus Rex Merciorum relicto Regno temporali apud Bardeney est attonsus, cui successit filius fratris sui Wulferi v ann.

704. Quo tempore obiit Hedda Wentanus Præsul, post quem Parochia illa divisa est in duas. Nam Brichtelinus Archipræsul posuit Danielem apud Wentam, & Sanctum Adelinum Abbatem de Maltebi, id est, Malmesbury, posuit apud Shirburn. ●

Will.] Eo quoque anno obiit Sexwulfus Merciorum Episcopus, post quem Hedda tenuit Lichfeld, Wilfridus Legecestriam: sed post biennium, mortuo Alfrido Northymbrorum Rege, rediit Wilfridus ad sedem suam Hagustaldensem, per quatuor annos pontificaturus. Et tunc Hedda tenuit ambas Dioeceses, viz. Lichfeld & Legecestre.

705. Hoc anno obiit Rex Alfridus apud Driffeld, cui successit Ofredus filius suus, puer octo annorum, qui regnavit xi annis.

706. Constantinus primus Papa, Reges Britannorum Kenredum & Offam Monachos totondit.

Venerabilis Beda xxx^o. ætatis anno gradum Presbyteratus à Sancto Johanne Eborum suscepit, à quo tempore cœpit scribere libros, commentarios, & expositorios, usque ad xxix^m. post hunc annum. Inter quos Historia Anglorum quasi ultima fuit.

708. *Beda*] Kenredus Rex Merciorum, relicto Regno suo Colredo, filio patris sui Ethelredi, Romam ivit una cum Offa filio Regis Estfaxonum, & Egwino Episcopo Wictiorum, ubi Monachus attonsus obiit. Egwino vero de Roma epistolam privilegii ad munimen Monasterii sui de Evesham domi secum ferente.

Colredus filius Ethelredi successit Kenredo, & regnavit ix annis. Hic transtulit primo de sub terra apud Hamburgum corpus Sanctæ Wereburgæ virginis, quod ix annis jacuerat incorruptum, & c diu duravit, usque ad adventum Danorum.

709. *Beda*] Sanctus Aldelmus Shirburnensis Præsul obiit, quem sepelivit Egwinus. Hic, Regis Ine nepos ex fratre Kenten, fuit vocatus Aldelinus, quia

Quia senex Almus vel vetus Galea, literis Græcis & Latinis optime instructus, Musicæ artis instrumenta, quæ vel fidibus, vel aliis generibus excercentur, habitu & usu tenuit. Monachus quidem primum, deinde Sacerdos & Abbas in Meldunensi Cœnobio, id est, Malnesburiensi effectus hoc sibi indixit Martyrium, ut quando carnis sentiret incentiva, virginem pulchram in suo stratu tam diu secum retineret, quousque Psalterium ex ordine diceret. In septimana Sabbati, accurrentibus ad urbem mercatoribus, instanter fundebat verbum Dei. Ejus tandem fama incitatus Sergius Papa Sanctus, Apostolicus, eum ad se ascivit literis & epistolis. Qui Romanam, quam diu videre concupierat, tandem cum vestibus sacerdotalibus, quas secum semper detulit, aliquando adiens in Laternensi Ecclesia coram Papa celebravit; ubi, dum die quadam post Missam ministris suis retro se casulam suam porrigere crederet, affuit statim bajulus solaris radius, ubi alius defuit carnalis famulus, & diu portavit infulam, quæ adhuc decorat Meldunensem Ecclesiam. Quo in tempore, infamato viro Apostolico de procreatione cujusdam spurix proles, adiurat Aldelmus ix dierum puerum, ad baptizandum sibi oblatum, ut si Sergius Papa eum genuerit, ibi recognoscat, respondit infans Papam immunem fore. Tandem cum multis privilegiis domum rediens, scripsit egregios libellos, viz. de virginitate, de termino Paschali, de Veteris ac Novi Testamenti floribus, de charitate, de insensibilium rerum natura, de regulis pedum metricorum, de methaplasmo, de metrico dialogo.

Mansit autem Abbas in Meldunensi Cœnobio xl annis, postmodum per quatuor annos stetit Episcopus, quo in tempore alium Abbatem nequaquam sibi erexerant fratres sui, sed ipsum mortuum sepelivit superveniens Præsul Egwinus, divino ut creditur admonitus oraculo, cujus locum & thecam multum coluit postmodum & ornavit beatus Præsul Dunstanus, conferens organa & tintinnabula, reliquias, & ornamenta, quæ ne de loco perperam tollerentur, adiecit Anathema, sic inscribens; Organa do Sancto Dunstanus Præsul Aldelmo, perdat hic æternum, qui vult hæc tollere Regnum. Item in Hydria aquatica sic, Hydriolam hanc fundi, Dunstan mandaverat Archipræsul, ut in Templo Sancto serviret Aldelmo. Item in campanula refectorii sic inscripsit: Elysiam cœli nunquam conscendat ad aulam, qui furat hanc nolam Aldelmi sede beati.

Circa hunc annum obiit Sanctus Wilfridus, in cujus tumulo tales versus sunt inscripti.

*Wilfridus Sanctus meritis & nomine dignus
Mactatus multis per sæcula longa periculis.
Quindecies ternas postquam egit Episcopus annos
Transit & gaudens cœlestia Regna petivit.*

Beda] Hic puer acris ingenii xiv. ætatis anno Monasterium Lindisfar-nense petiit, ubi post nonnulla Regularis & Ecclesiasticæ Doctrinæ rudimenta comprehensa, cum deprehenderet quædam non recte à Scotis observari, Romam tetendit, ut perfectius doceretur. Ibi nempe didicit à Bonifacio Archidiacono quatuor Evangelia, compotum Paschæ, & alia usui Ecclesiæ necessaria. In redeundo mansit cum Alfino Lugdunensi Episcopo per tres annos, donec per Batildem Reginam necaretur. Inde Britanniam rediens, terram ad construendum Monasterium in Ripun à Rege Oswi recepit, ubi & Sacerdos ab Agilberto ordinatus est, post hoc finita controversia de Paschali termino, Eboracensis Episcopus electus est &c. ut supra. Ei tamen defuncto successit Acca Presbyter suus apud Hagustaldensem Ecclesiam.

Beda] Hoc anno obiit Adrianus Sancti Petri Abbas & cooperatores Theodori Archiepiscopi, cujus discipulus & successor fuit Albinus, de quo infra scribitur.

Eo quoque tempore Naitanus Rex Pictorum, misit legationem ad Colfridum Abbatem Monasterii Girwienſis, ut inſtrueretur de vera Paſchæ obſervatione, & de modo Eccleſiaſtica tonſuræ, qui reſcripſit inter cætera, quod in obſervatione Paſchæ tres regulæ ſunt obſervandæ, è quibus duæ in Lege Moyſi, tertia de Evangelio per inſtitutionem Apoſtolicam continentur, viz. ut primo menſe anni, & tertia ejuſdem menſis hebdomada, id eſt, à xv^a. die uſque ad xxⁱ^{um}. fieri debeat Paſcha, & etiam quod in ipſa tertia hebdomada dies Dominica debeat expectari, ita computando, quod non xiv dies, ſed veſpera ejus, id eſt, xiv^a. luna, quæ eſt initium tertiæ hebdomadæ, & nox xv^a. lunæ debeat expectari ſecundum 1^d. Numerorum, Profecti igitur de Ramelle xv^a. die primi menſis, altera die fecerunt phaſe Domino. Et ita protendi debet uſque ad veſperam xxi diei. Quod ſi poſſet fieri ut ſemper in xv die primi menſis dies Dominica occurreret, uno ſemper eodemque tempore cum antiquo populo Dei, licet diverſo ſacrorum genere, Paſcha poſſemus celebrare. Per æquinoctium autem vernale inveniri poſſet, quis menſis anni primus vel ultimus fuerit; ſolet autem æquinoctium vernale ſecundum Orientales, & ſecundum Ægyptios xii Kalendarum Aprilis provenire, quod & nos horologica inſpectione probavimus. Quæcunque igitur luna ſive xiv ſive xv ante æquinoctium plena eſt, ad præcedentis anni noviſſimum pertinet menſem. Ideoque Paſchate celebrando habilis non eſt. Quæ vero in ipſo æquinoctio, vel poſt æquinoctium, ſuum habet plenilunium, quemadmodum in principio mundi factum eſt, in ea luna, ubi Dominica dies primo occurrerit, Paſcha celebrandum eſt.

Num.
33. 3.

714.

Quo anno Sanctus Guthlacus Anachorita apud Crouland obiit. Et Ine Rex Weſtſaxonum, & Colredus Rex Merciorum, pugnaverunt apud Wodenſburgh, ita acriter, & utrique infeliciter, ut neſciretur cui clades deteſtabilior provenerit.

715.

Hoc anno Rex Etheldredus, poſtquam xxx annis ſuper Mercios regnaſſet, & xiii annos apud Bardeney Monachus fuiſſet, obiit. Et Colredus filius ejus Rex Merciorum obiit, & apud Lichfeld ſepelitur: poſt quem Ethelbaldus conſobrinus ſuus, id eſt, pronepos Pendæ, ex parte fratris Alivii ſucceſſit, ac ſicut Guthlacus conſeſſor prædixerat, xl annis regnavit. Hic nempe xviii^o. anno Regni ſui villam de Somertonâ obſedit & ſubjugavit. Northimbriam deprædavit, Walenſes devicit: ſed anno Regni ſui xxxvii^o. devictus eſt à Cuthredo Rege Weſtſaxonum, & ultimo anno Regni ſui occiſus eſt à gente propria apud Secandon. Iſte aliquando per Cartam ſuam fecit Eccleſias & Monasteria Regni ſui libera à publicis vectigalibus & operibus, præter conſtructiones arcium & pontium, quæ nulli relaxari poterunt.

Vir quoque Domini Egbertus de gente Anglorum Sacerdos & Monachus, qui dudum cladem mortalitatis, ſicut præactum eſt, precibus ſuis evaſerat, plures Scotiæ gentis provincias, & præſertim Hienſes Monachos ad veram Paſchæ obſervantiam, & ad Eccleſiaſticam tonſuram pia devotione convertit. Quo etiam anno, teſte Beda, multi Anglorum Romam pergere petierunt. Inter quos Venerabilis Colfridus Abbas Girwienſis apud Lingonas Burgundiæ obiit, anno ætatis lxxiv^o. qui inter alia donaria Eccleſiæ beati Petri, cui præſuit, miſit pandecten de translatione Sancti Ieronimi ex Hebræo in Latinam linguam verſum.

716.

Will.] Hoc anno obiit Sanctus Egwinus tertius Wiſtiorum Epicoſopus, qui aliquando peccatorum juveniliū conſcius, pedes ſuos vinculavit, claves compedum in flumine, quod dicitur Avena, projecit, palamque dixit tunc demum de peccatis ſe fore ſecurum, quando compedes ſui, aut divina virtute aut illis clavibus forent reſerati; ſic quoque vinculatus Romam proſectus eſt, campanæ Urbis, ut fertur, in ejus adventu per ſe ſonuerunt, cum mumentis & privilegiis Eccleſiæ ſuæ revertitur, ac dum in mari
Britannico

Britannico navigaret, piscis pergrandis in puppim Præfulis salit, in cuius jecore clavis reperta est, quæ compedes illius reseravit.

Inglis frater Ine Regis Westsaxonum obiit, quorum forores fuerunt Sancta Quenburga, & Sancta Cutburga, quæ Monasterium Virginum apud Wymburnam construxit: hanc sane Alfridus Rex Northymbrorum in conjugem habuit, sed ante finem vitæ ambo pro Dei amore carnali copulæ renu-
ciaverunt.

Beda] Conredus Rex Northymbrorum moritur, Ofricus successit.

Sanctus Johannes Episcopus Eborum xxxiii^o. Episcopatus sui anno obiit apud Silvam Deirorum, id est, Beverlacum, sepultus in Porticu Monasterii. Qui in primis annis, & potissime in xl^a. conversatus est in oratorio Sancti Michaelis, apud Hagustaldensem Ecclesiam, non longe à flumine Tyne, in monte septentrionali ejusdem loci, qui Anglice vocatur Hernessow, Latine Mons Aquilæ; deinde apud Beverlacum obiit. Qui locus distat ab Eboraco ad Orientem xxiv miliaribus, quasi locus vel lacus Castorum, sic dictus à Castoribus, qui olim de Hull ibi vicina confluere solebant, ubi beatus Johannes construxit unam Ecclesiam in honore beati Nicholai, & aliam in honore Sancti Johannis Baptistæ in colle ad Refectorium fratrum; cujus loci immunitas ad magnam prærogativam excrevit, ita ut non admittat duellum aliquorum, sed qui accusatus fuerit sola se manu purget, & Ecclesia usque ad certum procinctum, contra cujuscunque impetitionem, loci privilegium, immunitatem præstat confugientibus.

721.

Beda] Huic Johanni successit Wilfridus sacerdos suus præsidens pene xxx annis.

Ra.] Iste vocatur Wilfridus junior, & transcendit tempora Bedæ. Nam tres fuerunt Wilfridi famosi, scilicet Wilfridus primus & major, qui ter Romam adiit, de quo supradictum est, alius Wilfridus junior, qui Johanni in Eboracensi sede successit, tertius Wictiorum Episcopus, qui Egwino successit.

Will.] Rex Ine, sicut Aldelmus ei aliquando consuluerat, construxit Monasterium apud Glastoniam, quod splendide duravit, usque ad tempora Dacorum: sed postmodum ope Dunstani sub Regibus Edmundo & Edgardo egregie reparatum est, & ornatum, usque adventum Normannorum: cæterum ex tunc nescio quo infortunio semper pessimis est infractum laboribus. Quin etiam Abbates loci rerum gloria elati tyrannos se exhibent, foris tumidi sed invalidi, intus crudeles & incommodi, quod potissime liquebat tempore Abbatis Thurstini.

724.

Ra.] Illuc translata sunt ossa Sanctorum Hildæ Abbatissæ, Colfridi Abbatissæ Girwienensis, aliqua ossa Aidani Episcopi, quæ advexit Rex Edmundo, dum esset in expeditione contra Scotos. Quiescit etiam ibidem Sanctus Patricius secundus Hiberniæ Abbas, & Confessor, qui teste Martyrologio, quod die Sancti Bartholomæi legitur, dum Hibernicos convertere non potuit, Hiberniam deserens Glastoniam adiit, ubi & obiit die Sancti Bartholomæi Apostoli.

Beda] Wightredus Rex Cantiae obiit, & Thobias Rossensis Episcopus, qui ita Græcam & Latinam Linguam noverat ut propriam.

726.

Will.] Rex Ine, commendato Regno suo Ethelardo cognato suo, Romam profectus est. Qui primus omnium Regum Denarium ex singulis domibus Regni sui beato Petro fertur concessisse, quod diu ab Anglis Romescot, Latine vero Denarius Sancti Petri vocatur. Cui peregrinationi uxor Regis Ethelburga occasionem præbuit in hunc modum. Dum enim ipsa crebro suafisset viro suo ut saltem in extremis vitæ annis valefaceret rebus mundanis, nec proficeret, astu tandem vincere tentavit. Cum enim aliquando apud urbem Regiam ambo Regales luxus explicuissent, post triduanum eorum recessum, villicus urbis ex Regina suavis & conscientia, palatium quantâ potuit deformitate, fimo pecudum, & aggere rudum
foedavit,

728.

foedavit, & in lecto ubi Rex cubaverat porcam noviter enixam colloca-
vit. Regina tunc uxoriis deliramentis virum exoravit, ut illuc unde abie-
rant pedem referant. Quo impetrato Rex vidit locum fardanapalicis de-
licis parem, foeda decoloratione tunc deformem. Tunc illa occasione
aucupata ait, ubi quæso, mi Domine, sunt modo illa aulæ fidonicis succis
ebria? ubi nunc parasitorum discurrens petulantia? ubi modo illa exqui-
sita gulæ lenocinia? nonne omnia transferunt? sic Domine defluent car-
nes nostræ, quæ modo nutriuntur in croceis. His inflexus maritus post
triumphales bellorum manubias, tradito nepoti Regno, Romam adiit,
ubi non publicis vultibus expositus crimen deposuit, sed plebeio cultu
amictus inter mendicos confenuit. Regina vero Etelburga ad Berkingam
Monasterium secessit, ubi soror ejus Abbatisa fuerat. Sed & ipsa post-
modum Virginibus illis prælata beato fine quievit.

Ofricus Rex Northynbrorum post xi^m. annum Regni sui obiit. Cui
successit Colwulfus, ix annis regnavit, ad quem Beda scripsit Historiam
Anglorum.

Beda] Quo anno duæ stellæ, Cometæ horribiles, circa solem apparue-
runt, per duas plene hebdomadas, quarum una mane præcedebat, altera
vespere solem sequebatur, protendentes quasi ardentes faculas versus A-
quilonem, diræ cladis prælagæ, nam tunc gravis Saracenorum lues Gal-
liam premebat.

Beda] Hoc anno Brightwoldus Archiepiscopus Doroberniæ obiit; cui
successit Tadwinus, consecrantibus eum Episcopis Londoniensi, Wentano,
& Roffensi.

Hoc etiam anno provinciæ Australes usque ad confinium Humbræ flu-
minis Regi Merciorum Ethelbaldo subjectæ erant; Picti & Scoti cum An-
glis pacem habebant. Britones partim sui juris, partim servitio Anglo-
rum mancipati sunt.

732. Tadwinus Doroberniæ Archiepiscopus obiit, cui successit Nothelinus
Londoniensis Præful. Eoque anno Alwinus, qui & Wor dicebatur, Lichfel-
diensis Episcopus obiit. Quo defuncto Witta ordinatus est apud Lich-
feld, Totta apud Legecestriam, Eata adhuc apud Dorcestriam perdu-
rante.

Ra.] Quo anno obiit Venerabilis Beda Presbyter, qui vii^o. ætatis an-
no traditus est Benedicto Biscop Abbati Girwienfis Monasterii educandus,
& instruendus, ac deinde Colfrido post mortem ejus Abbati & successori;
xix^o. ætatis anno ordinatus est à Johanne Eboracensi Episcopo in Diaco-
num, & xxx^o. in Sacerdotem, quo quidem anno incepit scribere, sicque
cunctum vitæ tempus in eodem Monasterio peragens, meditandis scriptu-
ris & exponendis operam dedit, atque inter observantiam disciplinæ re-
gularis, & cotidianam in Ecclesia cantandi curam, aut discere, aut docere,
aut scribere dulce duxit, LXXVIII libros edidit, quos in fine historiæ suæ
Anglicanæ enumerat. Hic succumbit ingenium, deficit eloquium, suffici-
enter admirari hominem à scholastico exercitio semotum, sub tantillo vitæ
spatio, tam sobrio sermone, tanta elaborasse volumina; ex quibus conjic-
cio quod nunquam Romæ fuit, quamvis aliqui contendant eum Romam
ivisse ut libros suos Ecclesiasticæ convenire doctrinæ præfens assereret,
vel si resultarent, Apostolico nutu corripere: sed quod cæcus ad prædican-
dum obambulet, quod ad prædicandum lapidibus tanquam hominibus per
famulum fraudulenter sit adductus, quod vocem lapidum respondentium
Amen audiret, quod Romam ter ierit, & tria R. & tria F. scripta inve-
nerit & exposuerit, in nullis authenticis literis invenitur exaratum. Fuit
autem secundum quosdam talis superscriptio, R. R. R. F. F. F. & talis ex-
positio, Regna Ruent Romæ, Ferro Flammaque Fameque.

Will.] Constat tamen Bedam per Epistolam Sergii Papæ Colfrido Ab-
bati transmissam invitatum fuisse ut veniret, ad enodandum aliquas nuper
emerfas

emerſas quæſtiones, ubi advertendum eſt quanti penſus fit ille à curia, quo Romana ſublinitas ad elucidandas quæſtiones indigeret, quanti & pendendus fit à nobis ex modo vivendi & docendi. Non enim poterat fervire vitiis, qui mentem ſuam ſic conſumeret in ſcripturarum expoſitionibus. Ejus tamen puritas multum patuit in ejus extrema diſſolutione, ſiquidem VII continuis hebdomadis inſtigatione ſtomachi cibos nauſeans, anguſtoque ſuſpirio halitum trahens, non tamen literalium ſtudiorum operam rejecit, ſed cotidie inter debitum plafmodiæ penſum, Diſcipulos in lectionibus & quæſtionibus edocuit, Evangelium Johannis lingua Anglica interpretatus eſt, ſic inquires, Diſcite filioli dummodo vobiscum ſum, neſcio enim quamdiu ſubſiſtam. Viciffim illud Ambroſianum ſubintulit, non ita inter vos vixi, ut pudeat me vivere, nec mori timeo quia bonum Dominum habemus. Noctibus vero, cum deſſent qui docerentur, lucubrabat ipſe ſibi pernox in gratiarum actione, feria III^a. ante Aſcenſionem Domini, appropiante morte, pedes intumuit, inunctus & communicatus, oculo fratribus libato, futuram ſui memoriam à ſingulis implorans, nonnullis familiarioribus ſuis xeniola, quæ in ſecretis habebat, largitus eſt. Die autem Aſcenſionis ſubſtracto cilicio decumbens, Spiritus Sancti invitabat gratiam, dicens, O Rex gloriæ, Domine virtutum &c. ſicut in Eccleſia canitur: qua finita, ultimum efflavit Spiritum cum ineffabili odoris ſua- vitate, humatus tunc ibidem; ſed modo effert fama ipſum Dunelinæ cum Cuthberto collocatum, ſepultaque eſt cum eo omnis pene uſque ad conqueſtum Angliæ geſtorum notitia, omnis pene literarum peritia, cum poſt ejus tempora pigro pigrior ſuccederet: magnum dent ignaviæ teſti- monium pudendi verſus Epitaphii ſui, tanti viri mauſolæo indigni, viz.

*Presbyter hic Beda requieſcit carne ſepultus
Dona Chriſte animam in caelis gaudere per ævum.
Daque eum ſophiæ debriari fonte, cui jam
Suſpiravit ovans intento ſemper amore.*

Circa hæc tempora Ricoldus Dux Friſonum &c.

Will.] Circa hos dies obiit beata virgo Frideſwida, in Pago Oxoniæ oriunda, filia Ducis Didani, quam, dum quidam Regulus nomine Algarus, carne lubricus, uſque ad urbem Oxoniæ inſequeretur, virgine ingreſſa urbem Portæ ſe clauſerunt, & Rex inſequens cæcitatem incurrit; viſum tamen, virgine pro eo orante, recepit. Ex hinc deinceps formidant Reges Angliæ urbem illam ingredi, ne infortunium illis eveniat.

735.

Colwulfus Rex Northymbrorum, poſt VIII^m. Regni ſui annum relicto Regno Egberto Patrueli ſuo, effectus eſt Monachus in Cœnobio Bedæ, & Egbertus regnavit XIX annis.

738.

Ra.] Attonſus eſt in Lindiſfarnenſi Eccleſia, & tandem juxta Cuthbertum ſepultus eſt.

Nothelino Archiepiſcopo Doroberniæ deſuncto ſucceſſit Cuthbertus Herfordiæ.

Ethelardus Rex Weſtſaxonum obiit XIV°. anno Regni ſui, cui ſucceſſit propinquus ſuus Cuthredus, qui Regem Merciorum Ethelbaldum bello ſæpius laceſſivit, & regnavit XVI annis, cui ſucceſſit Sigebertus ejus cognatus II annos; qui ex prædeceſſoris ſui eventibus elatus, ſubditos ſuos male tractavit, Leges ad libitum deſlexit, Cumbranum Conſulem nobilem, quia hæc ei intimaverat, nequiter occidit. Tandem cum incorrigibilis eſſet à Regno eſt pulſus, qui inde in ſilvam quandam ſecedens abſcondit ſe, ſed Porcarius quidam Conſulis interfecti ipſum reperiens occidit.

740.

Wilfridus Wiſtiorum Epicoſopus obiit, ſucceſſit Milredus.

741.

Wilfridus junior Epicoſopus Eborum obiit, cui ſucceſſit Egbertus frater Regis Edberti XXXVI annos.

744.

Will.] Qui sua industria, & fratris sui Regis pecunia, sedem illam in geminum statum reparavit. Vir namque animosioris ingenii strenue animo revoluit, quod sicut superbum est indebita appetere, ita ignavum est debita negligere. Unde & Pallium Archiepiscopale, quod Paulinus primus vi hostilitatis pulsus apud Roffam reliquerat, & per multos successores neglectum fuerat, ipse multa sedis Apostolicæ interpellatione recuperavit, ac nobilissimam librorum Bibliothecam Eboraco instituit, de quo Alcuinus nobilis Anglorum Doctor, apud Regem Karolum pro pace Anglorum missus, in sua epistola Anglorum Ecclesiæ missa, facit laudabilem mentionem. Item Regi Karolo scribit in hunc modum; Date mihi eruditionis libellos, quales in patria mea Anglia per industriam Magistri mei Egberti habui, & remittam vobis aliquos ex pueris nostris, ut excipiant inde necessaria, & revehant in Franciam flores Britannia, & non sit tantum in Eboraco ortus conclusus, sed etiam in Turonica emissiones paradisi.

Hoc anno obiit Sanctus Daniel Wentanus Præsul, cui successit Hunfridus.

754. Kenulphus de profapia Cerdici quinto gradu, Nepos Pendæ, ex Patre Kenwalco, vir magnus & virtutibus famam supergrediens, auxilio Westsaxonum Regem eorum Sigebertum ob immanitatem scelerum suorum Regno expulit, & pro illo regnavit xxx annis. Veruntamen Hamptunensem provinciam ei concessit, usque dum Cumbranum Ducem occidisset, tunc enim omnino dejectus in nemore latitans à subulco Ducis confosus est.

755. Ethelbaldus Rex Merciorum apud Sigiswold occiditur à Beornredo Tyranno, & apud Rependonium tumulatur. Sed cito post Offa nepos Ethelbaldi occidit Beornredum, & regnavit pro eo super Mercios xxxix annis.

Hic vicit prælio, Northimbros, Westsaxones, & Kentenses, adeo ut Metropolitanam sedem Cantuarie ad provinciam Merciorum apud Lichfeld transferret. Transtulit quoque ossa Sancti Albani ad majus Monasterium, quod ipse construxerat, deditque Domino Papæ Vicario Petri annum redditum de singulis domibus Regni sui. Fecit etiam Fossam insignem, perpetuo petentem qua distingueret Walliam à Regno Merciorum, quæ usque hodie vocatur Offedich.

Will.] Iste Offa amicitiam Regum aucupans, copulavit filiam suam Ethelburgam Brihtrico Regi Westsaxonum, Alcuinum sive Albinum Doctorem Anglorum pro pace procuranda ad Karolum Regem Francorum miserat, quia tam grandis discordia tunc erat inter Regna, ut negotiantium com meatus hinc inde prohiberentur.

757. Egberto Regè Northymbrorum tonsorato, Oswulfus filius suus succedens, in fine sui primi anni occisus est à Northymbrensis, postquam Moll, qui & Ethelwold, regnavit vii annis.

764. Moll Rex Northymbrorum Regnum divisit, successit Alredus ix annos, & habuit iste Alredus duos filios, scilicet Ofredum, qui iii^o. post eum loco regnavit, & Sanctum Alcmundum, qui postmodum in open Mercensium contra Westsaxones occisus est.

774. Northimbrenses Regem suum Alredum expulerunt, & filium Molli Ethelbertum seu Etheldredum Regem statuerunt, qui regnavit super eos v annos.

777. Offa Rex Merciorum Lambertum Archiepiscopum Dorobernæ, primatus sui dignitate spoliavit, quam apud Lichfeld, quoad viveret, annuente Papa Adriano posuit.

778. *Mar.*] Hoc anno Kenulphus Rex Westsaxonum, & Offa Rex Merciorum pugnaverunt acriter propter urbem de Resington, sed Offa prævaluit, & possedit.

779. Hoc anno Northimbrenses expulerunt Regem suum Ethelbertum, & Alfwoldum statuerunt, qui regnavit ix annis.

Will.] Rex Westfaxonum Kenulfus Clitonem Kinehardum, Regis Sigeberti prædecessoris sui germanum, de Regno suo expellere moliens, domum cujusdam mulieris amasæ suæ apud Mertonam de nocte adiit, ubi Clito cum LXXX focis Regem circumvallavit. Rex tamen expergefactus viriliter se defendit, in fine tamen occubuit. At milites Regis ad clamorem mulieris impetum facientes, & blanda Clitonis promissa spernentes, cum pauci essent, omnes similiter occubuerunt. Mane vero Regis morte vulgata, Ofricus Dux Regis cum suis locum adiens, Clitonem cum focis omnibus interemit, corpus Regis apud Wintoniam sepelivit.

Post Kenulphum successit in Regnum Westfaxonum Brightricus de genere Cerdici XV annis. Qui statim ope Regis Offæ, cujus filiam desponsaverat, expulit Egbertum filium Alcmundi subreguli, filii Offæ, de genere Kingilfi & Ine descendentem. Qui statim sic expulsus Gallias adiit, scolarum militarem exercuit. Brihtrico mortuo rediit & regnavit, ac quod de re militari apud Gallias didicerat edocuit.

Defuncto Lull Archiepiscopo Doroberniæ successit Richulfus XXVIII annis, qui magnam Basilicam Sancti Albani à fundamentis inchoans, mirabili opere de cocto latere consummavit.

Will.] Hoc anno Rex Offa copulavit filiam suam Ethelburgam Brightrico Regi Westfaxonum, de qua relatum est quod omnes familiares mariti sui aut potestate aut veneno extinguere satagebat. Cum ergo semel uni de Regis familiaribus venenum porrigeret, ipsum Regem cum adolescente extinxit, unde & ipsa cum immensis Theauris Regem Francorum Karolum adiit; cui cum Rex, semel astans in solario cum filio suo, optionem daret, quem è duobus patrem aut filium in virum habere vellet, ipsa Regis filium præelegit. Ad quam Rex ait, si me elegisses filium meum obtinisses, verum quia me recusasti, nec me nec filium meum habebis, quin etiam sæculari pompa deposita, Monasterium te adire oportebit, ubi, dum à quodam Laico stuprata fuisset, ejecta est, & pauper obiit.

Ab eo tempore inolevit apud Anglos uxorem Regis neque Reginam vocari, neque in Regia sede juxta Regem collocari.

Hen.] Hoc anno apparuit in vestibus Anglorum signum Crucis mirabile, & sanguis de Cælo in terram profluxit. Quod utrum advenerit in signum motionis Jerusalemitanæ, post trecentos annos, tempore scilicet Willielmi Rufi futuro, an potius ad correctionem gentis Angligenæ, ut plagam Dacorum venturam formidarent, nos nihil temere diffinimus, sed Deo sua secreta committimus.

Hoc anno Dani primum Angliam venerunt, quibus præpositus Regis Westfaxonum cum paucis improvide occurrens interfectus est.

Sanctus Alfwoldus Rex Northymbrorum à gente sua occiditur, cui nepos suus Ofredus filius Aluredi, & frater Alcmundi succedens, cito post expellitur, & tandem occiditur. Post quem Etheldredus nuper expulsus iterum succedens, cito post occiditur. Quamobrem Colwulfus Lindisfar-num Præsul sedem & Regnum deseruit; post hoc Osbaldus paucis diebus regnavit, & post eum Ardulfus uno anno successit. Deinde per annos LXXVI aliqui regnaverunt, quorum ultimi fuerunt Osbricht & Elle, qui anno Gratiaë DCCCLXVII. in Eboraca civitate cum flore gentis suæ perempti sunt à Danis. Qui Dani ex tunc per LII annos regnaverunt in Northimbria, usque ad tempora Ethelstani.

Sanctus Ethelbertus Rex Estanglorum jussu Regis Offæ, & persuasione uxoris suæ Kinelwithæ, & Regno & vita privatur.

Offa Rex Merciorum obiit, cui filius suus Egfertus uno anno successit. Cui vir pius Kenulphus filius Cuthberti successit, qui ex Regina sua Alfritha genuit Quendridam, Burgemldam, & Sanctum Kenelmum.

Will.] Iste Kenulphus vº. gradu nepos Pendæ, vir magnus, & virtutibus famam supergrediens, domi religiosus, in bello victoriosus, Cantiam va-

786.

787.

789.

793.

794.

stavit, Regem eorum Egbertum, qui & Pren, ligatum secum in Merciam adduxit, templum beatæ Mariæ in Winhecumbia construxit, honorem Patriarchalem Athelardo Cantuariæ Archiepiscopo restituit, ac postquam xxiv annos strenue præfuisse, obiit, apud Winhecumbiam tumulatus, Kenelmum filium relinquens hæredem.

Hoc etiam anno, scilicet. xº. Brichtrici, visi sunt flammei Dracones in Anglia volitare per aera, quod signum duæ pestes sequebantur, scilicet famēs pervalida, & infestatio Danica, quæ primo Northimbriam invasit, deinde Lindeſciam, sed ea vice Dani deviæti sunt, & ad naves fugere compulsi.

797.

Corpus Sanctæ Withburgæ virginis, filiæ Regis Annæ, fororisque Sexburgæ, post annos lv. apud Villam de Dirham, ubi tumulabatur, reperiuntur est incorruptum.

Will.] Rex Westſaxonum Brichtricus obiit, veneno uxoris extinctus; post quem Egbertus, filius Alcmundi subreguli, filii Offæ, de stirpe Ine, successit, & regnavit xxxvii annis.

Hic quondam per Brichtricum fugatus Galliam adiit, rediensque quod de re militari didicerat suis subditis, tam plebanis, quam liberis infudit, fortes & agiles ordinavit milites, ac tempore pacis arma portari fecit, cujus studia Rex Merciorum Bernulphus aliquando deridens, irritat exercitatum feriat ad prælium, & rigide imperat, ut sibi homagium faciat, pugnatur igitur in æstate apud Elindon, in Hamptonensi provincia, dispari militum numero & cultu. Nam contra centum milites Egberti palidos & macilentos veniunt mille rubicundi & pingues, prius sudore quam sanguine suffocandi: sed illo prælio consummato, univit Egbertus Regno suo Regnum Merciorum, Cantuariensium, Northimbrorum. Cepitque Legecestriam super Britones usque tunc à Britonibus possessam. Deinde convocatis proceribus apud Wintoniam coronatus est Rex totius Britannia, ubi edictum fecit ut ab illo die omnes Saxones & Iuti vocarentur Angli, & Britannia Anglia vocaretur.

His diebus Ethelmundus subregulus Merciorum fines suos usque ad vadum Chimerefford egressus, pugnavit contra Ducem Wiltoniensem Weofstanum, in quo bello, Ducibus hinc inde corruentibus, Wiltonienses victoria potiuntur: sed & Sanctus Alcmundus Martyr filius Aluredi Regis Northimbrorum, qui in parte Ethelmundi venerat, occubuit; cujus corpus apud Album Monasterium primo, deinde apud Berbeiam urbem, in Ecclesia Aquilonali suo nomine constructa reconditur, ubi signis variis clarescens, à Northimbrensis peregre venientibus sedule visitatur.

801.

Will.] Hoc anno Albinus Anglus, qui & Alcuinus, scientia clarus, mare transiit, Franciam adiit, quam sua doctrina illustravit, orationes missales, & officia per ferias ordinavit, studium quod a Græcis olim Romæ translatum fuerat, Parisium advexit. Hic vir omnium Anglorum, quos legerim, post Aldelum & Bedam doctissimus, apud Karolum Regem potissime, sive terræ amœnitate, scilicet in Regis humanitate captus refedit, quem docuit Dialecticam, Rethoricam, Astronomiam, cui Rex commisit Monasterium Sancti Martini Turonensis, Abbatis jure regendum, quia Monachi ibidem ad lasciviam nimis defluerant: qua de causa, uno Monacho id aspiciente, duo Angeli Dormitorium illorum ingressi omnes Monachos loci, excepto illo qui hoc viderat, extinxerunt. Demum Alcuinus apud Sanctum Paulum de Cormarico quiescit, ubi cotidie quatuor Monachorum victus pro anima illius inferuntur elemosinæ.

810.

Maxima mortalitas boum totam pene vastavit Europam maxime Britanniam.

819.

Kenulphus Rex Merciorum obiit, cui successit filius suus puer vii annorum Kenelmus. Qui post paucos menses, instigante germana sua Quendreda, ab Heskeberto in silva condensa occisus est. Quem lucis columna

de

de corpore ad Coelum erecta prodidit, sed per cartam aureis literis Anglice conscriptam, columbaque ferente, super Altare Petri coram Papa demissam, atque à quodam Anglico tunc praesente perlectam, mors Kenelmi, & mortis locus Romae innotuit.

Ra.] Fuit autem Scriptura talis. *At Cleuc in Coubachæ Kenelm Kineberu lith under thorne hebid hi webid.* Quod sonat latine.

*In Cleuc sub spina jacet in convalle bovina.
Vertice privatus, Kenelmus fraude necatus.*

Corpore igitur Kenelmi ad tumulandum delato, necis auctrix ad vocem canentium è fenestra caput extulit, & ut lætitiæ cantantium infirmaret Psalmi illud. Deus laudem, nescio quo præstigio nequitiae retrograde dixit, sed oculos amisit cum sanguine profuente. Extant adhuc cruoris signa Dei ultionem spirantia in Psalterio illo quem tunc manu tenebat.

Post Kenelmum successit in Regnum Merciorum Colwulfus patruus suus, quem post biennium Beornulphus Tyrannus expulit, & pro eo regnavit II annis. Qui aliquando à Rege Westfaxonum Egberto apud Elindon devictus, contra Estanglos, qui Egbertum juverant, expeditionem movit, à quibus & occiditur, cujus mortem successor suus & propinquus Ludecanus vindicare volens in Estanglos, etiam ab eisdem est occisus cum v Ducibus suis, cui successit Wiglanus propinquus suus, XIII annos regnaturus.

820.

Cujus tempore nascitur Puer Swithinus, in Pago Wintoniæ, qui post defunctionem Helmstani miraculis ibi claruit.

826.

Hoc anno Dani deprædati sunt Insulam de Schepeigh juxta Cantiam, unde & Rex Egbertus pugnavit cum eis apud Carrum, sed fugatus est ab eis.

831.

Hoc anno obiit Helmstanus Wentanus Præsul, successit Swithinus.

835.

Dani cum multa Classe apud Occidentales Britones in loco qui dicitur Curvalia applicuerunt, & foedus cum Britonibus inierunt, qui scilicet conglobati fines Regis Egberti invaserunt. Sed apud Hengistdonia superati sunt.

Egbertus Rex Westfaxonum obiit, cui successit filius suus Athulfus five Ethelwulfus XXII annis; hic aliquando beato Helmstano Wentano Præsuli tradebatur educandus, à quo & subdianus est ordinatus, tandem Papa Leone concedente ad Regnum est assumptus. Qui, postquam ex uxore sua Osburga filia pincernæ sui genuerat quatuor inclytos filios post patrem successively regnatos, assumpto secum Alredo filiorum novissimo Romam perrexit, per annum ibidem demoratus, ubi scholam Saxonum egregie reparavit, quæ, ut fertur, ab Offa Regè primitus fuerat instituta, sed anno proximo præcedente conflagraverat. Ibi quoque cum publice poenitentes ac exules ferro vinctos videret, impetravit à Domino Papa ut Angli deinceps extra patriam suam nunquam vincti poeniterent. Ob hoc ferunt ipsum Denarium Petro de singulis domibus Regni sui annuatim concessisse, sed & omni anno ex tunc CCC Mareas Romæ misit, viz. c. ad luminare Petri, c. ad luminare Pauli, & centum Domino Papæ. Insuper & Ecclesias Regni sui ab omni tributo regali liberavit, decimam rerum suarum Deo obtulit. In redeundo de Roma, Juditham filiam Karoli Calvi desponsavit XII anno Regni sui, & Angliam secum duxit. Quam quia contra morem Westfaxonici Regni in throno juxta se collocavit, insurrexit in eum primogenitus suus cum multis Proceribus, ita ut tradita primogenito magna Regni parte vix tumultus sedaretur. Nam observatum fuerat apud eos ne Regina sic honoraretur, in odium Ethelburgæ filiæ Regis Offæ, quæ virum suum Brichticum intoxicaverat.

836.

Ra.] Hic quoque Alredum filium suum prædilectum incurabili morbo languentem,

languentem, ad Sanctum Modwennam apud Hiberniam tunc morantem curandum transmisit, unde postmodum; vastata Ecclesia Modwennæ, Rex ipse tradidit Modwennæ Angliam venienti terram pro duobus Monasteriis Virginum construendis, unum in Ardera apud Polliswurtham, quod usque hodie floret. In quo Ofitha & Athea Virgines una cum Sancta Editha sorore Athulfi Regis manserunt. Ipsa autem Modwenna mansit aliquantisper in altero Monasterio apud Streneshale, & inde Romam ter visitavit. Quæ tandem apud Insulam Andreseiam juxta Burtoniam post septennem inclusionem obdormivit in Domino.

838. Hoc anno Dani multos occiderunt in Lindesey, Estanglia, & Cantia.
 Hoc anno Wiglaff Rex Merciorum obiit, anno Regni XIII°. & apud Rependon sepelitur, qui genuerat Wigmundum, & ille Sanctum Wistanum Martyrem. Successit tamen apud Mercios, Bertulphus XII annis, cujus filius Bertfertus Sanctum Wistanum crudeliter peremit.
850. Hoc anno Bertulphus in Pentecosta occidit nephariè Sanctum Wistanum, cujus corpus sepultum est apud Rependon in Avi sui tumulo Wiglani, sed de loco occisionis suæ columna lucis per xxx dies conspicua stabat.
852. Hic Leo v^{us}. etiam adoptavit in filium Aluredum filium Ethelwulfi Regis Westsaxonum, & annuente patre, in Regem futurum inunxit.
 Hoc anno Bertulphus Rex Merciorum obiit, cui successit Burdredus, qui statim desponsavit Ethelwitham filiam Regis Athulfi, cujus auxilio subdidit mediterraneos Britones, qui inter Merciam & mare Occidentale inhabitant. Hic etiam Burdredus XXII°. anno Regni sui per Danos expulsus Romam adiit, ubi non diu vivens apud Scholam Saxonum in Ecclesia beatæ Mariæ sepultus est.
 Eoque anno, post quam Dani Londonium & Cantiam prædaverant, & Regem Bertulphum profugaverant, contriti sunt in Southreia apud Oclea per Regem Ethelwulphum.
856. Hoc anno Sanctus Edmundus coepit regnare super Estanglos, sed XIV°. anno occiditur.
857. *Will.*] Rex Westsaxonum Ethelwulfus obiit Idus Januarii, & Wintoniæ sepelitur, cui successit primogenitus Ethelbaldus, qui tantum uno anno regnavit, nec mirum, quia mortuo patre uxorem ejus Juditham novercam suam contra ritum catholicum sibi in uxorem copulavit, & apud Shirburn sepelitur.
858. Mortuo Rege Westsaxonum Ethelwulfo prædicto primogenitus suus Ethelbaldus, qui vivente patre occiduas partes tenerat, in Regnum Westsaxonum successit, ut supra.
860. Ethelbertus post Ethelbaldum fratrem suum successit in Regnum Westsaxonum V annis. In cujus diebus magnus Dacorum exercitus depopulans Wintoniam, antequam ad naves suas redire posset, à Ducibus Regis trucidantur.
 Sanctus Swithanus Wentanus Episcopus obiit, cui successit Dunbertus de quo mira leguntur.
865. Etheldredus tertius natu post duos fratres succedit in Regnum Westsaxonum VIII annis, cujus anno primo magna Dacorum Classis apud Estangliam appulit & Hiemavit; inde apud Eboracum se tueri compelluntur. Nam cum Northimbrenses diabolico prius instinctu Regem suum Osbrichtum à se expulerant, & Tyrannum quendam nomine Ellam superinduxerant, metu tandem hostium aliquantulum sedati, cum utrisque regibus suis Dacos aggrediuntur, quos ad urbem Eboracum tunc non bene muratam fugere compellunt, quos dum inconsultè debellant, passim conteruntur cæsis regibus. Ita ut qui evadere poterant pacem cum Danis fecerunt, & sic Reges Northymbrorum defecerunt.
 Altanus Shireburnensis Episcopus post L ætatis annum obiit.

Hoc anno Dani relicta Northymbria venerunt in Regnum Merciorum, apud Snotingham per totum annum commorantes; quibus Burdredus Rex Merciorum occurrit. Cumque Dani arte muniti bellum dare nollent; & Anglis murum frangere non suppetebat, pace facta, Reges domum redierunt, & Dani Eboracum repetierunt, ubi per annum manserunt.

Hoc etiam anno Dani destruxerunt urbem Alcluit, & à partibus Northymbriae transferunt ad Estangliam, per annum hiemantes apud Tedford. Quo quidem anno Hinguar & Hubba Dani Sanctum Edmundum Regem occiderunt apud Egglifdon.

869.

Will.] Caputque Regis Edmundi inter frutecta occultatum civibus quaerentibus patria lingua se patefecit dicens, her. her. her. ubi repertus est.

Obiit etiam Colnothus Doroberniensis Archiepiscopus, successit Etheldredus.

Will.] Post Regis occisionem, Edwulfus frater ejus exhorrens mundi delicias, eo quod se & fratrem suum durior fortuna exceperet, apud Cerneliense Coenobium in Dorsetania, juxta fontem placidum, quem quondam Sanctus Augustinus ad baptizandum populum conversum precibus produxerat, vitam heremiticam solo pane & aqua protrivit. Fit enim plerumque ut aduersitatibus saeculi adinonitus animus generosus ad Deum se convertat attentius, qui nec falli nec fallere novit. Ibi postmodum constructum est Monasterium satis locuples, si illi quorum interest non nebulonibus sed Dei seruis ea impertirent; sed omnia nostro sub tempore ita in Anglia immutavit ambitio, ut res, quas antiqui liberaliter contulerunt Monasteriis, magis dispergantur possessorum ingluvie, quam indigentium aut hospitem famulentur vitae. Sed certe datores non fraudabuntur mercede, quorum intentiones librantur divina lance.

Will.] Quo anno Dacorum exercitus, relicta Estanglia, Ducibus Hingar & Hubba venerunt versus Westfaxoniam, apud Radingum, ubi 111°. adventus sui die duo Duces Danorum ad faciendam praedam exeuntes apud Engilsfeld trucidati sunt, 11°. post hoc die duo fratres Reges Westfaxonum occurrentes magnam de Danis stragem fecerunt. Dani tandem de arce erumpentes Ducem Barrocensium Ethelwulfum occiderunt, & Anglos retrocedere coegerunt. Qua verecundia commoti Angli 11°. post hoc die bellum apud Asschedonium, qui mons Asini vel fraxini interpretatur, instaurant; ubi Aluredus necessitate coactus fratrem suum Regem Missam tunc audientem ad bellum praevent, cujus quidem Regis oratio multum ea die apud Dominum valuit. Nam licet Dani editiorem montis locum praeroccupassent, Christiani tamen ab inferiori ascendentes Regem Danorum Osric cum v Ducibus & multis hostium millibus trucidarunt, reliquos per diem usque Radingum insequendo. Veruntamen 114°. post hoc die apud Basingum Dani bellantes, & iterum post duos menses, apud Merton victoria sunt potiti: interea Reges Merciorum, Northymbrorum, Estanglorum, dominationem Westfaxoniorum ferre detrectantes, maluerunt hostes sustinere, & obsidatos confovere, quam patriotis insuadentibus pro patria opem praebere, ex quo provenit ut hostes crescerent & praevalerent, indigne succumberent & deflerent. Deinde Rex Westfaxonum Etheldredus, anno sequenti, post multos agones, 1x Kal. Maii obiit: sepultus est apud Winburnium.

871.

Explicit Liber Quintus.

LIBER. VI.

873.

Will.]

Aluredus quartus natu, qui regnantibus fratribus semper fuerat secundarius, ad integram Monarchiam Westsaxonum successit, quam xxix annos strenue sed laboriose rexit; de cuius initio, progressu, & fine hinc notandum est, quod Aluredus forma venustus plus cæteris fratribus ab utroque parente dilectus est; qui usque ad xii^m. ætatis annum in paterna cùria illiteratus mansit, Saxonica postmodum poemata docilis puer memoriter tenuit. In Venatoria arte præcipuus, in Architectonica summus, Psalmos & Orationes in unum libellum compegit, quem Manualem appellans, id est, Hand boc, secum jugiter tulit. Grammaticam minus perfectè attigit, eo quod tunc temporis in toto Regno suo nullus Grammaticæ Doctor extiterit. Quamobrem ad consilium Neoti Abbatis, quem crebro visiterat, Scholas publicas variarum Artium apud Oxoniam primus instituit, quam urbem in multis articulis privilegiari procuravit, neminem illiteratum ad quamcunque dignitatem Ecclesiasticam ascendere permittens. Optimas leges in linguam Anglicam convertit; tandem Psalterium transferre aggressus, vix parte prima explicata vivendi finem fecit. Cum igitur adultus effectus mentem in Dei mandatis stabilire vellet, sed propter carnis petulantiam tunc sibi satis molestam hoc perficere non posset, Sanctorum templa mane, vespere, gallicantu, pro sedanda hac illecebra, crebro visitabat; exorans Deum ut ipse carnem suam tali morbo flagellaret, quo mundanis artibus non inutilis Deo liberius vacare posset; unde & Dei nutu fici langorem per multos annos sustinuit, sub qua tandem desperans Cornubiam adiit, Ecclesiam Sancti Guerour, ubi Sanctus Neotus requiescit, visitavit, aut pro morbo sedando, aut saltem immutando.

Ra.] Tradunt tamen nonnulli, quod per Sanctam Modwennam Virginem Hibernicam ab hac peste sit curatus. Voto tandem adepto infestior eum morbus etiam sub nuptiis à xx^o. usque ad xlv annum acrius fatigaverat. Igitur nati sunt ei ex Regina sua Ethelwitha duo filii, Edwardus senior, & Egelwardus; tres etiam filia, scilicet, Elfreda Merciorum Domina, Ethelgora sanctimonialis, & Elfrida, quos omnes liberalibus fecit artibus erudiri.

Aluredus igitur Elemosinæ dator, Missarum auditor, rerum ignotarum investigator, Sanctum Grimbaldum Monachum literatura & cantu peritum, de partibus Gallia, ac Johannem Monachum de ultimis Wallia finibus, scilicet, de Monasterio Sancti David Menevia ad se vocavit, ut literis instrueretur. Optimates suos ad discendam literaturam adeo provocavit, ut ipsi filios suos, vel si filios non haberent, saltem servos suos, si ingenio pollerent, concessa libertate literis commendarent. Facta Ministrorum suorum, & potissime Judicum, diligenter investigatus est adeo, ut quos ex avaritia aut imperitia errare cognosceret, ex officio amoveret. Fecit & Weresfrithum Wigornia Episcopum transferre libros Dialogorum Gregorii in Saxoniam linguam.

Will.] Omnes proventus suos in duas partes divisit, quarum primam partem adhuc in tres partes subdivisit, & primam illarum suis Ministris Regalibus, qui in tres erant divisi cohortes, distribuit; duæ namque partes Regalium Ministrorum per duos menses ad disponendam rem familiarem Domi residebant, iii^o. mense quælibet cohors coram Rege ministrabat. Secundam particulam primæ partis Operariis diversis, quos undecunque collegerat

collegerat, assignavit, III^{am}. particulam advenis confluentibus impendebat. Secundam vero partem principalem proventuum suorum adhuc in quatuor partes divisit; quarum prima pauperibus, secunda Monasteriis fundandis; tertiam Scholaribus Oxoniæ congregatis & congregandis, quarta Ecclesiis reparandis assignabatur. Et ut vitam suam rite æquilibraret, xxiv^{or}. horas, quibus dies naturalis integratur, in tres partes divisit, è quibus octo horas legendo, scribendo, orando; octo circa corporis curam; octo circa Regni negotia transégit; ad quæ distinguenda posuit in Capella sua candelam xxiv^{or}. partium, quarum disperita consumptione per ædituos suos de singulis prædictis moneretur.

Et post mensem accepti Regni pugnavit cum Danis apud Wilton; cum magno utriusque exercitus discrimine. Angli namque sub octo præliis uno anno confecti multum fuerant debilitati; idcirco hoc anno Angli cum Danis pacem fecerunt, eo pacto, ut Dani ab eis recederent, quod & fecerunt. Nam eo anno apud Londonium, & anno sequenti apud Lindesey hyemaverunt, cum quibus etiam Mercii tunc pacem fecerunt; sed III°. anno Dani pacem infringentes, de Lindesey usque Rependonium transierunt.

Hoc anno Dani Lindeseiam deserentes venerunt apud Rependonium, ubi expulso Burdredo Rege Merciorum, Regnum illud tradiderunt cuidam Colwulfo Burdredi Ministro, eo pacto, ut quando vellent illud reacceperent: verum triennio elapso partem Regni illius inter se dividerunt, partem Colwulfo reliquerunt, qui & ultimus Regum Merciorum fuit. Post cujus mortem Rex Aluredus primo Londonium, & postmodum partem Colwulfi suo annexuit Regno.

Eo quoque anno Danis apud Rependonium adventantibus Hamburgenses indigenæ, qui v circiter milliaribus à Rependonio distant, pavore soluti corpus Sanctæ Wyrburgæ virginis diu ibidem reconditum, & semper usque tunc incorruptum, ad Cestriam tanquam ad locum tutum transtulerunt.

Hoc etiam anno Rex Aluredus pacem fecit cum Danis; qui una nocte omnes equites Regis occiderant, unde & Rex commotus fugavit eos usque Excestriam, ubi iterum datis obsidibus morabantur per annum.

Hoc anno Dani de Warham navigantes versus Excestriam, cxx naves marina tempestate perdiderunt; pars tamen illorum villam Regiam de Copenham cum adiacenti territorio occupavit, multis Anglis ibidem aut subactis aut fugatis: sub qua tempestate Rex Aluredus cum paucis per silvestria Somersetsensis Pagi vitam incertam & inquietam ducebat; quippe qui nihil unde viveret habebat, nisi quod prædando aut venando, aut piscando, acquireret. Tandem dum Socii sui piscationi instarent, & ipse molestiam suæ vagationis meditatione scripturarum solaretur, astitit ei quidam peregrinus in Dei nomine Elemosynam petens, cui Rex utraque ad cælum manus levans, ait, Gratias ago Deo qui pauperem suum hodie in paupere visitavit, qui dignatur hodie quod dedit exigere, & quod exegit, cum usura restituere. Vocat cito Rex Ministrum suum, qui nihil præter modicum vini & unum panem habebat; iussitque mediam partem pauperi dare; gratias egit pauper, & nullo transitus sui vestigio in paludibus reperto, subito evanuit. Et ecce quæ largita fuerant inventa sunt integra, & qui piscatum ierant, multitudinem piscium reportarunt copiosam. Igitur Regi soporato apparuit quidam pontificalibus indutus, qui de diligendo Deo, de observanda Justitia, de misericordia in pauperes, de reverentia in Sacerdotes exhibenda eum monuit, & adjecit, O mi Alureda, Christus conscientiam tuam respiciens ærumnis tuis finem imponit, cras namque aderunt tibi fortes auxiliarii, quorum ope hostes devinces. At Rex, quis es tu? Et ille, Ego sum Sanctus Cuthbertus peregrinus ille hesternus, cui panem porrexisti, tui, tuorumque curam agens; memento

hujus rei cum bene tibi fuerit. Sed quomodo meminerit sui peregrini, libertas & possessio Dunelmensis Ecclesiæ hodie declarant.

Will.] Inde Aluredus ergastulum exiens magnæ astutiæ periculum fecit, nam sub specie Jocatoris tentoria Regis Danorum subiens, exploratis omnibus quæ voluit Ethelingum rediit, otium hostium Comitibus suis exponit, unde & hostes suos repente adorsus incredibili strage cecidit. Nam in die sequenti, Wiltonienses, Somersetenenses, Hamptunenses ad eum venerunt; quorum ope arcem apud Ethelingum, quod interpretatur nobilium Insula, construxit, de qua hostes sæpius debellavit, præcipue juxta Selwode, quod interpretatur magna Sylva, ita ut acceptis obsidibus electissimis Guttrim Regem Dacorum cum xxx electissimis viris Rex Aluredus de fonte levaret, nomen Adelstani ei imponendo. Qua de causa Regi Guttrun, quem nos Gurmundum vocamus, datæ sunt provinciæ Estanglorum & Northymbrorum ad inhabitandum. Verum quia non facile mutat Æthiops pellem suam, Guttrun per xi annos terras illas tyrannico facile fastu protrivit, & in xii^o. anno obiit. Reliqui Dani, qui noluerunt effici Christiani, ad partes Gallicanas se transfulerunt. Est autem locus prædictus de Ethelingiseye, non maris Insula, sed ita paludibus & stagnis inaccessibleis, ut non nisi navigio adiri queat, terra utique vix duobus jugeribus lata feras tamen venaticas continet.

879. Hoc etiam anno, mortuo Dunberto Wintoniensi Episcopo, præfecit Rex Aluredus Dunewulfum, quem tempore latibuli sui subulcum & laicum in silvis invenerat, sed comperto ejus ingenio, post multam ætatem literis informandum tradiderat.

Dacorum exercitus, sicut Aluredo promiserat, urbes de Copenham & Cirencestre, quæ sunt ad meridiem Wictiorum, deferentes, transfulerunt se ad Orientales Anglos, ubi magnus exercitus Dacorum de transmarinis partibus per Karolum fugatus advenit, & apud Fullanham reliquo Dacorum exercitui se junxit.

880. Quo etiam anno Aluredus reparavit urbem Septoniæ, quod est Schafesburg, sicut testatur magnus lapis, qui in Capitulo Sanctimonialium ibidem usque hodie est insculptus.

884. Martinus Papa post Johannem sedit uno anno, qui scholam Saxonum, prece Regis Aluredi, ab omni Tributo relaxavit. Insuper & magnam Sanctæ Crucis partem Aluredo misit.

885. Quo anno Dani de Gallia redeuntes, obsederunt urbem Roffensem, ac Arcem contra urbis portas construxerunt, sed cives urbem defenderunt, quousque Rex Aluredus superveniens, captis Danorum Equis eos fugere compelleret, unde & Dani Franciam repetierunt. Sed & Rex Classem suam bellatoribus plenam à Cantia ad Estangliam dirigens, xvi naves Danorum cepit, sed in redeundo Regia Classis devincitur.

886. Dani per aquam Sequanæ remigantes urbem Parisiensem anno integro obsederunt. Quo anno Rex Aluredus Londonium reparavit, quam Etheldredo Merciorum Comiti custodiendam tradidit. Et tunc Angli dispersi Regi Aluredo se dederunt.

887. Quo in tempore Rex misit Elemosinas suas ad Romam, & ad Indiam; ac duo Monasteria construxit, unum virorum apud Ethelingisey, aliud mulierum apud Schaftisbury, in quo filiam suam Ethelgof præfecit Abbatissam.

892. *Hen.]* Hoc anno venerunt contra Regem Aluredum iv^{or}. exercitus Danorum, unus in Northymbriâ, alter in Estanglia, iii^{us}. apud Excestriam, iv^{us}. apud Legecestriam, sed apud Legecestriam ita obsessi sunt Dani, quod equos suos præ fame comederunt.

893. Tres Scotici viri Dusblan, Mahbon, Malmunyn peregrinam pro Christo vitam ducere cupientes, sumpto secum unius hebdomadæ viatico, carabum qui ex duobus coriis & dimidio conficitur intrantes, mirum in modum sine velo,

velo, sine armentis, post VII dies in Cornubia applicuerunt, & postea Regem Aluredum adierunt.

Plegmundus Doroberniæ Archiepiscopus, literis nobiliter institutus, accepto à Formoso Papa nuper Pallio, VII Anglorum Ecclesiis VII Episcopos una die ordinavit. Hoc anno Rex Aluredus fugavit Danos, primo de Cantia, de Oxonia, de Chichestria.

894.

Hen.] Dani, qui apud Legecestriam erant, post triduanam obsidionem fame coacti, urbem reliquerunt, Northwalliam prædaverunt &c, & per Northimbriam circumgirantes, ad Estangliam, ubi uxores eorum & naves erant, regressi sunt; flumen de Luya intrantes castrum de prope ædificabant; sed Londonienses ope Regis castrum destruunt, flumen prædictum in tria Brachia dividunt, ita quod naves Danorum educi non poterant, ac Dani, relicta navibus illis, apud Brugg super Sabrinam juxta Walliam hymaverunt, ubi & castrum insigne firmaverunt. Sic quoque per illud triennium vexata est Anglia triplici clade, scilicet, infestatione Dacorum, mortalitate hominum, lue animalium.

Will.] Hoc anno Rex Aluredus obiit. Qui primo in Episcopali Ecclesia Wintoniæ sepultus erat, sed pro deliramento Canonicorum, dicentium Regios manes resumpto cadavere noctibus per domos oberrare, filius ejus Edwardus Genitoris ossa tulit, & in novo Monasterio posuit. Has nœnias & confimiles Angli pene ingenita tenent credulitate, à gentilibus hoc mutuantes, ut credant nequam hominis cadaver post mortem, Dæmone agente, discurrere; unde Virgilius.

900.

Morte obita quales fama est volitare figuras.

Ra.] In laudem Regis hujus Henricus li. 5.
ponit versus sic.

*Nobilitas innata tibi probitatis honorem,
Armipotens Alurede dedit probitasque laborem.
Perpetuumque labor nomen cui mixta dolori,
Gaudia semper erant spes semper mixto timori.
Si modo victus erat ad crastina bella parabat,
Si modo victor erat ad crastina bella pavebat.
Jam post transactos Regni Vitæque labores,
Christus ei sit vera quies sceptrumque perenne.*

Edwardus cognomento Senior regnavit post patrem XXIV annis, literarum cultu patre inferior, sed gloria sæculari superior. Nam urbes novas condidit, mutilatas reparavit, fines Regni latius quam pater dilatavit; porro Scotorum, Cumbrorum, Wallanorum Reges in deditionem recepit. Essexam Northimbriam, Merciam, de manibus Dacorum extorsit, totam Merciam post obitum sororis suæ Elfredæ obtinuit. Hic ex uxore sua prima Egwina genuit primogenitum suum Ethelstanum. Ex Regina Edgina genuit Edredum, Edwinum, & sex filias, quarum unam copulavit Othoni Imperatori, aliam Karolo Regi Occidentalium Francorum, tertiam Sithrico Duci Northimbrorum.

901.

Will.] Ex tertia uxore Ethelwitha genuit Edredum & Edmundum, qui ambo post fratrem Ethelstanum regnaverunt. Genuit etiam duas filias, scilicet Sanctam Edburgam virginem Deo sacratam, Wintoniæ quiescentem, & Edgivam formosam Lodowico Aquitannico Regi copulatam. Hic quoque Rex filios suos literis fecit instrui, filias vero suas primo literis, deinde colo & acu fecit exercitari.

Will.] De ista virgine Edburga traditur, quod cum trima esset, volens pater

pater ejus experiri utrum ad Deum an ad sæculum esset declinata, profuit ex una parte triclinii sui diversarum possessionum ornamenta, ex alia parte Calices & Evangelia, inde armillas, & monilia. Illuc pusiola virgo nutrice allata jubetur quæ vellet eligeret, at ipsa manibus repens Evangelia apprehendit, quam pater deosculans, vade, inquit, quo te vocat Divinitas, sequere fausto pede, qui te ducit; sicque postmodum facta est Monacha, quam non resupinavit Regalis profapia, quin etiam foccos fororum suarum de nocte latenter surripuit, & lotos junctosque clam reportavit.

903. Eoque anno Sanctus Grimboldus, Confessor quondam, Doctor Regis Aluredi, obiit Wintoniæ.

904. Hoc anno Plegmundus Archiepiscopus in urbe Doroberniæ ordinavit VII Episcopos Ecclesiis Anglorum, viz. v. ad terram Gewiseorum & Westsaxonorum, hoc est apud Wintoniam unum, ad Cornubiam unum, ad Schireburniam unum, apud Wellensem Ecclesiam unum, apud Cridinton unum, item apud Australes Saxones unum, & apud Mercios in Dorkinga unum. Nam Papa Formosus maledictionem suam dederat Regi Edwardo & Anglis, propter nimiam carentiam Episcoporum in terra Anglorum, quæ per VII annos Episcopis caruerat.

Clito Ethelwoldus patruelis Regis Edwardi contra Regem insurrexit, Winburnam juxta Bathoniam occupavit, affirmans quod ibi aut triumpharet aut occumberet. Veruntamen rapta secum de nocte Sanctimoniali de Monasterio Winburnensi ad Dacos Northimbranos recessit, quorum auxilium petivit: sed Rex valide persecutus est eum, adeo ut relicta Angliâ Franciam adiret, Sanctimonialem tamen secum reduxit, Monasterioque suo restituit.

Eodem tamen anno rediit Ethelwoldus cum magno navium apparatu, & junctis secum Danis Estangliam habitantibus, invasit Merciam usque ad Crekanford, quod est Crikelade, cuncta consumens: deinde Thamissa pertransita usque ad Bradenestok terram spoliavit, & sic Estangliam rediit. Quem Rex à tergo insequens, terram hostium à flumine Ouse usque ad limites terræ Sancti Edmundi deprædavit, præcipiendo suis ut nullus post se remaneret. Cantuaritæ tamen jussu Regis neglecto ibidem remanentes à Danis pene trucidantur, multis hinc inde ruentibus, sed & Clito Ethelwoldus inter hostes occubuit, unde & Dani sentientes Regem Edwardum fore invincibilem, pacem cum eo fecerunt.

908. Hoc anno Civitas Caerlegion, sive Legecestria, quæ modo Cestria dicitur, ope Etheldredi Ducis Merciorum, & Elfredæ uxoris suæ, post confractiones per Danos factas restaurata est, & novis muris circumdata, & pene ad duplum, quod prius, ampliata; ita ut castrum, quod ab olim ibidem extra muros juxta aquam positum fuerat, nunc intra muros situatur.

909. *Ra.*] Rex Edwardus construxit castrum apud Hereford. Tunc fundatum est Monasterium Cluniacense &c.

Quo in tempore Dux Merciorum Etheldredus, & uxor sua Elfreda, transtulerunt ossa Sancti Oswaldi Regis de Bardeneya usque Gloverniam, ubi Monasterium construxerunt.

911. In provincia Staffordensi apud Totenhale Angli vicerunt Dacos, & postmodum apud Wodenisfeld Rex Edwardus occidit de Dacis duos Reges, duos Comites, cum multis millibus Dacorum Northimbranorum.

912. Dux & subregulus Merciorum Etheldredus obiit, cujus uxor Elfreda, soror Regis Edwardi Regnum Merciorum, exceptis Londonia & Oxonia, quas Rex sibi retinuit, longo tempore strenue rexit, urbes multas condidit & reparavit, quæ sunt Brimnusbura, Brugg super Sabrinam, Thanworth juxta Lichfeld, Stafford, Warwicum, Chrisburium, Waburium, E-desburium, in foresta juxta Cestriam, quæ nunc omnino deleta est. Item con-

construxit urbem cum castro in Borealibus finibus Merciorum super flumen Mersee, quæ tunc Romicosan, sed modo Runcorna vocatur.

Will.] Ista Elfreda virago potentissima, favor civium, terror hostium, multum jovit fratrem suum Regem in consiliis dandis, in urbibus construendis, quæ postquam experta fuerat difficultatem primi & unici partus, complexum viri perpetuo exhorruit, protestans non convenire Regis filia voluptati intendere, quam tale incommodum subsequi oporteret.

Dani piratæ, qui ante ferme XIX annos Gallias, Britannia relicta, adiverant, Angliam redierunt, & circumnavigata Cornubiâ Sabrinum mare intrantes prædas egerunt, Episcopum quendam Britannicum apud Ærchenefeld ceperunt, quem Rex Edwardus XL libris redemit; hostes usque ad Hiberniam profugavit, munitionem ad ostium amnis Avenæ construxit; deinde alias munitiones apud Buckingham ex utraque parte fluminis Ufe posuit, Ducem Danorum Turkecillum cum Dacis inhabitantibus Bedfordiam & Northamptonam subegit.

913.

Elfreda Rēctrix Merciorum egit prædas in terra Britonum apud Breghnoç, cepitque uxorem Regis Wallanorum; & renovavit Legecestriam.

916.

Rex Edwardus condidit urbes de Tomestriam & Wiggemere, & destruxit munitionem, quam Dani fecerunt apud Themesford, Elfreda cepit urbem Derbeizæ super Danos, ejus tamen IV^{or}. ministri occidebantur.

917.

Will.] Hoc anno XIX°. Kalend. Julii Elfreda obiit, quinquennio ante obitum fratris sui Edwardi, sepulta est Gloverniæ in Ecclesia Sancti Petri, quam ipsa cum viro suo construxerat super ossa Sancti Oswaldi Regis, quæ à Bardeney ibidem attulerant. Sed & illa Ecclesia per Danos destructa, Aldredus, Eboraci scilicet & Wigornia Episcopus, aliud quod in urbe nunc est præcipuum Monasterium reparavit; filiam autem unicam Elfredæ nomine Elfwinam Rex Edwardus; potestate Merciorum ei adempta, duxit secum in Westsaxoniam.

918.

Ra.] In hujus Elfredæ laudem (*Henr. li. 5.*) hanc decantavit cancenam.

*O Elfreda potens, O terror Virgo Virorum,
Victrix naturæ nomine digna Viri,
Te quoque splendidior fecit natura Puellam!
Te probitas fecit nomen habere Viri.
Te mutare docet sed solum nomina Sexus,
Tu Regina potens Rexque trophea parans.
Jam nec Casareï tantum meruere triumphi,
Casare splendidior Virgo Virago Vale.*

Henr.] Rex Edwardus, audita morte sororis suæ, subjugavit sibi Thomewurth & Snotingam, ubi construxit novam urbem ex parte Australi contra antiquam urbem, ponens pontem super Trentam inter utramque urbem. Post hoc eodem anno tres Reges Scotorum, Dacorum, Wallanorum in deditionem recepit.

Rex Edwardus construxit apud Thelewalle, quæ est in Borealibus finibus Merciorum juxta aquam de Mersee, ubi posuit militum custodiam; inde transiens aquam Mersee instauravit urbem Maincestre; quæ est in Australibus finibus Northimbrorum.

920.

Rex Edwardus obiit apud Farndon juxta Oxoniam, & sepultus est Wintoniæ in novo Monasterio.

924.

Ethelstanus primogenitus Regis Edwardi, apud Kingeston juxta London in Southreia in Regem levatus, regnavit XVI annis. Cujus anno primo natus almus puer Dunstanus in Pago Glastoniensi, cujus vita tota ab ortu ad exitum virtutibus & miraculis coruscavit.

924.

925.

Alfr.] Rex Ethelstanus copulavit sororem Sichtrico Danico Regi Northimbrorum; quo cito post mortuo, Rex filium ejus expulit, & Regnum illud suo redintegavit; deinde Hoelum Regem Britonum, & Constantinum Regem Scotorum prælio subactos in deditionem recepit.

Hunc Constantinum dum Rex Ethelstanus Regem Scotiæ faceret, dixit gloriosius esse Regem facere, quam Rex fore.

Will.] Copulavit etiam Rex Ethelstanus & aliam sororem suam Othoni Imperatori, à quo; præter gemmas & equos, recepit quoddam vas ex Onichino transparens & politum, ita subtili cælatoris arte compositum, ut vere fluctuare segetes, gemmare vites, hominum imagines moveri videantur; recepit etiam ensẽ Constantini magni, in quo literis aureis nomen possessoris legebatur, in cujus capulo super crassas auri laminas figebatur clavus ferreus, unus de quatuor, quo Christus in cruce figebatur. Item & lanceam Karoli magni, qua vibrata, semper victor abibat, quam tradunt apernisse latus Christi. Item & vexillum Mauricii Martyris, quo Karolus usus est contra Saracenos. Item partem Sanctæ crucis, & partem coronæ spineæ, quarum aliquas partes Rex Adelstanus Monasterio Malmesburie delegavit.

929.

Frithstanus Wintoniæ Episcopus obiit, cui successit Bristanus, de quo legitur, quod quasi cotidie pro defunctis celebravit; unde dum quadam nocte cœmeteria circuiret, Psalmos pro defunctis decantando, in quorum fine dum subjungeret, requiescant in pace, audivit subito voces quasi infiniti exercitus de sepulcris respondentis, Amen. Et Odo de Wiltoniæ factus est Doroberniæ Archiepiscopus.

934.

Et Birstanus Wintoniensis Præful obiit, cui successit Elphegus Monachus, cognomento calvus, vir propheticus, & Dunstani propinquus.

Will.] Qui, dum pro more pœnitentes die cinerum à liminibus Ecclesiæ excluderet, cæteros adhortabatur ut jejunio & castitati vacantes etiam uxorias delicias illis diebus abjicerent. Inter quos unus ait, Non possum, Domine, temperare à convivio scilicet & conjugio, quinimo uxorem, quam ad tempus submovi, in proximo resumam. Cui pontifex, contristas me miser, nesciens quid futura pariat dies, unde & postremo die inventus est examinis in cubili suo.

Hic quoque Elphegus, dum aliquando ordinaret in Presbyteros tres Monachos, scilicet, Dunstanum, Ethelwoldum, & Ethelstanum, completis solemniis, ait ad illos, hodie coram Deo tribus viris manus imposui, quorum duo pontificalem gratiam nanciscentur, tertius vero miserabiliter finietur. Cui Ethelstanus tanquam pro cognatione familiarior ait, Num ego ero pontifex, Non erit, inquit, tibi pars in ordine illo, nisi diu geres vestem istam.

Quia Rex Scotorum Constantinus contra pactum venerat, Rex Ethelstanus versus Scotiam properabat, & in eundo Beatum Johannem Beverlacensem visitabat, super cujus altare cultellum suum pro Vadio posuit, promittens quod si victor rediret, cultellum digno prælio redimeret, quod & implevit. Post Victoriã vero in redeundo Deum rogavit, ut prece Sancti Johannis Beverlacenensis aliquod evidens signum ostenderet, quo præsentis & futuri cognoscere possent, quod Scoti de jure deberent Anglis subjacere, unde Rex cum gladio suo percussit scopulum quendam lapideum juxta castrum de Dunbar, qui usque hodie ad mensuram unius ulnæ ex ictu cavatur; deinde in redeundo digna dotatione cultellum redemit.

937.

Anlaf paganus filius Sihtrici Rex Hiberniæ, multarumque Insularum, à focero suo Rege Scotorum Constantino incitatus, ostium Humbræ fluminis valida cum classe intravit, cui Rex Ethelstanus cum fratre suo Edmundo apud Brunfort occurrit.

Will.] Cum igitur acies convenissent, Anlaf exquisito astu cithara manibus

nibus sumpta, sub specie citharistæ tentorium Ethelstani ingreditur, ubi dum inter epulas omnia explorasset, & stipem quasi pro melodia accepisset, stipem nauseans latenter sub se in terra defodit. Notatum est hoc à quodam qui aliquando cum eodem Anlaf militasset, qui & hoc post recessum Anlasi Ethelstano nunciavit. Rex inculcat relatores cur hoc non prius indicasset. Ille respondit, fidem, o Rex, quam modo tibi debeo, quondam Analaso dedi, unde si illam modo erga illum violassem, idem de me putares erga personam tuam fore facturum, sed audi nunc consilium meum, tentorium tuum abhinc remove, ut cum ipse petulanter advenit, ipsum proposito frustratum modeste frangas; quo facto, Anlaf nocte advolans, Episcopum quendam in via Castrametantem cum sua familia cecidit, ulteriusque progrediens in Regis tentoria impegit, sed tanto fremitu Regi expectato gladius è vagina excidit, sed in clamato Deo & Sancto Aldelmo, ad preces Odonis Archiepiscopi, qui tunc cum Rege erat, gladium vaginæ relapsum invenit, qui usque hodie in thesauro Regio servatur. Est autem gladius ille ex una parte sectilis, nec usquam auri vel argenti receptivus. Quo Dei dono Rex tunc fretus, hostes per totam auroram & diem sequentem fugavit, ubi ceciderunt Rex Constantinus cum v Regulis, xii Decibus, & tota pene congeries Barbarorum.

Post hoc apud Hereford Aquilonales Britones perdomuit, ita ut ei annuatim xx libras auri, ccc libras argenti penderent, boves vero xxv milia annumerarent. Inde Cornugalliam subegit, Excestriam reparavit, in cujus laudem quidam sic cecinit.

Regia progenies produxit nobile stemma.

Cum tenebris nostris illuxit splendida Gemma.

Magnus Ethelstanus patriæ decus, Orbita recti

Illustris probitas à vero nescia flecti.

Mortuo apud Gloverniam Ethelstano sine liberis, atque apud urbem Maldulfi sepulto, successit Edmundus frater suus xx^m. jam agens annum, regnavit ferme vii annis, genuitque ex Regina sua Elgina filios Egwinum & Edgarum pacificum.

941.

Will.] Hujus Edmundi tempore Northimbri rebellarunt, Anelasum de Hibernia revocarunt, quem tamen Rex Edmundus cum Raynaldo filio Gurmundi devicit & exlegavit, Northimbriam in proprio dominio recepit, terram de Cumberland rebellantem contrivit, quam Malcolmo Regi Scotiæ tradidit, ita ut sibi auxilio ubique foret.

Ra.] In hac expeditione, ut dicitur, Rex Edmundus accepit secum ossa Colfridi Abbatis & Hildæ Abbatissæ, & detulit usque Glastoniam.

Tradidit Alfridus & Marianus, quod Rex iste vii^o. Regni sui anno, dum Dapiferum suum de manibus æmulorum suorum eripere vellet, interfectus sit ab illis apud Pulkirchiam.

Sed W. li. ii dicit, quod Rege convivante in festo Sancti Augustini apud Pulkirchiam, dum quidam latrunculus Leof nomine, quem Rex prius propter scelera sua eliminaverat, inter convivas affideret, quem Rex è mensa profiliens capillis arreptum in terram dejecit, sed nebulonis artavo evisceratus est. Occisor vero inter manus tumultuantium nonnullos faucians aut occidens à satellitibus membratim dissectus est.

Will.] Edmundus Rex Angliæ v nobilissimas civitates, scilicet, Lincolniam, Snotingham, Derbeiam, Staffordiam, Legecestriam, quas eatenus Dani Pagani incoluerunt, de manibus eorum extorsit, & luce fidei illustravit. Nam Anlaf de sacro fonte levavit, magis viribus cedentem quam prædicationi credentem. Hic quoque Rex consilio Dunstani statuenda statuit, corrigenda correxit, Monasterium Glastingense rebus & personis nobilitavit.

947.

Ra.]

Ra.] Tandem, sicut prædictum est, apud Pulcrechirchiam obiit. Sed apud Glaston sepelitur.

947. Edredus in villa de Kingeston ab Odone consecratus, post Edmundum fratrem suum successit x annis, eo quod filii Edmundi Edwinus & Edgarus adhuc minoris erant ætatis, nec regnare poterant. Hic Edredus primo Regni sui anno, Northimbros rebellantes valide contrivit, unde & Scoti sibi timentes se ei subdiderunt.

953. *Mar.*] Sed tandem pro infidelitate Northimbrensiū terram eorum devastat, Monasterium Ripense succendit, recedente vero Rege domum, exercitus de Eboraco erumpens, extremam partem Regii exercitus multum læsit; quamobrem Rex iratus totam plagam Northimbranam delere cogitavit, sed Northimbrenses, Duce, quem sibi præfecerant, abjecto, Regem Edredum muneribus placaverunt.

956. Dum Rex Edredus graviter ægrotaret, Dunstanum Confessorem suum accersivit, cui festine accedenti vox obitus clare insonuit, modo Rex Edredus quiescit in pace. Ad quam vocem Dunstani, cui insedit absque fessoris læsione, ad terram corruens expiravit, Dunstanus autem sepelivit Regem apud Wintoniam in novo Monasterio.

957. Edwinus primogenitus Edmundi consecratus est in Regem Angliæ ab Odone Archiepiscopo apud Regiam Villam de Kingeston juxta Londonium, qui primo consecrationis die in nefarium cubitum ruit, quamobrem à beato Dunstano redargutus ipsum Dunstanum exiliavit.

Will.] Monachos quamplures suis facultatibus nudatos in exilium egit, Monasterium Malmisburiense, expulsis suis, contulit Clericis. Tandem Northimbrenses & Mercenses ipsum Edwinum pro mala vita sua expulerunt, & fratrem suum Edgarum, xvi annorum existentem, in Regem levaverunt. In cujus Edgari exortu audivit Dunstanus Angelos canentes sic, Pax terræ Anglorum, exorti nunc pueri Dunstanique tempore. Sicque tunc actum est ut flumen Thamenſe res duorum Regum disterneret, regnavitque Edwinus iv^{or}. ferme annis, & tandem mortuus sepultus est Wintoniæ, ejus tamen anima post obitum precibus Dunstani ab inferno liberata, in fortem poenitentium animarum est translata.

Will.] Et sicut eadem terra bonas & malas herbas nutrit, & urticæ quandoque proxima est rosa, sic ex eodem pio Edmundo Edwinus pessimus & Edgarus optimus processerunt.

964. Edgarus Juvenis xvi annorum in Regem levatus est, & xvi annos post fratrem suum pene regnavit. In quorum xii^o. anno apud urbem Achamanni, id est, Bathon, Idus Maii, die Pentecostæ, à beatis Dunstano & Oswaldo præfulibus in Regem consecratus est. Qui statim Dunstanum de exilio revocavit, quem de Abbate Glastoniæ Wigornicæ præfulem fecit, divisa Regna redintegravit, improbos oppressit, rebelles repressit, modestos dilexit, Ecclesias reparavit, ac multis in locis abjectis Clericis insoleter viventibus, Monachos instituit, & plusquam xl Monasteria construxit, inter quæ, Glaston, Abendon, Burgum, Thorney, Rameſey, Wilton, Winton locupletavit; sed apud Winton in novo Monasterio, quod ad eventum nunc Hida dicitur, Monachos loco Clericorum primus instituit. Nam Clerici laborem chori fugientes, & bona Ecclesiæ pro libito alibi consumentes, vicarios parum ad victum habentes loco sui constituerant. At cum ipsi ad monita Regis Edgari, Episcopi Ethelwoldi, ac Archipræfulis Dunstani, minime corrigerentur, Rex ipse præbendas Clericorum prædictorum præfatis vicariis contulit. Sed & illi in personatum promoti vicarios sibi facientes facti sunt pejores prioribus, unde Rex turbatus, annuente Papa Johanne xiii^o. expulsis Clericis Monachos ibidem introduxit.

Will.] In diebus ejus nullus privatus latro aut publicus prædo quin poenas solveret. Denique ipse Rex omnes feras sanguinis avidas exterminare cogitabat,

cogitabat, unde & Ludwallo Wallanorum Regi indixit, ut certis annis CCC^{rum}. luporum tributum pensitaret, quod cum III annis reddidisset, in IV°. anno nullum lupum invenire potuit.

Will.] Et quamvis iste Edgarus staturæ fuerit & corpulentia perexilis, quemcunque tamen audacem & fortem in congregiando lacesceret. Denique in quodam convivio, ubi se plerumque fatuorum dicacitas liberius ostentat, fertur Kinadium Regem Scotorum ludibunde dixisse, mirum videri, quod tam pusillo homuncioni tot provinciæ forent subjectæ, id quoque à quodam mimo auditum Edgardo relatum est. At ille, re suis celata, de convivio, ubi aderat Kinadius, aliquando surgens, Kinadium quasi magni mysterii consulendi gratia accersitum longe in silvam deduxit, unum è duobus quos secum attulerat gladium tradens, & inquires, liceat nunc tibi vires tuas experiri, cum soli simus, appareat modo quis nostrum alteri subesse debeat, turpe namque est Regem in convivio dicacem fore, nec in prælio pugnacem, confusus ille ad pedes Edgari se projecit, simplicis joci veniam deprecatus.

In omni æstate post festum Paschæ naves coadunari fecit, quas in quatuor partes distributas ad quatuor Angliæ partes posuit, unde cum Occidentali classe navigavit ad partem Borealem, cum Boreali classe ad partem Australem, cum Australi classe ad partem Occidentalem, pius in hoc explorator ne piratæ quid turbarent, hieme vero per provinciam equitando judicia ministrorum exquirebat, violati juris severus ultor, sed in utroque reipublicæ utilis consultor, veruntamen ipso Dacorum petitionibus inconsulte favente, vix fuit in Anglia viculus quo non cohabitarent Daci cum Anglis. Negotium hoc bono animo toleratum summæ calamitati peperit eventum. Nam Dani à natura potiores fortissimi hoc unum prædicabile perpetuum reliquerunt Anglis, ut jam Anglorum probitas toti præjudicet mundo in calicibus epotandis. Quamobrem ipse Rex Edgarus clavos in crateris infigi fecit, ut per emensos scyphorum terminos biberent ad Mensuram.

Will.] Hic igitur Edgarus ex Egelfleda cognomento candida, genuit primogenitum suum Edwardum, postea Regem & Martyrem. Deinde ex Alfritha filia Ordgari Ducis Dovoniæ genuit Edmundum, qui ante patrem suum obiit, & Egelredum, qui post Sanctum Edwardum regnavit: tandem de Sancta Wilfritha genuit Sanctam Editham virginem. Hanc autem Wilfritham non vere sanctimoniam, sicut opinio vulgaris delirat, sed timore Regis Edgari eam illicite concupiscentis se velantem constat, Regioque cubili sic subactam. Unde Rex, quod feminam illam attigisset, quæ vel umbratice sanctimonialis putabatur, à beato Dunstano redargutus, septennem exegit poenitentiam. Illa quoque partu explicito voluptati renuncians religiose vixit, sanctaque celebratur apud Wiltoniense Monasterium & asseritur. De filia quoque ejus Editha traditur, quod & illa apud Wilton sanctimonialis effecta cultioribus aliquando vestibus, quam sua professio deposceret, aliquoties ornata, & ob hoc à Sancto Ethelwoldo increpata, respondisse fertur, nec inepte, nec facete, Infallibile, inquit, Dei Judicium sola operitur conscientia, puto ergo quod tam Sancta & incorrupta mens poterit latere sub istis vestibus deauratis, sicut sub tuis discissis pellibus.

Hanc aliquoties Dunstanus, dum Ecclesiam quandam consecraret, viderat pollicem dextram frequenter protendere, & signum crucis fronti suæ imprimere, ex quo delectatus Dunstanus ait, nunquam putrescat hic digitus, continuoque inter Missarum solemniam Dunstanus in lacrymas prorupit, sic inquires, cito hæc florida rosa post sex hebdomadas marcescet, quod & ita contigit; nam corpore postmodum de terra levato repertum est totum in pulverem resolutum, præter digitum præfatum, & alvum cum secreto inferiori. Hujus rei causam Sancto Dunstano super hoc me-

ditanti ipsa per visum exposuit, dicens, ne mireris quod incorrupta sim in inferioribus corporis mei partibus, cum crapulae & libidinis semper fuerim immunis. Item de ista Sancta legitur, quod dum Rex Canutus, qui parum dilexerat Sanctos Angliæ, semel in quodam festo Pentecostæ apud Wiltoniam convivans, solennes cachinnos in Sanctam Editham effuderit, dicens se nunquam crediturum, quod filia Edgari libidinosi & tyranni Sancta foret, contradixit Ednothus Archiepiscopus tunc ibi præfens, qui statim sepulcrum sepultæ virginis aperuit, ubi illa cingulotenus se erigens in contumacem Regem impetum facere visa est. Quo metu Rex turbatus humi quasi exanimis cecidit, sed tandem respirans lætus erubuit, quod poenitentia reservatus est.

Will.] Circa hæc tempora Odo Archiepiscopus Cantuariæ obiit. Hic quidem natione Danus, sed tandem feritate deposita aliquando Edwardo seniori militaverat. Nec multo post Clericaliter attonsus Wiltoniæ Præful effectus est. Regem Adelstanum amicum sibi effecerat, potissime per elapsam gladii amissi in Regiam vaginam, ita ut Cantuariensem sedem fortiretur, quam ut Sanctius subiret, cum omnes Antecessores sui Monachi fuissent, ipse mari transito apud Floriacum juxta Aurelianum monachilia induit, rediit, Regi adhæsit; tandem cum Edredo Rege Northimbriam profectus, sacros cineres Wilfridi Episcopi advexit Cantuariam, de qua re inter Cantuaritas & Eboracenses jugis adhuc concertatio habetur, utrum ossa majoris Wilfridi apud Ripensem Ecclesiam tumulati, aut minoris Wilfridi, qui Presbyter & successor Johannis in Eborum sede fuerat, sunt ossa antedicta.

Hic etiam Odo Edwinum Regem præcipitis luxus infamem à Christianitate suspendit, ob quod Edwinus in omnes Angliæ Monachos vicem reddidit, dum nemo Regi præter Odonem & Dunstanum in tota Anglia resistere auderet, quia ut ait seneca.

Gallus in proprio sterquilinio multum valet.

Ita Odo templum suum aliquando discoopertum, toto quo tectura parabatur tempore, ita precibus operuit, ut nec pluviae stillicidium loci madefaceret ambitum. Cum tamen plurima vis imbrum, & turbinum, illis diebus totum concuteret mundum. Alio quoque tempore, dum Odo Dunstanum Wigornia consecraret Præfulem, ita consecrationis egit ordinem, ac si Cantuariæ consecrasset Archipræfulem; & cum à suis super hoc culparetur, scio, inquit, filii, quid in me agat Spiritus Sanctus; nec vero præfagio matura defuit fides, quamvis Elsinus Wentanus Præful interpolate sedem illam palpasset.

Nam, defuncto Odone, Elsinus prædictus, paratis Advocatis quorum manus palpaverat, surrepto Regis Edicto Cantiam intrusus est: primoque exceptionis die non abstinuit quin conceptas furias mente confotas evomeret, tumbam beati Odonis pedibus pulsans, animamque ejus tali voce lacefcens, pessime senex animam effudisti, sero fatis te meliori locum fecisti, itaque quod diu concupivi, te invito jam teneo, unde tibi malas grates ago; sed illo die exacto, cum hujus rabiei efflator cubili se dedisset, vidit beati Odonis Effigiem improperare convicium, minari exitium. Ille autem, qui volatico phantasmate se putabat derideri, nihilominus ad recipiendum pallium Romam pergens, per Alpes transivit, ubi hiemali frigore congelatus, exenteratorum equorum spirantibus extis pedes, quibus tumbam Odonis pulsaverat, involutus obiit. Cui successit in Cantuariensi sede Brihtelinus Wintoniæ Præful. At, quia ad tantum pondus minus sufficiens erat, jussu Regis ad Wintoniam rediit; & Sanctus Dunstanus ad Cantuariam transiit, Romamque profectus pallium à Johanne Papa recepit, inde rediens à Rege obtinuit, ut Sanctus Oswaldus fratruelis Odonis sedem teneret Wigorniensem.

Will.]

Will.] Dunstanus igitur primo Glastoniae Abbas, deinde Wigorniae & Londoniae Praeul, tandem Cantuariensem sedem indefessis comens virtutibus, cor Regis Edgari ad consona salutis urgere, mores Regis ad subditorum exemplum & speculum effigiare, & cum excessisset, corripere studuit. Unde & illum septenni pro illicito sanctimonialis concubitu, poenitentia multavit, ex quo exemplari vulgus coercuit, milites composuit, fures refranavit. Ordo Monasticus reviruit, pro eo quod haberet rectores religiosos scientia claros, quos nec desidia tardos, nec audacia praecipites effecerat. Itaque inter hanc Regis & Archiepiscopi morum concordantiam Clericis optio dabatur, ut aut animum mutarent, aut locis suis valescerent, melioribus habitacula relinquentes. Ut sic non degenerarent à decore aedium mores inhabitantium; agri tunc proventu uberi respondebant cultoribus, omnis copia plenis effulsit cornibus, elementa laeta, nubila vix ulla, procul pestis & hostis.

Will.] Defuncto Askecillo Eboracensis Archiepiscopo Sanctus Oswaldas Praeul Wigorniensem suscepit Archiepiscopatum, scilicet cum Wigornienfi illum regens. Qui juxta Cathedralem Ecclesiam Sancti Petri Wigorniae construxit aliam beatæ Mariæ, ubi cum Monachis suis familiariter conversabatur, plebem per hoc in sui favorem multum alliciens, unde & Clerici de proxima Ecclesia hæc videntes, maluerunt monachari, quam sic ludibrio relinqui. Sed & Oswaldus, postquam intronizatus est in sede Eboracensi, advocavit in patriam literatos homines, ne illo bono patriam fraudaret, sine quo cætera bona mihi videntur pene inania; de quibus literatis viris fuit Abbo Floriacensis Monachus, qui præter multam scientiæ frugem, quam Angliæ advexit, vitam Sancti Edmundi Regis & Martyris, rogante Dunstano, descripsit. Is Abbo postmodum domi reversus, & Abbas constitutus, cum apud quendam Cœnobii sui cellulam, quæ in Vasconia ad Regulam dicitur, Religionis vigorem vellet exercere, Vasconica crudelitate id non ferente, eliso gutture decessit. At Oswaldus v. annis supervivens, cum ad lotionem pedum pauperum incumberet, dicendo gloria Patri &c. decessit.

971.

Will.] Rex igitur Edgarus, XII°. Regni sui anno, à beatis Dunstano & Oswaldo apud Badonem inunctus in Regem, & consecratus, circumnavigata septentrionali Britannia, ad urbem Legionum, quæ nunc Cestria, apulit; cui octo subreguli occurrerunt, cum quibus die quadam ascendit scapham, clavum gubernaculi per flumen Dee ibidem decurrentis manu regens, cæteris Regulis ad remos locatis, sicque ad Ecclesiam beati Johannis navigando pervenit. Qui, dum pari pompa remigando ad palatium suum pervenisset, fertur suis dixisse, tunc demum quemquam successorum suorum posse gloriari, quando tali pompa tot Regibus sibi subsequenter potiretur.

Anglici Orbis basileus flos & decus Edgarus, non minus memorabilis Anglis quam Cyrus Persis, Romulus Romanis, Alexander Græcis, Karolus Francis, anno vitæ suæ xxxvii^o. Regni sui cum fratre suo & post xxi^o. Idus Julii obiit, apud Glastoniam sepelitur.

975.

Will.] Ubi postmodum, sub anno Gratiae M. lII^o, cum Abbas Ailwardus tumulum ejus irreverenter effodisset, inventum est corpus ejus incorruptum, & ita corpulentum, ut in novo locello ingredi non posset; sanguisque recens de corpore ejus visus est ubertim distillare, sicque corpus illud in scrinium, quod ipsemet illi Ecclesiæ contulerat, super altare locatum est cum capite Sancti Apollinaris, & aliis reliquiis Sancti Vincentii, quæ Rex ille magno pretio empta Domui dederat. Abbas autem ille temerator amens effectus de Ecclesia exiit, & fractis cervicibus expiravit.

Ra.] Tradunt Historiæ Britannicæ in vita Sancti Eluti, quod dum Rex Edgarus Regionem Glamorganensium propter eorum contumaciam

devastaret, ablata fuit vola Sancti Eltuti, & in collo cujusdam equi suspensa. Qua de causa Regi Edgardo, hora meridiana in strato quiescenti, apparuit quidam pectus ejus lancea percutiens, unde post somnum jussit Rex ut rapta restituerentur, veruntamen post ix dies ipse Rex obiit, in cujus laudem sic cecinit quidam.

Henr.] *Auctor opum, Vindex scelerum, largitor honorum,
 Septriger Edgarus Regna superna petit.
 Hic alter Salomon, legum pater, orbita pacis,
 Quod claruit bellis claruit inde magis.
 Templis Deo, Templis Monachos, Monachis dedit agros,
 Nequitia lapsus, justitiæque locum.*

Will.] Sunt tamen qui ingenti gloriæ Edgari tentant neminem apponere dicentes, ipsum primis temporibus suis crudeliter fuisse in cives, libidinosum in virgines; ut, verbi gratia, Ethelwoldus quidam Comes fuit ei à secretis, cui aliquando injunxerat, ut Elfridam filiam Orgari Comitis Donoviæ, forma spectabilem, Regiis nuptiis conciliaret, si tamen forma famæ consonaret, & veritas famæ conquadraret. Ille viam celebrans, suis potius visibus puellam applicuit; rediens tandem, quæ conducibilia suis forent partibus allegans, dixit, pusiolum illam vulgaris & cotidianæ esse formæ, nec Regiæ Majestati convenire. Nunciant interim delatores, quanta Regem Ethelwoldus astutia decepisset. Ille clavo clavum expellens, fraude scilicet fraudem eludens, frontem serenam Comiti ostendit, diemque quo dictam mulierem visitaret, quasi joco edixit. Qui tam terribili ludo quasi examinatus præcurrit ad conjugem, rogans ut suæ salutis consulere, ac quantum posset veste & cultu in conspectu Regis se turparet, sed quid non audeat foemina? Illa vice versa speculo se comit, nihil penitus omittit, quod Ephebi lumbos acueri possit; in visam foeminam Rex ardescens, dissimulato odio, Comitem in silva de Werewell, quæ Harewode dicitur, venandi causâ accitum jaculo trajecit; ubi cum nothus Comitis filius accessisset, interrogatus à Rege qualiter talis venatio sibi complaceret, respondisse fertur, Bene Domine Rex, quod enim tibi placet mihi displicere non debet; quo dicto ita tumentis Regis animum mansuescit, ut nihil sibi carius postmodum Rex haberet quam filium Comitis interfecti, pro hujus facti expiatione Elfrida illa postmodum Monasterium sanctimonialium apud Werewell construxit.

Ra.] Immo potius propter homicidium privigni sui Edwardi, quem ea intentione occidi procuravit, ut filius suus Egelredus regnaret.

Will.] Huic exemplo crudelitatis adjungunt aliud libidinis, quod scilicet Deo dicatam virginem de Monasterio abstraxerit, & inquinaverit; item quod apud Andoveram, non longe ab Wintonia, aliquando pernoctans, filiam cujusdam Ducis speciosissimam jufferit sibi subduci; mater vero puellæ stuprum dedignans, ancillam suam, virginem sane fatis elegantem & lepidam, Regis apposuit cubili: irradiante tandem aurora, mulier conata surgere, interrogatur cur festinaret, ad opus, inquit, solitum & cotidianum persolvendum. Igitur pro mercede nocturni connubii petit ingenuitatem, ut sic voluptatis Regiæ conscia, de cætero non perferat imperia crudelium Dominorum. Mox in risum Rex solutus, ancillam illam fecit Dominam Dominorum, sed quocumque ista se habeant, constat ipsum salubri poenitentia talia expiasse, sicut patet.

976.

Edwardus Juvenis, ope Dunstani cæterorumque Præfulum, in Regem erigitur, contra voluntatem quorundam optimatum, & potissime novercæ suæ Elfrithæ, quæ filium suum Egelredum septennem provehere conabatur, ut sic ipsa potius sub nomine ejus imperitaret. Regnavit quasi quatuor annis: ex tunc felicitas Regni imminuata est; nam visa est in firmamento

mento stella Cometa, quæ semper vel pestem provincialium, vel mutationem Regni portendere solet. Nec mora, sequuta est sterilitas arvi, famines hominum, mors animalium: sed & Alferus Princeps Merciorum Reginae Elfrithæ per omnia favens, eiecit Monachis, quos Edgarus instituerat, Clericos cum concubinis reinduxit; sed Dunstanus & Comes Estanglorum viriliter restiterunt. Clerici namque nuper expulsi rediviva jurgia suscitaverunt, dicentes miserabile fore dedecus, ut novus advena veteres incolas à sedibus pellat, hoc non Deo gratum, qui veteri habitatori hoc concessit, nec probo homini hoc acceptum, qui sibi idem timere posset, quod alteri fieri vidisset. Ea de re celebri Synodo apud Wintoniam primo coacta, imago Crucifixi de pariete loquuta est veram Dunstani viam fore. Sed adhuc non sedatis animis tortuosorum, apud Calvæ Vicum Regium consilium indictum est, ubi cum, absente Rege propter tenellam adhuc ætatem, confidentibus in cœnaculo Angliæ senatoribus, Sanctus Dunstanus validis conviciorum jaculis impeteretur, solarium totum cum axibus & trabibus dissiliit & cecidit, quibusdam exinde peremptis, quibusdam perpetuo læsis, omnibus autem saltem contritis, excepto Dunstano, qui probe evasit, quod quidem miraculum peperit subsequenter illius querelæ silentium.

Dum igitur juvenis Edwardus venatu lassus in redeundo sitiret, inter pocula, quæ Noverca sibi porrexit, sic percussus est. Unde & sonipede suo quibus poterat viribus ad effugiendum agitato, uno pede lapsus, altero per devia tractus, undante cruore, apud Cornisgate signa mortis dedit. Tunc ipsi apud Warham per triennium ignobiliter sepulto arriperunt divina miracula. Nam cœlesti luce de summis emissa, claudus recepit gressum, mutus, cæcus, & surdus organum, omnis denique invalido sospitatis suscepit statum. Quo rumore excita interfectorix ipsius properat jumento vecta, quod quidem nec flagris nec clamoribus accedere potuit, mutatum sæpius jumentum id idem ostendit, quamobrem quod ipsa non potuit, per alium effecit. Nam Elferus minister ejus, qui nuper in Mercia extrusis Monachis Clericos induxerat, corpus Edwardi apud Septoniam, quæ est Shafterburia, solenniter tumulavit.

Ra.] Succedente tempore pars corporis ejus apud Leof Monasterium juxta Herford, pars apud Abendon translatum est. Locus vero apud Septoniam, ubi pulmo ejus adhuc integra viriditate palpat, Edwardistowe nuncupatur.

Will.] Pro hac autem interfectione prædicta Elfritha construxit duo Monasteria feminarum, unum apud Ambrisburium, & aliud apud Were-well; ubi ipse deposita terrena pompa diu & dire poenituit, jugi cilicio & jejunio corpus frangens, quod quondam fuerat speciosum, cruces quas potuit jugiter fronti & pectori imprimens, ibique requiescit, nec tamen omnino vindictam evasit Elfricus prædictus, quin, post annum à tumulatione prædicti Martyris, à pediculis vernibus penitus sit consumptus.

Will.] Egelredus filius Edgari, ex secundo matrimonio ex Elfritha genitus, post seniores fratrem Edwardum in Regem levatus apud Kingeston Clito elegans xxxviii annis Regnum potius obsedit quam rexit. Nam vitæ suæ cursus sævus & infaustus in principio, miser in medio, turpis in postremo. Nam dum beatus Dunstanus eum baptizaret, ventris profluvio sacrum fontem foedavit, quare turbatus Dunstanus ait, per Deum & matrem ejus ignavus erit iste, & adjecit in die coronationis suæ hoc Oraculum; quoniam aspirasti ad Regnum per mortem fratris tui, in cujus sanguine conspiraverunt Angli, cum ignominiosa matre tua, non deficiet ab eis sanguis & gladius, donec populus ignotæ linguæ superveniens, eos in ultimam redigat servitutem, nec expiabitur hoc delictum nisi longa vindicta. Cum autem iste Egelredus puer decennis audiret Edwardum fratrem suum sic necatum, ejulatu suo matrem furentem in tantum commo-

979.

vit, ut cum ipsa aliud flagellum ad manum non haberet, arreptis cereis candelis ipsum pene ad mortem flagellavit, quamobrem in omni vita sua lumen ceræ exhorruit. Hic quoque ex Ethelgina filia Egberti Comitis genuit Edmundum, cognomento Ferreum latus, Edwinum, Ethelstanum, & filiam Edginam. Ex Eunna vero Normannica postmodum Alfredum & Edwardum.

980. Nubes media nocte per totam Angliam, nunc fanguinea, nunc ignea, visa est; deinde per radios & colores diversos mutata, circa auroram disparuit.
981. Hoc anno urbs Southamptoniæ & Insula Thanet juxta Cantiam, Monasterium Sancti Petroci, in Cornubia, & provincia Legecestriæ, per piratas devastantur.
983. Civitas London igne proprio concremata est.
984. Sanctus Ethelwoldus Wintoniæ Præsul obiit. Qui Wintoniæ natus sub Dunstano, Glastonæ educatus, & cucullatus, tempore Edredi Regis factus est Abbas Abendonæ, tempore Edgari factus est Wintoniæ Præsul, ubi construxit Monasterium Monialium, & corpus Sancti Swithini transtulit de terra, cui successit Sanctus Elphegus Abbas Bathoniensis, qui postmodum Cantuariæ Archipræsul effectus occisus est à Danis, de quo in subsequentibus dicitur.
986. *Will.*] Rex Egelredus propter quasdam dissensiones inter ipsum & Rossensem Præfulem, urbem Rossensem obsedit, mandat ei Dunstanus, ut furori desistat, nec Sanctum Andream loci patronum irritet. Nuditate verborum contempta, adornat præcepta pecunia, mittit c. libras ut obsidionem solvat, quibus acceptis miratus Dunstanus hominis cupiditatem, per nuncios ista mandat. Quia prætulisti aurum Deo, argentum Apostolo, cupiditatem tuam mihi, venient cito super te mala, sed non me vivente. Biennio igitur post hoc mortuo Dunstano venerunt Dani.
987. Hoc anno duæ retro sæculis incognitæ pestes Anglorum genti acciderunt, scilicet febris hominum, lues animalium, quæ Anglice shitta, Latine fluxus interaneorum vocatur.
988. Beatus Dunstanus obiit; cujus vita, virtutibus & prodigiis plenam descripsit Osbernus Cantuariensis Monachus; inter quæ refert, quod dum, ad rogatum cujusdam Matronæ religiosæ, Dunstanus sacerdotalem stolam imaginibus Apostolorum & Martyrum insigniret, audita est cithara parieti appensa modulos illius antiphonæ, Gaudent in coelis animæ Sanctorum &c. absque humano pulsu dulciter insonare. Item narrat quod Dunstanus varia artis mechanicæ industria insignitus, dum in cella sua juxta Glastoniam, calicem quendam opere aurifico effigiaret, affuit Sathan corporali specie varia sibi voluptatum fantasmata immittens, quod Dunstanus in spiritu comperiens, forcipibus suis ignitis nasum Dæmonis comprehendit, & tenuit, donec Dæmone ululante factum hoc convicaneis innotesceret. Item Dunstanus aliquando soporatus, audivit spiritus Angelicos suaviter psallere, Kyrie eleyson, Christe eleyson. Cujus modulos harmoniæ adhuc continet tropus ille apud Angelos famosus, Kyrie Rex splendens.
- Igitur, Dunstano mortuo, supervenerunt Dani, quasi in quobilet Angliæ portu, ita ut nesciretur, ubi illis posset occurri. Qua propter quos ferro repellere non possent argento repulerunt, primo solvendo per annum confilio Siricii Archiepiscopi, qui Dunstano successerat, x millia librarum, deinde XVI M. XX M. XXIV M. post xxx M. librarum tandem XL M. librarum, donec, pecunia deficiente, iterum ad rapinas intenderent.
- Ad hæc Elfricus quidam navibus regiis præfectus, nocte pugnam præcedente, ut vilis transfuga ad hostes secessit, præmuniens eos, de quibus deberent præcavere, qua de causa filius ejus Algarus exosculatus est. Item tamen rediit Elfricus, sed iterum defecit; unde & Dani totam Northimbriam deprædantes, Londonque obsidentes, Regem coegerunt ad tributa.

Interea Elphegus Wintoniæ Episcopus Aulafum Regem Danorum datis obfidibus Regi Egelredo adduxit, quem Rex Egelredus de fonte suscepit, Episcopusque confirmavit; unde ille deinceps nil nocens ad sua rediit, sed nec sic quievit malum, quin etiam ut Hydræ capita hostes succrescentes patriam vastaverunt. Et cum in re bellica plurimum valeat ducis præsentia, spectata audacia, usus, & bellandi disciplina; his inter Anglos tunc deficientibus, si quando exercitus colligebatur, si naves fabricarentur, nihil prospere processit; quia gens nostra non cohibita ad rapinas incessit, non animata facile fugit, naves nostras tempestas dissolvit, reliquas servatas Wilnothus quidam, quem Rex exlegaverat, subdole occupavit, merfit, aut incendit, & si quando Duces ad consilium venerunt, minime consenserunt, quia plus de simultatibus domesticis quam de necessitatibus publicis consultabant. Ad hæc cum quid utile decerneretur ad hostes cito deferebatur. Nam præter Elfricum supradictum Edricus quidam, quem Rex Mercii præfecerat, versutus nebulo, dissimulare peritus, fingere paratus, consilia Regis ut fidus perquirebat, ut proditor seminabat. Interim inedia grassante, hostes libere per L. milliaria prædicta abducentes ad naves portabant, tunc auctum est tributum Danis persolvendum. Fuit autem conditio Regis talis ut Anglos facile exhæredaret, ficto crimine opibus emungeret, in uxorem Emmam adeo protervus ut ipsa raro cubili admiffa cum pellicibus volutaretur.

Sanctus Oswaldus Archiepiscopus Eborum simul & Wigornia Episcopus obiit. Sepultus est Wigornia. 992.

Hoc anno sedes Episcopalis, quæ quondam Lindisfarum dicebatur, apud Dunelmum constituta est, & corpus Sancti Cuthberti ibidem translatum, quod dudum Ardolphus circumtulit. 995.

Rex Egelredus vastavit Cumberland, & Insulam Moniam. Inventio corporis Sancti Ivonis Episcopi. 1001.

Will.] Iste Ivo natione Perficus, relictis sæculi deliciis, multisque terrarum spatiis decursus, in rustico habitu, tribus tantum comitibus, apud Insulam de Ramesey vitam peregit; cujus sepulcrum & nomen, cum diu nesciretur ab incolis, apparuit ipse Ivo cuidam viro simplici, nomen, locum, & gradum suum pandens, monuitque ut ad Abbatem Ramesaye iret, ut simul cum eo corpus suum de terra levaret: quod dum fieret, fons omni valetudini salubris de mausoleo erupit, ita ut usque hodie in tota vix Anglia sit ullus Sanctus beato Ivone exoratu facilior aut efficacior.

Hoc anno Rex Egelredus duxit Emmam, Normannorum gemmam, filiam Richardi primi Ducis Normanniæ, quo proventu elatus missis literis suis ad urbes Angliæ iussit omnes Danos una nocte occidi, quod & factum est, in nocte Sancti Briccii. Quo etiam anno fundatum est Monasterium Burtoniæ super Trentam, per quendam Optimatem Wulricum Spot, Rege annuente. 1002.

Rex Dacorum Suanus, audita morte Danorum in urbibus Angliæ clam facta, cum magna classe Cornubiam appulit, ubi per traditionem Hugonis Comitis Normannici, quem Emma Regina nuper Dovoniæ præfecerat, Suanus cepit Excestriam, & muros destruxit, cui Westsaxones viriliter occurrerunt, sed quoties exercitus appropinquaverunt, Dux Anglorum Edricus proditor, vomitu simulato, ægrotare se dixit, quamobrem solutis Anglis, Rex Suanus deprædavit Wiltoniam, Shireburniam & ad naves rediit. 1003.

Anno sequenti Norwicum advectus patriam vastavit, Tedford incendit. Quo cognito, Dux Usketel mandavit provincialibus ut naves hostium comburerent: sed illis aut dissimulantibus, aut id agere non audentibus, ipse Dux cum quibus potuit acerrimum bellum Danis intulit. Verum quia fames valida eo anno Angliam invaserat, Rex Suanus Daciam rediit, anno sequenti reversurus. 1004.

1007. Hoc anno Elphegus Wentanus Præful, mortuo Wulrico Doroberniæ Metropolitano, factus est Archiepiscopus. Mense post hoc Julio Danica classis Sandwicum appulit, Cantiam & Suthsexam deprædavit, Anglorum exercitum multiplici delusione, nunc rapiendo, nunc redeundo, vexavit. Quos semper tres sequebantur comites, prædatio, occisio, combustio. Nam
1008. Rex Egelredus, qui tunc temporis apud Shrobbesburiam morabatur, Danos festine repellere non potuit, donec Barocshiram devastasset. Idcirco Rex Egelredus, de consilio procerum, solvit Danis tributum xxx li. pro pace habenda. Quo quidem anno constituit Edricum proditorem Ducem Merciorum, virum quidem genere humilem, sed lingua locupletem; callentem ingenio, suavem eloquio, sed animo versipellem.
1009. Danicus Comes Trakillus applicuit Cantiam, cui Cantuaritæ tria millia librarum pro pace dederunt. At Dani Insulam Vectam adeuntes, prædas agebant, contra quos quoties Rex procederet, Edricus Comes bellum dissuasit, unde Dani hoc anno multum ditati, mediam fere Angliam à Northamptonia usque ad Insulam Vectam vastaverunt.
1010. Circa Festum Sancti Matthæi Dani Cantuariam obsederunt, quæ urbs, xx°. obsidionis die, traditione Almari Diaconi, quem Sanctus Alphegus nuper à morte liberaverat, traditur & incenditur. Abbas Sancti Augustini abire permittitur, grex Christi decimatur, novem scilicet occisis, & decimo reservato, quorum alii ferro, alii præcipitio, alii per verenda suspensi, aut crinibus detracti, obierunt. Inter quos pontifex Elphegus capitur, vii mensibus vinculatur, variis apud eos poenis illuditur, quomobrem ira Dei in populum homicidam adeo defævit, ut dolor viscerum nunc denos, nunc vicenos, ad magnum numerum absumeret, quapropter movebantur Dani à fidelibus, ut Præfuli satisfacerent, sed differunt. Nam sabbato secundo paschæ optionem Præfuli proponunt, ut aut tria millia librarum solvat, aut vita careat, ipse vero totum renuens prohibuit obnixè suis fidelibus, ne quis quicquam pro sua redemptione daret; unde & Dani ex hoc gravius exasperati, vino æstuant, sabbato sequenti Præfulem educunt, lapidibus & ossibus bovinis xiii°. Kal. Maii Sanctum virum interficiunt, sepultura ei negatur, donec postera die lignum aridum sanguine ejus intinctum viridesceret, cujus corpus die sequenti London delatum, in Ecclesia Sancti Pauli honorifice est sepultum; postmodum tamen concedente Canuto Rege Danico ad propriam Ecclesiam est relatum, corpore integro.
- Will.*] Iste Elphegus post Monachicum habitum apud Dirhurst susceptum, anachoritice apud Bathon vixit, Monachos postmodum ibidem congregavit, qui, ut fieri solet in magno collegio, corruptelam contraxerunt, nam quidam ex eis, nesciente patre, convivia de nocte fecere, usque ad diurnam lucem fere potationibus indulgere. Sed hujus factionis signifer, Deo ulciscente, in medio potantium æde expiravit. Quod pater ex sonitu comperiens, ad fenestram accessit, duos Dæmones corpus illud contundere vidit. At dum ille miser suffragium quæreret, responderunt Dæmones, nec tu obedisti Deo, nec nos tibi obediemus. Tandem suasionem Beati Andrea, Dunstano apparente, factus est Elphegus Præful Wintoniæ, qui carnibus edendis nunquam nisi æger indulset, de nocte fallens custodes, demersus ad Ilia stabat in anne, laudes Deo usque ad diluculum solvens. Demum post xxii annos in Præfulatu Wintoniensi exactos, sedem Cantuariæ invitus ascendit. Romam tamen pro pallio tendens, in quodam viculo rebus suis spoliatur; ubi dum vindicante viculus ille arderet, convicanei scelus suum cognoscentes, veniam rogant, rapta restitunt, precibus Elphegi ignem extinctum cernunt.
1014. *Henr.*] Suanus Rex Dacorum circumnavigata Estanglia cum classe sua, Humbræ flumen intravit, & per Trentam flumen usque ad Geynesburgh processit, cui Incolæ, qui ad Boream Watlingstrete habitant, obsidibus datis fidelitatem

fidelitatem juraverunt. Ille autem classem suam cum illis obsidibus filio suo Canuto commendavit, dum ipse Australes Mercios vastaret, mares occidentens, & foeminas suæ suorumque libidini reservans. Inde Oxoniam & Wintoniam cepit, sed versus Londonium tendens, dum pontem non quæreret, multos de suis in flumine Thamisiæ amisit. De London tamen per Regis Egelredi præsentiam pulsus, Westfaxoniam subjugavit. Quod videntes Londonienses miserunt illi obsides: inde consternatus Rex, uxorem suam Emmam cum duobus filiis suis una cum Londoniensi Episcopo, ad Richardum secundum Comitem Normannum Emmæ fratrem transmisit. Ipse interim apud Insulam Vectam naviter oberrans sic Natale Domini celebravit; tandem rebus omnino desperatis Normanniam navigavit. Suanus Rex ex hoc magis elatus, ad cumulum propiæ damnationis ex urbe sancti Edmundi Martyris grande tributum exegit, quod nisi solveretur, urbi incendium, civibus exitium, comminatus est. Insuper & sancto Edmundo probrose detraxit, sed imminente vespera in medio commilitonum suorum apud villam de Geynesburgh pugione sancti Edmundi confossus est, sicque vociferans noctis crepusculo 3º. Non. Febr. obiit.

Will.] Canutus filius ejus hoc videns, mitius deinceps cum sancto Edmundo egit. Nam fossatum terræ suæ circumduxit, immunitatem ab omni præstatione concessit, Basilicam super corpus Martyris construxit, Monachos instituit, prædia multa donavit. Ex hinc inolevit, ut Reges Angliæ coronas suas sancto Edmundo mittant, quibus, si uti voluerunt, magno pretio redimunt. Exactores vectigalium, qui alias per Angliam debacchantur, supplices citra fossatum Edmundi lites sistunt.

Mortuo igitur Suano, Dani Canutum filium ejus in Regem erigunt, Angli vero ad Regem Egelredum apud Normanniam mittunt, promittentes, quod si benigniorem se ad illos solito exhiberet, excluso Canuto illum præoptarent. Ille oblatis consentiens filium suum Edwardum pro pace firmanda præmisit, postmodum Rex circa Quadragesimam festine adveniens, Canutum de Lindeseia profugavit: tunc Canutus fuga sibi consulens, apud Sandwicum in Cantia omnes obsides quondam patri suo traditos, truncari fecit manus & nares, & navigavit Daciam, anno sequenti reversurus.

Hoc anno Canutus circumnavigata Estanglia, partes Australes deprædavit, cui viriliter occurrens Clito Edmundus Irneside, dolo Edrici comperito, se retraxit, Edricus cum suis Canuto sese dedit. Id item Westfaxonnes fecerunt.

1016

Rex Egelredus ix Kal. Maii Londonii defunctus est, in Ecclesia Pauli sepultus, post cujus mortem Episcopi, Abbates, & Proceres terræ ejus progeniem abnegantes, recognoverunt apud Southamptoniam Canutum fore Regem eorum. Ipse vero juravit, quod foret illis fidelis Dominus secundum Deum & seculum. Londonienses vero, cum nonnulla parte procerum, Edmundum ferreum latus in Regem levaverunt, qui statim Westfaxonnes partim timore partim sponte subegit. Canutus interim Londonium obsedit, sed inde repulsus in Dorsetania provincia juxta Gillingham contra Edmundum dimicavit, sed vincitur. Post hoc media æstate transacta Edmundus cum majori exercitu Wictiorum contra Canutum tam acriter pugnavit, ut præ lassitudine uterque exercitus ab invicem discederet.

1017

Mar. & Alfr.] Sed postera die Edmundus Danos protrivisset, nisi perfidus Dux Edricus caput cujusdam militis Edmundo simillimi exercitui ostendisset, dicens, fugite Angli, ecce caput Domini vestri Edmundi; sed Edmundus hoc cognito acrius instat usque ad noctem dimicans. Canutus de nocte Londonium tendit, Edmundus à tergo insequens, urbem liberavit, sed & 3º. Thamisi pertransito, apud Brentford Dani devincuntur: Tunc Dux Edricus fidelitatem Edmundo juravit, & ipse Edmundus jam 4º. deprædantes Danos apud Otteford in Cantia devicit, & usque ad Insulam de Shepeye profugavit. Revertente ergo ad Westfaxoniam Edmundo Canutus

Merciam deprædavit. Ob hoc Edmundus apud Afshedunum occurrit, ubi hinc inde viriliter dimicato, Dux Edricus, cum videret Danos inclinari, fugam dolose cepisset, unde & multi Nobiles ex parte Edmundi una cum Episcopo Lincolnienfi & Abbate de Rameseye, qui ad orandum pro milite venerant, corruerunt. Igitur secundum consilium Edrici pax inter Reges, obsidibus mutuo hinc inde datis, in Ripa Sabrinæ apud Dorhurst reformata est in hunc modum; surrexerat unus commilitonum in medio exercitus, sic dicens, Cotidie morimur, sed nullus vincit. Invincibilis est Edmundus propter insuperabilem fortitudinem, invincibilis est Canutus propter fortunæ favorem, sed hujus discriminis quis erit fructus, nisi ut cæsis utrinque militibus, Duces tandem necessitate compulsi componant, vel certe sine milite soli pugnent. Quare ergo unum istorum non modo faciunt? quod si componant, quare non sufficet modo Regnum duobus solito locupletius, quod olim quinque Regibus fatis fuit; quod si tanta sit in eis Dominandi libido, ut uterque dedignetur cum reliquo partem habere, aut alteri subesse, tunc pugnent soli, qui soli cupiunt dominari, ne si omnes pugnent, omnibus interfectis non sint milites quibus Duces imperent, ne etiam non sint, qui adversus extraneos Regnum defendant.

Convenientibus igitur apud insulam de Olney juxta Gloverniam hinc inde Ducibus cum suis exercitibus, acclamatum à cunctis, aut componant, aut soli pugnent. Occurrentes igitur ambo Reges in medio Insulæ, populo hinc inde spectante, primo in equis, postmodum pedibus pugnam committunt singularem. At ubi Canutus Edmundum comperit invincibilem, de Regni participio componit. Inde projectis armis in oscula mutua ruunt, mirantibus & exultantibus inde cunctis.

His itaque gestis Edricus proditor cupiens se gratum Canuto facere, apud Oxoniam, ubi Edmundus ad requisita naturæ accesserat, Edricus sub domo purgatoria latenter se occultat, Regem Edmundum ad necessaria sedentem inter celanda ferro transfodit. Inde ad Canutum pergens ait, Salve Rex Solus, cui Rex hac re cognita ait, quia me tali obsequio placandum putasti, & mundi meliorem extinxisti, sustollam caput tuum super omnes proceres Angliæ; scinditur illico caput Edrici, & super eminentiorem portam Londonii ponitur.

Ræ.] Veruntamen nonnulli Historici tradunt, & potissime Marianus, quod Edmundus non sic obierit, sed post fraternitatem inter Reges ut prædictum est formatam, postque Regnum inter eos divisum, Edmundus circa festum beati Andreæ Londonii obierit, & cum Avo suo Edgardo Glastonix sepultus sit, quod quidem verisimile videtur ex hoc, quod communes Chronicæ tradant Canutum Regem post mortem Edmundi, Merciam tradidisse Edrico perfido, ac etiam Consilio Edrici fratrem Edmundi exlegasse, ac multa alia fecisse; quod profecto stare non potest, si Edricum prius excapitasset.

1018.

Canutus Danicus post mortem Edmundi Monarcha effectus XIX. pene annis regnavit. Regnum Angliæ in quatuor divisit, assignans Westsaxoniam sibi ipsi, Estangliam Turkillo Comiti, Merciam Edrico perfido, Northumbriam Hiricio. Inde apud Londonium consilio coacto, quærit à proceribus, an in illo fœdere sociali inter ipsum & Edmundum firmato, aliqua mentio fuisset facta de successione fratrum aut filiorum Edmundi, post mortem ejusdem. Sed illi responderunt falsissime, & adulatorie, quod non, æstimantes per hoc, se magnos apud Regem futuros. Insuper & jam jurarunt, quod ipsum Canutum in Regem susciperent, & propinquos Edmundi omnino depellerent. Unde & quidam illorum justo Dei judicio sunt interfecti, quidam exterminati. Nam consilio Edrici Rex exlegavit Edwinum fratrem Edmundi, qui Rex rusticorum appellabatur. Postmodum tamen dolose reconciliatus factione suorum interemptus est. Sed & Canutus Rex filios Edmundi, Edmundum scilicet & Edwardum, tum præ pudore,

tum

tm confilio Edrici ferire metuens, ad Regem Suavorum feriendos transfinit. Qui Deum timens, misit eos ulterius ad Salomonem Regem Hungariorum vitæ reservandos. At Edmundus filiam Regis illius duxit, sed cito post sine liberis decessit, Edwardus vero duxit Aghatham filiam Henrici Imperatoris, ex qua progenuit Margaretam, quæ fuit postmodum Scotorum Regina, etiam Christianam sanctimoniam atque Edgarum Adeling.

Henr.] Istud Vocabulum Adeling componitur Saxonice ex Adel, quod est nobilis, & Ling, quod est imago, quasi nobilis imago; unde & Westsaxonones habent in proverbio summi despectus, Hinderling, quod sonat, ab honestate dejectum, vel retrocedens imago. Istum Edgarum Adeling, sanctus Rex Edwardus postmodum proposuerat Hæredem Angliæ fecisse, sed filios Godwini ac gentis propriæ nequitiam formidans, Willielmum Nothum adoptavit.

Will.] Rex Canutus mensè Julio, ut Regnum Angliæ firmiter sibi astringeret, duxit Emmam Reginam in uxorem, ex qua genuit Hardeknum: post hæc in Natale Domini apud Londonium perfidum Edricum beneficia collata sibi impropertem in palatio suo iussit occidi, corpusque ejus extra Muros projici in Thamisiam, prospiciens sibi in hoc, ne ejus infidiis circumveniretur; quosdam alios proceres profugavit; sed Comitem Leofricum semper carum habuit. Post hoc apud Oxoniam Parliamentum coegit, ubi Angli scilicet & Dani de Legibus Regis Edgari observandis concordantes sunt effecti.

Henr.] Hoc anno Canutus adivit Daciam, ducens secum Anglos contra Wandalos sibi infestos; unde & nocte bellum præcedente, angli Duce Godwino, infcio Rege, improvisos hostes fugaverunt, & disperferunt, qua de causa Rex in summo honore deinceps habuit Anglos, eoque anno rediit.

Hoc anno defuncto Alduno Lindisfarum Episcopo, sedeque per triennium pene vacante, facta est Synodus circa præfatis electionem, ubi Presbyter Edmundus superveniens joco dixit, cur me Episcopum non eligitis? Cujus jocum cæteri non jocosè fumentes, triduo super hoc indicto jejunio, velle beati Cuthberti consulunt. Unde & celebrante Presbytero Missam, vox de Sepulcro sancti Cuthberti in medio Canone audita est, tribus vicibus insonare, Edmundum debere in Episcopum sumi.

Will.] Circa hæc tempora Brightwoldus Monachus Glastoniensis, qui postmodum fuit primus Wiltoniæ Episcopus, dum contemplando cogitaret de Regia stirpe Anglorum pene tunc deleta, sopor irrepsit; & ecce vidit Petrum Apostolum manu sua tenere Edwardum filium Egelredi in Normannia tunc exulantem, in Regem consecrare, ac sanctitatem ejus cum numero xxiiii annorum, quibus regnaturus erat, plene ostendere. Cumque Monachus ille de posteritate Edwardi & successione regiminis inquireret, respondit Petrus, Regnum Anglorum Regnum Dei est, post istum providebit Deus.

Henr.] Circa hos dies quidam vir Dei prædixit Anglis insperatum à Francia Dominum venturum qui eos redimeret, &c. ut supra in fine primi Libri.

Will. Hoc anno Egelnothus Archiepiscopus Cantuariæ Regem Canutum auctoritate sanctitudinis in bonis mulcens, in excessibus terrenis, corpus Elphægi de Londonio ad propriam reduxit Ecclesiam, deinde de Roma rediens apud Papiam urbem Brachium sancti Augustini Doctoris c. talentis argenti, & uno talento auri comparavit, quod amore Leofrici Comitis Coventriam misit.

Quo etiam anno Canutus de Dacia Romam ivit, larga Donaria beato Petro dedit, scolam Saxonum ibidem, ab omni tributo liberavit. In redeundo versus Angliam largas Elemosynas dispersit; passagium Peregrinorum magno pretio multis in locis redemit; clausuras itinerum aperiri procuravit; pretium, quod primates Regni sui pro pallio habendo consueverant dare

1019.

1022.

1024.

1031.

Papæ, relaxari procuravit, de quibus omnibus epistolam suis proceribus Angliæ misit, monens eos ut ante adventum suum omnia prava corrigerent.

1035. Hoc etiam anno Rex Canutus parum ante obitum constituit super Norreganos Regem Suanum quendam, qui ipsius Canuti & Elgivæ Hamptunensis filius putabatur. Asseverabant siquidem nonnulli ipsam Elgivam, cum prolem de Rege concipere non posset, præfatum Suanum de quadam Presbyterissa recenter natum sibi decubanti supposuisse, Regemque Canutum ad id credendum inflexisse; super Danos quoque Regem constituit, suum & Emmæ filium, Hardeknutum.

1036. Canutus Rex obiit apud Septoniam. Sed in veteri Monasterio Wintoniæ sepelitur.

Henr. Cujus tria feruntur fuisse insignia, primum quod filiam suam Imperatori Conrado maritavit. Secundum, quod Romam solemniter visitavit, & rediit portans secum magnam partem Dominicæ Crucis. Tertium, quod in litore maris æstuantis semel posuit sedile suum, imperans mari, quod terram suam non ascenderet, aut vestes Domini sui humectaret. Mare vero de more naturæ suæ ascendit, & Regis crura madefecit: Rex autem resiliens ait, Sciant mortales vanam esse potentiam Regum, nec Regis nomine quempiam dignum, præter illum, cujus legibus omnia substernuntur. Et ab illa hora coronam in capite non gestavit, sed super caput Crucifixi Wintoniæ posuit.

1037. Mortuo Canuto facta est apud Oxoniam magna alteratio de Regni successione. Nam Leofricus Consul Cestriæ, & cæteri principes ex Boreali parte Thamisis, una cum Londoniensibus Haraldum Harefot, ut putabatur, Canuti & Elgivæ Hamptunensis filium erexerunt, quamvis Godwinus pro Hardeknuto zelaret.

Mar.] Ferebant nonnulli istum Haraldum fuisse cujusdam futoris filium, sed dolose per Elgivam suppositum.

Haraldus ergo in Regem erectus, opes Regiæ Emmæ adimens, de Anglia expulit, quam tamen Comes Flandriæ reverenter fovit.

1038. Ethelnotus Doroberniensis Archipræsul obiit, post quem VII die obiit Ethelricus Wintoniæ Episcopus, qui jugiter Deum rogaverat, ne ipse Egelnotum diu superviveret, unde & Edsius Capellanus Haraldi ad sedem Doroberniensem, & Stigandus alter Regis Capellanus ad sedem Wintoniensem successit, qui & postmodum post Edsium sedem Cantieniensem usurpavit.

1039. Iste Haraldus post quartum Regni sui annum decessit Londonii, Westmonasterii sepelitur. Quo mortuo miserunt proceres terræ pro Hardeknuto, tunc cum Matre morante.

1040. Hardeknutus Angliam veniens III annis regnavit, nil tamen gloria dignum egit. Nam mox Alfricum Eboracensem Archiepiscopum cum Godwino Londonium misit, corpus Haraldi Regis nuper sepulti, in ultionem maternas suarum injuriarum, exhumari fecit, & capite abscisso in Thamisi projici, sed piscatores corpus ejus inveniunt competenti tradiderunt sepulturæ.

Item Hardeknutus VIII marcas argenti unicuique remigi suæ classis de importabili Angliæ tributo fecit solvi, totum regimen Regni sui consilio Matris & Godwini commisit.

Hic Rex dum importabile tributum Anglis imponeret, duo hujus negotii Regii Ministri apud Wigorniam sunt occisi, qua de causa urbs illa depopulata est & succensa.

Will.] Hic etiam Rex Gunildam sororem suam speciosissimam, ex Canuto & Emma progenitam, à multis proceribus tempore Patris suspiratam, nec obtentam, Imperatori Henrico copulavit, quæ post longum tempus adulterii accusata, alumnum suum, quem ex Anglia secum adduxerat, contra delatorem Gigantæ molis hominem ad pugnandum opposuit, qui Dei vir-
tute

tute simulatorem succiso poplite stravit. Gunilda inde tripudians, viro perpetuum repudium dedit, nec ullo rogatu viri complexibus assentiens, velum sacrum suscepit.

Henr.] Hoc in tempore Elfredus & Edwardus, filii quondam Regis Egelredi & Emmæ, post longam in Normannia moram, sumptis secum Normannicis militibus quamplurimis, ad matris suæ colloquium Wintoniam venire. Godwinus præcogitans filiam suam Edwardo tanquam simpliciori & juniori maritare, Ælfredumque primogenitum tales nuptias parvipendere, intimavit proceribus Anglorum non esse tutum, si quisquam obtentu cognationis tantam copiam externæ & subdolæ gentis adduceret, & ideo qui advenerant, pœnas solvere oportere. Igitur apud Gildesford sexcentos viros interfecit, Nam de Normannis adductis novem semper decapitatis, decimus remansit. At cum nimium adhuc superesse videretur, decimam partem adhuc decimari fecit, de quibus primordia viscerum fecit ad palos erectos figi, & tunc corpora circumduci, donec novissima intestinorum extraherentur. Alfredus vero apud Hely missus, post excæcationem suam paucis supervixit diebus. Hoc audito Emma celeriter filium suum Edwardum transmisit Normanniam, Godwinus vero de his à proceribus & à Rege Hardeknuto postmodum inculpatus, juravit quod nusquam talia fecit, nisi vi Regis Haraldi coactus.

Hoc quoque anno Rex Hardeknutus dum in convivio nuptiarum apud Lambeth juxta Londonium lætus & sospes stando biberet, repente corruit, & sic obmutescens vi. Idus Junii expiravit, sepultus apud Wintoniam cum patre suo.

1042.

Henr.] Qui tanta liberalitatis fertur extitisse, ut quater in die ferula Regalia parari faceret, malens ab invitatis apposita prandia dimitti, quam apponenda reposci.

Will.] Mittitur ilico apud Normanniam pro Edwardo in Regem Coronando, datis obsidibus, ita quidem ut paucos Normannos secum adducat. Juvabant tunc partem Edwardi Leofricus Comes Cestriæ, Godwinus Dux Westsaxonum, & Liningus Wigornia Episcopus; verumtamen Marianus tradit quod Rex Hardeknutus miserat prius pro Edwardo fratre suo & eum in curia sua stare fecerat.

Will. & Mar.] Edwardus igitur Angliam veniens coronatur in Regem apud Westmonasterium ab Edsio Archiepiscopo Cantuariensi, & regnavit pene xxiv annis. Hic itaque Rex Goditham filiam Godwini desponsabat, quam tali arte tractabat, ut nec à thoro amoveret, nec tamen virili more cognosceret, quod familiæ illius odio, an castitatis zelo fecerit, compertum non habeo. Istud tamen celeberrime fertur, quod semper vixerit Rex sine mulieris contagio. Matrem autem propriam nec plene colebat Rex, nec publice confundebat. Tamen de consilio Godwini quæque preciosa ab illa abstulit, vel quia nimis dura sibi fuerat, vel quia aliquid ei conferre minus curabat. De Neustria quoque quosdam, qui sibi ibidem familiares fuerant, remunerandos advocabat. Inter quos quendam Robertum Gemmeticum Monachum primo Londoniensem Episcopum, deinde Cantuariensem fecerat. Cujus consiliis Rex ipse simplex in tantum adquevit, ut nacta opportunitate ipsum Godwinum focerum suum cum filiis exlegaret, matrem propriam ob suspectam cum Wintoniensi familiaritatem bonis omnibus privatam in Monasterium de Werewell detruderet, & Alwinum Episcopum incarceraret. Sed Emma laxius custodita scripsit Episcopis Angliæ, in quibus confidebat, se plus de præfulis dedecore quam de sua verecundia torqueri, paratam se probari Dei judicio, ferrique candentis examine, Episcopum fore injuste diffamatum. Convenientes tandem Episcopi Regem ad rogata inflexissent, nisi Robertus Cantuariensis obstitisset. Quomodo inquit, fratres Episcopi, feram illam, non feminam audeatis defendere, quæ filium suum Regem diffamavit, quæ amasium suum lu-

1043.

bricum Christum Domini nominavit. Sed esto, quod femina vult purgare pontificem. Sed quis purgabit eam, quæ dicitur consensisse in necem filii sui Aluredi, & procurasse venenum Edwardo. Sed esto, quod auctoritatem habeat supra sexus conditionem, si tamen pro se ipsa quatuor passus, & pro Episcopo v passus continuos super novem ignitos vomeres nudis pedibus & plenis vestigiis illæsa transferit, ab impetitione ista evadat absoluta. Præfigitur ilico dies examinis, quo Rex & cæteri proceres, excepto solo Roberto, convenerunt: sed nocte præcedente die examinis, mulier ad sepulcrum Sancti Swithuni Wintoniæ perorans confortata est, unde & die sequenti, velatis oculis, ignitos vomeres nil læsa pertransiit, Tunc Rex ingemiscens, & veniam petens, disciplinam ab utroque præfule, & etiam à matre sua recepit, ablataque illis restituit. Tunc Regina Emma dedit Sancto Swithino ix. Maneria, & Episcopis alia ix. Maneria, propter illos ix. vomeres, quos Emma pertransiit. Robertus vero Cantuariensis fugit in Normanniam.

1044.

Elfwodus Londoniensis præsul, & quondam Abbas de Evisham, dum tanto Regimini præ nimia corporis valetudine minus sufficeret, Evishamiæ præfidere voluit. Sed Fratibus loci id recusantibus, ablatis rebus & libris, quos vel ipse vel Prædecessores sui Evishamiæ contulerant, Monasterio Ramesiæ se contulit, ibique cito post moriens sepelitur, cui successit Robertus.

1045.

Rex Edwardus congregavit classem pervalidam apud Sandwicum portum, contra Regem Norreganorum Haraldum Harefot, Angliam impugnare disponentem; sed bellum per Suanum Regem Dacorum illi illatum totum impedit. Alio tempore tradunt ipsum Regem Edwardum inter Misfarum solennia contra morem risisse, mirantibus qui aderant & causam inquirentibus ait Rex, Convenit inter Danos & Norreganos Angliam invadere, sed cunctis ad navigandum paratis, obtulit quispiam ipsis navigaturis calicem Medonis ad potandum, imprecans illis probrosum nomen, si non biberent. At dum calix calici successit, ebrietas versa est in loquacitatem, loquacitas in litem, lis in pugnam, sicque dispersi ab invicem diffilierunt. Et spero quod in diebus meis Alienigenæ non vexabunt terram meam.

1046.

Rex Norreganorum Haraldus prædictus frater Sancti Olavi ex parte matris, fugato Rege Danorum Suano, Daciam sibi subjugavit. Rex autem Suanus sic expulsus petivit auxilium à Rege Anglorum, assentiit Godwinus Comes, sed cæteri proceres dissuaserunt, unde Rege Haraldo obente Suanus Daciam recuperavit.

Mar.] Hoc anno Liningo Wigorniensis præfule defuncto, Aldredus, qui post Wintoniensis, deinde Abbas apud Tanistok extiterat, in sedem Wigorniensis successit.

1047.

Nix magna recidit in occiduis partibus Angliæ, ita ut ligna Silvarum frangeret, & duravit à Kal. Jan. usque diem Patricii. Inde subsequata est mortalitas hominum, lues animalium, & fulgur segetes ustulavit.

1049.

Hoc etiam anno Hiberniensis Piratæ Sabrinam ingressi cum auxilio Griffini Walensis Regis, multas circa Vagam flumen prædas agebant. Interea Suanus primogenitus Godwini, qui nuper Eginam Leof-Monasterii Abbatissam corruperat, & duxisse proposuerat, & ob hoc Angliam reliquerat, Angliam rediit, si forsan cum Rege pacificari posset; sed in suo adventu Beornum Comitem, & Consobrinum suum, qui eum pacificasse intenderat, occidit. Inde Flandriam profugit, donec per Aldredum Eboracensem Wigorniensis Episcopum reconciliaretur.

1050.

Mar.] Edwardus Rex absolvit Anglos à gravi tributo, quod Pater suus Egelredus Danicis Soldariis solvi fecerat, & jam per XL annos duraverat.

1051.

Hoc anno mortuo Edfio Doroberniæ Archiepiscopo, Rex Edwardus dedit Archiepiscopatum familiari suo Roberto, quem dudum fecerat Londoniensis Episcopum.

Post

Post hoc mense Septembri, Bononiensis Comes Eustachius, qui sororem Regis Edwardi Godam duxerat, Dovorix applicuit. Cujus milites, dum imprudenter hospitia quærent, unum è civibus peremerunt. Cives autem unum de ejus militibus occiderunt:

Will.] Facto tandem grandi conflictu, cives xx viros de Comitatu Comitibus occiderunt, aliis innumeris vulneratis. Ipse Comes cum altero socio vix evadens, Regem apud Governiam adiit, quem contra Anglos graviter incitavit. Inde Godwinus Comes Cantix ad Curiam citatus, missus est, ut cum exercitu suo Comitibus vindicet injuriam. Ille autem videns Alienigenas apud Regem prævalere, ac suos cives volens tutari, respondit, justum fore custodes Castellum Dovorienfis conveniri, qui si se possent explacitare, illæsi abirent; sin alias in rebus suis & Corporibus Regi & Comiti satisfacerent. Quia ergo Regi videbatur suum jussum parvipensum, convocantur Regni proceres apud Governiam, potissime Leofricus Comes Merciorum, & Siwardus Northimbrensis, ut obfisterent Godwino, qui de Comitibus suis Cantix, Southreix, Westfaxonix, & Suano primogenito ejus, qui de Comitibus suis Barrocensi, Oxoniensi, & Governiensi, & Haraldo qui de Comitibus suis Estsaxix, Estangliæ, Huntindoniæ, copiosum exercitum collegerant apud Beverstaniam: inculpatus Godwinus, quod tantum exercitum adunasset, respondit ad compescendum Wallenses sic fecisse; sed Wallenses offensam in illum retorserunt. Igitur quantulacunque concordia procurata Consilium super hac re Londonii est assignatum. Ita quidem quod Godwinus cum Haraldo & XII tantum hominibus ad Curiam inermes venirent, & quod servitia militaria illis per Angliam debita Regi traderent. E contra illi allegarunt non posse sine vadibus & obsidibus ad conventiculum factiosorum hominum pergere, nec sine periculo & opprobrio cum tam paucis & inermibus procedere. Interea militibus Godwini ob metum Regii exercitus paulatim se subtrahentibus, proclamatum est publice per Regios præcones; ut ante Godwinus in forma præscripta se Curix præsentaret, aut Angliæ cederet infra v. dies. Unde Godwinus cum tribus filiis suis, Suano, Tofti, Gurth per insulam Thorneiam navigavit Flandriam ad Comitem Baldewinum, cujus filiam Judith Suanus desponsaverat; Haraldus vero & Leofwinus per Bristolliam usque Hiberniam sunt advecti; cujus Comitatum Algarus filius Leofrici recipiens rexit nobiliter, reverso postmodum Haraldo, restituit hilariter; & postmodum Haraldo translato ad Comitatus paternos, repetiit viriliter. Quamobrem Rex Edwardus in pleno Parlamento Godwinum cum filiis exlegavit; Reginam vero suam Egitham filiam Godwini cum una pedissequâ apud Monasterium de Werewell sine honore detruisit. Exiliati igitur Pater & filii pleno biennio in confinibus Anglorum prædas agebant; adeo ut tandem grandi classe congregata statuerent cum Rege naviter dimicare, sed proceribus intervenientibus pax est tandem post biennium reformata, & Regina revocata, ita quidem quod Wilnotus filius Godwini, & Hacun filius Suani dati sunt obsides pacis, quos statim misit Rex Edwardus Duci Normannorum Willielmo custodiendos.

Durante tamen exlegatione prædicta, Willielmus Comes Normannicus cum magna multitudine Angliam venit, qui liberaliter muneratus Normanniam venit.

Will.] Hoc anno concordati sunt cum Rege Edwardo Godwinus & omnes filii sui, excepto Suano primogenito, qui poenitentia ductus pro Beorni morte consobrini sui de Flandria nudipes Ierosolymam adierat, inde Liciam tendens ex frigore contracto obierat. Ex hinc Normanni Regis consilarii, qui iniqua Regi persuaserant, exlegantur; potissime Robertus Cantuariensis, qui contra Godwinum & Anglos prius in hac parte Classicum suum clarius sonuerat; timens sibi & præjudicium præveniens Romam ivit, ac cum Apostolicis literis rediens apud Monasterium suum Gemmeticum

Gemmeticum obiit. Cui successit Stigandus, qui quondam dimisso Shireburnensi præfulatu Wintoniensem sedem invaserat; vir quidem ex rebus Ecclesiasticis publicos nundinas exercens, vir utique, sicut pene cæteri tunc temporis in Anglia Episcopi, illiteratus existens, sed pecuniis & blanditiis multum potens. Quamobrem pallium à Roma nunquam promeruit, quanquam venalitas ibi multum operetur.

Will.] Palam tunc in triviis cantabatur, non esse idoneum Episcopatum, qui nesciret abuti, pompis seculi, exercitiis nemorum, irritamentis gularum, vestium apparatu, Satellitum strepitu, equitum Comitatu, sed de lucris animarum, parum cogitare. Cumque eis objiceretur, Episcopum debere pensari ex Religione & Literis, non ex ambitione & minutiis; respondebant illud metricum. *Nunc aliud tempus, alii pro tempore mores.* Atrocitatem videlicet rei lenientes facilitate respondi.

Circa hos dies obiit Sanctus Alfwoldus ultimus Shireburniensis præful; qui ex Monacho Wintoniensis præful factus, inter profusa convivium, quæ tunc in Anglia à Danorum adventu celebrabantur, pane & aqua utebatur; vir per omnia beatæ Mariæ & beato Cuthberto devotus. Cujus sedem post obitum ejus nullus potuit impune dormitando premere, quin tetrus imaginibus territus resiliiret. Igitur dum aliquando similtas quædam anxia inter ipsum & Godwinum Comitem esset suborta, nec die ad pacificandum statuto sedari possent, iratus Episcopus dixit recedendo, per Dominam meam Mariam male sibi erit. Nec ab illa hora quievit Godwinus à viscerum tortura, donec benedictionem ab Episcopo percipisset. Tandem vir iste Episcopus ad Dunelinum profectus est, ubi, quod magnæ videbatur audaciæ, revulso sacrofago ad Sanctum Cuthbertum velut ad amicum loquebatur, ubi munus amoris deposuit & abiit.

1054. *Mar.*] Hoc anno strenuus Dux Northimbrensis Siwardus, jussu Regis Edwardi, equestri exercitu & classe Scotiam contrivit, Regem fugavit, Malcolinum Regis Cumbrorum filium Regem in ea constituens. In eo tamen bello filius Siwardi occisus est, quem cum Pater cognovisset ex vulnere in anteriori parte corporis recepto occubuisse, quamvis de nece doleret, tamen de animositate filii gaudebat.

Eo anno Wulfus Lichfeldiensis Episcopus obiit, cui successit Leofwinus Coventriæ Abbas.

Hoc etiam anno in crastino Paschæ apud Windeshoram, dum Comes Godwinus in mensa Regi Edwardi assideret, contigit unum de pueris Regis cum Scypho Regio intrasse, & uno pede offenso in alia pede se sustentasse, nec liquorem fudisse, quod videns Godwinus, dixit, ridendo, Nunc adjuvit unus frater alterum fratrem, Rex ad hæc respondit, sic me frater meus Aluredus juvisset, si Godwinus permisisset: perpendens ex his Comes se superflua dixisse, & Regem de prodicione fratris sui significasse, dixit Regi, Domine ut video sæpe tibi delatum est, me in necem fratris tui, & in prodicionem tuam insudasse, sic incolumis transglutiar buccellam, quam manu teneo, sicut in hujusmodi culpabilis non sum, & mox suffocatus est. Haraldus autem ad jussum Regis eum de sub Mensa extraxit, & apud Wintoniam sepelivit. Tradit tamen Marianus quod Godwinus apud Wintoniam Regi in mensa assidens, feria secunda in crastino paschæ, subita infirmitate correptus sit, & feria quinta postmodum obiisse. Tunc quoque Comitatus Godwini datus est Haraldo, & Comitatus Haraldus Algaro.

1055. Hoc anno Rex Edwardus misit Aldredum Wigorniensis Episcopum ad Imperatorem Henricum secundum, rogans eum ut missis apud Hungariam Epistolis, fratrualem suum Edwardum, filium Edmundi ferrei lateris, Angliam inde transmitteret: decreverat enim Rex eum constituisse hæredem suum in Anglia, sed tertio post hoc anno Angliam veniens, obiit Londonii diu ante Regem.

Iste Edwardus fuit Pater Margaretæ Reginæ Scotorum, & Edgari Adeling. Sed Margareta peperit Malcolmum Regem David, & Matildam Reginam Angliæ.

Hoc anno Rex Edwardus exlegavit Algarum filium Leofrici sine culpa; qui mox junctus & associatus Griffino Regi Walliæ, Herefordensẽ provinciam devastaverunt, Herefordiam capiunt, Monasterium incendunt, septem Canonicos occidunt; sed Haraldus Comes fugientes insequitur, Herefordiam instaurans, vallo cinxit, sed exiliatos cum Rege pacificat.

Hoc etiam anno Siwardus, nobilis Dux Northimbriæ, profluvio obiit apud Eborum, in Monasterio Galmanho, quod ipse construxit, sepultus; priusquam tamen obiret, fecit se armari, & sedens erectus ait, sic decet militem defungi, non ut Bos accubans enervari. At quia filius ejus Walfes parvulus erat in cunis jacens, datus est Comitatus ejus Tosti fratri Haraldi, qui ibidem præfuit pene x annis.

Hoc etiam anno Hermannus Flandrensis, Regis Edwardi quondam Cappellanus, sed tunc Wiltoniæ five Ramisburia Episcopus, rerum angustia extediatus petiit à Rege, & pene obtinuit, ut sedem suam apud Monasterium Malmisburia posset statuere. Sed Regni proceribus id nolentibus, offensus Hermannus Episcopatum dimisit, mare transiit, apud Sanctum Bertinum habitum Monachalem suscepit. Sicque tribus annis vixit, Aldredo Wigornienfi suum interim Episcopatum ministrante. Sed, ut sæpe fit in talibus, repentino impetu Religionis frigescente, Hermannus post triennium Angliam rediit, pigebat enim hominem assuetum obsequiis, nutritum deliciis, carere delinimentis, quæ ab ineunte ætate fuerat expertus. Insuper & aures ejus afflaverat secundus rumor Godwinum, qui sibi obstiterat, objisse, necnon & Schireburnia Episcopum interisse, cujus Episcopatum suo uniendum antiquis Reginæ promissis diu cogitaverat. Hos itaque Episcopatus sic unitos cum tribus pagis suis diu tenuit, usque ad novum annum Willielmi Conquestoris, quando de Schireburnia migravit ad Salesburiam.

Hoc anno ludentibus adinvicem coram Rege convivante Haraldo & Tostio, Haraldus, amarius quam ludus expetebat, fratrem suum per Capillos extraxit, & humi prostratum, nisi citius erectus fuisset, manibus suffocasset. Quo viso Rex sibi assidentibus prænuñciavit magnam similitatem inter fratres illos affuturam, & unum eorum alterum fore extincturum.

1056.

Will.] Habuerat nempe Godwinus Comes primam uxorem Regis Canuti fororem, de qua genuit filium, quem equus insolenter agitatus in Thamisi summersit, mater vero ictu fulminis perijt. Nec mirum, eo quod ipsa pulcras puellas pro suis opibus augendis prostibulo exponeret, post cujus obitum Godwinus aliam duxit uxorem, de qua suscepit vi. filios, scilicet, Suanum, Haraldum, Tostium, Wilnothum, Gurth, & Leofricum.

Ra.] De quorum exitu in præcedentibus & subsequētibz est expressum.

Will.] Circa hæc tempora mulier quædam de Berkeleia, malis artibus assueta, dum quadam die convivaret, cornicula quam delicate educaverat, vocalius solito cornicabat, quo audito cultellus de manu matronæ cecidit, vultus expalluit, productoque gemitu cum suspirio, inquit, ad ultimum sulcum meum jam devenit aratrum. Quo dicto nuncius intrans intimavit matronæ filii sui obitum, & totius familiæ suæ per ruinam interitum; femina statim decubuit, & superstites, quos habuit, liberos Monachum & Monacham advocavit, quos adventantes sic alloquitur. Ergo malæ artis & vitæ nequam sectatrix, vanè credidi vestris orationibus tu-

tari; Modo tamen rogo ut mea allevietis tormenta, quia de anima prolata est sententia. Corpus meum forsan servabitis, si fuerit insutum in corio cervino; quod in sacro fago lapideo supinate, operculum plumbo & ferro glutinatum tribus catenis ferreis constringite, Psalmicines XL noctibus adhibete, totidem missas per dies solvite. Quod si tribus noctibus sic jacuero, quarto die infodite corpus humo. Sed frustra. Nam duabus primis noctibus, Psalmis sonantibus, Dæmones ostiis fractis duas extremas catenas diruperunt levi negotio; tertia nocte, tremente loco, circa Gallicinium, unus vultu terribilior, statura eminentior, disruptis valvis, imperavit cadaveri ut surgeret, qua respondente, quod nequiret præ vinculis, solveris, inquit, sed malo tuo, & statim ruptis cunctis obicibus apprehensam illam extraxit ab Ecclesia, equo nigro ante fores hinnienti imposuit, sicque abscessit, cum clamoribus altisonis per quatuor milliaria auditis. Ista, quamvis mira, incredibilia tamen non judicabit, qui 4um. librum Dialogi Gregorii legerit, ubi nequam hominem in Ecclesia sepultum Dæmones ejecerunt, & etiam de Karolo Martello. Idem supra.

1057. Dunelmensis Episcopus Agelricus Episcopatu sponte relicto, ad Monasterium de Burgo, ubi educatus fuerat, secessit; ubi duodecim annis quiete vixit; cui successit Egelwinus frater suus.

Hoc etiam anno laudabilis Comes Leofricus, filius Leofwini Ducis Merciorum, in Villa sua de Bromleigh 11°. Kalend. Decemb. obiit, & apud Coventriam in Monasterio, quod ipse construxit, sepultus est. Qui aliquando consilio Dei, & beatæ Mariæ cultricis Godgivæ uxoris suæ, ditavit & reparavit Monasteria, Leonense juxta Herfordiam, Wenlocense, Wigornense, Evilhamense, & duas Ecclesias in Legecestria, id est, Sancti Johannis, & Sanctæ Wereburgiæ, cujus, dum vixit, circumspectio terræ Anglorum multum profuit; Ad jugem quoque instantiam uxoris suæ, urbem suam Coventriam ab omni Tolneto, præter quam de equis, liberam fecit, ad quod impetrandum uxor ejus Godgiva quodam mane per medium urbis nuda, sed comis tecta equitavit; post Leofrici mortem filius ejus Algarus Comitatum Merciorum suscepit, sed eodem anno de prodicione contra Regem convictus, exlegatus est, sed à Rege Walensium Griffino, ut nuper, susceptus est, & reconciliatus.

1058. Aldredus Wigornix Episcopus de Regis licentia Sanctum Wulstanum ordinavit Priorem Wigornix, & præsulatum Wintonix tradidit Hermannino reverso, & cito post hoc mari transito, per Hungariam profectus est Hierosolymam, quod nullus Episcoporum Anglorum usque tunc legitur actitasse.

1060. Will.] Mortuo Kinsio Eborum Archiepiscopo successit Aldredus Wigornix Episcopus. Qui cum Toftio Comite Northumbriæ pro Pallio habendo Romam ivit. Qui repertus in sua responsione culpabilis, omni honore privatus est; sed domum tendens, ab omnibus rebus suis spoliatus est; quapropter ipso Romam regresso, Toftius Comes suis allegationibus ita Papam inflexit, ut Archiepiscopatum Aldredo conferret; asserbat nempe Toftius parum metuendam longinquis nationibus Papæ excommunicationem, quam propinqui sic deriderent Latrunculi. Aut ergo sua illi fore restituenda, aut per Papæ fraudulentiam constarent amissa, futurumque fore, ut Rex Angliæ hoc audiens Sancti Petri tributum subtraheret; impium esse asserens, si Aldredus inglorius similiter & spoliatus repatriaret. Igitur Aldredus Pallio insignitus Angliam rediens Wulstanum Priorem fecit Wigornix præfulem. Non enim à Stigando Cantuariensi quisquam Pontificale munus libenter susciperet, sed nec ipse Dux Willielmus veniens benedictionem ab illo recepit.

1063. Haraldus Dux Westsaxonum jussu Regis Edwardi, post Natale Domini cum

cum modico equitatu Walliam adiit, palatium Griffini Regis apud Ruthelan, & naves ejus combuffit, fed Griffinus fugiendo evafit. Postmodum circa Rogationes cum claffica manu de Bristollia profectus terram Wallanorum pene circumnavigavit, cui frater fuus Toftius Comes Northumbriæ cum equeftri exercitu occurrens; ita deprædati funt fines Wallanorum, ut datis obfidibus, tributoque foluto, Wallenfes Regem fuum Griffinum exlegarent, & abjicerent; ac tandem circa Nonas Augufti ipfum Griffinum occiderent, & caput ejus Haraldo miferunt: poft hoc Rex Edwardus terram Walliæ duobus fratribus Griffini conceffit, fidelitate fibi jurata.

Henr.] Hoc anno Haraldus tendens Normanniam ut fratrem fuum Wilnotum, & filium fratris fui Hacun apud Ducem Willielmum obfidatos inviferet, tempeftate actus eft in Ponticam Provinciam, quem captum Conful Ponticus tranfmifit Willielmo Duci Normanniæ, ubi Haraldus, ut fertur, antequam evadere potuit, juravit Willielmo, quod filiam fuam duceret, quod mortuo Rege Edwardo Angliam ad opus ejus fervaret, & fic recepto fecum nepote fuo Angliam rediit.

Ra.] Sed frater fuus Wilnotus in custodia Willielmi etiam poftmodum, cum regnaret, femper manfit.

Henr.] Hoc etiam anno Toftius in curia Regis Edwardi apud Windehoram amaricatus, indignanter recessit ufque Herefordiam: ubi Haraldus convivium regale Regi paraverat, Ministros fratris detruncans, membra illorum in poculis conditis pofuit, mandans Regi, quod fi ad firmam fuam venire vellet, cibos fufficienter faltatos inveniret; quo audito Northimbrenfes Toftium Ducem fuum abjecerunt, Ministros ejus occiderunt, Erarium ejus fregerunt, & ufque in Flandriam fugere compulerunt.

Will.] Sed Rex hæc audiens mifit Haraldum, ut fratris vindicaret injuriam. Illius autem allegantibus fe libere fore natos, libere educatos; ferociam ducum pati non poffe, quin etiam à Majoribus fuis didiciffe libertatem zelare, vel mortem fubire, denique fub leni Duce leniter obtemperare. Haraldus judicans confultius fore, Patriæ in hujusmodi favere, quam privatum commodum fratris fui attendere, revocato exercitu, Regem adiit, procuravitque Malcherum illis Comitem dari. His omnibus Toftius infenfus cum uxore & Liberis Flandriam adiit ufque ad mortem Regis.

Rex Edwardus fedens in menfa apud Weftmonafterium die Pafchæ, aliis avidè comedentibus, ipfe animo fufpenfus inter Dapes rifit; interrogatus poft menfam in triclinio cur riferit, respondit quod VII Dormientes in monte Selio juxta Ephesum in Afia Minore, qui jam per DCC. annos in latere dextro quieverant, hora rifus mei in latus finiftrum fe verterunt, & futurum eft, ut fic in finiftro latere jaceant per LXXIV annos. Quo in tempore veniet illud durum mortalibus, quod Dominus in Evangelio comminatus eft, Surget gens contra gentem, &c. quia Saraceni infurgent in Christianos & è contra: & iftis adjecit Rex habitudines corporum in VII Dormientibus, quod nulla alia pandit litera: miferunt ilico Ministri Regis nuncios apud Nicetam Constantinopolitanum Imperatorem; and explorandam hujus dicti veritatem, quos ille pie admittens ulterius tranfmifit ad Epifcopum Ephesum, ut nunciis Anglorum eximie VII dormientes oftenderentur, quæ & ita inventa funt, ficut Rex prævidit. Et cito poft infurrexerunt Saraceni & Turchi, Syriam, Minorem Afiam, & Jerufalem occupantes, & mortuus eft cito poft Imperator Henricus tertius, & Rex Francorum Henricus potionatus obiit, & ftella Cometes 8º. Kalend. Maii quafi per totum Mundum VII continuis diebus apparuit, quam fic falutavit Monachus quidam Malmisburienfis, Oliverus nomine.

Venisti jam venisti, multis matribus lugende, diu est quod te vidi, sed modo terribiliorem te intueor patriæ excidium vibrantem. Iste Oliverus tunc erat literis imbutus, ævo maturus, sed inmanem audaciam prima juventute conatus. Nam pennas manibus & pedibus nescio qua nexuerat arte, ut Dædalino more volaret, fabulam pro vero amplexatus, collectaque è summo turris aura, spacio stadii & plus volavit: sed venti & turbinis mole violentiaque, ac forte temerarii facti conscientia tremulus decidit, cruribus suis perpetuo debilitatus. Hoc etiam anno dedicato die Innocentium Westmonasterii Rex Edwardus ægrotare cœpit, sub qua novissima ægritudine vidit visionem, quam sibi astantibus expressit. Venerunt ad me duo viri Religiosi, quos aliquando in Normannia novi, dicentes se à Deo missos ut hoc mihi nuntiarent; quoniam primores Angliæ, Duces, Episcopi, Abbates, non sunt Ministri Dei, sed Diaboli, tradidit Deus hoc Regnum post obitum tuum uno anno & die uno in manu inimici, & pugnabunt Dæmones per terram istam, cumque rogarem, quod ad denunciationem meam possent pœnitere & liberari, exemplo Niniuitarum, Non, inquiunt, nam neutrum erit, quia nec isti pœnitebunt, nec Deus miserebitur. Et dixi, quando ergo poterit sperari remissio? quando, inquiunt, arbore viridi præcisa, pars decisa trium jugerum spacio à stipite divisa, sine adminiculo suo trunco connexa, floribus pubescere & fructus producere cœpit. Astitit tunc Stigandus Archiepiscopus, dicens vetulum senili more nugas delirare, postmodum tamen sensit Anglia hujus vaticinii veritatem, quando per externos totaliter est suppressa, & corrosa. Inde Rex Edwardus in Vigilia Epiphaniæ, postquam regnaverat xxiii annos & vii menses, apud Westmonasterium defunctus est & sepultus.

Ra.] Cujus vitam Aluredus Rivallensis luculenter descripsit, quam Laurentio Abbati Westmonasteriensi direxit, & ille ulterius vitam illam sic descriptam Henrico 2°. destinavit.

Will.] Mox Haraldus Regnum occupavit, quod per ix menses circiter tenuit. Quidam enim Edgarum Adeling filium Edwardi, filii Edmundi ferrei lateris, Regem constituere moliebantur; verum quia puer erat tanto oneri minus idoneus, Haraldus Comes, cui erat mens astutior, crumena fœcundior, & miles copiosior, sinistro omine Regnum occupavit.

Ra.] Tradit tamen Marianus, quod Rex Edwardus ante obitum suum designaverit Haraldum Regem futurum, quem proceres mox in Regem crexerunt.

Mar.] Hic Haraldus ab Aldredo Eborum consecratus, statim Leges iniquas destruere, æquas condere, Ecclesias defendere, Religiosos colere, transgressores punire, patriam tueri cœpit. Sed & ejus Principatu audito, Tostius frater ejus cum lx navibus de Flandria rediens Vectam Insulam stipendiis & tributis multavit, circa ripas Cantia prædas egit. Sed dum fratris sui Haraldus apparatus timeret, Lindesiam per mare adiit, ubi villas incendit, gentem trucidavit, donec per Duces Merciorum & Northimbrorum Edwinum & Morkarum extrusus, Malcolinum Regem Scottorum adiret, cum quo per totam æstatem morabatur. Interea Rex Norreganorum Haraldus cum ccc^{is}. navibus in ostio Tynæ fluminis applicuit, ad quem Tostius sicut prius condixerat, sua cum classe advenit. Quod ubi Haraldo Regi innotuit, expeditionem illuc movit, sed priusquam ille advenisset duo germani Comites prædicti Edwinus & Morkarus, quamvis valide decertassent, in fine tamen sunt contriti, datis utrinque obsidibus c. quinquaginta.

Quinto post hoc die Rex Haraldus apud Steinesforthburgg superveniens, Regem Norreganorum & fratrem suum Tostium, quamvis acerri-

me effet repugnatum, interfecit in ore gladii; Olavum tamen filium Regis Norreganorum, & Paulum Ducem Orcadum acceptis obsidibus & juramentis ad propria redire permisit. Ibi tamen unus Norreganus perpetua fama dignus solus stans in ponte de Steinesforthburgg, plusquam XL viris Anglis sua securi interfectis, usque ad horam diei nonam totum exercitum Anglorum retardavit, donec unus Anglus naviculam ingressus ipsum Noricum per foramina pontis lanca perfodisset. Ex hoc eventum Haraldus multum elatus prædam ibidem consequutam cum Commilitonibus dividere dedignabatur, qua de causa multi de proceribus & plebeis offensi ipsum ad bellum Hastingense contra Wilhelmum properantem deseruere.

Igitur Haraldus in Regno fastigiatus nil de pactis inter se & Willielmum confectis cogitabat, liberum tamen se putans à Sacramento, eo quod filia Willielmi, quam desponsaverat infra nubiles annos, jam obierat, & etiam quia Dux Willielmus conterminis bellis implicatus fuerat. Willielmus tamen de rupto federe eum commonens, minas precibus intermiscerat; Haraldus è contra dixit præsumptuosum pactum non esse servandum, potissime de alieno Regno promissum, absque generali senatus Decreto, pium stultum juramentum frangendum fore, maxime tempore necessitatis coactum. Interea Wilhelmus necessaria interim parat, assensum procerum suorum captat, favorem Alexandri Papæ una cum vexillo sibi directo impetrat.

1066.

Ra.] Causæ autem motivæ quare Dux Willielmus Angliam impetiit contra Haraldum hæ fuerunt. 1^a. Mors Aluredi cognati sui filii Emmæ per Godwinum procurata. 2^a. proscriptio Roberti Cantuariensis Archiepiscopi, 3^a. de promissione successionis in Regno per Edwardum Regem si sine liberis decederet sibi facta; & tandem juramentum Haraldus ad id idem implendum.

Hens.] Consultantibus itaque Normanniæ proceribus adinvicem super hujus Expeditionis negotio, Willielmus filius Osberti Ducis Dapifer, Regis iter dissuasit, tum propter paucitatem aggredientium, tum propter ferocitatem hostium. Exhilarati ex hoc cæteri proceres posuerunt verba sua in ore illius Willielmi. Ille vero cum coram Duce venisset dixit, se cum cæteris paratum fore ad expeditionem; nec poterant cæteri se subtrahere.

Will.] Cumque in portu Sancti Valerici Dux Willielmus cum suis, adversante vento, diutine tardaretur; & ob hoc Vulgus submurmuraret, asserens insanum fore alienum solum velle usurpare, præsertim Deo contra certante, qui ventum accommodum arceret, Dux Willielmus fecit Sacrum corpus Valerici foras efferri, & pro vento habendo sub divo poni; & statim prosper flatus carbasam implevit. Igitur Dux Willielmus post festum Michaelis Angliam tendens, apud Hastingum, in loco qui Peveneseye dicitur, applicuit; In exeundo autem de navi uno pede labitur & sabulo infigitur, exclamat sibi statim miles proximus, Domine Comes, jam tenes Angliam, in proximo Rex futurus. Tunc omnem militem à præda coercuit, parcendum asserens rebus quæ suæ forent, sicque mansit xv diebus. Hoc audito nuncio Haraldus de Norrico bello rediens, multum festinavit, paucis stipatus milite, quia multos fortes in priori bello amiserat, nec tamen auxilia convocaverat, si convocasset, illi, pro manubiis in Norrico bello minime distributis, infensi se subtraxissent; præmisit tamen Haraldus exploratores, qui numerum & vires hostium specularentur, quos tamen Dux Willielmus deprehensos circum tentoria sua duxit, laute pavit, mittenti remisit, qui renunciaverunt Haraldo penè cunctos in exercitu Ducis existentes Presbyteros fore, eo quod totam faciem cum utroque labio rasam haberent: Angli vero tunc temporis superius labium

fruticantibus pilis intonsum habebant. E contra Haraldus dixit, illos non esse Presbyteros, sed validos milites; cur ergo, inquit Gurth frater Haraldus minimus, tu improvidus vis cum tam multis & validis congregari? Nos Sacramentum illi non fecimus; melius est ergo ut tu, qui juramento erga eum ligaris, ad tempus te subtrahas, & nos Sacramento soluti pro patria pugnemus; quod si vicerimus, bene quidem, si victi, salva tibi erit causa tua, & nos vindicare poteris. Ad hæc misit Dux Willielmus tria proponens, ut vel Regno cederet, vel sub eo regnaturus Regnum teneret, vel spectante utroque exercitu rem inter se gladio ventilarent, præsertim cum Rex Edwardus nuper defunctus de consilio Stigandi Archiepiscopi, Godwini, & Siwardi Comitum, Angliam sibi, si sine hærede discederet, concessisset; in cujus rei signum filius Godwini & nepos sibi fuerant transmissi: Sed Haraldus sprete Legatione Monachi illius respondit, negotium fore gladiis actitandum: hoc solum imprecans, ut Deus inter eos judicaret. Convenientibus ergo ad locum certaminis hinc inde exercitibus, die Sancti Kalixti, pridie Idus Octobr. Sabbato, in loco, ubi postmodum constructa est Abbatia de Bello, Angli, ut accepimus, totam noctem bellum præcedentem cantibus & potibus duxerunt infomnem. Mane pedites inprimis cum bipennibus confertam scutorum testudinem fecerunt, quod profecto valuisset, nisi Normanni fugam simulassent. Rex ipse Haraldus pedes juxta vexillum suum cum fratribus suis duobus stabat, quod postmodum Domino Papa transmissum fuerat. E contra Normanni tota nocte Confessione Peccatorum, mane Communioni Divinæ vacabant, pedites cum arcubus in prima fronte, milites retro divisim alis consistebant. Comes Willielmus bellum exhortans, sub ipso tumultu Loricam inversam indutus casum risu correxit, vertetur, inquit, robur Comitatus in Regnum.

Henr.] Sed antequam acies coirent, quidam ex parte Normannorum nomine Tailefer ensem jactando ludens coram exercitibus unum vexilliferum Anglorum sibi occurrentem occidit, secundo id idem de quodam alio fecit, sed tertium quoque interficiens & ipse interfectus est. Et statim acies invicem offenderunt, cum cantilena Rolandi ex parte Normannorum inchoata: protensumque est bellum ab hora diei tertia usque ad vesperam, neutra parte cedente, sed sagittarii Ducis multum prævaluerunt. Tunc Dux innuit suis, ut fugam simularent; quo commento Anglorum cuneus solutus est, quasi ad invadendum hostes palantes. Sed Normanni redintegratis ordinibus reversi dispersos Anglos ventilarunt; tandem Haraldus ictu Sagittæ, violato cerebro, sive oculo procubuit, jacentis femur unus militum gladio infodit, ob quod à militia per Willielmum pulsus est, eo quod rem ignavam fecisset. Willielmus ea die tres equos electissimos sub se confossos amisit, perstitit tamen ita ut nil sanguinis de corpore suo exiret.

Peracta victoria Willielmus suos occisos sepelivit, hostibus, si qui velent, id idem concedit. Corpus Haraldus matri ejus id deposcenti sine pretio misit, quod ipsa apud Waltham Monasterium Canonicorum, quod ipse fundaverat, sepelivit.

Ra.] Vult tamen Giraldus Cambrensis in suo itinerario, quod Haraldus multis confossus vulneribus, oculoque Sinistro sagitta perditto, ad partes Cestriæ victus evasit, ubi Sancta conversatione vitam, ut creditur, Anachoriticam in cella Sancti Jacobi, juxta Ecclesiam Sancti Johannis, feliciter consummavit, quod ex ejus ultima confessione palam fuit.

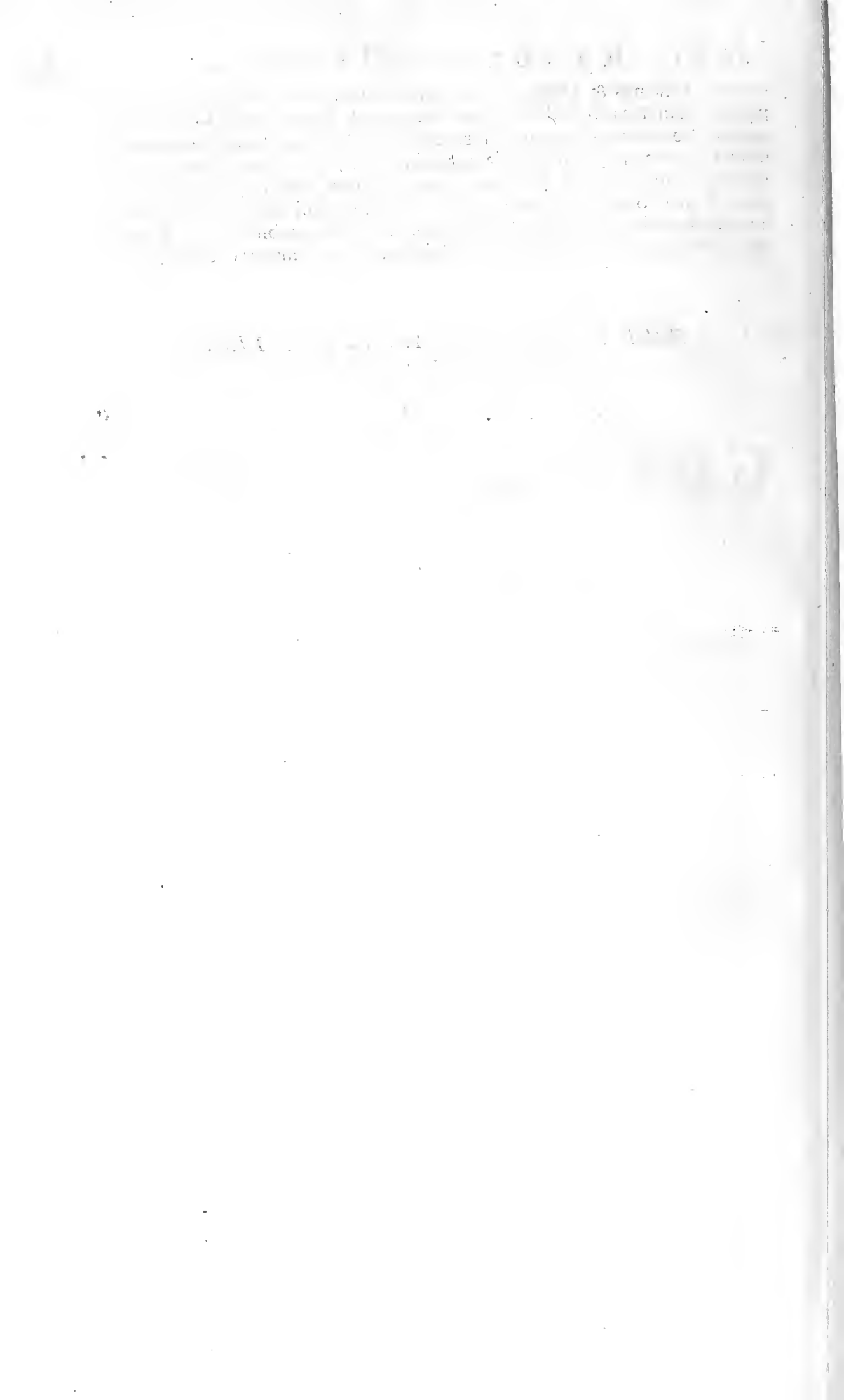
Huic etiam opinioni attestatur fama publica in vrbe illa. Et etiam Aluredus Rivallensis in vita Regis Edwardi, capitulo xxvi in fine, ubi dicit quod Haraldus aut misere occubuit, aut pœnitentiæ reservatus evasit.

Alfr.] igitur Haraldus morte nunciata, Comites Merciorum, & Northimbrorum

brorum Edwinus & Morkarus, qui propter loci arctitudinem, seu potius propter manubias in bello Norrico minas distributas, Haraldo se subtraxerant, Londonium venerunt, sororem suam Algitham Haraldi uxorem ad urbem Legionum, id est, Cestriam transmiserunt, ac una cum Aldredo Eboracensi Archiepiscopo & Londoniensibus Edgarum Ædeling in Regem erigere, & pro eo pugnare promiserunt. Sed Willielmi timore invalescente, à promissis resilierunt, unde & hi omnes cum cæteris nobilibus ad Willielmum venientes, datis obsidibus cum fidelitate jurata, manus ei dederunt.

Explicit RANULPHI HIGDENI *Liber VI.*
POLYCHRONICI.

*In S. Parl. Rs. p. a. 152, in 27. Hen. 6.
is a parliament petition referring to a
passage of Hen. 2^d's reign in the Chronicle
of Polycronicon the 7th booke the 22.
Chapitre.*

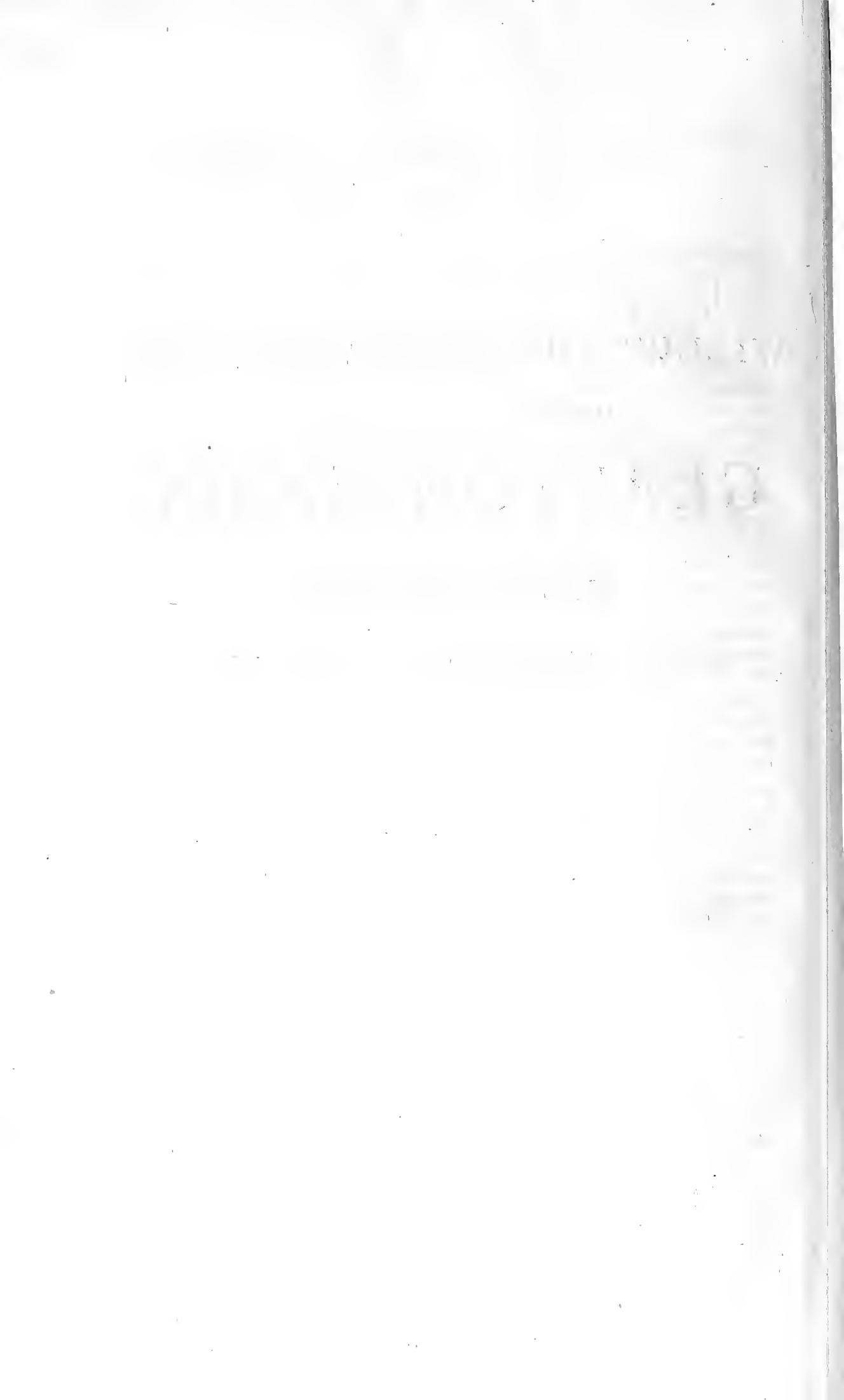
WILLIELMUS MALMESBURIENSIS

DE ANTIQUITATE

GLASTONIENSIS

ECCLESIAE.

Ex Cod. Manuscripto Trin. Col. Cantabrigiæ.

*Prologus W. Malmesbur. de Antiquitate
Glastonienſis Eccleſiæ.*

DOMINO in Chriſti viſceribus multum amplectendo & honorando Henrico Linconienſi Epifcopo, Willelmus veſtræ dignitatis filius, quicquid optari poteſt beatus. Si quicquam eſt quod in hac vita hominem teneat, & inter adverſa & turbines mundi æquo animo manere perſuadeat; id eſſe in primis reor meditationem ſanctarum Scripturarum. Et quidem ſcripta gentilium hæcenus utilitatem ſui præſtendunt, ut verborum ſplendore legentis & palpent ingenium, & liment eloquium. At vero librorum Cœlitus inſpiratorum longe fructus præponderat; quia & hîc jocunde dulcedinis paſtum animo infundant, & alias æternæ beatitudinis emolumentum acquirunt. Multa porro, & ut mea fert opinio, innumera ſunt in ſcripturis ſanctis, quibus Divina dignatio mentes mortalium ad bonæ vitæ cultum informat, tum præcepta tum exempla. Illis qualiter vivendum ſit, inſtruumur, iſtis innuitur quam ſint, Deo juvante, factu facilia quæ jubentur. Natura ſane hunc quibuſdam ingeneravit animum, ut quamvis utraque ſciant neceſſaria, magis tamen exemplorum quam adhortationum eos prolectet auditus. Et alienigenarum quidem geſtis præ ſanctitatis aſſurgunt reverentia, ſed alacriori capiuntur dulcedine, ſi alicujus ſancti, qui compatriota fuerit, vita perducatur in medium, in qua ſicut è ſpeculo conſpicuum, ut ita dicam, ſit vivum religionis ſimulacrum, Accedit enim jocundæ relationi propinquitas, ne aliquis desperet à ſe per Dei gratiam fieri poſſe, quod audit ab alio de proximo factum fuiſſe. Unde ſicut æſtimo non contemnendæ ſtilum dedi operæ, qui Beati Dunſtani, prius Glaſtonienſis Abbatis, demum Archiepiſcopi Cantuarienſis, vitam labore meo æternæ mandavi memoriæ, duosque libros de hoc, volentibus Glaſtoniæ fratribus filiis veſtris, Dominis & focis meis, dudum integrarum veritate abſolvi. Verumtamen ne quid ſedulitatis meæ deſit officio, ejuſdem Eccleſiæ veſtræ rudimentum & proceſſum in hujus libri auſpicio repetens ab origine pandam. Nec hîc multum à propoſito alienum putari debet, cum honor Eccleſiæ in Dunſtanum, & laus Dunſtani ad Eccleſiam redundet. Nam & illa Dunſtanum materno gremio in virum conſovit, & ipſe matri plurimum ſplendoris adjecit. Quapropter in ſpem nonnihil animus meus accreſcit hoc ſcriptum fortasſe ſanctum procurasſe, ut alumni occasione digeratur dignitas nutricula. Illos ergo libellos, ſed & vitam beati Patricii, miracula venerabilis Benigni, paſſionem martyris Indracti, qui ſimili cura procuderam, jam pridem in eorum permiſi verſari manibus, ut ſi quid citra rationem dictum eſſet, corrigèretur pro tempore. Illi vero propenſiori conſilio diu ſcripta trutinantes, omni me liberaverunt culparum nævo, nihil contuitu religionis aut dantes offenſæ, aut deferentes gratiæ. Hoc igitur qualecunque opuſculum veſtræ devoveo examinandum prudentiæ, domine venerabilis, & merito amabilis pater. Facti mei ratio in promptu, ut noſcat excellentia veſtra, qui & quanti viri fundaverunt & provexerunt eccleſiam, quæ veſtræ potiſſimum ſub Deo & ſanctis ejus modo tutelæ inſtititur. Sciatis etiam vos priſcorum heroum imitatum, & pene dico, ſupergreſſum facta, priuſquam audiſſetis vocabula. Nam ut cum obtrectatore, ſi quis forte fuerit, audacius conferam pedem, in quo priſci poſſeſſores vobis poſſunt præferri?

In ampliandis patrimoniis? At vos & dudum eliminata reducitis, & habita industriâ follerti cumulatis. In exstruendis ædificiis? Atqui quantum in ea re omnibus prædecessoribus emineatis, melius monstrabit mirantis digitus, quam laudantis titulus. In pace incolarum tuenda? Sed vos, nominis vestri umbone, omnes prædones dejicitis; vultus splendore nebulas mœstitiæ propulsatis, sermonis prudentia calumnias litigatorum enodatis. In Religione Monachorum? Quæ cum semper, ita Deo propitio vestris temporibus floret, ut infœlix livor aliquid sinistrum de ipsa erubescat confingere. Accedit publicus amor ipsorum pectori vestro, qui nullo eos exterretis roncho, sed venientes jocunde admittitis, affabiliter tractatis, abeuntibus paterne valefacitis. Nec enim profecto de nobis dicitur, quod de quibusdam potentibus à poeta usurpatum non immerito cantatur, *Late sibi submovet omne vulgus. Et in vacuis regnat basiliscus harenis.* Est igitur infra meritum vestrum omnis eloquentia. Laudes vestræ ita excellunt, ut nihil supra. Quæ cum ita sint, accipite, quæso, devotionis meæ munus, sedulitatis pignus, & agite ne fructu laboris excidam. Adestote igitur, si omnino placet, & attendite, dum per successionum seriem antiquitatem Ecclesiæ tentabo suspicionibus eruere, quantum ex strue Monumentorum vestrorum potui corradere.

Incipit quomodo Duodecim discipuli Sanctorum Philippi & Jacobi Apostolorum primo Ecclesiam Glastoniensem fundaverunt.

POST Dominicæ Resurrectionis Gloriam, Ascensionisque Triumphum, ac Spiritum Paracliti de supernis missionem, qui Discipulorum corda temporalis poenæ adhuc formidine trepidantia replevit, scientiam omnium linguarum tribuendo: *Erant omnes credentes simul cum mulieribus, & Maria Mater Jesu*, ut Lucas narrat Evangelista, *& verbum Dei disseminabatur, crescebatque numerus Credentium cotidie, eratque omnibus cor unum & anima una.* Invidiæ ergo fascibus accensi sacerdotes Judæorum cum Pharisæis & scribis concitaverunt persecutionem in Ecclesia, interficiendo protomartyrem Stephanum, & fere à finibus suis omnes procul pellentes. Hac igitur persecutionis procella sæviante, dispersi credentes petierunt diversa regna terrarum à Domino sibi delegata, verbum salutis gentibus propinando. Sanctus autem Philippus, ut testatur Freculfus, libro secundo, capitulo III°. regionem Francorum adiens gratia prædicandi, plures ad fidem convertit ac baptizavit: volens igitur verbum Christi dilatari, duodecim ex suis discipulis elegit, ad prædicandum Incarnationem Jesu Christi, & super singulos manum dexteram devotissime extendit, & ad evangelizandum verbum vitæ misit in Britanniam: quibus, ut ferunt, carissimum anicum suum Joseph ab Arimathia, qui & Dominum sepelivit, præfecit. Venientes igitur in Britanniam anno ab incarnatione Domini LXIII°. ab assumptione Beatæ Mariæ xv°. fidem Christi fiducialiter prædicabant. Rex autem Barbarus cum sua gente tam nova audiens & inconsueta, omnino prædicationi eorum consentire renuebat, nec paternas traditiones commutare volebat: quia tamen de longe venerant, vitæque eorum exigebat modestia, quandam insulam ad petitionem eorum, sylvis, rubis, atque paludibus circumdatam, ab incolis Yniswitrin nuncupatam, in lateribus suæ regionis, ad habitandum concessit; postea & alii duo reges, licet pagani successive, comperta eorum vitæ sanctimonia, unicuique eorum unam portionem terræ concesserunt. Ac ad petitionem ipsorum secundum morem confirmaverunt. Unde & XII hidæ per eos adhuc, ut creditur, nomen fortiuntur. Prædicti itaque Sancti in eodem deserto conversantes, post pusillum temporis visione Archangeli Gabrielis

Gabrielis admoniti sunt, Ecclesiam in honorem Sanctæ Dei genitricis & Virginis Mariæ in loco coelitus eis demonstrato construere, qui Divinis præceptis non segniter obedientes, secundum quod eis fuerat ostensum, quamdam capellam, inferius per circuitum virgis torquatis muros perficientes, consummaverunt, anno post passionem Domini xxxi°. post assumptionem gloriosæ virginis xv. ex deformi quidem scemate, sed Dei multipliciter adornatam virtute. Et cum hæc in hac regione prima fuerit, ampliori eam dignitate Dei filius insignivit, ipsam videlicet in honorem suæ Matris dedicando. Duodecim igitur Sancti sæpius memorati, in eodem loco Deo & beatæ virgini devota exhibentes obsequia, vigiliis, jeuniis, & orationibus vacantes, ejusdem virginis auxilio ac visione, ut credi pium est, in omnibus necessitatibus refocillabantur. Hoc autem ita se habere tum ex carta Beati Patricii, tum ex scriptis seniorum cognoscimus. Quorum unus Britonum Historiographus, prout apud Sanctum Edmundum, itemque apud Sanctum Augustinum Anglorum Apostolum vidimus, ita exorsus est. *In confinio occidentalis Britannia quædam regalis insula, antiquo vocabulo Glastonia nuncupata, latis locorum dimensa finibus, piscosis aquis, stagnisque circumdata fluminibus, & plurimis humanæ indigentia aptam usibus, atque sacris, quod maximum est, dedicatam muneribus. In ea siquidem Anglorum primi Catholica legis Neophytæ antiquam, Deo dictante, reppererunt Ecclesiam, nulla hominum certe, ut ferunt, constructam, imo humanæ saluti à Deo paratam, quam postmodum ipse cælorum fabricator multis Miraculorum gestis, multisque virtutum mysteriis, sibi sanctæque Dei genitrici Mariæ se consecrassè demonstravit.* Sed de his postea, nunc ad inceptum redeamus. Sancti igitur memorati in eodem heremo sic degentes, effluentibus multis annorum curriculis, carnis ergastulo sunt educti. Idemque locus cœpit esse ferarum latibulum, qui prius fuerat habitatio Sanctorum, donec placuit beatæ virgini suum oratorium redire ad memoriam fidelium, quod quomodo evenerit jam prosequamur.

Quomodo Sancti Phaganus & Devinianus Britannos ad fidem Converterunt & in Insulam Avallonia venerunt.

TRadunt bonæ credulitatis annales, quod Lucius Rex Britannorum ad Eletherium XIII loco post beatum Petrum Papam miserit, orans ut Britannia tenebras luce Christianæ prædicationis illustraret; Mactus animi Rex, magnæ prorsus laudis factum adorans, ut fidem, quam tunc temporis pene omnes reges & populi persequerentur exhibitam, ipse ultro appeteret vix auditam. De qua re ut aliquid extrinsecus dicam, in ejusdem meriti laudem concurret Ethelbertus, multis annis post Lucium Rex Cantia, qui prædicatores ad se de Roma missos non turbido abegit responso, sed benigno excepit hospitio. Accessit benignitati solers verborum festivitas, quia etsi nollet verbis eorum proprium assensum apponere, tamen quia de longe venerant, ut quæ optima credebant ei communicarent, absurdum videri possit, si eis quicquam inferret molestia. Sunt ergo hi viri amplissima recordatione digni, quorum alter Christianitatem prudenter invitavit, alter libenter excepit. Venerunt ergo Eletherio mittente prædicatores Britanniam duo viri Sanctissimi, Phaganus videlicet atque Deruvianus, prout carta Sancti Patricii gestaque Britannorum testantur. Hi igitur verbum vitæ Evangelizantes, Regem cum suo populo sacro fonte abluerunt anno Domini clxvi°. hinc prædicando & baptizando Britannia partes peragrantes in insulam Avallonia, more Moyfi legislatoris interiora deserti penetrantes, sunt ingressi. Ubi antiquam

tiquam Deo dictante repperunt Ecclesiam, manibus discipulorum Christi, ut ferunt, contractam, & humanæ salutis à Deo paratam, quam postmodum ipse cœlorum fabricator multis miraculorum gestis, multisque virtutum mysteriis sibi sanctæque Dei genitrici Mariæ se consecrasset demonstrabit. Fluxerant autem ab adventu discipulorum Sancti Philippi in Britanniam usque ad adventum Sanctorum memoratorum c. III. anni. Igitur prædicti Sancti Phaganus & Deruvianus, oratorio illo sic reperto, ineffabili sunt referti gaudio. Ibidem in Dei laudibus moram protrahentes diuturnam, per novem videlicet annos, locum etiam diligenter perscrutantes, figuram nostræ redemptionis aliaque signa manifesta repperunt: quibus bene cognoverunt quod Christiani prius locum inhabitaverant, postea cœlesti perpendentes oraculo, quod Dominus ipsum locum præ cæteris Britanniae specialiter elegerit, ad nomen gloriosæ genitricis suæ ibidem invocandum. Omnem etiam narrationem in antiquis scriptis invenerunt, qualiter sanctis Apostolis per universum orbem dispersis, Sanctus Philippus Apostolus cum multitudine discipulorum in Franciam veniens duodecim ex ipsis Britanniam misit ad prædicandum. Qui prædictam Capellam angelica docti revelatione construxerunt, quam postmodum filius altissimi in honorem suæ matris dedicavit; ipsisque XII, tres Reges, licet pagani, XII portiones terræ dederunt ad eorum sustentationem. Insuper gesta eorum scripta invenerunt, ideoque locum ipsum præ cæteris dilexerunt; qui etiam in memoriam primorum XII, ex suis XII elegerunt, & in præfata Insula, Rege Lucio consentiente, habitare fecerunt. Qui postea in diversis locis sicut anachoritæ manserunt ibidem, in eisdem videlicet locis, in quibus primi XII primitus habitaverunt. In vetustam tamen Ecclesiam, ad Divina obsequia devotius complenda, crebro convenerunt quotidie, & sicut tres Reges pagani dictam insulam cum adjacentiis suis, XII primis Christi discipulis dudum concesserant, ita prædicti Phaganus & Deruvianus istis XII fociis, & aliis in posterum secuturis, ab eodem Rege Lucio liberam eandem confirmari impetrabant: sic autem multi aliis succedentes, semper tamen in numero duodenario, per multa annorum curricula, usque ad adventum sancti Patricii Hiberniensium Apostoli, in memorata Insula permanserunt. Huic etiam Ecclesiæ sic repertæ aliud addiderunt sancti neophytæ opere lapideo oratorium, quod Christo sanctisque Apostolis Petro & Paulo dedicaverunt. Horum ergo restaurata fuit operâ vetusta Sanctæ Mariæ in Glastonia Ecclesia, sicut fidelis per succidua secula non tacuit antiquitas. Sunt & illæ non exiguæ fidei litteræ apud Sanctum Edmundum repertæ, quod hanc Sanctissimam Ecclesiam Glastoniæ non fecerunt aliorum hominum manus, sed ipsi discipuli Christi eam ædificaverunt, mittente scilicet Sancto Philippo Apostolo, ut præmissum est: nec abhorret à vero, ut præmissum est, quia si Philippus Apostolus Gallis prædicavit, sicut Freulfus libro 2º cap. 4º dicit, potest credi quod etiam trans oceanum sermonis semina jecit.

*Quomodo monachus quidam de Sancto Dionysio
De Glastonia Referebat.*

AD Comprobendam antiquitatem Ecclesiæ, de qua præfati sumus, paululum digrediamur. Monachus quidam Glastoniæ Godefridus nomine, de cujus Epistola & hoc & quod jungemus capitulum assumpsimus, tempore hoc Blefensis Abbatis Glastoniæ, cum in pago Parisiacensi apud sanctum Dionysium moraretur, senior quidam ex Monachis interrogavit eum quo genus unde domo? Respondit, Normannus, Britanniae Monasterii, quod Glastingeta dicitur, monachus. Pape inquit, an adhuc
stat

stat illa perpetuæ virginis & misericordiæ matris vetusta ecclesia? stat inquit. Tum ille lepido attactu caput Godefridi Glastonienſis demulcens, diu ſilentio ſuſpenſum tenuit, ac ſic demum ora reſolvit; hæc glorioſiſſiſui martyris eccleſia, & illa de qua te aſſeris, eandem privilegii dignitatem habent, iſta in Gallia, illa in Britannia uno eodem tempore exortæ, à ſummo & magno pontifice conſecratæ, uno tamen gradu illa ſupereminet, Roma etenim ſecunda vocatur: cumque ab ore viri penderet, ille cui provincia ſuſcipiendorum fratrum erat commiſſa, invidios ab invicem non reviſuros ſeparavit, ſed hic hæcenus.

*Quomodo multitudo popularis primitus
Glaſtoniam Inhabitaverit.*

DEſcriptis fundatione, dedicatione, ac poſtea inventione hujus oratorii, reſtat apponere qualiter hæc inſula à multitudine fuit inhabitata. Legitur in antiquis Britonum geſtis, quod à Boreali Britannia parte venerunt in occidentem duodecim fratres, & tenuerunt plurimas Regiones, Venedociam, Demetiam, Buthir, Kedweli, quas proavus eorum Cuneda tenuerat: nomina eorum fratrum inferius annotantur, Ludnertb, Morgên, Catgur, Cathmor, Merguid, Morvined, Morehel, Morcant, Boten, Morgen, Mortineil, Glaſteing. Hic eſt ille Glaſteing, qui per mediterraneos anglos, ſecus villam quæ dicitur Eſcebtiorne, ſcroſam ſuam uſque ad Wellis, & à Wellis per inviã & aquoſam viã, quæ Sugewege, id eſt, *Scroſæ viã*, dicitur, ſequens porcellos ſuos, juxta eccleſiam de qua nobis ſermo eſt, lactentem ſub malo invenit, unde uſque ad nos emanavit, quod mala mali illius *Ealdecyrceſes epple*, id eſt, veteris Eccleſiæ poma vocantur: ſus quoque ealdecyre fuge idcirco nominabatur, quæ cum cæteræ ſues quatuor pedes habeant, mirum dictu, iſta habuit octo. Hic igitur Glaſteing, poſtquam inſulam illam ingreſſus, eam multimodis bonis vidit affluentem, cum omni familia ſua in ea venit habitare, curſumque vitæ ſuæ ibidem peregit. Ex ejus progenie & familia ei ſuccedente locus ille primitus dicitur populatus, hæc de antiquis Britonum libris ſunt.

De diverſis nominibus ejuſdem Inſule.

HÆc itaque inſula primo Yniſwytrin à Britonibus dicta, demum ab Angliſ terram ſibi ſubjugantibus, interpretato priore vocabulo, dicta eſt ſua lingua Glaſtynbiry, vel de Glaſteing, de quo præmiſimus etiam, inſula Avallonia celebriter nominatur, cujus vocabuli hæc fuit origo. Supradictum eſt quod Glaſteing ſcroſam ſuam ſub arbore pomifera juxta vetuſtam eccleſiam invenit, ubi quia primum adveniens poma in partibus illis rariffima reperit, inſulam Avalloniae ſua lingua, id eſt, inſulam pomorum nominavit; Avalla enim Britonice poma interpretatur latine, vel cognominatur de quodam Avalloc, qui ibidem cum ſuis filiabus, propter loci ſecretum, fertur inhabitaffe.

Quanta devotione diverſi Sancti illuc advenerint.

ECcleſia de qua ſane loquimur, quæ pro antiquitate ſui celebriter ab Angliſ vetuſta dicitur, primo vergea, nescio quid Divinæ ſanctitatis jam inde à principio redoluit ſpiravitque in omnem patriam, quamvis ex deformi grandis reverentia cultu, hinc conſluentium illuc populorum totis callibus undæ, hinc opulentorum depoſita pompa conventus, hinc religioſorum & litteratorum frequens perendinatio.

De Sancto Gilda.

NAm sicut à majoribus accepimus, Gildas neque infusus neque infacetus historicus, cui Britanni debent, si quid notitiæ inter cæteras gentes habent, multum annorum ibi exegit loci sanctitudine captus. Ibi que anno Domini *DXII.* de medio factus, in vetusta Ecclesia ante altare est sepultus.

De Sancto Patricio.

Quo fere tempore, antea tamen, Anglis Britannorum infestantibus pacem, & Pelagianis eorum expugnantibus fidem, Sanctus Germanus Antifiododorenfis, ut alibi legitur, contra utrosque suppetias tulit. Illos vero alleluatico cantu fudit, & istos evangelicis & apostolicis tonitribus fulminavit. Inde in patriam meditatus reditum Patricium ad familiare contubernium ascivit, eundemque post aliquot annos hybernienfibus jubente Celestino Papa prædicatorem misit. Ille munus injunctum gnaviter executus extremis diebus Britanniam remeans, priorem celsitudinem salutationesque foro respuens, super altare suum Cornubiani appulit, quod usque hodie apud incolas magnæ venerationi, tum propter sanctitudinem & utilitatem, tum propter infirmorum salutem. Inde Glæstoniam veniens *XII.* fratres anachoritice viventes ibidem reperiens congregavit, Abbatifque suscipiens officium, eosdem agere docuit vitam Cœnobialeni, sicut sequens scriptum, quod idem tempore suo conscripsit, manifestius declarat.

Carta Sancti Patricii Episcopi.

IN nomine Domini nostri Jesu Christi ego Patricius humilis servunculus Dei, anno incarnationis ejusdem *CCCCXXX.* in Hiberniam à Sanctissimo Papa Celestino legatus, Dei gratia Hybernicos ad viam veritatis converti, & cum eos in fide Catholica solidassem, tandem in Britanniam sum reversus, ac ut credo, duce Deo, qui vita & via, incidi in insulam *Yniswoytrin,* in qua inveni locum sanctum ac vetustum, à Deo electum & sanctificatum in honore intemeratæ virginis Dei genitricis Mariæ. Ibi que quosdam fratres rudimentis catholicæ fidei imbutos, & piæ conversationis, qui successerunt discipulis sanctorum Phagani & Deruviani, quorum nomina pro vitæ meritis, veraciter credo scripta in cælis, & quia in memoria aeterna erunt justi, cum eosdem fratres tenere dilexissim, eorum nomina scripto meo redigere volui. Quæ sunt *Brumbam, Hyregaam, Brenwal, Wencreth Bantcommeweng, Adelward, Loyor, Wellias, Breden, Swelwes, Hinloernius,* & alius *Hin.* Hi cum essent nobilibus orti natalibus nobilitatem suam fidei operibus ornare cupientes, heremiticam vitam ducere elegerunt, & quoniam inveni eos humiles & quietos, elegi potius cum illis abjectus esse, magis quam in regalibus curiis habitare. Sed quia omnium nostrum erat cor unum & anima una, elegimus simul omnes habitare, comedere, & bibere, pariter & in eadem domo dormire, sicque me licet invitum sibi pertulerunt, non enim dignus eram solvere corrigias calceamentorum eorum. Et cum vitam monasticam ita duceremus, juxta normam probabilium patrum, ostenderunt mihi præfati fratres scripta Sanctorum Phagani & Deruviani, in quibus continebatur quod *XII* Discipuli Sanctorum Philippi & Jacobi ipsam vetustam Ecclesiam construxerant in honore prælibatæ advocatricis nostræ per doctrinamentum Beati Archangeli Gabrielis. Insuper & quod Dominus eandem Ecclesiam Cælitus in honore suæ matris dedicaverat, & quod tres Reges pagani ipsis *XII,* ad eorum sustentementum, *XII* portiones terræ dederint, nec non & in scriptis recentioribus inveni, quod Sancti Phaganus & Deruvianus perquisierant

erant ab Eleutherio Papa, qui eos miserat, decem annos indulgentiæ. Et ego frater Patricius à piæ memoriæ Celestino Papa duodecim annos tempore meo acquisivi. Post multum vero temporis, assumpto mecum Wellia confratre meo, per condensitatem Sylvæ cum magna difficultate conscendimus acumen montis, qui eminet in eadem insula. Quo cum pervenissemus, aperuit oratorium unum vetustum & fere dirutum, habile tamen devotioni Christianæ, & prout mihi videbatur, à Deo electum. Quod cum ingressi essemus, tanta odoris suavitate replebamur, uti in paradisi amœnitate positos nos crederemus. Egredientes igitur & reingredientes, locumque diligentius perscrutantes invenimus volumen unum, in quo scripti actus erant Apostolorum, pariter cum actis & gestis Sanctorum Phagani & Deruviani, ex magna parte consumptum, in cujus tamen sine voluminis invenimus scripturam, quæ dicebat quod prædicti Sancti Phaganus & Deruvianus, per revelationem Domini nostri Jesu Christi, idem oratorium ædificarunt in honore Sancti Michaelis Archangeli, quatinus ibi ab hominibus haberet honorem, qui homines in perpetuos honores, jubente Deo, est Introducturus. At cum delectaret nos illa scriptura, nitebamur eam ad finem legere. Dicebat enim eadem scriptura, quod venerandi Phaganus & Deruvianus moram ibi fecerunt per novem annos, & quod ipsi etiam perquisierant triginta annorum indulgentiam omnibus Christianis, locum ipsum ob honorem beati Michaelis pia voluntate visitantibus. Invenio ergo tanto Divinæ bonitatis thesauro, Ego & frater Wellias tribus mensibus jejunavimus, orationibus vacantes & vigiliis, Demonibusque & belluis multiformiter apparentibus imperantes. Quadam autem nocte cum me sopori dedissem, apparuit mihi Dominus Jesus in visu, dicens, Patrici serve meus, scias me elegisse locum istum ad honorem nominis mei, & ut hic honoranter invocent adjutorium Archangeli mei Michaelis; & hoc tibi signum & fratribus tuis, quatinus & ipsi credant; Brachium tuum sinistrum arefcet, donec quæ vidisti annunciaris fratribus tuis, qui in cella sunt inferiori, & denuo huc redieris. Et factum est ita. Ab illo die statuimus duos fratres in perpetuum ibi, nisi pastores futuri ob justam causam aliter decreverint. Arnulfo autem & Ogmar Ybernici fratribus, qui mecum venerant de Ybernia, pro eo quod ad exhortationem meam apud dictum humiliter oratorium manere cœperunt, præsentem paginam commisi, aliam similem in archa Sanctæ Mariæ retinens in monumentum posteris. Et Ego Patricius, per consilium fratrum meorum, omnibus qui silvam ex omni parte præfati montis in securi & ascia pia intentione dejecerint, ut facilior paretur aditus Christianis, Ecclesiam Beatæ perpetuæque virginis piæ visitaturis, & oratorium prædictum, centum dies veniæ concedo.

Hæc autem ita veraciter se habere, testimonio scripturæ vetustissimæ similis, cum relationibus seniorum comprobavimus. Hic itaque Sanctus supra memoratus, qui & Ybernienfium Apostolus, & in insula Avalloniæ Abbas primus, postquam prædictos fratres regularibus disciplinis convenienter informaverat, & eundem locum terris, possessionibus, de dono Regum ac aliorum principum competenter ditaverat, post aliquos annos decursos naturæ cessit, & sepulturam Angelo demonstrante, flammaque ingenti de eodem loco, cunctis videntibus qui aderant, erumpente, in vetusta Ecclesia à dextra altaris promeruit.

De excessu Sancti Patricii.

EXcessit ergo Patricius anno ætatis suæ c. xi°. Incarnationis vero Domini cccc lxxii, qui fuit annus, ex quo in Yberniam missus est, xlvii. Siquidem anno Domini ccc lxi°. in lucem venit, & anno Domini cccc xxv, à Celestino Papa in Yberniam missus fuit, hic fuit annus ætatis suæ lxiiii. E anno Domini cccc xxxiii, Ybernicos ad fidem Christi Convertit. Demum Britanniam reversus, in optima conversatione xxxix annos in insula Avalloniæ permanfit; requievit autem in vetusta Ecclesia, à dextro latere altaris, per multorum annorum curricula, videlicet dcc & decem an-

nos, usque ad combustionem ejusdem Ecclesiæ. Corpus vero suum in pyramide saxea fuit collocatum juxta altare, versus austrum, quam pro veneratione ejusdem Sancti, auro & argento postea nobiliter vestivit domesticorum diligentia.

Visio de Sancto Patricio.

CUm autem longe post obitum Beati Patricii frequens quæstio esset, utrum ibi monachus & Abbas fuerit, omnem scrupulum absolvit visio cujusdam fratris, qui post obitum beati viri, nutante memoria utrum ibi monachus & Abbas fuerit, cum de hoc frequens verteretur quæstio, tali confirmatus est oraculo. Resolutus vero in soporem, visus est audire quendam legentem post multa ejus Miracula hæc verba, *hic igitur Metropolitanæ pallii decoratus est Sanctitate. Postmodum vero hic Monachus & Abbas factus est.* Adjecit etiam, ut non integre credenti, litteris aureis quod dixerat scriptum ostenderet.

De Sancto Indracto & de Sancta Brigida.

Hinc Ybarnienfibus mos inolitus, ad exosculandas patroni reliquias locum frequentare. Unde & Sanctum Indractum & beatam Brigidam, illius terræ non obscuros incolas, illuc olim commeasse celeberrimus sermo est. Brigidam quidem, quæ anno Domini cccc lxxxviii°. illuc venerat, post aliquantulam moram, quam in insula, quæ dicitur Beokery, fecerat, domum reversam, relictis ibidem quibusdam insigniis suis, videlicet pera, monili, nola, & textrilibus armis, quæ ibidem ad ejus memoriam reservantur; Indractum vero cum fociis ibidem martyrizatum, & sepultum, sicut alias stilius noster non tacuit. Postea per Ynam Regem de loco martyrii in Glastonienfem translatum Ecclesiam,

De Sancto Benigno.

ANno Domini ccc. lx°. Sanctus Benignus venit Glastoniam. Hic Discipulus Sancti Patricii, & Successor in Episcopatu ejus tertius in Ybarnia fuit, quemadmodum eorum gesta testantur. Hic igitur, Angelo monente, patriam pontificiique dignitatem ex voto deferens, voluntaria peregrinatione suscepta, Glastoniam Deo duce pervenit, ubi & Sanctum Patricium invenit. Quantæ autem apud Deum gratiæ fuere, multis patet virtutum indicia. Hoc etiam testantur ejus insignia apud Fernigemere, data ejus precibus aqua largissima, & ex ejus baculo arido ingens arbor virens & frondifera. Hic itaque post immensos agones in dicta insula beato fine quievit, ac post multorum curricula annorum, id est, anno Domini nongentesimo primo, Glastoniam honorifice translatus est.

De Sancto Columkilla.

ANno Domini d. iiii. Sanctus Columkilla venit Glastoniam. Quidam affirmant hunc Sanctum vitæ suæ cursum ibidem consummasse, sed utrum sic, aut inde repatriaverit, non diffinio.

De Sancto David Archiepiscopo.

JAm vero quanti eum locum penderit magnus ille David Menevensium Archiepiscopus, celebrius est quam ut nostro indigeat illustrari relatu. Is antiquitatem & sanctitudinem Ecclesiae Divino comprobavit oraculo. Dedicacioni enim ejus intendens cum Episcopis septem, quorum primas erat, ad locum venit; paratis autem omnibus quae officii usus exposceret, nocte praecessura, ut putabat, festivitatem somno indulgit: omnes ergo sensus in quietem solutus vidit Dominum Jesum assistere, causam adventus blande sciscitantem, quam cum ille incunctatus aperuisset, revocavit eum a sententia Dominus hoc dicto. Dedicatam a se dudum Ecclesiam in honore suae matris, iteratione humana Sacramentum temerari non oportere, simulque cum dicto volam digito terebrare visus haec subjicit, hoc haberet signum, repeti non debere quod ipse anticipasset facere. Sed quia intentionis illius non tam fuerit audacia quam devotio, poenam non prolongandam. Denique mane futuro, cum in missa per ipsum & cum ipso & in ipso dicturus esset, plenum ei salutis vigorem refundendum; his terroribus antistes somno excussus, sicut tunc sanie ulcerosa impalluit, sic postea Philosophiae veritati applausit: sed ne nihil videretur egisse, aliam Ecclesiam citato fecit & dedicavit opere.

De Reliquiis Sancti David.

EXcessit autem hic Sanctus Deo dignus anno Domini DXLVI. Quidam sane affirmant, reliquias de hoc Sancto & incomparabili viro cum beato Patricio, in vetusta Ecclesia fuisse collocatas, & Walenses orationum frequentatione, & multiplici sermone, id proculdubio astruunt & corroborant, illud in medium proferentes, Bernardum Episcopum Rosinae vallis, ibidem semel & secundo reliquias Pergei Sancti quaesisse, & multis reclamantibus non invenisse. Sed qualiter de Rosina valle usque ad Glastoniam dictae reliquiae translatae fuerunt subjungemus. Quaedam matrona nomine Aelwitha, tempore Edgari regis, praedictas reliquias acquisivit per quemdam cognatum suum, qui tunc temporis fuit Episcopus apud Rosinam vallem, quando tota terra illa ita vastata erat, ut vix aliquis homo illic inveniretur, nisi paucae foeminae, & etiam in raris locis, & eas Glastoniae contulit.

De Reliquiis a Guallia Glastoniam translatis.

Testes sunt Walenses religiosi terrae illius, qui ea tempestate plurima corpora Sanctorum, & reliquias, Romam ituri secum Glastoniam detulerunt, & itinerando proficiscentes dimiserunt ibidem. Facta est haec translatio anno post mortem ejusdem cccc xx, incarnationis Dominicae nonagesimo LXVI°.

De Sanctitate & dignitate Glastoniensis Ecclesiae.

Est ergo Glastoniensis Ecclesia omnium, quas quidem noverim, antiquissima in Anglia. Inde quia cognomen sortita, in ea, praeter Beatum Patricium, & alios, de quibus superius dixi, multorum Sanctorum corporales servantur exuviae, nec a beatorum cineribus vacat ullus fani ambitus, adeo pavimentum lapide constratum, adeo altaris latera, ipsumque altare supra & infra, reliquiis confertissimis aggeruntur. Me-

rito ergo dicitur cœleste in terris Sanctuarium, tot Sanctorum reconditorium. Quam felices, Deus bone, habitatores, quos ipsa loci reverentia ad morum compositionem invitat, nullum de his crediderim deperire cœlo, quos corporibus egressos tantorum patronorum excipit laus vel excusatio. Ubi autem notare licet in pavimento, vel per triangulum, vel per quadratum, lapides altrinsecus ex industria positos, ex plumbo sigillatos, sub quibus quidam arcani sacri contineri si credo, injuriam religioni non facio. Antiquitas & Sanctorum congeries excivit reverentiam loco, ut vix ibi quis noctu præsumat excubias agere, vix interdiu excrescens flegma projicere, illuforiæ foeditatis conscius, toto cohorreat corpore; nullus inter contiguum cimiterium, vel avem venatoriam advexit, vel quadrupedes induxit, qui sui vel rei possessæ indemnus abierit; ferro vel aqua examinandi, si orationem ibi deposuerint, omnes, quos præsens memoria complectitur, uno excepto, de salute sua tripudiarunt; si quis è vicino aliquod ædificium locandum putasset, quod obumbratione sua lucem invideret Ecclesiæ, patuit ruinæ; satisque constat hominem illius provinciæ nullum Sanctius vel crebrius juramentum habere, quam per veterem Ecclesiam, nihil magis vitantes metu celeris vindictæ quam perjurare. Labantem veritatem dictorum, quæ proposuimus, plurimorum veracissimorum hominum pro successu annorum fulciunt testimonia.

De Sancto Paulino Episcopo.

Sed ut ad propositum redeam, Sancti Patricii nativitas, quæ anno Dominicæ incarnationis CCCLXI^o. fuit, adventum Beati Augustini in Britanniam ducentis triginta sex annis præcessit. Cujus prædicationis Commilitonem Paulinum, ex Archiepiscopo Eboracensi Rosensem Episcopum, asserit patrum traditio, Ecclesiæ contextum dudum, ut diximus, virgeæ, ligneo tabulatu induisse, & plumbo à summo usque deorsum cooperuisse. Egit nimirum prædicabilis viri solertia, ut nihil decederet Sanctitati, & plurimum accederet ornatui. Et certe solet ecclesiarum cultus augustior quamlibet brutas mentes ad orandum illicere, quamlibet cervicositatem ad supplicandum inflectere.

De translatione Indracti ac sociorum ejus.

Aliquantis autem annis elapsis, per Ynam regem Westfaxonum Divinæ visionis compotem, martyris Indracti & sociorum ejus corpora de loco martyrii translata, & in eadem Ecclesia tumulata sunt. Ipsi quidem in lapidea pyramide ad sinistrum altaris, cæterorum in pavimento, prout vel casus tulit, vel industria locavit.

De Reliquiis a Terra Northanimbriorum usque Glastoniam translatis.

Item multo post tempore, infestantibus Danis Northanimbriam, Tica earum precum Abbas, sub obtentu pacis à borea in occidentem migrans, Glastoniam concessit, eandemque Ecclesiam abbatis jure anno Dominicæ incarnationis septingentesimo LIV°. rexit. Multis vero annis aquilonaris regio piratarum patuit prædæ, cum interim aliæ partes Angliæ nihil suspicarent hostile. Attulit sane secum locupletes incolatus sui obsides, reliquias scilicet Aidani Lindisfarnensis Episcopi, corpora sanctorum Ceolfridi, Benedicti, Estrepini, Hetberti, Selgfridi Wiorensium abbatum, Bedæ Presbyteri, Hebbæ, Begæ, Borfili; item corpus Hildæ, abbatissæ

batissæ monasterii, quod quondam Streneshealh, nunc Wyteby nuncupatur. Hæc igitur supra altare locatæ reliquiæ non parum reverentiæ loco adjecere. Idem porro Tica, cum valescisset vitæ, in dextero angulo majoris Ecclesiæ; juxta introitum vetustæ, notabilem accepit sepulturam. Ea est & mole structuræ & arte celaturæ non ignobilis.

De diversis Reliquiis Glastoniæ repositis.

ET Quoniam Glastonia Insula multorum insignitur Sanctorum cineribus, præter supra enumeratos, libet paucorum ex multis annotare nomina, quorum corporales exuvias pro majori parte ibidem requiescere non dubitamus. Nam particulares reliquias Sanctorum illuc à Regibus & magnatibus collatas enumerare, in immensum esset volumen extendere, & in textis Evangeliorum annotantur. Prætermittis igitur supramemoratis, videlicet XII Discipulis Sancti Philippi, Phagano & Deruviano, & eorum multis Discipulis Patricio, Indracto, Benigno, cum suis fociis, Gilda sapiente, Sancto David Menevense, & aliis, quos venerabilis Tica refertur illuc portasse; sciendum quod illic veraciter dicuntur requiescere Sanctus Paulinus Northanimbriorum Archiepiscopus, duo Innocentes à pio Rege Edgardo de Bethleem illuc translati, Sanctus Dunstanus pater magnificus, cujus translationem à Cantuaria ad Glastoniam subjungemus. Item Sanctus Idanus Episcopus, & Sanctus Ultanus Episcopus, frater beati Fursei, cujus gesta miranda leguntur. Illic & Sanctus Iltuit inter Walenses famosissimus, & Sanctus Besilius in ætate tenera martyrizatus; item reliquiæ Sancti Urbani papæ & martyris, ossa Sancti Anastasii martyris, ossa Sancti Cæsarii martyris, ossa Sancti Benigni martyris, ossa Sancti Melani Episcopi, & martyris. Ibi etiam requiescit Sancta Ealfleda regina, & Sancta Celryitha virgo, tota integra in carne & osse, sicut testantur qui eam viderunt, cum cilicio & sacro velamine non putrefactis. Illic etiam sunt ossa Sanctæ Batildis reginæ, & ossa Sanctæ Mamillæ virginis; insuper corpora Sanctarum Ursulæ, Dariæ, Crisante, Udiliæ, Mariæ, Mart hæ, Luciæ, Lucei, Waleurbæ, Geretrudæ, & Cecilix; & præter Sanctos enumeratos ibidem sunt Sanctorum reliquiæ innumerabiles, de dono regum, principum, pontificum, & aliorum nobilium, quorum quædam nomina in antiquis Ecclesiæ libris annotantur: multæ etiam reliquiæ de terra Northanimbriorum, tempore guerræ eis à Danis illatæ. De Guallia insuper tempore suæ persecutionis ad Glastoniam, quasi ad Sanctorum reconditorium, sunt delatæ. Et quamvis apud nos non sit eorum plena cognitio, cognitione tamen Divina & contemplatione plenius perfruuntur.

De Translatione Sancti Dunstani a Cantuaria ad Glastoniam.

JAm quia de aliis Sanctis mentionem fecimus, modum translationis Sancti Dunstani subjungemus. Anno ab incarnatione Domini MXII, regnante illustri rege Eadmundo, patria lingua Yreneside nuncupato, advenientes Dani in orientales Angliæ plagas, totius Cantix fines in suam redigebant potestatem, à quibus multi propria dignitate privati, multi à patria eliminati, multi crudelissima sunt morte trucidati; sicque usque ad civitatem Londoniensem, nec gradui, nec ætati, vel sexui parcentes, homicidiis, rapinis, incendiis, Divina æque ut humana exterminabant. Hinc, ut de aliis taceam, venerandus Archiepiscopus Elfegus propriæ dignitatis est sede propulsus, prædia devastantur, possessiones diripiuntur, cætera sine fletu quis referat? proh dolor! ingressi sunt sceleratissimi metropolitanam Anglorum Ecclesiam, in religiosos famulos Christi irruentes, & quod dictu horrendum est, à domo Dei singulos eliminantes, omniaque incendio consumente. Contigit iisdem

temporibus præfatum Regem Edmundum Glastoniam adventare, commoratusque illic aliquandiu, Bricredo Abbati, & fratribus ejusdem loci, tantæ captivitatis ex ordine retulit historiam, memorans eidem Cantuariensem Ecclesiam incensam, & habitatoribus ac religione penitus viduatam. Quibus auditis Abbas, totaque congregatio ita sunt contristati, ac si singulorum animas gladius pertransiret. Inter cætera etiam eximii patris sui Dunstani virtutes præcellas recitabant, qui, dum viveret, amplis possessionibus, donis, libertatibusque magnificis, & quod pluris est, regularibus institutis Glastoniam mirifice insignivit. De his filere præter religionem existimantes, precibus uberrimis opem consiliumque regis similiter implorant, quatenus reliquias gloriosi viri ad loca transferrent Religiosa, ubi quondam religionis lacte nutritus ad tantas virtutes excreverat, ut non solum gregem Glastoniæ, sed & totius Angliæ provincias sua posset illustrare doctrina. Quibus auditis Rex eorum desideriis pio occurrens affectu, quod petierant celeri decrevit effectui mancipari. Nec mora, memoratus Abbas voti jam compos, quatuor ex suis commilitonibus hujus legationi injungit officium hoc modo, ut videlicet adjunctis sibi fociorum auxiliis Cantuariam properantes, ad Glastoniam ossa Sanctissimi transferrent Dunstani. Jussionem patris suscipiunt filii devotissime, paratisque tanto itineri necessariis, ac benedictione suscepta, injuncta sibi voluntate profequuntur alata, de misericordia Dei, simulque ope dicti Sancti plurimum confisi. Iidem autem monachi Beato Dunstano in carne degenti dudum adhæserant, capellæ suæ complentes officium, qui etiam corpus ejus, anima in quietas sedes translata, sepulturæ tradiderunt; postea etiam cum successore suo Sancto, videlicet Ælfege Archiepiscopo, usque ad ejusdem commanentes martyrium. Complacuit namque præfatis pontificibus, de coetu monachili Glastoniensi Collaterales individuos habere, tum propter prærogativam caritatis, qua nutriculum amplectebantur, præcipue tum ut eorum familiari contubernio exemplariter inflammati, à priori vita, quam cum eis agere solebant cœnobio, nec deviant. Fratrum autem ipsorum nomina hæc fuerunt, Sebirchtus, Ethelbuthtus, Bursius, Adelwordus cognomento Quadrans. Igitur memorati fratres Cantuariam venientes, locum, sicut à Rege audierant, omni habitatore nudatum inveniunt. Et continuo Sepulchrum Sanctissimi viri adeunt à se optime recognitum, utpote qui eundem in mausoleo locaverant. Quo aperto, ossa Sancti Dunstani super aurum & topazium pretiosa reperiunt, carne tam diuturni temporis spatio resoluta, repertaque, reverentia qua decebat, nec sine lacrymis, recolligunt. Annulum etiam digito Sancti, cum sepulturæ traderetur, impositum, quem & ipse ætate teneriori fecisse dicitur, recognoscunt. Patratis ergo omnibus, pro quibus venerant, prosperatori itineris sui gratias rependentes immensas, Glastoniam revertuntur, cum gaudio pretiosissimas reliquias secum deportantes, quibus reversis, cum quanta omnium lætitia, præcipue monachorum, fuerint recepti, aptius perpendit legentis caritas, quam scribentis evolvat facultas. Facta est autem hæc translatio anno Domini M. XII. Secundo videlicet anno post interfectionem Sancti Elfegi Archiepiscopi, XXIII.º anno post dormitionem Sancti Dunstani.

*Qualiter Reliquiæ Sancti Dunstani sub terra
Recondebantur.*

His ita patratis, immensis Dei beneficiis fratres refocillati, crebris insisterant colloctionibus, tractantes, qualiter memoratum thesaurum tutiori custodiæ mandarent; non immerito formidantes, ne hostili rabie sedata, Cantuariensique Ecclesia in pristinum statum reformata, Archiepiscopi

chiepiscopi autoritate potentiaque præminens, easdem sibi ablatas revocaret reliquias. Et sic quanto beatiores fuerant ipsarum acquisitione, tanto inferiores fierent posteriori privatione. Communicato demum consilio decreverunt, ut duo ex fratribus senioribus in commissis sibi arcanis fideiiores, loco secretiori ossa sanctissima absconderent, nullique, quoad viverent, tanti secreti cognitionem participarent, sed tamen in extremis laborantes, locum alicui fratrum maturiori & sapientiori designarent, qui similiter in mortis articulo alicui, sicut & sibi fiebat, rem patefaceret. Ita ut currente tempore, propter varios eventus, locus idem permaneret omnibus incognitus, uno duntaxat conscio veritatis, quousque placeret Altissimo ut lux non lateret sub modio, sed super candelabrum posita lucret omnibus in domo Dei existentibus. Consilium igitur sic initum duo fratres ad hoc electi ducunt ad effectum. Locellum namque ligneum ad hoc satis decenter compositum interius depingunt, ac in dextro latere locelli sed cum titulo, in sinistro vero & cum titulo inscribunt, quibus litteris nomen Sancti Dunstani innuere volebant. Inferentes igitur præfatas reliquias in locellum, sub lapide ad hoc exciso recondunt in majori & vetusta Ecclesia, secus aquam benedictam, in dextra parte introitus, Monachorum omnibus aliis locum penitus ignorantibus. Ibidem igitur centum & septuaginta duobus annis latebat absconditus, unius tantum cognitioni successim modo præscripto commissus.

Qualiter eadem Reliquiæ Iterum Inveniebantur.

Procédente vero tempore, cum adhuc idem Sanctus in loco lateret subterraneo, erat ibidem monachus quidam Johannes Canan nomine, ævo maturus, animo sagacissimus, antiqua monasterii notissima habens statuta, cujus etiam notitiæ non falsa fratrum opinio hujus arcani scientiam testabatur successiva relatione fuisse commissam, hujus custodiæ deputatus erat frater quidam Johannes de Watelege, dictus tam ætate quam conversione tener, quem ob bonæ indolis florem senior nimio mentis amplectebatur affectu. Is à sociis suis incitatus magistrum suum, licet diutius renitentem, precibus uberrimis, blanditiis quoque interferentis, sollicitabat ut locum tanti thesauri conscium sibi demonstraret. Demum crebris precum blandimentis emollitus, quadam die puero more solito sciscitante, senior in hæc verba linguam resolvit. *Fili mi dilectissime, non ingredieris Ecclesiam aqua benedicta te aspersurus, quin lapidem vestibus tuis contingas, sub quo reconduntur quæ requiris: sed de his amplius nihil me pulses, sed audita mente tacitâ sagacique pertracta.* Puero igitur hæc dicta oblivionis velo nequaquam obducente, senior post dies suos expletos in fata concessit. Post cujus obitum, quæ dicebantur ab eo in tenebris prædicabantur supra tecta, & in communem devenerunt cognitionem, omnibus tamen de sermonis ambiguitate titubantibus, torporeque nimio frigescentibus, nullus experientiæ manum appofuit, quâ tantæ dubietatis nodum abfolveret. Post modici temporis curriculum Glastoniæ cœnobium invafit incendium, quod non solum Ecclesiam cæteraque ædificia, sed ejusdem ornamenta, thesauros, & quod pluris est, reliquias pro magna parte consumpsit. Cæterum dolores incendio tali causatos non est nostrum hîc describere; quia nec circa hoc nostra versatur intentio: Monachi tamen suo mœrori solatium quærentes, pauca quæ flamma reliquit, maxime de reliquiis recolligebant. Tandem de Sancto Dunstano solliciti, ea quæ de eo Johannes Canan & postea Johannes de Watelege, ut prænotavimus, protulerant, ad memoriam reducta proferunt in commune. Paucis itaque diebus emensis, duo fratres in hoc cæteris animosiores, Ricardus videlicet de Canton, & Radulphus Foc ad locum per Johannem dudum præ-

præsignatum pari gradiuntur affectu : quem diligentius indagantes, lapidem, prout dudum audierant, reperiunt; quem revolventes, locellum ligneum, ferrea compagine undique consolidatum, subtus aspiciunt: convocatis igitur Priore totaliq; conventu thecam aperientes, Sacratissima beati Dunstani ossa reperiunt, simulque anulum suum, super quoddam os digiti sui, & ad omnem ambiguitatis nodum absolvendum, picturam vident intrinsecus; & S. cum titulo in dextra parte locelli; D. cum titulo in sinistra, nomen Sancti Dunstani ibidem locati exprimentia. Veritate igitur relationis Johannis Canan manifeste comprobata, monachi de inventione reliquiarum desideratissimarum, post priorem refocillati miseriam, easdem læti fuscipiunt, ac in scrinio auro & argento decenter vestito reponunt, ea reverentia & devotione, quibus decebat, associantes eisdem humerum cum brachio Sancti Oswaldi regis & Martyris. Gaudeat ergo Glastoniæ Ecclesia tanti munita patroni præsentia, per cujus intercessionem & merita, Deus ibidem sua non cessat operari magnalia, mortuis vitam, infirmis omnimodis sanitatem, creberrime restituendo, frequenter etiam brutis in plurimis periculis subveniendo.

De venerabili Cruce quæ quondam locuta est.

IN Ecclesia Glastoniæ est quædam crux, merito venerabilis, auro & argento cooperta, quæ quondam locuta est. Imo verius spiritus Sanctus in ea cum quodam monacho illius loci, Aylfi nomine, hoc modo; cum idem monachus, per eandem crucem sicut & per altaria transiens, nequaquam debita reverentia se inclinaret, secundum regularem disciplinam, se tandem quadam vice per eam transitum faciens inclinavit; Crux igitur, in vocem quasi debitis organis formatam erumpens, sic ait, *Nuto late Aylfi, Nuto late Aylfi*, qui Divina voce percussus statim corruens expiravit.

De alia Cruce de qua cecidit Diadema.

ESt etiam ibidem alia crux antiquissima, quæ olim in refectorio stare consuevit; de hac ferunt, quod cum die quadam Edgarus Rex & Dunstanus Archiepiscopus ad mensam sederent, in refectorio cogitationibus Dininæ voluntati contrariis in cor Regis ascendentibus; mirum dictu! imago Dominica ligno crucis affixa, toto se corpore excussit, ita ut motus impetu Diadema ejus inter Regem & Archiepiscopum caderet. Quid hoc portenderet confessio Regis manifestavit. Inquisitus enim Rex à Sancto Dunstano, quid tunc cogitaret, aut quid se acturum fore disponderet, fatebatur quæ eadem hora cogitavit, ut monachis ad alium locum translatis, illic moniales aggregaret. Increpatus igitur reverenter ab Archiepiscopo, dicente hoc Divinæ voluntati contrarium, Rex tale propositum revocavit in irritum.

De Cruce Vulnerata.

ESt ibidem tertia crux cæteris minor, populo tamen celebrior, ab antiquo auro argentoque vestita, de qua olim ex percussione sagittæ sanguis plurimus virtute Divina profluxit, quod qualiter evenerit, alias scriptum non tacebit.

De quadam Imagine Beatæ Mariæ.

Est etiam ibi Imago beatæ Mariæ; Cum ignis ingens olim circumdans pallas, & omnia altaris ornamenta consumeret, ipsam non tetigit, nec etiam peplum capiti ejus appensum. In facie tamen ipsius, pro vapore ignis, vesicæ quasi in homine vivente surgentes, Divinam testabantur virtutem, & per multum temporis intuentibus apparebant.

De Altari Sancti David, quod dicitur vulgo Saphirus.

Legitur in vita Sancti David Menevensis Archiepiscopi, quod cum idem Sanctus in Rosina valle monasterio, quod ipse construxerat, multis fratribus in Abbatis officio ministraret, nocte quadam Angelus ei affuit dicens, *crastina die præcingens & calceans te, Jerusalem usque proficiscere. Sed & duos tibi familiares, & probitate notos, videlicet Eliud & Paternum, itineris hujus comites habebis, qui ad condictum, quod tibi modo ostendo, crastino convenient.* Sanctus autem nihil moratus, dispositis cellulæ utilitatibus, accepta fratrum benedictione, primo mane iter aggrediens pervenit ad condictum, promissos fratres reperit. Igitur pariter intrarant viam non fastu circumdati fatellitum, sed unitate locupletes animorum, qualis eorum Dominus, qualis & minister. Venientibus autem eisdem in externas provincias, Sanctus David ita linguarum gratia ditatus est, ne inter barbaros interprete egerent. Appropinquantibus demum ad locum optatum, nocte præcedenti eorum adventum, Patriarchæ Ierosolymitano Angelus apparuit, dicens; tres ab occidentis finibus viri Catholici adveniunt, quos cum gaudio & Hospitalitatis gratia suscipiens, mihi in Episcopos congregabis, Patriarcha vero Divinæ visionis compos, advenientibus Sanctis, imperata lætus exsequebatur. Quibus consecratis, ait Patriarcha, Judæorum potestas invalescit in Christianos, nosque commoventes fidem repellunt, petite itaque, & ad prædicationem singulis diebus procedite, ut eorum violentia confutata quiescat, noscens fidem Christianam occidentis finibus divulgatam, ac ultimis terræ extremitatibus decantatam. Obediunt imperio prædicationi insistentes, acceptaque sua prædicatione infideles convertunt; infirmos roborant, perfectisque omnibus repatriare disponunt. Tunc Patriarcha venerabilem patrem Dewy quatuor muneribus ditavit, altari scilicet consecrato, in quo Dominicum corpus sacrabat, quod & innumeris pollet vitutibus, insigni etiam nola, baculo, & tunica ex auro texta, quæ omnia gloriosis prædicatur corusca miraculis. Sed quia, inquit Patriarcha, hæc itinerantibus nobis essent onerosa, cum ad vestra veneritis, ea vobis transmittam. Valedicto igitur Patriarcha, ad sua demum perveniunt, Sancti viri promissum expectantes. Accipiunt tandem munera per Angelos sibi destinata. Dewy in Monasterio, quod dicitur Langemelech, Paternus & Eliud in suis monasteriis. Inde ea vulgus vocat è cælo venientia. Sanctus autem David, cum tam pretiosi thesauri post se custodire gestiret, habere dignissimum eundem lapidem Ecclesiæ Glastoniæ adhuc vivens delegavit, quia ob loci venerandam antiquitatem, & Sancti Patricii præcipue, aliorumque Sanctorum reliquias ibidem reconditas, miro amplectebatur affectu, ut gesta sua legentibus multis claret argumentis: ostenditur autem adhuc memoratum altare in Glastoniensi Ecclesia, in memoriam dicti Sancti, non humana reservatum industria, sed Divina providentia, quæ inter innumeros rerum turbines, inter regum regnorumque mutationes, inter gravissimas guerrarum procellas, omnibus aliis pene sublati, ejusdem subreptione avidas hostium manus jugiter contraxit; cassula autem in qua eundem lapidem suscepit Beatus David, adhuc in Episcopi

pali fede ejusdem condigno reservatur honore. Cum vero sæpe dictus lapis olim metu guerræ multo tempore latuisset absconditus, omnibus loci nesciis, piæ recordationis Henricus Wintoniensis Episcopus, & Abbas Glastoniæ, eundem in quodam hostio Ecclesiæ beatæ Mariæ reperit, ac auro & argento, & lapidibus pretiosis, sicut adhuc apparet, magnifice decoravit.

De Nobilibus Glastoniæ Sepultis.

QUANTUM autem Glastoniæ Ecclesia fuerit etiam primatibus patriæ venerabilis, & ad sepulturam desiderabilis, ut ibi potissimum, sub protectione Dei genitricis, operirentur diem resurrectionis, multa sunt indicio quibus pro cautela fastidii abstinere, prætermitto de Arturo inclyto rege Britonum, in cimeterio Monachorum inter duas Pyramides cum sua conjuge tumulato, de multis etiam Britonum principibus. Prætermitto etiam de Kenwino in una pyramide locato. Insuper tumulos regum, Edmundi senioris in turri ad dexteram. Edmundi minoris ante magnum altare. Edgari prius in capitulo ante introitum Ecclesiæ, modo in scrinio, quod etiam de martyre superbit Vincentio, de quibus sise locus dederit, non me ista frustra suscepisse causabitur posteritas. Taceo & Episcoporum sepulchra Brithuvii, & Brithuvioldi, quæ porticum aquilonarem ad Sanctum Johannem Baptistam uberem insigniunt, Livingi etiam & Seifridi Episcoporum; Alfari, Adthelstani, Athelwini, Delnoti ducum; quorum videlicet ducum, quilibet centum libratas terræ cum multis aliis bonis contulit Glastoniæ.

De Duabus Pyramidibus.

ILLUD quod clam pene omnibus est libenter prædicarem, si veritatem exculpere possem, quid illæ pyramides sibi velint, quæ aliquantis pedibus ab Ecclesia vetustæ positæ cimeterium monachorum prætexunt: procerior sane & propinquior Ecclesiæ habet quinque tabulatus, & altitudinem xxvi pedum; hæc præ nimia vetustate, etsi ruinam minetur, habet tamen antiquitatis nonnulla Spectacula, quæ plane possunt legi, licet non plene possint intelligi. In superiori vero tabulatu est imago pontificali scemate facta. In secundo imago regiam prætendens pompam, & litteræ, Her, Sexi, & Blisyer. In tertio nihilominus nomina, Wemereft, Bantomp, Pinepegn. In quarto Hats Pulfred, & Eanfled. In quinto qui & inferior est, imago, & hæc scriptura, Logpor, Peflicas, & Bregden, Spelpes, Hyin Gendes, Bern. Altera vero pyramis habet xviii pedes, & quatuor tabulatus, in quibus hæc leguntur, Hedde Episcopus, & Bregored, & Beorward. Quid hæc significant non temere diffinio, sed ex suspitione colligo, eorum interius in cavatis lapidibus contineri ossa, quorum exterius leguntur nomina. Certe Logpor is pro certo asseritur esse, de cujus nomine Logperesbeorh dicebatur, qui nunc mons acutus dicitur. Bregden à quo Brentacnolle, qui nunc Brentamerse dicitur. Beorwald nihilominus Abbas post Hemgifelum, de quibus & de cæteris, qui occurrere poterunt, ex hinc liberiori campo exultabit oratio. Jam vero Abbatum feriem, & quid cuique est à quo rege ad usus monasterii delegatum sit, sermo explicare contendet.

De Regibus, Abbatibus, & aliis Fundatoribus Glastoniensis Ecclesiae seriatim Expressis.

IN primis memorandum quod duodecim discipulis Sanctorum Philippi & Jacobi, anno Dominicæ incarnationis LXIII in Britanniam venientibus, tres Reges, licet pagani, XII portiones terræ contulerint; unde adhuc nomen XII hidarum perseverat. Deinde Sancti Phaganus & Deruvianus in Britanniam venientes, & eam fidei gratia illustrantes, à Rege Lucio per eosdem in Christo renato, insulam Avalloniæ cum suis adjacentiis confirmari obtinuerunt, XII fratribus ibidem institutis, ac aliis post eos institutendis. Successit post multum tempus beatus Patricius, qui adhuc fratres XII quasi heremiticam vitam agentes reperiens, eosdem vita cœnobiali informavit; & multis possessionibus, licet nobis incognitis, ut credi fas est, ditavit. Successit Sanctus Benignus; quis autem hic fuerit, & quomodo patria lingua dictus, non infacete exprimunt versus, qui in epitaphio Sepulchri ejus apud Ferremere scripti sunt.

*Hoc patris in lapide Beonnæ sunt ossa locata.
Qui pater extiterat Monachorum hic tempore prisco,
Hunc fore Patricii dudum fortasse ministrum,
Fantur Hybernigenæ, & Beonnæ de nomine dicunt.*

Sucesserunt ibidem plures de natione Britonum Abbates, quorum tamen nomina, quam gesta, & memoriam, oblivionis nubilo obducens delevit antiquitas, ipsam tamen Ecclesiam apud magnates Britonum in maxima fuisse veneratione, ostendunt eorum exuviæ ibidem requiescentes. Trium tantum horum Abbatum nomina rerum præteritarum recordatrix manifestat pictura, quæ sunt Worgret, Lademund, Bregored, sed de his postea.

De Illustri Arturo.

LEgitur in gestis illustrissimi regis Arturi, quod cum in quadam festivitate natalis Domini apud Karlium, strenuissimum adolescentem, filium scilicet Regis Nuth dictum Ider, insigniis militaribus decorasset, & eundem experiendi causa in montem Ranarum, nunc dictum Brentenol, ubi tres gigantes malefactis famosissimos esse didicerat, contra eosdem dimicaturum duxisset; idem Tiro Arturum & suos comites ignorantes præcedens, dictos gigantes fortiter aggressus, mira cæde trucidavit. Quibus peremptis Arturus adveniens, dictum Ider nimio labore deficientem, & sui omnino impotem in extasi collapsum inveniens, eundem quasi defunctum cum suis lamentabatur. Rediens ergo ad sua cum ineffabili tristitia, corpus quod exanime existimabat, ibidem reliquit, donec vehiculum ad illud reportandum illuc destinasset. Sese etiam necis ejus causam reputans, quia tardius ad auxilium ejus venerat, cum demum Glastoniam adveniret, ibidem quatuor viginti monachos pro anima ejusdem instituit, possessiones & territoria ad eorum sustentationem, aurum & argentum, calices & alia ornamenta Ecclesiastica largiens abundanter.

*De Terra Yneswitrin data Glastoniæ, Tempore
Anglorum ad fidem Converterum.*

ANno Dominicæ Incarnationis sexcentesimo primo, Rex Domnoniæ terram, quæ appellatur Yneswitrin, ad Ecclesiam vetustam concessit, quæ ibi sita est, ob petitionem Worgret Abbatis, in quinque cassatis. Ego Mawron Episcopus hanc cartam scripsi. Ego Worgret ejusdem loci Abbas subscripsi. Quis iste Rex fuerit scedula vetustas negat scire. Veruntamen quod Britannus fuerit hinc presumi potest, quia Glastonia lingua sua Yneswitrin appellavit; Sic enim eam Britannice vocari apud eos constat. Worgret autem Abbati, cujus nomen Britannicam barbariem redollet, successit Lademund, & ei Bregoretd. Prælationis eorum tempora sunt in obscuro, sed nomina illorum & dignitates in majori Ecclesia, prodente secus altare picturâ, sunt in propatulo. Bregoredo successit Berthwald.

De Kenwalchio Rege & Berthwaldo Abbate.

ANno Dominicæ incarnationis sexcentesimo septuagesimo, Kenwald, qui & Kenwalchius, qui à Cerdicio septimus apud Westfaxones, & per beatum Birinum in Christum credidit, anno regni sui xxix°, Berthwaldo Abbati, interveniente Theodoro Archiepiscopo, dedit Ferramere II hidas. Ego Theodoretus subscripsi. Dedit & idem Rex Beokerie, Godenie, Martynesie, & Andreyesie. Iste Beorwald, transactis decem annis in regimine Glastoniæ, Cantuariensis Archiepiscopus fuit. Quare autem Glastoniæ regimini, renitente Rege & illius Diocesis Episcopo, renunciaverit, in sequentibus palam erit.

De Kenwino Rege, qui Glastoniam libertate donavit.

Berthwaldo Successit Hemgesel, qui xxv annis Glastoniæ præfuit, huic, Anno ab incarnatione Domini DCLXXVIII, Kenwinus Rex Glastingai liberam ab omni servitio concessit VI Hidas, quem pro sua fidei conversatione, & Episcopi Hedde, & Monachorum petitione, abbatem ibi constituit: ea tamen conditione, quatinus fratres ejusdem loci habeant jus eligendi & constituendi rectorem, juxta regulam Sancti Benedicti. *MUNECA TONE; Et juxta Sylvam, inquit, quæ vocatur Cantucdun, xxiii Hidas, in Caric xx Hidas, & in Crucan III Hidas, ad supplementum vitæ regularis in Monasterio Glastingabiri, sub Divini timoris instinctu, humiliter largitus sum, & cætera.* Hujus regis exuviæ in cimeterio monachorum, in pyramide quondam nobiliter exculpta requiescunt.

De Baldredo Rege qui dedit Pennard & Muntagu.

ANno Dominicæ incarnationis DCLXXXI°. Baldred Rex. I. Penward Penger VI Hidas, Logpores-Beorh XVI Hidas, & capturam piscium in Pedride Hemgillo Abbati, ad supplementum honorabilis Ecclesiæ beatæ Mariæ, & Beati Patricii, quæ sita est in Glastingaburi, cum consensu & licentia pontificis nostri Hedde, Kenwino etiam consentiente, dedit. Et post aliquanta, *Ego Hedde Episcopus hanc Cartulam conscripsi. Ego Aldelinus Abbas consensi, & subscripsi eodem anno Hedde Episcopus.*

De Leghe.

L Anctocacy vi hidas, Kenwino etiam & Baldredo consentientibus, dedit Glastoniam: quam donationem Cedvalla confirmavit, & propria manu, licet paganus, signum crucis expressit.

De glorioso Rege Ina, qui Glastoniam tam in donis quam privilegiis multipliciter honoravit.

Nunc quia ferie annorum ducente ad Inam Regem Westfaxonum venimus, libet terras particulatim exprimere, quas idem eximius vir vetustæ Ecclesiæ in Glastoniam pia contulit liberalitate.

De Brente data per Inam.

Anno ab incarnatione Domini DCXX, Ina dedit Hemgislo Abbati Brente x Hidas; quam terram Berthwald Abbas sponte propria deseruit, & sine nostra violentia, & sine expulsiōe, locum proprii Cœnobii dimisit, & contra interdictum & voluntatem pontificis nostri decessit. Idem Rex eidem Abbati in hæc verba privilegium concessit.

Parvum privilegium Regis Ine.

IN Nomine Domini nostri Jesu Christi, ego Ine Rex decreto & consilio præsulis nostri Aldelmi, simulque cunctorum Dei sacerdotum suggestione, & Monachorum petitione, qui in Parochia West-Saxonum conversantur, hanc liberalitatem Monachis, qui in Ecclesia beatæ Dei genitricis Mariæ, & beati Patricii, omnipotenti Deo sub abba Hemgislo famulantur, in pristina urbe quæ dicitur Glastingai, impendo, & hanc privilegii dignitatem super altare pono, ut sine impedimento rerum secularium, & absque tributo fiscalium negotiorum, liberis mentibus soli Deo serviant, & monasticam disciplinam, Christo suffragium largiente, regulariter exercent, & pro statu & prosperitate regni nostri, & indulgentia commissorum criminum ante conspectum Divinæ majestatis preces fundere dignentur.

Et infra, Pro ampliori firmitatis testamento, Principes & senatores, judices & patricos subscribere fecimus: actum publice hoc confirmatum in lignea basilica, anno ab incarnatione Domini DCCIV°. Ego Aldelmus subscripsi &c.

Hic Hemgislus sc. Linis fato perfunctus, in vetusta Ecclesia pausam corporis suscepit.

Bouelt.

Sucessit Berualdus anno ab incarnatione Domini DCCV°. Ina Berualdo Abbati dedit xx Hidas juxta Tamer, & xx Hidas in loco qui dicitur *Bouelt*.

Sovy.

Soey XII. Hidas. Corregs VI Hidas.

Esford.

Esford dimidium hidæ cum captura piscium.

Dulting.

Dulting xx hidas, Ego Adelmus hanc scedulam scripsi.

Pitton.

Dedit & Ina Rex Pilton xx Hidas eidem abbati.

Cliwere.

Dedit Wilfridus Episcopus insulam de Wethmor LXX Hidas, à Rege Kenwino sibi datas, & Villam de Cliwere I Hidam.

Bledabit.

Illi successit Albert, anno incarnationis Domini DCCXII, cui Forthere Episcopus Successor Sancti Aldelmi dedit Bledahit 1 Hidam.

Successit Echfridus, cui, anno incarnationis Domini DCCXIX, dedit Ina unam Hidam cum Captura piscium Axe. Eidem Bugu abba dedit Ora, tres Hidas. Fundavit insuper Ina majorem Ecclesiam de Apostolis Petro & Paulo; & quia plures ibidem basilicæ fuerunt, libet de situ diversarum ecclesiarum Glastoniæ, & fundatoribus earum, veritatem interferere.

Primam igitur & vetustissimam fecerunt XII Discipuli Apostolorum Philippi & Jacobi, ut præscriptum est; hæc sita fuit in occidentali parte aliarum. Secundam fecit Sanctus David Menevensis Episcopus, in orientali parte antiquioris Ecclesiæ, in honorem beatæ Mariæ, quando vetustam Ecclesiam dedicare disposuit, ac à Domino prohibitus est, eo quod ipse eandem dedicaverat. Tertiam fecerunt XII viri, à boreali parte Britanniae venientes, scilicet Morgen, Catgur, Badmor & cæteri superius memorati; & hæc similiter erat sita in orientali parte vetustæ Ecclesiæ. Quartam & majorem construxit Ina Rex, in honore Domini salvatoris, & Apostolorum Petri & Pauli, in orientali parte aliarum, pro anima fratris sui Mules, quem Cantuarie infra Cantuariam incenderant; in cujus supremo ordine hos versus fecit describi.

*Siderei montes, speciosa cacumina Syon.
A Libano geminæ flore comante cedri,
Cælorum portæ, lati duo lumina mundi,
Ore tonat Paulus, fulgurat arce Petrus.
Inter Apostolicas radiantè luce Coronas,
Celsior ille gradu, doctior hic monitis
Per corda hunc hominum reserantur, & astra per illum.
Quos docet iste stilo, suscipit ille polo.
Pandit iter cæli hic dogmate, clavibus alter.
Est via cui Paulus, janua fida Petrus.
Hic petra firma manens, ille architectus habetur.
Surgit in his templum, quo placet ara Deo.
Anglia plaude libens, mittit tibi Roma salutem:
Fulgor Apostolicus Glastoniam irradiat.
A facie hostili duo propugnacula surgunt,
Quos fidei turres urbs caput orbis habet.
Hæc pius egregio Rex Ina refertus amore,
Bona suo populo non moritura dedit.
Totus in affectu Divæ pietatis inherens,
Ecclesiæ juges amplificavit opes.
Melchisedec noster merito Rex atque sacerdos,
Complexit veræ Religionis opus.
Publica jura regens, & celsa palatia servans,
Unica pontificum gloria, norma fuit.
Hinc abiens illic meritorum vivet honore,
Hic quoque gestorum laude perennis erit.*

*De Capella Argentea quam ibidem fecit Rex
Ina cum suis vasis.*

Fecit etiam Idem Rex constuere quandam capellam ex auro & argento, cum ornamentis & vasis similiter aureis & argenteis, ac infra majorem collocavit. Ad capellam itaque construendam duo millia & sexcenta & quadraginta libras argenti donavit, & altare ex ducentis & sexaginta

ginta quatuor libris auri erat; calix cum patena de x libris auri; incensarium de viii libris & xx mancis auri; candelabra ex xii libris, & dimidio argenti; coopertoria librorum Evangelii de xx libris, & lx mancis auri; vasa aquaria & alia vasa altaris ex xvii libris auri; pelves de viii libris auri; vas ad aquam benedictam ex xx libris argenti; imago Domini & beatæ Mariæ & duodecim Apostolorum ex centum & lxxv libris argenti, & xxxviii libris auri; palla altaris, & ornamenta sacerdotalia undique auro & lapidibus pretiosis subtiliter contexta. Hunc ergo thesaurum ob amorem Sanctæ Dei genitricis & Virginis Mariæ monasterio Glastoniæ dictus Rex contulit devotissime. Insuper scripto Regio terras, possessiones, & libertates ejusdem Ecclesiæ confirmavit in hæc verba.

Magnum privilegium Regis Inæ.

ADjuva nos Deus Salutaris noster. Quæcunque secundum decreta canonum, atque Ecclesiastica instituta, salubri consilio diffiniuntur, quamquam sermo tantum absque textu sufficeret, tamen quam plerumque nostris temporibus tempestates & turbines secularium rerum etiam portas Ecclesiæ pulsant; idcirco operæ pretium censuimus ob cautelam futurorum, ea quæ diffinita sunt paginis scripturarum annectere, ne in posterum oblivioni tradita ignorentur. Quapropter ego Ina regali fretus dignitate à Domino, cum consilio Sexburgæ Reginae, & licentia Beorchwaldi Dorobernensis Ecclesiæ pontificis, & omnium suffraganeorum suorum, nec non etiam hortatu Baldredi & Athelardi subregulorum Ecclesiæ vetustæ, quæ est in loco qui dicitur Glasstein, quam magnus sacerdos & pontifex summus angelorum obsequio sibi, ac perpetuæ virgini Mariæ, Beato David, multis & inauditis miraculis olim se sanctificasse innotuit, ex his quæ paterna hæreditate possideo, & in Dominium peculiare teneo, locis continuis & congruentibus concedo, ad supplementum vitæ regularis, & ad usum monachorum, Brente decem Hidas, Sowi duodecim Hidas, Pilton viginti Hidas, Dulting decem Hidas, Bledenam unam Hidas, cum his omnibus, quæ antecessores mei eidem Ecclesiæ contulerunt. Benevalchius, qui Sancto Theodoro Archiepiscopo interveniente, Ferlingruere, Beokerie, Godenie, Martinesse.

Kenwinus Rex qui Glastingeia matrem Sanctorum vocare solitus fuerat, & eam ab omni seculari & Ecclesiastico obsequio immunem statuit, & hanc privilegii dignitatem concessit, ut habeant fratres ejusdem loci potestatem eligendi & constituendi sibi rectorem juxta regulam Sancti Benedicti.

Hedde Episcopus, qui, Cedwalla annuente, & propria manu licet paganus confirmante, Lantokay, Baldrec, qui Pennard, vi Hidas. Adthelard qui Preld, lx Hidas, Ina annuente & confirmante, dederunt. Quorum ego devotioni & benignæ petitioni assentio, & contra malignantium hominum, & oblatrantium canum insidias, regalium munimine litterarum invigilo, quatinus Ecclesia Domini nostri Jesu Christi, & perpetuæ virginis Mariæ, sicut in regno Britannia est prima, & fons & origo totius religionis, ita & in ipsa supereminentem privilegii obtineat dignitatem, nec ulli omnino hominum ancillare obsequium faciat in terris, quæ super choros angelorum dominatur in cælis. Igitur, summo pontifice Gregorio annuente, & ut matrem Domini sui in sinum & protectionem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ me licet indignum cum ipsa suscipiente; consentientibus etiam omnibus Britannia regibus, Archiepiscopis, Episcopis, Ducibus, atque Abbatibus, statuo ego atque confirmo quatinus omnes terræ & loca & possessiones Beatæ Mariæ Glasteie sint quæta, & ab omnibus Regiis exactionibus & operibus, quæ indici solent, videlicet expeditione & pontis arcive constructione, & ab omnium Archiepiscoporum & Episcoporum promulgationibus, & perturbationibus, sicut in antiquis ejusdem Ecclesiæ Cartis ratum esse invenitur, & à predecessoris meis Kenewalchio, Kenwino, Cedwalla, Baldredo confirmatum esse dignoscitur, inconcussa & illibata permaneant. Et quæcunque emerferint causæ in homicidiis, sacrilegiis, veneficiis,

ficiis, furtis, rapinis, in dispositione Ecclesiarum, & descriptione, in ordinatione Clericorum, in Conventiculis Synodalibus, & in omnibus judiciariis examinationibus, absque ullius hominis præjudicio, abbatis & conventus dispositione diffiniantur. Sed & omnibus regni mei Regibus, Archiepiscopis, Episcopis, Ducibus, & Principibus, super honorem suum & amorem meum præcipio, & omnibus tam meis quam eorum ministris super salutem corporis sui præcipio, ne ullus eorum in insulam Domini nostri Jesu Christi, & perpetuæ virginis Mariæ Glasteiæ, nec ejusdem Ecclesiæ possessiones causa placitandi, persecutandi, rapiendi, præcipiendi, interdicens, vel aliquid faciendi, quod ibidem Deo famulantibus possit esse in scandalum, audeat intrare: illud autem omnipotentis Dei, & perpetuæ virginis Mariæ, & Beatorum Apostolorum Petri & Pauli, & omnium intercessione Sanctorum; interdictione interdico, ne in ipsam Glastonia Ecclesiam, nec in Ecclesiis sibi subditis, videlicet Sow, Brente, Merlinge, Sapewic, Stret, Sbudcaeth, Pilton, nec in earum Capellis, sed nec in insulis, aliqua interveniente occasione, Episcopus Cathedram sibi Episcopalem statuere, nec missas solemnes celebrare, nec altaria consecrare, nec Ecclesias dedicare, nec ordines facere, nec aliquid omnino disponere præsumat, nisi ab Abbate vel à fratribus invitatus fuerit. Quod si ad hæc invitatus fuerit, nihil de rebus Ecclesiæ, sed nec de ipsis oblationibus, ipse sibi aliquid usurpet. Duobus in locis, ex ipsius Ecclesiæ possessionibus, duas ei delegamus mansiones, unam in Poetr, alteram in villa, quæ Piltona dicitur, ut habeat ubi adveniens hospitetur, vel inde veniens se se recipiat, neque vero eum ibi nisi importunitate temporis, aut molestia corporis detentus fuerit, aut ab Abbate vel à fratribus rogatus fuerit, nec amplius quam cum tribus aut quatuor clericis pernoctare licet. Hoc etiam provideat idem Episcopus, ut singulis annis eum clericis suis, qui Fontanetum sunt, ipsam matrem suam, Glastoniensem videlicet Ecclesiam, feria secunda post ascensionem Domini cum letania recognoscat. Quod si superbia inflatus eam distulerit, & quæ superius dicta & confirmata sunt prævaricaverit, mansiones sibi superius delegatas amittat; Abbas vel monachi à quocunque voluerint, qui pascha Canonicum celebret Ecclesiastica in Glastoniensi Ecclesia, aut in Ecclesiis sibi subjectis, aut in earum Capellis præcipiat: quisquis autem hujus meæ munificentiae & liberalitatis testamentum, quovis deinceps tempore, aliqua occasione cujuslibet dignitatis, vel professionis, vel gradus pervertere, vel in irritum deducere tentaverit, sciat se cum Juda proditore aeterna confusione, edacibus ineffabilium tormentorum periturum flammis. Scripta est autem hujus donationis & privilegii pagina, anno dominicæ incarnationis DCCXXV, Indictione IV, sub præsentia Inæ Regis, & Beortwald Dorobernensis pontificis, venerandorumque antistitum Danielis atque Fordredis, & aliorum quorum nomina inferius annotantur.

Ego Ina Rex propriae manus subscriptione hanc donationem & libertatem sub sigillo sanctæ crucis ratam fieri decerno. + Ego Edelburga regina consensi + Ego Baldredus Rex confirmavi. Ego Adelard frater reginæ consensi + Ego Borthwaldus Dorobernensis Ecclesiæ Archiepiscopus, Inæ Regis donationem & libertatem sub sigillo Sanctæ Crucis corroboravi, & magnates quamplures alii.

De Fine Regis Inæ.

DEhinc prædictus Rex Ina litteras regali signaculo signatas summo pontifici direxit, in quibus omnia prædicta continebantur, simul eum quodam cypho aureo, ac aliis donis regalibus, supplicans ut Glastoniensem Ecclesiam cum pertinentiis & libertatibus suis in protectionem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ susciperet, & ipsam auctoritate Apostolica in perpetuum confirmaret. Eodem autem anno, quo idem Rex Romam personaliter adiit, privilegium Apostolico signaculo corroboratum in redeundo Glastoniam apportavit. Et postea iterum cum Æthelburga regina sua, instinctu videlicet ejusdem, Romam abiit. Ibi ne conversionis suæ pom-

pam

pam faceret, ut folius Dei placeret oculis, amictu plebeio tectus clam confenuit, demum viam uniuersæ carnis ingressus, non sine magnis, ut accepimus, miraculis.

De cengille Abbate.

A Thfrido Abbati successit Cengille, anno dominicæ incarnationis DCCXXIX. Edelard successor Inæ concessit familiæ, quæ in monasterio Glastingebienfi omnipotenti Deo, sub religioso Abbate Cengillo famulantur, in stabilem possessionem LX Hidas in Polonholt, & in Torric x. Ejusque uxor Fredogipa, Brunantun v Hidas.

Privilegium Cuthredi Regis.

A Nno Dominicæ incarnationis DCCXLIV, Cuthred Rex Westfaxonum dedit hujuscemodi privilegium Glastoniæ. *In nomine Domini nostri Jesu Christi, ego Cuthredus Rex Saxonum uniuersa regum priorum suppetitia Kenwines, Baldredes, Cedwallani, Ines, Ethelardes, Athelbaldes Regis Merciorum, in villis, & in vicis, & in agris, ac in prædiis, massisque majoribus, ut est pristina urbs Glastoniæ corroborata, sicque propriæ manus subscriptione crucisque signo confirmatum hoc donatiuum stabili jure gratum & ratum regum prædictorum decerno durare, quandiu vertigo poli terras atque aquora circa athera siderum jusso moderamine voluet. Si quis autem hujus meæ donationis testamentum visus fuerit confringere, vel gressum pedis nobis Hengillingum traditum, uberemque glebam extra terminos præfixos, vel definitos limites, seu constitutos fines adimere, ipse acrius multatus sit infernalis ergastuli in pæna demersus, violentiæque suæ præsumptionem luat in ævum, Amen. Ego Cuthredus Rex Westfaxonum propriæ manus subscriptione Sanctæ crucis designans effigiem, ut nemo qui se regeneratum in Christo noverit, præsumat mutare hanc donationem †. Ego Kerewaldus Episcopus subscripsi & confirmavi †. Signum manus Cumbran præfati Regis & aliorum multorum nobilium. Exemplar hujus largitionis & privilegii promulgatum est anno incarnationis Domini DCCXLIV, in prædicto cænobio, sub præsentia Regis Cuthredi, quod propriæ manus munificentia, votiva vero devotione, altario sacro commendavit, in lignea basilica & honorabili, qua fratres beatæ memoriæ Hengilli sarcophagum sortiuntur. Ego Daniel subscripsi.*

De Ure & Baltenesbeorge.

A Nno sequente, id est Incarnationis dominicæ DCCXLV, idem Cuthred dedit Cumberto abbati Ure III Hidas, Lullc Baltenesbeorge Scrobbamuth x Hidas. Sequente vero, id est incarnationis Domini DCCXLVI anno, Ego Æthelbald, pro redemptione animæ meæ, Tumberto IX annos præfidenti, & familiæ quæ in monasterio Glastingabiry fidei Deo famulantur obsequio, largitus sum pretio cccc Solidorum IV. Hidas duobus in locis, Jetelig & Bradanlegh.

De Tican Abbate.

A Nno DCCLIV. Sigebertus pretio L Solidorum auri concessit Tican Abbati, & monachis in urbe Glastingensium degentibus, XXII Hidas in Pololt. Idem etiam Tican VI Hidas, quæ in occidentali parte illius remanserant, pretio regio, scilicet L Solidos auri, ab eodem rege comparavit, ut æterna esset hæreditas Monasterii Glastoniæ. De hoc qui & VI annis Glastoniæ præfuit superius præoccupavi dicere, quas scilicet reli-

quias Ecclesiæ attulerit: ubi sepulturam cum fociis acceperit, testatur hoc Epitaphium, quod legere non neglexi

*Tumbo hæc mirifico fulget fabricata decore,
Desuper exculptum condit sub culmine Ticam.*

De quo Sepulchro per succidua secula istud narratur miraculum, quod cum illud quidam aggressus esset diruere, statim cæcitate multatus cognovit culpam, nescio si promeruit veniam.

De Guban Abbate sub Cinerwlfso Rege.

ANNO DCCLX, Cinerwlfus Rex dedit Guban Abbati, qui & Glastoniæ II. annis præfuit, Sudeton v Hidas. Huneresburg in orientali ripa Petride; Ethelard minister ejus III Hidas in Cedern. Sulca Christi ancilla dedit Culum XI. Hidas, Cumbæ III Hidas.

Anno DCCXII Cinerwlt dedit Walduno Abbati Cunctum v Hidas; hic præfuit Glastoniæ XXXII annis.

Anno DCCXXIV. Offa Rex Merciorum dedit Beadewlfso abbati ad supplementum venerabilis Ecclesiæ in Espirht x Hidas; hic præfuit VI annis, Ethelmund assensu Regis Offæ dedit Huneswulle I Hidam.

De libertate data Kinelmo in Ecclesia Glastoniæ.

ANNO DCCXXVI, Leo tertius ejus nominis papa factus est. Quo tempore Carolus magnus regnabat in Francia, Brihtricus erat Westfaxonum, Kenwulfus post Egfridum, qui patri Offæ vix quatuor mensibus successerat, Rex Merciorum in Anglia. Sed de Papa isto & regibus, si quis dignabitur legere, in gestis regum Anglorum libro primo poterit invenire, nunc eorum nomina tetigisse sufficiat, quoniam ad rem, quam explicare conamur, multum attinet. Leo vero Papa confirmavit Kinelmo libertatem donationis monasterii Glastoniensis, in octingentis Hidis, ipsi & successoribus ejus in perpetuum. Ita tamen ut monasterium in sua religione & stabilitate in omnia secula perseveraret. Data est autem libertas Kinelmo, annitente & confirmante Kenwlfso rege merciorum, & fortasse, sicut ex consequentibus conjici potest, mutato, ut fit, regnorum statu, quamvis Glastonia sit in Westfaxoniam, Merciorum reges vel eam pro amore defendebant, vel ei pro jure imperitabant. Privilegia sane Papæ & Regis, quia nusquam nisi Anglice scripta reperi, in eo labore transfundam in latinum, quantum intelligo ex sensu sensum.

Privilegium Leonis Papæ.

LEo Apostolicæ sedis Papa, servus servorum Dei, Kinelmo Regi, & ejus ministris, & cognatis, & successoribus ejus, optat & mittit pacem & salutem perpetuam. Bona voluntatis & laudabilis optationis cogitatio, tum Apostolicis scriptis est confirmanda & corroboranda, ut quod bene fuerit factum, & per rationabilia exempla confirmatum, nulla deinceps possit corruptione vel turbari vel frangi, imo potius inviolabili relicitudine, & Divina auctoritate, debeat inconcussum permanere. Et ideo egregie Apostolica sententia præcipitur, ut incunctanter confirmari debeat, quod recte inchoatum fuisse constat: Quapropter quia notum est quod tua illustris fides petiit à nobis, ut tibi scripto confirmarem monasterium Domini nostri Jesu Christi, in Glastonia Westfaxonum regni, in quo monasterio servorum Dei congregatio est, cujus terræ ad octingentas Hidas numerantur in multis

multis provinciis & locis posita, sicut Egfridus Rex omnem illam terram descripsit, cum iudicio & licentia Brihrici Regis, & cum licentia & testimonio Merciorum Episcoporum, & principum, & sicut postea Kenwolfo Regi Merciorum omnes illa terrae scripto confirmatae sunt. Ideo Concessionem illam Regum, & Episcoporum, & principum, cum corroboratione Regis Merciorum Kenwulfi, cum Apostolico robore & auctoritate confirmamus tibi, Kenelme, & successoribus tuis; monasterium scilicet libere in perpetuum habendi, cum omnibus villis & agris in multis regionibus divisis, cum omnibus rebus ad hoc pertinentibus, sylvis, & pratis, & pascuis, & piscium capturis, hac conditione, ut frequentarent ibi luminaria coram Deo, & spirituales cantus, & psalmi, & missae cantentur, & concordia sine simulatione: hinc enim scriptum est in Evangelio, Domus mea domus orationis vocabitur. Quocirca servi Dei qui in hac vita laborant, debent diatim cum timore divino totum spirituale officium implere, ut possint Domino nostro Jesu Christo placere. Praeterea constituimus cum Apostolico praeepto, & sub timore divini iudicii, & sub excommunicationis interminatione, ne ullus Rex, aut Archiepiscopus, aut Episcopus, aut princeps, aut alicujus potestatis homo exaltatus, sive in majori ordine, sive in minori, ista nostra Apostolica decreta violenter infringat, aut minuat: sed magis decernimus, ut praefatum monasterium firmum & stabile in omnia tempora perseveret. Quare si quislibet, quod non optamus, ista praeepta nostra debilitaverit, sciat seipsum per auctoritatem Domini Petri Apostolorum principis excommunicationis vinculo irretitum, & a regno Dei extorrem: quicumque vero tenuerit, & servaverit ista nostra Apostolica decreta, sciat se promeruisse benedictionem Apostolicam, & aeternam vitam, a misericorde Creatore nostro. Data per manus Eustachii primicerii notariorum, mense Martio, indictione tertia, octava die Martii, confirmata per manus Paschalis senioris, & consilarii Apostolicae sedis, regnante Domino nostro Jesu Christo cum Deo patre per infinita secula, tertio anno per misericordiam Dei papatus Domini nostri Leonis, in Sancta & Apostolica sede Sancti Petri, & etiam per licentiam Domini Karoli Francorum regis, & Longobardorum, & Patricii Romanorum, anno Regni ejus xxv.

Privilegium Cenwlf Regis.

Regnante in perpetuum Domino nostro Jesu Christo omnium regnorum Domino, ego Cenwlf Rex Merciorum, postquam electus sum in Regem per Deum omnipotentem, qui est omnium bonorum largitor & retributor, hanc subscriptam libertatem a Domino Leone Apostolico papa adquisivi, Kinelmo & successoribus suis; & sicut eandem libertatem Egfridus Rex antecessor meus ei firmiter condonavit, ita quoque ego ei scripto confirmo, cum consilio & licentia terrenorum principum, quorum inferius nomina scripta sunt, & ei sine ullo mendacio aut dolo largior firmiter habendam. Haec confirmatio Cenwulfi, & Episcoporum ejus, & principum, fuit constituta & scripta in venerabili loco, qui dicitur Glastingebiry, anno DCCVII incarnationis Domini, secundo anno regni mei, quod mihi Deus concessit.

Subscriptions.

Ego Kenedrip Abbatisa, cum carissimis cognatis meis Ethelburd & Celfled, hanc libertatem hic ascriptam Kinelmo concedendo subscribo, hac ratione, ut si etiam post tempus contigerit, quod venerabilis loci Glastoniensis possessionem & potestatem alterius progeniei homo suscipiat, tamen Kinelmus & ejus successores stabiliter sine ulla perturbatione & fiducialiter permaneant in sua libertate & perpetua pace. Ad confirmandam vero hanc libertatis potestatem, ego Cenwlf Rex signum Sanctae crucis impressi. Subscripserunt Ethelardus Cantuariæ, & Higbertus Eboraci Archiepiscopi, & IX Episcopi & XIII Abbates, inter quos Beadulf Abbas ejusdem loci, & sex principes.

Quis Kinelmus iste fuerit, cui Rex Cenwlf tantam libertatem indulfit,

ambigo; nam quamvis filius ejus Kenelmus dictus sit, qui vix septennis post patris obitum interemptus est dolo sororis, non putandus est esse iste, præsertim cum secundo anno Regni Kenwlfii hæc libertas data fuerit, & ipse xxiv annis regnaverit: sed nos his dimissis cœpta prosequamur.

De Cuman Abbate & Egberto Rege.

ANno DCCC Successit Cuman Abbas, qui & Glastoniæ præfuit II annis.

Anno incarnationis DCCCII, Egbertus Rex Westsaxonum, ad Ecclesiam Glastoniæ, & ad usum monachorum, dedit v manentium possessionem, secus flumen quod dicitur Toric, ob petitionem Mucan Abbatis. Edgifi- lius dedit Budecleg xx Hidas, assensu Regis Egbirti.

Anno incarnationis DCCCXXIV Guthlac Abbas dedit Canulfo unius cas- sati portionem in Brumham, pretio quingentorum solidorum, ducento- rum Abbati, trecentorum monachis.

*De Elmund Abbate & Æthelwlfio Rege, qui deci-
mam partem Terrarum suarum dedit Ecclesiæ*

ANno DCCCL^o. Elmund Abbas, Æthelwlfio Rege annuente, Dulting in jus monasteriale transtulit, cui etiam Rex præfatus, Alhstano Episcopo consentiente, xx Hidas addidit, ad supplementum vitæ regula- ris. Idem Rex decimam terrarum suarum Ecclesiis sui Regni legitur pie contulisse. Quo tempore monasterio Glastoniæ dedit Offaculum xxiv Hi- das, Bocland v Hidas, Pennard ix Hidas, Occenefeld, Scearamton vi Hi- das, Sowy decem Hidas, Pyrinton, Logderesbeorgun, Occemund, & Be- dul, Branuc, Duneald. Ethelstanus Comes dedit Clutton x Hidas, assen- su ejusdem Æthelwlfii Regis. Cartulam hanc præfatæ hæreditatis suæ, præ- fatus Comes cum corpore suo commendavit ad monasterium Glastoniæ, obsecrans in nomine Jesu Christi, ut fratres illius monasterii nunquam ipsam linguant. Ænulfus comes dedit Dichespite, & Lotteshan xxx Hi- das, assensu Regis Æthelwlfii, & Honblaperton, & Beangean hangran. E- thelredus Rex filius Æthelwlfii dedit Winter-burn xxv Hidas Wlferæ Co- miti, quas ipse postea Glastoniæ contulit.

Anno DCCCLXVII Athelbald filius Æthelwlfii Regis dedit Herefertho Ab- bati, xiv annis præfidenti, Branucmunster x Hidas, ad capturam Ificiorum, ad Ecclesiam vetustam beatæ Dei Genitricis Mariæ, & ad usum Mona- chorum in Glastingenfi monasterio; quo tempore Rex Alfredus frater A- thelbaldi filius Athelwlfii dedit Glastoniæ lignum Domini, quod ei Papa Martinus dedit.

De Ethelstano Rege.

ANno DCCCCXVI Ethelstan Rex dedit Merkefburg Athelmo duci x Hidas, quas ipse postea contulit Glastoniæ.

Wilhelm Archiepiscopus dedit Devereb xx Hidas, assensu ejusdem Regis. Offricus dedit Werdeverel hoc est Munecatun x Hidas.

De Winterburn, Wrington.

ÆLfeda Regina Edvardi Regis dedit Wintburnæ x Hidas.

Ethelstanus dux dedit Wrington xx Hidas, à Rege Ethelstano
fibi

fibi collatas. Quam possessionem idem dux, conversus & factus monachus, ad monasterium Glastoniæ secum obtulit. Idem insuper dedit Weston, quæ nunc Foxcote dicitur, v scilicet Hidas. Dedit etiam Lim vi Hidas. Ufa vidua dedit Stoka v Hidas. Præfuit autem Glastoniæ tunc temporis Elfricus Abbas xiv annis. Prædicta igitur omnia per ministros Regis Ethelstani Glastoniæ collata, ejusdem regis ascribuntur munificentia, & pium ejus in Glastoniam affectum famulorum loquitur liberalitas, quorum devotio frequenter inclinatur, quo dominorum animum viderint inardescere. Quæ idem Rex vetustæ Ecclesiæ in Glastonia devote confirmans, scilicet lxxxvi Hidas, multasque adjiciens præcellentes innumeratasque reliquias, prout in textu Sancti Dunstani annotatum est, Glastoniæ conferebat.

De Styward.

ANno dcccclxxxvi Successit Styward. Hujus mores à nomine non discedisse picturæ testantur, semper eum in omni imagine sua cum flagello vel scopa repræsentantes.

Anno Dominicæ Incarnationis dccccxxii, Edvardus reddidit Aldhuno Abbati Cumton

De Sancto Dunstano Abbate.

Puto palam esse, quantum à veritate ille longe fuit, qui beatum Dunstanum primum Abbatem Glastoniæ fuisse deliravit; sed quia ex antiquitatis gurgite rerum notitiam eliquavimus, & quasi ex ignorantia tenebris in lucidiora tempora evasimus, nunc liberiore otio in his spatiabimur, quæ tempore beati viri, qui Glastoniam xxi annis regebat, monasterio collata noscuntur. Primam itaque, diebus ejus, liberalitatis palmam præripuit Edmundus frater Ethelstani, qui etiam, ut ante dictum est, Divinæ mentis consilio eum ibidem Abbatem constituerat. Is anno dominicæ incarnationis dccccxl. dedit Dunstano Cristemulford xx Hidas, Hingestan viii Hidas, Wudetun v Hidas, Watelea iv Hidas, reddidit Wrington xx Hidas; dedit etiam Pukelescirkean xxx Hidas, Efcford cum captura piscium dimidium Hidæ. Ejus uxor Epelfed ejus jussu Domham cum Mertone & Pendrigton c hidas dedit, Stane viii Hidas. *Hæc, inquit, pro abstertione piaculorum meorum, & Ælfredi avi mei, & Edwardi patris mei, confero ad Ecclesiam vetustam beatæ Dei genitricis in monte Glestingensi.*

De Acford, Bocland, Plis, & Hamedone.

ÆLfleda vidua Edvardi Regina dedit Acford, Bocland, & Plis xxvii Hidas, Hamedeine xv Hidas, assensu Regis Edmundi. Wilfridus minister dicti Regis, assensu ejusdem, dedit Hington xxx Hidas, & Girlington x Hidas, & ad Furnanwrthe v Hidas. Idem Wilfridus dedit post obitum conjugis suæ Gretelington xxx Hidas, & Netelington xx Hidas. Quod tamen successor ejus Ælwinus, datis cartulis, assumpto habitu regulari complevit. Item præfatus Rex Edmundus dederat eidem Wilfrico Tintanhulle v Hidas, quas idem Wilfricus postea cum corpore suo Glastoniæ commendavit: Ælsy dedit Badecumbe xx Hidas, assensu Regis Edmundi. Idem Rex dederat Ethelstano comiti Melnes xx Hidas, quas idem Comes Glastoniæ contulit. Sigewlfus dedit Abbedesburgh v Hidas, assensu Regis Edmundi: Welfeh dedit Langford ii Hidas. Hæ omnes terræ, videlicet ccclxvi i i & dimidium Hidæ, ab Edmundo Rege & suis ministris collatæ, ejusdem Regis & suorum in Glastoniæ monasterium, & protectorem ejus

Dunstanum gloriosissimum, miram testantur devotionem. Idem etiam Rex, quo dictum locum donis insigniret majoribus, multas reliquias, quas per terram Norhanimbrorum, aut etiam in partibus transmarinis, perquisierat, Glastoniæ pia contulit liberalitate, quas in veteribus libris annotatas reperies. cui etiam corpus proprium post decessum suum, loci allectus sanctitudine, devovit. Ubi & requiescit usque in hodiernum diem, dedit & hujus privilegium.

Privilegium Edmundi Regis.

IN Nomine Domini nostri Jesu Christi, Ego Edmundus Rex Anglorum, cæterarumque in circuitu gentium persistentium gubernator & rector, cum consilio & consensu optimatum meorum, pro æterna retributionis spe, & relaxatione peccaminum meorum, concedo Ecclesiæ Sanctæ Dei genitricis Mariæ Glastoniæ, & venerabili viro Dunstano, quem ibidem Abbatem constitui, libertatem & potestatem, jura & consuetudines, & omnes forisfacturas omnium terrarum suarum, Burgebrice Hundred, Socna, Athas, Ordelas, Infangenetheofas, Hamfocne, Trithbrice, Foresteall, & Toll & Feam, in omni regno meo. Et sunt terræ suæ liberæ, & solutæ ab omni calumnia, sicut meæ mihi habentur. Sed præcipue ipsa villa Glastoniæ, in qua celeberrima vetusta Ecclesia sita est, præ cæteris sit liberior cum terminis suis. Abbati ejusdem loci tantummodo potestas sit tam in notis causis quam in ignotis, in modicis & in magnis, & in his etiam quæque super & subtus terram, in aridis & in rivis, in sylvis & planis, & eandem authoritatem puniendi aut dimittendi delinquentium in ea commissa habeat quam mea curia, quemadmodum mei antecessores conceperunt, & statuendo firmaverunt. Videlicet Edwardus pater meus, & Elfredus pater ejus, & Centuwinus, Ines, Cuthredus, & alii quamplures, qui locum illum honorantes gloriosum habuerunt, & Apostolica auctoritate roboraverunt, quibuscum omni alacritate consentio. Et ne quisquam mortalium, seu Episcopus, aut dux, vel quislibet minister eorum, audeat eam temere intrare, causa placitandi, vel rapiendi, vel quippiam faciendi, quod contrarium possit esse imbi Deo servientibus, Dei interdictione prohibeo. Quisquis igitur benevola mente meam donationem ampliare, & privilegii dignitatem servare sategerit, in hoc præsentis sæculo vita illius prospera sit, & longiturnæ vitæ gaudia teneat. Si quis autem propria temeritate violenter invadere tentaverit, sciat se proculdubio ante tribunal districti judicis titubantem tremebundumque rationem redditurum, nisi prius digna satisfactione emendare maluerit. Acta est autem hujus privilegii pagina, anno Domini incarnationis nongentesimo quadragesimo quarto, indictione secunda.

Scriptaque est litteris aureis in libro Evangelii, quam eidem Ecclesiæ obtulit, opere satis eleganti composito. Hactenus de Edmundo, qui, sicut plusquam semel in hoc opusculo dixi, jacet Glastoniæ, ad sinistram, in turri majoris Ecclesiæ.

De Edredo Rege Anglorum.

ANno nongentesimo LIV. dedit Edredus Rex frater Edmundi pretio quinquaginta solidorum auri Baddeburi xxvi Hidas, & juxta opidum Twinnam, id est Cristescirce, i Hidam, & capturam piscium: dedit etiam Ternuc & Stapelwilt, & partem Dennuni, & Elenberwe. Reddidit insuper Pukelescirke, & Dulting pridem alienatas, aut aliqua tyrannide, seu incuria prælatorum. Idem etiam dedit Wilfrico ministro suo Hortonum x Hidas, quas ipse, consensu Domini sui, post obitum suum Glastoniæ delegavit. Sed Elwinus successor in hæreditate, ibidem regulari suscepto habitu, alterius votum duxit ad effectum. Ælfred dedit Camelarton v Hidas, assensu regis Edredi.

De Edwio Rege.

ANNO DCCCCLVI Edwi filius Edmundi, acto in exilium patre Dunstano, Pseudo-Abbati Elfio, quem Glastoniae intruserat, dedit Pageneborh. i Hidas, ab omni servitio liberam. Idem dedit Blakeford III Hidas. Elfegus minister ejusdem assensu suo dedit Cranmere XII Hidas. Ezericus, assensu ejusdem Regis, dedit Widecumbe VI Hidas. Ælwinus miles dedit unam partem de Sturton. Brihtricus Giffelton V Hidas, assensu ejusdem regis. Cartulam hanc præfatæ hæreditatis Buhtricus cum corpore suo ad monasterium Glastoniae commendavit, obsecrans in nomine Domini Nostri Jesu Christi, ut fratres illius monasterii nunquam illam linquant, Buthcere dedit Widangere, assensu Edwi regis Domini sui.

De Edgavo Rege.

POST enumerationem Anteriorum Abbatum, & largitiones Regum; tandem ad felicissima Edgari tempora venimus. Quæ ideo felicissima dixerim, quia & Angelorum nunciante tripudio, & beati patris Dunstani in Archiepiscopum sublimatione, proindeque omnis boni copia florere. Quæ paulo latius prosequamur. De ipso Beatus Dunstanus, in Ecclesia Beatæ Mariæ Glastoniae cœlestibus studiis invigilans, in hora nativitatis ejusdem, vocem cœlitus intonantem audivit, pax Anglorum Ecclesiæ, exorti nunc pueri & Dunstani nostri tempore, cujus oraculi veritatem, ut alibi digestum est, rerum exitus comprobavit. Idem, regni suscepto regimine, Dunstanum per Edwium exilio damnatum cum gloria revocavit, & magna optimatum ambitione primo in Episcopum Wigornia, secundo in Episcopum Londonia, tertio in primatem Cantuarie promovit; Regni quidem curas Rex optime administrans, Ecclesiæ pacem non negligebat. Nullus vero unquam regum Anglorum poterit certare laudibus Edgari, quorum ipse omnium, & pace quietior, & divitiis exuberantior, & pietate in Deum pronior fuit. Non autem quiete temporum abutebatur, ut quidam, qui pacis indultæ rapientes in suos usus occasione, vel supinantur illecebris, vel montes auri congerentes, incumbunt divitiis: Quin potius frequentibus doctoris sui & patroni stimulatibus monitis, quasi æmulo devotionis officio, Dei respondebat gratiæ tum per se tum per suos, monasteriorum utilitatibus prospiciens, quorum Glastoniense maximo præ cæteris dignatus amore, optimatum patriæ consilio tali honoravit privilegio, ut nunquam ibi Abbas nisi ejusdem loci monachus esset, si ullo modo aptus vel etiam congregationis infimus inveniri posset. Sin vero extrema indigenarum penuria alterius Monachum loci postularet, is promoveretur, in quo Glastoniensis congregationis unanimitas conveniret. Porro Abbas & ipse à quolibet Episcopo benedictionem susciperet; & monachos clericosve suos benedici juberet; & suorum servientium commissa sine præjudicio Episcopi, vel ministrorum Regis, incunctanter coereret: Nec ullus omnino infulam nativitatis suæ consciam, sive Episcopus, sive dux, aut princeps, aut cujuscumque ordinis alius intraret, causa placitandi, vel quippiam faciendi [& infra] sicut & prædecessores sui sanxerunt, scilicet Kenwines, Ines, Achelardus, Cuthredus, Ælfrædus, Edwardus, Ethelstanus, & Edmundus. Hoc donum, ne instabile vel inglorium esset, lituo eburneo, quem linibus auri prætexebat, super altare dato confirmavit. Lituum sane, se præsentem, per medium sectum fida custodia asservari jussit, ut & testimonio in posterum proficeret, & cupiditatem raptorum incisionis damno frænaret. Dedit etiam aliud privilegium in hæc verba.

Privilegium Edgari Regis.

“ **I**N Nomine Domini nostri Jesu Christi, quamvis decreta pontificum &
 “ verba sacerdotum, velut fundamenta montium, inconvulsis ligamini-
 “ bus fixa sint, tamen plerumque tempestatibus & turbinibus secularium re-
 “ rum, Religio Sanctæ Ecclesiæ maculis reprobatorum dissipatur, ac rumpi-
 “ tur. Idcirco profuturum succedentibus posteris esse decrevimus, ut ea,
 “ quæ salubri consilio & communi assensu definiuntur, nostris litteris robo-
 “ rata firmentur. Quapropter dignum videtur ut Ecclesia beatissimæ Dei
 “ genitricis semperque virginis Mariæ Glastoniæ, sicut ex antiquo principa-
 “ lem in regno meo obtinet dignitatem, ita speciali quadam & singulari pri-
 “ vilegii libertate per nos honoretur. Hoc itaque, Dunstano Dorobernensi,
 “ atque Osualdo Eboracensi Archiepiscopis adhortantibus, consentiente eti-
 “ am & annuente Brithelm Fontanensi Episcopo, cæterisque Episcopis &
 “ Abbatibus & Primatibus, ego Edgar Divina dispositione Rex Anglorum,
 “ cæterorumque gentium in circuitu persistentium gubernator & rector, in
 “ nomine Almæ Trinitatis, pro anima patris mei, qui ibi requiescit, & ante-
 “ cessorum meorum, præsentis privilegio decerno, statuo, & confirmo, ut
 “ prædictum monasterium, omnisque possessio ejus, ab omni tributo fiscali-
 “ um negotiorum, nunc & in perpetuum, libera & quieta permaneant, & ha-
 “ beant Socam & Sacam on Stronde, & on Streame, & on Unde, & on Felde,
 “ on Grithbrice, on Burgbrice, Hundred Setena, Adas, & Ordela, Calle,
 “ Hordas; Bufam, Corderam, & Beneorderam, Infangenepeof, Outfangenetheof
 “ Flemene, Ferdere, Hamfocne, Friderbrice, Forsteal, Toll & Team, ita
 “ libere & quiete, sicut ego habeo in toto regno meo, eandem quoque li-
 “ bertatem & potestatem quam ego in curia mea habeo, tam in dimit-
 “ tendo quam in puniendo, & in quibuslibet omnino negotiis, Abbas &
 “ monachi præfati monasterii in sua curia habeant. Si autem Abbas vel qui-
 “ libet monachus loci illius latronem, qui ad suspendium vel ad quodlibet
 “ mortis periculum ducitur, in itinere obvium habuerit, potestatem habe-
 “ ant eripiendi eum ab imminente periculo in toto regno meo. Confirmo
 “ etiam & corroboro, ut quod hæcenus ab omnibus nostris antecessoribus
 “ diligenter observatum est, Fontanensis Episcopus, vel ejus ministri, super
 “ hoc monasterium, vel super Parochiales ejusdem Ecclesias, videlicet Stret,
 “ Miricling, Budeclega, Sopenix, Sowy, aut super earum capellas, nec etiam
 “ super eas quæ in infulis continentur, scilicet Bekeria, quæ parva Ybern'a
 “ dicitur, Godeneia, Martenseia, Ferramere, Papeneberga, & Adredefera,
 “ nullam potestatem omnino habeant nisi tantam, cum ab Abbate, causa de-
 “ dicandi vel ordinandi, advocati fuerint, nec eorum Presbyteros ad Sino-
 “ dnm suam, vel capitulum, vel ad quodlibet placitum convocent, nec ab
 “ officio Divino suspendeant, & omnino nullum jus in eos exercere præsu-
 “ mant. Monachos suos & prædictarum Ecclesiarum Clericos secundum an-
 “ tiquam Ecclesiæ Glastoniensis consuetudinem, & Apostolicam authorita-
 “ tem, Archipræfulis Dunstani & omnium Episcoporum regni mei assensu,
 “ Abbas à quocunque conprovinciali Episcopo voluerit ordinari faciat, dedi-
 “ cationes vero Ecclesiarum, si ab Abbate rogatus fuerit, Fontanensi Episco-
 “ po permittimus. In Pascha quoque chrisina sanctificationis & oleum à
 “ Fontanensi Episcopo ex more accipiat, & per præfatas Ecclesias suas di-
 “ stribuat. Hoc super omnia Dei interdictione & nostra autoritate, salva
 “ tamen Sanctæ Romanæ Ecclesiæ & Dorobernensis dignitate, prohibeo, ne
 “ persona cujuscunque potestatis, sive Rex, sive Episcopus, sive dux, aut prin-
 “ cept, vel quilibet ministrorum eorum Glastoniæ terminos vel supradicta-
 “ tarum parochiarum, perscrutandi, rapiendi, placitandi gratia vel quic-
 “ quam aliud faciendi, quod contrarium possit esse ibidem Deo servientibus,
 “ intrare

“ intrare præsumant : Abbati tantummodo & conventui potestas sit, tam in
 “ notis causis quam in ignotis, in modicis & in magnis, & in omnibus omnino
 “ negotiis, sicut supra memoravimus. Quisquis autem hujus privilegii mei
 “ dignitatem qualicumque occasione, cujuscunque dignitatis, cujuscunque or-
 “ dinis, cujuscunque professionis pervertere, vel in irritum deducere, sacrile-
 “ ga præsumptione à modo tentaverit, sciat se proculdubio ante districtum
 “ judicem titubantem tremebundumque rationem redditurum, nisi prius
 “ digna satisfactione emendare studuerit. Acta est hæc privilegii pagina &
 “ confirmata apud Londonium, communi consilio omnium primatum meo-
 “ rum, anno ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi DCCCCLXXI, indicti-
 “ one XIV. Hujus doni constipulatores fuerunt, quorum nomina inferius
 “ caraxari videntur. Ego Edgar Rex totius Britanniae præfatam liberta-
 “ tem cum sigillo Sanctæ crucis confirmavi ✠. Ego Ailfgiva ejusdem Regis
 “ mater cum gaudio consensu ✠ ego Edward Clito patris mei donum cum tri-
 “ umpho Sanctæ crucis impressi ✠. Ego Kinadius Rex Albanie acquievi
 “ ✠. Ego Maccusius archipirita confortavi ✠. Item ego Dunstanus Dorober-
 “ nensis Archiepiscopus, Oswal Eboracensis Primas, Athelwol Wintonie E-
 “ piscopus, Burithelin Fontanensis Episcopus, hujus & multi alii, quorum
 “ nomina alibi annotantur, consentientes & confirmantes signum crucis im-
 “ prefferunt.

Ad supplementum vero securitatis, ne tanta liberalitas nutaret, Johanne tunc temporis octavo ejus nominis Papa persuaso, donum suum Apostolico suffulfit edicto, cujus hæc est series.

Privilegium Johannis Papæ.

Noverit cunctorum notitia fidelium, quod ego Johannes, pii conditoris clementia Sanctæ Romanæ sedis existens indignus Papa, gloriosi Anglorum Regis Edgari, nec non & Sanctæ Dorobornensis Ecclesiæ Archipræsulis Dunstani, summissio rogatus sum pulsatu, pro monasterio Sanctæ Mariæ Glastingembiry, quod ipsi acti amore supremi Regis in melius restaurarunt, & monachorum ibi majorem numerum aggregantes, normamque arctiorem instituentes, præcepto regali firmaverunt, ut & ipse idem facere non differam. Quorum assentiens benignæ petitioni, in sinum Romanæ Ecclesiæ & beatorum Apostolorum protectionem eundem locum suscipio, & privilegiis astruo & corroboro, quo sine tenus in eo, quo nunc pollet, permaneat monachili ordine, ipsique monachi de suis sibi adhibeant pastorem, & se suosque, quos idoneos judicaverint, quocunque in Dorobornensi diœcesi placuerit, ad ordinandum dirigant. Decernimus etiam ut nulli omnino hominum eandem insulam, placitandi causâ, vel aliquid aliud ibi perscrutandi, aut corrigendi, intrare liceat : si quis autem huic rei molitus fuerit contraire, aut possessiones ejusdem Ecclesiæ auferre, retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare, ex auctoritate Patris & Filii & Spiritus Sancti, Sanctæque Dei genitricis Mariæ, Sanctique Petri Apostoli, omniumque sanctorum, perpetua sit addictus maledictioni, nisi respuerit, omnibus autem eidem loco justa servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi ; nostra autem astipulatio inconvulsa permaneat. Actum tempore Egelwardi, ejusdem monasterii Abbatis, hoc Apostolicum decretum, anno incarnationis Domini nongentesimo LXV°, idem Papa in generali concilio Romæ promulgans ratum fuit, regique sua ibidem auctoritate communiendum direxit. Applausit pontificali facto Regalis assensus, & frequenti in Londonia curia anno Regni sui XII, omnium optimatum consensu, rem æternæ stabilitati magna devotione transgressorum mancipavit. Itaque quoad vixit voti seipsum compotem fecit, & vestigia paterna avit que infecutus, decori eorum & gloriæ suæ non defuit, & alios ad idem animavit, sicut progrediens fermo propalabit.

*De Rebus Collatis Glastoniæ per Edgarum,
Dundene, Hamme, & Wethul.*

ANno incarnationis Domini DCCCCLXIII. Ego Edgarus, sola misericordiam clementiam Dei roboratus Rex, ob remunerationem majoris præmii, ad Ecclesiam beatæ & intemeratæ virginis Mariæ, in loco celebri nuncupato Glastingabiry, ad usum Monachorum regulariter Deo servientium sub Abbate Egelwardo, dedi Sture xxx Hidas, Merkesbiry reddidi x Hidas, Mideltun dedi ii Hidas, Blakeford vi Hidas.

Anno DCCCCLXV Ego Edgarus Sigegaro Abbati, jure perpetuo, ad Ecclesiam vetustam honorabilem, pro remedio animæ meæ, & pro anima patris mei, confero Hamme xvii Hidas, Dundenæ v Hidas, Petehulle iii Hidas.

De Westburi, & Othelee.

EJus etiam tempore dedit Altara dux Westburi xl hidas, & Othelee v hidas. Cartulam hanc præfatæ hæreditatis ego Alfara dux, pro remedio animæ meæ, & Edgari regis, commendavi ad Monasterium Glastoniæ, obsecrans in nomine Jesu Christi, ut fratres illius monasterii nunquam illam linquant. Alwine dedit Gritelington xxv hidas. Netelcumbe xx hidas, & sic complevit votum Wilfrici primi donatoris. Ælfare Ealderman Batamcumbe dedit xx hidas, Ealdred dedit Clifan xi hidas: hanc ruralem possessionem, & prædictam Clifan, Ealdred commendavit ad Ecclesiam beatæ Dei genitricis Mariæ, & Sancto Patricio sub testimonio Regis Edgari, optimatumque suorum. Ælthelm dedit Dureberge ii hidas, Ælfeah Craneмерæ x hidas Ædelfleda Hanandon xv hidas. Ælswit Regina Winecumbe xv hidas, Feimeston x. Strettun vi. Tintanhuffe v. Æweredesie dimidium hidæ, & ornamenta, stolam cum manipulo, casulam incomparabilem. Hedred dedit Mildenehele xv hidas. Essebur xl hidas Brinsige dedit. Healtone v hidas. Omnes has terras Edgarus venerabili Ecclesiæ in Glastingebury regia confirmavit autoritate, scilicet ccxv hidas.

Fecit præterea crucem supra majus altare, contextam undique auro & argento, & majora signa, vestem etiam regalem, in qua fuerat coronatus, pretiosissimam contulit, ut altaris cederet ornamento. Scrinium magnum argento & auro coopertum, cum imaginibus ex Ebore decenter interfertis, continens reliquias Sancti Vincentii, & caput Sancti Apolinaris dedit, in quo & ipse nunc requiescit: multas insuper reliquias, quas per universas terras à se peragratas adquisivit, cum reliquiis duorum innocentium de Bethleem translatis Glastoniensi monasterio, cum quali decebat reverentia, commendavit.

Hactenus de temporibus Edgari, cujus merita nulla unquam tacebunt tempora, quippe qui virtutibus famam vicerit, & vix xxxii annis, quibus vixit, facta sæculorum inclusit. Sepultus est, ut prædiximus, in capitulo ad ostium Ecclesiæ, sed qualiter inde translatus sit, in consequentibus liquebit.

De Egelredo Rege.

EJus filius Egelredus dedit Figegaro Abbati, qui annis xxviii præfuit, Austanclif vi hidas. Siteberge i. Pukelescirce reddidit xxx. In Piltone unam mansam emptam xl mansis auri, anno DCCCLXXXIV. Idem dedit Hanandune. Ann. m^o incarnationis dedit Egelred Rex Berredo Abbati, qui & xvi annis præfuit, Fiswere. Alwine, Estun xx Hidas.

De Brithwio Abbate.

ANNO MXVII. Brithwius Abbas constitutus fecit tabulam ante altare, auro & argento & ebore polimitam, & crucem; hic, post decem annos suscepti regiminis, in Episcopum Wellensem est electus.

De Cnutone.

Eodem fere tempore Cnuto Rex Danorum Angliam hostiliter pervagabatur, quem licet Edmundus filius Egelredi aliquantis bellis contudisset postremo tamen ic̄to foedere, fraterna inter eos pax convenit; videlicet ut Cnutoni Mercia, Edmundo Westfaxoniam remaneret. At vero non multo post Edmundus, lethali tactus incommodo, ad extrema devenit, & Glastonienſi Monasterio Neweton-Kaſtel XVI hidas cum corpore ſuo in extremis delegans, ibidem ante majus altare ſepulturam accepit. Quo cum Cnuto, viæ occasione, in feſto Sancti Andreae veniſſet, pia querela fraternos manes honorans ſuper ſepulchrum ejus pallium miſit, verſicoloribus pennis pavonum, ut videtur, intextum; contulit & privilegium in hæc verba.

Privilegium Cnutonis.

Regnante in perpetuum Domino, qui ſua ineffabili potentia omnia diſponit atque gubernat, vicesque temporum hominumque mirabiliter diſcernens, terminumque incertum, prout vult, æquanimiter imponens, etiam de ſecretis naturæ myſteriis miſericorditer docet, ut de fugitivis & ſine dubio tranſitoriis manſura regna Dei ſuſfragio adipiſcenda ſunt, quapropter ego Cnut Rex Anglorum, cæterarumque gentium in circuitu perſiſtentium gubernator & rector, cum conſilio & decreto Æthelvoti, ſimulque cunctorum Dei ſacerdotum, & conſenſu optimatum meorum, ob amorem Cæleſtis regni, & peccaminum meorum remiſſione, & anima fratris mei regis Edmundi, concedo Eccleſiæ Sanctæ Dei genitricis ſemperque virginis Mariæ Glaſtoniæ, jura & conſuetudines in omni regno meo, & omnes foris factius omnium terrarum ſuarum, & ſunt terræ ejus ſibi liberæ & ſolutæ ab omni calumnia & inquietatione, ſicuti meæ mihi habentur. Verum illud præcipue, ex omnipotentis Patris & Filii & Spiritus Sancti auctoritate, & perpetuæ virginis interdictione prohibeo, & univerſis Regni mei præpoſitis & primatibus ſupra ſuam ſalutem præcipio, ut nullus omnino illam inſulam intrare audeat, cujuſcunque ordinis ſit, aut dignitatis. Sed omnia, tam in Eccleſiaſticis, quam in ſecularibus cauſis, tantummodo Abbatis judicium & conventus expectent, ſicuti prædeceſſores mei ſanxerunt, & privilegiis confirmaverunt, Kenuines, Ines, Cuthredus, Elfredus, Edvardus, Edmundus, & incomparabilis Edgarus. Si quis autem, quo vis deinceps tempore, ſub aliqua occaſione interrumpere, aut irritum facere hujus privilegii teſtimonium niſus fuerit, ſit à conſortio piorum ultimi examinis ventilabro diſperſitus. Si quis vero benevola intentione hæc facere, probare, & deſendere ſtuderit. Beatiffimæ Dei genitricis Mariæ, & omnium Sanctorum interceſſione, amplificet Deus portionem ejus in terra viventium. Scripta eſt hujus privilegii donatio, & promulgata in lignea baſilica, ſub præſentia Regis Cnutonis, anno ab incarnatione Domini M. XXXII.

De Egelwardo Abbate.

ANNO M. XXVII Egelward ſucceſſit, XXVI annis Glaſtoniam occupans, cui Hardecnut dedit ſcrinium, in quo nunc beati Benigni corpus requieſcit.

*De Egelnotho Abbate, & de translatione
Edgari Regis.*

ANNO M. LIII. Egelnoth. amborum regimen fuit perniciosum Ecclesiæ, dum alter exterius terras proscrispsit, alter interius ornamenta distraxit. Ex illo res Glastoniæ retro relabi, & in pejus fluere. Denique creditum est nonnullam loco imminuisse vindictam, propter Egelwardi audaciam in Regem Edgarum commissam. Nam, cum, bono fortasse mentis proposito, post XL annos obitus sui, effodisset tumulum, invenit corpus nullius labis conscium, sed solida integritate compactum; quod cum eum ad reverentiam debuisset inflectere, ad audaciam levavit. Nam quia locellus, quem paraverat, difficilem pro magnitudine corporis minabatur ingressum: regales exuvias ferro temeravit, aulus facinus auditu, nedum actu, grave. Unde continuo sanguis undatim emicans, astantium corda pavore concussit, vultus pallore infecit. Ita Regis ossa in scrinio super altare locata sunt, cum capite Sancti Apolaris, & reliquiis beati Vincentii Martyris, quæ ille magno emptæ decori Domus Dei adjecerat. Temeratorem porro sacri corporis animus reliquit, nec multo post Ecclesiam egressum fracta cervice mors invenit. In sepulchro autem Regis positus est Egelwardus, qui beato Dunstano in regimine Glastoniæ primus successit. Nec in his hæsit Regiæ Sanctitatis ostensio, sed in ulteriora processit; sanatis ibi furioso & cæco: furiosus Teutonicus genus multis indiciis datis quod mente non constaret, civium in se armaverat manus, ut eum vincire ferro non dubitarent, circumferebat miserandus sua ipse supplicia, pœnarum propriarum idem iudex & auctor. Nescias inferior an miserabilior, vel quod animo captivus, vel quod corpore gravatus erat. Ita multa pluribus annis provincias emerfus, frustra consumpsit tempora, nisi quod continuatio itineris erat accessus laboris. Tandem vero Divinæ miserationis intuitu visitatus, oraculum per noctem accepit, ut Glastoniam pergeret, futurum ut meritis Regis Edgari utroque levaretur incommodo. Venit ergo, & convenientem responso effectum sortitus est, nam dum oraret in eadem quidem domo, sed longiuscule à sepulchro, omnis ferri nexus dissiluit, & quasi quodam turbine actus supra mausoleum cecidit: cæcus præterea provinciæ notissimus, dum importunas pro salute ad tumbam excubias prætendit, lucem reperit.

*De Archiepiscopis, & Episcopis, de Conventu
Glastoniæ Electis.*

ET quia jam ad tempora Normanorum venimus: & Abbatum post illud tempus nota sunt & facta & nomina, his paulisper omisissis ponam illorum vocabula, qui Episcopi & Archiepiscopi fuerant alias electi de illa Ecclesia. Splendidum nimirum exemplum Glastoniæ & auctoritatis & gratiæ, quæ non solum sibi, sed etiam aliis Ecclesiis suffecerint tot illustres personæ. Nec vero polliceor, quod de omnibus possim Episcopatum loca expedire, nisi quantum in chronicis inveni, quod ille vel ille Episcopus obierit monachus hujus loci. Adeo longiorum temporum fluxere curricula, quam ut illius ullius hominis possit investigare memoria.

Nunc de Archiepiscopis Berthwaldus, ex Abbate quondam Glastoniæ Archiepiscopus Cantuariæ. Adthelmus prius Wellentis Episcopus, deinde Archiepiscopus Cantuariæ fuit.

Dunstanus, cujus industria reffloruit ecclesia, hic fecit organa & signa duo præcipua, pallium unum, Campanam in refectorio, ubi sunt hi versus.

Hanc sibi Campanam Dunstan perfundere jussit, &c.

In urceolo altaris

*Idriolam hanc fundi Dunstan mandaverat Archi-
Praesul, cunctipotens quem salvet in ævum.*

Hic ex monacho & Abbate Glastoniæ factus est Episcopus Wigornensis, postea Londoniensis, postremo Archiepiscopus Cantuariensis.

Egelgarus de Monacho Glastoniæ factus est primus Abbas novi Monasterii, Wintoniæ scilicet de Hida. Deinde Episcopus Cicestræ, postremum Archiepiscopus Cantuariæ.

Sigericus ex Monacho Glastoniæ fuit Episcopus Wellensis, postea Archiepiscopus Cantuariæ, tertio loco post Dunstanum. Hic dedit VII pallia Glastoniæ cum albis leonibus, de quibus vetus ecclesia in anniversario ejus tota ornatur.

Alphegus ex Monacho & priore Glastoniæ, Bathoniæ Abbas, postea Episcopus Wintoniensis, postea Archiepiscopus Cantuariensis.

Elnotus ex Monacho Glastoniæ factus est Archiepiscopus Cantuariæ, de quo sermo præcessit. Qui, cum à Dunstano baptizaretur, erectam manum tenuerit more Episcopi benedicens populum, unde Dunstanus eum, sicut ipsius Divinitatis conscius, Archiepiscopum fore prædixit. Fuit autem tempore Cnutonis Archiepiscopus, cujus etiam solatio & jussu transfudit Martyrem Elphegum Canciam, de loco quietis apud Londoniam: Hic dedit Rabanum de laude crucis, & librum orationum auro pictum.

De Episcopis.

ANno Incarnationis Domini DCCLXXXII obiit Canfridus Episcopus Monachus Glaston.

Anno DCCLXXXII obiit Ethelwms Episcopus, Monachus Glastoniæ.

Anno DCCC obiit Wibertus Episcopus, Monachus Glastoniæ.

Anno DCCCXXXVI obiit Wigthegn Episcopus, Monachus Glastoniæ.

Anno DCCCXLII obiit Alhstan Episcopus, Monachus Glastoniæ.

Anno DCCCLXXVI obiit Tumbert Episc. Mona. Glaston.

Anno DCCCLVI obiit Daniel Episc. Mon. Glast.

Anno DCCCCLXXXVIII obiit Elfricus Episcop. Abbas Glaston.

Qui Sequuntur fuerunt Episcopi tempore Edgari Regis in diversis locis. Quarto Papæ Julii obiit Sigegarus Wellensis Episcopus Abbas Glastoniæ.

Hic jacere fertur sub Sancto Benigno. Idus Maii obiit Britelmus Episcopus Willensis, Monachus Glastoniæ. Idus Februarii obiit Alfuoldus Cridensis Episcopus Monachus Glastoniæ. Nonas Aprilis obiit Sigéfridus Norwegensis Episcopus Monachus Glastoniæ. Hic misit quatuor cappas, II cum leonibus, & I I croceas. Kalend Augusti obiit Athelwoldus Episcopus Winton. Monachus & prior Glastoniæ, & Abbas Abbendon. Idus Januarii obiit Wilmus Episcopus Monachus Glastoniæ. Idus Februarii obiit Ælfstanus Episc. Mon. Glast. Octavo Idus Maii obiit Ægelricus Episcopus Monachus Glast. Quarto Kalend. Julii obiit Kenewaldus Episcopus Monachus Glast. Tertio nonas Aprilis obiit Almer Episcopus Monachus Glastoniæ. XIV Kal. Aprilis obiit Livingus Episcopus Monachus Glastoniæ.

Anno incarnationis MXXXIV obiit Brihwius Episcopus Wellensis Abbas Glastoniæ. De hoc superius aliqua libavimus. Hic jacet in aquilonari porticu ad Sanctum Johannem Baptistam.

De Brithwoldo Episcopo.

ANNO MXLV obiit Brithwoldus Episcopus Salesbirriensis Monachus Glast. Hic misit albam de serico pretiosissimam, cappas etiam de palliis decem auro & gemmis decenter ornatas, misit etiam superhumeralé, stolam, manipulum, casulam, calices duos, unum de XX marcis argenti & IV auri, alium minori pondere sed pretio majori, textus Evangeliorum duos. Thuribulum

ribulum miræ magnitudinis de auro & argento, altare pretii xx Marcarum, crucem ad processionem, & alias xxv, quas cum Ægelnotus Abbas cum aliis ornamentis auro & argento nudasset, in duabus xxii Marcas auri accepit. Potest ergo conjici quanta vis pecuniæ fuerit in omnibus: dedit etiam collectaneum auro illuminatum, pallium auro textum, & alia ix. Duo candelabra. Totam terram de Wiltesfire redemit. Scrinia tria Sanctorum Guthlaci, Georgii, & Oswaldi. In quo sunt hi versus.

*Exiguus præsul Brithwoldus onomate dictus,
Archonti Domino, nec non matrique Mariæ,
Confert exiguum devoto pectore munus,
Ecclesiæ veteri transmittens Glastoniensi,
Dulcia perpetuæ capiat quo gaudia vitæ.*

Cappam cum albis avibus. Situs est cum Brihtwio in parte aquilonari vir omni vita prædicandus, qui tanta contulit Ecclesiæ quanta nec adhuc prædones potuerunt vellicare, quamvis sint aliqui qui crimen inferre moliantur ejus gloriæ, dicentes quod res Episcopatus dederit Glastoniæ, sed frustra in eum molares infigunt, qui nec curat laudes, nec timet vituperationes, præsertim cum facta Sanctorum ambigua in meliorem partem converti conveniat. Profecto vero si delinquere se nosset, nunquam illa Sanctus vir fecisset. Denique fama est non obscura omnes illas terras ab antiquo fuisse Glastoniæ. Sed tempore Danorum, cum importabiles pensiones regnum gravarent, fisco regio vel alias pignori addictas, sed ab Episcopo redemptas & redditas. Et sicut dicunt, cum de redemptione obolus deesset, vir magnificus annulum furum creditoribus projiciens, devotionem quam in Glastoniam habebat, operis testabatur exhibitione.

De possessionibus Glastoniæ datis ab Anglis ad fidem Conversis.

JAm quia possessionum largitores manus contraxerunt, libet summatim inferere quid à quo Glastoniæ sit collatum, aut regia confirmatum auctoritate.

Inprimis Rex Arturus tempore Britonum dedit Brentemaris, Poweldon, cum multis aliis terris in confinio fitis pro anima Ider, ut supra tactum est, quas terras per Anglos tunc paganos supervenientes ablatas iterum post eorum conversionem ad fidem restituerunt cum pluribus aliis, unde Rex Domnoniæ dedit terram appellatam Yneswitherin v hidas.

Kenewalchius, seu Cedwald dedit Ferremæræ ii hidas, Beokeri, Godeniæ, Martenefiæ, Andrewesye.

Kenwinus Rex dedit Munekaton xxiii hidas, & in Caru xx hidas, & in Crucan iii hidas.

Baldredus Rex dedit Pennard vi hidas, Loggaresbeorg xvi hidas & Westwere cum captura piscium in Peret.

Hedda Episcopus dedit Lantokai [i Lege] vi hidas, Cedwalla confirmante, licet Rege pagano.

Ina Rex dedit Brentemareis xx hidas, Sowi xii hidas, Piltonæ xx hidas, Dulting xx hidas, & juxta Famer, scilicet Linig, xx hidas, & Rouelt xx hidas, & alibi cum piscaria unam hidam.

Wilfridus Episcopus Wethrnor lxx hidas, Cliwawere i hidam, Forthere Episcopus Bledanhid i hidam. Buggu abbatissa Ora iii hidas, Rege Ina consentiente & confirmante.

Athelardus Rex dedit Poholt lx hidas. & in Torric x hidas, Kedeswita ejusdem Regina Brumanton v hidas.

Cuthredus Rex dedit Ure III hidas, Domina Lulla Baltenesbeorge & Scrobammurth vel Sabewrtha x hidas.

Æthelbaldus Rex dedit v Jekfig [Gaffie] & Bradelegh iv hidas.

Sigebertus Rex dedit in Polhot XXI hidas.

Binewlfus Rex dedit & confirmavit Wodeton, v hidas, Cumpton v hidas, Huneresburg.

Adthelard ejus minister III hidas in Ceddren [Eleanbearo] & Cumbe III Hidas.

Sulca Christi ancilla dedit Culum xi hidas.

Offa Rex dedit Ineswurth x hidas, Ethelmund dedit, Offa confirmante, Hinespulle juxta v hidas.

Egbirtus Rex dedit v hidas Juxta flumen Toric. Edgifilus, eo confirmante, Budeclege xx hidas.

Ædthelwlfus Rex xxv hidas dedit, & reddidit Dulting. Dedit etiam Ofaculum xxiv hidas. Bocland v hidas. Pennard ix hidas, Occenefeld, Suaramton, vi hidas, Sowy x hidas. Periston, Legderesbeorgune, Ocemund, & Bedul, Branuc Duneafd. Confirmavit etiam de dono Ethelstani Clutton x hidas; de dono Ænulfi Dicheswite, & Lottesham xxx hidas. Hornblawerton, & Beanganhangran.

Edthelbald Rex dedit Bramnucmiifter x hidas. Ælfredus frater ejus crucem de ligno Domini.

Athelstanus Rex concessit & confirmavit de dono Æthelmi ducis Merkesburi x hidas, de dono Wulfelm Deverel xx hidas, de dono Offrici Werdeverel [I Mimecaton] x hidas. De dono Ælfledæ Reginæ Edwardi Winterburne x hidas. De dono Æthelstani ducis Wrington xx hidas, Weston sive Foxate v hidas, & Lim vi. De dono Uffæ viduæ Stoka v hidas.

Edmundus Rex dedit Cristemuleford xx hidas. Kingeston viii hidas, Wodeton v hidas. Wathelega x hidas, Pukeleschurice xxx hidas. Esford dimidium hidæ cum captura piscium. Domerham, Mertun, & Pendrith c hidas, Stane viii hidas. Confirmavit, etiam de dono Ælfledæ Reginæ Edwardi, Acford, Bocland, & Plis xxvi hidas, Hammedone xv hidas; de dono Wilfridi Kington xix hidas, Girdlingeton x hidas, & ad Turnanwrthe v hidas, & Tintamulle v hidas, de dono Ælfy Batecumbe xx hidas, de dono Ethelstani Comitibus Melnes xx hidas, de dono Sigewlfi Abbedesburi v hidas, de dono Wlfec Langefore ii hidas, reddidit etiam Wrington xx hidas.

Eddredus Rex dedit Baddeburi xxv hidas & in Cristeschurche ii hidas, & Ternuc, & Stapelwilt, partem etiam de Nuni S. ii hidas, & de Elenberwe i hidam, & reddidit Bulting. Ælfred dedit Camelarton v hidas, Eddredo confirmante, & Ælfgeita Sanctimonialis Pengeardmunster x hidas.

Edwius Rex dedit Padenebeorge ii hidas, Blakeford vi hidas, confirmavit de dono Ælphegi Cranemere xii hidas, de dono Ezerici Widecumbe vi hidas, de dono Ælvini unam partem de Sturton S. viii hidas, de dono Brithrici Giffelton v hidas, de dono Brithere Widingate.

Edgarus Rex dedit Sture xxx hidas, Midelton ii hidas, Lucum ii hidas, Blakeford v hidas, Hamme vii hidas, Dundene v hidas, Wetehulle iii hidas, & reddidit Merkesbury. Confirmavit de dono Ælfere ducis Wstburi xl hidas, & Otherlee v hidas. De dono Ælwine Gritilingtone xxv hidas, Netelton xx hidas, Horton x hidas; de dono Ælfere Ælderman Badecumbe xx hidas, de dono Caldred Clifan xi hidas; de dono Ælfhelm Dirambeorg ii hidas, de dono Ælfeah Cranemere x hidas; de dono Ædelfled Hanandon xv hidas; de dono Ælfwith reginæ Winefcumbe xv hidas, Idemeston x, Stretton vi, Ædredesie dimidium hidæ, de dono Edred Middelhele xv. Esfebury xl hidas; de dono Brinsige Healon v hidas.

Egelredus Rex dedit Austanclif vi hidas, Streberge i hidam, & Fiswere, & unam mansam in Wilton, & Hanandon, reddidit Pukeleschun. Confirmavit de dono Wlfwini Esctun xx hidas. Edmundus Irenside dedit Ninneton Kattel xviii hidas.

Item

Item de Aliis datis Glastoniæ.

Memorandum de Aldamton & aliis. Cinemereffordi, Lemucerine, Pilefdune Portbrig, Litlanton, Eatumberg, Siwianhame, Brentfordlande, Pendefclive, Hulbanleghe. Item de Elonfanige, Ocemund, Ceolamwrthe, Korstone, Camel, Ruthanbeorg Peafucmere. Item de Lidenige, Lamageate, Hengeftelhrige Dilwifce, Orcirleage, Pidelan, Birhwlfintone, Betocer, Huppavene, Eafætenatone. Hæc Maneria à diverfis regibus collata fuis familiaribus Glastoniæ Ecclefiam devenerunt, ficut per cartulas veteres apparet, & licet incredibilem numerum ac quantitatem terrarum uni loco fpectantium hîc pofuerimus, omnes tamen has & multo plures, quas pro ambiguitate numerare nolumus, Glastoniæ Monafterio datas fuiſſe non dubitamus. Nec eſt admirandum, ſi quædam maneria aut realiter aut nomine tenus à diverfis legantur collata, tum quia nomina æquivoca funt, tum quia multa à prioribus data demum Ablata reſtituebantur, tum quia quidam partem manerii, alter partem ejuſdem contulit & totum utrique fortaffis aſcribebatur.

Nomina Abbatum Glastoniæ Eccleſiæ.

<i>An. Ordin. Abb. Hi de Brit. An. regim.</i>		<i>An. Ordin. Abb. Hi de Ang. An. regim.</i>
CCCCLX	S. Patricius	DCCCXLIX Hereferth XIV.
	S. Benignus	DCCCXX Stiwerd XI.
	Worgret	DCCCCV Ealdhun XXXIV.
	Lademund	DCCCCXXVII Ælfric XIV.
	Bregored.	DCCCCXL Dunſtan XXII.
	<i>Hi de Ang.</i>	DCCCCCLXII Ælwardus X.
DCLXX	Beorthual- X annis.	DCCCCLXXII Sicgarus XXVIII.
	dus	MXVI Beorhtred XVI.
DCLXXX	Hemgifel XXV.	MXXXIV Brichtwi X.
DCCV	Beorwaldus VII.	MLIII Ædelward XXVI.
DCCXII	Aldbeorth VII.	MLXXXII Ægelnoth XXIX.
DCCIX	Atfrith X.	MC <i>Hi de Norm.</i>
DCCIX	Kemgifel XVI.	Turſtinus XIX.
DCCXLIII	Guban II.	MCXVI Therlwinus XIX.
DCCXLIV	Ticcan VI.	MCXXV Siſridus VI.
DCCXLVI	Cuman II.	MCLXXI Henricus II.
DCCLIV	Walthun XXXII.	MCLXXX Robertus
DCCLXII	Tumberthe IX.	MCLXXXIX Henricus
DCCLXV	Beadulf VI.	MCCXIX Willelmus IV.
DCCCII	Muca XXII.	Robertus
DCCCXXIV	Gutlac XXVII.	MCCXXXIV Michael.
DCCCXL	Ealmond XVI.	

Bundæ Duodecim hidarum.

ET quoniam xii hidæ Glastoniæ majori libertate præ cæteris terris fuis ſunt privilegiatæ, expedit earum metas non ignorare. Sciendum igitur, quod inprimis incipit Brutafcha apud Stretebrugge, in capite Auſtrali ejuſdem pontis, & tendit verſus orientem, in Auſtrali parte Marifci, uſque ad caput Auſtrale pontis de Baltenesberge, in parte boreali, à domo Wlgari cum Barba, qui fuit operator ejuſdem pontis, tempore Sancti Dunſtani Abbatis. Et ſic ſupra Caucetum ultra Pinueſlake per medium marifci, uſque ad domum Normanni, apud molendinum de Baltenesberg;

nesberg; & sic inde sursum in via usque in semitam, quæ venit de illa Ecclesia, & postea sursum in Jeholt, usque ad Lupwite in orientali parte domus Hofgari, ac Attaholt. Et inde in semitam, quæ ducit per mediam extremitatem illius Holte recta usque ad pontem de Kineward, in fossatum Sancti Dunstani Abbatis. Et sic in rivulum, qui venit de Coleburi, & ita ascendendo contra cursum aquæ, usque ad domum Oswardi de la Burne. Et inde sursum contra la Burne, usque ad curiam Ailmeri Senescalli Ala Brodelee. Et sic sursum de illa Burna in viam illam, quæ jacet ante curiam suam, & ita in australi parte illius Ecclesiæ versus orientem, usque Stoke in latam viam; & sic de via eadem contra montem de Withelee, in illam semitam quæ jacet in australi parte de Chulebury. Demum in quandam semitam usque ad la Windeiete. Et sic in divisas de Bikenhan & de Ferlege; & sic descendendo per medium parcum de Pilton, ultra viam quæ extenditur supra pontem de petra, in semitam illam quæ ducit ad Wottun; & sic in quadam semita usque ad Fulebroc, & inde in australi parte illius Ecclesiæ ultra rivulum usque Loffellegethe, & sic descendendo in moram usque ad Hochye, & inde per mediam moram ultra la Sower, usque in divisas fossati in parte boreali de Bachinwere, & sic inde in ripam, & ita in longum antiqui casus aquæ usque ad pontem de Bledeme, & sic descendendo per medium illius pontis usque ad Litlenie, quæ est divisas de Martenesie; Et sic circa eandem insulam usque ad Sadelby; & inde in ripam, & ita in longum cursus aquæ, usque ad fossatum quod est inter moram de Stoke & Withrichelham; & sic in la Wynerdlake; & sic per divisas insulæ de Andredesie, & de Draicote, ascendendo contra montem usque ad la Horestone. Demum in Wiarepath; & sic descendendo usque ad superiorem Badecumbe, & sic per divisas de Ceddre usque ad la Grene Balle, & ita ad Litlelakewepe. Inde ad la Ymerwivel; inde directe per medium Alneti usque ad la Hore Wythege, & ita usque ad Mune Keneleghe. Itaque totum coopertum pertinet ad Ceddre, totum extra coopertum pertinet ad Glastoniam. Inde usque ad quandam trenchiam, quæ vocatur Bitwynenorde; & sic ad la Searpeorde: itaque totum coopertum ibidem versus orientem pertinet ad Glastoniam, & extra coopertum versus occidentem pertinet ad Ceddre. Inde ad Nottepulle. Itaque totum coopertum remanet Glastoniæ, totum planum extra coopertum remanet Ceddre. Inde usque in Ylake, & ita in longum de Ylake descendendo usque ad Ywere, & de Ywere in Longum de Abbedesdith ascendendo usque ad Langeby. Inde in cursum magnæ aquæ, & ita in longum ipsius aquæ ascendendo contra orientem in divisas de Wethmore & de Northilade, usque ad Tunfingwere. Inde usque Kimpingmere. Inde usque ad Middelmede. Inde ultra montem usque ad Cumessam. Inde usque in la Lithlake. Deinde per mediam moram usque ad divisas de Mere & de Poldune. Et sic per illas divisas versus orientem, in australi parte illius moræ, usque subtus Scerpham, & sic inde subtus Hundewode, inde versus orientem usque ad la Brittasche, quam posuimus primam bundam XII hidarum.

Loca principalia infra XII hidarum.

LOca quæ infra hos limites habentur, & eodem gaudent privilegio, subjungemus. In primis ipsa insula Glastoniæ cum campis, sylvis, pratis, ac monte ad eam spectantibus. Deinde insula de Heorty cum specioso simul & spatioso aulneto, cum pratis & pascuis uberrimis; post hoc magna pars de parco de Pilton. Deinde Bikenham cum Stikelingh; post hæc Witeleggh & Coleburi cum toto Westpennard, campis, pratis, & pascuis ad illa spectantibus. Demum la Burne & Kineard cum Campis suis &

pratis; postea quædam pars de Baltenesberghe, cum campis, pratis, pascuis largis, & cum omni anneto & univèrsis moris versus occidentem, in parte boreali de Budeclee, usque ad la Britasca, quæ est in capite australis pontis de Strete. Demum Edgarlegi cum campis & pratis ad se spectantibus: postea insula de Beokeri cum suis pertinentiis. De præ-nominata autem Brutaschia totus mariscus versus occidentem, quæ est in parte boreali de Hundeswode, & de Scerpham, usque ad divisas de Poldon & Demere usque in la Liklake. Demum insula de Mere & de Westye cum campis, pratis, boscis, & moris. Denique insula de Godenie cum suis terris & moris largissimis; postea insula de Martinesie cum adjacentiis. Demum insula de Badenebeorge & Northilade cum terris, pratis, pascuis, & moris, & boscis amplis ad eas spectantibus: post hæc insula de Andrewesie, cæteras situ & loci amenitate antecellens, cum terris, boscis, pratis, & moris largissimis. Hæc sic cognominatur à Sancto Andrea, cujus ibidem habetur capella, sicut & Godeniæ propter capellam Sanctæ Trinitatis, & Martenesie à Sancto Martino, cujus ibidem est capella; post supradicta est Badecumbe, juxta montem Munidop, cum omnibus terris & pascuis super eundem montem ad se pertinentibus. Hæc omnia loca infra bundas duodecim hidarum contenta, & ad Glastoniam pertinentia, omni immunitate gaudent regię dignitatis à temporibus antiquis; confirmatumque est Ecclesiæ Glastoniæ tam à regibus Britonum quam Anglorum & Normannorum.

De Turstino primo Abbate de Normannis.

EXpeditis quibusdam, gratia quorum paululum digressum est, ad ordinem historiæ redeundum. Primus igitur Abbas de Normannis fuit Turstinus, anno incarnationis dominicæ MLXXXII, quem Willelmus ex duce Normanniæ factus Rex Angliæ, ibidem ex monacho Chadoniensi Abbatem constituit. Idem Willelmus regno suæ subjugato ditioni, quamplures ex suis commilitonibus ex Glastoniæ feudavit possessionibus, potest igitur conjici ex his & præcedentibus, qualiter & per quos Glastoniense monasterium, quondam opulentissimum, suis sit terris pene nudatum, videlicet per Ægelwardi & Ægelnoti dilapidationem, per Danorum simul & Normannorum hostilem incurSIONem, seu violentam oppressionem. Idem tamen Willielmus Rex, ut injuriam Glastoniæ prius illatam redimeret, quasdam terras, quas ablatas conquerebantur, eidem auctoritate Regia confirmavit in hæc verba.

Carta Regis Willielmi primi.

NOtum fit tam præsentibus quam futuris, quod ego Willelmus Dei gratia Rex Angliæ, visis & cognitis Cartis Ecclesiæ Glastoniæ, Concedo eidem Ecclesiæ in perpetuum, ad victum monachorum inibi Deo servantium, pro salute animæ meæ; quasdam terras, quas calumniabantur pertinere ad præfatam Ecclesiam jure hæreditario, confirmo. Subnotantur autem terrarum nomina, videlicet, Midelton, Fulebroc, Berges, Burnington, Lim, Blakeford, Witon, Teste Episcopo W. Dunelmensi, & Archiepiscopo Lanfranco, & Thoma Archiepiscopo, & Wakelino Episcopo, & Rob. comite de Mauric, & multis alijs.

De Abbatibus Muchelniae & Athelingiae.

HIS igitur ad instantiam Abbatis Turstini sic patris, etiam illud profsequamur, qua efficacia vicinos Abbates Muchainiensem & Ethelingensem sui juris afferuit. Nam cum eos, falsa delatione Gifonis Wellensis Episcopi, Lanfrancus Archiepiscopus in generali concilio Angliæ mordaciter impeteret, Muchaniensis, qui exercitior esset in seculi rebus, respondit se in capitulo Glastoniæ, jussu ejusdem loci Abbatis & sui respondurum. Cæterum extraordinarias accusationes non timere. Ethelingenis autem joculariter eludens quæstionem, minanti Archiepiscopo baculum ei auferendum, non curo quia meliorem habeo, nec tamen istum tibi trado. Tunc jussus Abbas Turstinus, ut si sibi competere sciret, causam ageret, surrexit loco sententiæ dicendæ, egitque multâ & constanti facundia, memoriter retexens privilegia Regum à Kentuino & Ina Regibus usque ad Edvardum, quibus allegavit in eos Abbates nullam jurisdictionem aliquem nisi Glastoniensem Abbatem habere, adeo ut in prædictas Ecclesias nullus debeat Abbas intrare, nisi fuerit electus à conventu Glastoniæ. Tum cum Archiepiscopus in regem conversus dixisset, *se beati Dunstani nutriculum nolle minuere*, illeque retulisset, *nec se velle matrem Domini contristare, sed pro cautione futurorum Episcopum Wellensem debere in Glastoniæ Capitulo rem diffinire*, resumpsit Abbatis sermonem, privilegia ecclesiæ suæ authentica esse, nullam cujuslibet dignitatis personam causâ judicii Glastoniam debere venire, sua ibi esse omnia, & in Ecclesiasticis & in secularibus rebus judicia, facile fore ut invictus princeps & Sanctus Archiepiscopus in re nova constituenda perpetua pulsarentur invidia. Cæterum quod antecessores sui habuissent integrum, se, qui in defendenda dignitate ecclesiæ eodem vigilaret spiritu, nequaquam omisurum. Quocirca Episcopus Wellensis, si quid allegandum putaret, suo non regis vel Archiepiscopi jussu, Glastoniam veniret. Quid plura, obtinuit causam Abbas. Et quidem Episcopus in capitulum venit, sed purgantibus se Abbatibus victoria excidit, & inglorius discessit.

De Translatione Sancti Benigni.

AD gloriam sane temporum Turstini pertinet beatissimi Benigni translatio, quam virtutibus non incelebrem alias stilius noster expedit, duo pallia, duo turribula, duo candelabra fecit.

*De discordiis inter Turstinum & suum conventum.**& de Cruce Vulnerata.*

IPsius autem tempore infortunium quoddam accidit, quod omnino silentio præterire ratio dissuadet, non ut acerbæ rei commemoratio videatur exprobratio, sed ut miraculum inde secutum deducatur in medium ad ædificationem audientium. Discordiæ enim Zizania inter eundem Abbatem suumque conventum dispersa fuisse refertur, Abbatisque negligentia, imo imprudentia, impingitur causa dissidii; qui dum conventui multa de antiquis & approbatis consuetudinibus subtraheret, quædam etiam pro more suæ patriæ transmutteret, licet super his privatim frequenter requisitus publice fuisset redargutus; errata tamen corrigere dissimulabat, præsumtamque nullatenus exiit pertinaciam. Inter cætera etiam Gregorianum Cantum aspernatus monachos compellere cœpit, ut illo relicto cujusdam Willielmi Fisanensis Cantum discerent & cantarent. Hoc ægre accipientes, quippe qui jam tam in hoc, quam in alio

ecclesiastico officio secundo, Romanæ morem ecclesiæ infenuerant, insuper mores ejusdem tanquam alienigenæ, nec de gremio ecclesiæ canonicè instituti, molestius forsitan tolerabant. Cum igitur die quadam mente turbida capitulum ingrederetur, ac monachos super his & aliis negotiis turbulentius alloqueretur, nec eos suæ voluntati posset inclinare, confestim ira cæcatus, milites ac satellites suos phaleratos fecit accersiri. Quo viso monachi, pavore vehementissimo correpti, in fugam, prout melius poterant versi sunt, ecclesiamque pro asylo subierunt, ejusdem hostia feris obstruentes: sed ministri Belial irrumpentes templum, absurdum perficiunt sceleris exemplum, monachos etiam usque ad altare fugientes, auxiliumque Divinum lacrymis profusis postulantes, persecuti sunt; in eosdem arcu & sagittis jaculantes. Quidam etiam solaria inter columnas erecta scandebant, quo liberius innocentium sanguine animum satiarent malevolum; nec loci vel sanctorum potuit obistere reverentia. Donec unum ex monachis sacrum amplexantem altare lancea transfixum, alium ad altaris crepidinem sagittis confossum necassent, ac XIV de aliis graviter vulnerassent. Quapropter monachi tantæ necessitatis importunitate compulsi, demum sese, prout poterant, defensitabant, adversarios à choro propellentes: unus autem ex Abbatis familia in scelere cæteris pertinacior, cernens quendam monachum crucem argento coopertam manibus tenere, ut ei defensionis clipeum præstaret, animo dedignanti in eundem sagittam direxit; sed providente Deo, sagitta imaginem Dominicam in cruce defixam subtus genua vulnerans, sanguinis rivulum ex eadem produxit, qui de altari usque ad gradus de gradibus usque ad terram descendens, ultionis divinæ terrorem infausis viris incutiebat. Hoc viso sceleris hujus perpetrator sui confusionem non sufferens, continuo amens est effectus, & Ecclesiæ limina egressus corruit, & fracta cervice animam efflavit. Cæteri autem hoc intuentes, ne similia subirent supplicia, egredi monasterium festinabant, sed æquitatis Divinæ virga eos poenæ non sinebat esse expertes, quos in malignitatis perpetratione noverat exstitisse consortes. Quidam vero intra, quidam extra mentis corporisque impotes effecti, poenas non immeritas exsolvebant. Regi demum Willelmo primo querela super hoc delata, dum maxima fuisse patuit Abbatis culpa, ab eodem Rege in Normanniam ad monasterium unde venerat, redire compulsus est inglorius, de monachis vero quamplures per Episcopatus & Abbatis jussu regis custodiendi disperguntur. Rege tamen mortuo, idem Turstinus auxilio parentum suorum Abbatiam Glastoniæ à filio suo Willielmo dicto Rufo quingentis libris argenti dicitur redemisse, & monasterium aliquot annis occupans, & per ejusdem possessiones pervagatus, longe ab ipso, ut dignus erat, misere vitam finivit. Cætera autem Turstini facta potius miremur, non istud carpamus, in quo magis casu impegit, quam industria peccavit, æmulemur in eo fervorem religionis, nonnullam pietatem in Deo, multam providentiam in seculo. Crux autem superius memorata, ab antiquis temporibus argento vestita, pro tanto miraculo conventui venerabilis, populoque celebris habetur, vulnerisque vestigia intuentibus adhuc ostendit manifesta. Acta sunt hæc anno Domini MLXXXI°. hujus etiam rei testis est Orofius Anglorum historiographus.

De Herlwino Abbate.

SUCCESSIT Herlwinus anno incarnationis MCI°. æque ut Turstinus Cado-
mensis Monachus, clementia & liberalitate juxta insignis, quem Henricus
primus, consentiente conventu, ibidem Abbatem constituit, ubi & XIX annis
præfuit. Is in novitate adventus pro parcitate victus ignominia in Regno
Angliæ est notatus. Et revera strictius se agebat, quam amplitudinis fortuna
suæ intererat, non animi angustia, sed pro gentili more patriæ de qua ve-
nerat

nerat. Verumtamen, ut dixi, pudore infamiae resperfus valvas curiae, quibus advenientium arcebat aditus, à fundo eruit, ut patente noctibus perinde ut diebus accessu, nullus difficultatem causaretur ingressus. Et ut ostenderet quantum infamiam parsimoniae oderat, cunctos officiales convocans, hanc ab omnibus gratiam precario munere depoposcit, ut se in resumenda dapfilitatis fama juvarent. Janitori, si quemquam excluderet, cum fortunarum dispendio praecisionem etiam auris comminatus. Eo factum est ut pro dapfilitate diceretur profusus, qui ante clamabatur astrictus, fit enim fere in rebus mortalium, ut avarus nominetur, qui est providus, & qui est munificus, nuncupetur prodigus. Ecclesiam à praedeceffore inchoatam, quia magnitudini possessionum suarum non respondebat, solo tenus eruit, & novam inchoavit, in qua CCCCLXXX libras dispendit. Imaginem & Crucem LXX marcis comparavit pro terris à tempore Normannorum ereptis; cum mille marcas obtulisset regi, repulsam passus, ad Terentianum dictum verso animo, faciamus inquit, quod possumus, si non possumus quod volumus. Itaque datis centum marcis argenti & duabus auri, maneriorum suorum mutilationem refarcivit. Sex enim Hidas in Pukelescirce retrahens, ad XL extendit libras, quod vix XVI ante valuerat; sexaginta marcis redemit terram, quam Gaufridus de magna villa tenebat in Viltone; Terram de Cranemere recuperavit, annuente rege Henrico, ut eam pro tribus hidis defensitaret. Milne & Lim de manibus Hardingi Eadnothi filii, potentis tunc admodum & Caufidici, extorsit. Ab Ulrico fratre Dunelmensis Episcopi, quia parum succedebat sapientia secularis, ecclesiastica communione privato, Blakeford recepit. In Cump-ton hidam, in Soei aliam ad Ecclesiam quasi postliminio redire fecit. Apud Wals terram decem librarum adquisivit, Crucem opere mirabili & incomparabili fecit, pallia IX. cappas IX. tapetum I. Dorfalia V. albas III. altare, quod, cum Johanni Cremenfi ostensum, primo enormitate pretii ejus hebetasset animum, mox si Romae haberetur centum marcis auri estimatum esset. Monachorum officinas ampliavit, Clericos religionis votum parturientes gratis recepit, nullo scilicet pretio conversionem eorum, ut quidam faciunt, nundinatus. Pridie quam excederet, missam cantans, cordis contritione & lacrymarum fluvio seipsum Deo victimam fecit, mox in capitulo cunctorum excessuum in monachos indulgentiam petiit, & impetravit: accessisse se ad metam vitae, illis mirantibus, vaticinatus, sub ipso crepusculo de consilio medicorum pilulas sumpsit. Sed eis ante mediam noctem in tormentum transeuntibus, à monachis accurentibus sacro unguine delibutus, in meta noctis diem clausit, sepultus est juxta Turstinum ad Sanctum Andream.

Consuetudines.

Consuetudines observatae temporibus Turstini & Herlwini Abbatum in privatis diebus, videlicet Dominica, die Martis, die Jovis, ac Sabbato, tria generalia ad refectorem habuerunt fratres, & duas pitancias, caeteris vero tribus diebus, scilicet feria II. feria III. & VI, duo generalia & tres pitancias. In diebus autem solemnibus, quando fratres fuerunt in cappis, medonem habuerunt in justis, & similas super mensam, & vinum ad caritatem, & tria generalia, & quatuor vel quinque pitancias. In diebus vero, in quibus in albis fuerunt, medonem similiter in justis, & similas super mensas, & III generalia, & tres vel quatuor pitancias. In praecipuis autem festivitibus, id est, natali Domini, Pascha, Pentecoste, Assumptione, & nativitate Sanctae Mariae, & dedicatione Ecclesiae, major fuit quantitas in omnibus secundum dignitatem festivitatum. In anniversariis vero Regum, Episcoporum, Abbatum, & Ducum, qui Glastoniae Ecclesiam construxerunt, debent fratres per singula altaria pro eorum animabus missas celebrare, & maxime in communi con-

ventu honorifice coram positis ornamentis, quæ huic ecclesiæ dederunt. Interim pauperes XIII pro eis reficiantur, & postea in refectorio debent ferviri, sicut in festivitatibus. De vestitu eorum ista est consuetudo, unusquisque Fratrum duas cucullas, & duos frocos, & duo stamina, & duo femoralia habere debet & quatuor caligas, & pelliciam novam per singulos annos. Et in cœna Domini unusquisque diurnales sotulares, & in hyeme nocturnales, & duo coopertoria ad lectum, pedules vero decem, scilicet ad festivitatem beati Michaelis II; ad solemnitatem omnium sanctorum quatuor, ad festivitatem Sancti Martini II. cæteras duas, quando eis expedierit, habeant. Et hæc est assisa, quando pro cervisia vinum debent habere, unusquisque scilicet habere debet duas caritates in die, de minutis quære in texto.

De Sigfrido Abbate.

Successit Sigfridus Monachus Sagienfis frater Radulfi Archiepiscopi Cantuariæ, anno incarnationis Domini MCXX. Similiter ab Henrico primo constitutus, qui & Glastoniam annis VI Regebat. Is dedit pallium I. Casulam albam, & privilegium in hæc verba.

Privilegium Calixti Papæ.

Calixtus Episcopus servus servorum Dei, dilectissimo filio Sigfrido Pelochino salutem, & Apostolicam benedictionem. Religiosis desideriis dignum est facilem præbere consensum, ut fidelis devotio celerem sortiatur effectum. Quamobrem nos, fili in Christo carissime, postulationis tuæ desideriis benignius annuentes, beatæ Dei genitricis, & gloriosæ semper virginis Mariæ monasterium, cui annuente Deo præsides, in Ecclesiæ Romanæ tutelam, protectionemque suscipimus; & contra hominum perversorum molestias ejus privilegio confoverimus. Per presentis enim decreti paginam auctoritatemque statuimus, ut quæcunque ab Apostolicis Archiepiscopis, Regibus, & Principibus, aliisque fidelibus, nostro monasterio largitione legitima collata sunt, quietæ ei & integra conserventur. Quæcunque præterea futuris temporibus juste canoniceque acquirere, Domino largiente, poteritis, firma tibi successoribusque tuis & illibata permaneant. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat idem monasterium penitus perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, vel minuere, vel temerariis vexationibus fatigare. Sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione & conseruatione collata sunt, modis omnibus, usibus profutura: Si qua autem Ecclesiastica secularisve persona, in futurum hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque dignitate careat, reamque se Divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo corpore Dei & Domini nostri redemptoris Jesu Christi aliena fiat, & in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco justa servantibus, sit pax Domini nostri Jesu Christi. Quatenus & hi fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Judicem præmia æternæ retributionis inveniant. Data Lateranis per manum Annerici Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, & Cancellarii. Idibus Maii, indictione prima, incarnationis Domini MCXXIII, pontificatus Domini Calixti secundi Papæ Vº.

De Henrico Blesensi Abbate Glastoniæ.

Sigfridus Cicestrenfis Episcopus factus, habuit in Glastonia successorem, anno MCXXVI Henricum fratrem Theobaldi, Blesensis Comitis nepotem, Henrici Regis ex sorore Adela, qui etiam Episcopus Wintoniæ non

non multo post factus est, vir præter natalium splendorem peritia literarum insignis, affabilitate verborum comis, animi benignitate liberalis, cujus principia & processus, quanto vobis emolumento fuerint, & per hoc quanto favore in os hominum venerit, nostis; de quo plura nec me dicere, nec vos tæderet audire, nisi concilium esset parcere admirabili ejus verecundiæ, habet enim hoc proprium, ut quamquam laudanda faciat, laudari tamen erubescat.

Finito libro, &c.

Wilhelmi

Wilhelmi Malmesburiensis Liber V. de Pontificibus.

Prologus Libri 5^{ti} Will. Malmesb. de Pontificibus.

TO TIUS *Angliæ*, quaqua versum porrigitur Episcopati-
 bus, circuitus, sicut post longam peregrinationem domum
 revertor, ut de Beatissimo Patre *Aldelmo* pollicitum
 exequar meum. Ad quod pro viribus implendum non
 me sollicitat dicendi materia uberior, sed affectus in
 Sanctum quem ipse meruit propensior. Num enim
 par esset ut ei negarem vocis meæ præconium, qui
 mihi contulit post Deum quantum habeo ingenium? Illi non impende-
 rem linguam, cui si necesse esset, impenderem vitam? Atqui nimium a-
 varus est, qui verborum suorum tenax est. Quia igitur immaniter de-
 viaretur à Justitia, si obumbraretur silentio, suscepi vel pauca de ipsi-
 us vita dicere, quamvis pro incertitia rerum, nequaquam valeo voluntati
 satisfacere. Adeo, præter illud quod de illo *Beda* in gestis *Anglorum*
 tangit, semper infra meritum jacuit, semper desidia civium agente, inho-
 norus latuit. Magnus ille quidem scientiæ gloria, miraculorum eminentia,
 sed nulla quæ superfit illustratus scriptura. Gaudeat aliquis se de
Aldelmi miraculis plura legisse, quæ vivens duntaxat fecerit, ad me pro-
 fecto nihil manavit: nihil, quanquam curiosissimo, accessit studio, nisi
 quod Artifex manus argenteo & perantiquo impressit scrinio. Compegit
 hæc in libellum Abbas *Abendoniensis Favitus*, autoritate sua nitens, nec
 quicquam præterea quod dicta sua firmaret testimoniorum extrinsecus
 adducens. Mihi placuit diversum dicendi genus, ut per illa gesta quæ
 à scriptis *Faviti* vacabant introrsus pergerem, & quæque dicta idoneis
 testibus, velut quibusdam postibus ambirem. Quis enim aliter crede-
 ret gestis tam longe à nostra memoria remotis, ut, quod sic dictum sit,
 propter styli penuriam sepultis. Superfunt præterea plura meum, Mo-
 nachi scilicet *Malmesburiensis*, expectantia officium, quæ vir ille aut ne-
 scivit, aut dicere supersedit. Fuit enim sicut non usquequaque despiciabi-
 lis eloquentiæ, ita in his duntaxat propter ignorantiam linguæ, incuri-
 osæ scientiæ, ut pote sub *Tusco* natus aere. Æqui igitur & boni con-
 sule, Lector mi, ne personæ meæ obscuritas præ Abbatis dignitate præ-
 judicium patiatur. Quamvis, si honores attenderis, & nos aliquod no-
 men decusque gessimus. Quadripartito itaque ordine hæc procedet nar-
 ratio. Primo, ut Sanctissimi viri ostendam genus & scientiam: secundo,
 quæ Cœnobia fecerit, quibus privilegiis & patrimoniis hoc nostrum in-
 signierit, subjiciam; ubi auditoris patientiam jam hinc ex procœnio con-
 venio, ne alienis scriptis gravatus effugiat. Hic enim libellus non osten-
 tationem eloquentiæ, sed congeriem scientiæ pollicetur: ut non tam vi-
 ta dicatur Sancti, quam vitæ ipsius testimonium, cognitionis instrumen-
 tum. Tertio, paucissima miracula, quæ juvenis fecit; non quod plu-
 ra non fecerit, sed quod ista tantum dubietatis scrupulum effugere po-
 tuerint, non omittam. Quarto seriem temporum post Beati viri obi-
 tum, quanta potuero veritate deducam, quanta libertatis naufragia Ec-
 clesia nostra pertulerit; quam semper prospere, cum videretur oppres-
 sa maxime, per patrocinium Sancti caput contra fortunam extulerit.

‘ At me quidem his enarrandis imparem non nescio: Sed Spiritus Sancti
 ‘ ductu, qui jam carbasa non segniter impleffe videtur, ultro hujus im-
 ‘ menfitatem pelagi securus velivolabo.

Igitur *Aldelmus Saxonum* oriundus profapia, familiaque haud dubie nobi-
 lissima, morum generositate, vicit ingenuitatem lineæ. *Faviti*us allusit
 ad nomen, ut diceretur *Aldelmus*, quasi *Senex Almus*; sed ego, si ludis incer-
 tis occupationes legentis furari liceret, dicerem longe aliter interpretatione
 detorta, quod *Aldelmus*, interpretetur *Galearetus*. Sic enim deberet scribi no-
 men suum, h, litera interposita, ipse Sanctus in prologo *enigmatum* suorum
 perspicue innuit. Convenit interpretationi vita viri, quod *Galea salutis ca-
 put protectus*, emeritamque & cedere hosti nesciam *Christi* militiam edoctus,
 opimam de Diabolo lauream erexit. Ferunt quidam, incertum unde id as-
 sumpserint, fuisse nepotem *Inæ Regis West-Saxonum*, ex fratre *Kenteri*. No-
 bis pro vero arrogare non libuit, quod videtur magis opinioni quadrare
 volaticæ, quam veritati historię. Siquidem ex *Chronicis* constat, quod *Ina*
 nullum fratrem præter *Inigildum* habuerit, qui paucis ante ipsum annis de-
 cessit. Possem & illud objicere, quod *Aldhelmus* non minor quam septuagena-
 rius decedens, *Inam* plus 18 annis superstitem reliquerit, idemque Rex, post
 tot annos, viridi adhuc ævo *Romam* iverit. Convenit ne ut patruus juvenis
 septuagenarium nepotem haberet, qui de fratre minoris ætatis natus fuisset.
 Veruntamen, quod discrepat ponatur in medio, & dicatur quod caret am-
 biguo. Qui enim legit *manualem librum* Regis *Elfredi*, reperiet *Kenterum*
 Beati *Aldhelmi* patrem, non fuisse Regis *Inæ* germanum, sed arctissima ne-
 cessitudine consanguineum. Quod autem *Saxonici* generis fuerit ipse, in
 Epistola, quam *Cellano* cuidam misit, his edocet verbis.

‘ Miror quod me tantillum homunculum de famoso & florifero *Fran-
 ‘ corum* Rure, vestræ Fraternalitatis industria interpellat, *Saxonice* prolis
 ‘ profapia genitum, & sub *Arctoo* axe teneris infantię cunabulis. Parens
 ergo, qui pro conscientia nobilitatis nihil abjectum saperet, non degeneris
 Magistri scholæ tradidit filium primis imbuendum elementis, sed *A-
 driano* Abbati Sancti *Augustini*, quem in arcam scientię stetitisse, qui *An-
 glorum gesta* perlegit, intelligit. Cumque jam majusculus à *Cantia* in *West-
 Saxonem* remeasset, Religionis habitum in *Meldunensi* accepit Cœnobio.
 Id quidam, qui alio nomine vocatur *Meildulf*, natione *Scotus*, eruditione
 Philosophus, professione Monachus fecerat. Ibi *Græcis* & *Latinis* eru-
 ditus literis, brevi mirandus ipsis enituit magistris. Qui cum natali solo vo-
 luntarie carens illuc devenisset, nemoris amœnitate, quod tunc temporis im-
 mensum eo loci succreverat captus, Eremiticam exercuit. Deficientibus-
 que necessariis, scholares in discipulatum accepit, ut eorum liberalitate tenuitatem
 victus corrigeret. Illi, procedente tempore, Magistri sequaces
 ex Scholaribus Monachi effecti, in conventum non exiguum coaluere.
 Horum exemplo & consortio *Aldelmus* informatus ad studium, liberales ar-
 tes plenitudini scientię adjecit. Quas ut medullitus combiberet, iterum
Cantie studuit ad pedes *Adriani*, qui esset fons literarum, rivus artium, do-
 nec valetudine cogente repedaret domum.

Dictorum tenorem consequantur testimonia, ne fides auditorum sit
 tenera. Quod infantem *Adrianus* erudierit, ipse in *Epistola* ad eundem
 ‘ sic dicit, ‘ Reverendissimo Patri, meæque rudis infantię venerando Præ-
 ‘ ceptori *Adriano* *Aldelmus* vernaculus familiæ *Christi* & vestræ pietatis
 ‘ supplex Alumnus, Salutem &c. Quod à puero in *Meldunensi* Cœnobio
 fuerit & altus & doctus, *Lutherius* Episcopus insinuat in privilegio quo
 eidem *Aldelmo* Abbatiam dedit. ‘ Ego *Lutherius* gratia Dei Episcopus ro-
 ‘ gatus sum ab Abbatibus ut terram illam, cui inditum est vocabulum
 ‘ *Maldulfsburg* *Aldelmo* Presbytero ad degendam regulariter vitam confer-
 ‘ re largiri que dignarer. In quo, videlicet, loco à primævo infantię flore,
 ‘ atque

atque ab ipso tyrocinio rudimentorum liberalibus literarum studiis eruditus, & in gremio Sanctæ matris Ecclesiæ nutritus vitam duxit. Quod Melduni Cœnobium illud construxit, Sergius Papa in privilegio quod eidem Aldelmo dedit, [ostendit.] Poscente à nobis Religione tua, ut ductoris nostri Apostolorum principis vice, Britannicorum Apostolorum Petri & Pauli, quod Melduni religiosæ memoriæ [Meildulf] condidit, quod & nunc Meldunesburge vocatur, si tum in Provincia Septonia, quod tuam Religionem provide dispensare cognovimus, Apostolicis privilegiis roboramus, piæ petitioni favorem tribuimus.

Quod iterum Cantia studuerit, sed pro valetudine discesserit; idem in Epistola ad eundem Adrianum, Fateor, mi charissime, quem gratia puræ dilectionis amplector, postquam à sociali contubernio vestro, ante triennium circiter, discedens, à Cantia sequestrabar, quod nostra parvitas hæcenus ad consortium vestrum ardenti desiderio flagrabat. Quod & jam dudum cogitarem, quemadmodum in votis est adimplens perficere, si rerum ratio ac temporum vicissitudo pateretur, & nisi me diversa impedimentorum obstacula retardarent, præsertimque corporeæ fragilitatis valetudine mendullitus tabentia membra coquente non sinerer, qua quondam, dum post prima elementa iterum apud vos essem, domum redire coactus sum. Planum, ut arbitror, factum est his testimoniis, quod liberalium artium compos fuerit, qui tanti contubernalis consortio fructus sit. Nec ipse sane suffragio laudum suarum defuit, ubi dixit, Se primum omnium suæ gentis hominum fuisse, qui ad scientiam Metrorum præsumpsit ingenium, impulit animum, Ista enim sunt ejus verba in calce libri quem fecit de Schematibus. Hæc, inquit, de Metrorum generibus & Schematibus, pro utilitate ingenii mei habes multum laboriose, nescio si fructuose collecta, quamvis mihi conscius sim illud me Virgilianum posse jactare,

*Primus ego in patriam mecum modo vita superfit,
Aldelmus rediens deducam vertice musas.*

Literis itaque ad plenum instructus, nativæ quoque linguæ non negligebat carmina, adeo ut, teste libro *Elfredi*, de quo superius dixi, nulla inquam ætate par ei fuerit quisquam *Poesin* Anglicam posse facere, tantum componere, eadem apposite vel canere vel dicere. Denique commemorat *Elfredus* carmen triviale, quod adhuc vulgo canctitur *Aldelmu* fecisse, adiciens causam qua probet rationabiliter, tantum virum his quæ videantur frivola, instituisse populum eo tempore semibarbarum, parum divinis sermonibus intentum, statim cantatis Missis, cursitare solitum; ideo Sanctum virum super pontem qui rura & urbem continuat, abeuntibus se opposuisse obicem, quasi artem cantandi professum. Eo plus quam semel facto, plebis favorem, & concursum emeritum. Hoc commento sensim inter ludicra, verbis scripturam insertis, cives ad sanitatem reduxisse, qui si severe & cum excommunicatione agendum putasset, profecto profecisset nihil. Præconio itaque nobilis doctrinæ favorabilis, quantum haberetur judicio sunt Epistolæ Amicorum ad eum missæ. Taceo de Compatriotis qui certatim ad eum scripta sua emittebant, ejus judicii censuram subitura. Præterea *Scotos* tunc maxime doctos, qui idem fecisse noscuntur, quorum aliquos non obscuræ literaturæ nominare possem, maxime *Artivilum* Regis *Scotiæ* filium. Hic, quicquid literariæ artis elaborabat, quod non adeo exile erat, *Aldelmi* committebat arbitrio, ut perfecti ingenii lima eraderetur scabredo *Scotica*. Ex ipso *Francorum* sinu ad eum causa doctrinæ veniebat, ut hæc Epistola palam faciet.

Domino lectricibus dicato studiis, mellisvisque ornato lucubratiunculis, Aldelmo Archimandritæ, Saxonum mirifice reperienti in oris, quod nonnulli eum laboribus & sudoribus in alieno aere vix lucrantur, Cellanus in Hibernensi insula natus, in extremo Francorum limitis latens angulo exul, famosæ colonie Christi extremum & vile mancipium, in tota & tuta Trinitatem, Salutem. Et post pauca,

Quasi pennigerò volatu ad nostræ paupertatis accessit aures vestræ Latinitatis panegyricus rumor, quem agiliū Lectorum non horrescunt auditus, sive sannarit amurcali impostura natus propter Alburneum didricis Romanæ decorem. Et si te præsentem non meruimus audire; tuos tamen bona lance constructos legimus fastos diversorum deliciis florum depictos, sed si peregrini triste reficis corculum, paucos transmittite sermunculos illius pulcherrimæ labiæ tuæ, de cujus fonte purissimo dulces multorum possunt reficere mentes, ad locum ubi Dominus Turseus in Sancto & integro pausat corpore. Huic Epistolæ quam liberaliter responderit, attestatur illa, cujus particula hîc nuper apposita dedit documentum, Aldelmum ex Saxonico genere ortum.

Cæterum non est narratu facile quam efficax fuerit exhortando amicos, & discipulos, illos ut illæsam fidem amicis exhiberent, istos ut teneros annos ad unguem Divinæ præceptionis ducerent, singularum tamen monitionum hîc ponentur indicula. Cum *Wilfridus* Episcopus, de quo non pauca in *tertio libro* dixi, exul ageretur, multi suorum Abbatis fortunæ sequentes rotam, ad inimicorum favorem devolvi meditabantur, quorum justitiæ *Aldelmus* diffidens, & amico venerabili metuens, his verbis labentes nitentur erigere. Post præfationem enim congruam, *Nuper*, inquit, *furibunda tempestatis perturbatio, sicut experimento didicistis, fundamenta Ecclesiæ, sicut quodam immenso terræ motu concussit; cujus strepitus per diversa terrarum spatia velut tonitruali fragore longe lateque percipuit. Et idcirco, vos viscerales contribulos flexis genuum poplitibus subnixâ exposco prece, nequaquam hujus perturbationis strophâ scandalizari, ne quisquam vestrum mentis segnitiei fide torpescat, etiam si rerum necessitas exigat, cum Præsule proprio pontificatus apice privato, tellure paterna propelli, & quemlibet oporteat latorum regnorum transmariâ aggredi rura. Quis enim, quæso, tam durus atroxve labor existens, ab illo vos antistite separans arceat, qui vos ab ipso tyrociniò rudimentorum, & à primæva teneræ ætatis infantia usque adultæ pubertatis florem nutriendo, docendo, castigando, provexit pietate, & quasi nutrix gerula dilectos extensis ulnarum sinibus refocillans; sic Charitatis gremio fotos clementer amplexus est. Perpendite, quæso, creaturarum ordinem, eis que divinitus instam naturam, quatenus ex minimarum rerum collatione inflexibilem conversationis formam Christo juvante capiatis, quomodo examina apum, calescente cœlitis caumate, ex alveariis nectare fragrantibus certatim emergant, & earum autore linquente brumalia mansionum receptacula, densarum cavernarum cohortes rapido volatu ad æthera glomerante, exceptis duntaxat antiquarum sedium servatricibus, ad propagationem sobolis futuræ relictis, inquam, mirabilius dictu Rex earum spissis sodalium agminibus vallatus, cum hyberna castra gregatim egreditur, & cara stipitum roborâ rimatur, si pulverulento sabulonis aspergine præpeditus, seu repentinis imbribus cataracta Olympi guttatim rorantibus retardatus fuerit, & ad gratam cratem, sedemque pristinam revertatur, omnis protinus exercitus consueta vestibula perrumpens, prisca cellarum claustra gratulabundus ingreditur, Et post alia. Si ergo taliter creatura carens, [ratione] quam vita natura indita absque legibus scriptis gubernat, reciprocis temporum successionibus, ductoris præcepto paret, respondete, rogo, utrum horrendæ abominationis infamia sint exprobrandi, qui concessa septiformis spiritus gratia præditi, devotæ subjectionis formam ritu phrenetico frangunt. Cur autem diversarum rerum ratiocinationes conglobans ad instiganda vestri pectoris præcordia, stridente calamo percurram, Audite, Ecce seculares divinæ scientiæ extorres, si devotum Dominum, quem in prosperitate dilexerunt, cessante felicitatis opulentia, & ingruente calamitatis adversitate, deseruerint, secunda dulcis patriæ otia exulantis diu pressuræ prætulert. Nonne execrabilis cachinni ridiculo, & gannaturæ strepitu ab omnibus ducuntur? Quid ergo de vobis dicetur, si Pontificem qui vos nutrit & extulit, in exilio solum dimiseritis? &c. Exemplo firmissimæ in amicum integritatis posito, sequetur præclara Discipuli admonitio. Dilectissimo mihi filio & simul discipulo Adilwaldo, Aldelmus extremus servorum Dei, salutem. Quemadmodum te viva voce aliquoties de aliquibus admonere curavi, ita & nunc absentem*

absentem paterna, secundum Deum, auctoritate fretus, literis exhortari non piget. Hoc enim ideo agimus, quod charitas Christi, sicut ait Apostolus, urget nos. Itaque fili mi charissime, licet adolescens aetate existis, vanissimis tamen oblectamentis hujus mundi nequaquam te nimium subjicias, sive in quotidianis potationibus & convivii usu frequentiore ac prolixiore inhoneste superfluis, sive in equitandi vagatione culpabili, seu in quibuslibet, corporeæ delectationis voluptatibus exercendis. Memento semper quid scriptum est, Adolescentia & Voluptas vana sunt, amori quoque vehementiori pecuniæ, & omni secularis gloriæ Deo semper odibili jactantiæ nequaquam ultra modum inservias, illius sententiæ reminiscens. Quid prodest homini si totum mundum lucretur, animæ vero suæ dispendio. Filius enim hominis venturus est in gloria sua, & Sanctorum Angelorum &c. Sed multo magis, mi amantissime, vel lectionibus divinis, vel orationibus sacris semper invigila. Si quid vero præterea secularium literarum nosce laboras; ea tantummodo causa id facias, ut quoniam in lege divina, vel omnis, vel pene omnis verborum textus artis omnino ratione Grammaticæ consistit, tanto ejusdem eloquii divini profundissimos atque sacratissimos sensus facilius legendo intelligas, quanto illius rationis qua contegitur diversissimas regulas plenius didiceris. Ante hanc autem Epistolam jugiter inter cæteros quos legis libros habere non omittas, ut, viz. ejus lectione, creberrima de his quæ in ea scripta sunt implendis mea vice possis admoneri, Vale.

At utinam hæc lectio Monachorum, qui se *Aldelmi* discipulos profitentur, conferat compendio, proficiat commodo. Ut tandem despectis illecebris Sanctitatis & doctrinæ ejus inmitantur vestigiis. Nam proculdubio nunquam ejus evellerentur instituta, nisi transgredieremur ejus mandata. Sed quia in eum deliquimus, merito plectimur. Ipse interea, quasi nesciat, tacet, dissimulat, quasi non videat, dum nos volutamur in periculis, dum privilegia sua deridentur à seditiosis, dum calcantur à tyrannis. Sed revertamur vel fero ad cor, ut famulos suos multis jam periculis jactatos oculo pietatis respiciat, sinu clementiæ recolligat. Veruntamen, ut narrationem repetam, summum culmen laudibus ejus literaturæ imposuit *Beda*, qui & pro vicinia temporis, rem ut erat noscere, & pro veritatis studio mentiri nollet. Qui post numerationem aliquorum librorum ejus subintulit, *Scriptis*, inquit, & alia nonnulla, utpote vir undecunque doctissimus. Nam & sermone nitidus, & Scripturarum tam Ecclesiasticarum quam secularium erat eruditione mirandus. Potestne quicquam hac laude sublimius dici? Postremo, ipsum eundem testem citabo, quod licet omnibus artibus studium nunquam abnuerit, quibus tamen potissimum apud *Cantiam* iterata mansione studens animum impenderit. Sic enim in Epistola ad *Heddam* antecessorem suum, laborem exequitur proprium, commendat exercitium. *Fateor, Beatissime Præsul, me dudum decrevisse, si temporum volutans vicissitudo pateretur, vicinam optati Natalis Domini solennitatem, ibidem in consortio fratrum tripudians celebrare, & postmodum vitæ comite vestræ Charitatis præsentia frui. Sed quia diversis impedimentorum obstaculis tardati, quemadmodum lator præsentium viva voce promulgabit, illud perficere nequivimus. Idcirco difficultati veniam, precor, impendite. Neque enim parva temporum intervalla in hoc lectionis studio protelandæ sunt, ei duntaxat, qui sagacitate legendi succensus legum Romanorum jura medullitus rimabitur, & cuncta Jurisconsultorum secreta imis præcordiis scrutabitur. Et quod his multo perplexius est centena scilicet Metrorum genera pedestri regula discernere, & musicæ cantilenæ modulamina recto Syllabarum tramite lustrare. Cujus rei studiofis lectoribus tanto inextricabilior obscuritas prætenditur, quanto rarior doctorum numerositas reperitur; sed de his prolixo ambitu verborum disputare, epistolaris angustia minime sinit, quo modo, videlicet, ipsius Metricæ artis clandestina instrumenta, literis, syllabis, pedibus, poeticis figuris, versibus, tonis, temporibus conglomantur. Poetica quoque septenæ divisionis disciplina, hoc est *Acephalos*, prociolos cum cæteris qualiter varietur; qui versus *Monoschemi*, qui *Pentaschemi*, qui *Decaschemi*, certa pedum mensura terminentur; & qua ratione *Catalectici*, vel *Brachycatalectici*, seu *Hypercatalectici* Versus sagaci argumentatione colligantur. Hæc, ut reor, & his similia brevi temporis interchpedine apprehendi nequa-*

quam possunt. De ratione vero calculationis quid commemorandum, cum tantæ supputationis imminens desperatio colla mentis oppresserit, ut omnem præteritum lectionis laborem parvi penderem, cujus me pridem secreta cubicula nosse credideram, & ut sententia Beati Hieronymi, dum se occasio obtulit, utar, qui mihi prius videbatur sciolus, rursus cæpi esse discipulus. Sic quod tandem superna gratia fretus, difficillima rerum argumenta & calculi supputationes, quas partes numeri appellant, lectionis instantia reperi. Porro de Zodiaco, & 12 Signorum quæ vertigine cæli volvuntur ratione ideo tacendum arbitror, ne ars opaca & profunda, quæ longa explanandarum rerum ratione indiget, si vili interpretationis serie propalata fuerit, infametur & vilescat; præsertim cum Astrologiæ artis peritia, & perplexa Horoscopi computatio elucubrata doctoris indagazione egeat.

Talium artium voluptate repletus ipse quoque ex sacratissimo pectoris penu bonæ frugis libellos edidit, ne nunquam thesauros tamdiu congregatos recluderet, ne nihil unquam ex auditis reponeret. Et primum quidem ingenii periculum dedit in libro quem ad Britones ut ad verum Pascha reverterentur fecit, cujus doctrinam nescio quod infortunium usibus nostris invidit, gaudio subtraxit. Est & liber ejus de *Virginum laude* rhetorico compactus lepore, in quo virginitatis gloriam prius prædicat, & postea, non difficilem esse, per Sanctorum cœlibatum exemplificat. Ejusdem materiæ versibus heroicis fecit alterum, cui adjunxit tertiam æque versificum, de pugna 8 principalium Vitiorum. Exstat & codex ejus non ignobilis de ænigmatibus, Poetæ *Symphotii* æmulus, 100 titulis & versibus mille distinctus, utriusque operis præfationem versibus recurrentibus ingeniose intexuit; ut in illa de *Virginum laude*, singulæ istius versus literæ

Metrica tyrones nunc promant Carmina castos.

Singulos versus præfationis à capite ad finem inchoarent, eædemque per numerum versuum retroactæ eundem versum effingerent. Porro in illo de ænigmatibus aliter conjunctus est, ut hic versus

Aldhelmus cecinit millenis versibus Odas.

Primas & ultimas singulorum in procæmio versuum literas & inchoaret & terminaret, ambasque extremitates eadem faceret, ostenditque in his vir veteris literaturæ ludum simul & artificium, dum res incuriosas comitaretur facundum & vicens eloquium. Præterea ad quendam *Alfridum* Regem *Northumbrorum*, probe, ut *Beda* narrat, literis doctum edidit librum, hæc continentem capitula, *De septenarii numeri dignitate*, collecta ex veteris & novi Testamenti floribus & disciplinis Philosophorum, *De admonitione fraternæ charitatis*, *de insensibilium rerum natura*, quæ secundum metaphoram fermocinari figurantur. *De pedum regulis*, *De Metaplasmo*, *De Synalæpha*, *De scansione & Eclipsi versuum*, *De Metro alterna Interrogatio & Responso*. Composuit & *Epistolas multas*, quarum plures non exstant; partem quarundam quas habemus, antecessorum nostrorum detruncavit incuria. *Sermones* ejus minus infundunt hilaritatis quam vellent ii, qui rerum incuriosi verba trutinant, judicēs importuni, qui nesciunt quod secundum mores gentium, varientur modi dictaminum. Denique *Græci* involute, *Romani* splendide, *Angli* pompatice dictare solent. Id in omnibus antiquis chartis est animadvertere, quantum quibusdam verbis abstrusis & ex *Græco* petitis delectentur. Moderatius tamen se agit *Aldelmus*, nec nisi perraro & necessario verba ponit exotica. Allegat Catholicos sensus sermo facundus, & violentissimas assertiones exornat color Rhetoricus. Quem si perfecte legeris, & ex acumine *Græcum* putabis, & ex nitore *Romanum* jurabis, & ex pompa *Anglum* intelliges.

SECT. 2^a. Prima propositi portione utcunque sarcita, secundam aggrediatur, quæ pollicetur ostendere, quæ Monasteria Sanctus *Aldelmus* fecerit, quibusque privilegiis insignierit, & prædiis ditaverit. Cujus erit facilis absolutio, quia labore alieno summa negotii conficietur. Libet igitur nostris verbis prælibare necessaria, rapere occasionem operis accelerandi, & sic solutiore cura in aliorum scriptis spatium. Ex superius igitur dictis potest intelligi, quod *Meildulf* Monasterium *Meildunense*, quod nunc corruptior ætas *Malmesberiam* nuncupat, ædificaverit, vel potius inchoaverit. Tanta enim ibi necessariorum penuria erat, ut inhabitantes ægre quotidianum victum expedirent. Sed correxit nobilitas *Aldelmi* victualium inopiam, ut sermo progrediens cdocebit. Parva ibi admodum basilica paucis, ante hoc tempus, annis visebatur, quam *Meildulfum* ædificasse antiquitas (incertum si fabulatur) fertur fecisse, & augustiorem ecclesiam in honorem Domini Salvatoris, & primorum Apostolorum *Petri & Pauli*. Quod autem in hac Ecclesia caput loci, & Monachorum congregatio fuerit ex antiquo, chartarum quas subijciam autoritas commendat fidem, arguit incredulitatem. Et quia tunc moris erat, ut in novarum Ecclesiarum dedicatione, ad honorem Sponsi cœlestis, & Ecclesiæ matris, aliquod honorificum Epigramma poneretur; vir Sanctus in honorem Apostolorum hoc cecinit Epithalamium.

*Hic celebranda rudis florescit gloria templi,
Lympida quæ sacri signat vexilla triumphi.
Hic Petrus & Paulus, tenebrosi lumina mundi,
Præcipui patres, populi qui fræna gubernant,
Carminibus crebris alma celebrantur in aula.
Claviger O cœli portam qui pandis in æthra.
Candida qui meritis recludis
Exaudi clemens populorum vota precantum,
Marcida qui riguis humectant imbribus ora.
Suscipe singultus commissa piacula gementum,
Qui prece flagranti torrent peccamina, morum.
Quondam Saule ferox, nunc deposita feritate,
Agne Dei mitis mutato nomine Paule,
Vocibus orantum nunc aures pande benignas;
Et tutor tremulus cum Petro porrige dextram.
Sacra frequentantes lumina lustrant.
Quatenus scelerum celer indulgentia detur
Larga de pietate fluens, & fonte superno
Dignis qui nunquam populis torrescit in ævum.*

Fecit & aliud Cœnobium juxta fluvium qui vocatur *From*, sicut in privilegio, quod *Sergius* Papa utrisque Monasteriis concessit, legitur; stat ibi adhuc, & vicit diuturnitate sua tot secula. Ecclesia ab eo in honorem Sancti *Johannis Baptistæ* constructa, necnon & apud *Bradeforde* tertium ab eo Monasterium instructum, crebra sevit opinio, quam confirmare videtur nomen villæ in ferie privilegii, quod jam Episcopus Monasteriis suis dedit appositum, & antiquis scripturæ lineamentis effigiatum. Et est ad hunc diem Ecclesiola quam ad nomen beatissimi *Laurentii* fecisse prædicatur, sed enim utraque Monasteria *From* & *Bradeforde* in morem mortalium æmulantia, in nihilum defecere; restat tamen nomen inane, veruntamen utrum tantarum ædium destructio imputanda sit *Danorum* insanis præliis, an *Anglorum* rapacibus cuneis, non facile discreverim, solum *Meldunense*, idemque *Malmesberienese* viget adhuc habitatorum frequentia, habitaculorum decore. Quod pietatem Sancti dispensare, qui se corpusque suum ibidem devovit, arbitror; ut tot evaderet ærumnas, tot calamitates duret, umbramque tenuem jampridem amissæ libertatis suspiret. Quapropter quæ cæteris destructis prædia illic ab eo collata

lata latam reparare ruinam, nostram etiam penitus effugere notitiam. Huic vero quantum terrarum adjecerit dicturis, illud privilegium occurrit primo apponendum, quod eidem *Aldelmo Westsaxonum* antistes *Lutherius* concessit, quem præmonentibus virtutum successibus in altum nitentem conspicatus, ibidem eum in Presbyterum, postea in Abbatem, erexit, locique illius possessionem, qui sui juris esset, in Abbatis ditionem hoc scripto transduxit. "Solet plerumque contingere ut Autumnali torrido facescant caumate brumalia sævientium ventorum flabra reciprocis alternatim cursibus succedant, quibus procella pelagi cærulea, enormesque Oceani gurgites hinc atque illinc quatiuntur, quatenus navigio errante, nullus absque discriminebus navigans furibundo flamine carbasa rumpente transfretet; Ita nimium prostrata mundi pompulenta gloria, jamque appropinquante ejusdem termino fluctuantes seculi turbines incumbere, experimento evidenti videntur, ut revera & absque ullo ancipiti scrupulo, illa Domini præsentia nostris tandem temporibus comprobentur impleri, quibus ita cœlestia oracula effatus est, videte ficulneam & o. a. &c. Porro inter has turbulentas seculi tempestates, Scripturarum flectenda sunt gubernacula, totiusque navigii armatura atque instrumenta paranda, quatenus garrulo Syrenarum carmine spreto, ratis recto cursu ad portum patriæ prospere perducatur. Quapropter, ego *Lutherius*, gratia Dei Episcopus Pontificatus *Saxonici* gubernacula regens, rogatus sum ab Abbatibus, qui sub jure Parochiæ nostræ Cœnobiali Monachorum agmini præesse noscuntur Pastoralis sollicitudine, ut terram illam cui vocabulum est inditum *Maldumesburge Aldhelmo* Presbytero ad degendam regulariter vitam conferre largiri que dignarer. In quo, viz. loco à primo ævo infantiae atque ab ipso tyrocinio rudimentorum liberalibus literarum studiis eruditus, & in gremio Sanctæ Matris Ecclesiæ nutritus, vitam duxit. Et ob hoc potissimum hanc petitionem fraterna charitas suggerere videtur. Quapropter prædictorum Abbatum precibus annuens, ipsum locum de quo supra mentionem fecimus, tam sibi quam suis successoribus normam Sanctæ regulæ Solerti devotione sequentibus, fraterna petitione coactus ultroneus impendo, quatenus in futuram posteritatem remoto omnium disceptationum ingruentium conflictu, quiete continua & pace perpetua Domino famulari sine impedimento valeant; sed ne forte contentionis occasio deinceps contingat, hac rationis conditione interposita confirmo, ut nullus succedentium domum Episcoporum seu Regum hanc nostræ Donationis chartulam, tyrannica fretus potestate violenter invadat, asserens pertinaciter quod de jure potestatis Episcopatus ablatum, sequestratumque fuisse videtur. Et ideo sciendum est & contra æmulos promulgandum, multo magis me commodum augmentumque pontificale Ecclesiæ addidisse, quam per vim abstraxisse. Postremo, ut firmior prædictæ largitionis donatio jugiter mansura sit, prædictos Abbates propriis manibus subscribere jussimus. Quod si quis hæc scripta & definita & decreta nostra irrita facere nitetur, sciat se ante tribunal *Christi* rationem redditurum. Actum publice juxta flumen *Baldou* VII Kal. Septembris, anno Incarnationis *Christi* DCLXXV.

Abbas ergo constitutus monachos ad votum inducere, famam in bonam urgere, Dei præ omnibus gloriam velle. Cumque industriæ Abbatis favor concurreret Pontificis, tunc res Monasterii in immensum augeri, currebatur ad *Aldelmum* totis semitis, iis vitæ sanctimoniam, illis literarum scientiam desiderantibus. Erat enim, quamvis ut diximus eruditione multiplex, tamen religione affabilis & simplex, qui adversantes obtineret dicendi fulmine, discentes mulceret nectareo docendi flumine, ad utrosque ex ejus ore fluere falsi leporis oratio, ut esset in singulis mirabilis, & in omnibus singularis. Eo factum est ut Reges & Comites *Merciorum* & *West-Saxonum*, religione viri quam nobilitas commendabat illecti, plura loca conferrent.

ferrent. Quorum primus, ut accepimus, *Kenfrithus Comes Merciorum* Regii affinis sanguinis, vir corpore, seculo, mente militans Deo, x cassatos in *Wdecun Aldhelmo* Abbati dedit his verbis. “Fortuna fallentis seculi pro-
 “cax non lacteo immarcescibilium liliorum candore amabilis, sed fellita
 “evitandæ corruptionis amaritudine odibilis, filios in valle lachrymarum
 “foetentes carnis rictibus venenosis mordaciter dilacerat, quæ quamvis ar-
 “ridendo fit in felicibus atrectabilis, *Acherontici* tamen ad ima *Cocytii* infitus
 “alti subveniat boantis impudenter est declivis. Et ideo quia ipsa ruinosa
 “carnaliter dilabitur, summopere festinandum est ad amoena indicibilis læ-
 “titiaæ arva, ubi Angelica Hymnidicæ jubilationis organa, mellifluaque ro-
 “sarum odoramina à bonis beatisque naribus inæstimabiliter dulcia capiun-
 “tur, sineque calce auribus felicium hauriuntur. Cujus amore foelicitatis illectus Ego *Kenfrithus Comes Merciorum*, quandam telluris particulam
 “venerabili Abbati *Aldhelmo* sub æstimatione x cassatorum in loco, qui
 “dicitur *Wdecun*, ad serviendum Deo & Sancto *Petro* in perpetuum, jus
 “largitus sum cum consensu Domini mei *Ethelredi* Regis, Anno ab In-
 “carnatione Domini DCLXXX. Indictione Secunda.

Datum præcellentissimi Comitis stimulavit & provexit munificentiam Regis, ut ipse sequenti anno conferret prædia duo, confirmaretque scripto uno, quod est hujusmodi. *In nomine Domini nostri Jesu Christi Salvatoris, nihil intulimus, ut Apostolicum confirmat oraculum, in hunc mundum, nec auferre quid possumus. Idcirco terrenis ac caducis æterna ac mansura mercanda sunt. Quapropter Ego Ethelredus Rex Merciorum rogatus à patricio meo ac propinquo Kenfritho, pro remedio animæ, ac pro oratione fratrum in Meldulfesburge Deo Servientium, xxx cassatos ab occidentali parte Stratæ publicæ, & non longe in alio loco xv prope Tettam Monasterium Aldelmo Abbati & Successoribus ejus in libertatem terrenarum servitutium perpetualiter libenter largitus sum. Et hanc donationem meam, sacræ Crucis signaculo propria manu confirmavi, & favorabilium virorum claro consensu corroboravi, ut nulla post obitum nostrum regalis audacia, nec secularis dignitas decretum nostrum infringere attemptet. Siquis vero hanc donationem augere & amplificare voluerit, augeat Dominus partem ejus in libro vitæ. Quod si quis Tyrannica potestate fretus demerere sategerit, sciat coram Christo, novemque Angelorum ordinibus rationem redditurum. Scripta est autem hac Chirographi chartula anno ab Incarnatione Domini DCLXXXI. Indictione IX. Eiusdem Regis fuit nepos ex fratre *Wilferio Berthwaldus* nomine, de quo in gestis *Wilfridi* antistitis supra dixi: non quidem Rex potestate, sed sub-regulus in quadam regni parte. Hic amore Dei ductus, Sexto *Aldelmo* dedit hoc nobile munus. ‘Ea quæ secundum
 ‘timorem & amorem Domini religiosa largitionis devotione diffiniuntur,
 ‘quamvis solus sermo sufficeret, promulgare; tamen pro incerta futurorum
 ‘temporum conditione. Scriptis publicis & documentorum gestis sunt
 ‘confirmanda. Quapropter, ‘Ego *Berthwaldus*, regnante Domino Rege,
 ‘pro remedio animæ meæ & indulgentiam commissorum criminum, ali-
 ‘quam terram conferre largiri que *Aldelmo* Abbati decrevi, id est illam de
 ‘orientali parte fluminis quod appellatur *Temys*, juxta vadum cujus voca-
 ‘bulum est *Summerforde*, xxxx cassatos, ea scilicet diffinitione, ut omni ser-
 ‘vituti secularium potestatum portio terræ illius perpetualiter sit libera, ad
 ‘serviendum necessitatibus Monachorum Deo servientium, in Monasterio
 ‘quod vocatur *Maldumesburge*. Et ut firmiter ac tenacius hæc donatio mea
 ‘roboretur, præcellentissimum Monarcham *Ethelredum* ad testimonium ascivimus Regem, cujus consensu & confirmatione hæc munificentia acta est.
 ‘Si quis contra hanc donationem venire tentaverit, aut tyrannica fretus potestate invaserit, sciat se in tremendo cunctorum examine coram *Christo* rationem redditurum. Actum publice in Synodo juxta vadum *Bregforde*,
 ‘mense Julio, xxx die mensis ejusdem. Indictione XIII. Anno ab Incarnatione Domini DCLXXXVI. Subscripserunt his tribus. *Theodorus* Archi-*

episcopus, Ethelredus Rex Merciorum, Berthwaldus Sub-regulus, Kenfrithus Patri-
 cius, Sexwlfus Lichfeld. & Bosel Wigornia Episcopi. Eodem tempore Kent-
 minus Rex West-Saxonum, morbo & senio gravis, Cedvallam Regii gene-
 ris juvenem Successorem decreverat. Is ergo quamvis nec adhuc Rex, nec
 Christianus, spe tamen Regnum anticipabat, baptismum credulitate ambi-
 ebat. Quapropter & Regem se dici gaudebat, & multa Monasteriis cir-
 cumquaque largiens, liberaliter huic providit Cœnobio, sicut hoc enite-
 scit Scripto.

In nomine Dei nostri Jesu Christi. Omnia quæ videntur temporalia sunt, &
 quæ non videntur æterna sunt. Et iterum lubrica seculi fragilitas ostenditur, ubi
 per eundem Apostolum dicitur. Nihil intulimus in hunc mundum, nec auferre ali-
 quid possumus. Idcirco caducis & terrenis æterna cælestis Insule corona compa-
 randa est. Quamobrem, Ego Cedwalla, regnante Domino, Rex, aliquam terram
 pro animæ meæ remedio, & indulgentia præcolorum meorum, conferre ac donare
 Abbati Aldelmo decreveram, id est, ex utraque parte Sylvæ, cujus vocabulum est
 Cemele, de Orientali parte termini stratarum usque famosum amnem qui dicitur
 Temis, CXL manentes, & in alio loco ubi conjunguntur duo flumina Aven & Wi-
 teo, & hoc maxime ad piscationem frui. Ita ergo firmiter & immobiliter hæc lar-
 gitio in futuram progeniem permaneat, ut nullus frangere hujus donationis privi-
 legium præsumat. Si quis vero contra hanc munificentiam tyrannica potestate in-
 flatus venire tentaverit, sciat obstaculum iræ Dei incurrere, & in ultimo examine
 coram Christo & Angelis ejus rationem reddere. Scripta autem est hæc munifi-
 centia indictione prima, Anno ab Incarnatione Domini DCLXXXVIII. mense Augusto,
 quartadecima Kalendar. Septembrium die feliciter.

Partem harum terrarum eodem anno commutavit à quodam Baldredo pro
 aliis quæ videbantur & uberiores redditu, viciniores additu. Enimvero
 nescio quo eventu, Cedvallæ munere rato viventis, commutatio post aliquot
 annos irrita fuit. Est ergo hæc commutationis chartula. In nomine Do-
 mini nostri & Salvatoris Jesu Christi, Ego Baldred aliquam terram Aldelmo
 Abbati impendere decrevi, id est, juxta flumen Avena, & circa sylvam quæ
 vocatur Stercanlei, & Knebbanburge, centum manentes, & ab eo centum cas-
 fatos pro vice suscepi, id est, ex plaga Orientalis sylvæ, cujus vocabulum
 est Bradon, & hoc cum consilio & confirmatione Kentwini Regis, & omni-
 um Principum ac Senatorum ejus roboratum est. Si quis contra hæc venire
 tentaverit; sciat se ante tribunal Christi Judicis, & coram Sanctis Angelis
 rationem redditurum. Scripta est autem hæc donatio, imo vicaria com-
 mutatio mense Augusto, Indictione 1^a. Anno ab Incarnatione Christi
 DCLXXXVIII. Subscripserunt his duabus chartis Hedda Episcopus Wintonien-
 sis, Kentwinus Rex, Cisi, Cenred pater Inæ postea Regis. Cedwal-
 læ Regis post Kentwinum industriam in seculo, pietatem in Deo video, quo-
 modo post triumphatos hostes regno possesso Romam iverit, ibique bapti-
 zatus supremum arbitrium feliciter incurrerit, Beda commemoravit la-
 tius, nos in regum historia perstrinximus. Eo igitur Roman eunte, Reg-
 num per Inam novatum. Ina fuit fortitudinis unicum specimen, pruden-
 tiæ simulachrum, religione parem nescias, indicio sunt bella quæ profligavit,
 testimonio Monasteria quæ construxit. Has animi regalis dotes ani-
 mabat stimulis monitionum Pater Adelmus, cujus ille præcepta audiebat
 humiliter, suscipiebat granditer, adimplebat efficaciter. Ejus monitis Gla-
 stoniense Monasterium, ut dixi in gestis Regum 1°. fuit, nec parvi pretii
 rura Melduno intulit, liberalibus scriptis, donativis prosequentibus, quorum
 istud unum est.

In nomine Domini Jesu Christi Salvatoris nostri, Ego Ina, domino regnante,
 Rex Saxonum, cogitans vitæ æternæ premium, verens pœnas inferni perpetuas,
 pro remedio animæ meæ & relaxatione criminum meorum, aliquam terræ particu-
 lam donare decrevi venerabili Aldelmo Abbati, ad augmentum Monasterii sui
 quod vocatur Maldunesburge, id est XLV castatos in locis ab accolis infra nomi-
 natis

atis, id est v manentes in loco qui dicitur Herdim, & ubi rivulus, qui vocatur Confuburtia, oritur. xx & in alio loco juxta eundem rivulum; & juxta laticem qui vocatur Redburna x. Et hoc actum est anno ab incarnatione Christi DCCI. Indictione XIV^a. Subscripsit Hedda Episcopus, & Winberthus Clericus Regis, qui & hanc, & cæteras Cedvallæ donationes dictaverat, quem etiam ut sibi apud Cedvallam patronum adscisceret hac olim epistola invitaverat. Domino Dominorum Domino dilectissimo Winbertho, Aldelmus servus servorum Dei, in Angulari duorum Testamentorum lapide, de summis montium verticibus abscisso, qui statuam quaterno metallorum genere fabricatam, quaterna populorum regna signantem cruratenus, aurato capite, oppressit, Salutem. Gerulum literarum ad vestræ Pietatis presentiam destinavimus, qui vobis viva voce de causa nostræ necessitatis imminenti plenius promulgabit. Id est, de terra quam nobis venerandus Patricius Baldredus possidendam, accepto pretio obtulit, præcipue pro captura piscium apto & competenti loco. Et idcirco dum in nostri Regis potestate data, & collata esse videtur, obnixe precamur, ut eandem agri partem per tuæ Charitatis patrocinium obtinere & habere firmiter valeamus, ne eadem possessione per violentiam privati, quia plerumque Justitiæ jura vacillant, fraudemur, &c. Hæc sunt prædia quæ Beatus Abbas instantia sua Cœnobio indidit, situ amœna, amplitudine jucunda, vicinitate opportuna; adeo ut quilibet diluculo de Monasterio exiens, omnibus facile ipso die circuitis, adhuc luce profunda domum redeat. Et quidem post obitum ejus dederunt aliqui aliqua; sed prædones abstulerunt omnia præter ista, licet & de his partem vellicaverint. Ità per Aldhelmum ad quadringentos & eo amplius cassatos excrevit locus, qui vix ante LX habebat. Tot enim cassatis annumeratur, quæ villa nunc Brothenberge, appendens loco, qui Cœnobium continet, rusticolarum consuetudine appellatur.

SECT. 3. Nunc quia secunda expleta pollicitatione non parum promovimus, & quasi jam medium æquor tenemus, majoribus opus est viribus, ut non ingenii, sed Spiritus Sancti adjuti flatibus, navem ad silentii litus impellamus. Hic sane Lectoris expectationi deero, si quis putat me, illa quæ inferam Miracula scriptis ex antiquo testimoniis probaturum; sed quamvis illa parte destituar, fidem tamen veri secunda promissione astringo. Erunt enim ista, quæ illaturus sum sola, quæ favor Universitatis exsequitur, jam inde ab antiquis ductus temporibus. Erunt quæ communis provincialium assensus defendit per continuas successiones ad posteros transmissas. Inseruit ea diurnitas mentibus hominum vice literarum, ne deperirent inutiliter, per Sanctum facta mirabiliter. Non ergo videri debent de nihilo quæ per succiduas generationes ab omni prædicantur populo? Si quis vero mihi succensendum opinetur, quod non visa sed audita scribo, præclaros patres, illustres heroes qui fecerunt idem, *Lucam* in Evangelio, *Gregorium* in dialogo in jus trahat, in eandem accusationem vocet; quod si protervum judicetur, cur mihi, quæso, non liceat in exiguo, quod illis in summo? Nec vero hæc nostra ita fide oculata carent, cum ea scrinii antiqui argento vidimus impressa, eo genere artificii quod Anaglyphum vocant. Hac igitur fretus venia, agresti licet sermone cœptum expediam, attenuabit impudentiæ culpam amor Sancti, ut cui displicet Eloquentia, placeat materia. Postquam ergo factus est Monachus, sic eum vitam duxisse comperimus: lectionibus frequenter, orationibus instanter incumbens, ut sicut ipse in quadam Epistola dixit, legens Deum loquentem audiret, orans Deum alloqueretur. Tenuitate ultronea victualium pascens animum, nusquam à Monasterio, nisi necessario progrediens. Pecuniarum minime avidus; si quid dabatur in usus congruos, continuo annumerans. Jam vero ut vim rebelli corpori confringeret, fonti qui proximus monasterio se humeros tenus immergebat. Ibi nec glaciale in hyeme rigorem, nec æstate nebulas ex locis palustribus halantes curans, noctes durabat inoffensus, finis duntaxat precanti psalterii, terminum imponebat

nebat labori. Fons ille de nomine Sancti dictus in valle Coenobii lenibus scatebris fluens, & visu delectabilis est, & potu suavis. In alia parte urbis fons *Danielis* dicitur, quia in eo *Daniel* coelestis noctibus ducebat excubias, qui cum *Aldelmo* pontificales accepit infulas. Inter hæc, præclaram hominis conscientiam describere pene verecundaretur oratio, nisi esset in facto gloriosæ victoriæ occasio, si quando enim stimulo corporis admoneretur, non solum illecebræ denegabat affectum, sed alias insolitum reportabat triumphum. Neque tunc consortium feminarum repudiabat, ut cæteri, qui ex opportunitate timent prolabi. Imo vero vel affidens vel cubitans aliquam detinebat, quoad carnis tepescente lubrico, quieto & immoto discederet animo. Derideri se videt Diabolus, cernens adhærentem feminam, virumque alias avvocato animo insistentem cantando Psalterio, valefaciebat ille mulieri salvo pudore, illæsa castitate, residebat carnis incommodum, dolebat nequam spiritus de se agitari ludibrium. Assistent veritati dictorum meorum, quantum coelibatus amorem foverint *libri de Virginitate* præclari, quibus illius honorem definit, pulchritudinem ornat, perseverantiam coronat. Neque enim fas est credi Sanctum virum aliter fecisse quam docuit, aliter vixisse quam dixit. Et ut assertio ista omnem dubietatis deprecetur offensam, audi quomodo Discipulum monuerit, ne lasciva poetarum carmina legat, ne meretricularum consortio inhæreat, ne dilectarum lenocinio vestium vigorem mentis effeminet. “Domino venerabiliter diligendo, & delectabiliter venerando “*Wilefrido Aldelmus* vernaculus supplex in *Christo* perennem salutem. Perlatum est mihi rumigerulis referentibus de vestræ charitatis industria, “quod transmarinum iter, gubernante Domino, capere, sagacitate legendi succensa decreverit. Et idcirco, vita comite, optatum *Hiberniæ* portum tenens sacrosancta potissimum præfagimina refutatis Philosophorum commentitiis legito. Absurdum enim arbitror, spreta rudis ac veteris instrumenti inextricabili norma, per lubrica dumosi ruris diverticula, imo per dyscolos Philosophorum anfractus iter carpere, seu certe “opertis vitreorum fontium lymphidis laticibus palustres, pontias, lutulentasque lymphas sticulosè potare, in quibus atra bufonum turma catervatim scatet, atque garrulitas ranarum crepitans coaxat. Quidnam rogitans, quæso, orthodoxæ fidei Sacramento commodi assert, circa temeratum spurcæ *Proserpinæ* incestum, quod abhorret fari, enucleate legendo, “scrutandoque fudescere, aut *Hermionen* petulantem *Menelai* & *Helene* sobolem, quæ, ut prisca produnt opuscula, despondebatur pridem jure dotis *Oresto*, demumque sententia mutata, *Neoptolemo* nupsit, lectionis præconio venerari, aut *Lupercorum* baccantium antistites ritu litantium. *Primo* parasitorum heroico stylo historiæ carraxare, quæ (altato quondam “sceptri in vertice *Chelydro Hebrææ* concionis obtutibus præsentato, hoc “est, alma mortis morte *Stipiti* patibuli affixa) solo tenuis diruta evanuerit. “Porro tuarum disciplinarum, ceu cervinis arcuatis poplitibus, flexisque suffraginibus, facultenta fama compulsus, posco, ut nequaquam prostibula, “lupanarum nugas in quibus pompulentæ prostitutæ delitescunt, lenocinante luxu adeas, quæ obrizo rutulante periscelidis, armillaque lacertorum tereti, utpote phaleris phalerati curules comuntur, sed magis edito “aulæ fastigio spreto, quo patricii ac prætores potiuntur gurgitii, humili “receptaculo contenta tua fraternitas feliciter fruatur, nec non contragelida brumarum flabra è climate olim Septentrionali emergentia, neglecto, ut decet *Christi* discipulum, fucato potius æstro, lacernæ gracilis amictu, ac mastrucæ tegmine incompto utatur. Sanctitas ergo morum processit in miraculorum fructum, Et ut ad eorum tentamenta veniretur, primum ad pietatem & emendationem *Britonum* prodiit. Nam *Britones* qui olim totam terram, quam nunc *Angliam* vocant, possedissent, tunc *Anglis* famulabantur. Hoc illi suis invitatoribus officii impenderant, ut occasionibus

occafionibus aucupatis, quos tutari venerant fedibus antiquis detrufos, in confragofa & faltuofa loca inmitterent, ubi ignobiles & femiferi [vitam] exigent. Quorum illi qui *North-Walli*, id est. Aquilonales *Britones* dicebantur, parti *West-Saxonum* Regum obvenerant. Illi quondam confuetis fervitiis feduli, dum nihil asperum retulere. Sed tunc rebellionem meditantés *Kentuinius* Rex tam anxia cæde perdomuit, ut nihil ulterius sperarent. Quare & ultima malorum accessit captivis tributaria functio, ut qui antea vel folam umbram palpantes libertatis nunc jugum fubjectionis palam ingemifcerent. Accedebat miferis error facratæ credulitatis, qui quali extra orbem pofiti, fuis potius quam *Romanis* obfecundarent traditionibus. Et plura quidem alia Catholica, fed illud potiffimum abnuebant, ne Pafchale facrum legitimo die celebrarent. Illud nec univerfalis Ecclefiæ concordia more adducti, nec beatiffimi Auguftini *Cantuarienfis* Archiepifcopi admonitionibus emendandum rati, pertinacem controverfiam fovebant. Hinc frequentes *West-Saxonum* conventus, crebri cœtus coacti quid effet opus factó, ut *Britones* jam denuo converfi, rectum callem Ecclefiasticarum obfervationum ingrederentur. Sententia per plures dies multo verborum agmine volutata hunc finem habuit. *Non vi cogendos Schismaticos fed rationibus ducendos.* Quocirca quicquid eorum errores difficere, quicquid eorum pertinaciæ obviare poffet, mitteretur in literas, quarum illi rationibus creduli animum corrigent. Id quominus fieret nihil obftare, fi *Aldelmus* Abbas fua erroneos admonitione dignaretur, ejus convenire vitæ ut velit, doctrinæ ut poffet quemlibet veterem incredulitatis morbum avertere. Ambitur ergo precibus univerforum vir beatiffimus, ut hunc laborem impendat Schismaticorum converfioni, partiæ laudi, in cunctorum in commune falutem. Suscepit ille munus, quod ex fraternis cordibus fuggerebat charitas; nec minor fuit perficiendi efficacia quam fufcipiendi obedientia, fic falſum Pafcha confutavit, fic verum edocuit. Condiebatur fermo proprius Evangelicis testimoniis, & rationis invictæ fulmen, imber affertionum paternarum fequebatur. Opus ergo fuma laude perfectum *Britonibus* direxit, Orationes ad Deum adjiciens, ut quibus verba impenderat, pro eis vota cumularet. Hæc eft enim genuina Ecclefiastici difpenſatoris induſtria, ut ad corrigendos devios nec defit in ore correptio, nec dormitet in corde oratio. Nec potuit privari effectu ſanctiffimi viri labor, quin potius laudabilem accipiens finem ad veram errantes convertit religionem. Debent ufque hodie *Britanni* correctionem fuam *Aldelmo*; quamvis pro infita nequitia & virum non agnoſcant, & volumen peffunderunt.

Caput Monafterii, ut dixi, in Sancti *Petri* Eccleſia erat; veruntamen, ut eft animus nobilis induſtriæ operandi ferias ponere nefcius; alteram in ambitu ejuſdem Cœnobii Eccleſiam in honorem Genetricis Dei *Mariæ* facere intendit. Fecit ergo Eccleſiam, eidemque alteram contiguam in honorem Sancti *Michaelis*, cujus nos veſtigia vidimus. Nam lata majoris Eccleſiæ fabrica celebris & illibata, noſtro quoque perſtitit ævo. Vincens decore & magnitudine quicquid uſquam Eccleſiarum antiquitus factum viſebatur in *Anglia*. Ad hoc ergo templum exquisitius ædificandum, poſt lapideum tabulatum fine ulla parſimonia ſumpturum, aggerebatur copia lignorum, impenſius Sancto Inſtante, quo prono famulatu placeret Domino. Jamque ad contignationem trabium ventum erat, quæ magno coemptæ, pro longitudine itineris, evectionis difficultate pretium auxerant. Omnes ad unum modum fuccifæ fuerant, præter unam quæ brevitate fui artificum peritiam luſerat, feu illorum incuria, feu quod libentius crediderim, Divina voluntate, ut Sanctitas illuſtris eniteſceret viri. Sero ergo damnum fuccifæ arboris operarii animadvertentes, primo, inter ſe muſſitare, poſt *Aldelmo* in notitiam detulere; modeſte ipſe illorum culpam ferens, nonnihil tamen pro difficultate reparandæ materiæ movebatur.

Nihil enim remedii ex superfluo providerat, iterumque ligna devehere labor immensus videbatur, quare humano desperato auxilio, spem Deo contulit, ex compendio rem corrigere meditatus; animabatur ergo miraculum exhibere, utpote qui multa jam virtutum experimenta cœperat occulte fane, ne favoris aura sanctissimos conscientiae flores decuteret. Itaque solum motu labiorum orans, & brachiorum levi conamine nitens, decurtatam trabem aliarum longitudini parem fecit. Continuoque, ut miraculum dissimularet, modestia convitiatorum artifices invasit, quod eum de trabis damno lussissent, quæ nihil minus longitudine aliarum haberet. Illi perpendiculo apposito, signum & emendationem experti lætum erubuere, asperitatemque sermonum non aspernanter ferentes, victos se virtute Sancti dissimulantes, gavisi sunt, funali ergo machina cum cæteris in tectum levata contignationem explevit. De hac trabe majorum nostrorum fuit verax relatio, quod nec in duobus incendiis quæ totum Cœnobium temporibus *Elfredi & Edwardi* Regum consumpserunt, ullam labem tulerit, donec annis & carie victa defecit. Jam ergo Monasterium surrexerat, jam adjuncta Beata *Mariæ* basilica clarius enitebat, poteratque videri, & dici *Aldelmus* felix tot Monachorum patronus, tot possessionum Dominus. Sed ille, longe porrecto prudentiæ intuitu olim offuturis occurrendum arbitratus *Romam* ire animo destinabat. Causa eundi fuit, ut Monasteriis suis Apostolica privilegia acquireret, *Meldunensi* maxime, quod ab antistitis *Leutherii* liberalitate profectum, in successorum calumnias recidere poterat. Quas ille, ut dixi, prophetico præfagiens oculo, qualiter vel depelleret, vel labefactaret, cogitabat. Communicato propterea cum Rege *West-Saxonum Ina*, & *Ethelredo Merciorum*, consilio, quorum ut gaudebat amicitia, & eminebat munificentia, illisque à sententia non discedentibus, *Romanum* callem ingressus est. Veruntamen ut licentius necessaria componeret in prædia sui juris apud *Dorsatensem* pagum abiit. Ibi dum felicem auram operitur, ecclesiam fecit, in qua focis ad necessaria occupatis, ipse itum & redditum suum Deo commendaret. Ejus domus materiæ adhuc superstitis cœlo patulæ lecto vacant, nisi quod quiddam super altare prominet, quod à fœditate volucrum sacratum lapidem tueatur. Cæterum nunquam tanta vis imbrium foris in circuitu infaniam, quod infra Ecclesiæ ambitum vel gutta decidat. Hoc non pro miraculo jam, sed pro consuetudine, habent pastores, qui in campestribus vicinis animalium custodiæ curam gerunt. Quandocunque enim densato nubium vellere nimbus ruinam minatur, omnis eo agrestium turba cursu fugam glomerat, infraque materiam Ecclesiæ patenti aere consistens nihil pluviae perferentis, non credere amentis est, cum ora tot experientium obtundant frontem negantium. Quo adducti miraculo proceres provinciæ, non semel tentarunt, ut domui lectum inducerent, Sancto volentes officii sui exhibere clientelam. Sed frustra fieri experti desiere, intelligentes Sancto placere pro ludium quo frequens exhiberet miraculum, copia signorum eo quotannis ad festum ejus invitatur populum, frequentaturque ibi, & munerum oblatio & sanitatum exhibitio, quanta nec in loco ubi sacratissima ejus adorantur ossa, Deo, credo, per hæc innuente, satis superque sufficere debere *Meldunensibus* corporis ejus gloriam, modo cæteris non invideant virtutum ejus præsentiam.

At vero, ut dicere cœperam, superatis marinis discriminibus, devictisque longæ viæ difficultatibus, venit *Romam*. Erat tunc temporis *Sergius* summæ sedis Episcopus, qui viri illustri adventum ea qua decuit humanitate, suscepit, peregrinationem fovit Episcopaliter. Excitabat reverentiam Pontificis in Abbatem, quod videretur à vitæ ejus religione non discrepare scientiam, moribus non desidere doctrinam. Aluit bonæ famæ odorem propitia Divinitas, in tanta urbe virtutum laude clientem sublimans. Est *Romæ* consistorium, quod *Lateranense* vocant, ubi *Constantinus* Imperator ex palatio suo fecit Apostolicis pontificibus Patriarchium. Ibi *Aldelmus* cum Papa manens, benignum frequentabat contubernium, nullumque diem excipiebat,

quo

quo Missam non cantaret, quo solennis tædium peregrinationis falleret, Deo se suosque commendaret. Id cum quadam die pro consuetudine fecisset; jam missa dicta, vestem, quam *Casulam* vocant, post terga rejecit, opinatus falso aliquem qui exciperet astare, alias scilicet cogitatione projecta, & extasis divinæ adhuc plenus; minister parum providus ad aliam altaris partem nescio quid scrutabatur. Sed enim non dormitat neque dormit qui custodit *Israel*, qui, cessante hominis industria, sua prompsit magnalia. Confectum enim radius solis per perspicuitatem vitreæ fenestræ clarus emicuit, & casulæ se subjiciens, longiuscule à terra suspensam per inane portavit. Quantum tunc ibi popularis clamor fuerit, quis referat? quia viderent famulo Christi famulari naturam contra naturam, merito, ut qui semper mentem librabat in æthera, vestem suspenderet in aera, & illius obsequio solidaretur inane, quia omnia terrestria despuens ut fluxa & caduca, sola inhiaret celestia. Hæc autem vestis, incertum an ab *Anglia* secum delata, an ibi ad tempus commodata, hæcenus apud nos habetur. Servatur studiosissime tantæ virtutis conscium indumentum, nihil diligentia prætermittentibus ædituis, ut sine labe pascat oculos succiduarum generationum. Est autem filii delicatissimi, quod conchyliorum fucis ebrium rapuerit colorem coccineum, habentque nigræ rotulæ intra se effigiatas species pavonum longitudinis spatiosæ, qua docemur proceræ staturæ Sanctum fuisse. Idemque ossa brachiorum, & cætera quæ videre meruimus, protestantur, *Aldelmu* quondam ea excrevisse habitudine, qua non molem, sed dignam proceritatem corporis possumus diffinire. Morabatur ille *Romæ*, continuabatque Dominus in famulo virtutum gratiam, subinde causas exculpens quibus dilectum sibi efferret. Et in tempore res accidit, quæ secundæ virtutis occasionem dedit. In unius Apostolici Cubicularii domo puer natus recens erat, exieratque & perstrepebat fama in vulgus, mulierculam, quæ religionem professa vestem mutaverat, caput velaverat, peperisse, nec patrem exstare. Nec jam dubia suspitione, sed publico clamore Pontifex sceleris arguebatur, quod ad illum scemina ventitare, & secretius colloqui diceretur, familiari mortalium miseria, ut omnium statim impetatur odio, qui quolibet sauciatur infortunio. Tunc ille omnium criminum reus dicitur, & qualibet cruce dignus. Sic popularis infania laudabilem Pontificem suspitionibus urgebat, infamabat clamoribus virum, quo nemo unquam vel literis occupatior & promptior, vel fide rectior & probabilior, vel vita sanctior & perfectior fuit, faceret omnia quæ sancta, diceret quæ Catholica, nec ullius terrenæ potestatis metu premeretur. Denique Imperatorem *Constantinopolitanum* contra fidem Catholicam garrientem palam sententia lata condemnavit, eodemque discrimine proceres consentaneos, si non resipiscerent involuit. Quantas ille propter hoc epistolas scripserit, quantos labores pertulerit, aliæ volentem scire literæ docent, ego ad *Aldelmu* recurro, qui Pontificis injuriæ compassus ad animam, causam fluctuantem quantis potuit facundia viribus apud populum egit. *Turpe esse & miserabile, ut ipsi pontificem suum suspitione criminum incessant, quid momenti apud Britannos, vel aliam gentem, siqua ultra Oceanum jacet, habitaturus sit Pontifex Romanus, qui à suis impetatur civibus. Postremo, verum non videri, ut talis peccati se impediret volutabro, qui toti se meminisset prælatum mundo,* Hæc cum in auras effunderet, nec enim popularis tumultus semel excitatus leviter leniri posset, ille pro sanctitatis conscientia paulo commotior; *afferte, inquit, infantem, ut ore suo Pontificalem depellat injuriam. Proinde à fatuis suspitionibus discedant, in gratiam Antistitis redeant, se quantum sua interesset, pati non defuturum.* Dictum excipere nonnulli cachinnis, quod insolita promittere, indebita præsumere advena videretur. Veruntamen, infantem allatum, vix dum novem à matre dierum, baptismi lavacro prius innovavit, sciscitatus est deinde publice, utrum vulgi opinio conveniret veritati de patre. Tum ut videres *Dei* gratiam præsentem, pusiulus in vocem absolutissimam conatus, nodum dubietatis abruptit, sanctum & immaculatum *Ser-*
gium

gium esse, nunquam illum mulieri communicasse. Plaudit plebs miraculo, innocens *Antistes* ovat triumpho, *Aldelmi* meritum extollat Roma, repercussusque & ingeminatus lætantium clamor ipsa quatit sydera. Qui tamen rogatus ut falsum patrem infamia exueret, verum cognitioni populi addiceret, facere refugit præfatus, suum esse infontes si posset damno eximeret, non ut fontes morte opprimeret. Talibus virtutum indiciis eximie delectatus *Pontifex*, non difficilem se impetratu exhibuit, ut Monasteriis quibus rogabatur elaboratæ autoritatis privilegium indulgeret, quod hîc ex integro apponam, ut omnem ambiguitatis evadat scrupulum, quantis sint maledictionibus obnoxii, quantarum pœnarum sint futuri servi, qui nunc id impune se opinantur temerare & transgredi.

“ *Sergius* servus *Servorum Dei Aldelmo* Abbati ejusque Successoribus, & per vos venerabili vestro Monasterio. Ea quæ religiosæ conversationis intuitu Monachis servis Dei pro libera vivendi facultate conferuntur, non pro illecebrarum licentia, sed pro sedulitate bene conversandi, & divinis servitiis seipfos proculdubio mancipandi, à præsulibus atque cultoribus Deo decretæ Christianæ Religionis indulgentur, ut nexum humanæ conditionis exuti, dum ab omni munere secularium functionum efficiuntur immunes, sicut professionis eorum regula protestatur, Deo penitus vacent, & ejus solius fidei imbuendi servitio, pro cujus Majestis reverentia, non solum ab oneribus temporalium ditionum sint liberi, sed etiam amore Religionis, maximo honore sunt digni. Unde poscente à nobis Religione vestra, ut autoris nostri Beati *Petri* Apostolorum Principis vice, cui Creator & Redemptor noster Dominus *Jesus Christus* claves ligandi atque solvendi, in cœlo atque in terra dignatus est impertire; cujus & nos, licet impares ministerio fungimur, & Ecclesiam ejus Dei dignatione disponimus, Monasterium Beatorum Apostolorum *Petri & Pauli*, quod *Melduni* religiosæ memoriæ condidit, quod etiam nunc *Meldunesburge* vocatur, situm in Provincia Saxonia, atque illud Monasterium, quod in honore Sancti *Johannis Baptistæ* est in eadem provincia positum, juxta fluvium qui vocatur *From*, quæ tuam Religionem, Deo cooperante, provide dispensare multorum veridica relatione cognovimus, Apostolicis privilegiis roboremus, piæ devotionis facientes assensum, hortamur vos in Dei laudibus & orationibus studiosis, atque pervigiles abstinentiæ, castimoniæ, purificationi tenaciter inhærentes, hospitalitatis atque humanitatis officiiis deditos ac devotos obedientiæ & humilitatis Christi existere vos amatores, circa invicem pia charitate concordés, mandatis spiritualibus & Sanctorum patrum regulis serviendo Apostolicæ fidei rectitudinem illibate servare, bonis studiis operam dare, humanitatem peregrinis & egentibus impendere, Ecclesiarum Dei præsulibus & sacerdotibus venerationem debitam exhibere, Deo vacare, secularis curas & quæstus effugere, temperantiam & paupertatem diligere, psalmis & hymnis spiritualibus, atque orationibus assiduis cum Deo colloquium inserere, abstinentiam tanquam purificationem corporis in cunctis vitæ studiis adhibere, in omnibus Dei mandatis alterutros excitare, sollicitos circa sui salutem esse, & proficientes in melius æmulari, & in Dei præsidio confidere, immaculatos vos non solum à cogitatione carnali, sed etiam à sermonibus noxiis & cogitationibus custodire, ut castitas atque sobrietas corporis simul & spiritus vestri ante Dei oculos luceat, quatenus & interior homo gratia virtutis illustretur, & exterior bonæ conversationis laudem atque opinionis obtineat. Quia igitur talibus debetur Pontificalis indulgentiæ beneficium, præsentibus Apostolicis privilegiis prædicta venerabilia Monasteria decernimus munienda, quatenus sub jurisdictione atque tuitione ejusdem, cui & nos deservimus, autoris nostri Beati *Petri* Apostoli, & ejus quam dispensamus Ecclesiæ, & nunc sint, & in perpetuum permanent, sicut tua Religio petiit, nulliusque alterius jurisdictioni sint subiecta, nec quisquam Episcoporum aut Sacerdotum aut cujuslibet Ecclesiastici

“ ordinis

“ordinis Clericus, quoquo tempore sibi in ea qualemcunque jurisdictionem
 “defendere, aut susceptionem, vel quælibet munuscula, à religiosa congrega-
 “gatione extorquere vel exposcere præsumat, neque in eorum Oratorio
 “Episcopalem Cathedram constituere; aut Missarum solennia ibidem ge-
 “rere, præter si à Religioso Abbate & congregatione ascitus advenerit.
 “Presbyterum vero, si necesse habuerint, pro Missarum solenniis ibi ordi-
 “nari aut Diaconum, à reverendissimo Episcopo, qui è vicino est, consecran-
 “dum exoptulent, illo duntaxat quæ ad sacram regulam pertinent sub divino
 “judicio perquirente & absque muneris datione ordinante. Si autem & Reli-
 “giosum Abbatem obire contigerit, & ad electionem alterius fuerit ventum,
 “illum quem religiosa congregatio servorum Dei communi consilio elegerit,
 “promovendum è vestigio, ut non detrimentum Monachicæ conversationis
 “disciplina incurrat, vel res Monasterii Abbatis privatione depereant. Præ-
 “sul quoque qui similiter in vicinio fuerit, ex Apostolici Pontificis autori-
 “tate, orationem ei Abbatibus attribuat. Dum hæc ita sint, si quisque Epif-
 “coporum, Presbyterorum, vel cujuslibet Ecclesiastici ordinis Clericus, sive
 “etiam Laicus, cujuscunque dignitatis fuerit, hæc à nobis sub divino judi-
 “cio statuta transgredi, vel temerare tentaverit, reum se noverit ante con-
 “spectum Dei, & à participatione corporis salutiferi & sanguinis Domini
 “alienum, condemnationem, quam *Judas Iscariot* assecutus est, assequatur, &
 “ab ejus Apostolorum principe, ut Ananias & Sapphira percellatur, nisi de
 “incepto temerariæ præsumptionis poeniteat; vita vero, salus & beatitu-
 “do perpetua his qui hæc conservaverint, & conservari mandaverint. Bene
 “valete dilectissimi Fratres.

Paginæ hujusce prærogativa *Aldelmus* triumphans, simulque benedictione
Antistitis, & sacrarum reliquiarum pignoribus fretus, redeundi domum iter
 impiger adoritur; devehens secum multimoda peregrinarum mercium pre-
 tia, quæ patriæ nova & mirabili inferret copia. Inter quæ fuit Altare ex
 splendenti marmore, candido colore, sesquipedali crassitudine, quadrupe-
 dali longitudine, latitudine trium palmorum, labio ex eodem lapide promi-
 nenti in circuitu pulchre densatum. Camelus, ut dicitur, (quod enim &
 nostræ regionis animal tantam sustineret molem?) ejusque ad Alpes baju-
 lus fuit, & inoffenso tulit. Ibi Camelus, seu quodlibet quadrupes, nec enim
 refert quæ bestia tulerit, vel injusti fascis injuria, vel propter prærupta viæ de-
 clivia concidit, ruina jumentum contrivit, & marmor in duas partes effregit;
 utriusque rei damnum fociis ingemiscentibus, Sanctus arcano cordis mur-
 mure & protensa benedictione dextræ sarcivit; animali salutis vigor refu-
 sus, quod alacri statim se motu excutiens, in pedes constitit. Fractura la-
 pidis, quæ non recta linea, sed quodam anfractu dissiliens crepuerat, statim
 se in solidum compegit. Sed ut mirabilis signi memoria non obsolesceret,
 adhuc cicatrix scissuræ patet, sanata quidem miraculo, sed curioso tamen per-
 spicua oculo. Recidit mœstitia, reiteratur semita. Ita omni comitatu in-
 columi ad mare, quod *Galliam Angliamque* determinat, venit. Ibi placide
 carbasum exceptum, post feliciter enavigatum pelagus, secunda Compatriota-
 rum desideriis fortuna restituit; venienti occursum est, ibique magna pompa
 longo apparatu salutantium. Religiosorum alii suavi cantu mulcent aera, alii
 lignum *Domini* præferunt, alii odoris thymiamatibus vias afficiunt. *Laico-
 rum* pars pedibus plaudunt thoreas, pars diversis corporum gestibus internas
 pandunt lætities. Omnes in commune Deum laudant, qui lumen *Britanniæ*
 reduxit, quod jamdudum peregrinantes radios per illas terras porrexerat.
 Nec fastus Regius *Inam* & *Ethelredum*, illum *West-Saxonum*, hunc *Merciorum*
 Principem, ab hac excepit lætitia, quippe ubi antiquo viri amoris, recens ac-
 creverat Apostolicarum salutationum reverentia. Magno igitur gaudio,
 & pronæ reverentiæ assentatione susceptus, privilegia Monasteriorum suo-
 rum ambobus ostendit Regibus. Ita efflagitabat ratio, ut quæ utrorumque
 subsistebant muneribus, utrorumque firmarentur assensibus. Accurrit con-
 tinuo

tinuo Regia religio dictis Pontificis, nihilque minus fuit quin vicino obedientiæ pede iussa persequerentur.

Id quamvis memorandi Principes pro infita benevolentia gratia non difficulter fecissent; ex abundanti tamen, *Aldelmus* magnorum xeniorum oblationibus, consensum voluntarium elicit. Et alteri quidem alia, sed *Ina* altare dedit. Is illud in vico quodam tunc Regio, *Brimecune* vocabulo, sanctissimæ Genetricis Dei locavit obsequio, ubi ad hanc diem situm vivum, ut ita dicam, sanctitatis *Aldelmi* præbet indicium. Est ibidem & alia major Ecclesia in Sancti *Petri* nomine, quam à Beato viro factam & consecratam non negligenter asseverat opinio. Hujus orientalem frontem nuper in majus porrexit recentis ædificationis ambitio. Eo, ut dixi, modo, processit labor laudabilis pro Sanctæ Ecclesiæ honore susceptus, jamque ille in dies senectuti affinis processerat. At vero aliquod amoris intercurrente spatio, *Hedda* totius *West-Saxonie* Pontifex, apud *Wintoniam* sedem habens, excessit mundo. Gratissimus fuit hic obitus cœlestibus, quod pro sanctitate præteritæ vitæ, numerum eorum ampliaret, luctuosus mortalibus, quod vix parem possent invenire, qui tantæ Dioeceseos circuitum vellet regere. Quicquid enim nunc 4 Episcopi gubernant, unus tunc ille frænabat, rebelles auctoritate premens, supplices simplicitate demulcens. *Synodali* ergo concilio Dioecesis ultra modum protensa, in duas sedes divisa, quarum altera *Scireburniæ*, altera esset *Wintoniæ*: iniqua & impar fuit ea divisio, ut unus duos tantum pagos, alter totum regeret, quicquid *West-Saxonici* tractus immensitas continet: singulis sedibus suffecti Pontifices pro scientiæ merito & natalis soli confinio; *Wintoniæ* prælatus *Daniel*, qui esset ejusdem regionis oriundus, literarum non egenus; *Scireburnam* fortitur *Aldelmus*, cui sapientiæ prærogativa & ævi maturitas ad majus culmen aspiraret, cum & genialis terræ charitas suffragaretur, quod ejus Provinciæ indigena esset. Procedit ergo, ut creditur, agente Deo, universalis electio, ambiturque à beatissimo sene ut Episcopatum dignetur. Omnis ætatis & ordinis conflatur sententia dignum videri præfulatu excocta jam ætate serium, literis uberem, religione nulli disparem. Sin vero natalium dignitatem considerandam putes, quam Beatus Apostolus in talibus non permisit, quis eo nobilior, qui regalem profapiam proxima contingit linea, ejus famæ, ejus vitæ, semper illum fuisse, de qua nunquam vel parum sinistra jactata sit opinio, restitit ille quantum potuit, quæ repulsam suam adjuvare, quæ unanimatem illorum infirmare possent, non segniter objectans. Sed enim in nihilum fatigabatur, cum eo ipso quod pro se paraverat convinceretur. Id erat annorum gravitas, quibus è proxima meta respicientibus, senium admoneretur levi quiescere otio, non periculoso indulgere negotio. Quod statim ab audientibus retorquebatur in aliud, quod quanto annis maturior, tanto esset vitii defæcator, consiliis promptior. Habuit ergo modum, restititque quoad concinnum orationi visum est. Sed ubi unanimatem & diuturnum assensum accendit, fraternæ obedientiæ habenas vitæ suæ laxavit, veritus divino resultare oraculo, quod corda omnium conflaverat, ora opleverat. Suscipiunt igitur collegam Episcopi, patrem Clerici, patronum Laici, inde acclamantibus cunctis, reclamantibus nullis, *Berthwoldo* primæ sedis Archiepiscopo pro more consecrandus deducitur. Is in veteris contubernii sodalem, jam & pariter literis studuerant, pariterque viam religionis triverant, electionem factam gratiosè complexus favorem auxit. Itaque non solum consecratione indulgit, sed etiam multos dies secum retinuit, ejus consilio Archiepiscopatus sui pondus allevians, causarum rationem examinans, unde factum est ut his diebus *Doroburniam* pergeret, quod est litus *Cantuariæ* ad 12 millia proximum, audiens illic naves appulisse. Portus ibi ut plerique maritimarum locorum inquietus, quia angustus, citissimus eo à *Morinis* transitus paucorum admodum millium trajectu. Quo fit, ut in illius spatii angustia inter sese concurrentes & illidentes fluctus, nimia occasione pelagus exasperent, ibique maxime incuratur

curratur periculum, ubi sperabatur periculorum effugium. Jam vero in statione navibus receptis tutissima quamvis tempestate quies, hæc ideo protuli, quia ad rem quam inferam attinet. Spatiabatur Sanctus juxta mare, intentusque oculos mercimoniis infigebat, si quid forte commodum Ecclesiæ usui attulissent nautæ, qui Gallico sinu in Angliam proveci librorum copiam apportassent; conspicatuique librum totius Testamenti veteris & Novi feriem continentem, ad emendum intentus animum à cæteris remisit. Cumque gnarius folia volveret, pretium affringeret, barbari eum nautica lascivia convitiis aggrediuntur. Quid ita merces alienas depretiaretur, & attenuaret rerum non suarum valentiam, sua si vellet, ventilaret, extranea suo pretio relinqueret. Horum ille contra verborum contumaciam nihil retulit nisi risum. Postremo, adhuc pretium libri percunctantem, loco cum ignominia deturbant, tensisque rudentibus longius à litore se removent. Sed non longe morata divina ultio injuriam Sancti acrius vindicat, procella surgit, turbo sævit; densatur nubes, subducitur dies, pelagi caligo, aerisque horror noctem induunt, congeminat terrorem ventorum furor, rudentum stridor, antenna sævitiam tempestatum non patitur, latus navis hinc illinc redundantibus fluctibus quassatur, defecit ars remigum, decidit peritia nautarum. Et jam pessundabant, videbanturque in miserorum mortem omnia conspirasse elementa, cum licet brutos animos intelligentiæ subiit propter injuriam Sancti, cui convitiati fuerant, se luere pœnas. Exclamant ergo in planctum, & supplices tendunt ad litora palmas. Orant opem, pollicentur emendationem. Facile fuit Beato Pontifici ut remitteret culpam qui non doluerat contumeliam. Et primo quidem porrecto contra sævientia flabra crucis signo, nonnihil tempestatum diminuit & mansuefecit. Mox cum ipse Scapha ascensâ virtute remigum periclitantes adisset, mutata in bonum omnia. Tempestatum tota quiescit, turbo conquiescit, ventorum usus conversus navem impellit ad litus, undæ, quæ ante minabantur exitium, nunc sensim allabentes pollicentur obsequium. Potiti ergo nautæ optata stationis arena, librum sponte offerunt, accipiat gratis dignetur munus famulorum, quos ab ipsis mortis faucibus in siccum evexit. Appendit ille mercedem æqua lance in medium conferens, ne aut pauperes magno damno emungeret, aut supplicum preces repudiaret. Id volumen adhuc *Melduni* visitur, antiquitatis venerandum præferens specimen. Novi ergo compos honoris provinciam regressus, cum in omnibus nomen æquaret officio, tum vel maxime libertati Monasteriorum studere, habuitque sedem *Scireburniam*, ubi & Ecclesiam, quam ego quoque vidi, mirifice construxit. Ac primum quidem humanæ vitæ incertum metuens, cum Monasteriis Abbates præponere vellet, huic voluntati *Monachi* consueti patris dulcedine opposuerunt obicem. Cujus rei tenorem contulit in scriptum ne laboretur, neve successores necessitatem perverterent in tyrannidem, non parituris sub obligatione divina interminatus perniciem, illius scripti textus hic est. *Nihil in hoc seculo proluxa felicitate perfruitur, nihil dominatione diuturna potitur, nihil quod non ad fatalem vitæ terminum loci cursu protenditur. Et ideo nobis sic mundanarum rerum patrimonia sunt perfruenda, ut tamen æternæ patriæ emolumentis nunquam fraudemur. Hinc est quod ego Aldelmus, postquam me immeritum minusque pene dignis moribus comprobatum, in Pontificatus officii sedem divina gratia subthronizasset, proposui arcano mentis meæ affectu ut Monasteriis meis, quibus jam dudum in Abbatibus gradu constitutus, suffragante Domino, regulariter præfui, religiosum Abbatem, quem sibi spontanea familiarum mearum optio consona voce elegisset, canonica ratione atque regulari Sanctione constituerem. His voluntariis propositionibus meis, pia Monachorum meorum restitit pervicacitas. Et cum hoc sedulo sæpiusque in conventu fratrum meorum fiducianter narrassem, nullus his votis meis placidissimum præbet assensum, dicentes, quod quamdiu vitali vegetans spiritu nobiscumque præsentis vitæ deputaris stadio, tuæ semper dominationis jugo humillima colla subdere non dedignamur. Sed hoc supplicii prece, communique rogatu depre-*

mur, quod sub sacra Scripturarum testificatione & favorabilium virorum claro consensu corroboret, ut nullus post obitum tuum, nec Regalis audacitas, nec pontificalis autoritas, vel aliquis Ecclesie seu secularis dignitatis vir, sine nostro voluntatis arbitrio in nobis sibi vendicet principatum. Huic debita Monachorum meorum maximeque famulorum Dei petitioni libentissime consensi, & in Monasterio quod juxta fluvium qui dicitur Winburna situm est, cui venerandi Regis nostri germana Cuthberge præsidet, cum optabili famosissimi Regis Inæ consensu, & reverendissimi Fratris & Co-Episcopi mei Danielis nutu, præsentatæ professionis devotionem decentissimam, & vernarum Domini postulationem sacre Crucis signaculo confirmavi, identidemque venerandus Rex & prænominatus Pontifex pari devotionis manu substripserunt. Nec multo post in sacro-Sancto concilio, quod juxta fluvium qui dicitur Noodr, congregatum esse dignoscitur, idem omnis Saxonice gentis Archimandritarum, cum Regalis potentatus assensu, & pontificalis prioratus nutu, consensit autoritas. Si quis vero contra hæc tam illustrium personarum decreta moliri machinetur, & sacra præsentis schedulæ scita prævaricari præsumpserit, sciat se ante terribilem divine Majestatis thronum cum prævaricatoribus præceptorum Domini, lugubri damnationis judicio percellendum. Sunt autem hæc nomina Monasteriorum Maldmesburge, Froom, Bradanford. Scripta est hujus Confirmationis chartula, Anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi 705°. Indictione 3^a Subscripserunt Ina Rex, Daniel Episcopus, Ethelfrithe Patricius. Quamvis igitur hac charta suis Monasteriis consuluisse & tyrannidem successorum propulsa videretur, non tamen illustri animo suffecit, nisi & omnibus ecclesiis, quæ in West-Saxonia erant, consultum faceret. Dulcibus igitur monitis credulum sibi animum Regis urgens, hujusmodi edictum obtinuit. In nomine Domini Dei nostri Salvatoris, Ego Ina, regnante Domino, Rex, cum consilio & decreto Præsulis nostri Aldhelmi, simulque cunctorum Dei Sacerdotum suggestionem, & Monachorum petitione qui in Parochia Saxonum, conversantur, hanc ubertatem Ecclesiis impendo, & hanc privilegii dignitatem Monasteriis confero, ut sine impedimento secularium rerum, & absque tributo fiscalium negotiorum liberis mentibus Deo soli servientes, & Monasticam Cœnobia disciplinam, Christo suffragium largiente, regulariter exercent, ac pro statu & prosperitate regni nostri, & indulgentia commissorum criminum, ante conspectum divine Majestatis preces fundere dignentur, & orationum officia frequentantes in Ecclesiis pro nostra fragilitate interpellare nitantur. Si quis vero contra hujus decreti Syngrapham venire tentaverit, sciat se coram Christo novemque Angelorum ordinibus in tremendo examine rationem redditurum. Hoc vero decretum à nobis libenter concessum, taliter servari & confirmari decernimus, ut tam nobis vita comite propitia Divinitate regni gubernacula regentibus, quam futuris successoribus hereditatis jure regnandi Monarchiam tenentibus, inextricabili lege firmiter roboretur. Nam pro amplioris firmitatis testamento principes & Senatores, judices & patricos subscribere fecimus. Actum publice & confirmatum in loco qui appellatur Eburleagh 8 Kalend. Juniarum die, Indictione 2^a. Anno ab Incarnatione Christi 704° fideliter. Subscripsit Ina Rex, Ego Aldelmus servus servorum Dei hoc decretum manu propria roboravi, subscripserunt & Abbates, Proceres &c. Ista divinus Pontifex indefessus agebat, vicini finis non nescius. Sordebant enim jam terrena viro, inhiabatque coelestibus. Quapropter optimum factu ducebat, si metam vitæ talibus præcurreret, quæ essent suæ laudi & memoriæ, subjectis emolumento & gratiæ. Et licet annis effœta caro labores perferre negaret, tamen solida mens, jamque foras eminens & ipsis cœli januis imminens vincebat temporum situm, fragilem igitur corporis usum non longe post desertorem animi spiritualibus exercitiis subiciebat. In prædicationibus noctes perinde ut dies continuans, Dioecesim non segniter circueiens ipse integre & non minus quam in viridi ætate jejunia, cæteraque id genus bona frequentans, ducta itaque vita hominibus placido, Deo placita, post Episcopatus annos 4.

*Ad superos superum cultor sociusque recessit.
 Alterat astra solo mutat & arva polo.
 Halitus alta subit, foveat artus hospita tellus,
 Depositumque suum poscit uterque locus.
 Impulerat Phœbus bis quina luce Laconas,
 Involucris mundi cum resolutus abit.*

Villa est in pago *Sumerfetenfi*, *Dultinge* vocabulo, in qua hominem exiit quampridem Monachis dederat *Glastonientibus* usufructuarium pactus. Domus obitus ejus conscia lignea erat Ecclesia, in quam se ultimum spirans inferri jussit, ut ibi potissimum efflaret, sicut incolæ hodie per succiduas generationes asseverant. Hanc dum quidam *Glastonienfis* Monachus ex lapide refectam in Dei faceret consecrari nomine, immiscuit se confertæ multitudini muliercula utroque lumine janidudum capta. Hæc insigni fide densitatem vulgi perrupit, clamitans ut ad altare duceretur, incunctanter se credere quod Sanctus, cujus basilica consecraretur, viduæ cæcitatem depelleret, qui lata vita solennes eleemosynas viduis conferre solitus esset. Audacia credulitatis de cœlo traxit auxilium, implevit viduos orbes lux serena. Nec latere potuit miraculum coram populo celebratum, præsertim cum Persona & personæ calamitas provinciæ vulgatissima esset. Constat in eadem Ecclesia lapidem esse, cui Sanctus moriens infederat, cujus ablutione plures ægroti sanitatem iniisse noscuntur. Tunc Beato *Eguino Wigornienfi* Episcopo visio cœlestis affulgens obitum sodalis innotuit, & ut ad locum pergeret, præcepit. Ille dolens, & amoris stimulis tunc maturans celeriter *Dultinge* pervenit, depositaque pro animæ requie oratione, ut pro desiderio & præcepto Sancti, *Meldunum* corpus promoveatur, jubet. Compescit ejulantium lachrymas fidei præsumptione, opus accelerat ipse operis maturator assistens. Efferuntur ergo felices exuviæ magno præeuntium & subsequen-
 tium agmine, dum quisque beatiorem se putaret qui propior esset, eratque ingens comitantium solamen saltem feretrum videri, si non posset tangi. Ipsa enim species & forma exanimis corporis decoquebat dolores, demulcebatque oculos, manens gratia & permanens figura. Celebris illa pompa funeris fuit, dum pro miraculorum frequentia figerentur semper lapideæ cruces ad septem milliaria. Ad quas plures inveteratis morbis debiles cum fide accedentes, violentia precum celerem rapuere salutem, virtutum signis manentibus usque hodiernum diem. Nec fidem auditorum excedere debet quod dico, cum pene tot sint miraculorum testes quot provinciales, quorum certissimum Beatum *Eguinum* in testem cito, qui in quodam scripto post quædam alia, sic ait. Post duos annos *Aldelmus* religiosus Episcopus migravit ad *Christum*. Quod ego per revelationem agnoscens, convocatis fratribus & obsecundantibus meis, excessum venerandi patris eis aperui, concito gradu ad locum ubi Sacrum corpus ejus jacebat, 50 ferme millibus ultra *Meldunense* Monasterium situm deveni, & ad sepulturam adduxi, & honorifice sepelivi, & mandavi ut in quocunque loco sacrum corpus in asportatione paufaverat, sacra Deo erigerentur signacula. Manent omnes cruces, nec ulla earum vetustatis sensit injuriam, vocanturque *Biscepstane*, id est, lapides Episcopi, quorum unam in claustro Monachorum in promptu est videre. Quæ res admonuit, ut quæ fama de *Biscepstane* jactitat non tacerem. Villa est in valle ad quam prædicationis sollicitudinem expleturus venisse dicitur, dum sermonem fereret in plebem, forte baculum fraxineum quo nitabatur terræ fixisse. Illum interim per Dei virtutem miram in magnitudine excrevisse, succo animatum, corticè indutum, foliorum pubem & frondium decorem emisisse; Pontificem qui verbo intenderet clamore populi admonitum respexisse, adoratoque miraculo Dei munus ibidem reliquisse; ex primæ arboris pulla multas pullulasse fraxinus, adeo ut, sicut

dixi, villa illa vulgo ad Episcopi arbores nuncupetur. Hæc sane non pro folido asserui, sed ne quid præteriisse arguerer, non omisi. Cætera scriptis vel cœlaturis ex antiquo factis approbo, nec quicquam, Deo teste, adjeci de meo, nisi si aliquod verbum causa politius ornandæ lectionis avolavit. Non enim eget *Aldelmus* ut mendaciis asseratur, tantâ sunt de illo quæ indubiam depromant fidem, tot sunt quæ non veniant in litem. Innumera signa, quæ modo apud ejus fiunt memoriâ, ostendunt præsentibus præteritæ vitæ Sanctimoniam. Excipiunt interea patronum *Meldunenses* ingenti ploratu, reverenti affectu, Jungebatur amor veneratio, pugnabatque fides cum obsequio. Nescires quid eligeres; aut in parentem affectum, aut in advocatum gaudium. Si lætarentur pro præmisso ad Deum Patrono, sed dolore cogebantur pro amisso vitæ solatio. Inter hos fluctus aliquot extractis diebus, tandem sepeliri permisérunt in Sancti *Michaelis* Ecclesia, ubi sibi vir sanctissimus olim sepulturam providerat. Excessit anno ab Incarnatione Domini 709°, ante *Inam* annis 18. ante *Bedam* 25. postquam *Abbas* à *Leutherio* factus est 34. postquam Episcopus à *Berthwaldo* anno 6°. Nam annos ætatis ejus nulla scriptura misit in calculum, sed est conjectura non fallax grandævum fuisse Sanctum qui paulo minus 34 annis in Ecclesiastico manens præsidatu, non nisi legitima ætate, illo præsertim tempore, sumpsisset honorem, gravis ille annus *Britanniæ* fuit, & qui multa lumina vel extinxit, vel obduxit; eodem enim anno *Wilfridus* Episcopus decessit, de quo superior sermo palam fecit, quod nemo in *Anglia* eo promptior & justus tenacior fuit. Quin & *Kenredus* Rex *Merciorum*, *Ethelredi* successor, cum *Offa* orientalium *Anglorum* Rege *Romam* profectus, stadium vitæ decurrit: quorum societatem adornavit, ut supra dixi, *Eguinus*, felix Episcopus, qui postquam Beato *Aldelmo* justa persolvit, & illud arduum ultroneis compedibus illaqueatus & adorsus & permenfus est. Sed hæc plenius scire volentem alias & nostra & aliorum lectio informabit. Jacuit corpus Beati viri in Ecclesia supradicta 246 annis, quo toto tempore, quæ miracula exhibuerit, quæ nec parva nec pauca fuisse crediderim, omnia sepelivit, omnia suppressit æmula oblivio. Enimvero, Monachi se in Sanctæ *Mariæ* transtulerunt Ecclesiam, ut vicinius & oportunius necessitates suas ministrarent mausoleo; quamvis, ut per chartas probabimus, omnibus usque ad *Edgarum* Regem annis Sancto *Petro* daretur primatus.

4. Jam enim quartam pollicitationem meam, Domino juvante, complere ingrediar, ut ostendam quanta volubilitate fortunæ *Cænobium Meldunense* excreverit, plerumque etiam, nisi Sanctus auxilium porrexisset, pessum iverit. Per successionem ergo Regum & chartarum appositionem agam propositum. *Inæ* successit *Ethelardus* 14 annis, ei *Cuthredus* pari spatio; hujus donum ita scriptum habemus. “Ego *Cuthredus* Rex *Genisorum*, cogente cæterva charitatis *Christi*, & indivisibilis affectu dilectionis. *Aldelmo* Abbati, familiæ sub illius regiminis amore degenti, cum consensu atque scientia eximii Præsulis *Danielis*, optimatumque meorum & dignitatum, ob recordationem scilicet, orationum suarum ad redemptionem animæ meæ, ut in plenitudine Electorum Domini collocatus sim, terræ partem, inextricabilem possessionem, in loco qui dicitur *Wdecun*, sub 10 mansionum æstimatione taxatam, sub contestatione Sanctæ Trinitatis, dapfili quidem libertat: & hilariter ad *Meldunense* Monasterium largitus sum, [& post aliqua] Exemplar hujus largitionis promulgatum est anno ab Incarnatione *Christi* 745°. in prædicto cœnobio, sub præsentia *Cuthredi* Regis. Liqueat igitur anno ultimo vitæ Regis *Cuthredi* hoc factum esse, superstitite adhuc *Daniele* Episcopo, qui cum Beato *Aldelmo* Episcopus factus fuerat, post excessum ejusdem patris anno 36.° unde constat hunc *Aldelmu* Abbatem, cui *Cuthredus* Rex *Wdecun* dederat, alium fuisse quam magnum *Aldelmu*. Fertur sane quod secundus *Aldelmus* prioris nepos fuerit. *Cuthredo* Regi
“ successit

“ successit *Sigebricht* : anno primo *Sigebrichti*, successor fuit 31 annis *Kenewt-*
 “ *fus*, hic anno tertio regni sui cœnobium hoc insigni munere auxit.

“ In Christi nomine, Ego *Kinewlf* Rex, cum consensu principum meorum
 “ aliquam terræ portionem quasi 30 manentium familiæ Christi in *Maldu-*
 “ *nensi* Monasterio constitutæ, pro remedio animæ meæ perpetualiter possi-
 “ dendam donavi, hoc est ubi se duo latices *Meardene* & *Rockburne* jungunt,
 “ & in circuitu eorum, quemadmodum ipsi incolæ bene nosse dignoscuntur
 “ terminos ac limites locorum illorum, nec non & villam cui subjacent
 “ pascua, prata arida & irrigua simul, & silvestria loca. Et hæc acta sunt ab
 “ Incarnatione Christi 758. Indictione 11, à transitu Domini *Aldelmi* Epif-
 “ copi nono & quadragesimo. Subscriptit *Kineardus* electus in Episcopā-
 “ tum *Wintoniæ*, & *Herewoldus* Episcopus *Scireburniæ*.

Contra eundem *Kinewlfum* Regem annum jam vicesimum & quartum in
 regno habentem, *Offa* Rex *Merciorum* propter villam *Benefingtune* congressus,
 & ipsam & plurimam partem regionum *West-Saxoniarum* victoria functus
 usurpavit: denique villas *Cænobii* & *Ettamumster*, quam Rex *Merciorum* *Ethel-*
dredus, & *Piretune*, quam Rex *West-Saxonum* *Cedvalla* dederat, infestus prædo
 abstulit. Et primam quidem *Wigorniensis* Episcopo dedit, secundam filius
 ejus *Egferthus* reddidit hoc scripto.

“ In nomine Domini, Ego *Egferthe* Rex *Merciorum* anno primo regni nobis
 “ à Deo concessi, rogatus à *Brithrico* Rege occidentalium *Saxonum*, & *Ethelardo*
 “ Archiepiscopo, terram 35 manentium, in loco qui vocatur *Ecpirigeam*, ab
 “ orientali parte *Sylvæ* quæ vocatur *Braden*, reddidi Abbati *Cuthberto*, & Fra-
 “ tribus Monasterii *Maldubiensis*, pro indulgentia piaculorum meorum, & pro
 “ requie animæ patris mei *Offæ*, quam ille vivens abstulit eis. Et ea scilicet
 “ ratione concedo terram supradictam ut secularibus regum servitiis libera
 “ sit, ad serviendum necessitatibus Fratrum Deo servientium in prædicto Mo-
 “ nasterio, ut memoria nostra in illo Sancto loco in Sanctis orationibus apud
 “ eos maneat in perpetuum. Sed & Abbas & Fratres ejusdem Monasterii in
 “ comparatione terræ illius dederunt mihi duo millia solidorum argenti
 “ puri. Et hoc feci cum consilio Episcoporum ac Principum meorum, quo-
 “ rum nomina subter ascripta sunt. Et hoc actum eo anno ab incarnatione
 “ Christi 796. Indictione 4. à transitu Patris *Aldelmi* anno octogesimo 7.
 “ augmentem hanc meam eleemosynam, Dominus conservet & benedicat, mi-
 “ nuentis vero ac frangentis nomen, quod non optamus, eradicabitur de ter-
 “ ra viventium, & societate Sanctorum privabitur, nisi digne emendaverit.

Subscriptit *Ethelardus* Archiepiscopus, qui ex Abbate prius *Meldunensi*,
 & Episcopo postea *Wintoniensi* supremum honorem nactus *Cuthberthum* hunc
 constituit *Melduni* Abbatem. Subscriptit *Beorthricus* Rex *West-Saxonum* 16
 annis post *Kenewlfum*, Subscripterunt Episcopi *Cineberth* *Winton*, *Benefrithe*
Scireburne, *Hedered* *Wigorn*. *Edulf* electus ad *Hereford*.

Successit *Brithrico* *Egbirthus* annis 37, qui omnia regna *Anglorum*, *West-*
Saxonico usque hodie curavit imperio. Hinc *Ethelwlfus* filius annis 18,
 quem quidam *Athulfum* vocant, viz. qui libertate collata Ecclesiis, omnes an-
 tecessores, quique postremo seipsum nova liberalitate vicerit: fecit etenim
 scrinium, quo Sancti Confessoris ossa locaret in anteriori parte ex solido ar-
 gento, jactis imaginibus. In posteriori vero levato metallo miracula figu-
 ravit quæ jam sermo deprompsit, unde putatum est hunc fuisse librum vitæ
 in quo ista legerit, sed postea tempore Danorum omissum, fastigium chry-
 stallinum Rex *Ethelwlfus* apposuit scrinio, in quo nomen ejus literis aureis
 est legere. Sunt qui dicunt venerandas reliquias per eum levatas, sed nos
 cum ad locum venerimus, magis tritam opinionem persequemur. Nunc
 ponamus Regis dona, quæ Monasterio contulit. “ Regnante in perpetuum
 “ Domino nostro Jesu Christo, summo & ineffabili rerum omnium Creato-
 “ re. Ego *Edelwlfus*, gratia Dei, occidentalium *Saxonum* Rex, in Sancta
 “ & celeberrima Paschali solennitate pro remedio animæ meæ, & regni &
 “ populi

“populi prosperitate mihi à Deo commissi, consilium salubre cum Episcopis & Comitibus, cunctisque optimatibus meis perfecti, ut decimam partem terrarum per regnum meum, non solum sacris Ecclesiis darem, verum etiam & Ministris meis in perpetuam libertatem habere concederem, ita ut talis donatio fixa incommutabilisque permaneat ab omni regali servitio, & omnium secularium absoluta servitute. Placuit autem *Alhstano Scireburnensis* Ecclesiæ Episcopo, & *Swinchuno Wincanstrengensis* Ecclesiæ Episcopo, ut omni Sabbato tota congregatio quinquaginta Psalmos, & unusquisque Presbyter duas Missas omni hebdomada cantet pro Rege *Edeholfo* & ducibus in hoc consentientibus &c. Scripta est autem hæc chartula anno Dominicæ Incarnationis octingentesimo 54. Indictione 2. die Paschæ, in palatio nostro quod dicitur *Wiltun*. Terra autem ista quam in libertate ponimus, ad Ecclesiam pertinens *Meldubeshurgh* &c. est, *Piretune* 35, *Lacot* 15, *Suttune* 5, *Corfaburn* 5, *Cridanville* 10, *Cemele* 10, *Dancesie* 11. Fecerat autem scholis & Ecclesiis chartam libertatis, quam hic prætermisi, quia in gestis Regum posui. Anno primo regni sui, Incarnationis 844, à transitu Beati *Aldelmi* 335. ubi has terras ad *Meldumesburge* pertinentes nominaverat, *Ellendune* 30 hidas, *Elmbamstede* 15, *Undetune* 10, *Cerlatune* 20, *Tottanham* 5, *Minti* 5, *Reodburnam* 10.

“Regnante in perpetuum Domino nostro Jesu Christo, Ego *Ethelulf* Rex, partem terræ *Gewisforum*, hoc est, 5 mansiones, donavi Deo & Sancto *Petro*, & familiæ *Maldubiensi*, in loco qui dicitur *Toccanham*, eatenus ut ipsi jugiter orent pro nobis Deum omnipotentem, quatenus prospera nobis tempora largiatur ad conservandam fidem nostram, & regni nostri guberacula, per omnia tempora gentis *Anglorum*. Et nemo audeat hoc donum mutare ab ipso Monasterio sive ira & vindicta Omnipotentis Dei. Et hoc donum actum est anno ab Incarnatione Dominica 854, quod & fervetur in pace. Subscripserunt *Swithinus* Episcopus & *Alhstanus*.

“Regnante & gubernante nos in perpetuum Domino Deo Salvatore nostro Jesu Christo, qui cuncta secula salvavit, & humanum genus suo sanguine redemit, atque ab æterno interitu Diabolicæ damnationis per fidem rectam & baptismatis sacramentum liberavit. Ego *Ethelulf* Rex meis non meritis, sed gratia largiente occidentalium *Saxonum*, nec non eodem Deo donante, *Cantuariorum* populo, & omni australi *Anglorum* genti, Dei arridente gratia, regimine Prælati, aliquantulam terram, id est, 5 mansiunculas, in loco qui dicitur *Minti*, Deo Omnipotenti, ad Monasterium *Maldubiense*, in perpetuam possessionem largitus sum hoc tenore, ut in perpetuum damnentur qui hanc terram ab ipsa Ecclesia auferre conabuntur. Et hoc actum est anno Incarnationis Domini 885. Subscripserunt *Celnothus* Archiepiscopus *Cantuar.* *Alhstan* Episcopus *Scireburn.* *Ethelstane* filius ejusdem Regis, Rex *Cantuariorum*.

Huic tres filii continua succedentes serie regnaverunt annis 15. Quartus quoque *Elfredus* nomine annis triginta, sex minus mensibus.

Hujus tempore venit *Angliam Johannes Scotus*, vir perspicacis ingenii & multæ facundiæ, qui dudum relicta patria *Francia* ad *Carolus Calvum* transferat. A quo magna dignatione susceptus familiarium partium habebatur, transigebatque cum eo tam seria quam joca, individuusque Comes & mensæ & cubiculi erat, multæ facetiæ ingenuique leporis, quorum exempla hodieque constant, ut sunt ista, Assederat ad mensam contra Regem ad aliam tabulæ partem; procedentibus poculis, consumptisque ferculis, *Carolus* fronte hilariori post quædam alia cum vidisset *Johannem* quiddam fecisse, quod *Gallicanam* comitatem offenderet, urbane increpuit, & dixit, Quid distat inter *Sottum* & *Scottum*? Retulit ille solenne convitium in autorem, & respondit, *Tabula, tantum*: interrogaverat Rex de morum differenti studio, responderat *Johannes* de loci distante spatio. Nec vero Rex commotus est, quod miraculo scientiæ ipsius captus adversus Magistrum nec dicto insurgere vellet, sic

fic eum usitate vocabat. Item cum Regi convivanti minister patinam obtulisset, quæ duos pisces prægrandes adjecto uno minusculo contineret, dedit ille Magistro, ut accumbentibus duobus juxta se Clericis departiretur. Erant illi giganteæ molis, ipse perexilis corporis. Tum qui semper aliquid honesti inveniebat, ut lætitiâ convivantium excitaret, retentis sibi duobus majoribus, unum minorem duobus distribuit; Arguenti iniquitatem partitionis Regi, imo inquit, bene feci & æque. Nam hic est unus parvus, de se dicens, & duos grandes pisces tangens. Itemque ad eos conversus; hîc sunt duo magni Clerici immensi, & unus exiguus, piscem nihilominus tangens. Caroli ergo rogatu, Hierarchiam Dionysii Areopagitæ in Latinum de Græco verbum è verbo transtulit. Quo fit ut vix intelligatur Latina litera, quæ volubilitate magis Græca quam positione construitur nostra. Composuit etiam librum, quem περί φύσεων μερισμῶν, id est, De naturæ divisione titulant, propter perplexitatem quarundam quæstionum solvendam bene utilem, si tamen ignoscatur ei in quibusdam, quibus à Latinorum tramite deviavit, dum in Græcos acriter oculos intendit. Quare & Hæreticus putatus est, scripsitque contra eum quidam Florus. Sunt enim revera in libro Peri Physon per plurima, quæ nisi diligenter discutiantur, à fide Catholicorum abhorrentia videantur. Hujus opinionis particeps fuisse cognoscitur Nicolaus Papa, qui ait in Epistola ad Carolum, ‘ Relatum est Apostolatui nostro, quod opus Beati ‘ Dionysii Areopagitæ, quod de divinis nominibus vel coelestibus ordinibus ‘ Græco descripsit eloquio, quidam vir Johannes genere Scotus nuper in Latini- ‘ num transtulerit, quod juxta morem nobis mitti & nostro judicio, debuit ‘ approbari, præsertim cum idem Johannes, licet multæ scientiæ esse prædi- ‘ cetur, olim non sane sapere in quibusdam frequenti rumore dicatur. Prop- ‘ ter hanc ergo infamiam credo tædavit eum Franciæ, venitque ad Regem El- ‘ fredum, cujus munificentia illectus & magisterio ejus, ut ex scriptis Regis in- ‘ tellexi, sublimis Melduni resedit, ubi post aliquot annos, à pueris quos do- ‘ cebat graphiis perforatus. [* Jo. Parisiens. in historia sua anno 877. Johannes ‘ Scotus inter cætera fecit librum de Eucharistia, qui postea lectus est & con- ‘ demnatus in Synodo Vercellensi à Papa Leone celebrata. Eodem anno quo ‘ Lanfrancus ab errore Berengarii se purgabat, unde sicut dicit Lanfrancus, ipse ‘ in fide desipuit; tandem ibat in Angliam ad Regem Elfred, & apud Monaste- ‘ rium Malmesber. à pueris graphiis perforatus] animam exiit tormento gravi ‘ & acerbo, ut dum iniquitas valida & manus infirma sæpe frustraretur, & sæpe ‘ impeteret, amaram mortem obiret. Jacuit aliquamdiu in honorabili sepul- ‘ tura in Beati Laurentii Ecclesia, quæ fuerat infandæ cædis conscia. Sed ubi ‘ divinus favor multis noctibus super eum lucem indulfit igneam, admoniti ‘ Monachi, eum in majorem transtulerunt Ecclesiam, & ad sinistram altaris po- ‘ nentes his martyrium ejus versibus prædicaverunt.

Conditur hoc tumulo Sanctus Sophista Johannes,
 Qui ditatus erat jam vivens dogmate miro.
 Martyrio tandem Christi conscendere regnum,
 Quo meruit, regnant cuncti per secula Sancti.

Elfredus Rex & filius ejus Edwardus nihil huic contulerunt Monasterio, nisi quod commutatio videatur magis quam donum. Scripta tamen hîc apponam, quæ sint indicio hanc Ecclesiam prius in nomine Sancti Salvatoris & Beati Petri consecratam, sitque operæ pretium audire scripta & percensere veterum.

“ In nomine Domini, Ego Elfredus gratia Dei Anglo-Saxonum Rex, una
 “ cum consensu venerabilis familiæ Maldubiensis Ecclesiæ, concedo in eo fideli,
 “ nomine Dudi, aliquantulum terræ, id est, quatuor cassatorum ad eandem

* Quæ uncinulis concluduntur, ex margine ingestæ fuisse videntur.

“ Ecclesiam pertinentium, in loco qui dicitur *Cellanwird*. Post trium autem
 “ dies hæredum, prædicta terra ad Ecclesiam Sancti Salvatoris & Sancti Pe-
 “ tri in *Malduberg* absque omni contradictione redeat. Acta est autem hæc
 “ conscriptio in loco eodem, qui veteri vocabulo dicitur *Maildubery*, nostro
 “ autem *Maldumesburg*. Processu vero temporis sub *Edwardo* filio *Elfredi*.
Ordlafo Dux præpotens emptam à *Dudi* terram, cœnobio pro commutati-
 one alterius terræ reddidit, idemque, qui esset quieti animi & boni, cum mor-
 tis viam iniret, iussit utrasque sine refragatione restitui. Quocirca in eodem
 loco sepultura nobili, & memoria perenni numeratus est. Sunt ergo hæc
 scripta.

Edwardo Anglo Saxonum gloriosissimo Rege consentiente, nec non & ejus
 optimatibus, qui ei in præsentia tunc aderant familia Deo servientium, in lo-
 co nuncupato antiquo vocabulo *Maildubery*, in Ecclesia Sancti Salvatoris,
 quæ ibidem opere cæmentario pulcherrime composita cernitur, venerabili
 Comiti *Ordlafo* aliquantulum terræ, id est 5 manentium suæ propriæ posses-
 sionis, in loco qui dicitur *Mebandum*, largiens concedit pro commutatione
 alterius terræ, id est, 4 manentium, in loco quem *Ruricolæ Cellenwurde* appel-
 lant. Finitis autem diebus 4 hæredum præfata terra Fratribus Ecclesiæ
 sine omni contradictione redditur.

*Ego Ordlafo aliquantulum terræ mei proprii juris, quam à Dudi viro venerabili
 cum licentia Domini mei gloriosissimi Regis Edwardi cum pecunia comparavi, fami-
 liæ Sancti Salvatoris in Maildubery, ubi ruricolæ Cellanwirdan appellant, pro com-
 mutatione alterius terræ quæ Mebandum appellatur, largiens, concedo &c. Acta est
 hæc Conscriptio anno Incarnationis Domini nonagesimo primo, ab excessu Sanctis-
 simi Confessoris Centesimo nonagesimo secundo.*

*In nomine Domini, Ego Edwardus gratia Dei Anglo-Saxonum Rex, dedi vene-
 rabili familiæ Maldubienlis Ecclesiæ aliquantulum terræ, in loco qui dicitur Hone-
 cintun, pro commutatione alterius terræ quantitatis ejusdem, id est 10 cassatorum, in
 loco ubi ruricolæ Frenberg appellant. Sunt autem prædictæ terræ ab omnibus secu-
 laribus negotiis liberæ, Hanc autem Commutationem deprecantibus Fratribus pro-
 eorum commoditate feci, qui à terra quam prædictis Fratribus dedi, duobus distat
 tantum milliariis ab eorum Monasterio, illa autem quam accepi distat à prædicto Mo-
 nasterio ferme 20 milliariis. Scripta vero est hæc chartula Anno ab Incarnatione
 Domini 901°. anno mei regni primo: Subscripserunt *Ealkswid* mater, & *Elfled*
 conjux Regis *Edwardi*: qui quatuor & viginti annis regnavit.*

Successit filius *Ethelstanus* annis 16, qui beatissimo *Aldelmo* cognato suo, ut
 dicebat, ut res erat, ita famulabatur, ut ei animam corpusque devoveret, sed
 & ipse Sanctus sensim ex tunc in clariorem & crebriorem miraculorum pro-
 cessit indolem; quasi admoneret, quod degenerem sepulturam dedignaretur.
 Nec destitit antequam post paucos annos efferretur, & locaretur in
 scrinio. Interea *Ethelstanus Elwinum* & *Ethelwinum* filios patris sui *Ethel-
 werdi*, quos præcipuo amore coluerat, in bello contra *Analarum* amissos,
Meldunum deferri, & dextra lævaque altaris in Ecclesia Matris Dei sepelire
 curavit. Causa sæpe dicta fuit, quod ense, invocatione nominis *Aldelmi*, cœ-
 lesti eum se donatus, & ab hostibus ereptus sit: Ex quo die Monasterio præ-
 dia plurima, pallia multa, crucem auream, phylacteria æque aurea, cum por-
 tione ligni Domini, quod ei *Hugo* Rex *Francorum* miserat, contulit. Lon-
 gum est narrare, quantæ devotionis in Monasteriis ædificandis & reficiendis
 fuit, quantam barbariem paucissimo exercitu profligaverit, quod terminum
 imperio in *Scotia* statuerit, viderer enim indulgenti materiæ incumbere, &
 alias dicta pro eloquii pompa repetere, simulque videretur Ecclesiæ nostræ
 laudis ostentatio toties illum laudare, qui multis in vitâ beneficiis, postremo
 in morte, venerandi corporis reliquiis eam honoraverit. Veruntamen,
 hoc ausim dicere, quod licet omnes ante se, vel solus superaverit, vel, ut mi-
 tius dicam, æquaverit, nihil ad comparisonem faciendorum fuit quod fecit,
 quia ingentes actus festinata dies fatis abruptit. Immatura ergo morte &
 quæ

quæ animofitatem illam, fi Dominus voluiffet, non deceret, è mundo in *Gloceſtria* ſublatus, *Meldunum* devectus eſt, ibique ſub altari Sanctæ *Mariæ* in turri ſepultus eſt. Unde falluntur qui dicunt, quod *Elfricus* Abbas turrem illam fecit, quem poſt *Ethelſtani* mortem plus annis 30 conſtat Abbatem factum fuiſſe.

*Hic jacet orbis honor, patriæ dolor, orbita recti
Juſtitia fulmen, munditiæ specular.
Æthera ſtatus adit carnis compage ſoluta,
Urna triumphales excipit exuvias.
Sol illustrarat bis ſeno Scorpion ortu,
Cum Regem cauda percutit ille ſua.*

Accumulant merita ejus in *Cænobium*, multorum Sanctorum reliquiæ quas in-
vexit, in quibus emendis theſauros patris ſui ſpecioſe prodigus diffraxit,
cœleſti ſomno admonitus. Itaque ex tranſmarina *Britannia* & *Normannia*,
quippe cum *Rollone* Comite amico obligatus foedere, multas Sanctorum, in
quibus & Sancti *Paterni Abincatenſis* Epifcopi, reliquias mercatus eſt. Is
Aquitanus genere, à juvene Monachus, proceſſu ætatis Heremita fuit. Cum-
que ſecretioris Philoſophiæ ſtudiis virtutum non exiguum quæſtum [con-
ſtaſſet,] proceſſit in publicum, dignus qui animarum rector eſſet, qui ſeip-
ſum regere noſſet. Itaque prius in *Conſtantinenſi* pago Abbas, deinde apud
Abrimas Epifcopus, miraculorum non expers fuit. Sitiens, levi allifione ba-
culi ad filicem, elicuit laticem, ſtupendum omnino, ut negante natura, ſan-
ctitas viri marmoreas venas in aquatiles produceret bullas. Puellæ ori lin-
guæ officio deſtitutæ oleum infudit, & organum reſtauravit. Contractio
muliebrium digitorum olim volæ infixæ, contactu Sancti devoluta eſt. Pu-
erum in mortem intumefcentem, cui viroſos molares anguis infixerat, erexit
incolumem, cutis laſcivia ſedata & ad proprium modum edomita. Spiritus
nequam præſentientes Sancti adventum familiares clientes reliquerunt, ex-
cuſata fugæ timiditate, quod pro Paterni violentia nequirent ſuſſistere.
Aviculæ paſtæ frumento quod benedictione condierat, digredientes per
multa milliaria remigio alarum ſecutæ, nunquam ab ejus divelli charitate po-
tuerunt, quoad vixerunt. Prætereà ſunt alia quæ *fortunatus* lepido illo elo-
quii fale noſtræ ingeſſit notitiæ. Hunc Rex *Athelſtanus* adjunxit Sancto *Al-
delmo*. ſocium, nec unquam ſe ille diſſimulavit eſſe ſanctum frequentia mira-
culorum. Hoc quod dicam, majores noſtri egregie meminerant, & præ-
cipue ferebant, *Furbræteam* auri ex ſcrinio tulerat, egreſſuſque Eccleſiam,
in quos libuerat uſus conſumpſerat. Non hoc Sanctus, quamvis alias pati-
ens tulit tacitum. Nam cum reatus conſcius impune ſe putaret reintratu-
rum Eccleſiam, hæſit ad oſtium inviſibilibus loris irretitus. Si conaretur
ultra, tum vero ingens vis inviſa flammæ miſerum adurens miſerabilem eju-
latum excutiebat. Si retro tentaret, retraheretur obtortis faucibus laqueo.
Nihil horum aſtantes videbant, clamorem & niſum *Latrunculi* ſtupentes;
ſed edocti eo conſistente ad culpam & poenam, interceſſiones ad Sanctum ad-
hibuerunt. Soluta itaque damno, ſolutus eſt ille ſupplicio. In hoc ſcri-
nio hæc ſcriptura legitur, [*Hoc opus Rex Ethelſtanus totius Britannia, multa-
rumque gentium in circuitu poſitarum Imperator, in honorem Sancti Paterni fieri
juſſit, quod has reliquias ex tranſmarinis partibus meruerit.*] Epistolam ſubji-
ciam, *Summæ & individua Trinitatis honore omniumque Sanctorum præcellentiſ-
ſima interceſſione, glorioſo ac munifico Regi Adelſtano, Samſonis ſummi Pontificis
Ego Radhodus præpoſitus, iſtius ſeculi gloriam, & æternæ beatitudinem benignitatis
ac ſublimitatis veſtræ piſſimæ, & in omnibus hujus temporis Regibus terrenis famoſa
laude præcellentiſſimæ Rex Adelſtane, optime noverit pietas, manente adhuc ſtabi-
litate noſtræ regionis, quod pater veſter Edguardus per literas ſe commendavit con-
ſortio fraternitatis Sancti Samſonis ſummi Confefſoris, ac Joviniani Archiepiſcopi*

senioris ac consobrini mei, ac Clericorum ejus, unde usque hodie indefessas Regi Christo pro ejus anima & pro salute vestra fundimus preces, & die noctuque videns super nos magnam misericordiam apparere vestram, in Psalmis & Missis orationibusque nostris, quasi provolutus ego & 12 Canonici mei genibus vestris fuissetus, promittimus Deum clementem orare pro vobis. Et modo reliquias quas omni terrena substantia vobis scimus esse chariores transmitto vobis, id est, ossa Sancti Senatoris, & Sancti Paterni, atque Sancti Scubilionis ejusdem Sancti Paterni Magistri, qui similiter uno die eademque hora cum supradicto Paterno migravit ad Christum. Isti certissime duo Sancti cum Sancto Paterno, dextra laevaue jacuerunt in sepulchro, atque illorum solennitatis, sicut & Paterni 9 Kalendas Octobres celebrantur. Igitur Rex gloriose Sanctæ exaltator Ecclesiæ, gentilitatis humiliator prave, regni tui speculum, totius bonitatis exemplum, dissipator hostium, pater Clericorum, adiutor egentium, amator omnium Sanctorum, invocator Angelorum, deprecemur atque humiliter implo-ramus, qui in exulatu atque captivitate nostris meritis atque peccatis in Francia comoramur, ut non nostri obliviscatur vestrae felicissimæ largitatis magna misericordia, & nunc à modo, quæ mihi dignemini commendari, sine ulla mora potestis impetrare. Hæc epistola inventa est in scrinio apud Meldunense cœnobium, quod idem Rex à fundamento fecit, & ibi reliquias Sancti Samsonis posuit. Sed jam judicia prædiorum, quæ Rex cœnobio contulit, subjicienda video, quæ multis quidem chartis, sed unam Scripturam præferentibus intexuit hoc modo.

Fortuna fallentis seculi procax, non lacteo liliorum candore amabilis, sed fellita evitandæ corruptionis amaritudine odibilis, fetentis filios in valle lachrymarum carnis, rictibus debacchando venenosis dilacerat, quæ quamvis arridendo sit infelicibus atredabilis, Acherontici tamen ad ima Cocyti (ni salus alti subveniat) boantis impudenter est declivis. Et ideo quia ipsa ruïnosa deficiendo carnaliter dilabitur, summo opere festinandum est ad amœna indicibilis lætitiæ arva, ubi hymnidica angelicæ jubilationis organa, mellifluaque vernantium rosarum odoramina, à bonis beatisque naribus inæstimabiliter dulcia capiuntur, sineque calce auribus felicium suaviter audiuntur. Cujus amore felicitatis illectus Ego Ethelstanus Rex Anglorum, per Omnipotentis dextram totius Britannicæ regno sublimatus, aliquas terræ particulas venerabili familiæ Maldubienfi, pro animabus Patruelium meorum filiorum Etheldredi, Clitonis, viz. Elfwini & Ethelwini, Deo & Sancto Petro in perpetuum jus largitus sum, sub æstimatione 10 cassatorum, in loco qui dicitur Wdecun, sub æstimatione 6 cassatorum in loco qui dicitur Breoniet, sub æstimatione 5 cassatorum in loco qui dicitur Summerford. Item 5 in loco qui dicitur Nortun. Item 5 in loco qui dicitur Ewulm; hoc præcipiens ut nemo nostrorum Successorum hoc nostrum donum, quamdiu Christianitas vigeat, vel ex minimo interrumpere tentet. Quod si quis tentaverit, à Deo se damnandum in perpetuum sciat. Sciant autem sapientes nostræ regionis nos has præfatas terras non injuste rapuisse, rapinamque Deo dedisse, sed sic eas accepi quemadmodum judicaverunt omnes optimates regni Anglorum, insuper & Apostolicus Papa Romanæ Ecclesiæ Johannes, Elfrido defuncto, qui nostræ felicitatis & vitæ æmulus exstitit, nequitie inimicorum meorum consentiens, quando me voluerunt patre meo defuncto cæcare in Wintonia civitate, si non me Dominus sua pietate eripuisset. Sed denudatis eorum machinamentis remissus est ad Romanam Ecclesiam, ut ibi se coram Johanne Apostolico jurejurando defenderet, & hoc fecit coram altari Sancti Petri. Sed factò juramento cecidit coram altari, & in manibus famulorum suorum portatus est ad scholam Anglorum, & in 3. nocte vitam finivit. Et nunc Apostolicus ad nos remisit, & quid de eo ageretur consuluit. Nos autem optimatum nostrorum rogatu concessimus, ut portaretur ad cæteros Christianos, quamvis indignus. Et sic indicta est mihi possessio illius omnis in magnis & modicis &c. Hujus autem à Deo Dominoque Jesu Christo innuente atque inspirante voluntatis Scheda, anno Dominicæ Incarnationis 938, regni vero mihi gratis commissi 11. Indictione 8. epacta 14. concurr. 3 Kalend. Januariæ linea vertentis mensis 10^a, in civitate celeberrima quæ Dornacester appellatur, conscripta est tota optimatum generalitate sub alis Regis dapslitatis ovanti. Subscripsere subreguli Eugenius, Howell Marrant, Indual. Archiepiscopi, Wulfelmus Doroberniæ, Wulstanus

Wulfstanus Eboraci, Episcopi, Burgrice Rosensis, Tedrid Landoniensis, Ethelgar orientaliū Anglorum, Alfriche Wintoniensis, Elfredus Scireburnensis, Wulfelinus Wellensis, Ethelgar Cridiensis, Oda Wiltensis, Eadhelm Selesensis, Sexhelm Sancti Cuthberti, Tidelus Herefordensis, Elwine Wigorniensis, Kynsi Licitfeldensis, Winfi Legesestriensis.

Ethelstano successerunt fratres, *Edmundus* 6, *Eldredus* 6, *Edredus* 9 annis, *Edredo* *Edwinus* 4 annis, filius *Edmundi*, qui, sicut alias, latius diximus meretriculæ unius seductus illecebris, *Dunstanum* stultitiæ suæ sævissimum correptorem patria expulit. Inde semel malo imbutus omnes ad dolorem *Dunstani* in tota *Anglia* Monastici ordinis homines prius nudatos facultatum auxilio, post & deportatos exilio, calamitatibus indignis affecit. Nam & *Meldunense* Cœnobium stabulum Clericorum fecit anno 246. post transitum patris *Aldelmi*; postquam à *Leutherio* ibi præpositus est Monachis, anno 276. Sed tu Domine Jesu Creator & Recreator noster, bone artifex, multumque potens formare nostra deformia, per illos homines irregulares & vagos, thesaurum tuum tot seculis abditum, in lucem propalasti, sanctissimi *Aldelmi* corpus dico, quod illi de terra elevatum in scrinio, quod supradixi, locarunt. Accessit Clericorum gloriæ Regalis liberalitas, ut daret Sancto prædium vicinitate & amplitudine peropportunum, quod nominarem, nisi quia notum est, & Reges anteriores multas ejus portiones dederint, ne hic solus communem gloriam vel totam vendicet, vel partem vellicet. Sed omnis temporum iniquitas mature decedit, succedente *Edgaro* fratre, omnium antecessorum, nisi *Ethelstanus* palmam præoccupasset, facile primo; denique nescias quem præferas, nisi quod iste tenuerit, ille inceperit, ille fortior, iste fortunatior, ille Dei & suo auxilio nisus, iste prudentium virorum consilio credulus. *Edgarus* igitur abolitis edictis germani, quæ luxus Regius & juvenilis impetus [effuderat;] quid Ecclesiæ nostræ dederit, quid abstulerit, suo melius sermone referabit.

“ Cum universitatem generalis Massæ meta maneat certa, visibiliaque, ut
 “ ait Apostolus, sint temporalia, invisibilia vero sint perpetua, restat unum-
 “ quemque hic peracta illic recipere merita. Unde ego *Edgarus* totius Al-
 “ bionis Basileus, necne maritimorum, seu insularum Regum circum ha-
 “ bitantium, adeo ut nullus progenitorum meorum subjectione largiflua, Dei
 “ gratia suppente, sublimatus, quid imperii mei potissimum Regi Regum
 “ Domino darem, tanti memor honoris, solertius sæpe tractavi. Piæ igitur
 “ tur faultrix devotionis pervigili meæ studiositati subito superna insinuavit
 “ pietas, quæque in regno meo Sancta instaurare Monasteria, quæ velut mu-
 “ scinis scindulis, cariosisque tabulis tignotenus visibiliter diruta, sic, quod
 “ majus est, intus à servitio Dei ferme vacua, fuerant neglecta. Idiotis nem-
 “ pe Clericis ejectis nullius regularis religionis disciplinæ subjectis, pluri-
 “ mis in locis Sanctiores seriei, scilicet, Monachici habitus præfeci pasto-
 “ res, ad ruinosa quæque templorum redintegranda, opulentos fiscalium nu-
 “ merum eis exhibens sumptus, quorum unum nomine *Elfricum*, virum in
 “ omnibus Ecclesiasticis expertissimum, officiis famosissimi custodem con-
 “ stitui Cœnobii, quod Angli bifario vocitant onomate *Maldelmesburg*. Cui
 “ pro commoditate animulæ meæ, ob Salvatoris nostri ejusque theotocos
 “ semper Virginis Mariæ, nec non Apostolorum *Petri* & *Pauli*, *Aldhelmique*
 “ olim præfulis honorem, particulam terræ, id videlicet manentium, vo-
 “ cabulo *Eftotun*, cum pratis & Sylvis, munifica liberalitate restitui. Hæc
 “ terra à prædictis semel accommodata Clericis, diu à plerisque, postremo
 “ à contentioso injuste possessa est *Athelindo*. Sed superstitiosa subtilique
 “ ejus invectione à sapientibus meis audita, ac disceptatione illius mendosa,
 “ ab eisdem me præsentem convicta, Monasteriali à me reddita est usui, anno
 “ Dominicæ incarnationis 974. regni vero mei 14. Regiæ consecrationis 1.
 “ post transitum pretiosi Confessoris *Aldelmi* 265. Hanc vero restitutionis
 “ schedulam prædicti Abbatis rogatu, ob futuræ posteritatis memoriam te-

“nacem charaxari præcepi, ne quamdiu Christiana fides viget in nostratibus, ab aliquo tyrannici potentatus præfatum rus ab illo Sancto loco violenter (quod absit) alienetur. Et subscriptio Archiepiscoporum *Dunstani Cantuariensis*, & *Oswaldi Eboracensis*, & Episcoporum *Athelwaldi Wintoniensis*, trium *Elfstanorum*, *Lundoniensis*, *Rofensis*, *Wiltinensis*, & cæterorum. Hic est *Elfricus*, qui omnem curam ad beatam transferens *Mariam*, possessionem & nomen Monasterii ejus delegavit ditioni, ut tanto interim beatissimi *Petri* nomine, ipsa sola loco videatur imperare. Nec fastidivit gloriosa Domina illustris & prædicandi viri munus, quinimo usque hodie præfidet Ecclesiæ sanctissimi *Aldelmi*, communionem in pietate amplectens, cum peritum literarum, præsertimque elegantissimum interpretem, nisi fallax tradit vetustas, ædificandi gnarum, qui omnes Monachorum officinas, eo tempore præstantissimas, nec adhuc adeo despicabiles, fundavit & consummavit. Hujus intermisso nomine facit mentionem *Abbo Floriacensis* in præfatione passionis Sancti *Edmundi* ad *Dunstanum* beatum Archiepiscopum his verbis. *Passionem Sancti Edmundi à nemine Scriptam, pluribus ignotam, tua sanctitas ex antiquitatis memoria collectam historialiter, me præsentem, retulit Domino Episcopo Rofensis Ecclesiæ, & Abbate Monasterii quod dicitur Malmesbury, ac aliis circumassistentibus, sicut tuus est mos, fratribus.*

Elfricus fane cum jam grandævus esset, in Episcopum *Cridiensem* altatus, vix quatuor annis superfuit. Reliquit aliquantos codices non exigua ingenii monumenta, *vitam Sancti Adelwoldi*, antequam eam *Wulstanus* operosius concinnaret, *abbreviationem passionis Sancti Edmundi*, libros multos ex *Latino in patrium Sermonem versos*.

Tempore ergo *Edgari* Regis, *Dunstanus* sanctissimus Archiepiscopus nostri Cœnobii restaurationi & decori egregiam curam admovit, invitatus in amorem Sancti *Aldelmi*, & generis *West-Saxonum* affinitate, nam de hac provincia oriundus fuerat, & miraculis subinde crebrescentibus, qui gauderet Sanctum suæ regionis, suis potissimum temporibus, in speculam elatum. Ideo in multis loco munificus, quæ tunc in *Anglia* magni miraculi essent, decusque & ingenium conferentis ostenderent, offerre crebro. Inter quæ signa, sono & mole præstantia, & organa, ubi per æreas fistulas musicis mensuris elaboratas,

Dudum conceptas foliis vomit anxius auras,

Ibi hoc distichon laminis æreis impressit.

*Organa do Sancto Præsul Dunstanus Aldelmo
Perdat hic æternum, qui vult hinc tollere, regnum.*

Poterunt & ii versus sermonis veritati suffragari, quos conspicati sumus impressos vasculo, quod ministris altaris famulabatur aquæ obsequio.

Hydriolam hanc fundi Dunstan mandaverat Archiepiscopus, ut in templo Sancto serviret Aldelmo.

In quibus licentia Poetica Substracta è nomine Sancti priori, *l*, litera, ut versus staret, ingeminaverat. In neutro autem insculptum erat *Aldhelmo*, sed *Adelmo*. Interea post obitum suum, futuræ suæ in *Anglia* calamitatis, & *Danitæ* depopulationis spiritu prophetico præfagus, utpote qui eas non ænigmatico, sed aperto eloquio, ipsi etiam Regi prænunciavit, Sanctissimis Confessoris ossibus metuebat. Jamque animo volutans *Danorum* avaram sævitiam, & sævam avaritiam, mente imaginabatur Monasterium

rium cupiditate pecuniarum prædatum iri. Tum ne aliquis splendore metalli raptatus scrinium abriperet, avideque pretiosas cruſtas finibus ingerens, lignum nudatum cum offibus aliquorſum projiceret, id vero maximo horrore & timori erat. Quocirca diu multumque perpenſo conſilio, reverendiſſimas reliquias ereptas ſcrinio, lapideo compoſuit tumulo excitato in editum ad dextram altaris, loco cunctis in Eccleſiam intuentibus conſpicio. Appoſuit juxta oſſa primum nitenti & delicata ſindone, deinde pretioſiſſimo cotto circumlecto phialam puriſſimo vitream baſamo plenam. Congrua præfecto Pontifici aromata, qui ſemper in cœlum thurificaret virtutum & orationum holocauſta, ſimulque partem aſſerum ex antiquiſſimo ſarcophago, quo tota in mortalem conditionem defluxerat caro. Nec abſtinuit verſibus, forenſem ſepulchri ambitum decoravit, quorum hæc erat ſumma, ut Amatoſum ſuum delictorum dignaretur venia, nec accerferet in culpam, quod eum editiori loco depoſuiſſet, ſcire Sanctum id ſe feciſſe pro cautela, non pro contumelia. Nec eventus rerum ſefellit prophetam, nec cecidit de verbis ejus quicquam in terram, quod breviter intimabo, ſi ſucceſſionem Regum quam intermiſeram continuavero.

Edgaro poſt 16 annos regni ſucceſſit *Edwardus* filius tribus annis & dimidio. Illi *Egelredus* frater ſubſtitutus 37 annis miſerabile regnum obſedit, ſubruit, peſſundedit. Cujus geſta iis inferere ex abundanti opinor, præſertim cum alios miſeriarum ejus labyrinthos evolverim. Illud non tacebo, quod *Edgaro* mortuo, qui ſe pluribus quam ullum progenitorum ſuorum dominari jaſtaverat, non quod latius, ſed quod ſecurius imperitaret, res in contrarium ceſſit, ſuprema felicitas regni in præcipiti ſtetit. Summis enim, ut quidam ait, rebus diu ſtare negatum. *Danorum* ergo gens aſſueta vivere raptis totis litoribus in *Anglia* efferbuit. Jamque, ut compendio dicam, omni maritima ora depopulata, medullam mediterranei ſoli depaſcebatum, eo in indigenas inſolentior, quo à ſcientia viri Dei remotior, pars cum duce præſato *Meldunum* venerat. Ibi eo ſe, terrore quo conſueverat, acturam exiſtimans, Eccleſiam furibunda irrupit, circumductis utrinque oculis nihil quod avidæ rapacitati ſatiſfaceret præter ſcrinium Sancti conſpicatur. Cætera meticuloſa Monachorum proviſio curioſo furori ſummoverat. Illud ſolum fortunæ, vel ut verius dicam, tutelæ Sancti expoſuerat, tutaretur ſi vellet; ſi minus, ludibrio ſe haberi permetteret. Id illi vaſto ore inhiantes, lymphatis greſſibus involant, quorum unus, quem improba fames argenti audaciorem feciſſet, arrepto cultello, pretioſos lapides caſſibus expedire nitebatur, jamque manum admoverat, cum graſſantem luem avaritiæ Sancti virtus feſtinata compeſcuit. Luit ergo auſum temerarium mente amiſſa, retro in pavementum eliſus, tanquam ſi penetrabile telum cordi ſuſpiraret adactum. Pœna unius reduxit ad ſanitatem cæteros ne furarent, ne ſtreperent, ut loca Sancta intaminata relinquerent, ut fugerent. Accelerant igitur fugam per plana, per invia, gaudentes vel ſola corpora eripiſſe discrimini, multorum enim militum curſu non intermiſſo, aliquid humano timore majus ſe pertuliſſe prodiderunt, dum nullus à tergo urgeret, nullus à fronte obſiſteret. Hujusmodi fama multitudine hoſtium pervagata ſegniorem ad prædam & timidiorem ad reverentiam Sanctorum effecit, unde contigit ut, omnibus in circuitu monaſteriis depopulatis vel expilatis, iſtud ſolum nunquam adeo gravem deploraret ærumnam. Iſte Rex villam 10 manentium Coenobio Sancti *Aldelmi* contulit ſub Abbate *Athelwerdo*, qui *Elfrico* ſucceſſerat. Stimulabant eum adhuc in regno tenellum heroes illuſtriſſimi, qui erant ſuperſtites, poſt quorum deceſſum, & in vitæ luxum, & in regni detrimentum totus emarcuit. Copia enim rerum quas reliquit pater, incitavit in laſciviam, offenſa Dei meruit iracundiam Dei, iracundia gentem adduxit in exterminium. Eſt autem ſcriptura hujusmodi.

Univerſis crebro ſtudio ſophiæ intente rimantibus liquido pateſcit, quod præſentis vitæ terminus variante diverſæ calamitatis ærumna inſtare, jamque ingruere, imo terrore dignoſcitur. Ego igitur Edeldred, Chriſti gratia opitulante, totius Albionis Baſileus, optimatum meorum monitu inſtructus, æterna caducis mercari cupiens, quandam ruris partem, 10 videlicet manentium, loco celebri, qui ab hujus patriæ peritis noto Redburne nuncupatur onemate, Domino noſtro Jeſu Chriſto ejuſque genitrici ſemper Virgini Mariæ in veneratione Beati Præſulis Aldelmi, qui locum ipſum uſitato vocabulo nominatum Maldeſmeburg fecit; ad uſus Monachorum ſub Ethelwerdi Abbatis regimine inibi degentium, æterna largitus ſum hereditate &c. Anno Dominicæ Incarnationis 964°. Scripta eſt hæc Chartula poſt tranſitum ejuſdem Patris 263°. ſubſcripſerunt illi qui in ſuperiori charta, & cum eis Elfricus jam Epiſcopus, ſed & Eſcinnus Dorceſtrenſis Epiſcopus.

Egelredo poſt 37 annos regni deſuncto ſucceſſit Canuto annis 20. Cnutoni Haroldus filius annis 4. Ei Ardecnut anno uno. Illi Edwardus 24 annis. In his 86 annis fuerunt poſt Ethelwerdum Kineward, Brichtelnus, Brichtwoldus, Edericus, Wulſnus, Brichtwoldus, ut ex ſcriptis Anglicis animadvertimus. Multa incommoda Cœnobio intulit, terras vel omnino diſtrahendo, vel parvo pretio invadendo. Sed enim excuſatur, quod magno illo Geldo, qui tunc Danis dabatur, oppreſſus, unicum inveniebat malorum remedium, quod futurorum incautus, non videbat obefſe poſſe in poſterum. Wulſinus religionem Monachorum propter adventum Danorum multum debilitatam erexit in vigorem priſcum. Non deſuerunt noſtro tempore Monachi qui eum in carne conſpicati, memoriam viri ruminare & aliis proferre dulce habebant, ex quorum narrationibus pendulus multa ejus inſignia animo indidi, ſed dicere refugio, quia minus ſuſcepto concurrunt operi. Ei Egelwardus annis 10 ſucceſſit; mox Elwinus anno 8 ſemis, Brichtwoldus huic annis 7, eum inertem ad bonum, alacrem ad malum, miſerabilem mortem obiſſe tradit vetuſtas, in villa inter medios potationum apparatus extinctum, in Eccleſia Beati Andrea, quæ magnæ adhærebat Eccleſiæ, inter prædeceſſores ſepultum. Satiſque conſtat cuſtodes loci umbris phantaſticis inquietatos, donec cadaver ſuffoſſum longe à Monasterio paludi profundæ immerſerint, unde aliquoties teter odor emergens, ſævam vicinis exhalat Mephitim. Sed hæc quæ jucunda ſunt relinquentes, ad miracula, quæ hoc temporum decurſu apud Beati Confeſſoris tumultum Divinitas oſtendit, attingamur.

Dani cum in Angliam venire affirmaveſſent, propoſitum ad ſocietatum victoriæ Norreganos aſcivere, utrorumque immanis barbaries, ſe Norreganorum cupiditas rapacior, libido infeſtior. Horum Comiti dum depopulatur omnia, puella quædam Elfeldis nomine ceſſit in partem prædæ, honeſto apud Anglos loco nata, ingenui corporis & vultus. Hæc illecebrarum fomenta barbaro fuere, ut legitimo connubio repudium daret, in captivæ ſuæ nuptias intendens nervos, cujus integritatem tutari & captivitatis miſerere deberet, niſi barbarus eſſet. Quare primo, conſumptis blanditiis, renitentis & multum deprecantis pudorem prædo nocturnus invaſit & rapuit. Veruntamen non diu ſuperfuit, nec ſpe conceptæ prolis, nec longa vita poſt injuriam feminæ factam lætatus. Eo ergo deſuncto, rumor ipecioſæ Elfeldis aures Regis terræ implevit. Ille mox, pro more gentis in feminæ cupiditatem potiendæ adhinnivit. Fit ergo ex Rege amator, ex potente cliens. Adorat per internuncios majeſtatem. Captivæ ut ſe amicum dignetur, pollicetur montes auri, amorem perpetuum; poſtremo, quæcunque poſſunt vel mulierem decipere vel captivam illicere. Omnia clam uxore, quam ne incenderet, verebatur quam maxime. Reſpondit Elfeldis contraria, ſe aliis amoribus intentam, Deo intentam, Deo deſervire propoſuiſſe, tuliffe illum ſuos ſecum amores, qui & vivens primitias libaſſet, & moriens conſepeliſſet. Hoc audito Rex dolens ſe mulierculæ

culæ fuisse despectui, vi negantem aggreditur; & quadam nocte, nihil tale metuentis amplexus subit violentus. Ex una conjunctione concipitur foetus & editur masculus contra utrorumque votum. Nam & Rex periclitari famam suam metuens, vellet quidem exercere placitum, sed nollet habere fructum; & *Elfeldis* Deum primo pro incesto viri conjugati metuens, Zelotypiam Reginae sedulo cavebat. Veruntamen, proles, ut dixi, edita utrorumque blandiebatur oculis, ut eos sibi conciliaret virum, ne mulierem ex se matrem abjiceret, praesertim corpore pulchram, genere ingenuam, conditione captivam, se solo cum quo rem haberet continenter sobriam, mulierem ut & facti consuetudine & filii dulcedine virum in amore reciperet. Peccatum ergo quod aspernanter inierat libenter fovebat voluptate addita. Et ut regni notitiam falleret, apud quendam Episcopum terræ latibulum habebat, indeque cum libebat in usus noctis abducebatur. Sed hæc illecebrarum gaudia proximus Regis obitus abruptit, remansitque illa in medio cum pupillo filio. Quapropter non nesciens quantum mulierum ira in pellices audeat, in longissimas *Norwegæ* provincias fugæ indulfit, agente fideliter & necessaria ministrante Pontifice, cui soli tutelam orphanum supremis verbis Rex obiens commiserat. Unde factum est, ut cum muliebrem factum imperitantis optimates detrectarent, ille rem omnem ut erat non taceret. Ita decreto communi parvulus ad umbram in fastigio Regni locatus, tutoribus omnia negotia pro arbitrio disponentibus. Exacto autem non plus anno & dimidio, puerulus ille vocabulo magnus acerba morte vitæ subtractus, colus parcarum evolvit. Dicitur quod insidiis procerum, sed ego non assentior, ut illi innocenti vim mortis consciscerent, quem Regem creaverant. Tunc ergo, ne longam texam fabulam. *Elfeldis* omni viduata consilio in patriam receptui cecinit. Et ut tam periculosum navigium Deus secundaret, vovit, si *Angliam* incolumis adnavigaret, nunquam se terrestres animalis carnes comessuram, nunquam nisi diebus festis unctiores escas sumpturam. Pro Dei nutu felicem sortita eventum, industriæ continebat votum, ex pecunia, quam mariti & filii liberalitate meruerat, tres villas mercata, quarum redditu suam, suorumque vitam toleraret. Post aliquot annos, lautiore convivio in hilaritatem profusa, convivas ad lætitiā hortabatur. Illique vicissim ut quantulumcunque carniū sumeret rogantes, diu cassos expendere sermones; veruntamen Presbyterorum qui adessent rogatu pressa, promittentium orationes & missas, dicentiumque magnarum etiam deliciarum culpam missarum celebratione posse deleri, summis illa digitis nescio quid carniū attingens ori suo sensu recusante apposuit, statinque Divinæ severitatis clemens animadversio secuta. Illa valetudine quam Græce Paralyfin, id est resolutionem membrorum dicunt, mastificantem perculit tam valide, ut nullum membrorum officium suum facere posset. Sola lingua inter fauces palpitabat quæ delictum diceret, veniam oraret. Præclare innocens pro lapsu temporali castigata est verbere. Cæterum si poenalem commisisset culpam, non habuisset venialem vindictam. Triennio integro tali decocta incommodo in lætitiā Sanctorum circuibat loca, pulsabant suffragia quos celebriores miraculorum fecerat fama. Cessit omnis superior charitas, deditque locum beatissimi *Aldelmi* gloriæ, ut tam illustri persona curata excellentius volitaret per hominum ora. Venit ergo post triennium ad natale Sancti, quod octavo Kal. Junias magna Provincialium frequentia colitur. Nec morata virtus herilis in ipsa solennitatis vigilia orantem ad sepulchrum attigit, reviruitque sanitas, artuum laxa compago induruit, incolumis paralytica surrexit. Stupentibus & laudantibus notis, strepentibus, & rem percunctantibus Monachis, lætantibus eunctis, *Elfeldis* Curatori suo non ingrata, omnia sua loco contulit, Sanctimoniam professā vivens propter Ecclesiam mansitavit, defuncta famosam sepulturam in claustrō accepit. Hoc miraculum pro claritate, ut dixi,

personæ & temporum vicinitate ad nos per successiones transmissum fidem facit, multa fuisse quæ obscuravit annorum injuria, quæ occuluerit scriptorum incuria. Eodem tempore venit ad locum quidam Monachus *Græcus*, nomine *Constantinus*, cæterum, unde oriundus incertum, necessitas an voluntas domo patriaque eliminaverit. Hic primus autor vineæ fuit, quæ in colle Monasterio ad Aquilonem vicino sita, plures duravit annos. Staturæ fuit habilis, moribus dulcis, colloquio affabilis; cibi sobrius, potus parci, & pene nullius, festorum dierum in orationibus consumebat ferias, cæterorum in vineæ opere totas consumebat horas. Jam vero moriens, voce præclusa, cum paucissimas animæ reliquias efflaturus æstimaretur, resumpsit, & lento conamine surrexit, tentataque pera quæ semper adhærebat lateri, protulit ex ea pallium, quod est insigne Archiepiscoporum, quod sibi quantum jacens poterat, more quo sciebat, coaptavit, continuoque violentia mortis recidens supremum efflavit & defecit. Quo animadversum est *Archiepiscopum* fuisse, sed adhuc cognitio vacillat qua causâ patriæ olim valescerit. Nobis ambigua in bonum torquere licet, quod amor religionis pontificem peregrinari compulerit. Tunc igitur inter sepulchra Abbatum in Ecclesia Sancti *Andreae* quæ tunc erat, reverenter humatus est. Successu vero annorum, cum necessitas novorum ædificiorum ipsum & cæteros antiquis deturbasset sedibus, ossa reperta candoris insoliti & odoris gratissimi dederunt indicium, plebeix Sanctitatis non fuisse *Constantinum*. Ruricola quidam in vicinia *Melduni*, notus Monachis & urbi, pessimo afflatus Dæmone torquebatur. In cominus astantes, quos contingere nequiret, dentibus frendere, propiores calce seu pugno impellere. In eminus positos spumas jacere, quicquid ad manum venisset vice tormenti rotare, furor arma suggerebat, ut nemo impune accederet qui non læsus abiret. Infana præterea loquens, in ipsa sydera jaculabatur convitia. Ex uno ore diversæ & confusæ voces audiebantur, ut modò ex latratu canem, modo ex mugitu bovem, nunc ex stridore bubonem opinareris. Cibos nec humanos, nec coctione conditos voragini ventris immergens. Sic dementia molares exacuerat, ut quodlibet offeum, ligneum, ferreum, facili, ut putabatur, negotio demoleret. Tum illam edacitatem & crudam indigierem uno dissolvens rictu, quicquid consumpserat, levi fumo ejiciebat. Hujuscemodi hominis calamitate vicini commoti, consilium ceperunt ducendi eum per loca Sanctorum, Id quo minus fieret obsistebat infania, opusque erat ut vinciretur. Res ergo erat in ancipiti, quia nec præ ferocia vinciri poterat, nullus quamlibet experti roboris vincula innectere tentaret, quin solo ejus nisu exterebraretur: quocirca necessitas invenit remedium, ut porrectis funibus, quo eum eundi tulisset impetus pedes impedirent, irretitus astutia succubuit ingenio qui præstaret robore. Nec sic tamen quamvis illaqueato corpore coerceri nequam in mente spiritus potuit, quoad illi, necessariis paratis, ad Sanctos patientem promovere cœperunt. Obtulit se *Meldunum* euntibus in ipsa sacrosanctæ Ascensionis Domini & Salvatoris nostri vigilia. Ibi audito & credito quod Sanctus *Aldelmus* olim in talibus morbis curandis promptus esset subsistere, aditis Monachis, viam & viæ causam exposuere, pollicentur illi Sancti suffragium, largiuntur consilium: diem imminere, qua Dominica caro triumphali gaudio invec̄ta sit coelo, datam spem membris omnibus ut sequantur caput, quorum, scilicet, opera à fide non degeneraverint. *Aldhelmum* præcipuum Dei membrum capitis sui præsentiam, operum merito profecto affectum. Quocirca illi nihil impetratu difficile, probatum id experimentis pluribus, effundunt ergo supplices ad misericordem Sanctum preces, quia proculdubio præsto sit ille omnibus integra fide deprecantibus. Hoc animati oraculo advenæ quantum valebant homines id generis & scientiæ hortatibus non defuere. Nec fuisse agrestum infructuosas preces, sanitas ægroti è vestigio consecuta ostendit: namque

ante altare depositus, mox inconditam vultus & oculorum ferociam amisit, turbulenta illa colla in levem soporem deposuit. Sic à servitute Diaboli emancipatus, & animi libertati redditus, cum ex lenitate verborum sanum sapere comprobaretur, assistentium corda in Dei & Sancti laudem extulit, ora resolvit. Eiusdem conditionis hominem nervi poplitum contracti in hanc miseriam redegerant, ut omnis ambulationis usus solis niteretur genibus, his squalentes pulvere femitas verrebat, si quando usquam comméabat, his lutosum solum evadebat; & quia crura natibus adhærebant, exhibebat quadrupedem potius quam hominem, videbaturque informe prodigium, & ut ita dicam, carnis offa, quam immaturo fœtu projecisset natura; vix unquam se subrigeret cœlo, ita semper inferiora despiciens, damnatus erat solo. Luctabatur ergo cum anima, nec aliud ei erat vivere, quam diurnitas miseræ, volvebat tamen sedulo à quo Sanctorum opem imploraret, alias illum, alias istum potentem, quosdam in effugandis dæmonibus valere, quosdam in morbis curandis accurrere, *Christum* authorem omnium in omnibus præcellere. Id enim tum præcipue rumor ferebat ut res erat, apud quendam locum, qui solitario vocabulo *Christi Stecerce*, id est, *Christi Ecclesia*, vocatur, magnas virtutes fieri. Nihil adeo molestum hominibus quod non ibi depelleret *Christus*. Illuc igitur contractus conducto vehiculo tunc meditabatur. Itineranti pervium *Meldunum* exhibuit hospitium, & forte tum accidit, ut quartus à festo dies esset, cum recens adhuc de virtutibus Sancti fama ferveret. Nam illa festivitate solita plures eo coacervarat miseros necessitas, & sanatos emiserat beatissimi patris pietas. His debilis acceptis, in Ecclesiam interim secessit, mane futuro, si votum non successisset, viam repetiturus. Erat tunc Sabbatum, & diluculum expectabatur Dominicum, miraque omnino Sancti virtus: mox ut Ecclesiæ lectum subivit, debilitate membrorum aliquatenus discussa, sensit nescio quid medelæ per omnes artus concurrissè. Hoc ille confidentior, & ad reliquum alacrior, nocturna ibi protelavit insomnia. Jamque dies aderat, misero, plusquam sperare posset, allatura subsidium. Monachis, pro more, per claustrum procedentibus, ille vacuum chorum eminus intuitus suffragio scabellorum suffragines movens eo irrepfit. Ita coram altari tota corporis strage volutus, quasi ecstasin passus oculis dormitantibus conquievit. Sed tumultu & cantu redeuntium Monachorum somno excussus in alacrem saltum convaluit, intuebaturque se intuentes, mirabaturque & ipse de tam inopinata salute, narrabat ingenua fronte quare venit, sed ignorabat quomodo tam celeriter erectus fuerit. Credita res est, Deoque laudes tributæ, hospite præsertim exaggerante miraculum, qui eum pridie suscepisset contractum, & nunc videret erectum. Illud fuit tempus quo beatissimi *Audoeni Rothomagensis* Archiepiscopi reliquiæ in Cœnobium nostrum evectæ sunt. Causa evectionis hæc fuit. *Emma* Regina, defuncto *Egelredo* Rege, *Normanniam* ad fratrem transierat, nihil sibi apud *Danos*, qui *Angliam* occupaverunt, tutum opinata. Diutine ergo in *Rothomago* mansitans, cum alios monachos Sancti *Audoeni*, tum secretarium loci, muneribus illexerat in amicitiam, ad hoc intendens præcipue, ut Beati Præsulis sibi vendicaret corpus, sic enim Christianitas viluit, sic cupiditas increvit, ut Sanctorum corpora mercem faciamus, felices exuvias venum proponentes. Exhorruit primo Monachus immane facinus; postmodum vero adductus necessitate nepotis sui, qui in *Francia* captus redemptionem desiderabat, mercimonium quod petebatur exposuit. Opima præda potita mulier, cum sereniore tempore accedente rediisset *Angliam*, corpus reliquum *Cantuarie* contulit, caput in secreto suo habuit. At vero post multos annos, cum filius ejus *Edwardus* regnum suscepisset, memoria præteritarum rerum cor Regium in matrem excitavit. Nam quia parum in prolem liberalis fuerat, cum ipse tenues actitaret annos, iussit omnem maternam suppellectilem expilari, factumque est

ut quidam aurifaber, qui ei à secretis fuisset, scrinium Sancti cum capite furripuit, cæteris interim ad thesauros inhiantibus. Is cum fratre Monacho, quem apud *Meldunum* habebat, deposuit, nulli aptius quam Monacho sacra deleganda ratus. Nec multo post, fato satisfaciens, perennem sui memoriam loco reliquit, quem tantis gazis insignivit. Hæc non ambiguis autoribus sparsa acceperim, sed eis qui viderint ætate, fide, scientia plurimum præstantibus. Jam vero quod de miraculis *Audoeni* scribere nostri non interfit officii, judicabit qui grandes libros de gestis ejus majorum cura editos, meritoque suo notissimos legerit. Rependit sanatus sanatori gratiam tota in posterum vita in ejus juratus militiam.

Brithwoldo Abbate, ut prædiximus, defuncto, *Hermannus* Episcopus vacantem Abbatiam sede sua implere cogitavit, sed prævenerunt conatum suum Monachi, fautoribus *Godwino* & *Haraldo* Comitibus. Quorum, qui Princeps *Brithritus* ex præposito factus Abbas septem annis gloriosissime Cœnobio præfuit. Sed ex comitè *Normanniæ* *Willielmus* factus Rex *Angliæ*, *Turaldum* quendam *Fiscanniensem* Monachum, qui eum magnis demeruerat obsequiis, viventi *Brithrico* intrusit. Veruntamen, postmodum rem perperam factam intelligens, dolensque se ambitione festinantis circumventum, dono Abbatix de *Burhtuna* exulantis damnum consolatus est. Idem *Turaldus*, dum tyrannidem in subiectos ageret, ad *Burb* à Rege translatus est, Abbatiam opulentam, sed quæ tunc à latrunculis, duce quodam *Herewardo*, infestaretur, quia inter paludes sita erat. *Per splendorem*, inquit, *Dei*, quia magis se agit militem quam Abbatem, inveniam ei comparem qui assultus ejus accipiat, ibi virtutem suam & militiam experiatur, ibi prælia proludat.

Huic substitutus est *Warinius* de *Lira*, Monachus, vir efficax, in hoc maxime quod Monachus regulæ insueverit, cæterum alias Ecclesiæ non multum utilis, quia majoris spe honoris præceps raptaretur. Quapropter, idoneus Monachorum marsupia evacuare, undecunque nummos rapere, sed non ita cupide parta abscondere, quinimo & circa & ultra mare res Ecclesiæ dilapidare, ut majorem locaret apud potentes gratiam, & apud eos, qui eum olim pauperem vidissent, compararet jactantiam. Id cum primum ad Abbatiam venit, antecessorum facta parvi pendens, typho quodam & nausea Sanctorum corporum ferebatur; ossa denique Sanctæ memoriæ *Meildulfi*, & cæterorum qui olim Abbates ibi, posteaque in pluribus locis Antistites, ob reverentiam patroni sui *Aldelmi* se in loco tumultum iri jussissent, quos antiquitas veneranda in duobus lapideis crateris ex utraque parte altaris, dispositis inter cujusque ossa ligneis intervalis, reverenter statuerat. Hæc, inquam, omnia pariter conglobata velut acervum ruderum, vel ut reliquias vilium mancipiorum Ecclesiæ foribus alienavit. Et ne quid impudentiæ deesset, etiam Sanctum *Johannem Scotum*, quem pene pari quo Sanctum *Aldelmum* veneratione Monachi colebant, extulit: hos igitur omnes in extremo angulo Basilicæ Sancti *Michaelis*, quam ipse dilatari & exaltari jusserat, inconsiderate oculi lapidibusque præcludi præcepit. Contumeliam facti gravavit jocularis dictum convitii. *Qui modo*, inquit, *melius potest, auxilietur aliis*. O tempora! O mores! Quis digno improperio tantam prosequatur audaciam? Quanta hominis impudentia? Quod beatissimus *Dunstanus*, & cæteri sapientissimi & gloriosissimi viri vel fecerunt ipsi, vel permisere fieri, nos nugaces & ad ludibria nati destruemus. Sed coercebo stylum, frænabo spiritum, quia ipse magno in Sanctum *Aldelmum* obsequio offensam cæterorum vel lenivit vel delevit, Cujus tamen Sanctitatis ambiguus & incertus primo fuit, quia non ejus votis sed ad miraculorum exhibitionem famularetur; veruntamen occurrit labanti pietas Sancti, ut dubietatis nubilum deponeret, certitudinis lucem infunderet hoc facto. Quidam *Wehca* insulæ indigena arte piscandi victum transigebat, apud suos qui ejusdem artis erant non ignobilis, honestam supellectilem domi conflaverat. Hic igitur, dum

una dierum jam fueto infudaret muneri, flatu ex aduerso spirante, densissima coorta nebula os, oculosque remigantis opplevit. Ita prospectu adempto, primo quidem risit, subito diei caliginem cito recessuram opinatus; sed magis magisque crassescens tenebris, veram cæcitatem intelligens, miseriam suam fociis per oram litoris idem negotium agentibus clamorẽ pronunciauit. Illius ergo calamitas cæteris indixit piscandi ferias, dimissaque præda quam ceperant omnes, uno nisu ad eum litori restituendum laborant. Expositus ripæ ad manus tractus domi sistitur. Res acta materiam sermoni dedit agrestium. Conferunt inter se, & ventilant, quis fuerit ille flatus, fortuitus vel diabolicus, qui infonti piscatori diem eripuerit, noctem adduxerit. Ille lumine obducto ad singula illachrymans fortunarum suarum medelam indefessus sciscitabatur. Responsum est, humanum desperari auxilium, ad Dei & Sanctorum patrocinium fugiendum. Id adeo peropportune in *Ecclesia Christi*, de qua supra dixi, posse fieri, quæ ab ea insula in continentem minimo trajectu abest. Probato concilio, cæcus cum fociis conscendit lembum, quem pari moderamine nisu remorum & prosperitas ventorum continuo alteri ripæ intulit. Ibi ergo perpetuo triennio cæcus sanitatem desiderans trivit operam. Differerebat Dominus *Iesus* salutem ut irritaret ardorem, essetque remedium jam tandem acceptum eo gratius, quo fuisset dilatum diutius, & desideratum molestius. Consumpto triennio procul ambagibus monuit per somnium cœlestis visio, ut si cordi esset sanitatem recipere, *Meldunum* non pigritaretur pergere. Ille lætæ spei plenus, prorumpente in lucem die, fortunatis successibus instat, comiteque prævio qui titubantes gressus regeret, ad locum venit; ibi per septem moratus dies divinum operiebatur promissum, interimque præcario victu Monachalis eleemosynæ sustentabat inopiam. Advenerat dies Dominicus, idemque octavus cum ille in Ecclesia Crucifixo prostratus non se vana somniasse sensit. Sereno luminum excepto, erumpenteque & distillante ex oculis sanguine, sicut mulgentibus mulierculis solet ex uberibus pecudum copiosi lactis lineæ profluere. Laxat homo clamorem in gaudium, postulatoque vase, ne sacrum pavementum cruoris sentiret injuriam, quod defluebat excepit. Factum illud coram senili populo, palam Monachis omnibus, magno apud *Normannos* ad honorificentiam Sancti fuit incremento; Insulanus, contempto quo periculum oppositum tentabat baculo, viam expeditus regrediens, consuetos lares repetiit. Hoc viso, cum nihil Abbati excusabilis cunctationis esset, reliquum ad colendam pretiosissimi Confessoris honorificentiam suæ mentis excitavit industriam. Quia enim temporum turbine sedato nihil hostile metuebatur, visum est rationi convenire ut Sanctus claustrum egrederetur lapidum, in quo inclusus fuerat pro timore *Danorum*. Indignumque erat ut ossa lapis in solum premeret quæ miraculorum gloria in cœlum efferret. Intendebat igitur ut mausoleo eruta locarentur in scrinio. Et ut res religiosa ordinatius procederet, triduanum Provincialibus indictum jejunium. Tum ipsa die Pentecostes, adjuncto sibi *Serlone* Abbate *Glocestriensi*, accedens ad tumulum impedimenta sustulit, lapidem summovit, conspectoque interius quod & ossium constaret integritas, & res vera narrationi Monachorum faveret, iterum usque in octavum reclusit diem, quo ejus expectabatur natale, Paschalis enim lineæ varietas festum circumagens modo ante Pentecosten, modo post celebrari compellit. Aderat spectaculo adiutor operis & colleyator oneris Monachus, *Hubertus* nomine, antiquo intraneorum laborans incommodo. Tunc quoque solito gravius inhorruerat, cum curiosius inspectantem reliquiarum flagrantia in ora reverberans retro compulit. Ex odore salus per ossa cucurrit & penetratas medullas infecit. Nihil ulterius Monachus usque ad diem sensit obitus quod quateret vitalia, quod turbaret viscera: quod cum illius crebra relatione crebruerit, tum præcipue cæterorum, qui eum sæpe antea gravedine morbi

pene anima periclitatum vidissent. Sequenti ergo Dominica ascito viro venerabili *Osmundo* [*Seresbiriensis*] Episcopo, coeptæ rei manus suprema imposita, ossa in scrinio decenter immissa, lætitia plebi effusa. Ex quo die tot ibi facta miracula quot scribendis nulla facultas eloquii suppeteret, quæ vel sub oculis sunt fusa, vel privatis necessitatibus sensa, quorum hinc sub ope *Christi* aliqua ponemus, quantum operi suscepto congruere videbimus: facta est autem hæc secunda translatio postquam à Beato *Dunstano* reconditus fuerat anno nonagesimo secundo, post transitum ejus trecentesimo sexagesimo nono, ab Incarnatione Domini millesimo septuagesimo octavo, post adventum *Normannorum* 13°.

Colonia est civitas maxima, totius Metropolis *Germaniæ*, conferta mercimoniis, referta Sanctorum patrociniis. Hujus urbis civis infortunio magis quam industria fratricidii reus, multis annis occuluit factum, quod esset clam hominibus. Sed enim, ut *Augustinus* ait, *Mens mali conscia ipsa sibi tormentum est, anticipatque vivens mortuorum supplicia*. Depascebatur ergo miserum animum labes reatus, & præsentis imaginabatur inferos. Quapropter tandem aliquando exulceratæ conscientiæ vulnera detexit medico *Annoni* ejusdem urbis Archiepiscopo, viro in primis severo, qui, cum in reum quantum atrocitas facti exigebat, investus est, lenes admonitiones adjecit. Præclare & Evangelico exemplo, ut primum vinum vulnerato infunderet, quo purulentos recessus ablueret, deinde oleum adjiceret, ut spe remissionis peccatorum leniret. Septenam ergo pœnitentiam indixit, ut Sanctorum Ecclesias circuiret, ferro brachia vestiret, quæ parricidiali ausu cognatum hauserat sanguinem, ut quæ fuerat auctori ad culpam, esset punitrix ad pœnam, inedia & taciturnitati assuesceret, spe boni graves labores falleret, duraret ergo, futurum olim ad gloriam quod interim præsumebat ad veniam. Facit imperatâ pœnitens, cruces præterea nonnullas adjiciens, quadamque hostilitate vim corpori suo ipse consciscens *Romam* adiit, *Hierosolymam* penetravit. Magnum & insigne tunc temporis facinus aggressus, quia nondum semitas illas Christianorum nostrorum virtus pervias fecerat. Ibi dum vix admissus ante sepulchrum oraret, lorica in fragmenta Dei virtute dissiluit, regrediens totam circumvit *Europam* multis periculis terra marique jactatus. Laborum meta fuit cœnobium nostrum expetitur. Eo loci dum pronus ante beatum Confessoris *Mausoleum* jaceret, veniam emeruit. Pulsabat violentia orationis cœlum, intravit sydera, traxit a superis auxilium, vincula brachiorum evoluta sunt, ferrum altius excussum & longius 15 pedibus projectum, pœnitens anima languente æstuavit. Sed ubi latice asperfus frigidus [vires] resumpsit, Deo laudes, Deo gratias, omnibus qui aderant concinentibus, persolvit. Nec vero de miraculo dubitare poterant, cum eum antea multis diebus stipe Monachorum pastum, & dirissime vinculatum nossent. Interea patientia lectorum turbari non debet, si uniforme miraculum in diversa persona exhibitum diversi styli tenore apponam. Recenter factam sanitatem in claudio, qui esset ætatis provectæ, descripsi, nunc idem subjiciam de puero. *Folkwinus* pusioni nomen, quem imperfectum alvus materna effuderat. A superiori parte ad singulum homo, cætera vel quadrupes, vel, nescio quid enuntiem, erat, Suræ crurum flexibilitatem naturalem negantes ita pertinaciter adhærebant natibus, ut divelli nequirent. Denique quidam, quos aut livor aut incredulitas agitabat, manus immittebant ut dividua facerent, quo miserum puerulum ingenti afficiebant incommodo, qui horrendos stridores ejiciens, læva pulsatoribus imprecabatur, videbant enim innocentem curis vacuum, cachinnis & ludorum frequentiæ inhiare, hærebantque incerto an Pædagogi documento contractionem fingere nossent, ut eo commento majusculam stipem miserantibus detraheret. Veruntamen, cum, ut dixi, fuisset irrita tentatio, credulitati & miserationi aliorum accesserunt. Addiderat ille ad duo lustra vel tres vel

vel quatuor annos, quanto ætate provectior, tanto obstinatius rigescentibus nervis ambulandi impotentior; maximeque urbicis, nam apud *Meldunum* pascebatur à Monachis, miserationem movebat. Quod si quolibet reptare intenderet, luto viarum crura impeditus loco hæreret, palpitabatque in cœno, & replebat auras questibus, quoad aliquis miseracione infractus miserum ulnis efferret. Hanc invisî rigoris compagem *Aldelmus* post duos annos revelationis secundæ dissolvit. Jacebat in natali ejus, quod die primo Pentecostes fuerat, sed procrastinatum servitium die secundo fiebat; jacebat, inquam, puer retro chorum, levemque carpebat per membra soporem. Monachi nocturnis expeditis, laudes matutinas ingressi fuerant. Cantabatur versus ad sacrum ejus tumulum frequenter m. l. m°. f. q. m. f. g. restituuntur, videt interim ille personam sibi clementer aspidem, quæ nec staturam justam excederet, & minimos super excelleret, mento & crine cano, vultu qui nihil minaretur asperum, sed polliceretur commodum, vestitu & baculo qui Pontificem simularet. Hæc igitur, ut dixi, aspidem, cruscula videbatur leviter palpata sensim indirectum ducere & naturæ restituere, & pulchrum in modum cernebatur ab astantibus dormitans crura extendere, audiebantur nervi crepitare sicut tumultuantur digitorum juncturæ, quando aliquis manus suas violentius conatur proteudere. Miraculo ergo, vocibus Monachorum consono, fomno excitatus, in pedes *Folkwinus* constitit, facile conatu, mirabile nisu: continuoque lætitia puerili, constantia virili cursu incepto ante altare procumbit. Tum populus miraculo plaudens certatim concurrere, oblationes sanato conferre, Sancto accumulare. Hoc signum tantum habuit miraculi, ut Abbati qui absens in curia Regis esset, literis citatis illud ingererent monachi. Quas, cum ille *Lanfranco* Archiepiscopo monstrandas putasset, vir illustris scientiæ merita confessoris ex prodigio metiens, legem in totam promulgavit Angliam, qua eum incunctanter haberi & coli pro Sancto præciperet. Statimque annuales ad festum ejus institutæ sunt nundinæ, ut quos non invitabat Confessoris sanctitas, vel mercium advocaret aviditas.

Illud fuit tempus quo vir reverendissimæ vitæ *Osmundus* ejusdem Diocesis Episcopus, reliquias Sancti flagitabat, decere putans & prædicans, ut probatissimi Antecessoris communicaret exuviis, fructuosum id sibi, gratum Sancto, qui parvo integritatis suæ dispendio novos honores, magnos favores mercaretur. Sed nec Abbas *Warinus* difficilis fuit impetratu, qui se ad consentiendum ratione duci videret: datum itaque Præfuli os brachii sinistri, quod ille maximo semper habuit & amoris & honori, denique opera sumptuosa & arte studiosa thecam paravit argenteam, qua illud induceret. Aderat dies omnium Sanctorum operi destinatus, cum inter agendum memoriam Præfulis subivit Archidiaconi sui *Edwardi* valetudo, qua ille medullitus decoctus decumbebat, mandatum igitur viro ut se quolibet ingenio ad Ecclesiam promoveri faceret. Paret æger, locumque adit, famulis in Dominum ut in corpus exanime succollantibus. Neque enim ipse per se vel pedem, vel quodlibet membrum præter linguam naturaliter posset movere obsequio. Pallorem vultus & debilitatem corporis totius perspicuus Episcopus, nonnihil à spe sanitatis ejus defecit. Sed mox ad cor regressus præteritarum virtutum fomite fidei rapuit flammam. Quin & in pectus ægroti adhortationibus suis credulitatis scintillas excussit, ne dubitaret se Sancti virtute posse sanari. Effectus ergo rei addidit robur fidei, & utrique studiis suis convenientem exitum fortiti sunt. Alter sacra offis intinctu conditum porrigendo laticem, alter cum potu pariter glutendo salutem. Quæ, ut ambiguitate carens testator esset, ad eandem Missam super hallelujah cantantes vocale organum, qua excellabat arte, insonuit, non impar socru *Petri*, quæ Domino Salvatore exhibuit sedulitatem obsequii, nisi quod illa precibus aliorum sanitatem meruit, iste

iste fide sua exigebat. Ejusdem antistitis alter erat Archidiaconus *Hubaldus*, vir qui liberalium artium non exiguum experimentum cepisset, sed pro titubantia oris parum eas audientibus expediret. Hic familiarem clientelam Sancto devoverat, quod quondam *Melduni*, in festivitate positus, ejus opera de gravi morbo sanatus fuerat. Namque cum infesto colli & scapularum dolore premeretur, qui somnum negaret, cibum subtraheret, solo tactu feretri, quod cernuus subierat, sanitatem, ut sic loquar, furatus est. Hunc enim morem frequentant aeditui, ut post processionem, ita ex transverso valuarum coaptent scrinium, ut nisi humiliato corpore, nullus patentem invadat ingressum. Ibi quisquis fide plenus accesserit, quodcumque optat, rapit, nec fere unquam aliquis exors voti recedit. Certat audax fides offerentium, ut pro uno nummo vel obolo, fœneretur apud Sanctum multorum summam votorum. Idem ergo Archidiaconus *Hubaldus Salesbiriæ* manens, eadem qua superius ægritudinis molestia ingemiscebat, excesseratque antiquas metas dolor, ut non solum collum & scapulas, sed & brachium usque ad extremitatem unguium tam pertinaciter urgèret, ut nec manum ad os ducere, nec cuilibet usui aptare prævaleret. Erat tunc dies Ascensionis, quo per totam Christianitatem paratur processio accurate solennis. Proferuntur reliquæ ex conditoriis, statuitur brachium beatissimi *Aldelmi* ferendum cum cæteris, visio brachii oscitantem Archidiaconi roboravit fidem, dormitantem revocavit memoriam, ut ejusdem cujus quondam merito se liberandum ab eodem confideret incommodo. Episcopum ergo supplicibus ambivit precibus, ut esset per processionem lator brachii, quamvis id parum sui interesset officii. Credere se quod piæ farcinæ vectatio ad promerendam salutem magno accederet emolumento. Ille tantæ fidei gratulans, simulque magnopere sanitatem desiderans, qui & ejus necessarius, & non perfunctorie, ut dixi, esset literatus, sua manu de altari sublatum, illi commisit bajulandum. Incredibile fortassis videatur quod dicturus sum, nisi nobis in talibus *Aldelmi* operibus assuetis. Statim quippe ut Archidiaconus infirmæ manus digitos ad contingendas reliquias aptasset, dolor brachii diffugit, grædo scapularum evanuit, malefana superbia colli refedit. Jamque dicturientem, jamque in vocem gestientem prævenit interrogatio Episcopi, quid ita vultu renideret? Respondit *Hubaldus*. Favorabilia quantum illa permittebat lætitia, diu in laudes effusus, diu in præconium Sancti moratus. Hæc sunt *Aldelmi* opera quotidiana, hæc sunt virtutum ejus prologia. Quæ si parva, quis dixerit? sic quoque laudabilis patris nostri pietas apparebit, quem videmus non fastidientem in minimis, cum sciamus eum potentem in maximis. Quanquam haud scio, an inferioris virtutis sit quotidie exhibere facilia, quam semel ostendere prægrandia. Defuncto Abbatu *Guarino* successit statim ad 15 dies *Godefridus*, qui fuerat *Gemetecensis* Monachus, ejus tempore & industria multum adolevit honos Ecclesiæ; aucta Religio, ornamenta facta per plurima, quatenus tantulæ facultatis homo tam occupato tempore poterat, libri conscripti nonnulli, vel potius bibliothecæ primitiæ libatæ.

Quod studium si prædico, videor id quodam meo proprio jure facere, qui nullis majoribus, in hoc præsertim loco cesserim, imo, nisi quod dico jactantia sit, cunctos facile supergressus sim. Sit qui modo parta conservet, ego ad legendum multa congesti, probitatem prædicandi viri in hoc duntaxat æmulatus. Ipsi ergo laudabili cœpto pro virili portione non defui, utinam sit qui labores nostros foveat! Monachi, qui vulgares tantum literas balbutiebant, perfectè informati, servitium Dei institutum liberaliter, actitatum instanter; adeo ut monasteriorum nullum per Angliam *Malmesburiensi* excelleret, multaque cederent. Aderat ipse in primis, discedebat cum ultimis, civilitate demulcens bonos, austeritate territans reos. Ad iram pronus, sed quam dulci responsione compescere vel frangere statim posset, ipse

ipse qui excitasset, frugalitate sobrius, & ut dicebatur nimius, ut qui sæpe quantum ad se uno contentus ferculo, non temere nisi semel inter prandium & coenam biberet. Lautitiarum appetentissimus, ut qui nihil nisi exquisitissime accuratum mensæ suæ inferri pateretur, integerrimi post Abbatiam coelibatus, antea nonnulla infamia respersus, uno & ipso immani commissio infamis. Nam cum *Willielmus* Rex junior importabile tributum indixisset Angliæ, quò *Normanniam* à fratre *Roberto* intendebat emere. *Godefridus* ut suam partem ex facili componeret, thesauros Ecclesiæ, quos antiquorum cura coacervarat, foede distraxit, pessimorum usus consilio, quos nominare possem, si peccantium societas crimen alleviare posset magistrum. Enimvero *facinus quod inquinat, æquat*: denique die uno 12 textus Evangeliorum, 8 Cruces, 8 Scrinia argento & auro nudata & excrustata sunt. Sed pulchre contigit quod penuria cupiditatem frustrata, non sufficit voluntati. Quippe quod non plus quam 72 Marcæ repertæ. At vero nocte sequenti visus est videre hominem terrifico vultu & gestu in se impetum facere, & aquam præservidam cum urceo in facie jacere. Quo terrore somno excussus, brevi consecuta pœna, veritatem somnii præsentit. Siquidem primo faciem, mox totum corpus morbo nefando, morbo Regio correptus extabuit, non illo qui mitior, sed illo qui cæteris deformior, pustulis per totum corpus protuberantibus, ex humorum pessima Melancholia procedit, familiari & omnibus consueta Sancti consuetudine ut diu quidem injurias portet, sed cum semel decreverit non portare injuriatorem suum, toti mundo spectaculum exponat. Id in multis factum visimus, in multis faciendum anhelante spe præsumimus. In defuncti corpore inventus est circulus æreus qui totum ventrem ambierat, jamque cute superducta, vitalia ipsa penetraverat, qui cum pro miraculo efferretur populo, processit Monachus qui fuerat à secretis, dicens ferreum circulum eodem modo impactum, non multo ante virtute divina effractum, quapropter, æreum appositum, ut si venter protenderet ultra modum solitum, non esset voluptas, sed supplicium; se sacramento astrictum ne proderet quamdiu ille vitalibus auris frueretur, sed quia nihil tam benefuit quod verbis depravari non possit, quidam illud malignis versibus carpsit ita.

*Mortificare decet vitis carnalia membra,
Non decet ut ferro mortificentur ea.
Hunc naturali decuisset morte resolvi,
Quam qui prævenit, est homicida sui.*

Cui totidem versus responderi potest.

*Immo decet quocunque modo cohibere cadauer,
Hoc exempla decent, hoc tenet alma fides.
Nec voluit ferro propriam consciscere mortem,
Terrea sed vitis ponere fræna suis.*

Hujus Abbatis diebus non ita cavit à miraculis Confessor pretiosus, imo eo magis, ut videbatur, coruscabat, quo illius favorabili arridebat gaudio vir industrius. Quorum duo, quæ ponam, meam anticipaverunt memoriam, cætera & vidi, & vidisse juvat. In vicino mulier commanebat, quam non ita natales sordidaverant ut penitus plebeia esset, nec ita extulerant, ut altum saperet, sed mediocris sanguinis fortuna mediocrem quoque suppellectilem ministrabat. Ea post emensos pubertatis annos parilem sortita jugalem fedula viri conciliabat amorem morum æqualitate, facie non aspernabili, foecunditate alvi; delectabat eos mediocritas, nec quicquam erat quod plus cuperent, quibus adesset & concordia mentium & sanitas

corporum, tum porro affluentia victualium. Sed, ut fere semper fit in rebus mortalium, interpolavit illa gaudia ægritudo feminæ, quæ contractis in toto corpore nervis primo per domum testudineo gradu repens, mox lecto prona decubuit. Hoc morbo decocta quinquennio quicquid necessariorum domum corrasisse videbatur, vel in stipem, vel in medicos consumpsit. Cumque frequentem exhaustionem nulla suppleret adjectio ad inopiam etiam diurni panis domus quondam accurata defecit. Quocirco fames advena veteribus deturbatis colonis novos induxit, dedit ergo repudium feminæ maritus infidus & transfuga conjugalis affectus, qui vilem haberet fidem, parum penderet annorum consuetudinem. Ita illo migrante & foedo mercimonio domos suas causa sibi oppignorante, aliena sustentabatur misericordia mulier ægra. At vero Dominus clementi eam tandem respectans oculo, tali per visum confortavit oraculo. Si vis sanitatem recipere, vade ad *Meldunense* Monasterium, ibi per Sancti *Aldelmi* merita quod petieris, impetrabis. Illa vocem auditam cujus autorem non vidisset ad omen bonum interpretata, excussit soporem, agilique motu membrorum multum priori gravedini decessisse gavisâ est, tentatoque per ambitum domus gressu, sed parum promovente, carpento imponitur ad Abbatiam trahenda. Illuc ergo paucis diebus ante festum venit in spe bona erecto animo, moxque quamlibet confertam perrumpens multitudinem, & ante altare cubitans perfectam sanitatem à Sancto reposcebat, cujus & sponsonem ex somnio & arras ex membrorum motu acceperat. Nec illi precum violentia & inconditus clamor fuit fraudi, sed apud homines laudi, apud Deum & Sanctum celeri & integræ saluti. Qua potita, tot habuit non simulati [miraculi] testes quot fuerunt vel è vicino cives, vel longinquo agrestes. Ea postmodum feliciter & diu vivens legalis iudicio placiti desertorem connubii in amplexus suos transfudit, libens quoque ille legem accepit, quod uxor nulla unquam penuria, nulla cujuslibet petulantis instantia pudicitiam prodidisse audiebatur. Eiusdem imo gravioris contractionis miseriam patiebatur citra nobiles annos puella *Pukelicerce*, quæ dicitur villæ indigena; siquidem spinam curvata dorsi genas pene in genibus habebat. Tum præterea genua flexa quasi in conum in scabellis ut plures id genus debiles repere, nec quoque nisi alterius manibus subvectaretur, progredi poterat. Sextus erat ægritudinis, duodecimus ætatis annus; accreverat cum ætate debilitas, dimidiaverantque dies puellæ salus & incommoditas. Tum frater qui ei esset uterinus germanæ infelicitatis miseratus, cui cumulus inopiæ necessariorum addebat pondus, vehiculo impositam ad *Meldunum* adduxit. Id semel, id secundo, sicut se annuus orbis torquebat ad festum, frustra fecit, nam illa & primo & secundo expers sanitatis, exors petiti muneris, remeavit; non quod pietas Sancti segnitas fuerit, qui omnibus se cum fide appellantis prompta facilitate accurrit. Sed credo, seu quod deferentium credulitas titubaverit, fides frigerit, illa enim ætas quid credere, quid discredere noscet, seu ut miraculum de pusiola testatius vulgo esset, quam toties advectam, toties revectam urbs ignorare nequiret. Tertio igitur anno attracta tertio quoque precum instantiam inaniter expendit. Quapropter, cum tædium & infidelitas fratrem effugasset, remansit illa ad Dominicam Ascensionem, quæ tertio die festum nostrum exceptura erat. Advenerat ergo dies Domini Jesu triumpho solennis, in qua vel sæpe vel semper aliquid egregii operari non renuit patronus insignis, nam tunc scrinium effertur in populum & occluduntur fores, ut dixi, ne quis ingrediatur Ecclesiam, nisi sub eo humiliaverit dorsi spinam. Ita pro more bajulantium obsequio exierat Ecclesiam corpus, sed remansit cum infirma munificus & sanitatis largitor spiritus, jacebat illa ante Crucifixum solo æquata, hauriebat auribus lætos euntium strepitus, eo quod magis pectus succutiebat fletibus alienum gaudium, geminabat illi dolorem suum; confestim ergo

divino

divino medicamine tacta surrexit, & devoluto genuum rigore, erecto tergi sinuamine obviam gratias actura Sancto redeunti profiluit. Quis referat quot fuerint plausus lætantium, quot vocēs attestantium? Ego vidi; cognovi ista, illa contracta modo sanatur. Sed minus est audita depromere, nisi studeat & stylus ea apponere quæ nobis donavit Deus videre. Quod cum fecero, nihil minus lector, si æquus arbiter est, nec studiis partium agitur; credere debebit, quam sibi credi velit, si aliquid insigne diebus suis factum vel scripto vel verbo narraverit. Nec vero, ut puto, quisquam dicet me vel oculis meis non debuisse credere, vel visa pro Dei laude non debuisse scribere. Illud enim fatui & increduli, istud superbi & ingrati esset. Videor sane compatriotis Sanctis non modicam præstitisse gratiam, sed & Dominum & Patronum meum non inhonorum reliquisse, qui me hætenus & vita, ut possem, & scientia, ut noscam eum laudare, dignatus est, vir plane multarum virtutum laudandus insignibus, quem antiqua philosophia votis suis æquare non potuit. Denique minus fuit quod illa faciendum docuit, quam quod iste gessit; majorque ambitioso eloquentiæ mendacio simplex veritatis fides, cujus viventis quæ fuerit in Deum Devotio testantur post obitum facta miracula, quorum ut crederem veritati exegerunt ipsa quæ vidi. Merentur enim de præsentibus fidem facta præterita, & confirmant antiquorum relationem signa recentia. Producat ergo in medium *Ernulfus* de *Hesdinge*, vir inter optimates Angliæ opinatissimus, mirus ad agriculturæ solertiam, mirus ad munifice sublevandam pauperum inopiam, decimarum ita curiosus, ut si horreum non decimatum jam intaxatum esset, omnia ejici & cunctanter decimari juberet, expertus non semel eo sibi per divinam gratiam rusticos proventus augeri, quo studuisset nullam fraudem decimationi fieri. Hujus manus pessimo gravabantur morbo, adeo ut præter ulcera nigra sanie stillantia, tremulo sinuamine rotarentur nervi. Nec ergo eas poterat ad aliquod officium ducere, nec, quod dictu quoque pudendum sit, earum usu ciborum reliquias abstergere. Sua ergo penuria cibabatur, sua verecundia diluebatur manu aliena. Insumpsit quocirca consilium ut *Meldunum* pergeret, expecturus ibi tunc cujusdam *Gregorii* probatissimi Medici operam, qui cum omnes artis machinas pro præcepto Abbatis *Godofridi* simul & favore hominis mercando incassum adhibuisset, tandem fatis relinquendum dixit morbum incurabilem, boni viri functus officio, ne infirmum inhiantem saluti frustra donis emungeret, pecuniis exinaniret. At vero Abbas aliquid de miraculis Sancti tentandum ratus, balsamum quod in sepulchro inventum fuerat afferri, & ei manus inungi imperavit. Quam speciosa res statim ut pretiosi liquoris gutta manum attigit, nervorum tremor riguit, fluida tabes exaruit, & ne longum faciam, paucissimis post diebus totus convaluit. Satisque constat illustri viro per hoc miraculum devotionem accrevisse, adeo ut despecto affectu necessitudinum, desputo cumulo divitiarum, *Hierosolymam* desperato reditu profectus sit: inter religiosorum multitudinem ad festum viventium, nebulonum quoque se immergit copia, qui facili compendio victum mercantur, dum excogitatis salibus audientium cachinnos eliciunt, quorum unus, me puero, illuc venerat præter cæteros ludo mordente facetus, obscœnos quoque gestus imitari peritus, si quando verbis minus agentibus destitueretur. Hic beati scrinio foras portato, impudens, quod importunum etiam relatu est, contra stetit. Primoque nudato inguine, incestit aera, tum [deinde] crepitu ventris emissio turbavit auras. Id quanquam fatuis risum imperasset, monachis tamen in immanem dolorem venit, qui dolerent impune nebulonem garrere. Enimvero illic vindictam imprecantibus, vicina non defuit auris Confessoris; vix enim vestes demiserat, & ecce coram populo, violento compressus dæmone pœnas impudentiæ pendeat. Ita rotabatur in gyrum, ita spumabat in modum suis, quem latratus canum circumagit,

cum agit, ita crepitantibus frendebat molaribus, ut palam fieret quod in illius ditionem transisset, cujus instinctu tantum scelus inceperat. Quare à sociis pie violentis correptus, ad manus vellet nollet domum tractus est. Ibi ad postem ligatus dum aliquid quietius meditari putaretur, ex improvise erupit super convivas prandentes, mensam depulit, aliquos pugnis contundit, aliquos telis excerebravit, omnes effugavit, vasis quæ apposita erant pro armis usus. At vero focii, qui miserum non relinquendum putarent, in cuneum constrictum ad sepulchrum pertrahunt. Ibi tribus vigilatis noctibus, totidemque jejunitatis diebus, Monachis supplicantiis & gemitibus suis alienam salutem mercantibus, sanatus est, non solum dæmone, sed quod præstantius dicas, loquacitate, perpetuo posthæc modestus & lenis, veruntamen oculis fellitis & minacibus, quorumque sanguinea intorsione nos pueros semper territaret, recordantes quod ante sanitatem sedens ad sepulchrum vultu nitenti in eos faciebat impetum, si aliud nequiret, immundum eieciens sputum. Mulier apud *Kiligeham* nata nebat die Sabbati vespere, jam in occiduum declivi, admonita à confidentibus ut reverentiam Dominicæ diei habens ferias faceret: non solum non paruit, sed etiam illas arrogantiam notavit, quod se necessariis inservientem arguerent & stultæ segnitiei quod non idem facerent. Dictum secuta est poena, continuoque in solum prostrata altera corporis parte præmorta, minimum defuit quin exanimaretur: sed ubi frequenti aquæ jactu spiritum resumpsit, agnovit culpam, deflevit ærumnam, oravit veniam. Veruntamen non sic facile indulgentiam rapimus ut reatum committimus, quia voluptas quidem avolat & transit, sed peccatum pertinacem radicem infigit. Quocirca, femina baculis utroque latere sustentans gressus, in imo cadavere jam pene sepulto multorum Sanctorum patrocinia annis per pluribus circumivit. Sed cum ut sibi videbatur, ubique laborem inanem trivisset, tandem auditis miraculis Beati *Aldhelmi Meldunum* contendit, prævenit adventus ejus dies decem, quibus totis in Ecclesia commanens, nec usquam nisi semel in die progrediens, molem peccatorum attenuabat inedia. Jam Paschalis lætitiæ favor mentes mortalium hilaraverat, jamque secundo die peregrinos agebamus, cantabatur ille versus quo *Fulbertus Carnotensis* Episcopus pulcherrima disjuncta *Judeos* convenerat, ut aut sepulchrum reddant Christum, aut surgentem adorent. Cum illa ante Crucifixum baculis innixa stans gravi præter solitum ad terram ruina pavementum allisit. Accurrere plerique volentes prostratam erigere, quod vererentur ne casus importunus paralyticæ membra fregisset. Cæteri quibus sanius consilium erat prohibuere, dicentes, exitum rei Deo, qui probe dispensandum nosset, commendandam. Surfum ergo cordibus erectis intenti ora tenebant omnes, cum illa scintillantibus oculis, mirantibus digitis, omni corpore surrexit incolumis. Quæ miraculi certitudo civium, qui eam pro diuturnitate convictus integre nosset, in laudem Dei & Confessoris ora laxavit. *Calna* est vicus *Melduno* ad 10 miliaria proximus, territoriiis *Abbatie* & vici collimitantibus, hujus indigena vir vocalis officii expers, eodem anno, si bene teneo, ad festum venit, regioni ob insigne calamitatis notissimus, multisque probatus experimentis, quod esset vere mutus; siquidem præses provinciæ hominem tormentis plusquam semel adegerat, ut vi extorta confessio, quod simulatum esset, in veritatem efferret. Sæpe quidem ille, sed severitatem exigebat quorundam miserorum simulatio, qui ad Dei & hominum ludibrium quemlibet effingunt morbum, ut hoc figmento emendicatis nummulis lasciviam impleant ventris. Edebat ergo ille inter supplicia rugitus miserabiles, & spiritu conturbato, qualem Dominus diligit, finem ærumnarum optabat. Quamvis igitur lingua inefficax, intellectu tamen perspicax, frequentiam populari ad festum festinanti se immiscuit. Et primo quidem, ante majus altare soli videre datum Pontificem juxta basin altaris spatiantem, conniventis vultus

tus lætitia Monachos cantantes perstringere. Quod ille cernens, cæteris quorum visus perspicuitatem moles peccatorum obruerat, digitorum nutu & immani oris rictu ostendere nitebatur. Sed cum verborum effectus loqui volentem fraudaret, nec illi divini essent ut intelligerent, sicut indignabundus in cryptam quæ tunc erat novi operis, se proripuit. Ibi cum idem videret, magnoque conatu in sermonem gestiret, Monachus qui aderat aliquid divinum præfagiens, digitos brachii Beati *Aldelmi* ori clamantis immerfit. Tunc vero ille pro Sanctorum digitorum reverentia longe reductis dentibus, productis ab imo suspiriis, ingenti nisu frustulentam offam carnis cum sanguine pariter ejecit, & vocem, Domine Sancte *Aldelme* adjuva me. Illa vox expedito ex tunc & deinceps sermone felix dedit auspiciam, aliquantisper postea duravit annos inoffense locutus, nisi quod per angustum meatum faucium rauciori sono modulabatur organum. Eiusdem vici non indigena sed incola, femina lucis inops, postero anno in solennitate patris *Aldelmi*, lumen per duos & viginti annos amissum recepit, causam cæcitatæ, quia nescio, nolo contexere, cavens loquacitate me legentium fidem fallere. Hoc constat, quia cum ante Crucifixum staret flavo crine in tergo soluto spectabilis, sed tenebris oculorum deformis, crebris punctationibus orbes luce vidui cœpere moveri. Quibus mulier irritata, primo leni fricatione cruorem emisit, sed, cum majori pruritui atrociori unguium injuria satisfacere, copiosiori profluente; unde postulata cruorem excepit concha. Ita expeditis obstaculis contavitate fenestrarum serenum illustravit luminis. Tunc affines, veracissimi qui adessent homines, & plausere miraculo, & usque nunc eam stipendiario sustentant commodo. Illa sanctioris habitus professæ velamen nulla fraudatur visus dispendio, nisi quantum provector ætas accedit senio; vivit ad hunc qui ista scriptitamus annum, qui est ab incarnatione Domini Millesimus, centesimus, vicesimus quintus, à translato sanctissimi Confessoris quadringentesimus 16. in regno *Henrici* Regis 25. falsariorum qui monetam corruerant per totam *Angliam* detruncatione notabilis, propter eandem perinde falsitatem annonæ charitate, & edaci fame, tum præterea indiscreta vulgi clade infamis, eminentissimorum virorum mortibus funestus, præsertim *Calixti* Papæ & 5 *Henrici* Imperatoris *Alemanie*, quibus nulli unquam præstantiores fuerant in officiis, utrisque tonitribus & fulminibus per omnes menses infestus, imbrium continuatione nullo pene intermisso die, æstivis etiam mensibus pluviis & luteis.

HISTORIA
RAMESIENSIS

SIVE

LIBER

DE FUNDATIONE ET BENEFACTORIBUS

COENOBII RAMESIENSIS.

*Ex Cod. MS. qui servatur in Regio Scaccario Westmonasterii,
à parte Rememoratoris, Anno CIODLXXXIX.*

Chronicon, five Liber de Benefactoribus Ecclesiæ RAMESIENSIS.

Omittitur Præfatio.

CAPUT I.

De situ Insulæ quæ Ramesia dicitur.

UM igitur in Orientali angulo Territorii *Huntingtonensis*, quem *Usæ* fluvii alveus terminus coangustat marifcorum, memorata Insula sita est; palustrium Insularum juxta quantitatem sui pulcherrima est. Quæ quia apud plerosque sui commendatione jam nititur, filii nostri officio non indiget commendari. Attamen ne adjacentem materiam omnino intactam prætergrediamur, locum illum à parte occidentali (nam alias palustria loca humanis gressibus haud pervia longius prætenduntur) à tellure solidiori duobus fere balistæ jactibus interjacentes luteæ salebræ dirimunt. Qui locus olim segni tantummodo amne naves serena advectas aura, placido jocundi marginis excipiens gremio, nunc, gravi labore & sumptu lignorum arenæ pariter & lapidum congerie, lutosâ obstructa abyssò, via publica vel calle solido in eadem parte pedibus aditur. Hæc autem insula duobus ferme millibus in longum extensa, egena latitudine paulo strictior habetur. Quæ tam alneto quidem quam Arundineto, cum virore calami & junci pulchre in girum coronata, multo antequam inhabitaretur arborum genere, potissimum autem viridanti tota vestiebatur orno. Quæ cujus proceritatis fuerit & quantitatis ex trabium & tignorum quorundam ad tectum Ecclesiæ inde assumptorum inspectione poterit quilibet edoceri. Nunc vero longiore temporis tractu nemoribus ex parte demolitis, terra ubere glebâ arabilis cernitur, & opima fructibus, & frugibus jocunda, ortis consita, pascuis opulenta, nonnullis adhuc arboribus nemorosa, & pratorum gratia verno tempore spectantibus & arridente, velut depicta floribus, tota Insula vario coloratur colore. Ambitur præterea isdem locus paludibus angulifolis, maris late patentibus, & stagnis multimodi generis piscium & avium natalium nutritivis. E quibus maris una est *Ramesmere*, de nomine Insulæ dicta, quæ cæteras adjacentes aquas pulchritudine & fertilitate superexcellens, ab ea parte qua major Insulæ silva densior habetur, arenosam ipsius oram, in loco qui dicitur *Mereham*, pulchre allambens, delectabile videntibus spectaculum præbet. In cujus vastis gurgitibus laxatis tam fagenis quam alterius generis retibus, immixtis quoque inescatis hamis cum cæteris artis piscatoriæ Instrumentis, admirandæ magnitudinis lucei, qui ab Incolis *Habredes* [al. *Hakedes*] nuncupantur, persæpe extrahuntur; & tam diebus quam noctibus indefinenter ibi laborat aquatiliū industria venatorum, semper ibi multiplex aquatici generis capitur foetus, semper quod capiatur abundat. Hæc de situ Insulæ & adjacentibus aquis ad notitiam ignorantium exarata sufficiant, nunc de nominis ratione aliqua breviter subjungamus.

C A P. II.

De Etymologia Nominis & triplici ratione.

Igitur *Ramesia* congrue fatis dici potest à duobus nominibus Anglicis *Ram*, quod est aries, & *iee*, quod Insulam sonat, ut inde composito nomine *Rameseia* quasi Insula arietis nominetur. Siquidem antiqui hujus loci patres junioribus suis, quorum relatione & nos sibi relata didicimus, referre solebant, in eadem Insula olim, priusquam ab ullo inhabitaretur homine vel domestico animali, arietem inter silvestres feras carpentem gramina repertum, qui, ut putatur, limosis locis & humanibus aliqua parte Insulæ vel gelu hiemali obduratis, vel æstivi solis longo forte calore arentibus, relicto alicubi grege suo illuc errabundus deveniens, eisdem iterum locis in humorem & molliciem solitam resolutis tortis ac recurvis de naturæ artificio cornibus armatus heremita remanere compulsus, sempiternum loco nomen temporalis inhabitator reliquit. Ut autem hoc dictum similitum casuum quodam confirmemus exemplo, *Augustodunum* in finibus *Burgundiae* nominatissimam urbem, à duobus hædis, qui in initio fundandæ Civitatis omnium pecudum domesticarum soli ibi inventi sunt, alio nomine *Eduam* usque hodie constat esse nominatam. Possimus & aliter nomen ipsum de auctoritate veterum à ramis interpretari, quasi Insulam ramorum, ob copiam videlicet arborum, quæ, ut supra taxatum est, antiquitas ibi habebatur, sicut restantes adhuc reliquiæ testantur. Ex divina autem, ut credimus, providentia tale loco inditum est nomen, quæ ab exordio nascentis mundi à sanctis viris & religiosis hanc providit & præscivit inhabitandam, qui proculdubio de *Oleastro sterili* mundanæ conversationis securi divinæ vocationis abscissi, veræ olivæ Christo, tanquam boni rami, focii intimæ pinguedinis effecti, solius gratiæ infusione adhærentes diversos virtutum & bonorum actuum fructus velut virentia folia protulerunt. Jam vero ut interpretationem ipsius nominis aptius ad mysticum intellectum reducamus, congrue dici potest à *Ramesse*, urbe quodam opulentissima, in extremis, ut vult Ysidorus, *Niliacæ* Regionis sita finibus, quam filiis *Israel* divino monitu ab eisdem locis post diuturnam duræ servitutis calamitatem demigrantibus, primam legimus præbuisse mansionem. *Ramesse* quoque *Commotio* vel *Tonitruum* interpretatur; recte igitur huic loco hoc congruit nomen, quia demorantes in eo viri Sancti psalmodiæ vel lectionis divinæ sonitu quasi terrore tonitruum à malis compescuntur, & cum *Ezechiele* propheta vocem commotionis magnæ post se frequenter audiunt, dum per exhortationis verbum ad pœnitentiam concussi in lacrimas & gemitum plerunque erumpunt. De hujusmodi commotione per prophetam alium dicitur, *pedes ejus steterunt & mota est terra*. Quia, ut ait *Gregorius*, cum veritatis vestigia in mente audientium figuntur, ipsa mens in sui consideratione turbata commovetur. Congruè ergo *Ramesia* commotio vel tonitruum dicitur, quandoquidem peccatores quilibet in ea ad servitium Dei de subdolo, blandiente, & male pacato mundi amore conversi, ex contritione commoti & conteriti, sua acta condemnantes in mœrore pœnitentiæ salubriter perturbantur. Hæc triplici jam ratione de ipsius Etymologia nominis breviter perstrinximus, siquid rectius super hæc aut utilius dici potest tuo Lector arbitrio relinquentes, dummodo omnimodis tuæ constat prudentiæ honestum esse de incertis honesta æstimare, & in re ambigua, de quâ nulla invenitur auctoritas majorum, in meliorem semper partem deflecti debere æstimationem.

C A P. III.

De Genealogia Aylwini Ældermanni.

JAm vero quia propositæ narrationis id deposcit utilitas, ad inclyti quondam ducis *Æthelwini* Advocati nostri genus declarandum articulos cum calamo convertamus. Breve siquidem & studii ipsius nobis adauget materiam, & inchoati operis provectum præparat & proventum. Fuit in diebus *Æthelstani* totius olim Angliæ Basilei quidam orientalium Anglorum dux, Regiæ dignitatis consors & nominis, ab atavis Regibus præclara ingenuæ successione linea transfusus, cui innatæ devotio liberalitatis apud conterminales multam gratiam comparavit; apud hostes patriæ nonnullam virtus bellica invidiam generavit. Qui, quia & nobilitate naturæ, & opuni affluentia terrenarum, & prudentia seculari, celebri æstimatione reddebatur insignis, præcipue vero quia ipsi Regi adeo officiosa erat ejus impensâ sedulitas, ut ad arbitrium ipsius cuncta Regni negotia tractarentur, idcirco ab universis *Æthelstan Hålfbyng*, quod est semirex, dicebatur. Is, cum in fortioris adolescentiæ robur devenisset ob amorem sobolis procreandæ, uxorem sibi quandam *Alfwen* nomine, tam generositate natalium quam non illepidæ spei gratia thoro suo congruentem, maritali dotavit connubio. Hæc postea inclytum Regem *Ædgarum*, tenerum adhuc in cunis puerum, sedulitate materna nutrit & educavit. Qui postmodum debito sibi hæreditaria sorte totius Angliæ regimine suscepto, nutricis suæ acceptis beneficiis non ingratus, Villam de *Weston* eidem regali munificentia largitus est, quam filius ejus Aldermannus postea, matre necessitudine naturæ è medio sublata, *Ramesensi* Ecclesiæ in perpetuam Eleemosynam pro ejus anima condonavit. Hac igitur præfato viro nupta & fecundata quatuor filiorum distincto nascendi ordine, *ad flumen usque ad mare* se extendens pulcra germinavit propago. Nam cum in gratiam omnium adolescerent & favorem, usque ad remotiores patriæ fines multæ causæ celebrem Juvenibus notitiam contulere, eorumque mores ingenuos ultro tam prudentiæ quam benignitatis nobilitavit accessus. Qui naturæ foedere copulati solo sectandæ justitiæ zelo pulcre sibi sine invidia contendebant. Primus *Æthelwoldus*, secundus *Alfwoldus*, tertius *Athelsinus*, quartus *Æthelwynus* dicebatur. Quorum ultimus etsi eum natura statuisset novissimum, disciplinatæ tamen moralitatis pretio supra cæteros virtutis multimodum mercabatur prioratum. Horum pater prænominatus dux *Æthelstanus*, cum jam multum sui temporis in operibus piis & virtutum exercitiis consummasset, sagaci providentia mundum ante deludens, quam deluderetur à mundo, Monachus factus Glastoniæ prioris nævos ætatis maturiori expiavit conversatione. Tandemque prædictos novellos fœcundæ vitis quatuor palmites, in sortis suæ hæreditariæ & morum successione relinquens, ibidem vitæ & finem sortitus est & sepulchrum: perseveravit autem vir iste Christianissimus ab *Æthelstano* Rege piissimo usque ad nepotem ipsius ex fratre *Edmundo* illustrem Regem *Ædgarum*, quatuor scilicet Regum tempora complens; fidejudent sermonis nostri veritatem, quædam in archivis Ecclesiæ nostræ repertæ vetustissimæ scedulæ, eorundem Regum nomina & quibusdam personis factas ab eisdem terrarum donationes continentes, quæ donationes etiam ab ipsis personis postmodum Ecclesiæ in perpetuam Eleemosynam, cum earundem scedularum munimento sunt collatæ, in quarum singulis vir ille inter alios nobiles earundem donationum testis invenitur ascriptus.

C A P. IV.

De profapia inclyti Regis Ædgari, in cujus diebus Ecclesia nostra fundata est.

Quia vero prædicti illustris Regis Ædgari tempore Ecclesia nostra primæ contentionis suæ initium sumpsit, & magna libertate ipsius illustrata beneficio, valituro quoque in ævum ejusdem munita est privilegio, operæ pretium arbitrati sumus de supradictorum Regum genere successivo pauca inferere lectoribus, quatenus scilicet nosse cupientibus, per quos meatus memoratus Rex *Edgarus* aviti sanguinis præclaram traxerit venam, evidenter innotescat, & omnis ante lectoris faciem, si qua emerferit difficultas, complanetur. Igitur sicut testatur Fastorum series vel Chronicorum, pacificus jam dictus Rex *Æthelstanus* inclyti illius *Alfredi* Regis *Anglicarum* legum conditoris, ex filio *Edwardo*, qui ei successit in Regnum, Nepos fuit; ejusdem autem *Edwardi* quinque filiorum, quos de diversis tulerat uxoribus, primogenitus extitit, alto quidem patris profusus sanguine, sed ut fertur non æque nobilis, exceptus gremio concubinæ. Tamen quia notam hanc, quam malorum invidia proponebat, elegantis gratia spei & virtuosæ mentis industria palliavit, potissimum autem quia frater ejus *Eswaldus* patris *Edwardi* de legitima conjugè filius, patrem decedentem cita morte secutus est, principatum adeptus, & ab *Athelmo* Archiepiscopo *Dorobernensi* consecratus, multa gloria & nobilitate tempora sua venustavit & regnum, cujus laudem versificus quidam metrico commendans carmine inter cætera ait.

*Magnus Athelstanus patriæ decus, orbita recti,
Illustris probitas de vero nescia flecti.*

Tantæ quidem strenuitatis & providentiæ erat, ut opinionem suam usque ad Europam dilatatam, & nomen intra nativi soli terminos non sineret contineri, unde factum est ut exteri Reges & principes sorores ejus, quas pater indotatas reliquerat, per internuncios nobiles xeniis & muneribus onustos in conjugium sibi dari postularent, & acciperent, quatenus compago copulæ genialis perpetuæ inter eos amicitia & pacis vel foedus contineret.

C A P. V.

Quod Sanctus Odo ad Dorobernensis Ecclesiæ Archiepiscopatum promovetur.

Interea *Wlfermo*, prædicti domini *Dorobernensis Athelmi* successore, naturæ munere functo, vir celeberrimæ opinionis & Sanctitatis plurimæ *Odo*, unanimi tam Regis quam totius Cleri voto & assensu, ad gerendam ejusdem Ecclesiæ sollicitudinem decernitur promovendus. Ille vero qui nondum Monachici habitus accepisset amictum, sine cujus schemate nullum ante sua tempora eandem sedem impune didicerat conscendisse, ne vel sanctorum patrum sententiæ refragari, vel contra antiquam ipsius Ecclesiæ dignitatem temere venire videretur, non minorem offensam torporem inobedientiæ, quam zelum ambitionis contrahere sciens, utrique desperationis periculo hoc modo obviavit. Transito ocius mari *Floriacense* Cœnobium, quod in *Galliis* juxta *Ligeris* alveum situm est, adiit, ubi eo quem longo ante tempore moribus & vita prætulerat, habitu religionis accepto celeriter repatrians, sumpta Archipræfulatus Insignia omni vitæ suæ tempore sacris operibus & virtutum meritis uberius insignivit, cujus sanctitatem comperiens Rex *Æthelstanus* ejus sæpius delectabatur alloquiis, & consiliis adquevit.

C A P. VI.

Mira quæ per eundem Sanctum Odonem operatus est.

QUODAM ergo dierum contra *Anlafum* quendam Barbarorum ducem strenuissimum, qui hostili invasione partem jam *Angliæ* turbaverat, exercitum ducens, virum Sanctum in comitatu habuit, ipsius meritis eventum belli prosperum sibi fieri posse confisus. Igitur hostibus castra Regis sub cæca nocte callide invadentibus, facta strictius partium congressione, dum se mutuis ictibus dilaniant, dum stridores lituorum fierent & fremitus armorum, forte Regius ensis è vagina lapsus adversariis quidem incrementum audaciæ, ipsi vero Regi & suis plurimum formidinis importavit. Quo cognito vir beatus oravit & vaginæ Regis vacuæ alius divinitus missus est ensis, quo ad nutum viri Dei educto populatores palantes cæsi sunt, & de eis inopinata celeritate triumphatum. In argumentum divinæ bonitatis & Regiæ victoriæ idem ensis in thesauris Regum, ut fertur, usque hodie reservatur, Sancti *Oswoldi Eboracensis* Archipræfulis gratia, de quo inferius plurima relatu digna referemus, hujus Sancti viri, quia ejus patruus fuit, mentionem huic operi censuimus ingerendam, occasionem de prædidcto Regis triumpho aucupati. Nunc ad idem unde digressi sumus revertamus.

C A P. VII.

Obitus inclyti Regis Æthelstani.

RELIQUOS ergo Regis *Æthelstani* triumphos & virtutem bellicam, qua cunctis hostibus, patriæ formidini fuit, quia aliorum literis legentibus luce clarius innotescit, nostris apicibus non indiget illustrari. Tandem igitur, dum adhuc tanti pretii tela ordiretur, fatalis incommodi immaturo succisa est accessu. Post XVI. circiter annos suscepti principatus Ecclesiam *Malmesbyriensem* cum opibus & prædiis pluribus exuviarum regalium nobilitavit. Quo tempore micuit è matris alvo in *West-Saxoniæ* finibus ju- *Dunstanus nascitur.*
bar illud sidereum beatus *Dunstanus*, tenebras quas ex debilitate religionis succedentia postmodum contraxerunt per Angliam tempora fugaturum. Successit *Æthelstano* germanus ejus ex patre *Edmundus*, fraternæ pietatis *Edmundus succedit Æthelstano.*
sedulus æmulator, morum hæres & regni, cui sanctus *Dunstanus* familiaris & à secretis, vivacitate consilii & sedulitate impensa regiæ serenitatis gloriam multo decore ampliavit; cumque legitima Regis conjux Sancta *Ælfgina*, post primogenitum *Edwoynum* filium ejus, *Edgarum* peperisset, idem Dei servus *Dunstanus* vocem coelitus emissam dicitur excepisse talia præconantem. Pax *Angliæ* regno, recens orto regnante puero, nostro superstite *Dunstano*. Demum, cum multa felicitate Regis florerent successus, hos tandem miserabiles exitus defloravit. Nam VI. anno & dimidio regni in festivitate Sancti *Augustini*, ob amorem tanti prædicatoris & memoriam, facto intra palatium apud *Cantuariam* regali convivio, orta subito ut assolet inter convivas, immo jam æstuantes, discordia, Rex ipse fati stimulis agitatus ad sedandum tumultum è mensa profilivit, cum quidam versutus nebulo, quem ob commissi scelus latrocinii olim jusserat exulare, ruentis in se Regis pectori, exempto quo latenter accinctus erat pugione, lætale vulnus infixit. Satellites regii irruentes auctorem sceleris multis vulneribus dilaniatum proprio funere funus regium prosequi coegerunt. Divinus *Dunstanus* in remotioribus constitutus, dæmone coram se cachinnante,

Edredus Ed-
mundo.

spiritum sibi solito influentem hauriens, Regis obitum intellexit, eoque properans exanime corpus *Glastoniae*, cui ab eo Abbatis jure praelatus erat, condecanti tradidit sepulturæ. Post quem frater ipsius *Edredus* filius *Edwardi* tertius, patris & fratrum gesta laudabilia imitatus, susceptum regnum pacifice tenens, rebellium præsumptionem strenue compescuit, suæque potestati subjugavit. Beati *Dunstani* alloquiis frequentibus & ipse delectatus, & admonitionibus obtemperans, apud eum confessionum suarum secreta deposuit. Qui, anno nono regni & dimidio, corpore valetudinis incommodo tactus, ipsum ascivit, properantis ad ægrotum beati viri vox desuper in aures clare insonuit, *Nunc Rex Edredus in domino quievit*. Brutum animal, quo Sanctus vehebatur, tonitruum vocis Angelicæ perhorrescens mox sub fessore corruit & expiravit. Regio cadaveri *Wyntoniam* delato vir Dei præclaras, ut decuit, inferias perfolvit. Cujus nepos *Edwynus Edmundi* Regis Sanctæ *Ælfgivæ* primogenitus, regni jura adeptus, à progenitorum suorum moribus prorsus degenerans elegantem corporis formam, & totum generis sui nobile stemma, petulantis adolescentiæ luxu deformavit. Namque [ut] animum ad superfluum libidinis usum incautior inclinavit, necesse erat totius in eo robur virtutis infirmari. Cujusdam cognatæ suæ eximie speciei juvenulæ illicitum invasit matrimonium: pro cujus copula à Sancto *Dunstano* redargutus, & Sancti *Odonis* Archipræsulis auctoritate per ipsum ad repudium mulieris est coactus. Sed quia *non exiit Æthiops pellem suam*, sed, ut ait Poeta,

Edwynus
Edredo.

*Quo semel est imbuta recens servavit odorem
Testa diu, -----*

conceptus semel in corde lascivi Juvenis furor veneris irritari potuit, non domari. Furore igitur cæco agitatus omnem amittit justitiæ cultum, beatum virum proscriptum, cum aliis monasticæ professionis viris venerabilibus, rebus omnibus spoliatis, eliminat, remanentes reliquos multis calumniis afficere laborat: unde contigit ut *Anglorum* Ecclesia oppressis filiis multo diutius incommodo laboraret. Nam omnia passim per diversas provincias Monachorum cœnobia, expulsis habitatoribus, Clericis secularibus cum concubinis suis habitanda exposuit. Qui in hæreditatem Domini temere venientes, Templum Sanctum ejus polluerunt, facultates Ecclesiarum in stipendiis enervantes, partem possessionum suis vel fratrum nepotibus in præbendas ordinarunt, partem in proprios usus convergentes possiderunt, sicque factum est ut multitudo Clericorum monasticæ Sanctitudinis derogaret raritati, dum in locis, ubi prius calami & junci pulchre oriebantur, inter Dracones, sibi converso, imo perverso ordine, cubilia vendicabant. Quid multa? Nunquam Monachos dies tristior, nunquam Clericos hilarior, & nisi *Dominus abbreviasset diem illum, non fieret salva* omnis Ecclesia Anglorum. Sed Domini dispositione, dum adhuc illicita animo spiraret, occasionem occupati populi *Mercensium* & *Northanhumborum*, mortale in eum odium concipientes, relicto illo, fratrem ipsius venustæ formæ Adolescentem *Edgarum* in Regem sibi erexerunt, sicque re quondam solida in duo diversa, *Thamise* fluvius utrique partium diremptionis terminus fuit. Rex *Edgarus* beatum *Dunstanum* ab exilio revocat, revocatum *Wygornie* Ecclesiæ, defuncto suo Antistite *Cornwaldo*, cum consensu Cleri præficit. Ad honoris quoque cumulum anno sequenti *Londoniensis* Ecclesiæ pio patre viduatæ custodiam eidem committit; quem enim multiplici virtutum varietate noverat redimitum, hunc duorum Episcopatum honore duplici censuit esse dignissimum. Deinde parvo temporis tractu procedente, ipse Rex *Edwinus* conditionis humanæ necessitudine fortunæ rotam volvens, fratri *Edgardo* occasionem præstitit, qua diversas regni partes in antiquam soliditatem revocavit; vir utique pietate in Deum, probitate in patriam, morum sinceritate per omnia insignis.

Edgarum sibi
in Regem
Mercenses
erigunt qui
Dunstanum
de exilio re-
vocatum ad
Episcopatum
Wygornie
promovit.

C A P. VIII.

De Origine & vita Sancti Oswoldi.

His demum peroratis de pio patre & pastore nostro *Oswoldo*, promissæ superius relationis fidem absolvamus. Bonæ igitur indolis juvenis *Oswoldus* parentibus *Danicis* tam nobilitate generis quam opum cumulo splendidissimis, sed in *Anglia*, ut dicitur, prius incognitam Sancta Trinitatis fidem professis procreatus, cuidam viro *Frithegodo* nomine, qui omnium sui temporis, ut putabatur, in *Angliæ* tam seculari quam divina scientia peritissimus habebatur, traditus est instruendus. Cujus cum ille acri animo & alacri studio adprime disciplinam attigisset supradicto Sancto *Odoni*, cui eum fraterni sanguinis vena conjuxit, commendatus est educandus. Ad cujus institutionem in anteriora libere semper studia Sanctitatis extendens, vernantis juventæ florem tenerum distinctis maturæ moralitatis coloribus adornabat. Cernens ergo beatus *Odo* manifesto futuræ veritatis auspicio nepotem suum humani favoris fugaces auras, & secularis pompæ inanes ventos omni studio declinare, *exultationes Dei in gutture ejus sonuerunt*, aures itaque divinæ pietatis continuis sollicitabat precibus, ut novellæ plantationis suæ primordia in eo consecrare dignaretur, quatenus conceptæ spei dignus fieret expectatione proventus.

C A P. IX.

Sanctus Oswinus Canonicus Wyntonienſis Decanatus magisterium sumpsit.

Mittitur itaque Floridæ ætatis Adolescens cum autoritate pontificali *Wyntoniam*, si quid disciplinæ regularis inter Canonicos Civitatis addiscere posset probaturus. Quorum ille institutionem, crescente Sanctitatis merito, transcendens, & mores Decanatus, eis est prælatus officio, & dissolutioris conversationis eorum normam arctius innormans, senum caniciem vitiorum infectione puer ipse defæcaret: verum dum illi ad solita semper suspicarent, & nil ab eis præter honestatem excludi, nulla præter virtutem via potest præteriri; ne membrorum corruptio in caput commigraret, & in perniciem pastoris ovium pestilentia deveniret, relictis illis patrum suum adiit, communicato ei cordis sui proposito perficendi consilium accepturus.

C A P. X.

Idem Floriacum missus & ibidem Religionis habitum accepit.

Utrorumque ergo concurrente voto pariter & affectione, recens ille flos paradisi floribus interferendus, *Floriacum*, cum condecanti tam literarum quam munerum commendatione, destinatur, Floridi loci floribus virtutum suarum flores admixturus. Suscipitur cum omni alacritate, & gaudio, & quem diu desideraverat monasticæ institutionis habitu suscepto, post paucorum intervalla temporum, per dispositos sacrorum ordinum gradus, sacerdotalis honoris culmen conscendit; quanta humilitate, honestate, & religione gradum suum decoraverit, quot crucibus corporeæ afflictionis carnis suæ incentiva edomaverit, quam crebras in Dei obsequela excubias protelaverit, quot denique virtutum signis sanctitatis suæ opinionem circumquaque volens dilataverit, legenti vitam ejus clarius constabit.

C A P. XI.

Beatus Oswaldus de Gallia revocatur.

EMenſo denique aliquot annorum ſpacio, cum jam Dominus Sanctus *Odo* longævæ cœpiſſet ſeneſtutis incommodo fatigari, & debilitas continua cum viciffitudinaria ægritudine ſpem ei vitæ diuturnioris adimeret, dilecti Nepotis ſui præſentia pariter & alloquio confractam laboribus ſeneſtam recreari, & ſuſpectum deſiderans ſuum exitum communiri, nuncium cum exenniis & literis tranſmittit. Quibus ſuſceptis Dominus Abbas cum fratribus, tanti viri mandato contraire indignum judicantes, venerabilem alumnum ſuum abire permittunt, iter ipſius dolore & lacrymis proſequentes. Quibus & ipſe mœſtitix & ſletum viciffitudinem rependens, cum *Angliæ* littora navigatione votiva attigiffet, audiens beatum virum, à quo totius ſolatium laboris erat accepturus, improba jam fatorum neceſſitate adventum ſuum præveniſſe, ſperato gaudio dolorem inſperatum flebili commercio comutavit. Quibus & quantis mœroribus anxiebat ſpiritus ejus, ex ipſo propriæ affectionis motu poterit quilibet æſtimare. Demum ergo ſalubri ſecum excogitato conſilio venerabilem virum *Oſketallum*, *Dorcaſtreceſis* Eccleſiæ tunc temporis Epifcopi, jure præſidentem expetiit, eum propinqui gratia ſanguinis propenſiorem ſui curam ſperans habiturum. Qui cognatum ſuum cum multa alacritate excipiens, dolorem, qui ei ſuper tam miſerabili ſperati proventus diſpendio accidiffet, blandæ conſolationis impendio delinivit, fortunæ melioris gratiam ſpondens affuturam: verum brevi tempore lapſo, *Eboraceſis* Eccleſiæ pater *Wiſſtanus* in fata conceſſit, ad cujus ſedem memoratus *Oſketallus*, favente Rege, & populo acclamante, ſeſſor acceſſit.

C A P. XII.

Sanctus Oswoldus cum Osketello Eboraceſis Eccleſiæ Archipreſule Romam petit.

Qui poſtea Romani pontificis præſentiam pro pallii adiens ſuſceptione, beati *Oſwoldi* Sanctitatem contra Maris injurias, intemperiem aeris, prædonum infidias, & totius itineris ſuſcepta pericula, ſibi ratus valituram, eum viæ ſocium habuit, conſortemque laboris. Cumque peracto ad votum negotio læti revertentes *Galliarum* fines attigiffent, ad *Florentiæ* cœnobium, patres & coalumnos ſuos ſalutaturus, Sanctus *Oſwoldus*, licentia patris, & benedictione percepta, divertit: ubi, dum aliquamdiu moraretur, unus è ſociis *Germanus* nomine, *Wyntonix* oriundus, loci pulcritudine & rigore ordinis delectatus, ad ejus mentionem veteris hominis depositis exuviis, ovilis illius gregi ſociatus, viro Dei repatriante, ibidem propter tenera adhuc novæ militiæ rudimenta eſt relictus, proſpero igitur itinere beatus *Oſwoldus* in *Angliam* regreſſus, ad memorati propinqui ſui *Oſketelli* nota præſidia convolvavit, penes eum latentem ſuper ſe divini conſilii altitudinem operiens adimplendam.

C A P. XIII.

Quomodo Sancto Dunſtano ad ſedem Cantuar. promoti Sanctus Oswoldus ad Epifcopatum Wygorn. & Sanctus Æthelwoldus ad Eccleſiam Wynt. regendam ſunt aſſumpti.

Igitur Sancto *Odone*, ut ſupra meminimus, de peregrinatione carnis aſſumpto ad patriam, Sanctus *Dunſtanus* de Abbate *Glaſtoniæ Wygornix*, &

& *Londoniæ* Episcopus, Deo ordinante, & voto totius Cleri & populi cum favore Regio consonante, Metropolitano *Cantuariensi* Archipræsul subrogatur. Qui, *Romæ* ab *Johanne* Papa accepto pallio, *Angliam* reversus, Sancti *Oswoldi*, quæ per universam jam regionem late percrebuit opinione comperta, magnifico Regi *Edgardo* ejus Sanctitatis insignia suggestit, & ipso favente, ad pontificatum *Wygorniensis* ipsum sibi successorem consecravit. Eadem quoque tempestate vir notæ Sanctitatis Abbas *Abbondoniæ Ethelwoldus*, Sancti *Dunstani* alumnus, *Brithelmo Wyntonæ* Episcopo humanis rebus exempto, ejusdem sedis dignitatem, volente Domino, est adeptus. Hæ ergo tres lucernæ clarissimæ, *Dunstanus* videlicet, *Oswoldus*, atque *Ethelwoldus*, per tria candelabra, *Doroberniæ*, *Wygornia*, atque *Wyntonæ*, Domino disponente, collocata, tria orbis *Anglici* climata à vera luce mutuati luminis fulgoribus adeo irradiarunt, ut ipsis quoque firmamenti fide-ribus contendere, & merito, propter insolitam quibusque illius temporis tantæ sanctitudinis eminentiam, præsentibus miraculo fieri viderentur.

C A P. XIV.

Quomodo Rex Edgarus, per Sanctum Oswoldum & alios illius temporis Celeberrimæ Sanctitatis viros, Ecclesiam Anglorum ad pristinam libertatem reduxit.

Magnificus igitur Rex *Edgarus*, Regiæ strenuitatis specimen singulare, prudentiæ decus venerabile, & magis pro insitivæ virtutis industria, quam pro successivæ dignitate profapiæ, suo tempore admirandus, germano suo *Ædrio*, avitæ gloriæ abortivo, fatali sorte sublato, jus totius *Anglici* principatus, ut supra retulimus, est adeptus. Qui nulli unquam locum dans ignaviæ, plus prudentis animi sagacitate, quam fremitu armorum, vel stridore lituorum, rempublicam pacifice gubernabat. Exteros namque regalis munificentiaæ artificio, domesticos vero, qui vigorem regni non enervarent, innatæ benignitatis lenocinio, ad amoris sui & pacis inclinavit affectum, & hac calliditate fere usque ad remota orientis terrorem virtutis suæ, & amorem pariter liberalitatis dilatavit. Sub hoc itaque rege præmemorati quatuor, *Alwinus* videlicet Advocatus noster, & tres fratres ejus militabant, omnes gloriosi, omnes insigni regio condigni, omnes, tam exercitatione bellorum, quam vivacitate sensus & consiliorum, acris & expertæ probitatis viri; non eos ab agendis timor inertiaæ cohibebat, nec ad temeritatem aliquam præceps audacia stimulabat. His igitur quatuor comanipularibus Rex *Edgarus* gloriosus & felix, forensia quæque disponebat, horum virtute hostium gladios terrebat, horum industria & provida industria amica jocundi pacis tranquillitate potiebatur. Tres autem suprascripti reverendæ Sanctitatis Pontifices, ad animandam monastici cultus infantiam, per memoratum Regem *Edwynum* jam dudum in tota fere regione palpitantem, animi regalis devotionem monitionum suarum stimulis sollicitabant. Cumque piis studiis Pontificum & persuasionibus, favor regius consentiret, utrorumque triumphis cœpit *Ecclesia Angliæ* liberari, virtutibus adornari, magnificentia sublimari, & quanto plus terroris pravitate intulerunt, tanto religioni plus exhibuerunt charitatis.

Cœperunt Clerici passim de Monasteriis expelli, Monachi prius dispersi denuo congregari, & caput æneum statuaæ aureæ malignorum opificio indecenter affixum conteri, & deponi, antiquæ religionis cultus renovari, *Hebræi* ditari, *Ægyptii* spoliari. Tunc ordo Monasticus caput paulo ante depresso erexit, & quasi languore aliquo malorum gloria contabuit, Monachis orta est securitas ex timore, & ad veri solis radios præcedentis adversitatis nebula dissoluta, toti jam *Ecclesiæ Anglorum* desideratæ tran-

quillitatis serenitas arridebat. Dulce fuit nobis virorum istorum, *Dunstani* videlicet *Cantuariæ*, & *Æthelwoldi Wyntonix* Pontificum memoriæ diutius immorari, eorumque exemplis morum nostrorum duritiem emollire. Sed quia apud suos eorum vita mirabilis, & virtutes, quibus in provehendo sanctæ religionis cultu, multos piorum sudores operum insumpserunt, luce clarius digestæ habentur, alias ire pergentes his superfedendum duximus, ne [perplexitate ipsa materiæ, vel] prolixitate lectionis lectori nauseam gravare videamur.

C A P. XV.

Quomodo Sanctus Oswoldus apud Westbyri viros Religiosos congregavit, & eos regulariter ibi Deo inservire perdocuit.

IN tempore illo Ecclesia *Wygorniensis*, juxta veterum institutionem, pro Monachis Canonicos seculares habebat, inter quos beatus *Oswoldus* Episcopus quasi stella matutina refulgens in medio nebulæ, totam Dioecesim sua pia sollicitudine salutari Doctrinæ radiis illustrabat, cujus sanctitudinis eminentiam, quasi summi jubar luminis super se coelitus emissum, ambulantes in tenebris conspicientes, tanquam apes ad alvearis sui foramina, ita ad eum certatim undique confluebant; & jam seculum nauseantes ipsius institutionibus erudiri, & exemplis cupiebant ad coelestia informari. Erat enim vir Dei alacer alloquio, acer ingenio, providus in consilio, in divinis rebus sollicitus, potens in opere & sermone, promptus ad omnia, quibus deberet sancti viri industria collaudari. Erat tam in Ecclesiasticis quam in secularibus negotiis efficax & acceptus omnibus sui temporis pastoribus, necessarius ad omnem ab ovili Dei & gregibus lupinæ voracitatis ingluviem reprimendam. Pluribus ex his, qui ad eum confluerunt, sanctæ religionis tradidit amictum, coelestibus eos prædicationibus informans, & Monasticis imbuens disciplinis. Inter quos affuit quidam sacerdos venerandi vultus & habitus, qui tam propter vitæ honestatem, quam propter ætatis vel sapientiæ maturitatem, *Ædnothus* senior ab omnibus dicebatur.

C A P. XVI.

Germanus à Floriaco revocatur.

Considerans itaque vir beatus, quod ad corroboranda novellæ plantationis suæ auspicia, prona favoris publici concurrerent vota, missis nunciis venerabilem Monachum *Germanum*, quem olim, sicut superior sermo non tacuit, ipse à *Galliis Angliam* rediens apud *Floriacum* reliquerat, accersivit. Congregatisque messionis suæ manipulis in cellula, apud Dioecesis suæ vicum, *Westbyri* nomine, ipsum ibidem Priorem ad docendum subditos Monasticæ institutionis normam, memoratum vero *Ædnothum*, ad gerendam exteriorum sollicitudinem præpositum instituit. Igitur exceptis pueris, defæcatis moribus puris, qui inter eos ad regularis disciplinæ observantiam informabantur, duodenum numerum compleverunt. Quibus sanctus Episcopus sufficientem victus & vestitus corporalis providens alimoniam, spiritualement nihilominus verbi divini & sacre exhortationis stipem, ex frequenti eis suæ visitationis impertiebat accessu.

C A P. XVII.

Quomodo Sanctus Oswoldus & Dux Aylwinus mutuas inter se amicitias contraxerunt.

INterea tota *Anglia* placido tranquillæ pacis otio feriente, contigit ut in quadam solemnitate paschali, universi totius patriæ *Majores*, tam Clerici, quam laici utriusque ordinis & professionis, gratia festivitatis celebrandæ ad Regis Curiam ab ipso vocati, convenirent, regiis ab eo muneribus honorandi; Divinis mysteriis cum omni alacritate & gaudio celebratis, ad reficienda corpora Palatio omnes accesserunt. Continuatis aliquot diebus, personat regia plausibus aula, fremit discursibus platea, nullus omnino regalis munificentia sentit repulsam, omnes diversi generis & pretii donariis, in vasis, vestibus, vel equis optimis, magnifice munerati. Jamque cœperat solvi conventus, cum ecce, juxta quod scriptura commemorat, *extrema gaudii luctus occupat*. Quidam miles, cui multum splendoris & gratiæ, tam innata prudentia, quam probatissimus in rebus bellicis corporis vigor, cum generositate natalium, apud Regem contulerat, corporeæ valetudinis gravedine tactus, & mox diem claudens extremum, gaudium mœrore, cytharam ploratione, organum voce planctus commutavit. Sicque quam nulla fit, quam caduca, quam variabilis vitæ præsentis gloria, ejus casus omnibus peroravit. Rex militis dispendio admodum contristatus, corpus exanime *Glastoniæ* ad tumulandum deportari, & quosdam Episcoporum, Comitum, & Baronum, eo usque feretrum prosequi cum honore imperavit. Interfuere igitur comitatui funereo Præsul sanctissimus *Oswoldus*, & Dux inclytus *Aethelwinus*, nomine tantum sibi eo usque cogniti, occasione funeris pignoratrices vitæ amicitias venaturi.

C A P. XVIII.

Commendatio Comitum Aylwyni.

ERat autem Dux memoratus domi religione, foris virium exercitatione & disciplinæ militaris usu percelebris, nobilitatem, quam natales contulerant, morum venustate perornans, jocundi vultus & hilaris, aspectu reverendus, urbana facundia comis, sermone verax & blandus, communis officio, rarior affectu, vultu & moribus haud dissimilis, nullo etiam cultu mundissimus, fide constans & gravis, devotione sincerus, in consilio suafor recti, causam rei & actoris sententia dirimens æquitatis, amorem Dei in aliis venerans, & aliis persuadens, quo pii pectoris ejus penetralia plena tuebant. In quo dispendium veritatis non admittebat puritas voluntatis, prudenti animo modum in omnibus servans, ne præceps affectio præjudicium aliquando ingereret rationi. Tanta in viro seculari & illiterato apparebat congeries gratiarum, ut utrum laudanda magis sit merito ambigeres, an miranda. Is igitur Episcopum sanctum ad defuncti inferias jugi psalmodum psallentio cernens intentum, dimisso vultu mature incedentem, nonnullis faciem lacrymis irrorantibus, statim juxta id cujusdam sapientis, *gaudent singula cum sui similibus convenire*, complacuit sibi in illo anima ejus, statim imis pii cordis medullis ipsius concepit affectum. Hoc enim habet animus humanus moris & virium, ut alieni nidoris, quo se conditum sentit, inhalationes hauriens, perfacile sui similis capiat sine judice notitiam, moxque gaudens ad talem, alienum affectum imbibit, infundit suum. Funeris itaque officii rite consummatis, alter *Cornelius* ad

*Sanctum Ofm.
Comes allo-
quitur.*

*Sancti viri
Responso.*

Petrum alterum, non Angelo sed devotione mentis invitante, non tunc primo fidei rudimentis imbuendus, sed monita salutis accepturus accessit; Comiteque salutato dixit, Olim, Pater sancte, optaveram, ut aliqua impendendi tibi obsequii occasio arrideret, unde novæ inter nos amicitiae argumenta orirentur. Optaveram jocundo sacri sermonis tui alloquio recreari, qui efficaciam habere dinoscitur plurimam corda audientium rerum peritia erudire, & eruditionis suæ suavitate aures demulcere. Ego homo sum sub alterius potestate, super alios potestatem exercens, quem ingenuitas generis, quem opum copia terrenarum, quem petcatræ sapientia mundi, & gratia labiorum, quem demum indifferenter tam pauperum quam divitum favor publicus attollit. Et quia omnis potestas à Deo est, timeo ne potestate ista in animæ meæ videar abuti perniciem, sciens proculdubio, quanto mihi plus est commissum, tanto amplius à me exigendum. Audiens sanctus Antistes fidem viri, quam Dominus in illo Ceteriore Evangelico tanta laude commendavit, admiratus est; & familiarem sibi spiritum hauriens fereno vultu ita respondit. Placet mihi admodum amicitiae tuæ contractus, virorum nobilissime, placet animi devotio contrahentis, placet merae liberalitatis affectio, qua omne meum præveniens meritum, antequam mihi accessisset petendi fiducia, charitatis intimæ exhibes affectum. Grator insuper Deo, cujus in te sationis semina fecundos jam fructus promittentia conspicio germinare: unde & tua interest totis semper viribus constantiæ studere, ut illam propheticae vocis insultationem caveas, dicentis, Immatura profectio germinavit laudabile principium, spem ingerit futurorum non securitatem. Perpendat igitur prudentia tua, charissime, quod quanto altius aliis in potestate seculari præminemus, tanto perspicacius vitam nostram & opera Universi contemplantur. Et licet aliis alii præferamur, omnes tamen æquale habemus vivendi principium, eandem sortimur legem moriendi. Omnes æque in dolore nascimur, & in dolore viventes, in dolore itidem vitam terminamus, eundem omnibus occasum & ortum prudens natura constituit, quos sola vitii aut virtutis apud Deum distantia discernit. Quid enim prodest generositas natalis, cui vitia dominantur. Ille vere ingenuus est, qui virtute animi & morum claritate refulget; Degener autem est, quantumlibet genere clarus, in cujus mente ratio ancillari, concupiscentia laxa voluptatis fræna regere comprobatur; & in omni scriptura divina pauperes commendari, divitibus invenies derogari. His dico divitibus, quorum avidæ cupiditati nulla opum congeries satis est, nulla sufficit eminentia potestatis. Utile quoque est & licitum habere divitias, sed ut animo ipse tuo prius memineris dominandum, præesse, inquam, licitum, sed tutius est subesse. Omnia enim ardua & alta casui exposita sunt graviori. Cumque innatum arboribus robur validum ab imis radicibus enervet vis ventorum, & celsas turres ab ipsis fundamentis subvertat machina bellatorum, arundo flexibilis non frangitur, myrtus humilis non movetur. Augustum perpende Cæsarem, qui totum orbem virtute martia subjugarat, cujus fere ipsos mundi terminos potestas excesserat, in pulverem jam solutus, angusto nunc tabidus tumulo continetur: Macedonem similiter Alexandrum, qui universas nihilominus terras bellis detruit, qui per loca serpentosa, & humanis gressibus indetrata, usque ad secretiores superioris Indiae partes avidus gloriæ penetravit, duodennio tamen illicita tyrannide fastigatum, alieni soli parvissima vena inferiis excepit peregrinis. Ut autem quod dico confirmetur notiore exemplo, in illum qui in tota domo Regis clarus habebatur & insignis, ad cujus nutum etiam animus Regius inclinari videbatur, qui paulo ante sericis vestitus & ostro in Curia nobiscum Regis obsoniis vescebat, en, inquam, illum nunc intulimus in sepulchrum; omnia ejus transferunt, præter bonorum si quos collegit manipulos meritorum. Ad hæc verba Dux in fletum erumpens ait. Quid igitur de me fiet, Pater sancte, qui, sicut peroravit sermo superior, sub potestate sum, quem etsi bonis forte juvat aliquando studiis implicari, improbus contrariæ necessitudinis non permittit accessus. Siquidem frequenter me seu angariarum regalium, seu exercitationum bellicarum, seu distribuendorum militibus stipendiorum, seu causarum judicialium, seu exercendæ in reos animadversionis, seu aliorum quorumlibet negotiorum forensium, in quibus difficile, vel nunquam, potest offensa declinari,

Cui Comes.

clinari, importuna vexatio defatigat. Cui sanctus Episcopus, omnes, inquit, istæ quibus implicaris occupationes terrestres, Charissime, incrementum tibi præstant justitiæ, si servaveris in omnibus æquitatem, superexaltaveris misericordiam in judicio, si oculum tuum simplicem, id est, intentionem rectam contigerit inveniri. Cæterum autem, quia falsa rectitudinis specie etiam bonæ intentionis nonnunquam acies adumbratur, eleemosynarum largitionibus, & pauperum misericordiis, excessus hujusmodi memineris redimendos: ut autem evidentioris consilii habeas incitamentum, animadvertat prudentia tua, quoniam qui seculo renunciassent, & voluntariam pro Christo paupertatem amplexari videntur, illi soli liberi, soli quieti sunt, & ab eo, cui nos expositi sumus, terrena sollicitudinis periculo singulariter alieni: horum meritis commota nonnunquam superni Judicis compescitur ira, sententia mutatur, salubris conceditur aer, provenit copia frugum, fames & pestes refugæ cedunt, regnorum respublica gubernatur, patescunt carceres, solvuntur vinciti, naufragi relevantur, curantur ægroti, debiles convalescunt, & ut totum comprehendam, divina licentius imo vesanius abutens patientia, tota universaliter per eos perdurat fabrica mundi. Si igitur, Charissime, in aliquo juris tui territorio (vel prædio) locum monasticæ religionis professoribus haberes idoneum, ibi ad honorem Dei Monasterium construendum, & ad obsequium divinum viros sanctos laudarem congregandos, quorum precibus & defectus suppleri, & peccata tua possunt expiari. Ego nempe & cooperationi vires impenderem, & impendio adjicerem facultates. Comes ad hæc, habeo, ait, venerande pater, hæreditarii Juris mei fundum *Insula Ram. sancto viro indicatur.* quendam, qui Ramesia à Compatriotis nuncupatur, palustri uligine circumseptum, talium quales memoras virorum habitationi, ut æstimo, satis congruentem. Nam & ab hominum frequentia alienus, & solitaria conscientius est tranquillitatis. Est autem locus diverso arborum genere saltuosus, in quodam sinu suo fecundæ cespitis gratiam habens planitiem, denso graminum vellere pastu pecorum detondendo vestitum. Olim quidem nulla in eo habitatio, nullum ædificium habebatur, præter sola stabula armentorum meorum, quæ ibidem crassioris glebæ beneficio alenda constitui. Ante paucos vero annos cum gravissima valetudinis ardore decoquerer, & nihil aliud nisi fati beneficium, quo languor ingravescens terminaretur, operirer, ex insperato per vicariam interpositæ personæ visionem à beato Benedicto Monachorum patre promissionem sperandæ sanitatis accepi, adjuncto in mandatis, ut in honorem Dei, & ejusdem patris memoriam, Monasterium ibidem statim, recepto vigore corporis, aggrederer fabricare. Cumque visionis fidem promissæ sanitatis probasset accessus, intra dies paucos cellulam ibi de schemate ligneo interim feci compaginari, donec, opportunitate & viribus receptis, ampliarem Ecclesiam, cum officinis valeam ædificare; in qua etiam jam nunc tres viri, cunctis, ut videtur, spretis spurcæ carnis oblectationibus, sibi cohabitant, Monasticæ sanctionis normam, si adesset qui ostenderet, ardentem nosse cupientes. Narravit igitur Dux illustris sancto viro totam feriatim visionem; sicut in privilegio Edgari Regis exarata continetur. Quæ cum audisset, gaudens, & Deo gratias agens, ait beatus Oswaldus, si igitur, vir illustrissime, cælesti tibi, ut asseris, hoc oraculo imperata sunt & ostensa, expedit ut quod jussum est devoto animo exequaris, sciens proculdubio divinæ propositum voluntatis, ut pote jam vicinum operi, non posse immutari. Porro si consilio vel — auxilio indiges alieno, in alterutro vires meas labori tuo & piæ sollicitudini, quicquid potuerunt solaminis, noveris præbituras. Hoc ipsum quippe mihi studii fuit semper & voluntatis, loca scilicet Religioni congrua quærere, viros sanctos ad Dei servitium congregare, congregatos confovere, eorumque necessitatibus, in omnibus pro posse providere, unde & in quodam dioecesis meæ vico, habeo hujus vitæ viros ad XII congregatos, incolatum istum fastidientes, & cælestis desiderii calore astuantes. Horum autem profectibus mundi malitiam me defuncto invisuram, & successoris mei gratiam timeo defuturam. Siquidem in alicujus personæ secularis electionem, amore & desiderio secularitatis, vota fortassis & favor eligentium convenient, qui Episcopalis hujus honoris culmen adeptus, novellam plantationem meam extirpare potius quam propagare studebit. Difficile namque cuilibet & insolitum ejus regule habere diligentiam, cujus non novit disciplinam.

ciplinam. Quapropter ad inspiciendum ipsum de quo loqueris fundum, tecum convenire mihi quoque non erit oneri, tuæ tantum placeat nobilitati. Et si inter nos miti devotione mutua roboretur unitas voluntatum, & paritas studiorum, alterius laboribus aderit profecto proventus pariter & profectus.

C A P. XIX.

Ex voto communi ad inspiciendum locum sanctus Oswoldus & Dux pariter tendunt.

AD hæc Dux inclytus alacri voce & fronte serena respondit. *In omnibus quæ perorasti, sanctissime Antistes, votis meis quam maxime concordas, & affectum meum tua sibi affectio conformavit. Id ipsum enim, quod à sanctitate tua petendum decreveram, votum meum ultro provide præveniens, desideriumque reputans præveniri, humiliter expetisti. Convenit itaque ut sibi alterutro alterutrius conscientia concurrat, & ad honorem Dei utriusque propositi argumenta lucidius innotescant. Ad locum igitur arbitrio tuo exponendum pariter si placet accedamus, & ex his & illis, quas ambo memoravimus ovibus, unum unius curæ pastoris committendum ovile constituamus, ex alterutris alternæ sedulitatis impendius tam Pastori quam gregi pabula providentes. His dictis, fociis Episcopis & Baronibus valedicentes, versus Ramesiam iter pariter ambo accelerarunt. Quo cum pervenissent, Dux venerabili viro, ecce, inquit, pater mi, locus in quo Sanctus Benedictus per vicariam, sicut superius retuli, fidelis viri manum, domum sibi monuit fabricari. Ingredere insulam, inspice loci situm, totius negotii curam tibi suscipe in expedito collocatam. Tuum erit quod voles imperare, in me nulla obediendi mora reperietur.*

Videns ergo vir sanctus locum marisicorum paludibus undique cinctum, & multis commoditatibus opportunum, & ab accessu populari semotum, futurorum præscium attrahens spiritum, *hic est, inquit, alter Elysius, viris summo Paradiso destinatis ab æterno provisus. In hoc loco fidei tuæ & devotionis speculum. O amice, viventem æternæ memoriæ tuæ imaginem speculantibus exhibens, per successiva futuræ generationis secula resultabit; hæc requies tua in seculum, seculi hoc fato functus habitabis, quoniam elegisti eam. Hujus loci ædificandi occasio aucupata perpetuæ inter nos amicitiae fœdus continebit, per temporalem ejusdem ædificationem æternæ incoluminis domus nobis, si fidei defectus non obstiterit, præparabimus mansionem; sicut ergo, dum candet ferrum, crebris ictibus malleorum in quem voluerit malleator extenuatur usum, sic utique, dum adhuc in nobis conceptæ calet igniculus devotionis, opus est propositi operis exordium maturetur, ne forte intercedente dilatione, alicujus occasionis ex diaboli invidia tepor prægrediens actionem intentionis, principium fini prohibeat adæquari. Ego itaque, si tuæ placet Celsitudini, ad propria cum festinatione revertar, quendam virum fidelem, & in talium exercitio negotiorum probatum, transmissurus, cujus ordinatione & consilio refectorium parvum cum dormitorio venturis fratribus interim præparetur, donec Nos denuo convenientes, super construendæ basilicæ forma & quantitate consilium simul accipiamus. Tuæ autem interdum sollicitudinis & operæ erit, & ad laborem vires, & ad impendia colligere facultates. Cui placito Duce alacriter con-nivente, unanimitem suam humilitate mutua paciscentes, & alterutrum devote salutantes, ab invicem discesserunt.*

C A P. XX.

Vir Domini Wygorniam veniens fratrem Ædnothum Ramesiam transmisit.

Veniens ergo *Wygorniam* vir beatus, venerabilem virum *Ædnothum*,
 cujus meminit sermo superior, super injuncto negotio commonitum;
 & benedictione Patris communitum, fidem dictis socians *Ramesiam* tran-
 smisit. Quo perveniens vir probatæ experientiæ multimoda loci commo-
 ditate delectatus, conductis statim artificibus, Capellam, quam invenit, in
 ampliorem statum, erexit; officinas quoque necessarias juxta modum &
 formam à Sancto viro sibi præmonstratam pulchro schemate construxit.
 Omnibus igitur intra breve tempus ad votum actitatis, familiaris quoque
 silva, quam intra ambitum Insulæ densa stipitum testudine confertam dixi-
 mus; vicino beneficio, quicquid lignæ materiæ artificum industria ex-
 petiit, conferebat, transmissio ocius nuncio id patri venerabili intimare
 maturavit. Ad cujus nuncii fidem præsul sanctissimus maximo exultans
 gaudio, prosperatori studiorum suo Deo immensas gratias egit, & tem-
 pus autumnii quo fruges recondentur utile ratus operiri, quatenus sci-
 licet horrea hinc recedens vacua non relinqueret, & huc veniens plena re-
 periret, futuræ interim profectio[n]i necessarios componebat apparatus.
 At demum veniente tempore votivo, libros & ornamenta divino cultui con-
 gruentia manticis imposuit, ac præmemoratos duodecim fratres de *Westbyri*,
 tanquam novellas XII plantationes de territorio *Wygornie* ubere humo *Ra-*
mesie inferendas secum emigrans, venerabili viro *Germano* pariter assumpto
 profectus est. In die itaque decollationis beati *Johannis* eximii illius he-
 reniticæ professionis viri, persequente se inclyto duce *Athelwyno*, qui ei
 ibidem juxta conductum vocatus gratanter occurrerat, heremum nostram
 ingressus, in caulas noviter fabricatas, suæque visitationis gratia sanctifica-
 tas, pusillum gregem introduxit, ubi cum lætitia solemni divinis mysteriis
 celebratis, ordine quo supra, *Germano* interiorum, *Ædnotho* exteriorum ad-
 ministratio commissa est gerenda. Quibus rite ordinatis, sanctus Episcopus
 pariter & Dux illustris votis suis divinam clementiam publicum videntes
 præstitisse favorem, publice eandem laudis exhibitione persecuti, filiis
 suis & fratribus ad solamen victus & vestitus, quousque in prædiorum &
 possessionum redditibus utilius eis providerent, certum de communi utro-
 rumque marsupio singulis mensibus numerandæ pecuniæ pondus statue-
 runt. Inito deinde consilio, tota hyeme sequenti quicquid provida co-
 mentariorum ars, tam in ferreis quam in ligneis instrumentis, exquirebat,
 & omnia, quæ futuro videbantur ædificio necessaria, præparabat. Emen-
 sa denique hyeme, cum jam consitum floribus ver caput exereret, fit conge-
 storum distractio thesaurorum. Exquisiti conducuntur Artifices, construendæ
 Basilicæ longitudo & latitudo commensuratur, fundamenta alta propter
 uliginem undique vicinam jaciuntur, & crebris arietum ictibus insolidam
 supponendo oneri fortitudinem fortius contunduntur. Operariis igitur
 tam devotionis fervore quam mercedis amore laborem continuantibus, dum
 alii lapides comportant, alii cementum conficiunt, atque alii hoc & illos
 rotali machina in altum subministrant, Domino incrementum præstante
 opus indies altius confurgit. Duæ quoque turres ipsis tectorum culmi-
 nibus eminebant, quarum minor versus occidentem in fronte Basilicæ pul-
 chrum intransibus Insulam à longe spectaculum præbebat, Major vero in
 quadrifidæ structuræ medio columnas quatuor, porrectis de alia, ad aliam
 arcubus sibi invicem connexas, ne laxè defluerent, deprimebat. Juxta eam
 qua vetus illa antiquitas utebatur, ædificandi formam, spectabile satis ædi-
 ficium. Igitur Ecclesia ad summam manum evecta eo loci Deo devoto-
 rum

*Fratres de
 Westbyri san-
 ctus Osw.
 transmigr. in
 Rames.*

*Quomodo Ec-
 clesiam ædifi-
 care cœperunt.*

*Anno Domi-
 nicæ incarn.
 969.*

Quomodo sanctus Os-
waldus Of. Ec-
clesiam Wy-
gorn. construxit. ubi pro
Canonicis
Monachos
collocavit.

rum virorum numerus paulatim augebatur. In quorum moribus amor divinus cum mundi odio ipsa etiam sydera æmulatione sancta perfringere videbatur, nec fuit sanctus Dei famulus *Oswoldus* horum tantum contentus sedulitate laborum, sed etiam Ecclesiam *S. Mariæ Wygornia* ab ipsis fundamentis ad summum tecti fastigium devotione sancta asperos fallens labores perduxit, ubi ex favore regio, & summi Pontificis *Dunstani* auctoritate, proposita Canonicis secularibus Civitatis illius deliberatione, ut aut præbendis suis renunciarent, vel habitum religionis, alterius arbitrio militaturi, susciperent. Quidam eorum usitatae conversationis vetustatem pluris habentes quam propositæ vitæ novitatem, cedendum elegerunt, & certas sedes deinceps non habentes vagi per patriam ferebantur. Cæteri vero, quibus & sensus inerat & ætas maturior, sancti viri consilio se dedentes omnipotentis Dei tyrocinio sunt addicti: quorum unus *Winsinus* nomine, qui cæteris & dignitate generis & opum copia insignior habebatur, seculo renuncians, & habitu Monastico amictus *Ramesiam* missus est, Regularis ordinis disciplina instruendus & instituendus, ac deinceps inde revocatus ad *Wygornia* Prioratum est promotus. Et ibi ergo novello Deo famulantium grege congregato utrique sanctus *Oswoldus* ovili vicissitudinariae visitationis impendens solatia, sanctæ exhortationis pabula ministrans, illi quidem Pontificis, huic vero Abbatis jure præsidebat. In cujus argumentum veritatis schedæ quædam in Ecclesia nostra hodieque reperiuntur, professiones virorum temporis illius in præsentia ejus celebratas continentes.

C A P. XXI.

Idem & Vir Domini, expulsis Clericis de Ecclesia Winchelcumbæ, Monachos ibidem congregavit, eisque præfatum Germanum de Priorum Ramesiæ Abbatem præfecit.

PER idem quoque tempus apud celebre Monasterium *Winchelcumbæ*, Clericos loci illius similiter sanctæ calliditatis arte circumventos cedere coegit, eorumque loco Monasticæ religionis professoribus congregatis, venerabilem virum *Germanum* Priorem *Ramesiæ* *Ædnotho* seniore ei in Prioratum subrogato, in Abbatem ordinavit. Demum, quoniam omnis fere literaturæ studium & Scholarum usus per *Angliam* in desuetudinem venerat & soporem, transmissio sanctus *Oswoldus* ocus nuncio quendam virum nominatissimum *Abbonem*, qui liberalium artium notitiam imis hauserat medullis, de Cœnobio *Floriacensi* evocatum, apud *Ramesiam* scholas regere & novellas recentis ortuli sui incisiones doctrinæ suæ rore rigare constituit. Is ex mandato summi Præfulis *Dunstani*, apud quem, tam prudentia literarum quam morum virtute, plurimum gratiæ contraxit & amoris, passionem Sancti *Edmundi* Regis & Martyris laudabili stilo persecutus totius orbis *Anglici* notitiæ commendavit. Deinceps vero aliquot annis elapsis, ad suam denuo Ecclesiam *Floriacensem* cum honore evocatus, Abbatem eidem officio est prælatus, ac post plurima adimpleta opera pietatis in *Guasconia*, indomitæ gentis illius circumventus factione, pro justitia tandem interemptus, momentanea morte vitam interminabilem commutavit. Post hæc igitur cum *Osketelus Eborum* Ecclesiæ pater vitæ metas excessisset, Rege *Edgardo* ad Archipræfulis *Dunstani* admonitionem favente, & Cleri voce votis populi consonante, ad summum Archipræfulatus ejusdem apicem inthronizatur *Oswoldus*. Qui eodem anno *Romani* Pontificis *Johannis* pro pallio adiens præsentiam, voti compos læto peregrinationis proventu ad sedem suam remeavit. Sed cum ei tantæ gloriæ ad votum favor arderet, nequaquam tamen veteres erga Ecclesiam *Ramesiam* affectiones novæ immutavit majestas dignitatis, nec labiles adepti fastigii divitiæ ingenuæ

Sanctus Abbo
de Floriaco in
Angl. ad
Scholas regen-
das evocatur.

genuæ detinuerunt primitias liberalitatis. Quinimo, communicato cum inclyto Duce *Æthelwyno* consilio, ambo de communium impendio facultatum, aucupato tempore opportuno, Ecclesiam solemniter dedicari statuerunt. Competentibus itaque tam celebri negotio apparatus procuratis, illius Dioeceseos Episcopus *Alfnothus* in adminiculum votivi laboris advocatur, conveniunt populi, scopantur pavimenta, verruntur parietes, tota rerum supellex exportatur, altaria spoliantur, & tota, quasi recens baptizandus puer, Ecclesia omni ornatu denudata, DCCCCLXXIV^{to}. Dominicæ incarnationis anno, sexto Idus Novembris, ad Virginis Virginum patrocinium & sancti *Benedicti* nomē, & omnium Virginum memoriam, à Beato *Oswoldo* solemniter Christo annuente dedicatur. Nec dubium fidelium fuorum ea die votis divinam gratiam affuisse, cum clementissimi elementi aeris serenitate votiva in favorem eorum conspirare, & sol eorum devotioni solutis radiorum crinibus applaudere videretur. Igitur vir Domini *Oswoldus*, & gloriosus Dux *Æthelwynus*; dignationem divinam publica gratiarum actione prosecuti, quod pios exhibitæ sedulitatis suæ labores ad felicem votivi proventus finem perduxisset, novam nuptam utriusque irrigui, hic inferioris, ille superioris donario dotaverunt. Siquidem Dux venerabilis non de his quidem, quæ sibi in finibus hæreditariæ fortis cecidisse videbantur, ne successoribus suis conquerendi adversus Ecclesiam præberet occasionein, sed de his quæ veno exposita, seu publica cambitione, seu domestica marsupii familiaris emunctione, libero juri suo accesserant, in prædiis, redditibus, piscariis, pratis, & molendinis, multa & præclara Ecclesiæ contulit beneficia. Sanctus quoque *Oswoldus* ejus fidei congratulans & devotioni, primo locum ipsum orationum suarum & meritorum patrocinio, deinceps perpetue valituro, ad superioris irrigui felicitatem communivit. Demum vero quasdam terras, quas a Rege *Edgardo* vel prece adquiserat, vel manifestæ commutationis, sive legitimæ emptionis quæstu obtinuerat, munificentia liberali adjecit. Has donationes universas cum aliis aliarum venerabilium personarum donariis postea collatis, suo loco singulas in cartis collatorum expresse & apposite, qui legerit, inveniet exaratas. Cum igitur omnia devotione celebri fuissent consummata, pii patris sedula exhortatione in fide confortati, & benedictione confirmati, post refectionem corporalem, quæ omnibus universaliter illa die abunde satis & splendide ministrabatur, singuli in propria cum gaudio rediere. His utrinque peroratis, quasi densitate dumeti & spinarum non absque difficultate penetrata, locum tandem respirandi adepti, primi hujus textrini operis hîc telam succidimus, à donationibus beneficiorum nostrorum cum competentibus gestorum relatione in liciatorio calami secundæ portionis fila composituri.

Explicit pars Prima.

E e e

Incipit

Incipit pars Secunda.

Nunc igitur per planiorum quidem sed tamen difficiliorum amfractus & semitas viarum, ad declaranda diversorum temporum diversa à diversis personis Ecclesiæ *Ramesiensi* collata donaria, ingressuri, ab eo qui *via est & veritas* petimus dirigi gressus nostros, ut vestigia relationis propositæ metas veritatis non excedant.

Sæpe quidem contingit ut possessiones & prædia, quæ viris Ecclesiasticis & religiosis à secularibus in Eleemosynam conferuntur, per simplicitatem aut incuriam tam Prælatorum quam subditorum, violentia calumniantium prævalente ab Ecclesiis alienentur; hujusmodi autem mali enormitatem, ne quid religiosorum patientiæ videretur deesse virtutis, præsentium maxime dierum malitia suscitavit, cum paternæ devotionis calumniatores filii accedunt, & avitæ impudenter derogantes pietati, viros foro judiciali infuetos calliditate circumveniunt seculari, vocantes in jus, qui, quid sit hujusmodi jus, penitus ignorant. Impugnant qui debuerant oppugnare. Calumnias instruunt, quorum erat potius calumniatoribus obviare: plerumque igitur vincit potestas, & deprimitur paupertas, paucitas occumbit & prævalet multitudo, Justitia præteritur, innocentia condemnatur. Sicque religionem fatigatam his diebus secularium affligit ambitio, ut singulare miseriæ sit remedium usus sufferendi; ubi tamen, Dei renitente clementia, non prævalent filii penitus abripere, quæ patres contulerunt, ibi nihilominus alterius utuntur genere infestationis, dum triplicata seu quadruplicata annui commeatus frequentatione, quasi debitam sibi ex patrum beneficiis hospitalitatis per ipsas Ecclesias exigentes pensionem, per partes absumunt, quod simul & semel totum nequeunt obtinere. Verumtamen quantumlibet proficiat vel deficiat versutia filiorum, patrum devotio meritum vel memoriam non amittit. Eapropter præsentis hujus operis distinctioni universa, quæ memoratæ Ecclesiæ à prima ejus fundatione collata sunt, beneficia, tam servata quam amissa, vel publica ambitione commutata, cum benefactorum nominibus duximus inferenda, quatenus licet ipsa nobis aliqua perierint occasione, memoria tamen justorum cum laudibus perseveret.

C A P. XXII.

Inclyti Regis Ædgari donaria, quibus Ecclesiam Ramesiam insignivit.

CUM igitur prima hujus basilicæ fundamenta illustri Rex *Ædgarus*, prece & instantia Archipræfulis *Oswoldi* provocatus, in necessarios incepti ædificii sumptus, quinque Hidas apud *Burwell* liberalitate regali largitus, scripto suo eidem Ecclesiæ perpetuo possidendas confirmavit. Itemque idem Rex, ad petitionem ejusdem sancti Pontificis, in devotionis suæ memoriale æternum, dedit Ecclesiæ *Ramesiensi* & fratribus ibidem Deo fervientibus, & per successiva tempora servituris, Ecclesiam de *Guthmuncestria* cum tribus Hydibus terræ; & regalis munificentiam donum scripto, quod hodieque apud nos habetur, confirmavit. Qualiter autem hæc Ecclesia cum memorata ruris portione à nobis alienata sit, in sequentibus nosse cupienti curabimus indicare. Perpendens præterea jam dictus Rex *Christianissimus* sæpe memoratam *Ramesiensem* Ecclesiam in divina religione succrescere, & gregem ibidem Deo famulantium tam merito quam numero adaugeri, ad devotionis suæ cumulum, pro pace & firmitate regni sui, dedit eis etiam unam Hidam terræ, quæ fuerat cujusdam viri *Turkemerii* nomine, in *Stiveche*, & duas Campanas xx^{ti}. librarum pretio comparatas.

cariam *Ramesiensi* Ecclesiæ contulit cum mansis & tostis piscatorum. Terram quoque de *Brinintonia*, quæ post patris sui obitum, & decem hidas, quæ post decessum matris in hæreditariam sibi sortem ceciderunt, dedit *Ramesiæ*, pro sua & utriusque parentis salute. Hæc est illa terra de *Westonia*, quam sicut supra in prima hujus opusculi distinctione retulimus, Rex *Ædgarus* dederat eidem *Alfvenæ* matri Comitis, pro ea quam sibi in cunabulis impenderat sedulitate nutrituræ. Dedit etiam idem vir Deo devotus *Alwinus* x hidas apud *Gidding* & *Wedeton*, quas sub Regis & Optimatum testimonio, appenso cuidam viro *Othengaro* non modici æris pretio, iusto possederat titulo emptionis. Nec in his quoque fervori devotionis suæ terminum ponens, dedit septem hidas apud *Stivecle*, & quandam partem x hidarum, quas habuit apud *Tofte*, pro anima jam dictæ *Athelsledæ* uxoris suæ, pro alia vero illarum hidarum parte, ut integre omnes cederent Ecclesiæ *Ramesiensi* in possessionem, à fratribus ejusdem loci accepit in escambium terram quandam de [*Lincolnia*,] quam vir quidam *Wlfhunus* nomine in liberam eis contulerat eleemosinam, quando sæculo renuncians Collegio eorum sociatus est. Porro terram de *Acleia* prædictis donationibus suis vir fidelis adjecit, quam quidam Presbyter *Kinemundus* nomine, vivendi finem faciens multis testibus ei in Testamento reliquit. Dedit etiam vi hidas in *Wammaford*, quas postea fratres *Ramesienses* per posterorum calumniam sibi ablatas, numerata pecunia redemerunt, pratum præterea apud *Hocton*. & molendinum, quod à quodam cognato suo, *serico* dato ei non modico probatæ monetæ pretio, comparaverat, eidem Ecclesiæ in jus perseverabile concessit. Terram quoque de *Hemmingford*, quæ oppido *Huntingdon* ex opposita parte fluvii *Usæ* habetur vicinior eidem Ecclesiæ, in fidei suæ & devotionis monumentum contulit sempiternum; hanc autem terram, quia accessu proprio sibi erat acceptior, in publicam & legitimam acceperat permutationem à Sancto *Athelwyno Wyntonie* Episcopo pro terra de *Hathfeld*, multis à præfato Episcopo precibus sollicitatus, xxx scilicet hidas pro xl, fertilitatis forte vel vicinitatis gratia pluris reputans pauciores.

Nota pro molendinis de Hocton.

C A P. V.

Quod duos Martyres Æthelredum atque Athelbrithum Ramesiam transferri fecit.

SUB eadem tempestate duo gemelli fratres *Athelredus* atque *Athelbrithus*, ex ingenuo antiquorum Regum stemmate oriundi, & post obitum patris, cum ad debitam sibi aviti beneficio sanguinis Regni succrescerent [vel adolescerent] dignitatem, edaci cujusdam nebulonis livore innocenter jugulati, apud villam venerabilis Aldermanni *Wacheringe* nomine, antiquitus habebantur in Ecclesia sepulti. Quos cum pietas divina martyrii gloria sublimatos nonnullis signorum indicis declarasset, visum est eidem Aldermanno minus eis ibidem honoris & reverentiæ, quam deceret, exhiberi; eorumque pignora fecit cum devotione condecienti *Ramesiam* transferri, Ecclesiam ipsam, & omnium donationum suarum consummationem, duarum pretiosarum gemmarum illustratione perornans.

C A P. XXVI.

Quarundam personarum commendatio, quæ plurima Ramesiensi Ecclesiæ terrarum donaria, in plena corporum sospitate, facto Testamento, cum Cyrographis suis, provida dispensatione contulerunt.

DIGNITAS conditionis humanæ à primæva suæ originis radice cupiditatis mundanæ obelo sauciata, per traducem successivæ generationis lineam

neam eo usque suæ corruptionis morbum transfudit, ut nostri nunc novissimi temporis viri & mulieres, quibus divitiarum ad votum affluit copia terrenarum, etiam in extremis agentes vix earum pondus deponant & amorem; unde nonnunquam contingit ut plerique, dum sibi spatium vitæ diuturnioris promittunt, ægrotantes, spei suæ augurio decepti flebiliter decedant intestati. Sed non est salubris consilii pro spe caduca & incerta, certa & æterna subire dispendia. Proinde antiquorum plurimi, quos meliora secula procrearunt, & quibus uberior inerat virtutum vigor & gratia, nulla adhuc valetudine tacti, sed dum propensius eis mundanæ prosperitatis cum plena corporum sospitate favor arrideret, de rebus suis, quid cuique religiosorum locorum post se pro animarum suarum salute cedere debuisset, incertæ vitæ certa fallentes dispendia, provide disponebant. Testamentum quoque suum contra futuræ generationis malitiam commendabant, quatenus authentica scripta exquisitam posteris publicæ attestationis exhiberent veritatem, nihilominus tamen eorum aliqui ea, quæ alienis deputabant, propriis, quoad viverent, usibus reservabant. Scientes juxta Apostolicæ sententiæ fidem, *Testamentum in morte solummodo testatoris confirmari, vivente vero testatore, non valere.* De qualium numero quarundam hinc personarum mentionem cum beneficiis, quæ nobis hoc modo contulerunt, & benefactorum Cyrographis dignum duximus annotare. *Vide caput 130.*

C A P. XXVII.

Cyrographum Wlfgivæ Comitissæ, quæ dedit Bramcestriam.

IN Nomine Domini Ego Wlfgiva omnibus notum facio hoc, quod omnipotenti Deo concedere volo, post dies meos, pro anima mea, villam scilicet de Bramcestro deo & Sancto Benedicto de Ramesia, hoc volo ut firmiter stet & à nullo hominum immutetur. Hoc scriptum fuit in tribus partibus divisum, quarum una remansit in manibus Æthelstani Episcopi, alteram mecum retinui, tertiam obtuli Ramesiæ, Deus optimus custodiat omnes quicumque hoc custodire voluerint, & qui hoc immutare attentaverit, Deus illum ad justitiam & emendationem revocet, Amen.

C A P. XXVIII.

In hac Scriptura continetur, quomodo Æthelgiva Comitissa, pro animæ suæ salute, dedit Ecclesiæ Ramesiæ Stowe, & alia quædam donaria in auro & argento, sicut Anglice Scriptum invenimus.

EGO Athelgiva Comitissa do & concedo Ecclesiæ Ramesiæ ad honorem Dei & Sancti Benedicti, & ad animæ meæ subsidium sempiternum, terram meam de Stowe & de Brunne, ita libere & quiete possidendam, sicut ipsa eam unquam liberius & quietius possedi, & novum molendinum, & unam marcæ auri, cujus medietas in usus Monasterii necessarios cedat, de altera vero medietate refectio fratribus procuretur, & duos ciphos argenteos de XII marcis ad pondus hustingiæ Londoniensis, ad serviendum fratribus in refectorio, quatenus, dum in eis potus edentibus fratribus ministratur, memoria mei eorum cordibus arctius inculcetur. Estote fratres charissimi memores mei erga eum cujus gratia indigeo. Deus autem sit vobis propitius, & ego vobis fida soror ero, quamdiu duraverit tempus meum.

C A P. XXIII.

Donationes quædam Sancti Oswoldi.

DEinde vir Domini *Oswoldus* calliditatis & malitiæ, quam hac nostra ætate contra simplicitatem veterum & fidem turgescere videmus, præsciis & index, missis nunciis ad Johannem Papam, qui tum temporis Romani Pontificatus arcem tenebat, privilegium suum in libertatem & munimentum Ecclesiæ noviter constructæ & dedicatæ adquisivit, ne successoribus suis calumniandi occasio arrideret, nihil de Episcopii jure, sed quæ familiaris loculi emunctione in jus suum transferant, veno exposita, seu quæ legitima ambitione fuerant acquisita, hæc sola Ecclesiis quarum vel fundator extiterat vel patronus, liberius & quietius possidenda conferre studuit & confirmare. Emerat igitur à Rege *Ædgaro* villam, quæ § *Nidingworth* dicitur, competentis pretii mutatione, multis scilicet & pretiosis reliquiis, quæ in duabus crucibus de sexies xx^{ti}. marcarum auri pondo fabricatis continebatur. Pro qua itidem villam de *Wyftowe*, quia Ecclesia *Ramesiæ* vicinior accessu magis competens erat & recessu, à memorato Rege in eiscambium accepit, acceptam Deo & Sancto *Benedicto* in perpetuum solemniter tradidit hæreditatem: provida autem Antecessorum nostrorum sagacitas suspecta prudenter præcavens pericula, prædictam villam de *Nidingworth* pro commutatione memoratæ Ecclesiæ, & trium hydarum de *Gumcestria*, Ecclesiæ *Ramesiensi* in funicularem hæreditatis perpetuæ sortem redemit, sicque, quemadmodum superius promissimus referendum, eadem Ecclesia & terra in alienæ jus potestatis usque hodiè concessit. Dedit præterea vir sanctissimus *Oswoldus* quinque Hidas apud *Burwell*, alias ab illis quas piissimum Regem *Ædgarum* superius retulimus nobis contulisse. Hæc est illa terra, quam, sicut in vetustissimis scedulis Anglice scriptum reperimus, vir quidam *Edwynus* nomine, filius *Othulfi*, venerabili antea concefferat Archiepiscopo *Odoni*, pro mercede sollicitudinis & laboris, quo Regem *Ædredum* ad consensum inflexerat, ut ei liceret filiam cujusdam viri *Ulf*, quam concupiverat, maritali sibi foedere copulare: hanc autem donationem cum Presbyter quidam *Æthelstanus*, prædicti Archipræfulis *Odonis* Germanus, inficiari conatus, ejusdem terræ medietatem suo juri legitime competere allegasset, pacificus Christi vernula *Aylwynus* Aldermannus, facultatum suarum dispendio semper *Ramesiensi* Ecclesiæ obvians detrimento, datis ei in mutuam commutationem pro eodem agello octoginta marcis auri, sub testimonio Regis *Ædgari* & *Dunstani* Archipræfulis, & *Alferi* & *Oslaki* Comitum, omnem calumniæ viam obstruxit, & jam dicto viro posterisque ejus perpetuum ut putabatur super hoc silentium indixit. Postea vero, quia rebus humanis nil solidum, nil diu quietum, piissimo Rege *Ædgaro* vitæ præsentis exempto, quidam *Wynsigus* à præfato *Othulpho* longam consanguinitatis lineam trahens, ex sola successione hæreditariæ fiducia, sine ulla auctoritate judiciali memoratas quinque hidas sibi vindicavit, mansumque suum in eis constituit; unde vir illustis *Ailwynus*, nobilis animi, indignationem nobilis iræ stimulis urgens, tantæ temeritatis præsumptionem ferro vindice ulcisci spiravit, & profecto tumentis pectoris opus expleffet, nisi cujusdam fratrum *Ramesiæ* *Ædnothi* nomine, prudens & provida discretionem obstitisset. Qui cum homicidium in damnum Ecclesiæ *Ramesiensi* factiosa contrariæ partis criminatione redundare posse manifesta affirmaret ratione, pacatum prudentis viri animum à proposito revocavit. Deinde communicato idem frater *Ædnothus* salubriori consilio majores & prudentiores de Comitatu *Cantebrigie* convocavit, quorum opera & industria ad hoc memoratum *Wynsigum* induxit, ut quandam terram de

§ *Al. Wid.*Præsumptio
Wynsigi.

Delsingtune, in mutuam jam dictæ terræ de *Burwell*, *Cambitio* gratanter acciperet. Sicque eadem terra in jus *Ramesiensis* Ecclesiæ rediit ab omni, tam ipsius *Wynsigi* quam totius posteritatis suæ, calumnia soluta penitus & quieta. Cujus laboris proventu quidam vir *Alfgarus* nomine, Aldermanni familiaris & à secretis, congratulans prædictæ terræ ab omni reclamatione jam liberæ, domos suas & curiam, tres quoque hidas cum XL. acris, & unam præterea virgatam, & Ecclesiam de *Burwell*, cujus fuit advocatus, pro sua prædecessorumque suorum animabus mera liberalitate adjecit,

Cujusd. viri
Alfgari do-
naria.

Donatio
Æthelgiva.

Quædam quoque matrona, *Æthelgiva* nomine, aliorum provocata devotione & exemplo, dedit Deo & Sancto *Benedicto Ramesiensi* in eadem villa LX. Acras & unam virgatam terræ, quæ fuerat *Guthredi*, & VIII hidas apud *Exninge*. Fratres quoque *Ramesienses* favorem divinum cum gratia sibi temporis arridere cernentes, plurimas ibidem terras tam in campo arabili, quam in villæ mansis, multi æris pretio comparaverunt. Sæpe dictus etiam *Wynsigus*, læsam præcedentis temeritate facti Dei & Ecclesiæ *Ramesiensis* gratiam, plenius sibi gestiens reformare, sub testimonio Aldermanni & uxoris suæ & filiorum dedit dimidium hidam in *Stivecle*. Cujus occasione doni fratres *Ramesienses* postea, dato cuidam filio ejusdem *Wynsigi* competenti pretio, aliam hidam integram in eadem villa iusto emptionis titulo possederunt.

Prædicti
Wynsigi
Donatio.

C A P. XXIV.

Hic annotantur Donaria quibus inclytus Dux Æthelwynus Ecclesiam Ramesiensem dotavit.

HÆC vero sunt, quæ piæ recordationis Dux *Ailwynus*, tanquam pater filiæ maritatæ dedit Ecclesiæ *Ramesiensi*, in jus patrimoniale perpetuo possidenda. Primo scilicet *Insulam* ipsam, ubi *Xenodochium* constructum est, cum adjacentibus maris & stagnis. Deinde terram de *Upwode*, quam à Rege *Edgardo* regalis munificentiæ largitate cum vicinorum gurgitum piscariis ad eam pertinentibus fuerat assecutus. Ibi tamen aulam suam & curiam tanti viri nobilitati in vita sua habuerit congruentem. Quia enim locus & nemoribus confitus & mariscorum paludibus erat vicinus, frequenter ibi in venatu & aucupatione [vel aucupio] spatians morabatur. Dederat ei præterea idem Rex *Rasleam* illam, quæ propinquior prædictæ villæ de *Upwode* adhæret, quam ipse itidem Deo & Sancto *Benedicto* cum Dominio & debito hominum servitio in perpetuam hæreditatem concessit. Dedit etiam totum quod juri suo in *Saltretha* competebat. Nam pater *Æthelfledæ* uxoris suæ cum adhuc viveret & quandam ejus ruris portionem legitimo patrimonii jure possideret, dedit eam cuidam viro, *Æthelstano* nomine, Aldermanno, in mutuam alterius cujusdam terræ, quæ ei erat acceptior, permutationem: postea vero eadem *Æthelfleda* patre suo prædicto & eodem *Æthelstano* alea fatali delusis, super terra memorata calumniam instruens ordine judiciario eam in hæreditariæ sortis suæ jus revocavit, revocatam deinceps Deo & Sancto *Benedicto Ramesiensi* cum funere corporis sui conferens, in redemptionem peccatorum suorum, & pretium sepulturæ. Idem præterea verus Israelita *Aylwinus* terram de *Helingeye*, quæ undique aquis accincta est & profunda uligine mariscorum, dedit *Ramesiæ*, cum *Snore Berewico* suo, quod foris *Insulam* habetur, & molendino adjacente. Medietatem quoque piscariæ ejusdem loci dedit Ecclesiæ, alteram vero partem filiis suis dedit. Etiam quinque hidas apud *Walsokne*, & dimidium piscariæ suæ, quæ eum in *Wella* contingebat; postea vero, terminum vitæ positurus, alteram medietatem reliquæ adjiciens portioni, totam simul piscariam

Donum Æ-
thelfledæ Ux-
oris Alder-
manni.

C A P. XXIX.

In hoc scripto, quod de Anglico latinum fecimus, declaratur quomodo Æthelstanus Manveffone in vita sua de possessionibus suis, & terris disposuit, & hoc Ailwyno Aldermanno, & cæteris amicis suis notum fecit, & quid post ejus obitum exinde factum sit.

IN primis Æthelstanus Manveffone concessit sancto *Benedicto Ramesiæ* terram de *Chaterix*, pro animæ suæ salute, cum dominio & hominibus, cum gurgitibus & piscariis, sicut ipse & pater suus eam unquam melius & plenius habuerunt, & terram de *Walde Sanctæ Ætheldrithæ de Ely*, & per omnes terras suas, de xxx hominibus numeratis, xiii manumisit, quemadmodum eum fors docuit, ut in quadrivio positi pergerent quocumque voluissent. Uxori vero suæ dedit in dotem *Clopham & Gravele, Weresle & Ellesworth*, quatuor scilicet has terras in vita sua possidendas, post mortem vero ejus ut remaneret Sancto *Benedicto*, pro sua utriusque salute. Medietatem quoque terræ de *Cnapwelle* dedit eidem uxori suæ, & alteram medietatem *Lessio* cognato suo. Concessit etiam memoratæ Uxori suæ facere quod voluisset de terra de *Owra & de Halivelle*, Filio autem suo concessit terram de *Coteham*, si amicorum consilio adquiescere voluisset, sin autem, in dispositione *Aylwyni Aldermanni* eadem terra remaneret. Dedit præterea primogenitæ filiæ suæ terram de *Grantedene*, quam *Æthelmeta* mater ejus spiritualis, quæ eam de sacro fonte levaverat, ei concesserat, & forori ejusdem duas hidas apud *Hettenleiam, & Alfwennæ* juniori filiæ suæ quandam terram de *Slepe*, & terram de *Hæggethorn*; post mortem puellæ decrevit eandem terram Ecclesiæ *Ramesiensi* venire in possessionem, si vero hæredem haberet in vita sua, eandem terram hæres teneret, postea *Ramesiensi* Ecclesiæ pro sua & Antecessorum suorum animabus remansuram. Dedit etiam *Lessio* reliquam terram de *Hettenleia*, & filio fratris ejus terram de *Pottune*, post mortem *Alfæ*, si erga eam dirationare posset, quod ipsa eam cuiquam dare non deberet. Itemque præfatæ uxori suæ dedit medietatem totius piscariæ de *Welle*, & consuetudinalium præsentationum alteram medietatem filio suo & duabus filiabus. Post obitum igitur ejusdem *Æthelstani*, uxor ipsius, parentum inducta suggestione, huic testationi omnino contradixit, Conventionem quandam excogitatam prætendens, quam, ut dicebat, inter se habuerant ipsa & vir ejus, dum adhuc viveret. Rogavit itaque mulier fratres *Ramesenses*, ut ei liceret libere possidere terram de *Ellesworth*, ut quicquid de ea disponderet ratum esset, & stabile, tam in vita quam post mortem ipsius, & ipsa eo pacto totum reliquum stare permetteret, sicut superius scriptum est. Tunc fratres communicato ad invicem consilio, animam defuncti fide quam viventi promiserant nolentes defraudari, quia in eis spem habuerat, quod liberos suos post mortem suam adjuvarent, concesserunt mulieri terram, quam petierat; ea tamen interposita conditione, quod terra de *Slepe*, post dies prædictæ *Alfwennæ* filiæ ejus, tota simul *Ramesiensi* Ecclesiæ remaneret, sive haberet liberos sive non; Mulier igitur placito adquiescens, hoc totum affidavit in manu Sancti *Oswoldi* Archiepiscopi cognati sui, fidejussoria insuper præstita cautione. Hoc totum factum fuit apud *Slepe*, in die qua præfati *Æthelstani* anniversaria commemoratio agebatur, sub testimonio *Æthelsii*, filii *Æthelstani* Aldermanni, & *Leofrici* filii *Æthelwyni* Aldermanni, *Edrici, Lefrici, Leswyni* filii *Ætholfs, Alfnothi* de [*Ailricheseya*,] *Oswardi* Presbyteri, & aliorum multorum, qui [al. Aifri-
cheia.] Conventioni huic interfuerunt. Indicet altissimus eum, qui hoc immutare præsumperit, quod ipsi cum vadio & fidejussoribus inter se confirmaverunt.

C A P. XXX.

Istud est Chirographum Alfelmi & Affæ Uxoris ejus de terra de Pottune, & de Hettenleia, quarum priorem, sicut in superiori scriptum continetur, Æthelstanus Manuffone dederat Lessio cuidam agnato ejusdem Alfelmi, posteriori vero cuidam filio fratris sui, si erga eandem Affam dirationare posset, sed quia non potuit, idcirco eadem Affa eam dedit Ramefiæ, sicut inferius Scriptum continetur.

IN nomine Domini Ego Alfelmus & Affa uxor mea notificamus præsentis scripturæ judicio, Ailwyno Aldermanno & multis amicorum nostrorum cum eo, nos pro animarum nostrarum salute dedisse & concessisse Deo & Sancto Benedicto de Ramefiæ terram de Hattenleia, & terram de Pottune, cum omnibus ad easdem terras pertinentibus, in liberæ eleemosynæ munus æternum, & ut hoc apud generationem nascituram ratum habeatur & firmum, præsentis pagine munimine, sub eorum omnium testimonio apud Wathamestede, devotionis nostræ donationem roboravimus.

C A P. XXXI.

Quomodo villa de Hocton confertur nobis.

PIAE memoriæ Alfwoldus Ailwyni Aldermanni germanus, qui celebribus quatuor causis, prudentia scilicet seculari, probitate militari, generis nobilitate, & morum venustate, apud omnes sui temporis clarus habebatur & insignis, fraternæ fidei devotionem æmulans, dedit Deo & Sancto Benedicto Ramefiæ, Hocton & Witton, Ripton quoque cum Weninton, Britherne & Elinton, nobili ingenuæ mentis largitate æternalis, in eodem loco memoriæ fructum & decus sibi egregium comparans sepulturæ. Ipso tamen rogante & fratribus Ramefiæ, ejus placito conniventibus Alfeld, legitima ejus Conjux omnes memoratas terras præter Hocton & Witton, in vita sua nomine Ecclesiæ tanquam usu fructuaria possedit, post fata ipsius & possessionem ejusdem Ecclesiæ justo præfatæ donationis titulo reddituras.

C A P. XXXII.

Istud est Cyrographum præfatæ Alfeldæ Comitissæ, uxoris supra memorati Alfwoldi Comitissæ, in quo continetur quomodo in fata concessura resignavit Ecclesiæ Ramefiæ Ripton, & Weninton, & Elinton, & Bitherne.

IN nomine Domini Dei summi, Ego Alfeld, notum facio omnibus amicis meis, quomodo disposui de rebus & possessionibus meis, quas vir meus Alfwoldus Comes frater Ailwyni Aldermanni, mihi & liberis meis concessit. Imprimis igitur concedo Deo, & Sanctæ Mariæ, & Sancto Benedicto Ramefiæ, terram de Ripton, & terram de Weninton, & terram de Elinton, sicut prædictus vir meus Alfwoldus eas adhuc vivens viva voce eidem Ecclesiæ concessit. Concedo etiam Ædnotho filio filiæ meo, ut si fratres Ramefiæ, eum in Monachum suscipere voluerint, terra de Bitherna simul cum eo cedat Ramefiæ in possessionem, quod si noluerint, nihilominus concedo eandem terram præfatæ Ecclesiæ pro animæ meæ salute, Concedo præterea Almaro Capellano meo terram de Cloptuna in diebus suis libere tenendam, post dies vero ejus remaneat simul cum cæteris terris Ecclesiæ Ramefiæ. Rogo autem Deum omnipotentem, ut quicumque vel parentum meorum vel

vel hominum caterorum contra hoc venire præsumpserit, vel quacquam horum immutare, iram Judicis æterni cum reprobis Angelis incurrat, nisi vivens delictum suum emendaverit. Amen. Iste quem supra memoravimus *Ædnothus*, prædictæ *Alfildæ* ex filia nepos, sicut à plerisque conjicitur, fuit ille quondam *Slepenfis* prædii præpositus, qui, cum divinæ placuisset pietati Sancti *Ivo-*
nis sociorumque ejus ossa revelari, relatæ sibi visionis temere fidem irridens, ipsum *Sanctum Sutores* vocavit, à quo etiam, in temeritatis ultionem, perseverantis usque in finem valetudinis ocreas accepit, quatenus videlicet traditus hujusmodi *Sathanæ* in interitum carnis, in Die Domini spiritus salvari mereretur.

C A P. XXXIII.

Quod non omnes Donationes, quæ sub eodem tempore Ecclesiæ Ramesiæ sunt collatæ, hîc annumeratæ sint.

HÆC igitur, quæ prætaxavimus, in diebus illustrissimi Regis *Ædgar*i, Ecclesiæ nostræ collata sunt terrarum donaria, quæ in vetustissimis scedulis, Cartarum seu *Cyrogaphorum* formam prætendentibus, universa fere *Anglice* scripta invenimus, inventa in latinum Idioma transferri curavimus, translata huic libello seriatim cum rubricarum annotationibus ad notitiam lectorum inferentes. Notandum vero quod nullis eadem scedulæ sigillorum impressionibus sunt munitæ, quia videlicet inversivas hujusmodi figurarum facies, quæ crescenti cum dierum malitia astutæ hominum calliditati nostris nunc temporibus opponuntur, simplex illa antiquitas non habebat. Nonnullæ quippe aliæ donationes, ab aliis eodem tempore memoratæ, Ecclesiæ donatæ sunt, quarum chartæ vel cyrographa, quia vel vetustate consumpta sunt, vel per incuriam perierunt, nostro eas stilo declarare superfedimus; maxime quia in subscripto præfati Regis *Ædgar*i privilegio commemoratas inter alia & confirmatas, ad veterum fidem & devotionem commendandam, & præsentis tempestatis malitiam refellendam, valere satis arbitramur. Vir quidem dives *Godricus* nomine, vitæ æternæ adipiscendæ desiderio tactus, dedit Ecclesiæ *Ramesiensi*, in pretium salutis æternæ, totam terram sui juris in *Grettona*, sub testimonio *Brithnothi* & *Germani* Albani, *Ædnothi* præpositi, & omnium fratrum *Ramesiensium*, & *Wlfnothi*, de *Stowe*, *Alfnothi* filii *Godnigi*, *Lessii* filii *Godæ*, & aliorum proborum hominum plurimorum. Sub eodem quoque tempore erat vir quidam in territorio *Eboracensi*, *Ærnketel* nomine, cum uxore sua *Wlfrun*, generis & patriæ notitiam nominis indicio declarans. Qui ambo venustate morum natales ingenuos perorantes, & in incerto divitiarum nullam sibi penitus fiduciam statuentes, ex assensu communi decreverunt ut terra sua de *Hikelinge*, & de *Kinildetune*, post obitum suum, in redemptionem peccatorum suorum, Ecclesiæ *Ramesiæ* cederet in possessionem. Quod ut ratum apud posteros haberetur, subscripto Cyrographo suo hoc confirmaverunt, & Ecclesiam exinde sarfierunt.

C A P. XXXIV.

Chirographum Ærnketel & Wlfrun uxoris ejus.

EGO Ærnketel & Wlfrun uxor mea, Æthelredo Regi Domino nostro, & omnibus suis de Eboraco & de Notingeham, notum facimus nos concessisse, & presenti Cyrographo confirmasse Deo, & Sanctæ Mariæ, & Sancto Benedicto de Ramesia, post dies nostros, terram nostram de Hikelinge, & terram de Kinildetune,

tune, cum firma & servitio, sicut habetur in dominio nostro, volumus autem ut post dies nostros corpora nostra ibidem, si Deo placuerit, sepulta requiescant, & ubicunque alter nostrum vitam finierit, fratres Ramesiæ venientes, cum custamento tam suo quam amicorum nostrorum, corpus defuncti Ramesiam deferant tumulandum. Et ego Ærnketel volo, quod in pretium sepulturæ meæ & animæ salutem, proveniant Ecclesiæ Ramesiæ xv. libræ de argento, & auro, & catallis, quæ die defunctiōis meæ apud me contigerit inveniri, pro salutæ vero animæ præfatæ uxoris meæ & corporis sepultura, remanebit eidem Ecclesiæ terra de Lochantona cum catallis omnibus, quæ in ea inveniuntur. Ego autem Wlfrun singulis annis vitæ meæ, ad festum Sancti Benedicti, quod est in æstate, decem mittas de brasio, & v. de Grut, & x. mittas farinæ triticeæ, & viii. pernas, & xvi. caseos, & duas vaccas pingues de terra mea Hikelnige, pro respectu decerno eidem Ecclesiæ procurari; in capite vero quadragesimæ viii. isficios. Quicunque ergo hanc donationem infringere præsumpserit, vel permutare, animadversionis æternæ in die Judicii coram Deo reus existat, nisi condigna pœnitentia temeritatem suam correxerit. Nec liceat cuiquam Episcopo vel Monacho has terras pro auro vel argento permutare, sed sint semper in possessione Ecclesiæ, cui eas per hoc Cyrographum studuimus confirmare. His patre & matre natus est bonæ indolis puer Æthelstanus, quartus postea Ramesiensi Ecclesiæ Abbas.

C A P. XXXV.

Quomodo viri Deo devoti Sanctus Oswoldus, & Dux Æthelwinus, Regem Edgarum de confirmandis per suum privilegium universis præscriptis adeuntes convenerunt.

Post hæc ergo Sanctissimus Archipræsul Oswoldus, & urbanissimus dux Ailwynus, ante suspecta vitæ hujus instabilis dispendia, insumptos pi-
 orum sudores operum blanda consummatæ perfectionis manu extergere gestientes, communicato consilio, sæpe dictum Regem Edgarum adeunt, familiarique eum ausu taliter allocuti sunt. *Invidiosissime principum & Regum specimen terrenorum, regie benevolentie tuæ favorem, quem nobis huc usque ad votum arrisisse gaudemus, multarum prosequimur actionibus gratiarum. Porro nunquam alicujus malignantis delatio serenitatem tuam nobis obduxit, nec mendacium aliquod lumen nobis gratiæ tuæ obfuscavit, nec mirum, nam personas, quos justitia & honestas videntur commendare, nullius objectione criminationis vilescere, nullo apud excellentiam tuam patrocinio certum est indigere. His etenim dubus virtutibus facile favorem præstas, non rogatus, quarum altera te in decus admirationis, altera omnibus universorum undique regibus regnorum in formam proposuit imitationis; prudentia tua & probitate tota jam Anglia tranquilla pace letatur, nulla bellorum suspicione sollicitatur, ærugine arma exterorum consumuntur, silent litui, gladii hebetescunt, domesticæ quoque fraudis intentores rarescunt, alienæ possessionis expilatores conquiescunt, matronalis seu virginis hostes pudicitie delitescunt, omnis denique iniquitas conculcata tabescit, vidtrix justitia ad omnem libere conatum convalescit. Monasteria nempe, quæ quondam Clericorum secularium invaserat ambitio, debonestaverat conversationem, sædaverat luxus, tuis jam liberata triumphis, tam ordinis regularis per Civitates & castella, quam observationis monasticæ proventu votivo gaudent & provectu. Sed quoniam in rebus humanis nil solidum, nil quietum, ubi aer communis nunc pluvialis est, nunc serenus, post tranquillitatem suspecta præcavenda est tempestas, post coruscationem ictus grandinis declinandus, adhuc siquidem simultatis velo adumbrata spirat iniquitas, & in obitu tuo, vires sibi redicivas obdurata malignitas reservavit. Ea propter Majestati tuæ fiducialiter supplicamus, quatenus Ecclesiam, quæ in Insula Ramesiensi, nostrorum studiis laborum, & impendiis facultatum, cum Regiæ tuæ munificentie*

*munificentiae adminiculo constructa, & Deo & Sanctae Mariae sub beati Benedicti patrocinio dedicata est, in tua recipias custodia protectionis, & ad nominis tui memoriale sempiternum, omnes donationes beneficio fidelium eidem collatae, privilegii tui auctoritate & tuae imaginis impressione, titulum perpetuitatis & robur perpetuae securitatis assequantur. Solent enim privilegia regum testamentorum vice à morte testatorum perseverantiae statim obtinere, & contrahere firmitatem. Haec autem dixerunt viri providi & prudentes, quia, sicut supra taxavimus, impressiones nondum antea passim in usum venerant sigillorum. Respondens ergo voce hilari Rex ait; Congratulor, O fideles mei, devotionis vestrae successibus & proventui laborum; vos inter summos amicos Majestati meae, alter in divinis rebus, alter in humanis, à secretis astitistis, quarum fidem plurima bonorum operum argumenta commendarunt; per vos Regni mei status solidatur, disponuntur jura, tractantur negotia, & ad votum prosperantur universa: sed sicut sermo vester peroravit, post bona mutabilia malorum timendus est accessus. Nulli etenim mortalium semper successit feliciter, nemo unquam de prosperitate votiva vel letabitur continue vel letatus est. Quapropter, charissimi mei, dignum est vestrae annuere petitioni, & providentia salutari suspectae praepedire calamitatis eventum. Conversusque Rex ad ducem Ailwynum, nosse, ait, & audire desidero quod fama de te, amice charissime, celebrat, utrum verum sit necne? Ferunt siquidem nonnulli beatum Benedictum, qui ordinis Monastici dicitur institutor, per vicariam interpositae personae tibi injunxisse visionem, ut hoc ei templum in loco quem memoras construere deberes, cujusdamque miraculi exhibitione visionis affirmasse veritatem. Cum igitur Regi gratanter auscultanti Comes coelestis oraculi feriem & rerum gestarum ordinem retulisset, accito Rex notario, jussit omnia literis in privilegio suo ad futurae generationis notitiam commendari, Ecclesiam quoque *Ramesensem* omnesque donationes eidem collatas, eidem privilegio & valituro in aevum, multarum venerabilium personarum, quorum nomina ibi caraxantur, anathemate communiri. [*Extat Edgari privilegium T. I. Mon. Angl. p. 235.*]*

C A P. XXXVI.

Illustrissimus Rex Ædgarus moritur.

HIS ita gestis post jucundae prosperitatis insignia, quibus tunc temporis *Anglicana* sub tanto principe claruit Ecclesia, ne eam successus votum in insolentiam dejicerent, vel vacatio longa exigeret in contemptum, cribrari eam tanquam triticum expetente Sathana, divinae complacuit dispensationi, quatenus & intellectum vexatio auditui importaret, & humilitatem tribulatio custodiret. In *sententia ergo vigilum securis ad radicem arboris* praepropere missa est succidendae, dum illustris Rex *Ædgarus* postquam orbis *Anglici* principatum XVI. tantum annis, plus quater virtutum moderamine quam exercitio tyrannidis martiae, laudabiliter & pacifice tenuerat, valetudinis corporeae tactus est aculeo, quo urgente naturae debitum solvens, vivendi simul & regnandi finem fecit. Regales exuvias *Glastingensis* Ecclesiae pater & fratres, cum Sancto multorum venerabilium virorum conventu, praecclaris ut decuit inferiis exceperunt, quatenus templum, quod ipse magnificentia regali constructum possessionibus ampliaverat, nobilitaverat honoribus, pignore corporis sui excellentius nobilitaret. Lucerna ergo tanti luminis extincta, plurimae pristinae malignitatis statim tenebrae emerferunt.

C A P. XXXVII.

De tribulatione multimoda, quam post Regis obitum Ecclesia perpessa est Anglorum.

Tunc etenim malignantium factio horam & potestatem tenebrarum aucupata, veteris audaciæ cornu rabidum erexit, quanto diutius explendi sui famem desiderii protelatam doluit, tanto vesaniis arrepta in oves dominicas demum opportunitate lupina rabie debacchata. Tunc Clerici, quorundam magnatorum, filiorum *Belial*, armati favoribus, Monasteria expulsis Monachis denuo invadentes, redivivam temerariæ præsumptionis suæ violentiam per loca exercuerunt. Tunc Monachi potentioribus humiliter cedentes, redivivam calamitatis pristinæ miseriam incurserunt. O quam callida aleatrix mors, quam arguti & incerti jactus tesserarum! O quam varius rerum eventus! Tessera mortis quam infida!

C A P. XXXVIII.

Dux Ailwynus & frater ejus Alfwoldus partes suas ab invasione illicita malignorum defenserunt.

Tota ergo Anglia in obitu Regis perturbata, cum verteretur in luctum chorus Monachorum, organa in vocem flentium, viri Deo devoti Dux *Ailwynus* & ejus frater *Alfwoldus* Zelo fidei armati, Sanctorum patrum instituta convelli doluerunt. Manuque valida congregati principibus, malitiæ audacter resistentes, partes *Orientalium Anglorum* viriliter defenserunt. Sicque, Deo volente, *Ramesiæ* Ecclesia integritatem tam morum quam rerum suarum conservavit indemnem: ubi vero, nullo resistente, potentes potuerunt, defecerunt impotentes. Quantum igitur laboris & doloris Monachi illis diebus pertulerint, nec ipsa prolixitas audire, nec perplexitas permittit expedire.

C A P. XXXIX.

Quomodo de Ecclesia Winchecumbe, expulsis Monachis, Abbas loci Germanus Floriacum repetit, & exinde denuo Ramesiam à Sancto Oswoldo revocatur.

Inter alia quoque Monasteria, quæ tot malorum adversitas tunc temporis profligavit, Ecclesia de *Winchelcumbe* tanti turbinis ictum non evasit; ubi cum Monachi plus potestate quam æquitate expellerentur, vir venerabilis *Germanus*, quem de *Ramesia* assumptum loco eidem Abbatis jure perlatum sermo superior affirmavit, transito mari, *Floriacum*, ubi quondam Monasticæ institutionis rudimenta susceperat, expetiit. Fratres vero, qui cum eo de *Ramesia Winchelcumbam* ad confirmandas ibidem novarum plantationum teneritudines advenerant, alium refugii locum non habentes, nota prioris incolatus præsidia petierunt; sociatique duo greges quadragenarii numerum unum compleverunt. Exacto deinceps triennio, misso *Floriacum* ocius nuncio, beatus *Oswaldus* prædictum *Germanum* inde *Ramesiam* advocavit, ubi usque ad decessum Aldermanni inter fratres in Sancta conversatione semper proficiens demoratus est.

C A P. XL.

Quomodo Sanctus Dunstanus & Sanctus Oswaldus, cum Coepiscopis suis, Ædwardum filium Ædgari Regem consecraverunt.

INterea duo Metropolitanæ *Doroborniensis* & *Eboracensis*, cum *Wyntonienſi* & cæteris Coepiscopis, coacto cœtu virorum timentium Dominum, super sedanda regni turbatione consilium communicantes, duorum filiorum *Ædgari* Regis majorem natu *Edwardum*, sensu vegetiorem & viribus, consecratum de more, & diademate regni insignitum, promoverunt in regem. Qui paternorum studiorum æmulator, bonis in blandimentum pacis, malis in terrorem timoris adolescens, illorum gratiam, horum in se odium excitavit; unde factum est, ut, cum quinquenino regnum strenue gubernasset, perfidæ gentis prodicione, vitali innocenter aura privatus, regnum cœlestē pro terrestri commutaret.

C A P. XLI.

Donatio Regis Edwardi.

EX hujus mera donatione duas hydas in *Broctona* fide hæreditaria usque hodie possidemus.

C A P. XLII.

Quomodo frater Ædnothus unam hidam terræ in Broctona, aliam in Botintunia, Ecclesiæ Ramesiæ adquisivit.

IN tempore quoque, ipsius frater *Ædnothus*, quem præpositi vicē rerum exteriorum apud *Ramesiam* gerere diximus administrationem, unam hidam terræ in villa præfata ab *Æthelwoldo* Episcopo *Wyntonienſi*, legitima ambitione, pro Ecclesia de *Wilburgeham*, & pro xl. acris, quas ibidem *Wifhonus* Monachus, cujus supra meminimus, nobis dederat, in jus *Ramesiæ* adquisivit. Eadem nihilominus tempestate, cum cujusdam negotii difficultas inter prædictum *Wyntonienſem* Episcopum, *Eliensis* Ecclesiæ patronum, & *Ramesiensis* Ecclesiæ Advocatum *Ailwynum*, diutius protelaretur, memoratus frater *Ædnothus* fratrum *Eliensium* precibus inductus, eidem Sancto Episcopo plurimum honoris impendit, & Aldermano ad consensum emollito, jam dicti negotii desideratum eum fortiri fecit effectum. In cujus vicissitudinem beneficii fratres *Elienses*, & eorum primus Abbas *Brithnothus*, dederunt jam dicto fratri *Ædnotho* unam hidam in *Botintonia*, sub testimonio *Æthelsi* Avunculi ipsius Aldermanni, & *Ælfgi-thæ*, & liberorum ejus. Providus itaque vir *Ædnothus* & prudens, quatuor cespites cum gramine viridi de ipsa terra assumptas, in crypta *Ramesiæ* super altare beati Gregorii, providentiam ejus multorum oculis cum favore prosequentibus, in hujus meræ donationis argumentum collocavit.

C A P. XLIII,

Æthelredus frater Edwardi regni jura suscepit.

Igitur Rege *Edwardo*, (ut fides tenet fidelium, & ipsa divinitas miraculorum declarat indicio,) coetui Martyrum per Martyrium sociato, junior frater ejus *Æthelredus*, vir vegetus corpore, & animo prudens, ad Regiæ dignitatis fastigium in funiculo hæreditariæ successionis sublevatus est. Qui *Emmam* Normannensium specimen feminarum, senioris *Richardi Normannorum* ducis filiam, in conjugem accipiens, duos ex ea filios *Alfredum* & *Edwardum* postea Regem procreavit.

C A P. XLIV.

Ejusdem Regis Donatio.

REX igitur *Æthelredus* patris sui *Ædgari* fidem imitatus & devotionem, inter alia liberalitatis Regiæ diversis Ecclesiis, pro incolumitatis suæ statu & regni, collata beneficia, dedit Deo & Sancto *Benedicto* *Ramesiæ* ix. hidas in sæpe dicta villa de *Broctona*, Literisque suis eandem donationem ad futuræ posteritatis notitiam commendavit. In diebus illis fratres *Ramesiæ* dispendio pecuniarum possessiones suas semper dilatare solliciti, & successorum suorum provide ubique venantes utilitatem, terram quandam apud *Sueileswelle* veno propositam, à quodam viro *Leomanno*, sub oculis & testimonio copiosæ multitudinis, qui affuerunt, xx. librarum pretio comparaverunt.

C A P. XLV.

Quomodo quidam Presbyter Oswardus x. sibi hidas apud Slepe usurpavit, & quomodo super eisdem à fratribus Ramesiensibus implacitatus cum eis tandem concordatus est.

SUB eodem quoque tempore fuit quidam Presbyter *Oswardus*, propinquus *Alfwennæ* uxoris *Æthelstani*, *Manneßone*, de cujus donatione villam de *Slepe* nobis accessisse supra meminimus; qui, ausu propinquitatis, x hidas in præfata villa usurpatas possedit, super quibus fratres *Ramesienses* contra eum calumniam machinantes, & multis eum placitorum gravaminibus infestantes, tandem, mediantibus amicis, taliter cum eo transegerunt. Habuerunt tunc temporis fratres prædicti, ex justo antiquitatis vetustæ beneficio, xviii hidas apud *Bernewelle*, quas, rerum statu postea variante, tempore variato, & aliorum diversis ex causis ad alios jure devoluto, dubiæ fidei titulo possederunt. Nam in vita Regis *Edwardi* protestata super eis lite, & causa sæpius ventilata, cum demum apud *Northampton* totius Curiæ concors sententia eas Regis dominio adjudicasset, de benignitate tamen Regis, usque ad hæc tempora, fratres sic penduli permanferant in possessione. *Lefwinus* igitur filius Comitum *Ailwyni*, eisdem diebus, calumniavit adversus quendam filium ipsius *Oswardi*, x hidas in *Wiclea*, & viii. in *Aclea*, quas juri suo competere arbitrabatur. Cumque filius Presbyteri expensarum in placitando diutius dispendia pateretur; & spes certa obtinendi nulla ei ad votum arrideret, Presbyter damnosis filii laboribus compatiens, simul & memoratas x hidas de *Slepe* contra calumniam Monachorum retinere se posse desperans, rogavit *Lefwynum*,

ut

ut supradictas xviii hidas de *Bernevelle*, pro x hidas de *Slepe*, in possessionem sibi à *fratribus* *Ramesiæ* commutaret, & filio suo memoratam terram, super qua vexabatur, liberam dimitteret & quietam. Cui placito *Lefwyno* conivente, fratres *Ramesienses* suspecti damni prævenientes accessum, nequando easdem hidas de præcedenti judicio Rex sibi saisiri præciperet, eo libentius eas memorato *Lefwyno*, precibus Presbyteri, in permutationem liberam x hidarum de *Slepe* concesserunt, quo eum Regi amiciosem, & Regem in ejus gratiam proniorem cognoverunt. Frater quoque *Ædnothus* suspectis ubique periculis provide obvians, dedit insuper præfato *Lefwyno* duas hidas, quas habuerat apud *Thirunge*, cum Dominio & consueto hominum servitio, in hujus cambitionis monumentum, quatenus *fratribus* *Ramesiæ* nulla deinceps super hoc reclamatio oriretur. Cumque hoc factum Regis auribus relatione aliquorum innotuisset, Rex, rei inquisita diligentius & agnita veritate, prudentiam Monachorum, quod sic alieni juris mercimonio proprium coemissent, collaudans, sæpe dictas x hidas de *Slepe* ab omni tam præsentium quam futurorum calumnia liberas, pro sua suorumque salute, Deo & Sancto *Benedicto* concessit & confirmavit. Memorato vero *Lefwyno*, qui carus ei erat & familiaris, terram, quam receperat de *Bernevelle*, tenere permisit, pro qua ejusdem quantitatis terram de *Wiclea* & de *Aclea*, quam de jure ipsius *Lefwyni* fuisse perdiximus, filio Presbyteri ablatam in Dominium suum permutavit, sicque volente Domino, & Regis gratia ultro favente, Monachi, quod sum erat, obtinuerunt, Presbyter vero & filius ejus juste, quod injuste possederant, amiserunt.

C A P. XLVI.

De terra quam frater Ædnothus emit apud Stapelford.

ERat eodem tempore vir quidam *Alfstanus*, habens duas hidas apud *Stapelford*, quas, necessitate aliqua compulsus, venalitati exposuit: has frater *Ædnothus* utilitatibus Ecclesiæ semper invigilans, numeratis ei centum solidis argenti optimi, reliquis quæstibus suis in possessionem Ecclesiæ adjunxit.

C A P. XLVII.

Quomodo fratres Ramesiæ eandem terram pro quadam de Suafham Alfwoldo fratri Aldermanni in escambium dederunt, & quomodo inde deinceps vexati sunt.

Nobilis autem vir *Alfwoldus* frater Aldermanni, cujus sæpius supra mentionem fecimus, habuit terram quandam in *Suafham*, quam non modico probati æris pretio, ab *Æthelwoldo* cognato *Wlffstani* de *Detham*, in jus suum, sub multorum testimonio permutaverat: hanc quia Ecclesiæ *Ramesiæ* commodior esse videbatur, rogatus a fratribus, in mutuum eis pro prædictis duabus hidas de *Stapelford* tradidit cambitionem: sed quia semper vel clam vel palam exercendæ suæ locum malitiæ iniquitas aucupatur, post lapsum dierum, memorato *Alfwoldo* fatorum sorte sublato, quidam *Alfnothus* filius *Godingi* eandem terram contra Ecclesiam improbe calumniatus, fratrem *Ædnothum*, utpote loci ejusdem præpositum & provisorem, cum aliquot fratribus super ea responsurum, apud *Wendleberi* coram Judicibus apparere coegit, cui foro *Ailwinus* Aldermannus, & *Edricus* Regis præpositus, Judices præsidebant, lite igitur inchoata, & rationibus hinc inde auditis, ex consilio Magnatorum, qui affuerunt, xxxvi. Barones de amicis utriusque partis pari numero electos, ipsi Judices constituerunt,

stituerunt, qui causam judiciali sententia inter eos dirimerent; quibus ad decernendum exeuntibus, & rem diutius examinantibus, interim idem *Alfnothus* coram Judicibus fratrem *Ædnothum* interrogavit, & *Alfwynum* Monachum, qui cum eo venerat, quam ratione, & cujus donatoris nomine, eandem terram possedissent, cui frater *Ædnothus* constanti voce respondens, illustri viri, qui eam quiete, & absque omni calumnia tenuerat, & libere donare poterat, justo meræ donationis titulo se eam possedisse affirmavit. Quem cum calumniator interrogavit, si assertionis suæ veritatem corporalis præstatione sacramenti cum præfato Monacho socio suo probare auderet, ut omnis deinceps omnino controversia terminaretur; Frater *Adnothus* de puritate conscientiæ securus consensit, omnibus itaque sententiam approbantibus, solus *Aldermannus*, vir probatæ prudentiæ & discretionis, viros professionis Monasticæ coram potestate seculari juramentum præstare debere abjudicans, prorupit in medium, se *Ramesiensis* Ecclesiæ *Advocatum*, se possessionum ejus tutorem, se fraternæ devotionis & fidei testem, ad se hujusmodi juratoriæ cautionis exhibitionem pertinere allegans; videntes igitur omnes constantiam viri, & fidelitatem cognoscentes, propter reverentiam tam sublimis personæ, & propter clarèscientia veritatis judicia, præstandæ jurationis necessitatem exemerunt, præfati *Alfnothi* pro falsa calumnia, & religiosorum virorum vexatione injusta, universa tenura & omnibus catallis Regis misericordiæ adjudicatis. Sed *Edrico* Regis præposito, & cæteris qui aderant magnatis operam dantibus, idem *Alfnothus* successivum suorum dispendium prævidens, si tanti viri indignationem erga se consensescere permisisset, eadem terra publice abjurata, & fide coram omnibus interposita, quod nunquam ulterius aliquid calumniæ super ea præsumeret machinari, taliter ejus gratiam sibi se consiliafse gavifus est. Veruntamen infidi procedentis variatio temporis, nos de proventu votivo nequaquam diutius permisit exultare. Postea siquidem sustentationis nostræ baculo in excessu beati *Oswoldi* contracto, & protectionis nostræ cornu in obitu *Aldermanni* contrito, idem *Alfnothus* opportunitatem nactus, nefario redivivæ temeritatis ausu contra juramentum & fidem suam veniens, eandem terram violenter nobis ablatam, in suam convertit possessionem. Semper deinceps veteris iracundiæ adversus utilitatem Ecclesiæ juxta posse stimulos urgens.

C A P. XLVIII.

Quomodo Laushella, & terra de Halistede, & de Ryseby, in possessionem Ramesiensium devenerunt.

A *Alfwynus* quidam filius *Brixii*, cui terrenæ possessiones, & pecuniarum affluentia plurima arridebat, spiritu ut creditur tactus divino, ipsas pecunias cum sæculo naufeans: apud *Ramesiam* comam deposuit, & in conversionis suæ pignus dedit Deo & Sancto *Benedicto* villam de *Laushella*, cum omnibus pertinentiis suis, & terram de *Halistede*, & terram de *Ryseby*, nominis sui memoriam meræ devotionis titulo posteris commendans æternam. Ad precem vero & voluntatem Sancti *Oswoldi* Archipræfulis, concessit memoratus *Alfwynus* Monachus, & totus fratrum conventus, viro cuidam *Wlfrico* nomine terram de *Ryseby*, pro certa annui census pensatione, nomine Ecclesiæ in vita sua tenendam. Ita autem inter eos mediante Sancto viro convenit, ut si aliquam idem *Wlfricus* fraudem faciens à pacto forte resiliret, statim fratres absque omni placitorum litigio, & arbitrio judicum, jus suum nullo obfistente resaisirent. Quamdiu autem fidem fratribus de statuto censu annuatim solvendo integram servaret, eandem terram quiete possideret. Eo quoque decedente, sopita omni hæredum

dum suorum calumnia, in dispositionem fratrum libera & quieta rediret, hoc totum idem *Wlfricus* sub oculis multorum, qui aderant, in manu viri Dei, qui pro eo intercessor accesserat, affidavit, & fideliter, quoadvixit, observavit.

C A P. XLIX.

De Stura quam quidem vir Berricus contulit Ramesiæ.

Vir quidam moribus & genere nobilis, in territorio *Wygornia* oriundus, nomine *Berricus*, vitæ hujus brevitatem, & novissimi examinis districtum iudicium animo revolvens, pro salute animæ tam suæ quam *Athelrici* filii sui, dedit Deo & Sancto *Benedicto Ramesiæ* optimam partem possessionum, quas à divina largitate fuerat affecutus, terram scilicet de *Stura*, cum dominio & firma, totam, integram, liberam, & quietam, sicut fuit die qua simul spiravit & exspiravit, hæc autem donatio facta est sub testimonio Sancti *Oswoldi*, & totius Curia tam *Ramesiæ* quam *Wigornia*, *Ailwini* Aldermanni, & *Ailwardi* Comitum filii, & *Ailrici Child*.

C A P. L.

Hoc est Cyrographum, quod de Anglico convertimus in Latinum, quo Sanctus Oswoldus successivæ posteritati declarare curavit, quomodo ad petitionem suam, fratres Ramesienses concesserunt ei prædictam terram de Stura in vita unius hominis, cui eam assignare voluisset in vita sua tenendam.

EGO *Oswoldus* Dei gratia *Eboracensis* Archiepiscopus, præsentis scripto notum facio, tam tibi, charissime amice dux *Ailwyne*, quam toti Curia *Wygornia*, & omnibus amicis meis, quod dilecti filii & fratres mei de *Ramesiæ* concesserunt mihi terram de *Stura*, sub gratuita conditione, qua pacifice inter nos poterit convenire, hoc est, spatio vitæ unius hominis, cui eam tenendam dimittere voluissem, cum instauramento, & rebus ad eam pertinentibus: Quapropter, charissime Dux, sub tuo & omnium vestrum testimonio, concedo eandem terram *Osulfo* cognato meo in vita sua tenendam, ita plane, ut post ejus obitum, cum instauramento quod in ea invenerit, & omni melioratione quâ eam in vita sua meliorare poterit, ad honorem Dei & Sanctæ *Mariæ*, & omnium Sanctorum, pro meæ & suæ & ejus, qui eam primo eidem Ecclesiæ *Ramesiæ* in testamento reliquit, animarum salute, in dispositionem fratrum & possessionem, libera redeat & quieta. Quicumque igitur hoc innuere attentaverit, aut immutare, a consortio Civium segregetur superiorum, & cum Angelis *Sathanae* sit commoratio ejus in Inferno, nisi in vita sua condigna satisfactione præsumptionem temeritatis suæ studuerit emendare. Amen.

C A P. LI.

Donatio Godwini.

ERat sub eadem tempestate quidam vir, *Godwinus* nomine, fide & opibus dives, qui ut labilium mercimonio rerum, nomini suo memoriam, & animæ suæ æternam mercaretur salutem, dedit Deo, & Sanctæ *Mariæ*,

& Sancto *Benedicto Ramesiæ*, totam terram de *Hecham*, quæ sui juris erat, præter trium tantum hominum tenuram, *Æthelwardi* scilicet Dapiferi sui, *Lefrici* aurifabri, & *Wlfgari*: his etenim, annuentibus fratribus, tenementa sua libere possidere concessit, tali proposita conventionem, ut quislibet eorum moriturus, terram suam ab omni posterorum calumnia liberam, Ecclesiæ *Ramesiensi* consignaret, ad victuale subsidium ibidem Deo famulantium Monachorum. Terram præterea de *Horningsherthe*, quam pater uxoris suæ in extremis agens ei in testamento reliquerat, post obitum ejusdem Conjugis suæ, ipsa coram multis testibus favente, pro sua utriusque salute, in possessionem sæpe nominatæ Ecclesiæ cedere concessit.

C A P. LII.

Quomodo Alfvara dedit Ramesiæ Haliwelle, & terram quandam apud Elefworth, cum Ecclesia ejusdem Villæ, & Chinnoram, & terram de Beorlea cum aliis Donariis multis.

QUædam nihilominus matrona *Alfvara*, genere nobilis, sed fidei devotione nobilior, novissima sua crebro memorans, & vitæ humanæ conditionem, in pretium salutis suæ, dedit Deo & Sancto *Benedicto Ramesiæ* terram de *Haliwelle*, & Ecclesiam de *Ellefworth*, cujus erat Advocata, cum quadam ejusdem Manerii portione. Dedit etiam eidem Ecclesiæ prædium, quod dicebatur *Chinnora*, & cum *Ædnotho* quodam cognato suo, qui vitam ibidem mutavit, totam terram de *Beorlea*, præter unam hidam, quam cuidam fervienti suo *Alfso* in vita sua concessit possidendam, post fata ipsius in dispositionem fratrum cum terra reliqua concessuram. Dedit insuper eadem mulier casulam unam, & albam, & cætera omnia sacerdotalia ornamenta, & v marcas auri probatissimi, ad hæc omnia deauranda, & unam Crucem optimam, & pulvinar unum de palleo, duas quoque pelves argenteas, duas cortinas, & unum baucale, & fellam suam cum omni equestri apparatu, fidei suæ fervorem posteris suis proponens imitandum. *Gode* præterea quidam Presbyter de *Haliwelle*, totam terram quam tenuit, simul cum Ecclesia sua, post dies suos *Ramesiæ* Coenobio assignavit.

C A P. LIII.

Quomodo & qua de causa ipsa Ramesiæ Ecclesia solotenus subversa est, & denuo in melius reædificata.

INterea cum fratres *Ramesienses*, in novitatis suæ teneritudine, tam votivis florerent successibus, & in utilitatem eorum communem prona favoris publici vota convenirent, ne religionis aut profectuum suorum detrimentum continuæ prosperitatis paterentur accessu, placuit Divinitati supernæ, otium eorum interrumpi, & quietem; quatenus in incerto felicitatis temporaneæ fiduciam certam addiscerent non habendam. Una igitur dierum, cum mane surrexissent, ecce aspicientibus apparuit in pariete turris eminentioris fissura, dehiscens à summo usque deorsum, quæ toti reliquæ adhærenti ei totius Ecclesiæ moli ruinæ magnæ casum minitari videbatur. Cujus perditionis detrimentum, vel ex debilitate operis accelerati, vel ex infirmioris fraude fundamenti, per improvidentiam cementariorum certum est accidisse. Divino ergo timore fratres perterriti, quid faciendum sit deliberant: grave capitibus suis cernentes periculum imminere. Id ergo consilii omnibus complacuit, ut Dompnus *Germanus*, cujus superius mentio habita est, & probatæ prudentiæ frater *Ædnothus*, ad inclytum Ducem

tos abjerat, visum est universis novum opus nova dedicatione debere consecrari. Comes ad dedicandam Ecclesiam denuo Sanctum *Oswoldum* invitat. De assensu igitur fratrum communi, venerabilis Aldermannus Sancto Archipræsuli *Oswoldo* legationem mittit in hæc verba. "Honorificentiam
"salutationis sanctitudini tuæ, pater, exhibere dum timor prohibet & in-
"dicit assentio, hæc tandem fortior prævalens illum evacuat, & loquendi
"suggerit ausum. Excellentia ergo tuæ præsentium constet indicio, Ba-
"siliæ *Ramesiensis* ædificium, quod ante non multum temporis temeratum
" & ruinæ audisti expositum, & juvantibus tuorum supplicis meritorum,
"in statum longè meliorem votivo jam consummationis sine restauratum.
"Eapropter piæ paternitati tuæ censui supplicandum, quatenus dum aleas
"tabulæ tessera nutat, dum vicinum jam mortis terminum vivi adhuc &
"vividi operimur, tremula ex assensu semel incommodi membra ad dedi-
"candam denuo Ecclesiam vexare non pigriteris, ut omnibus ad votum
"consummatis, optato alternæ sedulitatis sine tædiosæ jam ipsius vitæ
"terminum gaudentes invitemus. Hic multis igitur oneratus precibus fa-
"ciens cum hilaritate quod rogatur, quia incitamenta vota spontanea non
"requirunt. Susceptis & auditis his, vir Domini *Oswoldus* amicissimo sibi
"viro talia rescribit, nil moratus.

C A P. L V.

Rescriptum Sancti viri ad Comitem.

Lætatus sum in his quæ mihi ex nomine tuo dicta sunt, Dux illu-
"strissime, & exultationes Dei in gutture meo sonuerunt. Jam
"quoniam replevit in bonis Dominus desiderium meum, renovata est ut
"aquilæ juvenus mea. Veniam igitur, nec difficultatem itineris, nec æ-
"ris intemperiem, nec ipsius injurias longævitas ullatenus expavescens.
"Angelus Domini bonus omnia ante faciem meam aspera complanabit, &
"quas ætas denegat, ipsa mihi devotio Sancta vires ministrabit. Præparen-
"tur interim universa tantæ celebritatis officio necessaria, donec ipse &
"vires nutriam, & corrogandas colligam facultates. Acceptum miles Chri-
"sti hujusmodi viri Sancti mandatum, lætus ipse & hilaris, mox fratribus
"communicans, omnes pariter indicibili gaudio recreavit. Nam ante pen-
"dula variabilis hujus vitæ discrimina, patrem suum perdilectum videndi
"simul & alloquendi longa diutius & dilatione crescentia traxerant deside-
"ria, ut igitur paucis plurima expediantur, omnibus enixissime præparatis,
"vir Domini *Oswoldus* longioris viæ fatigationem dietarum brevitate conso-
"latus, juxta condictum advenit. Adventus ejus fama præcurrens ocior
"omnes hilares reddit & lætos, omnes solemnibus ornamentis redimitos ve-
"nienti obviam impellit. Titubantes ex accessu senectutis gressus baculo
"sustentans dux ipse cum cæteris gaudenter accurrit. Porrectis fratres in
"altum votis & vocibus, his aera pulsant, illis coelos onerant, his aures hu-
"manas demulcent, illis divinas sollicitant: præterita igitur oratione, pater
" & filii in mutuos amplexus conveniunt, osculorum vicissitudinem grata
"dulcedine libant, labores præteritos & infortunia multimodæ felicitatis
"interpositæ recordationibus consolantur. Omnibus itaque divini verbi pa-
"bulo satiatis, conversus Sanctus *Oswoldus* ad ducem *Ailbrynum*, ait. "Licet
"debilitatis pariter & ægritudinis plurimæ incommodo graver, amice ve-
"nerabilis, ad vocationem tamen tuam, propter causam quam honestas com-
"mendat, proficisci & venire non refugi. Novissima quippe mea instare
"non ignoro. Tu quoque tua eisdem stimulis noveris perurgeri. Haud
"ergo priorum operum nostrorum bonam fore censui consummationem, si
"filios nostros in hoc sacrum ovile congregatos ab omni post nos mali-

*Adventus vi-
ri Dei ad Ra-
meseyam.*

“vitæ diuturnioris abrumpit, vobis igitur, quibus inest vis virtutis præstantior, & penetrativæ lux prudentiæ acutior, vobis, inquam, incumbit instantium subire pondus laborum, operarios conducere, & antequam vincina mors maturum jam mihi titubantis demetat florem ætatis, celeritatem negotii commoditatis propriæ stimulis maturate. Ego vero de opibus, quas hæctenus ad crumenas corrogavi, sufficientiam vobis omnem ad expensas munificus ministrabo. Accepta igitur licentia fratres, conductis operariis, turrim ipsam à tecto aggrediuntur; & contumacia quadam vires laborantium raparante, lapidem in ea super lapidem ad solum usque non relinquunt. Tantæ proditionis causam perquirentes, egesta altius humo, fundamenti fraudem deprehendunt. Deinde lapidum congerie arietum tunctionibus cum cæmento tenaciori durius conferta, abyssum ipsam denuo construunt, & superædificantes cotidiani laboris votivo gaudent proventu.

C A P. LIV.

De Ædnotho juniore, qui, senescente altero Ædnotho, curæ exterioris pro eo accepit administrationem.

ERat tunc temporis quidam Christi tirunculus, ad differentiam senioris Ædnothus junior ab omnibus nominatus, qui, tradente Sancto Oswaldo, in Cœnobio Ramesiæ susceperat Monachatum, & eodem ordinante, subdiaconatus jam & diaconatus conscenderat gradum. Is ab ipso rudimentorum tirocinio, gremio matris Ramesiæ exceptus, lactatus uberibus, monasticæ scientiæ disciplinæ decenter imbutus, majorum ultra ætatem æmulans virtutes, fausto pede callem triverat sanctitatis. Ingenuitatem natalium, venustatem formæ, peritiam literarum, morum elegantia perornabat; fervescens siquidem devotionis à puero stimulis incitatus, plus jam puero adultus in ampliora semper conabatur. De hoc Juvene plurima in sequentibus ex materiæ copia relaturi, ipsius hinc memoriam nequaquam censuimus omittere, quia accessu profectuum, quos ei processus temporis ministravit, evidens claruit indicium, altitudinem divinæ dispositionis à Juvene super eum latuisse: Ædnotho igitur seniore multis ab adolescentiæ annis laboribus fatigato, de communi consilio Ædnothus junior, eximie virtutis adolescens, & prudentiæ castigatæ, in sollicitudinis solatium ei sociatur, qui præposituræ super operarios administratione suscepta, cœvos juvenes cotidie post primæ horæ psallicium ad laborem invitabat, & sic floridæ pubertatis vires diurnæ vexationis exercitio extenuantes, necessaria nocturnæ quietis vicissitudine easdem reparabant. Ore Psalmodym ruminantes, cæmentariis muros pulcro schemate construentibus, lapides cum cæmento pendulis brachiis ministrabant. Exercitatione itaque alternæ sollicitudinis impulsu continuata, structura ipsa post casum firmitate melior, & aspectu gloriosior surrexit, paulatimque succrescens intra tempus non diuturnum ad consummationem claræ conclusionis erecta est. Comes super celeritate prosperati operis admodum gavisus, & lætitiæ aculeo nobilis animi perurgens devotionem, tabulam ligneam in fronte eminentioris altaris fabrefieri præcepit, quam ad honorem Dei & Sancti *Benedicti*, & ad decus Ecclesiæ, amplis & solidis argenti laminis, cum varii tam coloris quam generis geminis, insigniter perornavit. Triginta præterea libras ad fabricandos cupreos organorum calamos erogavit, qui in alveo suo super unam coclearum densò ordine foraminibus insidentes, & diebus festis follium spiramento fortiore pulsati, prædulcem melodiam & clangorem longius resonantem ediderunt. Omnibus itaque votivo ordine compositis, quia dedicatio prior cum veteri ædificio in ven-

C A P. LVII.

Privilegium Regis Ædgari in auribus omnium recitatur.

OMnibus itaque ea quæ Comes peroraverat approbantibus, jam dictum privilegium, universis gratanter audientibus, distincte & apposite recitatur, donationes omnimodæ demonstrantur, Donatorum devotio ab omnibus collaudatur, nullo universaliter de tam numerofo nobilium virorum collegio horum quicquam calumniante. Diutius igitur conticescentibus universis, & ad confirmandas potius, quam ad extirpandas virorum bonorum eleemosynas, assentationis publicæ votis convenientibus, maximo Aldermannus fluctuans gaudio omnibus ait. *Universitatem vestram fidelem coram Deo & sanctis ejus testem invocamus, quod publice hodie præbuerimus copiam audientiae, siqua laica vel ordinata persona, aut eorum quisquam, qui patria lingua Twelfhende, vel Twihende, nominatur, aliquam adversus Ecclesiam hanc voluissent calumniam machinari. Et cum omnes tacuerint, vestro, O viri boni sapientes, decernendum committitur arbitrio, utrum post hanc taciturnitatem ulterius presentium quisquam debeat calumniator admitti:* igitur potentes viri & auctoritatis plurimæ, qui affuerunt, post datam cuique loquendi copiam omnem, universis ipso suo silentio deinceps abjudicarunt actionem. Tunc reverendæ sanctitatis Abbates *Brithnothus Elyensis, Andulfus Burgensis, & Godemannus Tornensis*, commoditatis suæ aucupandæ hac occasione locum nacti, erigentes se sciscitati sunt quæstione simili, utrum quisquam eorum adversus Ecclesiam, quibus præsidebant, vel etiam adversus Cœnobium *Croilandia*, vel Monasterium de *Enolfesbiri*, quod nunc Sancti *Neoti* dicitur, quorum tunc temporis Comes *Ailwynus* habebatur patronus & Custos, quicquam reclamationis habere se æstimaret, factoque silentio, & nullo penitus obloquente, communi omnium sententia decretum est, universa prænominatis Ecclesiis pertinentia omnibus in posterum sæculis rata & inconvulsa permanere. Deinde, ne quicquam, quod omnimodæ securitati abundantiorē cautelam posset contrahere, intentatum relinqueretur, miles Christi Aldermannus, sancti *Oswoldi*, & aliorum qui affuerunt virorum venerabilium pia admonitione, decrevit præsentibus universos nobiles & potentes corporalis sacramenti juratoriam præstare cautionem, quod verbo sponderant omni se vitæ suæ spatio fide & opere servaturos. Sacrorum ergo Evangeliorum textu coram posito, primus ipse Dux, ut cæteros callido provocaret exemplo, dextram extendens, juratus devovit se tam *Ramesiensem* quam omnes vicinas, quas memoravimus Ecclesias, cum universis pertinentiis earum, semper dum viveret, omninisi tanquam proprii domicilii utilitatibus inserviendõ protecturum, & nec per se nec per cujuslibet personæ interpositionem quicquam malignitatis vel doli eisdem scienter illaturum. Post quem filii ipsius & alii juxta ordinem dignitatum vicissim accedentes, eodem juramento & indissimili verborum schemate ultronei se omnes pariter obligarunt, & sic data universis bonæ fidei securitate, omnem abunde cuiquam deinceps prævæ suspicionis necessitatem exemerunt. Sacrosanctis itaque Evangeliiis in pignus præstitæ jurationis super majus altare coram Deo collocatis, Abbates & Monachi, pro vicissitudine impensæ sibi liberalitatis, in commune beneficiuni, & fraternitatem Ecclesiarum suarum, eos receperunt. Ut igitur fratres *Ramesienses* exterioris jam ad votum irrigui felicitate donati, domesticæ etiam tranquillitatis & sociæ pacis interius irriguo potirentur, à sancto Archipræsule *Oswoldo* & illius simul Dioeceseos Episcopo *Æscwio* decretum est, ut si forte eorum quisquam contra regulam & statuta majorum recalcitrans, turbulentus in congregatione & inquietus inveniretur,

Omnia singulorum dona, nullo penitus reclamante, Ramesiæ Ecclesiæ remaneant confirmata.

tertia juxta regulæ functionem correptione nil emendatus, à communionem loci & consortio cæterorum exfors ipse fieret & alienus: nullum postmodum nisi emendationis vitæ commercio reversionis aditum mercaturus.

C A P. LVIII.

Ecclesia secundo ædificata à Sancto Oswoldo & Æscwio Dorcastrecesi Episcopo denuo dedicatur.

OMnibus itaque in pacem Ecclesiæ & fidelitatem pia, ut prædictum est, illustris viri Aldermanni calliditate foederatis, vir Domini *Oswoldus* in sæpe dicto *Æscwio* Episcopo tanti laboris propter senium partiens pondus, cum copiosæ multitudinis alacritate votiva, Ecclesiam ipsam, eodem quo prius fuerat consecratam titulo, solemniter dedicavit. Divino ergo officio de more celebrato, post laborem votivum, quem in tardio rem diei horam protraxerant, omnes simul ad reficienda corpora convenerunt. Quam splendide, quam affluenter, quam opipare, eos dux venerabilis in variis tam ferculorum quam potionum generibus procuraverit, narrare superfedemus, ne abstinentium nauseam provocare, vel edacium videamur appetitum inaniter irritare.

C A P. LIX.

Singulis in sua revertentibus, Sanctus Oswoldus novissimum hunc cum filiis suis & cum Aldermannis sermonem habuit recessurus.

MANE sequentis diei, pii patris petita benedictione & accepta, in sua singulis cum gaudio remeantibus, Sanctus Archipræsul remansit, cum filiis charissimis familiariter colloquium habiturus. Quos ante se convocatos vir beatus, assidente sibi Aldermanno, novissima hac oratione allocutus est. “Alumni mei & filii in Domino charissimi. Ecce pater vester Dominus Aldermannus & ego, a contractæ olim inter nos mutuæ dilectionis exordio, alter alterius sollicitudinem enixissime juvantes, locum hunc multi laboris impendio ædificare curavimus. A teritorio quoque *Wigornia* ablatos in hac vos humo uliginosa tutius & utilius collocavimus, & patronali vobis vice præidentes, quæcunque seu corporaliter seu spiritualiter necessaria videbantur & commoda, exactissima sedulitate, & quæstu operoso, studuimus providere. Et nunc Deo gratias & merito & numero succrescentes, temporalium vobis copiam bonorum & visu cernitis, & utilitate sentitis sufficienter arridere. Possessiones & prædia, prata & nemora, piscarias & molendina beneficio fidelium collata, tam eorundem cyrographis quam magnifici Regis *Ædgari* privilegio, ad vestrum vestrorumque successorum subsidium, loco huic confirmata possidetis, vestra igitur interest singulorum, ut corporaliter ditati spirituales à nobis inopiam bonorum operum exercitiis propulsetis. Quomodo autem & quibus armis hostes spirituales, qui spiritualibus viris nunquam desunt, repellere debeatis: Satis, ut arbitror, in turri *David* collocati didicistis, in qua mille clypei pendunt, & omnis fortium armatura, non modo ad intuendum proposita, sed exposita ad tollendum. Studete itaque, fratres charissimi, studete Ordinis observationem, reddite gratulanter vota, quæ distinxerunt labia vestra, vacate orationibus, paci mutuæ & dilectioni operam date, & incentiva lascivæ carnis vigiliis & parcimoniam fræno edomate, animos vestros Sanctos à terrenorum cupidine cohibete, bona quæ habetis transitoria in usu non

“ in

“ in affectu possidete, illam, quam extrinsecus habitu prætenditis, intrin-
 “ secus religionis veritatem moribus exhibete. Talibus etenim mercimo-
 “ niis divinis vobis gratiam stabilem & firmam conciliabitis, quæ, omni
 “ semper malignantium fraude delusa, collatorum vobis bonorum indem-
 “ nitatem conservans, plura his & ampliora nobis deficientibus munifica
 “ cumulabit. Post decessum autem meum, unum quempiam de collegio
 “ vestro, quem divina vobis provida pietas dignabitur declarare, concor-
 “ di omnes voto assensuque uniformi, juxta tenorem privilegii, quod ad
 “ petitionem meam vir venerabilis *Johannes Romanæ sedis pontifex sum-*
 “ *mus* huic indulsit Ecclesiæ, in Abbatem vobis eligatis. In electione
 “ vero illius, ambitionis vitium, discordiam & invidiam summopere ca-
 “ veatis, ne quis vestrum communem utilitatem privatis affectibus post-
 “ ponat, sed illum omnes omni contentione remota assumant, quem se-
 “ nioris partis dictata à Spiritu Sancto sententia indicaverit ordinandum.
 “ Nos siquidem, ut cernitis, sægni jam senio laboramus, vitalis spiritus
 “ seniles jam deserit arctus, prolongatum diutius incolatum suum, con-
 “ quærens anima, familiarem jam incipit carcerem nausæare. Quorum
 “ omnium edoctus præfatio neutrum nostrum ulterius vobiscum diu
 “ permanfurum prædico. Ego quippe ad sedem meam revertor, corpo-
 “ reis vos oculis resolutionis meæ ibidem diem operiens non visurus.
 Ad ducem autem conversus, “ Tu quoque, amicissime virorum, fata tuâ
 “ eidem noveris stimulis agitari, eadem te sententia ad solutionem de-
 “ biti naturalis memineras perurgeri. Ad quem venerabilis heros, Ha-
 “ ctenus Sanctissime pater, *inquit*, dulce mihi fuit tecum vivere, prospe-
 “ peram in hoc mari procelloso habere me ratus te remige navigationem.
 “ Nunc vero ad portum te festinantem, naviculam meam, longo navigan-
 “ di usu jam quassam, inter tumentes sine gubernaculo versari diutius un-
 “ das non arbitror expedire. Si igitur mihi non datur anteire remoran-
 “ tem, detur utinam sine dilatione saltem subsequi præcedentem. *Cui San-*
 “ *ctus*, En, ait, à te nunc corpore digredior, animo tibi semper indisso-
 “ lubiliter fœderatus. Cum me ab ergastulo carnis exisse didiceris, tunc
 “ in brevi carniculæ tuæ compagine dissolvi, omnemque dubiæ naviga-
 “ tionis ultra tibi tolli scias necessitatem; attamen in subeundo portum,
 “ ubi applicantes, graviori oborta tempestate, scopulis nonnunquam & cau-
 “ tibus invehuntur, & navi & oneri propter tabulatorum distractores me-
 “ mineris providendum. Hæc & similia cum vir sanctus prophetico ple-
 “ nus spiritu perorasset, multa utrinque fusa sunt flētuum suspiria, multum
 “ mœstitiæ insumptum cordibus singulorum, una omnes voce se rogant non
 “ deferi, desolatos se dilecti patris vel pastoris præsentia non frustrari. Sus-
 “ pecta prætendunt pericula, locum à se sanctificatum excessu suo honorari,
 “ & triumphalibus sancti Corporis exuviis præsentia aliter communiri flagi-
 “ tantes; sed consilium divinum, quod *Wygornia* Ecclesiæ tanti luminis
 “ fulgore disposuerat illustrari, nulla humana potuit ratione mutari. Bene-
 “ dicens ergo pius pater, & gratam singulis osculorum gratiam libans, tri-
 “ stis & moerens recessit, tristi grege recedentem pastorem usque ad fores
 “ Ecclesiæ cum lacrymis prosequente, ubi conversus flens largiter, eisque
 “ denuo benedicens, hoc eis novissimum verbum dixisse memoratur. *Con-*
 “ *societ nos Christus in Paradyso.* Quo dicto mœstus abiens, mœstos rever-
 “ tentes dimisit. Dux quoque propter rei curam familiaris longius à vi-
 “ cinia recedens, circa proximæ initium quadragesimæ eos se spopondit,
 “ Deo volente, revisurum.

C A P. LX.

De visionibus quæ post viri Dei discessum quibusdam ex fratribus ostensæ sunt.

Igitur *Ædnotho* inniore, ad consilium Domini *Germani* & *Ædnothi* senioris, sicut sanctus ordinaverat, exteriorem curam gerente, reliqui fratres quo certius utriusque patroni dispendium, juxta quod audierant, sibi imminere crediderunt, eo ferventius disciplinis Monasticis, & militiæ divinæ exercitiis, vacare studuerunt. Verum, cum transisset rigor brumalis, & verni temporis inciperet tepor arridere, illis frequenter de his, quæ à sancto audierant, inter se fermocinantibus, sicut animæ dolenti, in curis multis laboranti, nonnulla per nocturnas visiones ostendi solent futuræ veritatis auspicia, una noctium cuidam fratri soporato visum est quasi utramque Ecclesiæ turrin una post alteram cum fragore magno corruisse. Item quoque alii duo longius à Monasterio nocturnæ indulgentes quieti, sonitum horrificum, quasi simul Ecclesia uno fulminis ictu cecidisset, audierunt. Quo terrore excitati æstimabant universum fratrum Collegium eadem ruina involutum, recurrentesque cum festinatione, omnesque incolumes deumque laudantes repererunt. Itemque cum fratres quadam die in horto spatando deambulant, tumultu magno quasi ex ictibus arietum & lapidum collisione intra Ecclesiam facto, partem murorum ruisse putaverunt, sed introcurrentes omnia sana cum admiratione conspexerunt.

C A P. LXI.

Excessus viri dei Oswoldi fratribus Ramesiæ nuntiatur.

TAlium ergo prodigiorum causis fratribus sollicitatis, & suspectæ significationis eventum præstolantibus, ecce post dies paucos, transmissio à *Wygornia* lacrimabilis nuncii bajulo, sanctus Archipræsul & Deo amicissimus *Oswoldus* illa quadragesimæ Dominica, quâ *oculi mei semper ad Dominum* decantatur, quæ tunc 11 Kal. Mart. habebatur, ex hoc mundo ibidem feliciter migrasse nunciatur. Quomodo autem excefferit, & quam laudabilem vivendi finem ibi sortitus sit, & sepulcrum, legenti libellum vitæ ipsius satis constabit. Cujus tonitruo rumoris universi ad ima cordium penetrabilia percussi, id ipsum statim venerabili Aldermanno, qui superioris promissionis suæ fidem absolvens, eodem tempore in partes illas redierat, nuntiare studuerunt. Quo præter ætatis memoriam cum lacrimis non segnitur advolante, pulsant signa, officium de more celebrant, psalmodiam cum fletu ruminant, plangunt & ejulant omnes, cum tamen gaudendum potius aliqui non ignorarunt, si intemperantia doloris persuasionem prævalere fineret rationis.

C A P. LXII.

Venerabilis Aldermanni fata sua instare intelligens ultima hac allocutione filios adhortatur.

EXhinc coadunata ante se princeps illustri tota fratrum cohorte, ita eos, præsentibus duobus filiis suis viris nobilibus, *Ædwyno* atque *Æthelwardo*, allocutus est. *En filii mei charissimi, en virga correctionis, & baculus*

culus sustentationis vestrae, in unius casu, sicut cernitis, personae, utraque contrita sunt. En lucerna, ad cuius intuitum dirigebantur gressus nostri, non dico extinguita est, sed caliginem induit absconsionis. En, inquam, ex lacrimabili unius turrium vestrarum ruina, juxta fidem ostensae aliquando alicui vestrum visionis, alteram certissime scire potestis cito ruituram. Sed & juxta viri sancti vaticinium, postquam hinc ille ablatuſ est, depositionem tabernaculi mei agilitate fatali agitari non dubito. Quin etiam ipsa senecta effoeti & curvi corporis vires attenuans, votum mihi diutius hic morandi penitus abrumpit. Jam enim olim venustae formae gratiam rugae mihi seniles deformarunt, amara tussis punctiōibus crebris anhelum pectus defatigat, pallidus mihi color & exanguis, difficilius solito odores jam discerno, minus sapiunt quae gustu sumo, titubantes gressus vix fuste confirmo, tremulis manibus firmiter vix aliquid teneo, sicque jam & valetudine confectus & annis, totus mihi senectutis furto subtractus sum, ut totum me, transeuntibus furtiva successione diebus, videar amisisse. Quae ergo habenda est in conditionis humanae labilitate fiducia. Focundum sit mori, cum vita tediosa esse comprobatur. Quapropter, dulcissimi mihi in Domino filii, delicta mea & ignorantias meas in praesentia vestra divinae confitear pietati. Nec praeter dispositionem caelestem vitam mihi diuturniorem servari, sed potius exitum meum muniri, & peccata mea orationibus vestris desidero & meritis expiari. Cumque corporeae pugnae arma deposuero, vos sedulitate filiali paterno funeri honestas in loco isto inferias procurantes, & memoriam mei deinceps continuam habentes, posteris quoque vestris ipso devotionis vestrae monumento in perpetuum continuandam commendabit. Quo dicto obortis lacrimis vir inclytus in pavimento coram altari senile corpus extendens, se peccasse, injuste se egisse, lascivis spurcae carnis oblectamentis frænum cohibitionis praeter modum se laxasse, in potestatis terrenae fastigio peccati perfunctionem deliciis adquisisse, in causis forensibus injuste passim se judicia exercuisse, cum magnis ejulatibus confitetur, Gemitibus igitur imis & suspiriis vocem viri praepedientibus, astantes fratres madefacti lacrimis septem super eum psalmos poenitentiales decantare coeperunt. Quibus finitis dompnus Germanus solitae orationis super eum absolutionem dedit, respondentibus cunctis, Amen. Filiorum suorum ministerio miles Domini levatus, locum in quo jacuerat fletibus madidum reliquit. Appropriansque & innixus columnae, ne indignemini, inquit, fratres mei, cum literati & disciplinis eruditi sitis divinis, à viro peccatore & laico sanctitatem vestram commoveri. Solent enim in arandi consuetudine juvenci praeeuntes hilariter laborare, notis subsequentiū vocibus confortari. Eapropter licet posterior, licet meritis inferior, charitate vos debita & voce moneo consueta, ut alternae diēctioni & concordiae summopere intendentes, & meliorum exempla aemulantes, bonis principiis finem semper adaequare studeatis. Ecce in loco religioni satis apto, & à comœatu populari semoto consistitis, in quo juxta legis monasticae sanctionem, arctioris disciplinae decreta servare potestis, extra ejus terminos sufficientes necessariis corporum usibus, ex meis & aliorum fidelium beneficiis redditus annuos possidentes, omnem igitur dissolutionis impudentiam à vobis semper resercentes, ab omni opere quoad professionis vestrae fidem dedecet, & timor Dei & hominum nos reverentia cohibeat, ne infra muros domesticos ulla aliunde scandala oriantur, unde à sanctuario Dei quicquam praeter suavitatis odorem publicis naribus offeratur, si quae tamen cujuslibet excessus corrigendi emerſerit occasio, statim districtione regulari occurrendum censeatis, ne dissimulatio remissa peccandi nutriat ausum, & unius impunitas personae obstinationem inferat induratis frontibus aliorum. Sit ergo vobis intrinsecus cum regularis rigore disciplinae mutua dilectio fervens, extrinsecus autem hilaris omnibus exhibitio charitatis, quatenus non solum favor humanus, sed etiam dignatio caelestis, utilitatibus vestris bonae opinionis vestrae suavi semper inclinetur odore. Haec dicens vir Christianissimus, conversus ad filios suos, vos, ait, Successio generis mei, os meum & caro mea, vos inquam rogo, hortor, & admonco, ut locum hunc cum habitatoribus ejus affectu fraterno diligentes, in omni semper necessitate pro viribus

*eis patrocinari non desistatis. Quinimo sub interminatione paternæ maledictionis in-
hibeo, ne de beneficiis quæ me eis juste nostis contulisse, fraudem ullam aliquando
machinari præsumatis, sed juvet eos apud vos semper meæ benignitatis affectus, pa-
trique decedenti in gratia sibi & benevolentia sentiant filios successisse.* Quibus
se ad fidem Ecclesiæ coram patre voto obligantibus, miles Christi o-
sculans omnes, & benedictione accepta singulorum, ad domum suam, quæ
extra insulam non longe in margine maris sita erat, navigio vectus
est. Ubi in vigiliis orationibus & eleemosynis devotas Christo celebrans
excubias, mense tandem Aprili gravissima febrium valetudine vicini di-
scriminis præfaga & indice tactus, beatum *Alfegum* tunc *Wyntonienfis* Eccle-
siæ venerabilem pontificem, qui illis in diebus quasi à Deo, ut viri iusti
deserviret exequiis, missus, infra terminos viciniæ præsens habebatur, ac-
cerfiri fecit. Ad cujus interrogationem, præsentibus fenioribus *Ramesia*,
cum multis aliis qui aderant venerabilibus personis, articulos Catholicæ
fidei, quos semper, vita & moribus tenuerat, publicæ attestazione est con-
fessus, ac demum ejusdem ministerio sacra olei unctione delibutus, eo-
dem quoque tradente, indeficiens dubiæ peregrinationis viaticum percepit.
Deinde vero, usque ad diem sibi peremptorie præfixum, jugi Psal-
morum, quos ipse didicerat, Psallicio, exitum suum cum fratribus præmu-
niens: cum denique *omnis Spiritus laudet Dominum*, voce debili & lingua pal-
pitanti tertio repetisset, manu leva sibi ipse oculorum cilia componens,
dextra vivificæ se crucis signaculo armavit, sicque ex diuturni fætigatione
curfus, fessus jam & anhelus Spiritus, VIII. Kal. *Maii*, relicta corporis gle-
ba, ad requiem, ut creditur, bravium percepturus, feliciter evolavit. Cu-
jus corpus cum *Ramesiam* ad tumulandam deferrent exanime, copiosa totius
fere viciniæ turba, viri venerabilis exequias comitatura convenit. Di-
vites laborum suorum solatium, pauperes vero inopis se vitæ suæ sub-
sidium, in ejus excessu gemitu lacrimoso querebantur amisisse. Ita ergo in
domo, quam summa dictante sapientia sapienter sibi ædificaverat, vene-
randæ sapientis Architectoris exuvia, prædicti Sancti præsulis *Ælphegi*
ministerio in memoria justorum æterna venerabiliter depositæ, diem ex-
tremum operiuntur resumendæ.

Explicit pars Secunda.

Incipit

Incipit pars Tertia.

C A P. LXIII.

Cunctis fidei lumen agnoscentibus solius Dei invariabilem liquet esse substantiam, quia in eodem semper statu nulli omnino datum est permanere. Rare autem, & *merula varius alba*, alicujus mortalium primordiis videbis ex æquo novissima respondere. Cum igitur in humanæ mutabilitatis casibus nil firmum, nil esse durabile constet, necesse est adversa prosperis, prospera adversis aliquando cedere, & ob diversorum seu probationem seu reprobationem, hæc illis, illa istis, variantibus vicibus provenisse. Hæc autem idcirco dixerimus, quia quatenus sæpe memorati, semperque memorandi viri, Sanctus videlicet *Oswoldus* & Dux *Ailwynus*, in hujus vitæ stadio laborem sui cursus protelaverunt, Ecclesia *Ramesiensis*, Domino sibi in alterutro illorum ad alterutrius irrigui felicitatem feliciter præsidente, felicibus ad votum sine Abbatis regimine successibus succedentibus, viginti quatuor circiter annis post foundationem suam primam, est gavisa; post excessum vero amborum, variantibus diebus, varias pro voto passim & contra votum sub Abbatum temporibus vices variavit.

C A P. LXIV.

Ædnothus junior primus Ramesiensis Ecclesiæ Abbas beato Alphago ordinatur.

NAM prædictus celeberrimæ Sanctitudinis præful *Ælphagus*, statim funereis viri venerabilis exequiis celebratis, fratres omnes super pii patris dispendio admodum contristatos ante se convocavit, blandeque consolatos iussit, ut unum de universitate Collegii sui, quem sibi præfici dignum æstimarent, eligerent, & indicarent ordinandum. Qui, Spiritus Sancti gratia piis votis & vocibus invitata, in *Ædnothum* juniorem virtutum coloribus ex institutione *Oswoldi* varie venustatum, uniformi omnes sententia convenerunt. Unde vir Domini hymno laudis Domino cum eisdem fratribus decantato, præfatum electum eorum, cum aliquibus ex prudentioribus domus, in præsentiam *Æthelredi* Regis abiens produxit, illoque annuente eum in Abbatem primum *Ramesiensis* Ecclesiæ, *Salva* matricis *Doncastrensis* Ecclesiæ obedientia, ordinavit, domumque remisit.

C A P. LXV.

Germanus Ecclesiæ Celsefige Abbas præficitur.

SUB eodem quoque tempore præfatus Rex *Æthelredus*, venerabilem virum *Germanum*, cujus supra pluries mentio habita est, Ecclesiæ *Celsefige* orbatae pastore præfecti, ubi & plurimis postea annis, usque ad communis debiti exactionem, in bonorum exercitiis operum studia semper continuavit honesta. Abbas autem *Ædnothus* commissæ sollicitudinis suscipiens gradum, usitatae diutius non abiecit humilitatis amplexum, prælatus aliis nec elatus, fuit in illis tanquam unus ex illis, ut magis videretur prodesse quam præesse, præfuit officio, profuit autem admonitione & exemplo. Charitatem veterem erga omnes & affectum, novæ in eo conscientia dignitatis non mutavit. Utilitates rerum exteriorum communes omni semper nisu augmentare laborans, interioris tamen rigorem disciplinæ non laxavit. Cujus proventu quidam frater ejus *Godricus* nomine

Congratulans vir fidelis, & dives propriæ salubriter providens salutem, nulla tamen adhuc valetudine corporis tactus, quod in peccatorum suorum redemptionem post fata sua Ecclesiæ *Ramesiæ* remanere deberet, litteris *Anglicis*, quas nos in latinum, sicut inferius habentur, transtulimus, commendavit,

C A P. LXVI.

Carta Godrici fratris Ædnothi Abbatis, qui dedit Turingtonam.

FGO Godricus concedo Deo, & Sancto Benedicto *Ramesiæ*, post dies meos, terram meam de Turingtonia, ita duntaxat ut Abbas ejusdem Ecclesiæ *Ædnothus* frater meus adquietet eam de servitio, quod *Heregeat* Anglice, latine *Relevatio hereditatis* dicitur, quæ ab hæredibus liberis post mortem patrum Dominis solet impendi. Concedo etiam juniore filio meo *Ædnotho* terram de *Acleya*. Præter hæc quoque plurima alia dona, quæ alius concessit, in eodem scripto reperimus, quæ quia nos minime contingebant, in figuris *Anglicis* neglecta remanserunt. Hanc autem terram de *Acleya* idcirco tetigimus, quia & ipsa, tradente eodem *Ædnotho* filio ejusdem *Godrici*, post revolutionem dierum Ecclesiæ *Ramesiæ* in liberam, sicut in sequentibus dicitur, eleemosynam concessit.

C A P. LXVII.

De quatuor pueris qui campanam fregerunt.

Fuerunt tunc temporis apud *Ramesiam* quatuor Ephebi Adolescentes, qui olim à beato *Oswoldo*, cum essent infra septem annos, in gremio ejusdem Ecclesiæ ab ipso rudimentorum tirocinio sub norma religionis educati, jam ætatem attigerant pubertatis. Hi tanquam olivarum novellæ ad virtutum profectus succrescentes, & ipso bonorum proventuum auspicio utilem intimæ pinguedinis fructum promittentes, honestate studiorum & venustate morum ingenue consecrarant, primitias juventutis, *Æthericus* ætate & ordine primus, secundus *Ædnothus*, tertius *Oswoldus*, Sancti *Oswoldi* ex fratre nepos, quartus *Æthelstanus* dicebatur. Erant igitur omnes bonæ spei juvenes, omnes elegantiam formæ & natalium nobilitatem castigatis animorum motibus perornantes. Hi ergo quatuor, ne ex rigore ordinis fatigati sine interpolatione recreationis deficerent, juxta illud, quod caret alterna requie durabile non est, aliquoties in hebdomada, horis competentibus, ex licentia magistrorum, solebant extra claustrum locatione honesta & discursu puerili observantiæ regularis labores & tædia relevare. Quadam itaque dierum cum pedissequo suo ad spatium de more exeuntes, ad restes campanarum majorum, quæ in occidentali turri Ecclesiæ pendebant, e trabibus accurrerunt. Quarum unam tam diu imbecillum virtutum tenera lacertorum trahentes agitabant, quousque obortam in ea subito ex motu inæquali fracturæ rinulam malefidus in secretis sonus stridulus indicaret. Quo comperto vehementi in pueros ira tam magistri eorum quam fratres reliqui pro rei familiaris dispendio exarserunt, gravissimam eis verberum minantes ultionem, unde perterriti admodum, & in lacrymas erumpentes, tandem sententiæ illius quam in capitulo sæpe recitari audierant memores, quæ à beato *Benedicto* præcipitur, ut qui perdiderit quicquam aut fregerit, alios in delicti sui accusatione festinet prævenire, statim venientes ad pedes Abbatis cum ejulatu flebili & damnum, quod per eos, indicarent. Miseros igitur vir discretus clementer

miserans, & misericordiam flagitantes misericorditer consolatus, accitis fratribus, ait, innocentes non voto sed contra votum, non sponte sed nolentes, non de industria sed casu fortuito culpam commisisse non votivam; parcendum potius dolentibus, de quorum poena nullum esset remedium proventum; non supernæ dispensationi difficile, per pueros nobilitati natalium commendatione morum ex æquo respondentes, damnum perpetratum, cum ad maturitatis annos devenerint, in centuplum refarcire. Sicque vir pius exasperatam in miseros fratrum iracundiam mulcendo delinivit, & promissorum reis verberum timorem penitus exemit. Deinde dimissis fratribus pueros secretius hortatus est, & instruxit. Qui, pii patris parentes admonitioni, nudis Ecclesiam pedibus intrantes, anxietatis intimæ domino coram Sanctis, quorum ibi patrocínio habebantur, sanguinem libaverunt, qui vota sua divinæ pietatis auribus importaret. Nec defuit dignatio cœlestis puris precibus puerorum, quæ quid petierunt, aut quibus se votis obligaverint evidenti indicio declaravit, dum eos magnis in mundo & claris honoribus, procedente tempore, sublimavit, in quibus positi votorum haud immemores præclara & ingentia eidem Ecclesiæ, sicut in sequentibus lectori constabit, beneficia singuli contulerunt.

C A P. LXVIII.

Quomodo Sanctus Ivo sit inventus.

HIS ita gestis Sanctum *Ivonem*, quo Ecclesiam *Ramesiæ antiquus ille dierum ex alto oriens*, ante nascentis primæ primordium diei, præficius decreverat visitare, feliciter sub eadem contigit tempestate declarari. Sancti siquidem Archipræfulis *Ivonis* beata pignora, quæ in agro *Stepensis* prædii prope *Usæ* fluminis alveum annosa tumulaverat antiquitas temporum plurimorum, dum terræ viscera coacto ex nutu Dei profundius vomere rimatur arator, hærentibus ad tanti vas thesauri bobus, reperta sunt. Quæ cujus essent cum ab omnibus ignoraretur, cuidam ejusdem villæ viro simplici Sanctus nocturna apparens visione, & suas esse reliquias asseruit, quas *Ramesiam* deferri oporteret, & tres focii sui ubi inveniendi essent indicavit. Cujus visionis dompnus Abbas *Ædnothus* signis etiam miraculorum comperiens fidem, accercito ocius, quem sæpe tétigit sermo superior, Abbate *Germano* eodem consorte, pretiosa supernæ pietatis munera cervicibus suis imposita in *Ramesiensem* Basilicam, ubi usque hodie claris coruscant miraculis, cum multa populorum caterva transportavit. Decennio igitur post defunctionem Advocati nostri Comitis *Ailwyni*, eodem die quo eundem patronum nostrum, VIII scilicet Kal. *Maii*, suscepit terra tumulatum, ex divinæ munere largitatis, novum nobis itidem edidit terra patronum, nulla prorsus fatorum forte deinceps auferendum. Qui eidem requietionis suæ loco, imo omnibus cultoribus suis, hodieque apud Deum patrocinari non desistit.

C A P. LXIX.

Ædnothus Abbas Ramesiæ Dorcastrecensis Ecclesiæ Episcopus consecratur.

SUB eodem tempore Sanctus *Ælphagus* de Episcopo *Wyntonie* Archiepiscopalem *Doroberniæ* Cathedram quartus à Beato *Dunstano* suscepit. Tunc quoque *Dorcastriæ* Ecclesiam pastore suo *Alfelmo*, venerabilis viri *Æscwii* successore, contigit viduari. Pro quo *Ramesiæ* Ecclesiæ Ab-

bas *Ædnothus*, vir prudentiæ plurimæ, & probitatis opinione percelebris, conclamante in ejus electionem tam Clero quam populo, sedi eidem Episcopus subrogatur. Is præfatum Sanctum *Alphegum*, *Dacorum* rabie in *Cantiæ* partibus sæviente, Martyrio vitæ præfenti exemptum, *Londonii* cum ejusdem urbis Episcopo *Alfuno*, venerabili ut decuit tradidit sepulturæ. Contigit ergo, ut qui se in Abbatem *Ramesiæ* ordinaverat, ipsius triumphalibus postmodum exequiis feliciter ipse deserviret.

C A P. LXX.

Post Ædnothum Wlfsius Abbas Ramesiæ Efficitur.

FRatribus itaque *Ramesiensibus* post promotionem *Ædnothi* privilegii sui auctoritate utentibus, *Wlfsius* quidam, è suis, de libera omnium electione, eis Abbatis jure præficitur. Erat autem vir religiosus & prudens, fatisque commendabilis, nisi parcitatis virtutem in tenacitatis vitium, quod in Ecclesiæ suæ detrimentum postea redundavit, convertisset.

C A P. LXXI.

De Brithnoto Comite.

ERat siquidem tunc temporis Comes quidam, *Brithnothus* nomine, qui *Ramesiensem* Ecclesiam plurimum diligens, in privilegio *Ædgari* Regis duo eidem Maneria, *Isham* videlicet & *Wythentoniæ*, in liberam Eleemosynam contulisse memoratur. Vir inter proceres Regni sublimis & honorabilis, cui tam claritas generis quam opum affluentia, potissimum autem labor bellicus, quo contra hostes patriæ sæpe desudavit, celebrem contulerat opinionem. Qui, cum aliquando contra *Dacos*, qui partem regni turbaverant, more solito pugnaturus, prope *Ramesiam* navigio transiens, multam duceret manum militarem, mittens rogavit Abbatem prædictum *Wlfsium*, ut sibi & sociis suis refectioem unam procuraret. Ille autem rogantis fiduciam temere deludens, non adesse sufficientiam panum tot hominum numero, non sufficere penum remandavit, cum VI aut VIII tantum Comitibus pransurus, si vellet, veniret. Collectæ autem multitudinis famem alias relevandam cogitaret. Qua responsione accepta vir nobilis, quamlibet percitus ira, tacitus tamen recessit, honestius judicans commune cum exercitu jejunium continuare, quam esuriente milite principem saturari. Abbas ergo *Eliensis* & fratres ex imprudentiæ hujus levitate captandæ tanti viri benevolentiam occasionem aucupati, mittentes in occursum venientis, largis esurientium inedia inedulii refecerunt, hospitalitatis humanitatem gratis offerentes, sicque gratiam viri, quam à nobis ex præcedentis temeritate delicti descivisse cognoverant, levi sibi liberalitatis pretio consciscentes, plurimas & amplas terrarum donationes, quarum aliquas *Ramesiensi* Ecclesiæ fato functurus dare decreverat, in jus ab eo hæreditatis sempiternum receperunt. Idem tamen postea, ex ictu belli morti dispositus testamentum faciens, unam hidam nobis dedit apud *Dodintonam*, ne omnino affectionis antiquæ immemor videretur.

C A P. LXXII.

De morte Regis Æthelredi, & Ædnothi Episcopi Dorcastri. & Wlffii Abbatis Ramefiæ & Aylwardi filii Comitum Ailwyni.

IN tempore illo Rex *Æthelredus*, Regis *Ædgari* filius, post multas martiz virtutis exercitationes, quibus, ob defensionem patriæ contra *Dacos*, annis xxxvii sub forte sæpe infirma desudavit, apud *Londonium* vita decessit; cujus loco *Anglici* *Ædmundum* ejus, non *Emma*, filium, qui, ob illustrem vigorem corporis & robur laudabile, *Ædmundus Ireneſide*, id est, *latus ferreum* appellatur, in Regem erexerunt. Contra quem *Cnut* Rex *Dacorum* navalem exercitum ducens, pluribus eum bellis laceſſivit, multisque partem *Angliæ* calamitatibus proſtigavit. Attamen triumphale decus belli sæpius ceſſit *Ædmundo*. Sed quoniam ex infida rotatione fortunæ non ſemper idem manet ſucceſſus præliorum, quadam vice, cum uterque Regum, multo milite manu augmenta, pari congreſſione & finali rem ſtrictius gladiis agerent, cæde deſpecta, Dux quidam *Ædricus* patriæ proditor & gentis, videns *Ædmundum* furore fulmineo hoſtium aciem penetrantem, callidus doli artifex primus cum cohorte ſua fugæ conſuluit, mortuum *Ædmundum* vociferans & affirmans. Quem cæteris ex ſtupore & pavore ſequentibus, *Dacis* audacia crevit, *Ædmundus* loco certaminis ceſſit, quia robur principis lapſum milites enervavit. In illo igitur congreſſu *Ailwardus Ailwyni* Aldermanni filius periit, totius quoque fere *Britannicæ* Nobilitatis emarcuit viror, claruitque evidenter, quantum in bellicis negotiis valeat Comitum fides, diſcretio Ducis, militandi uſus: poſiſimum autem artis Martiæ diſciplina. In eodem etiam certamine, dum gladius hoſtilis nulli proſus ordini, nulli parceret profeſſioni, occubuerunt, quorum hæc, commemorationis gratia, perſtrinimus, *Ædnothus* Episcopus *Dorcaſtriæ*, & *Wlffius* Abbas *Ramefiæ*, qui cum multis aliis religioſis perſonis, juxta morem Anglorum veterem, ibidem convenerant, non armis, ſed orationum ſuppetiis, pugnantem exercitum juvaturi. Igitur prædicti *Ailwardi* & *Wlffii* Abbatis corpora officio fuorum collecta ſunt, & apud *Rameſiam* humata.

C A P. LXXIII.

Quomodo corpus Ædnothi Episcopi Elienſes nobis abſtulerunt.

Similiter etiam Episcopum *Ædnothum* decreverunt ſui in loco eodem debere ſepeliri, ut ubi pueritiæ olim tranſigens tempus in virum evaſerat, & promotionis primæ conſcenderat gradum, ibidem repositus diem operiretur extremum. Qui per *Elienſem* Inſulam, cum cadavere extincto, navigio tranſeuntes, illo vel laſſitudine, vel vergente in tenebras diei luce, coacti diverterunt, ubi dum in Eccleſia pauſarunt, ſummo, ut credebant diluculo, cum pignore allato reſſuri, fratres loci glebam viri latenter elatam furtivis familiaris urnæ inferiis exceperunt. Mane factò, de depoſiti diſpendio ædituos cauſantur, actores rei factum non inſiciantur. Illis cauſam quærentibus, allegant hi, ſuum fuiſſe Episcopum, non oportere longius Cadaver aſportari, quandoquidem ibidem, tanquam in Diœceſis ſuæ Eccleſia non ignobili, honeſtam habere potuit ſepulturam. Tunc etenim temporis, antequam Abbatia *Elyenſis* in Episcopatum eſſet tranſmutata, parochiæ *Dorcaſtriæ* eadem cohærebat; hac itaque reddita ratione hoſpitum ira pacata quieſcit, *litem* omnem *mollis reſponſio dirimit*, fortiori

cedit pars infirmior & recedit. Fuerunt fratres quidam illius Ecclesiæ, qui ipsa nocte lumen coelitem divinitus super defuncti feretrum afferunt micuisse, cujus assertionis fide domesticam familiam ad tollendum corpus animabant. Raro siquidem alicujus affectio alienæ unquam utilitati fuit quam suæ propensior, & idcirco venerabilis viri reliquias nobis, dum sibi consulunt, invidebant; sed quia super horum certitudine vacillamus, nutantem opinionem, quam fama dubia ferit, confirmare non audemus.

C A P. LXXIV.

Rege Ædmando diem obeunte, Cnutus Dacus in Regem Anglorum consecratur.

Post hoc, Regis Ædmundi flore juvenili proditiōis falsæ succiso, Cnuto Rex Dacorum simul & Norwegentium, totius etiam Britannici Imperii adeptus est principatum. Filii Æthelredi & Emmæ Reginae, Alfredus & Edwardus, in Normannia apud avunculum suum Richardum, usque ad mortem Cnutonis, tutas exilii latebras coluerunt. Emmam vero Reginam Dux Richardus Cnutoni nuptum dedit, qui filium Hardecnutum, & Gunnildam filiam, quæ postea Imperatori Alemannorum Henrico in matrimonium venit, ex ea progeniuit.

C A P. LXXV.

Æthericus Ecclesiæ Ramesiæ Alumnus, Ædnotho in Episcopatum Dorcastriæ, Wythmannus vero in Ramesiensis Ecclesiæ regnum, Wlffio succedit.

Unde sic igitur aliis accedentibus alii cedunt decedentes, & fallaci fortunæ lusu hæc ita transfiguntur. Interim bonæ indolis puer Æthericus quatuor Alumnorum Ramesiensium, quos commemoravit præcedens lectio, prius à pueritiæ colo longum profectuum bonorum contorquens filium, morum laudabilium confecerat glomus ingens, undè spectabilem virtutum telam ordiens pontificalem sibi infulam præparavit. Tantam siquidem apud omnes opinio juveni contulit vulgata notitiam, ut Ædnotho, ordine quo supra retulimus, rebus humanis exempto, rege tam Cleri quam populi votis consentiente, ipse, de Claustro Ramesiæ, Dorcastriæ Cathedræ assumeretur in sessorem. Sub eodem nihilominus tempore, post Wlffsum, quem belli occasione interemptum meminimus, ad regimen Abbatæ Ramesiensis Wythmannus successor accessit. Qui, cum esset bonæ vitæ, & prudentiæ laudabilis, genuina tum animi feritate, utpote Teutonius natione, damnum aliquod suæ attulit laudi.

C A P. LXXVI.

Quomodo Abbas Wythmannus fratres Ramesienses apud Æthericum accusavit.

CUM enim subditos bonis studiis ex usu deditos, ad meliora magis cogere quam admonere conaretur; eisdem plus timendum se præbuit quam amandum. Unde contigit aliquando, ut ipso in eos immoderate iracundiæ aculeos perurgente, communi injuria laceffiti recalcitrarent, pluribus eum verborum contumeliis exacerbantes. Qui nimium commotus, prædictum Æthericum illius Dioeceseos Episcopum aditurus, iter conceptæ iræ stimulis maturavit. Cujus copiam adeptus, de contumacia, de inobedientia, de regularis denique negligentia disciplinæ, innocentem gregem

gregem apud eum cœpit pastor anxius accusare, non posse eos intra domestica Clauſtri ſepta contineri, mobilitatem mentium vagis inquietorum corporibus declarari, ad correctionem eorum oportere manum fortitudinis adhiberi. Stupens igitur vir discretus ſuper his & admirans, aliqua mora ab ea, quam deſiderabat, ſententia, conſenſum animi ſuſpedit, ut dilatione decreſceret pendulæ umbra veritatis. Cogitabat quam Sancta, quam honeſta pueritiæ ſuæ cunabula reliquiſſet. Non eſſe credibile, ut confratres & coalumni ſui, ab eo, quem longa ſecum exercitatione in uſum verterant, amore diſciplinæ, tam facile deſciviſſent. Conſolatum ergo, & ad patientiam commonitum Abbatem, ad domum remiſit, ex occupato ab aliis, quibus tunc tenebatur negotiis, animo, in propria ſe perſona quantoſius venturum, omnia in virga diſtriſtæ animadverſionis ad ejus arbitrium correcturum promittens. Abbate tamen recedente, nullum certum determinavit diem, quo vel accuſatores vel accuſati venientem operiri debuiffent. Callebat etenim vir prudens innopinata incautos ſurreptione deprehendendos, ne præmuniti & ab invicem commoniti vera falſis palliata poſſent ſimulatione adumbrare.

C A P. LXXVIII.

Quomodo accuſationis falſitatem, & innocentiam accuſatorum Episcopuſ deprehendit.

Oportunitatem igitur aucupatus, iter Episcopuſ verſus *Rameſiam* cum familia tenui, ne calliditas ejus deprehenderetur, aggreſſus, prope Inſulam, breviorē in craſtino dieta adeundam, hoſpitatus eſt. Summo autem diluculo veniens, & viatorem aliquem ſe ſimulans, Monasterium tanquam oraturus ingreſſus, ubicunq; patebat aditus venienti, & nulla fuit repulſa obviantis, cœpit omnia ſollicite perſcrutari. Igitur antequam eum quiſquam agnoviſſet, alios ad privata altaria miſſas devote celebrare, alios circa majus altare ad memoriam ſanctorum orare, alios inter columnas Clauſtri denſo ordine conſedentes, vel lectioni cum ſummo ſilentio operam dare, vel ſcribendi officio, vel certe cujuſlibet alterius honeſti operis exercitio, otioſitatis reperit ſegniciem devitare. Cum ergo ſic aperto capite loca ſingula, quæ familiari à puero uſu didicerat, ſine errore ſcrutaretur, aliquis fratrum ei denique obviam veniens, & ſollicitudinem ſcrutantis admirans, dum ſuſpenſior in eum intendit, ex notiſſimo geſtuum & inceſſus indicio, Episcopum recognovit. Currenſque ad Abbatem, en, inquit, adeſt Episcopuſ, en à mane ſummo uſque nunc inter nos quaſi alienus, nobis prorfus qui eſſet ignorantibus, in Eccleſia & clauſtro, nullo præ ſpectabilis perſonæ reverentia prohibente, deambulavit. Quibus auditis Abbas ſtupidus, ad ſalutandum hoſpitem feſtinavit. Quem indignanter aſpiciens *Æthericus*, nullamque reſalutationis honorificentiam exhibens ſalutanti, de ſuggeſtione falſi, & indebitæ criminationis injuria, quam filiis pater turbulentus irrogaverat, graviter increpavit. “Ecce, inquit, “innocentiam fratrum noſtrorum argumentofa calliditate deprehendimus, “quos in eodem, quo eos olim hinc recedens dimiſeram, religionis ri- “gore, perſeverantes invenimus. Conſtat ergo non fervorem juſtitiae, “ſed zelum amaritudinis ad eorum te accuſationem animaffe, unde tam “pro eo quod nobis, qui auctoritate tibi Episcopali præminemus, ſub “ſchemate veritatis mendacium ſuggerere non metuisti, quam pro inno- “centia injuſte criminata, eandem, qua innocentes innodari deſideraveras “ultionis ſententiam, in teipſum non immerito retorqueremus, niſi primæ “novitas offenſionis animum à propoſito revocari compuliſſet. Nunc ergo, “frater, feritatem morum tuorum memineris temperandam, ut juxta beati

“Benedicti institutionem, non sis turbulentus vel anxius, non nimius, vel
 “obstinatus, non Zelotypus, vel nimis suspiciosus, sed utrosque lacertos,
 “justitiæ videlicet & misericordiæ, exere prudenter & exerce; ne eos,
 “qui nec digito suo quod alienis imponunt humeris movere dignantur,
 “aliquatenus imitari videaris. Non tamen dicimus, ut dissimulando vitia
 “radicari permittas, sed nascentia statim falce discretionis amputare fe-
 “stines, diligenter teipsum considerans, ne passioni, quam in aliis mitigare
 “studueris, ipse aliquando exponaris. *Convocatis autem fratribus*, Nolu-
 “mus tamen, *ait*, ut horum occasione verborum subditi tui debitam tibi
 “subjectionis reverentiam impendere detrectantes, exercendæ erga te con-
 “tumaciæ ullatenus nutriant ausum. *Quinimo in virtute obedientiæ* eis
 “præcipimus, quatenus omnem tibi tanquam Abbati suo obedientiæ hono-
 “rem cum amore exhibentes; semetipsos etiam mutua caritatis officii
 “cum sedulitate contendant prævenire. Si vero, quod absit, aliquem re-
 “bellem repereris, & post tertiam correptionem à protervia sua desistere
 “nolentem, debitam temeritatis suæ excipiat pœnam, sciturus pro certo,
 “quancumque in eum justam tuleris sententiam, auctoritatis nostræ con-
 “niventia roborandam. Sic itaque utrorumque, Abbatis videlicet & fratrum,
 irritatæ olim injuriis iræ, consilii & consolationis ejus beneficiis delinitæ
 sopierunt, & in pacis pristinæ gratiam invicem se conversis affectibus
 receperunt.

C A P. LXXIX.

Wythmannus Abbatiam reliquit, & ejus loco Æthelstanus substituitur.

POSTEA autem cum recessisset Episcopus, efferos motus Abbas, & genia-
 les secum affectionum suarum metiens passiones, difficile sibi per-
 pendit & periculosum servire moribus plurimorum, qui suo ipsius animo
 ad votum non potuit dominari. Quapropter Abbatiae administratione
 relicta, fratribus valedicens, nec eum retinere volentibus adquiescens; *Je-*
rosolimam ad visitandum Dominicæ passionis & sepulturæ locum peregre
 est profectus. Cujus loco *Æthelstanum*, cujus superius meminimus, in Ab-
 batem sibi fratres *Ramesienses* erexerunt. Exacto deinde plus minus in-
 tegro anno, peracta *Wythmannus* peregrinatione, *Ramesiam* regreditur, ru-
 mor quoque præcurrens nunciat venientem. Abbas ergo *Æthelstanus* cum
 fratribus, hora, qua *Wythmannus* Ecclesiæ approquinquare foribus nuncia-
 tur, in refectorio reficiens, jubet lectorem statim lectionem terminare, om-
 nesque sacris vestibus redimitos Abbati suo cum reverentia obviam festi-
 nare, *Wythmannus* vero pristinæ enormitatis se accusans, & recipiendæ
 processione vel Abbatiae recuperandæ oblatum honorem humiliter recu-
 sans, universis petitioni ejus grater faventibus, locum solitarium, qui
Northeya dicitur, ad habitandum accepit. Est autem locus ille ab Eccle-
 sia *Ramesiæ* unius vix balistæ jactu secretus, in medio alneto, lutosa pa-
 lude circumseptus, tam longitudine quam latitudine admodum egenus,
 sine navis vehiculo inaccessibilis, vitam secularem nauseantibus satis con-
 veniens & acceptus. Ibi ergo *Wythmannus* cum uno tantum fratre comite,
 & duobus servientibus, cotidiano de penu *Ramesiæ* victus alimento sibi
 indulto, reliquum vitæ suæ in virtutum exercitiis, usque ad tempus sci-
 licet *Edwardi* Regis transigens, prioris nævos atrocitatis valida posterioris
 manu mansuetudinis emendatior penitus delevit, & possessiones Ecclesiæ
Ramesiæ quæstu suo, sicut inferius declarabimus, augmentando ampliavit.

C A P. LXXX.

Cnutonis Regis commendatio.

INterea *Cnuto* Rex Christianissimus nulli prædecessorum suorum Regum in comparatione virtutum vel bellica exercitatione inferior, cœpit sanctam Ecclesiam enixissime venerari, & religiosorum causis virorum patrocinari, eleemosynis profluere, justas leges, vel novas condere, vel antiquitus conditas observare. Cumque non solum *Angliæ*, sed & *Daciæ* simul & *Norwegiæ* principaretur, erat tamen humilitate cernuus, usus venerii parvus, alloquio dulcis, ad bona suadibilis, ad misericordiam proclivis, amatorum pacis amator fidissimus, in eos autem, qui vel latrocinio vel deprædatione jura regni violassent, ultor severissimus.

C A P. LXXXI.

Quod Cnuto Æthericum Episcopum familiarem habens, & ejus admonitione Ramesiam Ecclesiam diligens, & aliam Ecclesiam in Insula ipsa construxit.

QUI, dum bonorum fidelibus delectaretur consiliis, *Æthericum* Episcopum sciens justum, prudentem, & vivacis consilii virum, frequenter eum ad privata colloquia accersivit. Audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat. Cujus hortatu *Ramesiæ* Ecclesiam, circumquaque suavem spirantem jam bonæ opinionis odorem, plurimum diligens; in ipsa Insula quandam aliam Ecclesiam juxta primam ejusdem formæ, sed quantitatis paulo dissimilis, datis de fisco regio sumptibus, in honorem sanctæ *Trinitatis* construi fecit. In qua, cum coetum Monialium aggregare decrevisset, ut sicut in altero Monasterio collegium virorum, sic in hoc quoque chorus feminarum sedulum Deo obsequium exhiberet; ex providentia tamen Dei, quid utilitatis aut damni ex vicinitate sexuum amborum provenire posset, non latebat, propositum non implèvit. Porro crypta, quæ subtus majus ipsius Ecclesiæ altare fabricata fuerat, ejusdem ædificii testis & index, in cœmiterio nostro hodieque indemnis perdurat.

C A P. LXXXII.

Quomodo Æthericus Episcopus, Rege Cnutone favente, sanctum felicem de Seham Ramesiam transferri fecit.

IN diebus illis sanctus *Felix*, orientalium olim *Anglorum* Episcopus, apud Regium Manerium *Seham* habebatur sepultus. Ibidem etenim ipse sanctus, spectabilis formæ quondam vitalem adhuc hauriens auram, Ecclesia constructa & dedicata, coetum non minimum Monachorum aggregarat. Qui postea, pio patre defuncto, & apud *Donmoth* præfulatus sui sedem tumulto, opportunitatem aucupati & nacti, dulces ossium ejus exuvias exinde ablatas, apud se in memorata Ecclesia de *Seham* venerabiliter collocarant. Postmodum vero eadem Ecclesia [vel eodem Monasterio] *Dacis* in partibus illis sævientibus, funditus destructa, Monachisque peremptis, usque ad memorata *Cnutonis* Regis tempora, prædicto sanctissimo viro minus reverentiæ, minus impendebatur honoris. Quo comperto, *Æthericus* Regem precibus sollicitans, & sollicitatum ad consensum inflectens, Abbati *Æthelstano* & fratribus *Ramesiæ* intimavit, ut mōdi

dici laboris pretio inexhauriendas sibi divitias comparantes, propriæ utilitatis stimulis effectum negotii maturarent. Abbas ergo *Æthelstanus*, assumpto secum *Alfwino* tunc præposito, cum veneranda fratrum caterva, locum tanti vas thesauri continentem, navigio adiit, & auctoritate Regis simul & Pontificis vires resistentium compescentes, sanctosque cineres cum ossibus navi imponentes, versus *Ramesiam* iter retrogradum cum gaudii psallicio direxerunt. Quo audito *Elienses*, & pignus tanti nobis thesauri invidentes, naves cum manu valida ascenderunt, ut paucioribus, glebam quam abstulerant, cum multitudine auferre niterentur; ut autem plus voluntate divina quam [humanâ] dispensationem hanc fieri claresceret, cum naves alterutræ, votiva aeris serenitate arridente, sibi obviam properarent, subito ad impedimentum plurimum & subsidium paucorum orta est nebula densissima, quæ partes utrasque diremit, sicque adversariis alio errando divertentibus, nostrorum recto cursu tutos domestici littoris gremio famulatrix unda restituit. Dubiam tamen hujus miraculi fidem, quam fluctuans veterum nobis tradidit relatio, nulla, lector, cogere suspicere necessitate, dummodo omnimodas indubitata tibi constet veritate Sancti *Felicitis* reliquias, *Cnuto* Rege precibus *Ætherici* Episcopi favente, de præfata villa *Seham* in *Ramesensem* Ecclesiam translatis, & honorifice reconditas: ubi usque hodie plurima cultoribus suis vir sanctus confert beneficia. Si vero cujus nationis, qualis vitæ, quantive meriti fuerit nosse desideras, *Bedam* consule, qui *Anglorum* historiam laudabili stilo persecutus, inter alios, quos ibi commendat plurimæ sanctitudinis viros, ipsius laudem tacendam non putavit.

C A P. LXXXIII.

De Donariis *Ætherici* Episcopi.

JAM vero nunc ad declaranda ingentia & præclara *Ætherici* Episcopi donaria, quibus redimere studuit damnum, quod per eum *Ramesensi* Ecclesiæ in perditione Campanæ olim, cum ibi puer nutriretur, accessit, calamus convertatur. Felix calus & damnum fortunatum, quod eidem Ecclesiæ in tanti postea commodi cessit monumentum. Siquidem memoratus *Æthelricus*, Episcopii Dorcastriæ dignitatem post *Ednothum* summæ religionis prudentiæ & sagacitatis nactus, instrumentis cum ei gratia Regis totiusque populi favor arrideret. Nutricis tamen suæ & cunarum memoriam non omisit. Multa namque & usque hodie spectabilia, loco olim pueritiæ suæ conscio contulit beneficia, non quidem de Pontificii sui jure exempta, sed divitiis affluentibus, quibus cor non apposuit, comparata, seu calliditate laudabili acquisita.

C A P. LXXXIV.

Quomodo occidentalem partem de Ellefworth nobis adquisivit.

CUM enim, ut dictum est superius, Rex *Cnuto*, genere *Dacus*, *Anglici* Principatus esset Monarchiam adeptus, quidam *Angli* nobiles, Antecessorum suorum Regum proditores, ex ejus sententia proscripti, & exterminati, *Dacis* Commilitonibus Regis abjudicatas sibi suæque posteritati vel successioni hæreditates reliquerunt; unde contigit, ut quidam *Turkillus*, de stirpe non infima *Dacorum* oriundus, occidentalem partem *Mannerii*, quod dicitur *Ellefworth*, cujus partem orientalem ex donatione *Æthelstani* *Mannessone* nobis accessisse supra meminimus, inter alia casu familiaria

culariæ fortis possideret: qui habens uxorem, unicum ex ea filium procreavit, post cujus ablactationem intra dies paucos mulier naturæ debitum solvens, matrimonialis connubii foedera pariter solvit. Remansit igitur homo uxore viduatus, doloremque, quem de solutione vinculi conjugalis contraxerat, in spe & amore superstitis solatus est pusionis. Sed quoniam ejus animum sollicitabat frequenter sollicitudo thori conjugalis, cum alia muliere matrimonium contrahens, perniciosæ se copulæ nexibus innodavit. Videns enim mulier virum animum dimidiassè in filium, & præ hoc se ab illo parcius diligi cognoscens, novercali odio in privignum concepto, in necem ejus foemineæ malignitatis furorem accendit. Et quia raro vel Dei vel hominum timore mentes muliebres à concepta semel pertinacia possunt revocari, illa meditatum facinus invidia urgente studuit maturare, quatenus & divisum conjugis animum detestandi criminis pretio sibi totum conscisceret, & patri in hæreditatem succederet ex se soboles nascitura. Quærit ergo maleficam, quæ arte & præstigiis animos nosset immutare. Inventæ, fidem pollicitis promissis & præmiis pignorata, denudat mysterium, quonam modo conjugis animus à pueri affectu avocari, & in se possit converti, sciscitatur? Illa artem non inficiente, cupidum lucri aniculæ animum facile ad consensum emollit, æqualem ei omnium communionem pollicita facultatum. Confectum ergo nefariæ medicamen scientiæ in cibo vel potu viro porrigitur ignoranti. Quod sumptum tantam efficaciam habuit, ut mentem ejus omnino alienaret, & omne in eo rationis robur enervaret. Totam itaque vim amoris in conjugem transtulit, non solum ad solita oscula filium non invitans, sed etiam contumaciter repellens paternis se amplexibus ingerentem. Gavisâ admodum mulier de laboris sui proventu, cum aliquando maritus ejus in remotioribus alterius provinciæ partibus quibusdam negotiis detentus diutius moraretur, innocentem in interiora domus vocatum & innocenter vocanti arridentem sola crudeliter jugulavit. Cumque sola non posset jugulati corpus clam ad locum, quo illud occultandum decreverat, bajulare; tunc demum accita malitiæ prioris socia, sub securitate conductitiæ, qua olim convenerant, fidei, infantem exanimem illi recentis adhuc sanguinis rubore perfusum ostendit, causam simul tam crudelis facti indicans sciscitanti. Illa igitur primo quidem factum detestante; sed tandem roganti adquiete, tollentes ambæ cadaver tenerum in prato de *Lolleworth* sub cæca nocte tumulaverunt, nudamque humum cespite viridi, ne agnosceretur tumulus, cooperientes, locum caute complanatum reliquerunt. Reverte[n]ti denique domum viro mulier maligna complofis callide manibus occurrit, mutuatoque ab oculis foemineæ fletu levitatis, *heu me, inquit, charissime Conjux, post discessum tuum transactis usque huc aliquot diebus puer non comparuit: missi quoque in villam & viciniam de familia aliqui quæsitum minime repererunt, unde nunc usque gemitum & suspiria continuans gravissimum mihi misera capitis dolorem conscivi. Et nisi alterius suscipiendæ de te sobolis spem mihi consultius promississem, vitæ prorsus pertæsa, mortis compendio dolorem forsitan terminassem.* Quibus vir auditis indoluit quidem, sed amore vesano debriatus, unicæ prolis dispendium ferendum levius, quam amatæ conjugis moestitiam indicavit. Illis ergo alterutrum confortantibus, pater unici filii, cujus corpusculum mulier sacrilegis manibus tumulaverat, memoriam in urna oblivionis intra dies paucos tumulavit. Famulis autem & vicinis de tam repentina pueri surreptione mirantibus, & ad invicem mussitantibus, suspicio oritur, longæque & late super his opinio pervagatur. Sed quia difficile est crimen occulte commissum, aliquando vel tarde vel maturius casus alicujus indicio palam non prodire, contigit quadam dierum, mulierum istarum pauperiorem à ditio[n]e aliquid petere, quod ipsa dare refutaret, unde anus statim & læsæ fidei & temeratæ heram arguit pactio[n]is. Illa vero, cui jam omnia pro voto arriserant, anum miseram contemnens,

fidem

fidem diffitetur; nulli credibile fore arbitrata, tantæ dignitatis personam hujusmodi cum vetula paupere habuisse contractum. Itaque inter eas, uti solet inter mulieres garrulas, acri altercatione suborta, vocat ædituos domina, jubens ut cum dedecore anum miseram ulterius non admittendam amovèrent. Illa vero, quam pœnitentia facti forte, certe autem fraus promissorum compulerat in dolorem, *amodo inquit, ad fidem me tibi noveris non teneri, cujus ipsa prior fœdera violasti.* Sicque recedens sæpe dictum *Æthericum* Episcopum adiit, cui reatum suum de alienata, sicut superius retulimus, suæ artis opificio viri mente, humiliter & clam confessa, etiam quæ se ad hoc promissis invitaverat de homicidio, cui non consenserat, palam accusavit. Ego, inquit nec in voto nec in conscientia habui, ut innocens necaretur, necatum tamen postea sciens & temere celans spe mercedis, quam non accepi, cum interfectrice tumulavi, hinc me miseram graviter fateor deliquisse, sumque ad omnia, O Episcope, quæ pro adipiscenda commissorum venia decreveris, promptissima & parata. Cui Episcopus, propter populum, quorum jam antea fama fluctuans conscientiam læserat, publicam pœnitentiam injunxit, *Dacum* vero cum uxore sua ad synodum suam citavit, super certitudine famæ rationem allegaturum. Quo citato apparere contemnente, à severitate tamen meritæ ultionis censuit Episcopus ad tempus temperandum, ne *Anglus Dacum* ad Regis injuriam injuste vexare diceretur. Postea vero Regis copiam nactus, omnia quæ claudicans per universam dioecesim suam sparserat opinio, & grave scandalum populi ei intimavit, hoc quoque allegans fidem dare opinationi, quod ad innocentiam suæ purgationem citatus tertio *Dacus* venire detrectasset, super quo Rex indignatus, missis literis *Turkillo* mandavit, ut nullas omnino causas dilationis admittens, statim post acceptionem mandati iter ad se veniendi aggredi festinaret. Cujus ille mandati causam simul & novitatem admirans, venit, & coram Rege ab Episcopo ad rationem positus, tam suam quam suæ uxoris innocentiam constantissime commendavit. Unde decretum est debere virum ad propria reverti, & ad summotionem Episcopi, die determinato & loco, ipsum cum XI simul juratoribus, uxorem vero suam cum totidem sui sexus personis venire, & suam famam aliorumque conscientiam juramento, si possunt, sanare solenni. Episcopus ergo peremptorie eis examinationis locum & diem præfigens, tanquam manifestandæ præscius divinæ virtutis, mandavit Abbati *Ramesiæ Ethelstano*, ut cum aliquot ex fratribus præcipuas sibi, quas haberent, sanctorum reliquias, eadem die exhiberent. Tandem, veniente die, in prato de *Lolleworth*, eodem quo à prædicta anu puerulum tumulatum didicerat loco, causam callide statuit ventilari. Quo loci copiosa tam Laicorum quam Clericorum turba concurrente, jussit Episcopus omnia, quæ Abbas & fratres *Ramesiæ* secum advexerant, super tumulum collocari. Coram quibus *Thurkillus* poplite plexo dexteram extendit jurans, neci filii sui nunquam consensisse, sed nec à quo occisus fuisset vel quali morte periisset in conscientia se habere. Quod cum jurasset, daturus locum successuris, uxori suæ de cujus conscientia nihil sciens temere confidebat, volens jurandi necessitatem præpedire, ultro peierans, manu dextra barbam, quam admodum grandem & prolixam habebat, involavit. *Sic me inquit, O Episcope, de barba ista Deus gaudere permittat, sicut & conjux mea, a crimine quo impetitur, immunis est & aliena.* Quo dicto dextram reducere volens, nutu divino totum illud virile vellus sacrilegæ manus firmius adhærens, à nativo genarum loco radicius abstraxit, turpiterque eviratus manum fortius excutiens in aera jubam tenuem ventilavit. Ad hoc miraculum clamor populi attollitur, à Monachis & Clero Deus in operibus suis collaudatur, pars *Dacorum* confunditur, confusus & ipse *Turkillus*, totum crimen in Conjugem signi hujus emendatori judicio censuit intorquendum, qua adhuc crimen repellente, demum jubet Episcopus tumulum aperiri,

aperiri, & egesta pueruli ossa omnium oculis exponi. Quo factò mulier convicta, & ventilatæ diutius veritatē causæ ulterius inficiari non valens, pedibus Episcopi provoluta culpam lacrimis prodidit, & sacerdotem ad misericordiam gemitibus invitavit. Ambo igitur coram omnibus confessi, vir de reatu perjurii, mulier de culpa homicidii, solemnis poenam poenitentiae exceperunt, ac *Turkillus* ultro adhuc Episcopo satisfaciens, quod in hac causa diutius ei contumaciter restitisset, plenitudinemque gratiæ ejus sibi conciliare gestiens, memoratam occidentalem partem de *Ellesworth* coram omnibus ei donavit, cuiusque religiosorum locorum voluisset condonandum, quam ille gratanter suscipiens, Abbati & fratribus *Ramesiæ*, qui aderant, ab omni ejusdem *Turkilli* & hæredum illius calumnia liberam statim assignavit. Sicque *Athericus Ramesiensi* Ecclesiæ nutrici suæ prædictum Manerium, quod eo usque quasi femutilatum possederat, juvante se virtute cœlesti, alumnus haud degener solidavit.

C A P. L X X X V.

Quomodo Athelinton adquisivit, & Ramesiæ in Eleemosynam dedit.

EST in territorio *Huntingdon* quædam villa, cui longæva olim antiquitas *Athelinton* nomen dedit, situ loci pulcherrima, aquarum decursu accommoda, pratorum planitie jocunda, alendis pecudibus pabulosa, fœcundi ruris beneficio opulenta. Hanc, antequam *Daci* regnum Angliæ invasissent, quidam Anglus hæreditaria sorte possidebat. Cui cum natura liberos invidisset, sine hærede mortis legem subiens, conjugii suæ superstiti eam reliquit dotis nomine possidendam. *Cnutonis* ergo Regis tempore quidam *Dacus*, cum memorata muliere, ex permissione Regis, connubium trahens, prædictæ villæ dominium jure conjugis est adeptus. Itaque cum quadam vice Rex *Cnuto* more assueto Regni fines peragraret, contigit eum in easdem partes devenire, & longioris viæ necessitudine ad villam Regiam de *Nassingtona* hospitandi gratia declinare. Cujus angustia villæ, cum principibus & magnatis Regem comitantibus hospitalitatis beneficium denegaret, in vicinis oppidis & viculis domesticos familiarium lares singuli petierunt. *Athericus* igitur Episcopus, quem, ob meritum fidei & prudentiæ singularis, nulla causa, nisi quam necessitas enormis vel inevitabilis damni occasio decrevisset admittendam, lateri ejus diutius abesse permittebat, apud eundem *Dacum* in jam dicta villa cum quatuor confecretariis Regis decenter hospitatus est. Et quoniam famulitium subjectorum, non solum dominis, sed etiam familiaribus debetur Dominorum, *Dacus* ille tanto accuratius, tantoque splendidius, omnia hospitibus in cibis variis & potibus necessaria ministravit, quanto id Regi Domino suo placitum non dubitavit. Tandem satiatis omnibus, mensisque remotis, diem in vesperum potando pertraxerunt. Is igitur, qui pincernæ munereungebatur, cursum calicis sæpissime ad *Dacum*, Episcopo connivente, retorfit. Qui jocundus admodum factus, Episcopo instauramentum & valentiam villæ sciscitanti referre cœpit quantum peculii, quot armentorum seu ovium greges in dominio haberentur, quoto nomine gleba curiæ fungeretur, quantumque pecuniæ singulis annis de statuta totius villæ pensione numeraret. Cui Episcopus, libentissime, inquit, tale Manerium, si venale invenirem, congruo pretio compararem. At *Dacus*, quem vehebat ebrietas, animabat jocunditas, temeritas ad rei familiaris dispendium perurgebat. Ego, ait, si cras summo diei diluculo quinquaginta mihi marcas auri obtuleris, absque retractatione omnibus rebus meis ablatis villam totam tibi liberam assignabo; hoc tamen dixit, non quod jus suum veno distrahere voluisset, sed quod Episcopum tanquam ab Episcopio suo, loco videlicet

delicet loculorum fuorum confcio, longe remotum, & cum parvo man-
 ticarum numero apud se hospitatum, nulla industria, quæstu nullo, ante
 unius noctis terminum tantam prædicti massam metalli arbitratur posse
 corrogare. Episcopus ergo haud segnus suæ venator utilitatis, confestim
 verbum de ejus ore rapiens, & viros, qui secum venerant, in testimonium
 causæ advocans; fiat inquit juxta verbum tuum. Ecce fidei meæ & pa-
 ctionis testes; quod si non cras ante diluculum totam quam rogasti auri
 congeriem coram te deposuero, temeritatis me argues, & defectui meo
 jure insultabis. Si tamen uxorem tuam in eandem tecum sententiam fe-
 ceris convenire. Conjugis, inquit, meæ consensus non deerit, tantum ex-
 pleas quod permittis. Itaque ad deridendum Episcopum sese temere *Dacus*
 animavit, & ad idem audendum animum conjugis stimulavit. Quid
 multa, vir pariter & mulier sensum hospitis ex suo metientes, & temulen-
 tum eum arbitantes, negotium maturare studuerunt. Itaque pactio, quæ
 primitus joco agi putabatur, in serium tandem conversa, fidejussoria ab
 alterutro cautione roboratur & confirmatur, ut si Episcopus fidem sol-
 veret promissorum nullus *Daco* ad refiliendum locus præberetur. *Dacus*
 ergo fratrum adiens nocturna quiete rei familiaris dispendium, ultro con-
 scivit. *Æthericus* vero somni pigritia in sollicitudine conversa commodi-
 tatis propriæ emolumentum impiger adquisivit: cum enim cubitum isse
 putaretur, tunc accito clam Notario factas otius literas urgentis causæ
 indices, universis amicis, ad quos eundi & redeundi sufficiens nox illa
 spatium præbere videbatur, destinavit, preces precibus insuens, ut nostri
 tantæ necessitatis articulo verum se quisquam amicum, operis impendio
 comprobaret. Ipse quoque mannum, curiam aditurus, ascendens, ipsum-
 que calcaribus urgens, Regem adhuc tesserarum vel Scacorum ludò lon-
 gioris tædia noctis relevantem invenit: ad quem familiariter admissus,
 causam nocturni & tam subiti adventus indicat admiranti, totumque ab
 eo aurum, quod ibi in oculis regis contigit inveniri, mutuatus, lege mu-
 tui se astringens, onustus reversus est. Necdum anhelum ex accelera-
 tione itineris spiritum quiete aliqua recreaverat, cum ecce ante noctis
 terminum reversi nuncii, singulis singuli succedentes ingrediuntur, tanti
 auri copiam coram Domino suo effundentes, ut necessitatem mensura pon-
 deris superarent. Unde indicibili Episcopus gaudio fluctuans, statim in
 ipso diei ortu *Dacum* postulatam auri congeriem suscepturum excitari præ-
 cepit. Qui tumultuantium insolentia expergefactus, & hesternæ crapula
 vel ebrietate nocturna quiete absumpta sanior effectus, pactum dissimulat:
 alienum esse quod loquebantur affirmans. Cui Episcopus, cum utriusque
 partis fidejussoribus sibi præsentatis promissam fulvi massam metalli pon-
 dere publico pensitavit, rem justo emptionis titulo adquisitam, juxta in-
 tervenientium fidem, sibi postulans assignari. Reclamat *Dacus* asserens
 culpam, quam unius contraxisset temeritas personæ, in damnum hære-
 dum nullatenus redundare debere. Ad quod Episcopus; etsi te, ait, e-
 brietas præcipitavit in culpam, uxor tamen tua, ad quam hæreditatis spe-
 cialiter spectat origo, parcus bibens, minus dispendii familiaribus visa est
 doliis intulisse. Hæc, inquam, sæpius utrum placito adquiesceret in-
 terrogata, nil prorsus reclamans, sacram auri famem, quam habuit, ipso
 contradicendi silentio indicavit; his dictis acclamant testes, acclamantium
 voces facile uti in proprio domicilio reprimunt reclamantes, hinc lite
 suborta, ad audientiam Regis à parte alterutra appellatum. In cujus foro
 causa diligentius ventilata, fidejussores facti allegant veritatem, quod pacta
 ab emptore pecunia persoluta, nullus omnino venditori ad rem venditam
 repetendam pateret regressus. *Daco* igitur ad horum improbationem de-
 ficiente, emptio emptori, pretium venditori de sententia Regis adjudica-
 tum accessit. Mulieri tamen adhuc litiganti, & duo ejusdem villæ mo-
 lendina, quæ catulos suos vocabat, pertinentias Manerii non contingere
 voce

ficut veterum accepimus relatu, piæ recordationis advocatus noster *Ailwinus Aldermannus*, de *Edgari* victoriosissimi Anglorum basilei munificentia regali, olim in jus hæreditarium affecutus erat. Quo demum factorum stimulos sentiente, *Ailwardus* filius ejus decedenti in universitatem paternæ hæreditatis successit. Hoc quoque ante nexum vinculi conjugalis, ante liberorum procreationem, martio discrimine vitæ exempto, & deinde in brevi post defunctionem Regis *Edmundi* Regno Anglorum ad *Dacorum* dominium devoluto, eadem villa cuidam alienigenarum, *Cnutone* Rege concedente, cessit in possessionem. Procedente vero tempore *Æthericus* Episcopus, vivacitate sensus & acceptione consiliorum, familiaritatem Regis, ut dictum est, & gratiam adeptus, possessori de *Anglorum* fide diffidenti, & solum natale invifere cupienti, dato coram testibus non parvo numeratæ pecuniæ pretio memoratum prædium prodigus venalium venator, in suum transtulit Dominium. Qua emptione conniventia regis titulo confirmata, idem Episcopus matris suæ *Ramesiæ* prolem plurimam & numero & merito succrescenti, eundem familiaris crumenæ quæstum præfatae Ecclesiæ in jus hæreditatis perseverabile condonavit.

C A P. LXXXVIII.

De Bernewell, Hemington, Gretton, Stowe, & tribus hidis in Brocton, quas idem Episcopus dedit.

DE ejusdem nihilominus recolendæ semper viri memoriæ largitate munifica, *Bernewell, Hemington, Gretton, Stowe*, & tres hidas in *Brocton* usque hodie possidemus. Quas ille terras quomodo aut ubi adquisierit, nos licet ignoremus, in his tamen commendabile ejus beneficium utilitate non deficienti experimur.

C A P. LXXXIX.

De aliis ejusdem Donationibus, quæ per regni mutationem in alienum Dominium transferunt.

Sunt & aliæ ejusdem donationes, quas etsi per injustitiam aut violentiam fortiorum amiserimus, ad commendandam tamen exuberantem in nos viri benevolentiam, catalogo cæterarum duximus inferendas. Dedit namque *Ramesiensi* Ecclesiæ idem Episcopus terram de *Bodekeþam*, scilicet tres hidas cum cæteris eleemosynis suis, quam terram *Æthelstanus* Abbas cuidam Monacho *Ailrico* nomine præfati Episcopi cognato tradidit, firmarii vice custodiendam. Qui *Ailricus*, pluribus postea annis, scilicet usque ad adventum *Normannorum* in *Angliam*, dedit exinde *Ramesiensi* Ecclesiæ censum & firmam constitutam. Postmodum vero mutato rerum statu ex novorum permutatione Dominorum, veniens *Walterus Giffardus* senior per violentiam eandem sibi terram saisivit, & per defectum justitiæ, imo per injustitiam licenter pullulantem, tota vita sua inconcusse possidens, hæredibus suis usque hodie post se possidendam reliquit. Dedit præterea prædium quoddam *Offerthun* nomine, in *Holandia*, ad fabam, falem, & mel fratribus exinde procuranda, postea vero tempore *Normannorum*, quidam *Alanus*, cognomento *Rufus*, violenter eandem terram in jus suum transferens, se suamque posteritatem alieni juris dominio hæreditavit.

C A P. X C.

De Westmilne quomodo eam amisimus.

Habuimus nihilominus terram de *Westmilne* de ejus donatione, quam *Osgodus Sney*, permittentibus Abbate *Æthelstano* & fratribus, in vita sua nomine Ecclesiæ tenuit, tali videlicet coram testibus proposita conditione, ut post fata ipsius, libera & quieta ad *Ramesiæ* Ecclesiam rediret; addita etiam terra patrimonii sui de *Uppfordia*, quam *Ramesiæ* Ecclesiæ cum corpore suo dedit in pretium sepulturæ & salutis. Eodem igitur *Osgodo* vitæ exempto, Ecclesia *Ramesiæ* multo postea tempore utriusque terrarum illarum gavisæ est possessione, quousque in diebus *Alfwini* Abbatis, vir quidam de *Waltona*, *Sexius* nomine, Comitis *Leofrici* cognatus, multis precibus à prædicto Abbate & fratribus terram de *Westmilne* obtinuit, quoad viveret de eis tenendam, post ejus obitum simul cum terra sua de *Waltona* in Dominium Ecclesiæ iterum reversuram. Cum ergo Rex *Willelmus* omnem sibi Angliam virtute bellica subjugasset, eundem *Sexium*, sicut & alios plerosque Anglos exhæredavit, & jus nostrum simul cum suo ei auferens, alium quem voluit inde hæreditavit. Igitur quia nulli unquam sine intermissione successit feliciter, ad humilitatis incitamentum, felicitatem nostram de profundissimo admirabilis consilii consilio hoc uno contigit interrumpi, dum ex occasione mutationis dexteræ, excelsi jura nostra ad alienos transferunt. Itaque præter multimoda, quæ ob difficultatem narrandi singula, Ecclesiastici reticemus cultus ornamenta, istæ, quas prælibavimus, sunt præclaræ & memoria dignæ terrarum donationes, quibus *Æthericus Dorcastriæ* Episcopus, *Ramesiam*, locum scilicet rudimentorum suorum olim conscium, vir viscerum misericordiæ prodigus insignivit. Videris, lector, an damnum Campanæ, quam eum olim fregisse sermo retulit superior, sufficienter redemit, an restet quicquam, unde infensa dudum materna viscera adversus filium in querimoniam debeant permo-
veri.

C A P. X C I.

De Dono Ailrici, qui apud Ramesiam comam deposuit.

SUB eodem tempore fuit vir quidam *Ailricus* nomine, cui tam divitiarum congeries, quam non obscura veterum *Anglorum* progenies, celebrem contulerat opinionem. Is primo juventutis annos mundialis pompæ nugas fastidians, & Monasticæ quietis desiderio fervens, sub testimonio *Liugi* Archiepiscopi *Doroberniensis*; & Dioecesani Episcopi *Ætherici*, & *Brithwoldi* Episcopi, & *Alfsi* Episcopi, & *Turkilli* Comitis, & *Eylasi Aldermanni*, aliorumque multorum, res suas mobiles, & terras, quas quæstu proprio juri suo adjecerat hæreditario, personis religiosis & locis diversis in pignus suæ salutis partitus, quinque hidas terræ apud *Berewik* Ecclesiæ *Ramesiensi* contulit, ubi & veteris militiæ singulum solvens, novi tyrocinii arma soli Deo militaturus accepit.

vōce garrula affirmanti, garrulitatem omnem, omnem calumniæ viam, duarum marcarum auri adiectione emptor prodigus obstruxit. Vir itaque & mulier iudicio iustitiæ sponte vel invito parentes, supellectilem omnem è domesticis efferunt laribus, thorum maritalem cultu solita denudant, animalium greges cum familia abducunt, & nudos parietes cum rebus tantum immobilibus, novis Dominis, accessionis lege, relinquentes, accepto auri pretio alias sedes recedunt mercaturi. Episcopus ergo omni prorsus huic inde, lite sopita, ausu familiari tam diu *Cnutonem* precibus oneravit, quousque emptionis suæ quæstus regiæ sibi auctoritatis titulo firmaretur. Deinde quatuor Baronibus, quorum vivaci sedulitate & sedula vivacitate in hoc negotio efficacissime se senserat adjutum, parum æstimavit gratias agere verbis, nisi grataretur & rebus. Quorum singulis duas residui auri marcas largifluus tribuens dispensator, & gratitudinem eorum & amicitiam perpetuo sibi foederavit. Sicque *Aethericus* LX circiter auri marcas, hujus occasione mercimonii, expendit. Petita post hæc à Rege licentia, ab aliis animum avocans negotiis, versus *Ramesiam*-iter deflexit. Audierat siquidem Abbatem remissius cum subditis agentem, monasticæ eis frenum laxasse disciplinæ, fratres vero remissionis ausu à fervore observantiæ regularis tepescentes suavem bonæ opinionis suæ odorem corrupisse; veniens igitur & veritatem rei famæ reperiens conquadrare, capitulum comminans & fremebundus intravit, totaque ante se convocata cohorte, fratres de excessu, Abbatem vero de consensu durius arguere cœpit, Anathematis eis interminans innodationem, nisi emendatione congrua pœnam præpedire festinarent. Illi itaque, quos, cum verbis comminantis, reatus conscientiæ terrebat accusantis, nusquam reniti valentes, *verbum molle quo ira frangeretur* fausto omine elegerunt. Omnes igitur à juvene usque ad senem pedibus ejus provoluti, sævientem in se viri iram lacrimosis precibus in mansuetudinem converterunt, super quorum conversione & humilitate Episcopus admodum gavifus, prædictam villam ad perpetuum eis alimentorum subsidium, vir caritate fervidus, assignavit. Qui, vacuatis anterioris mœstitiæ lacrimis, in lætitiæ jam lacrimas erumpentes, pedibus ejus & genibus pro tam ingenti beneficio cum actione gratiarum singuli oscula libaverunt. Hoc igitur ordine *Aethericus* Episcopus fratres & coalumnos suos, quos verborum severitate ad correptionem contristarat, insignis eleemosynæ largitione ad emendationem solatos reliquit.

C A P. LXXXVI.

Item qualiter Terrefeld adquisitam Ramesiæ dedit.

NEC sic quidem vir fide plenus, laxatum in nos devotionis suæ cohibens frænum, aliud nihilominus Manerium pretio, non pulchritudine vel situ priori comparandum, *Terrefield* nomine, hoc nobis ordine opum suarum dispendio adquisivit. De forte Regiæ distributionis quidam alius *Dacus*, præfatum prædium tunc temporis possidebat, vir factiosus & dives, qui *Anglorum* animos ex suo ponderans, illis *Dacos* fore semper exosos, quod patriam suam invasissent, & sibi insidias, occulte tamen propter metum Regis, ab eis parari arbitratus, de tota scilicet villata per noctes singulas singulis hominum quaternionibus, quos addiceret fors successiva labori, forinsecus citra domesticos aulae suæ parietes, alternas decrevit excubias celebrari, ne sibi quod verebatur accideret, & timor, quem timebat, aliquando eveniret. Cum ergo avara viri cupiditas laboriosis cotidianæ servitutis operibus rusticos opprimeret, & tædiosis nihilominus nocturnæ sollicitudinis vigiliis eos inanis ejus timiditas diutius fatigaret, contigit quadam noctium, ut, viris quatuor in ordine vicis suæ à foris ex-

See back page
 cubantibus, Dominus interius in strati mollitie recubans, placidum ab oculis somnum curis deditus avocaret. Rustici ergo extrinsecus, emptitio vespertinae coenulae potu praeter solitum exhilarati, & Dominum solito nobilium vinorum haustu sopori deditum aestimantes, hoc adinvicem in tempesta noctis silentio tacite contulerunt. *Quid facimus, quousque tedia ista diuturna & injurias patiemur. Quousque alienigenae istius vitam donandam gratis Britonibus latronibus continuis noctium excubiis ad nostrum dedecus & damnum conservamus. Ille, ex tenui paupertatis nostrae quaestu, pudendis famelicæ cupidinis inferiis opum sibi cumulos exaggerat, & ad irritamentum nostrum commune, odiosæ nobis vitæ suæ committit custodiam. Animemur, & oportunitatem aucupati ferro visceribus ejus secretius adacto, tam nostros quam convicaneorum nostrorum labores terminemus. Dacus ergo hæc omnia attonita hauriens aure, non expectata diei luce, amicos viciniæ beneficio exhibitos adiit, eisque rusticorum vesaniam metu palpitans propalavit. Qui omnes in unam convenientes sententiam, asserunt rusticos ex paupertatis conscientia in incæpto pertinaces; dubitandum, ne factionem, quam pauci prodiderant, ex paritate laboris & pænæ, proposito pari concepissent universi. Nec esse tutum vel omnes universaliter è natalibus expellere tuguriis, vel, in reos tantum animadvertendo, animositatem irritare cæterorum. Erit, inquiunt, quilibet fortasse, qui temeritatis rusticanae stimulis agitatus, (dummodo conservorum sodalitiū exoso sibi tuo eruat Dominio) salutis propriæ detrimentum nece tua parvipendet compensare. Consultius ergo agens facultates in pretia collige, distrahe rus, cujus causa salutem tuam nosti distraendam, & suffarcinatis accepto ære marsupiiis, in domesticos soli originalis fines demigrans, tutiora tibi sortis emptitiæ jura fidei pretio meminèris comparanda. Acceptato Dacus consilio Regem super his allocuturus Londonium ire perrexit. Erat ergo apud proximam villam, quæ dicitur *Æscwelle*, vir quidam Episcopi *Ætherici* familiaris & amicus, cui Episcopus dederat in mandatis, ut ubicunque terras aliquas venales invenire potuisset, venaretur & judicaret. Is itaque cum rei relatæ, fama indice, veritatem comperisset, sub festinatione misso ad Episcopum nuntio, apertam intinavit. Qui festinus iter arripiens *Londoniam* venit, & à Regiis collateralibus officiose exceptus, *Dacum* jam super prælato negotio Regem alloquentem offendit; Audiensque de memorati venditione prædii agi consilium, statim emptorem se exhibens, *Dacum* super pretii quantitate convenit. Ambo igitur in foro Regis difficultatem negotii diversis diutius affectibus ventilantes, tandem lege se contractus invicem vincientes, contrarias prius in idem paciscendo consciverunt voluntates. Pactam ex conventionem pecuniam, quia nobis non constat de quantitate, ignorantia nos compulit reticere. Quid plura? *Dacus* damni sui commercio implevit marsupium, Episcopus vero, Rege sub multorum testimonio annuente, quaestus publici suscepit dominium. Deinde accepta donum revertendi licentia, versus *Ramesiam* viam tetendit. Quo perveniens, honestate cunabulorum delectatus, religiositati contubernalium congaudens, & bonæ eorum opinionis odore perfusus, memoratam villam de *Terefeld* perpetuo eis jure tradidit possidendam.*

C A P. LXXXVII.

Quomodo inde Schutlingtonne adquisivit, & adquisitam Ramesiæ dedit.

IN pago *Bedeford* est villa quædam *Schitlingdonia* antiquitus dicta, olim sicut hodieque extantes indicio sunt reliquiæ, vallata nemoribus, aere salubris, ubere glebæ & frugum feracis, curiam spatiosam, & penates dominicales ad oram nemoris in loco edito habens sitos, ubi ab ostio aulae tota fere villa, & late patens ager arabilis, oculis subjacet intuentis. Hanc, sicut

C A P. XCII.

De obitu Ætherici Episcopi & promotione Ædnothi.

Post hæc igitur florem illum nectareum, cujus & dulcissimis perfundebamur odoribus, & fructibus pascebamur, *Æthericum* intellige Episcopum, anno præfulatus sui xviii conditionis humanæ necessitas immaturo depasta est accessu. Qui apud quendam Dioecesis suæ vicum, febrium fentiens punctiones, & vicina jam fata prænosces, corpus suum, cum librorum & ornamentorum Episcopaliū xeniis plurimorum, *Ramesiam* deferri delegavit tumulandum. Quo factò locum, ubi fausto omine teneræ dedicarat primordia pubertatis, unde per gradus virtutum Episcopalis conscenderat apicem dignitatis, quem etiam, sicut relatum est, laudabilibus illustrarat munificæ beneficiis largitatis, Deo disponente, dulcibus pii patris exuviis contigit honorari, defuncto *Ætherico*, vota & voces tam Cleri quam populi in *Ædnothum* coalumnium ipsius conveniunt, & Rege *Cnutone* assentiente, post eum in Episcopum consecratur. Sicque *Ramesiensis* Ecclesia, opinione bonæ nutrituræ cognita & publicata, tertium jam sibi patrem vicissim de prole communi procreavit.

C A P. XCIII.

Quomodo Alwardus Ramesiensis Monachus prius Eveshamæ Abbas, ac deinde Londoniensis Episcopus sit effectus.

Eadem tempestate Abbatem *Evesham* de medio mortalium sublato, quidam *Alwardus* de Claustro *Ramesiæ* assumptus, loco eidem Abbatis jure præficitur, ac deinceps parvi spatio temporis diversis meritorum gradibus præparatis, exinde ad Episcopii *Londoniensis* culmen ascendens, Abbatiae tamen regimen non amisit.

C A P. XCIV.

Cnuto Rex moritur & Haroldus in Regem consecratur.

HIS ita se habentibus, *Cnuto* Rex, cum principatus *Anglici* jura magna civilitate xx annis tenuisset, naturæ debitum solvens, geminam ex duabus uxoribus sobolem, utramque spem regnandi consoventem, reliquit. *Haroldus* autem, quem ex *Alfwen* filia *Alfelini* Ducis susceperat filium, primus regni gubernacula obtinens, *Emmam* novercam suam, sororem junioris *Ricardi* *Normannorum* ducis, quæ post fata mariti prioris regis *Æthelredi* cum *Cnutone* diutius foedus foverat conjugale, cum filio *Hardeknute* in *Flandriam* propellens exiliavit. Ipse vero quatuor annis, & mensibus totidem in regno exactis, diem clausit extremum.

C A P. XCV.

Defuncto Haroldo, Hardeknut de exilio revocatus in Regem erigitur.

Tunc *Angli* & *Daci* in unum conspirantes assensum, legatarios honorabiles in *Flandriam* propter *Hardeknut* transmiserunt, adductumque in Regem erexerunt, unus autem ex nunciis illis fuit prædictus *Alwardus*,

wardus, de *Ramesiensi* Monacho *Eveshamæ* Abbas simul & Episcopus *Londoniæ*, ad cujus commendationem, miraculum, quod per ipsius fidem de periclitantibus tempestate marina se & fociis divinitus contigisse opinio ferit, absque tædio lectorum libet inferere lectioni.

C A P. XCVI.

De miraculo, quod ad Orationem Alwardi per merita beati Egwyni in mari factum est.

CUM primo Angliæ littus deserentes versus *Flandriam* cursum dirigerent, erat aer serenus, ventus votivus, & quieti terga æquoris aura placida crispante omnia tranquilla. In altum vero venientibus illis, ex insperato tempestate suborta, quæ prius flatu prospero à puppe feriebantur, statim adversa vi ventorum à prora rates repercussæ, tumescentibus maris voluminibus, in girum cœperunt agitari. Omnes in supremo discrimine positi, nil nisi mortis remedium quo timoris poena terminetur operiri. Inter hæc igitur solus *Alwardus* pontifex & Abbas os aperiens, & spiritum attrahens consolationis, utrisque volis in aera porrectis, hac usus est oratione. *Sancte Pater Egwine, qui tantorum apud Dominatorem marium præfulges gratia meritorum, miserere in præsentis articulo discriminis, non jam Episcopo sed humillimo ministro & domus tuæ provisoro, siquid hæcenus per meam vel vicariam sollicitudinis incuriam circa reverentiam tui cultus negligentius actum est, accuratius amodo omnimodæ emendationi operam dabo. Quin etiam sponsione, tuæ me devotus obligo sanctitati, quod si sedato turbine, pacato pelago, me sociosque meos, ab instantis metu periculi exemptos, natalis soli gremio restitueris incolumes, thecam argenteam, in qua venerabiles corporis tui excipiantur reliquiæ, operose faciam fabricari, & celebritatis tuæ cultum circumquaque dilatatum enixissime à fidelibus venerari.* Omnium igitur votis orationem viri juvantibus, statim divinitus tempestat cessavit, paulatim mare detumuit, fragor omnis quievit, & *Flandrensis* arenæ littoribus votivo à tergo impulsæ flatu naves infederunt, unde cum *Hardecnut* sicut dictum est in *Angliam*, prospero navigio perduxissent, *Alwardus* beneficii divini, quod per Advocati sui sanctissimi *Egwyni* merita expertus fuerat, non immemor, sponsionis fidem pii operis sedula executione persolvit, hoc idcirco retulimus, ut, qualium quantorumve *Ramesia* extiterit nutrix virorum, notitiæ legentium innotescat.

C A P. XCVII.

De Donationibus quas Rex Hardecnut contulit Ramesiæ.

IGitur *Hardecnut* in Regem sublimatus, cœpit largitate profluere, & patris sui exemplo, imo potius matris *Emma*, quæ & *Alfgiva* Anglico nomine dicebatur, instinctu, Ecclesias largis honoribus ampliare. Inter alia igitur aliis Ecclesiis collata beneficia, dedit Ecclesiæ *Ramesiensi Hemmingford* orientalem cum pertinentiis suis in liberam eleemosynam & quietam, & cartæ suæ, quam de *Anglico* convertimus in Latinum, munimine confirmavit.

C A P. XCVIII.

Carta ejusdem.

HArdecnut Rex & Alfgiva mater ejus Regina, Ædnothio Episcopo, & Turri Comiti, & Kinrico, & omnibus Ministris de Comitatu Huntingtoniæ salutem. Notificamus vobis, quod nos in nomine sanctæ Trinitatis dedimus & concessimus Ecclesiæ Ramesiensi, pro anima Cnutonis Regis Domini nostri, & nostra amborum, terram orientalem de Hemmingford, & omnia quæ ad illam pertinent, cum saca & soca, ita plene & honorifice, sicut nobis in manu stetit. Quicumque ergo hanc donationem nostram ab eadem Ecclesia alienare tentaverit, alienetur ille in die Judicii à gaudio cælesti, & pœnas inferni cum dæmonibus sortiatur.

C A P. XCIX.

Item Carta ejusdem, qua confirmavit nobis Mansionem nostram apud Tedford.

HArdecnut Rex Agelwino, & omnibus Burgenfibus de Tedford, salutem. Notum vobis sit, quod Ego volo & præcipio, ut Abbas Æthelstanus de Ramesia, habeat mansum suum in Tedford, ita plene & ita libere, sicut habuit in diebus Cnutonis Regis patris mei.

C A P. C.

Quomodo in tempore Normannorum eandem terram de Hemmingford, & v Hidas, quas Rex Hardecnut nobis dedit, amisimus.

Idem quoque Rex *Hardecnut*, hortatu matris suæ *Emma*, quæ erat fidei Christianæ & Religionis Monasticæ amatricæ munificentissima, dedit Ecclesiæ *Ramesiensi* apud *Gillinge* [v hidas,] pro anima patris sui Regis *Cnutonis*, in jus hæreditatis æternæ. Postea vero in tempore *Alfwini* Abbatis, qui post *Æthelstanum Ramesiensem* Ecclesiam gubernavit, venit vir quidam *Wlfwinus* nomine, filius *Alfwini*, & easdem quinque hidas de *Gilling*, & prænominatam terram orientalem de *Hemmingford*, totam scilicet donationem *Hardecnut* Regis, à præfato Abbate & fratribus *Ramesiensibus* suscepit in vita sua tenendam: hæc autem concessio eidem *Wlfwino* facta fuit in capitulo fratrum, apud *Ramesiam*, in vigilia Pentecostes, sub hac conditione, quod Abbas & fratres post obitum ipsius jus suum libere & sine omni hæredum reclamatione sibi resaisirent, & de terra ejusdem *Wlfwini* *Abintuniam*, & *Uggele*, & *Weldingefeld*, & *Bumstede*, pro ejus anima in eleemosynam liberam possiderent. Factum est ergo, Regno *Anglorum* ad *Normannorum* dominium translato, ut memoratus *Wlfwinus* in fata concederet, & Rex *Willelmus Albrico de Ver* totam ipsius hæreditatem condonaret. Qui eam sibi saisiciens, etiam totam terram, quam sæpe dictus *Wlfwinus* Ecclesiæ nostræ nomine tenuerat, cum cæteris simul possessionibus ejus invasit, & violenter tota vita sua possidens hæredibus suis post se possidendam reliquit.

C A P. CI.

De Lefrici Diaconi donatione.

ERat in tempore illo Diaconus quidam in *Lindeseia*, *Lefsius* nomine, de *Langetun*, qui, ante susceptum Diaconatus officium, filium genuerat vocabulo *Morkerum*. Quem pater unice diligens, scholæ Monasticæ apud *Ramesiam* disciplinis divinis tradidit informandum. Ipse etiam *Lefsius* hæreditarii juris possessionibus dives, de universitate patrimonii sui terram quandam apud *Langetun*, & terram de *Wipsinton*, & terram de *Mertona*, & item terram de *Wathingworth* cum eodem alumno suo, in puram electionem *Ramesiensi* Ecclesiæ concessit. Fratres etiam *Ramesienses* concesserunt eidem *Lefcio* Monachatum, & matri pueri velum in *Ramesia*, quandocunque vitam mutare voluissent, hoc totum factum fuit & prælocutum in præsentia *Ædnothi* Episcopi, apud *Ramesiam*. Postea vero eodem *Lefcio* mortuo, memoratus Monachus *Morkerus* filius ipsius, easdem terras dirationavit Deo & sancto *Benedicto* contra calumniatores, in pleno Comitatu de *Lincoln*, coram *Edwardo* de *Saresbiri*, & aliis multis fidelibus Regis & Ministris. Idem quoque *Morkerus* de permissione Abbatis jam dictas terras vice firmarii tenens, statutum ex eis censum singulis annis persolvit, quousque in permutatione regni *Odo* Episcopus, Regis *Willelmi* Germanus, per violentiam eum exinde discessit, & diutius in dominio non justo retinens, demum quem voluit quæstu damno hæreditavit.

C A P. CII.

Hardecnut Rex moritur, & Ædwardus Æthelredi junior filius, ad Regni jura promovetur.

REX *Hardecnut* demptis de emensione biennii post sumptum principatum diebus decem, in medio pubertatis teneræ virore mortem gustavit immaturam, vir prædicandæ indolis, & eximiæ in miseros pietatis. Nam & *Gunnildam* ex patre *Cnutone* & *Emma* matre sororem, sicut supra dictum est, *Henrico Alemannorum* Imperatori cum multis sumptuum impendiis nobiliter maritavit. *Edwardum* vero, *Æthelredi* ex eadem *Emma* filium, diuturni exilii pertæsum, & in spe fraternæ clementiæ ad originale solum revertentem, benignissime exceptum, secum retinuit. Primogenitus namque *Æthelredi* filius *Alfredus*, idem antea per quorundam factionem miserabili morte præreptus erat. Igitur post *Hardecnutum*, prædictus frater ipsius ex matre *Edwardus* à proceribus Angliæ in Regem electus, prima die solemnis Paschæ, ab *Edsio Doroberniæ* Archiepiscopo apud *Wyntoniam* sacratu est & coronatus. Erat autem vir simplex & rectus, in Dei rebus strenuus, vir, qui propter mansuetudinem innatam, vix etiam injuriis impetitus nosset irasci, unde quia sine severitate causali nullum congrue regi potest imperium, pluribus propter indulgentiam ejus & simplicitatem parum idoneum eum ad tractanda regni negotia arbitrantibus, Deus tamen opera ejus dirigens, & imperium timeri & majestatem ejus ab omnibus fecit adorari. *Edgitham* filiam *Godwyni* Ducis accepit in conjugem, cum qua diutius thori maritalis fovens communionem, nunquam tamen ipsius actu pudicitiae suæ aliquam intulit læsionem.

C A P. CIII.

De obitu Æthelstani Abbatis, & Ælfwini promotione.

Post hæc igitur *Æthelstanus Ramesiæ* Abbas huic mundo valefecit, vir alienæ affectionis industrius aucupator, qui in commune Ecclesiæ suæ subsidium multas alienæ factionis messuit frages, multoque plures forsitan messuisset, si fata sivissent, hoc autem modo ad vitæ metas, forte flebili impellente, properavit; habebat idem Abbas præbendarium *Hibernia* oriundum, quem olim confectum macie, & consumptis ex longa diurnæ famis inedia carnibus, de squalore mendicitatis exceperat, & per annos plurimos de ciborum suorum reliquiis potu refecerat largiori. Cui aliquando aliqua de causa insensus, iussit eum foris stipem percipere constitutam, & à privatæ aulae introitu & familiaris mensæ confortio arceri; unde ille vehementer permotus, juxta illud sapientis, *qui nutrit servum suum delicate, postea sentiet eum contumacem*, genuinæ contumaciæ stimulos, quibus in miseratorem suum vindicaretur, damnosi sibi malleolis odii in acies penetrativas exacuare non cessavit. In die ergo sancti *Michaelis*, fratribus vespertinam synaxini celebrantibus, & juxta consuetudinem antiquitus usitatam, ad stationem ante crucem in navem Ecclesiæ procedentibus, detestandus ille lanio, juxta ostium Abbatem novissime processurum operiens, tandem venienti, & nihil præter ea quæ sanctitatis sunt & innocentiae cogitanti, *mortiferum valide per viscera ferrum* exegit. Saucius eliso ventri & dissectis vitalibus manus properantius apponens vulnus illatum compressit, ne largior sanguinis fluxus animam citius egèret laborantem. Auctor sceleris multis pugnorum tunfionibus dilaniatus, manus loris, pedes compedibus præbuit constringendos, conversi fratres & cantum ploratione commutantes, patrem jam cadentem, jam pallentem ad mortem, jam oculos invertentem, bajulis manibus in cellam deferunt infirmorum. Ubi usque mane sequentis diei in exitu laborans, tandem quæ Christianorum sunt affectus, dans pacem omnibus & benedictionem, necnon & percussori suo ignosci, & eum à vinculis affectuose flagitans enodari, spiratione suprema laborem terminavit & vitam. Attamen re publicis auribus oblata, nil preces viri justi valere, nil profecerunt anxia vota pietatis, quin juxta forensium sanctionem legum graviter in infandum animadverteretur helluonem. *Æthelstano* tumultato *Alfwinus* præpositus, cujus supra meminimus; de electione fratrum communi, Abbatiam *Ramesiæ*, favente Rege *Edwardo*, suscepit, quam triginta & octo ferme annis strenue gubernavit.

C A P. CIV.

Quomodo Alfwardus Episcopus Londoniensis lepræ valetudinem incurrens, relicto Episcopatu, Ramesiam se cum multis pretiosarum rerum donariis contulit, ibidemque vivendi finem fecit.

SUB eadem tempestate prædictus *Alfwardus Londoniensis* Episcopus, & *Eveshame* procurator, XI Pontificatus sui anno, gravi corporis valetudine tactus est, qua curationis desperationem adducente, juxta fidem *Chronicorum*, utriusque Ecclesiæ renunciando administrationem, duobus occasionem præbuit, qua eum, quem solus possederat, prælationis geminæ divisum sortiti sunt honorem. Cujus valetudinis causam quamlibet chronica taceant, hanc tamen fuisse quorundam relatio ferit; cum beatæ *Osgithæ*

githæ virginis Martyris corpus, quod apud Dioecesis suæ vicum *Chich* nomine tumultum habebatur, ausu temerario inspicere, & aliquas inde reliquias auferre præsumeret, divino, ut creditur, iudicio tantæ temeritatis poenam solvit, in brevi siquidem post hoc factum turgentes papulæ, totam viri faciem confuso ordine repleverunt, quibus per moram dierum difficcatis, scabra cutis candorem lepræ visa est induisse. Sed quoniam multiformes sunt accidentium causæ, quibus vana hominum corrumpitur salus, nutantem super his opinionem nequaquam confirmamus. Ut enim quidam philosophus ait, quicquid nos in vitia morborum à naturali sanitate commutat, facit aut nimii sanguinis pondus exæstuans, aut superfluous calor aut ultra naturalem modum humor exundans, aut spiritus per tacitos meatus non solita laxitate discurrens. Igitur *Alfwardus* seu casu accidentali seu prædictæ ultione præsumptionis, tabe lepræ perclusus, & meliore jam sui parte præsepultus, fratres *Evesham*, quibus, ut dictum est, ante Episcopatum & post, patris eo usque officio functus fuerat, per officium vicariæ legationis humiliter flagitabat, quatenus sibi apud eos in domesticorum latebris larium susceptæ ægritudinis tædia continuare liceret. Quibus eum irreverenter repellentibus, & ad commanendum omnino suscipere reuidentibus, conversus ad suos, ad matris, inquit, meæ gremium revertar, & ubi iuventutis rudimenta transegi, tædiosæ ibidem senectutis otia confovebo. Fides namque materna, nec sanum novit fastidire, nec ægrum aliquando filium abhorrere: omnibus igitur, quæ ibi antea deposuerat, Ecclesiastici usus ornamentis, & libris pontificalibus abrais, *Ramesiæ* onustus contulit æger, ubi officiosissime à fratribus loci exceptus, eodem anno naturæ functus munere gravissimæ ægritudinis laboribus ferias dedit, in loco familiari votivæ honorem nactus sepulturæ. Inter alia quippe munera pretiosa attulit etiam maxillam Sancti *Egwini* confessoris atque Pontificis, nihilominus atque cucullam sanctissimi Martyris *Alphégi*, quæ olim percusso in se Martyre dulces ac præclaras sacri susceperat maculas cruoris, quas usque hodie & oculis conspicabiles & osculis atrectabiles ostendit. Cum tantorum ergo oblatione thesaurorum callidus æger veniens, totam fratrum cohortem obviam sibi invitavit, & pretiosorum xenii munerum omnium in sui miserationem animos inflexit, sicque fratres *Eveshamiæ*, dum infirmo patri mansionem simul & alimenta impudenter denegarunt, nobis plurimum utilitatis propriæ profuerunt dispendio.

C A P. CV.

De obitu Ædnothi Episcopi Dorcastrensis, qui dedit Ouram, Bertonam, & Cnapwelle.

HIS ita se habentibus, *Ædnothus* de Ecclesia *Ramesiensi*, sicut supra relatatum est, ad Præsulatus *Dorcastriæ* culmen assumptus, gradum suum priorum exercitiis operum decoravit. Qui super damno, quod cum coalumnis suis in campanæ fractione olim inter rudimenta pueritiæ matri suæ *Ramesiæ* intulit, conscientiam bonæ metu sollicitatus, tria eidem prædia loculorum familiarium emunctione comparata, *Ouram* videlicet *Bertonam*, & *Cnapwelle*, in præteritæ expiationem offensionis largitus est, locum quoque ipsum multa semper diligens affectione, ibidem post obitum suum corpus exanime intra materna viscera decrevit tumulari. Quintodecimo ergo Episcopatus sui anno, vitæ labentis fine bono terminans cursum, *Ramesiam* suorum officio deportatus est, ibi & sepulturæ & memorialis æterni decus egregium affecutus.

C A P. CVI.

Quomodo ad instinctum Withmanni quondam Abbatis, & Oswoldi Monachi, Edwardus Rex dedit nobis Ringstede, Winebodesham, & forum de Dunham.

INter hæc *Oswoldus* Monachus venerabilis, sancti *Oswoldi* Archipræsulis Nepos, quem quartum eorum qui Campanam fregerunt sermo præhabitus judicavit, erat vir eruditione & religione apud omnes percelebris; nam à memorato patruo suo sanctissimo *Oswoldo* in teneræ olim lanugine pubertatis apud *Ramesiam* coelestibus imbutus disciplinis, *Floriacum* ab eodem, ubi & ipse quondam monastici incolatus didicerat militiam, fuerat destinatus ubi aliquandiu literaturæ studens, & exemplis se informans; meliorum, ad tantam satietatem proposita à Doctoribus artium liberalium fluentia combiberat, ut ad patriæ fines denique reversus famam præcedentem multimodæ executione virtutis supergredi videretur. Oblatum quoque, ut fertur, à quodam Regum Pontificii honorem humiliter declinans, in maternis sinibus *Ramesiæ* placida literarum studia confovebat. Habetur hodieque in Archivis nostris liber ejus versificus, multiformis peritiæ ipsius & perspicacis ingenii testis. Eodem etiam tempore *Withmannus* quondam Abbas, in solitudine *Northiæ* hereticæ vitæ callem terens, remotas patriæ partes suavi sanctitudinis suæ resperfit odore; utrorumque igitur *Withmanni* videlicet & *Oswoldi* opinione comperta, Rex *Edwardus* familiaritatis suæ prærogativa donatos ad privata eos colloquia, quoties in eas regni partes devenisset, accersivit; vir siquidem, non tam martiæ exercitationi, quam ingenuæ mentis deditus religioni, mansuetudinem & modestiam, quam longo à cunabulis usu in se confoverat, naturæ in alienæ similitudine moralitatis lege ductus veneratus est. Viri igitur isti Regem virtutum studiis & eleemosynarum largitionibus conspicientes delectari, alterna affectum ejus suggestionem in domestici laris *Ramesiæ* amorem inclinarunt. Qui, ut affectionem suam fructuosam ostenderet, *Withmanni* quidem instinctu, *Kingstede* cum libertate adjacente, & omni maris ejectione, qui *Wrech* dicitur. *Oswoldi* vero precibus *Winebodesham* cum *Hundredo* & *Dimidio*, & cum *LXIV* illius *Hundredi* *Socamannis*, & forum de *Dunham* cum libertatibus suis, magnanima animi regalis liberalitate in florentem perpetuo eidem Ecclesiæ eleemosynam largitus est.

C A P. CVII.

Quomodo Abbas Alfwinus eadem Regis Donaria Regis literis Ecclesiæ Ramesiensi petiit & obtinuit confirmari.

Alfwinus quoque Abbas domesticæ utilitatis venator industrius erat, qui nulli omnino locum dans ignaviæ, suscepti regiminis rem communem semper augmentare curabat. Siquidem aut obsequiorum impendio, aut exhortationis callidæ lenocinio, omnium animos in suum & Ecclesiæ suæ invitavit affectum. Qui Regis gratiam sibi favorabilem esse perpendens ausu familiari piis aures ejus precibus tam diu sollicitavit, quousque supradictas donationes suas, literis Anglicis regiæ suæ Imaginis impressione roboratis, ad futuræ posteritatis malitiam refellendam communitet. Quia vero post Dominationem *Normannorum* in Anglia hujusmodi apices minus usitati, minus cogniti habentur, cartas & cyrographa, quæ in tempore ejusdem Regis nobis facta sunt, de *Anglico* in *Latinum* ad posterorum notitiam curavimus transmutare.

C A P. CVIII.

Carta Regis Edwardi.

E*Dwardus* Rex Anglorum *Stigando* Archiepiscopo, *Ailmaro* Episcopo,
 “ *Girth* Comiti, *Toli* vicecomiti, & omnibus Ministris suis de *North-*
 “ *folke* & *Suthfolke*, & universis aliis fidelibus suis per totam Angliam
 “ constitutis, tam Clericis quam *Laicis*, salutem. Notifico vobis me con-
 “ cessisse Deo, & sanctæ Mariæ, & sancto Benedicto, & *Alfwino* Abbati de
 “ *Ramesia*, facam & focam *Tol* & *Team*, & *Infaugenethes*, *Firwite*, & *Ferd-*
 “ *wite*, *Forestall*, & *Hamsokne*, *Gritbbriche*, & *Schipbriche*, & *Seapwarp*, in
 “ omnibus rebus apud *Bramcestre* & apud *Kingstede*, ita bene & libere sicut
 “ ipse ea melius & liberius habeo in littore marino alicubi in Anglia,
 “ omnesque rectitudines & jura, quæ ibi ego ipse unquam habui, volo
 “ etiam ut foca, quæ est infra *Bichanidich*, in omnibus ad sanctum Bene-
 “ dictum *Ramesiensem* pertineat, ita plene & perfecte sicut eam ipse habui,
 “ & omnes rectitudines, quas Rex ibi potest habere. Volo præterea ut
 “ sancta Maria, & sanctus Benedictus, & Abbas, & fratres *Ramesie* habe-
 “ ant focam in omnibus super omnes homines, qui sunt *Motwrthi*, *Ferd-*
 “ *wrthi* & *Faldwrthi*, in illo Hundredo & dimidio, cujuscunque homines
 “ sint. Concedo eis etiam Mercatum de *Dunham* per aquam & terram,
 “ cum inductione & eductione, & cum omnibus rectitudinibus, quæ ad
 “ illud pertinent, ita bene & libere sicut illud ipse unquam melius habui,
 “ & nolo pati ut aliquis hoc in aliquo imminuat. In omni quoque Co-
 “ mitatu, ubi sanctus Benedictus habet terram, concedo eis facam & focam
 “ suam, *Tol* & *Team* & *Infaugenethes* infra *Burgum* vel Civitatem & extra,
 “ ubique in terra & aqua, in bosco & plano cujuscunque fuerit foca, habeat
 “ sanctus Benedictus libertatem suam in omnibus, ita bene & plene sicut
 “ ego ipse alicubi habeo in tota Anglia. Habeant & omnes forisfacturas,
 “ quæ pertinent ad regiam coronam meam, in natali Dominico, in pascha,
 “ & in sancta ebdomada rogationum, in omnibus rebus sicut ipse habeo,
 “ & per totam Angliam infra Civitatem & extra, in omni foro & annuis
 “ nundinis, & in omnibus omnino locis per aquam & terram, ab omni te-
 “ lonii exactione liberi sint. Prohibeo itaque Dei prohibitionem & mea,
 “ ne aliquis hanc concessionem meam mutet aut minuat. Siquis vero
 “ aliquid horum quæ in hoc scripto continentur temerare præsumpserit,
 “ segregatus sit ille à Christo & ab omni sanctorum ejus consortio. Hæc
 “ carta facta fuit apud *Windsboram* in iv die ebdomadæ Paschalis sub
 “ testimonio *Ethithæ* Reginæ, *Godwini* & *Haroldi* Comitum. Cum igitur
 Abbas & fratres *Ramesienses*, in liberam omnium horum possessionem, de
 munifica Regis donatione, missi fuissent, post paucos dies extiterunt ma-
 lignantium quidam, qui eos super præfata foca, quæ est infra *Bicham-*
dich, vexarunt, tantam munificentiam Regiæ portionem eis demere gesti-
 entes; sed Abbas *Alfwinus* ad nota clementiæ Regalis confugiens præsidia,
 & temerarium adversariorum ausum pio indicans patrono, hanc ab eo
 cartam ad refellendam omnem tam præsentium quam posterorum calum-
 niam impetravit.

C A P. CIX.

Item Carta Regis Edwardi de faca quæ est infra Bichamdich.

E *Dwardus* Rex *Stigando* Episcopo, *Ailmaro* Episcopo, *Alfgaro* Comiti, & omnibus Ministris suis de *Northfolk* salutem. Notum sit vobis, quod ego volo ut *faca* infra *Bichamdich* in omnibus rebus ad sanctum Benedictum *Ramesensem* pertineat ita integre & plene, sicut primo eidem Ecclesiæ data fuit, & prohibeo ne aliquis eam in aliquo minuat, qui amicitiam meam diligit. Rogo igitur vos ut *Alfwinum* Abbatem & fratres *Ramesensis*, ubicunque opus habuerint, omnes unanimiter ad justitiam adjuvetis, & pro amore meo nullum permittatis eis auferre quicquam eorum, quæ ad eos dinoscuntur pertinere.

Terram quoque de *Hemmingford*, quam Rex *Hardecnut* & *Alfgiva*, quæ & *Emma* mater ejus *Ramesensi* Ecclesiæ in eleemosynam superius memorantur contulisse, idem Rex *Edwardus*, ad preces Abbatis *Alfwini*, hac carta sua confirmavit.

C A P. CX.

Carta ejusdem de Hemmingford.

E *Dwardus* Rex *Ædnotho* Episcopo, *Turi* Comiti, *Kenrico* [vicecom.] & omnibus Ministris suis de Comitatu *Huntington*. salutem. Notum vobis sit, quod ego volo ut sanctus Benedictus de *Ramesia* habeat terram de *Hemmingford*, cum omnibus pertinentiis suis, ita plene & perfecte, sicut Rex *Hardecnut* frater meus, & *Alfgiva* mater mea, eam eidem Ecclesiæ concesserunt; & nullum omnino nec Anglicum nec Danum hanc donationem mutare permitto.

C A P. CXI.

Item Carta ipsius de terra & foca, quam dedit apud Brocton.

E *Dwardus* Rex *Ulfso* Episcopo, *Sivardo* Comiti, *Alfrico* Vicecomiti, & omnibus Ministris suis de *Huntingdoniensi* scira, salutem. Notum vobis sit, me dedisse Deo & sancto Benedicto, & *Alfwino* Abbati de *Ramesia*, terram de *Brocton*, quam egomet ibi habui, cum *faca* & *foca*, in omnibus & nulli hominum hanc donationem immutare permitto. Quod si quis post dies meos hoc minuere, vel mutare ausus fuerit, sive Clericus sit sive *Laicus*, segregetur ille à Christo, & à sancti Benedicti & omnium sanctorum consortio, & nisi hic emendaverit quod temere deliquit, poenas infernales cum Dæmonibus fortiatur.

C A P. CXII.

Relatio quomodo Abbas Alfwinus fodiendorum lapidum in territorio de Burch perpetuam sibi & Ecclesiæ suæ adquisivit libertatem.

Eodem tempore terram quandam de *Marham*, quæ inter *Stanford* & *Burgum* in medio nemorum pulcre sita est, de longævæ antiquitatis beneficio

beneficio *Ramesensis* Ecclesia bonæ fidei titulo possidebat, quam, propter utilitatem vicinitatis, *Leofricus* Abbas & fratres *Burgi* conterminalibus undique possessionibus suis adjicere cupiebant: habet autem *Burgense* territorium, de originali naturæ opificio vel infitione, lapidinarum loca multa, in quorum rimandis visceribus operose latomorum vires frequenter exeruntur, semperque superest in quo alterna requie reparatæ exerantur. Abbas igitur *Alfwinus* Ecclesiæ suæ industrius provisor, habita cum memoratis Abbate & fratribus colloquutione, & causâ diligenter, mediante amicis, pertractata, tandem supradictam eis terram de *Marham*, quam affectabant, pro novem virgatis, quas apud *Ludingtonam* habebant, in plenam & publicam commutationem condonavit. Quatuor insuper millia anguillarum, singulis per succedentia tempora annis, de Ecclesia *Ramesensi*, in diebus quadragesimæ, eisdem placito annuentibus, vel conniventibus, charitatis respectu statuit persolvenda, plenam & perpetuam sibi posterisque suis fodiendis, tam dolatiles, quam communis structuræ lapides, mercatus libertatem. Sub eadem quoque tempestate facta est contentio inter *Sewardum Thorneiensem*, & *Alfwinum Ramesensem* Abbates, quis eorum in marisco circa *Kingsdelf* plus domini aut juris habere videretur, cumque, altero contra alterum potioem sibi partem vendicante, anceps diu inter altercantes litigium versaretur, tandem vicini Abbates & amici, unum cum eis conventum facientes, & causæ justitiam diligentissime investigantes, diversa discordium vota in unitatem pacis asciverunt, & per fideles viciniae homines examinatos pariter & juratos, amborum partibus notos & nominatos, diremptionis terminos posuerunt. Abbas ergo *Alfwinus* providæ mentis oculos in anteriora prudenter extendens, usitatæ familiaritatis ausu solito Regi *Edwardo*, quæ gesta fuerant, per ordinem indicavit, ejusque libris Anglicis regiae imaginis impressione signatis, universa ad futuræ generationis notitiam & ad robur perpetuæ stabilitatis exegit communiri.

C A P. CXIII.

Hæc est Carta ejusdem Regis de præfata conditione pactionis, quam de Anglico in Idioma latinum mutavimus.

E*Edwardus* Rex *Wlfwio* Episcopo, *Tofti* Comiti, *Normanno* vicecomiti, & omnibus fidelibus suis & Ministris, Clericis & laicis, de Comiti *Hampton*, salutem. Notum vobis facio, quod *Alfwinus* Abbas de *Ramesia*, & *Leofricus* Abbas de *Burgo*, notificaverunt mihi pactionem & commutationem, quam habita colloquutione inter se fecerunt. Volo itaque ut vos intelligatis, quod *Alfwinus* Abbas de *Ramesia*, hoc modo accepit de *Leofrico* Abbate *Burgi* novem virgatas terræ, apud *Lodington* de foca sancti *Petri* nominatim, scilicet hidam *Huntingi*, duas virgatas *Godrici* Dani, virgatam *Brandi*, virgatam *Leofgari*, & virgatam *Alfwini* nigri, in plenam commutationem, contra omnes homines nunc & perpetuo liberas & quietas. Et pro his dedit præfato Abbati de *Burch* totam terram, quam sanctus *Benedictus* habuit apud *Marham*, liberam ab omni calumnia, & quietam in plenam commutationem. Ipse insuper Abbas & fratres *Ramesenses*, singulis annis dabunt de charitate Abbati, & fratribus *Burgi* quatuor millia Anguillarum in quadragesima, sub tali videlicet conditione, quod Abbas & fratres de *Ramesia*, habebunt in territorio sancti *Petri* de *Burch* quantum sibi opus fuerit de lapidibus quadratilibus apud *Bernech*, & de petris muralibus apud *Burch* in plena cambitione, erunt quoque omni tempore liberi à telonii & omnium exactionum vexatione per aquam & per terram. Notificaverunt quoque mihi

“ mihi quod hæc compositio facta fuit inter eos, sub testimonio *Leffi*
 “ Abbatis de *Ely*, & *Wlfgeci* Abbatis *Croilandie*, & eorum qui cum ipsis
 “ præsentibus affuerunt. Itaque volo, vos scire quod *Alfwinus* Abbas ita
 “ mecum locutus est, & tantum mihi de suo dedit, quod ego hanc con-
 “ ventionem concessi, & volo ut firmiter stet semper, sicut inter se pro-
 “ locuti sunt, ad laudem & honorem Dei, & Sanctæ *Mariae*, sanctique
 “ *Benedicti*, tam moderno tempore quam futuro. Mando igitur & præcipio,
 “ ut nullus omnino, nec Clericus nec laicus, hanc commutationem & pa-
 “ ctionem infringere audeat. Prohibeo quoque super plenam forisactu-
 “ ram meam ne ullus homo tam audax sit, ut aliquod gravamen aut inju-
 “ riam inferat hominibus sancti *Benedicti*, neque rebus eorum, sed pacem
 “ Dei & meam habeant ipsi, & omnia quæ ipsorum sunt aut erunt, ubique
 “ in aqua & terra. Mando præterea & præcipio per hoc scriptum meum,
 “ ut termini & metæ in *Kingesdelfe* ita permaneant sicut Abbas *Alfwinus*
 “ *Ramesie* eas dirationavit contra *Sivardum* Abbatem *Thornton*, sub testimo-
 “ nio *Leffi* Abbatis de *Ely*, & *Lefrici* Abbatis de *Burth*, & *Wlfgeci* Abbatis
 “ *Croilandie*, & eorum qui cum ipsis placito interfuerunt, ex parte scilicet
 “ orientali ipsius navigii vel ladæ, usque ad locum qui dicitur *Gan-*
 “ *gestede*, & exinde in parte occidentali ab *Hundeslake* usque ad *Wenlesmere*,
 “ & medietas de *Kanberholt*. Quicumque ergo hanc conventionem eorum
 “ in aliqua re temerare vel imminuere præsumpserit, separatus sit ille à
 “ gaudio cœlesti, nisi antequam hic moriens recedat, delictum suum con-
 “ grue emendaverit, *Amen*. Hæc carta facta fuit apud *Westm*. in festo
 “ sancti *Petri*, teste *Stigando* Archiepiscopo, *Edwino* Abbate, *Haroldo* Comite,
 “ *Esgaro Stalere*, & *Hugelino* Cubiculario.

C A P. CXIV.

*Relatio quomodo Alfwinus Abbas, dato Regi Edwardo non parvo auri
 pretio, quatuor Maneria quæ Ailwinus niger in fata concedens do-
 navit Ramesiæ, super quibus plurimum post ejus obitum vexabatur,
 concedi sibi obtinuit.*

ANte eadem quoque tempora, dum adhuc erga loca sancta & reli-
 gionis professores, fidelium ferveret devotio, erat vir quidam, fidei
 integritate, opum congerie, possessionum amplitudine, & antiquorum
 Anglorum alta progenie clarus, qui *Ailwinus* niger dicebatur, de specifico
 naturæ munere hoc sortitus agnomen. Is infirmitatis incommodo ad ex-
 tremam deductus testamentum fecit, quo sanctum *Benedictum Ramesiæ*
 quatuor Maneriis, *Clopham* videlicet, *Kembeston*, *Kerdington*, & *Cranugfeld*,
 pro animæ suæ salute hæreditavit. Eo vero defuncto, *Alfricus* quidam,
 cognatus ejus, filius *Withgari*, improbe resistens, & se legitimum defuncti
 hæredem esse affirmans, eandem ipsius donationem inficiari conatus, hanc
 absque favore Regio, & conniventia sui assensus, nullatenus stare posse
 allegavit. Videns igitur Abbas *Alfwinus* eminentiam viri, & generis ejus,
 cui innitebatur, multitudinem nobilem, & multam nobilitatem, propter
 dubietatem eventus, litem, quæ multarum indigebat impendio facultatum,
 periculosum est arbitratus cum eo publice contestari. Utens itaque
 consilio potiori, & dissimulata intentione, efferos contrariæ partis conatus,
 callido fallens eludio, Regis copiam nactus, defuncti devotionem, & con-
 tradicentium improbitatem, cum supplicatione modesta, opportune ei in-
 timavit. Apposuit quoque, de divitis crumenæ dispendio, viginti mar-
 cas auri, quibus gratiam Regis mercaretur; *Ædthithæ* quippe Reginæ fe-
 dulitatem quinque marcarum auri pretio exegit interponi, ut piæ ejus
 preces regiis auribus fideliter importaret. Qua Regis animum super præ-

fato negotio exhortatione familiari sollicitante, Rex annuit, & memorato *Alfrico* calumniæ suæ ad Regis arbitrium renuntiante, Abbas *Alfwinus* eorundem prædiorum sub magnorum & multorum, qui affuerunt, viro- rum testimonio, tradente Rege, suscepit dominatum. Acta sunt hæc, postquam sæpeditus Abbas *Alfwinus* repatriavit, revertens de magno concilio, quod *Remis* à *Leone Papa* anno verbi incarnati Mille XLIX. celebra- tum est, quo missi fuerunt honorabiliter à Rege *Edwino Duduc* Epif- copus, & ipse *Alfwinus Ramesiæ*, & *Wlfricus* de sancto *Augustino* Abbates, decreta Christianitatis, quæ ibi à sanctis patribus statuebantur, relaturi. Ut igitur hoc totum apud generationem nascituram robur solidum, & per- petuam obtineret firmitatem, decrevit Rex omnia ordine, quo gesta sunt, vel relata literis *Anglicis* ad monumentum futurorum declarari, ejusdem- que scripti medietatem in gazophilacio, ubi quæcunque habebat præcipua & pretiosa erant reposita, ab *Hugelino* cubiculario suo diligenter con- servari.

C A P. CXV.

Abbas Alfwinus in Concilio Remensi hoc privilegium à Leone Papa adquisivit.

NEC silentio prætereundum, quod memoratus Abbas *Alfwinus*, in me- morato Concilio *Remensi* tantam in oculis Domini *Papæ Leonis* gra- tiam invenit, ut, ad preces ipsius & instantiam, *Ramesensem* Ecclesiam li- berali protectionis Apostolicæ dono privilegiatam, & jura ejus & pos- sessiones, tam habitas tunc, quam in posterum justa acquisitione haben- das, auctoritate suarum literarum contra malignantium infestationem com- muniret.

C A P. CXVI.

Quomodo, & sub quali conditione, Abbas & fratres Ramesienses Rado Comiti villam de Crancfeld in vita sua tenendam concesserunt.

Postquam igitur laboris sui Abbas *Alfwinus* votivo gaudens proventu, in prædictorum de Regis beneficio missus est possessionem prædiorum, Comes quidam *Radolphus* nomine, *Normannus* natione, quem Rex *Edwar- dus*, de tædiosi latibulis exilii olim revertens, secum in *Angliam* adduxe- rat, sicut in quodam cyrographo vetustissimo Anglice scriptum reperim- us, ab Abbate & fratribus *Ramesiensibus* villam de *Crancfeld* in vita sua tenendam postulavit. Videntes itaque Abbas & fratres nobilitatem viri, & eum in domo Regis, & in tota Curia, inter cæteros honoratos pluri- mum posse perpendentes, ex licentia Regis præfatum ei Manerium nomine Ecclesiæ, sicut petierat, tenendum sub ea conditione concesserunt, ut eo defuncto Ecclesia *Ramesiensis*, & jus suum libere cum instau- ramento, & omni melioratione, nullo prohibente reacciperet, & de terra ejusdem comitis *Cherletonam* & *Brunstanethorp* pro anima ipsius in perpe- tuam eleemosynam possideret. In hæc vota coram Rege partes alteru- træ convenerunt, & sub multorum testimonio hoc inter se foedus facto triplici chirographo firmaverunt, una pars scripti, jubente Rege, in ejus Capella cum reliquiis, quas habebat, sanctorum remansit, alteram Comes, tertiam vero fratres apud se in pignus securitatis retinuerunt: hæc ergo universa eorundem indicio cyrographorum, quæ *Anglice* exarata, & pene vetustate invenimus consumpta, utrumque cognoscentes, huic opusculo non

non incongrue, ad lectoris notitiam, censuimus inferenda. Quomodo autem omnes has terras præter *Cranefeld* solam amiserimus, nec scripti nec alicujus relatoris habuimus documentum; ut tamen creditur, in adventu *Normannorum* alienigenis aliena licenter invadentibus, in alienæ fortunæ hæreditatis omnes forte nobis flebili concesserunt.

C A P. CXVII.

De Acleia quam Ædnothus dedit Ramesiæ, & aliis terris nobis fidelium donatione collatis, sed in permutatione Regni ad aliorum Dominium usque hodie devolutis.

ERat tunc temporis vir quidam; nomine *Ædnothus*, genere & opibus insignis, qui & Abbatis *Ramesiæ* familiaritate, & ipsius loci religione admodum delectatus, filium suum *Æthericum*, tenerum tam ætate quam sensu puerum, ibidem Monachari constituit. Terram quoque de *Acleia* ipse pariter & uxor ejus admonitione prædicti Abbatis & consilio inducti, Deo & sancto *Benedicto* in perpetuam elemosynam contradiderunt, usum fructum juxta ejusdem patris sententiam, quoad viverent, sibi reservantes. Hoc igitur chirographum de *Anglico Latinum* fecimus, quod factum est inter Abbatem *Alfwinum*, & eundem *Ædnothum*, ad futurorum notitiam, de præfatæ donationis conditione.

C A P. CXVIII.

Chirographum ejusdem Ædnothi.

NOTUM sit universis hoc legentibus, quod Ego *Ædnothus* & uxor mea, dedimus & concessimus Deo, & sancto *Benedicto Ramesiæ*, terram nostram de *Acleia* in perpetuam elemosynam, pro nostris & patrumque matrumque nostrarum, & filiorumque nostrorum animabus. *Talem autem consentionem fecimus cum Alfwino* Abbate, & *Conventu Ramesiæ* de eadem donatione. Nos quidem in vita nostra eandem terram nomine Ecclesiæ tenebimus, sed neuter nostrum poterit ulla ratione eam alibi dare, vel distrahere, vel ingenium quærere, per quod à præfatæ Ecclesiæ Dominio alienetur: sed post mortem utriusque, meam scilicet & uxoris, tota simul quieta, & ab omni calumnia libera, in manum Abbatis & fratrum transibit. Cum autem in dominio eam haberint, duas libras singulis annis *Æthelrico* Monacho filio nostro inde ad vestitum procurabunt, quatenus idem *Æthelricus* hujus respectu beneficii, humilis & devotus Deo sit, Abbati quoque & fratribus suis tractabilis. Qui si forte habitum suum & Monasterium relinquens, reverti noluerit, nihil omnino inde ulterius percipiat. Concessimus autem *Lefwino* homini nostro virgatam terræ, in quo mansum suum habet in vita sua quietam. Post decessum vero ipsius in possessionem Ecclesiæ simul cum principali parte redibit. Dimidiam vero partem hominum, qui in memorata terra sub servitute degunt, libertate donavimus. Rogamus ergo & obsecramus per Dei terribile nomen, ut nullis omnino hanc terram donet, vel vendat, vel aliquo modo ab eadem Ecclesia alienet. Quod si quis fecerit, sit ille maledictus, & alienatus ab omni beatitudine præsentis vitæ & futuræ, sitque ejus commoratio cum Dæmonibus in inferno, ubi ignis eorum non extinguatur, & vermis eorum non morietur. Sub eadem tempestate vir quidam *Alfius* de *Longmathe*, & uxor ejus *Leva* dederunt & concesserunt terram quandam apud *Borewelle*, ut post mortem

mortem suam utriusque in pretium suæ salutis Deo & sancto *Benedicto Ramesiæ* cederet in possessionem. Quibus defunctis *Alfwinus* Abbas, eandem terram præfatæ donationis titulo quiete & libere possessam, de consilio & assensu fratrum, cuidam viro *Godvino* de genere memorati *Alffii* concessit in vita sua firmarii vice tenendam. Qui *Godvinus* eidem Abbati exinde respectum, quod *Gersume* dicunt, tanti viri honori conveniens dedit, & singulis annis de consuetudine hospitium ei, & cuncta hospitali necessaria, firmata utrinque pactione procuravit. Deinde vero regni jure ad alienigenarum Dominium devoluto, Comes *Radulphus* de *Wather* eandem terram præfato *Godvino* violenter ablatam, reclamante Abbate, sed nihil, propter injustitiam licite tunc temporis invalescentem, proficiente, tenuit, posterisque suis tenendam reliquit. Item unus ex Baronibus Regis *Edwardus Toftius* nomine, frater *Yri*, cum infirmatus mortis sentiret punctiones, corpus suum *Ramesiæ* humari petiit, & quatuor hidas terræ in *Saltretha* dedit Deo & sancto *Benedicto*, in pignus salutis suæ, & pretium sepulturæ. Quo facto, *Eustachius* Vicecomes easdem hidas per violentiam sibi saisivit, denique violenter tenens *Waltero* de *Belmeys* Militi suo eas post se dimisit. *Willelmus* de *Warena* senior abstulit Deo & sancto *Benedicto*, & fratribus *Ramesiæ*, LXVII homines * focamannos apud *Winebodesham*, in foca illa, & eos injuste saisivens per violentiam tenuit contra Deum & contra Abbatem *Ramesiæ*. Qui focamanni semper postea novi homines vocati sunt. Item Matrona quædam *Thirgnut* nomine, morbo corporis tacta, & in extremis agens, terram de *Saltretha* pro suæ anime salute, Deo & sancto *Benedicto*, permittente viro suo *Thurkillo* de *Haringwich*, in Testamento reliquit, cum firma & consueto hominum servitio, cum omni investitura, sicut fuit in die sanctæ Paschæ, quando cœpit mulier ægrotari. Qua fati munere functa vir ejus exanime conjugis corpus *Ramesiam* ad tumulandum deferri fecit, & terram prænominatam pro ipsius anima super majus altare coram Abbate *Alfwino* & toto fratrum conventu obtulit, sub testimonio *Ulsi* de *Glattona*, *Lefrici* filii *Dodi*, & *Leofredi* de *Fodringeya*, & aliorumque multorum tam Clericorum quam Laicorum. Hæc terra similiter ut cæteræ, quas supra in hoc capitulo commemoravimus, regni statu in *Normannorum* adventu turbato, in alienam nobis ablata transiit possessionem. Posthæc itaque præclaræ opinionis & celebris experientiæ vir Abbas *Alfwinus*, pro quibusdam regni negotiis *Ramesiam* ab *Edwardo* Rege destinatus, privilegium, quod inferius habetur, ab *Alexandro* Papa secundo in perpetuum Ecclesiæ suæ patrocinium contra suspectam futurorum nequitiam acquisivit.

C A P. CXIX.

Quomodo Rex *Edwardus* Ecclesiam *Ramesiensem*, quam *Alfwinus* propter ægritudinem dereliquit, *Alffio* Abbati *Sancti* Augustini custodiendam commendavit.

U Niversis itaque cartis & chirographis, quæ in *Archivis* nostris Anglica barbarie exarata invenimus, non sine difficultate & tædio in Latinos apices transmutatis, nunc demum ad ea quæ post hæc gesta sunt, vel contigerunt, cursum calami dirigamus. Cum ergo rem Ecclesiæ suæ communem multi sudoris infumptione; & fideli continuatæ sedulitatis quæstu, Abbas *Alfwinus* juxta fidem præteritæ relationis ampliasset, tandem quam vana sit salus hominis, prosperitas quam infida, ipso quod ad finem usque vivendi sanitatis corporeæ protraxit dispendio comprobavit. Quia enim quamlibet placida, quantumlibet diuturna, semper tamen in fine valetudinis flatu validiore sospitatis humanæ fugax dispergitur aura,

* *Dugdalis* in *Monast. Angl.* v. 1. p. 237, edidit, cum 64. *Socamannis* ad *Hundredum* pertinentibus. *Spelmanus* legit in suo codice, prout hic scribitur.

ex præteritorum continuatione laborum, potissimum autem ex *Romani* itineris difficultate ægritudinem contraxit, qua omnium fere membrorum officio destitutus est. Crescente indies languore, & spem ei omnem redituræ sanitatis penitus adimente, forinsecæ administrationis renuntians officio, omne perfunctoriæ potestatis onus, ut secum quietior habitaret, abiecit. Fratres autem victuale ei subsidium de communibus impendiis, cum omni sufficientia, & debita tanto Patri charitate & reverentia, usque ad obitus sui diem, ut decuit, procurarunt. Quibus auditis Rex *Edwardus* amicissimi viri adversis condolens casibus, & Ecclesiæ ipsius provida dispensatione consulens utilitati, cuidam *Ailffio*, viro prudenti & industrio, qui tunc temporis Monasterio sancti *Augustini* Abbatis jure præsidebat, Domus *Ramesiensis* curam commisit; qui omni vigilantia & sollicitudine ejusdem domus commoditatibus studens, & obvians detrimentis, cartam insignem, ad reprimendam futuræ generationis malitiam, perpetuo valituram à præfato Rege petitam reportavit.

C A P . C X X .

De excessu Regis Edwardi, & quomodo Haraldus post eum Regnum invadens, decimo mense à Normannis interemptus, Duci Willelmo illud reliquit.

DEhinc Rex *Edwardus*, in die Natalis Dominici, facto *Londoniæ* generali totius fere nobilitatis Angliæ conventu, cum gloria & honore regio coronatus est. Ibidemque morbo tactus, quem metas sibi vivendi præsumsit positurum, Ecclesiam *Westmonasteriensem*, quam ipse largis sumptibus ædificatam possessionibus ampliaverat & donis, in Natali sanctorum innocentium cum gaudio celebri & apparatu solempni fecit dedicari, nequid tanto deesset ædificio, quod constructor pius magnanima liberalitate non adimpleisset. Sic igitur Rex *Edwardus* ævi sanctitudinis & gloriæ plenus, in vigilia *Theophaniæ* spiritum cælo mittens cælibem, pudicitiaæ florem, quem inter regni delicias, & inter amplexus conjugales, præter periculum, quod præter solitum est, conservarat virentem perpetuo, floribus immiscuit Paradyfi. Exuviae regales intra ipsam basilicam, ubi usque hodie tam divinæ virtutis quam humanæ devotionis frequentia honorantur, cum insigni regio tumultatæ sunt. Cumque in ipso die *Teophaniæ*, recens adhuc exequiarum regalium luctus ageretur, *Haraldus* filius *Godwini* Ducis, frater *Ædithæ* Reginae, sacramentum, quo antea *Willelmo* Normanno Duci Regnum *Angliæ* firmaverat parvipendens, altitudine generis fretus, diademate regni sese temere insignivit. Quo audito Dux *Willelmus* propriæ conscius justitiæ, & de cælesti adjutorio non diffidens, cum *Normanniæ* Principibus statim contra eum in arma conspiravit. Dumque expeditio pararetur, *Tostinus* interim major natu frater *Haroldi* de *Flandria*, ubi diu exulaverat, multam manum navalem conducens cum *Haroldo* Rege *Noricorum*, totam provinciam trans *Humbre* fluvium piratica excursione vastabat. Cui cum *Haraldus*, propter imparitatem forsitan copiæ militaris, obviare dissimularet. Sanctus *Edwardus* prædictum Abbatem *Ailsum*, cujus commendationis causa hæc interferimus, per visum admonuit, ut Regem *Haraldum* ad invadendas hostes ab eo missus animaret, triumphum ei victoriæ certissime compromittens. Quod cum *Ailfus* *Haroldo* nunciasset, ille visionis fide roboratus, viribus undique collectis, inimicam aciem acerrime aggressus, præfato Rege & *Tostino* ferro cæsis, cæteros omnes palantes vel in mortem compulit vel in fugam. Sed quoniam de belli eventu votivo superbiens, plus viribus propriis quam virtuti divinæ victoriam temere deputavit, tam arrogantiaæ hujusce quam perfidiæ præcedentis stupendo Dei judicio poenas luit. Nam ipso die consummatæ victoriæ cum

apud *Eboracum* lætus pranderet, statim nunciatum est ei *Willelmum* Ducem *Normannorum*, juratum sibi ab eo regnum, & aviti propinquitate sanguinis debitum, petentem, australes *Angliæ* partes cum alienigenæ gentis manu validissima invasisse. Ille igitur, quem vis fati jam impulit in ruinam, cum exercitu ei superbe occurrens, & pugna commissa hostibus diutius probe resistens, tandem sagittarum imbre circa se ruente, oculo ut fertur, primo vulneratus, statim cum *Girih* & *Lefwino* fratribus suis consulibus gladio ictus occubuit. In casu cujus ita totius nobilitatis *Anglicæ* viror omnis emarcuit, quod usque ad diem hunc nunquam postea in pristinæ libertatis gloriam revirescere potuerunt. Hic itaque tertiam hujus opusculi telam decrevimus succidendam, quatenus quartam ordiri festinantibus attenuatæ præteriti continuatæ laboris vires interpolationis beneficio reparentur.

C A P. CXXI.

Extra locum.

Igitur *Wlfgiva* Comitissa, præfati *Aldermanni* legitima uxor, viri sui fidem æmulans & devotionem, dedit Deo & sancto *Benedicto* Regiam villam de *Bramcestria*, quæ supra mare sita est, in *Nortfolchia* ad vestimenta fratribus procuranda, & meræ liberalitatis suæ donum hoc chirographo suo, quod de *Anglico* latinum fecimus, ad posterorum notitiam confirmavit. [Vide Caput 27.]

*Inscriptio Sepulchralis Ailwini, prout in alio libro Ramesiensi
Legit Lelandus & Cambdenus.*

HIC REQUIESCIT AILWINUS INCLITI REGIS EADGARI COGNATUS;
TOTIUS ANGLIÆ ALDERMANNUS, ET HUIUS SACRI COENOBII
MIRACULOSUS FUNDATOR.

F I N I S Tertiæ Partis.

HISTORIA Ecclesiæ ELIENSIS

LIBER I.

*Incipit Prologus Libelli quorundam insignium
operum Beati Aedelwoldi Episcopi.*

UM præteritarum notitia rerum ignorantia tenebris queat involui, & vicissitudine rerum interveniente ab humana memoria facile poterit labi, operæ pretium est, ut illud, quod sic gestum est, quod dignum memoria sit, sedulo styli officio commendetur; quatenus sic memoriæ repræsentetur, quod nisi scriptum fuerit, oblivioni tradetur. Cumque Gentilium figmenta, sive deliramenta, cum omni studio videamus composita, coloribus rethoricis ornata & quasi quodammodo depicta, cathegoricis syllogismis & argumentationibus circumfulta & corroborata, in gymnasiis & scholis publice celebrata, & cum laude recitata, dignum duximus ut sanctorum dicta & facta describantur, & descripta ad laudem & honorem Christi referantur, ut per illos & in illis ipse glorificetur, & mirabiliter prædicetur, per quem ipsi gloriosi fiunt & mirabilia operantur. Sic enim ipse Dominus ait, *Luceat Lux vestra coram hominibus, ut videantur Opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in Cælis est.* De quorum siquidem consortio beatus *Aedelwoldus*, Electus Dei Pontifex, suis temporibus floruit, cujus vita virtutibus gloriosa, & miraculis clara effulsit; de quo si cui minus claret, & plenius scire desiderat, legat librum qui de ortu & de vita, necnon de obitu ejus, contextus est, & inveniet liquido quanti meriti, quantæque sanctitatis fuerit. Quædam vero insignia ejus, quæ gesserat in vita sua, in illo libro non sunt contexta, nec erant stylo exarata Latino, quæ dum vir prudens & egregius *Herveus*, venerabilis *Elyensis* Ecclesiæ Episcopus, relatu digna comperibat, rogatu quorundam fratrum mihi injunxit, ut ea de Anglico idiomate in Latinum sermonem transferrem, cujus præcepto nullatenus contraire ausus parui, & injunctum opus suscepi, ac pro facultate meâ ad unguem perducere curavi. Ubi, siquid positum est quod Deo acceptum sit, non tumori arrogantia deputetur, sed obedientia bono commendetur.

CAPUT I.

Quomodo Beatus Aedelwoldus Elyense Cœnobium Renovavit.

Tempore quo Rex *Ædgarus* gubernacula Regni Anglorum *Sceptrigerando* regebat, Beatus *Aedelwoldus*, egregius Pontifex, vir eximie virtutis magnæque sanctitatis, ut Lucerna ardens & lucens in populo Dei, fulge-

fulgebat. Qui cum omnium Ornamentis virtutum bonorumque exemplis operum præditus esset, ac Ecclesiam Dei regendam suscepisset, non solum Rector strenuus, verum etiam Coenobiorum plurimorum fundator nobilis extitit: alia siquidem à fundamento cœpit, & ad unguem usque perduxit; alia vero, quæ destructa sive destituta erant, diligenter restaurando renovavit, familiamque summi Patrisfamilias sub norma sanctæ conversationis in omnibus locavit, facultates terrarumque possessiones, ac ea, quibus opus habebant, eis affluentissime administravit. Inter quæ *Elyense* Coenobium renovavit; qui locus multum erat famosus Reliquiis, & Miraculis celeberrimus. Sed Pagani sæva invasione olim irruentes, eundem locum igni cremandum dederant, & sanctimonialium caterva quamplurimum ibi crudeliter necata, omnibusque bonis undeunde sublatis, locum cum Reliquiis quasi quoddam exterminium relinquentes, abierunt; sicque postea per destitutionem Regiæ forti sive Fisco idem locus additus erat.

C A P. II.

Quomodo Rex Ædgarus quibusdam petentibus eundem locum dare denegavit.

EO autem tempore quo beatus *Ædelwoldus*, ut diximus, floruit, duo de Magnatibus Regis, videlicet *Sygedwoldus* Episcopus, natione *Græcus*, & *Thurstanus* genere *Dacus*, petierunt à Rege, ut eis idem locus daretur; cumque pari ambitione ad hoc inhiantes anhelarent, & uterque se hoc adipisci æstimarent, lis & altercatio permaxima orta est inter eos, quis illorum voti compos efficeretur. Illis igitur altercantibus, unus qui Regi erat à secretis, nomine *Vulstanus* de *Dalham*, vir prudens, consilio pollens, opibusque potens, cœlitus inspiratus, accessit ad Regem, & ait, *Domine Rex, cum tuæ salutis tuoque Imperio omnes providere debemus, nemo nostrum est qui consulere velit, ut horum petitioni annuere debeas, si enim scires Domine, quam celebre Domicilium, & quam caræ reliquiæ habentur in loco de quo contendunt, nullatenus eundem locum talibus committere velles hominibus.* Deinde exposuit Regi per ordinem de dignitate loci, & celebritate earundem Reliquiarum, nam antea latebat Regem. Quod ut Rex audivit, fervore divino accensus est, & supradictis viris dare quod petierant, non solum denegabat, verum etiam eundem locum se magnificaturum dicebat.

C A P. III.

Quomodo Ædelwoldus in Elyensi Monasterio Monachos inthronizavit.

ET factum est, postquam illi, qui dixerunt *Hæreditate possideamus sanctuarium* Dei, confusi & fraudati sunt à desiderio suo, gloriosus Rex *Ædgarus* accito beato *Ædelwoldo* consilium iniit cum eo, & ostensa illi voluntate sua, cœpit rogare beatum virum, ut Monachos, qui Deo fervirent, in prædicto loco adunare curaret, dicens se nolle ut tantæ Reliquiæ sine cultore, & absque digna veneratione, diutius haberentur. Pollicitus est etiam se idem Coenobium Terris ac Donis locupletaturum, & æternæ libertatis privilegio confirmaturum. Intellexit protinus vir Dei quod Spiritus Sanctus operabatur in Rege, gratias egit Deo, *in cujus manu corda sunt Regum*, opusque bonum maturare non distulit, quod ut ageret Rex ei injunxerat, memor scripturæ dicentis, *Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes.* Et in alio loco, *Semper nocuit differre parata.* Quid moror? Beatus igitur *Ædelwoldus*, ut erat operibus sanctis semper insistens, prædictum Coenobium ex præcepto Regis, ut diximus, diligenter renovavit,

vavit, Monasterialibus ædificiis situm loci insigniter decoravit, Monachos ibi inthronizavit, & Religiosum virum nomine *Brithnothum* eis Abbatem ordinavit, Regiæque auctoritatis privilegio confirmatum Deo ac Sanctæ *Ædeldrydæ* totum commendavit.

*In mundo vere tunc aurea secla fuere,
Tunc ver æternum decus enituitque supernum.
Tunc & spinetum fuerat ceu suave Rosetum.
Lactea currebant tunc flumina, mella fluebant.
Tunc & sponte dabat Tellus, quam quisque rogabat.
Pura fides, Pax, verus amor tunc emicere.
Fraus, tumor, & livor, perjuria tunc latuere.
Tunc & libertas sedes habuit sibi certas.
Tunc & in Ecclesia fulserunt Martha, Maria.
Tunc erat ordo bonus cum floruit iste Patromis.*

CAP. IV.

Quomodo beatus Ædelwoldus totam Insulam de Ely emit à Rege Ædgaro.

HAud multo post præfatus Pontifex, beatus *Ædelwoldus*, cum reverentia sæpe nominandus, repletus Spiritu Sancto, prævidens & præcavens in futurum dolosa mala, quæ per vicissitudines rerum & mutationes Regnorum pullulare & oriri solent in terra; iterum accessit ad Regem *Ædgarum*, & facta cum eo conventionem, de integro emit ab eo totam adjacentem Regionem prædictæ Insulæ, scilicet xx Hydas terræ, quas Rex infra Insulam habuit, sed & dignitatem & socam VII hundretorum & dimidii, & v Hydas apud *Meldeburne*, & III Hydas cum dimidia apud *Earningeforde*, & XII Hydas apud *Northwalde*, datis mutuo Regi LX Hydibus, quas ipse de dono Domini sui [*Æthelstani* Regis] apud *Eartingan* habuerat, datoque insuper centum librarum pretio cum aurea Cruce, mirifico opere polita, Reliquiisque referta. Has igitur terras à Rege emptas cum omnibus Regiis consuetudinibus, & cum privilegio æternæ libertatis corroboratas, beatus *Ædelwoldus* Deo Sanctæque *Ædeldrydæ* obtulit.

*Institor O dives, felix per secula vires.
Cælica sumpisti, dum tu terrena dedisti.
Ecce venes cælum quo nostrum dirige velum
Concives tecum qua conregnemus in ævum.*

CAP. V.

Quomodo Rex Ædgarus dedit Sanctæ Ædeldrydæ Hatfeld.

Postquam beatus *Ædelwoldus* præfatum Coenobium, ut dictum est, renovarat, gloriosus Rex *Ædgarus*, sicut pollicitus erat, locum venerari ac dilatare cœpit, cupiensque adimplere votum suum, XL Hydas terræ in Pago, qui dicitur *Hatfeld*, quas vir potens quidam, *Ordmarus* nomine, & uxor ejus *Ealde*, cum morerentur, ei dimiserunt, Deo, Sanctæque *Ædeldrydæ* cum cyrographo obtulit, ut quia saltuosa Regio erat, ibi materiam ad opus Ecclesiæ, fatisque lignorum suos usus ad explendos fratres inde habere possent. Hanc igitur terram, quamdiu Rex vixerat, absque

calumnia Fratres habuerunt; defuncto autem Rege, perturbatoque statu Regni, ac rupto foedere terræ, surrexere viri potentes, videlicet, *Ægelwinus*, qui cognominatus est *Alderman*, quod intelligitur *Princeps* sive *Comes*, & Fratres sui, terramque illam calumniati sunt, dicentes quod Pater eorum *Adelstanus Alderman* pro patrimonio suo, quod erat in provincia quæ dicitur *Devene*, illam terram cambierat. Sed Rex *Ædgarus* per violentiam utraque terra eum privaverat; enarrata ergo ac ostensa sua calumnia calumniatores prævaluerunt, postpositaque Sanctæ Ecclesiæ reverentia, eandem terram invadentes sibi vendicarunt. Videntes autem Fratres se nullatenus illam terram absque magno detrimento potuisse dehabere, ut pote alias non habentes silvam, unde suos usus explere possent, requisierunt prædictum *Ægelwinum*, & facta cum eo conventionione, sæpe dictam terram, scilicet, *Hathfeld*, mercati sunt ab eo, dantes pro ea duas terras, quas *Vulstanus* de *Dalham*, cum moreretur, Sanctæ *Ædeldrydæ* dedit, videlicet, xxx Hydas in *Hemmingeford*, & vi in *Winningetun*, addentes etiam apud *Gyllinges* v Hydas, quas *Vulwinus Cocus* & uxor ejus *Alfsueth* multis modis, & teste populo, per transgressionem amiserunt. Acta sunt hæc in loco qui dicitur *Sloththere*, coram *Alfero Alderman*, & *Adelwino* ac *Alurico Cylde*, quod intelligitur *Puer*, & coram tota gente quæ cum eis erat. Ut autem hæc Conventio firma & insolubilis esset, *Agelmarus Cylde* & *Alwoldus*, duo Optimates Angliæ, fidejussores ac testes hujus rei erant.

*Pacem Sanctorum sic rumpere sæpe Virorum,
Sic solet antiquus turbare bonos inimicus,
Sic armat mundum contra Sanctos furibundum,
Ut pars justorum succumbat mole malorum
Ni Domini pietas dignetur ponere metas.
Ne, dum tentantur, nimium tentando graventur.*

C A P. VI.

*Quomodo beatus Adelwoldus emit Lindune & Hylle & Wicheham
& Wilbertune.*

QUONIAM sicut veritas testatur, *siquis volens turrim ædificare, sedens prius computat sumptus, qui necessarii sunt, si habet ad perficiendum, ne posteaquam posuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui vident incipiant ei illudere, dicentes, quia hic homo cepit ædificare, & non potuit consummare.* Venerabilis Præsul *Ædelwoldus* veritatis Discipulus, fiduciam habens non in auro nec in argento, sed in Domino *Jesu Christo*, opus, quod cœpit, consummare diligenter studuit, & ut præfatum Monasterium dilataret, terras innumeras acquirere curavit, mercatus est siquidem à *Lenrico* de *Bramdune* filio *Athelferthi* xii Hydas, scilicet Manerium, quod *Lindune* dicitur, cum appendicibus, videlicet, *Hylle*, & *Wicheham*, & *Wilbertun*, datis centum aureis, & optimo sonipede, reddiditque ei terram de *Besingtune*, quam uxor ejusdem *Lenrici*, *Adelfled* nuncupata, antea sibi vendiderat. Hæc itaque emptio & conventio, in territorio quod dicitur *Grantebrygge*, facta est, coram melioribus ejusdem provinciæ. Postea vero evoluto tempore, & defuncto Rege *Ædgaro*, visus est idem *Leonricus* subdola calliditate omnem conventionem, quam cum Episcopo fecerat, annullare, si posset, sed legales viri *Ædricus Rufus*, & *Leonricus* de *Berle*, & *Siverthus Vecors*, qui huic rei intererant, & testes fuerant, eum convictum reddiderunt.

C A P. VII.

Quomodo beatus Ædelwoldus emit VIII Hydus in Stretham.

CIrca idem tempus præfatus *Leonricus* & *Adelfled* ab Episcopo precibus impetrabant, ut Ecclesiam suam de *Bramdune* dedicaret. Ubi itaque ventum erat ab hoc quod dedicata fuisset, pro amore & honore quem eis exhibuerat, obtulerunt ei argenteam scutellam XL solidorum, cum aliis rebus quam plurimis & optimis. Quibus oblatis, ait eis Episcopus, *Charissimi, Nolo argentum vestrum, nec ista munera, sed hæc omnia sint vestra, tantummodo, Charissime Leonrice, annue ut terram sororum tuarum mihi emere liceat, scilicet, VIII Hydus in Stretham, quas Leonricus frater earum moriens eis dimisit.* Audita itaque voluntate Pontificis *Leofricus* libens annuit, & sorores ejus *Adelfled* & *Adeleve* nunctatæ similiter concesserunt. Venerabilis siquidem Præsul comparavit illam terram, unice sororum, scilicet *Adelfled*, pro suis IV Hydus, & pro pecunia quæ in eadem terra habebatur, dedit xxx Libras, & alteri earum, scilicet *Adeleve*, pro suis IV Hydus, & pro sua parte pecuniæ, tantundem argenti contulit. Hæc autem pecunia data ac persoluta erat sororibus in oppido, quod dicitur *Grantebrygge*, eodem tempore quo emit idem Episcopus *Lyndune*, cum c tripondiis auri, à præfato *Leonrico*, ut in priori Capitulo relatum est. Ubi cum esset puerulus filius *Vulsi* & *Adelfledæ* allatus, latores pueri & matertera ejus *Atheleve* receperunt xxx libras, & cum puero pecuniam tulerunt matri ejus, scilicet *Athelfledæ*.

*O quantus vir erat, quem gratia tanta repleat,
 Effet ut in mundo vivens Christo sine mundo,
 Felix ille Pater, quem nescit Spiritus ater!
 Pectore sub cujus mundi jus nil habet hujus,
 O decus Ecclesiæ, vas nobile Philosophiæ!
 Cujus ad Exemplum Christi fies homo templum,
 Vir pie, Sancte, bone Pater, Adelwolde Patrone,
 Inter opes seculi sitiebas gaudia Cæli,
 Mundus vilescit tibi dum dos cælica crescit,
 Qua nos dotari felix dignare precari.*

C A P. VIII.

De Eodem.

EVoluto post hæc unius anni spatio, beatus *Athelwoldus* comparavit in eodem *Stretham* ab *Alfwoldo* de *Merthanlege* unam Hydam, & duos Gurgites, pro viginti aureis, coram omnibus, apud civitatem quæ dicitur *Grantebrygge*, & duo fratres æquivoci, scilicet, duo *Alfelmi*, quorum uni cognomentum erat *Polga*, vades hujus rei erat. Post mortem vero *Ædgari* Regis, idem *Alfwoldus* omne pactum fregit, dicens se coactum ad hoc fuisse, & vim ac rapinam sibi illatam esse; dixitque se velle illam terram habere, & pecuniam acceptam reddere. Tunc *Brihtnothus* Abbas profectus venit contra eum apud *Hertford*, & coram cunctis in generali placito proposuit ei, quomodo uxor & filii sui de terra Sanctæ *Ædeldrydæ* de *Hætfeld* innati fuerant, & quomodo, ut liberos & absque calumnia eos habere posset, vendiderat Episcopo eandem terram, acceptis ab Episcopo viginti aureis.

aureis. Audita igitur hac ratione cœpit cessare *Alfwoldus* à procacitate sua, tandemque omni fine facto, Abbas *Brihtnothus* supradicto auro XL solidos addidit, & dedit ei. Pro qua pecunia duo filii sui *Alfwinus* & *Egelwarus* ad *Grantebrygge* venerunt, & *Alfwardus*, & *Wine* de *Wicforde*, ex parte Abbatis pecuniam eis illuc detulerunt. Hujus autem rei testes erant *Oswi*, & *Oschetel* de *Bece*, & *Osulf* de *Grettune*, & plures alii proceres illius Provinciæ.

C A P. I X.

De Eodem.

IN eodem *Stratham* quædam vidua, *Wlfled* vocabulo dicta, *Sivertbi* Relicta, xxiv acras prælato *Elyensi* vendidit, eodem die quo *Nonna* facta est Deo sacrata. Quam terram adquisiverat pater ejus *Wlstanus*, tempore *Athelstani* Regis, & illa post mortem patris sui eandem terram absque calumnia semper habuit, & hoc noverat totum *Hundretum*.

*Omne felici condignum censeo dici,
Qui servit Christo, mundo dum vivit in isto,
Sicut Adelwoldus fecit, Præsul venerandus,
Ex utero Matris se moribus exiit atris,
Proposito salvo dum Matris vixit ab alvo,
Instituit vitam divina Lege peritam.
Composuit mores essent totidem quasi Flores,
Excoctus digne dum purificatur in igne,
Purior extractus resplenduit illius actus,
Dumque suum cursum direxit ad Æthera sursum,
Per vitæ portus æternos venit ad ortus.*

C A P. X.

De Dunham.

HÆC est descriptio quomodo beatus *Ædelwoldus* Episcopus vi Hydas in *Dunham* adquisivit, quæ villa est fertilissima, & Monasterio proxima. Primum pepigit pro duabus Hydibus *Lessio*, & uxori ejus *Sifled*, xv libras apud *Grantebrygge*. Tunc *Leofwinus* præpositus, & *Wine* de *Wicforde*, & omnes optimi homines de *Ely* partem pecuniæ, scilicet, x libras extulerunt, cujus rei testes erant, *Sexferth*, & *Oschetel*, & *Oswi* de *Bece*, & viii, & plures alii fideles viri. De v autem libris quæ restabant dies inter eos datus erat. Inter hæc fecerunt iterum aliam conventionem inter se, videlicet, quod prædictus *Lessius* & uxor ejus emere deberent ab Episcopo cum eisdem xv libris v Hydas apud *Cleie*, eo tamen pacto, quod Episcopus eis ultra dare deberet unum cyphum argenteum de xl solidis, quem *Bixius* pater *Lessii* moriens dimisit Episcopo. Hac itaque conventionem facta, omnem pecuniam vivam, & mortuam, quæ in duabus terris, scilicet, in *Dunham* & in *Cleie* erat, cambierunt sive mutaverunt. Interea antequam reddidissent Episcopo illas x libras pro *Cleie*, exiit hominem Rex *Ædgarus*. Quo mortuo, prædictus *Lessius* Dei inimicus, deceptorque hominum, & uxor ejus, omne pactum habitum cum Episcopo irritum fecerunt, & aliquando obtulerunt ei x libras, quas ab eo acceperant, aliquando vero se ei aliquid debere omnino denegabant, sic quoque

que existimabant se per dolum recuperaturos terram, quam vendiderant; sed nos in omnibus eum testibus nostris semper eos convicimus. Cum igitur ea tempestate, qua Rex, ut diximus, obierat, nos diu differrent & fatigarent, addidit idem deceptor malum malo, & dolum dolo, Deoque ac Sancto *Petro* abstulit cum rapina *Burch* & *Undelas*, & *Kateringes*; qua de causa contigit, quod nemo illas terras infra duos annos aravit, nec seminavit, nec ullo modo coluit; sicque tota cultura perditum ibat. Videns ergo Dominus Deus quantis injuriis, quantisque tribulationibus ille seductor servos suos afficiebat, labores eorum miseratus est; cujus misericordia sancta Ecclesia recuperavit quæ injuste amisit. Nam edicitur generale placitum apud *Lundoniam*, quo dum *Duces*, *Principes*, *Satrapæ*, *Rhetores*, & *causidici* ex omni parte confluerant, beatus *Ædelwoldus* præfatum *Leoffsum* in jus protraxit, & coram cunctis suam causam & injuriam ac rapinam, quam ipse *Leoffsus* intulerat sanctæ Ecclesiæ, ex ordine patefecit. Qua re bene & rite ac aperte ab omnibus discussa, omnes Deo & beato *Ædelwoldo* per judicium reddiderunt, *Burch*, & *Undelas*, & *Kateringes*. Judicaverunt etiam ut *Leoffsus* Episcopo totum damnum suum suppleret, & mundam suam redderet; de rapina vero Regi forisfacturam emendaret, dato pretio genealogiæ suæ. Post hæc infra octavum diem convenerunt iterum ad *Northamtune*, & congregata ibi tota provincia, sive vicecomitatu, coram cunctis iterum causam suprædictam patefecerunt; qua patefacta ac declarata, ut præjudicatum erat apud *Lundoniam*, judicaverunt & isti apud *Northamtune*. Quo facto omnis Populus cum juramento in Christi Cruce reddiderunt Episcopo absque calumnia quæ sua erant, scilicet, *Burch*, & *Undelas*, & *Kateringes*.

C A P. XI.

De Eodem.

INterea prædictus *Leoffsus*, qui servos Dei tantum afficiebat, ultione divina fervente, turpiter ac miserabiliter interiit. Quo mortuo beatus *Ædelwoldus* & *Agelvinus* cognomento *Alderman*, ac Primates *Northamtunen-*
sis provinciæ, nec non *Orientalium Anglorum Proceres*, Placitum habuerunt apud *Walmesford* in octo *Hundretis*. Ubi inter alia judicatum est, ut *Sifled* Relicta *Leoffsi*, & Hæredes sui, Deo & Episcopo prædictam rapinam emendare deberent, sicuti ipse, si vixisset, facere debuisset; appretiaveruntque summam damni, quod Episcopo intulerat, plusquam c libras. Tunc prædicta Matrona omnium optimatum qui aderant suffulta patrocinii, Episcopum humiliter requisivit, ut pro amore Dei ejus miseretur, & ut forisfacturam, quæ ad eam pertinuerat, præter puerorum suorum forisfacturam, emendare posset cum c solidis, quos daturus erat ei Episcopus pro suis duabus Hydibus in *Dunham*, unde ille diem acceperat ab eis, ut supra diximus; annuit itaque gloriosus Pontifex hæc quod petierant, & insuper misericordius quam sperabant sibi fecit. Nam totam rapinam, quæ super eam judicata erat, ei dimisit, & insuper dixit ei, ut infra octavum diem ad *Ely* venisset, & ab Abbate *Brithnotho* c solidos recepisset: quæ sic fecit, dataque est ei illa pecunia coram duorum *Hundretorum* testimonio. Præterea dedit ei Episcopus pro blado suo, quod erat in terra de *Dunham* vii libras. Sic igitur huic rei fine imposito, beatus *Ædelwoldus* duas Hydibus de *Dunham*, & terra suam de *Cleie*, cum tota pecunia, quæ in ea erat, recepit.

*Esse locum memorant, quem mella loquentia rorant.
 Dunham dixerunt qui nomen ei posuerunt,
 Deliciis plenus locus, uber, latus, amœnus.
 Uber ager gratis sat confert fertilitatis.
 Piscosi flavii juxta noscuntur haberi,
 Stat viridis lucus crebris venatibus aptus,
 Floribus est pictus congesto Cespite cinctus,
 Aggere terrarum claudit genus omne Ferarum,
 Hic canit omnis Avis, dum ventilat Aura suavis,
 Pica loquax, merula, turdi, turtur, philomela,
 Instar habent Cytharæ, dum certant garrulitate,
 Regia splendet qua silva decora patescit,
 In cujus claustris loca perflat ventus ab austris,
 Cópia quæ residet, felix opulentia ridet.
 Hic loca formosa, viridaria sunt speciosa,
 Hisque locis nempe vilescunt Thessala Tempæ,
 Ortus ibi crescit, qui fructus quosque capescit,
 Ortus Athalantiadum describitur aureus esse.
 Et satis Hesperidum reor aurea poma fuisse,
 Aurea poma quidem nasci dicuntur ibidem,
 Aut est translatus huc qui fuit aureus ortus,
 Aut ita res agitur qui hęc illius instar habetur.*

C A P. XII.

NEC multo post *Sioverthus* de *Dunham* defractus viribus, vergensque in senium, infirmitate pedum, quæ podagra dicitur, graviter contrahebatur. Qui eo tempore quo beatus *Ædelwoldus* *Ædelredum* futurum Regem, tunc vero Comitem, & matrem suam, & *Alfricum* *Cyld*, & plures majores natu Angliæ ad *Ely* secum adduxerat, venit cum conjugē suā nomine *Wlfled* ad Episcopum, & ei coram præmemoratis notificavit, se post diem suum duas *Hydas*, quas in *Dunham* habuit, Deo sanctæque *Ætheldrydæ* pro anima sua daturum, ibique se dixit sortitum esse locum sepulturæ suæ, rogavitque omnes qui aderant, ut super hac re sibi testificarentur.

Alio quoque tempore, post mortem scilicet *Godingi* de *Gretune*, venit secundo idem vir ad *Ely*, ubi noverat illum esse sepulcrum, rogavitque fratres ut eum ad sepulturam illius ducerent; nam erat ei familiarissimus. Quo cum venissent, vocavit ad se *Abbatem*, & *Ædricum*, & *Leonricum* de *Berle*, & *Leningum* de *Trumpentune*, innotuitque eis, quod sui charissimi & fidelissimi amici ibi essent sepulti, & quod ipse nimia infirmitate depressus morti appropinquasset, ideoque, inquit, o charissimi mei, volo ut conventio mea coram vobis renovetur, videlicet, quomodo hęc elegi mihi locum sepulturæ meæ, & post diem meum Deo Sanctæque *Ætheldrydæ* dedi duas *Hydas*, quas in *Dunham* habeo, & filia meæ duas *Hydas* in *Wilbertune*, & precor, O amici mei, ut hoc oblivioni non tradatis, imo ubi necesse fuerit, illud recognoscatis. Item eodem die remeando domum, renovavit eandem conventionem coram melioribus ejusdem provinciæ, ultra *Uppere*, in loco qui dicitur *Hyranmilstowe*. Deinde cum idem vir, videlicet, *Sioverthus* de *Dunham*, prævalente infirmitate mortis, horam sibi ingruere sensisset, & apud *Lina* me absque spe recuperandæ sanitatis jacuisset, misit pro *Abbate* *Brihtnotho*, & pro *Fratribus* Ecclesiæ; aderantque ibi *Aluricus* de *Wicheham*, *Aldstanus*, & filius suus *Wine*, *Leonricus*, *Brihtelmus*, *Ælfelmus* de *Redewincen*, & *Ædri-*

cus unus de Proceribus *Æielwini Alderman*, & *Oswoldus Presbyter*, & *Sæferdus* cum filio suo. Tunc *Brihtnothus* Abbas testamentum hujus *Sæferdi* coram uxore, & coram filia sua, coramque omnibus supra memoratis, fecit scribi in tribus chirographis, coramque cunctis fecit recitari, lectumque fecit incidi, unamque partem cyrographi retinuit *Siverdus*, alteram autem dedit Abbati, tertiam vero misit statim per præfatum *Brihtelmum Æielwino Alderman*, qui tunc temporis degebat in *Ely*, & petiit ab eo ut suum Testamentum ita stare concessisset, quomodo Abbas illud scripserat & ordinaverat apud *Lindunie*, coram prædictorum testimonio virorum. Cum itaque *Æielwinus Alderman* hoc audisset, & cyrographum vidisset, remisit ilico ad eum *Wlnothum* de *Stowe* cum *Brihtelmo*, sciscitatusque est ab eo, quid aut quomodo vellet de Testamento suo. Qui mox per eodem renunciavit ei, sic suum Testamentum absque omni contradictione vel mutatione se velle stare, sicuti præfatus Abbas illud in cyrographo posuerat: Quod ut *Wielwinus Alderman* audivit, totum concessit, ut staret sicuti ipse *Siverthus* testatus erat.

C A P. XIII.

Post hæc *Æthelwoldus* Episcopus & *Brihtnothus* à duobus fratribus *Alurico* & *Leofwino*, filiis cujusdam Comitis nomine *Hreric*, crebra petitione quæsierunt, ut duas Hydas, quas habebant in *Dunham*, sibi vendidissent pro auro sive pro argento, vel pro alia terra, quæ tantundem valeret, mutassent. Sed quamdiu illi duo fratres eandem terram simul habuerunt, nullatenus huic rei finem imponere potuerunt. Tandem vero senior frater, scilicet *Aluricus*, mutavit terras cum juniore fratre suo, proque duabus Hydibus de *Dunham*, dedit ei terram, quam mater eorum dimisit eis in *Cypenham*. Post modicum tempus contigit, quod idem *Aluricus* gravi tributo opprimebatur. Qui cum pecuniam à se exactam non haberet, venit ad *Ædelwoldum* Episcopum, & ad *Brihtnothum* Abbatem, obtulitque eis duas Hydas suas de *Dunham* ad commutandum, pro tribus Hydibus, quas ipsi habebant in *Cypenham*, eo pacto ut tantum pecuniæ quantum eis placeret sibi ob incrementum ab eis daretur. Qui sic fecerunt, videlicet, terras commutaverunt, & ei quatuor libras insuper dederunt, facta est autem inter eos hæc conventio, sive commutatio, ac persoluta est *Alurico* hæc pecunia, juxta *Grantebrucge* in Australi parte, coram toto populo illius provinciæ. *Aluricus* igitur eandem terram *Brihtnotho* Abbati liberavit in manu, primum coram xxiv Judicibus in prædicto loco, deinde etiam fecit similiter coram testibus legalibus, *Ædrico*, & *Alfelmo* cognomento *Polcan*, & *Leoffio* *Alfwii* filio, & *Osulfo*, & *Leovingo*, & *Alfnotho*, & *Uvi*, & *Oswio*, & *Grim*, & *Wlnotho*, & *Alurico*, & *Wensio*, & *Leoffio* & *Alfnotho* *Godingi* filio. Omnibus igitur his assistentibus, & testimonium dantibus, *Æluricus* filius *Hreric* Comitis *Brihtnotho* Abbati tradidit duas Hydas in *Dunham* in omnibus rebus, in terris, in silvis, in paludibus, sicuti pater suus unquam illam terram melius sive liberius habuit, præter unam paludem juxta *Grantebrucge*, & v acras terræ, quas ipse *Æluricus* retinuit. Postquam autem hoc totum factum est, gloriosus Episcopus *Æthelwoldus* dedit ei x solidos, & *Brihtnothus* Abbas contulit ei xx solidatas ovium, & unum Palefridum pro x solidis. Datis itaque his solidis & solidatis *Æluricus* recepit pro duabus Hydibus de *Dunham* vi Libras, & iii Hydas in *Cypenham*. Mutaverunt autem Abbas & *Æluricus* boves & frumentum, quod erat in horreis in duabus terris, videlicet, *Aluricus* liberavit Abbati apud *Dunham* xv Carretas, & Abbas ei e converso liberavit totidem apud *Cypenham*,

penham, *Aluricus* quoque liberavit Abbati xxx acras feminatas, & Abbas ei totidem tradit feminatas apud *Cypenham*, & xl * viii dedit ei dono. Huic autem rei testes intererant *Leoffius* filius *Gode*, & *Uvius*, & *Water* de *Suafham*, & *Bondo*, & *Brunstanus* homo ejusdem *Alfrici*.

CAP. XIV.

RES ipsa hortari videtur ut de tribus Hydibus de *Cypenham*, quæ *Alurico* filio *Rerici* Comitis datæ fuerant pro duabus Hydibus de *Dunham* dicamus, quomodo conquistæ erant. Inprimis quidam nomine *Wine* comparavit in *Cypenham* lxxx acras, & v prædia domibus constructa, à *Leoffio* de *Fracenham*, datis c solidis; ab *Alurico* de *Wicham* emit quoque xx acras, & unum *Alodum* domibus ædificatum, datis xx solidis. A *Wolfelmo* fratre *Wlfrini* mercatus est decem acras cum x solidis. Hoc quoque totum factum est coram totius *Hundreti* testimonio, deinde *Alfwoldus* qui dicebatur *Grossus*, & uxor ejus, totam terram suam, quam in eadem villa, scilicet, in *Cypenham* habebant, Abbati *Brihtnotho* venum obtulerunt. Venerunt itaque apud *Horningeseie* ad eum, ubi cum essent, cœpit Abbas inquirere ab eis quot Hydibus in *Cypenham* habuissent, & quanti taxassent eas? Illi itaque dicebant & affirmabant se iii Hydibus ibi habere. Tandem igitur convenit illis, quod Abbas pro singulis Hydibus c solidos eis daret, statueruntque terminum, videlicet, viii diem, apud *Cypenham*, quatenus uxor *Alfwoldi* illuc veniret xv libras acceptura, & Abbati iii Hydibus integras & absque calumnia traditura; nam illa majus rectum in illa terra habebat per alterius viri conjugium. Venit igitur Abbas ad statutum diem, sed & mulier prædicta aderat, ibi & cum ea *Othulf* de *Egninge*, & *Simundus*, & Nepos ejus *Tucca*, & *Ægelwardus*, & *Osbernus* de *Saham*, & *Alfstanus* de *Fugelburne*, & *Athelstanus* Presbyter, & frater ejus *Bondo* & *Wlfeimus*, & omnes fere meliores qui in eadem villa erant. Quibus congregatis Abbas coram omnibus xv libras protulit, & proferendo profudit, surrexerunt ilico duo viri, videlicet, *Brunstanus* de *Saham*, & *Glor*, & ex parte *Ulf* lxxv. acras de eadem terra mulieri ne venundaret, & Abbati ne compararet interdixerunt, duobus etiam villanis vii acras prohibuerunt. Tunc quidam de astantibus ait, terra de qua agitur, licet absque calumnia esset, & uni parti tota simul concederetur, minime iii Hydibus essent ibi integræ, ne dummodo dum calumniantur, & calumniando in partes eunt. Quo audito vocavit Abbas ad se omnes meliores & sapientiores, qui ibi aderant, acceptoque ab eis consilio, dimidium pecuniæ dedit Mulieri, dimidiumque reservavit, donec illa, sicuti pacta erat, iii Hydibus integras & absque calumnia sibi perficeret, quod si hoc facere non posset, secundum pretium terræ, pretium pecuniæ metiretur ei, factique sunt præmemorati viri super hac re fidejussores ac testes utrinque, mane itaque facto electi sunt hinc & inde quamplures, videlicet, de hominibus Abbatis & de hominibus mulieris. Qui primum circumeuntes mensi sunt terram, quæ absque calumnia erat, & non invenerunt de terra quæ mulieris jure fuisset nisi unam Hydibus per sexies xx acras, & super Hydibus xxiv acras, de terra vero calumniata repererunt lxxxii acras; nec mora, præcepit *Ulf* hominibus, ut suas lxxv acras sine dilatione colerent, interea idem *Ulf* debebat Abbati xxxvii acras ad supplementum super duas Hydibus apud *Middeltune*, quas ipse *Ulf* mutaverat Abbati pro duabus Hydibus & xxxvii acris apud *Fordham*. Debebat etiam Abbati xx solidos, quos ei præstiterat, & miserat per *Alfricum* *Aldwini* filium. Quæsit itaque Abbas ab eo ut prædictam terram de *Cypenham*, scilicet, lxxv acras, quas calumniatus erat, sibi dimitteret pro xxxvii acris, quas sibi debebat, & pro xx solidis quos ei præstiterat, eo tamen pacto ut *Ulf* illam terram de

dirationando liberam ac quietam & absque calumnia sibi faceret, quod si hoc facere nequiret, & mulier terram dirationaretur, Abbas ab ea terram emeret, sicuti conventionem fecerant, & sicut testes eorum conventionem recognoscere vellent: ut autem *Alfwoldus* & uxor ejus compere-
runt, se terram amissuros per calumniam quam *Ulf* imposuerat, ut supra diximus, omne consilium postposuerunt, & omne pactum irritum fecerunt, veneruntque ad Dominum suum nomine *Alfwoldum* fratrem *Ægelwini Alderman*, ac dixerunt ei, quod Abbas eos fraude circumvenisset, & quod eo impellente *Ulf* illam terram calumniatus esset, dixerunt etiam quod Abbas xv libras per conventionem pro eadem terra pepigisset, esset ibi plus vel minus. Pro hac igitur causa discutienda *Ægelwinus Alderman* & *Alfwoldus* frater ejus, & Abbas *Elyensis* Monasterii, & cum eis omnes majores natu *Orientalis Angliæ* & de *Grantebruce*, venerunt ad *Fra-
cenham*, & inde profecti sunt ad villam quæ dicitur *Henegretun*; ubi III *Hundreto* congregata erant, ibique produxit Abbas, qui inter eum & mulierem testes ei fidejussores erant, quorum nomina supra memoravimus: producti ergo testes cum III *Hundretis* perhibuerunt testimonium Abbati, videlicet, quod *Ulf* quodam tempore congregatis III *Hundretis*, assistente quoque uxore *Alfwoldi*, coram cunctis defensionem fecerat de eadem terra, dimidio anno priusquam Abbas illam terram ab ea venum quæfisset. Perhibuerunt etiam se esse testes ac fidejussores inter Abbatem & mulierem, quod Abbas daret ei xv libras, si illa III Hydas integras in *Cyphenham* sibi liberaret, si autem hoc facere non posset, secundum pretium terræ, pretium pecuniæ daretur ei ab Abbate. Videns itaque *Ægelwinus Alderman*, quod Abbas per testimonium jure dirationatus esset, rogavit eum ut pro amore suo supradictam pecuniam, scilicet, VII libras & dimidiam aliquantulum augeter, cujus rogatu dedit ei Abbas xxx solidos, & misit ei per *Wine* de *Ely Osmundi* filium, quam pecuniam ipse *Wine* detulit de *Grantebruce*, ibique ex parte Abbatis dedit mulieri, cujus illa terra erat, coram viro suo palamque omnibus. O nefas seculi, o ambitio mundi, quæ nunquam cessat Ecclesiasticis rebus inhiare, inhiando dilacerare, & dilacerando minuere! Videte quam iniquum commercium, Abbas dedit mulieri huic ix libras, & non habet pro his nisi unam Hydam & xxiv acras arabiles de terra, quæ absque calumnia sit, & vi prædia cum dimidio nuda & vastata. Constitit igitur illa Hyda c solidis, & xxiv acræ viginti solidis, & vi prædia & dimidium constiterunt lx solidis, quæ nemo qui sapit appretiaret plusquam xx solidos.

C A P. XV.

De Wichesford.

DEinde comparavit Abbas cc acras apud *Wicesford* à *Sumerlede* pro ix libris, coram totius *Hundreti* testimonio, tempore *Ædgari* Regis. Defuncto autem eo, statuque Regni fluctuante, idem *Sumerlede* rediit ad dolos, & pactum quod cum Abbate habuerat, irritum fecit, dixitque se coactum fecisse quod fecerat, atque acceptam pecuniam sæpe reddere voluit. Interea venit *Ægelwinus, Alderman* ad *Ely*, & infra cimiterium ad aquilonalem portam Monasterii tenuit placitum cum toto *Hundreto*, ibique causam sive litem, quæ erat inter Abbatem & *Sumerlede*, finivit sic, quod Abbas dedit ibi *Sumerlede* xxx solidos, sicque persolvit ei xii libras pro cc acris.

C A P. XVI.

De Eodem.

IN eadem villa mutavit Abbas cum *Osmundo* cognomento *Hocere* XVI acras, dans illi pro his totidem apud *Grantebrugge*; ea tamen conventionem, quod post obitum *Osmundi* Abbas habiturus esset terras utrasque

C A P. XVII.

De Eodem.

IN eadem quoque villa mutavit Abbas VII acras, quas ab *Alfnotho* emerat in *Wilbertune*.

C A P. XVIII.

De Wald.

NON longe inde *Athelstanus* filius *Manne*, dum moreretur, dedit Sanctæ *Ætheldridæ* C acras in *Walde*.

C A P. XIX.

De Wicham.

APud *Wicham* sunt L Acræ, quas *Edwardus* & *Brihtferthus* habere solebant mutuam; his acris simul collectis Sancta *Ætheldryda* habet III Hydæ integras in *Wicceforde* & *Walde*, & *Wicceham*.

C A P. XX.

De Helle, & Hederham.

APud *Helle*, & apud *Hederham* *Leofwinus* præpositus comparavit à *Wl-fago* de colle unum prædium, & LXX acras pro LX & X solidis coram totius *Hundreti* testimonio.

C A P. XXI.

De Eodem.

IN eadem villa emerunt fratres Ecclesiæ totam fere terram *Alfii*, & plurimam acram à villanis pauperioribus ejusdem villæ.

C A P. XXII.

De Eodem.

IN eadem villa, scilicet, in *Hederham* emit Abbas ab *Adulfo* & uxore sua *Burgfled* unum prædium ædificatum, & LXXVI acras, sicuti *Manne* Presbyter eas mensus est, deditque Abbas pro illa terra VII libras, apud *Teotford*: hujus itaque rei testes erant *Oslacus* filius *Appen*, & *Folcardus*, & *Kenelmus* Presbyter, cognatus *Adulfi* Episcopi, & alii quamplurimi *Barones*, & omnes *Urbani* de *Teotford*, & meliores de *Ely*, scilicet *Ælstan* & *Eama*, & *Godere*, & *Wine* de *Wicceford* & *Æluricus*. Has liquidem LXXVII acras,

acras, & xx alias, quæ antea emptæ fuerant in *Hederham*, Abbas & fratres Ecclesiæ dimiserunt *Grim* filio *Wine*, ut in stipendium haberet, quamdiu ipse eis bene ferviret.

C A P. XXIII.

De Wilbertune.

IN *Wilbertune* emit Abbas ab *Alfwino* & uxore sua *Sifled* duas Hydæ duodecies xx acrarum arabilium, præter prata, pro xc aureis, & insuper v prædia ædificata; & hoc aurum totum persolutum erat ei apud Monasterium de *Ely*, coram *Oswi* fratre *Ulf* & coram *Wine*, & altero *Wine*, & coram omnibus melioribus & senioribus de *Ely*.

C A P. XXIV.

De Eodem.

EPiscopus *Ædelwoldus* emit ibi ab *Opple* LXX acras.

C A P. XXV.

De Eodem.

ABbas mutavit ibi cum *Alfrico* de *Suthertune* LXXX acras, dans ei terram de *Wicceham*.

C A P. XXVI.

De Eodem.

EMerunt quoque fratres ibi ab *Æddingo* LXX acras, & ab aliis, quorum nomina scripto non commendantur, quam plurimas acras ibi emerunt, ita quod v integræ Hydæ ibi habentur, & totum *Hundretum* uniuscujusque emptionis fuit in testimonium.

C A P. XXVII.

De Staneie.

DIU antequam *Ædelwoldus* Episcopus apud *Ely* Monachos coadunasset, venit *Wlstanus* de *Dalham*, & cum eo *Barones* quamplurimi illuc, ibique collectis duobus *Hundretis* versus aquilonem, ad ostium monasterii, placitum habuit; tunc venit ad eum quædam vidua nomine *Æsumen* de *Staneie*, & cum ea venerunt quamplures de cognatis, & vicinis suis. Quæ coram omnibus dedit *Wlstano* *Staneie*, & piscationem quam habebat ibi, surrexit itaque *Ogga* de *Mildenbale*, & facto silentio ait, *Charissimi, volo ut sciatis, quod Ego do Sanctæ Ætheldrydæ post diem meum unam Hydæm terræ, Grantebrugge*. Quo audito surrexit *Wlstanus*, coramque omnibus dedit sanctæ *Ætheldrydæ* terram & piscationem de *Staneie*, quam præfata vidua sibi dederat. Deinde vocavit *Ogga*, dixitque ad eum, *quandoquidem, Charissime, Gloriosam virginem Ætheldrydam venerari cepisti, ne differas facere quod facturus es; bonum quidem est quod voluisti facere, sed felicius est ut vita comite perficias*. Cujus consilium *Ogga* haud parvipendens, fecit ut dixit, deditque Sanctæ *Ætheldrydæ* coram cunctis absque omni calumnia prædictam Hydæm. Fuit autem Ecclesia *Elyensis* de illa terra vestita, sive sancta per multos annos, absque calumnia, videlicet, quamdiu vixerat *Ogga*.

Eo autem defuncto, cognatus ejus *Uvi* nomine calumniatus est eandem terram. Venerunt itaque hinc & inde ad *Grantebrugge*, aderatque ibi *Wlstanus* de *Dalham*. Tunc audita calumnia, quam *Uvi* fecerat, discusserunt causam hinc & inde, judicaveruntque *Uvi* daturum pro forisfactura quatuor marcas, quia calumniabatur illam terram, de qua, vivente *Ogga*, numquam calumniam fecerat.

C A P. XXVIII.

Post mortem quoque *Ædgari* Regis idem *Uvi* nolens unquam à procacitate sua desistere, verum etiam dolis dolos, & calumniis calumnias addens, fecit ut ille, qui jam letale vulnus in corpore habebat, sed adhibitis medicis de vulnere fecit cicatricem, post cujus vero sanationem per propriam vecordiam cicatricem eandem redegit in vulnus, ut unde aliorum ope sanus fieri posset, sui ipsius insolentia inde mortem anticiparet; venit igitur idem *Uvi* ad Abbatem post mortem *Ædgari* Regis, ut diximus, & procaciter eandem terram cœpit calumniari, & calumniando dolis & mendaciis suis insidias præterdit. Quod ut Abbas vidit, usus est consilio duorum *Hundretorum*, & *Oswii*, & *Osketeli* de *Becce*, quorum testimonio dirationatus est, quod *Ogga* eandem terram ab *Uvi* jure emerat, & absque calumnia, dum vixit, habuerat.

C A P. XXIX.

Eodem tempore *Oslacus* forte fuit accusatus apud Regem *Ædgarum*, iussitque Rex ut desaisitus de tota terra sua fuisset, & ut privaretur omnibus quæ habebat. Requisivit igitur *Ædelwoldum* Episcopum humiliter, ut esset suus defensor, & ut pro eo intercedere dignaretur ad Regem, qui sic fecit, dimisitque Rex *Oslaco* totum pro amore & precatu *Ædelwoldi* Episcopi, eo pacto ut ipse *Oslacus* daret Regi c aureos. Qui cum non haberet tantum aurum mutuatus est ab Episcopo xl aureos, & quia sæpe succurrebat ei, promisit se sibi daturum xl acras terræ apud *Grantebrugge*, & unum prædium, & tertiam partem silvæ, apud *Dullingeham* misitque *Hawardum* cognatum suum ad *Ely*, qui palam omnibus ex parte *Oslaci* terram Episcopo daret, & donum quod ei dederat manifestaret. Post mortem vero *Ædgari* Regis idem *Oslacus* irritum fecit omne donum, quod Episcopo dederat. Tunc Abbas *Elyensis* misit *Wine* ad eum, & ad *Ordelmum*, & ad filios ejus, rogavitque eos venire contra eum ad *Pontem* de *Grantebrugge*, qui sic fecerunt. Quæsit itaque Abbas ab eo de dono quod dederat Episcopo, quid aut quomodo voluit? Respondens autem *Oslacus*, non novi, inquit, me dedisse ei quod dicis, sed scio bene quod debeo illi xl aureos, & volo ac annuo ut nostri amici, qui hinc sunt, videant & appetient xl acras, quas de me habetis, & unum prædium & tertiam partem silvæ apud *Dullingeham*, & secundum quod appetiaverint, hæc pro tanto accipite, reddamque quod restabit. Nec mora, fuerunt siquidem hæc appetiata pro xxvi aureis, & *Oslacus* redditurus erat xiv aureos reliquos. Fuit itaque laudatum ac concessum sic ex utraque parte, & *Ordelmus* erat utrinque testis ac fidejussor hujus emptionis.

C A P. XXX.

De Grantebrige.

Emerunt quoque fratres Ecclesiæ à *Brithlaue* unum prædium optime ædificatum apud *Grantebrugge*, & xxx acras arabiles, & pratium unum, dantes

dantes ei pro his apud *Wicham* unum prædium bonum, domibus constructum, & partem de *LXX* acris: quod prædium & quas acras emerant prius ab *Urchelmo*.

C A P. XXXI.

De Eodem.

Emerunt etiam ibi, videlicet, apud *Grantebrugge* VII acras à filio *Ægel-mari* Episcopi, & VII acras à *Sifled*, & unaquæque acra constitit XVI nummis. Et ab *Hungeve* quadam vidua emerunt ibi V acras; quæ etiam dedit Sanctæ *Ætheldryde* X acras, & unius gurgitis piscationem, ut stipendium, quamdiu viveret, de Monasterio habere posset.

C A P. XXXII.

De Dudingtune, & Wimiligtune.

Abbas quoque fecit quandam mutationem cum *Wine* filio *Osmundi*, deditque ei LX acras in *Dudingtune* & in *Winblingtune*, & unum gurgitem reddentem mille anguillas, quem emit à *Gunulpho* pro C solidis, & *Wine* liberavit Abbati in *Grantebrugge* LIII acras, & unum gurgitem valentem mille anguillas, quem *Eanfled* moriens partim dimisit *Wine*, & partim emit ipse à cognatis suis. Hæc eadem *Eanfled*, dum moreretur, [dedit] Sanctæ *Ætheldryde* V acras; *Wine* etiam dedit Sanctæ *Ætheldryde* VIII acras apud *Hylle*; ibique emerunt fratres Ecclesiæ V acras à filio *Ælstani*.

C A P. XXXIII.

De Duningtune & Weremere.

Turkitelus Abbas *Ramesiæ* vendidit *Ædelvoldo* Episcopo unam Hydram apud *Dudingtune*, & medietatem de *Weremere*, & omnes paludes quæ ad *Weremere* pertinent, eo pacto, ut per amicitiam liceret sibi frui & possidere terram de *Bebroï*, quam *Oschetelus* Episcopus moriens dimisit *Ædelvoldo* Episcopo. Illam itaque Hydram de *Dudingtune* Abbas, totusque conventus *Elyensis* præstiterunt *Wine*, ut inde suum vestitum haberet.

C A P. XXXIV.

Abbas Elyensis emit à Monachis Ramesiæ X acras in Wimblingtune & duas piscationes pro XX solidis.

Supra memoravimus qualiter quædam vidua nomine *Æscuven* dederat *Wilstano* de *Dalham Staneie*, & paludem pertinentem, & quomodo *Wilstanus* eandem terram & paludem postea dedit Sanctæ *Ætheldride*, nunc vero dicendum est, de eadem palude quid actum sit. Cultores siquidem qui in *Elyensi* Monasterio tunc temporis erant, prædictam paludem de *Staneie* quibusdam cognatis præfatæ viduæ pro duobus millibus Anguillarum locaverunt. Qui, XV fere annis antequam Episcopus *Ædelvoldus Ely* possedisset, cum eadem conventionem illam paludem tenuerunt; postea quoque sub eo similiter fecerunt, quoad usque Rex *Ædgarus* mortuus erat. Post mortem vero ejus, *Begmundus* de *Holande*, & cognati præfati viduæ, qui prædictam paludem sive piscationem tenuerant ad locationem, terram

de *Staneie Sanctæ Ætheldrydæ* iniuste diripuerunt, sine iudicio & sine lege civium & *Hundretanorum*. Deinde venit *Ægelwinus Alderman* ad *Ely*, fueruntque *Begmundus* & alii pro hac causa vocati, & summoniti ad placitum civium & *Hundretanorum*, semel & secundo; sed & multoties; nunquam vero venire volebant. Abbas tamen non ideo desistebat, sed infra urbem & extra ad placita renovabat, & sæpe reiterabat hanc eandem causam, & quærimoniam populo inde faciebat. Tandem veniens *Ægelwinus Alderman* ad *Grantebrucge* habuit ibi grande placitum civium & *Hundretanorum* coram xxiv iudicibus, subtus *Therningefeld* prope *Maideneburge*, narravit igitur palam Abbas omnibus, quomodo *Begmundus* & cognati præfatae viduæ, iniuste diripuerant Sanctæ *Ætheldrydæ Staneie*, & quam sæpe fuerant summoniti, pro illa causa ad placitum, nec unquam venire voluerant. Tunc iudicantes statuerunt ut Abbas suam terram, scilicet, *Staneie*, cum palude & piscatione, habere deberet; statuerunt etiam ut *Begmundus* & cognati præfatae viduæ suum piscem de vi annis Abbati solverent, & persolverent, & Regi forisfacturam darent; statuerunt quoque ut si sponte sua hoc reddere nollent, captione suæ pecuniæ constricti justificarentur; præcepit itaque *Ægelwinus Alderman*, ut *Oschetelus*, & *Oswii de Becce*, & *Godere de Ely* eandem terram circuissent, & Abbatem super eam duxissent, & hoc totum perfecissent; qui sic fecerunt, totumque sic peractum est. Collectis igitur omnibus terris, quas beatus *Ædelwoldus* Episcopus infra aquas & paludes & Mariscum de *Ely* adquisivit, Deoque ac Sanctæ *Ædeldrydæ* dedit, habentur ibi sine dubio Hydæ unde-Lx.

*Qui dispensator, qui fidus erat Operator,
 Qui Cultor Christi, pater Ædelwoldæ, fuisti
 Non decus Argenti, speciem non excolis auri.
 Non fodis in terris, sed nosti condere cælis,
 Divitias & opes, ubi nil tentant male fures
 Quo Regnas tutus, Thesauros ipse secutus,
 Quos præmittebas, quos tam bene distribuebas,
 Interes aternis opibus, gazisque supernis,
 Pace fruens, Christi, quem prudens excoluisti,
 Quo nobis certus patronus adesto misertus.*

C A P. XXXV.

De Bluntesham.

Q UODAM tempore cum gloriosus Pontifex *Ædelwoldus* & *Wlnothus* convenissent ad *Tantune*, ibi primum prælocuti sunt, quod Episcopus emere deberet ab eo *Bluntesham*. Facta igitur conventionem, & determinato emptionis pretio, scilicet xxx libris, misit *Wlnothus* filium suum majorem natu ad *Ely* pro illa pecunia, ibique recepit à *Brihtnotho* Abbate c solidos; xxv vero libræ, quæ restabant, datæ sunt ei postea coram Rege *Ædgaro*, & coram sapientibus suis. Quod cum factum fuerat, *Wlnothus* coram eisdem liberavit Episcopo *Bluntesham* cum chirographo. Quo facto *Brihtnothus* Abbas dedit insuper *Wlnotho* vii libras pro omnibus quæ habebantur in *Bluntesham*, videlicet, pro hominibus, & pro pecunia, & pro frumento. Postea vero mortuo Rege *Ædgaro*, filii cujusdam viri nomine *Boge de Hemminggeford* calumniati sunt eandem terram, scilicet, *Bluntesham*, dicentes, quod avunculus eorum, *Tope* vocabulo dictus, illam terram jure hæreditario possidere deberet; hac ratione, videlicet, quod avia ejusdem *Tope* existens in flore virginitatis suæ de *Bluntesham* transfierat, & requisierat *Edwardum* Regem in territorio, quod dicitur *Grantebrucge*,
 tempore

tempore quo *Toli* comes provinciam de *Huntedune* contra Regem vi obtinuerat, ac ea de causâ debuit illa suam terram jure habere. Quod totum sapientes illius provinciæ & senes, qui bene recordabantur tempestatibus, qua *Toli* comes occisus fuerat apud *Tamensem* fluvium, dixerunt frivolum. Dixerunt etiam, quod Rex *Edwardus* antea *Huntedunensem* provinciam adquisierat, suæque ditioni subjugaverat, quam comitatum *Grantebrugge* habuisset; perhibuerunt quoque quod in toto vicecomitatu de *Huntedune* non erat terra tam libera, quæ per forisfacturam non posset iri perditum, præter duas Hydas juxta *Spaldwic*. Statuerint itaque ut *Wlnothus* *Ædelwoldo* Episcopo terram quietam de *Bluntesham* faceret, aut pecuniam acceptam sibi redderet; post hæc convocatus totus comitatus *Huntedunie* à *Beorhtnotho Alderman*, & ab *Alfwoldo*, & ab *Ædrico*. Nec mora, fit maxima concio, summonetur *Wlnothus*, adduxit secum illuc per plures viros fideles, scilicet, omnes meliores de vi *Hundretis*, & *Leffus* modo de *Ely* detulit illuc cyrographum de *Bluntesham*. Quibus congregatis calumniam explicuerunt, & causam ventilaverunt, ac discusserrunt, cognitaque rei veritate, per judicium abstulerunt *Bluntesham* à filiis *Bogan* pro duabus causis, quarum prima hæc est, quia mentiti fuerant, quicquid dixerant de *Topa* & de avia sua; altera vero hæc est, quia prior erat ille ut terram haberet qui cyrographum habebat, quam qui non habebat. Tunc *Wlnothus* adduxit fideles viros plusquam mille, ut per juramentum illorum sibi vendicaret eandem terram, sed filii *Bogan* noluerunt suscipere jufurandum, statuerunt itaque omnes, ut *Wlnothus* *Bluntesham* haberet, & in fide promiserunt se ei super hac re auxiliaturos, & testificaturos idem, quod ibi fecerant, si unquam alio tempore ille, vel aliquis Hæredum suorum, opus haberet. Ut autem hoc totum factum est, *Ædelwoldus* Episcopus dedit *Wlnotho* XL solidos, & unum dextrarium III marcas valentem, quia multum super hac causâ laboraverit, & quia mare transiturus erat in servitio Domini sui.

C A P. XXXVI.

De Toftes.

Eodem anno quo *Ædelwoldus* Episcopus emerat ab *Wlnotho* *Bluntesham*, proposuit idem *Wlnothus* Episcopo suas x Hydas apud *Toftes* venundandas, unde dato & accepto die, venit infra VIII diem *Brihtnothus* Abbas ad *Grantebrugge*, & coram tota civitate dedit *Wlnotho* XL libras pro suis x Hydibus apud *Toftes*, ipse autem *Wlnothus* segregavit inde omnem suam pecuniam vivam & mortuam. Quo facto quæsit Abbas ab eo vades de emptione hujus terræ, cui omnes respondentes dixerunt, quod *Grantebrugge* & *Norwice*, & *Theoforth*, & *Gypfeswice*, tantæ libertatis ac dignitatis essent, ut si quis ibi terram compararet vadibus non indigeret.

C A P. XXXVII.

De Eodem.

Godingus modò cum moreretur dimisit Sanctæ *Ædeldryde* in eadem villa, scilicet in *Toftes*, unam Hydam terræ, quam filius ejus *Alfnothus* postea mutare voluit, sed Abbas dedit ei xx solidos apud *Grantebrugge* coram cœtu civium, & ipse *Alfnothus* tradidit Abbati unam plenam Hydam in terra, in campo, in silva, præter suum prædium, quod exceperat.

C A P. XXXVIII.

E*Adricus longus* de *Æstfexe*, cum moreretur, dimisit Regi *Ædgaro Ha-nechestune*, & omnem pecuniam quæ ibi habebatur, vitæque adhuc comite misit Regi cyrographum testamenti sui. Defuncto autem eo multi eandem terram à Rege petierunt, è quibus unus erat venerabilis Pontifex *Ædelwoldus*. Qui ut in omnibus negotiis prudens erat, & industrius, prævenit alios, atque ad opus Dei, Sanctæque *Ædeldrydæ*, emit à Rege IV Hydas & dimidiam apud *Havekestune*, & III Hydas apud *Newetun*, datis Regi ducentis aureis. Deinde vero infra unum mensem priusquam Episcopus & Abbas cyrographa de *Havekestune* & de *Newetune* habuissent, & antequam relevationes datæ fuissent de illis terris, exiit hominem *Ædgarus* Rex. Tunc disposuit *Alwoldus* frater *Ædrici* & nonnulli ex cognatis suis discernere, ac seorsum facere ab *Havekestun* III Hydas de *Newetun*, quæ terra proculdubio pertinet ad *Havekestun*, acra sub acra posita. Qua de causâ lis & altercatio permaxima orta est, & multos annos habita, inter eos. Veruntamen *Ægelwinus Alderman* dixit, & ad multorum testimonium direxit, quod utræque terræ, scilicet, *Havekestune* & *Newetun*, datæ erant Regi pro uno manerio; ac per hoc Episcopus tenuit utraq;ue terras, quasi in una copula. Tulerunt tamen graviter Episcopus & Abbas quod *Alwoldus* & alii cognati *Ædrici* cyrographa de *Havekestun* & de *Newetun* habebant, per hoc enim metuebant sibi quandoque calumnias ac dolos oriri. Rogavit igitur Abbas *Ægelwinum Alderman*, ut supradictarum cyrographa terrarum, sibi ab *Alwoldo* fratre *Ædrici* acquireret, & terras, scilicet, *Havekestun* & de *Newetun*, quietas & absque calumnia sibi faceret; & ut hoc libentius fecisset, promisit se daturum illi III Hydas apud *Wambeford*. Quo audito *Ægelwinus Alderman* recepit *Wambeford*, pollicens semper & promittens se facturum, quod Abbas petierat, sed pollicitatio caruit effectu; res etenim eadem multis annis in lite versabatur. Interea venit ad *Ely Brihtnothus Alderman*, tunc Abbas, & omnis cœtus fratrum acceperunt, & petierunt ab eo ut pro amore Dei, Sanctæque *Ædeldrydæ*, prædicta cyrographa ad opus Ecclesiæ suæ ab *Alwoldo* fratre *Ædrici* emeret. Et dixerunt se duros eidem *Alwoldo* pro illis cyrographis cyrographum unum de *Ramesia*, & de *Spro-wintune* quod est in *Eastfexe*, quo cyrographo multum indiguit, & insuper promiserunt ei xxx aureos. Tunc *Brihtnothus Alderman* fecit sicut rogatus fuerat, accepit siquidem cyrographum de *Ramesia*, & de *Spro-wintune*, quod fratres de *Ely* habebant, deditque illud *Alwoldo*, & de suo proprio auro dedit ei insuper xxx aureos, & è converso recepit ab eo cyrographa de *Havekestune* & de *Newetune*, misitque illa Sanctæ *Ædeldrydæ* ad *Ely*.

C A P. XXXIX.

De Wambford.

ALio tempore cum essent *Anulfesbyri* ad dedicationem Ecclesiæ *Le-onrici*, rogavit Abbas *Ægelwinum Alderman*, ut terram de *Wambeford* aut sibi redderet, aut aliquo modo solveret, quia pactum, quod sibi pro illa habuerat, nullatenus ad effectum perduxerat. Cognovit itaque *Ægelwinus*, quia Abbas verum dixerat, promisit se daturum ei pro illa terra xxx aureos, in testimonio *Alfstani* & *Ædnothi* & *Alfwini*. His itaque pactis longo post tempore cœpit *Ægelnothus* frater *Leofrici* calumniam facere super *Wambeford*, & super *Abbintune*, dixitque ea esse de patrimonio suo,

fuo, respondens vero *Egelwinus Alderman* dixit se emisse illas terras, nec sibi aliquid esse ostensum aut oppositum, videlicet, nec calumniam, nec contradictionem, sive defensionem à Domino aut à parentibus.

C A P. XL.

De Fordham.

Brihtnothus Abbas & Wine emerunt à Grim filio Osulfi duas Hydas, & xxxvii acras, apud Fordham, datis xi libris pro his coram testimonio villæ & Hundreti. Quæ terra cum esset cuidam viro nomine Ulf prope manus, & ille idem duas Hydas habuisset apud Middeltune, quarum multum indigebat Abbas propter introitum & exitum, mutaverunt terras. Abbas itaque liberavit ei duas Hydas de duodecies xx & xxxvii acris apud Fordham, & ille è converso liberavit Abbati duas Hydas de duodecies xx acris apud Middeltune.

C A P. XLI.

De Eodem.

IN eadem villa habuit etiam Thurketelus Abbas iv Hydas & dimidiam. Qui eo tempore, quo expulsus erat de Bedeford, petiit ab Episcopo Landoniensi nomine Ælfstano, & à clero, ut cum eis posset habere communionem, & partem in Monasterio, ubi prius in Presbyteratu emerat sibi locum. Sed Episcopus cum toto clero recusavit eum. Tandem tamen usus consilio & patrocinio amicorum hæretavit. Sanctum Paulum de quatuor Hydīs & dimidia, quas habuit apud Middeltune, ut in illorum contubernio esse posset. Quod cum factum fuerat, ipse quamdiu vixerat, tenuit eandem terram de fratribus, hoc est de clero, dans eis quot annis inde xx solidis: post mortem vero ipsius utebantur ipsi clerici illa terra, sed cum injuriosa difficultate. Qui cum multas injurias paterentur ibi, concupivit tandem Brihtnothus Abbas eandem terram ab eis vel ad censum vel ad mutationem, si forte habuisset tantundem terræ, quæ prope esset eis infra comitatum. Interea contigit quod avia *Edgari* Regis nomine *Edgyna*, cum moreretur, dimisit cuidam nobili matronæ, quæ dicebatur *Ælfred*, v Hydas in *Eastsexe* apud *Holand*, quas ipsa emerat à *Sprowe* pro xx libris. Tunc prædicta matrona, scilicet, *Ælfred*, dedit illam terram Sanctæ *Adeldryde*; *Adelwoldus* vero Episcopus, & *Brihtnothus* Abbas, totusque coetus Monachorum de *Ely*, tradiderunt eandem terram Sancto Paulo, & clero Landoniensi, pro quatuor Hydīs & dimidia de *Middeltune*. Dederunt etiam pecuniam pro pecunia: superabundabant tamen apud *Holande* oves, & lv porci, & duo homines, & v boves subjugales.

C A P. XLII.

De Horningeseie.

Priusquam *Paganorum* rabies, qui in *Orientali Anglia* debacchati erant, circa provinciam *Grantebryge* efferbuisset, terramque vastationi & defolationi tradidisset, apud *Horningeseie* Monasterium Regiæ dignitatis extitit, eratque ibi non parva congregatio clericorum. Eodem vero tempore, quo exercitus illo in loco debacchatus est, *Cenwoldus* Presbyter sacerdotii

cerdotii officio fungebatur ibi. Tunc illi qui ex paganismo ad Baptismi gratiam confluerant, dederunt prædicto Monasterio v Hydas in *Hornigeseie*, & duas in *Eie*. Mortuo autem *Cenwoldo* successit in locum suum *Herulfus* Presbyter, qui quoniam sequutus erat *Æthelstanum* Regem, sub tutela & protectione illius locum obtinuit. Illis tamen in diebus *Wlfricus* præpositus, qui cognatus erat *Cenwoldi*, duas Hydas suprascriptas de *Eie* vi & injuste abstulit Monasterio. Deinde in diebus *Ædgari* Regis *Æthelstanus* Presbyter, cognatus *Herulfi*, loco in vice ejus in eodem Monasterio functus, sacerdotium otinuit. Qua tempestate contigit, ut quidam furerentur magna & innumera bona cujusdam *Thord* nomine, *Oslaci* comitis filii; qui frangentes cophinos ejus, extraxerunt sicam unam optime insignitam auro, & argento, sed & plurima indumenta pretiosarum extraxerunt vestium, quæ secum asportantes detulerunt omnia ad *Æthelstanum* Presbyterum, eique commiserunt. Qui ea accipiens inclusit in cophinis *Herulfi*. Quibus ita peractis furtum casu patuit. Nec mora, adest *Thord* cum *Centurionibus* & *Triumviris* ac præconibus, & referatis cophinis *Herulfi*, reperit furtum sub custodia *Æthelstani*. Qui extemplo capitur, vinculis artatur, & ante conspectum Pontificis *Oskiteli* sistitur. Interea venit *Herulfus*, & casu *Æthelstani* cognito, accepit omnes Gazas Ecclesiæ, quas boni viri Deo devoti prius in temporibus pro animabus suis Monasterio impenderant, & veniens ad *Wlstanum* dedit partem earum illi, eo pacto ut eum miseretur, & ut Monasterio suo diebus vitæ suæ potiretur. Quædam quoque ornamenta dedit Episcopo, ne *Æthelstanus* Presbyter vita privaretur, nec degradaretur. Post modicum tempus *Herulfus* Presbyter tollitur e medio, & *Æthelstanus* successit pro eo: his itaque peractis beatus *Æthelwoldus* accessit quantotius ad Regem *Ædgarum*, & emit ab eo *Hornigeseie* pro L aureis. Tunc jussit *Wlstanus* ut beatus *Æthelwoldus* metiri fecisset terram, quam Presbyter *Æthelstanus* habuit, videlicet III Hydas de duodecies xx acris. Quo audito *Æthelstanus* cœpit usurpare sibi *Eie*, & attestari quod illud esset jure suum proprium. Ut vidit tamen quod contra Episcopum suis juribus non sufficeret, petiit *Wlstanum*, fecitque sibi *homagium*, ac promisit illi *Eie* ad vendendum pro tanto pretio, quantum sibi placeret, quatenus contra Episcopum *Æthelwoldum* manu teneret eum, quia Episcopus appellabat eum de Gazis Ecclesiæ, quas ille & *Herulfus* cum sacrilegio extulerant. Taliter nactus est *Wlstanus* *Eie* per mandata Presbyteri, & per aliquantulum pecuniæ, sicque habuit quamdiu vixerat contra Deum, & contra beatum *Æthelwoldum*. Post mortem vero illius, cœpit Episcopus facere calumniam super *Eie*, & super *Æthelstanum*, qui Gazas Ecclesiæ abstulerat. Videns igitur Presbyter, quod nil proficeret, si cum Episcopo contenderet, quæsit sibi patronos, scilicet, *Osulfum*, & *Godingum*, & *Ælferdum*, & alios quam plures viriones, qui eum apud Episcopum deprecarentur. Tunc Episcopus rogatu illorum dimisit ei duntaxat calumniam de Gazis, eo pacto, quod redderet Deo & Sanctæ *Ædeldrydæ* *Eie*. Ivit igitur Presbyter cum eo ad *Hely*, nec juravit super altare Sanctum, & super corpus Sanctæ *Ædeldrydæ*, quod nec ille nec aliquis successorum suorum unquam tempore vitæ suæ, nec postea, *Eie* repeteret, nec calumniam inde faceret.

Ante hac, quatuor annis, *Wlfricus* præpositus exiit hominem, & dimisit nepoti suo *Leofftano* Presbytero duas Hydas, quas, ut ante docuimus, Deo & Monasterio de *Hornigeseie* vi & injuste arripuerat. Interea quidam inuitores de *Hybernia*, cum variis mercibus & sagis, apud civitatulam, quæ *Grantebryge* nuncupatur, appulerunt, & expositis mercibus, contigit quod præfatus Presbyter *Leofftanus* furtim subduxisset saga eorum. Quod cum patefieret, petiit patrocinium civium, qui ei deprecati sunt vitam & solum, [vel patriam.] Quod cum factum fuerat, præfatus Presbyter duas Hydas, quas *Wlfricus* præpositus ei dimiserat, dedit *Wlftano* cum cyrographo,

cyrographo, *Wlstanus* vero dedit eas cum cyrographo *Æthelstano Chusm* (id est) cognato suo, quas, post obitum *Wlstani*, *Æthelwoldus* Episcopus emit ab eo pro VIII libris.

C A P. XLIII.

De Horningeseie.

DEinde post mortem *Edgari* Regis prædictus *Leoffstanus* & filius *Wlfrici* profugerunt, & vi obtinuerunt duas præscriptas Hydas *Horningeseie*. Et *Æthelstanus* Presbyter assultum fecit, & obtinuit *Eie*, mentitus Deo & Sanctæ *Ætheldryde* iusiurandum, quod juraverat. Partitusque est Presbyter terram de *Eie* cum duobus fratribus suis, hoc modo; dimidiavit primum, & post dimidiam partem acceptam, accepit & tertiam. Eo enim majorem partem cœpit, quo ei magis quam aliis terra constitit. Nam dedit *Æthelstano* filio *Manne* duas marcas argenti, & *Omundo* cum fratribus suis tantundem. Dedit etiam multa aliis proceribus, ut eum contra jus & fas manu tenuissent. Cum igitur Presbyter *Æthelstanus* multis injuriis Episcopum & Abbatem affectos reddidisset, post multa annorum curricula, consilium inierunt cum amicis, tandemque fecerunt, ut ille Presbyter & fratres sui *Bondo*, & *Ælfstanus*, simul essent in unum, diemque constituerunt apud *Horningeseie*. Venerunt itaque ad diem Abbas & *Alfnothus* filius *One*, *Uvi* & frater ejus *Oswi*, *Wlnothus* de *Stowe*, *Grim* filius *Osulfi*, *Saxferd* & filius ejus *Oskitelus*, *Oswi* de *Bece*, *Alfstanus* *Clac* de *Fugelburne*, *Omundus* & filius ejus *Simundus*, *Uvi*, *Wacher* de *Swafham* & *Alfnothus* *Godingy* filius, coram his ergo testibus dedit Abbas *Æthelstano* pro sua parte de *Eie*, unum prædium & unam Hydram, de duodecies xx acris, apud *Sneillewelle*, quam emerat à *Wedwino Aldstani* filio pro VI libris. Deditque etiam ei aliud prædium & LXXV acras, quas emerat ab *Hugone*, & ab *Alfrico*. Deditque etiam Abbas fratribus *Æthelstani*, *Bondoni*, & *Ælfstano*, in eodem loco, quatuor libras & XVIII denarios; ficque pacificati sunt Abbas, & *Æthelstanus*, & *Bondo*, & *Alfstanus*, de omnibus, scilicet, de terra, & de marisco, & de pecunia, cum omni amicitia, & coram Testimonio populi.

C A P. XLIV.

DEinde ibant quidam fratres *Leoffsius*, *Ælfstanus* & *Wlgarus* & *Oslacus*, gener eorum, ad *Brihtnothum Alderman*, dederunt ei unam Hydram, quam acquiserant, eo pacto ut ipse manum ferret eis, ad conquiendam quandam terram in *Orientali Anglia*; quod cum fecisset, *Wlgarus* & *Oslacus* fecerunt ei de sua parte de Hyda, sicuti pepigerant: alii vero omne pactum cum eo irritum fecerunt, ab his autem qui pactum fregerant; comparavit Abbas & *Ædricus* suam partem de Hyda, pro quatuor libris, coram testimonio populi.

Post hæc comparavit prædictus *Leoffsius* Presbyter *Aleffstano* Presbytero unam Hydram, & unum campum pro c solidis. Qui, tametsi antea pactum, quod cum *Brihtnotho Alderman* habuerat, irritum fecisset, iterum tamen proposuit ei unam Hydram datum, aliam vero venundatum; verum ut antea, ita & nunc, omnia mentiri comprobatur. Videns igitur *Brihtnothus Alderman*, quod Presbyter, mendaciis & perfidia quia plenus erat, eum seduxerat, iussit illum summoneri, & veniens ad *Dittune*, cœpit ibi disserere & enarrare causas & calumnias, conventiones, & pacta infracta, quæ habuit super eum, per testimonium multorum legalium virorum. Cui

omnia illata deneganti, & contradicenti, statuerunt ut cum jurejurando se purgaret; quod cum facere nequibat, nec qui secum jurare debuerant, habere poterat, decretum est, ut eo expulso, *Brihtnothus Alderman* utrisque Hydīs uteretur, videlicet, quam pollicitus erat ei dare, & quam proposuit venundare, hoc idem iterum alia vice statutum erat apud *Grantebricge*. Quod cum factum fuerat, *Brihtnothus Alderman* easdem terras contulit Sanctæ *Ætheldrydæ*.

CAP. XLV.

De Suafham & Berlea.

E*Adgarus* Rex emit ab *Ægelwino*, *Æthelwardi* filio, & *Suthsexe*, *Suafham*, & *Berlea* pro LXXX aureis. Deinde comparavit utrasque terras *Æthelwoldus* Episcopus à Rege, datis illi totidem aureis; post obitum vero *Ædgarī* Regis, quidam maligni per parentelæ violentiam impetum fecerunt super *Berlea*, & vi obtinuerunt illud. Tamen illa terra facta erat per furtum transgressioni obnoxia, tempore *Ædgarī* Regis, *Wlstanō* præposituram agente. Contigit igitur quodam tempore, quod magna concio erat statuta apud *Willesford*, & convenerunt illuc *Ægelwinus Alderman*, & fratres sui *Alfwoldus*, & *Ægelsus*, & Episcopus *Eswi*, & *Wlsted* relicta *Wlstanī*, & omnes meliores concionatores de comitatu *Grantebricge*. Assidentibus itaque cunctis, surrexit *Wensius Wlfricī* cognatus, & fecit calumniam super terram de *Suafham*, dixitque se & cognatos suos injuste carere illa terra, quandoquidem pro ea nil habuissent, videlicet, nec terram, nec terræ pretium. Audita igitur hac calumnia, interrogavit *Ægelwinus Alderman*, si aliquis esset ibi in populo qui sciret quomodo *Wlstanus* illam terram adeptus esset? Respondens adhæc *Alfricus* de *Wicham*, dixit quod *Wlstanus* emerat eandem terram, scilicet, duas Hydās in *Suafham* à prædicto *Wensio* pro VIII libris. Et ut credibile quod dixerat haberetur, VIII *hundreda* quæ sunt in australi parte *Grantebricge* traxit in testimonium. Dixit etiam quod *Wlstanus* dederat *Wensio* illas VIII libras, per duas vias, extremam tamen partem pecuniæ, & extremum denarium misit ei per *Leofwinum* *Ædulfi* filium. Qui dedit illi pecuniam in una cyrotheca involutam coram VIII *Hundredis*, in quibus prædicta terra forte jacuerat. His ergo auditis, statuerunt, ut Episcopus & Abbas duas Hydās in *Suafham*, sine omni calumnia haberent, & pro libitu potirentur. Si autem *Wensius* aut cognati sui pecuniam, aut aliud pretium, pro illa terra amplius exigere voluissent, ab hæredibus *Wlstanī*; & non ab alio illud exegissent. Terra enim illa fuit mota in quarta manu, & quamvis esset in tertia vel in secunda manu, similitè facere debuissent. Post hæc *Æthelwoldus* Episcopus & *Brihtnothus* Abbas, has duas Hydās, & LXX acras, quas Episcopus emerat, præstiterunt *Ædrico*, eo pacto ut ille cum moreretur, redderet Sanctæ *Ætheldrydæ* hanc eandem terram, cum omni pecunia & omni facultate, omnibusque bonis, quæ ipse in vita sua acquiserat. Et hujus rei testes erant *Ægelwinus Alderman*, & totus coetus, qui tunc apud *Grantebricge* convenerat.

CAP. XLVI.

Æ*Lfgarus* de *Muletune*, cum moreretur, dimisit *Wlstanō* de *Dalbam* v Hydās apud *Brandūne*, & *Liveremere*, *Wlstanus* vero dedit eandem terram cognato suo *Wihtharo*, multis annis ante finem vitæ suæ; post obitum vero ejus, quodam tempore, cum convenissent concionatores Angliæ

glia ad *Lundoniam*, idem *Wihthgarus Æthelwoldo* Episcopo eandem terram obtulit venum; quod cum audissent Episcopus & Abbas, dederunt ei pro terra xv libras, coram testimonio *Leofrici, Æthelferthi* filio & *Uvi* de *Wine-linge-ham*. Centum vero solidos miserunt ei postea per *Leofwinum* præpositum, & *Wine* de *Wiceford*, qui dederunt ei eandem pecuniam, apud *Brandune*, coram testimonio totius *Hundreti*, in quo illa terra jacet. Emerunt etiam ab eo omnem pecuniam, quæ erat in illa terra secundum quod appretiata fuerat. Ea vero tempestate, quod Rex *Ædgarus* de hac vita decessit, quidam *Ingulfus* nomine vi & injuste Deo Sanctæque *Ætheldryde Brandune* abstulit. Sed ut manifestaretur virtus Dei, & meritum beatæ *Ætheldryde* virginis, ex illo die, quo sic res Ecclesiæ invasit, nihil edulii aut liquoris gustavit, rumpebatur enim sine omni dilatione cor ejus, sicque factum est, quod qui vivus quæ Dei erant injuste arripuerat, optetens mortem retinere non potuit. Sed se & illa simul amisit; uxor quoque & filii ejus eo mortuo invaserunt eandem terram similiter, sed quemadmodum honorem Deo non dederunt, nec animæ suæ pepercunt, sic ultio divina exarsit super eos, & infra unum annum omnes miserabiliter interierunt. Tunc *Siverdus Ingulfi* frater dedit Episcopo suam terram, contra voluntatem *Ægelwini Alderman*, aliorumque quamplurimum.

C A P. XLVII.

De Brandune & Liuremere.

Ælfgarus emit omnem octavam acram in *Brandune*, & III Hydæ apud *Liuremere*, à quodam comite, qui dicebatur *Scule*, pro duobus dextrariis, & duobus dorfaliis de pallio & L aureis.

C A P. XLVIII.

Æthelwoldus Episcopus addidit suprascriptis xx libris x aureos, & dedit *Wihthgaro*, pro amicitia quæ inter eos erat.

C A P. XLIX.

De Sudburne.

Ædgarus Rex & *Alstreth* dederunt Sancto *Æthelwoldo* manerium, quod dicitur *Sudburne*, & cyrographum quod pertinebat; quod comes, qui dicebatur *Scule*, dudum possederat; eo pacto ut ille regulam Sancti *Benedicti* in Anglicum idioma de *Latino* transferret; qui sic fecit. Deinde vero beatus *Æthelwoldus* dedit eandem terram Sanctæ *Ætheldryde*, cum cyrographo ejusdem terræ.

C A P. L.

De Wdebregge.

Beatus *Æthelwoldus* comparavit III Hydæ apud *Wdebrygge*, & appendicia quæ pertinebant, ab *Wifleda* relicta *Wifstani*, pro xv libris, coram testimonio totius *Hundreti*.

C A P. LI.

De Stocbe.

QUædam matrona, quæ dicebatur *Alfretb*, cœpit deprecari Regem *Ædgarum*, ut beato *Æthelwoldo* venderet x Hydas, apud *Stocbe*, quod prope est de *Gypeswic*, & duo molendina, quæ sunt sita in australi parte, cujus preces valuerunt apud eum, nam Episcopus dedit Regi pro illa terra, & pro molendinis, c aureos, & postea obtulit eandem terram, & eadem molendina Sanctæ *Ætheldrydæ*.

C A P. LII.

De Sudburn, & Wdebtegge, & Stocbe, & vi Hundretis.

Fecerunt quodam tempore conventionem inter se Episcopus & Abbas, & *Ægelwinus Alderman*, ut ipse *Ægelwinus* tenere deberet de illis *Sudburn*, & *Wdebrygge*, & *Stocbe*, & vi *Hundreta*, quæ pertinent ad *Sudburn*, qui sic fecit, reddiditque eis pro his ministeriis x libras, quot annis, in termino *Rogationum*.

C A P. LIII.

De Nordwolde.

T*Hurverthus* abstulit cum rapina Deo & Sanctæ *Ædeldrydæ* xii Hydas apud *Nordthwolde*, nam hæc terra erat pars terrarum, quas beatus *Æthelwoldus* comparavit à Rege *Ædgaro*, dans ei pro his *Eartingan*.

C A P. LIV.

De Pulham.

Diripuit etiam idem Deo, & Sanctæ *Ætheldrydæ*, *Pulham*, quam *Æthelwoldus* Episcopus emerat à Rege *Ædgaro* pro xl libris. Quas terras, videlicet *Nordvaldæ*, & *Pulham*, per transgressionem amisit *Waldchist*, & omnia quæ habebat, tempore *Ædmundi* Regis; & fuerunt in manu Regis *Ædmundi*, & *Æthelredi*, quousque ipse *Eathelredus* dedit easdem terras *Eadgiva* matri suæ; post cujus mortem acquisivit easdem terras *Wlstanus* à Rege *Ædgaro*, sed & *Eadgiva* & *Wlstanus* acquisierunt, & emerunt plures terras, & plura bona, quam unquam *Waldchist* habuisset, & his duodus maneriis addiderunt. Hæc igitur duo maneria prædictus *Thurverthus* vi cœpit & obtinuit.

C A P. LV.

De Wetinge.

Apud *Wetinge* comparavit *Æthelwoldus* Episcopus iii Hydas, ab *Eagelwardo*, pro vi libris. Deinde vero quidam nomine *Steapa* per sua munera tantum fecit, quod Episcopus caruit utrisque, viz. terra & pecunia.

C A P. LVI.

De Horningeseie.

EMit quoque Episcopus ab *Ethelstano Ægelwardi* fratre, duas Hydas apud *Hornigeseie*, pro VIII libris, nunc vero caremus & illa terra & pecunia.

C A P. LVII.

De Grantedene.

Æ*Thetwoldus* Episcopus emit *Grantedene* pro ducentis aureis, ab *Henrico de Waneting*, coram testimonio *Eadgari* Regis, & *Alferi Alderman*, & *Ægelwini*, & *Brihtnothi*, & *Alfrisi Cyld*, & *Ringulsi*, & *Thurverthi*, & aliorum sapientum, qui tunc ibi aderant; sicque facta est illa conventio coram illis, quod si quis unquam in alio tempore facere vellet calumniam super illa terra, *Henricus* & *Hæredes* sui Episcopo ducentos aureos redderent, ipsique discordiam cum calumniatoribus haberent. Quamvis hæc conventio sic facta fuisset, tamen caret Ecclesia de *Ely* nunc & illa terra, & pecunia.

C A P. LVIII.

De Messewrde.

Æ*Dgarus* Rex & *Alfred* dederunt Sanctæ *Ætheldryde* terram de *Messewrde*, quam *Alfgiva*, cum moreretur, dimisit ei.

C A P. LIX.

De Killinge.

Æ*Thetwoldus* Episcopus emit ab *Ædrico Daco* suam terram de *Chillinge*, pro xx libris, & pecuniam quæ erat in ea emit pro xi libris, recepit igitur *Ædricus* apud *Ely* c solidos ab Episcopo coram *Hundreto*, & xl libras, quæ restabant, detulit illi *Ægelsus*, qui tunc erat præpositus Episcopi, & dedit eas ei coram tribus *Hundretis*, in quibus *Chillinge* jacet; aderantque ibi *Wlstanus* de *Dalham*, & *Ringulfus*, & fere omnes meliores de illis finibus. Dataque est ei pecunia coram testimonio trium *Hundretorum*.

C A P. LX.

De Horningeseie.

Post obitum vero *Eadgari* Regis, dum esset Rex *Edwardus*, & fere omnes sapientes sui apud *Kyngestune*, rogavit *Ægelwinus Alderman Æthelwoldum* Episcopum, ut dimisisset eum habere *Chyllinge*, eo pacto ut è converso ille mutaret sibi tantundem terræ, quæ ei esset prior & copiosior: de pecunia vero, quæ erat in terra, pro libitu fecissent. Quod cum concessissent Episcopus & Abbas, *Ægelwinus Alderman* tradidit eandem terram *Ringulfo*. Deinde petierunt Episcopus & Abbas ab eodem *Ægel-*
wino,

mino, ut adquietaret eis, & absque calumnia habere faceret duas Hydas apud *Horningeseie*, à filiis *Wlfrici*, quas, ut supra diximus, Episcopus emerat ab *Ethelstano*. Quo audito, *Ægelwinus* coepit semper bene promittere se hoc facturum, sed verba sua pondus non habuerunt, nec promissa ad effectum pervenerunt.

Æthelwoldus Episcopus emit à quodam suo optimato *Leffio* duas Hydas, apud *Ceagnesmorde* pro iv libris. Quæ terra est in vicecomitatu de *Bede-forde*, pertinens ad *Hohtune*. *Brihtnothus* igitur Abbas dedit *Leffio* primam partem pecuniæ, scilicet, lx solidos apud *Heatfeld*, coram testimonio *Alfwardi* de *Stodham*. Deinde vero, cum moreretur idem *Leoffius*, xx solidos qui restabant, fecit Abbas dari & partiri clericis pro anima sua. Sed & relevatio *Leoffii* restabat, nec data erat Episcopo. Sic emit Episcopus illam terram, & tamen per rapinam & violentiam ei ablata est.

Hyda quoque & dimidia ei ablata est apud *Earningeford*, quæ per pugnam & per furtum facta erat transgressioni *Obnoxia*.

Quæ sequuntur, addita sunt ex alio antiquo Codice MS Historiæ Elyensis, penes me; qui quidem codex Historiam Ecclesiæ Elyensis ad tempora *Nigelli* Episcopi deducit. Totum opus constat tribus libris, quorum primum edidit, sed imperfecte, *Lucas Dachery* in *Actis Benedictinorum*.

Ex

EX SECUNDO LIBRO

Historiæ Elyensis.

CAPUT I.

Quo tempore Ecclesia fuit dedicata vel a quibus.

INTERIM Abbas [*Brithnodus*] circa Ecclesiæ fabricas instabat munificentia Regis fultus, atque auxiliis sancti præfulis, quam, non ut piger operator sed cum summa intentione, à *Danis* quondam subversam ad perfectum erigere laborabat, ex parte enim lapsa velut nova, non sine grandi labore, licet plurimo tempore decurso, tamen propere quam sperabat consummatione adimplevit, ac deinde tectis reparatis, quæ igne fuerant consumpta, templum rursus ædificatum non minus eximium aut eminens quam prius apparuit. Tandem deprecatione fratrum tam Abbas quam Episcopus *Ædelwoldus*, dedicationis diem obtinuerunt à beatissimo archipræsule *Dorobernensi Dunstano*, tempore assignato die sequenti Purificationis Sanctæ *Mariæ*, cum quo multi Pontifices & Ecclesiarum pastores ad tam festivam solemnitatem celebrandum convenerunt, inprimis officinas Monasterii benedictionibus repleverunt, & sua autoritate locum & quæ alicujus fidelium largitione ibidem collata fuerant scripto confignantes, adhibitis excellentissimi Regis *Edgari* privilegiis, cum quibus universa confirmaverunt. Post hanc dedicationem incœperunt in benedictionibus dulcedinis, in capite Ecclesiæ titulum beati *Petri* Apostolorum principis ponentes, & in Australi parte memoriam Sancti Dei genetricis semper virginis *Mariæ*, & diem exultabilem solemniter celebrantes juxta ritum dedicationis templi, in hymnis & confessionibus Domino benedicebant: sicque post sanctarum missarum veneranda officia edentes & bibentes in Domino continuis VII diebus festum agebant, ac deinde in lætitia magna unusquisque remeavit ad propria. Emundatus est locus ille, divina operante clementia, ex omni foeditatis squallore & negligentia, immaculatum Domino illuc sacrificium quotidie offertur in odorem suavitatis, unum & Angeli congaudent atque lætantur Archangeli & collaudant in cœlis Filium Dei. Corpus autem beatissimæ virginis reginæ *Ædeldredæ* in Ecclesia fecus altare majus, in loco quo transtulerat illam sancta Sexburga, invenit venerandus pater *Ædelwoldus*, quam certissime intentatam & inconspexam non sub terram delitescens, sed desuper eminentem reliquit, & quidem hoc illi ad majorem gloriam accrescit, quod nemo ipsius tumbam pandere, nemo inspicere præsumpsit; qui vero illam aliquando intueri tentabant, sicut *in miraculis ejusdem legitur*, absque mora oculis de capite evulsis miserabiliter interierunt.

CAP. II.]

Quibus metis Insula cingitur & quanta auctoritate munitur.

ECclesia namque, ut domum Dei decet sanctitudo, in longitudinem dierum sub religiosorum contubernio collocata, & jam res Ecclesiæ

augmentari cœperant, nec solus ad omnia *Brithnodus* Abbas intendere suffecerat, unde fratrum concordia atque favore virum honestum ex eis *Leonem* nomine sibi commilitonem extrinsecus posuit, in rebus quidem agendis providum atque sollicitum, cui rei familiaris commisit præposituram. Hic velut *Martha* sollicitus erga plurima, promptus ad omne opus bonum citius ut jubentis susceperat imperium, ipso etiam suo Abbati non parvum adjumentum in operibus tribuit, etenim fines regionis *Elye* sua industria metiri inchoavit, & tanquam munitionibus obsedit, præcavens in futurum dolosa machinamenta, ne aut incircumcisus aut immundus quærens plusquam sua sunt, prave & perverse Dei servos quieti vacantes iniqua exactione laceffando pertransiret terminos eorum, quod sæpius contigisse meminerat; unde vocatis hinc & inde vicinis utrorumque accolarum discussa portione atque divisa, possessionum Ecclesiæ ad perpetuam evidentiam secationem fecit ipso in invio & in aquoso paludum medio, quam vulgo usque ad hanc diem Anglice *Abbotesdelf*, latine autem *Abbatis fossa* sonat, ut esset tanquam firmamentum in luto aquarum, ne quis circumpositos titulos utriusque partis temere proriperet aut conscenderet; sed & insulam per girum cum auctoritate Regis *Ædgar*i taxato signavit limite, & à seculo in seculum illius statutum nequaquam valet infringi. Nitebatur frater ille in augmento commodorum, & quicquid emolumentum exigisset totum in commune tradidit, habens illud terroris *Ananiæ* & *Saphiræ* semper præ oculis, erant enim illis omnia communia, sicut fuisse narratur de ipso nascentis Ecclesiæ primordio; crucem vero fecit argenteam quæ crux *Leonis* præpositi nominatur, in qua, forma corporis Christi ingenio artificio cavata sanctorum reliquias *Vedasti* & *Amandi* continebat, quam *Nigellus* Episcopus tulit, & plura quæ loco congruo juxta seriem temporis referemus; aliud quippe opus gessit præcipuum & utile, quod ad præconium ejus credimus enarrandum, hortos quoque & pomaria circa Ecclesiam late plantavit nascentium, & ipse peritus considerans locum insignem atque venerandum obsidione arborum decentius apparere, quæ multum loco & amœnitatis & commodi tribuunt, quæque ab eo plantata & insita sicut ligna silvarum in altum erecta cerneres, & omni citius fructuum ubertate repleti. Hæc ad historiam non incongrue adducentes ad proposita manum vertimus. Regio autem *Elge* per milliaria VII in longum extenditur, à *Cotingelade* viz. ad *Littleport* vel ad *Abbotesdelf*, nunc *Biscope*delf dicitur, & IV in latum à *Chirchewere* ad mare de *Stretham*, sed terminus duorum centuriatum, qui ad *Ely* ab antiquo pertinet, amplius comprehendi noscuntur; hoc est de medietate pontis de *Tid* usque ad *Upwere*, & de *Biscope*delf, usque ad fluvium juxta *Burch* quod vocatur *Nen*, ut in capite libri primi contexitur. Et hæc sunt dignitates & consuetudines Ecclesiæ de *Ely*, concessæ & confirmatæ à Rege *Ædgaro* & omnibus subsequenter Regibus *Angliæ* usque hodie Sanctæ *Ædeldredæ* infra insulam & infra duos centuriatus insulæ, scilicet omnia placita & jura quæ pertinent ad Coronam Regis; & omnes homines duorum centuriatum insulæ de quindecim in quindecim diebus debent convenire ad *Ely* vel ad *Wicheforda*, quæ caput centuriatum insulæ dicitur, vel ad *Modich* quæ quarta pars est centuriatum, ad discernenda jura Sanctæ *Ædeldredæ*, & nemo infra insulam habeat terram vel jus aliquod nisi sancta *Ædeldreda*, & nullus *Baronum* Regis infra duos centuriatus insulæ habeat *Curiam* suam, sed calumniator & calumniatus ad prædicta loca venient & ibi judicabuntur. Similiter in quinque centuriatibus, & dimidio de *Wichelave*, & uno & dimidio de *Dyrham*, & in trijugo de *Winestone*, & si quis in terra Sanctæ *Ædeldredæ*, cujusunque homagii sit, sive externus sive indigena, calumniatus fuerit & judicatus ad aquam & ignem, nec alias sed in *Ely* quod dominus indulserit recipiet, neque super hoc secularis aut Ecclesiastica persona rectitudinem exiget, soli autem Ecclesiæ per manus sacristæ

criftæ, qui Archidiaconi vices in infulam gerit, perfolvetur, unde quidam literarum peritiffimus fenio atque canitie venerandus attestari perhibetur, textus quidem hic est. *Venerabili domino & amico chariffimo Alexandro Priori Elyenfi Henricus Archidiaconus Huntiduniæ salutem. Noverit dilectio veftra nunquam Nicholaum Archidiaconum Cantebrigiæ aut prædeceffores ejus potestatem exercuiffe, vel quicquam accepiffe ab aliquo reo, qui subiffet aquam vel ignem infra infulam Elyenfem, ficut mea fert memoria, & ab illis quos diligenter fuper eadem re conveni, & ejufdem rei fcientes didici. Vale.* Sed neque Epifcopus neque judex hæctenus fuper infulam fe intromittit, vel rem Sanctæ inquietare præfumat, ex autoritate Apoftolicorum & Regum interdici videtur, fed à quocunq; potiffimum elegerint ordinari vel fua fanctificari Epifcopo faciunt. Hæc de fcriptis & brevibus Ecclefiæ, nec autem à me ut commenta concepi, fed tanquam flens dico, monens & obfecrans, ne quis poffeffiones Sanctæ extra Ecclefiam diftrahere, five dignitates ejus sibi vendicare præfumat, judicium enim portabit quicunq; eft ille, testis eft mihi Deus quanta animadverfione mulctantur quotidie, non folum ipfi qui talia præfumpferunt, verum in quartam & quintam eorum generationem ira furoris Domini imminere cognofcitur, & hæreditate proripere geftientes fanctuarium Dei, ipfi nunc degeneres innumeris poffeffionum agris minime contenti alienis fua relinquere, & graviter egere vindice Chrifto compelluntur.

C A P. III.

Qualiter Martiricatus eft primus Abbas nofter.

QUODAM igitur tempore fanctum *Brithnodum* Abbatem ad Regis curiam *Ædeldredi* contigit pro Ecclefiæ negotiis proficifci; cis *Geldedune*, per filvam quæ nova forefta vocatur, ibat, ubi ut fertur ad ufus naturæ remotiora loca repetiit, cavens, ut erat homo fimplex & magnæ verecundiæ, undique circumfpexit, Reginam forte fub quadam arbore offendit *Elfredam* fuis veneficiis vacantem, quo vifo, non abfque luctu & pavore ingenti in talibus fe perceptam ingemuit, peritiffima vero in arte mechanica, ut fertur, habebatur, fed vir domini ex hujufcemodi rebus minime turbatus quantocius inde receffit, & ad Regis curiam deveniens magnifice fufceptus Ecclefiæ fuæ negotia citius adimplevit, itaque munificentia Regis perfunctus & exhilaratus ad fua redire viam repoftiit, & ne Reginam licet abhorrens declinaret, ad ejus descendit aulam; quam fortuitu ab omnibus vacuam penitus invenit, tamen celeriter Reginæ illius innotuit adventus, illa vero petivit ut cum feftinatione ad eam folus veniret, & quod cum eo de falute animæ fuæ nonnulla fecrete tractare habuerit mandavit, cui ingreffo plures enormitates lasciviæ nimis favorabiliter & inverecunde locuta eft, precibus & promiffis illum veluti Sanctum *Joſeph* mulier impudica fi poſſet incontinentiæ ſibi nodis alliceret; æſtimans fraude maligna Sanctum Dei in ſcelere ſecum commifceri, quoniam per illum metuerat detegi à malitia, quam illam exercere invenit; ille viribus & verbis obſtat, negat, & abhorret, unde in furorem commota evocatis ex ſuo nequam famulatu ancillis, & quia conceperat dolorem, peperit iniquitatem, beatum virum neci tradere juſſit, nolens eſſe ſuperſtitem quem fore dubitavit fuorum aliquando ſcelerum proditorem, excogitat quoquo modo illum extinguat, corpore à vulnere reſervato immune, & nec apparente læſione, admonet eas mucronum capulos in ignem fervere, & ſub afellis ſancti Abbatis imprimi uſque dum ſpiritum excutiant, quo factò clamant intrinſecus velut tali infortunio pavefactæ, unde miniſtri Abbatis qui cum illo venerant adcurrunt, Monachi eum ſubita

morte præventum ab eis audiunt & ingemiscunt; at illi ex eventu nimium dolentes, & voces lugubres emittentes, corpus domini sui vehiculo impo-
nentes in *Ely* ad suam detulerunt Ecclesiam, nullum criminis in eo com-
perientes indicium sepulturæ tradiderunt, martirizatus est itaque primus
Sanctæ *Elyensis* Ecclesiæ Abbas unius mulierculæ suffocatus machinatio-
nibus, optans magis incidere in manus hominis quam legem domini de-
relinquere, cujus anima cum sanctis omnibus semper regnatura æterna in
cœlis promeruit gaudia. De Regina vero finistrum nemo aliquid vel
faltem mutire, sive malum in ipsam præsumpsit inferre sermonem. Po-
terat hoc verbum cunctos latere diutius, nisi quod eadem de sceleribus,
de suis veneficiis, & nefandis operibus Dei miseratione compuncta, & maxi-
me de interitu gloriosi Regis *Edwardi* privigni sui, quem palam cunctis suis
circumventum insidiis, ut proprius ejus filius *Elredus* levaretur in Regem,
injuste peremisse confessa est, pro quo cœnobium sanctimonialium de
Werewelle ex suis opibus fecit, ubi omnibus diebus vitæ suæ in luctu &
pœnitentia permansit, & quali morte *Brithnodum Elyensem* Abbatem inter-
fecit, ut præsignatum est, gemens & anxia ostendit, in quo loco tam in
rebus quam in possessionibus multa deinde beneficia contulit.

C A P. IV.

Post obitum primi Abbatis quis ei substituitur.

ANtiquorum exemplis provocati quorundam sanctorum maxime Ab-
batum, quorum cura cœtus noster in sancta religione profecit, sed
& Regum atque virorum, quorum munificentia locus noster effloruit, &
beneficiis excrevit, memorias elabi non sinamus, sed ex historiis sub con-
veniente brevitate quædam decerpentes, ut nec prolixitas quenquam fasti-
diret, nec plena veritas minus innotesceret attendimus. Qualiter vero
primus *Elyensis* Ecclesiæ Abbas vita discessit præcedens lectio designavit,
quem Sanctus *Dunstanus Dorvernensis* Archiepiscopus, & Sanctus *Ædelvoldus*
Wintoniæ Episcopus jubente Rege *Ædgaro* benedixerunt. Quo defuncto
alium nomine *Ælsum* prædictus *Ædelvoldus* jubente Rege *Ædelredo* in loco
ejus constituit, & ipse benedixit; hujus autem Regis tempore ipsa Eccle-
sia de *Ely* plurimum crevit, & licet idem Rex bellorum frequentias ha-
beret, patris sui *Ædgari* largitatem erga eandem retractans Ecclesiam, vo-
luit & ipse memoriam suam Regali in ea munificentia propagare. Pa-
terna igitur probitate accensus ad dilatandum eam possessionibus se ac-
cinxit, sequentique privilegio suam in ea dōnationem confirmavit.

C A P. V.

Privilegium Regis Ædelredi super villam de Lithleberi.

UNiversa secularium opum patrimonia incertis nepotum hæredibus
relinquuntur, & omnis mundi gloria appropinquante istius vitæ
termino ad nihilum redacta fatescit, sicut per quendam sapientem dici-
tur, mundus hic quotidie transiens deficit, & omnis pulchritudo ejus
sicut flos foeni marcescit, idcirco terrenis caducarum rerum possessioni-
bus indeficientia supernæ patriæ gaudia Domino patrocinate lucranda
sunt. Quamobrem ego *Ædelredus* totius *Britanniæ* cæterarumque gen-
tium in circuitu persistentium basilicus, quandam ruris possessionem, xx
viz. mansas, in loco qui celebri *Lithanbere* nuncupatur vocabulo, Domino
& ejus genetrici *Mariæ*, & Beato *Petro Apostolorum* principi, nec non Sanctæ
Ædeldredæ

“*Ædeldredæ* virgini præcipuæ, ac reliquis virginibus sibi cognatis, ad monasterium scilicet quod in *Ely* situm est, ad usus monachorum ibi degentium, perpetua largitus sum hæreditate, ut illo perpetualiter cum omnibus utensilibus, prætis viz. silvis pertineat. Sit autem prædictum rus omni terrenæ servitutis genere liberum, tribus exceptis laboribus, rata viz. expeditione, pontis, arcisve restauratione. Si quis hanc igitur nostram donationem in aliud quam constituimus transferre voluerit, privatus consortio Sanctæ Dei Ecclesiæ, æternis barathri incendiis lugubris, cum *Juda* proditore ejusque complicibus puniatur, si non satisfactione emendaverit congrua quod contra nostrum deliquit decretum. Anno vero Dominicæ Incarnationis millesimo IV scripta est hæc charta.

C A P. VI.

De venerabili Duce Brithnodo, qui dedit Sanctæ Ædeldredæ Spaldewich & Trumþintune, Ratendune, & Hesberi, Seham, Fuulburne, Theveresham, Impentune, Pampewrde, Crachestune, & Fineberge, Tripelave, Herdwich, & Sumersham cum appendiciis ejus.

DE *Brithnodo* viro singulari & glorioso succedit memoranda relatio, cujus vitam justam & gesta non parvis præconiis *Anglicæ* commendant *Historiæ*, de quibus pauca qualicumque stylo cum venia lectoris excepimus. Res enim magna est, & majorum relatione dignissima, quam nos exigui & elingues arido sermone non sine pudore narramus. Itaque vir iste nobilissimus *Northanimbriorum* Dux fortissimus fuit, qui ob mirabilem sapientiam, & corporis fortitudinem, qua se suosque viriliter protegabat, *Anglica* Lingua *Alderman*, id est, *Senior*, vel *Dux*, ab omnibus cognominabatur. Erat sermone facundus, viribus robustus, corpore maximus, militiâ & bellis contra Hostes Regni assiduus, & ultra modum sine respectu & timore mortis animosus. Præterea Sanctam Ecclesiam & Dei ministros ubique honorabat, & in eorum usus totum patrimonium suum conferebat, murum quoque pro religiosis conventibus semper se contra eos opponebat, qui loca sancta inquietare conabantur. Nam avaritiæ & vesaniæ quorundam primatum, monachos ejicere, & prius ab *Ædgaro* & Sancto *Ædelwoldo* ejectos in Ecclesias revocari studentium, vir iste religiosus in synodo constitutus cum magna constantia restitit, dicens, *nequaquam ferre se posse ut monachi ejicerentur de Regno, qui omnem Religionem tenuerunt in Regno.* Vitam autem suam ad defendendam patriæ libertatem, quamdiu vivebat, impendebat; totus in hoc desiderio positus, ut magis moreretur, quam inultam patriæ injuriam pateretur. Fiebat siquidem eo tempore frequens inruptio *Danorum* in *Angliam*, quam diversis in locis navigio venientes graviter devastabant. *Brithnodo* autem duci omnes provinciarum Principes quasi invincibili Patrono pro magna ipsius probitate ei fide sese fideliter alligabant, ut ejus præsidio contra inimicam gentem securius se defenderent. Igitur cum *Dani* quodam tempore apud *Meldunam* applicuissent, ipso audito rumore cum armata manu eis occurrens, pene super pontem aquæ omnes interemit. De quibus pauci vix evadentes propriam patriam ad hæc narranda navigarent. Post hanc autem victoriam *Brithnodo* duce cum alacritate in *Northanimbriorum* reverso, *Dani* nimium hoc audito tristati, classem denuo reparant, *Angliam* prope rant, & ad ulciscendam suorum necem quarto iterum anno, *Justino* & *Guthmundo* filio *Stectani* ducibus, ad *Meldunam* applicant. Quem portum nacti, ut audiverunt *Brithnodum* ista in suos perpetrasse, statim mandant se ad ulciscendos eos adventasse, ipsumque inter *ignavos* habendum, si non audeat

cum eis conferre manum, quibus nunciis *Brithnodus* in audaciam concitatus, pristinos socios ad hoc negotium vocavit, & cum paucis bellatoribus spe victoriae, & nimia ductus animositate, iter ad bellum suscepit, & præcavens & properans, ne hostilis exercitus saltem unum passum pedis se absente occuparet. Dum igitur iter agendo ad Abbatiam *Rameseia* appropinquaret, & ab Abbate *Wlfo* sibi suisque hospitium & procurationem quæreret, responsum est ei, quod locus ille tantæ multitudini non sufficeret, sed tamen ne omnino abiret repulsus, sibi & VII de suis, quod petebat ministraret, ad quod fertur eleganter respondisse, *sciat Dominus Abbas, quod solus sine istis nolo prandere, quia solus sine illis nequeo pugnare.* Et sic discedens iter ad *Elyensem* Ecclesiam direxit, præmandans Abbati *Ælfo* se insulam cum imbecillis copiis transiturum ad pugnam, & si ei placeret, apud eum cum suo exercitu cœnaturum. Cui Abbas pari voluntate conventus sui respondit, *se in opere charitatis nulla numerositate terreri, sed magis de ipsorum adventu gratulari.* Receptus ergo cum omnibus suis regali hospitalitate procuratur, & pro sedulo Monachorum obsequio ad magnum loci amorem succenditur. Nec videbatur sibi aliquid bonum unquam fecisse, si hoc Monachorum beneficium irremuneratum reliquisset. Cogitans itaque apud se illos causâ sui non parum fuisse gravatos, in craftinum causâ suscipiendæ fraternitatis venit in capitulum, & gratias agens Abbati atque conventui de tam liberali eorum charitate, ad compensandam eorum largitatem dedit eis statim hæc capitalia maneria, *Spaldewich, & Trumpintune, Ratendune, & Hesberie, Seham, & Acholl,* exponens negotium ad quod ibat, aliaque maneria sub hac conditione concessit, scilicet, *Fuulburne, Theveresham, Impetune, Pampeworde, Crochestune, & Fineberge, Tritpelave Herdwiç, & Sumersham* cum appendiciis ejus, & super hæc triginta marcas auri, & viginti libras argenti, ut si forte in bello occumberet, corpus illius huc allatum humarent. Hanc quoque donationem cum duabus crucibus aureis, & duabus laciniis pallii sui pretioso opere auri & gemmarum contextis, binisque cyrothecis artificiosè compositis, Ecclesiæ *Elyensi* investivit. Deinde commendans se orationibus fratrum cum suis properavit ad bellum. Quo perveniens nec suorum paucitate movetur, nec hostium multitudine terretur. Sed statim eos adgreditur, & per XIV dies ardens cum eis congreditur. Quorum ultimo die paucis suorum superstitibus, moriturum se intelligens, non segnior contra hostes dimicabat; sed magna strage illorum facta pene in fugam eos converterat, donec adversarii paucitate sociorum ejus animati, facto cuneo conglobati unanimiter in eum irruerunt, & caput pugnantis vix cum magno labore secuerunt, quod inde fugientes secum in patriam portaverunt. Abbas vero audito belli eventu, cum quibusdam Monachis ad locum pugnae profectus, corpus ipsius inventum ad hanc Ecclesiam reportavit, & cum honore sepelivit, in loco autem capitis massam ceræ rotundam apposuit, quo signo diu postea in temporibus recognitus, honorifice inter alios est locatus. Fuit autem vir iste pius & strenuus diebus *Edgari, Edwardi* Regis & martyris, & *Ædelredi* Regum Anglorum, & mortuus est anno Regni ipsius *Ædelredi* XIV. Ab incarnatione vero Domini anno nongentesimo nonagesimo primo.

C A P. VII.

De Domina Ædelfleda uxore prædicti ducis, quæ dedit nobis villam de Ratendune, & de Saham, & de Dittune, & Chesse.

UXOR quippe ejus nomine *Ædelfleda* Domina, eo tempore quo vir idem suus interfectus est, & humatus, manerium de *Ratendune*, quod erat

erat de dote sua, & terram de *Sabam*, quæ est ad stagnum juxta *Ely*, & *Dittune*, & unam Hydram in *Cheffe*, & torquem auream, & cortinam gestis viri sui intextam atque depositam, depictam in memoriam probitatis ejus, huic Ecclesiæ donavit.

C A P. VIII.

De Hadham & de Cheleshelle.

HUjus autem soror nomine *Ædelfleda* uxor *Ædelstani Ducis*, rebus dote atque hæreditate suorum opulentissima, unde inter affines ipsa nobilior apparuit, sed dum incertis mundi opibus videbatur inhærere, circa Sanctæ Religionis cultum pie sollicita, exemplo beatæ *Anne* in viduitate post obitum viri sui jugiter permanebat, insuper sanctas nostras intima dilectione & veneratione crebro requisivit, & ad eas cum devotione excubias fræquentabat, unde sana & incolumis cum plurima munerum largitione Abbatem *Ælfum* & fratres Ecclesiæ convenit, ob insignem familiaritatis gratiam ad magnum loci amorem trahebatur. Dedit illis *Dittune* & *Hedham* & *Cheleshelle*, & ea in Testamento suo Anglice confirmari fecit, sed sorori suæ prædictæ *Ælfledæ*, dum viveret, villam de *Dittune* concessit habendam.

C A P. IX.

De Sanctæ memoriæ Ædelstano Episcopo qui dedit nobis Dregeftune.

QUam venerabilis olim extiterit locus iste, testatur etiam *Ædelstanus Helmamensis* Episcopus, vir Ecclesiastica devotione præcipuus & præcipua largitate erga Ecclesiam istam munificus, qui crebris *Sanctarum* hîc quiescentium virtutibus & fratrum religione ad diligendum hunc locum attractus, *Brithnodum* & *Ælfum*, primum videlicet & secundum loci hujus Abbates, totumque conventum, de societate fraternitatis, & sepultura sui corporis, diu ante obitum suum adhuc sanus & incolumis cum multa munerum largitione convenit, cui & Monachorum professiones, & faciendos ordines, & cætera Episcopalia ob insignem familiaritatis gratiam, Abbas uterque apud se concessit. Erat enim talis Ecclesiæ istius libertas, ut quemcunque Episcoporum mallent, ad hæc facienda convocarent, unde magis alios Episcopos quam *Lincolniensem* ad facienda pontificalia jura vocabant, ne *Lincolniensis* Ecclesia, in cujus Dioecesi sita est ista *Elyensis*, calumniosis exactionibus sub Episcopali potestate posset eam aliquando gravare. Quare ob indicium alicujus dignitatis servatæ sunt hucusque in scriniis nostris priscorum fratrum scriptæ professiones, quæ factæ sunt in præsentia Domini *Ædelstani Helmamensis* Episcopi, nulla vero in præsentia alicujus Episcopi *Lincolniensis*, ipse ergo tali honore magis animatus & delectatus, propria pecunia, ut carta ipsius testatur, totum manerium de *Dringestuna* libera emptione comparatum in æternam possessionem *Elyensi* conventui hæreditario jure donavit, & ut firmior esset donationis hujus munificentia, aliis etiam magnificis muneribus eam amplificavit, & amplificatam sub multis testibus roboravit, quæ sigillatim verbis ipsius annotare non erit inutile. Præterea, inquit, *concedo vobis pro salute animæ meæ omnia capellæ meæ insignia*, scilicet, crucem Episcopalem & majorem turrem xx librarum inter aurum & argentum, quam *Nigellus* Episcopus postea cœpit atque comminuit, & plura quæ loco suo retexentur, & calicem cum patena x librarum argenti, sed factione *Godcelini* clerici cognomento

mento de *Ely* post multum temporis aufertur, & meliorem sacerdotalem vestem meam, & i turribulum v librarum & i cappam cantoris, & unum bonum pallium, & XL marcas auri, & singulis annis quinque libras ad indumenta Monachorum, & quicquid boni de cætero potuero, vobis ministrabo, ut gratior Deo & huic sanctæ Ecclesiæ sit societas mea, & studiosior sit apud vos mei memoria. Deinde multo post tempore defunctus, condictum sepulcri locum huc allatus accepit, & deinceps inde remotus, & in seriem aliorum translatus, feliciter requiescit, fuit autem contemporaneus beati *Edelwoldi* sub piissimo Rege *Edgardo*, qui locum istum Monachili ordini assignarunt, Monachis & divitiis ampliarunt.

C A P. X.

De Wivelingham.

Sequitur vir bonus *Uva* nomine, qui de opibus sibi creditis sic disponere appetebat, quatenus post metam hujus vitæ, non detrimenti sed emolumentum causa sibi forent. Dedit autem Deo, & suæ Almæ Virgini *Ædeldredæ*, villam de *Wivelingham*, & terram de *Cotenham*, jure perpetuo possidendam, cum omnibus quæcunque ad eam pertinebant; sed & aliis Ecclesiis in possessionibus & muneribus abundanter donavit, & cum testamento usitato sermone corroborari fecit, ne in æternum distrahi videretur, quod Christo Domino pro æterna gloria commutaverat. Hoc enim pactum in plurimorum præsentia testium sub cyrographo scriptum est, & pro munimine in Ecclesia hucusque habetur. Horum primus *Leoffinus Alderman*, & Abbas *Ælsnus*, & fratres Ecclesiæ de *Ely*, & alii plures, qui in ipso cyrographo nominantur.

C A P. XI.

De Stevechefworde, & Merch, & Chertelinge, & Dullingeham,
& una virgata, in Suafham.

Hujus quoque frater fuit *Oswius* nomine, cujus mores Deo & sæculo probatos, omni honestate ordinatos, omni ordini gratos, largæ elemosinæ, & donationes in Ecclesias & pauperes proferebant: nec erat animus ejus aliunde occupatus, nisi ut Deo placeret, & omnes beneficiis superaret; cui erat uxor *Leofleda* dicta, quæ in cunctis conjugis sui profectibus applaudens, ipsa beatitudinis præmia expectans, elemosinæ largitatem frequentabat. Dederat illis Deus utriusque sexus propaginem, quam de copiis bonorum atque possessionum divites fecerant, atque sublimes. Ex quibus *Ælwinum* nomine Deo & Sanctæ *Ædeldredæ* in monachum obtulerunt, atque ad vestimentum ejus villam de *Stevechefworde* statuerunt, & post vitam ejus Ecclesiæ perpetim absque impedimento adjaceret. Præterea Ecclesiam de *Ely* plurimum provexerunt, & his possessionibus ampliare volebant, videlicet, de *Merch*, de *Chertelinge*, & *Dullingeham*, & una virgata in *Suafham*. Horum testes fuerunt *Ælwricus Cantuariensis* Archiepiscopus, & *Escuvius Merciorum* Episcopus, cujus sedes, quæ nunc est *Lincolniæ*, in *Leircestria* fuerat, & Episcopus *Orientalium Anglorum* *Ædelstanus*; de quibus supra meminimus, atque duo fratres ejus, prædictus *Uva*, alius *Ædericus*, & plures qui in scripto illius habentur.

C A P. XII.

De Caeddeberi.

Quomodo enim de duobus fratribus dictum est, sic & de tertio nequaquam præterire debemus; hic autem Deo acceptus *Ædericus* nomine, bona sua, velut apes prudentissima, collegit, & collecta Ecclesiis dispersit & pauperibus. Exemplo autem suorum Germanorum concitatus est, atque beatissimam Dominam suam *Ædeldredam* tota mentis devotione venerari cupiebat, & multa rerum munificentia decorari, filiumque suum amantissimum *Ædelmum* illic in Sancta Religione tradidit, & cum eo terram calciatoriam, videlicet, *Cæddeberi*, jure perpetuo adjicere voluit; ut & ipse & uxor ejus cum genere suo benedictionem à Domino mererentur. Hoc quoque *Anglice* in suo testamento scriptum est, & penes nos in munimentum libertatis hucusque servatum, quod etiam inter alia in latinum transferre studuimus.

C A P. XIII.

De Ædnodo Pontifice.

Sequitur *Ædnodus*, vir in Christo famosus, & Monasticæ Religionis cultor egregius, qui à beato *Oswaldo Eboracensi* Archiepiscopo, & glorioso duce *Ægelwino*, in *Ramesensem* Ecclesiam, quam ipsi construxerant, de *Wigornensi* Monachatu ad officium Abbatis est assumptus. Ubi cum in omni honestate sub Christo floreret, & gregem Domini fidei cura salubriter gubernaret, facta est cuidam fabro divina revelatio de corpore beati *Yvonis*, & fociis ejus simul cum ipso apud villam de *Slepa* quiescentibus; apparens enim fabro in Episcopi specie beatus *Yvo*, & se & socios suos in eadem villa ab antiquissimo tempore jacuisse indicavit, & ut *Ædnodo* id indicaret imperavit. At ille statim evigilans viro Dei visionem revelavit, & de oblata suo tempore gratia nimis eum lætificavit. Qui tantam sanctorum gloriam non passus est diutius in cœno latitare, sed convocatis clero & populo, ad effodiendum cœlestem thesaurum cum Ecclesiasticis apparatus properavit, & beatum *Yvonem* propriis manibus cæteris cæteros ferentibus, ipse usque in *Ramesiam* portavit, & postea in ipsa *Slepa* Ecclesiam in nomine ejusdem sancti ædificavit. Nec multum postea defuncto *Lincolniensi* antistite, in Episcopum promovetur, pro qua potestate nihil minuit de antiqua Religione, sed quanto altior tanto melior effectus, circa condendas Ecclesias & augendas congregationes assiduus insistebat. Quarum unam apud *Chaterix* ob amorem Sanctæ Dei genitricis *Mariæ*, & *Ælsvennæ* sororis suæ, cognomento *Dominæ*, ad ponendas ibi cum ipsa sanctimoniales construxit, & rebus necessariis ampliavit. Ipse quoque corpus beati *Ælfege* Martyris & Archiepiscopi, apud *Grenewicum* à *Danis* lapidatum, pietate succensus, & fide armatus collegit, atque *Londoniis* sepelivit. Tandem vero Martyris gloria pro gloriosa conversatione decorandus, in bello, quod fuit inter *Ædmundum* Regem, & *Canutum*, apud *Affandun*, dum missam cantaret, à *Danis Canuti* sociis prius dextera propter annulum amputata, deinde toto corpore scisso, interfectus est cum Abbate *Wlfo*, qui secundum chronicam ad adorandum Dominum pro milite bellum agente convenerant. Hujus corpus cum ad hanc *Elyensem* Ecclesiam à suis fuisset allatum, ut confestim hinc ad *Ramesiam* ubi Abbas fuerat deferretur, *Ælfgarus* vir sanctus qui tunc temporis relicto

Helmanensi Episcopatu hic ex toto se dederat, corpus illud ad augendam loci hujus dignitatem inebriatis custodibus, in secreto loco sepelivit, tum quia illum sanctas nostras valde dilexisse cognoverat, tum quia Martyrem eum esse credebat. Qui & ipse de veteri sepultura inter alios translatus, magno nobis honori habetur. Passus est anno ab incarnatione Domini millesimo sextodecimo, & fuit in diebus *Ædelredi* & *Ædmundi* Regum temporibus.

C A P. XIV.

De *Ælfgaro* confessore Domini.

DE prædicto *Algaro* talis instat narratio, quod prius sacerdos & confessionarius beati *Dunstani Cantuariensis* Archiepiscopi fuit, cui ad laudem suæ sanctitatis hoc sufficit, quod à tanto viro in tantum officium est assumptus. In quo ministerio constitutus, quale meritum habuerit apud Dominum ex subsequenti visione datur intelligi. Sicut enim in *vita Sancti Dunstani* legitur, anno, quo idem sanctus migravit ad Dominum, lucescente aurora Dominicæ Ascensionis, quæ dies tertia præcessit ipsius transitum, præfatus sacerdos, dum sacris officiis in Ecclesia *Salvatoris* per vigil insisteret, mentemque cœlesti contemplatione suspenderet, raptus in suprema mirabili visione, conspicit beatum *Dunstanum* in pontificali throno sedentem, & clero jura Ecclesiastica dictantem. Nec mora, videt irruentem per omnes Ecclesiæ Januas Angelorum multitudinem, stolis candidis & coronis aureis rutilantem, *Cherubin*, & *Seraphin* sese proclamantem, & quasi divina nuntia deferentem. Cumque per ordinem astarent pontifici, verba salutationis proferentes, *Salve*, inquit *Dunstane noster*, & si paratus es ad nos venire, nostro consortio gratiosus adjungere. Quibus ille, scitis, inquit, o beati spiritus, hodie Christum cœlos ascendisse, nosque tantæ diei hodiernum obsequium debere, atque populum Dei officio nostro indigere, ut hac vice non possim vobiscum abire. Tunc illi, paratus igitur esto proximo die sabbati nobiscum [*Romam*] transire, & ante sanctum sanctorum, tu sanctus, æternaliter cantare. Quibus illo id libenter annuente, confestim qui apparuerant, disparuerunt. At sacerdos tantarum rerum contemplator, rei exitum tacitus expectabat; donec idem sanctus ipso Ascensionis die, missarum agens solemnia, post Evangelium de tanta solemnitate populum alloqueretur, suamque præsentiam mox illis rapiendam prænuntiaret. Tunc ergo demum cognito visionis veritate, palam omnibus, cum magno gemitu, quæ viderat indicavit. Qui postea pro illustri vita factus *Helmanensis* Episcopus, prædecessoris sui *Ædelstani* exemplo adeo specialem devotionem *Elyensi* conventui, quamdiu vixit, impendit, ut Episcopatum relinqueret, & in hac congregatione reliquo vitæ suæ tempore permaneret. Quem honore dignum æstimantes, de antiquo sepulcro inter cæteros reverenter transfulimus. Vixit autem vir sanctus temporibus *Ædelredi*, *Ædmundi* & *Canuti*, Regum Anglorum, & defunctus est anno millesimo vicesimo primo ab incarnatione Domini, sub ipso Rege *Canuto*.

C A P. XV.

Quis dedit villam de *Wratinge*.

LONGO igitur retroacto tempore fuit quidam miles divitiis abundans, nomine *Ælfelmus*, qui Ecclesiam Sanctæ *Ædeldredæ* cultu veræ Religionis florere, signis quoque & virtutibus ad merita illius admodum corroborare

rufcare profpiciens, in beneficiis ejus & honore attentus & benevolus extitit, cujus lumina frequenter visitans, diverfis generibus xeniorum obsequens, varia negotia & caufas illius fideliter patrocinans, tanquam debitum inde falarium recepturus. Audierat fortaffe illud *Proverbum, Deum placat qui sanctos suos honorat.* Ingruente autem resolutionis fuæ tempore, fuorumque faluti fpiritualiter providens, orationibus beatæ virginis quadam obligatione fe familiarius commendavit, dans illi in *Eleemofynam* vilam de *Waratinge* in perpetuum poffidendam, exceptis duabus Hidis. Executor illius Dominicæ exhortationis, *facite vobis amicos de Mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna Tabernacula.*

C A P. XVI.

Quod iſtæ poſſeſſiones traditæ ſunt Eccleſiæ cum Leoffino futuro Abbate, ſcil. Glemeford, Herdherſt, Berchinges, Feltewelle, Scelford.

Tunc quippe temporis in Monachatum educandus bonæ indolis puer fuſceptus eſt *Leoffinus*, Abbas futurus, cum quo etiam parentes ejus juxta ſeculi nobilitatem, divitiarum copiis affluentibus, honorificè poſtulationem fecerunt; ſicque filium ſuum in Monasterio offerentes, amantiffimum licet adhuc ætate parvulum, Dei ſervitio mancipaverunt, & certe non abſque meritis, etenim ex bonis ſibi præſtitis dare voluerunt cum illo donationem pro mercede ſua, videlicet *Glemefford, Hertherſt, Berchinges, Feeltewelle, Seelford* poſſeſſiones nominatas.

C A P. XVII.

Cum Ælfwino Epifcopo hæ poſſeſſiones in Eccleſia datæ ſunt, Walepol, Wiſebeche, quæ eſt quarta pars centuriatus inſulæ, & Deberham, Brithewelle, Oddebrigge.

Eodem tempore *Ælfgaro Helmbamendi* Epifcopo, cujus ſupra meminimus, ad cœleſtia regna tranſlato, *Elwinus Elyenſis* Eccleſiæ à puero Monachus, vitæ ſanctitate & gratia morum honeſtatis, ſucceſſit in miniſterium ejuſdem Epifcopatus. Cum ipſo enim in Eccleſia oblato data eſt *Walepol, Wiſebeche*, quæ eſt quarta pars centuriatus inſulæ, cum ſuis appendiciis, & *Deberham, Brithwelle, Oddebrigge*, à generofis parentibus coram venerabilibus teſtibus: & licet teneræ ætatis adhuc fuiſſet, habitum Monachatus ſuſcipere promta voluntate parabatur, ut quod junior ad perfectum animæ inſtitui conciperet, jam ſenior factus diu inolitum abuti minime videretur. Unde fideliter completur in eo, quod ſcriptum legitur in *Jeremia.* *Bonum eſt viro, cum portaverit jugum ab adoleſcentia ſua;* cumque totam vitæ ſuæ ſeriem cum ſumma prudentia & gravitatis modeſtia uſque in virilem ætatem perduxiffet; pro Religionis ſuæ fama, jubente Rege præfato *Æthelredo*, ad Epifcopale culmen ſublatus, matris ſuæ *Elyenſis* Eccleſiæ oblivifci non potuit; ſed bonis pro ſe puero primum eidem loco collatis, jam Epifcopus factus plurima ſuperaddere curavit, ut poſtea docetur.

C A P. XVIII.

Quod Ælfinus Abbas intulit in Ely Reliquias Sanctæ Wendredæ virginis, & quod obtinuit pretio à Rege Ædeldredo Cadenho & Strethle, & duo Lintunum.

PRædictus vero Abbas *Ælfinus* mentis liberalitate insignis, nec de-
eratum Regem non minus carus & honoratus extiterat, sed maxime
circa Dei cultum assiduus intenderat. Quantum ei ad utilitatem & sub-
limationem suæ spiraret Ecclesiæ, omni discretæ patet intelligentiæ: nam
ipsum locum sublimius augere cupiens, etiam reliquias sacre virginis
Wendredæ à vico de *Merch* intulit in *Ely*, & in scrinio ex auro & lapidi-
bus decenter aptato imposuit, & quidem super hæc omnia Regem con-
venit, & taxato pretio has emit ab eo possessiones, ut ex præsentī innui-
tur carta.

C A P. XIX.

Inde hoc munimentam Regis.

Summo & ineffabili rerum dispensatore in æternum regnante, omnibus gradi-
bus, qui in triquadro mundi cardine per theoreticam vitam ad cælestis ac inde-
ficientis beatitudinis jocunditatem pervenire satagunt, ultroneo devotionis affectu
cum tota mentis alacritate illuc incunctanter aditendum est; quod quidam sapiens
sagaci mente considerans, sic fida pollicitatione ait; meliorem autem illum judico
& propinquiorem Deo, qui voluntate bonus est, quam illum, quem necessitas cogit.
Qua de re infima quasi peripsemata quisquiliarum abjiciens, superna adinstar
pretiosorum monilium eligens, animum sempiternis gaudiis figens, ad adipiscendam
mellifluæ dulcedinis misericordiam, perfruendamque infinitæ letitiæ jocunditatem.
Ego Ædelredus, per Omnipatrantis dexteram totius Britannicæ Regni solio sub-
limatus, quandam ruris particulam, viz. XIX cassatos, in tribus locis, quæ cele-
bri, Cabdanho, & Strethle, nec non & duo Lintunum, nuncupantur vocabulo,
Domino nostro Jesu Christo & Sancto Petro Apostolorum principi, castæ-
que virgini Ædeldredæ, ac sacris fororibus ejus, una cum illa requiescenti-
bus, æterna largitus sum hæreditate, ad usus Monachorum in *Elyensi* Mo-
nasterio degentium. Sunt autem duæ ex iisdem XIX mansis in illo rure,
quod vocatur *Cadenho*, in *Strethle* x, & in *Lintune* VII, pro quorum possessione
prædiorum Abbas nomine Ælfinus, dedit Regi præfato appensuram novem li-
brarum purissimi auri, juxta magnum pondus Normannorum. Prædicta equi-
dem rura cum omnibus utensilibus, pratris videlicet, pascuis, Molendinis, & silvis,
ab omni terrenæ servitutis jugo sint libera, tribus exceptis, Rata videlicet expe-
ditione, pontis, arcisve restauratione. Si quis igitur hanc nostram donationem in
aliud quam constituimus transferre voluerit, privatus consortio Sanctæ Dei Ec-
clesiæ æternis baratri incendiis lugubris jugiter cum Juda Christi proditore ejus-
que complicibus puniatur; si non satisfactione emendaverit congrua quod contra no-
strum deliquit decretum. Scriptum est hæc cartula, anno ab incarnatione Domini
nostri Jesu Christi millesimo octavo. Indictione VI.

C A P. XX.

Quod Ecclesia de Ely locum ad ministrandum in curia Regis ex consuetudine obtinet.

ADjecit itaque gloriosus Rex *Ædgarus*, gloria & honore *Elyensem* decorare Ecclesiam, sicut pollicitus fuerat, quando eum illic cum matre & nobilibus Regni Sanctus *Ædelwoldus* adduxerat, tempore fratris sui *Edwardi* Regis, ubi coram multitudine plebis ad sepulcrum beatæ virginis, cui affectu & multa dilectione deditus erat, se servum deinceps illius fore spondit. Qui postea suscepto Regno, alterius Regis se intelligens esse mancipium, sui Regis præcepta regaliter observabat, & sponsam ejus Ecclesiam tanquam matrem suam donis & obsequiis sublimavit, & privilegiorum fune subligavit. Sicque suum consummans propositum, æternam sibi propagavit memoriam, ut & finis esset sine fine, & ad eum, qui sine caret finem perveniret. Hinc enim pius oculus suum ad sequentia transferat aspectum, & digno intuitu rerum magis quam verborum perscrutans feriem jocundo Regi per hanc dispositissimam illius benevolentiam congaudeat. Statuit vero atque concessit, quatenus Ecclesia de *Ely*, ex tunc & semper, in Regis curia *Cancellarii* ageret dignitatem, quod etiam aliis, Sancti videlicet *Augustini* & *Glastoniæ* Ecclesiis constituit, ut Abbates istorum cœnobiolorum vicissim adsignati, succedendo temporibus, annum tripartite dividerent, cum sanctuariis & cæteris ornamentis altaris ministrando. Abbas quoque *Elyensis* cœnobii semper in die purificationis Sanctæ *Mariæ* ad administratorium opus procedebat in ipso *Februarii* mensis initio; & sic ipse Abbas, vel quem de fratribus destinaret, quantum temporis ei suppetebat, per quatuor menses, tertiam videlicet anni partem, cum summa diligentia illic officium reverenter supplevit: deinde alii, quos diximus, residuum anni per adsignata sibi tempora explicabant. Hoc autem consuetudinis ab ipso revocationis suæ tempore apud Ecclesiam, ad magnam loci profectionem & libertatem, fuisse memoratur, nec ab aliunde impeti aut subjici patiebatur, donec Anglia sub *Normannorum* jugo misere depressa, ex omni pristino spoliatur honore, unde *Elyensis* Ecclesia quondam famosissima, inter filias *Jerusalem* speciosa, quæ fuerat libera, calamitatis nunc oppressa amaritudine, & princeps provinciarum facta est sub tributo.

C A P. XXI.

Quomodo reliquiæ Almæ virginis Wendredæ ex hoc loco sublatae sunt, & quod Regina Ymma, sicut sub Rege Ædelredæ hanc Ecclesiam honoribus provexit, ita sub Rege Canuto, secundo sponso ejus, decore vestium adornavit.

DEinde cum Rex *Ædelredus*, licet inter frequentias Bellorum, ut à se iram Domini amoveret, quam per mortem fratris sui mitissimi Regis *Edwardi* incurrerat, & Dei misericordiam obtineret, Ecclesiis undique *Anglorum* bona gessisset, defunctus est *Londoniæ*, post magnos labores, & multas vitæ tribulationes, quas super eum venturas regalis in consecrationis suæ die, post impositam coronam, prophetico Spiritu Sanctus *Dunstanus* prædixerat. *Quoniam, inquit, aspirasti ad Regnum per mortem fratris tui, quem occidit mater tua, propterea audi verbum Domini. Hæc dicit Dominus, non deficiet gladius de domo tua sæviens in te omnibus diebus vitæ tuæ,*

interficiens de semine tuo, quousque Regnum tuum transferatur in Regnum alienum, cujus ritum & linguam gens, cui præsides, non novit. Nec expiabitur nisi longa vindicta peccatum tuum, & peccatum matris tuæ, & peccatum virorum, qui interfuere consilio ejus nequam. Corpus autem illius in Ecclesia Sancti Pauli honorifice est sepultum. Post quem cives *Londonienses* & pars *Nobilium*, qui tunc temporis confidebant *Londoniæ*, filium ejus *Edmundum* cognomento *Ferreum Latus* in Regem levavere, qui solii regalis culmine sublimatus, Dei fretus adjutorio, audacter contra exercitum *Danorum* occurrit in montem, qui *Affendum* nuncupatur, strenui militis & boni Imperatoris officium exequabatur. Hostes simul omnes protereret, si perfidi Ducis *Ædrici* non essent infidiæ, totusque fere globus *Nobilitatis Anglorum* illic cæsus est, qui nullo in bello majus unquam vulnus quam ibi acceperunt, ubi *Ædnodus Lincolnensis Episcopus*, *Ramesiensis* quondam præpositus, & *Vulsus* Abbas, qui ad exorandum Deum pro milite bellum agente convenerant, interfecti sunt, & fratres de *Ely*, ut mos est Ecclesiæ, qui cum reliquiis ascenderant illuc, prostrati sunt, & reliquiæ virginis *Almæ Wendredæ*, quas secum attulerant, ablatae, nec usque nunc Ecclesiæ sunt restitutæ; fertur enim quod tunc ab ipso *Canuto* sublatae sunt, & in *Dorobernia* repositæ. Nec diu post hæc Rex *Ædmundus* rediens *Lundoniam*, perimitur dolo prædicti *Ædrici*, veru ferreo in secreta naturæ transfixus, dum in secessu sederet, & sepultus est cum avo suo *Ædgaro Glastoniæ*, filiis ejus & fratribus nullam Regni portionem * existimantibus, sed *Canutus* ab omni Anglorum populo in Regnum levatur. Infra duos annos tres Reges Angliæ præfuerunt, ut adimpleretur quod Sanctus *Dunstanus* ad Regem *Ædelredum* locutus est in sermone Domini, cujus Reginam *Algivam*, alio nomine *Emmam*, idem Rex *Canutus* in conjugium accepit, quæ sicut in illius tempore *Elyensem* Ecclesiam honoribus decoravit, & donis, ita & sub isto illam augmentare intendit. Insignem quoque purpuram aurifriso undique cinctam fecit, & per partes auro & gemmis pretiosis mirifico opere, velut tabulatis, adornavit, illicque obtulit, ut nulla alia in Anglorum Regione talis operis & pretii inveniat; opus quippe illius materiam præcellere videtur, atque cæteris Sanctis nostris pannum sericum unicuique, licet minoris pretii, auro & gemmis intextum obtulit, quæ penes nos hactenus reponuntur. Fecit etiam indumenta altaris, magnam pallam viridi coloris insignem cum laminis aureis, ut in faciem altaris per diem solennem celsius appareret. Desuper Bissus sanguineo fulgore, in longitudinem altaris, & ad cornua ejus attingens usque ad terram cum aurifriso, latitudinem habens pedis, spectaculum decoris magni pretii administrat.

C A P. XXII.

De transitu Ælfini Abbatis, cui Leofwinus successit, & ei Leofricus, ambo succedente tempore consecrati ab Wlfrino Elmanhensi Episcopo.

PRæterea *Ælfinus* supra memoratus *Elyensis* Ecclesiæ Abbas, gratia sanctitatis decoratus, obiit in observantia mandatorum Dei, post multam gloriâ & possessiones Ecclesiæ adquisitas. Complevit autem dies suos in senectute bona, & juxta prædecessorem suum, ejusdem Ecclesiæ Abbatem primum, in mausoleo est conditus. Decessit autem tempore Regis *Ædelredi*, à quo ipse Abbas constitutus fuerat, ac plenus dierum locum pastore vacuum reliquit. Cui *Oschitellus*, alio nomine *Leofwinus* appellatus, successit in locum, sed morte præveniente modico præfuit tempore. Hujus vero mentionem in scriptis nostris nusquam reperimus, nisi tantum in *Chronico Anglico* legitur, quod ille dejectus à suis, cum *Ægelnode* *Dorober-*

Dorobernenſi Archiepiſcopo petente pallium, Romam perrexit, ubi in conſpectu *Benedicti* Papæ de ſibi objectis ſe purgavit criminibus, & ſic in gratiam ſuorum recipi meruit, poſtquem ipſius loci præpoſitus *Leofricus* in reginam eſt aſſumptus, ambo diverſis ſuccedentes temporibus. Unde factum eſt ut hos duos ibi Abbates benediceret *Ælfwinus Elmamhenſis* Epifcopus, tam Rege *Canuto* præcipiente, quam toto conventu id petente.

C A P. XXIII.

De Eſtre, Fanbrege, & Hirliſges.

IN diebus *Leofrici* Abbatis, regnante *Canuto*, quædam femina *Godiva* nomine cujuſdam comitis derelicta fuit, quæ poſt ipſius obitum bona ſua Eccleſiis diviſit, ut ad meritorum ſuorum participes forent apud Deum. Ad ſponſam Domini *Jeſu Ædeldredam* orationum excubias actitans, loci amœnitate & fratrum devotione in maximum erga eos accenditur amorem, unde de ſuo jure aliqua rura, ſed præcipua, beatæ virginis & Deo illic miniſtrantibus donavit, & in Teſtamento *Anglice* confirmavit, quorum hæc nomina memorantur, *Æſtre, Fanbrege, Terliſges.*

C A P. XXIV.

Privilegium Canuti Regis, de mutatione villarum Cheſle, & Ditune.

IN nomine *Chriſti* Salvatoris mundi in perpetuum regnantis, cujus ſunt
 “ diſpoſitione univerſi ordines & poteſtates totius dignitatis & prin-
 “ cipatus ordinati, qui jure cunctis principatur & dominatur, ut pote crea-
 “ tor omnium. Ego *Canutus* Rex totius gentis Angligenæ ejuſque amore
 “ provocatus, & venerabilis orientalis Epifcopi *Alfwini*, & Abbatis *Leo-*
 “ *frici* Monafterii *Elyenſis*, & fratrum eorundem petitionibus incitatus, ac
 “ pro remedio animæ meæ feci commutationem apud Abbatem ejuſdem
 “ Monafterii, *Leofricum* ſcilicet, dando eis reciproca viciffitudine villam,
 “ quæ proprio notamine appellatur *Dittun*, cum omnibus ad ſe jure atti-
 “ nentibus in Longitudine & in Latitudine, ut mihi in poteſtate ſtetit,
 “ accipiens quoque pro ea villam ſilvoſam, vocabulo *Cheſle*, cum omnibus
 “ quæ ad eam attingunt, in pratis, in paſcuis, in ſilvis, & in quibuſlibet
 “ negotiis. Facta eſt hæc commutatio anno Incarnationis Dominicæ mil-
 “ leſimo vigefimo ſecundo, indiſtione quinta, epactæ quindecim concur-
 “ rentes ſeptem, die feſtivitatis Sanctæ *Ædeldredæ* Reginæ & virginis, quæ
 “ Sanctis ſuis meritis cum ſororibus ſuis, videlicet, *Withburga, Sexburga,*
 “ & filię *Sexburgæ Armemilda*, illud Monafterium patrocinator & regit.
 “ Siquis hanc noſtram placitam viciffitudinem malo molimine machina-
 “ tur mutare, abſque voluntate fervorum Dei Monafterio illo inhabitan-
 “ tium, ſit pars ejus cum Diabolo, participium ſumens de omnibus poenis
 “ ejus æternaliter, nec contingat ei perpetualiter viciffitudo, cujus viciffi-
 “ tudine poſſit ſibi gaudium aliquod in hoc ſeculo vel in futuro ſperare.

C A P. XXV.

De Berechinge.

Nunc reſtat adjicere qualiter fidelis Domini *Godiva* *Ælfricum* Epifcopum & *Leofricum* Abbatem de *Ely* per ſcripta ſalutavit, & quod de ſalute

salute sua eis ostendere voluit, sic quoque ait, *O Domini mei, ego infelix mulier, quamvis circa salutem animæ meæ minus provide intendi, & tempus exitus mei instat, cum adhuc licet operari, beatitudini vestræ insinuo quid ad Dominam meam sacratissimam virginem Ædeldredam in Ely constituo fieri de bonis meis atque concedo, hoc est terram de Berchinges, quæ mei juris est, parentum hereditate, illic perpetualitè impertior, ut apud eos mei jugiter memoria sit.*

CAP. XXVI.

A quo benedicatur Abbas Leoffinus Elyensis, & quæ bona illic gessit, & quod ex nutu Regis Canuti annua firma Ecclesiæ constituitur.

UT autem Rex *Canutus* imperium suscepisset, prædecessorum suorum Regum accensus devotione erga beatissimam *Ædeldredam*, & loci Sancti ministros, *Leoffinum* quoque ejusdem Ecclesiæ pastorem, qui *Leofrico* successerat, & diu absque benedictione fuerat, apud *Walewich* ad se accersitum ab *Egelmodo* Dorobernenfi Archiepiscopo sacrari præcepit. Hic non suam sed Domini gloriam exposcens, summo studio locum provehere studuit, & ut neminem in congregatione Monachum susciperent, nisi electos in scientia & præclaros genere, quorum largitione Ecclesia sublimius ditaretur, & fratres solito deinceps victum & vestitum abundantius haberent. Qui vero in * mobilibus se suscipi in eorum consortium rogarent, ad numerum Monachorum frustatim, quicquid offerrent, divideretur, & juxta panes cunctorum in refectorio, sive aurum sive argentum, quique partes ex oblato perciperent, & sic pari consilio, ad quodcumque opus erat, in commune locaretur. Taliter locus extrinsecus in possessionum affluentia accrevit, & decore vestium intrinsecus adornatur; prohibuit maxime nullum permitti de indigenis ministrare in loco, sed potius de externis, dicens ab eis cavendum esse, optans illos, quemadmodum in Evangelio Dominus suos præmuniri voluit Discipulos, à fermento *Pharisæorum*. Addidit quoque ornamenta insignia in decorem Domus Dei, inter quæ albam præclaram cum amictu, cum superhumerali, cum stola, & manipulo ex auro & lapidibus contextis, atque infula rubea mirando opere subtus & desuper floribus retro extensa, & velut quodam tabulatu gemmis & auro ante munitur, cujus opus exponere non sufficimus. Vasa enim aurea fecit & argentea in ministerium Domini, quæ in seditione postea *Normannorum* exposita sunt. Supra gregem Domini Pater iste instanter vigiliâs adhibuit obsecrando, increpando in mansuetudine, miscens temporibus tempora, illud semper & potius affectans *beati Benedicti* plus amari quam timeri. Statuit etiam nutu & favore ipsius Regis firmas consignando, quæ per annum Ecclesiæ in cibum sufficerent, & potius electæ de vicis & arvis, quæ abundantiore dulcedine & uberiore cespite segetes creare noscuntur, quarum hic nomina inferuntur. Inprimis *Scelford* duarum solvit firmam Ebdomadaram, *Stapelford* unius, *Litlebery* duarum, *Tripelawe* duarum, *Havechestune* unius, & *Neutune* unius, *Meldeburne* duarum, *Grantedene* duarum, *Thoftes* unius, & *Cotenham* unius, & *Wivelingeam* unius, *Dittune* duarum, *Horningeseie* duarum, *Stevecheworde* duarum, *Belesham* duarum, *Kadenhom* quatuor dierum, *Sanfham* dierum trium, *Spaldwic* duarum Ebdomadaram, *Sumere sham* duarum, *Blunte sham* unius, & *Colne* unius, *Hertherst* unius, *Drenchestune* unius, *Radesdene* duarum, *Hetham* duarum, *Berechinche* duarum, *Heddinge* unius, *Wederingesete* unius, *Brecheham* duarum, *Pulleham* duarum, *Thorpe* & *Dyrham* duarum, *Nordwolde* duarum, *Feltewelle* duarum, *Merham* vero ad vehendum firmam Ecclesiæ de *Nortfolchie*, & ad suscipiendum ingredientes & egredientes de Monasterio. Et hæc siquid minus statuto suis conferrent temporibus, insula ad hoc deputata reliquum suppleret.

C A P. XXVII.

Qua difficultate ad suam festivitatem Rex Canutus in Ely pervenit, & de longe audiens Monachos cantilenam composuit.

QUODAM vero tempore, cum idem Rex *Canutus* ad *Ely* navigio tenderet, comitante illum Regina sua *Emma*, & optimatibus regni, volens illic juxta morem purificationem Sanctæ *Mariae* solemniter agere, quando Abbates *Ely* suo ordine incipientes ministracionem in Regis curia habere solent, & dum terræ approximarent, Rex in medio virorum erigens se, nautis innuit ad portum *Pusillum* ocius tendere, & tardius navem in eundo pertrahere jubet, ipse oculos in altum contra Ecclesiam, quæ haud prope eminent in ipso Rupis vertice sita, vocem undique dulcedinis resonare sensit, & erectis auribus quo magis accederet amplius melodiam haurire cœpit; percepit namque hoc esse Monachos in cœnobio psallentes, & clare divinas horas modulantes, cæteros qui aderant in navibus per circuitum ad se venire, & secum jubilando canere exhortabatur, ipsemet ore proprio jocunditatem cordis exprimens, cantilenam his verbis Anglice composuit, dicens, cujus exordium sic continetur. *Mēpie rungen ðe Munecher binnen Ely. Ða Cnut ching þe ðes bý. popeð cniter noep the land. and hepe þe þer Munecher ræng.* Quod latine sonat, *Dulce cantaverunt Monachi in Ely, dum Canutus Rex navigaret prope ibi, nunc milites navigate propius ad terram, & simul audiamus Monachorum harmoniam, & cætera quæ sequuntur, quæ usque hodie in choris publice cantantur; & in proverbii memorantur.* Hoc Rex agitans, non quievit cum venerabili collegio pie ac dulciter concinere, donec pervenit ad terram, & quando cum processione, ut mos est principem aut celsiorem personam, à fratribus digne susceptus in Ecclesia duceretur; mox bona prædecessoribus suis Anglorum Regibus Ecclesiæ collata, suo privilegio & auctoritate ad perpetuam munivit firmitatem, & desuper altare majus, ubi corpus sacre virginis ac sponsæ Christi *Ædeldredæ* pausat in sepulcro, in faciem Ecclesiæ coram universis jura loci perpetuo libera esse sancivit. Ad hanc igitur solemnitatem ipsum Regem aliquotiens præ nimio gelu & glacie inibi contigit non posse pervenire, usque paludibus & aquis gelatis, sed sic à bonitatis suæ studio Rex non mutatur, licet nimium gemens & anxius fuisset, in Domino Deo confisus, super mare de *Saham*, cum non cessaret vehemens pruina, usque in *Ely* trahere se in vehiculo desuper glaciem cogitavit, sed, si quis eum præcederet, securius & minus pavide asperum iter perficere, nec differre asseruit, casu enim astitit ibi vir magnus & incompositus ex insula quidam *Brihtmerus Budde*, pro densitate sic cognominatus, in multitudine & ante Regem se progredi sponndit. Nec mora, Rex festinus in vehiculo secutus est, admirantibus cunctis, illum tantam audaciam præsumpsisse. Quo perveniens cum gaudio solemnitatem ex more illic celebravit. Nam sicut in *Sapientia* legitur, *fortis est ut mors dilectio, & dilectio custodia legum est*, in sola dilectione ac devotione Christi virginis *Ædeldredæ* Rex gloriosus nitebatur, & completur in eo illud Dominicum, *omnia possibilia credenti.* Ad gloriam beatæ virginis narrare consueverat Rex sibi à Domino concessum fuisse, quod tam magnus Rusticus & incompositus per viam nullum offendiculum senserat, ut & ipse agilis, & mediocris staturæ, directe & intrepide subsequi * licuisset, Rex namque liberalis animi atque munificus, laborem viri rependere volens, ipsum cum possessione sua æternæ libertati donavit, unde filii filiorum ejus usque ad diem hanc quieti consistunt.

C A P. XXVIII.

Quod Ælwinus Episcopus Monachos apud Betrichesworde primum locavit, & post relicto Episcopatu ad nos rediens hinc suam sepulturam elegit.

SANCTUS iste confessor Domini *Ælwinus* vitæ merito & morum honestate ad Episcopale culmen, ut prælibavimus, attingens, sua postulatione prædictum manerium de *Dittune Silvestre* pro *Chevele* mutuari, & huic loco perpetuo jure confirmari à Rege *Canuto* impetravit. Hic etiam ipsius Regis præcepto in *Betrichesworde* primum Monachorum adduxit cattervam, quosdam de sua Ecclesia de *Ely*, quosdam vero de *Holm* illic collocavit, eisque affuenter subsidia detulit, auxilium impendente *Thurchillo* comite, rebusque & ornamentis eidem loco de sua quoque parte collatis quamplurimis. Præfecitque eis patrem & Abbatem nomine *Uvium* virum humilem, modestum, mansuetum, & pium. Presbyteros vero, qui inibi inordinate vivebant, aut in eodem loco ad Religionis culmen erexit, aut datis eis aliis rebus in alia loca mutavit. Et post multa beneficia sacris locis collata, demum relicto proprio Episcopatu, ad contemplativam quietem in *Elyense* cœnobium reversus est, ubi usque ad ultimum vitæ permanfit, hunc etiam de antiquo tumulo tempore *Nigelli* Episcopi inter reliquos honorifice transtulimus.

C A P. XXIX.

Quomodo, quando, & à quo corpus Vultani confessoris Domini translatum est.

GLORIOSO itaque Rege atque piissimo Anglorum *Stephano*, post multa tempora regnante in septentrionalem partem Ecclesiæ nostræ, venerabilium reliquiæ virorum, quorum beneficiis locus noster adcrevit, & quorum * cœtus noster in Sancta Religione profecit, cura *Alexandri* prioris de veteribus sepulchris translatae sunt, quæ antiquitus in profundo posita, & magna difficultate tandem cum certis signis inventæ, singulorum loculos cum scriptionibus nomina acceperunt. Horum primus est in ordine vir optimus *Wlstanus*, licet aliquorum, exigente narrationis serie, supra meminimus. Vir optimus bonis pollebat moribus, primo Monachus, deinde Abbas, postremo beato *Oswaldo* Eboracensi Archiepiscopo tertius in sedem pontificalem successit. Omnes vero ipsius mores & actus religioni serviebant, nec deerat ei vel nobilitas generis, vel honestas secularis. Nam & sororis ejus filius *Brithtegus Wigornensis* Episcopus fuit, & plures alios Generosos viros propinquos habuit, & tam ex genere quam ex sanctitate cunctis honorabilis habebatur. De quo id mirabile ferebatur, quod secto matris utero in hanc lucem productus fuerat, & vaccæ uberibus proximorum industria educatus. Floruit autem temporibus *Ædeldredi*, *Edmundi*, & *Canuti* Regum Anglorum, quibus singulis æque amabatur, ut frater, æque honorabatur, ut pater, & ad maxima Regni negotia, ut pote doctissimus consiliarius, frequenter vocabatur, in quo ipsa Dei sapiëntia, quasi in quodam spiritali templo loquebatur. Cui ob insigne meritum, Rex *Canutus* hunc honorem suo in tempore detulit, ut eum ad dedicandam Ecclesiam ab ipso *Canuto* & *Thurchillo* comite in monte *Asandun* ædificatam invitaret, quam & ipsis præsentibus ipse cum multis aliis Episcopis gloriose & honorifice ædificavit. Qualis denique vir iste apud Deum semper extiterit, circa vitæ finem evidentem apparuit, quodam

dam enim tempore contigit eum hanc Ecclesiam orationis causa visitare, cui fratres loci processionaliter cum magna ut decuit reverentia occurrerunt, cumque jam in Ecclesiam fuisset deductus, & in capite processionis Episcopali more baculo pastorali staret innixus, subito baculus pene ad medium sui terram intravit, de quo signo spiritualiter communitus, futuram ibi sui corporis requiem pluribus audientibus Davidico vaticinio sic prænuñciavit, *hæc requies mea in seculum seculi, hic habitabo*; unde & locum istum quoad vixit vehementer dilexit, ornamentis ditavit, & plurima munimenta nostra primus inter primos subscriptione sua roboravit. Post modum vero imminente vocationis suæ die, cum jam dissolvi inciperet, corpus suum de Eboraco huc afferri præcepit, & locum, ubi baculus fuerat infixus, in veteri Ecclesia obtinuit. Ad cujus tumulum sæpe contingebant miracula, quæ in veteri fiebant Ecclesia, ita ut hætenus vivi reperiantur, qui à turpibus morbis ibi curabantur. Deinde constructa nova, quæ nunc est, Ecclesia, placuit fratribus de pristino eum loco remove, & corpus ejus infra sepulcrum visitare, quod quidem dissolutum invenerunt. Sed casulam & pallium auratis spinulis affixum cum stola & manipulo invenerunt, ut mirum fuerit tanto spatio temporis sub putredine corporis potuisse illa saltem in aliqua sui parte durasse. Motus ergo de primo sepulturæ suæ loco pro necessitate novi operis, quod tunc constructebatur, extra Ecclesiam juxta cancellum in cimiterio fratrum interim fuit collatus, donec ipso opere perfecto in meliorem locum, ut dignus erat, transferatur. Quod nos tandem post multos annos sub venerabili patre *Nigello* Episcopo, Deo annuente, complevimus, primum eum in ferie aliorum collocantes, quos subsequens narratio declarabit. Mortuus est autem plenus dierum, & appositus est ad patres suos, anno M. XXIII ab Incarnatione Domini, v Kalend. Junii, feria secunda, benedictus Deus per omnia.

C A P. XXX.

De Belesham & Wetheringefete & Stevethesworde.

EST villa frugifera pascuis & agris spatiosa, *Belesham* dicta, de jure *Leoflede* mulieris, uxoris *Oswi*, filia *Brithmodi*, cognomento *Alderman*, quorum supra meminimus. Hæc juxta *Marham*, circa frequens ministerium adtenta, nudos vestiebat, miseros pascebat, Ecclesiam tota anima honorabat, & servis Dei, ubicunque poterat, beneficia impendebat. Et, appropinquante vitæ suæ termino, scriptum *Canuto* Regi hæc continens direxit. “Tibi Domino dilectissimo, atque venerabili Dominæ meæ *Reginæ*, omnibus modis gratias refero, quod circa me ancillam vestram “benigne agere voluistis, & mihi de substantiis meis, ex quo vir meus “ablatus est à me, pro libitu disponere indulgistis. Nunc igitur ostendo “in hoc libello, quod villam de *Belesham* Deo & Sancto *Petro* & Sanctæ “virgini *Ædeldredæ*, cum omnibus ad eam pertinentibus, post diem meum “concedo, pro anima viri mei & liberis meis, seu vivis vel defunctis. “Deinde duabus filiabus meis annuo *Stevecheworde*, dum vivant, tenere, “*Ælfwenne* & *Ælfvide*, & ultra dies suos in locum Sanctum *Ely* libere “dimittant. Aliæ vero filiæ, scilicet *Leosmare*, vicum illud de *Weddrerinfesete* sub hac conditione permitto, ut caste se conservet, vel virum legitime accipiat, ne ipsa & progenies nostra lupanaris contagii notetur infamia. Hæc & alia ego ancilla tua, tam Ecclesiis quam Domesticis, Domine Rex, tuo favore post diem meum esse dispono, & rata in ævum consistent, nemo ea præter te, quod absit, subtrahat vel minuat, & quicumque aliquid ex eis evellere tentaverit, maledictionem habeat Do-

“mini nostri *Jesu Christi*, & cum *Juda* proditore auditionem malam au-
 “diat, ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est *Diabolo* & Ange-
 “lis ejus. Hæc scripto tripliciter consignantur, unum est apud *Ely*, aliud
 “in thesaurum Regis, tertium *Leofleda* habet. Quæ cum mortua fuit,
 “corpus illius ad nos delatum in cimiterio fratrum sepelitur. Qua se-
 “pulta, mox filia ejus præfata *Ældeswida* cum possessione de *Stevecheworde*
 “Ecclesiæ se tradens, viri consortium aspernatur, illic jugiter professa est
 “permanere, cui tradita est *Coveneia*, locus Monasterio vicinus, ubi au-
 “rifrixoriæ & texturis secretius cum puellulis vacabat; quæ de proprio
 “sumptu albam casulam suis manibus ipsa talis ingenii peritissima fecit;
 “& soror ejus *Leofware* nobilissimo viro *Lustwino* sublimiter dotata terram
 “de *Wedreringesete* Ecclesiæ postmodum adjecit, & plura quæ de dono
 “viri sui sequenter inferemus.

C A P. XXXI.

*De Dittune Silvestre, & Burch, & Cnopwelle, & cæteris quæ scripto
 illo nominantur.*

CUM de pluribus diximus, de hoc amico nostro *Lustwino* prætereun-
 dum non est, quem maxime inter cæteros memorare debemus, cui
 præfata *Leofwara* matrimonio jungebatur, Hi ambo Deo devoti Sancta-
 rum nostrarum virtutibus in fratrum religione ad diligendum hunc locum
 adtracti, de fraternitate cum illis, de sepultura corporis sui cum plurima
 possessionum largitione constituunt. Ambo spe futurorum bonorum certi,
 ambo circa Sanctæ Religionis cultum devotione intenti, sed potius erga
 nos suam bonitatem extendere disposuerant, & de sua hæreditate Eccle-
 siæ nostræ, ut carta eorum demonstrat, in jus perpetuum tradiderunt, quæ
 hic debite inferuntur. Nam dederunt pro animarum suarum expiatione
 Deo & Sanctæ *Ældeldridæ Dittune*, non illam *Silvestrem*, & *Cnopwelle* præter
 dimidiam hidam, & tunicam ex rubea purpura per girum & ab hume-
 ris aurifriso undique circumdatam, atque has addidit possessiones, videl.
Burc parvum, & *Westune*, *Chidingtune*, & *Pentelawe*, *Wimbisc*, *Girdele*, *Ham-
 minggefelde*, & *Æstchendune*, cum suis pertinentiis. Hæc quoque concessa
 sunt, & in libro testamenti sui descripta, coram multitudine plebis &
 gentis suæ.

C A P. XXXII.

Quam nefarie proditus sit Aluredus Clito frater gloriosi Regis Edwardi.

CIRCA idem tempus innocentes *Chitones Ælwredus* & *Edwardus*, *Ædel-
 redi* quondam Regis *Anglorum* filii, de *Normannia*, ubi cum *Ricardo*
 avunculo suo manserant tempore longo, multis *Normannis* militibus secum
 assumptis, in Angliam, paucis transvecti navibus, ad suæ matris colloquium,
 quæ morabatur *Wintoniæ*, venere. Quod indigne graviterque ferebant po-
 tentes nonnulli, qui, licet injustum esset, *Haraldo* fratri suo multo devo-
 tiores extitere, quam illis maxime, ut fertur, comes *Godwinus*. Hic qui-
 dem *Alfredum* cum versus *Londoniam* ad Regis *Haraldi* colloquium, ut
 mandaratum properaret, retinuit; & arctam in custodiam posuit. Sociorum
 vero illius quosdam disturbavit, quosdam catenavit, & postea cæcavit,
 nonnullos cute capitis abstracta cruciavit, & manibus ac pedibus ampu-
 tatis multavit, multos etiam vendi jussit, & mortibus variis ac miserabili-
 bus apud *Gildefordam* sexentos viros occidit. Sed illorum nunc animas
 in

in *Paradiso* creditur gaudere cum Sanctis, quorum corpora tam crudeliter sine culpa perempta sunt in arvis. Quo audito Regina *Ælfgina* filium suum *Edwardum*, qui secum remansit, maxima cum festinatione *Normanniam* remisit. Deinde *Godwini* & quorundam aliorum iussione ad insulam *Ely Clito Alfredus* strictissime vincitus ducitur; sed ut ad terram navis applicuit, in ipsa mox eruti sunt oculi ejus cruentissime, & sic ad Monasterium ductus, & Monachis traditur custodiendus. Ubi brevi post tempore de hac migravit luce, & in Australi porticu in occidentali parte Ecclesiæ corpus ejus debito cum honore, anima vero *Paradisifica* fruitur amœnitate. Quo in loco miræ & pulchræ visiones luminum & virtutum sæpe contigerunt.

C A P. XXXIII.

Qualiter Edwardus factus est Rex, & quam pie bona sibi Infantia ab Ecclesia collata rependere studuit.

NEC multo post prædictus *Edwardus* de *Normannia*, ubi pluribus exulaverat annis, venit *Angliam*, & à fratre suo *Hardecanuto* Rege, qui fratre suo *Haraldo* cognomento *Hærefob* successerat, honorifice suscipitur; post quem ipse *Lundoniæ* levatur in Regem. Jamque sublimatus in Regno, beneficiorum, quæ puer in *Ely* habuerat, nequaquam est oblitus, digna enim recompensare præmia studuit. Illuc enim delatus, in cunabulis à patre Rege & à matre Regina super Sanctum altare oblatu fuerat, palla involutus orbiculata, brevibus circulis non plene viridi coloris adhuc ibi ostenditur, & sicut seniores Ecclesiæ, qui videre & interfuere, narrare consueverant, cum pueris in claustro illic diu alitus est, psalmos & himnos Dominicos cum illis didicit. Hujus quoque largitas supra omnium præcedentium Regum munificentiam *Elyensi* se infudit Ecclesiæ, dans ei univèrsa quæ in subiecto continentur privilegio.

C A P. XXXIV.

Carta ipsius super omnibus quæ possidet Ecclesia.

“**E***Edwardus* Dei gratia Rex Anglorum, cunctis *Christi* fidelibus perpetuam in Domino salutem. Cum Rex & Dominus rerum omnium Deus, nullo indigens cuncta possideat, agit ineffabili qua hominem dilexit charitate, ut ex his quæ usui humano creata largiter ministrat, ipse aliqua quasi donaria gratanter recipiat, quo se colentis ad suæ servitutis intentionem devotiores reddat, quos postmodum perpetua secum libertate regnare concedat. Qua servitutis intentione antiqui patres successi, sua primum Domino studuerunt impendere, postmodum se, mutantibus terrenis coelestia, temporalibus sempiterna. Quorum vestigia *Edgarus* avus meus ac prædecessor sceptrigeræ potestatis, diligenter subsequens, & exempla perfectius implens, *Elyense* cœnobium & alia, illud tamen egregie præter cætera restauravit, restaurans ditavit, ditans omnimoda libertate quietavit, consultus adjutusque sedula Sancti *Ædelwoldi* summonitione, vel copiosa prædiorum augmentatione. Quod & Sancto *Dunstano* alacriter collaudante, cunctisque primatibus Regni, privilegio firmatum est. *Æthelredus* quoque pater meus, suæ gubernationis tempore, quædam prædia eidem loco contulit, prioremque libertatem suæ suorumque concessionis privilegio solidavit. Horum ego *Edwardus* Dei gratia successor, licet indignus, cum in his devotam circa Dei Eccle-

“fiam, religionem, vel religioſæ devotionis operationem, longe diſpar con-
 “ſpicio, veneranda eorum ſtatuta nequaquam infringere præſumo, ſed
 “fortiter, quantum in mea efficacia eſt, deſenſare, & utcuſque augere
 “deſidero. Unde & præfato cœnobio villam nomine *Lachin-geede* firme
 “& hæreditarie ſubjicio, quo illorum aliquomodo jungar confortio, &
 “Sanctorum inibi multiplici meritorum laude quietentium amplificer
 “ſuffragio, libertatem ab eiſdem ut diximus reſtitutam, ab ipſa autem
 “Regina virgine Sanctiſſima prius habitatione poſſeſſa poſſeſſione Sancti-
 “ficatam, Sanctificatione venerabilem factam, inviolatam manere, & om-
 “nimore provehendam cenſeo, quod & privilegii atteſtatione, in eorum-
 “que conſenſu fidelium, ſtabile præſentibus & futuris pronuntio, ſum-
 “mam ergo eorum, quæ illi loco hoc noſtro adjacent tempore, vel le-
 “gum conſuetudine nominatiim ſubjecta, monſtrabimus deſcriptione.

In comitatu *Granteceſtriæ*, ipſa inſula cum duobus centuriatibus, & om-
 nibus appendiciis; Extra, *Suaſham, Horniggeſeie, Dittune, Havecheſtune,*
Nentune, Stapelford, Scelford, Tripelau, Meldeburne, Erningeford, Grantedene,
Stevechwrde, Beleſham, Fuelburne, Theureſham, Weſtlai, Trumpintune, Wratinge,
Sneilewelle, Dittune, Hardwic, Mideltune, Impetune, Cotenham, Wivelingeſham,
 omniſque quartus nummus rei publicæ in provincia *Granteceſtriæ*, & aliæ terræ
 in ipſa villa.

In comitatu *Sutſolc, Hertefſt, Glameſford, Hecham, Ratleſdene, Drinche-
 ſtune, Neddinge, Berchinges, Bercham, Wederingeſete, Liuremere, Acholt, Wi-
 chelau,* quinque & dimidium centuriarum; *Sutburne, Meltune, Kingeſtunbo,*
Stoche, Debham, Brithwelle, Ordebruge, Brandune.

In comitatu *Nortſolc, Feltewelle, Brugeſham, Medelwolde, Crocheſtune, Wa-
 tinge, Mundeford, Bere, Weſtfeld, Fingeham, Notwelle, Walepol* cum appen-
 diciis, *Merham, Derham, Thorp, Pulleſham.* In comitatu *Effexiæ, Hadeſtoc,*
Litelbirig, Stratlai, duæ *Rodinges, Ratendune, Amerdene, Brocheſene, Eſtre,*
Fanbruge, Terlinges. In comitatu *Hereford; Hadham, Hetſfeld, Keleſbelle.*
 In comitatu *Huntendune; Spaldwich* cum appendiciis, *Sumereſham, Colne,*
Blunteſham. “Hæc & aliorum appendicia, ſive majora ſive minora inſu-
 “per omnia, à quocunq; adjecta vel adicienda, bonorum teſtimonio poſ-
 “ſeſſa, cum omni *Sacha & Socha,* ſine aliqua exceptione ſecularis vel Ec-
 “cleſiaſticæ juſtitia, illi Monasterio damus, data quieta clamamus, eadem
 “qua Sancti viri illud glorificaverunt libertate, quo neque Epicoſopus, ne-
 “que comes, neque alicujus exactionis miniſter, ſine licentia vel advoca-
 “tione Abbatis vel fratrum, ullomodo ſe præſumat intromittere, vel rem
 “Sanctæ aliquomodo inquietare, ſitque in eorum ut ſemper fuit arbitrio,
 “à quocunq; potiffimum elegerint ordinari vel ſua Sanctificari Epicoſopo.
 “Convenienti equidem diſpoſitione Regina hac utitur libertate, quæ Re-
 “gum & Regnum mundumque florentem deferens, inſulam pro dotalitio
 “poſſedit, ubi ſponſo ſuo Chriſto integerrime ſervivit, quod & caro flo-
 “rens in tumulto veſte etiam incorrupta oſtendit. Hæc quemcunq; vo-
 “luit Epicoſopum aſcivit, ſed Sanctus *Wilfridus* Eboracenſis Archiepiſco-
 “pus, familiarior ei extitit, qui eam cum ſuo cœtu virginum conſecra-
 “vit. Cum autem multo poſteriori tempore, ſervitio Dei pene deficiente,
 “*Ædgarus* reſtauraret cœnobium, poſito ibi grege Monachorum, quibus
 “Abbatem præfecit, quos Sanctus *Adelwoldus* & Sanctus *Dunſtanus* Sanctuſ-
 “que *Oſwaldus* ordinaverunt, & quamdiu vixerunt quaſi ſuis conſuluerunt.
 “Poſt hos quoſque meliores vinculo charitatis ſibi adtrahebant, è quibus ali-
 “quos ſecum in Monasterio retinebant. Harum ergo conſuetudinum cum
 “non fuiſſem conſtitutor, malo eſſe teſtis & fidelis conſervator, quam
 “perfidus & deteſtabilis everſor, Deum ſummum ſervatorem invocans, ut
 “qui hæc conſtituta Sanctorum, noſtrumque infregerit teſtamentum, San-
 “ctorum & omnipotentis, niſi pœniteat, incurrat odium, induens male-
 “dictionem, ſicut veſtimentum, dum *Judæ* æmulatur opprobrium.

Quam

Quam sollicita fuerit pii Regis in sua largitate benignitas testatur sequens Apostolici privilegium, quod individua societate, sub eodem contentum signaculo Regiam munificentiam *Petri* auctoritate confirmat. Voluit enim Rex piissimus inde institutionis suæ habere firmamentum, unde totius Ecclesiæ processit fundamentum, & tanquam in futuræ stabilitatis oraculum, non alterum quam *Petri* adhibere signaculum. Ut ergo fides vincat perfidiam, veritas falsitatem, & omnem de cætero justa possessio repellat calumniam, *Victor* Papa & nomine & auctoritate legitimæ donationi concurrat, significans invictum esse munus quod roborat.

C A P. XXXV.

Privilegium Victoris Papæ de libertate loci & omnium quæ illic adjacent.

“**V**ICTOR Episcopus servus servorum Dei, *Edwardo* Regi Anglorum filio dilectissimo, cunctisque Principibus Regni salutem, & Apostolicam benedictionem. Privilegium Apostolica & Romanæ Ecclesiæ auctoritate antiquitus conscriptum, & multorum sæpius attestatione auctorizatum super cœnobium *Elyense*, quod gloriosi Sanctæ Ecclesiæ patres pio affectu, larga manu, constituerunt, vestræ piæ petitioni succincte renovamus, ac perpetua stabilitate firmamus; imo firmatum conclamamus. Mandamus ergo & jure Apostolico præcipimus liberam esse Ecclesiam, & omnia quæ ibi continentur, vel adjacent, vel adjicientur, cellis, terris, agris, pascuis, paludibus, silvis, venationibus, aquis, piscationibus, libertatibus, servitiis debitis, decimis, censu, capitacionibus, legibus, consuetudinibus, causarum discussionibus, correptionibus, emendationibus, sive Ecclesiasticis sive secularibus, & omnino rememorari possit quæ à Regibus vel ab aliquo fidelium Sanctis in illo Monasterio collata vel concessa sunt, quo nemo ex his subtrahere vel diminuere, aut disperdere aliqua occasione judicio vel potestate præsumat; nec Episcopus nec aliqujus ordinis minister se intromittat; si quis vero malignitatis spiritu commotus hanc libertatem loci illius infringere, nostrumque privilegium contemnere vel abjicere voluerit, à Deo & ab omnibus Sanctis ejus sit condemnatus, & à nobis in quantum licet excommunicatus, & à consortio omnium fidelium separatus, nisi resipiscat.

C A P. XXXVI.

Quomodo Vulfricus factus est Abbas.

HIS vero diebus prædictus Abbas *Leoffus*, cum multa suæ gessisset Ecclesiæ commoda, morte obiit, & juxta patres suos in Ecclesia Sanctæ virginis *Adeldredæ* collocatus est. Quo defuncto Rex *Edwardus* *Wlfricum* cognatum suum Abbatem ad jam dictum cœnobium apud *Wintoniam* assumpsit, ibique à *Stigando Dorobernensi* Archiepiscopo benedicti fecit, tertio Regni sui anno; ab Incarnatione vero Domini millesimo quadregesimo quinto; atque hujus scripti testimonio usitatæ locutionis ipsum in loco confirmavit.

C A P. XXXVII.

Stabilitas loci à Rege roborata.

ADþarður cýningr gnet ælle mine bīscopar. 7 mine eoplar. and mine scý-
nefen, and ælle mine þegenas on þan scýpan þer þa land to-liggað into
Ely þrenðlice. and ic kýpe eop. þer ic habege unnen wlfþrice þer Ab-
botþrice in þely on eallen þingen binnen burġan 7 butan. toll and team. and
inþangen-þeop. fiht-þite. and þerð-þite. ham-fochne. 7 ġriþ-þrice. ritte hiġ mann
þer þer he ritte. þýpce þer he þýpce. and nelle ic ġe-þarian þer ænig man of
handa aþeo. nan þere þinge þer ic him ġeunnen hadde. God eop ġehealbe:

C A P. XXXVIII.

Item de eodem.

HAnc quippe Epistolam in Latinum duxi commutandam, & sic in Hi-
storiam redigere. “*Edwardus* Rex Anglorum Episcopis, Baroni-
“bus, & Vicecomitibus, & omnibus fidelibus suis in quorum comitatu
“Abbatia de *Ely* terras habet, salutem. Notum sit vobis, quod donavi
“*Wlfrico* Abbatiam de *Ely* cum omnibus rebus ad eam pertinentibus intra
“Burgum & extra, *Toll & Team & Infangantheof, Fihtwite, & Ferdwite,*
“*Hamsfochne, & Gredbrice,* & omnes alias forisfacturas, quæ emendabiles
“sunt in terra sua super homines suos, & nolo ut aliquis subtrahat ex his
“omnibus, quæ illi concessi. Deus vos conservet.

C A P. XXXIX.

Quod Ecclesia de Ely villam de Estre cuidam ad tempus tenere concessit.

DE famosa villa de *Estre* alio nunc nomine *Plassix* vocitata prætere-
undum non est, sed quam misere & injuste ab Ecclesia Sanctæ *Æ-*
deldredæ distracta sit, secundum antiqua loci scripta in palam producere.
Algarus quidam *Stallare*, latine *Dux* dicitur, possessionem illam invadit, in-
vadens possedit, possidens velut proprio abuti cœpit, jamque indebite
possessor est factus, cui juste foret alienus, Abbas vero præfatus *Wlfricus*,
& fratres loci eum sedulo, licet frustra, requirentes, cum nihil apud eum
profecissent, pium Regem *Edwardum* adeunt de indebita hostis pervasione
conquerentes, illius suffragium implorant, sed ille rebus & honore subli-
mis, nec Deum nec hominem verebatur, Regiis jussis nequaquam obtem-
perans, illum imitabatur, qui dixit, *ponam sedem meam ad aquilonem & ero*
similis altissimo, sed sicut ille de coelo in infernum ruit, sic iste per super-
biam & abusionem in scandalum & opprobrium cadendus est. *Norman-*
nīs Dei judicio *Angliam* bello citius obtinentibus, qui usque ad diem mor-
tis ejus cum pluribus aliis in ergastulo carceris ferro astrictus, mox retru-
dendus erat. Fratres autem cum in gratiam nec prece nec promissis ip-
suis animum flecti cognovissent, jaculo anathematis eum ferite adgressi sunt,
nec sententiam super eum ullo die prætermittebant. Quod ille diutius
parvipendens, licet magnus & potens in Regno, uti Regis *Constabularius*,
ab Ecclesia eliminatus & fidelium consortio, ad correctionem, vix tandem
cunctis jam detestabilis effectus, compulsus est pervenire. Quippe cordis
fui ductus livore & avaritia donationes fidelium, quas Deo prompta vo-
luntate pro sui & suorum redemptione adsignaverant, divertit, & pro li-
bito

bito disponit, sed Ecclesia jus suum continuè reclamante, & testamentum donantis, & præscriptum Regis privilegium in ipsum publice ostendente, undè plurimum objurgatus, necnon à Rege correptus, in se reversus præce nititur tandem obtinere, quod iniquâ manu rapere cunctatus non est. Illi vero hoc cognoscentes, ut filii Dei, pacem cum omnibus habentes, suis tunc petitionibus annuant, dimiserunt ei; quamvis ad sui incommodum, ita ut jurejurando post ipsius vitam ab omni suorum inquietudine libera ad Ecclesiam possessio rediret. Quod quidem factum est, & scripto Anglici sermonis designatum, atque hoc ut cætera ex Anglico translatum in feriem adducimus & hic textus ejusdem. *Igitur Abbas Wlfricus & conventus Elyensis Ecclesie statuerunt cum Esvaro Stallere, quatenus idem Esvarus cum Dei benedictione, & illorum permissione, terram de Estre habeat in vita sua, atque possideat, & post diem illius cum omnibus quæ in ea fuerunt, libere ad Ecclesiam revertatur. Hujus enim concessionis prædictus Rex Edwardus & Regina, cum optimatibus Regni testes existunt, sicut hætenus gestæ rei scriptum perhibet.*

C A P. XL.

Quomodo Abbas Wlfricus quasdam Ecclesie possessiones, nesciente conventu, fratri suo concessit, & de ipsius obitu.

Porro idem Abbas gradum suum in honore primum servavit, & follicite locum rebus cumulare studuerat. Nam cum quodam comite *Elgaro* nomine habuit conventionem, & manerium de *Berham* ab eo emit; pro viginti quinque marcis auri, & in præsignata Regis carta, quam adquisierat, confirmari fecit, & quamvis hoc commodum suæ gessisset Ecclesie, noluit intelligere ut in finem bene ageret, sed evanuit à cogitationibus suis, curis seculi se implicando, gloriam appetens humanam; undè in ignominiam & in proprium corrui. Habuit enim fratrem *Gudmundum* vocabulo, cui filiam præpotentis viri in matrimonium conjungi paraverat. Sed quoniam ille quadraginta *Hidarum* terræ Dominium minime obtineret, licet nobilis esset, inter proceres tunc numerari non potuit, eum puella repudiavit; undè pudore minium suffusus, ad Abbatem rediit, conquerens infortunium sibi illatum, & ut ei aliqua Ecclesie rura pro fraternitate committeret, intentius exorat, ne nunc honoris nomine, præsertim optata matrimonii copula, frustraretur, Abbas vero nimium carnaliter amans fratrem, absque titulo & subscriptionis testimonio, hæc subjuncta maneria illi, sed tantum in præsto dimisit, partem viz. de *Merham* cum curia villæ, *Liveremere*, *Nachentune*, *Aholt*, *Bedenestede*, *Gerboldesham*, & hoc non manifeste, ne Monachis innotesceret: non prævidens aut præcavens quantum criminis & discriminis sit ad momentum etiam res sacras, & bona Domino oblata, laicorum manibus exponere, ut perfecta matrimonii celebratione absque controversia recipere deberet. Quod factum Monachos diu non latuit, qui eum ut decuit pro tali transgressione probris & objurgationibus proterve infestabant. Ipse vero multo magis factum expavit, ad unum [eorum] quos exposuerat, secessit locum, *Aholt* vocitatum, moerens coram omnibus, in Deum & animam suam, contra professionem sui ordinis, peccatum imo scelus perpetrasse, distrahens bona de loco Sancto, quæ pretium erant piorum in redemptionem animarum eorum. Ibi dum aliquandiu moras ageret, ex animi confusione ac perturbatione in languorem decidit, sed remedium salutis expectans, cum meliorari credidit, obiit, & in *Ely* ad sepeliendum deportatur. Illic namque mori salubre æstimavit, ut per mortem suam claresceret Ecclesiam debere conquirere, quod negligenter & indigne consensum præbuit extulisse. Post cujus mortem

frater ejus supradictus *Gudmundus* nequaquam easdem terras reliquit, sed facta conventionē cum Abbate *Turstano*, qui ipsi successerat, ut quamdiu viveret, teneret, sed citius *Normannis* Regnum obtinentibus, miles illorum quidam *Hugo* de *Mumford* easdem terras invasit, & hæcenus Ecclesiæ detinuit.

C A P. XLI.

Quomodo Abbatiam de Ely Stigandus Archiepiscopus tenuit, & quanta illic Ornamenta tribuit.

Post decessum vero Abbatis *Wlfrici*, *Stigandus* *Doroberniæ* Archiepiscopus, Abbatiam de *Ely*, sed & Episcopatus atque Abbatias sibi assumpsit plurimas, & gratia utriusque Domini sui, *Edwardi* scilicet, & *Haroldi* Regum, eas propriis pastoribus viduatas, quamdiu voluit in sua manu tenuit, & quibus voluit personis, conferebat. Nam *Wintoniensem*, *Glastoniensem*, Sancti *Albani*, & Sancti *Augustini*, & *Elyensem* ante *Turstanum* Abbatem Abbatias in manu sua receperat, & velut proprias possidebat. Ipso quoque suggerente, *Haroldus*, qui regni sceptrum tenebat, ipsum *Turstanum* ab eodem *Stigando* benedici fecit; etenim *Stigandus*, quamvis substituto illic Abbate, causas Ecclesiæ agebat, sed quasdam illius optimas possessiones, sicut *liber terrarum* insinuat, ad maximum loci dispendium retinuit, deditque tamen dona cœnobiis affluenter, præsertim his quæ in manu sua cognoscitur tenuisse, in *Ely* quippe vasa majora & minora de argento & auro in ministerium sacri altaris contulit, quæ in deditionem *Wilhelmi* Regis magni comminuta sunt & distracta; fecerat quoque illic crucem magnam deargentatam desuper totam cum imagine Domini nostri *Jesu Christi* ad magnitudinem formæ illius, atque similis operis imagines, juxta Sanctæ Dei genitricis *Mariæ*, & Sancti *Johannis* Evangelistæ, ex ære fabricatas, quas *Nigellus* Episcopus, ac plurima alia, postmodum abstulit atque comminuit. Insuper albam fecit & cappam cantoris, atque inestimabilis facturæ & pretii casulam, qua nulla in Regno ditior aut pretiosior æstimatur, quæ postea à prædicto Rege sublata hæcenus recuperari non valuit.

C A P. XLII.

De Osmundo Episcopo.

Nunc dicendum est de *Osmundo* pontifice inter supradictos pridem honorifice translato, qui de *Suedtheda* regione, ubi Episcopus extiterat, veniens in Angliam, *Edwardo* Regi aliquamdiu adhærebat, ejusque curiam cum magna ipsius Regis gratia sequebatur. Erat autem vir grandævus & honorabilis, cunctisque Regni primatibus pro reverentia sui amabatur. Dum igitur versaretur in Regali curia, fama *Elyensis* Religionis delectatus, locum ipsum visitare decrevit, volens ibi reliquum vitæ tempus transigere, si fratrum gratia cum sua voluntate concordaret. Quo perveniens, loci amoenitate & fratrum devotione detinetur, & in plenam fraternitatem receptus, omnia Episcopalia apud eos eorum petitione faciebat, hoc enim solum omnes Episcopi huc se conferentes sibi retinuerunt, ut relicta cura Episcopatum, solum Episcopale officium exercerent. Duravit autem piissimus vir iste apud hanc Ecclesiam à temporibus *Wlfrici* Abbatis, qui eum susceperat, usque ad tempora *Turstani* Abbatis, sub quo defunctus Episcopalia ornamenta, hæc dum viveret, concessa nobis dereliquit, & tandem de veteri sepultura à nobis translatus in pace requiescit.

C A P. XLIII.

De obitu Regis Edwardi, & quod Haraldus post eum Regnum suscepit, qui Thurstanum in Ely Abbatem constituit.

Anglorum decus pacificus Rex *Edwardus*; quamvis curis secularibus multum esset occupatus, abjectis tamen plerumque noxiis honoribus, divinorum studiorum erat indagator fervidus. Unde Rex Regum multa ei arcana revelavit, & non multa de futuris, sicut seniorum relatione didicimus, insinuavit. Interim cum omnem vitam Deo dicatam in vera innocentia duceret, morte obiit *Lundoniae*, & in crastino sepultus est Regio inore, ab omnibus, qui tunc affuere, non sine lacrimis plangebatur amarissime. Quo tumultato subregulus *Haraldus Godwini* Ducis filius, quem Rex ante suam decessionem Regni successorem elegerat, à totius Angliæ primatibus ad regale culmen electus, die eodem ab *Aldredo Eboracensi* Archiepiscopo in Regem honorifice consecratur, quia *Stigandus* Archiepiscopus *Cantuarie* ab *Alexandro* Papa, tanquam schismaticus, suspensus erat. Et mox accepto Regno *Turstanum in Ely*, mortuo nuper *Wlfrico* patre, ejusdem Monasterii constituit Abbatem, virum probatæ virtutis & abstinentiæ Anglice & Latine sufficienter à puero ipso in loco edoctum.

C A P. XLIV.

Quod Rex Haraldus post annum interemptus est à Duce Normannorum Wilhelmo, qui jus Regni bello obtinuit.

REX igitur *Haraldus*, mox ut Regni gubernacula susceperat, leges iniquas destruere, æquas cœpit condere, Ecclesiarum ac Monasteriorum Patronus fieri; Episcopos, Abbates, Monachos, clericos colere simul ac venerari, pium, humilem, affabilemque se bonis omnibus exhibere, malefactores exosos habere, & pro patriæ defensione ipsemet terra marique defudare. Sed per modicum tempus in parva lætitia & jocunditate tenens imperium, Regnum cum vita perdidit; interea nuntiatum est ei *Willelmum* comitem gentis *Normannicæ* cum innumera multitudine fundi balariorum, sagittariorum, peditumque advenisse, & in loco qui *Pesnese* dicitur, suam classem appulisse. Unde Rex statim versus *Lundoniam* suum movit exercitum, magna cum festinatione, & licet mediam partem sui exercitus nondum congregaret, quam citius tamen potuit, hostibus occurrere non formidavit, & cum eis prælium commisit. Ab hora vero diei tertia usque ad noctis crepusculum adversariis restitit fortissime, & se ipsum pugnando tam fortiter defendit & tam strenue, ut vix ab hostili interimi posset agmine. At postquam ex his & illis quamplurimi corruere, heu ipsemet cecidit, crepusculi tempore, & cum eo nobiliores totius Angliæ. Deinde comes *Willelmus* victor existens, in ipsa Dominicæ nativitatis festivitate à prædicto *Aldredo Eboracensium* Archiepiscopo in *Westmonasterio* consecratus est honorifice, prius, ut idem Archipræsul ab eo exigebat, ante altare *Sancti Petri* Apostoli, coram clero & populo, jurejurando promittens, *Se velle Sanctas Dei Ecclesias ac Rectores illarum defendere, nec non & cunctum populum sibi subjectum juste ac regali providentia regere, Rectam legem statuere & tenere, Rapinas injustaque judicia penitus interdiceret.* Et hic primus *Normannorum* in Anglia imperavit, eorum dico qui utroque parente *Normanni* & in *Normannia* sunt educati. Quod quidem non subito eventu aut incerto casu, *provido Dei judicio ipsa rerum series indicat contigisse.

Et nunc de Anglia quid dicam? Quid posteris referam? Væ tibi est Anglia, quæ olim Sancta prole fuisti Angelica, sed nunc pro peccatis valde gemis anxia. Naturalem Regem tuum perdidisti, & alienigenæ bello cum ingenti tuorum sanguine fuso succubisti, filii tui miserabiliter in te occisi sunt, & consiliarii principesque tui victi seu necati vel exheredati sunt. De ipso quidem prælio testantur adhuc Franci qui interfuerunt, quoniam licet varius casus hinc inde extiterit, tamen tanta strages & fuga Normannorum fuit, ut victoria qua potiti sunt, vere & absque dubio soli miraculo Dei ascribenda sit, qui puniendo per hanc iniquum perjurii scelus Haraldus, ostendit se non Deum esse volentem iniquitatem. Rex itaque factus Willelmus quid in Principes Anglorum, qui tantæ cladi superesse poterant, fecerit, dicere cum nihil proficit, omitto. Quid enim prodesset, si nec unum in toto Regno de illis dicerem pristina potestate uti permissum, sed omnes aut in gravem paupertatis ærumnam detrusos, aut exheredatos, patria pulsos, aut effossis oculis, vel cæteris amputatis membris, opprobrium hominum factos, aut certe miserime afflictos, vita privatos. Simili modo utilitate carere existimo, dicere quid in minorem populum, non solum ab eo sed à suis actum sit; cum id dictu sciamus difficile, & ob immanem crudelitatem fortassis incredibile. Usus ergo atque leges, quas patres sui & ipse in Normannia habere solebat, in Anglia servari volens, de hujusmodi personis Episcopos, Abbates, & alios principes per totam terram instituit, de quibus indignum judicaretur, si per omnia suis legibus postposita omnia alia consideratione, non obedirent; & si ullus eorum pro quavis terreni honoris potentia caput contra eum levare auderet, scientibus cunctis, unde, qui, ad quid assumpti fuerint. Cuncta ergo divina simul & humana ejus nutum spectabant. Monasteria quidem totius Angliæ perscrutari fecit & pecuniam, quam ditiores Angli propter illius austeritatem & depopulationem in eis deposuerant, auferri, & in ærarium suum jussit afferri. Et consilio statuto, Stigandus Doroberniæ Archiepiscopus degradatur, atque ejus frater Ægelmarus Estanglorum Episcopus similiter Wintoniæ est degradatus, Abbates etiam aliqui ibi degradati sunt, operam dante Rege, ut quamplures ex Anglis suo privarentur honore, in quorum locum suæ gentis personas subrogaret, ob confirmationem scilicet sui, quod noviter adquisierat Regni. Ideo & nonnullos tam Episcopos quam Abbates, quos nulla evidenti causa nec leges seculi damnabant, suis honoribus privavit, & usque ad finem vitæ custodiæ mancipatos detinuit, efferrato prope animo undique patriam devastare, homines trucidare, & multa mala non cessabat agere, suspicione, ut diximus, tantum inductus novi Regni.

Reliqua pars hujus secundi libri Historiæ Elyensis hæc non adducitur, quoniam pertinet ad tempora Normannorum.

COL-

COLLECTIO PRIVILEGIORUM

*Elyensis Ecclesiæ.**Privilegium ÆDGARI REGIS Anglorum.*

Omnipotentis Dei cunctorum sceptris regentis moderamine regum, immo totius seculi creaturæque indissolubili regimine æque gubernantis habenas, ipsius nutu & gratia suffultus, ego Rex *Edgarus* basileus dilectæ insulæ *Albionis*, subditis nobis sceptris *Scotorum*, *Cumbrorumque* ac *Britonum*, & omnium circumcirca regionum, quæta pace perfruens, studiosus sollicitè de laudibus Creatotis omnium occupor addendis; ne nostra inertia nostrisque diebus, plus æquo servitus ejus tepescere videatur, sed greges Monachorum & Sanctimonialium, hac nostra tempestate (ipso opitulante, qui se nobiscum usque in finem sæculi manere promittere dignatus est) ubique in regno nostro desertis Monasteriis, antiquitus Dei famulatu deficiente, nunc reviviscente, assurgere cupimus, sub *St. Benedicti* Abbatis regula viventes, quatenus illorum precatu, & vigente religione sancta, servitus Dei, nos ipsum rectorem placatum habere queamus. Unde frequentes monitus *Æthelwoldi* venerabilis Episcopi, corde tenus pertractans, cupio honorare hoc privilegio, rebusque copiosis Monasterium, quod in regione *Ely* situm dinoscitur antiquitus, ac *St. Petri* Apostolorum principis honore dedicatum, decoratumque reliquiis & miraculis almæ virginis *Ætheldredæ*, cujus vita venerabilis nobis modernis Historiâ *Anglorum* promitur, quæ etiam in corruptibili corpore, hætenus condita marmoreo mansomoleo albo perdurat.

Locus denique prædictus, deficiente servitio Dei nostri, ætate regali fisco subditus erat, sed à secretis nostris *Æthelwoldus*, deiq̃ amator, diocesi *Wintoniensis* civitatis fungens, datis nobis sexaginta cassatis in villa, quæ ab accolis *Heartingas* nuncupatur, mutuavit locum prædictum cum appendiciis ejus, augmentavique mutationi tres villas, quæ his nominibus vocitantur, *Meldeburne*, *Ærmingford*, *Northwolde*, & ipse illico Monachos meo consilio & auxilio Dei, fideliter regulari norma servientes per plures inibi collocavit, quibus *Brithnodum* quendam, sapientem, ac bene morigeratum virum, præpositi jure præfecit, cui effectui admodum ego congaudens, lætabundus pro amore *Christi* & *St. Petri*, quem sub Deo patronum mihi elegi, & Sanctæ virginis *Ætheldredæ*, Deo dilectæ, & ejus profapiæ Sanctæ illic quiescentis, & pro animabus patrum meorum regum antiquorum, augmentare largiter mutationem illam his donis, testimoniis meis consiliariis volo.

Hoc est decem millia anguillarum, quæ omni anno in villa quæ *WELLEN* [al. *Willan*] dicitur, pro expeditione [al. expeditione] redduntur, fratribus ad victualia, modo & deinceps concedo, & inter paludes causas seculares duorum centuriatum in *Wichlam* in provincia *Orientalium Saxonum* [*Anglorum*] benigne ad fratrum necessaria sanciendo largior: quinetiam omnes causas, seu transgressionum correptiones justæ legis in sermonibus secularibus omnium terrarum, sive villarum ad Monasterium prædictum rite pertinentium, & quas in futurum ævum Dei providentia loco præfato largitura est, sive emptione, sive donatione, aut aliqua justa acquisitione, stent causæ seculares emendandæ, tamen clemente examine, fratrum loco manentium victui vel vestitui necessaria ministrantes. Adhuc insu-

per omnem quartum nummum reipublicæ in provincia *Grantecestriæ* fratribus reddendum jure perpetuo censeo, & sit hoc privilegium liberum, quasi munus nostrum Deo, devote oblatum, & sanctis ejus prædictis, ad remedium animarum nostrarum, sicuti præfati sumus, ut nullus regum vel principum, aut ullius ordinis quislibet præpotens in posterum obstinata tyrannide, aliquid horum infringere præsumat, si non vult habere Omnipotentis Dei maledictionem, & Sanctorum ejus & meam, & patrum meorum, pro quibus ista omnia libera haberi volumus, æterna libertate, in æternum. *Amen.*

Hoc privilegium hujus donationis & libertatis scribi fecimus, anno Incarnationis Domini nostri *Jesu Christi* nongentesimo, septuagesimo, indictione tertiadecima, anno regni mei æque tertiodecimo, in villa regali, quæ famoso vocabulo à solicolis *Wlfamere* nominatur; non clam in angulo, sed sub divo palam evidentissime; scientibus totius Regni mei primatibus, quorum quædam nomina hîc infra inferi ad testimonium in posterum mandavimus.

Ego <i>Œðgarus</i> Rex animo benigno hoc largiendo Deo concessi, & regia sublimitate corroboravi.	✠	<i>Easulf</i> Dux.	✠
Ego <i>Dunstan</i> Arch. corroboravi.	✠	<i>Briðepð</i> Miles.	✠
Ego <i>Orcýtel</i> Arch. corroboravi.	✠	<i>Œlppine</i> Miles.	✠
Ego <i>Œþelpols</i> Epif. confirmavi.	✠	<i>Œþelpeaps</i> Miles.	✠
Ego <i>Œlfrtan</i> Epif. consignavi.	✠	<i>Orlac</i> Miles.	✠
Ego <i>Orulf</i> Epif. confirmavi.	✠	<i>Frena</i> Miles.	✠
Ego <i>Wulfpic</i> Epif. adquevi.	✠	<i>Sifepð</i> Miles.	✠
Ego <i>Winfige</i> Epif. corroboravi.	✠	<i>Leofpic</i> Miles.	✠
Ego <i>Alþpols</i> Epif. consolidavi.	✠	<i>Edpic</i> Miles.	✠
Ego <i>Oppols</i> Epif. adquevi.	✠	<i>Wlfnoð</i> Miles.	✠
Ego <i>Býphzelm</i> Epif. confirmavi.	✠	<i>Œlfrige</i> Miles.	✠
Ego <i>Eabelm</i> Epif. consignavi.	✠	<i>Œlrcýtel</i> Miles.	✠
Ego <i>Elpic</i> Epif. consolidavi.	✠	<i>þpools</i> Miles.	✠
Ego <i>Wlfrige</i> Epif. corroboravi.	✠	<i>Dunstan</i> Miles.	✠
		<i>Orgoð</i> Miles.	✠
		<i>Goza</i> Miles.	✠
		<i>Friþezirt</i> Miles.	✠
		<i>Dunþepð</i> Miles.	✠
		<i>Dungoð</i> Miles.	✠
		<i>Orþepð</i> Miles.	✠
		<i>Orcýtel</i> Miles.	✠
		<i>Sifepð</i> Miles.	✠
		<i>Dunþýtel</i> Miles.	✠
		<i>Fopne</i> Miles.	✠
		<i>Caut</i> Miles.	✠
		<i>Dunstan</i> Miles.	✠
		<i>Dunþýtel</i> Miles.	✠

Œlfrþýð REGINA.

<i>Alþpic</i> Abbas.	✠		
<i>Œreþiz</i> Abb.	✠		
<i>Orgar</i> Abb.	✠		
<i>Alrtan</i> Abb.	✠		
<i>Œþelgar</i> Abb.	✠		
<i>Cýneþeaps</i> Abb.	✠		
<i>Dýncýtel</i> Abb.	✠		
<i>Balþnes</i> Abb.	✠		
<i>Onþþiht</i> Abb.	✠		
<i>Sifepð</i> Abb.	✠		
<i>Martín</i> Abb.	✠		
<i>Œþelrtan</i> Dux.	✠		
<i>Œlþhepe</i> Dux.	✠		
<i>Œþeah</i> Dux.	✠		
<i>Onþgar</i> Dux.	✠		
<i>Œþelpine</i> Dux.	✠		
<i>Orlac</i> Dux.	✠		
<i>Malcolm</i> Dux.	✠		
<i>Bþihtnoð</i> Dux.	✠		

His igitur testibus & aliis compluribus de omnibus dignitatibus & primatibus regni mei hæc constituta, & peracta noscuntur, quæ etiam nostra usitata fermocinatione describi mandavimus, hac eadem sceda: quo possint in auribus vulgi sonare, ne aliqua scrupulositate admisceri videantur, sed regia auctoritate seu potestate nobis à Deo donata omni contradictio funditus adnulletur.

Item Privilegium Ædgari Regis

UNiverſa opum ſecularium patrimonia incertis nepotum hæredibus relinquuntur; & omnis mundi gloria, appropinquante vitæ mortis termino, ad nihilum reducta fatiſcit. Idcirco terrenis caducarum [rerum] poſſeſſionibus ſemper manſura ſupernæ patriæ emolimenta adipiſcentes Domino patrocinate lucremur. Quomobrem ego *Ædgarus* totius *Britanniæ* Baſileus, quandam ruris particulam decem videlicet caſſatos, in loco qui celebri & *Lyntune* nuncupatur vocabulo, Domino ejuſque genitrici *Mariæ*, nec non *Ætheldryde* perpetuæ virgini, ad Monasterium quod in *Elig* ſitum eſt, ad uſus Monachorum ibi degentium perpetua largitus ſum hæreditate, ut illo perpetualiter cum omnibus utenſilibus, pratis videlicet, paſcuis, filvis pertineat. Ad hanc autem tellurem multa jugera ex diverſis circumjacentibus villis pertinent, perpetua inſignita libertate. Sit autem prædictum rus omni terrenæ ſervitutis jugo liberum, tribus exceptis, rata videlicet expeditione pontis arcive reſtauratione. Si quis igitur hanc noſtram donationem in aliud quam conſtituimus transferre voluerit, privatus conſortio Sanctæ Dei Eccleſiæ æternis barathri incendiis lugubris jugiter cum *Juda* proditore *Chriſti*, ejuſque complicitibus puniatur: ſi non ſatiſſatione emendaverit congrua, quod contra noſtrum deliquit decretum. His metis præſatum rus hinc inde giratur.

Ðiſ rýns ða lans into Lintune. ðe Æþelſepð geuðe hiſ rýnu Leoppic. þæt þonne liðhís-mælum 7 æcep-mælum on Wilbuphtune. and on hæðanham. 7 on hýlle. 7 on Wichamme. he hit gerealde feðgape Cýninge unberacan. Ealſpa hit hiſ ylðpan ær mis þeo gebohten 7 ſe þone-ſpæccena cýning hit gerealde Gode 7 ſce Æðelſpíðe hiſ ſaule to alýreðnerre.

Anno Dominicæ incarnationis nongentefimo ſeptuageſimo ſcripta eſt hæc carta, his teſtibus conſentientibus, quorum inferius nomina caraxantur.

Ego Eaſgar Rex præſatam donationem conceſſi.	✠	Ego Kýneþeapn Abb.	✠
Ego Dunſtan Dorovernenſis Eccleſiæ Archiepiſ. conſignavi.	✠	Ego Alþeah Abb.	✠
Ego Æþelpols Epif. expreſſi.	✠	Ego Æþelhepe Dux.	✠
Ego Orulf Epif. conſignavi.	✠	Ego Æþelpine Dux.	✠
Ego Alſtan Epif. ad quievi.	✠	Ego Bpýhtnoð Dux.	✠
Ego Orpols Epif. ſubſcripſi.	✠	Ego Orzan Dux.	✠
Ego ſædelm Epif. non renui.	✠	Ego Orlac Dux.	✠
Ego Bpýhtelm Epif. confirmavi.	✠	Ego ſelſpíne Miniſter.	✠
Ego Alſpols Epif. conſolidavi.	✠	Ego ſþelpapn M.	✠
Ego Æppig Abbas.	✠	Ego Wulſtan M.	✠
Ego ſelſpíe Abb.	✠	Ego ſelſpíge M.	✠
Ego Orzan Abb.	✠	Ego ſenulf M.	✠
Ego ſelſpícan Abb.	✠	Ego ſelſpíe M.	✠
Ego ſþelgan Abb.	✠	Ego ſþepine M.	✠
		Ego ſelſpols M.	✠
		Ego ſelſpans M.	✠

Item

Item Privilegium Ædgari Regis.

¶ Lebilis fortiter detestanda titillantis seculi piacula diris obscenæ horrendæque mortis circumseptâ latratibus. Non nos patria indeptæ pacis securos, sed quasi foetidæ corruptelæ in voraginem casuros provocando ammonent, ut ea toto mentis conamine cum cacafibus suis non solum despiciendo, sed etiam velut fastidiosam melancoliæ naufragam abominando fugiamus; tendentes ad illud propheticum, *divitiæ si affluant, nolite cor apponere.* Qua de re infima quasi peripsa quisquiliarum abiciens, superna adinstar pretiosorum monilium eligens, animum sempiternis in gaudiis figens; ad adipiscendam mellifluæ dulcedinis misericordiam, perfruendamque infinitæ lætitiæ jucunditatem, Ego Ædgar per omnipatrantis dexteram totius *Britanniæ* regni solio sublimatus, quandam ruris particulam, decem videlicet cassatos in loco qui celebri *Ætstoc* nuncupatur vocabulo, Sanctæ Dei Ecclesiæ ad reverentiam beati *Petri* Apostoli principis, nec non beatæ *Ætheldryde* perpetuæ virginis dedicatæ, loco qui celebri *Elig* nuncupatur onomate, ob æternæ beatitudinis remunerationem perpetua largitus sum hæreditate, quatenus rus præfatum ad usus Monachorum inibi degentium, uti *Æthelwoldus* Episcopus suo famulatu obtinuit devote, deserviat. Prædicta equidem tellus cum omnibus utensilibus, pratis videlicet, pascuis, molendinis, ac suburbanis, supradictæ jugiter subiaceat Ecclesiæ. -- fit autem prædictum rus omni terrenæ servitutis jugo liberum, tribus exceptis, rata videlicet expeditione, pontis, arcifve restauratione. Si quis igitur hanc nostram donationem in aliud quam constituimus transferre voluerit, privatus consortio Sanctæ Dei Ecclesiæ, æternis barathri incendiis lugubris jugiter cum *Juda Christi* proditore ejusque complicibus puniatur: si non satisfactione emendaverit congrua; quod contra nostrum deliquit decretum. His metis præfatum rus hinc inde giratur.

Ðis gýns þara x hýða land gemæna. æt stocce. þæt is þonne ærest of ðære hýde. and lang rþreamer æt frcmannef yne. 7 rparonð on midde-pearðne rþream. þ hýt cýmð on brunnan. 7 rparonð on ðeosforð. 7 þanon on halgþille on healsener ho. of þam ho on pottaforða bþrige. on honreþaðe into merrcþmýlne. of merrcþmýlne into þeþe bþrige:

Anno Dominicæ Incarnationis nongentesimo septuagesimo scripta est hæc carta, his testibus consentientibus, quorum nomina inferius caraxantur.

Ego Ædgar Rex totius Britannia præfatam donationem cum sigillo Sanctæ crucis confirmavi. ✠

Ego Dunstan Dorobernensis Ecclesiæ Archiepiscopus ejusdem regis donationem cum signo crucis confirmavi. ✠

Ego Ælfstan Epif. consignavi. ✠

Ego Æþelpols Epif. consensi. ✠

Ego Orulf Epif. ✠

Ego Winfrige Epif. ✠

Ego Orpals Epif. ✠

Ego Ælþols Epif. ✠

Ego Ædelm Epif. ✠

Ego Ælþols Epif. ✠

Ego Ælstan Epif.

Ego Wulfpic Epif.

Ego Wulfþrige Epif.

Ego Ælþrige Epif.

Ego frcþig Abb.

Ego Orþar Abb.

Ego Ælþpic Abb.

Ego Ælþstan Abb.

Ego Æþelþar Abb.

Ego kýneþeapns Abb.

Ego Ælþeah Abb.

Ego Folbþrht Abb.

Ego Godþine Abb.

Ego Bþrhtnoð Abb.

Ego Orþarþ Abb.

Ego

Ego Bpŷhteh Abb.
 Ego ſlphere Dux.
 Ego Alpeah Dux.
 Ego ſpeltan Dux.
 Ego ſpelpine Dux.
 Ego Bpŷhtnoð Dux.
 Ego Orlac Dux.
 Ego Wulſtan M.
 Ego ſelpans M.
 Ego Canpulf M.
 Ego Orpeans M.
 Ego Orulf M.
 Ego ſelpine M.
 Ego Caþpne M.
 Ego ſelpic M.
 Ego ſelphelm M.
 Ego ſelrige M.
 Ego Winrige M.
 Ego Wulget M.
 Ego ſpeltige M.

✠ Ego Wulſtan M. ✠
 ✠ Ego Bpŷþric M. ✠
 ✠ Ego Leoſa M. ✠
 ✠ Ego þpingulf M. ✠
 ✠ Ego Orulf M. ✠
 ✠ Ego Ðuþepetð M. ✠
 ✠ Ego Deanpic M. ✠
 ✠ Ego Leoppic M. ✠
 ✠ Ego ſepiz M. ✠
 ✠ Ego Leoppine M. ✠
 ✠ Ego Apulf M. ✠
 ✠ Ego Orpetð M. ✠
 ✠ Ego ſelphelm M. ✠
 ✠ Ego Sigepetð M. ✠
 ✠ Ego Ortos M. ✠
 Ðiſ iſ þara x hira land boc æt ðoce
 ðe ſeðgar cýning bocade. Gode and
 Sancte ſedelſpýðe into Eliç on ece ypre.
 hiſ ſaule to Alýreþnerre. Calſpa ſpel-
 pŷð hit gearnoðe hiſ gebiſða.

Privilegium Æthelredi Regis.

Ðiſ iſ þara xx liða boc æt Lýtlanþýrig, ðe ſpelpet cýning gebocede 7
 hit gode ſealde 7 ſancte ſpelpriþe 7 hiſe halgan cinne into Eliç.

Univerſa ſecularium opum patrimonia incertis nepotum hære-
 dibus relinquuntur, & omnis mundi gloria, appropinquante
 iſtius vitæ termino, ad nihilum reducta fatiſcit; ſicut per
 quendam ſapientem dicitur; *Mundus hic quotidie tranſiens deſicit; & pulcritudo
 ejus ut ſlos ſeni areſcit.* Idcirco terrenis caducarum rerum poſſeſſionibus in-
 deficientia ſupernæ patriæ gaudia, Domino patrocinate, lucranda ſunt.
 Quamobrem ego *Æthelredus* totius *Britannia* cæterarumque gentium in cir-
 cuitu perſiſtentium baſileus, quandam ruris poſſeſſionem xx viz. manſas, in
 loco qui celebri *at Littlanbyrig* nuncupatur vocabulo, Domino ejuſque gene-
 trici *Mariæ*, & *B. Petro* Apoſtolorum principi, nec non Sanctæ *Ætheldryde*
 virgini præcipuæ, ac reliquis virginibus ſibi cognatis, ad monaſterium ſc.
 quod in *Eliç* ſitum eſt, ad uſus monachorum ibi degentium perpetua lar-
 gitus ſum hæreditate, ut illo perpetualiter cum omnibus uſenſilibus,
 pratis viz. paſcuſ, ſilvis, pertineat. Sit autem prædictum rus omni ter-
 renæ ſervitutis jugo liberum, tribus exceptis cauſarum laboribus, rata viz.
 expeditione, pontis arcive reſtauratione. Si quis igitur, &c. *ut ſupra.* Hiſ
 metis præſatum rus hinc inde giratur.

Ðiſ gýnſan ða land gemæpa into Lýtlanþýrig. þæt iſ æperet. of þam forðe
 ðe iſ ſpelpandef ceaptenforða gemæpa. 7 Icelingtone gemæpa 7 Lýtlanþýrig
 gemæpa. gpa and-lang ſtýpice into þam gmalanforða to ſpælceage mepe. of
 þam gmalanforða to epocerþonne. of epocerþonne and-lang ſceaceþdene into þere
 calſan delle. of þam delle into þam hæcce *** into þam pulſpette. of þam pýtte
 into botulþer heale leage ruðþand. of þere leage into pullaper leage. of pul-
 laper leage. and-lang into Leoppier pýtte. of leoppier pýtte gpa ut to þam ſelða
 into þam calſan gehæge. of þam gehæge into Spelbeophge. into ſtýpice on Ie-
 lingtone gemæpa. 7 Ceaptenforða gemæpa. 7 Lýtlanþýrig gemæpa.

Anno Dominicæ Incarnationis quarto scripta est hæc carta. Indictione secunda. His testibus quorum inferius nomina caraxantur.

Ego Æþelredus Rex Anglorum præfatam donationem cum sigillo Sanctæ crucis confirmavi. ✠	Ego Wulfgar Abbas.
Ego Ælfricus ejusdem Regis filius una cum fratribus meis corroboravi. ✠	Ego Ælfrino Abb.
Ego Ælfricus Dorobornensis Ecclesiæ Archiep. ejusdem regis donationem cum trophæo agiæ crucis consignavi. ✠	Ego Grenmanus Abb.
Ego Wulfstanus Eboracensis Ecclesiæ Archipræful consensit. ✠	Ego Ælthene Abb.
Ego Ælfricus Winton. Eccl. Pontifex adqueivi. ✠	Ego Kenulf Abb.
Ego Lypingus Epif. consolidavi. ✠	Ego Ælfric Abb.
Ego Osþbryhtus Epif. expressi. ✠	Ego Ælfric Dux.
Ego Aþulfus Epif. subscripsi. ✠	Ego Ælfelm Dux.
Ego Ælfgar Epif. non renui. ✠	Ego Leoppine Dux.
	Ego Ælmer M.
	Ego Onulf M.
	Ego Gulgear M.
	Ego Æþric M.
	Ego Wulfcytel M.
	Ego Ælmar M.
	Ego Ælþelmar M.
	Ego Godwine M.
	Ego Sigeard M.

De Dittune.

Ðis is Dicitur boc. Ðe þar ge hpyrres þiþ ceaplea.

IN nomine Christi salvatoris mundi in perpetuum regnantis, cujus sunt dispositione universi ordines & potestates totius dignitatis & principatus ordinati, qui jure cunctis principatur & dominatur, utpote creator omnium. Ego Cnut totius gentis Angligenæ ejus amore provocatus, & venerabilis orientalis Episcopi *Alfwini*, & Abbatis *Leofrici* monasterii *Elyensis*, & fratrum eorundem petitionibus incitatus, ac pro remedio animæ meæ, feci commutationem apud Abbatem ejusdem monasterii, *Leofricum* sc. dando eis pro ea vicissitudine, villam quæ proprio notamine appellatur *Dittun*, cum omnibus ad se jure attinentibus in longitudine & latitudine, ut mihi in potestate stetit, accipiens pro ea quoque villam silvâsam vocabulo *Ceaflea*, cum omnibus quæ ad eam attingunt, in pratis, in pascuis, in silvis, & in quibuscumque negotiis. Facta est hæc commutatio anno Incarnationis Dominicæ millesimo vicesimo secundo, Indictione quinta, epactæ xv concurrentes vii, die festivitatis viii. *Æthedryde* Regina & virginis, quæ sanctis suis meritis cum sororibus suis, viz. *Wyrburga*, *Sexburga*, & filiæ *Sexburgis* *Ærmenhilda*, illud monasterium patrocinatur & regit. Si quis hanc nostram placitam vicissitudinem malo molimine machinatur mutare, absque voluntate fervorum Dei in monasterio illo inhabitantium, sit pars ejus cum diabolo, participium sumens de omnibus pœnis ejus æternaliter, nec contingat ei perpetualiter vicissitudo, cujus vicissitudine possit sibi gaudium aliquod in hoc seculo vel futuro sperare. His astipulantibus fulcitur hæc commutatio.

Inprimis ego Knut basileus totius Albionis gentis cum vivifico signo crucis corroboravi, æque perenniter volo ut inviolabiliter ab omnibus fidelibus roboretur. ✠	Ego Ælmenur Abb. ✠
Ego Ælfrifu Regina præscripti Regis cum omni alacritate mentis hoc sancivi, ut perpetualiter inconcussus sit. ✠	Ego Ælfræpbur Abb. ✠
Ego Wulfstanur Archiepiscopus Eboracensis civitatis Apostolica auctoritate confirmavi. ✠	Ego Leoffinur Abb. ✠
Ego Æþelnoður modernus Archipræful Cantuariorum cum principalitate & decreto Petri principis Apostolorum confirmavi. ✠	Ego Æþelstanur Abb. ✠
Ego Gerþpanbur Rorcylbe Parochiæ Danorum gente confirmavi. ✠	Ego Yric comes assentiendo corroboravi. ✠
Ego Bnþpolsbur Epif. confirmavi. ✠	Ego Eglaf comes ratum duxi stabilire sapientum decretum. ✠
Ego Ælfrinur Epif. corroboravi. ✠	Ego Godþine comes quod dominus meus Rex statuit confirmo. ✠
Ego Æþenicur Epif. consolidavi. ✠	Ego Godpicur M. ✠
Ego Ælmenur Epif. consignavi. ✠	Ego Æþelpinur M. ✠
Ego Leoffinur Epif. affirmavi. ✠	Ego Ðurþtanur M. ✠
Ego Æþelpinur Epif. consensi. ✠	Ego Ðrumm M. ✠
Ego Bnþhtþinur Epif. stabilivi. ✠	Ego Fulþnicur M. ✠
Ego Ælfrig Epif. sancivi. ✠	Ego Ælfrinur Satrapa. ✠
Ego Godþinus Epif. corroboravi. ✠	Ego Ælfrig Satrapa. ✠
Ego Ælfrinur orientalium Anglorum Epif. qui hanc vicissitudinem petivi, ut fieret cum consensu ejusdem Regis Cant, corroborando sancivi. ✠	Ego Ælfricur Satrapa. ✠
Ego Bnþhtþig Abbas. ✠	Ego Godþinur Satrapa. ✠
Ego Ælfrige Abb. ✠	Ego Ælfræpbur Satrapa. ✠
Ego Æluepe Abb. ✠	
Ego Æþelpinur Abb. ✠	

Sequebatur ibidem Privilegium Edwardi Regis ut supra, & in Monast. Angl. vol. primo.

Item Privilegium Victoris Papæ, ut in Monastico Anglicano, nisi quod hic in fine ista verba habeantur, nisi resipiscat. Fiat ? Fiat. Placet ? Placet. Laudatis ? Laudamus. Hoc sit stabile ? Fiat, Fiat, Fiat.

Item Epistola Edwardi Regis, Saxonice ut prius.

Regum sequentium Brevia & Paparum Privilegia nunc omittuntur; quoniam ad hoc intervallum non pertinent.

The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that every entry should be clearly documented and supported by appropriate evidence. This ensures transparency and accountability in the financial process.

In the second section, the author outlines the various methods used to collect and analyze data. These methods include direct observation, interviews, and the use of specialized software tools. Each method is described in detail, highlighting its strengths and potential limitations.

The third section focuses on the results of the data analysis. It presents a series of findings that indicate a significant trend in the data over the period studied. These findings are supported by statistical analysis and are presented in a clear and concise manner.

Finally, the document concludes with a series of recommendations based on the findings. These recommendations are designed to address the issues identified in the analysis and to improve the overall efficiency and accuracy of the process. The author expresses confidence that these measures will lead to a more effective and reliable system.

I N C I P I U N T

C H R O N I C A

Joannis Wallingford.

ANNO ab Incarnatione Domini ccccxlj. Anglorum five Saxonum gens invitata à Rege *Wortigerno*, tribus longis navibus *Britanniam* advehitur, apud locum qui dicitur *Ypewinesflet*, quasi pro patria pugnatura, re autem vera hanc expugnatura fuscipitur. Advenerat autem de tribus populis fortissimis *Germaniæ*, id est, *Saxonibus*, *Anglis*, *Futis*.

De *Futarum* origine sunt *Cantiani* & *Vectuarii*. Hæc est ea gens, quæ *Vectam* tenet insulam, & ea quæ usque hodie in provincia *Occidentalium Saxonum*, *Futorum* natio nuncupatur, posita contra insulam *Vectam*.

De *Saxonibus*, id est, ea regione, quæ nunc *antiquorum Saxonum* cognominatur, venere *Orientalis Saxones*, *Meridiani Saxones*, *Occidui Saxones*.

Porro de *Anglis*, id est de illa patria, quæ *Angulus* dicitur, & ab eo tempore manere usque hodie deserta inter provincias *Futarum* & *Saxonum* perhibetur, *Orientalis Angli*, *Mediterranei*, *Merci*, tota *Northimbrorum* progenies, cæterique populi *Anglorum* sunt excitati. Duces eorum fuerunt *Hengest*, & *Horfa*. Deinde & alii Duces advenerunt, qui quas sibi sedes occupaverunt subter annotatur.

De Regibus Cantia.

Primus Rex *Anglorum Hengest*, qui regnavit viginti quatuor annis; cui successit *Oesic* xxiv annis; post hunc *Otta*; huic successit *Eormeric*; cui filius *Eathelbertus* primus ex *Anglorum* regibus Christianus, & regnavit quinquaginta & quatuor annis; post quem filius ejus *Eadbaldus* regnavit. Cui successit *Earconbertus*, & regnavit xxiv annis. Post illum filius ejus *Egbertus* ix annis; cui successit frater *Lothere* xii annis; post illum *Eadricus* filius *Egberti* & regnavit uno anno & dimidio. *Explicit Cantia.*

De Regibus Merciorum.

Penda filius *Wibbae* regnavit xix annis in *Mercia*. Quo in bello occiso, interfecto ejus *Oswin*, Rex *Northimbrorum*, tenuit regnum tribus annis. *Peada* filius *Pendæ* ibidem regnavit, sed parvo tempore. Sed *Wolferus* filius *Pendæ* restauratur, & *Oswinum* [*Esewine*] legitimum recepit regnum. Cujus frater *Ethelredus* successit, tenuitque regnum xxix annis, iste filiam Regis *Oswi* duxerat uxorem. Et tandem relicto regno *Monachus* vitam finivit, sepultus in *Bordanige*. *Explicit Mercia.*

De Regibus Westsexia.

Anno ab Incarnatione Domini ccccxcv. *Cerdic* & filius ejus *Kinric* cum v navibus *Britanniam* venientes, ad ostium fluminis, quod è nomine ejus [*cerdices ora*] dicitur, applicuerunt. Qui cum debellassent il-

lius loci *Britones*, post xxiii annos adepti sunt regnum *Gewissorum*, regnavitque primus ex *Anglis* in *Westfaxoniam* *Cerdic* xv annis. Cui successit filius ejus *Kenric* xxvi annis. Dederat autem duobus nepotibus suis *Stupho* & *Worthgato*, *Vectam* insulam. Post *Kenric* regnavit *Ceaulmus* filius ejus xxx, & i annis. Huic successit *Ceolric* vi annis. Deinde frater ejus *Celwolf* regnavit xiv annis. Post hunc *Kineglis* frater ipsius *Celwolsi*. Hic primus Regum *Occidentalium Saxonum* baptizatus est à Sancto *Birino* Episcopo misso ad prædicandum à Papa *Honorio*, hunc *Kineglissum* de baptismo exeuntem suscepit Rex *Northimbrorum* Sanctus *Oswaldus*, eratque filiam ejus in conjugem accepturus. Post *Kineglissum* *Kenwalch* filius ejus regnavit xxxi annis. Post hunc *Sexburga* Regina i anno tenuit regnum. Deinde *Eascuine* regnavit ii annis; post illum *Kentwine* filius *Kinegilsi* ix annis; cui successit *Cedwalla*, filius *Coenberti*, filii *Cudæ*, filii *Cuthæ*, filii *Cealini*, filii *Kinrici*, filii *Cerdici*. Regnavit autem *Cedwalla* duobus annis. Dehinc *Romam* venit devotus, ibique baptizatus, & adhuc in albis positus vitam terminavit sub *Sergio* Papa; successit *Ine*, & *Inor*. *Explicit Westsexia.*

De Regibus Orientalium Anglorum.

A *Odwald*, [*Redwald*] *Eorhwald* filius ejus; *Sigbertus* frater illius, bonus ac religiosus Monachus vitam terminavit; *Egryc* cognatus ejus; *Anna* filius *Eani*, pater Sanctæ *Etheldridæ*, qui occisus est à *Penda Merciorum* Duce; *Eathelhere* frater *Annæ* Regis. *Eathelwold* frater *Aldulf* patris Sanctæ *Ethelburgæ* virginis. Fuit iste *Eathelwoldus* filius sororis Sanctæ *Hildæ*, nomine *Herewith*. *Eadmundus*, *Gitrum*, qui ex pagano conversus ad fidem, à Rege *Athelstano* susceptus de fonte baptismatis, post occisionem *Eadmundi* in *Estanglia* regnavit, donante Rege *Athelstano*. *Extralinearîs successio.*

Eathelbertus, qui & *Cantuariorum* Rex, fecerat Ecclesiam Sancti *Pauli Londoniæ*; *Sigebertus* baptizatus à *Phinano* Episcopo; *Swithelm*; *Sibbi* postea Monachus; *Sigeardus* & frater ejus *Swefredus* filii *Sibbi*. *Swebertus*. *Explicit de Regibus Estsexiæ.*

De Regibus Northimbrorum.

A Nno ab Incarnatione Domini dXLVII. Ab adventu vero *Anglorum* in *Britanniam* xCVIII. *Ida* primus Rex ex *Anglis* cœpit regnare in *Northimbrîa*, à quo tota ejusdem provinciæ Regnum cœpit originem. Habuit autem ex Regina sex filios, *Adda*, & *Helric*, *Theodoric*, *Ecbric*, *Thenceric*, *Osmerum*; & alios ex Concubinis, scil. *Ogg*, *Alric*, *Eccam*, *Osbaldum*; venerat cum patre comite *Eoppa* cum lx navibus ad *Flemaburch*, indeque boreales partes occupans, ibidem regnavit duodecim annis. Quo mortuo regnum *Northimbrorum* divisum in duo. Nam *Elle* regnavit in *Deira*; *Adda* vero successit patri in *Bernica*, ubi regnavit viii annis; cui successit *Glappa* i anno. Post quem *Hulfa* --- annis; post illum *Frithwolf* regnavit vii annis. Huic successit *Theoricus* vii annis. Post illum *Eathel-dricus* iv annis; huic successit *Eathelfridus* xxiv annis. Habuit autem vii filios, *Eanfridum*, & ex sorore Regis *Eadwini*, *Accam*, *Oswaldum*, *Oswium*, *Ollac*, *Oswichu*, *Osa*, *Offa*. Mortuo autem *Elle*, *Eathelfridus* expulit filium ejus *Eadwinum* fratrem uxoris suæ à regno *Deirorum*, qui exulavit apud Regem *Readwulfum*, ab eodem reductus est in regnum omnium *Northimbrorum*, qui effectus Christianus tenuit regnum xvii annis. Quo regnante, filii *Eaffridi* exulaverunt inter *Scotos*; sed *Eadwino* interfecto, redierunt. Quorum primus *Eamfridus* regnavit in *Bernica* i anno. Quo interfecto, frater ejus *Oswaldus* *Bernicæ* gentis simul & *Deiræ* adeptus est regnum, atque ex duobus populis unum compaginavit, & regnavit ix annis; cui

cui successit frater ejus *Oswius*, & primo in sola *Bernica*, sed paulo post, interfecto *Oswino*, simul & in *Deira*, à quo tempore simul utraque provinciae unum habuere Regem. Defuncto *Oswio* post xxviii annos *Egfridus* filius ejus regnavit xv annis. Iste Sanctum *Cuthbertum* constituit Episcopum, cujus regni anno vi natus est Sanctus *Beda*, & traditur septennis *Benedicto* Abbati cognomento *Biscop* in Monasterio apud *Werremuthe*. Post *Egfridum* successit *Alcfridus*.

De Bernicibus & Deiris linearis successio.

ANno ab Incarnatione Domini DLX *Elle* coepit regnare in *Deira*; & ipse traxit originem unde alii Reges Anglorum. Istius *Elle* mentio fit in vita Sancti *Gregorii* Papæ, regnavit xxx annis. Cui mortuo filius ejus *Eadwinus* successit, sed tamen Rex *Bernicorum* *Eathelfridus*, cum esset Gloriæ cupidissimus, quamvis sororem *Eadwini* duceret uxorem, eum regno pepulit, quem tamen Rex *Readwolfus* restituit, Rege *Eadelfrido* occiso, regnavitque super *Bernicam* simul & *Deiram* xvii annis. Quo interfecto à *Cedwalla* Rege *Britonum* & *Penda* *Merciorum*, suscepit post illum regnum *Deirorum* (unde ipse *Eadwinus* originem duxerat) *Ofricus* filii patris sui, qui *Ealfricus* vocabatur, qui regnans uno anno occisus est à *Cedwalla* Rege *Britonum*. Deinde *Oswaldus* utriusque Provinciae Regnum ix annis tenuit. Illo occiso *Oswinus* de stirpe Regia *Eadwini* regnavit in *Deira*, erat enim filius *Ofrici* supradicti. Eo interfecto *Oswius* Regnum *Deirorum* & *Bernicorum* gubernavit, *Eathelwaldus* tamen filius *Oswaldi*, qui in *Deirorum* partibus regnaverat, patrum suum *Oswium* sæpe cum gente *Merciorum*, & cum *Cedwalla* Rege *Britonum* acriter impugnabat; veruntamen *Bernicorum* & *Deirorum* provinciae deinceps unum habent Regem.

Hic sequitur in MS vita S. Guthlaci ex quâ excerptum hoc.

CUM nocte quadam S. *Guthlacus* staret ad psallendum, audivit quasi murmur multitudinis *Britonum*, qui omni tempore vitæ Sancti infesti *Anglis* habebantur: ut enim *Galfridus* in translatione historiarum *Britonum*, (licet ex translatore magis habeat auctoritatem quam ex editore) scribit, *Cadwalladrus* (quem *Beda* & alii nominant *Cedwallam*) remisit, cum *Romam* ireret, *Inor* filium suum & *Ine* Nepotem suum, qui sexaginta novem (post decessum *Britonum* pro variis tempestatibus) annis infestaverunt *Anglos*, quo tempore interlabente, decessit Rex *Merciorum* *Ethelredus*, anno septingentesimo quarto, & Rex *Northimbrorum* *Alfridus* anno dccv, habueruntque successores *Ethelredus* in *Mercia* *Conredum*, & *Alfridus* filium suum *Ofredum*. Regnavit in *Cantia* post *Eadricum* filius *Egberti* *Witredus* xxxiv annis & semis. Igitur infestantibus *Britonibus* *Anglos* sub Regno *Conredi* sanctus *Guthlacus*, ut inceperam dicere, quadam nocte audivit, ut putabat, *Britones* sibi colloquentes, & quasi tumultuarent, turbæ clamores.

Conredus cum regnasset quinque annis in *Mercia* reliquit regnum *Ceolredo* filio *Ethelreci*, quem in fide sua susceperat ad hoc nutriendum. Erat minus ad regnandum (patre suo decedente, & cum tunc temporis instarent ingentia bella) aptus pro ætatis teneritudine. Ideoque coactus *Ethelredus* sibi *Coenredum* reliquit successorem, qui per omnia præstans suam fidem prædecessori, quam dederat in promissis, statim ut ætatem ad regnandum attingit, *Ceolredo* reliquit regnum, & *Romam* petens, optimo fine sub Monachico habitu quievit anno septingentesimo nono. Reliquit etiam duos filios *Ine* & *Inglif*, quorum alter regnavit primo non statim, post *Cedwallam* scilicet, *Ine* in *Occidentali* *Anglia*. Ex altero vero processit Regii generis continua usque ad *Eadwardum* linea.

Igitur *Ceolredo* filio *Ethelric* regnante in *Mercia*, habuit contemporaneum juvenem

juvenem præstantissimum *Ethelbaldum*, qui ex Regiæ potestatis stemmate ducens originem, ad regnum aspirabat, infestumque habuit, & post privatam vitam *Ceolredus* ad exilium eum coegit. Hic inter exilii varias curas detentus, nunc huc nunc illuc instabilis habetur; & sicut mare fervens cogitatione dispertitus nihil certum de rebus agendis potuit invenire. Venit tamen ad eum fama Sancti *Guthlaci*, & ad eum videndum causâ solacii ab eo percipiendi pergebat; exponebatque ei & sui exilii causas, & sui juris de regni petitione dignam rationem; excepitque ab eo, quantum attingit ad verba, primo solatium, postmodum vero de regni successione plenam prophetiam. Habuit & idem exul comitem nomine *Ecgam*, in quem immundus spiritus miserabiliter grassabatur; ita ut se etiam nesciret, & cum corpus maneret in eo illæsum, accessit etiam miseriæ quod loquendi facultas defuit voluntati; qui, cum primo curiositate ad Sanctum virum est perductus, sola cinguli vel *Zonæ* ejus succinctione, & à furiositate est sanatus, & ad facultatem loquendi reductus. Appropinquabat, inter hæc multa alia miraculose facta, & prophetice prædicta, ad terminum vitæ hujus, complevitque eum sub anno ab Incarnatione Domini dccxv. Quod *Ethelbaldus* prædictus exul audiens, ad eum etiam mortuum, sub cujus prophetia spem acceperat, & in qua quasi in solida fidei columna suarum solatium curarum posuerat, etiam ad tumulum ejus accedens, querulis lamentis replens, de solatio vitæ suæ surrepto querebatur. Sed nocte subsequente apparuit ei Sanctus, & ante quam sol annum perficeret, id quod prædixerat reiteravit affuturum. Porro eodem anno emergente, anno vero dccxvi. usuali * mortuus est *Ceolredus*, & eodem occisus *Osfredus* Rex *Northimbrorum*. Habuit & successorem *Ceolredus* in *Mercia* *Ethelbaldum*, & *Osfredus* in *Northimbricia* *Osricum*. Eidem Sancto erat contemporanea *Ethelburga* *Eadulfi* Regis filia, quæ primo Anachoreticam vitam in virginitate Sancta duxit. Postmodum vero exigentibus causis necessariis à loco suo extracta, Abbatissæ nomen accepit, & vices adimplevit. Nam sanctimonialium multarum cuneis præposita in virginitate permanens, vitam præsentem terminavit, eratque *Eadulfus* frater *Ethelwoldi* filii sororis Sanctæ *Hildæ* & *Witebi*, nomine *Hereswit*. Habuit etiam contemporaneum venerabilem *Bedam* Presbyterum, quem à tribus annis, si quis diligenter historias & Chronica consideret, in nascendo præcessisse inveniet; *Beda* vero post *Guthlac* diu vixit, qui à septenni ætate in Monasterio de *Werremuthia* nutritus elegantem vitam & Sanctam duxit, & à pueritia in literatura bibit, quæ in senectute virtuosè eructaret, scripsit multa ad Ecclesiæ ædificationem opera vitæ ejus attestantia, nec enim alter vixit quam docuit. Inter quæ opera etiam *Anglicanam Ecclesiasticam historiam* usque ad tempora sua continuavit, ab adventu *Gaii Julii Cæsaris* in *Angliam*, quem lx anno ante Incarnationem Domini *Jesu* advenisse testatur. Scripsit & *Omellas* multas & satis elegantes, composuit etiam multos & in Veteris & Novi Testamenti libros, quæ usque ad seculi faciem laudem ejus exclamabunt, quos etiam ipse in fine libri *Historiæ* curavit annotare, finitque *Historiam Ecclesiasticam* quantum ad Regum successionem in *Osrico* Rege prædicto, & *Ecgberto*, quo scilicet anno ab Incarnatione Domini dccxxix post cometarum apparitionem mortuos asseverat, successit autem *Osrico* *Ceolwulfus* frater *Coenredi*, ad quem scribit *Beda* *Historiam Anglicanam*, eratque filius *Cuthæ*, qui fuit filius *Cuthewini*, qui fuit *Lefwaldi*, qui *Egwaldi*, qui *Aldelini*, qui fuit *Oggæ*, qui fuit *Idæ* primi Regis *Northimbrorum*. In cujus Regni tempore transit *Beda* venerabilis sacerdos, & circa annum dcc--, cum vixisset lxx annis, felix in Domino, & satis probatus in expositione multiplici, & Theologiæ multum eleganti & eloquenti narratu, quia æque patet janua doctrinæ ab Anglia, ut a Jérusalem, in fidei soliditate constituto. Multa & alia de hoc Sancto narrantur, quæ majori operi conservanda æstimo. Mortuus est autem & *Ine* ille gloriosissimus Rex *Occidentalium Saxonum*, filii *Coenredi*, sub tempore *Bedæ*, anno ab

ab Incarnatione Domini dcc—. Habuit successorem *Ethelardum* in occidentali *Saxonia*: ipse autem relicto Regno *Romæ* finivit vitam, legiturque dedisse Sancto *Petro* ex omnibus domibus in Regno suo singulos denarios, causa pauperes, & præcipue *Anglos Romæ*, illuc accurrentes sustentandi, quod & multo tempore post ejus decessum fuit observatum. Regnavit autem *Ethelardus* xiii annis. Omnibus autem his, qui à dccxvi anno successerunt, contemporaneus fuit Discipulus Sancti *Guthlaci Ethelbaldus*. Qui statim ex quo regnare coepit Heremiticum locum in Abbatiam coepit mutare, & ipsum Sanctum, per quem de Regnandi acceperat potestate prophetiam, in gloriosa condivit techa Sancto tanto condigna. Eratque valde strenuus in armis; nam & omnia Regna *Australis Angliæ* ab *Umbra* suæ legitur subdidisse ditioni. Suscepit autem Regnum *Merciorum*, anno ab Incarnatione Domini dccxvii. Regemque *Cantæ Ethelbertum* [*Ermenerici*] filium, & *Ethelardum* Regem occidentalium, & omnia alia proxima Regna vel sibi subjecit ut propria, vel sibi sub—. Porro *Britonum* reliquias à *Logria* abegit, & in *Kambria* sola fecit residere, excepta sola *Cornubia*, à qua pars eorum usque ad præsentem diem ejici nec potuit, nec ququam subsequens Regum ejicere curavit. Ipso etiam regnante, *Ceolwulfus*, cum viii annis regnasset, relicto regno Monasterium *Lindispharnense* intravit, ibique optimo fine in Monachico habitu vitam conclusit. Reliquitque successorem Regni filium patris sui ætate tenerum *Eadbertum*, cujus frater erat *Egbertus Eboracensis* Archiepiscopus, qui primus post *Paulinum* accepto pallio legitur fuisse confirmatus in Archiepiscopatu; regnavitque post *Ceolwulfum Eadbertus*, coepitque regnare à dccxxxviii anno ab Incarnatione Domini, sub cujus tempore occisus est in bello, quod & ei prædixerat Rex *Ethelbaldus*, cum regnasset super *Merciam* præcipue & super alia regna xxxix annis; anno ab Incarnatione Domini dclv. Successitque ei sed parvo tempore *Bernredus*, eique *Offa* Rex Anglorum potentissimus, [qui] coepit regnare anno ab Incarnatione Domini dclvii. Interruperunt autem isti Reges *Ethelbaldus* & *Offa* & *Kenewlfus* subsequens omnium Australium Regum *Anglorum* regna, & ideo horum nunc annotationem, ut aliquantulum cæteris certior, sequar. Nam aliorum, prope usque ad *Alfredum* filium quartum *Ethelwulfi*, annotationem inveni fluctuantem & incertam, sed & ante hæc multa in numeri annotatione relinquimus incerta. Solent autem de isto *Offa* multa narrari, quæ etiam relinquimus pro incertis & apocryphis, ea tamen in cedula notavimus, ut si quando vera possint vel probari, vel certe deprehendi, majori operi commendemus. Fuit autem iste contemporaneus *Pipini* Regis Francorum, patris magni *Karoli*, factaque est hiems maxima & incomparabilis ejus Regni vii anno; & Rex *Pepinus* obiit regni ejus anno xii. Successitque *Karolus* filius anno ab Incarnatione Domini dclxix. Porro iste, sicut alia regna, sic & *Angliam* tempore hujus Regis *Offæ* sibi subegit. Sub *Offæ* tempore Rex *Northimbrorum Eadbertus*, cum regnasset xxi annis, contempto regno, assumptaque tonsura in Ecclesia *Eboracensi*, quam frater ejus prædictus *Egbertus* tunc regebat, in clericatu vitam terminavit; tradidit autem Regnum filio suo *Osulfo*, quod cum uno anno tenuisset occisus nequiter à sua familia juxta *Michelmongtune*, successitque in regnum *Eathelwoldus* cognomento *Mol*, regnavit sex annis. Dehinc amisso regno in *Winchamheale Aloredum* ex profapia *Idæ* habuit successorem. Qui cum ix annis regnasset pellitur à regno in exilium. Post quem *Ethelredus* filius *Ethelwoldi Mol*, regnavit v annis. Quo dehinc pulso in exilium, filius *Osulphi* quondam Regis supra dicti paternum suscepit regnum *Ethelwoldus*. Quod per decem annos tenens pie ac religiose, facta à suis conjuratione, occiditur in *Cyrencestre* juxta murum, sed sepultus est honorifice in Ecclesia *Sancti Andree in Hagusteldestham*. In loco ubi interfectus est, lux emissa videri sæpius solet. Successitque *Olredus* filius *Alredi* supra dicti Regis. Regnavit uno anno; quo

per dolum interfecto, *Ethelredus* de exilio rediens suscepit regnum. Omnibus his conregnavit in Australi Anglia Rex supradictus *Offa*, qui sub anno regni sui xxxvi, & dccxciii anno ab Incarnatione Domini, ab primo adventu *Anglorum* in *Britanniam* anno trecentesimo quadragesimo quarto, Angelica ammonitione præhabita, fecit transferri corpus beati *Prothomartyris Anglorum Albani*. Accitoque *Humberto Merciorum* Archiepiscopo divinam de martyre transferendo pandit voluntatem; at Archiepiscopus assumptis secum *Ceolwolfo* & *Unwona* Episcopis, magnaque multitudine clericorum diversorum graduum, venit ad locum Sanctum, ubi factis precibus & præhabitis [jejuniis] haut segniter domini clementiam invocantes, & beati Martyris auxilium implorantes, aperuerunt terram, qua Sancti gleba tenebatur, levantesque reliquias gloriosi Martyris cum vario gloriæ apparatu transtulerunt. Deditque Rex Martyris loco *Wineslowe*, eo quod Angelica apparitione ibi fuerit illustratus, dum de transferendo Martyre responsum accepisset. Dedit etiam prope totius circumjacentis provinciæ subjectionem, & religioni, quam ibi inchoavit, præfecit Abbatem nomine *Guillegodum*; anno primo sequente occidit in campestri indicto bello Sanctum *Ethelbrithum* Regem *Westfaxonum*, re quidem vera sed causa incerta. Eumque solum nævum gloriæ suæ præhabitæ reliquit, porro nec ipse diu super morte ejus gavifus est; nam anno abhinc tertio, hoc est ab Incarnatione Domini dccxcvi & ipse obiit, sepultusque est, ut dicitur, in *Usa* flumine juxta *Bedeford*. Multa quidem & alia his æque commemoranda de viro isto audiui, quæ cum veriora esse constiterit, alias Deo largiente explicabo. Reliquit autem regni sui successorem filium suum nomine *Egredum*, sed parvo tempore regnavit. Nam interceptum est Regnum ejus & fama à *Kenewolfo*, qui etiam multorum Regum regna sibi subjugavit. Nam & *Cantiorum* Regem *Eadbertum*, qui loco fratris sui *Ethelberti* filii primi *Withredi* successit, in bello vastata *Cantia* cœpit, effossisque oculis ejus, & præcis manibus, regnum *Cantiorum* suo adjecit. Sed & Australium *Saxonum* regnum obtinuit, post *Sigebertum*; qui uno anno regnavit. Habuit tamen semper pars illa Reges suos, sed toto tempore *Kenewolfi* subiectos *Kenewolfo*. Nam & *Brichtricus* ei subiectus tenuit occidentale regnum sub eo xvi annis. Quo regnante *Dani* primum venerunt in *Angliam* tribus longis navibus advecti. Cœpit autem *Kenulfus* regnare circa annum ab Incarnatione Domini dccxcvii. Regnavitque xxiv annis, felix satis, si successori, ut oportuit, providisset. Obit anno ab Incarnatione dcccxix.

De Martyrio Sancti Kenelmi Regis & Martyris.

Reliquit autem *Kenulfus* duas filias nobiles ætate, & unum parvulum nomine *Kenelmum*, qui sub custodia sororum positus paternum regnum erat suscepturus, invidit autem ei major natu sororum nomine *Wendreda*, eo quod sibi in regni jure esset præponendus *Kenelmus*. Alia vero nomine *Burchenilda* erga fratrem sororia affectione tenebatur. Infidias tamen, quas puero prætendebat major soror timore ejus detegere non audebat.

Regnavit in *Northimbria* à tempore *Kenulfi Osbaldus*, post *Ethelredum* apud *Corebrige* occisum, tenuitque regnum viginti septem dies. Illo vero projecto & in exilium fugato, *Eardulfus* ex semine Regio de comite provehitur in Regem; regnavit decem annis; cui successit *Alfwodus* duobus annis. Post hunc *Eanredus*, qui regnavit xxxix annis.

De Sancto Botulfo confessore.

Fuit etiam contemporaneus his duobus regibus *Merciorum Offæ* & *Kenulfi Alcmundus* pater *Egberti*, ex nobili prosapia fratris *Inæ Igges*; fuit

fuit enim filius *Eafi*, qui fuit *Eoppæ*, qui fuit *Ingleis*, filii *Coinredi*. Relictusque fuit in manibus matris, cum esset ineptus ad Regni gubernaculum, ob teneritudinem pueritiæ. Habebat autem & ipse *Eathelmundus* duas sorores, quas pater *Eafi* transfretari fecerat in *Saxoniam*, à qua cum omnibus progenitoribus suis originem duxerat, ob mores gentis *Saxonum* erudiendos. Præceperat etiam ut sub Ecclesiasticæ formâ institutionis religioni se aptarent; paruerunt autem per omnia patris imperio *Eafi*, & regularibus præceptis subditæ pupillæ post patris mortem in *Saxoniam* remanserunt. Erantque duo fratres in eodem Scemate Religionis *Eadulfus* & *Botulfus*, & ipsi ex *Anglia* nati, eadem, qua puellæ transmissæ fuerant, causâ transfretaverunt, & in tonsura Clericali vivebant; erat autem uterque bene religiosus, attestabaturque factis quod tonsura designabat.

Successit interea patri suo *Alcundo* sive *Ethelmundo* *Egbertus*, coepitque regnare ab anno Incarnationis Dominicæ DCCCIII. Corregnavitque etiam ipse *Kenulfo*, post cujus mortem omnia regna, quæ ei subiecta fuerant, sibi virtute & armis subjecit. Nam *Cantiæ* Regem *Baldredum*, qui primus post *Cuthredum* regnavit, misso filio suo *Ethelwolfo* cum magna copia armorum, ultra *Thamisam* pepulit, & consequenter *Cantuariorum* regnum obtinuit, & Regem ab ejus tempore habere cessavit, consensitque Regi parere *occidentalium Saxonum*. Sed & ejus tempore *Kenulfo* successit in *Mercia* *Celwulfus*; duobus annis regnavit, eique successit in eadem *Bernulfus*, qui ab *Estanglis* occisus esse legitur. Cui successit in eadem *Ludecan*, & post *Wiglaf* ibidem regnavit. De quorum tempore Regum nullam inveni annotationem, sed & *Egberto* supradicto regnante, successit *Eanredo* (qui xxxii annis regnavit in *Northimbria*) *Athelredus*, qui regnavit ix annis; post *Osbertus* xiii annis. Quem *Northimbrorum* populus pellens de regno, *Ellam* alienum Regii feminis in ejus loco substituerunt. Sed *Danis* eo tempore *Eboracum* irrumpentibus necessitas concordiam Regum fecit; uterque enim Rex adunatis viribus suis *Eboracum* tendit; & primo quidem in fugam vertunt hostes, compuleruntque eos in civitatem intrare, quam antea armis occupaverant. Sed cum ad eam *Danos* incaute insequerentur *Angli*, cæsi sunt ambo Reges ab eis, atrociter pro vita repugnantibus, simul exercitu suo. His vero qui superfuerunt de *Northimbris* præfecerunt *Dani* *Egbertum*, qui etiam ibidem regnavit v annis; subiecta est etiam *Egberto* *Suthereia*, *Suthsexia*, *Estsexia*, & *Estangla*, & Reges *Merciorum*; regnavitque xxxv. Habuit successorem filium suum *Ethelwulfum*, mortuusque est circa annum ab Incarnatione Domini DCCCXXXVII. Reliquit etiam *Ethelwulfus*, postquam xviii & dimidium regnasset, quatuor filios, *Ethelbaldum*, *Ethelbrithum*, *Ethelredum*, & *Ealfredum*; regnavit primus *Ethelbaldus* post patrem, qui ab anno Incarnationis Domini DCCCLV coepit regnare, & tenuit regnum v annis, continuavitque cum *Danis* bellum, sicut & *Ethelbrithus* frater ejus post eum, vi annis, & *Ethelredus* idem fecit v annis, dederuntque animas suas pro patriæ, & populi sui liberatione. Sed *Alfredus* adhuc juvenis nil famæ inter fratres potuit obtinere.

Omnibus autem his regibus fuit contemporaneus Sanctus *Swithunus*, qui, sub tempore *Egberti* Regis, à *Renegilfo* primo inter Reges *Occidentalium Anglorum* Baptizato, octavi, vitæ suæ cursum inchoavit, feliciterque terminavit.

Erat tunc temporis *Wentonianæ* sedis Antistes & Episcopus, vir vitæ venerabilis *Elmestanus*, qui eum ad honorem sacerdotii promovit, & quia virtutum in amplexibus vidit, inter familiares habuit, & ut ministerium suum honorantem honoravit, inter cujus clericos vita & sanctitate emicuit *Swithunus*.

Tradidit enim interea *Swithuno* filium suum *Athulfum* nomine Rex prædictus, & literis imbuendum, & sanctis moralitatis præceptis instituendum, habebat autem eum solum solamen, & patris & regni spem unicam, & ju-

ris paterni successorem. Invaluitque sub manu disciplinæ Sancti in discipulo tantum literaturæ affectio, ut diu præhabitam & inter magnos viros versatam Sancto solveret quæstionem. Nam cum inter clericatum & militaturam soleat esse de præstantia altercatio, ipse quantum ad iudicium suum attinuit, diffidium terminavit, & elegit sub tonsura clericorum vivere Christo, quam sub regali potentia deservire mundo; unde & Dei iudicio, per omnia multum approbando, consecutus utriusque vitæ eminentiam & primatum. Nam & in *Wentboniana* Ecclesia gradum subdiaconatus affectus vices ipsius eleganter adimplevit, & ad ulteriorem profectum spem acceperat efficacem. Sed interim decedente patre *Egberto*, quia solus erat ei filius *Athulfus*, solus ut justus hæres ad succedendum petebatur à populo regni. Sed cum inauditum esset, ut quis à subdiaconatu ad laicaturam trahi deberet, facta est inter clericos & laicos dissensio, adeo ut super hoc capitulo sedes Apostolica confuleretur. Misit autem Regio ad Leonem Papam, populi suggerens petitionem; qui super eodem capitulo habito concilio, populi & utilitati & voluntati assensit, & à subdiaconatu ad regalem dignitatem virum prædictum redire permisit.

Decedente interea Rege *Athulfo* Sancti *Swithuni* Discipulo; successit ei filius ejus *Athelbertus*, cujus Regni anno tertio, & eodem anno ab Incarnatione Domini nostri *Jesu Christi* DCCCLXII, meruit audire Sanctus *Swithunus* à Domino, *Euge serve bone & fidelis, quia in paucis fuisti fidelis; supra multa te constituam. Intra in gaudium Domini tui.* Translatusque est post aliquot annorum curricula, & in decenti theca reconditus in *Wentonia* Ecclesia, ubi usque ad præsens cooperante domino fiunt crebro miracula, qui vivit & regnat per omnia secula seculorum. Amen.

De adventu Ynguar & Ubbe.

Ingressuri diverforum dissidia bellorum, à lectore petimus, ut si brevitatis, cui studemus, non placet ei, saltem pro imagine teneat quod legit. Nam rerum pelagus quis sequetur? Igitur regnante *Ethelberto* in provincia *Wintoniana*, & *Ethelberto* filio *Ethelwolfi* secundo in *Occidentali Anglia*; *Burredo* vero in *Mercia*; & *Eadmundo* in *Estanglia*, quæ nostro tempore *Norfolchia* dicitur, eruperunt ex provincia sua *Dani*, & quod à dñi paulatim inchoaverant, nunc nisi sunt consummare: sed quia res se ingerit, de gentis hujus origine pauca prælibabo, pauca enim de ea prædixi, & multa si deus annuat dicturi sumus. De qua diversi diversa sentiunt Historiographi. Nam quidam eos à *Trojanorum* gente descendisse in historia reliquerunt, siquidem cum *Anthenor Trojanus* in obsidione *Trojanorum* proditionis accusaretur, & timeret sibi ut conscius, collectis mille quingentis viris evasit à civitate, & post multos maris labores ad *Germaniam*, quæ tunc temporis colonis eguit, pervenit. Quam postmodum derelinquens, ultteriores terræ sinus petiit, & in eis regnavit. Vocavit nomen terræ Regni sui à *Dana* quodam Rege, ex quo stemma produxerat, *Danemarchiam*, nomenque satis Historiæ consentit; alii vero aliter & forte melius hujus gentis originem texunt. Nam ex tertio filii *Noe*, *Japheti* scilicet, mediante filio ejus secundo *Magog* nomine, à quo *Gothica* soboles descendit, eos originem ducere dicunt, & de similitudine ultimæ sillabæ nomine patris vocabulum trahere *Gothos*. Porro duo populi ab *Gothis*, postquam in *Scanzæ* insula, quam sibi vendicaverant, multiplicati sunt, descenderunt. Unus cum Rege suo *Thanause* ulteriorem *Scythiam* invasit, & sedem, post multa bella adversus *Velonem Aegyptiorum* Regem, fecit; cujus populi uxores diutinam belli protractionem moleste ferentes, repudiata virorum copula, duas sibi Reginas cæteris audactiores *Lampetho* & *Marpessam* elegerunt, & in arma conversæ sunt. Quæ dextris manillis ob telorum jactus adustis, levam solam

solam lactentibus reliquerunt. Alter vero populus ab eadem vagina, scilicet *Scanza* insula, erumpens, cum Rege suo *Berig*, intra *Germania* sinus *Meotidas* paludes occupavit, & in secunda sede *Danemarchiam*. Omnibus autem his populis una fuit diu consuetudo (quousque *Christianitatis* & fidei titulo inter *Danos* est repressa.) Quod pater omnes filios adultos à se repelleret, excepto uno solo, quem juris sui relinqueret *Hæredem*. Unde & factum est quod Juvenes propriæ voluntati dediti, luxui nimio se subdentes, & mulieribus diversis copulantes, innumeram sobolem procrearent; & consuetudo inter eos inolevit, ut cum eos patria ferre non posset, ad aliam sedem quærendam arcerentur. Qua lege acti omnibus populis suæ patriæ adjacentibus infesti habebantur. Legat, qui vult, *Gothorum* Historiam, invenientque nec etiam ab eorum vexatione Romam fuisse tutam. Porro *Galliam* à *Beir* costæ ferreæ, & à Magistro suo *Hangisto* omnium paganorum sceleratissimo ita devastatam, ut vix pauci incolæ remanerent. A quo tempore *Normanni* partem Aquilonarem Franciæ occupantes, loco nomen dederunt, sed his paucis pro digressionem notatis ad proposita revertamur. Igitur regnantibus *Anglis* regibus supradictis, evaginavit *Deus* ad corripiendam superfluitatem *Anglorum* gladium suum, qui etiam mala in bonos usus convertit, & ebullire fecit à *Daciâ* gentes infinitæ multitudinis, quæ usque ad præsens in *Scandalum* permanent adjacentium populorum. Primæ autem eruptionis circa hæc tempora (nam ab antea multa loca *Angliæ* obtinuerant) fuerunt Duces *Igguar* & *Ubba*, qui cum multitudine maxima in *Northimbria* primo applicuerunt; secundò verò *Rollonis* comitatus; tertio vero *Gitri*, qui omnes infra viginti annos vices correptionis à Deo præordinatæ in diversis locis, ut dicendum est, compleverunt. *Igguar* ergo & *Ubba* in *Northimbria* primo applicantes omnia mari loca affinia, à mari *Scotico* usque ad *Estanglam*, depopulationi tradiderunt. Loca Sanctorum incenderunt, urbes, vicos, & castella campis coæquaverunt, Regiæque dignitatis & generis quendam virum nomine *Gutredum*, à quodam eorum Duce nomine *Hardecnuto* comprehensum in servum vendiderunt. Sed hunc Sanctus *Guthbertus* ex servitutis jugo excussum mirifice post pauca promovit in Regem. Porro *Werremuthiam* Abbatiam in quâ Sanctus Deoque dilectus *Beda* contemplativæ vitæ fructus degustavit, incenderunt, quæ usque modo ob venerationem Ecclesiastici doctoris in cellula parva nomen tenet & famam. Sed ipsius reliquiæ cum multis aliorum Sanctorum, quæ ibi continebantur, in *Dunnolmensem* Ecclesiam translatae honorifice juxta altare Sancti *Guthberti* reconduntur. Inde ad *Withebi* Sanctæ *Hildæ* locum transferunt, & Sanctimoniales, (quæ à Sanctæ virginis tempore eum locum inhabitaverant) cum injuriis effugantes, vastitati locum dederunt. Exinde per portum *Umbra* ad *Eboracum* venientes, eam etiam post multos bellorum eventus irruperunt, & Archiepiscopatus, sicut aliis Sanctorum Monasteriis fecerant † tervorum flammis tradiderunt. Et quis inter hæc miseriarum dispendia, parvulorum neces innocentium, matronarum dehonestationes, virginum deflorationes, & diversa flagitiorum genera exsequeretur, magis automationi sunt per hæc pauca, quam scripturæ, quia sunt multa, relinquenda. Decedente interim secundo filio *Ethelwulfi* nomine *Ethelbritho*, successit ei tertius *Ethelredus*, qui sicut & fratres sui viriliter restitit *Davis* & v annis regnavit, cujus Regni anno quarto, & eodem ab Incarnatione Domini DCCLXIX, intravit *Inguar Estanglam*, quæ Euro Aquiloni exposita, multos habet aptos navigiis portus, & sicut ab exercitu peditum pro muro habens oceanum est tuta, sic à periculis ab oceano navigio erumpentibus est incerta & improvisa.

De Sancto Eadmundo Rege & Martyre excerptum.

Regnabat autem tunc temporis pius Rex Deoque devotus ibidem *Eadmundus*, qui & ipse ex nobili *Saxonum* genere stemma ducens, omnem nobilitatem generis & morum elegantia & fidei religione superavit. Solentque quidam ad hunc Sanctum Regem retorquere fatis accommode [quoad] tempora, & quod narratum est superius de Sancto *Bothulfo*, sicut hîc invenio *Eadmundum*, ita in patris *Egberti* nomine *Almundum*, & in *Legenda* Sanctorum *Ethelmundum*; potestque facere de nomine dissonantia.

Ejusdem provinciæ Episcopus *Theodredus*, qui ob reverendæ religionis & vitæ sanctæ scema bonus agnomen accepit. Nam cum latrunculi quidam ex præcondictu ad Ecclesiam Sancti, ac ut eam infringerent, accessissent; quilibet in suo temeritatis ausu comprehensus est, stabantque quasi ligati, ne pedem possent movere, nec arreptum opus deponere. Sed alius cum sua scala pendebat in aere, alius ut fossor incurvus, palæ quam tenebat, inhæsit, & pala ipsi. Alius cum lima aut fabri malleo, ut scæræ vel pessulæ, quatenus infringeret, incumbibat, stetit suo supellectili alligatus, & supellectiles ipsi. Deprehensi sunt ergo unusquisque in ausu suo, & ante iudicium Episcopi prædicti perducti. Quos omnes præcipiti iudicio, ut postmodum sibi visum fuerat, patibulis fecit appendi, non enim eguit res probatione, cum ex evidentia facti & miraculi ostensione pateret fures esse. Retractabant autem factum Episcopi Coepiscopi, & illum contra ordinis sui jus fecisse acclamabat provincia. Ipse etiam pœnitentia ductus, contra auctoritatem canonum confessus est se fecisse. Invenerat enim scriptum, *Nequis Episcopus vel de clero delatoris fungatur officio, & illud, satis dedit ministros vitæ celestis assensum præbere in mortem hominis alicujus*, recordatus est etiam facti *Elisei*. Qui latrunculos à *Samaria* egressos pavit coram Rege, pane & aqua pastos remisit ad propria, magisque liberandos esse secum differuit ex facto ipsius *Helisei*, qui cum Rex *Israel* manus mittere in eos vellet, prohibuit fieri. Revolvit etiam secum *scripturam* dicentem, *eos qui ducuntur, eruere festina*. His aliisque multis *scripturæ* auctoritatibus & rerum vel factorum exemplis sese concludens Episcopus, in pœnitentiam & lamentationem diutinam dedit, & quia etiam in hoc facto scandalum † Ecclesiæ, voluit per eandem in satisfaciendo adjuvari; induxit dioecesim suam ut pro hoc delicto suo jejuniis & orationibus communiter indulgerent, sicque facto ut sibi videbatur sufficienti piamine, etiam thecam martyris studuit in aliquo decorare, infractaque theca veteri visu expertus est, quod sub æstimatione diu dubitavit, & corpus & caput conjuncta & integra reperit, induit etiam novis vestibus & ornamentis Sanctum, & aromatibus innovatis recondivit, & quod oculis viderat, omnibus diebus vitæ suæ prædicavit, ad laudem Domini, & his ob reverentiam martyris & Regis, pro digressionem insertis, ad textum historiæ revertamur. *Dani* qui eum occiderant, aliis suæ perverfitatis & originis *Danis*, qui jam maximam partem *Mercie* occupaverant, adjuncti in ducatu *Igguar*, ut dicitur, etiam *Londonias* irruerunt. Non enim habebant *Londonienses* spem diffugii, deficiente & interrupta omnium *Australium Regum* potestate, solus tamen in *Westanglia* regnavit filius tertius *Ethelwlf* *Ethelredus*, qui & sequenti anno, hoc est ab Incarnatione Domini DCCCLXX, morti debitum persolvit, successitque ei frater ejus *Alfredus* ultimus filiorum *Ethelwlf* eodem anno. XXIII annorum fuit cum regnare coepit, regnavitque in multis periculis à *Danis* illatis, cujus generationis lineam sic forte ex assuetudine antiquorum continuatam in scriptura inveni.

De Alfredo primo Monarcha.

ANno ab Incarnatione Domini DCCCXLIX. Angl. Saxonum Rex *Ealfredus* natus est in illa plaga Angliæ, quæ *Barrocstra* dicitur, fuitque filius *Ethelwulfi* Regis, qui fuit *Egberti*, qui fuit *Alcmundi*, qui fuit *Effe*, qui fuit *Eoppa*, qui fuit *Ingles*; porro *Ingles* & *Ine* ille famosus Rex Occidentalium Saxonum germani duo fuerunt, qui *Ine* Romam pergens, ibique vitam præsentem finiens, cœlestem patriam cum *Christo* regnaturus adivit. *Ingles* autem & *Ine* fuerunt filii *Coenredi*, qui fuit *Ceolwald*, qui fuit *Cutha*, qui fuit *Cuthwine*, qui fuit *Ceaulin*, qui fuit *Cynric*, qui fuit *Creotha*, qui fuit *Cerdic*, qui fuit *Elesa*, qui fuit *Elia*, qui fuit *Gewis*, à quo Britones Anglicam gentem *Gewis* nominant, qui fuit *Wig*, qui fuit *Freawine*, qui fuit *Freothezar*, qui fuit *Bran*, qui fuit *Bealdag*, qui fuit *Guodden*, qui fuit *Fri-thewald*, qui fuit *Frelaf*, qui fuit *Frethewlf*, qui fuit *Fingoldwlf*, qui fuit *Geata*, [*Geta*] quem *Geattam* [*Getam*] pagani jamdudum pro Deo venerabantur, qui fuit *Cetirwa*, qui fuit *Beau*, qui fuit *Celdewa*, qui fuit *Heremod*, qui fuit *Idermod* qui fuit *Hathra*, qui fuit *Wala*, qui fuit *Beadwing*, qui fuit *Semb*, qui fuit *Noæ*, qui fuit *Lamech*, qui fuit *Mathussalam*, qui fuit *Enoch*, qui fuit *Malaleel*, qui fuit *Cainan*, qui fuit *Enos*, qui fuit *Seth*, qui fuit *Adam*. Quod si cui hæc non placet Genealogiæ deductio, quærat aliam, non enim ut authenticam eam proponimus, sed si alterutrum cogeret, potius inter apocryfa numerarem. Hic ergo *Ealfredus* in primordiis Regni sui veteri homini totus deditus, vivebat luxui & vitiis subjugatus, *Ealfredusque* ut juvenis, mentem & corpus luxuriosæ etiam dederat voluptati, & cum unica esset spes Angliæ generositatis, nullam æstimationem profectus vel bonæ opinionis in factis suis sagacibus dereliquit; nec erat qui Regem corripere. Arrisit etiam tunc temporis ei pax. Nam *Hubba* (à *Northimbris* interfecto *Igguar*) cursum suæ ferocitatis causa eum ulciscendi illac diverterat, & Maris ut dicunt tempestate circumventus cum omni classe sua & effera multitudine infandorum satellitum usque ad præsens disparuit. Æstimant autem plures eum immergio illius tempestatu interiisse: igitur arridente prosperitate & pace *Ealfredo*, & Regia potestate blandiente, dederat, ut prædictum est, *servire membra sua immunditiæ ad immunditiam*, nihilque ut *Christiani* est, de *Christi* passionibus in corpore suo vel portavit vel portare curavit, sed econtra virgines, & castæ [vivere] volentes, suæ luxuriæ vel invitas vel voluntaneas subdere omni studio festinavit.

Circa hæc tempora lege *Danorum* prædicta *Rollo* cum suis actus sedem in exteris regionibus quæsit, & in transitu suo multas insulas & loca regionum maritima exturbavit. More enim luporum subito incurfu à silvis erumpentium, litoribus naves impellebant, & actis prædis naves reintrabant, & panfis velis ad ventum subito disparebant: unde factum est ut à diversis portibus & locis mari vicinis quærelæ ad Regem defferrentur *Alfredum*, qui super hoc habita deliberatione pacem æstimavit petendam esse, qua enim contra taliter à mari erumpentes exercitum duceret, penitus ignoravit. Adipiscitur pacem quam petivit, & religata multitudine *Danorum* qui fluctuabant & incerta sede ferebantur in *Anglia*, pandit *Rollo* nis comitatus vela ventis, & post varios eventus maris & terræ *Secannicum* portum allabatur, ubi postmodum vel invitis vel voluntariis *Francis* sedem & principatum consecutus *Rollo*, & usque ad præsens in posteris possedit.

De Sancto Neoto excerptum.

MUltis vel divinæ vel humanæ manus flagellis correptus Rex *Ealfredus* à luxuriis [quibus] affuetus fuerat temperavit, & de præteritis etiam cœpit pœnitere. Venitque ad virum vitæ venerabilis *Neotum*, cujus nomen aliquantulum in Aula Regis, ex divina gratia, celebre habebatur, ab eo consilium petiturus: qui tunc temporis in extremis vitæ agens, inter fratres quos collegerat & regularibus institutis informaverat in *Nedstoche*, in quo aliquamdiu heremiticam [vitam] duxerat, degebat. Est autem locus in ulterioribus partibus *Cornubiæ Nedestoche*, quæ à viro incolante nomen traxit, & incultus à rerum primordiis usque ad sua tempora permansit, aptior lustris ferarum, quam hominum habitaculis, quousque Sanctus eum à rudibus fructibus labore suo exemit.

Prænoverat autem antequam ad ejus consilium veniret ex fama vitam ejus, ideoque securior & providentior in vitam ejus fecit invectiones, nam etiam quæ putavit Rex cunctos latere, audacter in faciem rejiciens Sanctus, vehementer, ut oportuit, increpavit, & asperis ut erat à Sancta pagina instructus miscuit blandimenta, vinumque cum oleo in vulnera fauciatum infundere curavit. Sicque timorem incussit, ut ad spem erigeret, & in spem erexit, ut in ea non diu fluctuaret, institit enim oportune, importune, frontaliter ei intentans voraginem vitiorum, quibus affuetus fuerat, in exemplari multos traxisse ad periculum, gravem esse *Gehennæ* ignem; & gravem injungendam evadere volenti esse pœnitentiam, inter hæc etiam injunxit ei ut sub spe veniæ scholas *Angliæ* niteretur privilegiare, & ad Dominum Papam hac occasione legatos mittere non differret. Quod ad voluntatem suggerentis sufficienter adimplevit; habentur etiam in *Anglia*, ejus officio ad Sancti *Neoti* instantiam, privilegia Anglice & Anglicis apicibus scripta.

Anno ab Incarnatione Domini *Jesu* DCCCLXXVIII. Regni vero *Ealfredi* anno eodem VII, erupit, lege *Danorum* sæpe dicta, pestis effera, tyrannus nomine *Gutrum*, applicuitque in *Angliam* cum multitudine maxima domino & duci in crudelitate perfimili, qui omni *Gentilium* superstitione perditus, cæteris bestiis *Igguar* & *Hubba* & *Rollone*, videlicet, inmanior apparebat. Nam non more ipsorum maritima & loca eis vicina invasit, prædas duxit, & naves reintravit, sed frontaliter mediterranea irrupit & vicos, urbes, civitates cum mœnibus eorum succendit, vixerant enim præcipue in *Westanglia*, & mediterraneis, à tempore *Britonum* in pace *Angli*, quæ sicut in fide manentibus vinculum spiritualis est, & *Ecclesiasticæ Unionis*; sic his qui sunt ex diverso peramica est, & nutrimentum vitiorum, quæ sub multi temporis interstitio arridente, reliquerant, ut incauti, urbium & civitatum mœnia, veterno & mensarum & potuum luxui se dederant, nihil de tam subita irruptione conjectantes. Advenit ergo bestialiter viventibus, & luxui deditis bestialiter sæviens homo bestialis, & in omnes crudeliter sæviens, effecit quod voluit in gladio, & securi, non enim occurrentibus & ante ejus oculos se prosternentibus peperit, nulli siquidem vel seni vel juveni adulto vel puero, matronæ, puellæ, vel virgini profuit ætas vel sexus suus, nulli profuit oblatio thesauri patrum antiquorum vel oblata cautio subjectionis. Nam pagos, vicos, urbes, & civitates flammis, & vulgus dedit ensi suo. Non pepercit ejus ulli hominum oculus: erat videre miserabile excidium, nam fenēs venerandæ caniciei in porticibus suis jugulati, matronæ inhonestatæ irreverenter supinæ in mediis urbium plateis, virgines expositæ, juvenes truncati caput manus & pedes, pueri perforati mucronibus jacebant in viis, compitis, & plateis, à prætereuntibus conculcandi. Jacebant in mediis cameris vel domibus semiusti quidam; dum erumpere non auderent. Nam qui ab incendio eruperat, exceptus est

est à fecuri. Nec tacuit interea fama, quæ per patriam delapsa, etiam robustos sub timore tanti discriminis fugæ ventilabat, Rex vero *Ealfredus* elegit prophetiæ spiritui cedere, quam cum certo suorum dissidio sævientibus occurfare; considerans pro suis suorumque peccatis hæc instare, jugum Dominicæ præceptionis, quod Sanctus *Neothus* propheticè imposuit, humiliter, ut debuit, studuit sustinere. Recessit igitur scienter timidus & sapienter fugitivus; devenitque in *Athelingeiam*, quæ locus est in ultimis *Angliæ* partibus ad occidentem vergens, diciturque à *Brithonibus*, *Clitonum patria*, est autem in mediis falis paludibus, gratam interius habens planitiem, *Illac* ergo devenit, & inter irrumpentes infortunii procellas *patientiam*, quæ *gaudet duris*, amplexans, saltem in ea fortis stetit, fortunæque ludibriis, quia vitare non potuit, *medium unguem ostendit*, sibi que animo infixit, quod sæpe à Sancto acceperat iteratum, quod scilicet, *potentes potenter tormenta patientur*, & illud Apostoli, *flagellat Deus omnem filium quem recipit*; sed & Sancti *Job* & *Tobiæ* ante oculos justitiæ posuit incrementa, qui inter tot adversa Domini justitiam laudaverunt. Latuit autem in subulci tugurio, & in privato habitu diem solatii à Sancto *Neotho* prophetatum, & in Dei voluntate pendentem, in patientia expectavit.

Interea contigit quod in domo solus resideret, & vetula subulci de reditu viri sui, qui in pascuis cum armento morabatur, sollicita, panem subcinericium cineri calenti tradidit decoquendum, & ad alia quæ opus erat, dum panis in cinere fuit, se divertit, oblitaque est panis, quousque per ustrinam memoriæ revocaretur. Accurrit ergo, intermissis interim quæ præ manibus habebat anus, & virum quem præsentem vidit, sermonibus impetens, dixit, *quâ parte homo es in curâ? qui pani ardenti negligis subvenire, nunquam vidi hominem tam negligentem, qui etiam panem subcinericium nesciat gyrare, & certe cum appositus tibi fuerit, de eo comedere maturabis. Quare ustrinæ ejus subvenire pigrescis*, Rex autem conviciorum verba patienter ferens, miseriæ & poenitentiae suæ etiam ipsa ascripsit, & voluntati Dei arridens respondit, *ut dicis ita est. Hospes mea, nam nimis pigrescerem, si pani subcinericio nescirem subvenire*, & decoctioni panis exinde indulgit, & manus ad nimis insolita extendit, & quousque sufficienter coqueretur custodivit.

Aspexit Regis interim humilem poenitentiam Deus, & ad ejus oppressioni subveniendum manum extendit pietatis. Nam exploratus ab aliquibus suorum Rex in medium erupit, & munitiorem arcem post paucos dies perfecit, collectisque aliquot militibus & senioribus, in quibus vigeat solertia & ingenium, ex effectu poenitentiae solidior ad resistendum se paravit, & primo quidem ex saltibus & locis ad diverticulum aptis imminens eis aderat improvisus, aliquando etiam crepusculis vel diluculo, pro indifferenti æstimans vel manifeste vel occulte hostium insidiis insidere. In transitu quoque sæpe illos, ut quem bene noverat, prævenit, & invasione facta, ut vidit ---- ad tutiora loca se collegit, & sic quidem primo debile ex improvise erumpens, postmodum validum & frontaliter hostibus bellum intentavit, ex diludioque eventuum nunc patuit victoriæ, nunc victoria cessit ei.

Militia vero quæ à patria diffugerat, audiens interea Regem *Ealfredum* hostibus rebellare, sub festinatione retransfretans ad ejus castra se divertit, sicque factum est ut de die in diem immanior assurgeret, & hostibus artius immineret. Missis etiam legatis, *Rollonem*, qui continuum bellum, nisi quod ipse interrupit, cum Gallis habuerat, ad suum subsidium vocavit; qui ob memoriam beneficii quod ei contulerat, dum ut prædictum est per *Anglica* littora transfret, ejus mandatis adquevit, & obsidione intermissa quam *Parisiensis* intentaverat, in *Anglicam* venit. Igitur receptis ab undique viribus, municipia præoccupavit montuosa, & loca transitu difficilia munivit, & viam hostibus interclusit. At adversarii non minori cautela usi omni annifû *Anglis* occurrere curaverunt, unde & *Gytrus* undique *Danos* con-

vocans, qui in multis *Angliæ* locis confederant, municipiaque in locis montuosis præoccupaverant, jubet eis derelictis in exercitum cogi, & præceps ruit quasi pro consulto in periculum, vidit enim moram trahere periculum, Rege ab undique de die in diem in exercitum accrescente. Igitur & ipse manum magnam contraxit, & prodigus animarum suorum solummodo diem congressionis adoptavit. Rex vero licet securus de victoria ex spon- sione Sancti esset, tamen timuit ut bonus Rex gregi suo, & in monte quem anticipaverat hostibus nimis aptum, si præcavissent, super diem discriminis Sancti expectabat præmonitionem.

De Baptismo Gitri.

PERACTIS tandem solemniter triumphis Rex *Ealfredus* in *Eathelingeiam* rediit, ibique castellum fortissimum condidit, ubi *Gitrus* post tres septimanas sponsonem completurus invenit eum, & cum triginta primatibus suis baptizatus, post albas depositas, Regia præventus munificentia ad propria in pace una cum omnibus suis est reversus. Reliquum vero vitæ suæ in pace bona deduxit. Rex *Ealfredus* tractabat Regni negotia, ut à Sancto *Neotho* præmonitus fuerat, insigni justitia, nam & leges prædeces- sorum Regum & consuetudines bonas in scripto redegit, & posteris custo- dienda mandavit, transferri etiam multas fecit à *Britthonica* lingua in *Angli- cam*, inter quas etiam *Merchene Leaga* posuit, quam nobilis & sapiens quæ- dam Regina *Marcia* nomine *Britonissa* adinvenit. Addidit etiam de sua adinventione nonnulla, quæ adeo æquitatis munimine fulciuntur, ut à nemine redargui possint. In quo ejus facto colligi potest, quam devotus ad monita Sancti vixerit, & justitie tramitem sit secutus.

De Edwardo filio ejus dicto seniore.

REX *Ealfredus* cum compleffet Regni sui annos xxviii & dimidium, vitæ vero suæ annos l & unum, debita naturæ ab *Adam* vitiatæ persolvens, in pace defunctus est viii Kalend. Novembris, ab Incarnatione Domini dcccc anno. Successit autem ei filius ejus *Edwardus* vir mode- stus, prudens, & pius, qui per omnia patris mores, consuetudines & ele- gantiam secutus est; devotus præcipue Deo, quod à patre didicerat, cui & se & Regni moderamen commendabat, patre latior in Regno, ditior opibus, diuturnior in pacis bono; in eum consenserunt omnes *Suthangli*. Nam *Juti Vectiani*, qui à tempore *Aelberti* filii *Aistulphi* sub tempore *Eel- fredæ* mortui, & *Cantiani Juti* qui à tempore *Baldredi*, quem *Egbertus* Rex supradictus pater *Ethelwlfæ* misso filio cum multa manu subegit, caruerant Rege, & *Mediterranei*, qui & *Mercii*, à tempore *Burthredi* Rege vacui, con- dicto potius & voluntate ei se subdiderunt, quam bello vel viribus sub- acti; solus enim *Ealfredus* pater *Edwardi* eis in tempore *Danorum* succur- sui fuerat, & ideo in filium facilius consenserunt. Porro benignitas ejus multum vera ad hoc etiam eos multum illexit.

Duxit autem in summa & bona pace vitam suam, excepto quod aliorum incommodis vexabatur: nam à temporibus *Sveni* & *Igguar* & *Hubbæ* duci- bus *Danorum*, sub diversis eorum eruptionibus, confederant in diversis pro- montoriis & locis admunitiones aptis *Dani* multi, & ea optime munive- rant, nullius incursum metuentes. In tempore Ducum supradictorum ir- rogaverunt molestias quas poterant omnibus patriotis, nec etiam adhuc patriam inquietare erant pigri. Quamobrem diversæ provinciæ in unum condicentes, petierunt à Rege *Edwardo*, ut eorum voluntati hostes prædicti traderentur, deponentes in Regis † nono multas querelas de frequenti prædarum subreptione, de viarum interclusione, de *Mercatorum* spoliis, & de multis aliis in hunc modum erumpentibus, sed & in secretis quæ ad publicam

publicam non pertinent narrationem †. Accepta itaque à Rege licentia unaquæque provincia munitiones quibus se tuebantur dejecit, non tamen sine gravi bello & labore diutino, sub quo tempore deletum est optimum eorum præsidium in *Mercia Wistoebe*. Sed hæc alias.

Interruptum autem fuit inter tempora *Danorum* diu Regnum *Northimbrorum*, & usque ad tempora *Ethelstani* nullus ibi regnavit, excepto solo *Gudredo*, qui XIV annis regnavit, quem *Hardecnuti* filii in servum vendiderant; sed hunc Sanctus *Cuthbertus* à servitio promovit in Regem: iste, ut audiivi, *Hubbam* socium *Inguar* in *Campestri* bello delevit.

Suscepit autem, inter hæc tempora labentia, à conjugali choro Rex *Edwardus* tres filios, & unam filiam nomine *Orgivam* [*Edgivam*,] quam Rex *Francorum Karolus* accepit uxorem, in duobus sibi consulens, ut non timeret ex parte illa *Anglos*, ad quorum suffragium *Rollo* & sequaces ejus sæpe confugerant, qui sub tempore *Eadwardi* Christianus obiit, habuitque successorem *Wilhelmum* filium suum; & ut ad *Eadwardum* haberet refugium in exercitus restauratione, si necessitas urgeret. Filius autem primogenitus fuit *Ealstanus*, secundus *Eadmundus*, tertius *Eadredus*, in quorum manu Regni dispositionem omnino dereliquit. Emicuitque inter eos *Ealstanus* ut major natu, & vivacitate consilii, & morum elegantia, & in dominandi potestate; accepta enim licentia à patris consilio in *Angham Gytrum* revocavit, qui cum maxima manu à *Dacia* rediens ejus se subdidit una cum suis voluntati; deditque, assensu patris, *Esfanglam* ei, Regnum Sancti *Edmundi*, quod, eodem titulo, quo ut dictum est multa alia Regna, ad Dominium *Eadwardi* devenerat, ususque ejus auxilio *Ealstanus* omnes rebelliones *Suhangliæ* patris jugo supposuit, magnumque posteris in facto scandalum fecit, ut ex sequentibus sufficienter patebit.

Regnavit autem *Eadwardus* in pace bona XXIV annis, & mortuus est anno ab Incarnatione Domini DCCCXXIV.

Successitque ei *Ethelstanus* filius ejus major natu, unxitque eum in Regem *Eathelmus Cantuariensis* Archiepiscopus, de quo *Galfridus Monemutensis* (quamvis invidulus genti & gentis regibus *Anglorum* esset) scribit quod primus de gente *Saxonum* diadema portaverit: quod & possit esse verum, tamen credendum est invidum magis prioribus regibus derogasse, quam *Ealstanum* laudasse. Nam & subsequenter Historiam *Anglorum* tradit, *Wilhelmo Malmesberiensis* & *Henrico Hunteduniensis* in corde & corde locutus, & verendum est de eo ne disperdat Dominus labia dolosa: verum quia vices interpretis se dicit exsequi, utcunque excusari posset, si ad tempus *Ealstani* ejus editor (quem *Britonem* dicit) perscripisset, nos autem eandem Historiam Deo commendamus, & prout ipse donaverit exsequemur, tantum imaginem futuræ editionis & materiam hîc præpingentes.

Igitur regnante *Ealstano* in Monarchiam redacta est *Anglia*, nam & *Northimbria* & *Scotia*, *Cumberlandia*, & aliæ quæque partes *Angliæ* in insula potius ad ejus *Monarchiæ* potestatem accesserunt, quam cogerentur. Erat enim pacis amator, & quod ab avo audierat, & in patre viderat, in judicio justus, & ex multarum virtutum conditu adeo omnibus gratiofus, ut nihil usque ad præsens in eum fama audeat, quæ omnium saltem post mortem carpere solet factiones. Reservavit ad istum Regem, quod superius dixi, de *Ealfredo* & *Rollone*, scriptor historiæ *Normannorum*, quod nequam stare potest, cum *Rollo* usque ad *Ealstani* Regnum ex ipso ejus volumine & Chronicorum supputatione convinci possit non pervenisse. Sed & multi alii Historici ob auctoritatem *Ealstani* ad eum referunt, quæ ad eum constat non pertinere.

Cœpit autem regnare anno ab Incarnatione Domini DCCCXXV, venitque ad eum *Lothowicus* cum matre sua *Orgiva*, fugiens *Gallorum* timore, orta enim occasione dissidii inter Regem *Karolum* patrem *Lodovici* & gentem *Gallorum*, in manus eorum devenit & occisus est ab eis. Timens filius de

simili, divertit ad avunculum *Ealstanum*, qui honorifice ut oportuit eum suscepit, & de reformanda pace non pigritavit; nam misit legatos ad *Wilhelmum Normannorum* ducem *Rollonis* filium, & ejus internuncio pacem reformavit: porro sororem suam *Orgivam* dedit *Sidrico* ex *Danorum* genere in uxorem, quem ideo ad nomen Regis sublimavit, ne soror à Regina nomine ad nomen descenderet comitissæ. Accepit *Sidricus* pro Regno à *Theisa* flumine usque ad *Etheneburgam*. Sic ergo primum sub tempore hujus Regis liberum habuerunt *Dani* accessum, nam qui in tempore Regum præcedentium, quasi erratici per *Angliam* vagabantur, sub *Elstani* tempore manebant stabiles; nam & *Gytrus* in *Estanglia*, & *Sidricus* in *Northimbria* gentis suæ libertati, nec mirum, studebant; favebant necnon voluntati eorum optimi portus, qui terram *Danorum* ex directo respicientes recedentibus & accedentibus faciles patuerunt. Porro & *Sidricus* & *Gytrus* *Ealstano* omnibus diebus fideles paruerunt. Sed quia prudentiam rerum exitus metitur, debuit Rex sapiens posteris præcavisse, & iter hæredibus nocituris clausisse. Sed quia nemo ex omni parte beatus addidit eorum commoditati, quod familiarissimos habere studuit *Danos*, & ad omnem voluntatem suam habuit præparatos, descenderat enim aliquando in tempore patris sui ad *Gytrum* in *Daciam*, & multa de moralitate populi suis moribus adjecerat. *Quædam desiderantur.*

Porro *Eathelmus* videns eum [*Dunstanum*] facetum, extendit manum suam & commendavit eum *Ealstano* Regi, qui etiam ob reverentiam Archipresulis, quem semper habuit, ut patrem, eo quod ab eo in Regem unctus fuerat, inter familiares habuit *Dunstanum*, & cito industriam & elegantiam morum ejus & deprehendit & collaudavit; sed inter crescente à *Northimbris* dissidio, non potuit Rex dare occasionem sapienti, ut adderetur ei sapientia, sed ad præparatoria bellorum se convertit. Filius fororis suæ & *Sidrici*, quem Rex *Ealstanus* sub nomine Regis tenuerat, causa præassignatâ, patre jam mortuo avunculo rebellavit. Erat autem causa rebellionis *Guttredi* suggestio *Northimbrorum*, qua Adolescenti suggererunt quod eorum patria suo Rege semper solet gaudere, & sub nullo *Suthanglorum* vectigari. Porro à tempore adventus *Anglorum* in insulam hoc verum esse constat, quod nulli *Anglorum* Regum subjecti fuerint nisi *Ealstano*; igitur eo inconsulto nomen Regis usurpaverat sibi *Guttedus*, & subsidia & castella terræ custodibus ejectis suæ tutelæ subdiderat, & tributa quæ patri imposta fuerant, præcise negabat. His permotus *Ealstanus* ad expugnandum invigilabat rebellionem, & cum satis in manu suorum id posset exsequi, placuit etiam amicorum fidem & provinciarum suo Regno adjacentium attentare, & infra paucos dies magnum exercitum collegit. Cave autem hîc de historia *Normannorum*, quæ falso quidem suggerit ad hanc venisse *Rollonem*, dum eundem constat secundum *Chronica* etiam ante Regnum *Ethelstani* obisse, sed *Guttedus* audito *Ethelstani* adventu disparuit; qui postmodum, ut in gestis Sancti *Cuthberti* legitur, præsidio affuit *Anglis* ipsius Sancti monitis exhortatus, contra piraticam *Danorum* irruptionem, regnavitque ut ibi legitur multis annis, sed fides historiæ communis habet nullum in *Northanglia* regnasse post tempora *Ethelstani*, auctoritati factum relinquimus qua probatur. Regnavit autem *Ethelstanus* XVI annis, & mortuus anno ab Incarnatione Domini DCCCCXXXIX. Successitque ei frater ejus *Eadmundus*, cœpitque regnare anno ab Incarnatione Domini DCCCCXL. Hic in primitiis Regni, quæ solent dissidiis patere, infestos habuit *Northimbros* ad antiquam libertatem aspirantes, sed viriliter eos oppugnans jugum in eos obtinuit, quod frater *Eathelstanus* imposuerat.

Interea *Northimbri* freti auxilio cujusdam *Norwensis* nomine *Olaf*, quem ad hoc sub nomine Regis potius quam re nominis sibi à *Norweia* vocaverant, rebellabant *Eadmando*. Cujus rebellionis finem [*Olafi*] interneccione idem *Eadmundus* terminasset, nisi baptizini interfugio exercitus ejus instantiam

stantiam prævenisset. Erat enim paganus, & diffugium mortis sub baptisimi pallio in misericordia Regis invenit. Conspiraverunt nec minus contra eundem *Eadmundum* duo, *Olaf* filius *Sictrici* & *Orgivæ* fororis Regis, secundo natus; & *Reginaldus* filius *Guthredi*, quem ut prædictum *Ethelstanus* à Regno dejecit, sed & hos in multitudine exercitus copiosa à Regno suo expulit, & deinde toto tempore vitæ suæ *Northimbriam* in manu propria ordinavit.

De Dunstano.

FACTO ipsius die crepusculo vidit interim *Dunstanus* Abbas in *Vespertino* Regis convivio eundem † ut quempiam alium inter frequentantes Ministros Regis oberrantem. Porro post aliquot dies vidit Sanctus juvenem ignotæ faciei Regis curiam perlustrantem, ferebatque in manu *Rotulam* multum involutam, & glōsa minuta conscriptam; interrogatusque quis esset, respondit ex orientalibus Regni partibus, & *Saxonica* voce se esse, & cum Rege quædam nuptialis verbi habere secreta: quæsitusque ut Regi astaret ad mandata exequenda, disparuit, unde usque ad præsens nescitur uter spiritus esset in forma aliena, an homo verus in sua. Rex autem eodem die sicca in viscera ejus [adacta] in mensa occubuit. Sed qua ratione vel à quo occisus fuit usque ad præsens incertum habetur. Appositusque est ad patres suos anno Regni sui sexto, & eodem ab Incarnatione Domini *Jesu Christi* DCCCXLVI. Successitque ei frater ejus *Eadredus*, cœpitque regnare eodem anno, fratrisque sui *Eadmundi* filios *Eadwinum* & *Eadgarum* sub diligenti cura tradidit nutriendos, satis ex facto suo indicans eos justos fore Hæredes, nisi ætatis teneritudo obloqueretur. Erat enim bene religiosus, provectæ ætatis, & maturus moribus. Huic erat *Dunstanus* magis quam prioribus fratribus, *Ethelstano* scilicet, & *Eadmundo* familiaris & gratiosus; quem quasi parem amicitia suæ prælegit, sed & *Dunstanus* tantæ æstimationi in quantum potuit studuit respondere. Tradidit etiam ei Rex ex dilectionis confidentia omnia prædia sua *Glastoniæ* vicina, ut ejus videlicet providentiæ subjacerent; sed & antiquos patrum & prædecessorum Thesuros, cum his quos etiam ipse adjecerat, sub munimine Monasterii ejus fideliter observandos, & Abbas ei ut Thesaurarius responderet, quæ omnia ut fidelis omni vita *Eadredi* Regis observavit, & quæ imposita prædiis fuerant, juste persolvit. Rebelleavit etiam huic *Northimbria*, & infracta fide quam illi juraverant in primitiis Regni *Northimbri*, revocaverunt *Olavum*, quem à Regno dejecerat *Eadmundus*. Et ejus ducatu nisi, quæ sibi imposuerat Rex vectigalia præcisè reddere, negabant. Ad quorum edomandam superbiam collecto *Suthanglorum* exercitu *Northimbriam* invadit Rex, & eam incendiis urbium, dirutione castellorum, occisione hostium, & proscriptione suspectorum ex magna parte delevit, & *Olavum* reductum in exilium perpetuo dejecit. Sed cum in *Suthangliam* redire disponeret, timens hostium insidias rerewardum exercitui posuit, quem *Northimbri* in transitu ad nocendum prono residentes in insidiis, ex magna parte deleverunt. Et quendam *Hericum* nomine filium *Horoldi* sibi in Regem elegerunt, qui earundem insidiarum auctor fuisse perhibetur. Sed Rex ut audivit cunei sui extremi interfectionem, valde infensus totum se ad ulciscendum injuriam suam erexit, & relato cito exercitu in *Northimbriam* ad eam penitus subvertendam redire disposuit; sed crebra supplicatio, & multa munerum exhibitio, & finalis subjectio iram Regis mitigavit. Ex quo tempore passa est jugum *Suthanglorum* *Northimbria*, & Rege proprio & antiqua libertate ad hæc [tempora] queritur caruisse. Porro duo Regna, quæ ibi aliquando fuerant, in Baronias & Comitatum divisa sunt.

Aspiravit interea *Eadwinus* major natu filiorum *Eadmundi* ad Regnum, quod sibi de jure hæreditario deberi privata familiaritas suggererat, quo-

circa omnes familiares avunculi sui *Eadredi* invido oculo respexit, & [licet] manu nil auderet, dum Rex viveret, tamen interiorem invidiæ flammam vultus & oculorum torvitate depromebat, unde & plures magnates, Regis fortunæ amici, futurum Regem metuentes à curia recefferunt.

Senium nimirum *Eadredum* interim vexavit, & multis incommodis quæ senes solent circumvenire ad extrema deduxit. Erat autem præcipua causa quæ ei mortem maturavit, exesio dentium. Nam solidorum ciborum edulia non potuit masticare, nec ad diu sustentandam vitam, quæ ei frequenter præparabantur sorbilia, suffecerunt. Accessit ad hæc languor continuus, & familiaris senibus tussis frequens. Imminente autem ----- morte ejus, misit ad prædiorum suorum custodes, & suos Thesaurarios, ut videlicet divitias congererent, quæ & exequiis sufficerent; & [ut] emeritoriis satisfaceret clientelæ fidelibus, & amicis comunitoria post mortem bona daret; & ex his excrescentia successoribus suis prompta forent. Ad hæc, dum ad curiam *Dunstanus* properaret, in media via facta est vox Angelica de sublimi dicens, *ecce nunc Rex Eadredus in pace defunctus est*, & admirantibus universis qui aderant, & in suo statu cunctis permanentibus, solus equus quem Sanctus infederat in media via corruit & mortuus est. Cujus facti causam usque ad hoc tempus historia potuit ignorare, indicavit vero Sanctus fociis suis, qui de cælo solus audierat. Et mirantes in rei subitæ & inauditæ eventu in fletum & dolorem pro morte Regis convertit, sed & in hora & in facto ita inventum est, ut de cælo audivit. Invenerunt enim Regem mortuum, & sub eadem hora. Porro Sanctus Abbas amicitia vices penitus exsequens, licet multi prælatorum Regis exequias ob morem successoris diffugerent [*Eadwini*] quasi solus amicus substitit, & omnino quod Regem noverat præcepisse, profecutus est. Funus quoque Regis honorifice in excubiis circumfedit, & inter patres & fratres regaliter sepelivit anno Regni ejus nono, ab Incarnatione Domini DCCCCLV.

Successit ei *Eadwinus* primogenitus *Eadmundi* eodem anno. Verum in ipsis primordiis Regni, videlicet ipso die unctionis ejus, qualis futurus Rex foret, demonstravit. Cui enim post Coronationem & missarum solemniam, ut tantæ solemnitati congruit, Barones & comites quasi in consuetudine deliciose corporis procuratori assiderent, & post prandium ad pocula, quibus *Angli* nimis sunt assueti, ipse Rex è mediis exiliens causa lasciviendi thalamum intravit. Cujus reditum cum diu expectassent Barones, exiliens *Gynesum* Episcopus, qui unctioni ejus interfuerat, & Abbas *Dunstanus*, ut Regem ad convivium reducerent, intraverunt eundem Thalamum, inveneruntque Coronam de capite ejus --- & ipsum medium inter duas, matrem *Ethelgavam* nomine & filiam --- alternatimque eas lascive & pudende palpitantem, corripuntque eum ---- facto, satis ei suggerentes nequaquam bene convenire quod primam VI ---- tali interludio maculasset, & inter correptiones Coronam capiti imponentes, potius invitum quam voluntarium ad convivium reducerent. ---- *Algiva* ut erat pro cacis linguæ & bene noscens animum *Eadwini* ---- & obprobriis *Dunstanum* impetens, ipsi etiam ex parte Regis malevolenter -- illisit, sed qui spem suam in Deo ex toto posuerat, nihil ad verba ejus timens, post festi consummationem ad Abbatiam reversus est: sed non diu distulit impudens illa mulier, sed omne iræ suæ venenum in Sanctum Abbatem evomit, & sub pallio suæ dissimulationis Regis sui profecuta est voluntatem, suspectus enim erat *Eadwino* omni tempore *Dunstanus*, eo quod tempore *Eadredi* Thesuros patrum suorum custodisset, sub cujus obtentu suspitionis etiam ipsa mulier impudens licentiam à Rege acceperat omnes facultates & suppellectilem Sancti proscibendi. Extendens igitur manum suam ex magna parte conventum *Glastoniæ* in Abbatem convertit, & à familiaribus causam suæ malitiæ profecutæ excitavit, excitatamque fovit, & eousque rem diduxit, ut ipsum Sanctum proscriptioni appelleret, quid enim inter tot hostes

hostes faceret? Regis iram sensit erumpentem ab occultis, & Reginae manum exterius & aperte flagellantem, & in mediis fratribus seditionis fornicem eo periculosiorem, quo à peste familiari succensus; noti quoque ejus & amici Regis & Reginae malevolentiam metuentes incurrere, in consiliis dandis ei defuerunt. Quasi enim publicus hostis habebatur, quicumque eum solatii subterfugio juvare tentaret. Sed nec inter hæc se potuit occultare antiqui hostis versutia. Nam in voce mulieris quasi eum iridentis in media proscribentium multitudine cachinnum dedit audibilem, & de ejus † quam æstimavit ex perditione exultavit. Sed vir Dei in fundamento Christo habens fixam mentem, iridenti insultans fertur respondisse, *Magis dolebis Deo volente in reditu, quam gaudeas in proscriptis.* Insurgente igitur ex omni parte tempestate compulsus est vir Sanctus per latibula mare adire, & exilii dispendio redimere timorem mortis. Ad quod etiam parentela mulieris proficens, ex indignatione quam impudenter ipsa moverat, Sancti oculos eruere disponebat. Sed frustra; nam intercapedine fluctuum jam securus eorum insidias non timebat. Fuit autem Dominus cum Exule suo, & omnia opera dirigebat, nam suscepit eum vir beatæ vitæ *Earnaldus* ex Regia *Francorum* stirpe editus, & misericordiæ compassione, quæ omnium Regum & Regalium virorum *Francum* satis est assentanea, venerabiliter exhibuit. Quo etiam tempore idem *Earnaldus Cœnobium*, quod prius fuerat à Sancto *Amando* Episcopo constructum, nomine *Blandinium*, renovavit, & elegantioribus ædificiis insignivit; Beatum quoque *Wandregisilium* Abbatem cum aliis confessoribus ad idem *Cœnobium* transtulit, & auro & argento incapsavit. Cum hoc ergo viro moras faciens, linguam, *quam non noverat, audivit, & didicit, facietiaque gentis multum instructus in ipsis angustiis exilii aliquem usum invenit.* Sed tamen non abstulit memoriam & desiderium natalis soli dulcis terræ multum inculcata jocunditas, vel populi satis elegans facietia, nam solet se semper ingerere exulum mentibus, & imago patriæ ad se trahit etiam reluctantes, sed & Dominus per visiones & revelationes sæpe eum interim confortavit. Sanctus quoque *Andreas* ei assidue apparens ad pusillanimitatem descendere non permisit.

Facta est interea in *Anglia* Dei nutu ab *Eadwino* discessio, & in *Ædgarum* prope omnes principes consenserunt, erat enim ei species digna imperio, quam & eloquentia & morum nobilitas venustabat, eratque prudens in rebus agendis, verax in sermone, providus in consiliis, & in judicio justus, satisque in omnibus usualium virtutum incrementis dabat intelligi, quod in non usitatis, si occasio suppeteret, non deesset. At contra *Eadwinus* frater ejus pacem mundi, quæ peramica est vitiiis, diligens, in hac sola, finia virtutis, mores terminavit. Nam, ut prædictum est, erat voluptati carnis deditus, negligens, suis excessibus faventes diligens, & infestus bonis, his sibi ex utraque parte causis stimulantibus coacti sunt magnates Regni *Eadgaro*, ut Regi, adhærere, & discedere ab *Eadwino*. Sed in his † rebelavit *Eadwino*, immo ante omne dissidium & guerram, ut pacis qualiscunque bono uteretur, concessit fratri secum regnare, urgente insuper ex omni parte concilio, facta est inter eos divisio, ita tamen ut Diadema quod semel acceperat *Eadwino* remaneret. Disternavit Regna eorum *Thamisa* flumen terræ notissimum, regnavitque in Australi parte *Eadwinus*. Consenserunt in eum *Futi Cantiani*, & *Futi Vectiani*, & omnes *Occidentales Angli* ad diffinium prædicti fluminis, & *Cornubia* cum omnibus appendiciis, estque pars illa longe uberior in Segetum & fructuum copia, quam ea quæ remansit *Eadgaro*, sed longe inferior in multitudine populorum & intercapedine locorum. Nam consensit in *Eadgarum* pars *Aquilonaris Angliæ* ab eodem flumine *Thamisa*, videlicet, *Essexia*, *Northfolchia*, & tota *Mercia*, cum *Siris* suis; & *Bernia*, & *Deira* cum *Louthian*, quæ antiquitus duos Reges habebant, usque ad *Castellum Puellarum*. Confirmatus ergo *Eadgarus* in suæ partis

partis Regno statim fideles prædecessorum suorum Dei nutu recollegit & quod diu concupiverat, *Dunstanum* Sanctum, legatis ad hoc præparatis, honorifice, ut oportuit tantum patrem, ab exilio revocavit cum suis, qui † eadem proscripti fuerant: & quia ex magna parte ad Regnum *Eadwini* fratris sui eorum spectabant possessiones, erat enim *Dunstanus* cum suis ex *Eadgoresteia*, quæ vicina est *Glastonia*, natus, patre *Heorstano*, matre vero *Kynedritib*, quod in fratris parte non poterat, ex sua parte supplevit; dans, viz. illis possessiones, prout unicuique competebat, ipsum etiam Sanctum, quia in *Glastonia* Abbatia instituire non potuit, in sua curia retinebat, quousque ad sublimiora Dei adjutorio eum proveheret, sub quo tempore etiam coegit concilium de Regni sui negotiis *Eadgarus* Rex in *Bradamsford*, cui interfuit Sanctus, qui, inter alios de jure & consuetudinibus Regni tractantes, inventus multa bene ordinasse, & ad profectum Regis & Regni multa involuta evoluisse. Fecit etiam in eodem concilio sermonem ad populum, qui bene ordinati fuit initium concilii, & in quo adeo peroravit, ut omnes eum ad Episcopi dignitatem attitulerent. Assensit autem Rex omnibus his, quæ in consiliis dabantur à Sancto, & præcipue arrisit applausui populi, quem electione fecerant *Dunstani*; erat enim id idem cupiens jam ante; concurrente ergo favore populi Regis voluntati, ad *Wigornensem* Ecclesiam devenit pastor, quæ eodem tempore pastore suo *Kenewoldo* Episcopo viduata est.

Unde post pauca *Londoniensi* Episcopo mortuo sedem ejus & Episcopatum curæ subjecit. Ut videlicet unius Ecclesiæ esset pastor, & præful, alterius verò nutricius & procurator. Assensit per omnia *Odo Cantuariensis* Archiepiscopus, ut duarum Ecclesiarum esset moderator, sciens in spiritu quod multo plurimum cura eum expectaret. Qui sub eodem tempore morti debita persolvit. Electusque ad ejus vices suplendas *Exoniensis* [*Wintoniensis*] Episcopus nomine *Ealsinus*. Hic, cum esset ex parte *Eadwini* Regis adhuc juvenis, Romam pro pallio juxta morem *Cantuariorum* electorum missus, in *Alpinis* montibus frigore interceptus obiit. Substitutusque est ei *Brithelmus Dorchasinus* Episcopus. Eratque vir mitis & benevolus, suaviter, clemens, & modestus, & in his totus fuit. Nec aliquo artificio vel austeritate suppositivâ virtutes temperavit. Sed ne sub ejus nimia remissione fluctuaret Ecclesia, temperavit Deus. Nam *Eadwino* mortuo cum regnasset tribus annis, ante divisionem Regnorum, & tribus post, totius terræ subscriptus est Rex *Eadgarus*, & ad eum devenit, divina gratia dispensante, prædecessorum hæreditas; hic ergo remissam modestiam Archiepiscopi ascribens vitio, cum nullo articulo justitiæ temperaretur, eadem via qua ascenderat fecit eum descendere. Nam concione super hoc eodem facta objecit *Brithelmo* plura capitula, nimiam ejus remissionem morum arguentia, & conditione *Baronum* suorum & assensu, ad curam solius *Cassinæ* Ecclesiæ relabi fecit. Dehinc omnium assensu & acclamatione electus est Sanctus *Dunstanus*. Qui *Romæ* Pallio suscepto cum maximo honore & veneratione Apostolica est institutus. At Rex *Eadgarus* sub eodem tempore *Barones Northumbrenses* in consilium convocans apud *Eboracum*, capitula multa ad Regni negotia spectantia bene ordinavit. Inter quæ etiam *Osulfi* comitatum, quem avunculus ejus *Eadredus* toti *Northimbriæ* sub nomine comitis præfecerat, in duos divisit comitatus. Ipso *Osulfo* jam mortuo, noluit sub nomine hæreditatis Rex eam partem terræ alicui provenire soli, ne ad antiquam libertatem aspirantes † *Northimbriæ*, hoc est ab *Humbria* usque ad *Theisam Oslach*, & comitis gladio eum cinxit. A *Theisa* vero usque ad *Mireforth* sub nomine etiam comitatus, partem videlicet maritimam *Deiræ* dedit *Eadulf* cognomento *Emelthild*. Sicque duo Regna ad duos comitatus devenerunt, permaneruntque omni tempore Regum *Anglorum* sub ditione & donatione eorundem. *Louthion* vero semper patuit excursibus *Scotorum* & *Pictorum*, & idcirco parum curæ fuit regibus hæc pars terræ.

terræ. Porro Rex *Scotorum Kīneth* audiens ex fama & commendatione duorum comitum *Oslach* & *Eadulf*, & Episcopi *Dunelmi Elfsi*, *Eadgari* Regis magnificentiam, desiderio videndi petivit conductum veniendi *Londoniam*, ut cum eodem colloqueretur, & impetravit. Conduxeruntque eum ex præcepto Regis duo comites prædicti & Episcopus, venit *Londonias Kīneth* Rex *Scotorum*, ubi à Rege *Eadgario* honorifice susceptus est, & honori habitus, cumque amice familiariter & jocunde colloquerentur; suggestit Rex *Kīneth* Regi *Eadgario Louthion* ad suum jus debere pertinere, & hæreditarie à regibus *Scotorum* possideri. Rex nolens aliquid abrupte facere, ne post factum pœniteret, Regis *Kīneth* causam curiæ suæ intimavit. Proceres vero qui à progenitoribus erant eruditi, nisi sub nomine homagii Regi *Angliæ* à Rege *Scotorum* inpenfi, † & præcipue quia ad tuendum terram illam difficilis est accessus, & parum proficua ejus dominatio, † assensit autem assertioni huic *Kīneth*, & sub nomine homagii eam petiit & accepit, fecitque Regi *Eadgario* homagium sub cautione multa promittens, quod populo partis illius antiquas consuetudines non negaret, & sub nomine & lingua *Anglicana* permanerent. Quod usque hodie firmum manet. Sicque determinata est vetus querela de *Louthion*, & adhuc nova sæpè intentatur. Subjectus est ergo *Eadgario* Rex prædictus prædicta causa, sed & Rex *Cumbrorum Malcolm*, & *Oriccus* [*Mackus*] plurimarum Rex insularum, & *Orcadum* diversi Reges. Qui omnes *Eadgario* Homagii nomine tenebantur.

Floruit ergo in pace sancta tempore *Eadgari* Regis & Archiepiscopi *Dunstani Angliæ*; & Deo per omnia dispensante, magisterio bonorum præfectorum, sic arrisit prosperis, ut exemplar fieret successuris, impletumque est per omnia quod de eo prophetice Angelica voce audierat Sanctus *Dunstanus*, *Pax Anglorum Ecclesiæ nati nunc pueri & nostri tempore Dunstani*. Habuitque tunc tempora sua, cum de suo Rege & de sua gente nato gauderet, & animarum procuratores in suo Idiomate salutis verbum audiret, & prædicantes. Sed quid faciat peccatum ex sequentibus poterit quis conjectare.

Acceperat autem interea *Eadgarus* duas uxores, ex quarum prima suscepit optimum successorem nomine *Eadwardum*. Ex alia autem uxore nomine *Gunnild* alium filium nomine *Ethelredum*, invidebat autem etiam omni tempore *Eadgari* novercali more noverca privigno suo *Eadwardo*, eo quod filio suo *Ethelredo* præcessurus erat ad Regnum. Sed nequaquam tempore Regis machinationem suam ad effectum perducere æstimavit. Nam Deus, quem de puero cognoverat, eum quoad voluit protexit. Regnavit autem *Eadgarus* in omni bona jocunditate sexdecim annis, & mortuus est, & sepultus cum patribus suis. Successitque ei primogenitus ejus *Eadwardus* eodem anno, videlicet, ab Incarnatione Domini DCCCCLXXIX. Unxitque eum in Regem *Dunstanus* Sanctus, jam quidem ætate floridus, & ad æternos fructus commaturans. Instruxitque eum patris sui & prædecessorum sequi vestigia, & super omnia Domini gratiam quærere in factis suis, fidei documenta omni affectu & desiderio amplecti, & exemplar populo quem regeret se præbere. Quod & ipse *Eadwardus* omni tempore fecit. Nam erat exemplar virtutis, quem spiritus Dei potius quam voluntas innata temperaret, & sanctitatis insigne, quod optime, licet præmature terminavit, in motu & gestu, tenore justitiæ, & operibus præmonstravit, insignivit enim vas suum Spiritus Sanctus, quod prælegit, & quasi ductu naturæ ad virtutum incrementa impegit, sed vere artificio in eo usus est, ut in brevi consummatus, expleret tempora multa. Nam eousque charitatis dono flagravit, ut etiam ad novercam, quam optime infestam sibi scivit, manum extenderet beneficii. Dedit ei sub nomine dotis patris sui totam *Doresetam*, & sub nomine Regiæ dignitatis eam præcepit possidere, ut videlicet nulli de eadem responderet, sed ut Regina & domina omnia etiam ad Coronam Regis spectantia, ad voluntatem disponderet, sed sub hac charitativa

largitate invenit venenum novercale, nam nihilominus novercata est ei omni tempore, quod ex fine plenius patebit.

De Passione Sancti Ædwardi Regis & Martyris.

Igitur Rege Regni negotiis invigilante, & per omnia bonæ paci studente, noverca ejus parvipendens emergentia, nulla justitia populum suæ partis temperavit, sed feminea levitate causas tunc forefacta † dissimulavit. Insuper etiam ipsa populum perturbavit suum, volens multas querelas ad Regis thronum pervenire, gaudens etiam, si quomodo eum posset perturbare. Emergente ergo circa hæc multa occasione, delatæ sunt ad Regem *Eadwardum* multæ & frequentes querelæ, quas omnino remisit ad novercæ suæ cognitionem. Sed frustra, nam ad Regem infectis rebus reversi sunt conquerentes, dissimulavit ergo quantum potuit, in partem novercæ manum mittere, ne injuriose cum ea agere videretur, sed succrescentibus querelis, coactus est Rex per internuncios novercam corripere, & postea per mandata in scriptis redacta, & cum hæc omnia noverca parvipenderet, ne aliquando Rex pietati deesset in propria persona eam adire maturavit. Proh dolor! nimis incurius fraudis novercalis & insidiarum, quas ei tetenderat etiam adhuc patre *Eadgaro* vivente: sed vicit egregium pectus bonitas innata, & quas nullo modo admitteret, in noverca timere noluit fraudes. Descendit etiam cum paucis, ne in viribus aliquid putaretur velle actitare, sed quod perverso pectore vertebat, facie ad tempus hilari palliabat, & cum reverentia & gloriæ apparatu suscepit Regem noverca, peractis itaque Rex ad quæ venerat monitis, & sub pietate correptione completa, dum redire disponderet ad sua, percussit eum noverca *Cultello*, quem absconderat, & occidit. Diffugit autem statim turba, quæ cum eo venerat, & corpus negligenter dimiserunt. Quod illa plumbo involvens in *Stura* flumine, ut dicitur, diu abscondit. Suppressa est statim res gesta ob timorem *Ethelredi*, quem patria noverat jure ei debere succedere, nec fuit qui corpus quæreret, nec mortis ultionem. Successit enim ei statim *Ethelredus* eodem anno ab Incarnatione Domini DCCCCLXXXIII. Regni *Eadwardi* anno quarto.

Qui postmodum *Angelica* revelatione inventus, ad *Saftheberiam* est translatus, ubi gloriose ut martyr inthecatus accepit in possessione perpetua quod novercæ dederat pro dote temporali, nam conventu *Sanctimonialium* illustratus, gloriosius multo æternaliter triumphat, quam sub Regis nomine suo tempore militavit. Unxit autem *Ethelredum* in Regem Sanctus *Dunstanus*, qui & *Eadgarum* Regem pacificum, & filium ejus Sanctum *Eadwardum* martyrem, & matrem ejus & *Ethelredum* in throno Regni collocavit.

Rex autem *Ethelredus* accepit uxorem primam de gente sua, suscepit ex ea filium nomine *Eadmundum*, qui postmodum ob probitatem & indurationem bellorum & armorum agnomen accepit *Ferreum Latus*, sed & filiam nomine *Algivam*, quam postmodum dedit in uxorem *Hurthredo* comiti *Northimbrensi*, qui patri suo *Waldevo* seniori successit, ex dono ipsius Regis. Fuit causa præcipua ut haberet progugnaculum *Northimbriam* à facie *Danorum*.

Circa hæc tempora Rex *Ethelredus* fundavit Monasterium *Celifige*, suggestione Archiepiscopi *Sirici*, & paterna pietate constructum & ditatum tradidit ad ordinandum *Germano Abbati Winchelcumbiæ*, quem *Eadgarus* pater ejus à *Floriacensi* Monasterio transtulerat illuc, ubi cum bene omnia ordinasset, transtulit eum ad suam Abbatiam novam *Celifige*. Fundavit autem eam pro anima fratris sui *Eadwardi* prædicto modo occisi.

Circa hæc tempora *Ethelwinus Alderman*, exhortatione *Oswaldi Eboracensis* Archiepiscopi, fundavit *Ramense* Monasterium, & transtulit illuc duos Reges

ges & martyres *Ethelbrihtum* & *Ethelredum*, qui ibidem intheantur.

Duxit etiam, eadem uxore mortua, aliam nomine *Emmam*, Normanni genere, filiam *Ricardi* ducis *Normannorum*, qui & vetus appellatus est, qui fuit *Wilhelmi*, qui fuit filius *Rollonis* primi ducis *Normannorum*. Accepitque ex ea duos filios *Eadwardum* & *Ealfredum*, regnavit autem iste Rex in multis periculis ex præregnantium accessoriiis causis sibi incumbentibus, ita ut Dominus pepercerit Sancto martyri *Eadwardo*, ne tempora videret *Ethelredi*. Increverant enim nimirum *Dani* à tempore *Ethelstani*, qui eorum fautor fuit, & optima terræ municipia occupaverant. Nam usi sunt eorum manu omnes Reges *Westangli* ad alias provincias debellandas, quamobrem constituerant, ut quælibet domus quæ ad hoc sufficeret, Dacum unum in victualibus procuraret, ut ad expeditiones Regum prompti haberentur. Succrescebant autem minutatim & populum terræ opprimebant.

Patebat enim eis omnibus diebus illis *Estanglia* præcipue, quæ terræ eorum est exposita, & ob portuum habilitatem facilem habebant accessum & recessum: unde siquid ex eorum numero vel senio vel occasione aliqua minuebatur, statim ex hac accessoria causa potuit refarciri. Optima etiam terræ municipia vel occupaverant vel præparaverant, & genti terræ multas molestias inferebant: habebant etiam ex consuetudine patriæ unoquoque die comam pectere, Sabbatis balneare, sæpe etiam vestituram mutare, & formam corporis multis talibus frivolis adjuvare; unde & matronarum castitati infidiabantur, & filias etiam nobilium concubinarum nomine detinebant, factaque sunt multa pro his aliisque hujusmodi causis in Regno diffidia & guerræ, Rege penitus simulante, quia *Dani* semper peiori parti incumbebant. Sed ex scaturigine præassignata & numero & viribus aucti, parum Regem dubitabant, qui tandem multis querelis ex *Danorum* incentivis surgentibus actus, concessit omnes *Anglorum* voluntati, sed non bene vertit: nam parum Dei iudicium metuentes, & incircumspecte sibi præcavescentes condixerunt invicem ut quælibet provincia suos *Danos* occideret, unumque diem statuerunt in quo in eos insurgerent, sabbatum videlicet, in quo ut prædictum est solent balneare, deletique sunt in die condictio- nis nimis crudeliter à minimo usque ad maximum. Nam nulli ætati vel sexui pepercerunt, ipsas mulieres suas, quæ luxuriæ eorum consenserant, & pueros, qui ex foeditate adulterii nati erant, una delentes, mammas quarundam absciderunt, alias vivas terræ infoderunt, pueros postibus & lapidibus alliserunt, porro ipsos adeo deleverunt, ut nec esset qui factum renunciaret. Exceptis duodecim tantum juvenibus, qui ab excidio *Londoniensi* effugientes ad *Thamisam* diffugerunt, cimbæque parvæ se præcipitantes, & remigiis incumbentes, sifa retracti usque, cito disparuerunt, venientesque ad rivagium maris navem cambiverunt, & pando velo, quoad citius potuerunt, *Danemarchiam* allabuntur.

In fletu itaque & gemitu Regi suo *Svenio* nomine quæ in *Anglia* facta fuerant nunciaverunt, qui extemplo de ultione præmeditans consilium ad hoc convocatum ad suam retorfit voluntatem, & ad ulciscendum inflam- mavit, sed & factum in Epistolis redactum misit per adjacentes provincias & regiones, qui ut sunt omnes avidi cædis & sitibundi sanguinis, audita hac causa, omnes unanimi assensu in auxilium *Sveni* consenserunt, & ad tempus statutum convenerunt *Alani* & *Sciti* & *Swatheda*, & ab *Yperboreis* montibus populi, & à primo flatu *Aquilonis*.

De adventu Swein Daci & Onlaf Rege Norwagenorum.

ADerant *Normenses* cum Rege suo *Onlaf*, constatusque est infra breve tempus Exercitus maximus, solus tamen *Sveinus* studio ulciscendi actus est, nam alii lucri cupidi fertilitatem *Angliæ* suæ cupiditati ministrare velle æstimabant, commoverat fama interea non has, quæ dictæ sunt, re-

giones verum etiam omnes finitimas *Angliæ*, qui non considerantes probra quæ *Anglis à Danis* privatim illata fuerant, omnes factum eorum in occisione *Danorum* sceleri ascripserunt, unde ad resistendum minime se paraverunt, illi etiam qui ex debito affinitatis Regi *Ethelredo* tenebantur, videlicet *Normanni* nihil in discriminis articulo contulerunt. Nam Rex *Eathelred* audita tot gentium conjuratione transfretavit, & ad fratrem uxoris suæ *Emmæ Ricardum* filium *Ricardi* venerat causa petendi auxilii, susceptusque ab eo honorifice causam *Anglorum* & suam ei studuit intimare. Erat autem bene religiosus ille Rex [Dux] unde quasi pater Monachorum æstimatus est, audivitque petitionem attentius, sed nihil per factum respondit. Nam reversus in *Angliam* Rex sub spe quidem auxilii, sed penitus frustrata de futuro: reliquit tamen in *Normannia* duos filios suos, quos ex forore *Ducis* susceperat *Edwardum* & *Ealfredum*, nutriendos in domo avunculi eorum, ipse autem Rex *Wintoniæ* se recepit, diem & tempus divini discriminis sub multo præludio famæ, & certo periculo, ob enormitatem peccatorum & sui & populi *Anglicani* expectans.

At Rex *Danorum Swenus*, & *Norwensium Olavus* in portu *Humbrae* applicantes apud *Eboracum*, territoriis ejus videlicet, exercitum suum longo maris tractu & labore vexatum per aliquot dies refecerunt; deinde *Eboracum* invadentes ante paucos dies suæ ditioni subdiderunt. Est enim ante hoc tempus, & fuit à diu *Dacorum* genere multum permixta illa provincia, & multum assentanea in loquela. Inde pandunt vela ventis, & per *Thamisesem* portum intrantes *Londonias* eadem lege sibi subigere studuerunt, sed vi civium ad tempus repulsi, *Cantiæ* subactam sibi vectigalem fecerunt, & multitudine eorum ab undique affluente, tandem stabili obsidione *Londonias* sunt aggressi. Porro Rex *Olaf* repacificatus Regi *Ethelredo* in obsidionis tempore ab eodem baptizatus susceptus est à fonte, reversusque est statim in patria sua: invidiæ & odii *Sweino* & filio ejus *Cnutoni* fontem ministravit.

De Persecutione Sweni Regis.

S*Weinus* vero amplius ultioni indulturus remansit, & loca quæ potuit devastavit. Induratumque est bellum inter *Anglos* & *Danos* multo tempore, sed populus inuasor de die in diem immanior assurgebat, & terræ mortalitas imminebat, nihilque terræ patuit tutum omnibus diebus *Sweini*: nam *Eboracum* ex toto possidens, & *Cantiæ* tributariam ad usus exercitus sui in obsidione positi fungens, per intervalla temporum *Southanglis* & *Westanglis* imminebat horrendus. Regnassetque etiam in *Anglia* vivente *Eathelredo*, nisi fortunæ diludium ei invidisset, & mors etiam felicitatem interrupisset. Nam ipso disponente de Regno in parte suæ jurisdictionis mortuus est. Disperditæque sunt *Danorum* molimina ad tempus, qui funeri Regis sui honorem exhibentes simul omnes cum eo & *Cnutone* filio & successore *Sweini*, ab *Anglia* discesserunt, & eum in *Danemarchiam* deportaverunt. Sepultoque eo, suscepit *Cnuto* & causam ejus & arma. Qui exercitum suum refarciens, ad modum *Antei* resumptis viribus à tactu matris fortior & immanior insurgebat, adhæsit enim, ut credendum, peccatum matris suæ ex parte in *Eathelredo*, quod in Sanctum *Eadwardum* commiserat, & ira Dei populo terræ, pro crudeli *Danorum* supra omnem modum interfectione.

De reditu Cnutonis Dani filii Sweni.

Redit ergo *Cnuto* in *Angliam* cum exercitu magno, cum Rege *Suecorum Lacmane*, & cum *Norwensium* exercitu, nam Regem eorum *Onlavum* virum Christianissimum à Regno expulerat, quia patrem apud obsidio-

obsidionem *Londoniarum* reliquerat contra conjurationis Sacramentum, quod in *Anglos* incentaverant; Regnum vero ejus in manu sua tenuit, & exercitum terræ secum deduxit. Appulit autem in *Northimbria* ulteriori, ibique *Huftredum* comitem obviam habuit, & interfecit, uxoremque ejus *Algivam* filiam *Eathelredi* secum omni tempore guerræ detinuit, genuitque ex ea *Horaldum* qui primo ei successit.

Adjecit autem statim suæ ditioni omnia quæ pater suus bello obtinuerat, & ab undique collectis viribus obsidionem paravit iterum *Londoniis*, occurrerunt autem ei *Angli* in multitudine gravi apud *Auxedune*, & facta congressione traditi sunt omnes judicio Dei in manus adversariorum, & occisa est ibi *Anglorum* infinita multitudo. Dehinc per *Thamisa* portum invehens *Londonias* obsidione circumfedit. Erat autem in civitate tunc temporis *Eathelredus* subministrans arma & auxilium populo, & ex sola præsentia sua confortans, nam in propria persona ægrotavit, & infra tempus obsidionis ad extrema pervenit. Annoque Regni sui xxxviii. Et eodem ab Incarnatione Domini nostri *Jesu Christi* M. xxi. mortuus est & sepultus.

De Ædmando Yreneside filio Æthelredi Regis.

SUscipit autem Regnum ejus filius ejus *Eadmundus Ireneside* ex prima Regina, eleganterque suo tempore rexit. Erat enim strenuissimus in armis & in militatura fulmineus. Nam infra breve tempus, quo ejus voluntati subiecti fuerunt *Angli*, quinquies cum *Cnutone* prælium commisit, & nisi *Anglorum* exturbationibus præpediretur, guerram ad debitum finem deduxisset. Sed *Angli* mortale dissidium & guerram amplius non ferentes, quod prope per xviii annos continuaverant, dederunt male manum subjectioni, & Regem suum *Eadmundum* ad concordiam compulerunt, & sic concordiam cum *Cnutone* inivit invitus. Eratque forma concordia, quod *Cnuto* ea quæ ipse vel pater ejus *Sveinus* invasores in Regna obtinuerant, in pace possideret, & *Eadmundus* Rex ea quæ ex jure hæreditario sibi provenerunt; & prior decedens suæ partis superstitem hæredem dereliqueret. Daturque in confirmatione hujus concordia *Emma* Regina *Ethelredi* *Cnutoni* in uxorem, multum gaudenti ex affinitate *Normannorum*, quam per eam contrahebat.

Ipse autem *Eadmundus* post primum mensem à concordia inita, proh dolor! hominem exiit, & gentem suam diutinæ servituti dereliquit, & solam divinam gratiam ad libertatem præhabitam expectantem.

Successitque ei ex prædictæ concordia condictione *Cnuto Danus* & hostis potius *Anglorum* quam regnator, immutavitque statim statuta & leges scriptas patriæ, & consuetudines, & populum, qui sub omni honore & libertate tempore suorum regum exstiterat, sub gravi jugo coëgit, nihilque de *Aelfredi* boni Regis & justii, qui ab undique bonas consuetudines collegerat & scripserat, audire noluit statutis. Sed & omnia quæ vel ipse vel successores legitime sanxerant, ad suam studuit reducere voluntatem. Sicque factum, ut prædia & possessiones & antiqua præclarorum virorum tenementa suæ ascriberet ditioni.

Porro quot & quanta sub pallio ejus protectionis facta fuerint injusta, non est scriptura quæ possit explicare.

Adhuc in primordiis Regni sui venerunt legati à *Normannia* ex parte *Eadwardi* & *Ealfredi*, filiorum *Eathelredi*, fratrum *Eadmundi Irenneside*, cujus de jure erant hæredes, qui cum *Cnutone* de Regni jure disceptantes juvenibus prædictis Regnum postulabant.

Super quo habito consilio cum suis, in inficias ivit *Cnuto*: & ita legati vacui, & penitus re infecta pro qua venerant, ad *Normanniam* redierunt.

De filiis Eathelredi Regis Angliæ & Matrimonio matris eorum Cnutoni Daco.

AT fratres *Eadwardus* & *Ealfredus* cum avunculo suo *Ricardo* secundo de Regni jure tractantes, ad id rem deduxerunt, ut avunculus pro nepotibus arma movere tentaret. Compassus enim diutino eorum exilio, & superbæ præsumptioni *Cnutonis* indignatus, rem ultione dignam judicavit, & classè ad hoc præparata ad *Angliam* ex proposito tetendit. Sed frustra, nam tempestate subito exorta exturbati nautæ, multumque adversante vento acti, post longum tempus & periculum ad montem Sancti *Michaelis* vix revecti sunt.

Sed *Cnuto* interea auditis minis filiorum *Ethelredi* de præparatione jam dilata, etsi non ablata, & de causâ sui juris diffidens, & multas circumstantias conferens, legatis præparatis misit ad *Eadwardum* & *Ealfredum*, qui cum eis de pacis bono tractarent, qui & medietatem Regni *Anglicani*, coram omnibus quos ad audientiam legatorum Dux *Robertus* convocaverat, promiserunt * pro ejus pacis bono, nam quadam molestia tactus *Cnuto*, & sibi & causæ suæ timuit, & sub cotidiana formidine diffidium & periculum, quod ex parte illa imminere sensit, studuit terminare.

Inter hæc tempora *Olavus* Rex *Norwensum*, qui, ut prædictum est, in tempore obsidionis *Londoniarum* à *Sueno* factæ, ad baptismum confugerat & in patriam redierat, & in reditu *Cnutonis* cum funere patris sui *Sueni* abactus fugerat in *Russiam*, *Angelico* præmonitus afflatu, in *Norveiam* rediit, ibique multitudinem gentis suæ adversam sibi invenit, quæ cum *Cnutone* contra eum conspiraverant, & cum infideliter eum à regno arcerent, infidelius eum in bello occiderunt, qui & pro martyre S. jure à *Norwensibus* colitur, ibi crebris miraculis coruscans.

De Hardecnuto filio Cnutonis.

SED & de liberis, quos jam ex sorore *Emma*, Duci studuerunt suggerere, qui non inferiori linea consanguinitatis eum contingebant, susceperat enim jam ex eadem filium *Hardecnutum* nomine, & filiam *Gunildam* nomine, quam accepit postmodum in uxorem Imperator Romanorum.

Dilatatum ergo multo tempore Regnum *Eadwardi* & multis causis, præcipua tamen putabatur iter Ducis *Jerosolimam*, quod à diu ante voverat, & de his, quæ à legatis in promissis acceperat, omnino nihil actum est, Duce rem differente usque ad reditum suum, in quo & in [*Nicenâ*] urbe mortuus est, anno M. XXVI. [M. XXXV.] ab Incarnatione Domini.

H I S T O-

HISTORIA

COMPENDIOSA

DE

REGIBUS BRITONUM

AUCTORE

RADULPHO DE DICETO.

AL O 314

MEMORANDUM

HISTORIA COMPENDIOSA DE REGIBUS BRITONUM

Per Radulphum Dicitum.

REGES BRITONUM.

RUTUS primus de genere Britonum, quo tempore, & quo fortunio conquirit terram, & de tribus filiis, vide in Galfrido.

Locrinus II.

Maddan (ex Guendolena, uxore) Locrini filius, III.

Mempritiuss filius ejus, IV.

Ginbrancus, aliter Ebrancus, V.

Brutus, *cognomine viride Scutum*, VI.

Leyr, aliter Leyl, VII.

Rudbutebras, aliter Rudubras, vel Ludhurdibras, vel Ruthudibras, VIII.

[*Francion, qui venit de Trojâ.*]

Bladuo, aliter Bladud, IX. Hic construxit Bad, & balnea in ea, & ibi posuit ignem perpetuum in domo Minervæ.

Leyr X. & de tribus filiabus suis.

Cordeilla fœmina II. *uxor Regis Francie.*

Cunedagius, XII.

Rivallo, XIII.

Gurguntius, aliter Gurgustius, XIV.

Sifillius, XV.

Lago, aliter Tago, XVI.

Amemarcus, aliter Kinimacus, vel Kynmarcus, XVII.

Bodogodo, aliter Corbodug, XVIII.

Gerbergus, aliter Ferrex, XIX.

Dumwallo, aliter Mulmutius Dumwallo, XX. Hic filius Regis Cornubiæ: quinque Reges, qui erant in Britannia debellavit, & leges quæ Molmutiæ vocantur, creavit, & de duobus filiis, Belino sc. & Brennio, & de pugna inter eos pro Regno, & quomodo Belinus victoriam adeptus, & quomodo quatuor regias vias per Angliam fieri fecit; supra.

Belinus XXI. Rex Britonicus fuit, & in eo facta est prima translatio personalis illius regni: & ultra de Brennio, quomodo regnavit in urbe Scenonensi; & quomodo venit ad pugnandum cum Belino fratre suo Rege Angliæ, & quomodo per matrem pacificati sunt: & ultra de præliis quæ fecerunt isti duo fratres, & quomodo conquieserunt Romam, & Italiam, supra. De isto Brennio dicit *Brome*, sic. Brennius autem, dum apud urbem regnavit Scenonensem, cum trecentis millibus Gallorum ad Italiam venit, & eam usque Scenogalliam, super mare Adriaticum sitam, occupavit, & ibi ab invicem separati sunt Galli, quorum centum millia Delphos adeuntes, Græcorum gladiis perierunt: alia vero centum millia intra Græciam remanentes, primum Gallo-Græci à candore corporis, postea Galathæ sunt appellati, alia centum millia remanserunt in Italia, & Ticinum, & Mediolanum, Pergamum, & Brixiam construentes, Cisalpinæ Galliæ nomen dederunt, unde Gallia Transalpina, quæ ultra Alpes habetur, & Gallia Cisalpina, quæ infra Alpes est, vocatur.

Gurgitarcurt filius Belini, XXII. Rex Britonicus: quomodo autem iste Rex in Insulis Orcadam invenit xxx naves plenas Hispanis, qui Vasclis vocantur, & quomodo tradidit eis Insulam Hiberniæ, qui illam Insulam usque nunc inhabitant, vide modo *Brome*.

Gintelinus XXIII. Rex Britonicus, al. Guinthelinus.

Sifubrius XXIV. al. Cecilius.

Marius XXV. al. Kimarus.

Daunus XXVI. al. Elanius, vocatus etiam Davius

Morvidus XXVII. al. Morindus

Gorbonianus XXVIII. al. Gorbomannus

Artallo XXIX. al. Archigallo

Elidurus pius XXX.

Jugenes XXXI. al. Vigenius

Peridurus XXXII.

Marganus filius Gorboniani XXXIII. al. Morganus

Cumanius XXXIV. al. Emerianus, vel Enion.

Idwallo filius Jugenes XXXV. al. Jual

Rimo filius Periduri XXXVI.

Geruntius filius Eliduri XXXVII.

Cateulus filius Geruntii XXXVIII. al. Catellus

Coillus XXXIX. al. Coilus.

Porrex XL.

Eberinus magnus potator XLI. al. Chirimus.

Fulgentius filius Eberini XLII.

Aeldradus frater Fulgentii XLIII. al. Eldred.

Andragius frater Aeldradi XLIV. al. Androgius.

Adrianus filius Andragii XLV. al. Urianus.

Eliud XLVI.

Elodacus XLVII. al. Cledaucus.

Elotenus XLVIII. al. Clotenus.

Gurguntius XLIX.

Merianus pulcherrimus L. al. Meiriannus.

Bledanus filius Meriani prodigus LI. al. Bladunus.

Capo LII. al. Capenus.

Boenus LIII. al. Ovenus.

Sifillius LIV. al. Silius.

Blagabred, al. Bledgabredus. Hic multum novit de cantu, & propter hoc vocabatur Deus Jocularum, LV.

Aruay frater suus LVI. al. Archemalus.

Edol filius Aruay, luxuriosus valde, LVII.

Bedion LVIII. al. Rodianus vel Redion.

Bedochius LIX. al. Redargius vel Rothericus.

Samul LX. al. Samulius Penifel.

Parir, pulchram Cæsariem habuit, LXI. al. Pyrrhus.

Capoir LXII. al. Caporus.

Guiguellus filius Capoiri LXIII. al. Dinellus.

Hely filius suus LXIV. al. Helius, vel Bely.

Lud filius Hely LXV. Hic Londoniam renovavit & nomine suo Earluden vocari præcepit, usque huc *Brome*, & nihil habetur superius de his.

Cassibelaunus, al. Cassivelan frater Lud. LXVI. Rex Britonum, de quo supra *Brome*. Hunc Cassibelaunum prodicione fratris sui Androgei vicit Julius Cæsar, nam tum Julius Cæsar bis victus terga sua Britonibus ostendebat pugnando. Ludum statuerunt Britanni, in quo filius Androgei, filium Regis interfecit: unde Rex fratri suo mortem minatus est, nisi filium sibi traderet occidendum, & primo Androgeus Cæsarem revocavit, & tradita sibi Londonia, fratrem suum, & gentem Britonum Romanis subjugavit, hæc *Brome*.
Themam-

Themantius, al. Theomantius, LXVII. Rex Britonicus, frater Androgei.

Kimbelinus, filius Themantii, LXVIII. de quibus supra, *Brome*. Post Passionem anno quarto Claudius imperavit Romæ, qui quarto anno Regni sui Britanniam adiens, cui neque ante Julium Cæsarem, neque post eum quisquam attingere ausus fuerat, sine ullo prælio ac sanguine intra paucas dies plurimam Insulæ partem ditioni suæ recepit, & Oxoniam fundavit. Vespasianus autem à Claudio illuc missus insulam *Vestam*. i. e. de *With*, Britanniae proximam, Romano imperio adjecit. Nero vero successor, scilicet Claudii, in re militari nihil omnino ausus, Britanniam pene amisit, nam duo nobilissima oppida illuc capta atque subversa sunt.

Guiderius LXIX.

Armiragus, vel Arviragus, frater Gauderii, LXX. Rex Britonicus. [al. Armoger. f. *Arivoger* vel *Arivog*,]

Marius filius Arviragi LXXI. [aliter *Maurinus*, fortè, *Maur*.]

Coillus, frater, Marii LXXII. de quibus supra.

Lucius filius Coilli LXXIII. Rex Britonicus. Hic primus fidem Christi suscepit circiter annum Domini clxxxviii, & ultra, sicut supra, *Brome*: tunc constructa est extra Cantuariam Ecclesia sancti Martini. Tunc fundata est Abbatia Westmonasterii, ultimo anno Antonii Pii Imperatoris. Sed postmodum Abbatia diu destructa, ab Edwardo Rege reparata est, & nobiliter dotata. Vates etiam quidam paganus in Britannia Dominicam Nativitatem prædixerat, unde Rex Lucius Romam pro orthodoxæ fidei doctoribus misit; susceptam autem, ut dictum est, à Britonibus Christianitatem, usque in tempora Diocletiani principis, integerrime, inviolatamque, quietam pace, servabant: hæc *Brome*. Hic autem fuit secunda translatio personalis regni istius: nam Severus, qui & Imperator Romæ, de quo supra, regnavit post Lucium: nam Clodio Albino, qui se in Gallia Cæsarem fecerat, apud Lugdunum interfecto, in Britannicas civitates bellum transfert, & perdomuit Britones rebellantes. Hic fecit vallum inter Britones & Pictos, ubi, ut receptas provincias ab incurfione Barbarica faceret securiores, magnam fossam, firmissimumque vallum, crebris etiam turribus comminutum, per septem & triginta milliaria, à mari usque ad mare produxit: sed eo tandem à Pictis perempto requiescit Eboraci, in monte qui ab eo Severus vocatus est. Iste igitur Severus fuit LXXIV. Rex Britonicus.

Basianus, al. Bassianus Caracalla, filius Severi, fratre suo Geta superato regnavit, & fuit LXXV. Rex Britonicus: & hic est tertia translatio, non tantum personalis, sed ad alios de alia gente: nam Caurasius, al. Karencius, non de genere Britonum, Basianum occidit, sumptaque purpura Britanniam occupavit, tempore Diocletiani Imperatoris, in cujus tempore, in Britannia pene tota Christianitas deleta est: tunc enim passus est beatus Albanus juxta Verolanum, i. e. Werelamecestre, sive Watlingecestre, ubi Ecclesia mirandi operis constructa est & Abbatia nobilissima: & etiam Aaron, & Julius Legionum urbis cives, aliique quam plures utriusque sexus, ex præcepto Diocletiani, & Maximiniani; qui Diocletianus in oriente, & Maximinianus in occidente, vastari Ecclesias, affligi, interficique Christianos præceperunt. Iste Caurasius, infimus genere, sed consilio & manu promptus & providus, ad oceani littora, quæ tunc Franci & Saxones infestabant, prædam prædonibus eripuit, & sibi soli vindicavit, volens aliquam partem Dominis restitui, quam obrem à Maximo Jussus occidi, Britanniam occupavit, quam fortissime per septem annos sibi retinuit: tandem fraude focii sui, sc. Allecti, interemptus est. Allectus occidit Caurasiam, Britanniamque tenuit per tres annos, & hic est quarta translatio retro ad Britones, nam Britones elegerunt sibi Regem,

Afsclepidiotum [al. Athelpandem] ducem Cornubiæ, de quo supra; iste est LXXVI. Rex Britonicus, iste occidit Allectum, & Gallerium focium ejus, unde dicitur Wallebrok; Britanniamque per decem annos tenuit: hic est quinta translatio personalis, tumque,

Choel Dux, al. Coil, Colecestræ interfecit istum Asclepidiotum, & regnavit, & fuit LXXVII. Rex Britonicus, de quo supra: & hic est sexta translatio regni personalis: tumque post mortem istius Choel, *Constantinus* Senator [al. *Constans Glyn.*] post regnavit super Hispaniam & Galliam; duxit filiam ejus Helenam, regnavitque decem annis. Alii dicunt quod tantum habuit eam concubinam, genuit ex ea Constantinum Imperatorem, sicut habetur supra, & hic LXXVIII. Rex Britonicus, obiitque Eboraci.

Constantinus Magnus filius Constantii, regnavit post patrem suum in Britannia, & fuit LXXIX. Rex Britonicus, iste postea Romam occupavit, & Constantinopolim occupavit, de nomine suo sic vocatam, translato illuc Imperio, de isto supra. Helena autem mater ejus Londoniam muro, qui adhuc superest, fertur cinxisse, & Colecestriam mœnibus adornasse, & hic est septima translatio, quia,

Octavius [al. *Octavianus*] dux Gewiseorum obtinuit regnum: hic LXXX. Rex Britonicus: & hic etiam octava translatio personalis: quia,

Trahera avunculus Helenæ Octavium vicit, & Regnum obtinuit, hic LXXXI. Rex Britonicus, & hic etiam nona translatio personalis, quia iterum Octavius, dissipatis Romanis, regnum obtinuit, qui senio confectus invitavit Maximum Senatorem, & ei filiam suam unicam cum Regno donavit, & hic ideo decima translatio hujus Regni.

Maximus, patre Britannus, filius *Chœlini* avunculi Helenæ, matre vero & natione Romanus, Armoricorum regnum, quæ nunc Britannia dicitur, debellavit. Umbaldum ducem Armoricorum, & quindecim millia armatorum cum eo interfecit, & quicquid masculini sexus erat per Armoricam: tandem sedato regno Armorico, ipsum Britannico populo replevit: triginta millia militum, & centum millia plebanorum, ab insula Britannica collegit, & eas per diversas Armorici regni nationes distribuit, fecitque alteram Britanniam, & eam Canono Meridiaco donavit. Ipse vero Maximus, ulteriorem Galliam, & totam Germaniam subjugavit, thronum suum statuens apud Treveros. Imperatores Gratianum, & Valentinianum, alterum interemit, alterum ex Roma fugavit. Gratianum enim dolis circumventum apud Lugdunum occidit, fratremque ejus Valentinianum ex Italia expulit, unde propemodum ab exercitu Imperator creatus est, ubi contra Sacramenti fidem per tyrannidem emerisset in Britanniam. Hic LXXXII. Rex Britonicus fuit: videntes autem transmarinæ gentes Scotorum & Pictorum, Britanniam, omni pene armata juventute copiisque militaribus spoliatam, milite ac defensore destitutam, quæ Maximi tyranni vestigia secutæ in Gallias, nunquam ultra domum rediere, insulam adveniunt: & vastatam direptamque multos per annos opprimunt. Conanus autem ut nullam commixtionem cum Gallis faceret, decrevit ut ex Insula Britannica mulieres venirent, quæ suis maritarentur: direxit ergo nuncios in Britanniam insulam ad Dionothum Regem Cornubiæ. Dionothus igitur collegit per diversas provincias filias nobilium, numerum undecim millia virginum; de plebanis sexaginta millia infra Londoniam, quas Guainus, Rex Hunnorum, & Melga Rex Pictorum periclitatas interfecerunt apud Coloniam Agrippinam: & hic translatio personalis udecima: quia

Gratianus Rex municeps, cum Maximus interfectus fuisset Romæ ab amicis Gratiani Imperatoris, cepit diadema Britannæ, sed à Plebanis interfectus est, & hic LXXXIII. Rex Britonicus fuit. Britones vero Scotorum Pictorumque infestationem non ferentes, Romam mittunt, & sui Subjectio-
ne in perpetuum promissa, contra hostes auxilium flagitant, quibus statim missa Legio, magnam barbarorum multitudinem sternit, cæteros à Britannæ finibus pellit: ac domum reversura, præcepit Sociis ad arcendos hostes trans insulam inter Albaniam & Deiram murum statuere: qui absque magistro artifice, magis cespite quam lapide factus, nihil operantibus profuit: nam ut mox discescere Romam, Guainus & Melga, & priores hostes ad-

veſti navibus Britones oppreſſerunt, iterum autem petenti auxilia Romani advolant; & caſum hoſtem trans maria fugant. Conjunctisque ſibi Britannis murum, non terra ut ante, non pulvere, ſed ſaxo ſolidum; inter civitates, quæ ibidem ob metum hoſtium fuerant factæ, à mari, uſque ad mare collocat, ſed & in littore Meridiano maris, quia & inde hoſtis timebatur, turres per intervalla ad proſpectum maris ſtatuunt, ſic valedicunt Sociis, tanquam ultra non reverſuri: interim autem Guitelinus Londoniſis Archiepiſcopus, in minorem Britanniam, ut auxilium à confratribus poſtularet, tranſfretavit, Britoneſque à Scotis, & Pictis, & Hunnis oppreſſos collectis viribus de minori Britannia liberavit: regnabat vero tunc in minori Britannia Androenus 4us. à Canono Meridiaco, qui habuit Conſtantinum, quem Guitelinus Archiepiſcopus in Regem majoris Britannia conſecravit: & ideo hic eſt duodecima tranſlatio perſonalis, quia,

Conſtantine Rex frater Androeni cum duobus millibus militum tranſfretavit in Britanniam inſulam, & à Guitelino Londiniſi Archiepiſcopo regni diadema ſuſcepit; cui puellam de genere Romanorum ortam in Matrimonium copulavit, de qua genuit tres filios, Conſtantem, Aurelium, Ambroſium, & *Uterpendragum*, & hic LXXXIV. Rex Britonicus: Conſtans factus eſt Monachus in Eccleſia Amphibali infra Wintoniam.

Conſtans Monachus filius Conſtantini per Vortigirnum conſulem Gewiſeorum erectus in Regem, & conſilio ipſius Vortigirni interfectus, & hic LXXXV. Rex Britonicus. Circa hoc tempus exorta eſt in Britannia hæreſis Pelagiana, quam Pelagius Brito, & Julianus Capanenſis longe lateque ſeminarunt. Tempore Vortigirni venit in Britanniam Horſus, & Hengiſtus, venit & Germanus Antiſſiodorenſis, & Lupus Trecacenſis Epilcopi miſſi per Papam in eam, ad reprimendam hæreſim Pelagianam, qua compreſſa beatus Germanus, omnium Apoſtolorum diverſorumque Martyrum ſecum reliquias habens, petiit Sanctum Albanum Protomartyrem, & facta oratione juſſit revelli ſepulchrum, pretioſa ibidem munera conditurus, quibus depositis de loco ipſo, ubi beati Martyris effuſus erat ſanguis, maſſam pulveris ſecum portaturus abſtulit. Qualiter autem Saxones primo venerunt in Britanniam, Beda recitat, *lib. 1. cap. 30.* Recedente enim à Britannia Romano exercitu, Scoti & Picti, cognita reditus Romanorum denegatione, redeunt ipſi, & caſis, captis, fugatiſque cuſtodibus muri, & ipſo interrupto, intra illum crudelis præda graſſatur: mittitur Epilſtola lacrimis & ærumnis reſerta ad Romanæ poteſtatis virum Ethium ter Conſulem, 23°. Theodoſii Principis anno, petens auxilium, nec impetrat. Cujus hoc principium eſt. *Ethio ter Conſuli Romanorum gemitus Britonum, & in proceſſu Epilſtolæ, ita calamitates ſuas explicant, repellunt Barbari ad mare, repellit mare ad Barbaros, inter hæc oriuntur duo genera funerum, aut jugulamur, aut mergimur.* Uſque huc Epilſtola: neque tamen hæc agentes quicquam ab illo auxilium impetrare quiverunt: inſitum eſt ergo conſilium, quid agendum, ubi quærendum eſſet præſidium ad evitandam, vel repellendam, tam feram irruptionem, Hybernorum, Pictorum, & Scotorum; placuitque omnibus cum ſuo Rege *Vortigirno*, ut Saxonum gentem de tranſmarinis partibus, in auxilium vocarent. Itaque Britanniam tribus longis navibus adveſti, inſito certamine cum hoſtibus Britonum, victoriam reportarunt: advenerant cum tribus Germaniæ populis. i. e. *Saxonibus, Angliſ, & Vitiſ*: omnis enim terra, quæ ſub Septentrione jacet, Germania vocatur, quia tantum virorum germinat: & Angli, & alii multi dicuntur Germani. *De Vitarum origine ſunt Cantuarii, & Victuarii; hoc eſt, ea gens quem [quæ in Tenet] tenet Inſula, & ea [quæ] uſque hodie in provincia occidentalium Saxonum Vitarum natio nominatur, poſta contra ipſam inſulam Veſtam. De Saxonibus, i. e. ea generatione quæ nunc antiquorum Saxonum cognominantur, venerunt Orientales Saxones, Meridiani Saxones, occidui Saxones: de Angliſ, hoc eſt, illa patria quæ Angulus dicitur, quæ ab eo tempore uſque hodie manet deſerta, venerunt Orientales Angli, Mediterranei Angli, Merchi, & tota Northanimbrorum*

thanimbrorum progenies: horum duces fuerunt duo fratres, Horfus, & Hengiftus, Horfus autem occisus est à Britonibus à Catigerno filio Vortigerni. Monumentum habet in Cantia. Usque huc Beda. Vortigernus autem gentem prædictam intra insulam recepit, eisque locum habitationis, ad sui suorumque perniciem, concessit. Nam gens illa paganis ritibus adhuc dedita totam Christianitatem in Insula pene per successionem temporum deleverunt, totamque terram vi & dolo obtinentes, Britones Christianos de suis sedibus effugerunt: applicuerunt vero in Britanniam anno Domini cccc. lxxxii. Theodosii Imperatoris xv. non tamen eam plene possederunt, quin Reges Britonum interim in ea postmodum regnaverunt. Germanus autem & Lupus, qui ad hæresim tollendam venerant, bellum Saxonum Pictorumque, adversus Britones eo tempore junctis viribus susceptum, divina virtute retundunt. Cum Germanus ipse Dux belli factus, clamore *Alleluiah*, totius exercitus voce ad sidera levata, hostes in fugam vertit, magnamque partem in cæcitate convertit.

Vortimerius filius Vortigerni euectus est in Regem à Britonibus, & hic LXXXVI. Rex Britonicus fuit, [13^a. *translatio personalis hujus regni*] cum autem Horfus, & Hengiftus impetum Vortimerii ferre non possent, petierunt Germaniam, sed Vortimerius insidiis Novercæ suæ *Rowein* interfectus est in Londonia. Vortigernus iterum restitutus est in Regnum. Hengiftus autem cum ccc. millibus armatorum reversus est in Britanniam: postmodum Vortigernus & Hengiftus in pago Ambrii convenerunt Kalend. Maii, facturi pacem cum Britonibus, sed Saxones dolo principes Britones interfecerunt, & cccc. lx. Barones, & consules cultris interfecerunt. Edol Consul Claudiocestriæ sustulit palum, quo septem Saxones interfecit. Cum autem Saxones totam fere Britanniam occupassent, Vortigernus secessit in Kambriam, vel partes Kambriæ, turrim fortissimam ædificaturus, ad quem adductus est Merlinus: iste Merlinus fuit vates ex filia Regis sanctimoniali & incubo Dæmone natus: nam mater ipsius inter Monachas in Ecclesia Sancti Petri degebat in urbe Carmerdin, quæ asseruit se nunquam virum cognovisse: sed quidam in specie pulcherrima ipsam frequenter deosculans, & evanescens, & iterum apparens, & eam amplectens gravidam reliquit: unde cum ille Rex Vortigernus Britannia illud ædificium miræ magnitudinis construeret, & nocte evanesceret quod de die ædificabatur, admirans, à magis accepit reponsum, quod ædificium non perficeret, nisi calcia misceretur sanguine alicujus sine patre procreati, & cum per Regnum talis quæreretur, Merlinus puer à quodam puero secum contendente talis notificatur, & captus, atque coram Rege ductus, magos mentitos esse dixit, & ostendens sub terra voraginem totum absorbentem montem: de isto Merlino & prophetia sua supra. David, qui & Dewy, ex patre Rege Sancto nomine, & Nunna matre, nascitur tempore Leonis Imperatoris primi: & hic translatio 14. personalis, quia,

Aurelius Ambrosius [*al. Aurilambros*] filius Constantini regni diadema suscepit. Hic LXXXVIII. Rex Britonicus fuit: hic victores Saxones vicit & repulit, & ex eo tempore, nunc hi, nunc illi palmam habuere, donec advena potentior tota insula potiretur. Hic combussit Vortigernum in turri; Edol Hengiftum interfecit.

Uterpendragon [*al. Uter, vocatus Pendragon*] frater Aurelii LXXXIX. Rex Britonicus fuit.

Arthurus filius Uterpendragon LXXXX. Rex Britonicus fuit. Quomodo strenuissimus fuit, & quomodo à Modredo vulneratus est, deinceps Britonibus de vita ejus nulla certitudo remansit. Sepulchrum autem ejus tempore Ricardi apud Glastenbirie est repertum, qui olim paludibus circumseptus *insula Avallonis Britannice. i. e. Pomorum* vocatus est. Sed quia Britannica historia de ejus morte nil certum tradidit, Britones adhuc eum vivere delirant: in ultima autem Britannia, quam Arthurus obtinuit, præcipua ferri

ferri materia est, sed aqua ferro violentior, quippe temperamento ejus ferum acrius redditur, nec ullum apud eos telum probatur, quod non in fluvio Calabi tingatur: unde & *Curtannum* gladium Arthuri ejusdem *Caliburth* dicunt.

Constantinus cognatus Arthuri, & filius Cadoris ducis Cornubiæ per viginti annos regnavit: iste LXXXXI. Rex Britannicus fuit.

Aurelius Conanus nepos Constantini Monarchiam suscepit, & postquam regnaverit triginta annis, mortuus est. Hic LXXXII. Rex Britonicus.

Vortiporius Saxones superavit, hic LXXXIII. Rex Britonum.

Malgo totam insulam obtinuit, Hiberniam, Gothlandiam, Orcades, Norwegiam, Daciam adjecit potestati suæ: hic LXXXIV. Rex Britonum fuit.

Cathericus [*al. Careticus*] LXXXV. Rex Britonicus fuit: hujus tempore Gormundus Rex Africanorum, & Ysenbertus nepos Regis Francorum, qui Gormundo venit in auxilium cum c. & LX. millibus Britanniam infestantes, terram vastaverunt. Interea Sanctus Augustinus, in Angliam missus est à beato Gregorio ad convertendum populum, & prædicandum verbum Dei anno Domini 595. anno pontificatus Papæ Gregorii 4. Mauritiæ Imperatoris 14. anno ab adventu Anglorum in istam provinciam 142, regnante in Cantia Ethelberto, qui filiam Regis Francorum Christianam duxerat in uxorem: eodem tempore occisi sunt mille ducenti Monachi apud Bangor, jubente Ethelberto Rege Cantia, quia noluerunt obedire Sancto Augustino. In quadam alia Chronica habetur, quod Ethelfridus Rex Northambrorum, cum apud Legecestriam mille ducentos monachos interfecisset, ei Britones restitissent, amisit de suis decem millia. Sanctus *Yvo* Episcopus, & Doctor *Inclytus* tempore Mauritiæ Imperatoris migravit ad Deum: qui in Perside ortus, finibus occiduis Britannia à Domino est destinatus.

Caduanus Dux Venedocia, & LXXXVI. Rex Britonum fuit, de quo.

Cadwallo [*al. Cadwallinus.*] Filius Caduani LXXXVII. Rex Britonicus fuit, de isto, & Edwino proditore Saxonico supra in Galfrido. Iste 48. anno regni sui migravit à sæculo.

Cadwaladrus [*al. Cadwallader*] Rex Britonicus & ultimus de illa gente. Iste mortuus est ann. Dom. 689. & Romæ quiescit: Post istum supervenientibus Anglis, Britones, & nomen, & Regnum perdiderunt. Duravit autem regnum Britonum à Bruto primo conquistore, usque ad Cadwaladrum, qui fuit ultimus de illa gente, duobus millibus & 46. annis, sub centum & duobus Regibus, præter Wallenses, & Cornubienses. Angli autem, qui & Saxones dicti sunt, ccc^{is} 44 annis ante adventum Normannorum. *Hæc Brome.*

Explicit historia compendiosa de Regibus Britonum.

In hoc Catalogo omitti sunt, ad numerum centum & duorum regum completendum, Madan. Allectus. Vortigernus, Archigallo; ex quibus Vortigernus & Archigallo depositi, vel ejeti, & postea restituti, bis numerantur ab aliis.

Quædam sunt hic inserta ex Tab. Cotton. Bibliothecæ sub Vespas. E. 7.

DE PARTITIONE PROVINCIÆ

In Schiras, & Episcopatus, & Regna.

IN *Anglia* sunt triginta duo *Shiræ*, exceptis *Northumberland*, *Westmerland*, *Cumberland*, *Cornubia*, in qua continentur septem *Shiræ*, & exceptis *Wallia*, & *Scotia*, & insula de *Wiks*.

In aliis *Chronicis* sic ordinantur *Shiræ*.

Suthfolchiæ, *Nortfolchiæ*, *Cantebrigæ*, *Lincolniæ*, *Notinghamiæ*, *Derbyæ*, *Staffordiæ*, *Cestræ*, *Schropesbyriæ*: infra, *Kentiæ*, *Suthhiriæ*, *Suthfexiæ*, *Suthhamptoniæ*, *Wiltoniæ*, *Sumerfetæ*, *Dorsetæ*, *Devenschiræ*, *Berchschiræ*, *Effexiæ*, *Midelfexiæ*, *Hertfordiæ*, *Huntedoniæ*, *Bedfordiæ*, *Northamptoniæ*, *Buckinghamiæ*, *Oxenfordiæ*, *Leycestræ*, *Warewikæ*, *Wirecestræ*, *Glocestræ*, *Herefordiæ*.

In his triginta duobus *Shiris*, tres leges *Constitutæ* sunt.

Una *Westesaxenlagha*, alia *Devenlagha*, tertia *Merchenelagha*.

Ad *Westesaxenlagha* novem *Shiræ* pertinent, videl. *Kentiæ*, *Suthfexiæ*, *Suthreyæ*, *Berchhiriæ*, *Wiltshiræ*, in quibus Continentur *MMMM.* & *DCCC.* *hidæ*. *Southamptoniæ* *Schiræ*, *Sumerfetæ*, *Dorsetæ*, *Devenschiræ*.

Ad *Danegla* pertinent quindecim *Schiræ*. *Everwich-Schiræ*, *Notingham-Schiræ*, *Derby-Schiræ*, *Leycestræ-Schiræ*, *Effexæ*, *Midelfexæ*, *Suthfolkiæ*, *Cantebrigæ-Schiræ*, *Stanufordiæ*, *Bukinghamiæ*, *Northamptoniæ*, *Huntedoniæ*, *Hertefordiæ-Schira* *divisa* in duas partes, seu medietates.

Ad *Merchenelagha* pertinent octo *Schiræ* *Glocestre-Schiræ*, in qua sunt *MM.* *hidæ*, & *ccc.*

Wirecestre-Schiræ, in qua sunt *MMM.* *hidæ* & *cc.*

Hertford-Schira in qua sunt *M.* *hidæ*. *Warewik-Schira*, in qua sunt *M.* *hidæ* & *cc.* *Oxenford-Schira*, in qua sunt *MM.* *hidæ* & *ccc.* [*Cestreschira.*]

Stafford-Schira, in qua sunt quingentæ *hidæ*.

Salopesbiricestræ.

Episcopatus vero sunt *xx.* & duo *Archiepiscopatus*.

Primus *Cantuariæ*, habet sub se *13.*

Primus *Roffensis*, secundus *Londoniensis*.

Tertius *Norwaycensis*, qui de duobus unus factus est.

Nam una fedes erat apud *Helinam* vel *Teford*: secunda apud *Domnach*.

Quartus *Cicestrensis*.

Quintus *Wintonensis*.

Sextus *Saresburensis*: qui olim erat *divisus* in duos, quorum altera fedes erat apud *Ramesbiriam*, altera apud *Schireburne*. Sed Rex *Edwardus* hos duos *Episcopatus*, *Episcopo Heremanno* commisit, qui unum *Episcopatum* fecit, & fedem apud *Saresburiam* locavit.

Septimus *Exoniensis*, qui ex duobus unus factus est, unus fuit apud *S. Germanum* in *Cornubia*, alter apud *Croditonam*. Sed *Leuricus* fedem locavit apud *Exoniam*.

Octavus *Episcopatus* apud *Bathonam*, cujus fedes fuit apud *Welles*, sed tempore *Willielmi Junioris*, per *Joannem* *Episcopum*, posita est fedes apud *Bathonam*.

Nonus *Herefordiæ*.

Decimus est *Wigornia*.

Undecimus *Lichefeldiæ*, vel *Coventeriæ*: sed nunc est fedes apud *Cestriam*.

Duodecimus *Lincolniæ*, qui olim in duos *Episcopatus* fuit *divisus*, sed tempore

tempore Regis *Willielmi* primi, erat sedes Episcopatus apud *Dorkacestre*, sed *Remigius* Episcopus transtulit sedem *Lincolniæ*.

Tertius decimus *Elyensis*, qui fuit subtractus de Episcopatu *Lincolniæ*.

In *Wallia* vero sunt quatuor Episcopatus similiter subiecti *Cantuariensi* Archiepiscopo.

Unus autem apud Sanctum *David*, qui vocatur *Menensis*: alius apud *Bangor*: tertius apud *Clomorgan*, modo *Landaff*: quartus apud *Asaph*.

Secundus Archiepiscopus est *Eboracensis*; qui olim in Episcopatus quinque fuit divisus, sc. in unum Archiepiscopatum, & quatuor Episcopatus.

Unus fuit ex parte fluminis *Usæ*, alter apud *Ripim*, tertius apud *Witeby*, quartus apud *Beverlæum*. Modo habet sub se tres Episcopatus. Scil. *Dulnensesm*, videlicet *Durem*, cujus sedes erat olim apud *Lindisfarnensem* Ecclesiam.

Iterum *Cardotensem*, sc. *Carduil*: vel *Carlet*, qui fuit subtractus ab *Eboracensi*, non tamen demptus ab Episcopatu.

Iterum *Candidecasæ*, qui vocatur *Galeweyæ*.

Notandum vero quod in insula Britannia multi fuerunt Reges de diversis gentibus, sc. *Britonum*, *Saxonum*, & *Anglorum*, *Danorum*, & *Normannorum*, diversis temporibus.

Gigantibus nempe ex ea expulsis, primi regnaverunt in ea *Britones*, quorum nomina per libros xi. seriatim expassa, si certam redigantur ad summam, ad nonaginta novem excrescent, quorum primus Rex fuit *Brutus*.

Postea septem populis *Germanicorum*, Britanniam incurfantibus, nomen Regium usurpatum est, sub Regulis nonaginta sex.

Quorum primus Rex fuit *Hengistus*: etenim tunc in Anglia fuerunt sex particularia Regna, sicut dicitur infra.

Ad ultimum Reges quindecim in Anglia, regio diademate sublimati sunt.

Quorum primus Rex fuit *Alfredus*, & inter hos 15 fuerunt, tres de *Dacia*, sc. *Cnutus*, *Haroldus*, *Hardecnutus*.

In fine, decem de genere *Normannorum* in urbe Londonia coronati sunt.

Quorum primus Rex fuit *Willielmus Bastardus*.

Erant vero à tempore *Hengisti* particularia Anglia regna sex, præter Regulos Britonum qui residui erant, qui hodie *Carnowallenses*, & *Wallenses* dicuntur.

Reges liquidem *Cantuaritarum*, sive *Kentenses*, dominabantur in *Cantia*: in qua sunt Episcopatus duo; Archiepiscopus *Cantuariensis*, & Episcopatus *Roffensis*.

Reges *Westfaxonum* dominabantur in *Wiltshire*, *Berchshire*, *Dorseth*, in quibus modo est unus Episcopus, cujus est modo sedes *Saresburia*, quondam erat *Ramesburæ*, vel *Schiresburnæ*:

Dominabantur similiter duo Reges in *Suthsexia*, quæ aliquando tempore habuit Regem proprium: eratque sedes Episcopalis ejus pagi in *Selesæa*, quæ est Insula circumflua Ponto, ut *Beda* narrat, ubi *Wilfridus* Monasterium construxit: nunc vero est apud *Cicestriam*.

Dominabantur etenim in *Suthampton-Schire*, & *Suthrea*: quibus est Episcopus, qui habet sedem *Wintonia*.

Dominabantur etiam in *Sumerseth* habentem olim Episcopum apud *Wellas*, qui nunc *Bathonia*.

Dominabantur in *Devonia*, quæ *Devenschira* dicitur, & in *Cornubia*, quæ nunc *Cornu Gallia* dicitur: erantque duo Episcopatus, nimirum unus apud *Cridentone*, alter apud Sanctum *Germanum*; nunc est unus, & est sedes ejus *Oxonie*.

Porro Reges *Merciorum* dominabantur in *Glocestre-schira*, & *Wygorniensis*, & *Warewicensis*, & in his est Episcopus unus, cujus sedes est *Wygornia*.

In *Cestrensi*, & *Staffordensi*, & *Derbensis*, & in his est unus Episcopus, habetque partem *Warewicensis*, & *Scrobesburiensis*, & est sedes apud civitatem *Legionum* i. e. Sanctum *David*, vel *Coventreyam*; quondam erat *Lychefeldia*, nunc est apud *Cestriam*.

In *Herefordensi*, habeturque ibi Episcopus, habens dimidium pagum i. e. *Schiræ Scrobeshuriae*, & partem *Warewicensis*, & *Glocestrensis* possidens in *Herefordo*. Iterum in *Oxenfordensi*, *Burfordensi*, *Huntedunensi*, *Bedefordensi*, *Northamptonensi*, *Lincolniensi*, quos regit Episcopus, qui modo habet sedem *Lincolniæ*; quondam vero habebat apud *Dorkeestriam*.

Iterum in *Leycestrensi*, vel *Legecestrensi*, & *Notingamensi*, seu *Snotingam*, quibus olim præerat proprius Episcopus, cujus sedes erat apud *Legecestriam*: sed nunc spectat ad Archiepiscopum Eboracensem.

Reges Estanglorum, vel Orientalium Anglorum, dominabantur in pago *Grantebrigiensi*, quondam de *Lincolniensi* Diocæsi, sed nunc est nisi unus Episcopus, cujus sedes est apud *Ely*.

Iterum *Northfolk*, & *Suthfolk*, & est nisi unus Episcopus, cujus sedes est apud *Norwicum*, apud *Helinam*, vel *Tesford*.

Reges Orientalium Saxonum, vel *Estsexie*, dominabantur in *Estsexia*, *Middlesexia*, & dimidia *Herefordensi*, & habetur ibi unus Episcopus, habens sedem apud *Londonias*.

Reges Northumbrorum, dominabantur in omni Regione quæ est ultra *Humbram* fluvium usque *Scotiam*.

Erant ibi Archiepiscopatus Eboracensis, & Episcopatus *Haugustaldensis*, & *Ripensis*, & *Lindifarnensis*, & de *Candida Casa*. *Haugustaldensis* & *Ripensis* defecerunt. *Lindifarnensis* vero translatus est in *Dunelenum*.

Hæ erant partitiones regnorum, quamvis Reges pro vicissitudine temporum, modo hi, modo illi terminos prætergrederentur pro fortitudine; vel ignavia amitterent.

Sed has omnes Regnorum varietates *Ædbrictus* Rex *Westfaxonum* animi magnitudine compefcuit, & ea uni conquadrans imperio, ad uniforme dominium vocavit, servans unicuique proprias leges.

Ab illo vero tempore *Westfaxes* caput extulerunt.

JOHANNIS FORDUN
SCOTI CHRONICON

SIVE

SCOTORUM HISTORIA.

Bbb 2

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

1950

SCOTT THOMAS

SCOTT THOMAS

SCOTT THOMAS

SCOTT THOMAS

SCOTT THOMAS

SCOTORUM HISTORIA

Incipiunt tituli Capitulorum Libri primi gentis Scotorum.

- CAP. I. **D**E Mundo sensibili, terra viz. & suis quatuor punctis principalibus, Orientali, Occidentali, Aufrali, & Boreali.
- II. De quatuor ventis cardinalibus, quorum collaterales octo sunt, & de capite mundi sensibilis, in oriente Paradiso terrestri.
- III. De tribus mundi partibus inæqualiter divisis, & mari mediterraneo.
- IV. De divisione trium mundi partium inter tres filios *Noe, Sem, Cham,* & *Japhet.* Et situ quarundam regionum, Asiæ & Africæ.
- V. De situ quarundam regionum Europæ, viz. Scithiæ, Græciæ, & urbis Romæ.
- VI. De eodem, & insulis Europæ majoribus, Albania & Hibernia.
- VII. De numeris annorum ab origine mundi per ætates quinque divisus usque Christi Nativitatem.
- VIII. De motu primo Scotorum originis, & eorum rege primo Geythelos.
- IX. De succedentibus in Ægypto regibus usque Pharaonem patrem Scotæ, qui submersus est mari rubro.
- X. De tempore quo Scoti primam habuerunt originem, & à quibus, & eorum ex Ægypto proscriptione.
- XI. De electione Geythelos in regem, & ejus protectione versus occidentem.
- XII. De tempore quo stationem fecit in Africa Geythelos, & causâ qua primo petiit Hispaniam.
- XIII. De causâ sui recessus ex Ægypto secundum quosdam, & aliorum eadem causâ recedentium.
- XIV. Qualiter primam obtinuit sedem in Hispania Geythelos.
- XV. De continua cede suorum ibidem, propter quod exploratores pro terris oceano scrutandis direxit, qui reperta quadam insula redierunt.
- XVI. De eodem, & exhortatione filiorum ut dictam adirent insulam.
- XVII. Qualiter Hyber, filius Geythelos, dictam aggrediens insulam obtinuit, quæ de nomine suo postmodum Hybernia dicta fuit.
- XVIII. De his quæ doctor Yfidorus, & Beda venerabilis scripserunt de Hibernia.
- XIX. De quibus legibus Geythelos populum suum prius instruxit.
- XX. De successione filii Geythelos Hyber in regnum Scotorum, post mortem patris in Hispania degentium.
- XXI. De Anycelio rege Scotorum Hispaniensium, & suis filiis ad Hyberniam proficiscentibus.
- XXII. De his quæ Galfridus Monumetensis sic scripsit de Bartholomeo filio Mitelii.
- XXIII. De dissonantiis Historiarum.
- XXIV. Quomodo circa tempus primæ captivitatis Romæ non Scoti sed Picti tentantes Hyberniam pro sedibus, missi sunt à Scotis ad Albioniam.
- XXV. Qualiter excusat Chronica dissonantias Historiarum.
- XXVI. De protectione tertia Scotorum ad Hyberniam, facta per Smonbracht & ejus Genealogia.
- XXVII. De eodem Smonbracht & Cathedra Regali lapidea, & ejusdem vaticinio.

XXVIII. De rege primo Scotorum inhabitantium in insulas Albionis.

XXIX. De Pictis advenientibus Hyberniam, pro sedibus ibidem habendis, quos abactos Scoti miserunt ad Albioniam.

XXX. De his quæ Beda de Pictorum adventu conscripsit.

XXXI. De causa prima Scotorum aditus, ad insulam Albionem.

XXXII. De diis gentium, imo verius, gentium dæmonibus.

XXXIII. De eisdem & earum in talibus stultitia.

XXXIV. De primo rege Scotorum Regnantium in Albione.

XXXV. Quomodo à gentibus Pictorum, & Scotorum, Boreales Albionis partes prius possessæ fuerant.

Expliciunt Capitula libri primi.

Incipies Opus Hoc Adonay Nomine Nostri

Exceptum Scriptis Dirigat Emanuel

Fantes Ornate Rudent, Dum Verbula Nectant.

Compileris nomen superis Elementis

Construe quem Lector precor ora scandere cælum,

Atque Pater Noster offer amore Dei. Amen.

Literæ majusculæ trium horum Versuum (qua supra elementa in prædicto versu nominantur) infimul compositiæ reddunt Authoris nomen,

JOHANNES DE FORDUN, qui Scoto-Chronicon scripsit.

J O H A N -

Scotorum Historiæ.

CAP. I. De vetustate originis, & gestis Scotorum; & primo de mundo sensibili.

HX variis quippe veterum scripturis *Chronographorum* colligitur, quod gentis antiquissimæ natio *Scotorum* à *Græciæ* & *Ægyptiorum* reliquiis, cæteris mari rubro cum rege submersis, primum cœperat exordium. Igitur educationis suæ, regnorum viz. *Græciæ* simul & *Ægypti*, cæterorumque peregrinationis suæ locorum & stationis, sedis etiam habitationis modernæ situs, describere puto conveniens, ut sub quo vel cœli cardine vel orbis parte situata consistant Lectori facilius patefiat. Omnipotens autem Deus Creator omnium & rector, mundum in sua creatione secundum Philosophos rotundam voluit habere formam, & in ejus regione media terram posuit, omnium vegetabilium, sensibilium, & rationabilium matrem, nutricem, & habitaculum: ab omnibus cœli partibus in centri modum, æquali separatam intervallo. Est autem mundus sensibilis, terra viz. infiniti maris Oceani aquis undique cincta. Cujus brachiis multiformiter invasa, percussa, & furcata, ac humiditate sua per occultos meatus humectatione penetrata, ne nimix ficitatis dominio in pulverem penitus redigatur. Habet igitur mundus quatuor principales punctos sive parallēlos abinvicem æque distantes, viz. Orientalem, Occidentalem, Australem, & Borealem. A quibus quatuor venti cardinales procedere dicuntur cum suis octo ventis collateralibus.

II. De quatuor ventis cardinalibus, quorum collaterales octo sunt, & de capite mundi sensibilis, in oriente Paradiso terrestri.

Primus punctus, sive cardinalis ventus, in Oriente consistit, ubi Sol oritur, sub æquinoctio vernali: & dicitur subsolanus. Iste vero ventus duos habet collaterales, Vulturnum versus Septentrionem, etiam Eurum versus Austrum: *Secundus* vero punctus vel ventus cardinalis, situm habet in Occidente, ubi Sol occidit sub æquinoctio autumnali: & dicitur Favonius, quique duos habet collaterales ventos, scil. Circium versus Aquilonem: & Zephyrum versus Austrum. *Tertius punctus* seu ventus cardinalis est Auster, atque sub Polo Antartico est æstivalis solstitii, ubi Sol altius ascendit, in meridie situatur, & hic duos habet collaterales ventos, Nothum, scil. versus Orientem & Africum versus Occidentem. *Quartus* quoque punctus aut cardinalis ventus est Boreas, qui vero sub Polo Arctico hyemalis solstitii sistitur, ubi Sol media nocte profundius descendit; & hic utique duos habet collaterales ventos, Aquilonem versus occidentem & Chorum versus Orientem. In Oriente quidem sub cardinali subsolano terra sive mundus sensibilis initium habet, cujus caput terrestris est Paradisus, locus florum, & arborum, omni suavitate redolentium amœnissimus. Inhabitabilis tamen propter Adæ peccatum hominibus, sed Spiritibus bonis, animalibusque glorificatis receptibilis. In tantum vero constat locus ille super altitudinem terræ levatus, quod universale diluvium cacumina montium longe transgrediens illic attingere non valebat.

III. De tribus mundi partibus inæqualiter divisis, & mari mediterraneo.

Mundus autem secundum *Ifydorum* in tres non æquales partes divisus est. *Asiam*, viz. *Africam* & *Europam*. Qui quidem ideo divisus dicitur, quoniam à *Favonio* vel Occidente finus Oceani permaximus terram intrans, & ab ejus australi plaga Circialem dividens, scil. *Africam*, ab *Europa*, pene mundi pertingit ad medium, ubi finum efficiens angularem, versus Boream inter Orientales *Europæ* fines & *Asiam* contra Polum Arcticum directe dirigit Oceano cursum suum. *Asia* vero quæ media creditur esse pars orbis, ex nomine cujusdam mulieris est appellata, quæ apud antiquos regnum tenuit Orientis secundum *Ifydorum*. Hæc à puncto Boreali per Orientem usque ad Austrum perveniens: ab Oriente ortu solis, à Meridie Oceano, ab Occiduo mari mediterraneo finitur, & à Septentrione quasi sub polo, Meotide lacu terminatur. *Europa* dicitur ab *Europa* filia Agenoris regis Libyæ sic vocata, quam Jupiter raptam ab Africa Cretam adduxit, & tertiam partem orbis terrarum ex ejus nomine appellavit. Incipit autem ab eodem Meotide lacu descendens, per septentrionalem Oceanum usque ad Occidentem & mare Gaditanum. Pars autem ejus orientalis & meridiana à Ponto confurgens tota mari mediterraneo jungitur, & ad idem Gaditanum Fretum terminatur. *Africa* tertia pars mundi dicitur esse contra *Asiam* & *Europam*, quæ tamen minor est secundum *Ifydorum* spatio quam *Asia* vel *Europa*, sed pro sua quantitate decior, & mirabilior qualitate: hoc nomen habet ab *Afer* uno de posteris *Habrahæ* de *Cethura*, qui dicitur exercitum duxisse versus *Libiam*, & ibi victis hostibus consedisse, suosque posteros *Afros* nominasse. Incipit autem à finibus *Asiæ* juxta Meridiem, pergens per meridianum Oceanum, usque Atlantem montem. A Septentrione vero mari mediterraneo clauditur & in Gaditano Freto etiam finitur. Et sic medium mundi sola tenet *Asia*, medium vero *Europa* & *Africa*, quæ ideo duæ factæ sunt, quia inter utramque ab Oceano mare magnum ingreditur, quod eas interfecat.

IV. De Divisione trium mundi partium inter tres filios Noe, Sem, Cham, & Japhet. Et situ quarundam regionum, Asiæ & Africæ.

SIC autem diviserunt mundum inter se *Noe*; *Sem*, *Cham* & *Japhet*, filii *Noe*, post diluvium. Inter quos *Sem* cum sua posteritate *Asiam*. *Japhet* *Europam*, & *Cham* *Africam* possederunt. A quibus disseminatum est omne genus humanum, per nationes & regna super terram, viz. à *Sem* *Judæi* & *Sarraceni*, immo verius *Agareni*. *A Japhet* *Gentiles*, quorum pars maxima *Christiani*. Et à *Cham* *Chananæi*, qui maledictione *Noe* prophetantur expellendi de loco habitationis suæ. Hæc vero tres partes mundi multas habent & diversas regiones, quas omnes nullatenus, sed eas solummodo quæ ad opus inceptum necessariæ videntur, intendo distribuere, vel eas saltem quæ dignæ sunt ob Patronorum reverentiam, singulari laude præferri. Ut est *Jerusalem* Sancta civitas, & urbs etiam *Romana*. *Asiæ* prima regio in Oriente secundum *Vincentium* est *Paradisus terrestris*, sed nobis ignota; deinde *India* sub ortu solis: ultima vero versus Boream est *Scythia superior*, & ultima sua regio versus Austrum est *Ægyptus*, ex qua scripserunt antiqui *Scotos* primordii partem habuisse. Inter has regiones scil. *Ægyptum* & *Scythiam*, super mare mediterraneum *Jerosolima* regio consistit, ubi situs est Sanctæ civitatis *Hierusalem*, in qua filius Dei *Deus* & homo *Jesus Christus Dominus Noster* pro omnium salute passus est. *Africa* vero primam habet ab Oriente regionem *Libyam Cirenensem*, *Ægypti* partibus conjunctam. Ab Austro *Æthiopiam superiorem*, & ultima regio versus Occidentem inferior est *Æthiopia*.

Æthiopia. Est enim triplex Æthiopia, cujus pars occidua est montuosa, incipiens ad montem Atlantem. Media vero arenosa. Oriens autem deserta. Ad mare mediterraneum in Boreali plaga *Zeugis* est regio, ubi quondam *Chartago* magna; ipsa est vera *Africa*.

V. De situ quarundam regionum Europæ, viz. *Scythiæ*, *Græciæ*,
& urbis *Romæ*.

DEinde pro distribuendis quibusdam Europæ regionibus stilus aptandus est, de qua *Tholomæus* in tripartita nova, sic. Habet autem *Europa* post *Asiam* plus de habitabili terra, immo secundum suam quantitatem supra omnes partes terræ, amplius est populosa. *Europa* vero prima regio est *Scythia* inferior, & incipit sub Polo Arctico à montibus *Riphæis*, & *Mæotidis* paludibus, inter Danubium & Oceanum Septentrionalem, & usque Germaniam porrigitur. Et habet ab Oriente mare mediterraneum, quod ibidem *Balthicum* dicitur à *Bath*, loco ubi terram intrat ab Oceano. A qua regione secundum quosdam *Albionenses Picti* progressi sunt. Deinde super litus Mediterranei maris & in mari versus Austrum septem sunt Græcorum provinciæ, quæ quondam regna fuerunt, scil. *Dalmatia*, *Epyrus*, *Ellades*, quæ & *Attica*, ubi sunt *Athenæ* mater liberalium artium & nutrix Philosophorum. *Theffalia*, *Macedonia*, *Achaia*, & *Creta* in mari, quæ & *Centopolis* quondam dicta est. Cum insulis *Cycladibus* numero LIII, quarum Metropolis est *Rhodus*. Etiam in sinu *Achaia* *Arcadia*, quæ & *Sicyonia*. Ab istarum una regionum, propter insolentias progressi sunt quidam Græci, & cum Ægyptiis conjuncti unum fecerunt *Scotorum* populum, ut in sequentibus patebit. Super idem itaque mare versus Austrum, in angulari sinu quo retorquet versus Boream, principales situantur ratione regiones à duabus partibus mari conjunctæ. Quæ sunt *Italia*, *Tuscia*, *Etruria*, *Calabria*, & *Appulia*, quarum pene medio famosissima urbs *Roma* situatur. Cui maxima pars mundi quondam fuit subjecta. In qua gloriosi Petrus Apostolus, Orthodoxorum sub Christi Vicarius, & Paulus gentium doctor passus, cum aliis innumerabilibus sanctis martyribus confessoribus & virginibus requiescunt.

VI. De eodem, & insulis, Europæ majoribus: *Albania*
& *Hybernia*.

ULTIMA quidem Europæ regio sub plaga Favonii est Hispania, vel *Gades* insula, quæ cxx. passibus in Oceano mari separantur ab Hispanica terra, quibus quondam Hercules suas fixit columnas. Duæ sunt Hispaniæ, citerior & ulterior, diversas regiones continentes. *Legionem* scil. & *Castellum*, *Navarriam*, *Arragoniam*, & *Portugalliam*, cum cæteris provinciis ut est *Galicia*, cujus indigenæ secundum *Isidorum* Græcam sibi vendicant originem. Et *Celtibia* super *Hyberum* flumen: quibus *Scoti* primam habuerunt aliqualem temporis stationem. Insulas etiam habet Europa multas & magnas, quarum maximam *Albionem* in Oceano plaga Circiali sitam. Cujus austrina pars & major olim à Britonibus habitata, *Britannia* dicta, sed *Anglia* modo nuncupata. *Borealis* itaque pars ab antiquo *Scotis* inculta dicebatur *Scotia*, quæ nunc etiam Deo protegente suum est regnum principale. Habent etiam *Scoti* multas insulas numero c. vel eo amplius, per eos ab antiquis temporibus possessas, ultra quarum ripas sub circello non inveniuntur terra, excepta quadam, ut aiunt, *Tyle* dicta, navigatione VII. dierum ab ipsis discreta. Ultra quam navigatione unius diei pigrum & concretum dicunt mare. Etiam ultra *Britanniam* in Oceano inter eam & Occidentem insula situm habet *Hybernia*: qua *Scoti* fixerunt primam sedem. Hæc vero

quantum ad propositi præambulum, de regionum descriptione sufficiant ad præsens. Et ad mundi transactas ante Dominicam Incarnationem ætates hoc opere ponendas percurramus.

VII. *De numeris annorum ab origine mundi per ætates quinque divisus usque Christi Nativitatem.*

AB origine mundi cursus annorum, ad Christi Nativitatem, antiqui patres in quinque partiuntur ætatibus, quas tamen non omnes uno & eodem modo, sed varie, distinguunt. Igitur in infra scribendis istius Chronicæ temporibus antiquæ translationis annorum summa, quam sancta tenet Ecclesia, servetur, quousque facere operis faciat, per quem inceptum est, qui fons est & initium totius bonitatis, initio carens & sine, nullatenus hujus finem. Ipsarum autem ætatum prima continet annos à mundi principio ad diluvium MMCCXLII. A diluvio quoque secunda tenet annos, ad Nativitatem *Habrahe*, DCCCCXLII. Tertia quidem, ab *Habraham* ad regnum *David*, annos habet DCCCCXXX. A regno quoque *David* ad transmigrationem annos habet ætas quarta CCCCLXXXV. Quinta siquidem ætas ab ultima transmigratione filiorum *Israelis* in *Babylonem*, usque Dominicam Incarnationem, annos continet DLXXXVIII. Et sic habetur ab initio mundi summa totalis ad Incarnationem MMMMMCCXCIX. Unde quidam metricè,

*Sic ætatem plebis à primo patre videbis,
Ad Christum C. bis, ac quinquies M. removebis.*

VIII. *De motu primo Scotorum originis, & eorum rege primo Geythelos.*

IN ætate vero tertia, temporibus *Moyse*, Rex quidem unius regnorum *Græciæ*, nomine *Neolus* originis, vel *Heolus*, filium hujus vultu elegantem, animo tamen instabilem, nomine *Geythelos*, nullum in regno potestatem habere permiserat; dum concitatus in iram, & manu multorum munitus juvenum, horrenda crudelitate paternum regnum multis affecit cladibus, & insolentiis patrem & incolas offendens vehementer. Quapropter à patria violenter expulsus navigio divertit in *Aegyptum*, & ibidem, quia fortitudine simul & audacia præpollens, atque regali propagine natus extiterat, filia *Pharaonis Scotæ* conjugio sibi fuerat copulata. *Alia Chronica*, In festabant omnem *Aegyptum* *Ethiopes* illis diebus, more solito vastantes à montibus usque civitatem *Memphym*, & mare magnum: ideo *Neoli* regis filius *Geythelos Pharaonis* confœderati, in adiutorium sibi cum exercitu magno missus est. Cui confœderationis gratia pacti, rex unicum filium tradidit in uxorem. *Legenda Brandani*. Legitur inibi quendam militem, cui principalem generis sui dignitatem attribuunt, *Athenis* in *Græcia* regnasse; cujus filium, nomine *Gaythelos*, filiam *Pharaonis* regis *Aegypti Scotam*, à qua *Scoti* nomen etiam traxere, conjugio perhibent habuisse. Qui scilicet *Gaythelos* viribus præstans & audacia, dum patrem vel cæteros insolentia perurgeret, causa repulsa potius quam voto discedens, animosa fretus manu juvenum in *Aegyptum* secessit. *Alia Chronica*. *Gaythelos* autem quidam, nepos, ut fertur, *Nembrocht*, per generis successione regnare nolens, per indigenas ipsius tyrannidi nolentes subesse, auxiliantibus finitimis, ex patria cessit, quem secutus est populus multus juvenum cum exercitu. Denique multis per loca varia bellis laceratus, & inopia victualium compulsus venit in *Aegyptum*; & cum rege *Pharaone* junctus, filios *Israelis* una cum *Aegyptiis* nifus est in servitute perpetuam tenere: unde filiam *Pharaonis* unicum nomine *Scotam* uxorem duxit, animo tendens ut in regnum *Aegypti* Socero succederet.

IX. De succedentibus in Ægypto regibus usque Pharaonem patrem
Scotæ, qui submersus est mari rubro.

Regnum Ægypti, cui primo nomen *Aetherea*, omnium regnorum antiquissimum est, præter *Scytharum*, secundum *Vincentium*, quod tempore *Ragau*, abavo *Habrahæ*, sicut & *Scythia*, legitur originem habuisse. Unde contentio diu inter *Scythas* & *Ægyptios* de sui generis antiquitate habita est. *Scythæ* tamen antiquiores visi sunt. Hoc autem regnum Ægypti duravit à tempore *Ragau* usque ad *Octavianum Augustum*, non tamen continuè sed factis quibusdam interruptionibus. In quo regno primum regnavit, ut quidam volunt, *Pharao*, per quem *Pharus* civitas ædificata legitur, à quo etiam posteri reges dicti sunt *Pharaones*. Post quem regnavit *Zoes*. Tempore quidem nativitatis *Habrahæ*, regnum Ægypti regebatur per potestates quæ dicebantur *Dynastiæ*. Porro in XVII. *Dinastia* regnaverunt *Pharaones*, quorum unus sublimavit *Joseph*, quem *Comnestor Nephrem* vocat. Et iste *Nephres Pharao* mortuus est, anno terdecimo ducatus *Joseph*. Cui succedens *Amosis Pharao* regnavit annis XXV. Cui *Chebron Pharao* annis XIII. Cui *Amenophis Pharao* annis XXI. Cui *Mephres Pharao* annis XII. cujus anno nono obiit *Joseph*. Deinde *Mispharmotosis Pharao* annis XXVI. Cui successit *Authomosis Pharao*, annis IX. Cui *Ammenophis* annis XXXI. cujus filia *Theremuch*, anno regni sui XXVI, natum *Moysem* de aqua suscipiens in filium adoptavit; & post hoc *Amenoph* ille annis quinque regnavit. Post *Horus Pharao* annis XXXVIII. regnavit. Cui *Acentris Pharao* annis XII. Cui *Athorisis Pharao* annis VII. Cui *Chencres Pharao* succedens regnavit annis XVIII. Quique persequendo filios *Israel* in mari rubro submersus est. Cujus etiam erat filia *Scota*, quæ memorato *Gaythelos* conjux fuerat.

X. De tempore quo Scoti primam habuerunt originem, & à quibus,
& eorum ex Ægypto proscriptione.

AMundi quoque principio transactis MMMDCXXXIX. annis. In tertiæ viz. ætatis anno DV. qui fuit ante captivitatem Trojæ CCCXXX. ante conditionem urbis DCCLXXX. & ante Domini Nostri Jesu Christi Nativitatem MDX. supradicto *Pharaone* cum suis exercitibus submerso, sexcentis & curribus, quinquaginta millibus equitum, & ducentis millibus peditum armatorum. Hi vero repente qui superfuerant domi superstites, à servitute frugum olim illata per *Joseph* tempore famis sperantes absolvi, generum regis *Gaythelos*, *Glas*, infontes Hebræos nolentem persequi, ne super eos dominium invaderet, cum suis de regno penitus abigebant. Cunctis itaque Græcorum pariter & Ægyptiorum nobiles, quos nequaquam vorax absorbuit Pelagus, allecti Pagenfes, servili tumultu crudeliter à se propulerunt. *Alia Chronica*. *Gaythelos* autem ex industria inter ipsum & regem *Pharaonem* conducta post exercitum civitate remansit *Heliopoleos*, suo quasi regno forsitan successurus. At populus Ægyptius, qui residuus adhuc fuerat, quid de suo rege contigit advertens, simulque præcavens ne Jugo tyrannidis alienæ semel submissus, excutere denuo non valeret. Collectis igitur viribus *Gaythelo* mandat quod si ocus è regno non maturaret exitum, inexternabile sibi suisque proveniret exitium absque mora.

XI. De electione Gaythelos in regem, & ejus profectio-
versus occidentem.

PRæterea Geythelos, quia gener regis omniumque nobilissimus, ab expulsi utriusque gentis nobilibus in regem erigitur. Sed nihilominus, exercitu quanquam numerofo stipatus, caute perpendit se tantæ multitudinis hostium turmis sævientium non posse resistere: sed & iterum in Græciam sciens obstructam redditus orbitam, ob perpetrata ibidem prius scelera, suorum consilio majorum pro rata quippe decrevit, ut aut regnum & terras aliis abriperet gentilibus armis perpetuo colendas; seu Diis sibi faventibus desertas saltem mansiones conquireret possidendas. Quodque pro viribus omnibus executione debita profequi, communi proposito conjurantur. Sublimato quidem Geythelo ergo duce, nobiles expulsi, ut in extremi mundi finibus, velut opinantur, adhuc vacuas novas terras igitur colendas acquirerent, juvenilibus ducti quodammodo lasciviis, classem non modicam inimissis victualibus cum cæteris navigio necessariis oneratam citissime præpararunt. *Alia Chronica.* Collectis igitur Gaythelos suis omnibus cum uxore *Scota* ab *Ægypto* recessit: & quia propter veteres inimiticias timuit in partibus è quibus in *Ægyptum* venerat repedare, versus occidentem iter vertit, ubi noverat, ut pauciores, ut minus bellicosos habitare populos, cum quibus congregi necesse fuerit, hominibus armis minus doctis. *Item alia Chronica.* Denique paratis omnibus Geythelos cum conjuge totaque familia, cæterique duces Deorum suorum regimini fidentes scaphis advecti naves conscendunt paratas, & anchoris funditus subductis, nautarumque funibus diligenti cura solutis, vela latius ventorum afflatibus expanduntur. Mediterraneum inde fretum petentes, inter australes *Europæ* fines & *Africam* proris pelagi secantibus undas, versus occidentales mundi plagas tetendere.

XII. De tempore quo stationem fecit in Africa Geythelos, & causa
qua primo petit Hispaniam.

GEythelos itaque provinciis pluribus pervagatis, & variis per loca stationibus quæ reperit opimiora factis, quia populum quem duxit mulieribus ac parvulis multisque sarcinis oneratum ultra modum vexari noverat, per *Aufaga* flumen *Africam* intrans, per aliquod temporis spatium *Numidiæ* provincia quievit. Licet illius patriæ cultores nullam requiei certam habent sedem. Igitur per annos xl. quibus habitaverunt filii *Israelis* in deserto sub *Moyse*, & ipse Geythelos cum suis nunc hac nunc illac per plures vagabatur terras: sed *Africa* tandem relicta, navibus quas habere tunc poterat ascensis, juxta *Gades* insulas advehitur in *Hispania*. *Alia Chronica.* Sic quidem diu per maris incogniti loca huc illucque vagi plura pertranseunt; & prout contrario ventorum agebantur impetu pericula multa discriminaque varia perpeffi, cogente tandem alimentorum penuria, quasdam insperatas *Hispaniarum* ad oras incolumes adventant. Ubi naves ejectis anchoris affixæ tenacibus quieverunt.

XIII. De causa sui recessus ex Ægypto secundum quosdam,
& aliorum eadem causa recedentium.

Perhibetur tamen alibi multos *Ægyptios* & advenas *Græcos*, non solum humano metu, sicut superius exprimitur, sed potius timore divino perterritos, ab *Ægypto* procul & patria nativa fugisse. Videntes autem terribiles plagas

plagas & signa, quibus per *Moyſen* afflicti fuerant, timuerunt valde, nec auſi ſunt ibidem amplius præſtolari. Nam ſicut *Gomorreorum* regiones cum populis & *Sodomorum*, olim in cineres propter peccata redactæ fuerant, ſic totam ſperabant *Ægyptum* cum incolis ſubito ſubvertendam. Quod & in *Hiſtoria Scholaſtica* patet, ubi dicitur. Multi quidem *Ægyptiorum* timentes *Ægyptum* perituram egreſſi ſunt; quorum *Cecrops* in *Græciam* tranſiens urbem condidit *Athen*, quæ poſtea dicebatur *Athenæ*. Creditur etiam ea tempeſtate quod *Dionyſus Bacchus*, egreſſus ex *Ægypto*, *Arges* in *Græcia* civitatem condidit, & uſum vineæ *Græcis* dedit. Siquidem vel huiusmodi ſponte metu divino ductam, ſive violenter ab hoſtibus coactam, modo penitus è duobus altero verum eſſe docetur, *Scotam* cum viro, magna ſectante familia, territam *Ægypto* proceſſiſſe. *Groſſum caput*. Antiquitus autem exiit de *Ægypto* *Scota*, filia *Pharaonis*, cum marito ſuo nomine *Gayel*, & maxima Comitiva. Audierant enim mala quæ ſuperventura fuerant *Ægypto*, & hoc per præcepta Deorum vel reſponſa, plagas fugientes quaſdam venturas miſerunt ſe in mari, Deorum ſuorum gubernaculo committentes. Qui taliter diebus plurimis per maria fluctuantibus animis navigantes, tandem littori cuidam propter aeris intemperiem læti applicuerunt.

XIV. *Qualiter primam obtinuit ſedem in Hiſpania Geythelos.*

Illis interim diutina maris fatigatione vexatis, & acquirendi gratia victus ac quietis ad terram *Hiſpaniæ* properantibus, ex omni parte concurrunt cives, eorumque indigne ferentes adventum, bello proponunt & armis obſiſtere; ſed & pugna mox ingenti contentione commiſſa victi ſunt indigenæ pariter & fugati. Patrata deinde victoria *Geythelos* cives inſequitur, & aliquantis agrorum prædatis ad littora reverſus, in quodam altiori loci monticulo tentoria vallo circumdata confixit, ubi hoſtium inſultantibus cuneis poterat obviare. Quo poſtmodum ſubaectis aliquantis per incolis oppidum interpolate fortiffimum, nomine *Brigantiam*, ædificans, cujus in medio maximæ celſitudinis turrim conſtituit, profundis adhuc patentibus foſſis circumſeptam. Omnibus igitur diebus vitæ ſuæ continuis affectus bellorum incurſibus ibidem deguit, variisſque caſibus jugiter obvolutus. *Legenda Sancti Brandani*. *Gaythelos* autem ex *Ægypto* pulſus, & ſic per mediterraneum mare vectus navibus ad *Hiſpaniam* applicat, atque ſuper *Hyberym* flumen turrim condens nomine *Brigantiam*, locum & ſedem violenter ab incolis uſurpavit.

XV. *De continua cede ſuorum ibidem, propter quod exploratores pro terris Oceano ſcrutandis direxit, qui reperta quadam inſula redierunt.*

Multimodis interim afflictus ibidem incommodis *Geythelos*, cujus circa gentis ſuæ tuitionem, ſicut utilem decuit & curioſum principem, tota verſabatur intentio, cum aliud illac eventum ſibi nullatenus advenire proſpexerat, quam aut à populis *Hiſpanorum* fortiffimis ipſum cum gente de ſuperficie terrarum omnium deleri, vel jugo perpetuæ ſubjici ſervitutis: & licet adverſariis ſæpius ſtrages plurimas ipſum inferre contigerat, nunquam tamen aut una potitus eſt victoria abſque ſuæ gentis exiguæ detrimento, quam quotidiano jugique diſpendio minui potius proſpicit quam augeri. De tali vero continua cæde, necnon imminente diſcidio, ſeu deinceps de dicto quod agendum negotio, dum cura pervigili præcavens mente divolveret, ſecum tandem diſceptans animadvertit, quod quas patiebatur merito tuliffet anguſtias; utcunque ſuum primitivæ deliberationis propoſitum, terras ſcil. vacuas nulli moleſtiam inferens acquirere dimiſerat, ſed &

solum insultans aliis divinitus adhibitum populis, quod in hoc suos multipliciter Deos offendisse speravit. Ad præconceptum igitur in *Ægypto* propositum intendens regredi, suorum consensu majorum nautas convocat, & eos armis instructos cum naviculis victualibus reſectis terras quæſitum diffitas ad infinitum confestim dirigit Oceanum perſcrutandum. Illi nimirum abeuntes naves petunt, & explicatis velis, litus linquentes *Hispanicum*, ad incognita maris loca relictis cognitis adveniunt. Quique cursu velocissimo favore conducti Deorum, procul eminentem viderunt insulam undique salo circumfusam. Ad quam in portu cum applicarent proximo locatis navibus eam explorantes circueunt, atque viſa quoad poterant insula celeri remige *Brigantiam* repetunt, de quadam plaga terræ pulcherrima Oceano reperta suo regi *Gaythelo* enunciantes.

XVI. *De eodem, & exhortatione filiorum ut dictam adirent insulam.*

Gaythelos namque cum effet incolis ingratus, die quodam sereno cum de *Brigantia* spectans, eminusque terram contemplatus esset in mari, agiles & Bellicosos juvenes armat, & cum tribus naviculis exploratum dirigens, alto se committunt freto. At illi spirantibus auris ad notum tandem ad insulam conveniunt, & eam contemplando circueuntes, & remis incolas repertos invadentes peremerunt. Sicque tellure luſtrata mirantes ejus decorem ad *Brigantiam* redeunt. Sed *Gaythelos* morte repentina præventus, filios hortando commonuit ut prædictam certamine terram invaderent, eorum pariter segnitiam arguens & ignaviam, si tantæ nobilitatis regnum desereretur, quod sine bello vel quovis discrimine penetrare valerent. Vobis, inquit, hanc insulam quicquid de mea salute contigerit facere poteritis, ut asseritur, habitabilem; applicantibus in hac regione, nobis urgente victus inopia, dum nostri de obstantibus incolis justam dedere victoriam, si quantocius ut reſectis alimentorum copia navibus recedentes, hanc quam Dii nobis jam offerunt insulam, vel consimilem cultoribus vacuam adiremus. Hæc igitur nobis adversantia merito patimur, quia justis Deorum votis nullatenus obedire curavimus. In his æſtimo partibus domini possessio difficilis acquiritur nisi caro nimis pretio, servili viz. subjectione, seu nimirum omnium morte, quod absit mortibus redimatur. Sed & nobis jocundius est laudabiliusque mortem compati bello strenuo, quam ignobilter quasi viventes moriendo quotidie, sub execrabilis onere subjectionis jugiter compediti. Homini enim nullatenus dignus est nomine, cujus continuum, velut asini collo, jugum imponitur servitutis. Nunc igitur o filii munera Deorum oblata grantanter accipite, & vobis paratam adite nec tardetis insulam, qua velut nobiles & liberi degere poteritis, cum sit hominum summa nobilitas & cordis cujusque generosi desideratissima rerum jocunditas, immo gemma cunctis mundi merito præferenda jocalibus, nullius Alienigenæ dominantis imperium pati: sed successionem solummodo propriæ nationis uti spontaliter potestate.

XVII. *Qualiter Hyber, filius Geythelos, dictam aggrediens insulam obtinuit, quæ de nomine suo postmodum Hybernia dicta fuit.*

Auditis igitur *Iber* patris sermonibus cum *Hymec* fiere navigio prædictam aggressus est insulam, & eam non vi sed vacuam, ut quidam volunt, omni cultore carentem obtinuit, & obtentam fratri suæque familiæ committens, ad *Hispaniam* reversus est. Quidam vero tradunt illam insulam primo Gigantes inhabitare, quod & scriptum in sua *Chronica Galfridus Monumetensis*

numetensis Aurelii Ambrosii gesta commemorans, libro septimo sic. *Galfridus*. Mitte pro *Chorea Gigantum*, inquit *Aurelio Merlinus*, quæ est in *Gallareo*, monte *Hyberniæ*, & infra. Ad cuius verba solutus est *Aurelius* in risum dicens, qualiter id fieri possët ut illius choreæ tanti lapides ex regno tam longinquo adveherentur, ac si *Britannia* lapidibus careret. Ad hæc *Merlinus*, ne moveas ô rex vanum risum, quia vana non profero. Mystici sunt lapides illi, & ad diversa medicamenta salubres. Gigantes olim eos asportaverunt ex ultimis *Africæ* finibus, & posuerunt in *Hybernia*, dum eam inhabitarent. Causa autem erat ut *Balnea* infra ipsos conficerent, cum infirmitate gravarentur, hæc ille. *Legenda Brandani*. Ex filiis *Gaythelos* unus quidem *Hyber* nomine, Juvenis sed de ætate valens, incitatus ad bellum accepit arma, paratoque pro posse navigio prædictam aggressus insulam, partem paucorum incolarum quos reperit necat, sibi que partem subegit. Sed & totam sibi possidendam & fratribus terram vendicat eam, ex nomine matris *Scotiam* nuncupando. *Grossum caput*. Et quia ipsa *Ducissa* eorum inter omnes qui aderant nobilissima fuerat, *Scota* dicebatur, ipsam partem terræ, cui prius applicuerant, scil. *Scotiam* vocaverunt, *Oylister*. *Legenda*. Postmodum autem ab eodem *Hybero* rege, vel mari potius *Hyberico* *Hyberniam* vocaverunt. Ex *Chronicis*. *Hyber* igitur sua postmodum tam crebra navigatione versus insulam proficiscens, indeque toties iterum per mare rediens, eidem mari sicut & insulæ de suo nomine vocabulum reliquit æternum. Ita viz. quod *Hybericum* mare de cætero, siquidem & insula, vel ab eodem rege vel pelago *Hybernia* vocentur interim & usq; tempus præsens. Quidam quoque tradunt scriptores *Hyberum* amnem toti *Hispaniæ* *Hyberia* nomen dedisse, quique nota ab ipso rege sicut legitur accepit. Citeriorem autem *Hispaniam* *Januensis* scripsit primo vocari *Hyberniam*, sed ulteriorem *Hesperiam* vel ab *Hespero* stella, qui in ipsa parte coeli lucet, vel ab *Hesperio* rege, *Atlantis* fratre, qui pulso à Germano *Italiam* tenet, eamque de suo nomine, vel nomine pristinæ regionis quam reliquerat, *Hesperiam* nominavit.

XVIII. De his quæ doctor *Ysidorus*, & *Beda* venerabilis scripserunt de *Hibernia*.

J*Anuensis* autem ponit *Hyberniam* ab *Hiems* derivatam, eo quod ibi præcipue sit *Hyems* dura. Aliter tamen scripserunt omnes Historici, qui mentionem faciunt hujus insulæ. *Beda*. Est autem *Hybernia* insula omnium post *Britanniam* maxima, & ad Occidentem ejus sita. Et sicut contra Aquilonem ea brevior, ita in Meridiem se trans fines illius plurimum procedens, usque contra *Hispaniæ* septentrionalia, quamvis magno æquore interiacente, pervenit. Hæc autem & latitudine sui status, & salubritate, & ferenitate aerum, multum *Britanniæ* præstat. Ita ut raro ibi nix plusquam triduana remaneat. Nemo propter *Hyemem* aut scæna fecet æstate, aut stabula fabricet Jumentis. Nullum ibi reptile videri soleat, nullus vivere serpens valeat. Nam si aliunde illuc serpentes allatæ fuerint, mox ut odorem aeris illius persenserint, intereunt. Quin potius omnia pene, quæ de eadem insula sunt, contra venenum valent. Dives lactis ac mellis insula, nec vinearum expers, volucrumque, sed & cervorum caprarumque venatu insignis. *Ysidorus*. *Hybernia* Oceani est insula in *Europa*, *Britanniæ* insulæ vicina, spatio terrarum angustior sed situ fecundior. Hæc ab Austro in Boream porrigitur, cuius partes priores in *Hybernum Cantabricum* Oceanum mare tendunt. Est autem insula frumentariis campis uberrima, fontibus & fluviis irrigua, pratis & silvis amœna, in metallis fecunda & gemmigena. Nam ibi gignitur lapis *Sexagonus*, & *Hiris*, qui soli appositus format in aere Coelestem Arcum. Quantum autem ad salubritatem aeris, est *Hybernia* regio valde temperata, modicus enim est ibi æstus vel *Hyems*. Excessus ibi nullus in frigore vel calore.

Regio

Regio est, ubi nulla anguis, avis rara, apis nulla, adeo ut advectos inde lapillos vel pulveres, si quis sparserit inter *Alvearia*, examina favos deserant. Nullus ibidem Serpens, nulla Rana, nulla Aranea venenosa, Immo tota terra adeo est contraria venenosis, ut terra inde delata & sperfa Serpentes perimat & Bufones. Lana etiam *Hybernica* & animalium coria fugant venenosa. Sunt ibidem fontes & lacus mirabiles, de quibus nihil ad præsens. Sed in illa terra multa sunt alia mirabilia, quorum proprietates omitto describere, quia Lectori, ut æstimo, fastidium generarent.

XIX. De quibus legibus Geythelos populum suum prius instruxit.

DOcuit autem populum suum leges servare *Geythelos*, quas rex *Phoroneus Græcis* dedit. *Comestor*. Tempore quo *Jacob* consilio matris fugit ad *Laban*, viz. infra spatium XIV. annorum, quibus ei servivit pro filiabus, *Phoroneus*, filius *Inachi* & *Melissæ*, primus *Græciæ* leges dedit, & sub iudice causas agi, locumque iudicis destinatum instituit. Locum commerciis forum à suo nomine appellavit. Soror ipsius *Isis* in *Ægyptum* navigans quosdam apices terrarum *Ægyptiis* dedit, & post mortem ibidem numero Deorum accepta est. Filius autem *Phoronei* rex *Argivorum*, qui *Apis* dictus est, cum fratrem suum *Agialeum Achaicæ* præfesset, ipse cum populo ad *Ægyptum* navigavit, & ibidem mortuus ab *Ægyptiis* deificatus est. Eisdem ferrie eo tempore legibus & lingua fruebantur *Ægyptii*, sicut & *Græci*, quamvis secundum diversarum regionum vel gentium mores & ritus in multis differant, ut in scriptis variis reperitur. Unde in libro *Ethymolog.* ix. de *Græcorum* lingua *Isidorus*. Lingua enim *Græca*, quæ in modo pronunciandi clarior est cæteris, in quinque partes distingitur. Una vero est mixta sive communis qua omnes utuntur. Secunda *Attica*, quæ *Atheniensis* dicitur, qua usi sunt omnes auctores *Græciæ* sive Philosophi. Tertia *Dorica*, qua *Ægyptii* & *Syri* utebantur. Quarta vero *Jonica*. Quinta *Æolica*, qua *Æolistæ*, utebantur. Et ipsarum una quæque lingua multas habet species, vel variétates. Sic & in lingua Latina continentur *Ecclesiastica*, *Italica*, *Gallica*, & *Hispanica*. Sed inter istas linguas fit divisio secundum loquendi modum, & propria idiomata provinciarum. *Alia Chronica*. Legibus vero, quas *Phoroneus* rex *Græcis* mandaverat, & jam suo tempore apud *Ægyptios* celebratas, memoriter *Geythelos* eruditus, populum qui eum secutus est imbuat, & per earundem legum constitutiones, quoad tempus quo vixerat, illum prudenter ac moderate tractavit; unde & usque hodie *Scoti* nostri eisdem legibus se usos gloriati sunt.

XX. De successione filii Geythelos Hyber in regnum Scotorum, post mortem patris in Hispania degentium.

AD regimen vero *Scotorum* in *Hispanis* permanentium post mortem patris successit *Hyber*. Cui filius ejus *Nonael*; deinde quidem quemcunque regimen jure successionis attigerat, hunc gens præfecerat suum regem. *Alia Chronica*. Per cc. circiter xl. annos inter *Hispanos*, qui eos jugiter infestabant, ægro victu & vili habitu moram fecerunt. Deserta quippe loca montibus *Pyræneis* & saltuosa, sibi sunt ab *Hispanis* contradita, ut vix vivere poterant, solummodo lacte caprino & melle silvestri vitam sustentantes. His igitur ærumnis vel pejoribus multo tempore vixit populus iste, filvis degens & abditis, præter quod ex rapinis habere valuit & prædis, propter quod à circumfritis undique populis maxime detestatus, nihil habens, nudipes gradiens, male pastus, habitu vilissimus; nam pene nudus, exceptis saltem pellicis vel pilosis vestibus, quibus fuerat informiter coopertus. Et in omnibus his malis & angustiis nunquam ut regi subderetur alieno vel

vel ad obediendum flecti poterat, quin potius humilis semper & devotus sub rege proprio cum libertate, tantum hanc vitam eligeret ducere bestialem. *Grossum caput.* *Scoti* quoque quasi à principio regnum ab aliis distinctum, & regem semper proprium habuerunt.

XXI. De Mycelio rege Scotorum Hispaniensium, & suis filiis ad Hyberniam proficiscentibus.

Pervenit tandem regiminis culmen ad virum æque strenuum & industrium, regem viz. *Micelium Espann*, cujus antecessoris quidam sibi suisque gentibus cum libertate sedem mansionis acquisivit liberam, sed tantæ numerositatis gentibus nimis modicam. Desideratæ vero pacis tranquillitate, pro qua diu certasset, obtenta per circuitum ab omnibus, hoc tempore populus fruebatur. Erant enim *Micelio* tres filii, quorum nomina sunt, *Hermonius*, *Bartholomus*, & *Hibertus*. Ipsos interim ad *Hyberniam* parata classe copioso transmisit exercitu, sciens ibidem eos ad colendam spatiosam reperire terram sed pene vacuum, licet paucis & ex eodem genere gentibus fuerat antiquitus incolata. Quo post breve spatium cum advenissent, & eam vel bello, vel ab incolis sponte recepti, faciliter occupassent, *Hermonius* ad patrem *Hispanias* rediit, fratres vero sui *Bartholomus*, & *Hibertus* cum gentibus in insula commanserunt. *Alia Chronica.* Post mortem *Geythelos* & *Scotæ* suorumque filiorum, in illo successerunt ducatu quique proximi singillatim, sicut casus se casibus obtulit, usque quendam qui proprio nomine *Bartholomus* dicebatur. Is animo sagax & æque sensu industrius dolere cœpit, se populum suum in illis partibus crescere vel multiplicare non posse propter acerrimas & crebras infestantium molestias *Hispanorum*. Igitur à tam arido solo, quod etiam ærumnoso tenuerant iter, ab iis quoque, qui eos tanquam hominum vilissimos reputabant, sese proponunt eripere, & ad mansiones pro posse latiores transducere. Consilio prout demum inito cum senioribus ad mare Gallicum cum sportellis & farcinis accedunt, & comparatis, vel undecunque poterant quæsitis navibus, marino discrimini sese committunt, certas quæsituri quo se fortuna perduceret & perpetuas cum libertate mansiones. Igitur ab *Hyberniam* *Bartholomus* cum sua familia navigio profectus est, & eam subactis indigenis in perpetuam sibi possessionem, obtinuit.

XXII. De his quæ Galfridus Monumetensis scripsit de Bartholomeo filii Micelii.

Inter cæteras tamen Historiæ *Britonum* incidentias, ista *Bartholomi* profectio pro conquirendis *Hyberniæ* partibus fabulose reperitur sic inscripta. *Galfridus.* *Gurgunt Bartruc*, rex *Britonum*, *Belini* regis filius, cum post victoriam à *Dacis* tributum solitum denegantibus obtentam domum navigio per *Orcadam* rediret insulas, invenit triginta naves viris & mulieribus plenas; & cum causam adventus eorum inquisisset, accessit ad ipsum dux eorum *Bartholomus* nomine, & eo adorato veniam rogavit & pacem. Dicebat autem se ex partibus *Hispaniarum* fuisse expulsus, & maria illa circuire. Petebat autem ab eo portiunculam *Britanniæ* ad inhabitandum, ne odiosum iter maris diutius perararet. Nam annus & dimidius jam erat emerfus, ex quo à patria sua expulsus per Oceanum cum sociis navigaverat. Ut igitur *Gurgunt Bartruc* & ipsos ex *Hispania* venisse, & *Vasclenses* esse vocatos, & eorum petitionem edoctus fuit, misit homines cum eis ad insulam *Hyberniæ*, quæ tum vastata omni incola carebat, eamque illis concessit. Denique creverunt illic & multiplicati sunt, insulamque usque ad diem hodiernum tenuerunt, hæc ipse.

XXIII. De dissonantiis Historiarum.

SED hoc omnino videtur Historiæ præcedenti tam factò quam tempore dissonum, in qua traditur *Hyberniam* ante suum adventum cultam fuisse non vacuam, neque de dono regis alieni receptam, sed vel gladio vel indigenarum voto tantum in regem susceptum, sedes etiam ibidem libere quas denuo coluit possidere. Nostræ siquidem nullatenus Historiæ contemporaneos esse tradunt hos reges. Nam ætate tertia circa dies *Abdon* Judicis *Israelis*, vel ante paulo, cujus anno vi. *Trojanum* celebratur excidium, *Bartholomi* regnum à Chronicis initium habere traditur. Regem vero *Gurgunt* in ætate quinta post primam urbis *Romæ* captivitatem regnare perhibetur. Quia, ut refert *Galfridus*, rex *Belinus* pater regis *Gurgunt* cum fratre *Brennio*, Gallorum regulis omnibus captis, & ad deditionem infra unum annum coactis, eorum provincias suæ submisit ditioni. Quibus confectis exercitu copioso *Romam* petentes per dies aliquot obsessam manu valida ceperunt, anno secundum *Eutropium* ab urbe condita ccc. lxxiv. Hujus autem Captivitatis annus ut vult *Eusebius* sic summatur. Anno xvii. regis *Persarum Artaxerxis* secundi, qui *Hebraica* lingua dicitur *Assuerus*, sub quo & Historia *Hester* conscripta est, qui est annus ætatis quintæ cxcviii. Galli *Senones* duce *Brennio* *Romam* invadentes excepto capitolio ceperunt, illudque tenebris nocte cepissent, nisi anser eos impediret. *Isidorus*. Gallorum ascensus in capitolio anseris clangore deprehensus est. Nullum enim animal ita odorem hominis sentit sicut anser. Unde in derisionem Deorum gentium *Ambrosius* *Romam* sic alloquitur. *Ambrosius*. Merito debes anseribus ó *Roma* quod regnas, Dii enim dormiebant & anseres vigilabant. Illis potius debes sacrificare quam *Jovi*. Cedant enim Dii tui anseribus, à quibus se sentiunt esse defensos, ne & ipsi ab hoste capiantur. Igitur capta *Roma*, dicit *Galfridus*, ibidem *Brennio* fratre relicto *Belinus* rex ad *Britanniam* reversus aliquo tempore regnavit. Quo, cum reliquis diebus vitæ suæ collapsas reparasset urbes, & novas ædificasset, defuncto, successit ei filius suus *Gurgunt Bartruc*, patet igitur ipsum clare post urbem captam regnasse.

XXIV. Quomodo, circa tempus primæ captivitatis *Romæ*, non Scoti sed *Picti* tentantes *Hyberniam* pro sedibus, missi sunt à Scotis ad *Albioniam*.

SCIENDUM est quod in his diebus, *Romane* viz. captivitatis, quibus ipsum à *Galfrido* regnare proponitur, de *Pictavia* progressi cum sua familia *Picti* trans fretum *Britannicum* ratibus *Hyberniam* adibant, ut ibi sedes à *Scotis* acciperent, quos ipsi nequaquam admittere volentes ad *Albionem* ut infra patebit transfugerunt. De quibus, nisi fallor, intelligi possint quæ superius per *Galfridum* vitio relatoris de *Scotis* inscripta sunt. Nam ipsis ut puto per maria vagis casu rex obvians, ut navigarent ad insulam consuluit. Ex quo popularis inepta loquacitas de tali forte consilio sublimia glorians asserere voluit, *Hyberniam* eis de sui regis dono fuisse datam, de quo rege *Gurgunt* quendam Historicum quod sequitur scripsisse reperi. Mirandum est inquam hujus animositate modesti regis *Britonum* & prudentis, qui propriæ nationis gentibus in tanta numerositate dotatus, quod remotas valde transmarinas regiones, quas olim invadere *Romanis* etiam terror inerat; periculosis vel subicere vel inquietare saltem bellis præsumeret, & secundam insulam *Hyberniæ* quam inclytam, quod hæc ab Historicis multum *Britanniam* præstare diceretur, incultam dimitteret & vacuam, eamque gentibus extraneis traderet possidendam. Raro qui regna notis præbeant domesticis noscuntur reges, ignotis autem extraneis rariores.

XXV. *Qualiter excusat Chronica dissonantias Historiarum.*

ET licet in his aliquid & forsitan in aliis dissentiant Historiæ, non inde mireris: quia in pluribus Historici dissonare videntur scripturis omnidie, sicut habetur exemplum in Chronicis regum *Perfarum*. *Argem* vero filium regis *Ochi*, *Iustinus* inter reges *Perfarum* non numerat, sed statim post *Ochum* ponit *Darium*; *Tertullianus* autem hunc *Argem* vocat *Argum*, quem dicit regnare anno uno. *Isidorus* appellat eum *Perfen*, quem dicit regnasse annis quatuor: *Feronimus* super *Danielem* vocat eum *Arxen*, alii appellant eum *Arfanum*, sicut *Comestor*. Nec etiam ipsius *Romæ* totius pene mundi triumphaticis conditoribus consonos habemus Historicos. *Salustius* enim sicut & *Isidorus* urbem à *Trojanis* ab initio conditam & inhabitatam scripserunt. Alii dicunt ab *Evandro* rege, secundum quod *Virgilius*.

Tunc rex Evandrus Romanæ conditor urbis.

Alii à *Romulo*, ut *Ennius* & *Eutropius*. Si igitur, ut ait *Isidorus*, tantæ civitatis certa ratio non appareat, mirum non est si in aliorum opinione dubitetur. Unde non Historicos, nec Commentatores vel Commentores varia dicentes, imperite vel imperitiæ condemnare debemus, quia antiquitas ipsa creavit errorem, longinquitate sæpe fit temporis ut originis conditio non pateat.

XXVI. *De profectioe tertia Scotorum ad Hyberniam facta per Smonbracht, & ejus Genealogia.*

AD insulam præterea supradictam processu temporum, ab *Hispaniæ* iterum finibus, ut docent *Chronici*, etiam tertius adveniens accola, *Scotici* generis, cui nomen *Scoticè Smonbrecht*, Latine vero *Simon Varius* vel *Lentiginosus*, ibique regni fastigium accipiens, indigenis abunde novis insulæ populos ampliavit. Eo tempore regnavit, ut asserunt, in *Judea* *Manasses*, filius *Ezechie*. Qui cœpit anno quartæ ætatis ccclxiv. rexit autem annis quinquaginta quinque. Hic pessimus idolatra fuit, & plateas *Jerusalem* sanguine Prophetarum purpuratas fecit. Inter alia quidem sua scelera, *Isaiam* quoque avum maternum secundum *Hebræos*, vel suum affinem, ejectum extra *Israelem*, circa piscinam *Siloe* ferra lignea per medium secari fecit. Qui, dum in principio sectionis angustiaretur, sibi petiit aquam dari ut biberet: & cum nollent ei dare, Dominus à sublimi misit aquam in os ejus, & expiravit, nec tamen carnifices destiterunt à sectione. Ob hanc aquæ missionem, confirmatum est nomen *Siloe*, quod interpretatur missus. Temporibus itaque *Manassæ*, *Romanorum* secundus regnavit *Numa Pompilius*, qui *Romulo* successit, & primus leges Romanis dedit. Erat enim idem *Simon* filius regis *Fondus*, qui tunc temporis super *Scotorum* reliquias *Hispania* degentes regnavit, qui fuit filius *Etheon*, filii *Glabh*, filii *Noethath Fail*, filii *Elchata*, *Oltbaim*, filii *Sirue*, filii *Dein*, filii *Demail*, filii *Rothotha*, filii *Ogmam*, filii *Eugus*, olim *Cotha*, filii *Fiachach Labrain*, filii *Emirnai*, filii *Sinretha*, filii *Embatha*, filii *Chiernay*, filii *Falegis*, filii *Etheor*, filii *Fair Olfacha*, filii *Hermonii*, fratris *Bartholom* & *Hibert*. Et hi tres fuerunt filii regis *Micelii Espain*, cujus supra mentionem fecimus, de quo quidem *Smonbricht*, & ejusdem adoptione regni, quoddam ut sequitur in *Legenda Sancti Congalli* reperitur inscriptum.

XXVII. *De eodem Smonbracht & Cathedra Regali lapidea,
& ejusdem vaticinio.*

ERat autem quidam *Scotorum Hispaniæ* rex, plures habens filios, unum tamen, cui nomen *Smonbracht*, quamvis natu non major fuerat vel hæres, præ cæteris tum diligebat. Misit igitur ipsum pater ad *Hyberniam* cum exercitu, donavitque sibi marmoream cathedram, arte vetustissima, diligentius sculptam opifice, qua *Scotiæ* nationis *Hispaniæ* reges federe solebant. Unde diligenter in sua regione quasi pro anchora tuebatur. Pergebat autem idem *Smonbrecht*, magna comitatus hominum caterva, prædictam ad insulam, & in ea suo subjecta dominio regnavit annis multis. Lapidem vero præfatum, scilicet cathedram in eminentiori loco regni *Themor* nomine posuit, qui regia sedes locusque regni superior de cætero dictus, quo suæ propaginis posteræ reges multis temporibus federe solebant, regiis honoribus insigniti. Attulit secum hanc cathedram *Gaythelos*, cum aliis ornamentis regalibus ad *Hispaniam*, ut aiunt quidam, ex *Agypto*. Alii quoque quod *Smonbret* in mari prope litus *Hybernicum* emissas è navi confixit anchoras, & eas iterum, urgente ventorum adversitate, dum ex undosis omni conatu retrahere fluctibus valide sategerat, in formam cathedræ decisum ex marmore lapidem de pelagi profundo sublatus, in navi cum anchoris introduxit. Hunc igitur lapidem quasi pretiosum munus à Diis oblatum certum etiam futuri regni præfagium accipiens, & nimio fluctuans in gaudio, suos in tantum veneratus est Deos, ac si regnum sibi tradiderant penitus cum corona. Accepit ibidem & inde vaticinium à Diis suis hujusmodi, sicut scriptis afferitur, quod ubicunque locorum regno seu dominio per adversariorum de cætero potentiam ab eis invitis delatum reperiant lapidem, pro firmo tenere jusserunt aruspices ibidem se suosque postea regnaturos. Unde quidam ex eorum divinatione vaticinando metricè sic prophantur.

*Ni fallat fatum, Scoti quocumque locatum,
Invenient lapidem, regnare tenentur ibidem.*

Et hoc, sicut vulgaris afferit hætenus opinio, verum in sua sæpius primitiva peregrinatione probari. Nam ereptum per hostes lapidem non solum *Hispanienses* regulos, verum etiam & *Hybernienses* patriotas, hunc una cum eorum regionibus, secundum assignatum superius vaticinium, & ipsi potenter ab hostibus receperunt. Verum quia de *Græcis* & *Aegyptiis* populus iste commixtus duxerat originem, ne priorum memoria suorum principum prolixo transcurso temporis ex hominibus forte periret, eorum nomina suis coaptabant nominibus. *Græci* viz. ex sui principis nomine *Gaythelos* se *Gaythelenses*, similiter & *Aegyptii* de *Scota* se *Scotos* protinus vocabant, quo solo nomine postmodum hodieque communiter utraq; gens perfrui gratulatur, unde quidam.

*Scoti de Scota, de Scotis Scotia tota
Nomen habent, vetito Gathelos ducis adaucto.*

XXVIII. *De rege primo Scotorum inhabitantium insulas Albionis.*

CREvit autem in terra populus & valde multiplicatus est, extendit enim à mare usque ad mare palmites suos, & *Albionis* insulas, ut traditur, nullo cultore præhabitatas, propagines ejus. Primus autem eorum dux eas inhabitantium, *Echachus Rothay*, pronepos supradicti *Simonis Brec*, interpretatione sui nominis insulæ *Rothisay* nomen dedit, quo quidem non parvi temporis spatio fruebatur nomine, quousque Salvatoris Nostri fide per universos orbis terræ fines & insulas quæ procul sunt diffusa, *Sanctus Brandanus* in ea *botham*, idiomate nostro *Bothe*. i.e. cellam construxit. Unde & deinceps & usque tempus nostrum habetur binomia, quod aliquando *Rothisay*, i.e. insula *Rothay*, sic & aliquando insula de *Bothe* ab indigenis nuncupatur.

XXIX. *De*

XXIX. De Pictis advenientibus Hyberniam, pro sedibus ibidem habendis, quos abactos Scoti miserunt ad Albioniam.

Revoluto quidem non paucio tempore, dummodo prospera quiete degebant & pace, populus quidam ignotus ab *Aquitania* finibus emergens, qui *Pictus* postea dicebatur, suo littori ratibus applicuit, & quod vel per se loco deserto, vel secum in insula passim cohabitare posset, humiliter à majoribus postulavit. Ex propria namque patria se dicebat adversantium valida manu licet immerito nuper expulsus, ac eatenus in mari periculis vexatum fuisse maximis & horrendis procellarum. Nec tamen ut inter eos eadem maneret insula fateri volebant, immo sub amicitia suæ pacis & protectione susceptum, ad finem *Albionis* aquilonalem desertum hætenus cum quibusdam traditis secum comitibus transiiserunt. Illis igitur incipientibus ibidem terras incolere, nec secum suæ nationis mulieres habentibus dederunt uxores *Scoti* filias suas, sub pacto sempiterni foederis & dotis condito speciali. *Pictorum* autem accessus ad hanc insulam per varios varie describitur auctores, quorum quidam tradunt quod à gentibus quas secum ex *Scythia* rex *Humber* ad *Britanniam* conduxerat, cum à *Lochrino* filio *Bruti*, propter occisionem sui fratris *Albanacti*, submersus est fluvio, *Picti* sumpsérunt originem. Nam sublato gentes rege suo non recesserunt ab insula, sed in extremis ejusdem finibus multo tempore causas iudicibus terminabant. *Alia Chronica.* *Picti* quidem exorti de *Scythia* fugam *Agenoris* comitati sunt, & ipso duce infederunt *Aquitanorum* nationem, huic assertioni nostræ urbs testatur *Agenorensis* ab *Agenore* constructa, & *Pictavorum* patria, in qua *Picti* de proprio nomine *Pictavem* condiderunt civitatem, his vero classe postmodum composita petentes *Albioniam* cum *Scotis* hætenus commanere dicuntur.

XXX. de his quæ Beda de Pictorum adventu conscripsit.

IN Ecclesiasticis autem gentis *Anglorum* Historiis, quas venerabilis *Beda* apud se stilo fideli composuit, *Pictos* quoque, non ut tradit *Galfridus*, ex donatione *Britonum*, sed *Scotorum*, vel eorum exhortatione saltem *Albionem* prius advenisse docetur, etiam sub eorum protectionis custodia terras ibidem infedisse. Cujus hæc sunt verba quæ sequuntur. *Beda.* Cum *Britones*, plurimam insulæ partem incipientes ab Austro possedissent; contigit gentem *Pictorum* de *Scythia*, ut perhibent, longis navibus non multis ingressam Oceanum, circumagente flatu ventorum, extra fines omnes *Britanniæ Hyberniam* pervenisse, ejusque septentrionales oras intrasse, atque inventa ibi gente *Scotorum*, sibi quoque in partibus illis sedes petisse, nec impetrare potuisse. Ad hanc insulam ergo usque pervenientes navigio *Picti*, petierunt in ea sibi quoque sedes & habitationem donari. Respondebant *Scoti*, quia non ambos eos caperet hæc insula; sed possumus, inquiunt, salubre vobis dare consilium, quod agere valeatis. Novimus insulam esse aliam non procul à nostra, contra solis ortum, quam sæpe lucidioribus diebus de longe aspicere solemus. Hanc adire si vultis habitabilem vobis facere valeatis, vel si quis vobis restiterit, nobis auxiliariis utimini. Itaque petentes insulam *Picti*, habitare per septentrionales ejus partes cœperunt: nam *Austrinos Britones* occupaverunt. Cumque uxores *Picti* non habentes peterent à *Scotis*, ea solum conditione dare consenserunt, ut ubi res veniret in dubium, magis de foeminea regum profapia quam de masculina regem sibi eligerent. Quod usque hodie apud *Pictos* constat esse servatum, hæc *Beda*.

XXXI. *De causa prima Scotorum aditus, ad insulam Albionem.*

Scotorum vero filias quas nuptum *Picti* sumpserunt & cognatas, dum secum ad propria paulatim mariti conducerent, earum innumeri parentes secuti sunt, patres viz. & matres, fratres etiam & sorores, neptes similiter & nepotes; sequuntur autem & cæteri plures, quos non solum affectio filialis urgebat vel sororia, sed potius quos telluris *Albionicæ* quo tendebant herbolâ fertilitas, atque suorum amplissima pecorum pasqua penitus provocabant. Utriusque vero sexus tanta sequacis vulgi copia secum armenta deducens cum *Pictis* mansura per exigui temporis exitu intervallum, quanta non legitur propriam liquisse patriam absque duce. Sed & eorum itaque numerum augebat proscriptorum contraria progressio maleficorum, quia legis disciplinam quisquis subire timefcens, cohabitare *Pictis* securus adiit, ubi deinceps accersitis parvulis & uxore pacifice remanens, nullatenus de cætero reversus est. Adventum vero tantæ multitudinis interim *Picti* moleste ferentes, nam timor eorum eos pervaserat, ne quis advena sedem de cætero mansionis usquequaque finibus suis obtineat, ex præconio proclamari jubebant; sed & his qui secum prius ad votum manere contenderant occasionem dedere multiplicem recedendi. Nam primo cum intrabant ad insulam, per suorum responsâ Deorum, sed potius Dæmonum, quibus antequam operis cujusque quicquam facerent immolantes, intellexerunt futurum esse, quod si non *Scotos* expugnare satagerent, ab eis penitus delerentur. Ideoque videntes eorum inter eos augeri numerum, magis ac magis timere cœperunt, & eos acrius à sua regione propulerunt. Quod autem verum non statim postea sed post mille annos expertum est, quia genus eorum eo tempore cum lingua per eos penitus deletum est.

XXXII. *De Diis gentium, imo verius, gentium Dæmonibus.*

Sacra quoque scriptura testatur, quod per Deos gentium, Idola viz. ex ære, ligno, vel lapide manufacta, quæ surda fuerunt & muta, Dæmones multotiens quasi per instrumenta loquebantur, & falsa quandoque, quandoque vera dicentes. Vera quidem vel omnino per bonos Angelos coacti dixerunt, vel ut fortius suos postea multo tempore cultores deciperent, vel fictè vera nunciando sub intentione duplici, sive vigilantibus, sive dormientibus, ut maleficos, qui se vexando per incantationes à præda pinguiori præpediunt citius extinguerent, aut damni eis in corpore, bonis temporalibus, aut fama, celerius inferre valerent. Sicut fratri quondam *Hasdrubalis Amilcari* contigit, qui postea bello *Siciliensi* occisus est. Huic *Amilcari*, ut ait *Valerius*, cum obsideret *Syracusas*, dictum est per *Somnium* à Dæmone, futurum esse ut proxima die in eadem urbe cœnaret. Quod & in crastinum fecit, non victor sed captivus. In *Elucidario* quoque dicitur, quod Dæmones formulas Idolorum intrare solebant, & populum per responsâ seducentes ludificabant. Ex Angelica enim natura Dæmonibus inest plurima scientia, non tamen omnia sciunt, sed quanto eorum natura est subtilior quam hominum, tanto in omnibus artibus peritiores sunt quam ullus hominum: futura nesciunt nisi quatenus ex transactis colligunt. *hæc ibi*. Vel ut puto quantum eis per bonos Angelos scire permittitur ex indignis. Multos enim Deos olim habuere gentiles. Nam apud *Græcos*, ex quibus & *Ægyptiis* *Scotorum* propagatur soboles, *Cecrops*, sub quo urbs *Atheniensium* ex appellatione *Minervæ* nomen sortita est, primus omnium *Jovem* appellavit Deum, scil. temperantiæ simulacra reperit, aras statuit, victimas immolavit, unde *Theodolus*.

*Egregio Cecropi debetur causa litandi
Ille bovis primo rimatur viscera ferro.*

Aegyptii quoque colebant *Isidem* Deam terræ, sed *Serapis* omnium deorum *Aegypti* maximus est. Ipse fuit rex *Argivorum Apis*, qui postea dictus fuit *Serapis*. Iste *Serapis Aegypti* cum *Iside* Dea, necnon & *Graciae Jupiter* cum Dea sapientiae *Minerva*, quam de *Jovis* capite natam dicunt, Deos fuisse creduntur *Scotorum* antiquitus principales. Apud *Romanos* omnes pene Dii gentium sub suo militantium imperio colebantur, ut *Apollo* Deus divinationis & medicinæ. *Diana*, germana *Apollinis*, Dea & præses viarum. *Saturnus* Deus seminum terræ. *Fanus* Deus principii. *Mars* Deus belli. *Ceres* Dea frugum. *Volcanus* Deus ignis. *Neptunus* Deus aquæ. *Juno* soror *Jovis*, Dea januarum mulierum. *Venus* uxor *Vulcani*, Dea generationis. *Cupido* filius *Veneris*, Deus amorum. *Genius*, Deus genitalium habens vim rerum omnium gignendarum.

XXXIII. De eisdem & earum in talibus stultitia.

Gentiles autem, ut in Epistola *Bragmannorum* ad *Alexandrum*, Deorum unicuique membra sui corporis regenda distribuunt, cuilibet membro Deum statuentes. Affirmant enim *Minervam* pro eo quod fuit inventrix multarum artium, natam de capite *Jovis*, & tenere sapientiam. Proinde dicunt eam tenere capitis summitatem. *Junonem*, pro eo quod fuit iracunda, dicunt esse Deam cordis. *Martem*, pro eo quod fuit præses Bellorum dicunt esse Deum pectoris. *Mercurium*, pro eo quod multum loquebatur, dicunt esse Deum leporis & linguæ. *Bacchum*, quia fuit egregius potator & ebriosus dicunt esse Deum gutturis. *Herculem*, pro eo quod XII. mirabiles fecit virtutes, dicunt esse Deum brachiorum. *Cupidinem*, eo quod fuit fornicator, dicunt in manu tenere favillam ardentem, cum qua accendit libidinem, proinde dicunt illum esse Deum jecoris, ubi habitat maxima pars ignis corporis. *Cererem*, pro eo quod fuit inventrix frumenti, dicunt esse Deam ventris. *Venerem*, pro eo quod fuit maximè luxuriosa, dicunt esse Deam membrorum genitalium. Sed & in Deorum laudibus accesserunt Poetæ secundum *Isidorum*, & compositis carminibus in cælum eos in stellis mutatos sustulerunt; proinde autem ex his septem Planetis vel Stellis nomina dierum dederunt, dicentes se habere ad *Apolline* spiritum, à *Diana* corpus, à *Marte* sanguinem, à *Mercurio* ingenium & leporem, à *Jove* temperantiam, à *Venere* voluptatem, & humorem à *Saturno*. Talis quippe gentilium extitit stultitia quod tales esse Deos credunt, quales propter suam turpitudinem digni non sunt homines appellari. *Bel* autem idolum *Babyloniae* fuit omnium idolorum occasio, sicut dicitur, & primum. Fuit enim hic *Bel* pater *Nini* regis *Assyriorum*, quem quidam *Saturnum* appellant, quidam *Bel*. Primum apud *Assyrios* & *Arios*, postea cultum est & apud alios plures, sed à diversis diversimode nominatum, ut *Bel*, *Baal*, *Belyal*, *Belzebub*, & *Belphegor*.

XXXIV. De primo rege Scotorum Regnantium in Albione.

Præterea dum *Picti Scotos* advenas hujusmodi damnis affligerent & angustiis, nunciatum est clanculo gentis suæ majoribus, quali quantaque per eos degebant ærumna. Sed & interim accedentes quidam, qui tam amplæ tantæque foecunditatis amœnitatem regionis etiam sibi prodiderant, in qua volatilia tantum & feræ silvestres inerant & bestiae, redigenda siquidem faciliter in culturam. Hæc igitur ut audivit nobilis quidam & immodicæ probitatis juvenis *Fergus* filius *Ferehad*, sive *Ferchardi*, ex antiquorum profapia

proſapia regum progenitus, quod ſcil. acephala gens ſuæ nationis abſque rectore per *Albionis* vaſtas vagando ſolitndines, à *Pictis* ejecta degebat, cordis ob iram candefcere coepit. Inſuper & illius commendatione regionis, qua forſan regnare tetenderat, multum allectus eſt; quam qui vidiffent uberrimam prædicabant, præter quod operiebatur eo tempore condentiſ valde nemoribus omnis humus, unde certum nobis & hæcenus hujusmodi patet indicium, cum in locis contigerit & sæpe planiffimis, quibus terra fortaſſis effoſſa fuerit, ſeu cavata, ſubterraneæ radices arborum ingentes & trunci reperiuntur, immo quo nuſquam antea filvas creviſſe diceres ullo ſigno. His ergo exhortationibus & ambitione regnandi ſtimulatus, magna ſibi juvenum copiam accumulans ad *Albionem* continuo progreſſus eſt, ubi ſegregatos è medio *Pictorum Scotos* accolas, una cum his quos ſecum attulerat, in occidentalibus inſulæ locando finibus, ibidem ſuper eos Regem primum ſe conſtituit.

XXXV. *Quomodo à gentibus Pictorum, & Scotorum, Boreales Albionis partes prius poſeſſæ fuerant.*

DUabus autem his gentibus diverſæ nationis vetuſtæ docent *Hiſtoriæ* poſſeſſam primo fuiſſe *Scotiam*, & earum ingreſſus inibi, nullo vel paucò ſaltem interveniente temporis ſpatio, cum tamen ante *Pictos* quidam volunt regnare *Scotos* multis annis. Sed in hoc etiam, etſi pariter inſulam fuiſſent ingreſſi, nequaquam ideo diſſonant *Hiſtoriæ*, quia regnantibus continue regibus in *Scotos* à ſuo principio, ducentorum viz. ad minus annorum decurſu, *Picti* non Regibus ſed iudicibus uſi ſunt, & quoaduſque *Clementis* unius iudicum filius, nomine *Cruchne*, regia violenter arripiens inſignia, regnabat inſuper in hac gente. Et videtur *Bartholomeus*, decimoquinto libro de proprietatibus rerum, velle conjunctos ab initio cum *Pictis* fore *Scotos*, & pariter intraffe *Galliam Narbonenſem*. *Bartholus*. *Pictavia Gallie Narbonenſis* eſt provincia, quam *Picti* & *Scoti* navigio impetentes antiquitus inhabitaverunt, & tandem regioni & genti de ſua antiqua proſapia nomen in poſterum reliquerunt. Hi de *Britannicis* finibus claſſem facientes oras Oceani circueunt, & fines *Aquitanici* tandem invaſerunt. Deinde non ſine bellorum diſcrimine contra incolas locum in patria obtinentes, *Pictavum* oppidum à *Pictis* nominatum conſtruunt, & longa patriæ conſinia *Pictaviam* de cætero vocaverunt. Huic vero nulla favet quam legebam *Hiſtoria*. *Polumanticus*. Avis Pica vel *Picta Pictavorum* urbi nomen contulit, levitatem gentis & colore & voce præfigurans. *Pictorum* populos volunt quidam, vel à venuſtatis forma, vel eleganti ſtatura corporis vocari *Pictos*, vel à *Picturatis* veſtibus, quaſi præ cæteris circumſitis quadam varietate ſplendidioris amictus & novitate depictos, vel eos forte quia viliffimos habitu cæteræ gentes deriſorie *Pictos* per antiſiſim vocaverunt.

Explicit Primus Liber.

Incipiunt tituli Capitulorum secundi Libri.

- DAP. I. **D**E situ, longitudine, latitudine, mutationeque nominis hujus *Albionis* insulæ in *Britanniam* & *Scotiam*.
- II. De scriptis *Galfridi* diversis affirmantibus *Britanniam* esse divisam à *Scotia*.
- III. De Scriptis *Willielmi Malmesberiensis* & *Beda* venerabilis hoc idem affirmantibus.
- IV. De scriptis etiam eorundem è converso contrarium affirmantibus, & quod à scribis æmulis *Historiæ* sæpius everfæ falsificantur.
- V. Sub quo *Bruto* prius *Britones* ad *Albionem* insulam accesserunt.
- VI. De divisione trium regnorum *Britonum* inter filios *Bruti*.
- VII. De *Scotia* qualis & quanta sit vel dudum fuerit.
- VIII. De *Scotiæ* regionibus imis & fummis, & de contentis in eisdem.
- IX. De divisione gentium *Scotiæ* & linguarum, ac diversis moribus eorundem.
- X. De insulis *Scotiæ* divisis ab *Orcadibus* Insulis.
- XI. De insulis *Orcadibus*.
- XII. De tempore quo *Fergus* filius *Ferehardi*, rex *Scotorum* primus, in *Scotia* regnare cœpit, & armis ejus bellicis.
- XIII. De rege *Recher* ejus abnepote, quem *Beda* *Rendam* vocat.
- XIV. De legatis à *Julio Cesare* missis ad reges *Scotorum* & *Pictorum*, ut *Romanis* obedirent hortando.
- XV. De responsis eorundem regum transitoriè *Julio* remissis.
- XVI. De Repentino *Julii* redditu, propter *Francorum* sive *Gallorum* iteratam rebellionem sedendam, & de signo lapideo, meta scil. ultima *Romanæ* possessionis sub circulo.
- XVII. De primo *Julii Cesaris* Imperio qualiterque vi *Romanam* arripuit potestatem.
- XVIII. Quomodo, ex necessitate, *Romanorum* tempora Principum scribenda sunt in hac *Chronica*, & de quatuor mundi Monarchiis.
- XIX. De morte *Julii Cesaris*, & mirabili vindicta suis proditoribus, ut sperò, divinitus illata.
- XX. De tempore successionis Imperatoris *Octaviani* nepotis *Julii Cesaris*, & de visione sibi divinitus revelata.
- XXI. De Conceptione Nativitateque Domini Nostri *Jesu Christi*.
- XXII. De diversis accidentibus post Incarnationem, & successionem *Tiberii*.
- XXIII. De Passione & Resurrectione *Christi*, & diversis accidentibus.
- XXIV. De successionem *Claudii Cesaris*, & ejus bello *Britannis* illato, & successionem *Neronis*.
- XXV. Quomodo anno *Claudii* duodecimo, bellum primo *Britannicum* adversus *Scotos* initium sumpsit.
- XXVI. De bellorum sævitia *Scotorum* & *Pictorum* contra *Britones*, & ab eis primo conquestu regionum *Albania* trans fretum *Scotorum*.
- XXVII. De *Moravensibus* à natali solo *Moravia* per *Romanos* expulsis, qui se *Pictis* postmodum conjunxerunt.
- XXVIII. De signo quod *Marius*, *Romanarum* legionum dux, ob belli memoriam fieri fecit, & Imperatorum successionem.
- XXIX. De his quæ de *Romanæ* potestatis ascensu & descensu scripserunt *Orosius* & *Augustinus*, & imperatorum successionem.
- XXX. De successionem diversorum Imperatorum.
- XXXI. De confederatione *Fulgentii* ducis *Britonum Albanensis* cum *Scotis* & *Pictis*.

XXXII. Quomodo imperator *Severus*, ad excludendum *Scotos* & *Pictos* ab invafione *Britonum*, murum fieri fecit tranfverfus infulam.

XXXIII. Quomodo fulgentius *Scotorum* fuitus & *Pictorum* præfidio civitatem obfidens *Eboracum*, *Severum* occidit imperatorem.

XXXIV. De hoc quod *Beda* fcripfit de dicto muro civitatis, etiam obfione feu morte feveri.

XXXV. De fancto *Victore* Papa primo, fub quo *Scoti* fufcipere fidem cœperunt Catholicam.

XXXVI. De ignobili fucceffione multorum Imperatorum.

XXXVII. De primo motu diffentionis inter *Scotos* & *Pictos*, tempore *Dioeletiani*, vel ante paulo exortæ.

XXXVIII. De conventionione *Caraufii* facta cum *Scotis*, & *Pictis*, & Romanorum ejectione prima de *Britannia*.

XXXIX. De ratificatione conventionionis ejuſdem, & foedere per *Caraufium* inter infulanos *Scotos*, *Britones*, & *Pictos* inito, imperpetuum duraturo.

XL. De proditionofa morte *Caraufii* per adlectum militem, & ejus ad infulanos exhortatione, feu doctrina, quomodo de *Romanis*, vel quibufcunque cæteris adverfantibus tranſmarinis, femper fe defenderent.

XLI. De fucceffione *Galerii* & *Constantii* Imperatorum, & bello conſtanter contra *Scotos* & *Britones Albanenſes*.

XLII. De fucceffione magni *Constantini* imperatoris, & ejuſdem avunculo *Thraherii* per *Scotos* & *Britones* occifo.

XLIII. Quomodo *Oſtavius* rex *Britonum* tripharias infulæ gentes, videlicet, *Scotos*, *Britones*, & *Pictos*, ad unitatem pacis reduxit, ut olim *Carauſus*, & de fucceffione filiorum *Constantini*.

XLIV. Quomodo *Conanus* nepos *Oſtavii* *Scotos* & *Pictos* bellando duxerat contra tyrannum *Maximum*, *Constantini* magni confanguineum, qui *Maximum* poſtmodum ſimulata pace *Pictos* à *Scotis* callide ſeparaverat.

XLV. Quomodo *Britones* cum *Pictis*, duce *Maximo*, *Scotos* à regno dejeecerunt.

XLVI. De translatione reliquiarum beati *Andreae* Apoſtoli per *Constantinum* Imperatorem de civitate *Patras* ad *Constantinopolim*.

XLVII. Quomodo Angelus Domini beatum Abbatem *Regulum* cum fociis mandaverat, ut accepta parte reliquiarum Boreales adire mundi partes non tardaret.

XLVIII. Quomodo beatus *Regulus* focique fui cum reliquiis naufragi primo *Scotiam* advenerunt, tempore regis *Pictorum Hurguſt*.

XLIX. Quomodo *Maximus* poſtquam *Scotos* ſeparatos à *Pictis* bello contriverat, & ipſos etiam ſubegit, & de fucceffione Imperatorum.

L. De præſumptione *Maximi* contra *Romanum* Imperium, & ejus interitu. Ac de *Conano*, cui regnum tradidit *Armoricum*, quod de cætero minor *Britannia* vocatum eſt, & Imperatorum fucceffione.

LI. De Chriſtianiffimis actibus Imperatorum *Theoſoffi Senioris*, & ejuſdem uxoris *Placellæ*.

LII. Quomodo mortuo tyranno *Maximo* *Scoti* regnum ſuum recipere cœperunt, & de fucceffione Imperatorum.

Expliciunt tituli Capitulorum Libri ſecundi.

Incipiunt Capitula Libri Secundi.

CAP. I. De situ longitudine, latitudine, mutationeque nominis, hujus Albionis insulæ in Britanniam & Scotiam.

TOtius namque peregrationis *Scotorum* ambitu, de gente viz. in gentem, de regno ad regnum siquidem alterum utcunque transcurso, cum eorum tandem modernæ sedis in Dei nomine perveniatur ad patriam, cui nomen secundum scribas *Albion* erat antiquitus; de sui nominis varia mutatione, propter novæ nationis adventum ipsam crebro superantis, ac de hoc situ regnorum ejus marginibus, procedat ulterius sermo brevis. *Albion* enim Oceani quædam est insula, situs hujus in *Europa*, sub Circio, quæ per longum à Meridie primo tendens versus Aquilonem, deinde curvam quasi formam assumens quodammodo vergit in Vulturnum. Australes quidem ejus & mediæ regiones *Hyberniam* habent Insulam ab Occidente, Boreales vero contra Polum Arcticum, Oceano patent infinito. Habet etiam *Islandiam* à Borea, sic & Vulturno *Norguegiam*. Ab Oriente *Daciam*. Ab Euro *Germaniam* vel *Almanniam*. A Notho quidem *Hollandiam* & *Flandriam*. Ab Austro siquidem & Africo *Galliam*, cum suis provinciis; ac *Hispaniam* à Zephro, quibus Oceani maris undique nunc majore jacet intervallo, nunc minori circumseptæ. Longitudinis quoque passuum esse traditur octingentorum millium, seu paulominus. Transverso vero Latitudinis quibusdam locis amplissimis ducentorum, quibusdam aliis multo strictior. Nam in sui pene medio milliaria tantum sexaginta quatuor ab Oceano tenet ad Oceanum; ubi magnis est adeo perfusa fluminibus, quod præter asperos terræ meabilis amfractus spatio millium viginti duorum passuum, intersitis nemoribus, arbuftis, ac paludibus, eorum ferme capita contrahuntur. Unde fit quod ex hujusmodi magnorum hinc inde fluminum influentia, quamvis adinvicem non plene contingant eam, in duabus quasi divisam insulis nonnulli scripserunt Historici, sicut per hæc quæ sequuntur scripta clarius apparebit. Hæc igitur *Albion* insula post Gigantes, obmisso nomine primo, duobus consequenter nominibus secundum has duas divisiones, *Britannia* viz. & *Scotia*, fruebatur. *Primi* quidem ejus accolæ partis Australis fuerunt *Britones*, à quibus, quia per eos suæ primo cultæ fuerant regiones, vocabulum habuerunt *Britanniam*, Aquilonalis itaque partis regiones advenas primos habebant *Pictos* & *Scotos*, quibus similiter à *Scotis* postmodum *Scotia* nomen inditum est.

II. De scriptis Galfridi diversis affirmantibus Britanniam esse diversam à Scotia.

HÆC autem istorum divisio primitiva regnorum & antiqua scriptis multorum roboratur. *Galfridus Monumetensis*, peculiaris *Britonum* Historicus, in sua Chronica sic inscripsit; Rex *Britonum Leyl*, dum prosperitate regni usus est, urbem in Aquilonali parte *Britanniæ* de suo nomine *Karleyl* vocatam ædificavit. Urbs autem illa *Karleyl*, in parte revera Boreali *Britanniæ* constat, sed in *Albionis* Boreali nequaquam, quia sui pene medio situatur. *Idem Galfridus*. *Belinus* Rex ambiguum legi suæ auferre volens, jussit viam ex cæmento lapidibusque fabricari, quæ Insulam in longitudinem secaret. Quæ quidem strata via sive fossa non amplius, in rei veritate, quam ad maris *Scotici* litus protenditur, nam ejus vestigium patet hætenus, nec ab intuentium delebitur visibus in futurum. *Idem Galfridus*. *Severus* partem

tem illam *Britannia*, quam subjugare nequivit, diris debellationibus in *Scotia* trans *Albaniam* fugavit. *Idem Galfridus*. Timentes autem *Aurelium Saxones* sese *Trans Humbrum* in *Albaniam* receperunt, vicinitas enim *Scotia*e tutelam eis adhibuit, qui in omne damnum civium *Britannia*e consueverant imminere. *Idem Galfridus*. His igitur à *Cadwallone* regibus interfectis successit *Oswaldus* in regnum *Northumbrorum*, quem *Cadwallo* post cæteros inquietatum in provinciam usque ad murum, quem *Severus* Imperator olim inter *Britanniam* & *Scotiam* construxerat, fugavit. *Idem* in libri sui proemio *Britanniam* de suis fluminibus commendans ait. Porro *Britannia* piscosis fluviis est irrigua, nam absque meridiano plagæ freti, quo navigatur ad *Gallias*, tria nobilia flumina, *Thamensem*, *Sabrinum*, & *Humbrum*, velut tria Brachia extendit, quibus transmarina commercia ex diversis nationibus eidem deferuntur. Quod igitur nomine plura sunt in *Albione* famosa flumina verum, si totam *Albionem Britanniam* diceret, flumina *Scotia*e, quæ multo supradictis ampliora sunt fluviis, piscosiora meliora, necnon utilitatibus cunctis sæcundiora, silendo minime tacuisset, sicut flumen de *Forth*, quod & australe dicitur fretum vel mare *Scoticum*; flumen *Esk*, quod dicitur *Scotswath*, sive *Sulwath*. Flumen itaque de *Clyde*. Flumen etiam de *Tay*. Et flumen Borealis freti, *Cronibathy*, quod propter suæ firmitatis excellentiam à nautis *Zikirsorant* nomen habet. Et præter hæc alia plura, quæ fluminibus *Britannia*e superius dictis conchelinis sunt & marinis piscibus, etiam aquæ dulcis, utiliora nautis; itaque procellis Oceano periclitantibus incomparabili refugio tutiora.

III. De scriptis *Willielmi Malmesberienfis* & *Bedæ venerabilis*
hoc idem affirmantibus.

W*illielmus* itaque *Malmesberienfis*, verus *Anglorum*, ut aiunt, & insu-
spectus *Historicus*, non omnem *Albionem* dici velit *Britanniam*,
immo territoria tantummodo *Britonum*, *Britanniam*, quasi *Britonum* terram,
five quas ipsi regiones regnando coluerunt etiam per se velut insulam à *Scotia*
divisam, suas tradit aperte per scripturas. *Willielmus*. *Saxones* navigio
gentes *Orcadam* cum *Scotis* & *Pictis* pari ærumna involventes, in Aquilonali
parte insulæ, quæ nunc *Northumbria* dicitur, & tunc & deinceps infedere;
ultima pars insulæ *Britannia*e versus Boream est *Northumbria*. *Idem Willielmus*.
Vir venerabilis *Beda*, quem mirari facilius qua mdigne prædicare possis,
in remotissima *Britannia*e plaga, territorio viz. *Monasterii* quod est apud *W-*
remuth, locum nativitatis & educationis habet *Scotia*e propinquum; igitur
remotissima & est. *Sanctus Cuthbertus*, ut in ejus habetur historia, lecto vi-
gilanti *Alfredo* regi apparuit dicens, justitiam de cætero diligas & iudicium,
quia me impetrante totius imperium *Britannia*e tibi conceditur: nec multo
post imperium quod *Sanctus* prædixerat obtinuit. Sed quale postea rex
imperium obtinuit *Willielmus* idem describens ait, *Alfredus* totam *Angliam*
præter id quod *Dani* habebant animo suo subdiderat. *Beda*. Exinde cœperunt
per plures dies de *Scotorum* regione venire *Britanniam*, & *Anglis* verbum dei
prædicare. *Idem Beda*. Interea *Colmannus* *Episcopus*, qui de *Scotia* erat, relin-
quens *Britanniam* ad *Scotiam* reversus est. Deinde secessit ad insulam non pro-
cul ab *Hybernia* secretam. *Idem Beda*. Occisus est autem *Sanctus Oswaldus* juxta
morum, quo *Romam* ob arcendos *Barbarorum* impetus totam à mari ad
mare præcinxerunt *Britanniam*. *Tholomæus*. *Scotia* regnum promontorium est,
montibus & maris brachiis à *Britannia* separata, mores habet & linguam mo-
dumque vivendi ab *Anglicis* omnino distinctum: regio quidem *Hybernia*
per omnia conformis. *Bartholomæus*. *Anglorum* progenies *Britanniam* insu-
lam possidet. *Idem*. *Britannia*, quæ nunc dicitur *Anglia*, est insula contra
prospectum

prospectum Gallie, &c. *Idem.* A *Bruto* dicitur *Britannia*, sed tandem ab *Anglicis* ipsam obtinentibus vocata est *Anglia*.

IV. De scriptis etiam eorundem è converso contrarium affirmantibus, & quod à scribis æmulis Historiæ sæpius eversa falsificantur.

HÆC autem & alia siquidem innumera scriptis eorundem reperta, *Scotiam* astruunt à principio separatam à *Britannia*, licet è contrario quibusdam eorum scriptis omnis *Albion* vocari *Britannia* dinoscatur. Unde primo *Beda*. *Britannia* Oceani est insula, cui quondam *Albion* nomen fuit, per millia passuum octingentorum longa. Et hæc revera totius est *Albionis* longitudo. *Idem Beda*. Denique duabus gentibus transmarinis vehementissimis, *Scotorum* à *Circio*, *Pictorum* ab *Aquilone*, *Britannia* multos genuit per annos. Transmarinas dicimus has gentes, non quod extra *Britanniam* essent positæ, sed quia à parte *Britonum* erant remotæ. *Galfridus*. *Britannia* quidem insularum optima, in Occidentis Oceano sita, milliaria tenet in longitudine octingenta. *Idem Galfridus*. *Albanactus* filius *Bruti* possedit patriam, quæ nostris temporibus *Scotia* vocatur, cui nomen ex nomine suo dedit *Albaniam*. *Auctor*. Nunquid hæc omnino differre videntur à præcedentibus? immo differunt: sed neque super his vel illis fixum Historiæ sermonem retinent; quin & eisdem varia variis contraria sæpius intermiscuntur etiam, ut eodem quandoque capitulo quædam insint sibiinet clausulæ dissonantes. Et licet hujusmodi sane crebra discrepatio reperta sit Chronicis, ipsarum peritis, immo sanctis, nullatenus est auctoribus imputanda, qui caute suis originalibus immobili stylo consonas quippe veritati scripserunt Historias. Sed scribis potius æmulæ nationis, quorum invidia quædam omnino Chronicæ, ne regnorum confinium vigeat auctoritas, evertuntur, pejorantur, & violantur, ac indiscrete sæpius adeo mutantur, ut unius videatur assertio capituli sensum alterius adnullare: Verum quicquid hujusmodi variæ definitionis finium *Britanniæ* scriptorum vitio reperiantur Historiis, vulgaris opinio moderni temporis omnem *Albionem* à *Bruto*, qui præter *Australis* ejus regiones cultura redegerat, dici velit *Britanniam*, velut ab *Agenoris* filia dudum *Europa* mundi pars tertia nomen accepit æternum, licet illius exigua parte Dominium prima tunc temporis excoluerit.

V. Sub quo *Bruto* prius *Britones* ad *Albionem* insulam accesserunt.

IGitur primo *Scotorum* illic introitu superius utcumque digesto, restat jam ut *Britonum* accessus ibidem secundum diversas Historicorum traditiones sub compendio declaretur. Incoluerunt ergo *Britones* *Albionem* insulam prius sub duce quodam *Bruto*; sed quis fuerit ille *Brutus* cujusve sit generis non omnes consentiunt Historici. Nam quidam à *Bruto* duce *Trojani* generis suisque sequacibus *Britanniam* esse vocatam volunt & populatam, sicut à *Galfrido* sibi que faventibus traditum est. Etiam à *Bruto* quodam *Ischionis* filio primogeniti ducis *Alanis* quidam *Britones* asserunt nuncupatos. Erat enim *Alanus* de genere *Japhet*, qui primus mare mediterraneum transiens cum tribus filiis, *Ischyon*, *Armenou*, & *Negno*, pervenit ad *Europam*, à quibus exortæ sunt, ut dicitur, gentes quatuor, viz. *Latini*, *Franci*, *Alemanni* & *Britanni*. Quidam itaque *Britones* ab eorum conditione silvestri, Latine *Britones*, quasi brutos homines, sicut à ferocitate *Francos*, denominari volunt, quibus & favet *Isidorus*. Nonnulli siquidem ingenio veterum derogantes à *Bruto* consule *Romano* vocabulum dedere *Britonibus*. Nos verumtamen, obmissis cæteris minus notis assertionibus, notioris nobis pagina scriptis fidem adhibentes,

bentes, & in hoc sectantes *Galfridi Chronicam*; ab ipso *Bruto*, qui fuit filius *Silvii*, filii *Ascanii*, filii *Aeneæ*, de *Troja* profugi, cujus pater *Anchises* filius *Troii*, filii *Dardani*, congruum de *Britonibus* nostræ fumamus initium relationis.

VI. De divisione trium Regnorum Britonum inter filios Bruti.

Idem vero filius, patre vivente, de nobili familia, nepte viz. *Lavinia* Reginae, genuit *Brutum*, quia sicut per hunc patet versum, natus est ab origine mundi. *Mille quater Deca tres sit Adam Bruto prior annis.* Hoc est octingentesimo XLVIII. tertiæ ætatis anno. Ex *Italia* quidem exivit juvenis annorum quindecim, & in *Albionis* regnare cœpit provinciis Australibus, annorum ætatis triginta quinque. Genuit igitur idem *Brutus* ex uxoris filia *Pandras* regis *Græcorum* tres filios, quibus imposita sunt hæc nomina, *Locrinus*, *Albanactus* & *Camber*. Qui postquam viginti quatuor annis regnaverat mortuus est, & sepultus à filiis in urbe *Londoniensi*. Post cujus obitum filii Regnum prius, quod ab eo fuisse *Britonibus* est dicta *Britannia*, divisum in tribus inter se Regnis partiti sunt, limites cuilibet & vocabula de suis nominibus imponentes, *Locria* vero *Locrini* Regnum, ad Meridianam Insulæ plagam, *Cotonense* scil. litus incipiens, ad *Humbri* flumen versus Boream, & ad amnem de *Tharent* finem habet. *Cambria* deinde fratris quoque *Junioris Cambri* regio connexa *Locria* regno. Jacet non ad Australem ejus finem, ut quidam autumant, neque Borealem, sed ad ipsius latus occidentale, ab eo montibus marique *Sabrino* divisa, quasi collateralis ei versus *Hyberniam* ex opposito. *Albania* siquidem regnum *Albanacti*, tertia regio regni *Britonum*, ad idem *Humbri* flumen & gurgitem amnis de *Tharent* habens initium, in fine Boreali *Britannia*, sicut superius est expressum, terminatur. Hujus autem *Albania* regionis provincias, quæcunque fuerint, quæ sunt inter *Humberum* & mare *Scoticum*, olim *Britones* dominio tantum, & nihil unquam possessionis in *Albione* versus Boream, habuerunt. His ex introitu *Britonum* ad hanc insulam, & ambiguitate divisionis finium regnorum ejus ita peractis, modo superest ut *Scotorum* regio *Scotia*, quam modernis *Albaniam* dici placeat, qualis & quanta sit, seu dudum fuerit, propaletur.

VII. De Scotia qualis & quanta sit, vel dudum fuerit.

Scotia quidem à *Scotorum* gentibus quibus incolitur appellatur. Ad fretum quoque *Scoticum* *Scotia* prius initium sumpsit, ab Austro deinde quidem ad *Humbri* flumen, à quo cœpit exordium *Albania*. Postmodum vero juxta murum incœpit *Thirlwal*, quem *Severus* extruxerat ad amnem *Tynam*. Modo quidem ad amnem *Tweden* incipit, à finibus *Anglia* Borealibus, & in longum per quadringenta vel paulominus milliaria versus æstivum protensa Circium, & in freto *Perthlandia*, quo formidabilis & dira Caribdis, aquas bibit & vomit omnibus horis, terminatur. Terra quoque fortis, & progressus difficilis ac laboriosus. Est namque regio quodammodo promontoria, quodammodo depressa sive plana. Nam à fine per medium ejus usque finem, ut *Alpes* altissimi per *Europam*, sic montes protenduntur excelsi, qui *Scotos* dudum à *Pictis*, & eorum ab invicem regna separabant. Inpertransibilis quidem equitibus, nisi perpauca in locis, & tamen propter in eis continuas nives, excepto solum æstatis tempore, perdurantes, tamen propter altissimorum præruptos rupium scopulos, tamen propter eorum medio concavitates profundas, peditibus extant vix meabiles. Quorum vero montium circa radices

radices nemora sunt ingentia, cervis, damulis, aliisque feris silvestribus diversi generis, & bestiis referta, quæ contra prædationes hostium pecudibus incolarum firmas multotiens & tutas adhibeant munitiones. Habent autem, ut aiunt, illarum armenta partium ex usu consuetudinem, ut quodcumque virorum clamores audiant vel mulierum, ac si confestim rimarentur canibus, currendo gregatim silvas petunt. Fontes autem ex declivis montium jugis & collibus quamplurimum prorumpentes ebulliunt: & inter ripas ad ima florigeras quam dulci fonitu rivulis scaturiunt cristallinis: ex ipsis vero per vallium planities condescendentibus amnes multi nascuntur, ac etiam ex illis magna flumina, quibus *Scotia* mirifice præ cæteris abundat, quorum in ostiis quo maria repetunt, portus habet nobiles & securos.

VIII. De *Scotiæ Regionibus imis & summis, & de contentis in eisdem.*

Regiones quoque maritimas satis planas & uberes habet, virides campos habentes ac agros fertiles & frugiferos, frumentarios, & hordeaceos, fabis, pis, ac cæteris quibusque frugibus aptos; vini tamen expertes & olei, sed mellis & ceræ nequaquam. Sed & in summis & secus montana provinciis, agri frugibus, exceptis avenis tamen & hordeo, sunt minus habiles. Rura multum ex moris ibidem sunt tetra, palustribus arvis, luteis & squalosis conspersa; pascuosa tamen armentorum herbagiis, & juxta decursus aquarum virore convallibus sunt decora. Regio namque lanuginosis ovibus est ac equis abundans, cujus tellus herbosa, pecudem alitrix & ferarum, lactis & lanæ dives, piscibus marinis fluvialibus & lacualibus multiplex opulenta. Multimodis etiam volatilibus est insignis. Falcones ibi nobiles altissimi volatus & animositatis egregii sunt, & accipitres audacitate maxima præstantes. Ibi lapis marmoreus bini coloris seu trini, niger viz. varius & candidus, & Alabastrum reperitur. Ferrifodiis & Plumbicidiis, cujuslibet etiam pene metalli, satis habilis: *Erodotus*. *Scotorum* regio quoad humi fertilitatem nemorum amœnitatem, fluviorum ac fontium irriguitatem, gregum omnium ac jumentorum multipliciter, ubi litus gaudet cultoribus, nec etiam ipsi solo *Britannico* impar est. *Isidorus*. *Scotia* quantum ad aeris & cœli salubritatem est regio valde temperata; modicus ibi caloris æstate vel nullus excessus, aut hyeme frigoris; & eadem omnia ferme de *Scotia* quæ de *Hybernia* descripsit. Solstitio quidem æstivo *Scotia* longissimos dies octodecim horarum habet, vel amplius; hyemali vero brevissimos non plene sex; cum in insula *Meroe*, quæ caput est *Ethiopum*, dies sit longissimus horarum duodecim, in *Alexandro Ægypti* tredecim, in *Italia* quindecim. In insula vero *Tyle* sex mensibus æstivalibus dies continuus est, & iterum senis mensibus brumalibus etiam nox continua.

IX. De *divisione gentium Scotiæ & linguarum, ac diversis moribus earundem.*

Mores autem *Scotorum* secundum diversitatem linguarum variantur, duabus enim utuntur linguis, *Scotica* viz. & *Teutonica*, cujus linguæ gens maritimas possidet & planas regiones, *Scotica* vero linguæ montanas inhabitat & insulas ultiores. Maritima quoque domestica gens est & culta, fida, patiens & urbana, vestitu siquidem honesta, civilis atque pacifica, circa cultum divinum devota, sed & obyandis hostium injuriis semper prona. Insulana vero sive montana, ferina gens est & indomita, rudis, & immorigerata, rapta capax, otium diligens, ingenio docilis & callida, forma spectabilis, sed amictu deformis, populo quidem *Anglorum* & linguæ, sed & propriæ nationi

tioni propter linguarum diversitatem infesta jugiter & crudelis. Regi tamen & regno fidelis & obediens, necnon faciliter legibus subdita, si regatur. *Solinus* Historicus mores primævæ *Scotorum* gentis describens ait. Inhumano ritu gens *Scotica* semper aspera fuit & bellicosa. Namque dum eis nascerentur masculi, patres cibum eis mucronis cuspide primum offerre solebant, ut non aliter mortem quam in armis, pro libertate bello perire defiderent; & cum adulti deinde fuerint, & ad bellandum habiles, interemptorum sanguine prius hausto victores vultus suos obliniunt: liberalis enim gens est, victu parca, animo sæva, vultu ferox & torva, affatu aspera, erga suos tamen affabilis & benigna, dedita ludis & venationibus & otio potius quam labori. *Isidorus*. *Scotica* gens ea ab initio est quæ quondam in *Hybernia* fuit, & ei similis per omnia, lingua, moribus & natura. Nam gens est levis, animo ferox, sæviens in hostes, tantum fere mortem diligens, quam fervitutum, in lecto mori reputans segnitiam, interfici campo per hostes ut interficiat, gloriam arbitrans & virtutem, gens parci victus, famemque diutius sustinens, & raro ante solis occasum se super cibum effundens. Carnibus & lacticiniis est contenta. Et cum sit à natura populus fatis elegantis figuræ generaliter, & faciei pulchræ, multum eos tamen deformat proprius habitus.

X. De insulis Scotiæ divisis ab Orcadibus Insulis.

A Tergo quoque *Scotia* multas habet utriusque quantitatis inter ipsam & *Hyberniam* insulas, ab *Orcadum* insulis interjacente magno freto separatas, quarum hæc sunt quædam nomina quæ sequuntur. Est enim ab Austro prius incipiens insula, quæ dicebatur antiquitus *Eubonia*, modo quoque *Marina*. Cujus regulus Domino suo regi *Scotiæ* galeas piraticas, quotiens opus fuerit, præter alia servitia regia providebat. In qua sedes est Episcopalis *Sodorenfis*. Insula *Arane*, ubi duo sunt castra regalia, *Brethwik* & *Lochransay*. Insula *Helantina Laysche*. Insula de *Rothisay*, sive *Bothe*, & ibi castrum regale pulchrum & inexpugnabile. Insula *Combrey* major, dives & magna. Insula *Combray* minor, insignis venatui, paucos igitur habet incolas. Insula *Bladay*. Insula *Inchmernok*, & ibi cella Monachorum. Insula *Awyne*, ubi capella sancti *Anniani*, ibique pro transgressoribus refugium. Insula *Rachryn*, sex milliaribus tantum distans ab *Hybernia*. Insula *Gya*. Insula *Hellant Naicarmyk* & ibi refugium. Insula magna quæ dicitur *Ile*, ubi dominus insularum duas habet mansiones, & castrum *Domanowalk*. Insula *Hellanttexa*, ibique cella Monachorum. Insula *Colonsay*, & ibidem abbatia regularium Monachorum Canonice. Insula *Dura*, viginti quatuor milliaribus longa, cujus pauci sunt incolæ, quia venationibus multum apta. Insula *Starbay*, longitudinis quindecim milliaria, ubi capella beatæ Virginis, qua multa fiunt miracula. Juxta quam gurges Oceani decurrit fortissima *Corebrekane*. Insula *Languay*. Insula *Luyng*. Insula *Sonay*. Insula *Selee* major. Insula *Selee* minor. Insula *Hellan Leneow*, est insula *Scotorum*, & ibi refugium. Insula *Garboleane*, juxta magnum castrum de *Donquobonylie*, distans ab aliis insulis sex milliaribus in Oceano. Insula *Mule*, ibi duo sunt castra, scil. *Domandoward* & *Domanarwisse*. Et à *Mule* per quatuor milliaria distans in mari, fortissimum extat castrum *Carnebrog*. Insula *Hycolumbkille*, ubi duo Monasteria sunt, unum Monachorum, aliud Monialium, ibidem itaque refugium. Insula Sancti *Kennethy*, cujus ibidem est Ecclesia Parochialis. Insula *Kerneras*. Insula *Lismoree*, ibi sedes Episcopalis est *Ergadiem Lismorensis*. Insula *Coel*. Insula *Tyree*, qua turris est fortissima, etiam hordei magna copia. Insula *Hellantinok*, i. e. insula *Porcorum*. Insula *Barraye*, & ibi cella Sanctæ Trinitatis. Insula *Vyft*, ubi maxima de cetis cæterisque belluis marinis habetur abundantia, & ibi castrum de *Berwewil*. Insula *Ruernie* silvestris & montana, venationibus

bus apta, paucos etiam habens incolas. Infula *Fuleay*. Infula *Affek*. Infula *Sky*. Infula *Lewis*. Infula *Hirth*, omnium insularum fortissima. Juxta quam est infula quædam viginti milliarium longa, qua dicitur oves inesse silvestres, quæ non præter à venatoribus capiuntur. Infula *Tyreym*. Infula *Thorsat*, & ibi turris est fortissima. Infula *Stromeay*. Infula *Durenys*, & ibidem æstatis solstitio sol per noctem visus est non lucens sed quasi caliginem pertransiens. Has habet *Scotia* suprædictas & plures alias Insulas, ad Occidentis sui limites inter ipsam & *Hyberniam* mari sparsim situatas, quarum sub æstivo Circio quædam infinitum respiciunt Oceanum. Unde sub hac *Scotie* plaga mundus ut creditur habitabilis finem habet.

XI. De insulis Orcadibus.

Sunt etiam insulæ *Pomonia*, quæ dicuntur *Orcades*, ad finem *Scotie* Borealem, inter eam & *Norwegiam* Oceano situm habentes, & à prædictis insulis, ut superius dicitur, æquore non modico disjunctæ, quamvis & has & cæteras insulas quidam velint *Orcades* appellari. Dicuntur autem *Orcades* à *choreein Græce*, quod est recipere; quia ibidem Oceani *Scylla* sive *Charybdis* aquas maris continue recipit, & refundit, de quibus scripsit *Isidorus* dicens, *Orcas* est infula juxta mare *Britannicum*, à qua conterminatæ traxerunt insulæ nomen *Orcades*, & sunt in numero triginta tres, quarum viginti desertæ sunt & tredecim incoluntur. Sed revera, si cum ipsis *Orcadibus* cæteras *Scotie* connumeremus insulas, cultas viz. & incultas, plures reperientur quam ducentæ; modernis namque temporibus *Orcadium* insulæ quadraginta cultæ sunt & plures. Igitur ut earundem insularum differentia liquidius pateat, *Orcadium* itaque nomina consequenter inscripta sunt. Infula major earum *Pomonia* dicitur, vel *Orcadia*. Infula *Revaldisay*. Infula *Papey* major. Infula *Papay* minor. Infula *Stromisay*. Infula *Sanday*. Infula *Onskery*. Infula *Etheay*. Infula *Stromeholme*. Infula *Westeray*. Infula *Fereay*. Infula *Eglisay*. Infula *Rollisay*. Infula *Were*. Infula *Inbelaw*. Infula *Gorisay*. Infula *Swynay*. Infula *Scalpadisay*. Infula *Heleneholm*. Infula *Colbanysay*. Infula *Lambholm*. Infula *Glonusholm*. Infula *Borowray*. Infula *Ronaldisay*. Infula *Flatay*. Infula *Swynay* minor. Infula *Grymisay*. Infula *Rysaymor*. Infula *Swytay*. Infula *Wawis*. Infula *Hoy*. Infula *Fareay* minor. Infula *Calfay*. Infula *Calf* de *Flataye*. Infula *Pentlandiskery*. Infula *Sowliskery*. Infula *Borch* de *Brisay*. Infula *Borch* de *Dernes*. Infula *Papay* tertia.

XII. De tempore quo Fergusius filius Ferethardi rex Scotorum primus in Scotia regnare cepit, & armis ejus bellicis.

AD hanc insulam *Albion* memoratus adveniens *Fergusius*, *Scotorum* primus rex in ea creatus est, quibus & ipse datis legibus & statutis, ab Occidentali quidem Oceano regnum, & ab insulis usque dorsum *Albanie* dilatans, limites ibidem inter regna constituit: nam orientalis Oceani regnum *Picti* coluerunt. De regni quoque principio dicti regis & armis bellicis sic habentur.

Albion in terris rex primus germine Scotis.

Ipforum turmis rubri tulit arma leonis.

Fergusius fulvo Ferthard rugientis in arvo

Christum trecentis ter denis præfuit annis.

Hoc vero tempore, viz. anno ætatis quintæ cclv. magnus *Alexander* patri *Philippo* succedens, anno regni sui postea sexto *Darium* regem *Perfarum* interfecit, atque *Babyloniam* obtinuit: per idem itaque tempus apud *Romanos* *Lucius Papius* dictator effectus. Adeo tunc, ut ait *Eutropius*, inter bellicosissimos urbis milites habebatur, ut cum diceretur *Alexandrum* in *Italiam* transgredi, *Romani* inter cæteros duces hunc eligerent

præcipue, qui bellis sustineret impetum *Alexandri. Historia beati Congalli.* Deinde post multum tempus venit quidam rex ex *Hybernia* nomine *Fergusius*, filius *Ferethardi*, regalem in *Scotia* secum deferens cathedram marmoreo lapide decifam, in qua primus ibidem Rex à *Scotis* coronatus est. Cujus exemplo succedentes postmodum in regno cæteri reges eadem cathedra rite coronam susceperunt. Hanc quoque cathedram *Symonbrec*, ut supradictum est, primus attulit ad *Hyberniam*. Post cujus vero Regumque quorundam aliorum decessum, abnepos ejus *Rether*, quem *Beda Rendam* vocat, ad regimen Regni *Scotorum Albionensium* succedens, sui Regiminis temporibus indefesso labore regionis limites protendere studuit: nam & aliquas *Pictorum* Regni partes adduxit sollicitus suo regno. Insuper nec arridentis ei tam felicitis fortunæ dono contentus; immo prorogandi Regni fines aviditate nimia deditus, apposuit etiam & ex terris *Britonum* quasdam extremi limitis provincias versus Boream suo dominio subjugare.

XIII. De rege Rether ejus abnepote, quem Beda Rendam vocat.

REX igitur *Rether* in manu forti copiosam hominum ex *Hybernia* conducens multitudinem, cum *Scotis* insulanis & *Albania* terras habitantibus; partes *Britonum* aggressus est. Ubi procurfu modici temporis cum suis residens, parti cuidam regionis, qua fixit tentoria de nomine suo *Retherdale*, hoc est, vallis, sive pars *Rether*, Anglicè *Riddefdale*, inditum est nomen hodiernum. Ipsum tamen quidam à *Britombus* eorum partes deprædantem eadem valle referunt occisum, & hoc exinde vocabulum habuisse. Sub hoc autem rege secundus ex *Hybernia Scotorum* adventus ad *Albaniam* perfici legitur. Nam omnes ferme, quos in auxilium inde vocaverat, ultro sibi facta fide, *Scotis* adjuncti sunt *Albanensibus*, nec unquam de cætero reversuri. *Beda. Scoti* vero duce *Retherha* de *Hybernia* progressi, vel amicitia vel ferro inter *Pictos* sedes quas hactenus habent vendicarunt. Dum idem utique regnaret Rex, inter suos tam insulanos quam terrigenas *Scotos* & *Pictos* reparata pace, firmissimum communionis foedus caute composuit, ut cujusque gentis alienæ bellorum insultibus unanimi voto conjuncti de cætero simul resisterent similiter & impeterent, cum contigerit. Quodque foedus diu postea variis conjugiorum alternative confectis nexibus, & ob amicitiam mutuae dilectionis inter eos eorumque soboles perpetranda multimodis hinc inde donariis firmatum est.

XIV. De legatis à Julio Cæsare missis ad reges Scotorum & Pictorum, ut Romanis obedirent hortando.

Porro modesta pace *Scoti* concordés effecti cum *Pictis*, suorumque Regnorum limitibus ambo contenti multo sequenti tempore regnabant, nullam alterutris molestiam, seu quicquid injuriæ conferentes. Fuerunt siquidem eo tempore reges Monarchæ *Britombus*, qui gentes undique circumfittas bellis nequaquam injuriando vexabant; sed omni mansuetudinis clementia cunctis concordiam utrobique conservarunt. Tali namque pacis concordia dum cunctæ sub Circio gentes potirentur insulanæ, *Gaius Julius Cæsar*, postquam ponte facto *Renum* transiens totam perterruisset *Germaniam*, omnemque fere *Galliam*, quæ inter *Alpes*, flumen *Rodanum*, *Renum* & Oceanum est, *Gallorum* gentem ferocissimam annis novem domuisset: mox *Britannis* bellum intulit, quibus ante, sicut refert *Eutropius*, nec nomen quidem Romanorum cognitum est. *Beda.* Verum *Britannia Romanis* usque *Gayum Julium Cæsarem* inaccessa atque incognita fuit, qui cum *Lucio Bibulo* consul factus

factus, *Germanorum* gentibus & *Gallorum* vel territis vel superatis, *Britonum* regem *Cassibilanum* ad deditionem coegit. *Galfridus. Cassibilanus* vectigal singulis annis librarum argenti tria millia *Julio Cæsari* spondit. Igitur Urbis Condita anno DCCIII. & ante Divinam Incarnationem XLIX. *Cæsar* victis *Britonibus*, *Aquilonalium* partium reges consimili volens subicere iugo, præmissis primo legatis, qui quas petebat ab eis servari leges exponerent, pertransit *Britanniam*, & ad mare *Scoticum*, quo tunc temporis *Britones* à *Scotis* disjuncti fuerant, usque perveniens, in ripa fluminis ejusdem magno vallatus exercitu per tempus aliquod affidebat. Ipsis interea, *Scotorum* viz. regibus & *Pictorum*, per nuncios bifarias & clementiæ simul & austeritatis direxit epistolas: quarum si priores, hoc est spontaneæ subjectionis & pacis, quasi propriæ salutis forsan immemores, fronte rugata stolide respuant, ut alteras sibi bellorum literas mandavit ac diffidentia præsentarent.

XV. De responsis eorundem regum transitorie Julio remissis.

Hujusmodi vero cum audissent reges nuncium indignati valde, brevi rescribentes stilo, sub uno tenore conjuncti responsa dabant tali forma. Reges *Scotorum Pictorumque* voce consona *Romanorum* civium *Julio* procuratori, Salutem dicimus & pacem; si quæ sunt pacis sapias aut salutis; & tunc consequenter ad hanc clausulam. Ne putes, ô *Cæsar*, puerili nos more talibus adulationum seduci posse blanditiis, quod ab innatæ nobis amœna nobilique libertatis platea, qua nostri directe parentes ope Deorum suffulti semper ibant, non à dextris ad sinistram flectentes, per callem inviam, generosi cordis cuique tortam asperam & horribilem, servili valle teterrima devios errando deducere valeas, cum hæc præcipue, quæ blanditiarum insipientibus apta conveniunt pignora, tuæ legationi defuerant, giracula viz. vel poma, quo libationi fortius aspirat gratulando stultorum levitas quam si quis Regnum eis libere genibus offerat provolutus. Minas itidem, quas ex tuis literis te nuper equitasse propendi poterit, parum timendas vel nihil omnino decernimus, cum eas non Deorum exisse speramus decreto; sed notabili tuæ præsumptionis audacia potius ambiguum non est: nam temet, seu quos te fateris eorum consulem, nusquam offendimus, sed neque novimus teste mundo. Nobis injuste sic quidem infontibus bella promittis in proximo, si non hujusmodi præactas superius adorationis tuæ sectantes femitas, eleganti dejecto nobilitatis antiquæ septo, quod absit, reges tamquam blasphemii propriæ gentis, cunctisque monstra regibus, ordine rationis everso famulemur civibus, & regia dignitate vertices coronis hæctenus aureis affuetos, sub servitutis torque lugubri præcipites misere submittamus. Igitur hæc nobis tua legatione nuper ascripta, quia Deorum simul & hominum dissona videntur legibus, Deos in adiutorium nobis & tuam perniciem, si tua dictis facta sequantur, insurgere præsto non diffidimus. Non enim ad bella quasi pompaticè te provocantes hoc brevius rescribimus. Sed omni voto pacem humiliter, & priscorum salvis omnino patrum traditionibus, tuam intentius amicitiam obsecrantes. Nam traditionis libertatem, quæ diligenda nobis super aurum est & topazion, quæque nostro judicio cunctas longe mundanas & incomparabiliter opes transcendit, & infinite jocalia, quam ab initio magnanimi patres incontaminatam nobis filiis, & usque ad mortem, servabant egregie: similiter & nos profecto non tamquam nostris demeritis ab eorum degenerati natura, sed quasi suarum imitatores legum strenui nostris post obitum filiis inviolatam servabimus, & absque servili quoque scrupulo transferemus, valeas &c.

XVI. De Repentino Julii reddito, propter Francorum sive Gallorum iteratam rebellionem sedendam, & de signo lapideo, meta scil. ultima Romanæ possessionis sub circulo.

DUM vero per idem tempus ad *Scotici* maris australe litus responsa præstolans *Cæsar*, cum exercitu moram faceret, advenerunt ex *Gallia* naves, à quibus audivit quod *Ambio* Rex cum *Eburnacibus* & *Adoaticis*, consilio *Treverorum* animatus, *Romanorum* legatos infidiis cum tota funditus adventante sibi legione circumventos apud *Embronas* interfecisset. Quod itaque conspirantes iterato *Galli* contra *Romanos* ad arma crudeliter conjurassent. Intelligens autem majora quam ipsorum regum expugnationem hæc superesse negotia, festinus, priusquam ad *Gallias* mare transcenderet, incertus sui reditus, ex magnis politisque lapidibus absque cæmento rotundam casulam columbaris ad instar, præter signum ut patet intuentibus ad nihil utilem, fieri jussit, ab ostio non procul amnis *Caronii*. Ipsam vero domunculam *Romanæ* possessionis ultimam quasi fine mundi sub *Circio* metam, suæque famosæ militiæ perdurans signum, extruere voluit, ut dudum *Hercules*, ob æternæ famæ sui que laboris longinqui memoriam, in insula *Gades* columnas fixit, ad finem *Europæ* sub *Favonio*. Docetur tamen alias, & præcipue fama vulgante, quod *Julius Cæsar* hanc domunculam per singulos lapides separatim ab exercitu circumferri secum jussit, ut in ea singulis diebus qualibet statione reædificata, securius quiesceret, quam tentorio. Sed dum regredi concitus ad *Gallias* voluit, eam ut hæctenus patet lapide tantum imposito lapidi constructam in intentione citius redeundi dereliquit. Hujus ad Orientem domus, tantæ quantitatis extat introitus, ut emissario miles armatus sedens ingredi valeat, galea capite cristata fastigium valvæ non attingens. *Richardus*. *Julius Gallorum* gentem ferocissimam multis præliis expugnavit: denique navibus *Britanniam* advectus, *Romanum* imperium ultra limitem, viz. Oceanum, dilatans, quod totum intra decennium consummavit.

XVII. De primo Julii Cæsaris Imperio, qualiterque vi Romanam arripuit potestatem.

RUMORE vero conjurationis *Gallorum* crebrescente, *Cæsar* rem tanti negotii non negligendam ratus, ne rebellionis aliorum hæc impunis fieret occasio, reges prædictos bellis ad tunc impetere distulit, & vere proximo debellandos se reversurum improperans, instructis navibus ad *Gallias* rediit, victosque *Britones* acceptis obsidibus secum duxit. Ubi vero, secundum *Orosium* & *Bedam*, à *Britannis* reversus, repentinis bellorum tumultibus undique circumventus & conflictatus est. *Orosius*. Igitur cum pacatam universam esse *Galliam Cæsar*, neque ausuram fore ut aliquos aspiraret motus, arbitraretur. Legiones in *Hyberniam* misit, & *Ambionis* regis fines, qui tot excitaverat bella, stragibus hominum horrendis devastavit. Oppressa deinde rebellionem *Gallorum*, bellum civile continuo surrexit *Romanis* execrandum, & lacrimabile, quod & totam urbem *Romanam* quatuor annis, & usque mortem *Cæsar* tenuit, quo populi *Romani* fortuna pene mutata diceretur. Interea *Cæsar*, altero consulatu, quem ita per nuntios expetierat, ut & sine aliqua dubietate deferretur, per *Marcellum*, *Jubulum*, *Pompeium*, atque *Catonem* contradicto, jussus est ut dimissis legionibus ad urbem redire non tardaret. Ob quam injuriam, ab *Arantio*, quo congregatos milites habebat, adversus patriam repente venit cum exercitu. Cujus adventu territi consules, & omnis

omnis fenatus, atque universa nobilitas ex urbe fugerunt in *Graciam*; & apud *Epirum*, *Macedoniam*, & *Achaiam*, duce *Pompeio*, Senatus contra *Cæsarem* bellum parat. *Cæsar* vero vacuum urbem ingressus, dictatorem se fecit, cujus auctoritas ab antiquo fuit ut consulum excederet potestatem. Deinde quatuor annis ut dictum est civilibus bellis intentus, omni pene vel victo vel interfecto Senatu cum *Pompeio*, cæteraque nobilitate, solus *Romanum* annis quinque tenet imperium, per idem vero tempus in *Africa* duces *Romani*, *Cato*, *Scipio Petreius* & *Juba*, quia per *Cæsarem* victi, seiplos nequiter occiderunt.

XVIII. *Quomodo, ex necessitate, Romanorum tempora Principum scribenda sunt in hac Chronica, & de quatuor mundi Monarchiis.*

NEC te pigeat quicquam, ô lector, quod *Romanorum* gesta seu bella quidem Imperatorum, hoc consequenter opusculo scripta reperias, quæ compendiosè quidem huic ratione duplici sunt inserta; una viz. est & necessaria, quod à tempore *Julii Cæsaris*, qui *Scotos*, ut priori notatur capitulo, si non ab aliis forte bello fuisset occupatus, subjicere gladio tetendit, per annos & ultra quadringentos insultando *Romani Scotos* subigere, resistendo similiter & hi sua defendere bellis adinvicem conflixerunt. Altera quippe sed spontanea, quia præ cæteris omnium nationum Historiis, excepta duntaxat Historia sacra, quæ merito cunctarum Regina dici debeat Historiarum, & Dominam, *Romanorum* penitus effulget Historia. Juxta cujus igitur Imperatorum successiones, qui per annos notantur Incarnationis Dominicæ, tactis quorundam famosis aliquibus gestis bellisve, negotio quodammodo junctis, hujusmodi vocari, *Chronicles*, tempora prætenduntur. Quatuor namque mundi dudum fuisse Monarchias Historiis legimus, per *Assyrios*, *Persas*, *Græcos*, & *Romanos* obtentas, quarum excellentior, amplior, & diuturnior est *Romana*. Prima vero Monarchia partibus surrexit Orientis. Nam sicut humanum genus originem habuit in Oriente, sic & ibidem multiplicatum Dominium primo præ cæteris pullulavit, & in ætate mundi tertia tempore Nativitatis *Abrahæ*, transactis ab ejus principio M M M C L X X X I V annis, per Regem *Assyriorum Ninum*, & eo modo per *Semiramidem* ejus uxorem, insuper & ad obitum *Sardanapalli* continuata. Hæc autem *Semiramis Indis* bellum intulit, quos præter illam & *Alexandrum* nullus intravit. Secundam deinde per *Cyrum* Regem *Persarum*, ætatis quintæ principio vel citra surrexit, & in morte regis *Darii* filii *Argis* finem habuit. Tertia quidem in eadem ætate quinta per magnum *Alexandrum Macedoniorum* Regem initium habens; post cujus obitum, *Romanis* triumphantibus, paulisper evanuit. Quarta quoque Monarchia sed & famosissima, sicut legitur, ab ipso *Romanorum* Imperatore primo *Julio Cæsare*, vel ab *Octaviano* sibi succedente nepote principium traxit, ac deinceps cum annis Incarnationis concurrens hætenus durat. Et licet hodiernum *Romanæ* potestatis imperium, cessante justitia, multimodisque peccatis exigentibus, temporali nequaquam gladio regatur ut assolet, ejus tamen modernæ possessionis Monarchia, Domini Dei Nostri *Jesu Christi*, cujus caractere signatur, favente gratia, præcedentes Monarchias, cæteraque mundi dominia, sicut & honestate similiter & audacia, longe præcellit & infinite.

XIX. *De morte Julii Cæsaris, & mirabili vindicta suis proditoribus, ut spero, divinitus illata.*

PRimus apud *Romanos* *Caius Julius Cæsar* Imperium arripuit, singulare viz. anno *Clepatræ* 3. qui fuit annus ætatis quintæ quingentesimo quadragésimo quarto, & imperavit annis fere quinque. *Ricardus*. Per *Julium Cæsarem*

sarem repetitum est jus uni parendi in Republica anno ab urbe condita dccv°. ac pro regibus Imperatores sunt appellati. Denique *Cæsar* bellis civilibus orbe toto compositis, *Romam* rediens, dum Reipublicæ statum juxta priorum exempla clementer instauraret, auctoribus, *Bruto & Cassio*, plurimo siquidem senatu conscio, in curia viginti quatuor, alii viginti tribus, alii viginti uno tradunt, vulneribus confossus interiit. In hac conjuratione ducentos sexaginta vel amplius conscios fuisse ferunt. Duo enim *Bruti*, de genere *Bruti*, qui primus *Romæ* Consul fuerat, & reges extulerat, *Gayus Cassius*, atque *Servilius Casta*, strictis in capitolio pugionibus, *Cæsarem* annos ætatis habentem quinquaginta sex occiderunt. *Romanus* itaque populus dolore stimulatus, Capitolium cum auctoribus cædis incendere volens, ejus raptum corpus in foro fragmentis tribunalium ac subselliorum cremavit. Apud quos etiam ita postmodum memorabilis factus est, ut omnis post eum Imperatores *Cæsares* appellarentur. *Suetonius*. Animadvertens *Cæsar* undique se strictis pugionibus peti, toga caput obvoluit, simulque sinistra manu ad ima crura deduxit, quo caderet honestius, etiam inferiori parte velata corporis: atque uno tantummodo ad primum ictum edito gemitu sine voce, percussorum *Cæsaris* fere neque triennio quisquam amplius supervixit, neque sua morte defunctus est. Damnati omnes alius alio casu periit, pars naufragio, pars prælio, nonnulli eodem pugione quo *Cæsarem* violaverant, sese miserabiliter interemerunt. Ecce lector renunciationem justam prodicionis. *Eutropius*. Vir ergo nullus unquam bellis magis innituit. Ejus verò ductu undecies centum nonaginta duo millia cæsa sunt hostium, nam quantum bellis fuderit civilibus noluit annotare. Signis collatis quinquagies dimicavit; ad hoc nullus celerius scripsit, nemo velocius legit, quaternas etiam Epistolas simul dictavit. Tantæ fuerat bonitatis, ut quos armis subegerat, clementia magis vincebat.

XX. De tempore successionis Imperatoris Octaviani nepotis Julii Cæsaris, & de visione sibi divinitus revelata.

Julio quoque *Cæsari Romanorum* secundus successit Imperator nepos ejus, annorum decem & septem, *Juvenis Octavianus Augustus*, à quo cæteri *Romanorum* Imperatores *Augusti*, sicut à *Julio Cæsares* sunt appellati. Ipsum *Julius* hæredem Testamento relinquens nomen suum ferre jusserat. Coepit anno quidem ætatis quintæ dclviii. ac annis lvi. regnavit. Postmodum autem, anno duodecimo quam Consul fuerat, bellis orbe toto confectis, *Romam* rediit, & ex eorum publicam quadraginta quatuor annis solus obtinuit, ante vero per xii. annos cum *Antonio & Lepido* tenuerat. Ejus autem anno circiter xxvii. nata est beata Virgo *Maria*, juxta librum *Joachim*, & Revelationem factam *Elizabeth*, ex qua postmodum filius Dei, cooperante Spiritu Sancto, sine virili femine carnalem assumpsit Nativitatem. Hujus autem *Augusti* diebus trans *Tibrim* de taberna meritoria fons olei exundavit è terra, ac per totum diem largissimo rivo fluxit, significans *Christi* gratiam ex gentibus. Etiam circulus aureus, ad speciem cœlestis arcus, circa solem apparuit. Igitur cum totum orbem *Cæsar Augustus* sub pace tranquilla composuisset, *Romani* non intelligentes quod pax illa non *Augusto*, sed nascituro *Christo* famularetur, dicunt ei. Te volumus adorare quia Deus est in te. Si hoc vero non esset, non ita tibi prospere succederent omnia. Quod renuens inducias postulavit, & ad se Sybillam *Tiburtinam* sapientem convocans, sibi quod senatores dixerant recitavit. Quæ spatium petiit trium dierum, quibus arctum operata est jejunium, & Imperatori post diem tertium responsum dedit in hunc modum,

*Judicii signum tellus sudore madescit.
De cælo Rex adveniet per secula futurus.
Scilicet in carnem potius ut judicet orbem.*

Et cætera per ordinem veruum, quæ sunt in numero xxvii. Quibus imperatori recitatis illico cælum apertum est, in quo pulcherrimam Virginem stantem vidit super altare puerum tenentem in brachiis, vocemque dicentis audivit, hæc est Ara filii Dei. Quam senatoribus visionem retulit, & ipsi supra modum mirati sunt. Cujus postmodum anno quarto, octavo Kal. octobris, quando dies incipiunt minui, suum filium *Elizabeth* peperit *Johannem Baptistam*, præcursorem divinum.

XXI. De Conceptione Nativitateque Domini Nostri Jesu Christi.

GRATIÆ quidem anno primo, qui *Cæsaris Augusti* fuit XLII. post præcur-
soris vero Conceptionem mense sexto, Kal. videlicet *Aprilis* octavo, quando dies incipiunt crescere, beata Virgo *Maria*, servata Virginitate, mundi pereuntis Redemptorem, Angelo nunciante, concepit. Qui cum in forma Dei esset humiliter ex ea servi formam accipiens in *Bethleem Judæ*, civitate *David*, ejusdem anni mense decimo, Deus & homo Dominus Noster *Jesus Christus* nasci voluit, ut tunc demum aptior fieret humilitatis institutio, cum jam pœna superbiæ per totum mundum omnibus esset exemplum. Igitur sopitis ubilibet bellorum tumultibus, dum medium silentium tenerent omnia, & nox in suo cursu medium iter faceret, Dei patris verbum caro factum est, & habitare cœpit in nobis, à mundi principio transactis MMMMMCXIX. annis. A transitu maris rubri MMCCCLII. A *Troja* capta sex annis mille ducentis. Et quinquaginta septingenti duo fluxi Urbis erant, *Christus* cum mundum sanctificavit. A primo Rege *Scotorum* in *Scotia* regnante, qui *Christum* trecentis ter denis præfuit annis. A resurrectione Regni *Judæorum* per *Judam Machabæum* CLVIII. *Orosius* autem in Apologetico super illud orationis *Abacuc* Prophetæ. Domine opus tuum in medio annorum vivifica, illud describens ait, *Christus* filius Dei in virtute & gloria Patris, ea quæ principio condidit in medio redemit, & in novissimo judicabit. Mundus itaque per tria variationis legum tempora divisus est. Nam in *Adam* incepit tempus legis naturæ, durans usque ad *Moysem*, in quo terminatum est. In *Moyse* vero tempus incepit legis scripturæ fluens ad *Christum*, quod & in ipso terminatur. In *Christo* siquidem incepit tempus legis gratiæ, quod usque consummationem seculi perdurabit.

XXII. De diversis accidentibus post Incarnationem, & successione Tiberii.

ANNO GRATIÆ secundo Gentiles Magi, *Jasper*, *Melchior*, & *Balthazar*, cum muneribus procul ab Orientis finibus, eos nova ducente stella, venerunt *Judæam*, adorare *Christum* Natum. Quem cum adorassent, jussui regio non obedientes, per aliam viam in suas regiones reversi sunt. Igitur *Herodes* iratus omnes pueros duorum annorum & infra *Bethleem Judæ*, & in omnibus finibus ejus occidit, sperans inter eos occidere Dominum *Jesum*. Eodem anno *Johannes* Evangelista natus est. Anno gratiæ VI. miserabiliter *Herodi* mortuo successit filius ejus *Archelaus*. Et anno XII. *Christus* in Templo Doctores audit, & in *Chana Galilææ* convertit aquam in vinum. Eodem etiam anno *Judaicum* Regnum in quatuor Tetrarchiis divisum est inter fratres
Archelai,

Archelai, videlicet Herodem, Antipatrum, Lisaniam & Philippum. Qui quidem *Archelaus* anno Domini xv. obiit. Et illi successit *Herodes Tetrarcha.* Anno quoque Domini xvi. *Cæsar Augustus* obiit, quem *Romani* plangentes dixerunt. Utinam aut non nasceretur, aut non moreretur. Vir qui non immerito ex maxima parte Deo similis putatus est. Nullus eo vel in bellis felicior aut in pace moderatior. Qui certe nunquam aut reipublicæ ad se potentiam traxisset, aut ea tamdiu potiretur, nisi magnis studiorum & naturæ bonis abundasset. Beatissimam reipublicam. *Tiberio* successori reliquit, qui privignus ei, mox gener, postremo filius adoptione fuerat. Hic *Tiberius* anno quidem Imperii xxiii. obiit, omnium ingenti gaudio. *Pilatus* anno Domini xxvi. Procurator efficitur in *Judæa.*

XXIII. De Passione & Resurrectione Christi, & diversis accidentibus.

ANno gratiæ tricesimo tertio Deus & Dominus Noster *Jesus Christus*, ut ipse prædixerat, secundumque prophetias, quæ de eo præscriptæ fuerant, ad Passionem sponte venit, passusque sepultus est, ac tertia Die resurrexit. Die vero deinde quadragesima propria virtute coelos unde venerat ascendit. Eodem anno Sanctus *Stephanus* lapidatur, & *Paulus* conversus est. Anno gratiæ xxxvii. Sanctus *Petrus* in *Antiochia* cathedratus est. Et anno xxxviii. *Pilatus* seipsum interemit. Decedenti quoque *Tiberio* nepos ejus successit, *Romanorum* quartus, *Cayus* cognomento *Caligula* sive *Galigula* sceleratissimus; cœpit anno domini xxxix. & regnavit annis quatuor. Hic *Herodem Agrippam* à vinculis liberatum Regem *Judææ* fecit. Annoque sequenti Sanctus *Matthæus* Evangelium in *Judæa* scripsit. *Gaius* vero, dum adversus cunctos ingenti crudelitate sæviret, in palatio consilio Senatorum interfectus est. *Claudius* inde *Romanorum* quintus, *Gaii* Patruus, regnare cœpit anno Domini xl. & imperavit annis fere xiv. cujus anno tertio *Jacobus Zebedei*, frater *Johannis* Evangelistæ, decollatus est ab *Herode*, à quo *Petrus* etiam vinculatus, sed aperto carcere per Angelum liber exivit, & ejus anno iii. *Romæ* Cathedram suscipiens, ibidem annis xv. princeps Ecclesiæ sedit. Porro post passionem Dominicam, erat *Petrus* Ecclesiæ Rector annis quatuor, postea quidem *Antiochiæ* tenuit Episcopatum annis vii. at *Romæ* deinceps Pontificatum annis ut supra viginti quinque, sicque sacerdotii gradu post *Christum* fungens, annis xxxvi. papa sedit. Anno Domini l. *Claudii* quoque *Cæsaris* octavo *Paulus* *Romam* invitatus mittitur.

XXIV. De successione Claudii Cæsaris, & ejus bello Britannis illato, & successione Neronis.

C*laudius* autem, in quarto suæ Regnationis anno, *Britannis*, ob negatam tributis solutionem, bellum intulit; quos nullus post *Cæsarem Julium* attigerat. Ipsorum autem interempto Rege *Guyderio*, fratrem suum *Arviragum*, ejus loco Regem sublimatum, ad deditionem tributique solutionem coegit: unde, secundum *Galfridum*, ibi per totam hyemem moram faciens, suam filiam nomine *Gewissam* uxorem *Arvirago* tradidit, quo facto *Romam* reversus est. *Beda.* *Claudius* sine ullo prælio ac sanguine intra paucissimos dies plurimam insulæ partem in dedicatione recepit, ac sexto quam profectus est mense *Romam* rediit. Insulas quoque tunc *Orcades* inter *Scotiam* & *Norguegiam* positas, auxilio *Britonum* usus *Romano* subdidit imperio. Nec omnes eo tempore *Britones Romanis* subjecti sunt: nam postquam recesserat, eos ad rebellionem reparatos *Vespasianus*, qui post *Neronem* regnavit, ab eodem *Claudio* *Britanniam* missus, perdomuit, & insulam *Wectam* jam primo sub ditione *Romana* suscepit. *Nero* quoque post hunc ad Imperium successit avunculo

culo suo *Gayo* simillimus, cœpit anno Domini LVI. & imperavit annis XIII. & mensibus octo. *Eutropius*. Hic *Romanum* imperium & deformavit & minuit, inusitatae fuit luxuriæ sumptuumque, ut retibus aureis piscaretur, quæ balteis funibus extrahebat. Infinitam senatus partem interfecit; bonis omnibus hostis fuit; urbem *Romanam* incendit, ut ejus imaginem spectaculi cerne-
ret, quali *Troja* capta dudum arserat. Cujus anno sexto, *Jacobus* frater Domini à *Judeis* lapidatur. Et anno VII. *Marcus* Evangelista, *Mariaque* *Magdalena* obierunt. Ultimo quidem imperii anno *Petrus* ab eo crucifixus, & *Paulus* decollatus est. Eodem anno publicus hostis à senatu judicatus, cum quaereretur ad poenam, è palatio fugiens seipsum interfecit.

XXV. *Quomodo anno Claudii duodecimo, bellum primo Britannicum adversus Scotos initium sumpsit.*

Circa quidem hæc tempora, duodecimum viz. annum *Claudii*, *Britannicum* primo bellum adversus *Scotos* & *Pictos* exortum fuisse dicitur, quod per centum quinquaginta quatuor annos, ad annum scilicet *Severi* decimumquintum, nullius interveniente pacifica temporis stabilitate: hoc utique modo sequenti cœptum est; *Vaspasianus* enim ab Imperatore *Claudio* variis legionibus *Britanniam* transmissus, postquam omnium rebellione sopita, *Britones* ad annuam tributi solutionem reducerat, *Romanam* rediit; & pro tuenda patria sui partem exercitus ibi relinquens, ut *Britonum* fulta subsidio gentem fervire cogeret *Hybernensium*, & *Scotos* similiter & *Pictos*, vel deleret, præcepit. Progressi denique comites cum *Romanis Britones* ad *Hyberniam*, ubi datis mutuo receptisque variis cladibus parum aut nihil profecerunt. Indeque reversi contiguas regni *Scotorum* & *Pictorum* plagas, quia se *Romanis* subjicere nollent, incendiis ubique consumunt, & cædibus similiter & rapinis. Convalescentibus interim *Romanorum* & *Britonum* bellis, crudelissimæ gentes, *Hybernici* viz. *Picti*, sed & *Scoti*, quos eadem urgebat convenire necessitas, quia triplex difficile funiculus rumpitur, adversus eos foedere firmissimo colligatæ, *Britanniam* ex omni parte vastare cœperunt. Nam ab Occidente prorumpentes *Hybernici*, *Scoti* siquidem à *Circio*, necnon & ab *Aquilone Picti*, divisas inter se regni partes misera cæde consumunt, non sexui parentes vel parvulorum ætatulæ, sed vel in ore gladii vel incendio forbescentes omne quod attigerant. Illi quidem eos è contra nec inmerito subjicere compari clade satagentes, visa quæque, præter humum & lapides, aut in nihilum igne redigunt, aut gladio passim trucidarunt.

XXVI. *De bellorum sævitia Scotorum & Pictorum contra Britones, & ab eis primo conquestu regionum Albanicæ trans fretum Scotorum.*

Sævissimum inter eos nec auditum antea consimile bellum, quippe nullum Historiis tale vel eo crudelius inter gentes prædicatur: vulgus quidem gentis utriusque, cujus proprium est Agriculturæ solummodo non cædibus indulgere seu bellis, ex omni parte prædis penitus & bellis expositum est ac rapinis. Miseri quoque plebis viz. abjectio, qui neque prodesse civibus, vel hostibus quicquam nocere noverant, absque pietate trucidantur. Pars namque populi residua, quæ gladiatorum ullatenus aciem evadere poterat, omni destituta præsidio, montibus, speluncis, atque latendo silvarum siluit in abditis. Herbarum itaque radicibus, fructibus etiam & foliis arborum, seu corticibus, aut lacte saltem cujusque pecudis, si quidem habuerit, summe contenta, misere vitam sustinebat: unde & contigit quod & cives fortissimis urbium inclusi moenibus, oppidorumque custodes, hujusmodi gla-

dio vel decisis agrorum vel fuga prolapsis cultoribus, ad tantum famis & inediae pervenerunt inopiam, ut domos, universaeque facultates, totaque supellectilem, pro nihilo reputantes, seipsos, uxores, & liberos, ab hac clade salvare cupientes, remotis procul in partibus adduxerunt. Urbes interea sic saepius evacuatae custodibus, praeter paucos recordes, omni defensionis expertes peritia derelictas, circumdant hostes, nec ab his diu quievit eorum feritas, sed lectis in unum agminibus facile scandentes moenia, quibus absque mora prostratis funditus, ac sparsim lapidibus fossa dejectis, humo protinus coaequabant. Hujus vero sunt testes cladis vrbes *Britonum* fortissimae, viz. *Agned*, quae per *Heth Scotorum* Regem reparata postmodum, *Hethmiburgh* dicta fuit: *Kaerleyletiam*, & *Almeclud*, oppidaque plurima, quae per eos usquequaque solotenus dejecta sunt, nec a quoque haecenus reformata. *Romanorum* Historiis *Eutropius* hujus reminiscens cladis, ait. *Nero* quidem in remilitari nihil ausus, pene *Britanniam* amisit: nam duo sub eo vel tria nobilissima capta sunt oppida & subversa.

XXVII. De Moravienfibus, à natali solo Moravia per Romanos expulſis, qui ſe Pictis poſtmodum conjunxerunt.

Imperatoris illius nequissimi *Neronis* recordia fegnitieque non incognitis, spes pristinae libertatis recuperandae nonnulla est exorta gentibus. Innumera mala *Romani* suis diebus perpeſſi sunt. Nam legionibus *Orientis Parthi* jugo subductis, *Armeniam* ab eis receptam ſervire cogebant. *Britanniam* quidem à circumſitis eſt diminuta peneque vaſtata populis. *Germanos* inſuper & *Pannonios* novo motu rebellare volentes *Romani* domabant exercitus. Itaque *Moravia*, *Pannoniae* regio quaedam juxta *Danubii* flumen, ut ſaepe ſolebat per ſeditionem excitata, *Roderico* duce rebellans, totam ipſius patriae tutricem legionem dolo circumventam occidit. Hos quoque *Moravios* ante privignus *Auguſti Caſaris Tiberius*, nondum Imperator, caede cruenta ferme delevit. Quamobrem propinquae provinciarum legiones ſceleris hujusmodi factione percepta decernunt, quod vel eorum majores videlicet *Moraviorum* punirent gladio, ſive perpetuo deinceps damnatos exilio relegarent. *Rodericus* igitur advenientium impetus legionum pavore territus ferre non ſuſtinens, cum ſuis exul claſſe reſecta victualibus per *Danubii* flumen mare petiit, ac arte piratica ſinus varios Borealis Oceani praedando circuiens, ad mare *Belgicum* ſe tranſtulit. Igitur dum ibidem per tempus aliquod adverſando *Romanis* mare tranſcurreret, ac multis inſtationibus *Galliae* partes & *Britanniae*, ſuaſque naves afficeret, *Pictis* demum, inter quos antea ſaepe moram fecerat, quieſcere volens, perpetuo foedere manus dabat. Quorum illico multitudine nervoſiores *Picti* multoque fortiores effecti, contra *Britones* ad bella procedere continuo *Scotos* hortantur, quod & factum eſt. Nam ſua componentes in unum, agmina, nullius adverſarii timentes impetum, *Britanniam* advolant, & poſt multos hominum hinc inde diſcurſus gravesque provinciarum vaſtationes ad propria redire contendunt, quibus interea cum praedis pluribus & ſpoliis in margine Regnorum revertentibus, *Romanae* gentis legionum dux *Marius*, *Britonumque* patricius occurrens, eos utrinque ſaeviſſima caede commiſſa fugere compulſit, perempto prius in acie *Moraviorum* principe *Roderico*. Hos enim *Moravios* genus fuiſſe *Pictos* de *Scythia* ſcriptis impoſuit, & bene, nam omnes à mari *Baltico* regiones uſque *Danubium* olim inferior *Scythia* dicebantur, ex quarum una venientes ſe *Pictis* pro perpetuo conjunxerunt. Regreſſus vero domi *Pictorum* populus poſt fugam confuſi penitus; nec non & acephalae genti *Moraviae*, cujus princeps in bello cecidit, filias in uxores & amplam dedit patriam excolendam, cui priſtinae regionis *Moraviae* *Katania* tradentes nomen, cum *Pictis* inſuper commanſerunt.

XXVIII. De signo quod Marius, Romanarum legionum dux, ob belli memoriam fieri fecit, & Imperatorum successione.

PAtrato quoque triumpho *Romanus* idem *Marius*, perpetuam volens ad posteros tanti dirigere belli memoriam, conclavis ad similitudinem pene quadranguli quoddam signum utilitatis modicæ, tamen dolatis ex lapidibus absque cæmenti compagine compositis artifice, juxta victoriæ locum erigere jussit, quod itaque lecti tegebant & concavi lapides inusitati penitus operis antea fabricatum. *Servius Galba*, post *Neronem*, per aliquod tempus successit ad imperium, quod breve fuit; nam *Othonis* occisus infidiis imperii mense septimo *Romæ* foro jugulatus est. Inde *Lucius Otho*, perempto *Galba*, pervasit imperium, hisdem namque temporibus quibus *Otho Galbam* occiderat, *Vitellius* à *Germanicis* exercitibus Imperator factus, *Othonem* in *Italia* prælio vicit levi, unde futuri belli desperatus eventu, xcv. die quo sumpsit imperium semet occidit, dicens, se non esse tanti meriti quod propter eum civile bellum oriretur. Deinde *Vitellius* imperio positus multo dedecore gravique sævitia rexit. Hic cum *Nerone* simul esse vellet à *Vaspasiani* ducibus occisus est, imperii completo mense vii, perempto prius ab eo nequiter *Vaspasiani* fratre *Sabino*, quem cum capitolio *Vitellius* incendit. *Vaspasianus Romanorum* septimus huic interfecto successit, anno Domini LXXI. & regnavit annis novem, mensibus x, diebus xxii. Hic apud *Palæstinam* factus fuit imperii princeps. Obscure quidem natus, sed optimis comparandus. Cum filio suo *Tito* de *Jerosolymis* triumphavit, interfectis in ea centum & undecim millibus *Judæorum*. Qui cum anno vitæ suæ LXX. cunctis amabilis esset ac jucundus, profluvio ventris fessus assurrexisset, stantem, ait, Imperatorem terras excedere decet, & sic exanimatus est. Cui successit *Titus* filius ejus *Romanorum Octavus*, anno LXXX°. & regnavit annis ii. & mensibus octo. Vir omnium virtutum genere mirabilis adeo, quod amor & delicia generis humani diceretur, facundissimus, bellicosissimus, moderatissimus: felicitatis & libertatis tantæ fuit, ut cum nulli quicquam negaret, & ab amicis reprehenderetur, respondit, nullum debere tristem ab Imperatore discedere. Præterea cum quadam die recordatus in cœna fuisset, nulli se quicquam illo die præstitisse, dixit, amici, hodie perdidit. Interea XLII. ætatis anno morte præventus est, hominum majore quam suo damno. *Tito* successit frater ejus *Domitianus*, *Neroni* vel *Galicula*, vel *Tiberio*, quam fratri seu patri similior, anno Domini LXXXIII. imperavit annis xv. Hic secundus post *Neronem* Christianos persequens, cum ob scelera cunctis exosus esse cœpisset, interfectus est in palatio per senatum. *Nerva* successit *Domitiano*; regnavit anno uno & mensibus quatuor.

XXIX. De his quæ de Romanæ potestatis ascensu & descensu scripserunt Orosius & Augustinus, & Imperatorum successione.

ANno Domini c. *Romanorum* undecimus *Wlpius Crinitus Trajanus*, natus *Italicæ* in *Hispania*, regnavit annis xix. mensibus v. diebus xv. Denique prostrato debilitatoque statu *Romano*, in remedio malorum divinitus credebatur *Nerva* datus. Innumera quidem evenerunt semper *Romæ* bella contrariâ, non solum his sed etiam à suæ conditionis diebus continue, quamvis ad tantam potestatem pervenerit, de quibus omnibus epilogatis in generali scripsit *Orosius* dicens. Partem sive latitudinem regni *Roma* suis cladibus in suam versa cædem singularem, quasque gentes ibidem ubi domuit vindicavit; *Asiæ*, *Europæ*, atque *Africæ*, non dico tribus mundi partibus, sed totis trium partium

angulis, gladiatores suos feriatusque inimicis spectaculum ultionis misere ingessit. Et *Augustinus*; partibus orbis imperans ipsa tanquam se ferre non valens se sua quodammodo magnitudine fregit. *Nerva* quoque rempublicam ita ministravit ut omnibus principibus merito præferatur. Inter plura dicta hoc ipsius fertur egregium, amicis eum culpantibus quod nimium circa omnes communis esset, respondit, talem se Imperatorem esse privatis, quales esse sibi imperatores privatus optasset. Obiit profluvio ventris ætatis anno XLIII. Hujus tantum memoriæ delatum est, ut usque nostram ætatem non aliter in senatu principibus acclametur, nisi felicior *Augusto*, melior *Trajano*. Ejus tempore *Johannes Apostolus*, cum esset nonaginta novem annorum, migravit ad Dominum. *Helyus Adrianus*, Consobrinæ *Trajani* filius, ab *Augusto* duodecimus princeps creatus, cœpit anno Domini c. xix. imperavit autem annis xxi. Omnibus pene diebus vitæ suæ pacem habuit. Urbem *Romanam* suo tempore circuiit, *Judeos* secundo rebelles subjugavit, muros *Ferusalem* reparavit, & *Helyam* de suo nomine vocari præcepit, ne cui *Judeorum* in ea daretur intrandi licentia, sed tantum *Christianis*, alias in ea gentes collocando.

XXX. De successione diversorum Imperatorum.

Antoninus *Adrianus*, cognominatus *Pius*, *Helii* gener, eo mortuo decimus tertius *Romanorum* successit, anno Domini cxl. & imperavit cum filiis *Aurelio* & *Lucio* xxii. annis. Cui decedenti *Marcus Antoninus*, & *Lucius Aurelius Commodus*, anno Domini clxii. imperium assecuti sunt. Hi æquo jure administraverunt imperium, cum ad hoc tempus singuli fuerint *Augusti*. Conjuncti regnabant annis decem: undecimo quidem anno *Aurelius Commodus* obiit, & *Marcus Antoninus* rempublicam solus tenuit annis vii. Quem mirari quisquam facilius quam laudare posset. A principio quoque vitæ tranquillissimus, adeo quod ab infantia multum nec ex gaudio, nec ex incoerore mutaverit. Ipsi tempore *Lucius Rex Britonum*, ut fertur, ad papam *Eleutherium* Epistolam misit, obsecrans ut per ejus mandatum *Christianus* efficeretur; & mox effectum piæ postulationis consecutus est. Anno clxx. sancta crux inventa est. *Aurelius Commodus* patre defuncto regnavit annis xiii. cœpit anno Domini clxxxi. Tandem ipse *Commodus*, cunctis incommodus, in domo vestali strangulatus interiit, *Helyus* deinde *Pertinax* senex à senatu creatus est Imperator. Imperare vero jussus est anno Domini cxciii. sed *Juliani* Jurisperiti scelere occisus est, quem postea *Severus* apud *Milvum* pontem interfecit. *Julianus* autem, qui vi sibi *Romanum* vendicavit imperium, imperavit mensibus septem. Sicque inter *Pertinacem Casarem*, & *Julianum* ejus successorem, unus annus scriptus est. *Severus* igitur *Afer* genere, *Romanorum* decimus septimus, regnavit annis xviii. Solus omnium memoria & ante & post ex *Africa* Imperator fuit. Cœpit anno Domini cxciii. Hic natura sævus, multis bellis lacescitus, rempublicam fortissime, sed laboriosissime rexit.

XXXI. De confœderatione Fulgentii ducis Britonum Albanensis cum Scotis & Pictis.

Temporibus autem Imperatoris *Commodi* præcedentis civile discidium in *Britannia*, propter tributis solutionem, oriri cœpit inter *Britones*. Nam defuncto, vel ut alibi non comparente suo rege *Lucio*, post quem eorum regia stirps in *Britannia* regnare desiit, tribuni pro regibus constituantur ibidem à *Romanis*. Consul interim *Britonum Albanensium Fulgentius*,

ex

ex antiquorum exortus regum profapia, se nequaquam *Romanis* tributa solvere, sed neque debere dicebat, cum nullam eis unquam, vel fidem vel subjectionem promississet. Ob hoc autem ad invidiam excitati concives, ipsum contribuere suas namando terras cogere disponunt, quibus & ipse renamando nullatenus, sed in ipsos quasi desævians prædando, vicem compensat cum usuris. Unde postmodum rapinæ sequuntur acerrimæ, seditiones etiam & incendia, nulli mutuo parcentes, sed omnia, quasi totaliter ab Australibus Boreales divisi scil. *Britones*, atque seipsos ad invicem ubique confumentes. *Scoti* siquidem cum *Pictis*, more solito, crebris irruptionibus propinquas eis *Fulgentii* partes vastando dilacerant, prædas innumeras abducentes. Quod utique *Fulgentius* ut undique bellis competeretur non sustinens, foedus cum *Scotis* ad tempus iniit; & ex pacto pace firmata, *Britones* socios toto conamine, *Romanorumque* patricios, qui patriam eo tempore regebant, invasit. Dum hæc autem apud *Britanniam* civilis discidii geruntur incommoda, tributis pensio *Romanis* annuatim solita transmitti, remansit penitus insoluta. Multi quoque *Britonum* à *Romana* fidelitate post ipsum abierunt, à tributorum subiectione sperantes sic absolvi.

XXXII. *Quomodo imperator Severus, ad excludendum Scotos & Pictos ab invasione Britonum, murum fieri fecit transversus insulam.*

AD imperii Regimen, ut dictum est, *Severus* accedens, ubique rempublicam omnino turbatam invenit, quam ad statum reducere magnis laboribus conatus est. Igitur postquam *Pascenium Nigrum*, *Ægypti* partibus & *Syriæ* rebellare conantem, occidisset, ac *Parthos*, *Arabes*, & *Azabenos*, victos ad pacem reduxerat; *Judæos* etiam & *Samaritas*, iterato rebellionem meditantes repressos, multaque rebellia toto *Romano* pacisceret orbe, *Clodium Albanum*, qui se *Galliis* *Cæsarem* fecerat, apud *Lugdunum* civitatem victum, interfecit. Civilibus itaque bellis ex omni parte maxima diligentia repressis, sola *Britannia* factione *Fulgentii* remansit effrænis. Inito quidem imperator consilio, quis inter totius militiæ principes acceptis secum legionibus *Britanniam* adire se disponderet inquirens, nec ullum se paratum esse dicentem audierat, assumpto gladio, præsto sum, inquit, omnes præparate sequimini, mecum ibitis, sicque continuo versus *Britanniam* profectus est. Nec tamen adventus sui causa *Fulgentio* latuit, sed ab amicis per præmissos clam nuncios præmonitus, quod tantæ multitudinis pugnatorum adversus impetum se nequaquam cum suis speraret ullatenus prævalere. Quamobrem festinus *Scotiam* ingrediens, cum regibus *Scotorum* & *Pictorum*, perpetuæ pacis suarumque gentium æternæ communitatis perstabile foedus iniit, filiis suis duobus obsidibus interim derelictis. Quorum deinde maximo suffultus exercitu *Britanniam* regressus est, bella confestim commissurus. Ibat autem hujusmodi sæpius expeditiones faciendo redibatque, donec latissimi valli munitione per *Severum* trans insulam deducti præpeditus, ac tunc primo paululum conquievit.

XXXIII. *Quomodo fulgentius Scotorum fultus & Pictorum præsidio civitatem obsidens Eboracum, Severum occidit Imperatorem.*

FEcerat enim Imperator eo tempore vallum trans insulam, cum effugatum in *Scotia* *Fulgentium* superasset, inter duos hinc inde fluvios, viz. *Tyne* & *Esk*, ne suis continuis hostibus *Scotis* & *Pictis*, aut ipsis etiam *Albanæ Britonibus*, invadendi socios, ut soliti fuerant, appareat de cætero locus patens. Sciens igitur *Fulgentius* iter suum terrestre versus *Eboracum* esse

vallo præclusum, naviculas victualibus instrumentisque bellicis, ac equitibus oneratas repente præparat; pedites etenim cum seipso cæterique terrestres duces exercitus fluvium adeunt, & carabos ex complectis virgulis, scaphas scil. portatiles, coriis circumcirca subtiliter confutas, quarum unaquaque duos aut unum saltem cum armis & remige transferre poterat, ex industria facientes, quibus remigando noctis caligine, natando similiter prospere, fluvium præ diluculo transferunt. Adunatis in unum deinde catervis, civitatem, quam invadente Severo prius amiserat, Eboracum forti circumdans obsidione, suorum quosdam ab eo recedentes antea procerum in fide pristina sibi conjunctos recipiebat. Animati vero tanta pugnantium multitudine, quæ secum aderat, sibi potius adhærere quam Romanis elegerunt. Dum igitur post paucos dies obsidioni vacaret intentius, & præparatis multis instrumentorum ad mœnia civitatis scandenda seu perforanda machinis, assultum diligenter afficeret, in impetu repente cum suis idem Romanus princeps, ut erat magnanimus, in eos irruit, & cum Fulgentio bellum lethale committens occisus est. Beda vero Severum eadem civitate propria morte defunctum refert: sed Galfridus, sicut & hîc, hunc à Fulgentio testatur sequentibus interfectum.

XXXIV. De hoc quod Beda scripsit de dicto muro civitatis, etiam obsidione seu morte Severi.

Beda. Victor ergo Severus bellorum civilium, quæ sibi gravissima concurrerant, in Britannias omnium pene sociorum defectu trahitur, ubi magnis gravibusque præliis sæpe gestis, receptam insulæ partem, à cæteris indomitis gentibus, non ut quidam æstimant muro, sed vallo distinguendam putavit. Hoc itaque vallum firmissime crebris insuper turribus communitum à mari deduxit ad mare, ibique, viz. apud Eboracum, morbo obiit. Galfridus. Severus, mox ut appulsus Britanniam fuerit, bellum Britonibus committens, partem patriæ sibi submisit, & partem quam subjugare nequivit, diris debellationibus in Scotiam fugavit. At illa duce Fulgentio toto nisu resistens, maximam sæpius stragem & concivibus & Romanis inferebat. Conduxerat enim in auxilium insulanos quoscunque populos, & sic cum victoria multotiens redibat. Igitur irruptiones Fulgentii crebras graviter ferens Imperator, fieri jussit vallum inter Deiram & Albaniam, ut ejus impetum propius accedere prohiberet. Communicatoque sumptu à mari fecerunt illud usque ad mare, quod post hostium accessus futuro tempore facilius poterat detinere. At Fulgentius, cum Severo diutius resistere nequisset, transmeavit in Scotiam, ut Scotorum auxilio Pictorumque restitueretur dignitati. Cumque totam ibi juventutem collegisset navigando reversus est Britanniam, & Eboracum obsedit civitatem. Quod cum per cæteras Britanniae nationes divulgatum fuisset, maxima pars Britonum Severum deserens penitus abiit ad Fulgentium. Nec ob id ab inceptis Severus destitit, sed convocatis Romanis, cæterisque Britonibus, obsidionem petens cum Fulgentio dimicavit. Sed cum pugnam acrius confecissent, Severus cum multis suorum interfectus est, & Fulgentius vulneratus.

XXXV. De sancto Victore Papa primo, sub quo Scoti suscipere fidem ceperunt Catholicam.

ANno quidem imperatoris Severi septimo, Victor primus, post Petrum Papa decimus quartus, Africa nationis oriundus, patrem habens nomine Felicem, sedit annis decem, mensibus duobus, diebus XII. Sub eo Scoti fidem Catholicam ceperunt, anno viz. Domini cc. tertio, unde quidam.

Christi

Christi transfactis tribus annis atque ducentis.

Scotia Catholicam capit inire fidem.

Roma Victore primo Papa residente.

Principe Severo Martyr & occubuit.

Hic autem *Victor*, sicut prædecessor ejus *Eleutherius*, sanctum Pascha Die Dominica celebrari constituit, & ad sacerdotum interrogationem, de termino paschali celebrando, cæteris etiam Ecclesiæ pernecessariis, Concilium in *Alexandria Palestine* celebravit. Cui interfuit Concilio sanctus ipse Papa *Victor*, *Narcissus* itaque Patriarcha *Hierosolymorum*, atque *Theophilus Cesariensis* Episcopus; ubi statutum est, ut observata XIV. luna mensis *Aprilis*, semper Die Dominico Pascha celebraretur. Multi quidem & *Orientis* & *Asiæ* tunc Episcopi, multoque tempore postea, cum *Judæis* Pascha celebrabant. Constituit etiam quod urgente necessitate quicumque hominum sive fluminibus, sive fontibus, vel in mari, Christiana tamen professione credulitatis clarificata baptizaretur. Martyrio quoque sub *Severo* coronatur, & apud Sanctum *Petrum* sepultus in *Vaticano*, cujus festum agitur V^o. *Kalendas Augusti*.

XXXVI. De ignobili successione multorum Imperatorum.

Etropius. Reliquit enim *Severus* duos filios successores, *Basianum*, & *Getham*, sed *Basiano* nomen *Antoninus* per senatum impositum est; ac *Getha* publicus hostis judicatus confestim periit. *Antoninus* igitur *Basianus*, qui & *Caracalla*, post patrem regnare cœpit anno Domini CCXIII. & sex annis regnavit, atque defunctus apud civitatem *Edissam*, adversus *Parthos* moliens expeditionem. *Sigibertus* apud *Edissam* civitatem *Basianum* à *Parthis* tradit interfectum. *Galfridus* vero *Basianum* in *Britannia* docet occisum à *Carausio*, sed priorum potius historiis annuendum æstimo; quia *Diocletiani* temporibus & *Maximiani*, certum est *Carausium* tunc primo *Britanniam* à *Romanis* usurpasse. Nam transfactis, post hujus mortem, *Basiani* septuaginta duobus annis, *Carausius* in *Britannia* contra *Romanos* rebellis effectus, ab Imperatore *Diocletiano* per socium adlectum interfici jussus est, ut infra statim recitetur. *Basiano* successit *Macrinus Opilius* anno Domini CCXIX. & imperavit anno uno. Post quem *Marcus Aurelius* imperio potitus imperavit annis quatuor. Hic *Romanorum* vicesimus cœpit anno Domini CCXX. Huic *Alexander* succedens anno Domini CCXXIII. regnavit annis XIII. Quo militum occiso tumultu, *Romanorum* vicesimus secundus regnavit *Maximinus*. Hic primus ex corpore militari sine senatus auctoritate Imperator electus est ab exercitu, anno Domini CCXXXVII. & regnavit annis III. Mox *Pupienus* & frater ejus *Balbinus*, interfecto *Maximino*, usurpaverunt imperium, & statim in palatio cæsi sunt. *Gordianus* ad imperium sublimatus imperavit annis sex, cœpit anno Domini CCXL. qui *Philippi* fraude occisus est. *Romanorum* igitur XXIV. regnavit *Philippus* cum filio *Philippo* VII. annis. Qui primus omnium ex *Romanis* Imperatoribus *Christianus* effectus est. His regnantibus *Romanæ* urbis millesimus expletus est annus, qui que fraude *Decii* successoris occisi sunt: sicque *Romanorum* XXV. regnavit *Decius* anno uno & mensibus tribus. Porro non totis duobus annis cum regnasset cum filio, in medio sinu *Barbarorum* interfectus est. Post hunc *Gallus Hostilianus*, qui & *Decius*, cum filio *Volusiano* regno potitus imperavit vix ann. II. cœpit autem anno Domini CCLIV. *Romanorum* quoque XXVII. imperavit *Valerianus* cum *Galieno* filio, qui & *Decius*, & imperaverunt anno XV. cœperunt anno Domini CCLVI. Qui quidem *Valerianus*, post Martyrium beati *Pontii* & aliorum Martyrum plurimorum, à rege *Perfarum Sapore* captus, omnibus diebus vitæ suæ merita pro factis percepit, ita ut quotiens rex *Sapor* æquum conscendere vellet, non mani-

bus, sed incurvato dorso, cervice ejus posito pede, equo membra locaret. *Galienus Mediolano* gladiis à militibus confossus est. *Romanorum* xxviii. regnavit *Claudius* secundus annis fere duobus; coepit anno Domini cclxxi. Cui frater ejus *Quintilius*, ab exercitu electus, & vii. die percussus occubuit. *Aurelianus* post hunc regnavit annis pene vi. post *Aurelianus* occisum *Romanorum* xxx. regnavit *Tacitus* mensibus sex. Quo apud *Pontum* occiso, imperium *Florianus* obtinuit, & diebus lxxxix. imperavit. Hoc apud *Tharsum* interfecto, *Romanorum* xxxi. regnavit *Probus* annis sex, mensibus iv. coepit anno Domini cclxxxix. qui militari tumultu apud *Sirmium* necatus est. Cui successit *Carus* anno Domini cclxxxv. & imperavit annis ii.

XXXVII. De primo motu dissentionis inter Scotos & Pictos, tempore Diocletiani, vel ante paulo exortæ.

Caro quoque fulminis ictu percussio, *Diocletianus* post *Augustum* xxxii. anno Domini cclxxxvii. succedens annis xx. regnavit & *Maximianum*, *Herculium* primo *Cæsarem*, deinde fecit *Augustum*, & in *Gallias* misit. In quo itinere *Thebea* legio passa est. Tanta quidem furia persecutionis *Christianorum* invaluit eorum temporibus, ut infra triginta dies xxii. millia promiscui sexus per diversas provincias Martyrio coronarentur. Qua persecutione *Christianitas* in *Britannia* deleta est. Sed eorum jussu dum ista geruntur per omnes imperii *Romani* fines, subitarum graves perturbationum concrepuere fulgores. Porro *Carausio*, qui ad observanda Oceani littora penitus fuerat, in *Britannia*, ac in *Agypto* *Achilleo* rebellantibus, *Narseus* Rex *Persarum* Orientem, & *Africam* *Quinquegentiani* premebant. Hujus autem *Diocletiani* vel ante paulo tempus, *Scotorum* correignantibus pacifice gentibus & *Pictorum*, junctisque viribus suas ubique regiones protegentibus, casu contigit ut die statuto gentis utriusque quidam nobiles more solito regnorum confinibus gratia venandi convenerunt. Ubi vero dum per diei ferme spatium huc illucque discopulatis canibus feras agitando discurrerent, molossus quidam, qui sanguinolenta ferarum vestigia solebat insequi, furto per *Pictos* abductus, & apud eos continuo repertus est. Quem cum repetentes *Scoti*, nec reddere voluissent, & in seditionem versi per violentiam eis eripere nitebantur. At illi quidem è contra nequaquam injurias satisfaciendo mitigare, sed vel crudelius augere curantes, ad pugnam properant, ex quo partis utriusque multi qui convenerant gladiis mutuo trucidantur. Hæc etenim occasio primæ dissentionis inter eos, ut legitur, & initium est, qui per quingentos annos una pace degentes, unaque potentia cæteris quibusque resistentes gentibus concordarunt. Sed non diu postmodum, quanto prius eorum quandoque unius amicitia gentis crebris alternatim obsequiorum beneficiis, confederationibus liberorum firmis matrimonii lege, necnon & mutuis sæpe conviviiis, fovebatur intentius, tanto crudelius eorum inimicitia de cætero rapinis, incendiis, cædibus, & insidiis, tumultibus variis & eruptionibus, de die crescebat indiem. Et licet frequenter inter eos pax firmata treugarumque tractatus convenerunt, opus tamen in deterius quotidie versum est, ut una gens alteram delere satageret toto nisu. Reparata tamen pax est per *Carausium Britonem*, conducere vero secum eos præliatum contra *Romanos* intendit, ut in sequentibus elucescet.

XXXVIII. De Conventione Carausii facta cum Scotis & Pictis, & Romanorum ejectione prima de Britannia.

Volvente rotam hujusmodi non indubie fortuna mobili, *Romanorum* attenuatæ vires adeo mutantur, ut eorum orbis totus mari terraque turbaretur. Porro *Carausius* idem vilissime natus, militaris tamen officii peritissimus, dum arte piratica *Saxones* & *Franci* tractus *Belgici* maris & littora navibus populabantur, illud pacandi accepit potestatem à Senatu. Qui continuo latrunculis undique convocatis, quos ad factionem quisquis pronos semper habere poterit, multas ab hostibus prædas sæpe receptas non sociis æque dividens, nec sua restituens indigenis, vel ad reipublicæ provectum, aut Senatui quicquam impertiens, integras sibi curiositate callida collectas retinuit, se ditando. Ob hoc igitur etiam, ne nimia barbaros amicitia susceptos, & in *Romani* status perniciem aggregatos induceret, à Senatu secreto per literas ut occideretur iussum est. Ille vero, cum in omnibus prudens fuisset & cautus, *Cæsaris* mandati serie comperta, mox omni virtute contra *Romanos* insurgens, totam sibi *Britanniam*, nihil eis inde largiens, retinuit, dominioque proprio supposuit universam. Insulanas insuper quascunque nationes, *Scotos* etiam & *Pictos*, quos acerrimis pridem deprædationibus affecerat, ad amicitiam pacis cum instantia repente provocans, ut *Romanos* ex insula conjuncti cum eo pariter dejicere confurgerent, multa promittendo donaria, diligenter postulabat. Nec eos ad hujusmodi pacis usquequaque contractum allicere poterat, si non acquisitæ gladio tempore *Neronis* possessiones sub eadem pacis subsisterent forma concefferit, etiam eis integre pro perpetuo remanerent. His igitur in adiutorium sibi conjunctis, in *Romanos* irruens, ereptis sibi cunctis munitionibus, & oppidis, omnes è *Britannia* crudeliter expulfit, seseque regni cum diademate consignavit.

XXXIX. De ratificatione Conventionis ejusdem, & fœdere per Carausium inter Insulanos, Scotos, Britones & Pictos, inito, in perpetuum duraturo.

Hunc ergo *Carausium*, ex fera licet militia *Britones* & obscure natum cuncti cognoscerent, propter tamen rei militaris qua callebat peritiam, libenter in regem suscipiunt, sperantes citius per ejus industriam à *Romanorum* eripi potestate. Conventiones quoque cum *Scotis* nuper & *Pictis* per ipsum initas, sponte ratificant, ac dominia ducis quondam *Fulgentii*, quæ nepos ejus ex filia *Gotharius*, ad fluminis *Humbri* ripam, à *Romanis* eatenus ope *Scotorum* multis labentibus annis ærumnosè tenuerat, in possessionem extunc sibi perpetuam, confederationis gratia pacti, libere concefferunt. Et ut futuris firmatum est temporibus unus quasi confecti populus contra *Romanos*, vel alias quascunque nationes, ipsis inferre vel eorum alteri bella volentes, absque dolo fidelem alterutris opem darent. Mittitur interea duce *Basiano* *Romana* potestas ab Imperatoribus ad *Britanniam*, ut à barbaris eam gentibus & indomitis, occiso *Carausio* vel effugato, reciperet, & ad solitum reipublicæ statum perduceret: sin autem, incolarum cadaveribus respirare volentium lugubre sterneret sua rura. Sollicitabat interim adventu primo blandiens *Pictos* *Basianus*; non utique *Basianus* ille *Caracalla*, qui tranfactis non paucis annis *Severo* patri successit imperio, sed alius jam tunc propter militiæ famam legionibus præstare ducatum electus; quia si percusso secum fœdere contra *Britones* ipsum bello juvare contenderent, etiam & eis ipse contra *Scotos* continuum adhibere præsidium non negaret.

Sed quia Conventione prius à *Carausio* præventi fuerant, de præmissis finale nullatenus dedere responsum: ipsum tamen vel eorum protenus habendi subsidium, seu bello saltem se subtrahendi seductum, callide dimittentes. Volebant enim fallaci prius prævidere cautela belli finem, de victoria certi, quo securius cum victore pacto postmodum convenirent. Adveniens igitur *Basianus*, postquam perfugatos cædibus variis & proscriptionibus affecerat *Britones*, à *Carausio*, junctis sibi *Scotis* & *Pictis*, acerbissimo certamine cum multis militibus occisus est.

XL. De proditiosa morte *Carausii* per *Adlectum* militem, & ejus ad *Insulanos* exhortatione seu doctrina, quomodo de Romanis vel quibuscunque cæteris adversantibus transmarinis semper se defenderent.

Post hanc igitur victoriam *Carausius* præ cæteris in omni militia splendens, cum primus omnium *Britones*, postquam ab Imperatore *Julio* subacti fuerant, expulsis ex eorum medio *Romanis*, ad libertatem redactos pristinam egregie rexisset, à suo milite non absque prodicionis nota deceptus gladio periit. *Beda*. *Carausius* *Britannis* sibi per septem annos fortissime vendicatis ac retentis, fraude tandem *Adlecti* socii sui interfectus est. Erat enim *Carausius* ex pacto præclare fidelis, promissa quæque, sed & cum *Scotis* Conventiones & *Pictis* compositas, ad unguem observans, eos ad mutuam & veram frequenter concordiam per intercedentes nuncios, sæpiusq; per literas adhortando. In hac, inquiens eis *Carausius*, Insula metuendos esse *Romanos* nequaquam censeo, dummodo communione fidei nationum illius varietas sub fidis adunata principibus firmam alterutris pacem observet. Sic quidem, ut non intransibus statim adversariis, priusquam sociorum habito vel amicorum concursu, repentinum præceps in bellum irruat improvide: sed ab hostibus substractis prudenter victualibus, bello quidem oporteat differatur, & sic communi deliberato caute proposito, bellandi suscipiat tempus aptum. Ob mortem interea *Carausii* principis pars maxima gentis *Britannicæ* reparato cum *Scotis* præhabitæ confœderationis pacto, vel ut *Adlectum* occidere vel ex *Britannia* posset expellere nitebatur. *Adlectus* vero *Pictos*, qui foedus ante præmissum *Britonibus* eruperant, secum ducens, variis *Britanniam* afflixit incommodis: post annos tandem paucos pugnam cum eis aggrediens, post plurimas utrorumque strages, & ipse non immerito cecidit interemptus. *Eutropius*. Post *Carausium* *Adlectus* triennio *Britanniam* tenuit, qui *Asclepiodori* ductu Præfecti Prætorio oppressus est. Deinde vero genti *Britannicæ* bella quotiens per *Romanos* illata fuerant, auxiliantes ei totiens fidele ferebant & *Scoti* subsidium, adversus quoque *Britones* *Romanis* opem assidue *Picti* dabant. Separabat autem *Pictos* à *Britonibus* *Adlecti* calliditas, qui se invicem deinceps usque *Gallarum* Imperatoris *Maximi* tempus alternis cædibus vastabant. Ad Imperatorum recitando successiones redeamus.

XLI. De Successione *Galerii* & *Constantii* Imperatorum, & bello *Constantii* contra *Scotos* & *Britones* *Albanenses*.

Verum periclitante republica sub *Augustis* *Dioclesiano* & *Maximiano* supradictis, coadjutores sibi duo creantur, *Constantius* viz. *Magni Constantini* pater, qui *Claudii* nepos ex filia fuit, & *Galerius Maximinus*. Quos ut eis etiam affinitate conjungerent, *Dioclesianus* *Galerio* filiam suam *Valeriam*, atque *Constantio Maximiano* *Theodoram*, suam privignam, uxores dederunt. De *Theodora* vero *Constantius* septem filios *Constantini* fratres genuit, qui tandem ad oppressam ab *Alemannis* *Galliam*, *Britanniamque* laborantem civilibus, à *Maximiano* missus est. *Gallias* autem pacificatas pertransiens secessit

in *Britanniam*, & tres secum transducens legiones, non bello, sed belli quidem formidine, *Britones* faciliter Australes ad pacem coegit. *Albanicis* vero *Britonibus* & *Scotis* bellum indicens, *Pictorum* in eos gentem, in vicinorum perniciem semper pronam, agitabat. Erat enim his diebus cum *Dioclesiano* militans filius *Constantii Constantinus* juvenis, ex *Helena* priore conjuge genitus, quem *Dioclesianus* dolo perimere, stimulante *Galerio*, satagebat. Cujus fraude per *Faustam Maximiani* filiam, quam uxorem duxerat, detecta, salvus ad patrem remeavit. Recedentes ab imperio *Dioclesianus* & *Maximianus*, eisdem *Constantium* & *Galerium* successores habebant, anno Domini cccvii. qui postquam creati sunt *Augusti*, *Romanum* imperium in duas procuraciones, Orientis scilicet & Occidentis, primi dividerunt. Ita ut *Gallias*, *Africam* & *Italiam* *Constantius*, *Galerius Illyricum*, *Asiam*, & Orientem obtinerent. *Constantius* tamen *Augusti* dignitate cum *Galliis* contentus, regendi quidem *Italiae* sicut & *Africae* sollicitudinem recusavit. Sicque biennio *Galerius* imperium solus tenuit. *Beda*. *Constantius*, qui vivente *Dioclesiano* *Galliam Hispaniasque* regebat, vir summæ mansuetudinis & civilitatis, in *Britannia* morte obiit. Hic *Constantinum* filium ex *Helena* Concubina procreatum *Galliarum* reliquit Imperatorem.

XLII. De successione Magni Constantini Imperatoris, & ejusdem avunculo Traherio per Scotos & Britones occiso.

Eusebius. Igitur *Constantinus*, ex *Helena Constantii* Concubina genitus, anno Domini cccix. pervasit imperium, & regnavit annis xxxi. cum mensibus x. qui statim post mortem primus, animo totum imperium invadendi; collectis *Gallorum*, & quotquot *Britonum* habere potuit, versus *Italiam* profectus est. Interim excitato *Romæ* tumultu Prætoriani *Maxentium Maximiani* filium *Augustum* nuncupaverunt. *Eutropius*. Eo tempore respublica per quatuor tuebatur Imperatores, *Constantinum* & *Maxentium*, *Augustorum* filios, *Licinium* & *Maximinum* novos homines. *Constantinus* quoque post assumptum imperium anno quinto *Maxentium* vicit, *Italiaque* potitus est; anno deinde ix. *Maximino* fortuita morte prævento, *Licinium*, cui soror ejus *Constantia* nupta fuerat, navali terrestrique bello victum interficiens, totum obtinuit imperii principatum. Anno sui regiminis x. *Romæ* *Petræ* Cathedra Sanctus Papa *Silvester* sedit, natione *Romanus*, qui dictum Imperatorem à lepra baptizando mundavit, ex quo pacem deinceps accepit Ecclesia, quæ secundum omnes historicos à tempore *Neronis* continua turbine persecutionis laborabat, quamvis crudeliores cæteris decem annotentur. Nam ad hunc *Silvestrum* exclusive quotquot *Romæ* præfuerunt Ecclesiæ Pontifices, excepto duntaxat *Marco*, Martyres extiterunt. Victi sunt his diebus in *Britannia* per *Britones Romani* cum *Gallis*, quos ad ipsius tutelam *Constantinus* transmiserat, sed nullatenus expulsi, quia ad eorum mittebantur præsidium legiones aliæ, quæ sub jugo redactis *Britonibus* clade misera *Scotos* etiam lacerabant. Inter hæc vero *Britannici* generis *Octavius* nomine dux quidam, insperate primo cum paucis insurgens, legionum duces atque Patricios simul Prætorio confedentes extinxit. Igitur ad eum mox omnes indigenæ libertatis gradum volentes ascendere subito confluent, ac suam unanimes in regem, hostibus ex Insula dejectis, erexerunt. Deinde mittuntur adversus eum & aliæ legiones duce *Traherio*, à quo victus *Scotiam* adiit, & *Scotos*, *Pictos* etiam, quos *Britones* eatenus hostes habuerant, firma pace compositos, *Britanniam* rediens, secum adduxit, ac ipsum *Traherium*, cui *Britonum* penitus obstiterat omne robur, interfecit.

XLIII. *Quomodo Octavius Rex Britonum trifarias Insulæ gentes, videlicet Scotos, Britones & Pictos, ad unitatem pacis reduxit, ut dudum Carausius, & de successione filiorum Constantini.*

Igitur folio regni sublimatus *Octavius*, ad veræ pacis unitatem, ut dudum *Carausius*, Insulæ trifarias gentes, *Scotos* viz. *Britones* & *Pictos*, verus intercessor existens, reduxit; promisit insuper ex pacto se suosque semper ad eorum defensionem pronos juvamen impendere, si secum adventantes contra *Romanos* dimicarent, cum opus fuerit, & hoc idem quisquis eorum confirmavit alteri sacramento. Quomodo utique conventionis foedus ex omni parte fideliter aliquandiu servatum est, & usque cujusdam tyranni tempus, cui nomen *Maximus*, cujus crudeli dolo tyrannidis ab invicem dictæ gentes separantur, & in nihilum pene, sicut infra declarabit historiæ veritas, rediguntur. *Constantino* quoque *Nicomedia* decedenti tres filii successerunt, *Constantius* viz. *Constantinus* & *Constans*, anno Domini cccxl. *Constantius Romanum* adeptus est imperium, *Constantinopoli* vero *Constantinus* regnavit, & apud *Antiochiam* *Constans*. *Constantinus* interea dum fratri bellum inferre vellet occisus est. *Constantem* quoque *Magnentius* apud castrum cujus *Helena* nomen est interemit, imperii anno xvii. *Constantius* autem vir egregiæ tranquillitatis, cum annis xxiv. [al. xxviii.] regnasset, ad bellum civile contra *Julianum Apostatam* conversus, inter *Siciliam* & *Cappadociam* obiit in itinere. Anno quidem hujus *Constantii* xvi. *Maximus*, de quo superius est tactum, ab eo regendi *Gallias* accepta potestate, cum legionibus proficiscens proditione quorundam *Britonum* allectus, relictis in quiete *Gallis*, *Britanniam* cum suis copiis venit, *Gallis* pariter & *Romanis*. Hic ex Imperatorio genere descendens, *Constantini* viz. *Magni* consanguineus, partem imperii sibi competere calumniabatur. In catalogo Principum *Romani* generis, qui dominabantur *Britonibus*, legitur, quod ab anno *Gratiani* primo, & deinceps, apud *Britones* regnaverit *Maximus* annis xxxiii. hoc est ab anno Domini ccclxxxii. & sic ad annum quintum Imperatoris *Honorii* vixisse diceretur. Sed hoc nullatenus stare putatur, quia *Theodosii* Senioris anno secundo, qui dominicus est annus ccclxxxviii. Idem *Maximus*, propter iniquam mortem *Gratiani*, quem proditione magis quam bello peremerat, apud *Aquileiam* à *Theodosio* captus est, & occisus; patet igitur verius quod anno *Constantii* xviii. Domini viz. ccclv. *Maximus* hostiliter *Britanniam* intraverat debellandam.

XLIV. *Quomodo Conanus nepos Octavii, Scotos & Pictos bellando duxerat contra tyrannum Maximum, Constantini Magni consanguineum, qui Maximus postmodum simulata pace Pictos à Scotis callide separat.*

Ipsi tyranno quoque *Maximo* venienti *Britanniam*, primo nutu pars maxima *Britonum* adhæsit, sed hi præcipue, quos ut patriam invaderet invitatores habuit, pars vero residua firmiter cum *Octavio* permanebat. Deinde in *Britannia* civile bellum inter eos commotum est, & hinc inde conflictus varii. *Maximus* tamen potiori bellorum fine potitus est. *Conanus* autem *Brito* Regis *Octavii* nepos, cujus administrationes belli gerebat, secessit in *Scotiam*, & socios *Albania*, *Britones*, *Scotos* & *Pictos*, & aliis undique collectis auxiliis regressus, & bellum cum *Maximo* committens victus est. Unde desperatus *Octavius* rex triumphanti *Maximo* sese dedit. Ad *Scotiam* nihilominus iterum *Conanus* refugiens, copiis iterumque refociliatis ad bellum properans, adhærentes cum *Maximo* Provincias trans *Humbrum* clade vastando gravissima contrivit. Bellorum vero strages inter eos continuæ trium annorum durabant spatio, quibus *Scotorum* vires tantis attenuantur incommodis, quod

quod secum deinceps ad certamen secum se conferre nequaquam posse dixerunt; quia suæ nobiliores gentis quamplurimos bellis prioribus amiserant. De pace vero tractanda salvis omnino confœderationibus consilium dabant. Præcaventes autem & hi, qui *Conanum* extollere volebant *Britones*, ne suo sine consensu *Scoti* cum *Maximo* pacem secreto conficerent, etiam socios, sine quibus minime bella subissent, à suo videntes subsidio deficere, pacem & illi continuo, quam ipse sæpius expetiit, inierunt. *Gulfridus*. Redibat igitur *Maximus* commissis præliis quandoq; cum triumpho, quandoq; superatus abibat. Denique, cum alter alteri damnum maximum intulisset, concordiam annuentibus amicis fecerunt. Huic *Maximus* per anni spatium firmam simulando pacem habere cum *Scotis*, ut primo tractatu sub fide *Conano* promiserat, regem *Pictorum* & populum occulte sibi callida societate connectens, adversus eos bella movendum fallaciter excitavit. Intendens vero populum utrumque sub sua servitute deducere, caute primo divisit ab invicem, ut postmodum facilius vincere posset; quia quos insuperabiles communi potentia conjunctos noverat, dolo superatos vincere proposuit, cujus propositi statim effectus, & in brevi postea sequebatur.

XLV. *Quomodo Britones cum Pictis, duce Maximo, Scotos à regno dejecerunt.*

Immemores deinde confecti foederis, quod olim agente *Carausio* nec frustra *Scotis Picti* pepigerant, eorum illico Provincias non solum cum *Maximo* conjuncti Comites, verumetiam duces præcipui cæteris per omnia crudeliores vastabant, & interceptos vel populando quoscunque, vel conflictu majores, omni spreta redemptione trucidant, inermi nequaquam vulgo parcentes vel imbelli. Omnis vero *Britannica* gentis aggregata potestas, ut eos deleret, *Pictis* adhærere non distulit, solus *Conanus* & sui; quamvis opprobrium à *Maximo* cum indignatione tulissent, à prædis se continent & cædibus, nec eis assensum tantummodo dare volebant aut juvamen. Me dudum eis, *Conanus* inquam, & ipsi fidem perpetui foederis mihi fecisse commemoro, quam violare nullatenus honeste valeam, quemadmodum in violatam hæctenus ut illi fideliter observarunt. Nefanda deinceps inter eos bella multo prioribus sæviora resurgunt, quibus, post modicum adhuc tempus, non confectorum senio, fugentium vel ubera parvulorum, muliercularumve partu proximo quicquam hinc inde miseretur, sed cujusque sexus universi, quos vel interciperent, hac clade misera consumti sunt. Quid plura:

*Finalis demum Pictis victoria cessit,
Amplius in bello nequeunt resistere Scoti,
Qui probitate solent armorum gentibus esse
Contiguus terror, hostesque fugare superbos,
Subdere vi terras, victores jura tueri.
Fœdere conjunctis & opem conferre potenter.
Jam latitant derelicti, fit nullus amicus.
Fugantur gladio, caduntur & exiliantur.
Hostis & est plebi iudex, generosa propago
Exulat, heu regni cum principe vis perit omnis.*

Cecidit autem his diebus in bello rex *Scotorum Eugenius* cum filio, multique cum eis Principes & reguli, vulgus etiam innumerabile: sed & reliqui, qui bello supererant, relictis prædiis, subesse cum populo vel hostibus servire nolentes, elegerunt in terram potius alienam velut advenæ degentes liberi, quam propria subditi vivere continua servitute. *Echoth*. quoque regis fra-

ter cum suo filio, cui nomen *Erth*, aliisque pluribus *Hyberniam* petiit. Alii vero *Norguegiam*. Insulas itaque quidam petentes per omne tempus latebant excidii, præter quas omne regnum, circa Dominicæ tempus Incarnationis, annum viz. ccclx. amiserunt.

XLVI. *De translatione reliquiarum beati Andreae Apostoli per Constantium Imperatorem, de civitate Patras ad Constantinopolim.*

Idem quoque circa tempus *Constantius* Imperator, filius Magni *Constantini*, de quo præmissum est, anno regni sui xx. zelo Christianæ Religionis ductus & speciali devotione, quam erga beatum *Andream* Apostolum antea diu corde conceperat, stimulatus, factò complere desiderans, regionis *Achaia* civitatem *Patras*, qua passus est Apostolus & sepultus, adiit, & suas inde reliquias manu valida furripiens, in maxima lætitia cum hymnis & canticis vii. Idus Maii *Constantinopolim* transtulit, ac thecis ibidem aureis & argenteis summo locavit cum honore. *Achaia* quidem est una de septem *Græcia* Provinciis, & Insula pene; nam absque Septentrionali sua parte, qua *Macedonia* jungitur, est undique mari circumsepta. Erat enim beatus *Andreas* Apostolus Christi vocatione primus, in ordine secundus, aut certe tertius, colore niger, decorus aspectu, statura mediocris, barbam habens prolixam, cujus quorundam ossium de *Patras* ad *Scotiam* translatio sequitur in hunc modum. Accidit autem, ut divino nutu, tertia nocte priusquam Imperator civitatem est ingressus, Angelus Domini cuidam sancto viro timenti Deum Abbati, nomine *Regulo*, reliquiarum custodi, dicens. Applica tibi fratres idoneos, & pergens ad Sarcophagum, quo beati *Andreae* Apostoli recondita sunt ossa, tolles inde dextræ manus tres digitos, & os brachii dependens ab humero, dentem unum, & genu patellam, ac ubi monstravero tibi caute custodias, donec redeam. Qui mox electis fratribus accersitis omnia velut sibi præceptum est ossa secum deferens, in secretiori loco per Angelum condidit assignato: veniens igitur expeditis legionibus Imperator post biduum civitatem opibus evacuando captivat, & acceptum in quo condebantur reliquiæ scrinium, decenti veneratione *Constantinopolim* afferri iussit, seipso pariter cum exercitu comitante.

XLVII. *Quomodo Angelus Domini beatum Abbatem Regulum cum sociis mandaverat, ut accepta parte reliquiarum Boreales adire mundi partes non tardaret.*

Trascursis demum annis aliquot Angelus iterato cœlestis ad Abbatem reversus *Regulum*, hoc illi mandatum vultu terribili quod sequitur in omnipotentis Dei nomine tradidit & his verbis. Resumptis, inquit, beati *Andreae* Deo dilecti, quas me nuper docente reservasti, reliquisti, *Scotorum* totum laudabilem assumens comitivam, occiduas partes sub leonis circio, mundi finem, adire non differas; & quocunque locorum qua transveheris carina Deo volente naufragio periclitet, te tamen & fociis in incolumitate persistentibus, ibidem tui laboris extensum aut longioris saltem itineris scias feliciter consummatum. Caveas insuper, nec hujusmodi sis mandati negligens aut immemor, quia & eodem loco, divini nominis ad honorem, & Apostoli sui sancti perpetuæ venerationis laudem, firmiter Ecclesiæ fundamenta jaceas; quia futurum est, ut sicut ejusdem vivet prædicationis sonitu, quod non ignoscis, dudum Oriens, ita reliquiarum ejus scias veraciter signis fiendis & totum Occidens pro perpetuo decorari. Erit enim locus ille quidem electus à Deo sempiterna sedes Apostolica, firma siquidem fidei petra, nec immerito, quia beati *Petri* fratris, cui dixit Dominus tu es *Petrus* &c. itaque regni

regni, quo situm habeat, immobilis erit & tenax anchora, cunctisque fidelibus, præcipue regibus & cæteris terræ potentibus, ob devotionem Apostoli percelebris, quorum prædiis abunde ditabitur & muneribus. Venientium igitur ibidem perægre diversis ex mundi finibus, ut corporis salutem & animæ recipiant, catervæ crebro fidelium, adeptis mirifice petitis ad propria gaudentes redibunt, & Deum in Apostolo, qui semper in suis gloriosus est sanctis, voce magna collaudantes. Et his dictis Angelus ab eo disparuit, & ejus ad exequenda mandata beatus *Regulus* se convertit. Igitur divinis volens obtemperare præceptis, prudentibus viris ac religiosis ad se vocatis, scientia; moribus præclaris, quos & pridem angelica sigillatim exhortatio præmonuit suæ peregrinationis fieri participes, secum ad navem sacras deferens reliquias mare petiit, partes adire paratus circiales. Hæc autem hujus comitivæ Sanctorum sunt nomina quæ sequuntur: Primus vero Sanctus Abbas *Regulus*, & Sanctus *Damianus* Presbyter. *Gelasius* & *Thubaculus* diaconi, *Merinatus* frater Sancti *Damiani*. *Nerius* & *Elusenius* de *Cretha*, *Mirenus*, *Machabenus*, & *Silvius* frater ejus. Heremitæ quidem octo, viz. *Felix*, *Sajanus*, *Matheus*, *Mauricius*, *Madianus*, *Philippus*, *Lucius* & *Eugenius*. Ac Virgines Sanctæ tres de *Colofia*, viz. *Triduana*, *Potentia*, & *Emeria*.

XLVIII. *Quomodo beatus Regulus sociique sui cum reliquiis naufragi primo Scotiam advenerunt, tempore Regis Pictorum Hurgust.*

HI quoque viri sanctissimi cum virginibus refertam quibusque necessariis ingressi naviculam, æquoreo tramine Mediterraneo fines *Europæ* circumverunt, quousque fitas Oceano multis fatigati laboribus venient ad Insulas sub Occasu. Cumque spatio duorum pene fuissent annorum, ut aura duce contigerat, freto non cognito vagantes, ignari quid agerent, ab Oriente subito ventus vehemens & solito validior in velum irruit, cujus impetu regno *Pictorum* inter scopulos *Albionis* Insulæ, velut ab Angelo prædictum fuerat, ratis impulsa conquassatur. Confortatus tamen à Deo beatus *Regulus*, incolumis ad terram cum sociis iv. kal. Octobris, Dominicæ crucis prælato signaculo, gaudens aggreditur, & ibidem in nemore *Porcorum*, quod patria lingua *Mucrossis* dicitur, ad honorem Apostoli basilicam postea dedicavit. In quo loco reliquiarum attactu multa fiebant, etiam hæctenus stupenda sunt miracula, qualia post fidei susceptionem in Insulis visa nequaquam eatenus vel audita sunt, utpote cæcis ab utero daretur visus, mutis sermo, gressus claudis, & omnibus pie suffragium Apostoli petentibus, à quacunque tenebantur infirmitate, medela protinus Deo miserante largiretur. Crebrescentibus hujusmodi quotidie miraculis occurrunt undique nationum populi cum muneribus, immensas Deo laudes, complofis manibus, de tanto patrono suppliciter extollentes. Illius autem eo tempore regionis rex *Hurgust*, filius *Forgii*, loci delectatus sanctitudine, suum inibi palatium juxta basilicam ædificans, beato *Regulo* suisque fratribus terras quasdam pro seminandis frugibus in elemosynam perpetuam excolendas concessit. Cujus exemplo potterii reges, ut suæ devotionis dictabat affectus, quamvis in modico, possessio tum augebatur, usque quo rex *Hungus*, qui post annum octingentesimum Incarnationis Dominicæ *Pictos* rexit, decimam regni partem beato *Andree* tradidit, ob opem mirabilem in expeditione sibi collatam contra *Saxones*, ut libri quarti decimotertio capitulo patet & decimoquarto. In forma quoque monasteriali fundata cellula, deputatisque reliquiarum custodibus, beati viri prædicando per patrias exiere, non equites, sed ut dudum Apostoli, per binos & binos verbum Dei gentibus ubique seminandum innumera signa miraculose facientes. Cum igitur has in fide gentes doctrinis cœlestibus imbuisent, & signis confirmassent variis, beatissimus Abbas *Regulus* post annos triginta duos, postquam naufragiis in *Albioni* advenerat Insula, quibus evangelicum

gelicum opus exercens mirifice Deo complacuit, apud *Kilremont* à *Mucrofsis* per regem mutato nomine, plenus dierum obiit & grandævus.

XLIX. *Quomodo Maximus, postquam Scotos separatos à Pictis bello contriverat, & ipsos etiam subegit, & de successione Imperatorum.*

Rupti namque foederis gens ipsa *Pictorum*, cum *Scotos* à regno callide per eam deceptos expulisset, impunis postmodum diu non exstitit. Nam & ejusdem *Maximi* tyrannidem statim postea perfensit, & ex eodem liquore felleo, quem focis nequiter propinari composuit, etiam & ipsa nec immerito potavit. Igitur tyrannus idem *Maximus*, dum *Scotos* à regno penitus noverat exactos, totius potentiae robur in *Scotiam* repente conduxit, & *Pictos* priori bello multum à *Scotis* debilitatos, & pluribus oppressos bellis servire coegit, eorum cunctis munitionibus, etiam *Scotorum* quas ipsi ceperant, captivatis. Interea *Constantius* Imperator, adversus patris filium *Julianum* Apostatam regnare molientem ad bellum civile conversus, post annum imperii vicesimum quartum, inter *Ciliciam* obiit & *Cappadociam* in itinere. Quo mortuo *Julianus* ad Imperatoriam accessit dignitatem, anno Domini cccclxiv. & imperavit anno uno cum octo mensibus, alibi tamen annis tribus. *Eutropius* quoque septem tradit; erat enim magni *Constantini* nepos, qui *Bizantium* de suo nomine *Constantinopolim* vocari præcepit. Habuit enim *Constantinus* duos ex eodem patre sed non ex eodem matre germanos, *Dalmatium* scilicet & *Constantium*, qui vero *Constantius* istum genuit *Julianum*. Sub eo passi sunt Sancti *Damianus*, *Gordianus* & *Epymachus*, *Johannes* & *Paulus*, & plures alii Sancti. Post necem vero *Juliani*, quem sanctus martyr & miles *Mercurius*, sicut Sancto *Basilio* revelatum est, peremit. Accessit ad imperium *Jovinianus*, & imperavit mensibus octo. Deinde magnus *Valentinianus* imperio successit, anno secundum *Paulum Diaconum* ab urbe condita mcxvi. & secundum *Hugonem* anno Domini cccclxvii. *Romanorum* Imperatorum in computatione tricesimus octavus, & imperavit annis xi. Hic non solum corporis fortitudine sed & prudentia, temperantia, atque justitia, corporisque magnitudine præfulgebat. Cum idem antea sub *Augusto Juliano* fidem Christianitatis integram gerens, scutariorum tribunus esset, jussus ab Imperatore sacrilego vel idolis immolare vel cedere militia, sponte decessit. Nec mora, cæso *Juliano*, *Jovinianoque* mortuo, idem *Valentinianus*, qui pro Christi nomine tribunatum amiserat, in locum sui persecutoris imperium accepit. *Valentem* vero fratrem in communiione regni suscepit, & filium *Gratianum* anno regni tertio sustolli fecit Imperatorem. *Sigibertus*. Hoc tempore *Maximus*, qui per tyrannidem *Britanniam* invasit, *Scotos* & *Pictos* eam incurstantes superavit, & regis *Octavii* filia assumpta conjugio, se regni diademate consignavit.

L. *De præsumptione Maximi contra Romanum imperium, & ejus interitu.*
Ac de Conano, cui regnum tradidit Armoricum, quod de cætero minor Britannia vocatum est, & Imperatorum successione.

Postquam *Valentinianus* apud *Brigitonem* *Quadorum* oppidum subita sanguinis effusione, quæ dicitur apoplexis, expirasset, ejus frater *Valens* cum nepote *Gratiano* III. annis & VI. mensibus imperavit. Quo *Valente* per *Gothos* in vili casula cremato, remansit *Gratianus* Imperator cum *Valentiniano* juvenile fratre suo; cœpit anno Domini cccclxxxii. & imperavit annis sex. Coadjutorem vero sibi *Theodosium Augustum* fecit, qui post ipsum *Gratianum* occisum à *Maximo*, solus imperavit annis xi. cum jam in Orientis partibus sex annis *Gratiano* vivente regnasset; cœpit anno Domini cccclxxxvii. Porro
Maxi-

Maximus, qui merito *Maximus*, si tyrannorum addatur, dici posset, in regni *Britanniæ* sublimatus fastigio, cum suæ dolo calliditatis & potentia *Scotos* à *Pictis* fociis nequiter circumventos, ac trufos in exterminium, eorumque victores *Pictos* suo cernebat subditos dominio, superbire cœpit, & contra *Romanum* imperium suam tyrannidẽm exercere. Nam divulgata morte *Valentis*, non obstante quod *Valentiniano* jamdudum & filio suo *Gratiano* regnantibus firmatam sacramento fidem fecisset, arrepta tyrannide purpuram induit, & *Dionoto* tribuno pro judice *Britannis* relicto, omnes *Galliarum* regiones, quas sub eisdem *Augustis* regendas acceperat, imperio sublatas usurpavit. Hæredem se dicebat magni *Constantini*, ideo quod *Gallis* ad minus imperare deberet ac *Britonibus* contendit. *Gallica* deinde regna postquam obtinuit, *Armoricum* regnum *Conano Meriodok* pro *Britannia* recuperatum, anno Domini ccclxxxvi. tradidit, & expulsis indigenis promiscuo sexu *Britannici* generis illud restaurans, minorem deinceps *Britanniam* nominavit. Timuit enim ne *Conano* redeunte *Britanniam*, cum eo *Britones* contra suæ majestatis potentiam, ut soliti semper adversus extraneos, tumultu confurgerent; ipsum igitur cum aliis sibi suspectis proceribus secum transduxit ad *Gallias*, quos cum multis plebanorum millibus ex Insula deductis minori locavit in *Britannia*. *Beda*. *Maximus*, vir quidem *Augusto* dignus, nisi contra fidem emerisset, in *Gallias* transit, ibique *Gratianum* dolo circumventum occidit. *Theodosius* insuper anno regni sui secundo, vel secundum alios primo, beneficiorum *Gratiani* non inmemor, hostem illum *Maximum* trucem ac formidabilem occidit apud *Aquileiam*, ac *Valentinianum* fratrem *Gratiani* restituit Occidentis ad imperium. *Sigibertus*. Tempore *Theodosii* Senioris Sanctus *Patricius Scotus* in *Hybernia* cum fororibus venditur, ubi cum *Reguli* cujusdem *Porcarius* esset, Angelico sæpius alloquio fruebatur.

LI. De Christianissimis actibus Imperatoris Theodosii Senioris,
& ejusdem uxoris Placellæ.

Hugo *Floriacensis*. Denique Christianissimus Imperator *Theodosius* contra gentilium errorem insurgens, eum evertere funditus destinavit. Lege primo data præcepit idolorum templa solotenus everti. Ante sui temporis imperium magnus *Constantinus*, qui primus pietate morum ornavit imperium, sacrificare dæmonibus interdixit, non tamen eorum evertit templa, sed inaccessibleia fore præcepit. Cujus filii paterna sunt secuti vestigia. *Julianus* autem eis succedens impietatem renovavit, & veteris flammam erroris reaccendit. Interemptoque *Juliano Jovinianus* imperium affecutus, immolationes rursus prohibuit idolorum. *Valens* denique cunctis imperii *Romani* gentibus concessit, ut religiones suas colerent sicut vellent. Illos impugnans solummodo, qui dogmata non suscipiebant Arriana. Sic quidem & usque tempus hujus nobilis *Theodosii*, & ad idolorum aras ignis accendebatur, & libamina atque sacrificia offerebantur; sed & publicas festivitates populi per plateas agebant, & orgya *Dionysii* celebrabant, atque cum sacris curabant eviscerantes canes, & furentes agebant omnia, quæ nequitia proprii erroris insinuat. Sed hæc omnia Catholicus Imperator *Theodosius* extirpare radicitus imperavit, & evulsa corripuit & condemnavit. Imperatrix uxor sua *Placella* claudorum, cæcorum, atque debilium maxime habebat curam, non servis, non aliis utens ministris ad hæc officia peragenda, sed per semetipsam hæc agens ad eorum habitacula veniebat, unicuique quod opus habuit præbens, & per Ecclesiarum Xenedochia discurrens suis manibus infirmis ministrabat. Ollas eorum extergens, jus gustans, offerens coclearia, panem frangens, cibos ministrans, calices gustans, & alia cuncta faciens, quæ servis & ministris mos est solemniter operari, faciebat. Illis autem qui de rebus eam talibus prohibere nitebantur dicebat. Aurum autem distribuere imperii

opus est, ego autem pro ipso imperio hoc opus offero mihi bona tribuenti. Sed & viro suo sæpe dicebat, oportet te, marite, semper cogitare quid dudum fueris, & quid modo sis. Nam si semper hæc cogitaveris, ingratus Deo benefactori tuo non eris, sed imperium, quod eo largiente suscepti, per omnia legaliter gubernabis. His autem & hujusmodi sermonibus optima mulier sedulo virum suum proficere virtutibus hortabatur.

LII. *Quomodo mortuo tyranno Maximo, Scoti regnum suum recipere ceperunt, & de successione Imperatorum.*

T*heodosius* autem, bene tranquillata republica, apud *Mediolanum* naturalis mortis quietem invenit. Cui successerunt duo filii, quos ex eadem *Placella* genuit, *Honorius* & *Arcadius*, anno Domini cccxviii. simulque regnabant annis xiii. Eorum anno secundo dicit *Sigibertus* Sanctum obiisse *Martinum*, sed *Prosper* eorum anno quinto. Istorum vero temporibus Imperatorum diu prostrata lateque dispersa *Scotorum* natio, post mortem *Maximi* statim resurgere coepit, & ex illatis sibi tanto tempore per hostes injuriis ultionem expetere condignam intendit. Cum igitur à *Theodosio* peremptus fuisset *Maximus*, ejusque filius *Victor* nomine, quem imperandum *Gallia* dum ad *Italiam* tenderet reliquit, etiam ab eo fuerat extinctus, necnon & comes suus *Andragatius* his auditis ex navi præcipitem sese dedisset in mari, nec ulterius ejus familiae ulla spes iterum respirandi fuerat, *Gratianus* municeps à quibusdam *Britonibus* Imperator ejus loco *Britanniae* creatus est. Ab aliis tamen suam timentibus tyrannidem, ne velut *Maximus* perperam aliquid in eos ageret, post creationem mox percussus occubuit. *Paulus* & *Beda*. Apud *Britannias* loco *Gratiani* *Constantinus* ex infinita militia propter solam spem nominis sine merito virtutis eligitur. Qui *Gallias* transiens detrimento reipublicae magis fuit quam augmento, *Constantemque* filium ex monacho *Cesarem* factum *Hispanias* misit. Quod audiens *Honorius*, dum jura reipublicae continuis vexari cerneret incommodis, generem suum *Constantium* comitem, virum strenuum, ad *Gallias* cum exercitu misit. Ubi mox ingressus *Constantinum* apud *Krelatem* extinxit. *Constans* vero filius ex monacho *Cesar* à *Gerontio* comite *Vienna* peremptus est. Hos vero patrem & filium *Galfridus* in *Britannia* prodicione *Pictorum* docet occisos, cujus etiam variae tenent historiae contrarium.

Explicit Liber Secundus.

Incipiunt tituli Capitulorum Libri tertii.

CAP. I. **D**E *Fergusio* filio *Erb* *Pictis* conjuncto, regnum dolo tyranni *Maximi* per *Romanos* & *Britones* quadraginta tribus annis detentum recipiente.

II. De eodem, & expulsiōe *Romanorum* & *Britonum* de suis regnis.

III. De crudelitate cladis per *Pictos* & *Scotos* illatæ *Britonibus*, & *Romana* legione, ac ædificatione fossæ per *Insulam*, quæ dicitur *Grymisdike*.

IV. De victoriâ *Romanæ* legionis & *Britonum* contra *Scotos* & *Pictos*, bello quo cecidit rex *Fergusius*, cum magna parte suorum & *Pictorum*.

V. De successiōe regis *Eugenii* filii *Ferthardæ*, qui cum avo *Gryme* evertit *Grymisdike*, & de secunda legione *Scotos* iterum & *Pictos* fugante citra amnem *Tynam*.

VI. De reparatione muri, quem *Severus* Imperator olim construi jussit trans *Insulam*, inter *Gatysbede* & *Carlyle*, ac reditu legionis, & electiōe primi regis *Francorum*.

VII. De *Scotis* murum destruentibus, & de clade quam *Britonibus* intulerunt.

VIII. De adventu Sancti *Palladii* in *Scotia*, primi *Scotorum* Episcopi & doctoris, quamvis ante fidem longe susceperant.

IX. De Sanctis, eodem *Palladio*, *Servano*, *Kentigerno*, *Ternano* & *Ninianio*.

X. De dejectione muri per *Scotos* & *Pictos*, & unde nomen accepit, & de subjectione *Britonum Albanensium* sub *Scotorum* ditione.

XI. De *Britonibus* adhuc mittentibus Epistolas ad *Romanos*, *Litorium* viz. & *Aetium*, pro succursu, nec obtinuerunt.

XII. De desperantibus *Britonibus* cum suo rege *Vortigerno*, qui paganam gentem *Saxonum*, in adjutorium contra *Scotos* & *Pictos* invitarunt.

XIII. De adventu primo *Saxonum*, & diversis stragibus hinc inde datis & receptis.

XIV. De successiōe regis *Dungardi* fratris *Eugenii*, & confœderatione regis *Vortimerii*, filii *Vortigerni*, tunc regis *Britonum*, cum *Scotis* contra *Saxones* inita, & eorum agitatione de *Britannia*.

XV. De reditu *Saxonum* post mortem *Vortimerii* cum majori multitudine paganorum, & proditiosa morte magnatum *Britonum*.

XVI. De successiōe *Constantii*, & divisione *Britanniæ* processu temporis inter *Saxones*, & octo regnis.

XVII. De confœderatione regis *Britonum Aurelii Ambrosii* cum rege *Constantio* contra *Saxones*, & vate *Merlino*.

XVIII. De successiōe regis *Congalli*, & renovatione fœderis inter *Scotos* & *Britones*, & intestina dissentione *Britonum*, per quam regnum amiserunt, & *Saxones* penitus prævaluerunt.

XIX. De primo rege *Francorum* baptizato, nomine *Clodoveo*, & eorum origine.

XX. De eodem, & tempore quo primum habuerunt regem, ac de regia successiōe usque hunc *Clodoveum*, & Sancto *Giberiano Scoto*.

XXI. De successiōe *Gouрани*, & renovatione fœderis cum *Uther*, & de Sancta *Brigida*.

XXII. De Historico *Gilda*, & suis quibusdam metricis prophetiis.

XXIII. De eisdem prophetiis, & Sanctis *Brandano* & *Machuto*.

XXIV. De morte *Gouрани* regis, & de *Arthur* rege *Britonum*.

XXV. De eodem *Arthur*.

XXVI. De fucceffione trium regum, *Eugenii, Conwalli*, atque *Kynatel*, five *Convydem*, & adventu Sancti *Columbæ*.

XXVII. De Angelo librum vitreum deferenti Sancto *Columbæ* regni confecrationis, & fucceffione regis *Aydani*.

XXVIII. De fubfidio per *Aydanum Malgoni Britonum* regi miffio, & victoria paganorum, de parentibus Sanctorum *Furfei, Feylam, & Vulcani*.

XXIX. De rege *Aydano* pro *Cadwallonis* regis *Britonum* fubfidio proficifcente contra *Saxones*, & belli victoria, & prophetia Sancti *Columbæ*, de dicto bello, & de Sanctis *Kentigerno* ac *Convallo*.

XXX. De eodem *Aydano* per *Northumbrorum* regem *Ethilfridum* è bello fugato, & de *Augustino* fidem *Anglis* prædicante.

XXXI. De prophetia Sancti *Columbæ*, de regis *Aydani* filiis, & ejus morte, & de Sancto *Droftano* fuique parentibus.

XXXII. De fucceffione *Eugenii* filii *Aydani*, & de Sanctis *Gillemo* & *Columbano*.

XXXIII. De fuga *Cadwallonis* regis *Britonum* venientis in *Scotia* pro fubfidio, & adventu Sancti *Oswaldi*, fratrumque fuorum ibidem baptizatorum, & fepultura dextræ manus, & gladii regis *Eugenii* in mora lapidea.

XXXIV. De fucceffione regum *Ferthardi*, fuique fratris *Donaldi*, quem Sanctus *Columba* benedixit adhuc puer, & reditu Sancti *Oswaldi* in patriam.

XXXV. De eodem Sancto *Oswaldo*, & electione Sancti *Aydani* ad *Saxones* convertendos.

XXXVI. De prædicatione ejufdem Sancti *Aydani*, & morte Sancti *Oswaldi*.

XXXVII. De fucceffione regis *Ferthardi*, & Sanctis *Fynano, Furfeo* & *Fulano*.

XXXVIII. De Sancto *Colmanno* & ejus prædicatione tribus annis, & fuo reditu.

XXXIX. De numero regum *Anglorum*, quos *Scoti* baptizabant, & Epifcopis à quibus baptizabantur.

XL. De fucceffione *Maldwyni*, & Epifcopo *Tuda* fuccedente post *Colmannum*.

XLI. De fuga *Cadwaladie* noviffimi regis *Britonum* ex *Britannia*, & caufis quibus dejecit eos Deus de regno.

XLII. De eifdem caufis, & *Britonum* futuro reditu per *Angliam* prophettato, & quibusdam prophetiis *Merlini* de eodem.

XLIII. De fucceffione regum *Eugenii* quarti & *Eugenii* quinti, & de Sanctis *Cuthberto* & *Adamnanno*.

XLIV. De fucceffione regis *Amrynkyleth* & ejus morte, & de Sancto *Chiliano*.

XLV. De fucceffione Reguli *Eugenii* fexti & *Murdaci*, & ftatu tunc temporis in *Britannia*.

XLVI. De fucceffione trium regum, *Ethfyn, Eugenii* five *Nectavii*, atque *Fergufii*, & de fua morte per reginam.

XLVII. De fucceffione *Selwalthii*, & de magno rege *Karolo*.

XLVIII. De fucceffione regis *Athay*, primam cum *Francis* confœderationem facientis, & ejus caufa, & de egregio milite *Gilmerio Scoto*.

XLIX. De nunciis *Scotorum* *Karolo* miffis pro eadem confœderatione firmanda.

L. De execranda proditione *Northumbrorum* in fuis regibus, adeo quod eis nullus auderet imperare.

LI. De principio ftudii *Parifenfis*, & à quibus incepit primo.

LII. De imperio *Karoli* filiique fui *Ludovici*, & à *Clodoveo* fucceffione regum *Francorum* ad ipfum *Karolum* ascendendo.

LIII. De fucceffione regum *Conwalli* & *Dongalli* refuscitantes bellum diu fopitum in *Pictos*.

Incipit Liber Tertius.

CAP. I. De Fergusio filio Erthi Pictis conjuncto, regnum dolo tyranni Maximi per Romanos & Britones quadraginta tribus annis detentum recipiente.

HUJUSMODI quidem & aliis ubique Romanis contingentibus incommodis, & super hæc Britannia civili discordia laborante, Picti, quorum eis nuper Maximus munitiones eripiens suis servandas militibus tradiderat, à servitutis vinculo cupientes resolvi, pristinae vicissitudinis, & pacis foedus cum Scotis occulte componunt, ut libertates avorum & regna, conjunctis viribus hortantur suppliciter, cum opportunum instaret jam tempus, reciperent. Illi vero suis annuere parati suggestionibus, sed dolosæ gentis prodicionem primitus expertam omni cura cavendam decernunt, quod nec bella saltem publica seu deprædationes cum paucis suo nunquam incant consortio, nec præviam in bellis aciem inter amicum viz. suspectum & hostem publicum assumere de cætero non præsumant. Nam sæpius incauti, post foedus noviter initum, dolosis ab hostibus prosternuntur. Igitur anno Domini cccciii. Imperatorum Arcadii & Honorii vi. regni quoque Scotorum in Albion Insula dccxxxiii. Ab eorum origine, primo viz. eorum ex Ægypto progressu, mdccccciii. ac ab origine mundi mmmmmmdxxv. Fergusius filius Erth, filii Echadii, qui fuit frater Eugenii regis, bello prostrati per tyrannum Maximum, juvenis strenuus, cæteris virtute præcellens, fortis viribus & audax, in bello quoque pronus & efficax, cum duobus fratribus Loaru & Cenegro suisque popularibus Insulanis Hibernensibus ac Noricis, intrepide Scotiam regnum de jure sibi debitum adveniens, hostes in ea diu degentes abunde longius effugavit. Igitur,

*Agmine condensò ventis velamina pandit:
Et ratis æquoreos atque galea petunt
Fluctus: in his acies juvenum phalerata superbo
Principe congregitur. Nec mora, turma potens
Ad natale solum properat; relevare jacentes
Rex fasces regni cespite sospes adit
Intrepidus patrio, pandens vexilla leonis,
Terruit occursum quem fera nulla ferox.
Ocius advenit, fuerat quæ turbine diro
Subdita plebs, annis & quater & tribus; hæc
Congaudens patrio regi servire parata,
Ad libertatem quicquid ut orbe volat.*

Regi præterea Fergusio cum exercitu per patrias, quas paulatim cum indignis ad pacem recepit, procedenti, Pictorum gentes cum suis occurrunt cuneis; & ne quidem eis ullus vel odii vel perfidiæ scrupulus putaretur inesse, castra quæque, cunctasque munitiones quotquot Scotorum, permittente Maximo, tenuerunt eatenus, apertis sibi spontaliter januis reddiderunt.

II. De eodem, & expulsionè Romanorum & Britonum de suis regnis.

CONDUXERUNT utique de Dacia Vespiliones ac etiam Hunnos, qui mare turbarent Britannicum, plurima sibi promittentes spolia, suisque regnorum portibus firmum contra Romanos de cætero receptaculum. In unum

namque præfatæ gentes conglobatæ, foederibus tactu sacramentorum iteratis: quia & una fuerat & amborum necessitas, per regna gradientes alienos è prædiis ejiciunt, & quia prudentis nullatenus est differre paratis, inducias nulli concedere volebant; immo cujusque conditionis quemquam, si non vel è regnis festinum arriperet exitum, vel eatenus si castra tenentes petita sponte non redderent, post obsidionis impetum statim ereptos jugulabant. Infra quoque spatium ab inde trium annorum idem *Fergusius*, universas regni regiones eis, citraque vadum *Scoticum*, à patribus ab antiquo possessas, de mora lapidea viz. & *Inchegal* ad Insulas *Orcades*, sub sua composuit ditione. A primo quidem hujus regni rege *Fergusio*, filio *Ferthar*, ad hunc regem *Fergusum*, filium *Erth*, inclusive, quadraginta quinque reges ejusdem gentis & generis in hac Insula regnaverunt. Sed & horum singillatim distinguere tempora principatum ad præsens omittimus, nam ad plenum scripta non reperimus. Ab hoc ergo rege jam ulterius omnium regum, etiam tempus usque modernum successive secundum chronicas, regnationis annos inferere convenit, ut quis quo quantove tempore regnaverat, clarius posteris propaleatur. Idem namque rex xvi. regnavit annis in *Scotia*, quorum tribus ultimis ultra *Dernalban*, hoc est, ultra dorsum *Albania*, primus regum *Scotici* generis in terra *Pictorum* à montibus ad mare *Scoticum* regnavit: sed si vel gladio vel alio quo jure mihi non patuit, ubi nullus antea primatum tenuit prædecessorum. Conjuncti quidem ut superius *Scoti* cum *Pictis*, postquam à propriis sedibus *Romanos* expulissent & *Britones*, eorum regnum *Britanniam*, quæ tunc temporis omnium belligerorum ope vindicata fuerat, crebris agminibus, ut diversorum notatur in chronicis, sæpius invadunt, vulgi miserabilis partem gladio cædentes, partemque vitæ relictam sub servitute deducetes.

III. De crudelitate cladis per Pictos & Scotos illatæ Britonibus, & Romana legione, ac ædificatione fossæ per Insulam, quæ dicitur Grymisdike.

A Bduxerat enim secum *Maximus* omnes bellicosos Insulæ juvenes quos reperit, & inermes tantum colonos reliquit, qui, cum suæ feritati resistere vel bello configere non noverant, ab eorum occursum velut ab igne relictis prædiis aufugerunt. Tanta nimirum tyrannide tunc temporis eos vexabat, suaque crudeli dispersit versutia, quod hæcenus & hodiernum usque diem statum nequaquam attingere pristinum, seu quomodolibet prosperare valebant. *Beda* verò de crudelitate cladis his diebus, & ædificatione muri secundi transversus Insulam, ita scripsit. Exinde *Britannia* omni armato milite, totaque floridæ juventutis alacritate spoliata, quæ tyrannorum abducta temeritate nusquam ultra domi rediit, præda tantum patuit, utpote omnis usus bellici prorsus ignara. Denique subito duabus gentibus transmarinis vehementer sævis, *Scotorum* à *Circio*, *Pictorum* ab *Aquilone*, multos stupet gemitque per annos. Transmarinas autem dicimus has gentes, non quod extra *Britanniam* essent positæ, sed quia à parte *Britonum* erant remotæ, duobus sinibus maris interjacentibus, quorum unus ab Orientali mari, alter ab Occidentali, *Britannia* terras longe lateque irrumpit. Orientalis habet in medio sui urbem *Guidy*; Occidentalis supra se, hoc est ad dextram sui, habet urbem *Alcluit*, quod eorum lingua sonat petram *Cluit*, est enim juxta fluvium nominis illius. Ob harum autem infestationem gentium *Britones* legatos *Romam* cum Epistolis mittentes, lacrimosis precibus auxilia flagitant subjectionem continuam, dummodo hostis imminens longius arceretur, promittebant. Quibus mox legio destinatur armata, quæ ubi Insulam advecta cum hostibus aggressa est, & magnam eorum multitudinem sternens, cæteros sociorum è finibus expulit, eosque interim à dirissima depressione liberatos, hortata est instruere murum inter duo maria trans Insulam, qui arcendis hostibus possit esse

esse præsidio, sicque domum cum magno triumpho reversa est. At illi trans Insulam murum, quem iussi fuerant, non tam lapidibus quam cespitibus construunt, utpote nullum tanti operis artificem habentes, ad nihil utilem statuunt. Fecerunt autem eum inter duo freta vel sinus de quibus diximus maris, ubi aquarum munitio deerat, ubi præsidio Valli fines suos ab hostium irruptione defenderent. Cujus ibidem operis valli usque hodie certissima vestigia cernere licet. Incipit autem spatio duorum ferme millium à monasterio *Abircornung*, i.e. *Abircornum*, ad Orientem, & tendens contra Occidentem, juxta urbem *Alcluit* terminatur. Post *Arcadii* mortem imperavit *Honorius* cum octenni puero, fratruale suo *Theodosio*, xiv. annis, cum ante cum *Arcadio* fratre tresdecem annis regnaverit, & cœpit anno Domini ccccxī.

IV. De victoria Romanæ legionis & Britonum contra Scotos & Pictos, bello quò cecidit rex Fergusius, cum magna parte suorum & Pictorum.

EQuidem & inde refert *Paulus Diaconus*, quæ sequuntur. Hac tempestate *Britanni Scotorum & Pictorum* infestationem non ferentes, *Romam* mittunt, ac sui subjectione promissa contra hostes auxilia flagitant; quibus statim ab *Honorio* missa militum legione, magnam eorum multitudinem stravit, cæterosque *Britanniæ* finibus expulit. Illis igitur ex *Britannia* fugatis, *Britones Romanorum* auxilio superiorem in bello manum habentes, ut eis jussum est, supradictum murum ab Oceano construunt ad Oceanum, & tantis per intervalla firmatum turribus, quod ab unaquaque tubæ clangor ad aliam pertingere posset, maximo sumptu perfecerunt. Incipit autem ab Oriente super Australe litus *Scotici* maris juxta villam *Karedyn*: deinde passuum spatio viginti duorum millium procedens per transversum Insulæ porrigitur, & civitatem habens ab Austro *Glasguensem* in ripa fluminis de *Clyde*, juxta *Kirkpatrick* terminatur. Hujus autem atrocissimi præmemorati conflictus post ruinam, quo triumphantibus *Romanis*, à *Britonibus* rex inclytus *Scotorum Fergusius* cum magna suorum *Pictorumque* multitudine corruit, qui de *Scotis* supererant, *Romanis* nequaquam, aut *Britonibus* volentes subjici, paucis vulgaribus exceptis vacuam linquentes patriam aufugerunt. Non enim ultra fretum Australe moram diutius audebant trahere, quamvis ejusdem temporis nonnulli vates, gentis utriusque tanta belli non obstante clade, futurum esse cænebant *Scotos* proculdubio totam Insulam possidentes. Filios autem tres reliquit impuberes, *Eugenium*, *Dongardum* & *Constantium*, quos ex filia *Britonis Gryme* genuit, de stirpe ducis *Fulgentii* descendentis. Ipsum quoque *Gryme* Imperator *Maximus*, quia *Conani* fautor indeficiens atque *Scotorum* extiterat, callide pulsit à dominio, *Eugenius* vero post mortem patris regni sustollitur arte. Juvenis quidem & paucos habens annos, ideoque rectorem sibi suisque fratribus & regni custodem, avum suum *Gryme* primates deputant, cum & ipse militia præstans de suorum etiam priscorum regum genere duxerat originem. Quia vero sicut & pacis ita bellorum temporibus aptum regimini non ignorantes in ducem eligunt, quousque nepotes ad annos attigerint puberes, ac habiles extiterint ad regendum.

V. De successione regis *Eugenii filii Ferthardæ*, qui cum avo *Gryme* evertit *Grymisdike*, & de secunda legione Scotos iterum & Pictos fugante citra amnem *Tynam*.

IN regni denique sublimatus folio rex *Eugenius*, cum avo consule *Gryme* regnare cœpit anno Domini ccccxix. & Imperatoris *Honori* ix. regnavitque xxxiii. annis. Interim *Romana* legione post ædificationem muri re-

versa

versa, primo quæ pacis sunt regni caute disponens, ad bella deinde se convertit. Terras quidem ad Boream *Humbri*, quarum sibi quædam successione parentum dudum, *Fulgentio* viz. aliisque *Scotorum Pictorumque* nobilibus, ante bellum jure competere, moleste ferens injuste per *Romanos & Britones* fore detentas, collectis undique adiutoribus in magna potentia dictum adiens murum, præordinatis machinis, custodibus vel fuga lapsis vel occisis, funditus evertit. Evidens enim illius fossæ vel muri signum veraque patent hæcenus vestigia, quique de suo nomine nomen hodiernum accepit, & *Grymsdikh* ab incolis est vocatus. Everso denique muro terras olim ab eis possessas unâ cum indigenis sub ditione pristina susceperunt. *Eeda*. Verum priores inimici, ut *Romanum* militem, abesse conspexerant, advecti mox navigio irrumpunt terminos, omnia cædunt, & quasi maturam segetem obvia quæque metunt, calcant, & pertranseunt. Unde rursus mittunt *Romam* legatos flebili voce auxilium implorantes, ne penitus misera patria deleteretur, ne nomen *Romanæ* Provinciæ, quod apud eos tam diu claruerat, ex terrarum gentium improbitate obrutum vilesceret. Rursus mittitur legio, quæ inopinate tempore autumnii adveniens magnas hostium strages dedit, eosque qui evadere poterant omnes trans maria fugavit, qui prius anniversarias prædas trans maria milite nullo obsistente cogere solebant. Ab *Honorio* quidem & hæc etiam mittebatur legio, qua dictæ gentes diversis incurfionibus exterritæ publicum inire certamen non audebant, sed quo securius latere poterant, donec ipsa rediret legio, tutamina petentes, sed neque procul à fluviorum ripis *Esk & Tyne* Aquilonalibus retrocedunt.

VI. De reparatione muri, quem Severus Imperator olim construi jussit trans Insulam, inter Gathyhede & Carlyle, ac reditu legionis, & electione primi regis Francorum.

B *Eeda*. Tunc *Romani* denunciare *Britonibus*, non se ultra ad eorum defensionem tam laboriosis expeditionibus posse fatigari. Ipsos potius moneant arma corripere, & certandi cum hostibus studium inire, quo non aliam ob causam quam si ipsi inertia solverentur eis possent esse fortiores; qui etiam, quia hoc fociis, quos derelinquere cogebantur, aliquid commodi allaturum putabant, murum à mari ad mare recto tramite, inter urbes quæ ibidem ob metum hostium factæ fuerant, ubi & *Severus* quondam vallum fecerat, firmo de lapide locaverunt. Quem videlicet murum, hæcenus famosum atque conspicuum, sumptu publico privatoque, adjuncta secum *Britannorum* manu, construebant, octo pedes latum & duodecim altum, recta ab Oriente in Occasum, lineasque & turres per intervalla collocant, ut usque hodie intuentibus clarum est. Quo mox condito dant fortia segni populo monita, præbent instituendorum exemplaria *Romanorum*, & valedicant fociis, tanquam ultra non reversuri. Anno quidem *Honorii* nono, secundum *Sigebertum*, *Samnone* & *Marcomiro*, *Francorum* ducibus defunctis, *Franci* in communi deliberant, ut & ipsi, sicut & aliæ gentes, regem habeant, & filium *Marcomiri* ducis *Pharamundum* sibi regem ordinant, qui regnavit annis undecim. *Honorius* autem *Augustus* transactis annis XIII. quibus imperaverat cum *Arcadio* fratre suo, & aliis iterum quatuordecim annis cum suo nepote *Theodosio*, rebus excessit humanis.

VII. De Scotis murum destruentibus, & de clade quam Britonibus intulerunt.

P *Aulus Diaconus*. Sed mox ut *Romani* discesserunt, advecti navibus iterum hostes, obvia sibi quæque conculcant ac devorant. *Beda*. *Romanis* interim ad sua remeantibus, cognita *Scoti Pictique* redditus denegatione, confestim

ftim & ipfi folito confidentiores facti, omnes Aquilonalem & extremam Infulæ partem pro indigenis ad murum ufque capescunt. Statuitur ad hoc medicæ artis acies segnis, ubi trementi corde stupida die noctuque marcebat. At contra non ceffant uncinata hostium tela, quibus ignavi propugnatores miserrime de muris tracti allidebantur. Quid plura? relictis civitatibus ac muro, fugiunt, difperguntur, infequitur hostis, accelerantur strages cunctis prioribus crudeliores. Sicut enim agni à feris, ita miseri cives diflipantur ab hostibus, nude à fuis mansionibus & poffeffionibus ejeti; imminens fibi famis periculum latrocinio ac rapacitate mutua temperabant, agentes exterarum clades domesticis motibus, donec omnis regio totius cibi fuffentatione excepto venandi folatio vacuaretur. Interea fames illa præfata magis ac magis *Britones* afficiens, ac famam fuæ malitiæ posteris diuturnam relinquens, multos eorum coegit victos infestis prædonibus dare manus. Initium vero trahit ille memoratus murus ad Orientem in Australi ripa fluminis *Tyne* ad *Capricapud*, quod *Anglorum* lingua fonat *Gaitisbede*, ubi dudum *Severus* murum per vallum fieri iuffit ex oppofito *Novi Castræ*, & super fluvium *Esk*, sed alias dicitur *Scotis Wath*, per fexaginta passuum millia porrectus, finem habet juxta *Carlyl*, ad Occidentem. Post decessum *Honorii*, *Theodofius* idem Junior, ejus ex *Arcadio* fratre nepos, ad imperium anno Domini ccccxxv. fuccedens, folus imperavit annis tribus, & anno tertio *Valentinianum*, *Constantii* & amitæ fuæ *Placidia* filium, Imperatorem fecum regnare creavit, qui vero pariter annis xxiv. regnaverunt.

VIII. De adventu Sancti Palladii in Scotia, primi Scotorum Episcopi & doctoris, quamvis ante fidem longe susceperant.

ANNO quoque *Theodofii* fecundo, primus *Cælestinus*, Ecclesiæ Romanæ Papa quadragesimus primus, natione *Romanus*, à patre *Prisco* nomine genitus, fedit annis octo, mense uno, diebus autem octo. Hic constituit ut Psalmus, *Judica me Deus* &c. ante introitum missæ diceretur. Et Psalmi *David* centum quinquaginta, ante sacrificium antiphonatim canerentur ex omnibus. Quod ante non fiebat: nisi tantum Epistola *Pauli* & sanctum Evangelium recitabantur. Ex hoc instituto de Psalmis excerpti scil. introitus missæ, gradalia, alleluja, & offertoria ante sacrificium, orationes inter communicandum cum modulatione ad missam in Ecclesia *Romana* cantari cœperunt. *Sigibertus*. Anno Domini ccccxxix. vel secundum alios ccccxxx. ad *Scotos* in Christum credentes Sanctus *Palladius* ordinatus à Papa *Cælestino* primus Episcopus mittitur, & hoc idem testatur *Beda*. *Socrates* autem eisdem præmissis verbis ait: Erat enim Sanctus *Palladius* discipulus *Evagrii*, qui duorum fuit *Machariorum* discipulus, de quibus & cæteris *Aegypti* Sanctis patribus liber ejus affluenter loquitur. Ait enim, oportet nos & addiscere quæ nescimus, & fideliter docere quæ novimus &c. *Polychron*. Anno Domini ccccxxx. Papa *Cælestinus* primum Episcopum in *Scotia* misit Sanctum *Palladium*, de quo *Scotis* convenit quod suam, id est, *Scotorum* gentem, longe quamvis in Christum ante credentem, fidem orthodoxam verbo follicite perdocuit, & exemplo festa simul & memorias Ecclesiasticas diligenter celebrare. Ante cujus adventum habebant *Scoti* fidei doctores, ac sacramentorum ministratores, presbyteros solummodo vel monachos, ritum sequentes Ecclesiæ primitivæ. Advenit vero *Scotiam* magna cleri comitiva, regis *Eugenii* regnationis anno xi. cui rex mansionis locum ubi petierat gratis dedit.

IX. De Sanctis, eodem Palladio, Servano, Kentigerno, Ternano & Niniano.

PRædicationis autem & sacramentorum ministracionis consortem sanctissimum virum *Servanum* habuit, quem ordinatum Episcopum, quia tantæ genti ministeria solus impendere pastoralia non sufficebat, ad orthodoxam populo fidem docendam, ac opus sollicitè perficiendum Evangelii, dignum per omnia suum effecit coadjutorem. *Ex historia beati Kentigerni.* Ille vero *Servanus* in primitiva pene *Scotorum* Ecclesia discipulus venerandi Pontificis *Palladii* fuit. Hunc *Palladium* anno post Incarnationem Dominicam, ut supra, sanctus Papa *Cælestinus*, longe credentibus ante *Scotis*, primum misit Episcopum. Ille vero *Scotiam* adveniens Sanctum ibidem invenit *Servanum*, & eum ut in vinea Domini Sabaoth operaretur invitans, doctrina postmodum Ecclesiastica sufficienter imbutum, in omni *Scotorum* gentem suum constituit suffraganeum. *Hæc ibi.* Erat itaque discipulus beato *Palladio* Sanctus *Ternanus* Pontifex, cui & baptisate pater & universis literarum & fidei rudimentis almificus doctor & alumnus. Discipulus etiam Sancti *Servani Kentigernus*, à quo sacri baptisnatis est fonte lotus, & in omni Christianæ religionis dogmate sive scientia perfecte doctus, qui tantæ perfectionis & gratiæ desuper datæ postmodum etiam & adolescens habitus est, ut magna per eum Deus atque stupenda dignatus est operari miracula. *Sigibertus.* Anno quoque postquam *Palladius* advenit *Scotiam*, missus est ad *Scotos Hybernienses* ab eodem Papa *Cælestino* Sanctus *Patricius*, genere *Brito*, filius *Chouches*, sororis Sancti *Martini Turonensis* Episcopi, qui dictus est in baptismo *Suchat*, à Sancto *Germano Magomus*, à Sancto *Cælestino Patricius*, à quo & Episcopus ordinatus, per sexaginta annos, doctrina, signis, & sanctitate excellens, totam *Hyberniam* Insulam ad Christum convertit. Imperatoris istius *Theodosii Junioris* temporibus, Sanctum obisse ferunt *Ninianum* Pontificem. Ipsum namque, secundum historiarum scripta, sub imperio sui patris *Arcadii* & *Honorii* patrum scimus veraciter floruisse: nam eorum anno quinto beatus *Martinus Turonensis* Episcopus obiit, cujus adhuc in carne viventis alloquio Sanctus meruit *Ninianus* saluberrimo consolari. Australium quoque regni partium ultra fretum *Scoticum* prædicavit gentibus, quæ nondum cum Aquilonalibus *Scotis* Christi legem suscipere meruerunt. Erat autem mirandæ virtutis vir & sanctitatis coram Deo & hominibus, ac innumerorum vivens miraculorum, etiam post transitum & hætenus, operator mirificus; unde *Gregorius.* Quid mirum, si electi quique in carne positi multa facere mirabilia possunt, quorum ipsa ossa mortua plerumque in miraculis vivunt.

X. De dejectione muri per Scotos & Pictos, & unde nomen accepit, & de subjectione Britonum Albanensium sub Scotorum ditone.

DUrante vero famis memoratæ superius egestate *Scotorum* principes & *Pictorum*, assumptis *Hybernicis*, ad ejusdem muri fines utrosque, trans flumina *Tyne* & *Eske*, diverso navigii genere remigantes, undique per circuitum regiones invadunt, destruunt, & consumunt. Ubi modico post tempore quibusdam indigenarum ad pacem acceptis, his autem fugatis, aliis interemptis, totam à mari usque ad mare regionem sub protectione pacis suscipientes, hætenus abinde nequaquam abigi potuerunt. *Galfridus.* O divinam ob præterita scelera vindictam! ô tot per vesaniam *Maximi* tyranni bellicoforum militum absentiam, qui si in hujusmodi strage calamitatis adessent, non supervenisset populus quem non in fugam propellerent. Interea vero non cessant, ut superius per *Bedam*, uncinata hostium tela, quibus miserum

rum vulgus de muris trahebatur, & solo crudeliter allidebatur. Quid plura? relictis enim civitatibus, & muro celfo, civibus iterum fugæ, iterum dispersiones multum solito desperabiliores, iterum insectationes ab hostibus, iterum crudeliores strages accelerant. Obtinentes autem quæ cis citraque murum sunt regiones, inhabitare cœperunt victores, ac citato repente rurali vulgo, cum suis sarpis quilibet, & ligonibus, rastris, tridentibus, & fossoriis patulas in eo rimas foraminaque crebra perfoderunt, quibus ubique promptum habeant aditum etiam & recessum. Ab illis ergo foraminibus hæc deinde materia nomen hodiernum assumpsit, quod *Anglica* lingua sonat *Thirlit wall*, Latine vero *murus* dicitur *perforatus*. Anno quoque regni regis *Eugenii* duodecimo, Diabolus in Insula *Cretba* specie *Moyssis Judeis* apparuit; ad terram repromissionis per mare pede sicco perducere promittit, sicque plurimis necatis ac submersis, reliqui ad Christum convertuntur.

XI. De Britonibus adhuc mittentibus Epistolas ad Romanos, Litorium viz. & Aetium, pro succursu, nec obtinuerunt.

DUM autem & his ac hujusmodi fragibus *Britonum* hinc inde populi grassabantur, regis *Eugenii* bellorum princeps & consul præcipuus *Gryme*, postquam custodis officio decem & novem annis fungeretur, quibus & regnum nobiliter rexit, & nobiliter ad statum reduxit pristinum, morte propria senex obiit. Deinde post ejus mortem rex solus XIV. annis regnavit. Etiam & ipse *Pictis* adjunctus crudele bellum contra *Romanizatos Britones* fuscitare non ditulit; sed & eos communi potentia totis viribus invasit: quibus vero confestim obsistere non valentibus, ad *Romanos Patricios* mittitur, qui sub Imperatoribus *Theodosio* & *Valentiniano* reipublicæ vices gerebant, *Aetium* viz. & *Litorium*, qui secunda potestate post *Aetium* cæteris præerat, ut eis ipsi sicut & aliis *Romanorum* subditis adversus *Scotos* & *Pictos* hostes ferocissimos opem inferre non recusent. *Beda*. Ad *Aetium* pauperculæ *Britonum* reliquæ mittunt Epistolam, cujus hoc principium est: *Aetio* Consuli gemitus *Britannorum*. Et in processu Epistolæ suas ita explicant calamitates. Repellunt ad mare barbari, mare repellit ad barbaros; inter hæc duo genera funerum oriuntur, aut enim jugulamur aut mergimur. Neque tamen hæc agentes quicquam auxilii ab illo impetrare quiverunt, utpotè qui gravissimis eo tempore bellis cum *Bledla* & *Attila* regibus *Hunorum* erat occupatus. Siquidem ab eis nihil habentes adjutorii tristes ad sua redeunt, atque concivibus suam denunciant repulsam. *Paulus*. Itaque *Britanni* cum rursus *Scotorum Pictorumque* concursibus præmerentur, mittunt *Aetio* Epistolam lacrimis & ærumnis refertam, ejusque quantotius auxilium efflagitant. Quibus dum *Aetius* nequaquam annuisset, eo quod contra viciniore occupatus hostes existeret, quidam *Britannorum* strenue resistentes hostes abigunt, quidam vero coacti hostibus subjiciuntur. Denique *Scoti Pictique* subactam extremam hujus Insulæ partem, eam sibi habitationem facientes hætenus exinde nullatenus expelli valuerunt. Interea *Theodosius* Imperator, dum absque viginti uno superioribus annis, quos cum *Honorio* patruo regnaverat, septem & novem annis regnavit, ex quibus cum *Valentiniano* genero suo viginti quinque gessisset, apud *Mediolanum* morbo consumptus obiit, & ibidem sepultus est. Hoc tempore Sanctus *Johannes Baptista* caput suum duobus monachis Orientalibus venientibus *Jerosolymam*, juxta quondam *Herodis* regis habitaculum, revelavit.

XII. *De desperantibus Britonibus cum suo rege Vortigerno, qui paganam gentem Saxonum, in adiutorium contra Scotos & Pictos invitarunt.*

EX *Chronicis*. At vero residui *Britannorum*, dum *Scotorum* continue formidarent impetum, ultra jam de *Romanorum* præsidio diffidentes, sui regis consilio gentem *Saxonum* anno Domini cccclvii. vel potius cccclix. regis *Eugenii* tricesimo tertio, cum duobus ducibus *Horsa & Hengist*, in suæ defensionis auxilium invitarunt. *Sigibertus*. Postquam *Maximus* Insulam *Britanniae* præsidio militum evacuaverat, irruerunt in eam *Scoti & Picti*, cæteræque nationes cum eis, & populum imbellem terramque totam cædibus & prædis vastare coeperunt. Accessit & aliud huic malo, quod rex *Vortigernus*, ad sui tutamen, & hostium impugnationem, gentem invitavit *Saxonum* paganorum. *Ex Chronicis*. Anno ut supra, cum *Vortigerni Britonum* regis iniquitas & animi levitas omnibus per circuitum nationibus divulgata fuisset, insurrexerunt in eum à *Circio Scoti*; *Picti* siquidem ab *Aquilone*, qui regnum *Britanniae* acerrimis infestationibus & laboribus impugnabant. Nam ferro & flammis, prædis & rapinis, omnia consumentes, gentem peccatricem, quæ regio fastui & luxuriæ favebat, conteruerunt; & sic plebs simul cum rege contaminata communi procellitur ultioni. Et quos de miserando populo hostilis irruptio non attigit, fames prævalida penitus consumpsit. Et sic quasi inter duas molas plebs contrita volveretur, ingruente peste, gladius grassabatur, adeo quod nec vivi sufficerent suos mortuos sepelire. Rex itaque cum populo desolato, & bellicis incurfionibus fatigato, contra hostium irruptiones ignarus quid ageret, in desolationem inclinavit. *Beda*. Inito namque consilio quid agendum, ubi quærendum esset præsidium, ad evitandas vel repellendas tam feras tamque creberrimas *Aquilonalium* gentium irruptiones. Placuit tandem omnibus cum suo rege *Vortigerno*, ut *Saxonum* gentem de transmarinis partibus in auxilium vocarent. Quod divino nutu constat esse dispositum, ut venirent contra improbos mala, sicut evidentius rerum exitus comprobavit. Nam anno superius notato, gens *Anglorum* sive *Saxonum*, tribus advecta primo longis navibus, à *Vortigerno* rege *Britonum* invitata, locum manendi in *Cantia*, quasi pugnatura pro patria suscepit. Advenerunt igitur de tribus populis *Germaniæ* fortioribus, i. e. de *Saxonibus*, *Angulis*, & *Futis*: porro de *Anglis*, hoc est de gentibus exortis ex illa patria, quæ *Angulus* dicitur, cæteræ gentes *Anglorum* omnes denominantur.

XIII. *De adventu primo Saxonum, & diversis stragibus hinc inde datis & receptis.*

A *Britonum* deinde præsidio *Romanis* deficientibus, ex deliberato communi consilio *Saxones* invitantur. Qui, statim postquam advenerant, nova bella contra *Scotos* juncti *Britonibus* reparare captantes, procedunt ad *Albaniam*, ac eam hostiliter impetentes prædas plurimas abstulerunt. E contra quidem & *Scoti* cum *Pictis & Britonum* parte sibi subjecta, nam *Albaniam* his diebus passim manentes colebant, suos collegerunt cuneos, regiones more solito trans *Humbrum* deprædantes. *Galfridus*. *Saxones* illico barbari confirmato foedere cum *Vortigerno* sua remanserunt curia, sed & ex *Albania*, *Scoti*, *Pictique* grandem valde fecerunt exercitum, & Insulæ coeperunt *Aquilonares* partes devastare. Quod ut audivit *Vortigernus* milites suos cum *Saxonibus* collegit, atque trans *Humbrum* obviam pergens, hostes, qui vincere solebant, in fugam protinus repulit. Dedit autem *Hengisto* *Vortigernus* agros in regione plurimos *Lyndissaya*. Siquidem annorum ferme duorum spatio, crebras hinc inde strages conferunt, bella nequaquam publica commissa sunt. Suggerebant

Suggerebant autem *Vortigerno Saxones* dolo, quod si plures aliquos de sua patria stipendiarios habere disponderet, supradictos faciliter hostes sibi redderent superatos, quod & factum est. Nam ut refert *Beda*, confluentibus certatim in Insula memoratarum gentium catervis, grandescere populus cœpit advenarum. Ita ut ipsis quoque qui eas invitaverant indigenis, essent terrori. *Galfridus*. *Britones* vero cum hoc vidissent, eorum timentes proditionem, dixerunt regi, quod eos ex regni finibus expelleret, sed *Vortigernus* suo diffugiebat acquiescere consilio, quia *Saxones* super omnes gentes propter filiam *Hengisti Rowen*, quam ante duxerat uxorem, diligebat; unde *Britones* illico *Vortigernum* deserentes, *Vortimerum* filium regis, quem ante genuit, ut barbaros expelleret repente regem erexerunt. *Willielmus*. *Vortimerus* vero, filius *Vortigerni*, cum se suosque *Britones Saxonum* dolo perverti cerneret, ad eorum expulsionem, post septem annos adventus eorum, mentem intendit.

XIV. De successione regis *Dungardi* fratris *Eugenii*, & confederatione regis *Vortimerii*, filii *Vortigerni*, tunc regis *Britonum*, cum *Scotis* contra *Saxones* inita, & earum agitatione de *Britannia*.

Eugenius namque, completis ærumnosæ regnationis suæ diebus, morbo prævalente mortuus est, vel ut in quadam historia traditur, à *Britonibus* & *Anglis* ad Austrum *Humbri* bello corruit, sibi que frater ejus *Dongardus* in regni sublimatus folio quinque regnavit annis, ac anno Domini CCCCLII. regnare cœpit, & Imperatoris *Marciani*, qui *Theodosio* successit, anno primo, qui *Marcianus* imperavit annis sex, & sex mensibus. Anno quoque *Dongardi* secundo, *Vortimerus*, de quo supra, patre vivente continuo rex conclamatus: non tutum animo sentiens, nondum *Scotis* ad concordiam inductis, temere *Saxones* præceps offendere, ne forsân conjuncti viribus simul in *Britones* irruant, nuncios illico regi dirigit, qui fœdus solitum, quod contra *Romanos* olim pepigerant, in omni securitate contra *Saxones* paganos reparatum fideliter in omnibus observaret. Paruit enim eis rex libenter in omnibus ac per omnia postulatis, qui suo regi cuncta per ordinem acta referunt, & concessa. Ille vero statim abilitate captata temporis, in eos subito cum suis irruens, duces *Horsum* fratrem *Hengisti* primo prælio cum multis aliis interfecit. Occiso quidem *Horso* principe, *Saxones* *Hengistum* fratrem ejus in regem erigunt, quem ter eodem anno contra *Britones* pugnasse legitur, sed probitati tamen *Vortimerii* resistere non valens ad Insulam *Thanet* confugit, ubi quotidie prælio navali vexabatur. Tandem *Saxones* cimbas suas vix ingressi relictis mulieribus & parvulis in *Germaniam* redierunt. Deinde *Vortimerio* sorte fatali sublato, qui multum à facilitate patris abhorrens egregie regnum moderasset, si Deus sivistet, *Vortigernus* iterum in regni sustollitur regimen, & *Saxones* *Britanniam* redierunt. *Marcianus* Imperator anno imperii sexto, sed & eodem mensium numero transactis obiit, & *Leo Magnus* illi successit, ac imperavit annis XVI. Obiit autem anno *Marciani* quinto rex *Dongardus*.

XV. De reditu *Saxonum* post mortem *Vortimerii* cum majori multitudine *paganorum*, & proditiosa morte magnatum *Britonum*.

Igitur anno Domini CCCCLX. primo *Hengistus* audito obitu *Vortimerii*, qui per venenum à sua noverca *Rowen* porrectum extinctus fuerat, cum tribus millibus armatorum sibi sociatis in *Britanniam* advectus est. Sed cum tantæ multitudinis adventus iterum *Vortigerno* in rege creato principibusque regni nuntiatum fuisset, indignati valde cum illis constituunt prælia. Quod cum *Hengisto* filia sua, *Vortigerno* injuste prius copulata, per internuncios pa-

tri clam indicasset. Ipse *Hengistus* gentem *Britanniæ* sub specie pacis pro-
dere cogitavit. Misitque legatos ad regem, dicens se non tantam multitudi-
nem conduxisse, ut sibi vel regno aliquam ingereret violentiam, sed ut sese
per populum suum dispositioni committeret, ut quos rex optaret in regno
retineret, & residui in *Germaniam* vela retornarent. Cumque talia regi nun-
ciarentur, necnon ut dies & locus ad hæc firmanda de communi
consensu præfigerentur, iussit rex cives & *Saxones* kal. *Maii* in pago *Ambrii*
convenire, ubi prædicta firmarentur. Interim commilitonibus suis præcep-
it *Hengistus*, ut unusquisque longum cultrum infra caligas haberet, & cum
securius *Britones* colloquium tractarent, unusquisque paratus, facto signo, ve-
niet *Zonre Sexes*, astantem sibi *Britonem* educto cultro jugularet. Quod ita
factum est, *Hengistus Vortigernum* per pallium detinuit, cæteri autem astantes
Britones nihil talia præmeditantes, circiter quadringentos sexaginta viros,
Barones & Consules jugularunt. *Saxones* quoque mox quasque Provincias
devastantes ingrassantesque, subito cives invaserunt, quasi lupi oves quas pa-
stores deseruerunt, Ecclesias, & Ecclesiastica omnia ad solum usque destrue-
bant, Sacerdotes juxta altaria trucidabant, sacras Scripturas igne concrema-
bant. Viri religiosi & conjugati substantiam, conjuges, liberos, & quod majus
est libertatem relinquentes, exteræ ac transmarinas petebant regiones. Ita-
que nonnulli de miserandis reliquiis, qui ab hac clade evadere poterant, spe-
luncas & nemora loco, quidam Boreales partes, quidam Australes, *Scotiam*,
viz. *Walliam* & *Cornubiam* petierunt. Alii vero fame convicti procedentes,
pro accipiendis alimentorum subsidiis, manus dabant hostibus, æternum sub-
turi servitium, si non continuo trucidarentur.

XVI. De successione Constantii, & divisione Britannicæ processu temporis
inter Saxones, & octo regnis.

Constantius quoque frater *Dongardo* successit, anno Domini CCCCLVII.
quique regnavit annis XXII. *Vortigerno* rege *Britonum* fulminis ictu per-
cussus, vel ut velit *Galfridus*, turre prope *Aurelium Ambrosium* cremato,
idem *Aurelius* in regem susceptus est à *Britonibus*. Nam ut tradit *Wilhelmus*,
post mortem regis *Vortimerii* *Britonum* robur emarcuit, & jam tunc *Britones*
pessum essent, nisi solus *Ambrosius Romanorum* superstes, qui post *Vortigernum*
regnavit, monarcha regni fuisset. *Beda*. Utebantur autem *Britones* eo tem-
pore duce *Aurelio Ambrosio*, qui fuit vir modestus, & qui solus forte *Romane*
gentis præfatæ tempestatu superfuera, occisis in eadem parentibus regium
ferentibus nomen & insigne. Eo quoque duce vires capescunt *Britones*, &
ex eo tempore nunc cives, nunc hostes vincebant, usque ad annum obsessio-
nis *Badomor* montis, quando non minimas eisdem hostibus strages dabant,
XLIV. circiter anno post eorum adventum in *Britanniam*. Subjugata siquidem
à *Saxonibus Britannia*, cœperunt processu temporis octo reges *Saxonum* regno
inter se partito regnare, qui nihil potius quam Christum & Christianorum
subvertere cultum sitiebant, dilatantes sua regna, & pro uniuscujusque possi-
bilitate regnis suis lites imponentes, quorum hinc nomina consequuntur.
Primum utique regnum fuit *Kantia*, cujus reges primi *Horsa* & *Hengist*.
Secundum vero *Suthsax*. cujus rex primus *Elle* regnare cœpit anno Domini
CCCCLXXVII. *Aurelio* regnante super *Britones*. Tertium *Westfax*. temporibus
Uther initium sumpsit à rege *Terditio*. Quartum deinde *Estfax*. sumpsit ini-
tium temporibus *Arthuri* regis ab *Erkenwino*. Quintum est *Anglia*, cujus
rex primus *Wlfa*. Sextum regnum *Merciorum*, incepit à rege *Creodda*.
Septimum regnum *Deirorum*, cœpit ab *Alle*. Octavum est regnum *Berwiciorum*,
quod sumpsit initium ab *Adda*; & hæc ultima duo regna de regno
Northumbriæ diviso facta sunt, quod postmodum in uno regno reintegratum
est. Et hæc de *Saxonum* adventu primo lectori sufficiant ad præfens.

XVII. De confœderatione regis Britonum Aurelii Ambrosii cum rege
Constantio contra Saxones, & vate Merlino.

Constantio deinde regi, rex Britonum Aurelius Ambrosius salutem misit, ac intermissis nunciis ab eo diligenter expetiit, ut & ipse paganis Saxonibus, veri Dei Christianæque religionis assiduis hostibus, bellum non tardaret inferre, Britonibusque confœderationis præhabitæ gratia subveniret confociis sua parte; & foederi namque per Vortimerium nuper inito rex consentit, & iteratum pro perpetuo duraturum magnis intervenientibus Sacramentis, si quidem Aurelius hoc idem faceret, confirmavit. Nuncii vero, cunctis prospere pro quibus advenerant expeditis ad votum negotiis, cum aliquibus secum Ambassatoribus iterum ad propria sunt regressi. Misit enim Aurelius eo tempore Pictorum regi Drostano nuncios etiam, eodem oneratos negotio, qui præventus ab Hengisti nunciis, cui foedus amicissime contra Britones, & tutum in necessitate receptaculum promiserat, neque pacis solummodo securitatem Aurelio ulterius præstare curavit. Unde, postquam Hengistus in finibus Cantia regnum firmaverat, promissione Pictorum confusus, fratrem suum Oslaci, ac filium Eubusam, probitate viros & audacia probatos, ad Boreales occupandas Britannia partes, & ad resistendum Scotis, suosque compescendos impetus emisit. Venientes igitur dicti milites statim à Pictis cum hilari vultu recepti sunt, quibus etiam adaucti numero bellum paulisper & Scotis & Britonibus intulerunt. Conjuncti de cætero simul Britones, & Scoti, contra Pictos semper & Saxones pugnaverunt. Aurelii regis simul & sui prædecessoris Vortigerni diebus, vates quidam ex Cambria, Merlinus nomine, plura quasi propheticæ cecinit ad intelligendum obscura, quæ, donec contingant, nullatenus aut vix à quoquam discerni valeant, sed contingentia sæpius, vel postquam acciderint, à multis creduntur agnoscî: hæc autem quæ prædixerat, in chronicis Galfridi libro sexto prope finem reperies. Unde quidam,

*Vortiger in veste regali sedit honeste,
Merlino stante ventura-pericula fante.*

Sic enim incipit, sedente Vortigerno super ripam exhausti stagni, &c. Quod autem Britones à Saxonibus de regno fuissent expellendi, suis aperte continetur dictis; etiam Saxones prius à Danis superandi, postmodum à Neustrensibus è Normannis dejiciendi, quæ quidem per omnia nostris diebus noscuntur veraciter perimpleta. Ab his itaque qui modo regnant in Anglia Normanis iterum Britones, concomitantibus Armoricis gentibus & Albanicis, regnum erepturos pristinum prædixit, & inibi de cætero regnatos. Cæterum sive divinationis hujusmodi futura, quæ nondum ut putatur fiunt, sive fienda contingent, annon ejus constant arbitrio, cui præterita simul & futura præsentia continue præsto sunt.

XVIII. De successione regis Congalli, & renovatione fœderis inter Scotos
& Britones, & intestina dissentione Britonum, per quam regnum
amiserunt, & Saxones penitus prævaluerunt.

Post mortem vero Constantii, qui morbo decoctus occubuit, ejus nepos Congallus ex fratre Dougardo, regnum anno Domini CCCCLXXIX. suscepit, & anno Zenonis Imperatoris sexto, qui Leoni successit, cujus filiam duxerat in uxorem: regnavit autem rex annis similiter xxii. sicut & patruus prædecessor. Etiam & cum Congallo, statim ut in regem coronatus est, per
regis

regis *Aurelii* nuncios, amicitiae foedus innovatum confirmatur. Invalescabant namque bella *Saxonica* contra *Britones*, novis assidue supervenientibus turmis, & tandem undique copiis, quod eos ex regno nequaquam valebant abigere; sed magis magisque numero malitiaque de die proficientes in diem praevaluerunt. Ex omnibus paganorum terris, maxime tamen *Germanicis*, ut ad cadavera corvi, naves armatae conveniunt, quibus eorum vehementer ad-auctus est numerus, & *Britonum* quotidie minoratus. Intestina dissentio-nis etiam clade continua robur eorum nimium indulgens variis adeo divi-sum est partibus, quod si non *Aurelii* cum austeritate juvisset prudentia, tunc regnum proculdubio perdidissent. Suo quidem omni tempore *Brito-nes Scotorum* gentibus amicitiam, & ipsi mutuo *Britonibus* observabant. Non enim eos ulla deinceps adversariorum sejunxit versutia, nulla de caetero suae pacis aliena pactum effregit saevitia, nec suarum protinus gentium al-trinseca dissentio, vel injuria, suam amicitiam dissecuit; immo festina repara-tio fortior potius dilectione colligatos solidabat. Pugnatum est ergo con-tinue contra invicem à *Saxombus* & *Pictis*, adversantibus eis *Scotis* & *Brito-nibus*, quousque superiorem manum obtinentes *Scoti Pictos* omnes pessun-darent, & à *Britonibus*, propria licet incuria, *Britanniam Saxonibus* eripuissent. Unde *Willielmus*; conjuncti denique simul *Britones* & *Scoti* contra *Saxones* & *Pictos* bello saepius dimicabant. *Beda*. Interea *Saxones* & *Picti*, quos ea-dem & una necessitas in castra contraxerat, bellum junctis viribus adver-sum *Britones* & *Scotos* susceperunt.

XIX. De primo rege Francorum baptizato, nomine Clodoveo,
& eorum origine.

Clodoveus vero *Francorum* rex, anno *Congalli* regis x. vel circiter, baptiza-tus est, in nomine Sanctae & individuae Trinitatis, à Sancto *Remigio*, & cum eo sui exercitus ad tria millia, cunctusque *Francorum* populus, exem-plo sui consequenter baptizatur. *Sigibertus*. Originem vero gentis *Franco-rum* de relatu fideli majorum, hanc esse notificemus. Post illud famosum & cunctis notum saeculis *Trojanae* civitatis excidium, victoribus *Graecis* reli-quiae *Trojanorum* cedentes, pars quaedam cum *Aenea* ad fundandum *Roma-num* Imperium ad *Italiam* perrexit, pars una, scil. decem millium, duce *An-thenore* in finitimas *Pannoniae* partes secus *Meotidas* paludes pervenit, ubi ci-vitatem aedificantes, ob sui memoriam *Sicambriam* vocaverunt. In qua co-habitantes multis annis magnam coaluerunt in gentem, & crebris incurisibus *Romanum* solum usque *Gallias* ferocitatis suae vestigia dilataverunt. Hos adeo *Romanis* infestos *Constans Caesar*, filius Magni *Constantini*, bello pressit, & tandem *Romano* imperio subjectos aliquantulum à sua ferocitate mansuetos fieri coegit. Post aliquot annos, *Alanis* rebellantibus contra *Valentinia-num* Imperatorem, qui cum eos debellare non posset, eo quod intransibiles *Meotidae* tutarent eos paludes, promisit Imperator, quod si qua gens has pa-ludes intrando rebelles *Alanos* posset conterere, decem annis à tributo libe-ram redderet. Hac illecti sponse, fortitudine sua simul & prudentia confisi, duce *Priamo*, *Meotidas* paludes *Romanis* invias ingressi, gentes *Alano-rum* exuperantes *Valentiniano* satisfecerunt. Imperator autem eorum virtute delectatus, eos, qui prius *Trojani*, postea *Sicambri* vocati fuerant, *Attica* lin-gua *Franco*s; quod interpretatur Latina *feroces*, appellavit. Ab illo tempo-re tantum virtus eorum crevit, ut totam *Germaniam*, & usque juga montis *Pirenei*, *Gallias*, & ultra, subjugaverunt. Alii *Franco*s ab *Hectoris* filio *Fran-cione* volunt appellari. Dicunt enim quod prius excidium *Trojae* multitudo magna inde fugiens, & in duos postea populos dividens, alia *Francionem* su-per se regem levabat, alia *Thureum* nomine secuta, sic & ex eis duos popu-los *Franco*s & *Thureos* appellari.

XX. De eodem, & tempore quo primum habuerunt regem, ac de regia
 successione usque hunc Clodoveum, & Sancto Giberiano Scoto.

VERUM undecunque denominati sunt *Franci*, quantum altius historici colligere poterant, diebus ultimis *Valentiniani* principis, aut *Gratiani*, primus quidam *Priamus* vel super eos regnare, vel eorum dux esse coepit. Non *Priamus* ille magnus rex *Trojæ*, sed *Priamus* qui, post multa tempora, de filiis nobilissimi militis *Hæctoris* in *Francorum* chronica legitur descendisse. Igitur anno primo *Gratiani*, qui *Valentiniano* successit, in commune *Franci* deliberant, ut & ipsi sicut aliæ gentes regem habeant, & ipsum *Priamum* regem constituunt, qui super eos regnavit annis quinque: cui *Marcomirus* filius ejus succedens, annis xxxiii. regnavit, hos enim duos in quadam chronica, non reges, sed duces fuisse, legitur. Sic enim habetur; Imperatoris *Honorii* temporibus *Samprone* & *Marcomiro* *Francorum* ducibus defunctis, *Franci* regem habere volentes, filium *Marcomiri* ducis *Pharamundum* in suum erigunt regem, qui regnavit annis xi. cui *Clodius Crinitus* filius ejus succedens, regnavit annis xviii. cui cognatus ejus *Meroveus* succedens, regnavit annis x. cui filius ejus *Hildericus* succedens, regnavit annis xxiv. cui *Clodoveus* filius ejus, de quo fit mentio, succedit, & regnavit annis xxx. Cæterorum quoque nomina regum *Francorum* successiones & tempora noscere captans, isto libro consequenter septimo capitulo reperiet. Anno *Congalli* xv. Imperatore *Zenone* mortuo, qui decem regnavit & novem annis, *Anastasius* ab *Augusta* assumptus, Imperator simul & *Augustæ* maritus cunctis innotuit, & imperavit annis xxv. Coepit anno Domini ccccxciii. *Congalli* regis etiam anno xvi. Sanctus *Gyberianus Scotus* cum fratribus suis & sororibus *Galliis* peregrinatus, urbem *Remensem* vita morteque sua perlustravit. Ejus autem anno xvii. *Lentaniæ*, quæ dicuntur rogationes, à beato *Mamerto Viensis* Episcopo institutæ sunt, & in *Scotia* promulgatæ. Eodem autem anno duces duo *Saxonum*, *Cerdix* viz. qui primus regnavit in *Westfax*. & filius ejus *Kenrik*, in *Britanniam* cum quinque navibus advehuntur, & ipso applicationis die bellum cum *Britonibus* committentes vicerunt.

XXI. De successione *Gonrani*, & renovatione fœderis cum *Uther*,
 & de Sancta *Brigida*.

BELLA quoque publica *Congalli* temporibus nulla, sed irruptiones variæ, *Saxonibus* & *Pictis* insultantibus, fuisse leguntur. Illi vero discedenti *Gonranus* frater ejus, filius etiam *Dongardi*, vir ætatis provectæ, successit, anno Domini di. necnon Imperatoris *Anastasi* nono, regnavitque xxxiii. annis. Ejus regnationis principiis, inter ipsum & *Britones* emergere bella coeperunt; nam statim ut sublatuisset è medio nobilis ille princeps *Britonum Aurelius*, *Saxonico* proditorie potionatus veneno, nequaquam *Britones*, vel fœderatis pacem amicis, vel sibimet concordiam noverant ulterius observare: ejus vero laudes eximius *Britonum* historicus *Gildas* præ cæteris eorum regibus non tacuit, immo posteris eleganti stilo sua gesta fideliter conscripta dereliquit. Erat enim fortis pede, fortior equo, largus & audax; in divinis obsequiis sedulus, cunctis modestus, & ad exercitum regendum doctissimus. Obeunti tandem sibi frater ejus *Uther* successit, inter suos civilium bellorum nimis excitator. Nitebatur etiam & ipse quorundam instigatione regionem *Westmeriam*, cum aliis annexis regionibus, *Scotis* eripere, quibus possessione pacifica tantis transacti temporis gaudebant annis. Sed hostium impetitus undique paganorum incurfibus, cum rege pristinum renovare fœdus consentiit, atque partis utriusque nunciorum intercessione concordem adiu-

vicem sunt effecti. Anno *Gonrani* regis octavo, pagani præscripti *Cerdix* & *Kenrik*, una die quinque millia *Britonum* cum rege suo *Nathanleod* occiderunt. Etiam ejus anno xiv. *Stuff* & *Wichtgare* pagani *Saxones*, cum paucis navibus *Britanniam* advehuntur, & apud *Cherdixore* bellum cum *Britonibus* committunt, & omnes in fugam versi sunt. Ejus anno xviii. obiit Sancta *Brigida*, virgo Deo dilecta, *Dunoque* sepulta est. Eodem anno *Cherdix* & *Kenrik* apud *Cherdixforde* pugnaverunt contra *Britones*, & victores exstiterunt, ac in *Westsex* deinde regnandi potestatem obtinuerunt.

XXII. De Historico Gilda, & suis quibusdam metricis prophetiis.

HOc circa tempus *Gildas* obiit, verus historicus & facetus, qui in Insula *Avallone* vetusta sepultus est Ecclesia. Cui, sicut variis testatur historiis, *Britanni* debent, si quid inter cæteras gentes habent notitiæ: quidam ipsum *Arthur*i fuisse Capellanum volunt, & quidam non, sed ejus primis & ante floruisse diebus. Hic in eadem Insula *Avallone*, affectu non modico locique sanctitudine delectatus, diutina perendinatione mansit. In ea vero vitam Deo placabilem atque solitariam ducens, ad tantam pervenit gratiam, ut & miraculis & spiritu sæpius prophetiæ meruit divinitus decorari. Multa quidem & vera, quorum profaice quædam, & quædam metricæ, prædixit experta. Sed pauca quædam operis sui metrici, quæ secundum nostri temporis expositores nondum accidisse putantur, huic operi præsentis capitulo placuit inferere quæ sequuntur. Et primo sequitur de continuatione confecti foederis inter *Scotos* & *Britones*, incepti prius à *Carausio*, deinde fideliter à *Conano* servati, sed & ab *Aurelio Ambrosio* reparati, necnon à multis hucusque principibus quamvis non omnibus continuati, *Gildas*.

*Bruti posteritas cum Scotis associata,
Anglica regna premet, Marte, labore, nece.
Flumina manabunt hostili tincta cruore,
Perfida gens omni lite subacta ruet.
Quem Britonum fundet Albanis juncta juventus,
Sanguine Saxonico tincta rubebit humus.
Regnabunt Britones Scotorum gentis amici.
Antiquum nomen Insula tota feret.
Ut refert aquila veteri de terra locuta,
Cum Scotis Britones regna paterna regent.
Regnabunt pariter in prosperitate quæta,
Hostibus expulsis, judicis usque diem.*

XXIII. De eisdem prophetiis, & Sanctis Brandano & Machuto.

ETiam & hæc de quibusdam casibus *Scotis* contingendis inter cætera cecinit dicens:

*Fata ducis celebris super omnia Scotia flebit,
Qui loca septa salo junget ubique sibi:
Principe magnifico tellus viduata vacabit,
Annis bis ternis, mensibus atque novem.
Antiquos reges, justos, fortes, locupletes,
Largos, famosos, Scotia mæsta luget,
Ut Merlinus ait, post reges victoriosos,
Regis more carens, regia sceptrâ reget.
Væ canet Albania tantis præsaga ruinis,*

*Totaque gens propria fraude perempta jacet.
 Serviet Angligenæ regi per tempora quedam,
 Proh dolor! Albania fraude subacta sua.
 Quod respirabit post funus regis avari,
 Versibus antiquis prisca sibilla canit.
 Candidus Albanus patriotis causa ruinae,
 Traditione sua Scotica regnâ teret.
 Rex Borealis enim numerosa classe potitus,
 Affliget Scotos, ense, furore, fame,
 Extera gens tandem Scotorum fraude peribit.
 In bello prinseps Noricus ense cadet,
 Gallica quem gignet, qui Gazis regna replebit,
 O dolor, ô gemitus fratris ab ense cadet!
 Tristia cessabunt quæ prospera sine sequentur,
 Pacis & adveniet tempore grata quies.
 Historiæ veteris Gildas luculentus Orator,
 Hæc retulit parvo carmine plura notans.*

Justinus Senior, Imperator Christianissimus, *Anastaso* perfido succedens anno Domini *DXVIII.* imperavit annis *x.* & anno regis *Gonrani* *XXVIII.* mortuus est. Cui successit ex sorore nepos ejus *Justinianus* eodem anno, viz. Incarnationis Dominicæ *DXVIII.* & imperavit annis *XXXVIII.* Ipse libros *Romanorum* legum in uno volumine, quod *Justinianum* vocatur, abbreviavit. Anno itaque regis *xxx.* *Therdix* & *Kenrik* filius ejus *Wectam* Insulam ceperunt, & illam nepotibus suis *Stuff* & *Wichtgare* dederunt. Et hoc tempore *Dionysius* in urbe *Roma* Paschalem circulum decennovennalem composuit, & anno Domini *DXXXII.* incœpit. Eo tempore Sanctus *Brendanus* in *Scotia* floruit, qui & magnæ abstinentiæ vir & in virtutibus clarus, trium fere millium monachorum pater fuit. Hic quoque fortunatas Insulas Septentrionali navigatione perquirens, multa miraculo digna vidit. A quo Sanctus *Machutes*, qui & *Macloveus*, baptizatus & regulariter educatus, ac ipsius navigatione socius, in *Britannia* miraculis & sanctitate claruit.

XXIV. De morte *Gonrani* regis, & de *Arthur*o rege Britonum.

G*onranus* utique plenus dierum, postquam in regno triginta quatuor impleverat annos, apud *Innerlothyn*, à suo nepote filio fratris *Eugenio* vel *Eothodio Hebdir* insidiis circumventus interiit: cujus ad sepeliendum corpus ad Ecclesiam Sancti *Orani* delatum est, ubi patris & avi funera quiescunt in *Hy* Insula. Uxor vero post ejus mortem regina, cum filiis suis *Rogenano* & *Aydano*, ad *Hyberniam* clam aufugit, ubi, dum vel ipse vel frater ejus regnabat, & usque mortem permanfit: filii tamen sui, cum perfectæ pubertatis annos, & militiæ robur habuissent, animo regis intercedentium amicorum mitigato precibus, ad patriam redeuntes in pace de cætero quieverunt; de quibus, ut infra suo loco patebit, amplius est dicendum. Cum enim *Uther* rex *Britonum*, sicut bonæ memoriæ frater ejus *Aurelius*, *Saxorum* perfidia veneno perisset, filius ejus *Arthurus* factione quorundam in regno successit, quod tum illi debitum de jure non fuerat, sed *Annæ* sorori potius vel suis liberis. Illa namque de thoro procreata legitimo, consuli *Loth Scoto* & domino *Landoniæ*, qui de familia ducis *Fulgentii* processit, nupta fuit: ex qua duos filios genuit *Galwanum* nobilem & *Mordredum*, quem aliter ex adverso genitum nonnulli tradunt, sed non tenet. *Arthurum* regnasse *Gonrani* diebus regnationis certum est, & post ejus decessum septem annis. Nam anno Domini quingentesimo quadragesimo secundo, sicut variis apparet in Scriptis, obiit *Arthurus*, sed quoto regnum susceperat anno mihi non notuit. Sed quare assumptus

assumptus est *Arthurus* in regem, omiſſis legitimis hæredibus, patere poterit per *Galfridum*, qui, ut dicit, defuncto *Uther Pendragonum*, convenerunt ex diverſis Provinciis gentes *Britonum*, & præceres in civitate *Cilceſtriæ*, *Dubricio* urbis legionum Archiepiſcupo ſuggerentes, ut *Arthurum* filium ejus in regem ſublimentent & conſecrarent; arguebat enim eos neceſſitas, quia audito prædicti regis obitu, *Saxones* concives ſuos ex *Germania* invitaverunt, & duce quodam *Colgerino* eos exterminare nitebantur.

XXV. De eodem Arthuro.

Dubricius ergo calamitatem patriæ dolens, aſſociatis ſibi Episcopis, propter periculum eminens futurum, *Arthurum* regni diademate inſignivit. Erat enim xv. annorum *Arthurus*, juvenis inauditæ virtutis & largitatis, in quo tantam gratiam ſua innata bonitas ſibi præſtiterat, ut à cunctis fere populis amaretur. Inſignibus igitur regiis initiatus ſolitus morem ſervans ſemper largitati indulſit, propter ejus admirabilem liberalitatem cum aliis virtutibus confluebat ad eum tanta multitudo militum, ut quod etiam diſpenderet ei deficeret. Sic cui naturalis ineſt largitas cum probitate, quamvis ad tempus indigeat, nullatenus tamen continua paupertas ei dominari poterit: ſed ut ad proſiſitum revertamur, ubi dicitur. Arguebat enim eos neceſſitas quæ legem non habet, nam multotiens neceſſitas facit licitum quod aliter licitum non eſſet. Sed quæ vel qualis fuerat iſta neceſſitas non multum declarat, nam ſatis luculenter apparere poterit, & colligi ex dictis ejuſdem proceſſus, quia tunc *Gawanus* & ejus frater *Mordredus* pueri erant impuberes; & ponito ut jam diximus, quod *Arthurus*, quum aſſumptus eſt in regem, fuit annorum quindecim, diverſis eruptionibus per eum bellicis *Saxonibus* illatis; interim poſt hujusmodi bella à tempore regnationis ejus edita, ſic loquitur *Galfridus*. His itaque geſtis &c. poſt pauca, erat *Wauwanus* filius *Loth*, xii. annorum juvenis, obſequio *Sulpitii* Papæ ab avunculo traditus, à quo arma recepit. Et ideo ingruente tanta neceſſitate potius adoleſcens tendens ad virum eligitur, quam in periculis puer in cunabulis, & hac forte de cauſa movebat bellum *Mordredus* contra *Arthurum*, in quo alteruter ſatis ceſſit, &c. Scribit enim *Galfridus*, *Mordredum* & *Gawanum* fuiſſe filios ſororis *Aurelii* patris *Arthuri*, ſic dicens. *Loth* autem qui tempore *Aurelii Ambroſii* ſororem ejus duxerat, ex qua *Mordredum* & *Gauwanum* genuerat, infra tamen vocat *Arthurum* avunculum eorum. Sic dicens, erat autem *Wauwanus* filius *Loth* annorum xii. juvenis, obſequio *Sulpitii* Papæ ab avunculo traditus. Tamen clare conſtat quod ei tunc non erant ſuperſtites, nec *Aurelius* nec *Uther*. Ideo colligitur quod *Arthurus* fuit iſte avunculus, qui obſequio Papæ eum tradiderat: alibi tamen legitur *Mordredum* fuiſſe ſororium *Arthuri*. Unde Scriptor de prophetia Venerabilis *Beda*, & ejus ſcriptis. *Beda* Venerabilis de *Anglia* ſic prophetizans dixit:

Villa ſuper Twedam fert Anglis te fore prædam,
Gaude per Bedam, qui ſcripſit verbula quædam,
Libro de geſtis Anglorum ſcripta poteſtis.
Cæteris quod peſtis erit Anglis tetra teſtis,
Prædixit Chriſti vir genti credulus iſti.
Stragi dolo triſti mala gens ſemper ſtuduiſti;
Ebria gens, fidei fidæ, gens Ingluviei,
Gens peravara rei, gens nequam progeniei.
Eſt ter ventura gens Francorum nocitura,
Te ſubverſura ſemper ſine ſpe labitura,
Non gens Francorum tamen ſed ſpreta proborum,
Gens tibi Scotorum fiet major duorum.

Hæc ille *Beda*. Nota quod anno Domini *DXLII*. *Arthurus* in bello lethali-
ter vulneratus, abiit ad sananda vulnera in Insulam *Avallonis*. *Evegus*; non
legimus quo fine pausavit, sed quia in Ecclesia monasteriali de *Glasmbery*
dicitur esse tumulatus, cum hujusmodi epitaphio, sic eum ad præsens ibidem
credimus, unde versus :

Hic jacet Arthurus rex quondam rexque futurus.

Credunt enim quidam de genere *Britonum* eum futurum vivere, & de fer-
vitate ad libertatem eosque reducere &c. Contemporaneus fuerat *Arthurus*
Sancti *Columbæ*, Sanctus etiam *Constantinus* rex *Cornubiæ* eodem tempore re-
liquit regnum terrenum, adhærendo & invitando regem cœlestem, & cum
Sancto *Columbæ* in *Scotiam* venit, & fidem *Scotis* prædicavit, monasterium de
Goron fundavit & Abbas fuit, & *Pictis* prædicavit; terram totam de *Kintyre*
convertit, & ibidem martyrio occubuit, &c. Item Sanctus *Columba* conver-
tit *Kenderen* regem *Pictorum*, & gentem ejusdem, & Abbas fuit in *Hybernia*,
in monasterio quod vocatur *Campus*, & in *Scotia*, in monasterio *Genfy*; non
fuit Episcopus sed monachus.

XXVI. De successione trium regum, Eugenii, Convalli, atque Kynatel,
sive Connyd, & adventu Sancti Columbæ.

Eugenius, qui & *Eochodius Hebdir*, occiso patruo *Gonrano*, regnum suscepit
anno Domini *DXXXV*. & regnavit annis *XXIII*. Suae regnationis anno
octavo, & Imperatoris *Justiniani* decimo quinto, commissum est in *Britannia*
bellum inter *Britonum* regem *Arthurum* & suum nepotem *Mordredum*, quo
bello cecidit vulneratus ad mortem uterque cum multitudine copiosa *Brito-*
num, pariter & *Scotorum*. Totum namque tempus sui regiminis cum *Saxo-*
nibus & *Pictis* assidue dimicando transduxit, illi quandoque vel illis fortuna vi-
ctoriam concedente: pacem cum *Britonibus*, & pristinae colligationis vincu-
lum diligenter observans, sæpius eis etiam persona præfens subsidium con-
tra paganos exhibuit. Illi vero post mortem successit frater ejus *Convallus*
anno Domini *DXVIII*. & Imperatoris *Justiniani* tricesimo primo, regnavitque
decem annis. Eo regnante *Scotis* anno octavo, & *Pictis* *Brudeo* filio *Mealo-*
chon anno sui regni nono, qui erat annus Domini *DLXV*. ex *Hybernia* venit
in *Scotiam* Sanctus Presbyter & Abbas *Columba*, vir vitæ non nimis mirabilis
quam venerabilis, monasteriorum fundator, & multorum pater & instructor
monachorum. Hic cum *Jona* Propheta fortitus est nomen, nam quod He-
braica lingua *Jona*, Latina vero *Columba* dicitur, Græca vero *Peristera* vocit-
atur. Nomina virorum duodécim, qui cum Sancto *Columba* *Scotiam* adnavi-
gaverunt ex *Hybernia*, sunt hæc: duo filii *Brendini*, *Bathenus*, qui & *Coninus*,
Sancti *Columbæ* successor, & *Obthacus* frater ejus: *Aernamus* avunculus Sancti
Columbæ: *Dormitius* ejus ministrator: duo filii *Rodaini*, *Rus* & *Fechno*: *Stan-*
dalaus filius *Bresaili*, filii *Endei*, *Goghodius*, *Thocammeus*, *Mocuferus*, *Cetea*, *Cayr-*
naanus, filius etiam *Brandiur*, filii *Melgy Grillaamis*. Die quodam & eadem
hora qua commissum est bellum in *Hybernia*, quod *Ondemorum* *Scotice* dici-
tur, idem homo Dei, coram eodem rege *Convallio* filio *Congalli* conversatus
in *Scotia*, narravit per omnia, tam de bello commisso, quam etiam de regibus
quibus Deus donavit victoriam de inimicis. Sancti vero *Columbæ* post ad-
ventum anno secundo mortuus est rex *Convallus*, & illi statim frater ejus
Kynatel sive *Connyd* eodem anno succedens in regno, post annum & tres
menses discessit.

XXVII. De Angelo librum vitreum deferente Sancto Columbæ regie consecrationis, & successione regis Aydani.

A Damnanus. His itaque temporibus cum in Insula, cui nomen *Hymba*, Sanctus *Columba* mansisset, nocte quadam, mentis in extasi, vidit angelum Dei vitreum in manu librum regum ordinationis gestantem, quem ut legeret Sancto *Columbæ* porrigebat, qui cum tertia nocte, secundum quod ei in libro jussum fuerat, *Aydanum* filium *Gonrani* regem ordinare recusaret, cum fratrem ejus *Fogenanum* magis diligeret, extendens subito manum angelus flagello sanctum virum percussit. Cujus in latere linosum omnibus suæ vitæ diebus permansit vestigium. Hoc itaque verbum intulit, pro certo scias, inquit, quia cum hoc libro sum ad te missus à Deo, ut juxta quod in eo legisti regem ordines *Aydanum*, quod si nolueris huic obsecundare jussioni iterato te percutiam. Itaque cum angelus Domini per tres continuas noctes eundem in manu vitreum habens codicem eidem Sancto apparuisset, & divina jussa de regis ejusdem ordinatione commendasset, ad *Jonam* transnavigavit Insulam, & ibidem *Aydanum* his diebus adventatam, sicut erat jussus, manum super caput ejus imposuit, & in regem benedicens ordinavit, ac inter ordinationis verba de filiis nepotibus ac pronepotibus futura prophetauit. *Aydanus* igitur angelicis in regem hujusmodi monitis ad suæ lætitiæ gentis ordinatus, regnum in magna prosperitate rexit. Cœpit autem anno Domini DLXX. *Justin* Junioris, qui *Justiniano* successit, anno quinto; nam imperare cœpit anno Domini DVI. & imperavit annis duodecim, regnavitque rex annis xxxv. Hic bellicis motibus nimis etiam contra beati *Columbæ* monita se supra modum ingerens, adeo quod qualque gentes per circuitum, quotiens suum irruerant in regnum, *Noricos* viz. *Pictos* & *Saxones* devinceret, sed & eosdem *Pictos* etiam propriis in sedibus superabat, binis tamen vicibus suum exercitum Scripturæ docent superatum. Una vero vice sub *Brendino* principe bellorum, altera quidem sub seipso; quarum unius & primæ modus disconfecturæ sequenti capitulo sequitur, & est talis, &c.

XXVIII. De subsidio per Aydanum Malgoni Britonum regi missò, & victoria paganorum, de parentibus Sanctorum Fursi, Feylam, & Vulcani.

Misit autem ei nuncios *Malgo* rex *Britonum*, cum suæ probitatis præconium audisset, obsecrans, ut posteræ confœderationis & amicitie non immemor, auxiliari sibi contra nefandæ nationis ethnicam gentem non recuset. At ille faciliter tam justæ petitionis aurem inclinans effectui, filium suum *Griffinum* militem egregium, atque *Brendinum* *Eubonia* regulum, ex parte fororis nepotem, anno regni sui xv. cum manu potenti destinavit. Non enim illis hac vice tanti curam commisisset negotii, cum antea nihilominus exercituum prudenter soleret & sæpius ducatum gerere, quia dictam per se protectionem regere disposuit, si non saniori consilio primates diligentius ipsum à proposito revocassent. Illis mox cum exercitu proficiscentibus *Britones* affociantur *Boreales*, & sic conjuncti simul quasi nihil timentes secure *Malgonem* adire contendunt. Sed ecce subito die tertia, postquam moram transissent lapideam, in paganorum turmas, non improvisi penitus incidunt, quibus præfuit *Westaxonum* rex *Cenlinus*, loco qui *Fethanleg* appellatur, ubi cum non parvo diei spatio fortiter certassent, *Cutha*, *Cenlini* filius, cum tota quam ducebat acie prima peremptus est. Nec tamen ob id paganorum acies reliquæ quicquam timentes ex campo recedere, quin & fortius instare curabant, donec & nostros & *Britones*, qui bellum primo videbantur

tur evincere crudeli cæde terribiliter effugaret. *Unicus* erat enim his diebus in *Scotia Brendino Regulo* frater, cui nomen *Adelfius*, de cujus filia vocata *Gelgebes*, rex *Hyberniæ Philtanus* Sanctum genuit *Furseum*, & fratres ejus *Stoylanum*, & *Ultanum*, magnificos Sanctos apud Deum. Anno regis *Aydani* nono *Justinus* obiit, & ad imperium successit *Tiberius* anno Domini DLXXVIII. & imperavit annis VI. *Tiberio* mortuo successit gener ejus ex filia *Mauritius*, anno Domini DLXXXIV. & regnavit annis XXI.

XXIX. De rege *Aydano* pro *Cadwallonis* regis *Britonum* subsidio proficiscente contra *Saxones*, & belli victoria, & prophetia *Sancti Columbæ* de dicto bello, & de *Sanctis Kentigerno ac Convallo*.

A *Britonibus* & suo rege *Cadwallone*, rex *Aydanus* anno regni sui XXIII. contra prædictum *Cenlinum* regem de subsidio requisitus, ad *Cestriam* usque cum suo perrexit exercitu, quo *Britones* cum eo turmatim globati per acies adversus ipsum dimicaturi convenerunt. Quibus & ipse cum hoc audisset, cum suis paratus ad bellum obvius incedit, & apud *Wodenysborth* duro commisso prælio, duces de parte *Cenlini*, *Cealinus* & *Quichelm* & *Crida*, copiæque bellatorum sui pene perierunt exercitus, sed & ipse vulneratus fugiens regno statim privatus est. Ipso quoque tempore belli vir sanctus *Columba* *Jona* moram faciens *Insula*, sicut refert in suis *Scriptis*, subito ministrum advocat dicens, cloccam pulsa; cujus incitati sonitu fratres ad Ecclesiam ocius, ipso sancto præfule præeunte, cucurrerunt. Ad quos in Ecclesia flexis genibus jussit, nunc Deum intentius pro rege deprecemur *Aydano*, & hoc populo, nam in hac hora bellum ineunt. Et post modicum intervallum Ecclesiam egressus in cœlum respiciens inquit, in fugam nunc barbari vertuntur, *Aydanoque*, quamlibet alias infelix, à Deo tamen victoria conceditur. Sed & exercitus *Aydani* de numero trecentorum interfectorum & trium virorum, prophetice vir sanctus atque veraciter narravit. Contemporaneus vero cum Sancto *Columba* beatissimus floruit *Kentigernus Glasgweum* Episcopus, vir mirandæ sanctitatis, & multorum operator miraculorum, cujus ibidem ossa veneranda, multis ad laudem Dei clarificata miraculis, tumultata requiescunt. Ejus versus Austrum Episcopatus tunc temporis ultimus finis fuerat, ut esse modo de jure debeat, ad crucem regiam infra *Stanemure*. Unus vero discipulorum ejus præcipuus erat Sanctus *Conwallus*, miraculis clarus & virtutibus, cujus itaque ossa sepulta quiescunt apud *Inchenave* juxta *Glasgw*.

XXX. De eodem *Aydano* per *Northumbrorum* regem *Æthelfridum* è bello fugato, & de *Augustino* fidem *Anglis* prædicante.

A Lio quidem in tempore victus est *Aydani* regis exercitus ipso præfente, suæ viz. regnationis anno tricesimo tertio. Denique, postquam *Cenlinum* regem *Westfaxonum* devicerat anno undecimo, conventum est inter ipsum & *Britones*, populos *Northumbrenses*, quos tunc rex fortis viribus & prudens *Æthelfridus* rexit, qui *Britones* continuis & *Scotos* affecit injuriis, iste quidem ad Boream, illi siquidem ad Austrum, utrisque partibus impetere conducto subfirmata fide termino convenirent. Rex igitur, quamvis ætate grandævus, adveniente nocturno tempore, sperans eos ex adverso facturos quod pacto pepigerant, *Northumbriæ* partes invasit, & dum per dies singulos incendio suis vacaret & spoliis exercitus, una dierum dispersos hujusmodi prædando per villas & arva *Scotos*, rex *Æthelfridus* condense superveniens agmine, non absque suorum magna cæde superavit. *Beda*. Profectibus *Æthelfridi* motus *Scotorum* rex *Aydanus*, contra eum cum immenso fortique venit

venit exercitu, sed cum paucis, loco qui dicitur *Degfastan*, omnis pene cæsus est ejus exercitus. In qua tamen pugna *Theobaldus Æthelfridi* frater, cum omni quem ducebat exercitu peremptus est, victus nihilominus *Aydanus* aufugit. Ante quidem hoc bellum anno quinto, Sanctus *Gregorius* Papa misit *Augustinum* cum sociis, primum doctorem in *Angliam*, ut eis fidem prædicaret, qui regem *Cantiæ Athelbertum* ad fidem eodem anno convertit. *Franci* quidem & *Hispani* temporibus *Aydani* de Pascha celebrando dissentiunt, *Francis* XIV. kal. *Maii*, *Hispanis* XII. kal. *Aprilis* Pascha celebrantibus. Ejus etiam tempore Sanctus *Gregorius Turonensium* ordinatur Episcopus, & clarus habetur in omnibus. Hic regum *Francorum* historiam scripsit. Post autem dictum bellum rex *Æthelfridus* gentem *Britonum* misere vastavit, pluresque terras eorum; exterminatis indigenis, aut genti *Anglorum* tributarios, aut habitabiles fecit.

XXXI. De prophetia Sancti Columbæ, de regis Aydani filiiis, & ejus morte, & de Sancto Drostano suisque parentibus.

A *Damnanus*. Tempore vero quodam, cum Sanctus *Columba* regem *Aydani* de regni successore quæsierat, illo se respondente nescire quis esset regnaturus de filiis, *Arthurius*, an *Eochodius Find*, an *Dongartus*? Sanctus hoc consequenter prophetatur, nullus ex his tribus erit regnator, nam in bellis cadent ab inimicis trucidandi: sed nunc si quos habes alios minores ad me veniant, & quem ex eis Dominus regem elegerit super meum subito irruet gremium. Quibus accitis, sicut prophetabat Sanctus, *Eochodius Buyd* adveniens in ejus sinu recubuit, quem Sanctus statim osculatus est, & benedicens ad patrem ait, hic est superstes, & rex statim post te regnaturus etiam, & post eum regnabunt ejus filii. Sic omnia plene suis temporibus impleta sunt, nam *Arthurius* & *Eochodius Find* non multo post temporis intervallo bello *Maychorum* trucidantur, *Arthurius* quoque bello *Saxonico*, sicut & ante diu frater ejus major *Griffinus*, peremptus est; sed *Eochodius Buyd*, quod nostra lingua sonat *Eugenius*, in regno patri post annum successit. Hujus enim *Griffini* filii regis *Aydani*, filii *Gonrani*, filiam nomine *Fyneroennem Conanrodus* filius regis *Demetie* duxit uxorem, ex qua genuit filium multum Deo dilectum Sanctum *Drostanum*, qui monachico degens in habitu Deo seipsum hostiam obtulit acceptabilem. Anno Domini sexcentesimo Sanctus obiit *Columba*, postquam optima conversatione in *Scotia* mansisset annis plene triginta quatuor, quod ex dictis beati viri patet. Usque in hunc, inquiens fratribus, præsentem diem meæ peregrinationis in *Scotia* terdeni completi sunt anni; sed quia dominus mihi totis viribus roganti donavit, ut ad ipsum hac die de mundo transirem, multarum magis Ecclesiarum orationes pro me exaudiens, dictum citius immutavit, & ipsis exorantibus à domino donatum est, ut, quamlibet contra meam voluntatem, anni quatuor ab hac die mihi carne manenti superaddantur. *Aydanus* quoque rex post bellum *Degfastan* continue mœrens, tantis seipsum afflixit doloribus, quod anno secundo post fugam, adeo grandævus ut annorum octoginta pene metas attingens, apud *Kentyre*, & apud *Kylcheran*, quo prædecessorum nullus antea, tumulatur. Statimque *Kenethus Kere* filius *Conal* regiam suscepit coronam, & post annum, vel ut alibi post tres menses, defunctus est.

XXXII. De successione Eugenii filii Aydani, & de Sanctis Gille-
no & Columbano.

AD regni deinde successit apicem filius *Aydani* regis, *Eugenius Buydnel*, *Eochodius* à quibusdam, *Aydo* secundum alios, anno Domini DCVI. & regnavit annis xvi. Anno quoque præcedente, Christi viz. DCV. *Mauritto* cum uxore & filiis à milite suo *Foca* perempto. *Focas* idem invasit imperium, & tenuit annis octo. *Bonifacius* Ecclesiæ Romanæ Papa LXIV. qui *Sabiniano* successit, apud eundem *Focam* obtinuit, ut Ecclesia Romana caput esset omnium Ecclesiarum; quia tunc Ecclesia *Constantinopolitana* se primam scribebat omnium Ecclesiarum. Hic *Eugenius* à *Parmeno*, postquam in beati *Columbæ* gremio caput reclinaverat, dilectus fuit ejus alumnus tenerrime nutritus, diuque postmodum discipulis diligenter tribus informatus. Ejus doctrinam rex effectus in multis oblivioni tradens, nam paci raro, sed bellis continue curam adhibuit, gravibus semper regiones *Saxonum* irruptionibus, aliquandoque *Pictorum*, infestavit. In cunctis vero regendis austerus erat, ac omnibus suæ majestatis imperium irritantibus per omnia crudelis atque ferox, gloriosius multo superbos putavit aut effrenes cruentè quam civiliter superare. Subactis tamen vel hostibus vel legiis civibus valde misericors & mitis fuit, sed & injuriarum veniam poscentibus promptus indultor & suavis, in hoc enim generosi leonis, cujus ipse signum tulit in armis, verus imitator dici possit, cum parcere prostratis sit nobilis ira leonis. Ejus anno octavo, cum *Focas* Imperator in suos crudeliter domesticos desæviret, *Heraclii Africae Patricii* jussu peremptus est, qui post ejus necem sibi rempublicam vendicavit; cœpit anno Domini DCXIII. trigintaque regnavit annis: hic rempublicam dissolutam invenit & attritam. Eo tempore Sanctus *Gillenus Scotus* Provinciam *Attrebatensem* sana doctrina Christo acquisivit, & illi claris attraxit miraculis. Quadam die, cum idem Sanctus cum Sancto *Phareone* corpus reficeret, vas vitreum, quo vinum propinabatur, pincerna tenente, casu ruens confractum est: cernens autem beatus *Gillenus* vultum ministri in pallorem versum, innuit illi latenter dari frustum calicis fracti, super quem oratione facta, repente vitreum reintegratum est. *Eugenii* diebus Sanctus *Columbanus Scotus* multis claruit virtutibus, in *Galliis Cœnobium Luxoniensis* & *Bobrensis* construxit; postmodum à *Theodorico* rege, instinctu *Brunechild* aviæ suæ, expellitur de *Francia*, qui post, relicto Gallo discipulo in *Alemannia*, Cœnobium construxit in *Italia*.

XXXIII. De fuga Cadwallonis regis Britonum venientis in Scotia pro subsidio,
& adventu Sancti Oswaldi, fratrumque suorum ibidem baptizatorum, &
sepultura dextræ manus, & gladii regis Eugenii in mora lapidea.

ANno quidem *Eugenii* decimo, *Westfaxonum* regis *Cinogillus* & *Quichel-*
mus prælium apud *Beautonum*, adversus regem *Britonum Cadwallonem*
committentes, exercitus sui duobus millibus quadraginta sex occisis, ipsum
fugam arripere coegerunt. Qui postmodum *Scotiam* cum paucis clam ad-
veniens, opem habiturus à rege, de qua placitum sibi promissum accepit: de
Scotia vero petiit *Hyberniam*, indeque *Britanniam* secessit *Armoricam*, ubi sta-
tim à rege, cui nomen *Salamon*, cum obtenta bellatorum manu non modica
domi reversus, immuneris *Saxones* occisionum cladibus infestavit. Undeci-
mo quidem anno suo *Redwaldus*, rex Orientalium *Anglorum*, *Ethelfridum*
Northumbriæ regem bello peremit; in quo regno succedens *Edwinus*, septem
filios *Ethelfridi*, viz. *Andefridum*, *Oswaldum*, *Oslafum*, *Oswium*, *Offam*, *Oswu-*
dum & *Oslacum*, & unam filiam *Ebbam*, ex regno patris sui depulsi. Hi qui-

dem omnes cum multis nobilibus amicorum diligentia fuga lapsi, supremam coacti necessitate *Scotiam* adveniunt, quos rex adhuc paganos, ac licet eorum pater suum debellasset in bello patrem, eo tamen honore quo decuit benigne suscipiens, in regno diu postmodum receptavit. Ejus etiam hortatu post paucos annos, doctrinaque sanctorum Patrum & prædicationibus, quorum assidue gloriosa tunc conversatione *Scotia* refulsit, ad Christianam perducti fidem, Sanctæ Trinitatis nomine sacri baptismatis aqua sunt renati. Anno duodecimo regni regis, & Imperatoris *Heraclii* quinto, *Palæstina* bello premitur à *Persis*, sanctaque civitas *Jerusalem*, peremptis in ea Christianorum nonaginta millibus, capitur, & ipsa sancta Dominica crux asportatur. Unde quinto post hoc anno motus Imperator, mensis Aprilis die quarta, secundaque feria Paschæ, contra regem *Cosdroem* iter arripuit, quo statim interfecto, *Jerusalem* reportavit sanctam crucem, in cujus Imperator erumpendo laudibus hanc cecinit Antiphonam, O crux splendorior, &c. Rex igitur *Eugenius*, qui cunctis pene regni diebus quietem abhorruit, ad vitæ bravium tandem perveniens, etiam & hostibus post mortem, ut dudum vivens, æternus voluit esse timor. Nam ut in futurum regni gentes, ipso defensore licet mortuo, nunquam careant, legiis majoribus sub fide jurata præcipiendo testamento constituit, quod ad eorum firmam de cætero tutelam, in extremis ad Austrum regni finibus, eo defuncto, dextram statim ab humero decidam, ac signo leonis bellico decoratam habentem manu gladium sepelirent; hujusmodi tamen regiæ manus sepulturam *Eugenio* regi *Congalli* filio, non isti, chronica quædam ascripsit; arbitrio lectoris, an isti debeat ascribi, vel alteri potius relinquatur.

XXXIV. De successione regum *Ferthardi*, sui que fratris *Donaldi*, quem Sanctus *Columba* benedixit adhuc puer, & reditu Sancti *Oswaldi* in patriam.

Ejus enim filiorum major *Ferthardus* anno Domini DCXXII. principis *Heraclii* x. in regno sibi successit, & regnavit annis x. in cujus nihil actum est tempore memoria dignum. Ejus circa principium regnationis, magus & pseudopropheta *Machometus*, *Arabes*, qui & *Saraceni* dicuntur, & populos multos seduxit. Qui vero *Ferthardus*, cum in Insula *Columbæ* sepultus esset, accepit pro eo regnum frater ejus *Donevaldus Brek*, anno Domini DCXXXII. & ejusdem *Heraclii* xx. & regnavit annis XIV. Idem vero *Donevaldus* adhuc puer ad Sanctum *Columbam*, sicut tradit *Adamnanus*, in Insula *Dorcete* per mercatores adductus est, quem Sanctus intuens *Columba* percunctatur, inquit, cujus filius est hic quem adduxistis? Illis respondentibus, hic est *Donevaldus* filius *Eugenii*, qui ad te ideo perductus est, ut tua redeat benedictione ditatus. Quem cum continuo Sanctus eum benedixisset, ait, hic post omnes fratres suos superstes erit, & rex valde famosus, nunquam in manus inimicorum tradetur, sed in senectute, morte placida, suam inter domum, & coram amicorum familiarumque turba, super lectum morietur, & hæc omnia vera sunt secundum beati viri vaticinium adimpleta. Regis enim anno secundo *Northumbrorum* rex *Edwinus*, qui regis *Ethelfridi* filios supra memoratos è regno pulsit, à *Cadwallone Britonum*, & *Penda Merciorum* regibus occisus est. De cujus nece fratres *Andefridus*, *Oswaldus*, ac cæteri nobiles, qui decem tunc & septem annis exules mansissent in *Scotia*, veraci relatione certificati regis accesserunt præsentiam, rogantes, ut libertate concessa, sibi subsidium quoddam, quo regnum reciperent patris, conferre dignetur gratiosè. Rex autem liberam eis recedendi facultatem ac redeundi gratis tribuit: sed & contra *Pendam* seu quoscunque *Saxones* subsidium promittens, adversus *Cadwallonem* & *Britones*, quibus amicitia veri foederis *Scotos* ad diu conjunxit, omnino renuit adhibere. Ut itaque sui monarchias salvi pertranseant, non affectione

affectione *Saxonici* generis, sed Christianæ zelo religionis, bellatorum cum eis manum copiosam misit. Ac illi tantis suffulti catervis, paternum intrantes regnum, libenter ab incolis recepti sunt, ac eorum major *Andefridus* mox in regem coronatur *Berwiciorum*. Regnum quoque *Deirorum* eo tempore *Ofricus* ab Episcopo *Paulino* baptizatus suscepit; nam *Northumbriæ* regnum in duabus tunc regionibus *Berwicis* & *Deiris* divisum est. Qui quidem reges *Andefridus* & *Ofricus* utcunque regna receperant, fidem abnegantes Catholicam, seruiendum idolis redierunt.

XXXV. De eodem Sancto Oswaldo, & electione Sancti Aydani ad Saxones convertendos.

BEda. Toto quidem tempore quo regnavit *Edwinus*, filii præfati regis *Æthelfridi*, cum magna nobilium juventute; apud *Scotos* exulabant, ibique ad doctrinam *Scotorum* catechizati, & baptismatis sunt gratia recreati. Qui, ut mortuo rege inimico patriam sunt redire permisi, & eorum primus *Andefridus* regnum *Berwiciorum* accepit, *Ofricus*, ut supra, regno præficitur *Deirorum*; qui uterque rex, ut terreni regni fortitus est infulas, Sacramenta regni cœlestis anamatizando perdidit, & se priscis idolatriæ sordibus polluendum restituit, ac perdendum. Nec mora regem utrumque *Cadwallo* rex *Britonum* impia manu, sed ultione Dei iusta, peremit. Deinde cum anno integro *Northumbrorum* provincias possideret *Sanctus Oswaldus*, post occisionem fratris cum parvo superveniens exercitu, sed Christi fide munitus, ipsum regem *Cadwallonem* cum immensis copiis interemit. Est autem locus pugnae juxta murum illum qui vocatur *Thirwall*, ad Aquilonem, quo *Romani* quondam, ob arcendos *Scotorum* impetus, totam à mari ad mare præcinxerunt *Britanniam*. Idem rex *Oswaldus* ubi regnum suscepit, desiderans totam cui præesse cœpit gentem fidei Christianæ gratia imbui, misit ad majores natu *Scotorum*, inter quos exulans ipse baptismatis Sacramenta cum his qui secum erant militibus consecutus erat, petens ut sibi mitteretur antistes; cujus doctrina gens quam regebat *Anglorum* Dominicæ fidei dona disceret, ac susciperet Sacramenta. Nec aliquanto tardius quod petiit impetravit, missus est igitur ad prædicandum primo vir quidam austerus animo, qui cum aliquandiu genti prædicans *Anglorum* nihil proficeret, patriam rediit, & in conventu seniorum retulit, quod nihil prodesse docendo genti ad quam missus erat potuisset, & quod essent homines indomabiles & duræ mentis. At illi tractatum magnum in consilio, quid esset agendum, habere cœperunt, desiderantes quidem genti quam petebant saluti esse, sed de non recepto quem miserant prædicatore dolentes. Tunc ait *Sanctus Aydanus*, nam & ipse consilio intererat, ad sacerdotem eum de quo agitur, videtur mihi, frater, quia durior justo indoctis auditoribus fuisti, & non eis juxta Apostolicam disciplinam primo lac doctrinæ mollioris porrexisti, donec paulatim enutriti verbo Dei, ad capienda perfectiora, & ad facienda sublimiora Dei præcepta sufficerent. Quo audito universi, qui consedebant, ad ipsum oculos & ora convertentes, diligenter quid diceret discutiebant, & ipsum esse dignum Episcopatu, ipsum ad erudiendos incredulos mitti decernunt & indoctos.

XXXVI. De prædicatione ejusdem Sancti Aydani, & morte Sancti Oswaldi.

ITaque Beda. Accepit ergo Sanctus *Oswaldus* Sanctum Pontificem *Aydani*, summæ mansuetudinis, & pietatis, ac moderaminis virum, habentem zelum Dei, cui locum sedis Episcopalis in Insula *Lindisfarnensi*, ubi ipse petebat, tribuit, atque ejus ammonitionibus humiliter ac libenter in omnibus auscultans, Ecclesiam Christi in regno suo multum diligenter ædificare, ac dilatare curavit, ubi pulcherrimo sæpe spectaculo contigit ut evangelizante antistite, qui *Anglorum* linguam perfecte non noverat, ipse rex suis ducibus ac ministris interpretis verbi existeret cœlestis, quia nimirum tam longo exilii sui tempore linguam *Scotorum* jam plene didicerat. Exinde cœperunt plures per loca indies de *Scotia* venire *Britanniam*, atque illis *Anglorum* Provinciis, quibus regnavit *Oswaldus*, magna devotione verbum Dei fidei prædicare, & credentibus gratiam baptismi, quicumque Sacerdotali erant gradu præditi, ministrare. Construebantur ergo Ecclesiæ per loca, confluebant ad audiendum verbum Dei populi gaudentes; donabantur munere regio possessiones & territoria ad instituenda monasteria, imbuebantur præceptoribus *Scotis* parvuli *Anglorum* una cum majoribus; studii & observationis regularis disciplinæ inter alia vivendi documenta, sanctus antistes saluberrimum abstinentiæ, vel continentiæ, clericis exemplum reliquit, cujus doctrinam id maxime commendabat omnibus, quod non aliter quam vivebat ipse cum suis docebat. In tantum vita illius à nostri temporis segnitie distabat, ut omnes qui cum eo incedebant, vel attonsi vel laici meditari deberent, id est, aut legendis Scripturis, aut Psalmis discendis operam darent. Anno quidam regis *Donaldi* xi. idem Sanctus rex *Oswaldus* à *Penda* rege *Merciorum* occisus est, & illi frater ejus *Oswius* successit; hic etiam à *Scotis* in fide Catholica doctus & baptizatus est. Eodem anno moritur *Heraclius* Imperator, & *Constantinus* filius ejus substituitur, ac imperii sui quarto mense à noverca sua *Martina*, & *Pirro* Patriarcha, veneno extinctus est: *Martina* deinde cum filio suo *Heraclona* imperium arripuit. Verum *Heraclonas* post annum abscisso naso, & *Martina* mater ejus abscissa lingua exulantur, & *Constans*, qui & *Constantinus*, filius *Constantini* prædicti, cepit imperium anno Domini DCXLIV. regnavit annis XXVI.

XXXVII. De successione regis Ferthardi, & Sanctis Fynano, Furseo & Fulano.

ANnis autem in regno completis quatuordecim *Donaldus* moritur, & nepos ejus *Ferthardus Fode*, filius *Ferthardi*, promotus ad regni regimen coronatur; regnare cœpit anno Domini DCXLVI. *Constantis* ejusdem, qui & *Constantini*, tertio; regnumque XVIII. tenuit annis, & in pace toto tempore rexit. Anno regni sui sexto Sanctus Episcopus & doctor *Anglorum Aydanus*, postquam Episcopatum *Northumbriæ* septendecim annis gloriose rexisset, migravit ad Dominum. Et Sanctus *Finanus* etiam *Scotus* illi succedens, decem annis regebat, à quo, statim post suum ibidem adventum, mediterraneorum *Anglorum* rex *Peada*, filius *Pendæ*, baptizatus est, cum omnibus qui secum venerant comitibus ac militibus, earumque familiis universis. Eiusdem regis circa regnationis principium Sanctus *Furseus*, de cujus parentibus dictum superius est, virtutibus plenus emicans, de *Scotia* pro Christo peregrinationem aggressus, ad *Gallias* usque pervenit, & à rege *Clodoveo* filio *Dagoberti* susceptus, honorifice *Laciniacum* Cœnobium fundavit: quem non multo post fratres sui Sanctus *Foilanus* & Sanctus *Ulcianus*, pari peregrinandi voto

voto secuti per *Gallias* claruerunt. E quibus *Foilanus* dono *Gertrudis* virginis *Fossense* postea monasterium fundavit, ubi etiam & ipse martyrio coronatus quiescit. Ejus itaque temporibus *Dido Pictavensis* Episcopus, ad regem in *Scotia* missus est exul, quem honorifice susceptum aliquanti temporis spatio secum retinuit, postea vero prædicto regi *Clodoveo* ipsum ad gratiam repetenti remisit.

XXXVIII. De Sancto Colmanno & ejus prædicatione tribus annis, & suo reditu.

DEfuncto quidem anno regis *Ferthardi* decimo sexto Sancto *Finano*, Episcopo, successit Sanctus *Colmannus*, etiam à *Scotis* missus & ordinatus, sed nisi tribus annis officium ibidem exercuit, nam *Anglorum*, qui transfecti fuerant, ferre non valens invidiam, Episcopatu relicto ad patriam remeavit. *Beda Colmannus* autem cum tribus annis genti *Northumbriæ* præfuisset antistes, assumens secum partem officium Sancti patris *Aydani* *Scotiam* reverlus est; quantæ autem parcimoniæ, cujus continentia fuerit ipse cum prædecessoribus suis, testabatur locus ille quem regebant. Erant ibidem eo tempore multi de nobilibus *Anglorum*, simul & mediocrum, qui tempore *Colmanni* & *Finani* Episcoporum, relicta patria, vel divinae lectionis, vel de continentioris vitæ gratia illo secesserant. Et quidam mox se monasticæ conversationi fideliter manciparunt, alii magis circuiendo per cellas lectioni magistrorum operam dabant. Quos omnes *Scoti* libentissime suscipientes victum eis sine pretio quotidianum, atque libros ad legendum, gratuitumque magisterium præbere curabant. Interea *Colmannus*, qui de *Scotia* venerat relinquens *Britanniam*, iterum rediens ad *Scotiam* tulit secum quos congregaverat *Scotos*, & *Anglorum* gentis viros triginta circiter, qui monasticæ conversationis studiis erant imbuti, cum quibus ad *Infulam*, quæ dicitur *Hy Bofynd*, non procul ab *Hybernia* secreta, perveniens, inibi monasterium construxit, & monachos utriusque nationis, quos adduxerat, in eo collocavit: qui cum invicem concordare non possent, monasterium aliud in loco qui *Mageo* nominatur constituit, ac relictis in priori *Scotis* monachis, *Anglos* ibidem consistere per semet ordinavit.

XXXIX. De numero regum Anglorum, quos *Scoti* baptizabant, & Episcopis à quibus baptizabantur.

PER hos ergo sanctissimos viros agentibus *Scotorum* regibus, ac cleri majoribus, Episcopos *Aydanum*, *Finanum* & *Colmannum*, sive per se, sive per alios, quos ipsi consecratos *Anglis* dederant Episcopos ac Sacerdotes, cum aliis doctoribus, regna quatuor, viz. duo *Northumbrorum*, *Merciorum*, *Midilanglorum*, & media pars regni *Saxonum Orientalium*, usque *Thamensis* pene fluvii ripam, ad Christum conversa sunt, ac eorum reges cum indigenis in nomine Sanctæ Trinitatis baptizati, necnon operibus fidei docti fideliter & informati. Primus namque rex *Anglorum* à *Scotis* baptizatus *Gaudfridus* extitit, quamvis ad idola velut ad vomitum canis redierat. Ejus itaque frater Sanctus rex *Oswaldus*, quo ut supra postulante, fides Catholica *Northumbriæ* à beato *Aydano* prædicatur. Rex etiam *Oswius*, *Oswaldi* frater, ac ejus in regno successor. Rex itaque *Deirorum* *Oswinus*, quem à propriis hominibus proditum idem *Oswius* interfecit. *Midilanglorum* rex *Peada*, filius *Pendan*, cui datus est Episcopus *Dwynea Scotus*, ut ipsis *Midilanglis* præfesset simul & *Merciorum* populis; nam Sacerdotum paucitas unum cogebat antistitem duobus populis duarum præfici regionum; sed *Orientalium Saxonum*, qui fidem expulso *Mellito* nuper abjecerant, rex *Sigberthus*, cui pro docen-

dis gentibus *Cedda* mittitur Episcopus, à quo siquidem rex *Smythelmus* ejusdem *Sigberti* successor baptizatus est. Episcoporum namque *Scotorum* primus fidem *Anglis* prædicantium Sanctus fuit *Aydanus*, cui discedenti Sanctus successit *Finanus*, & huic Sanctus *Colmannus*, cui *Scotiam* revertenti *Cuda* successit, Episcopus rite per *Scotos* ordinatus: *Midilanglis* equidem atque *Mercii* Episcopabat primo *Dwinia Scotus*, deinde post ejus obitum successit *Ceolatus* etiam *Scotus*, cui postmodum ad *Scotiam* reverso successit *Trumbery*, & hinc *Farmnan*, ambo quidem *Anglicæ* nationis, sed à *Scotis* edocti pariter & ordinati.

XL. De successione Maldwyni, & Episcopo Cuda succedente post Colmannum.

Postquam igitur *Ferthardus* obisset, *Maldewynus Donaldi* regis filius, ad apicem accessit regni, post incarnationem anno DCLXIV. Imperatoris *Constantini* XXI. Quo videlicet anno Sanctus rediit ad *Scotiam Colmannus*, & illi *Cuda* successit: per omne vero tempus prædicationis *Scotorum* in *Anglia*, firma pax atque communio sine strepitu contentionis habita fuit, demum cum properæ nationis *Anglorum* clerus doctrina maxime *Scotorum* multiplicatus crevisset, ingratus omnino sanctis doctoribus indignari cœpit, & occasiones multas & varias acquirere, quibus eos redire *Scotiam* cogeret, aut intolerabile quod eis impositum onus fuerat, sustinere. Unde de cætero viginti quibus *Maldewinus* regnavit annis, nulla seu rara pax inter regna contigit, sed eruptiones eruptionibus hinc inde vastando quidem continue succedebant: nullum tamen bellum de quo memoria fieret his actum temporibus, neutrorum chronicis reperitur. Ejus autem anno quinto mortalitas hominum gravissima totam *Europam* horribili clade præmebat. *Adamnanus*. Hujus cladis mentionem faciens ait, de mortalitate, quæ nostris temporibus orbem terrarum bis ex parte vastaverat, majori tacendum minime videtur. Nam ut de cæteris taceam latioribus *Europæ* regionibus, hoc est de *Italia* ipsaque *Romana* civitate, & *Cisalpinis Galliarum* Provinciis, *Hispanis* quoque *Pirenei* montis interjectu determinatis, Oceani Insulæ per totum, *Hybernia* videlicet & *Britannia*, binis vicibus hac dira pestilentia vastatæ sunt, exceptis duobus populis, *Scotorum* viz. & *Pictorum*, inter quos dorso *Britannici* montes utrosque discriminant. Et quamvis utrorumque populorum grandia non desint peccata, quibus ad iracundiam æternus plerumque provocatur iudex, utrisque tamen patienter ferens ipse misericors hucusque pepercit. Anno regis septimo *Constans* Imperator, qui & *Constantinus*, in balneo per suos occisus est, atque *Mezentius Armenus* creatus est Imperator à militibus; sed non multo post ejusdem *Constantis* interfecti filius, nomine *Constantinus*, *Heraclii* pronepos, purpuram suscepit, & *Mezentium* cum interfectores patris sui morte turpissima peremit, cœpit anno Domini DCLXX. & imperavit annis XVII. cujus anno XIV. rex obiit *Maldwinus*, & in Insulis in Ecclesia beati *Columbæ* sepultus est honorifice.

XLI. De fuga Cadwaladri novissimi regis Britonum ex Britannia, & causis quibus dejecit eos Deus de regno.

His etenim temporibus ultimus rex *Britonum* in *Britanniam* *Cadwalladrus*, filius *Cadwallonis* memorati superius, obiit. Hunc *Cadwallonem* *Galfridus* in *Britonum* gestis, non ut in *Bedæ* seu cæterorum *Anglorum* docetur chronicis, ab *Oswaldo* tradit occisum, sed ipsum è contra præcipuum *Oswaldi* fuisse persecutorem usque ad mortem, longèque post ejus vixisse decessum, ac morte propria, cum XLVIII. regnasset annis, lecto vitam terminasse.

nasse. Verum, sicut in his & multis aliis expertum est *Britonum* gestis & *Anglorum*, in tantum sua sæpius discordant Poetarum scripta quantum & populi, quorum voluntates adeo contrariæ noscuntur, ut nisi coactus, neuter id minime quod alter velit. Hic locus exigit discidium notare gentis *Britonum*, ut eorum civilis assidua contentio, vilium flagitiorum delectatio, divini cultus omissio, novorum electionis regum præsumptio, sed & virorum despectio, quibus regnum amiserant, nobis continue cedant & cæteris gentibus in exemplum. Suscepto quoque regno pro patre *Cadwaladrus*, post duodecim annos, prævalentibus quotidie *Saxonum* irruptionibus, urgenteque gravissima prædictæ mortalitatis clade, fugit è *Britannia*, flens & ejulans, his verbis aut similibus lamentando; Dedisti nos Domine tanquam oves escarum, &c. nobis peccatoribus væ nobis, ob innania scelera quibus Deum offendere nequaquam diffugimus, dum pœnitentiæ spatium habuimus; idcirco nobis ejus potestatis incumbit ultio, quæ nos à natali solo pellere festinat, quos nec olim *Romani*, nec *Scoti* vel *Picti*, nec versutæ prodicionis poterant *Saxones*, qui semper prodicionem facere, nec firmam ulli fidem consueverant retinere: sed in vanum super eos patriam recuperare nitimur, cum divina non fuerit voluntas, ut in ea diutius regnaremus. Ipse vero justus iudex, cum nos à nostris sceleribus velle nullatenus cessare vidisset, indignationem suam nobis invisit, ut indignos corripit, qui nostris, proh dolor! demeritis à patrio regno catervatim, velut inutiles arborum rami ligati fasciculis, ex vineis dejicimur, cunctis monstrum gentibus & exemplar, ne tantis Deum irritent flagitiis in futurum. Quo misera gens, quonam civilium bellorum tuæ contentiones abierunt & rixæ? quibus ipsa tuam dulcissimam *Britanniæ* regionem adnihilare non omisit: ex altera quidem mentitæ fidei *Saxones* ipsam nunc occupatam adeo retinent, ut nec in ea te bellis extraneis uti volunt aut civilibus. Quid igitur otiosa gens, immo vero gens otiosa, quid facies? non habes unde modo civilia valeas gerere bella, nec extranea potens exercere. Tu namque prælia semper civilia sitiens, in tantum intrinsecis te debilitasti motibus, quod patriam aut conjuges, aut filios, aut quod majus est, libertatem tueri nequeas ab inimicis: heu tarde nimis Evangelicum illud intellexeras! Omne regnum in seipso divisum &c. sed hanc modo clausulam experientia docente verissimam esse didicisti. Nam desolatum ideo cernis regnum tuum, & ab impiissimis paganis occupatum, quia civilis discordiæ furor, & timoris fumus tuam hebetavit mentem, & quia tua superbia nullatenus uni, seu vero regi, debitam ferre permiserat obedientiam, cernis domos ejus super domos ruentes, ac lænæ barbaræ catulos, ejus oppida, civitates, & cæteras à te tuas eripere possessiones, à quibus adeo miserabiliter es expulsa, quod prioris tuæ statum dignitatis vix aut nunquam recuperabis.

XLII. De eisdem causis, & Britonum futuro reditu per Angliam prophetato, & quibusdam prophetis Merlini de eodem.

EX *Britannia* vero *Cadwaladrus* fugiens, ad minoris *Britanniæ* regionem venit, ubi, dum per aliquod tempus manens redire *Britanniam* proponeret, intonans ei vox angelica præcepit, ne quod mente conceperat perficeret. Quia Deus, inquit, ad præsens gentem tuam in Insula *Britanniæ* diutius regnare non velit, antequam fatale tempus advenerit: tunc enim propter fidei meritum *Britones* sunt regnum adepturi, nec id tamen tempus futurum sperent, priusquam tuis potiti reliquiis, illas ex *Roma* *Britanniam* asportabunt. Hæc acer audiens ab angelo, *Romam* adiens ibidem defunctus est. *Merlinus Ambrosius* de receptione regni *Britonum* sic prophetatur; *Cadwaladrus* vocabit *Conanum*, & *Albaniam* in societatem accipiet, tunc erit strages alienigenarum, tunc flumina sanguine manabunt, tunc erumpent montes

armoria, & *Bruti* diademate coronabuntur &c. Porro filius ejus *Inor* & nepos *Tny*, nunc *Wallis* nunc *Scotia* recepti, collectis navibus, inquietatione sævissima regnum *Britannia* per multos annos affecerunt. Ab hoc autem tempore circiter, viz. annum Domini DCLX. *Britannia* vocabulum amittens pristinum, ab *Anglorum* gentibus nomen modernum *Angliam* assumpsit. Quod nomen exponens *Beda* scripsit; porro de *Anglis*, hoc est de populis venientibus ex patria *Germania*, quæ dicitur *Angulus*, *Anglorum* cæteræ gentes nomen habent. Dispersi siquidem *Britones*, quidam regnum petebant *Armoricum*, quidam *Gallias*, & quidam eorum *Scotiam*, nunquam ad propria reversuri, quidam autem *Walliam*; propriæ regionis in extremis finibus miseram cum libertate potius ibidem eligunt vitam transigere, quam hostium subijci dominio servitute. Durissima quoque servitutis est cuique conditio, naturali patria famulari servus, qua dominari solet libertate.

XLIII. De successione regum Eugenii quarti, & Eugenii quinti, & de Sanctis Cuthberto & Adamnato.

DEfuncto rege *Maldvino* nepos ejus successit *Eugenius* quartus, filius *Dongardi*, filii *Donaldi Brek*, & regnavit annis tribus. Cœpit autem anno Domini DCLXXIV. Imperatoris *Constantini* xv. Regis autem anno secundo Sanctus *Cuthbertus* ordinatus est Episcopus, tertio loco post Sanctum *Colmannum Scotum*, de quo dictum est supra. Eodem anno *Northumbrorum* rex *Egfridus* à *Scotis* occisus est. *Beda*. Rex *Egfridus*, cum temere ad vastandam *Scotorum* Provinciam exercitum duxisset, multum prohibentibus amicis, & maxime beatæ memoriæ Sancto *Cuthberto*, qui nuper fuit ordinatus Episcopus, introductus est, simulantibus fugam hostibus, in angustias inaccessorum montium, & cum maxima parte copiarum quas secum adduxerat est extinctus. Ex quo tempore spes cœpit & virtus *Anglorum* regni fluere, & retro sublapsa referri: nam & *Picti* terras possessionis suæ, quas tenuerunt *Angli*, & *Scoti* qui fuerunt in *Britannia*, *Britonum* itaque pars nonnulla receperunt. Huic *Eugenio* post mortem etiam *Eugenius* quintus successit, anno Domini DCLXXXVII. Imperatoris etiam *Iustiniani* secundi, qui pariter *Constantino* successit, primo, & imperavit annis x. regnavit autem rex itaque x. annis. Iste *Eugenius* filius erat *Ferthardi Fode*, & omni tempore suo pacem cum *Anglis* habuit, cum *Pictis* vero bellum treugis paulatim interceptis. Nam ejus tempore regnavit in *Northumbria* rex *Alfridus*, frater *Nothus Egfridi* prædicti, non tamen eisdem terminis quibus frater regnum tenuit, qui non paucis annis in *Scotia* & *Hybernia* discendo literis curam dedit, ubi crebra conversatione regi fuit *Eugenio* notissimus, & ideo firmam alterutris pacem regnorum servabant in marginibus. Ejus itaque temporibus virtutibus pollens & miraculis Sanctus *Adamnanus Scotus* floruit, per omnem enim *Insulam*, eo regnante, tam *Scotiam* quam *Britanniam*, sanguinea pluvia per septem dies desuper effluxit, ac versa sunt in sanguinem omne lac pariter & butyrum.

XLIV. De successione regis Amrynky leth & ejus morte, & de Sancto Chiliano.

REgnum discedens *Eugenius*, pace cum *Pictis* & *Anglis* firmata, suo successori reliquit *Amrykelleth*, filio *Findan*, filii *Eugenii* quarti; qui cum coronatus fuisset eodem anno Domini DCXCVII. bellum adversus *Pictos* inconsulte, pacis soluta conditione, paravit. Nec ipse plene nondum anno completo, in terris eorum prima profectione condensorum abdita lustrando nemorum, exercitus sui pluribus sagittatis, ipse rex ictu sagittæ vulneratus subito

subito rediit, ac decimo die post vulnus acceptum moriens, *Eugenio* fratri regni sedem evacuavit. Eodem anno apud *Wirziburgh* castrum ostio *Franciæ*, Sanctus ejusdem Episcopus *Chillianus Scotus*, cum suis discipulis *Clotomano* & *Colmanno*, clam martyrizantur à *Geylana*, uxore *Gothberti* principis, quæ timebat separari à viro suo, arguente eum *Chilliano*, quod eam uxorem quondam fratris ejus etiam ipse uxorem haberet: quorum mors cum apud omnes diu lateret, *Geylana* & percussoribus à dæmonio arreptis, eorum confessione divulgata est. Ipso siquidem anno cum Imperator *Justinianus*, ut dictum est, decem annis regnasset, insurgens in eum *Leo Patricius*, & eum regno privans & naso relegavit. Sed anno deinde post sumptum imperium peracto, *Tiberius* ab imperio *Leone* pulso, carcereque truso, sibi nasum decedit, ac annis septem imperavit. Deinde *Justinianus* auxilio *Crebellis Bulgarorum* regis imperium iterato recepit, atque *Tiberium* & *Leonem* jugulavit. Tantam in adversarios ultionem exercebat, ut quotiens ab exciso naso defluentem reumatis guttam detergeret, pene totiens aliquem conspiratorum jugulari præciperet. Ipsum vero, filiumque suum *Tiberium*, postquam septem annis secundo regnasset, *Philippus* pariter interficiens, anno uno cum dimidio regnavit. In eum insurrexit *Anastasius*, & illum oculis privans ab imperio pulsit, quem utique post duos annos *Theodosius* ab imperio depositum presbyterum ordinans, regnavit anno uno. Hunc etiam *Leo* tertius ab imperio deposuit; qui post factus clericus vitæ residuum in pace peregit. Sicque per viginti unum annos imperium *Romanum* cunctis fuit ridiculum etiam infidelibus.

XLV. De successione Reguli *Eugenii sexti* & *Murdaci*, & statu tunc temporis in Britannia.

Sextus *Eugenius*, filius *Findan* supradictus, *Amrykeleth* fratri succedens, regnavit annis xvii. cœpit enim anno Domini dxcviii. *Leonis Patricii* secundo. Erat autem rex humilis & modestus, pacificum potius transigere tempus quam bellicum eligens, feras etiam & aves inquietare malens, quam homines: omnis vero vicinæ nationis sagaci quodam ingenio favorem pariter & amorem alliciens, propriumque regnum continuis regendo legibus adornans, tranquillam feliciter vitam terminavit: cujus post mortem apud *Loarno* funus ejus allatum, ad Insulas patrum in tumulo sepelitur. Cui *Murdacus* nepos ejus ex *Amrynkeleth* fratre succedens, eadem pace quâ patruus prædecessor regnum rexit, sed eodem seu tanto favore nullatenus vicinorum. Regnare vero cœpit anno Domini dcccxv. & regnavit annis xv. Ejus tempore regnationis *Beda* Venerabilis, nationum totius *Albionis* Insulæ statum in suis novissimis scribens chronicis, sicut sequitur annotavit. Hoc, inquit, tempore *Pictorum* natio foedus habet pacis cum *Anglis*, catholicæque veritatis ac unitatis, cum universali Ecclesia particeps gaudet existere. *Scoti*, qui *Britanniam* incolunt, suis contenti finibus, nihil jam insidiarum contra gentem *Anglorum* moliuntur. *Britones* quoque, quamvis ex maxima parte gentem *Anglorum* odio sibi domestico moribus impugnent improbis, tamen & divina sibi & humana prorsus resistente virtute, in neutro possunt obtinere propositum. Quippe qui, quamvis ex parte sui sint juris, nonnulla tamen ex parte *Anglorum* sunt servitio mancipati, quæ res quem finem sit habitura posterior ætas videbit. Anno *Murdaci* ultimo circa solem apparuerunt duæ Cometæ, multum intuentibus terrorem incutientes, una quippe solem præcedebat mane Orientem, altera vespere sequebatur Occidentem, diræ cladis præsagæ, una diei, altera noctis præcurrebat exortum, ut mala mortalibus imminere signarent. Portabant faciem ignis contra Aquilonem, quasi ad accendendum adclivem, apparebant autem mense Januario, & duabus ferme septimanis permanebant.

XLVI. De *successione trium regum, Ethfyn, Eugenii sive Nectavii, atque Fergusii, & de sua morte per reginam.*

ANno quoque Domini DCCXXX. Leonis tertii, qui *Theodosium* ab imperio deposuit, decimo tertio, *Murdaco* successit *Ethfyn*, filius *Eugenii* sexti, & regnavit annis xxxi. vir regiae sublimitatis honore dignus, pace votiva pro parte regnationis suae majori fruens, ultimis tamen diebus à *Pictis* bellum habuit. Ejus anno secundo, vel ut volunt quidam, anno quinto, *Beda* Venerabilis obiit. Ejus anno duodecimo Sanctus *Eucherius Aurelianensis* Episcopus in oratione positus, ad alterum seculum raptus est, qui inter caetera quae vidit, conspexit *Carolus* patrem *Pipini* regis in inferno torqueri, quia res Ecclesiarum ab eis separavit atque divisit, & propter hoc solum damnatus est. Anno decimo tertio *Leoni* successit filius ejus *Constantinus*, & imperavit annis xxxv. Anno xxi. *Franci Pipinum* regiae domus majorem auctoritate *Zachariae* Papae regem constituunt, *Hilderico* rege in monasterio tonsorato: deinde benedictus est rex *Pipinus* à Sancto *Stephano* Papa, & filii ejus *Carolus* & *Carolomannus*, & filia *Sigilla*, *Parisis*, inter sacra missarum solemniam, praecipiente Sancto *Petro* & Sancto *Paulo*, beatoque *Dionysio*. Post *Ethfyn* septimus *Eugenius*, filius *Murdaci*, quadam tamen chronica dictus est *Nectavius*, regni coronam fortitus est, anno Domini DCCLXI. Imperatoris *Constantini* vicesimo, regnavitque duobus annis. Et illi successit *Fergusius* filius *Ethfyn* anno Domini DCCLXIII. & Imperatoris praedicti vicesimo secundo, atque regnavit annis tribus. Ipsum ab uxore regina, nimium in ipso zelata mulierum concubinato, veneno fuisse prohibetur extinctum. Quod ipsa postmodum confitendo palam, quamvis à nemine de tali facto suspicaretur, cum regis defuncti corpus inspiceret, clamore lugubri laniando carnes in haec seu similia verba perrumpit: O miserima mulierum, & omni fera crudelior, vilissima proditrix, quid fecisti? Nonne, Dominum tuum regem conjugem, amantissimum virorum omnium, & supra mulierum amorem formosissimum, quem solum praecunctis viventibus intimo cordis amore dilexeras, proditionis saevissimo genere, nec in hoc aspidi multum dissimilis, libidinoso furore stimulata nequiter occidisti? Non enim hoc flagitiosum nephas impunitum erit, vindicabor certe de meipsa. Igitur & tu maladieta manus, quod divino tuo nuper amatori dulcissimo propinasti poculum, hoc idem vel amarius audacter, & ori meo festina praepares, nec omittas. Deinde postquam lethaliter hausit liquorem, statim infert; nec ista mihi maleficae potio poena, quasi talionis, tantum committenti scelus sufficere debeat; immo caballorum alligata trahi caudis ad suspendium, atque spinarum incendiis hoc corpus nefandum in cineres vento dispersos concremari. Et his dictis pugione, quem praemeditata paraverat, accepto, manu coram astantibus in locum cordis subito seipsam transfigebat.

XLVII. De *successione Selwalthii, & de magno rege Karolo.*

Successor autem *Fergusii Selwalthii*, filius *Eugenii*, filii *Fertbardi*, regnare coepit anno Domini DCCLXVI. & ejusdem Imperatoris vicesimo quinto, sed & regnavit annis xxi. Regni sui diebus cum *Pictis* pacem & *Anglis* habuit, quamvis & hi simultatibus inter se domesticis utebantur. Illi quidem *Angli*, viz. *Northumbrenses*, quorum regio *Scotiae* propinquius adjacet, suorum miserabiliter caedibus regum & proscriptionibus operam dabant assiduam, ut infra clarius patebit; etiam ipse rex iners & remissus, otium longe bello proposuit, non ad reipublicae augmentum prospiciens, sed omnia delabi misera segnitie permisit. Verum si populus uterque *Scotus* & *Pictus*, ut creditur,

creditur, ipso fatali tempore mutuo fidem, ut solito, servasset, & pacem etiam si sola gens *Scota* sub belligero conducta principe, iusta dico belli concurrente causa, *Northumbros* armis impetisset, cunctas *Albanie* regiones olim proprias, ab eis eripere proculdubio potuisset. Nihil tamen actum est in adversarios eo tempore, de quo digne memoria fieret, præter eruptiones quasdam, quæ sub militiæ ducibus raro fiebant & plebeis. Anno quoque regni sui quarto *Carolus*, qui pro foelicitatis & gestorum magnitudine dictus est *Magnus*, & frater ejus *Carolomannus*, patri *Pipino* successerunt, quos ex *Berta Caesaris Heraclii* filia genuit. *Carolomanno* quoque post biennium mortuo, totum possessione regnum patris *Karolus* accepit, quod & in duplo quam pater habuerat ampliavit. Anno quoque duodecimo, Christi viz. DCCLXXVII. *Leo Constantini* filius imperium patris accepit, & imperavit annis quinque. Cujus post mortem successit *Hyrene*, mulier magni cordis, cum filio suo *Constantino*, & rexit imperium annis pene decem. Cœpit anno Domini DCCLXXXII. Morte vero tranquilla rex apud *Innerlochy* discedens, cum patribus in Insula requiescit.

XLVIII. De successione regis Achay, primam cum Francis confederationem facientis, & ejus causa, & de egregio milite Gilmerio Scoto.

ET illi successit *Achaius* filius *Ethfyn*, anno Domini DCCLXXXVII. tunc imperantis *Hyrene*, filii quoque sui *Constantini* sexto, & regnavit annis xxxii. Ejus, ut creditur, frater erat egregius ille miles *Gilmerius Scotus*, qui diu *Karoli* regis obsequio contra crucis Christi strenue militabat hostes, unde nomen sibi perpetuum, & præclaris armorum actibus honore militari gloriosum conquisivit. Amicitia confederationis inter reges *Scotorum* & *Gallorum*, & eorum regna, quæ nostris adhuc durat diebus illæsa, laudetur Deus, per magnum regem *Karolum*, & hunc *Achaium* initium habuit, cujus hæc sequens occasio prima fuit. Antequam paulo regnasset *Achaius*, sui viz. tempore prædecessoris, *Anglorum* reges superatis *Britonibus* erecti superbia, non solum vicinas in eadem Insula gentes, *Scotos*, *Pictos*, & *Britones*, inquietare sibi suffecerat, sed & transmarinas *Gallorum* gentes etiam maritimas, navali præda sæpius affligere, totumque mare *Belgicum* atque *Britannicum* perturbare satagebant. Erat his diebus idem rex invictissimus *Karolus* assidue paganorum intentus bellis, & ut Christianis omnibus infatigabili labore sui que sanguinis effusione pacem acquireret occupatus. Cum igitur à rapinis hujusmodi piraticis, & Christianorum effusione sanguinis, etiam ab eo sæpius rogati minime desierant, illorum ad refrænandam sævitiam amicos undique venari satagebat, & eos præcipue, quos in suam perniciem noverat ardentius insudare. Denique nuncios ubilibet emittens, quorum *Achæio* regi quosdam, cum quibus iterum & ipse suos, ejusdem negotii per eum in omnibus approbati remisit bajulos, ut initi foederis & amicitie conventiones & pacta, sub æquis firmarentur conditionibus, & indentatis redacta scriptis, utriusque regis munimine alternatim signarentur. Porro sæpius suis scribens amicis asseruit, quod non injuste regi cuilibet quamvis Christiano bellum indicitur, qui principem paganos infideles debellantem à tergo persequitur violenter. Neque tantas undique perstreptentes minas secutum fuit bellum, quia promittentibus illis de cætero suppliciter pacem clementer annuit & benigne. De cujus inter eos, videlicet *Karolum* & *Anglos*, tractatu pacis, *Alcwynus* socio scripsit dicens; sunt qui dicunt nos ab *Anglorum* regibus, ad *Karolum* regem pro pace mittendum. Et *Willielmus* de quibusdam actibus *Egberti* Episcopi scribens, ait, cujus rei testem idoneum adnoto *Alcwynum*, qui pro pace missus est ab *Anglorum* regibus ad magnum regem *Karolum*, &c. Nuper enim inter eos aliquid dissentionis, diabolico fomento flammante, exortum est, ut utrinque interdicta navigatio cesset.

XLIX. De nunciis Scotorum Karolo missis pro eadem confederatione firmanda.

Ejusdem dissentionis idem alibi mentionem faciens ait *Willielmus*: Rex *Merciorum Offa* *Karolum* Magnum regem *Francorum* frequentibus legationibus amicum paravit, quamvis in animo non facile quod suis conduceret artibus inveniret. Discordarunt ante adeo, ut magnis motibus utrobique concurrentibus, etiam negotiatorum com meatus prohiberentur. Ex hujusmodi vero dissentione fienda concordia, *Parisiis* cum aliis *Alcwynus* existens, ad regem *Offam*, de antedictis *Scotorum* nunciis, à *Karolo* nuper ad *Scotiam* revertentibus, ut sequitur, rescripsit: Sciat reverenda dilectio vestra, quod dominus rex *Karolus* amabiliter mecum de vobis locutus est, & in eo fidelissimum habetis amicum, vestraeque dilectioni digna dirigit munera, & per Episcopales sedes regni nostri. Similiter & *Aethredo* regi *Northumbriae*, qui & *Aethbertus* dicebatur, & ad suas Episcoporum sedes, dona direxit: sed, heu pro dolor! donis datis, & ipsis in manus missorum, supervenit tristis legatio per nuncios, qui de *Scotia* venerant, & per vos reversi, de infidelitate gentis, & ipsius nece regis. Ita *Karolus*, retracta donorum largitate, in tantum iratus est contra gentem illam, ut ait, perfidam, & perversam, ac homicidam Dominorum suorum, pejorem eam paganis aestimans, ut nisi ego fuisset intercessor pro ea, quicquid eis boni abstrahere potuisset, & mali machinari, jam fecisset. Et quia regis istius *Aethredi* hoc loco suae necis proditionis fit mentio, non meae nationis hujus blasphemum reputes, o lector, si caeterorum regum suorum, hunc praecedentium regem, flagitiosas caedes, proditiones inauditas & proscriptiones, sicut sui veraces historici scriptis testantur, hic inseram, quibus non ad cujuscunque gentis scandalum, sed cautelam, & ad tam horrendi sceleris vitandum nefas futuris gentibus in exemplar.

L. De execranda proditione Northumbrorum in suis regibus, adeo quod eis nullus auderet imperare.

A *Chay* quidem anno tertio, *Northumbriae* rex idem *Aethredus*, vel *Aethbertus*, sive quia trinomius *Aethwaldus*, à subditis vili proditioni succubuit. Aliorum vero nomina praedictae regionis regum, proditione similiter pereuntium, infra patebunt consequenter. *Willielmus*. *Oswinus* autem filius *Osrici* rex *Deirae*, quae media *Northumbriae* pars est, pro penuria dudum exercitus, abstinendum bello ratus, suburbanum rus clanculo concessit, & statim à suis proditus ab *Oswio* peremptus est. *Osfredus* itaque filius *Alfredi* totius *Northumbriae* rex, cognatorum insidiis subditorum, *Cenredi* viz. & *Osrici*, caesus interiit, quorum primus duobus annis, alter duodecim, post eum regnantes; hoc tamen habent memoriale, quod Domini sui regis occisi sanguinem luentes, auras exitu foedo polluerunt. Post eos vero conscendit tremuli regni culmen *Celwlpus*, & sibi successit *Egberthus*; ambo reges in religione tondentes comas, priorum regum fata renuunt praestolari. *Osulfus* *Egbertho* patri succedens, post annum à civibus innocenter caesus *Molloni* locum fecit; qui *Mollo* satis impigre regno functus undecim annis *Alcredi* quidem insidiis occubuit. *Alcredus* itaque, decimo regni quod invaserat anno, à provincialibus cedere compulsus est. *Aethbertus*, *Mollonis* filius, eorum consensu rex laevatus, anno quinto ab eisdem expulsus est. Tunc rex *Alfwoldus* acclamatus, post undecim annos provincialium perfidiam ingemuit, sine culpa trucidatus. Et nepos suus filius *Alcredi* *Osfredus* succedens, vix anno emenso expulsus, regnum *Aethredo*, qui & *Aethbertus* dictus est, de quo prius

prius fit mentio, vacuavit. Hic filius *Mollonis*, qui etiam tertio nomine vocabatur *Æthelwaldus*, regnum post duodecim annos exilii recipiens, quatuor annis tenuit: quibus exactis fatum superiorum effugere non valens, anno quo supra misere peremptus est; quare plures Episcopi, necnon optimates offensi, de patria effugerunt. Post hunc *Æthelredum* nullus ad regnum ausus est ascendere, dum quisque regum superiorum timeret contingere sibi casum. Ita, cessante rectore, per triginta tres annos illa provincia risui finitimis & prædæ regnis fuit; hæc *Willielmus*.

LI. De principio studii Parisiensis, & à quibus incæpit primo.

Circa vero tempus idem, *Achato* regnante, *Parifense* studium à duobus clericis de *Scotia*, *Johanne* viz. & *Clemente*, viris doctissimis, agente *Karolo Magno*, primum habuit fundamentum. Unde *Vincentius* in speculo: Omnipotens rerum dispositor Deus, & ordinator regnorum & temporum, cum illius admirandæ statuæ pedes ferreos vel testaceos comminuisset *Romanis*, non minus admirabilis statuæ caput aureum per illustrem *Karolum* erexit in *Francis*: qui cum in occiduis partibus solus regnare cœpisset, & studia literarum ubique essent in oblivione, ideoque veræ deitatis cultura reperet; contigit duos *Scotos* monachos cum mercatoribus ad litus *Gallia* devenire viros, & in secularibus & in sacris Scripturis incomparabiliter eruditos: qui quotidie, dum nihil ostenderent venale, ad convenientes emendi gratia turbas clamare solebant. Si quis sapientiæ cupidus est veniat ad nos, & accipiat eam, nam venalis est apud nos. Tam diu verò conclamata sunt ista, donec ab admirantibus, vel illos insanos putantibus, ad aures regis *Karoli* semper amatoris sapientiæ sunt perlata: qui celeriter illos ad suam provinciam evocatos interrogat, si vere sapientiam haberent, ut ipse comperit? Sapientiam, inquiunt, & habemus, & eam in nomine Domini quærentibus dare parati sumus. Qui cum quæsisset ab illis, quid pro ipsa peterent? Responderunt. Loca tantum opportuna, & animas ingeniosas, & sine quibus ista peregrinatio transiri non potest, alimenta, & quibus tegamur. Quo ille percepto ingenti gaudio repletus, primum quidem apud se utrumque parvo tempore tenuit, postea vero, cum ad expeditiones bellicas urgeretur, unum eorum nomine *Clementem* in *Gallia Parisiis* residere fecit, cui & pueros nobilissimos mediocres & infimos satis multos commendavit, & eis, prout necessitatem habuerunt, victualia ministrari præcepit, habitaculis ad meditandum deputatis. Alterum vero *Johannem* viz. in *Italiam* direxit, cui & monasterium Sancti *Augustini* juxta *Ticinensis* urbem delegavit, ut illic si voluissent ad discendum congregari possent: qui cum ibidem per tempus aliquod moram faceret, regis mandato *Parisios* rediit, ubi magno progressus in ævo vitam famosam terminavit. Audito quidem *Alcwinus* de natione *Anglorum*, quod *Karolus* gratanter sapientes susciperet, ascensâ navi venit ad eum cum fociis in omnibus Scripturis exercitatis, quem rex secum usque ad finem vitæ retinuit. De chronicis autem metropolis *Arelatensis* hæc *Vincentius* excipiens, suis addidit in speculo scriptis historiali. Anno *Hyrene* decimo filius ejus *Constantinus* eam imperio privans, septem annis imperavit: quibus ipsa finitis eum oculis & imperio privat, anno Domini DCCXCVIII. & sola quatuor annis imperavit.

LII. *De imperio Karoli filiique sui Ludovici, & à Clodoveo successione regum Francorum ad ipsum Karolum ascendendo.*

Karolus autem anno Domini DCCCII. regis Achay XVI. cum jam super Francos triginta tribus annis regnasset, Francorum primus imperavit XIII. annis, à Constantinopoli imperio Romano diviso circiter evolutis annis quadringentis septuaginta octo, ex qua Bizantium Thraciæ civitas à primo Constantino renovata, Constantinopolis dicebatur. Erat autem Karolus ex Clodovei primi Francorum regis baptizati profapia genitus, quorum origo, & gentis & regum catalogus ad hunc Clodoveum, hujus libri tertii XIX. atque XX. capitulis habentur superius prænotatis. Idem Clodoveus genuit Lotharium, qui regnavit L. annis. Cui filius ejus Chilpericus, & regnavit annis XXXIII. Cui filius ejus Lotharius secundus, & regnavit annis XLIV. Cui Dagobertus filius ejus, & regnavit annis XIV. Cui Clodoveus secundus filius ejus, & regnavit annis XVII. genuit autem idem Clodoveus ex Bathilde regina tres filios, Lotharium, Childericum, atque Theodoricum. Succedit patri Lotharius tertius, & regnavit annis IV. Cui Theodoricus frater ejus in regnum sublimatus, sed à Francis repudiatus, in cœnobio Sancti Dionysii Parisiis tonsoratur, & regnavit frater ejus Childericus annis XII. Cui Theodoricus in regnum restitutus, regnavit annis XIII. Cui Clodoveus tertius, filius Theodorici, regnavit annis IV. Cui Childebertus frater ejus succedens, regnavit annis XVIII. Cui Clodoveus quartus, & regnavit annis IV. Cui Lotharius quartus, & regnavit annis II. Cui Chilpericus secundus, annis V. Cui Theodoricus secundus annis XV. Cui Hildricus succedens, regnavit annis IX. Hic in monachum tonsoratur, Pipino, filio Karoli Marcelli, rege effecto, cujus generationis series sequitur hoc modo: ex filia quoque regis Lotharii quarti, Ausbertus genuit Arnoldum, & hic secundum Arnulphum, & hic Anchesem, & hic Pipinum majorem, & hic Karolum Marcellum, & hic Pipinum regem, qui regnavit annis XVIII. Qui vero Pipinus genuit Karolum Magnum, regem & Imperatorem. Succedentium quoque regum Francorum catalogus alias infra subsequenter. Gloriosus autem Imperator & rex Karolus, post acta sua plurima, imperio regnoque suo pacato & dilatato, statu quidem Ecclesiæ sanctæ religiose ordinato, moritur, anno ætatis suæ LXXII. & Aquisgrani sepelitur. Filius quoque suus Ludovicus Pius post ejus obitum, Romanum obtinens imperium, anno Domini DCCCXIV. imperavit annis ferme XXVII.

LIII. *De successione regum Convalli & Dongalli resuscitantes bellum diu sopitum in Pictos.*

Postquam rex Achaius vitam finierat, cognatus ejus Convallus ad regni sustollitur regimen, anno Domini DCCCXIX. & Imperatoris Ludovici VI. & regnavit annis V. Eodem anno rex Merciorum Kynwlfus obiit, & illi filius ejus Kynelmus succedens, puer admodum à sorore sua Quendrida cæsus innocue, nomen & decus martyrii divina sibi favente gratiâ promeruit. Anno quoque sequenti, quæstio magna de jure regni Pictorum illud afferens deberi Scotis oriri cœpit, & in omnium ore, sive principum sive plebium ventilari. Ad actum tamen nullatenus est processum, statim post annos quinque completos Convallo mortuo. Dungallus filius Selwalthii regnare cœpit anno Domini DCCCXXIV. Imperatoris Ludovici XI. regnavitque VII. annis. Ab ipso quidem in Pictos bellum annis pene quinquaginta sopitum reparatur. Dicebat autem regnum suorum suum ex jure conventionis antiquæ; jus enim primitivum in successione regum suorum & principum, secundum

cundum *Bedam* & *chronicas*; hoc est, Cum autem intrantes hanc Insulam primo *Picti*, nec suæ nationis uxores habebant, petierunt à *Scotis* suas filias, quas solum eis ea conditione dare consenserunt, ut ubi res & regni successio, sive dominii veniret in dubium, ex foemina magis profapia quam masculina sibi reges eligerent, quod utique constat apud *Pictos* constanter esse servatum. Et hæc causa forsân hujus clamii seu contentionis esse potuit. Quia verum est, ut ex eorum *chronicis* & *historiis* colligitur, in tanto diebus pacis ab initio vera fovebatur inter eos amicitia, quod sui reges & principes, quasi continue, regum *Scotorum* viz. & principum filios & filias, & e converso, duxerunt in conjuges altrinsecus & uxores. . . Novit enim ille, cui nihil ignotum est, hanc ultimæ contentionis causam, & quorum culpa cœptum est crudelissimum hoc bellum finem non habens, donec, ut illi placuit, qui regnorum rector est omnium, & ad libitum dissipator, *Pictis* omnino superatis, palman victorii *Scoti* finaliter, & eorum regnum, obtinuissent. Anno deinde septimo mortuus est *Dungallus* rex, sed ut alibi bello peremptus, & in Ecclesia beati *Columbæ* sepultus, quiescit in Insulis juxta patrem.

Explicit Liber Tertius.

Incipiunt

*Incipiunt tituli Capitulorum Libri quarti.**Deus, in nomine tuo.*

CAP. I. **D**E ritu successione regum *Scotorum* præcedentium & subsequentium, usque tempus *Malcolmi* filii *Kenethi*.

II. De successione regis *Alpini*, suaque victoria de *Pictis*, & morte, & exemplo impatientiæ.

III. De successione *Kenethi* regis filii *Alpini*, & ejus mira calliditate contra *Pictos*.

IV. De suis victoriis contra *Pictos*, & obtentu regni sui.

V. De subversione diversorum regnorum propter peccata.

VI. De eadem.

VII. Etiam de eadem, & *Romana* prima potestate, & moderna propter peccata egestate.

VIII. De finali victoria *Kenethi* regis in *Pictos*, & ejus morte.

IX. De quibusdam præambulis in catalogo regum *Pictorum*.

X. Etiam de catalogo regum *Pictorum*, & adventu beati *Columba*.

XI. De eodem catalogo, & conversione *Brudei Pictorum* regis per beatum *Columbam*, & *Orcadam* regulo tunc captivo.

XII. De eodem adhuc catalogo.

XIII. Quomodo *Hungus* rex *Pictorum*, & *Æthelwulfus* rex *Anglorum*, contemporanei fuerant, & ejus filio *Athelstano*.

XIV. De victoria *Hungi* regis *Pictorum* contra *Athelstanum*, cujus caput fudi figi præcepit.

XV. De successione regum *Donaldi* filii *Alpini*, & *Constantini* filii *Kenethi*, & morte *Donaldi*.

XVI. De morte *Constantini*, per *Danos* viz. ac *Norguigenses*, & successione regis *Herth Aliped*.

XVII. De successione regis *Gregorii* qui sibi subjugavit totam *Hyberniam*, & pene totam *Angliam*.

XVIII. De eodem *Gregorio* & ejus morte, deque martyrio beati regis *Edmundi*, & quod *Anglia* pene tota tunc temporis *Scotis* & *Danis* erat subiecta.

XIX. De *Johanne Scoto* Philosopho, & Imperatore *Arnulpho* qui à pediculis consumptus est.

XX. De successione *Donaldi* regis, filii *Constantini*, & ejus morte.

XXI. De successione *Constantini* regis, filii *Herth Aliped*, & quod *Cumbria* dominium dedit *Eugenio* filio *Donaldi*, proximo sibi sperato successori.

XXII. De eodem *Constantino*, & miserabili crudelique bello de *Brounygsfeld*.

XXIII. De damnis per hoc bellum gentibus *Scotorum* illatis, & de obitu *Constantini* in religioso habitu.

XXIV. De successione regis *Malcolmi*, filii *Donaldi*, cui rex *Anglorum Edmundus* *Cumbriam* reddidit.

XXV. De morte ejusdem *Malcolmi*, & successione regis *Indulfi* & sua morte per *Danos*.

XXVI. De successione regis *Duff*, cujus post mortem corpus abditum fuit sub ponte, nec solis radius illuxit in regno donec repertum fuit.

XXVII. De successione *Culenii* regis & morte, & de quadam *Apocrypha Anglorum* chronicis inscripta.

XXVIII. De successione *Kenethi*, filii *Malcolmi*, & diversis contentionibus; de varietate successionis tam Imperatorum quam Regum.

XXIX. De

XXIX. De eodem *Kenetho*, & nova mutatione successione Imperatorum & regum *Scotorum*.

XXX. De *Baldredo Rivallensis* Abbate, sermonem regis *Anglorum Edgaris* recitante, contra male viventes in Ecclesia Dei.

XXXI. De eodem Sermone.

XXXII. De mirabili prodicionis instrumento, pro eodem rege *Kenetho* decipiendo, & blanditiis versutæ mulieris.

XXXIII. De proditiosa morte ejusdem *Kenethi*, & promotione filii sui *Malcolmi* in dominium *Cumbriæ*.

XXXIV. De successione regum *Constantini Calvi*, & *Gryme* filii *Kenethi*.

XXXV. De *Cumbriæ* regulo præfato *Malcolmo*, filio *Kenethi*, nolente tributum solvere *Danis* pro *Cumbris*, sicut cæteri Provinciales ex *Anglia* fecerunt.

XXXVI. De conditionibus *Anglorum*, ut in polychronicon, & de quadam prophetia.

XXXVII. De causa cladis per *Danos Anglis* illatæ, ut refert *Willielmus*, *Angliam* crebro & undique vastantes.

XXXVIII. De occisione regis *Gryme* per *Malcolmum* prædictum, filium *Kenethi*, &c.

XXXIX. De successione regis ejusdem *Malcolmi*, & filia sua *Beatrice*, nupta *Crynyn Althano* de *Dul*.

XL. De eodem *Malcolmo*, & fundatione Episcopatus *Marthillach*, nunc vero translati apud *Abirdon*.

XLI. De contentione regis *Malcolmi* contra *Cnutonem Danum* tunc regem *Angliæ* pro *Cumbria*, & ejus morte.

XLII. De vitio prodicionis, omnium vitiorum vilissimo, & ab omnibus execrando, & de variis exemplis maledictæ prodicionis.

XLIII. De liberalitate regis *Malcolmi*, seu potius prodigalitate, quia sibi nihil de regno retinuit, præter monticulum in *Scona*.

XLIV. De successione regis *Duncani*, nepotis supradicti *Malcolmi*, & ejus morte, & quod fuit nimis patiens sive remissus.

XLV. De successione regis *Machabeti*, & ejectione filiorum *Duncani* regis de regno in *Angliam*.

XLVI. De proscriptione *Thani* de *Fyf*, nomine *Macdus*, propter amicitiam, quam habuit erga filios *Duncani*, *Malcolmum* dictum *Cammor*, & *Donaldum*.

XLVII. De primo adventu *Malcolmi Cammoire* ad *Angliæ* regem *Edwardum*, & de *Martiniano Scoto*.

Incipit Liber Quartus.

CAP. I. De ritu *ſucceſſionis regum Scotorum præcedentium & ſubſequentium, uſque tempus Malcolmi filii Kenethi.*

REGUM vero *Scotorum* in *Albionis* parte Boreali poſt *Ferguſum*, filium *Erth*, conregnantium *Pictis*, veræ ſucceſſionis tempora patent ſuperius; ad monarchas modo procedere convenit, qui, *Pictorum* ſubverſis gentibus, omnis ipſius partis obtinuerunt ſingulare dominium: & eorum geſta quædam ſimul & tempora regnationis, prout antiquorum docent volumina, propalare; de ritu tamen ſucceſſionis eorundem primo dicendum eſt. Nam ſæpius quæſtio fieri ſolet, quare non filii communiter patribus, ſicut moderni temporis mos exigit, ad regni ſucceſſerant regimen, potius quam fratres, ut in præcedentium ſucceſſionibus eſt expreſſum. Hoc autem illis ideo fiebat diebus, quoniam & eis & *Pictis* plerique regnorum regibus, etiam & imperii quibuſdam principibus, eadem ſuccedendi lex erat, ſcil. ut regis cujuſque diſcedentis frater aut filius fratris, ſi filio regis ætate non fuerat ac abilitate regendi potior, quamvis gradu remotior, ipſum præcederet ad regendum. Non enim ſanguinis proximitas, ſed perfectæ pubertatis abilitas hunc vel illum regni throno ſuſtulit ad regnandum. Hujusmodi vero regnationis conſtitutio prius invaluit, quia primitivæ gentis exigua paucitas, cum eſſet numero brevi, certam in acquirendo ſibi ſive ſervando cum libertate ſedem, undique bellis expoſita, non ſolum ſui regni, ſed etiam corporum abhorrens regimen tradi juvenibus, hanc legem ſtatuit prætaxatam: talis quoque ſucceſſionis regiæ mos priſcus, uſque tempus *Malcolmi* filii *Kenethi* continue durabat, & donec ipſe, propter imminens regni diſpendium, quod inde forſan evenire poterat, ordinatione communi pro lege perpetua ſanxivit, quod deinceps cuicunque regi, qui pro tempore fuerit poſt ejus obitum proxima ſobolis, filius viz. aut filia, nepos ac neptis, proximior tunc ſuperſtes ad regni regimen ſuccederet. Sed illis forte deficientibus, hæreditatis jura poſſideat, vel regia progenitus ex ſtirpe, vel collateralis proximus hæres.

II. De ſucceſſione regis *Alpini*, ſuaque victoria de *Pictis*, & morte, & exemplo impatientiæ.

Poſtquam *Dungallus* obiſſet, *Alpinus* filius *Achay* ſtatim coronatus, regni regimen ſuſcepit, anno Domini *dcccxxxi.* regnavitque tribus annis. Bellum contra *Pictos* à prædeceſſoribus cœptum, inſatigabili labore continuavit eos, ſemper exercitiis aut crebris irruptionibus devaſtando. Igitur anno tertio ſui regni, in ſolemmitate paſchali, *Scoti* cum *Pictis* congreſſi ſunt, & plures de ſuis nobilibus ceciderunt; unde fit ut rex *Alpinus* victor exiſtens, in ſuperbiam elatus, eodem anno *xiii. kal. Auguſti*, temere cum eis altero conferto prælio, vincitur, capitur, & omni neglecta redemptione capite detruncatur. Ad bellum quidem ultra modum præceps erat, & in cunctis actibus impatiens nimis & impetuoſus. Nihil pene minus quam impatientia bellorum executori convenit, ut patet in hitoriis *Romanorum*. Scripſit enim *Eutropius*, duos Conſules, *Varronem*, & *Æmilium*, adverſus *Hannibalem* ad bellandum miſſos, quibus à Senatu monitum eſt ut ipſius *Hannibalis* impetuoſi ducis impatientiam, non aliter quam bellum differendo vincerent, nam ipſum antea

antea *Fabius* Consul differendo pugnam superavit: veruntamen per *Varronem*, *Emilio* socio contradicente, apud *Cannæ* vicum in *Apulia*, cum eo pugnatum est, & ambo Consules ex impatientia *Varronis* vincuntur, atque *Romanorum* in ipsa pugna trecenta millia perierunt pugnatorum. Post vero dictum bellum *Romanis Hannibal* obtulit, ut captivos redimerent, à Senatu responsum est, illos cives non necessarios, qui cum essent armati capi potuissent; ille vero variis suppliciis eos interficiens tres modios annulorum, quos ex manibus equitum, Senatorum & militum detraxerat, *Carthaginem* misit. Nec dubium illum diem ultimum fuisse *Romani* status, si mox post victoriam *Hannibal* ad pervadendam urbem contendisset.

III. De successione Kenethi regis filii Alpini, & ejus mira calliditate contra Pictos.

Filius autem *Alpini Kenethus* successit in regno patris, anno Domini DCCCXXXIV. & in regno *Pictorum*, ipsis superatis, anno Domini DCCCXXXIX. Imperatoris *Ludovici* xxv. Regnationis *Scotorum* in *Albion* Insula, MCLXIX. sed & exitus eorum ex *Aegypto* sub primo rege *Gaythelos*, filio regis *Neoli Atheniensium* & uxore sua *Scota*, MMCCCLXIX. quibus regnis annis ferme XVI. monarcha regnavit: erat enim vir fortis, & prudens, perspicacis ingenii, præclarus, atque bellorum executor audacissimus. Hic mira calliditate duxit *Scotos* in regno *Pictorum*, cujus hæc ut sequitur causa fuit. Primo quidem suæ coronationis anno primatibus consilio congregatis, innouit se vindicare velle de patris sui nece crudeli, suorumque parentum in bello nuper occisorum, quorum multos, postquam se reddiderant, occiderunt. Igitur ad hoc festinandum opus eos diligenter exhortatur, & ut die statuto se, cæteris omnibus prætermisissis, ad expeditionem præpararent. Illi vero noviter transacti certaminis, quo rex *Alpinus* cum multis militibus occubuit, immenso territi pavore, sed & illius belli fragore trepidantes, animoque penitus deficientes, ut vecordes vel effœminati voce consona respondentes, regi dixerunt: Quicquid, ô domine rex, vel tuum defendere regnum, vel aliud opus quodcumque nobis faciendum præceperis, præter unum, omittere nolumus nec debemus. Regni vero *Pictorum* nequaquam voluntas transcendere metas, nam breviter eos invadere non audemus. Tantus enim nos hæcenus à tempore belli timor invasit, quod quamvis à Deo de cœlis missus fuerit Angelus hoc nobis annuncians, annuere forsitan trepidaremus. Avorum namque dudum temporibus, etiam & nostris nuper, *Scotorum* fortitudo leonis exsuperabat, aut unicornis audaciam, quorum primi natura nullius est cursu terri, secundi vero vivus sub hominum potestate non venit, interfici potest, subdi vivus nequaquam; & si quandoque venatorum industria vivus capi contigerit, illico moritur: sed viceversa nobiscum volvitur alea fati, quia nunc foeminis, vel si fas est dicere, sumus lepuleculis timidiores. Videns igitur rex quod neque blandis aut asperis exhortationibus quicquam proficeret, uti quadam voluit calliditate: nam eos non omnino profectionem negasse, sed dubitanter dixisse meminit, quod quamvis eis Angelus in *Pictorum* proficisci regno mandasset, nec illi forsitan obedirent. Ac ille subito cautelam mentem concipiens, carissimo sibi cuidam artifice responsa principum secreto revelat, & qualiter totum perageret negotium informavit. Artifex enim ille, cum esset ingeniosus, voluntati regis libens favit, promittens insuper omnia pro posse fideliter perimplenda. Assumptis igitur caute squameis piscium pelliculis, quæ noctium tenebris quodam fulgore resplendent, quibus amiculum angelicis velut fulgentibus pennis coruscans subtiliter ornatum fecit, cum quo se vestiens totius effigiem corporis circumtextit. Hujusmodi quidem indutus amictu, magnatum thalamos angelica forma clam subintrans, eorum mirabiliter sensus intellectum immo vigilantium delusit, & ex parte

Dei viventis eis præcipiendo mandavit, quod in omnibus sui regis obedi-
rent præceptis, & quod præcipue *Pictorum* regna destruere nullatenus for-
midarent. Subdola quoque tali prudentia duces seducti, domino regi con-
festim advenientes, obedientiam ad omnia compromittunt. Nam angelum Dei
vidimus, aiunt, facie ad faciem, ô rex certissime, qui te sequi quocumque per-
rexeris nobis monuit, quibus eorum conclavigeri magno sponte Sacramento
jurantes etiam attestantur: & hoc idem eis jurando rex innotuit, ipsum au-
disse per eundem angelum, & vidisse.

IV. De suis victoriis contra Pictos, & obtentu regni sui.

His autem ad votum ita peractis, & ad finem optatum per omnia de-
ductis, communi voluntariaque deliberatione *Pictis* bellum indicitur,
& congregatis exercitibus ipsorum regna penetravit. Tanta quoque non so-
lum in homines ira, verumetiam in foeminas & parvulos defævit, ut nulli
sexui vel facris parceret ordinibus, sed omne vivens, quod secum non ab-
duxerat, gladio vel igne consumpsit. Anno deinde regni sui sexto, cum pi-
ratæ *Danorum*, occupatis litoribus, *Pictos* sua defendentes non modica strage
prædando maritima proteruissent, similiter & ipse *Kynnedus* in reliquos *Pi-
ctorum* terminos montana finium suorum, viz. dorsum *Albania*, quod *Scotice*
Drumalban dicitur, transiens arma vertit, & multis *Pictorum* occisis, reliquos
in fugam compulit, & amborum regnorum monarchiam conquifivit. *Picti*
vero reparatis aliquantulum *Anglorum* auxilio viribus, quatuor annis *Kynne-
dum* infestabant. Sed consequenter postmodum inopinatis incurfibus, & va-
riis eos stragibus debilitans, duodecimo tandem anno regni sui septies uno
die congregitur, & immuneris *Pictorum* populis prostratis, regnum deinceps
de fluvio *Tyne* juxta *Northumbriam*, ad *Orcadam* Insulas, ut dudum Sanctus
Adamnanus Hyensis Abbas prophetando retulit, totum sibi ratificat confir-
matum. Sic quidem non solum reges & duces gentis illius deleti sunt, sed
etiam stirps & genus adeo cum idiomatis sui lingua deficisse legitur, ut
quicquid ex eis veterum reperitur in scriptis fictum credatur à pluribus,
aut apocrifum; legentibus tamen frequenter historias, nullatenus mirandum
videtur, si Deus omnipotens, regum omnium & regnorum rector, atq; secun-
dum merita conservator mirificus, secundum vero demerita terrificus diffi-
pator, robustas gentes, & regna peccatis exigentibus perire sæpius permise-
rat, atque permittet in futurum. Unde Propheta *David* testatur, dicens:
Ecce peccatores abundantes in seculo obtinuerunt divitias; quomodo facti sunt
in desolationem? subito defecerunt, perierunt, propter iniquitatem suam. Ve-
lut somnium surgentium, imagines eorum ad nihilum sunt redactæ.

V. De subversione diversorum regnorum propter peccata.

Consequenter hinc, ad futurorum cautelam, interferuntur quædam regno-
rum & regum subversiones, & discidia. Quorum exemplo regi cujus-
libet rex aut princeps; in cunctis actibus Deum ante mentis oculos semper
habeat, & evitare vitia discat, superbiam præcipue, vitiorum omnium radi-
cem. A gula tandem & libidine, quæ corda principum infallibiliter effemi-
nant, animum avertere studeat; potentiores & inferiores legum, rex qui ju-
dicat in veritate pauperes, thronum ejus in æternum firmabitur, peccatores
ab indebitis plebium exactioibus, rapinis, & cædibus; maleficos justis assidue
legibus satagat cohibere. Quisquis igitur regum hæc faciens, quamvis ad-
versus eum superbiorum castra consistant, non timebit, sed hæreditabit diu
terram à Deo sibi collatam, & inhabitabit in seculum seculi super eam; &
quia Dominus Deus amat judicium, non derelinquet eum in adversariorum
manibus,

manibus, sed in æternum conservabit. Non sic impii principes, & in servandis legibus desidiiosi; non sic quorum viz. voluntas in lege Domini non est, ut pauperem liberent à potente; sed sicut pulvis, quem projicit ventus à facie terræ, deficientes ab adversariorum impetu fugient, & semen eorum, ut nunquam fuisset, interibit. *Salomon*. Cum populus dudum Dei peculiaris, duodecim tribus *Israel*, quondam lege servata Deo placuissent, multis infidelium deletis gentibus, earum cum prosperitate possidebant regna, quousque prævaricantes legem, & Domino Deo derelicto, varias abominationes facientes, iram divinæ majestatis provocando, post Deos tandem abierunt alienos. Ex inde de cætero quidem in ignominiam & derisum cunctis habiti sunt populis, ut ex hominibus eorum deleantur nomina, præter solam tribum *Juda*, de qua *Judæi* nomen habent, qui modico tempore legem sequebantur, sed cum, ut reliquæ tribus, lege postposita Deum offendentes, manum ad peccata porrexerant, in dispersionem misere traditi sunt inter gentes & dispersi. Nec eorum sub cœli cardine reperitur possessio, cum tum ad infidelitatis suæ memoriam, atque fidelibus exemplum, pauci servantur, degentes hæctenus sub tributo.

VI. De eadem.

MUltæ quidem & aliæ nationes, ut testantur historiæ, vias ambulando non bonas, sed post peccata Domino judicante corruerunt. Eiusdem namque subversionis *Pictorum* pene diebus, natio *Gothorum* fortissima, multis primo devictis gentibus, juxta *Danubium* infedit. Quique *Gothi* postmodum in duo divisi, duo de se regna creantes, unum in *Italia* *Estirgothorum*, alterum *Westirgothorum* in *Hispania*, duos Imperatores, *Decium* prius cum filio, postea *Valentem* occiderunt. Et sic multo tempore reges varios & regna bellis undique laceffentes, toti quidem orbi *Romano* terrori fuerant, & quasi duobus capitis sui cornibus, Orientem simul & Occidentem acerrime ventilantes, tandem subito reges eorum & regna cum gentibus, ac insperate, propter peccata, quibus offendere non verebantur, deleti sunt penitus, nec nominis sui sonus præter in scriptis auditur, sive noscitur inter homines in terris. *Vandalorum* populi sic quidem exorti de *Scythia*, primo *Pannonias*, deinde *Gallias*, postmodum *Hispanias* infedentes, cum ad *Africam* ultimo pervolassent, ibi regnum suum multo tempore confirmaverunt. Et dum divina simul & humana, sine respectu deitatis aliquo & humanitatis perturbassent, dispositione divina *Belizarius Patricius*, sub *Justiniano* militans, noctu cum rusticorum plaustris *Carthaginem* cepit, eorumque regnum funditus destruxit, & sic ipsa *Vandalica* rabies in perpetuum est finita. Etiam potentes dudum consanguineos & colligatos nostros *Britones*, nunquid à suo regno miserabiliter ejecerunt peccata, sicut tertio libro cap. xl. notatum est? Equidem *Hybernensis* vicina nobis, ac ejusdem nostri generis natio, nonne dudum locuplex erat & fortis, legibus adhærens, justitiam sectans, multorum mater & nutrix *Scotorum*? Cujus audire sapientiam, ut veris docetur historiis, ex longinquis plurimi venerunt regionibus; processu quoque non magno temporis, cum ipsa, spretis hujusmodi virtutibus, desidia corporis vitiis vacasset & otio, nec uno vero rege, sed legum ac fidelitatis contemptu, pluribus contenta regibus, statim ex suis est ejecta fœcundis civitatibus & oppidis, ad proprii regni steriles & squalidas ultimas regiones, ubi silvis, rupibus, & locis abditis misere latet ad diem hodiernum, victum vix habens vel vestitum:

VII. *Etiam de eadem, & Romana prima potestate, & moderna propter peccata egestate.*

ET quod de *Romana* quidem urbe dicta, quæ caput mundi dicebatur, quod tantis mundi dudum regionibus imperabat, quantis licuit. Nam ut refert *Eutropius*: Ejus *Adrianus*, *Consobrini Trajani* filius, qui sibi successit in imperium, tres nobilissimas provincias, viz. *Syriam*, *Mesopotamiam* & *Armeniam*, spontaliter abscidit ab imperio, volens imperii finem habere non ultra fluvium *Euphraten*. *Aurelianus* Imperator etiam sponte *Daciam* ab eo divisit. Itaque *Severus* *Scotiam* fossatis muris & turribus exclusit, non tamen voluntarie dimittens, sed ut *Scotos* à *Britannicis* irruptionibus impediret. Quomodo nunc sola sedet civitas, tunc domina gentium? modo propter peccata paucis, immo perpauca, dominando regionibus, nec ut asseritur civitatibus suo non procul à muro situatis. Quod & omnibus dolendum est Christianis, cum ipsa sit non immerito domina totius Christianitatis & caput, ob reverentiam beatorum *Petri* principis Apostolorum, & coapostoli sui *Pauli* doctoris gentium, atque suprema vicariorum Christi sedes in terris; sed & martyrum & confessorum innumerabilium terrena corporum requies, quorum sancto sanguine carnisque pulveribus, totius terræ suæ cineres stratae, lapides, domorumque limina scilicet & postes beatificati præparantur. Sed ubi nunc quæso tantæ majestatis, & honoris imperium, tantæ dominationis ampla terrarum possessio, tantorum obedientium regum & principum, tributaque tot regnorum? Sed & ubi curruum aureorum ac triumphantium gloria, cui nunquam aliqua mundialis pompæ vanitas poterat, ut legitur, comparari. Quid igitur *Romanos* ab hac sublimi potentia dejecit nisi peccata tantum? quibus servire potius quam Deo volebant, sine quo nulla est potestas, cujus servos fidem eis & regulam juste vivendi prædicantes occiderunt. Inter quos *Petrus* & *Paulus* Apostoli sub *Nerone* martyrizantur, quapropter subito *Romana* potestas in eo ruere cœpit: nam ipse urbis magnam partem incendit, *Parthi* tulerunt *Armeniam* ab eo, suis legionibus sub jugo missis; utque *Britannia* tunc per affines pene perdita, sic quidem diu postmodum Christi servos aliquando trucidantes, & aliquando faventes, tunc victi, nunc victores extiterunt. Tandem ad se reversi fidem gaudentes ceperunt catholicam, quam operibus caritatis, & misericordiæ magna cordis devotione diu servabant, & extunc subditis gentibus humiles, & hostibus terribiles imperabant. Processu quidem temporis, ad inania, quibus uti solebant, flagitia se committentes, præter quod fidem cum paucis fidei tenebant operibus, ad hanc inopiam, quam modo cernitis, miserabiliter pervenerunt. Hæc autem exempla foelici poterint sufficere principi, ne se peccatis enormibus immisceat: quia,

Felix quem faciunt aliena pericula cautum.

Post obitum *Ludovici Pii*, suscepit imperium filius ejus *Lotharius*, anno Domini DCCCXLII. & imperavit annis xv. regis *Kenethi* ix.

VIII. *De finali victoria Kenethi regis in Pictos, & ejus morte.*

REx igitur *Kenethus*, postquam, ut præmissum est, septem uno die potiretur bellorum victoriis, quasque provincias regni *Pictorum* peragrando, populum imbellem sub fide pacis suscepit. Multi nihilominus colla servituti submittere dedignant, sub spe resistendi, novum ab eis regem creatum sequebantur: quorum ipse brevi postmodum quosdam cum suo rege, turmis peditum emissis, occidit, & quosdam ad deditionem compulsos obti-

obtinuit. Residui vero per vastas solitudines diu latrociniis vagantes, neque deditioem penitus, neque pacem volebant; coacti tandem, non quo caput obedirent locum habere valerent, fugæ remedium ad *Anglos* ac *Norguigenses* assumpserunt. Sic quidem Deo concedente factum est, ut totum sub *Circio* finem *Albionis* in monarchiam omnium regum primus suscipiens, unum feliciter regnum compegerit è duobus: jura vero, quæ leges *Macalpinæ* dicuntur, componens, observari statuit, quarum hæctenus quædam restant, ac inter populos cursum habent. Itaque legibus imbuto pacatoque regno, post multos ac innumerabiles tanti temporis labores improbos, peractis plene regenerationis in monarchia XVI. annis, & octo mensibus, apud *Forthemoth* migravit ad Dominum, & in Insula *Jona* cum honore decenti, maximoque *Scotorum* ejulatu, sepultus est; ubi quondam rex *Fergusus* filius *Erth*, cum duobus fratribus *Loaru* & *Tenegus*, humo condebatur, quorum animæ pace perpetua perfruantur. Erat enim iste *Kenethus* filius *Alpini* regis, filii *Achay*, filii *Erthfyn*, filii *Eugenii*, filii *Fyndan*, filii *Eugenii*, filii *Dongardi*, filii *Donaldi*, filii *Eugenii Buyd*, filii *Aydani*, filii *Gowrany*, filii *Dongardi*, filii *Fergusi Arth*. Qui quidem *Fergusus* regnum, dolo tyranni *Maximi*, *Pictorumque* potentia, quadraginta tribus annis detentum recepit, ac pristina restituit libertati, ut patet supra.

IX. De quibusdam præambulis in catalogo regum Pictorum.

Subversione *Pictorum* nota superius, non importunum videtur eorum catalogum, & alia quædam veterum reperta voluminibus, hæc consequenter annotare. De sua quidem origine, quam ob causam has partes vel unde venerint, in libri primi capitulis xxix. xxx. necnon xxxi. liquide reperitur. Ante vero Dominicam Incarnationem, ut ibi patet, hujus regni partem ante *Scotos* vel uno saltem tempore coluerunt, quamvis quædam sunt chronica, quæ *Scotos* asserunt, longe præ *Pictis* trecentorum annorum spatio hanc possidere regionem. *Galfridus* in sua chronica libro quinto cap. vi. *Pictos* originem habere ponit post Dominicam Resurrectionem, *Vespasiani* diebus, & ex eis tunc primum *Scotos* excrevisse: sed hæc quidem an sic, an aliter, pluribus non ignoratur chronographis. Scriberet enim certius, eo tempore *Moravios*, *Pictis* & *Scotis* conjunctos, hanc advenisse patriam contra *Romanos* sub duce *Rodorigo*, qui certe *Moravius* fuit & non *Pictus*, ex quorum filiabus creata sobole multitudines suam adauxerunt. Ex facili namque probari poterit, quod hoc ante diu cœperunt per suæ regnationis tempora: nam verum est, regnabant per annos in *Albione* mille centum, & eo plures, nec dubium est quin memorati regis *Kenethi* gladio perierint. Non tenet igitur quod post Incarnationem, sed ante, sumpserunt originem. Vel si quis objicere forsan velit asserens, minime credendum regem *Ghede*, vel ejus successorem *Tharan*, tantum habuisse regnandi tempus, ut uni centum, alteri vero centum quinquaginta computentur anni, respondeat lector, quod licet alterutrisque regibus anni solummodo quinquaginta scribantur, ante tamen Incarnationis tempus annis centum & amplius, eos cœpisse reperiet. Et quia de tanto suæ regnationis annorum numero nonnulli musitant, placuit ut amborum regum annua computatio correctioni lectoris, inde veritatem perscrutantis, relinquatur. Cæterorum vero regum successionis tempora sigillatim stylum, ut noverit, prosequetur.

X. *Etiam de catalogo regum Pictorum, & adventu beati Columbæ.*

PRimus autem rex apud eos erat *Cruythne*, filius *Kynne* judicis, & regnavit annis L. Secundus vero post eum *Ghede*. Tertius *Tharan*, quibus, ut supradictum est, ascripti sunt anni ducenti quinquaginta. Regi quoque *Tharan* successit *Dmorthetisy*, & regnavit annis xx. Cui *Luchil* succedens, regnavit annis xl. Cui *Duordeghal* annis xx. Cui *Decokheth* annis lx. Cui *Combust* annis xx. Cui *Caranathereth* annis xl. Cui *Garnabolger* annis ix. Cui *Wyppopneth* annis xxx. Cui *Blarehasserath* annis xvii. Cui *Frachna Albus* annis xxx. Cui *Thalarger Amfrud* annis xvi. Cui *Canatalmel* annis vi. Cui *Dongardnethles* anno i. Cui *Feredath* filius *Fynel* annis ii. Cui *Garnard Dives* annis lx. Cui *Hurgust* filius *Forgso* annis xxvii. Hujus tempore regnationis ut libro secundo cap. XLVIII. quædam reliquiæ Sancti *Andree* per beatum *Regulum* in *Scotia* sunt allatæ. Post *Hurgust* successit *Thalarger*, filius *Keo-ther*, & regnavit annis xxv. Cui *Durst*, alias vocabatur *Nestave*, filius *Irbii*, annis xlvi. hic ut asseritur centum annis vixit, & centum bella peregit. Quo regnante, Sanctus *Palladius* primus *Scotorum* Episcopus à beato Papa *Cælestino* missus est ad *Scotos* docendos, longe tamen ante in Christo credentes. Cui successit *Thalarger* filius *Amyle*, & regnavit annis ii. Cui *Nestave Chaltamoth* annis x. Cui *Durst Gorthnoth* annis xxx. Cui *Galaam* annis xv. Cui *Durst* filius *Gigurum* annis v. Cui *Durst* filius *Othcred* annis viii. Cui iterum *Durst* filius *Gigarum* annis iv. Cui *Garnard* filius *Gigarum* annis vi. Cui frater ejus *Kelturan* annis etiam vi. Cui *Tholorger* filius *Mordeleth* annis xi. Cui *Durst* filius *Moneth* anno i. Cui *Thalagath* annis iv. Cui *Brude* filius *Merlothon* annis xix. eo regnante Sanctus *Columba* *Scotiam* adveniens, ipsum ad fidem convertit. *Beda*. Venit Sanctus *Columba* *Pictaviam*, regnante *Pictis Brudeo*, rege potentissimo, filio *Meilochon*, anno nono regni sui, qui fuit ab incarnatione Domini DLXV.

XI. *De eodem catalogo, & conversione Brudei Pictorum, regis per beatum Columbam, & Orcadum regulo tunc captivo.*

EX ejus historia; in itineris vero beati *Columbæ* prima fatigatione verus regem *Brudeum* casu contigit, ut idem rex fastu regio zelatus, suæ munitionis superbæ agens, in primo beati adventu viri, non aperiret portas. Quod ut cognovit homo Dei, ad valvas portarum cum comitiva accedens, & primum *Dominicæ* crucis imprimens signum, manum pulsans contra ostium ponit, quæ continuo, sponte retro retrufis fortiter feris, cum omni celeritate sunt aperta. Quibus statim apertis, Sanctus consequenter cum sociis intrat, quo cognito rex cum senatu valde pertimescens, domum egressus, obviam cum veneratione beato pergit viro, pacificisque verbis admodum blande compellit, & ex ea in posterum die sanctum & venerabilem virum idem regnator, omnibus suæ vitæ diebus reliquis, valde veneratus est, magna sicut decuit honorificentia. His vero diebus, cum idem Sanctus ultra dorsum moraretur *Albanie*, quendam monachum volentem *Heremum* acquirere, qui postquam à terris per infinitum Oceanum plenis enavigasset velis, eidem *Brudeo* regi *Pictorum Orcadum* præsentem regulo commendavit dicens. Ex nostris aliqui nuper intransieabili pelago desertum invenire cupientes navigabant, qui si forte post longos circuitus *Orcadas* devenerint Insulas, huic regulo, cujus obsides in manu tua sunt, diligenter commenda, ne aliquid adversi intra terminos ejus contra eos fiat. Hoc vero Sanctus ita dicebat, quia spiritu cognovit, quod post aliquot menses, idem monachus, cui *Tormachus* nomen erat, ad *Orcadas* esset venturus, quod ita postmodum evenit,

& propter prædictam sancti viri commendationem, de morte vicina liberatus est in *Orchadibus*.

XII. De eodem adhuc catalogo.

Isti quoque regi *Brudeo* successit *Garnard*, filius *Dompnath*, & regnavit annis xx. Hic fundavit *Abirneby*. Cui *Nectave* filius *Irb* annis xi. Cui *Kenel* filius *Luchtren* annis xiv. Cui *Nectave* filius *Fode* annis viii. Cui *Brude* filius *Fathna* annis v. Cui *Thalarger* filius *Fartharer* annis xi. Cui *Talargan* filius *Amsend* annis iv. Cui *Garnard* filius *Dompnal* annis v. Cui frater ejus *Durft* annis vi. Cui *Brude* filius *Bile* annis xi. Cui *Gharan* filius *Amsedeth* annis iv. Cui *Brude* filius *Decili* annis xxi. Cui frater ejus *Nectave* annis xviii. Iste, secundum *Bedam*, accepit literas ex *Anglia* de circuli *Paschalis* observatione. Cui *Nectave* successit *Garnard*, filius *Feredath*, & regnavit annis xiv. Cui *Oengussa* filius *Fergusa* annis xvi. Cui *Nectave* filius *Derely* mensibus ix. Cui *Oengussa* filius *Brude* mensibus vi. Cui *Alpyn* filius *Feredeth* similiter mensibus vi. Post quem idem *Alpinus* interim regnavit annis xxvi. Cui *Brude* filius *Tenegus* annis ii. Cui *Alpin* filius *Tenegus* etiam annis ii. Cui *Durft* filius *Thalargan* annis i. Cui *Thalarger* *Drusben* annis iv. Cui *Thalarger* filius *Tenegus* annis v. Cui *Constantinus* filius *Fergusa* annis xl. Iste ædificavit *Duntrelden*. Cui *Hungus* filius *Fergusus* annis x. Eodem vero tempore quo Rex *Hungus*, regnavit & in *Westsex* Rex *Ethelwlfus*, cujus filii majoris *Athelstani* caput infixum sudi Rex obtenta belli victoria secum in regno detulit, ut in proximo sequenti capitulo plenius apparebit. Cui *Hungo* successit *Durftolarger*, & regnavit annis iv. Cui *Eoghane* filius *Hungus* annis iii. Cui *Feredeth* filius *Badoe* similiter annis iii. Cui *Brude* filius *Feredeth* mense i. Cui *Keneth* filius *Feredeth* annis i. Cui *Brude* filius *Fotehel* annis ii. Cui *Drusken* filius *Feredeth* annis iii. In hoc quoque rege *Drusken*, *Pictorum* regnandi defecit potestas, & ab eis penitus translatum est regnum ad regem *Scotorum Kenethum*, suisque successoribus, & unum deinceps *Scotorum* regnum est effectum. Deo gratias.

XIII. Quomodo Hungus rex Pictorum, & Æthelwlfus rex Anglorum, contemporanei fuerant, & ejus filio Athelstano.

Quis enim ille fuerit *Athelstanus*, quem rex *Hungus* bello prostravit, notandum est. Nam tres dudum in *Anglia* reges fuerunt *Athelstani*, quorum primus *Cantiae* Rex erat ultimus, à quo translatum est regnum, & additum est regno *Westaxonum*. Secundus autem iste de quo nunc agitur filius *Ethelwlf*, cui pater omnes *Angligenæ* gentis regiones ipso vivente contulit, præter regnum *Westsex*, quod penes se solum retinet. Tertius quidem *Athelstanus* erat filius *Edwardi*, filii *Alfredi*, frater istius *Athelstani*; unde *Willielmus*. Rex *Egirthus*, subjugatis primo *Cornugalliæ Britannis*, aquilonales etiam *Britannos* tributarios fecit. Itaque regnum *Cantiae*, cum *Suthireya*, regnumque *Merciorum* & *Estanglorum*, orientales & australes *Saxones*, in deditionem accepit. Sic quidem cæteris *Anglorum* provinciis in fide vel tributo susceptis, *Westaxonum* regnum ampliavit. *Northumbri* vero, qui se solos remansisse, tum propter intestinas dissentiones, tum propter fallaces jurationes, & omni digito se vocari cernerent, datis obsidibus suæ favebant ditioni. Huic *Egirtho* post mortem successit filius ejus *Ethelwlfus*, qui patre vivente quinque filios genuerat. Hic natura levis sub quiete degere quam multis imperare provinciis mallet. Avito regno *Westaxonum* solo contentus, cætera quæ pater subjugaverat appendicia, statim ut regnare cœperat, filio suo majori contradidit *Athelstano*. Qui quando vel quo fine defe-

cerit incertum est; hæc ille. Verum illius *Athelstani* finis apud *Willielmum* quamvis lateat, apud nos attamen, & variis scriptis, & ore simul hætenus populorum celebri, recolitur in memoria. Nam in his quas pater ei tribuebat eo regnante regionibus, Rex *Hungus* magno cum exercitu nationes *Anglorum* finitimas *Northumbros* inmani clade vastando, patriam pertransiens, post varias dietas, quamdam advenit lassus, quiescendi [causa], non procul ab amne *Tyna*, gratam planitiem, ubi castra figi mandat, quatenus exercitum itineris longitudine fatigatum passu congruo recrearet. Et quia ipsa planities frugibus & herbis, atque nemorum arbutis, erat uberrima, fontibus & aquis irrigua, statuit inibi quasi nihil metuens per dies aliquos commorari.

XIV. De victoria Hungi regis Pictorum contra Athelstanum, cujus caput fudi figi præcepit.

HÆc cum audisset Rex *Athelstanus*, totius *Anglorum* gentis borealium simul & australium robur in unum conducens, & aciebus singillatim per turmas compositis insperate superveniens, locum quo sedit adeo suis undique circumdat cuneis, quod nullus ei pateret transitus evadendi. Territus autem Rex, & animo principes consternati timuerunt valde; nam humana protinus ope se nequaquam salvari posse sperabant, ad divinum ergo recurritur auxilium, quod poscentibus in veritate non deest, & à singulis tam majoribus quam minoribus Deo suppliciter, & suis sanctis, & præcipue sancto *Andrea Apostolo*, nota fiunt. Rex igitur ad honorem Dei, benedictæque virginis *Mariæ*, decimam regni sui partem beato se daturum *Andrea*, voto solenni promisit, ut ipsum cum exercitu salvum ad propria reduceret, & à tam innumerabilis, tamque superbæ gentis, incolumen eriperet potestate. Regi viro nocte sequenti beatus *Andreas* apparuit, dicens. Deus, cui semper humilium placet deprecatio, vota que superbiorum implacabilia, tuam interveniente me deprecationem exaudiens, die crastino, lætam tibi dando victoriam, tuos ante te prosternet inimicos, nec adversum te bellando prævalebunt, quia dominicæ crucis Angelus Vexillifer, multis videntibus, te præcedet. Cum igitur in regnum tuum prospere redieris, voti nequaquam sis immemor, sed quod de liberæ mentis arbitrio sponte promiseras, cave ne differas adimplendum. Evigilans autem rex à somno, quæ per visionem audierat, cuncta suis patefecit Comitibus & populo. Quomodo Deus, Apostoli sui precibus, certam sibi concesserat victoriam ex inimicis. Omnes igitur, ex hujusmodi visionis confidentia, supra quam credi potest exhillarati, nec ut heri vel nudius tertius jam timidi, sed fortes, & solito multum audaciores effecti, quamvis numero pauciores longe fuerant, in hostes clamoribus tubisque clangentibus proruerunt. Continuo namque tantus eorum cordi pavor invaserat, ut omnes solutis aciebus aversi sunt in fugam, exceptis cum rege paucis obsistentibus, qui primo congressu superati sunt pariter & occisi. Regis vero caput, ob tam miraculosæ cædis memoriam, abscissum à corpore Rex secum afferens, in medio maris *Scotici*, cujusdam summitate rupis palo præcepit infigi, cunctis transeuntibus per annos aliquot ad spectaculum. *Kenethi* vero regis anno xiii. classes diversæ paganorum portus *Angliæ* piraticis irruptionibus sæpius invadentes, tandem *Londoniæ* civitatem ceperunt, fregerunt, ac depopulati sunt.

XV. De *successione regum Donaldi filii Alpini, & Constantini filii Kenethi, & morte Donaldi.*

Celebratis solenniter *Kenethi* magni regis exequiis, eodem obitus anno, successit ei frater ejus *Donaldus*, etiam *Alpini* filius, anno viz. Domini DCCCLIV. *Lotharii* quidem Imperatoris XIV. Regnavitque IV annis. Erat enim miles inclytus, & ad omnes actus bellicos fortis & pronus, quique crebras victorias & triumphos in debellatione *Pictorum* gloriose peregit. Vicinis vero regnis & regibus pacem fovere studuit & concordiam, nec quicquam suos fratres in aliquo molestare præsumpsit, præter quosdam abjectiones *Pictorum*, qui, diebus excidii, gentis suæ videntes cladem, fugerunt ad *Angliam*: qui, statim ut de morte *Kenethi* regis audierunt, ab *Anglis* instigati, necnon eorum adaucti cuneis, non obstantè treuga pacis nuper inita, regni limites invadere cœperunt: sed eodem anno, regis prudentia, quorundamque fidelium *Pictorum*, nullo remanente, sunt delèti. Ejus anno tertio *Lotharius* Imperator, inter filios regno partito, sæculo renunciavit, & ad imperium filius ejus *Ludovicus* secundus promotus est, & imperavit annis XXI. Apud *Scotiam* vero sedem regiam, rex universæ carnis viam ingressus, in *Fona* sepultus est insula, juxta fratrem. Anno domini DCCCLVIII. successit ei nepos ejus *Constantinus*, fratris sui *Kenethi* magni filius, & Imperatoris *Ludovici* tertio, regnavitque rex annis XVI. Suo quidem & omni tempore suorum prædecessorum, patris scilicet & patruj, magna classis ab oriente paganorum, *Danorum*, *Norguigentium*, & *Frisonum*, emergens, totum mare *Britannicum* atque *Belgicum* turbavit. Nam anno monarchiæ patris sui decimo tertio, per *Thamensem* fluvium *Angliam* impetentes, *Londoniæ* civitatem vi cœperunt, asportatis secum spoliis & gazis quibusque pretiosis; & sic continue multis diebus utrumque regnum, *Scotiam* & *Angliam*, nunc hîc nunc illic, ut ventis agebantur, erumpentes, subito pluribus incommodis affecerunt. Ejus anno secundo gelare cœpit per *Europam* pene totam II Kalen. Decembris, & nonas Aprilis finivit. Anno octavo, Rex *Bulgarorum* ad *Christianismum* cum sua gente conversus, adeo fide solidatur, ut non multo post filio majore regno promotus, penitus ipse sæculo renuncians monachus factus est. Sed cum filius ejus juveniliter agens ad gentilitatis cultum redire vellet, resumpto militiae cingulo cultuque regio, filium persecutus cœpit, & oculis ejus effossis, eum in carcerem trufit; & filio juniore in regno locato, fatrum habitum recepit, & in eo usque finem vitæ permanfit.

XVI. De morte *Constantini* per Danos viz. ac *Norguigenfes*, & *successione regis Heth Aliped.*

EJus etiam tempore regnationis, altera paganorum classis major atque severior ex *Danubio* veniens se commixit priori, quæ statim nullius boni proposito, sed omnis malitiæ & nequitæ consortes effecti, maria velut plantata nemoribus operuerunt. Sicque brevi postea factum est, ut in ambobus regnis solidam petentes terram, securi per dies & menses, propriis quasi sedibus commanserunt. Hosenim, ut nunc putabatur, *Scotiam* clam attraxit *Pictorum* barbaries nondum plene perdomita, sicut ex rei poterit exitu non dissimiliter suspicari. Oblatum est eis à rege sæpius securum infra regni portus receptum, ad mercanda pro libitu victualia, si tamen ab irruptionibus cessantes pacis fideliter pactum observarent. Igitur cum hujusmodi nec ullo pacis alio tractatu sedari poterant, loco, cui nomen est *Nigra Specus*, vel die præfixo, ut inopinante casu vestitur rex, bellum cum

eis iniens cum multis suorum occubuit. Nec mirum, quia subactos nuper quosdam de *Pictis*, quasi sinu serpentem secum bellandos tenerissimo conduxit. Namque statim conferta pugna fugientes, occasionem cæteris hoc idem faciendi dederunt. Sicque regem, ab exercitus sui magna parte campo derelictum, circumdant hostes & occidunt. Iphis illico post victoriam ad naves recedentibus, cives fugati redeunt, & campum scrutantes, regis inventum funus ad *Jonam* Insulam ejulatu magno tulerunt, ubi conditum est cum honore sinu patris. In *Anglia* vero, duobus annis ante suam mortem elapsis, regem *Estangliæ*, sanctum *Edmundum*, dictatum classum pagani martyrizabant. Illi quoque successit frater ejus *Hethus Alipes*, filius etiam magni *Kenethi*, anno Domini DCCCLXXIV. *Ludovici* XIX. & regnavit anno uno. Hic vero tantæ vivacitatis membrorum agilitate floruit, ut ab omnibus diceretur *Hethus Alipes*, & *Hethus* alas in pedibus habens; nam suo tempore velocitatis titulo præ cæteris meruit annotari. Sed nuncquid *Alexandri* magni cursoribus, *Anisio Laconi* ac *Philonidi*, debeat agilitate præferri, qui secundum *Solinum*, usque *Sicyonem* ab *Elide* mille ducenta stadia transferunt uno die? Ejus tamen & eorum pernicitatem [superasse] videtur *Ladas* quidam, ut idem refert *Solinus*, qui super cavum pulverem ita cucurrit velociter, ut in arenis nulla relinqueret indicia vestigiorum. Sufficiat regi palma sui temporis adepta velocitatis. Illum vero secundum regni jura successione præcederet filius *Dungalli Gregorius*, unde divisus inter eos regni principibus, apud *Strathalorn* bellum committitur, in quo rex primo congressu mortali plaga vulneratus, post duos menses obiit; paucis alterutræ partis in pugna ducibus interemptis; sepultus est autem in Insula *Jona* juxta patrem.

XVII. De successione regis Gregorii qui sibi subjugavit totam Hyberniam, & pene totam Angliam.

Idem vero *Gregorius*, cum regni regimen, pluribus majorum annuentibus, obtinuisset, *Scotia* solenniter coronatus est anno Domini DCCCLXXV. *Ludovici* XX. & regnavit annis pene XVIII. Solennitate peracta coronationis, per omnes statim regni fines firmam stabiliens pacem, omnes, quos sibi bello resistere noverat, plena remissione concessa, [ad] suam adduxit & veram amicitiam. Neque principio suæ regnationis divini cultus exitit immemor aut negligens, quin & Ecclesiæ Dei perpetuam, ac personis Ecclesiasticis consensu principum libertatem concessit, confirmatam à Papa *Johanne* octavo. Qui quintam Synodum *Constantinopoli* celebravit. Nam eatenus Ecclesia more *Pictorum* subacta fuerat servitute. Ille vero totam sibi subjugavit *Hyberniam*, ac pene totam *Angliam*. Et quamvis *Hybernia* sibi jure successione attigerat, quorundam tamen resistentium absque bello nullatenus eam acquisivit. Possessionis suæ dominium in *Anglia* partim armis, & partim clementia subegit. Suis diebus, sicut ante, necnon & diu postmodum, diversarum gentium, ut patet superius, piratæ, *Danorum* viz. *Norguigentium*, *Gothorum*, *Wandalorum*, atque *Frisonum*, unius & ejusdem malignitatis complices, per portus *Anglorum* & terras dispersi, clade miserima partes præcipue maritimas jugiter quasi furentes vastabant, donec eas ex magna parte sub suo redactas dominio possedissent. Rex autem *Gregorius*, ut ipsi maritimas, sic & ipse superiores & occidentales non impari clade perdomuit. Sed & quarundam indigenæ provinciarum, priusquam suos attigerat fines, sese cum terris & possessionibus suæ ditioni sponte dederunt, facto prius Fidelitatis & Homagii Sacramento. Beatius vero putabant ac utilius catholicæ fidei cultoribus *Scotis* ultro subjici, licet hostibus, quam invite paganis infidelibus. *Willielmus*. Ardebant omnes Provinciæ sævis populationibus, unusquisque regum magis inimicos in suis sedibus sustinere curabat,

curabat, quam laborantibus opem porrigere compatriotis. Anno *Gregorii* primo, duo cognati *Noricorum* sive *Danorum*, *Rollo* & *Gello* cum suis, *Neustriam* penetrantes, *Rothomagum*, & cæteras urbes confines obtinuerunt. Anno tertio *Ludovicus* Imperator obiit, & *Karolus Calvus* patruus ejus successit, & imperavit annis II. Cujus post obitum succedens *Karolus Junior*, imperavit annis XII. *Karolus* igitur, cum *Rollonem* & socios à patria pellere non poterat, accepto consilio, filiam suam *Gillam* sibi dedit uxorem, & totam *Neustriam*, quam ipse de *Normannis* *Normanniam* vocabat, accepta tamen sponcione *Christianismum* recipiendi.

XVIII. De eodem *Gregorio* & ejus morte, deque martyrio beati regis *Edmundi*, & quod *Anglia* pene tota tunc temporis *Scotis* & *Danis* erat subjecta.

Nullum tunc temporis, scilicet *Gregorii*, defensorem *Angli*, vel certe debilem habebant, omnibus orbatu regibus, qui dudum octo fuerant; præter *Alfredum* regem *Westaxonum*, qui solus superstes, virtute qua potuit, parum proficiens hostes invasit. Et multo sæpius ab eis invasus, in tanta desolatione sævientium undique declinans hostium infidias subito decidit, ut in *Anglia*, quo se loco tutum oculere poterat, corde trepido fluctuaret. *Northumbri* vero propria culpa suos à se reges ante sæpius expulerant. Sed modo necessitate compulsi regem abjectum prius, scilicet *Osberthum*, rursus recipientes, in brevi postmodum ipsi cum eo crudeliter ab hostibus occisi, vel infra moenia civitatis *Eboraci* cremati sunt; eorum possessio deinceps ab eis jure bellico regionibus. Rex itaque *Merciorum* *Burthredus*, per hostes regno pulsus, *Romam* petiit non reversurus. Orientalium *Anglorum* rex sanctus *Edmundus*, à paganis, ut supra, gloriosum passus martyrium, terrestre folium pro cœlesti mutavit, & ejus etiam regnum inimici denuo possederunt. Cæteri quoque principes, qui superfuerant, sive *Scotis* sive *Danis* obstricti, pro vita rebusque fervierunt. Superiores quidem provinciæ regno *Scotiæ* confines, regi *Gregorio* volentes manus dabant. Sic quidem his diebus, ac diu postmodum, *Anglia* tota variis fortunæ rotata casibus, variis dominis misere succubuit. Quædam pars *Danis*; & pars sed maxima *Scotis*; & pars *Alfredo* regi sed parva remansit; unde *Willielmus*. *Alfredus* autem ad hoc tandem inopiæ coactus est, ut, vix tribus pagis fide sibi parentibus, scilicet *Huntetonscire*, *Wilteschire*, & *Somirssete*, ad quandam Insulam uligine palustri vix accessibilem, vocabulo *Adlingiam*, refugerit. Tempore *Gregorii*, *Flandriæ* Comitatus exordium habuit; prius vero regum *Francorum* regebatur *Forrestariis*, quorum primus *Lidericus*, secundus *Ingerlanus*, & tertius *Audacer*: sub *Pipino*, & *Karolo* magno, & *Ludovico*, isti rectores *Flandriæ* fuerunt, non tamen Comites: deinde *Karolus Calvus*, de quo supra, *Flandriam* dedit in hæreditatem *Baldvino* filio *Audacri*, & *Judith* filiæ suæ. *Gregorius* autem Rex iste magnificus, postquam annis decem & octo, mensibus aliquot exceptis, strenue regnasset, apud *Dorvedeore* diem clausit extremum, & *Jona* sepultus Insula requiescit. Anno *Gregorii* decimo tertio *Karolus* Imperator obiit; & *Arnulfus* successit, viz. anno Domini DCCCLXXXVII. & imperavit annis xv.

XIX. De *Johanne* *Scoto* *Philosopho*, & *Imperatore* *Arnulpho*, qui à *pediculis* consumptus est.

Hujus *Gregorii* tempore floruit *Johannes Scotus*, vir secundum *Helynaudum* perspicacis ingenii, ac mellitæ facundiæ. Qui concrepantibus undique bellorum fragoribus, in *Franciam* ad *Karolum Calvum* transierat,

ubi diversos libros perscrutans, rogatu *Karoli*, Hierachiam *Dionysii Areopagite* de *Græco* verbum è verbo transtulit in *Latinum*; composuit etiam Librum, quem *peri physicam merismatos & de divisione naturæ* intitulavit, propter prolixitatem necessariarum quæstionum solvendam bene utilem. Succedentibus annis, *Alfredi* regis allectus munificentia venit in *Angliam*, & in brevi postmodum, apud *Malmesberienſe* Monasterium, à pueris, quos docebat, graſis ut fertur perforatus, Martyr effectus est. Cujus celebrem memoriam, Sepulcrum in altaris latere sinistro, sed & Epitaphii versus prodant.

*Clauditur hoc tumulo sanctus Sophista Johannes,
Qui ditatus erat jam vivens dogmate miro.
Martyrio tandem Christi conscendere regnum,
Quo meruit, sancti regnant per secula cuncti.*

Arnulfus Imperator, cujus tempus præcedenti capitulo notatur, *Normannos*, qui *Galliam*, *Lotharingiam*, & *Dardaniam*, circa *Leodium*, & circa *Maguntiam*, vastabant, incredibili plaga prostravit: & tunc cœpit jugum *Normannorum* & *Danorum* cessare, qui quadraginta annis *Galliam* vastaverunt. Deinde idem *Arnulfus* longa infirmitate tabescens, nulla arte medicinali juvari poterat, quin à pediculis consumeretur. Anno *Gregorii* xvi obiit *Guthrum Danus*, *Northumbriæ* Rex & *Estangliæ*, quem *Alfredus*, de sacro fonte suscipiens, *Athelstanum* nominavit. Cui filius ejus *Ranaldus*, & cognatus *Sithricus* successerunt.

XX. De successione Donaldi regis, filii Constantini, & ejus morte.

Obitus ac sepulturæ *Gregorii* planctu sopito, regni fastigium *Donaldus* obtinet, qui fuit filius superioris *Constantini*, filii *Kenethi* magni, coronatus est apud *Sconam*, eodem quo deceſſit *Gregorius* anno, Domini viz. dcccxcii. ac Imperatoris *Arnulfi* vi. Regnavit annis xi. strenue quidem, sed ingenti labore nunc in aquilonis *Scotiæ* partibus, nunc in *Angliæ*, de novo conquæſtis, non quievit, nequando deliciis affuetus, & otio negligens perdat & inglorius, quod suus prædeceſſor vigilantia prudentia magnisque laboribus acquisivit. Quia non minus est virtus quam quærere parta tueri. Offerebant autem *Danicæ* gentis pagani *Donald*o, sicut dudum suo prædeceſſori *Gregorio*, pacis secum inire foedus adversus *Anglos*, ut communibus undique vocibus insultati facilius possent expugnari. Quod omnino Rex uterque renuens, hoc nuncquam licere respondit Christiano principi, contra Catholicos, quamvis hostes, infidelibus opem conferre paganis, aut in aliquo conjurationis foedere colligari. Cæterum post annos aliquot, quidam *Danorum* Rex, *Northumbrorum*, & *Estangliæ*, *Gurmundus* cum suis ab *Alfredo* rege baptizatus est, & eidem sacramento conſtrictus: statim postea nihilominus fidelitatis & amicitiae præoptatum fieri foedus à *Gregorio* tunc superſtite, magna cum instantia procuravit. Itaque post mortem *Gurmundi*, filio suo *Ranaldo*, cognatoque *Sithrico* successoribus, consimilem pactum foederum assidue flagitantibus, Rex iste *Donaldus* sponte per omnia concessit, licet eos indubie noverat, sicut & *Gurmundum*, *Alfredo* fecisse prius fidem. Per idem quoque tempus rege moram in austro faciente, maligni quidam latrunculi transmontanas partes crebris cædibus clam, palamque rapinis inquietare cœperunt. Quorum ut fedaret malitiam, missis in austro militum præſidiis, mox illorum aggressus terminos, in villa de *Fores* brevi decumbens infirmitate quasi subito deceſſit, an labore consumptus an malignorum dolo potionatus dubitatur. In *Fona* quoque sepultus est Insula, diem expectans ultimam, in pace requiescat sempiterna. Ejus anno decimo Rex *Westaxonum* *Alfredus* moritur,

& *Edwardus* filius ejus successit. Anno undecimo, viz. ultimo regnationis, Imperator *Arnulfus* obiit, ac *Ludovicus* ejus filius imperare cœpit; sed ad coronam imperii non pervenit; assignantur ei tamen anni decem. Iste vero finis fuit imperii, quantum ad posteritatem *Karoli*, propriis culpis exigentibus.

XXI. De successione Constantini regis, filii *Heth Aliped*, & quod Cumbriæ dominium dedit *Eugenio* filio *Donaldi*, proximo sibi sperato successori.

Constantinus filius regis *Heth Alipedis*, *Donaldo* succedens, anno Domini DCCCIII. *Ludovici* primo, regnavit annis XL. Ipso regnante duo reges *Anglorum*, supradictus viz. *Edwardus*, & suus filius nothus *Athelstanus*, successive regnantes, adversus eum frequenter bellabant, tum propter opem *Dani* adhibitam, tum quia terrarum *Cumbrorum* viz. ac cæterarum in *Anglia* possessionum indigenas, sibi fideliter & usque bellum de *Brounygfeld* adhærentes, omni virtute protegebat. *Danicæ* vero gentis mobiliores vento reges, sibi, sicut & prædecessoribus suis, sub eadem conjuratione fœderis & amicitiae forma juncti sunt; sed duobus annis vix fide manentes, pacem cum *Edwardo*, subdolis seducti promissis, ad propriam fecerunt perniciem contra *Scotos*. Neque diu contractus hujusmodi conditio tenuit, quin post quadriennium exorta quædam inter eos discordia, dubium quo casu, sed opinatur *Edwardi* scelere, qui terras eorum hostiliter invadens, per mensem integrum miserabili strage devastavit. Illi quidem necessitate coacti, nullam alicubi sperantes opem quam reconciliandos ad priorem fœderis amicitiam *Scotos* discernunt, à quorum contubernio nuper *Edwardi* dolo recesserunt. Igitur ad mitigandum quod in eis Rex *Constantinus* fixerat odium, nuncios mittunt, veniam humiliter imprecantes & pacem, nec unquam de cætero fœdus quodcunque, si tandem hoc reficere placuerit, suis rumpendum demeritis Sacramento pollicentur. Sic quidem exacta quæque negotia nuncii secum pro voto læti receperant, ira regis in pietate reformata. *Constantinus* autem anno regni sui XVI. dedit *Eugenio* filio *Donaldi*, proximo sibi successori sperato, regendum *Cumbriæ* regionis dominium, usque quo regni *Diadema* post ejus mortem fuerit obtentus, ac eo rege coronato, suus hæres proximus ad idem succedat dominium, & sic ab hærede semper in regem coronato statim suo successori proximo dominium, hujusmodi successionis ritu, deinceps transferatur. Anno regni sui XXII. mortuus est *Edwardus*, & illi successit filius ejus nothus *Athelstanus*, ex *Opilionis* filia genitus, postposito fratre, qui de jure regnasset, *Edwino*, miserabili postea morti tradito; nam in navi sine remige vetustate consumpta, solus, unius hominis excepto comitatu, mari missus fuerat & demersus. Hujusmodi factis invidens quidem princeps *Elfredus*, adversus *Athelstanum*, regi *Constantino*, præfatoque *Sithrico*, se mox in omni fidelitatis societate colligavit. *Constantini* quidem anno XI. *Ludovicus* Imperator obiit, & illi *Conradus Alemannus* quidam successit, ac imperavit annis VII. tamen inter Imperatores non numeratur, nam imperiali caruit benedictione. *Conrado* successit *Henricus* anno Domini DCCCXX. & *Constantini* XVIII. Imperavit enim annis XVIII. nec ipse computatur inter Imperatores, neque per Papam coronatus.

XXII. De eodem Constantino, & de miserabili crudelique bello de Brounygfeld.

CUM autem *Ethelstanus* præactæ confederationis rumores audisset, motus immodice, nam adversæ partis vires augeri, suasque minui noverat, excogitare cœpit rem potius in occulto clam agere, quam in aperto dubios bellorum eventus experiri. Emissis ergo suis latenter suffronibus, in aure *Sithrici* dolose fraudem instillantibus, ipsum Sacramenti prioris immemorem, sed & filiis suis hoc omnino prohibentibus, sororis suæ fallaci connubio circumvenit; unde contigit quod novem minime vixit mensibus, sed nequiter extinctus æstimatur. Refert autem *Willielmus* quod *Sithricus*, post annum vita deturbatus, occasionem *Athelstano* dedit ut *Northumbriam* parti suæ jungeret. Et mox *Eboracum* obsidens, oppidanos nunc precibus, nunc ad deditioem sollicitans, & pro voto neutrum expediens, abscessit. *Northumbriæ* quidem gentes & *Cumbriæ*, *Scotis* & *Danis* jam diu fideliter tamquam una gens conglutinatæ, libentius sibi quam *Anglis* subijci curabant. *Sithrico* quidem ut supra de medio sublato, filios ejus *Anafum*, & *Godofridum*, in principes sibi *Northumbri* libenter suscipiunt, qui statim *Constantino* juncti, totis viribus impugnabant *Athelstanum*. Igitur anno regni sui xxxvi. Rex *Constantinus*, *Anafus*, & *Godofridus*, grandi nimis exercitu collecto, partes *Anglorum* australes [invadunt,] cuncta vastando per quæ transierant, quoadusque locum, quo tentoria fixerat *Athelstanus*, qui *Brounygfeld* dicitur, advenissent. *Willielmus*. Postremum *Athelstano* bellum fuit cum *Anafaso*, *Sithrici* filio, *Scotorumque* rege *Constantino*, qui spe invadendi regni terminos transierant, *Athelstano* ex consilio cedente, ut gloriosius vinceret, jam insultantes multum in *Anglia* transierant. Nec mora, phalangis utriusque partis & aciebus intermixtis, crudelissimum commissum est bellum, & longe præ cæteris sævissimum, vel antiquorum scriptis, traditum, sive præsentium memoriæ commendatum. Cæsi sunt autem, ex parte victoris *Athelstani*, præcipui duces *Elwinus*, & *Ethelwinus*, aliique duces duo, duo siquidem Episcopi cum multis nobilibus. Ex altera vero parte regulus *Deirorum* *Eligenius* cum aliis tribus, duces novem, ac vulgi partis utriusque populus innumerus.

XXIII. De damnis per hoc bellum gentibus Scotorum illatis, & de obitu Constantini in religioso habitu.

INFAMUS enim erat *Scotis* ille dies, nam quæque dominiâ, temporibus *Gregorii*, vel hætenus conquæsta, necnon xxxiv annis possessa vel amplius, hoc in die jure bellico sunt amissa. *Willielmus*. Cecidit ibidem Rex *Scotorum*, *Constantinus*, magnæ quidem animositatis, & vivacis senectæ vir, reges quinque &c^a. Hujus *Willielmi* positionis contrarium veraces & variæ produnt *Chronica*, quia, post hujus belli funestum excidium, regni sceptrum quatuor regebat annis, ac deinde regno sponte dimisso, religionis in habitu Deo serviens apud sanctum *Andream*, *Killideorum* Abbas effectus, annis quinque vixit, ibique moriens sepultus est. *Hyenses* deinde *Monachi*, sua statim effodientes ossa tulerunt, & in basilica beati *Orani* patrum tumulo condiderunt, anno Domini DCCCXLVII. Nec tenet igitur quod in bello *Brounygfeld* occisus fuerat, cum post bellum annis novem supervixerit. De prædicto quidem *Athelstano* rege, legenda miraculorum sancti *Johannis Beverlaci*, quod sequitur inter cætera scriptum reperi. Rex *Athelstanus*, proficiscendo bellandum contra *Scotos*, beatum *Johannem Beverlaci* visitavit, super cujus altare cultellum pro vadio posuit, promittens, quod si victor

victor rediret, cultellum digno pretio redimeret. Quod & implevit; nam in dimicando contra *Scotos*, rogavit Deum ut, prece sancti *Johannis*, aliquod signum evidens ostenderet, quo præsentis & futuri cognoscere possent, *Scotos* de jure *Angliis* subjugari. Unde Rex cum gladio suo percussit scopulum quendam lapideum, juxta castrum de *Dunbar*, cujus ictu scopulus ad mensuram ulnæ cavatur, ut usque diem patet hodiernum, hæc ibi; verum ex relatione magarum veterum, confimilem trufam audivimus, *Arthuri* regis militi *Kayo* cum quodam enormi Cato dudum pugnaturo contigisse; videns namque Catus militem pugnaciter secum bellare paratum, magnæ rupis standebat ad summum, atque deorsum descendens, ad pugnam mirabiliter unguis acuendo, variis & incredibilibus fissuris rupem cavit & amfractibus, Catum tamen, ut aiunt, *Kayus* interfecit. *Athelstani* vero rupis fissuræ non habetur in populo memoria vel notitia, ergo &c^a. Ipso quoque anno belli obiit *Henricus*; & *Otho* filius ejus imperavit annis xxxvi. Hujus autem anno tertio viz. dccccxl. mortuus est *Athelstanus*, & frater ejus *Edmundus* successit, tenuitque regnum annis pene septem.

XXIV. De successione regis Malcolmi, filii Donaldi, cui Rex Anglorum Edmundus Cumbriam reddidit.

ANNO quoque Domini dccccxliii. qui fuit *Othonis* sextus. Rex *Constantinus*, divinæ miserationis inspirante gratia, quæque mundana vanitati fore subjecta luculenter intelligens, ut supra patet, evacuata sede regia, *Malcolmo*, filio *Donaldi*, locum regnandi dedit; quique regnavit annis ix. Porro post mortem *Athelstani*, terrarum omnium indigenæ, quos ipse bello de *Brounygfeld* suo dominio redegerat, ad priores Dominos *Scotos*, & *Danos* respirabant. *Northumbri* quidem *Analafum* ex *Hibernia* revocandum, ac regem denuo constituendum disponunt. Quod cum ad *Edmundi* pervenit auditum, metuit ne forte populus *Cumbriæ Scotis* adhæreat, ut *Analaso Northumbri*, pro ea maluit amicum venari, quam ipso invito crudelis eam hostis, & forte pro perpetuo, possideret; unde *Malcolmi* regis auxilium, ac animum placabilem, firmiter sibi junctum, contra *Danos* habere desiderans, totam ei *Cumbriam*, in perpetuum sub fide jurata tradidit possidendam. *Willielmus*. Hoc tempore *Northumbri*, rediviva meditantis prælia, pactum, quod cum *Athelstano* pepigerant, corrumpere, & *Analafum*, ab *Hibernia* revocatum statuere regem. At vero *Edmundus* existimans injuriam, si non fraternæ victoriæ reliquias persequeretur, copias contra desertores *Northumbros* ducitavit. *Analafus* animum regis tentans deditioem sui obtulit, sed non diu barbaricus animus in sententia mansit, quin & Sacramentum læderet, & Dominum irritaret. Quapropter anno sequenti pulsus perpetuo exilio pœnas luit. Provinciam, quæ vocatur *Cumbreland*, regi *Scotorum Malcolmo*, Rex sub fidelitate jurisjurandi commendavit, hæc ille. Postmodum vero statim inter eos concordatum est, & amborum consilio decretum, ut in futurum, pro bono continuandæ pacis utriusque regni, *Malcolmi* regis proximus hæres *Indulfus*, cæterorumque regum *Scotorum* hæredes, qui pro tempore fuerunt, *Edmundo* regi, suisque successoribus *Angliis* regibus homagium pro *Cumbria* facerent, ac fidelitatis Sacramentum. Insuper itaque quod neuter eorum hanc barbaram aquilonis & perfidanam gentem suo receptet in regno, quovismodo protegat, auxilium præbeat, vel favorem, seu cujusque rei gratia, sub homagio suscipiat fidelitatis. Et hæc omnia fuerunt in posterum observanda. Rex uterque vinculo conjurationis alterutri est astrictus. Anno quoque *Malcolmi* quarto, Rex *Edmundus* a quodam latrunculo, quem una dierum in aula de malefactis exprobrasset, in medio militum pugione perfolius interit, & sibi successit *Edredus* frater ejus.

XXV. De morte ejusdem Malcolmi, & successione regis Indulfi, & sua morte per Danos.

Malcolmus autem Rex cum *Edredo* pacem habuit, facto sibi prius homagio pro *Cumbria* per *Indulfum*: conspirantes namque *Northumbros*, ac novum sibi statuentes regem, anno regni sui quinto, *Malcolmi* regis fultus subsidio, crudeli cæde vastavit. Quod autem in magnum regni sui damnum postea cessit. Nam *Norguigenses*, & *Dani*, quos prius amicos diu & foederatos habebat, in ejus & regni maximam offensam excitati, maritimas undique regiones, & portus, multo tempore postmodum insultabant. Solebat autem quolibet anno, si non majori præpeditus cura, regni peragrarare provincias, judicium faciens raptorum, ac latrocinantium malitiam reprimens, & quantum hoc bonis placuit & modestis, tantum malignantibus, ac regiæ pacis ruptoribus, displicuit. Tandem conspiratione quorundam, & ut *Annales* tradunt *chronicæ*, *Moraviensum* dolo, completis in regno novem annis, cum tribus mensibus, apud *Ulrin* occisus est, & in *Jona* cum patribus sepultus Insula. *Malcolmo* successit *Indulfus*, filius *Constantini*, filii *Heth Alipedis*, qui totidem, ut ipse, regnavit annis, & anno Domini DCCCCLII. necnon *Othonis* primi xv. regnare cœpit. Ad *Cumbriæ* vero dominium, eo coronato, promotus est *Duffus*, regis *Malcolmi* filius, *Edredo* regi solita fidelitatis fide facta: anno deinde tertio, viz. *Indulfi* quarto, Rex *Edredus* obiit, & illi successit *Edwius* *Edmundi* filius, vir deses & inutilis, quamobrem à suis & pluribus habitus est quasi derelictus. Redditus eo tempore *Danorum* ac *Noricorum* rumor sperfus omnes insulanos immodice terruit; nam *Scotos* non minus quam *Anglos* exosos habebant. Nec mora, quod verebatur anno sequenti verno tempore facto contigit. Classe quidem quinquaginta navium revecti, prout eos ventorum impetus agebat, nunc australes nunc boreales regni plagas sæpius crudelitate piratica vastabant: dum enim eis Rex in Borea nitebatur occurrere, popularis strepitus ipsos Austrum vastantes succlamabat. Illis tandem una dierum, ut contigit, fufis per cuneos, prope locum qui *Collyn* dicitur, vastando patriam, Rex in abdito, non procul à litore, statuit insidias, nam casu fortuito cum paucis ibidem tunc aderat; sed utinam non adesset. At cum prædones per agros, & villas turmatim dispersi discurrerent, in eos vociferando concitus irruit, & pluribus occisis, fugæ remedium reliquos arripere compulit. Ipse domum, ut erat magnanimus, abjectis pro dolor armis, ut ocius insequi fugatos posset, ex una navium spiculo capite percussus, eadem interijt nocte. Cujus, ut decuit honore, corpus ad Insulam *Columbæ* delatum est, & consueto regali tumulo progenitoribus conscriptum.

XXVI. De successione regis Duff, cujus post mortem corpus abditum fuit sub ponte, nec solis radius illuxit in regno donec repertum fuit.

Postquam debite profecutæ fuissent regis exequiæ, successit illi *Duffus*, regis *Malcolmi* filius, anno Domini DCCCCL. superioris *Othonis* xxiv. quatuor annis & sex mensibus regnavit. Erat enim vir columbinæ simplicitatis quietem diligentibus & pacem; rebellium quoque, prædonum, & latronum severus ultor, terribilis, & cruentus. Tempus suæ regnationis ab exteris gentibus in pace transegit, aquilonales regni cives à propriis prædonibus oppressi sunt, quamquam rigore juris eorum crebro nequitiam antea mitigasset. Igitur anno quinto partes pacifici cupiens, cum multis adiit, & in *Moravia*, villa de *Foras*, varios plectendo maleficos aliquamdiu moram traxit. Cum autem, ut solito, cuneos, & turmas, deserta montium,

tium & silvarum scrutanda, paucis secum retentis, emiserat ex suis secretioribus quosdam vigiles, sui que corporis die noctuque custodes statuit: at illi, quasi nihil timentes, jocis, ludicris, & commessationibus regi nullatenus intendebant. Quod nephandis utique grassatoribus minime latuit; unde mox, intempesta noctis hora captata, regium intrantes cubiculum, minus caute repagulis firmatum, ipsum cum solo cubiculario lecto quiescentem clam eripiunt; atque per abdita secum loca trahentes peremerunt. Corpus autem occisi regis, nullo protinus vestigio cruoris relicto, sub cuiusdam pontis umbraculo juxta *Kyulos* imponunt, fossa viridi terra subtiliter coopertum. Mirum dictu, ab hora deinceps, quousque repertum fuerat, in omni regno *Scotiae*, solis nequaquam illuxit radius; imò, quamdiu sub ponte latuit, continua tenebrositas mirabiliter operuit cunctis stupentibus totam humum. Invento postmodum quantocius corpore, sol ipso die solito clarius, ut videbatur, resplenduit, flagitia revelans proditorum. Funus autem ejus scrinio locatum, & aromaticis conditum speciebus, ad *Jenam* delatum est Insulam, ibidem honorifice sepeliendum.

XXVII. De successione Culenii regis & morte, & de quadam Apocrypha Anglorum chronicis inscripta.

Culenius filius *Indulsi* regis in regem susceptus, anno Domini DCCCCLXV. & *Othonis* XXVIII. quique, sicut prædecessor, quatuor annis & sex mensibus regnavit. Ad regni vero regimen inutilis & remissus fuit, nihil regale, vel memoria dignum, suis diebus actum est. Nam spreto senatorum consilio, juvenum in omnibus inhærebat vestigiis; quippe virginum violator præcipuus; in procerum ac privatorum uxores libidinosus adulter; imitator in multis *Edwii* regis *Anglorum*, nuper defuncti, qui, secundum *Willielmum*, ipso die quo in regem sacratu fuerat, frequentissimo confessu procerum, dum de rebus feriis & regno necessariis inter eos ageretur, è medio quasi ludibundus prorupit in triclinium; in complexum meretricis devolutus. Iste quidem, dum continue vitiis hujusmodi flagitiosis totaliter animum daret, nec ab his aliquorum hortatu principum, aut clericorum, reduci poterat, omni indigenarum in se provocavit indignationem. Inter cæteros interea nefandissimos actus suos, cuiusdam principis, cui nomen *Eadhardus*, pulcherrimam filiam, quam quia sibi sponte pater tradere noluit, invite raptam violavit. Quapropter ab eo postmodum in brevi multorum gaudio peremptus est, dolore protinus perpaucorum. Tulerunt autem corpus ejus, & in Insula *Jona* cum cæteris regibus sepelierunt. Quoddam mirabile *Scotis* olim contingens tempore *Gregorii* scripsissem, sed negligentia, fateor, hactenus omissum, hinc inscribam verbotenus, ut in quadam legenda scriptum est. Ab anno Domini Incarnationis DCCCLXXXIII. aliquanto tempore interjecto, gentes *Scotorum*, innumerabili coadunato exercitu contra *Northumbriae* regem in pugnam, & *Lindisfarnensem* Ecclesiam inter cætera crudelitatis suæ facinora rapinis invadentes, & pacem sancti *Cuthberti* infringentes, in momento subito hiatu terræ absorptæ disparuerunt. Facto namque mane, Rex & sui in hostes irruunt, sed mirabile dictu, quos modo contra se jacula mittere conspiciunt, in eodem statim momento nusquam nec unum ex his inveniunt. Sicut enim vir Dei *Cuthbertus* regi spiritu prædixerat, coram eis terra vivos omnes deglutivit. Ut quid in talibus apocryfis aptaret penam historicus, quibus fidem quilibet sensatus adhibere recusat?

XXVIII. De successione Kenethi, filii Malcolmi, & diversis contentionibus;
de varietate successionis tam Imperatorum quam Regum.

SUCCESSIT ei Kenethus secundus post monarchiam, Malcolmi filius, frater regis Duff, vir fortis & prudens, anno Domini DCCCCLXX. necnon Othonis sæpe dicti xxxiii. Regnavit autem in pace feliciter xxiv. annis, & mensibus ix. Omni tempore regnationis ipse, sui que contemporanei reges Anglorum, Edgarus, ac sui duo filii, beatus viz. martyr Edwardus, & Ethelredus, fideliter adinvicem diligentes, firmissimæ pacis & amicitia servabant alterutris communionem. Eo quoque statim coronato, Malcolmum, filium Duff, successione proximum, si vixisset, in regulum Cumbriae libenter Edgarus recepit, sub sacramento fidelitatis consueto. Hujusmodi mutua pacis & amicitia pactum inter reges & regna, feliciter à regibus Malcolmo Scotorum, & Anglorum Edmundo, primitus initum, absque contentione aliquo strepitu jugiter & inconcussa centum viginti perseveravit annis, & amplius, etiam usque Willielmus bastardus invasit Angliam & obtinuit. Erat enim Edgarus Rex felicissimus, pacificacissimus, liberalissimus, ac regibus vicinis & principibus munificentia communicativus; nec mirum, quia à sanctissimi doctoris sui pariter & rectoris Dunstani monitis non recessit. Anno quinto Kenethi regis obiit Otho primus, & illi successit in imperio filius ejus Otho secundus, ac imperavit annis x. His diebus & antea, sed & diu postmodum, incommoda plurima, de varietate successionis regum & principum, diversis mundi partibus emergere cœperunt. Nam hujus Othonis primi regnationis anno quinto, sicut in historiali speculo legitur, talis inter imperii principes quaestio successionis exorta est. Utrum viz. deberent, avis superstitibus, filii filiorum post patres defunctos hæreditare, an exhæredatis fruentibus, deberet hæreditas ad patruos redire. Ex Othonis quidem omnique principum sententia, cognitio veritatis iudicio gladiatorio commissa est. Cessitque victoria his qui dicebant, fratrum filios debere cum patribus hæreditare. Anno xv. Kenethi regis obiit Otho secundus, post cujus mortem inter imperii primates oritur itaque dissensio, de imperatore substituendo. Aliis filio ejus Othoni imperium deberi certantibus; aliis à filio ejus imperium transferre volentibus ad Henricum ducem, Othonis primi fratrem. Hic enim Henricus ipsum puerum Othonem factiose raptim in custodia tenuit, quem principes ex ejus extorquentes manibus, in regno sublimant, & regnavit annis xix. In Gallis siquidem, mortuo rege Ludovico, Francis regnum transferre volentibus ad ducem Karolum, fratrem Lotharii regis, ipsius Ludovici patrum: sed dum ille rem ad consilium differt, regnum usurpat Hugo, filius Hugonis Comitis Parisiensis, ex Harvyde Othonis primi forore.

XXIX. De eodem Kenetho, & nova mutatione successionis Imperatorum & regum Scotorum.

ETIAM ut pericula de cætero successionis imperatorum evitentur, imperii principes unanimi consensu statuerunt, quod, post istius Othonis tertii jam imperantis, ac eodem consilio pro tribunali sedentis, obitum, nullus, quocunque sibi gradu, vel consanguinitatis vel affinitatis attingens, ad imperium deinceps accedere præsumat, si non per officiales imperii præordinatos eligatur. Qui quidem officiales septem sunt viz. Maguntinensis, Cancellarius Germaniæ. Triverensis, Cancellarius Gallie. Colonienfis, Cancellarius Italiæ. Marchio Brandeburgensis, Præpositus Camerae. Palatinus Dapifer. Dux Saxonie portans ensen. Pincerna Rex Bohemie. Unde versus;

Magun-

Maguntinensis, Treverensis, Colonienſis,
Quilibet imperii fit Cancellarius horum.
Et Palatinus Dapifer; Dux portitor enſis.
 Marchio Præpoſitus Camera; Pincerna Boemus.
Hi ſtatuunt demum cunctis per ſecula ſummum.

His de mutatione ſucceſſionum rumoribus auditis. Rex *Kenethus* priſcorum regni ſui regum, hæcenus intricate regnantium, ſucceſſionis ritum aboleri noluit, & ſobolem propriæ generationis, poſt quemlibet regem, præ cæteris regni diademate decorari. Habebat ipſe filium illuſtrem, *Malcolmum* nomine, cui regnum aſcribi propoſuit toto niſu. Statuit igitur omni conſenſu principum, paucis primitivæ ſucceſſionis fautoribus exceptis, ut regi cuique decedenti de cætero filius aut filia, nepos aut neptis, ſeu lineæ collateralis frater aut ſoror, aut ſaltem quiſquis alius regi decedenti ſuperſtes ſanguine proximus, ſuccedere debeat, unius diei licet ætatis infans, cum dicatur, ætas regis in fide ſubditorum conſiſtit: nulla lege deinceps in hujus contrarium prævalente. Anno *Kenethi* ſexto Rex *Anglorum Edgarius* obiit. Cui filius ejus ſanctus *Edwardus* ſucceſſit, & tribus annis cum dimidio regnans, *Elfridæ* novercæ dolo ſica perſoſſus martyrio coronatus eſt. Poſt quem frater ſuus *Ethelredus*, adeptum regnum triginta ſeptem annis, ut vult *Willielmus*, potius obſedit quam rexit. Ejus, inquit, vitæ curſus ſævus in principio, miſer in medio, turpis in exitu aſſeritur. Suam ignaviam prædixit ſanctus *Dunſtanus*, nam cum ipſe puſiolum in fontem Baptiſmi mergeret, alvi profluvio ſacramentum interpolavit, qua de re turbatus, per Deum, inquit, & matrem ejus, ignavus homo erit iſte.

XXX. De Baldredo Rivalleni Abbate, ſermonem regis Anglorum Edgariſ recitante, contra male viventes in Eccleſia Dei.

Baldredus ſeu Athredus Rivalleniſ Abbas, de ſermone regis Edgari. Cumque Rex *Edgarius* diligenter Episcoporum, Clericorum, & Monachorum, vitam & mores investigatione pudentiſſima didiciſſet. Convocatis Eccleſiarum & Monasteriorum ad ſe Presbyteris, cum eis hujusmodi ſermonem habuit. Quum magnificavit Dominus miſericordiam ſuam facere nobiſcum, dignum eſt, ô patres Reverendiſſimi, ut innumeris beneficiis ejus dignis reſpondeamus operibus. Neque enim in gladio noſtro poſſedimus terram, & brachium noſtrum non ſalvavit nos, ſed dextra ejus & brachium ejus, quia complacuit illi in nobis. Juſtum proinde eſt, ut qui omnia ſubjecit ſub pedibus noſtris, ſubjiciamus & nos illi animas noſtras, & ut hi, quos nobis ſubdidit, ejus ſubdantur legibus, non ſegniter elaboremus. Et meum quidem eſt inter laicos cum equitatis jure tractare inter virum & proximum ſuum, juſtum judicium facere, punire ſacrilegos, rebelles comprimere, de manu fortiorum ejus inopem eripere, egenum & pauperem à diripientibus eum. Sed & meæ etiam ſollicitudinis eſt Eccleſiarum miniſtris, gregibus Monachorum, choris Virginum, & neceſſaria procurare, & paci eorum ac quieti conſulere. De quorum omnium moribus ad vos ſpectat examen, ſi vixerint continenter, ſi honeſte ſe habeant ad ea quæ foris ſunt, ſi in divinis officiis ſolliciti, ſi ad docendos populos aſſidui, ſi victu ſobrii, ſi habitu moderati, ſi in judiciis diſcreti. Paci veſtræ loquor, Reverendi patres, ſi iſta ſolerti ſcrutinio ſcrutare curaffetis, non tam horrenda & abominanda noſtras ad aures de veſtris Clericis perveniſſent. Taceo quod nec illis eſt corona patens, nec tonſura conveniens; quod in veſte laſcivia, inſolentia in geſtu, in verbis turpitudine, interioris hominis locuntur inſaniam. Præterea in divinis officiis quanta ſit negligentia? Cum ſacris vigiliis vix intereſſe dignentur; cum ad miſſarum ſolennia, ad ludendum vel ridendum magis, quam ad

psallendum, congregari videantur. Dicam dicam quod boni lugent, mali rident, dicam dolens, si tum dici potest, quomodo defluant in commestationibus & ebrietatibus, in cubilibus & impudiciis, ut jam domus clericorum putentur prostibula meretricum, & concionabulum histrionum. Ibi aleæ, ibi saltus & cantus, ibi, usque medium noctis spatium, cum clamore protractæ sunt vigiliæ & horrore.

XXXI. De eodem Sermone.

Sic sic patrimonium regum, eleemosinæ principum, imò, quod majus est, illius pretiosi sanguinis pretium, profligantur? Ad hoc nonne thesauros suos exhauerunt reges patres nostri? Ad hoc Fiscus regius detractis redditibus multis detinuit? Ad hoc Ecclesiis Christi agros, & possessiones, regalis munificentia contulit, ut deliciis clericorum meretrices ornentur, luxuriosa convivia præparentur, canes & aves & talia ludicra comparentur? Hæc milites clamant, plebs submurmurat, mimi cantant, & saltant, & vos negligitis, vos parcitis, & vos dissimulatis. Ubi gladius *Levi* & zelus *Simonis*, qui ut scorto abutentes filia *Jacob Sichimitas*, eorum habentes figuram, qui Christi Ecclesiam pollutis actibus foedant, etiam circumcisos fuciderunt? Ubi spiritus *Moyse*, qui caput vituli adorantibus, etiam domesticis sui sanguinis, non pepercit? Ubi pugio *Phinees* sacerdotis, qui fornicantem cum *Madianita* confodiens, sancta hac æmulatione Domini placuit iram? Ubi spiritus *Petri*, cujus virtute punitur avaritia, hæresis *Symoniaca* condemnatur? Emulamini, o sacerdotes, emulamini vias Domini, & justitias Dei vestri. Tempus faciendi contra eos, qui dissipaverunt legem Domini Dei. Ego *Constantini*, vos *Petri* gladium habetis in manibus. Jungamus dexteram; gladium gladio copulemus, ut ejiciantur extra castra leprosi, ut purgetur sanctuarium Domini, & ministrent in templo filii *Levi*, qui dixit patri & matri nescio vos, & fratribus suis ignoro illos. Agite, queso, sollicite; ne peniteat nos fecisse quod fecimus, dedisse quod dedimus; si viderimus illud non in Dei obsequio, sed in pessimorum luxuria, impunita consumi libertate. Moveant nos sanctorum reliquiæ, quibus insultant; veneranda altaria, ante quæ infaniunt: moveat vos antecessorum virorum mira devotio, quorum eleemosinis vesania clericorum abutitur. Prædecessores & proavi nostri quanta contulerunt Ecclesiis, vestram Paternitatem non latet; quibus donariis altaria Christi cumulaverunt, meminisse vos decet. Habes, o pater *Dunstane*, habes hinc tecum venerabilem patrem *Ethelwoldum Wintoniensem* Episcopum, habes Reverendissimum præfulem *Wigornensem Oswaldum*, vobis istud committo negotium, ut, & Episcopali censura, & auctoritate regia, turpiter viventes de Ecclesiis ejiciantur, & ordinate viventes inducantur. Sentientes igitur beati patres manum regis bonam secum, ab Ecclesia *Wyntoniensi*, & *Wigornensi*, & aliis pluribus, inhoneste viventes expulerunt, inducentes viros religiosos, qui novo quodam splendore totum regnum illustrarunt. O vere beata tunc Ecclesia! quam tanta Monachorum, & Virginum, adornabat integritas; quam devotio plebium, moderatio militum, judicum æquitas, terræ fecunditas, lætificabant. Tunc enim homines Deo, terra hominibus, coelum terræ, justitiæ fructu, aerum temperie, debitum præstabant officium. Istum hinc regium inscripsi sermonem, ut volentibus cedat in exemplum.

XXXII. *De mirabili proditiōnis instrumento, pro eodem rege Kenetho decipiendo, & blanditiis versutæ mulieris.*

ODerunt autem *Kenethum* regem, & filium suum, alterius successiōnis principes, se jam privatos asserentes antiquitatis solito succedendi titulo, quorum præcipui *Constantinus Calvus*, filius *Culeni* regis, & *Grime*, filius *Kenethi*, filii regis *Duff*, eorum continue mortem machinati, tandem ad scelus hujusmodi complices inveniunt perpetrandum. Consentiit actibus eorum, & consilio, filia *Cruchne*, Comitissæ de *Angus*, cui nomen *Finele*, cuius unicum filium, sive legis severitate, vel factō, vel alio quovis eventu, nescio, dudum apud *Dounusynane* occidi iussit. Hæc igitur versuta mulier, in mortem regis ardentè aspirans, invisum antea quoddam decipulæ genus, in secretiori domunculo fieri fecit. Habebat enim affixas ex omni parte decipulæ balistas, singulis semper extensas funibus, & acutissimis paratas jaculis, earumque medio statuam in modum pueri stantem, artifice balistis annexam, quam, si quis quomodocunque motam tetigerit, ipsum, mox solutis undique balistarum laqueis, emissa statim jacula terebrarent. Hujusmodi quoque patranda sceleris opere perfectō, memorata superius mulier nequam, regi semper vultum prætendens hilarem, verbis tandem dolosis blandiens decepit. Rex autem una dierum, cum paucis, nec procul à mansione propria, venatum pergens, filius hinc inde bestias agitando canibus, juxta villam *Fethircarum*, qua mansit proditrix, venando, divertere casu contigit, quem illa videns, flexis genibus, suam adire domum impertune rogat; alioquin, ait, apud tuæ majestatis gratiam infallibiliter reputo me suspectam. Sed novit Deus, tuque Rex statim scies, quod licet de me malignorum dictet multifarie mentiendo loquacitas, tibi semper & fui fidelis, & ero vita comite. Nam quicquid nequissimo filio meo nuper fecisti, non immerito sed juste factum optime novi. Et accurrens regis in aure susurrat; proditores tuos, inquit, filii mei maledicti complices, tibi Domino meo, proditiōnisque modum, dummodo mecum adveneris, explicabo. Me vero secum in tua deceptione conjuratam associare sperabant, sed eorum nephandis assentire proditiōnibus statim abnuī: veruntamen me sua nunquam secreta prodere, tactis evangeliiis, Sacramento coegerunt: & quamvis hoc eis jurata promiseram, tibi nihilominus, Domine mi Rex, cui præ cæteris firma debetur & legia fidelitas, falsissima fuissē & proditrix, discrimen tui corporis occultando. Nam contra regis majestatis salutem conjuratio nulla tenet, quis ignorat?

XXXIII. *De proditiosa morte ejusdem Kenethi, & promotione filii sui Malcolmi in dominium Cumbriæ.*

Sic quoque dolosa mulier regis animum callide seducens, ipsum, pro dolor! nimis sibi credulum domicilio cunctis annitentibus secum traxit. Quid plura, quid in dolendis moror? Post descensum ab æquo regem, ocuis manu domo, qua latuit decipula, solum induxit, & quasi proditorum arcana revelandi gratia, sicut promiserat, hostio retrorsum clauso, statuam sibi, quæ totius pedicæ vectis fuerat, ostendit. Illi quidem quidnam sibi velit hæc statua sciscitanti, respondit arridens. Hanc, Domine mi Rex, quam cernis statuam, si quis sui capitis tangendo moveret verticem, mirabilis ex ea ludus exiet & jocundus. Ille vero doli latentis omnino nescius, ad se manu caput machinæ faciliter attrahens, balistarum vectes exsolvit & ansas, unde subito jaculis ex omni parte laxatis trajectus est, nec verbum amplius emittens occubuit. Illa deinde festina proditrix, per posticum

posticum exiens, ad tempus se silvarum abdidit umbraculis. Sed paulo postmodum secuta suos pervenit ad fautores. Comites quoque regii suum diu præstolantes è domo reditum, quid inibi tardaret mirantur: denique pulsantes præ foribus diligenter januam, cum nihil audissent, furentes ipsam confregerunt. Cognito mox ejus interitu clamor ingens attollitur, etiam huc illucque quærendo maleficam frustra curritur, nec inventientes, nescii quid agerent, oppidum igne consumptum in cineres redigunt, ac cruentatum corpus regium secum ferentes, in *Jona* brevi postmodum, cum patribus more regio sepelierunt. Ipsius *Kenethi* circa viceffimum annum, postquam successione statuta firmasset, defuncto *Malcolmo* filio *Duff*, *Cumbriae* regulo, filium suum *Malcolmum*, ejusdem Domini regulum efficere volens, *Anglorum Etheldredo* regi misit, à quo sub præactis, ut supra, fidelitatis & homagii conditionibus, sponte susceptus est.

XXXIV. De *Successione regum* Constantini Calvi, & Gryme filii *Kenethi*.

CRastino quoque die post regis mortem, *Constantinus Calvus*, filius *Culeni*, de quo superius fit mentio, ducens secum quos habuit fautores, publica constitutione despecta, sedem invasit regiam, & paucis procerum annitentibus, capiti proprio regni coronam imposuit, anno Domini DCCCCXCIV. & tertii *Othonis* undecimo. Quamobrem diutina sequebatur, & magni temporis, incolarum divisio, plebium strages, turbatio cleri; magnatum etiam & regum misera contigit cædes, ac multorum sanguinis effusio innocentum; & ut breviter concludam, regni finalem, ac totius *Scottici* generis, everfionem advenisse multi sperabant, si non divinæ miseracionis pietas misereri citius suæ dignaretur genti, licet multifarie peccatrici. Duravit interim ista maledicta clades novem annis, & adeo perniciose, quod cui certantium, sive *Constantino*, quia coronato, sive cui jura favebant, *Malcolmo*, potius obediret, quisquis penitus ignoravit. Tenuit ipse regnum, postquam invaserat, nec tamen pacifice, per annum & dimidium; nam jugiter illi molesti fuerunt *Malcolmus*, suisque patrinis *Nothus* nomine *Kenethus*, non ignotæ probitatis miles, qui totis viribus præ cæteris ipsum occidere tentabat, indefessus persecutor. Non enim à proposito destitit, donec uno die, sive casu sive proposito certum non est, in *Laudonia*, juxta ripam amnis *Amonde*, invicem obviantes, ad pugnam congressi, post multorum partis utriusque cædem; ambo duces perempti sunt; manum tamen superiorem *Kenethum* referunt habuisse. Fugerunt interim, qui *Constantini* præsidio fuerant, ad *Gryme*, filium *Kenethi*, filii *Duff*, suum Collegam, quin & ipse præcipuus pristinae successione executor secum fuit. Hic absque mora, junctis sibi benevolis, eo jure quo prædecessor, insignia regia suscepit, anno Domini DCCCCXCVI. sed & Imperatoris *Othonis* tertii decimotertio; regnavit autem annis VIII. cum tribus mensibus. *Malcolmus* vero parum ante conflictum, dictante fortuna, *Cumbriam* adierat, & per quindenam vix ibi residens, audivit ab his qui dicta finaliter intererant pugna, de nece patris, cæterorumque suorum fidelium, etiam & regni pervasione. Igitur confestim rediens, congregatis quibuscunque mox auxiliariis, *Gryme* tunc erectum in regem, & suos quoscunque fautores multimodis vexabat incommodis: at ille toto nisu resistens, eadem mensura sibi suisque, nec minore crudelitate, gravissimum intulit damnum, & sic ab utrisque miserum & exile vulgus oppressum diu jacuit pessundatum.

XXXV. De Cumbriæ regulo præfato Malcolmo, filio Kenethi, nolente tributum solvere Danis pro Cumbris, sicut cæteri Provinciales ex Anglia fecerunt.

ANte parum, & his itaque diebus, *Anglici Danis* tributa pro pace derunt, primo decem millia, deinde sexdecim, mox vigintiquatuor, & ultimo triginta millia librarum. Deinde Rex *Ethelredus* regulo *Cumbriæ* supradicto *Malcolmo* scribens per nuntium mandavit, quod suos *Cumbrenses* tributa solvere cogeret, sicut cæteri faciunt provinciales. Quod ille protinus contradicens rescripsit, suos aliud nullatenus debere vectigal, præterquam ad edictum regium, quandocunque sibi placuerit, cum cæteris semper fore paratos ad bellandum. Nam pulcrius esse dicebat, ac multo præstantius, viriliter gladio, quam auro defendere libertatem. Hac causa quidem, & sicut Rex in ira motus asseruit, eo quod regulus contra Sacramentum sibi debitum *Danis* favebat, maximam ex *Cumbria* prædam arripuit, postea tamen concordēs per omnia statim effecti, pace firma de cætero convenerunt. Hæc autem *Cumbriæ* prædatio per regem *Ethelredum* facta fuit anno Domini M. regis vero *Gryme* anno quinto. Ejus autem anno septimo, idem *Ethelredus* omnes *Danos* uno die, viz. sancti *Bricii*, per totam *Angliam*, consilio ducis *Edrici* proditoris, occidi jussit, inter quos nobilem foeminam *Gunylde*m, regis *Swani*, *Dacoris* sororem. Quamobrem furibundus postmodum *Angliam* adveniens, apud *Sandwik* applicuit, & in ultiones tanti sceleris eam rapinis, & cædibus, ac provincialium erasis opibus, & ad naves cum obsidibus deportatis, non ut Dominus, secundum *Willielmum*, sed ut tyrannus atrocissimus totam enormiter destruebat. Octavo quidem anno dicti regis *Othoni* tertio successit *Henricus*, Imperator primus electus, de cujus electione superius habes capitulo septimo; & imperavit annis XXII. Hic sororem suam *Gillam Hungarorum* regi *Salamoni* dedit uxorem; erat enim hæcenus idolatriæ deditus, sed uxoris hortatu, cum tota gente sua Christianismum suscepit & in baptismo mutato nomine, dictus est *Stephanus*. Cujus merita per *Hungariam* usque diem hodiernum magna miraculorum gloria commendantur.

XXXVI. De Conditionibus Anglorum notatis in Polychronicon, & de quadam Prophetia.

TEmpore vero supradictæ Coronationis *Ethelredi*, sanctus *Dunstanus* hæc mala, quæ modo superveniunt *Anglis*, spiritu prophetico pronuntiavit, sibi dicens; *Willielmus*. Quia, inquit, per mortem fratris tui ad regnum aspirasti, audi verbum Domini; hoc dicit Dominus Deus, Non debetur peccatum ignominiosæ matris tuæ, & virorum qui interfuerunt illius consilio, neque nisi multo sanguine miserorum provincialium. Et venient super gentem *Anglorum* mala, qualia non passa est ex quo venit in *Anglia* usque tempus illud. De conditionibus *Anglorum* polychronicon libro primo cap. ultimo. *Eugenius* Papa dixit, gentem *Anglicam* ad quæcunque fore vellet idoneam, nisi levitas animi impediret: & sicut *Hannibal* negabat se posse vincere *Romanos* nisi è propria patria, ita gens *Anglica*, dum peregrinatur, ducibilis est, in sedibus propriis facilius expugnatur. Et ibidem, gens ista quæ sua sunt fastidians, vituperat propria, commendat aliena, de status sui gradu vix unquam contenta, quod alterius congruit, libenter in se repræsentat. Imo nonnulli genus omne circumeuntes nullius generis sunt; omnem ordinem attentantes, nullius ordinis sunt: nam in gestu sunt histriones, in affatu citharones, in convictu nebulones, in questu caupones, in apparatu

sunt tirones, in lucris agri *Dædali*, in cubilibus *Sardanapalli*, in templis simulacra, in curiis tonitrua: sed & in cunctis passim *Angligenis* tanta vestium varietas, & apparatus multiformitas inolevit, ut neutri jam generis quilibet pene censeatur. De qua re prophetavit quidam sanctus Anachorita, temporibus primis *Ethelredi* regis in hunc modum; *Henricus* libro sexto. *Angli* quia proditio, ebrietati, & negligentiae domus Dei dediti sunt, primo per *Danos*, deinde per *Normannos*, & tertio per *Scotos*, quos vilissimos reputant, erunt conterendi. Horum quoque trium contagiorum duo, viz. proditio & gula, per *Danos* primo, per *Normannos* secundo, verificata sunt, tertium vero negligentiae domus Dei per *Scotos* restat haec tenus verificandum.

XXXVII. De causa cladis per Danos Anglis illatae.

Libet igitur praetactae cladis *Danorum Anglis* illatae causam, ad audientium sive legentium futurorum cautelam, breviter his scriptis intimare. In tabula *Londonae*; in *Anglorum* quidem ecclesia primitiva religio clarissime resplenduit, ita ut reges & reginae, principes & duces, consules & barones, ac ecclesiarum rectores, coelestis regni desiderio succensi, monachatum, spontaneum exilium, vitam solitariam certatim appetentes, relictis omnibus, Dominum consequerentur. Processu vero temporis adeo in eis omnis virtus emarcuit, ita ut nulla gens proditio vel fraude eis consimilis videretur. Nec erat eis invisum aliquid nisi pietas & justitia; nec quicquid pervisum, nisi bella plusquam civilia, & sanguinis effusio innocentium. Misit igitur eis Deus omnipotens gentes paganas & crudelissimas, velut apum examina, quae ne quidem sexui muliebri aut parvulorum parcerent aetati, *Danos* scilicet & *Norguigenfes*, *Gothos* & *Swethedos*, *Wandalos* & *Frisos*, qui ab exordio regis *Ethelwulfi*, usque ad *Normannorum* adventum, per annos ferme ducentos triginta, terram hanc peccatricem à mari usque ad mare, & ab homine usque ad pecus deleverunt. Sic quidem *Angliam* crebro & undique invadentes, non solum eam subjugare & possidere, sed praedare & perdere satagebant. Qui si aliquando vincerent *Angli*, non proficiebant, cum alibi classis major & exercitus ex improvise & subito adveniret. Nimirum dummodo reges *Anglorum* in plagam regni orientalem contra illos tenderent pugnaturi, antequam turmae appropinquarent hostibus, dicens nuncius advolabat, quoniam rex iter sumis? ecce classis paganorum innumerabilis ex australi parte regni litora occupans, urbes & villas praedans ferro, & quaeque sibi obvia & incendio conflagravit. Nec minus, imo rumor hujus ab oriente, vel occidente, aut aquilone superveniens, omnem indigenis spem salutis ademit; sicque tot malis ac rumoribus sinistris reges cum abjectis cordibus dissecantes contra hostiles incursiones dubium certamen inibant: unde contigit ut quandoque cives quandoque vincerentur & hostes, unde quidam metricè,

*Cernitur in gestis Anglorum plurima pestis,
Captivis, maestis, miseris est Anglia testis;
Sunt nam bis bina, fraus, fastus, guerra, rapina
Plana, quibus poena manus est Anglis aliena.*

XXXVIII. De occisione regis Gryme per Malcolmum filium Kenethi.

Inter *Malcolmum* filium, *Kenethi* de quo tactum est, & regem *Gryme* durante litigio, damna regnicolarum per annos octo continuata quis poterit in omnibus explicare, libentius tamen multo favet populus eis, qui per ipsum non per regem fiebant: nam in omni re militari, tam serio quam joco, nulli pene secundus in regno floruit. In vibrandis sive jaciendis ensibus aut lanceis

lanceis peritum, famem, sitim, frigus, atque vigilias ad diu, quod mirum est, tolerantem, annales tradunt historiarum. Igitur per regni sapius peragrando partes, ab insidiis *Gryme* se caute muniens, optimatum sibi multorum conglutinavit animos, & ad suæ fidelitatis sacramentum clam illexit: vulgus quoque reliquum, quia variis eum virtutibus sciebat præditum, ac abilitate corporis & forma floridum, omni voto suum laudibus nomen & famam extollere cœpit, atque dignum se regno præ cæteris, quia viris potioem etiam in aperto prædicabat. Hujusmodi vero favore populi quorundamque principum instigatione roboratus, continuo mittens ad regem, per nuntios unum è duobus eligere mandat, ut vel evacuata fede regia, coronam, quam hæcenus sicut suus prædecessor injuste tenuit, abjiciat, aut campestri bello turmis bellantium ambo juncti, vel solus cum solo si placuerit, justo se Dei committentes judicio configere, quis eorum alteri subjici debeat quoquo jure. Unde multum *Gryme* indignatus, ipsum arbitrans non posse resistere, confestim cum suis, in quibus confidebat, cum eo bellandum profectus est; at è contra, *Malcolmus* eodem proposito cum paucis obviam sed electis audacter pergens, opportunum usque bellandi devenit campum, cui nomen *Athnebard*, in quo signis utrinque collatis congressi, bellum crudele de tantis agminibus commiserunt. Rex tandem pugnando fortiter mortali vulnere fauciatus, & à suis è bello repente ductus, eadem interiit nocte: & cæteri quidem omnes suæ partis hæc videntes fugerunt, sicque felici successu *Malcolmus* triumphum obtinuit atque regnum. Postera vero die, cum de morte regis verum audisset, suis præcepit familiaribus ut nihil timentes funus ejus tollerent, & in sepulchro regum insula *Jona* sepelirent.

XXXIX. De successione regis ejusdem *Malcolmi*, & filia sua *Beatrice* nupta *Crynyn Abthano de Dul*.

Postquam vero *Malcolmus* victoriam, ut præmittitur, obtinuisset, non sibi statim nomen assumpsit regium, sed convocatis regni principibus, coronam ab iis sibi dari, si jura permitterent, nec alias, humiliter exegit; ac illi regiarum successione legem, patris sui diebus statutam, per omnia ratam habentes, ipsum repente regem constituunt, regni diademate coronatum: regnare cœpit anno Domini MIV. ac Imperatoris *Henrici* sæpe dicti secundo, regnavitque annos xxx. Fortis bellator, & victor cujusque gentis continue suam molientis audaciam experiri; non eum ipsum aliquam habuisse sobolem legimus, præter unam filiam nomine *Beatrice*, magnæ strenuitatis & potentiarum viro nuptam, *Crynyn Abthano de Dul*, insularum Senescallo; de quo quibusdam annalibus, vitio scriptoris, reperitur *Crynyn Abbas de Dul*; sed verius scripisset *Abthanus de Dul*: derivatur autem *Abthanus* ab *Abba* quod est Pater, vel Dominus, & *Thana*, quod est respondens vel numerans, unde *Abthanus* quasi *Thanorum* supremus, ut eorum sub Rege dominus, cui tenentur annuatim de suis firmis & redditibus domino Regi debitis respondere. *Abthanus* autem regales habet numerare redditus, & Fiscalia, velut officio fungens Iconomi sive Camerarii. Idem autem *Abthanus* ex uxore sua filium genuit, nomine *Duncanum*, qui postmodum avo suo decedenti regno successit, ut infra patebit. Iste *Malcolmus*, ubilibet Deo favente, tanta victoriarum hostes vincendo triumphavit gloria, quod in omnibus ipse quibuscunque sui sit mentio scriptis, semper pro titulo Rex victoriosissimus appelletur. *Danorum* vero piratas sæpe de navibus ad terram egressos, & partes regni mari contiguas deprædantes, ternis vicibus casu foeliciter circumventos devicit: semel etiam ab indigenis, eo tamen absente, fugati sunt. *Othredum* itaque Comitum *Anglicum*, sed *Danis* subditum, cujus inter eos simultatis exortæ causam nescio, *Cumbriam* prædari conantem, receptis prædis, juxta *Burgum* bello difficili superavit. Primis pene diebus post suam coronationem

nem in aquilonis partibus, grandi navigio *Norguigenſum* exercitus adveniens, & moram inibi destruendo diu protelans, per eum bello noctu deletus est, adeoque pauci, nautis exceptis, evadentes belli cladem, domi cæteris nunciarunt, triginta de suis tantum perdidit: unde diu post hoc bellum ab eorum incurſu terra filuit. Conſimilis olim belli victoria *Gneo Pompeio* contigit, cui delatum est bellum a ſenatu contra *Mithridatem*, minoris *Armenie* regem, quem ut refert *Eutropius*; nocturno prælio vicit, caſtra diripuit, quadraginta millia fuorum occidit, viginti de ſuo tamen exercitu perdidit, & duos centuriones.

XL. De eodem Malcolmo, & fundatione Episcopatus Marthillach, nunc vero translati apud Abirdon.

DAnis atque Northumbris, qui tunc velut una gens coierant, *Cumbriam* vaſtantibus, adventus eorum aliquando per nepotem *Duncanum*, rex præviſus occurrens, magnam exercitus partem miſera cede proſtravit: dederat enim ei *Cumbriam* antea, regis *Ethelredi* conſenſu nondum obtento, quia tranſitus ad regem per regnum ſecurus non erat, tamen ob metum *Danorum*; qui tunc per regnum adeo libere vagabantur, ut per quinquaginta milliaria prædam ad naves conveherent, nullas provincialium formidantes infidias, tum ob indigenarum proditionem, qui nec ſuo regi, ſecundum *Wilielmum*, ſervabant fidelitatem. Idem *Wilielmus*; ſi quid, urgente neceſſitate, rex & duces arcanum utile decreviſſet, ſtatim ad *Danos* deferebatur per proditores, quorum præcipuus defamatur *Educus*, quem rex comitatui *Merciorum* præfecerat, ſex hominum, & dedecus *Anglorum*, verſutus nebulo, diſſimulare cautus, fingere paratus; conſilia regis ut fidelis venabatur, ut proditor diſſeminabat, ad hoſtes sæpe miſſus pacis mediator pugnam accendit. Anno regni ſui VII. de multimodis ſibi collatis à Deo beneficiis continue recolens, quid illi retribuereſſet mente ſolicità revolvit, ſpiritus ſui tandem operante gratia, divinum augere cultum corde concipiens, novam Episcopalem conſtituit ſedem apud *Mirthillach*, non procul à loco quo ſuperatis *Norguigenſibus* victoriam obtinuit, eccleſiis ac prædiorum redditibus plurimis prædotatam. Hujus autem Dioceſis ſive territorium, ab amne ſive fluvio, qui dicitur *Dee*, tranſverſum protendenſ ufque fluvium de *Spee*, dirigi voluit. Ad hanc ſedem primus Episcopus vir ſanctus & episcopatu dignus, cui nomen *Reyn*, *Ethelredus* vir ſanctus, ad Regis instantiam à domino Papa *Benedicto* promotus eſt. Anno XIII. obiit, vir ſecundum *Wilielmum* miſeriis & laboribus natus, cui ſucceſſit filius ejus *Edmundus Irynſde*, ex filia *Thoreti* comitis genitus, & anno ſecundo proditione prænominati proditoris *Educi* nequiter occiſus eſt, de quo prolixior libro ſequenti fermo fiet. Post quem *Cnuto Danus Suami* filius ab omni ſtatim *Anglia* ſuſceptus eſt in regem, expulſis interim veris hæredibus, dicti ſcelere proditoris, ut idem liber ſubſequentis declarabit. Anno XXII. Domini, viz. MXXV. primus electus Imperator *Henricus* obiit, cui ſuccedit *Corradus* ſecundus, annis XV. imperavit. Anno *Corradi* VIII. *Cnuto* rex *Romam* peregrinatione proficiſcens, ac ibidem eleemoſinis peccata redimens, poſt aliquanti temporis ſpatium in *Angliam* eſt reverſus.

XLI. De contentione regis Malcolmi contra Cnutonem Danum tunc regem Angliæ, & ejus morte.

NON enim hæcenus *Anglorum* regi *Cnutoni*, quia regnum invaſerat, pro *Cumbria* *Duncanus*, quamquam iterum & iterum ab eo ſummonitus, homagium fecerat, quia non inde ſibi de jure, ſed regibus *Angligenſis* fidem deberi rex reſcripſit. Quapropter à *Romana* peregrinatione rediens, conſeſtim magna

magna cum armorum potentia, *Cumbriam* suo subdendam dominio pedetentim advenit; cui rex forti præsidio suffultus obviam perrexit, æque per omnia paratus ad pugnam: sed, Deo volente, Præfulum ac cæterorum interventu proborum, ad hanc quæ sequitur adducti sententiam conveniunt, ut viz. regis nepos *Duncanus*, *Cumbriæ* dominio libere, sicut prædecessorum aliquis liberius tenuit, de cætero gaudeat in futurum; dumtamen ipse, futurorumque regum hæredes, qui pro tempore fuerint; regi *Cnutoni* cæterisque suis successoribus *Anglorum* regibus, fidem consuetam faciant; & sic abeuntes in pace discedunt per omnia concordati. Præcedentium nempe duorum regum, *Constantini* scilicet & *Gryme*, qui iuste per eum & suos, ut putabatur, occisi fuerant, quidam ex stirpe progeniti, nequando se rex suspectos habeat, ejus dolose flagitant amicitiam, nec astricti, fidem sibi firmam jurantes, quæ semper & hosti publico servari convenit, suum nihilominus spirabant ad interitum. Illorum autem animos & ipse sibi benevolos inducere volens sæpius eos donis & redditibus ditare laborat, sed in vanum; nam ea raro, quæ duris radicata sunt ossibus evelli poterint molli carne. Factum est autem postea, dum quadam die solita cum equitum curia, nescio quo vel quid agendum negotii, per viam qua tenderat profectus est; quod perfidis grassatoribus, investigatione diligenti præhabita, verum patuit, & orbitam juxta *Glar-mis*, per quam iturus esset, satellitum suorum latrunculis intempestæ noctis obstruens, ipsum nihil hujus tyrannidis præmeditantem, ex insidiis effusi subito circumveniunt: at ille quidem imperterritus cum suis in eos audacter irruens, mox copias eorum, quæ suis trities plures fuerant, occisis proditorum majoribus, victoria lugubri superavit; Rex, proh dolor! in pugna vulneratus, per tres dies supervivens, cruoris tandem profluvio qui sisti nequeat, in mortem, cunctis dolendam *Scotigenis*, octogenarius & supra resolutus est. Sic quidem foelicitatis victoriæ munus, quod Deus viventi frequenter contulit, etiam & morienti grate eidem id donavit.

XLII. De vitio prodicionis, omnium vitiorum vilissimo, & ab omnibus execrando, & de variis exemplis maledictæ prodicionis.

Nequè vero tantæ probitatis & excellentiæ rex, tantæque fortitudinis invictæ princeps, necnon tantæ virtutis & audaciæ miles evadere posset, quin sceleratorum occumberet sævitia proditorum. O nefanda proditorum rabies! O maledicta prodicionis occultæ conditio, quæ nunquam præter in se confidentes, & quos fide tenetur, præcipue decipit! O malum malorum omnium incomparabiliter foedissimum, & cunctis hominibus execrandum! Vere proditor, quia fidem perdit, homo non est, nec alio nomine dignus, quàm renuncians fidem quam sponte suscepit, hoc est proditor. Fides, dicit Philosophus, firmissimum humani pectoris bonum est, nulla necessitate fallendum cogitur, nullo præmio corrumpitur, qui sine fide est omni vero bono vacuus est. Error iste, quem odire debet quicquid odire potest; in hoc errore detenti, quantum ad hoc, dæmonibus deteriores sunt. *Augustinus*. Qui palam adversarius est, facile cavendo vitari possit; hoc occultum malum & domesticum opprimit antequam prævideri possit. *Eleutherius* Papa; Nec calumnia, neque vox proditoris audiatur. *Jeronimus*. Regibus & principibus servare fidem oportet, quia qui non exhibuerit, apud Deum invenire præmia non potest. *Ambrosius*. Caveamus proditorem, ne per unum multi fluctuemus. *Petrus Blesensis*. Nihil detestabilius est nota prodicionis in militibus: licet Joab omnia fecisset fortiter, non tamen computatur in catalogo fortium *David*, quia fortitudinem ejus proditio in *Abner* & *Amasam* denigravit. Sola fidelitas est, quæ dilatat principis & populi gloriam, quæ pacem firmat, & terrorem incutit inimicis. Abhorrent utique subditi divinis legibus, vel quibuscunque fidem debeant, seu quomodo-

libet, aliis in se confidentibus prodicionem inferre, scientes firmiter, justum Judicem, vel hic, vel in futuris latebris, horribiliter hoc ulturum, exemplo maledicti *Judæ*, qui postquam Filium Dei Dominum nostrum *JESUM CHRISTUM*, cui non latuit ejus proditio, tradidisset, de seipso nutu Dei vindictam sumpsit, nam statim abiens & laqueo se suspendens, crepuit medius, & diffusa sunt omnia ejus viscera, cujus discipuli cæteri quique proditores merito reputantur; Deus itaque justus iudex. De proditiosa pagani morte *Julii Cæsaris* vindictam scripsit *Suetonius*; Percussorum *Cæsaris*, fere neque triennio quisquam amplius supervixit, nec sua morte defunctus est; damnati omnes, alius alio casu periit, pars naufragio, pars prælio, nonnulli eisdem pugionibus, quibus *Cæsarem* violaverunt, sese crudeliter interemerunt. Caveant ergo sibi proditores, ne quemquam Christianum prodant Principem, seu quemvis alium in se confidentem, ob metum justi Judicis, qui tantam exercuit in proditores vindictam pro pagano. Sequitur exemplum quam pulchra sit in homine fidelitas, & quam vilis proditio: olim vero pro captivis *Romanorum* redimendis *Fabricius Epirorum* regi *Pirro* missus est, quem cum pauperem cognovisset, quarta parte regni promissa sollicitare voluit, ut ad se dimissa patria transfret, quod contemptus est à *Fabricio*. Interjecto quidem anno, idem *Fabricius* cum exercitu pugnandi directus est contra *Pirrum*; & cum ejus & *Fabricii* castra vicina fuerant, *Pirri* medicus ad eum nocte venit, promittens veneno se *Pirrum* occisurum, si sibi aliquid polliceretur; quem *Fabricius* vinctum ad dominum reduci iussit, *Pirroque* dici quid contra caput ejus spondidisset: tunc rex admiratus dixisse fertur. Iste est *Fabricius*, qui difficilius ab honestate quam à cursu suo Sol averti potest. Ecce duo valde dissimiles, quorum alter nullo beneficio, non quarta parte regni, licet pauper, redimi potuit hosti favere contra patriam, nec proditore voluit ut hostem vinceret; alter vero dominum regem ultro mercatum obtulit levi pretio.

XLIII. De liberalitate regis *Malcolmi*, seu potius prodigalitate, quia sibi nihil de regno retinuit, præter monticulum in *Scona*.

PRæfatum quoque *Malcolmum* in donis adeo largum fuisse, vel potius prodigum, ut cum omnes totius regni certas regiones & provincias ritu præcorum, in propria possessione tenuerat, nihil inde possidendum sibi retinuit, præter regniæ sedis *Sconæ* monticulum, qua reges amictu regali sedentes in throno, judicia, leges, & statuta subditis soleant propalare. Antiquitus vero consueverant reges suis dare militibus plus aut minus de terris suis in feodofirmam, alicujus provinciæ portionem vel thanagium: nam eo tempore totum pene regnum dividebatur in thanagiis; de quibus autem cuique dedit, prout placuit, vel singulis annis ad firmam ut agricolis, vel ad decem annorum, seu viginti, seu vitæ terminum, cum uno saltem aut duobus hæredibus, ut liberis & generosis, quibusdam itaque, sed paucis, in perpetuum, ut militibus, thanis, principibus, nec tamen adeo libere, quin eorum quilibet domino regi persolveret annuatim certum censum: de quibus terris omnibus & annuis redditibus, cum sibi nihil ut dictum est reservasset, generali tandem curia necessitate coactus, quoddam ab eis emolumentum regniæ dignitati congruum provideri petiit, aut terras, viz. aut redditus ut competens saltem annale subsidium, quo suæ majestatis per omnia sustentetur honestas; ita tamen quod imbecillis plebicola contributionis annuæ nullatenus gravi deprimatur onere: quod autem ab omnibus gratanter tam plebe quam nobilibus approbatum est & consensum. Insuper & cuncti nobiles cujusque status annuunt, quod omnium terrarum ac hæredum suorum custodia domino Regi per annos viginti remaneat, una cum releviis & maritagiiis cujuscumque

cujusque principis, aut libere tenendis post decessum: Rex enim iste *Malcolmus*, licet pace quam bello magnanimis, & quod inconsulte sua distribuit videtur; non quia bene meritis secum bellis militantibus, & dignis, dona gratis decentia dederat: sed quia prodigus, omisso largitatis tramite; non suæ partem possessionis, immo totam, nihil sibi retinens dissipavit. Inconsulte fati fit illa donatio, quam necessaria sequitur donorum repetitio. Unde *Bernardus*, Si stultus est qui partem suam deteriore facit, quid ille qui penitus se reddit vacuum, ut de bonis suis nullam sibi partem reservet? *Gregorius*. Quibusdam inopiam ferre non valentibus, tollerabilius est minus dare, quam post largitatem suam ex inopiæ angustia murmurare. *Seneca*. Cave ne beneficium tuum majus sit facultate tua; inest enim tali liberalitati cupiditas capiendi, ut ad largiendum suppetant copiæ; sequuntur enim sæpius talem largitionem rapinæ, cum enim dando egere coeperint, alienis bonis manus inferre coguntur, & odia majora eorum assequuntur quibus ademerunt, quam eorum favores quibus dederunt.

XLIV. De successione regis Duncani, nepotis supradicti Malcolmi & ejus morte, & quod fuit nimis patiens sive remissus.

SEPULTO quoque *Malcolmo* cum patribus in insula *Fona*, successit *Duncanus* nepos ejus, quem *Abthanus Crynyn* genuit ex filia *Beatrice*. Coepit anno Domini MXXXIV, necnon Imperatoris *Corradi* secundi decimo. Regnavit autem annis sex; cujus anno secundo *Cnutus Anglorum* rex obiit, & sibi filius ejus *Haroldus Harefoot* succedens, quinque regnavit annis. Obiit etiam eodem anno *Normannia* dux *Robertus*, cui successit filius ejus nothus *Willielmus*, dictus *Bastard*, puer septennis, qui postmodum invasit *Angliam*; cui contradicentes *Normannos* *Henricus Francorum* rex ejus tutor bello vicit, & ipsum in brevi ducem constituit. Genuit autem *Duncanus*, avi sui diebus *Sywardi*, ex consanguinea *Sywardi* comitis, duos filios, *Malcolmum Chammore*, latine vero *Grossum Caput*, & *Donaldum Bane*, cui *Malcolmo* *Cumbriae* regionem pater statim ut coronatus est donavit, per hoc breve regnationis suæ tempus, nihil actum est unde mentio fieret, quia firmam ex omnibus, tam exteris quam regnicolis, pacem habuit, præterquam ex antiqua conspiratorum familia quosdam rumor parvus defamat, in suum sicut & avi predecessoris interitum conspiratos. At licet hoc sibi revelatum sæpe fuisset à fidelibus, fidem eis adhibere renuit, dicens non esse credendum eos tantum facinus aufuros perpetrandum. Unde contigit, ut qui prius fidelium dictis incredulus cedere nollet, in perfidorum postea laqueis subito cecidit inprovistus: inerat enim ei laudabilis consuetudo, regni pertransire regiones semel in anno, pacificum & peculiarem populum sua benigne consolari præsentia, minorum etiam à majoribus contra leges oppressorum offensas corrigere, injustas officialium & insolitas exactiones cohibere, itaque sævientium in populo prædonum, & aliorum delinquentium malitiam, discreta quadam severitate comperescere, regnicolarum intestinas sedare diffentiones: & hoc illi præcipue bonum innatum erat, quod nullum unquam in regno, vel avi vel suis diebus inter principes insurgere passus fuit dissidium, sed statim audiens prudenter concordiam reparavit. Hic autem occisus est scelere generis occisorum tam avi quam proavi, quorum præcipuus erat *Machabeus* filius *Finele*, à quo latenter apud *Lochgofnane* vulneratus ad mortem, & apud *Elgyn* delatus, occubuit: post paucos vero dies insula *Fona* sepultus est. Erat enim rex, ut videtur, nimium patiens sive remissus, in hoc quod non rumore culpator, seu quovismodo suspectos, ad amicitiam blande liniret, vel sedaret legibus, vel saltem dissimulando se cautius muniri fecisset. Imperatori quoque *Vespassiano* patientia multum similis; qui cum multas conjurationes contra se, etiam patefactas, ingenti dissimulatione contempsit, quosdam tamen contra se reos læsæ majestatis, ad pœnam exilii, sed non ultra, punivit.

punivit. Sed in hoc & alicui pœnam intulit filio suo *Tito*, ut rege senior fuit, porro *Titus* Imperator vix omnium virtutum genere mirabilis, adeo quod amor & deliciae humani generis diceretur: tantæ civilitatis & clementiæ fuit, quod nullum omnino punierat; convictos adversum se conjurationis nota dimisit, & in eadem familiaritate quam prius habuerunt, verumtamen puto diligentiori cura de cœteris se munivit.

XLV. De successione regis Machabei, & ejectione filiorum
Duncani regis de regno in Angliam.

Idem deinde *Machabeus* malignorum vallatus turmis, & opibus præpotens, regali dignitate potitus anno Domini MXL. regnavit annis XVII. Eodem anno *Corradus* Imperator obiit, & illi tertius *Henricus*, qui dicitur *Pius*, succedens, imperavit etiam annis XVII. Verum rex *Machabeus*, post regis *Duncani* mortem, filios suos *Malcolmum Cammore*, qui sibi succederet, & *Donaldum* fratrem, totis persequendo viribus occidere nitebatur: at illi pro posse resistentes, per annos pene duos sperando victoriam in regno manserunt, paucis ex populo vel illi vel illis opem publice conferentibus. Cum igitur non diutius contendere auderent, *Donaldus* insulas, *Malcolmus* vero *Cumbriam* adibant, quia evidentius eis mori patuit quam vivere, si manserint. Deinde vero *Malcolmus*, consilio *Swardi* comitis in omnibus ibidem agendis uti volens, ad eum perrexit, & eo statim consulto simul & ductore, præsentiam regis *Edwardi* qui tunc regnavit petentes, ad ejus amicitiam promissumque juvamen, quia multum erat misericors & mitis, libenter assumptus est, nam ut ipse modo, nuper & exul ille fuit. Residenti quidem in *Anglia* per annos ferme XIV sæpius ei reditum tam æmuli quam amici suadentes, æmuli quidem ut eum perderent; & ut in regnum sustollerent amici laborabant. Quidam vero regni majorum his diebus susurrantes de *Malcolmo* revocando, cum regni fuisset verus hæres sæpe collocuti sunt, sed palam nimis, ideoque nihil omnino perfecerunt: nam quod in aure quorundam aliquando locutum est, alium alio prodente, regi dictum est in aperto. Quamobrem eorum plures, & quos ei præcipue noverat amicitia propinquos, voto conspirationis addictos, variis damnavit incommodis, quorum alios morti tradidit, alios squalori carceris intrusit, alios confiscatis quibusque bonis, ad ultimam induxit egestatem: nonnulli quoque regis feritatem metuentes & judicium, de regno, sub spe tamen aliquando revertendi, fugerunt, relictis prædiis, liberis pariter & uxoribus. Anno quoque *Machabei* primo, post obitum *Anglorum* regis & *Danici* generis *Haroldi Harefoot*, successit frater ejus *Hardcanutus*, rex in *Anglia* *Danici* generis ultimus, & regnavit annis duobus. Hic quidem statim post coronationem, fratrem suum præfatum *Haroldum* effodiens de tumulo, capite truncato, *Thamensi* projecit in flumine. Post obitum cujus sanctus *Edwardus* confessor, filius *Ethelredi*, frater *Edmundi Ironsyde*, qui diu *Normannia* deguit exul, *Angliæ* regnum adeptus successit, & annis XXIV. regnavit.

XLVI. De proscriptione Thani de Fyf, nomine Macdus, propter
amicitiam quam habuit erga filios Duncani, Malcolmum
dictum Cammor, & Donaldum.

UT *Malcolmum* promoveret in regem, omnium laborantium major atque præcipuus vir erat egregius, nobilis, & fidelis, nomine *Macdus*, *Thanus* de *Fyf*, qui cautius cæteris atque diutius incognitum animi celavit propositum, assidue tamen culpatus apud regem, suspectus tandem habitus est. Prætereuntis interea temporis die quodam, rex occasione sumpta, quid causæ nescio, sibi crudelius solito, fortassis ex infidelitate sibi contermina, prius improperans, deinde palam adjiciens, quod ejus sub jugo collum, ut bovis in biga deprimeret, nec hoc ad diu tardandum, adjuravit. At ille pruden-

prudenter, ut incumbens & subita poposcit necessitas, licet ingens eum pavor invaserat, velut innocentis vultum hilarem & jocosum illi præ-tendens, feritatem ejus ad tunc subtili quodammodo verborum mollitiæ temperavit. Sic quidem ab ejus præsentia caute discedens, & curia furtive declinata, præproperus abiens mare confestim petiit; nec venti diutius congruitate prospecta, naviculam paucis refertam cibariis ascendit; & post multa maris pericula, quæ per inclementiam aeris passus est, vix vita comite salvus applicuit in *Anglia*, quo gratis *Malcolmi* receptus est ob favorem. Cum igitur illius regi cognita fuerat clancula discessio, furibundus ipse, vocatis ejus & equitibus universis, fugitantem festinus insequitur, donec certus progressam à terra qua velificavit naviculam in mari vidisset navigando. Sed quod eam intercipere posset nulla spes affuit, confestim rediens, & castra quæque cum municipiis obsidione circumdans, cepit terras quidem & prædia, sed & quicquid pretiosum aut concupiscibile videbatur, confiscari mandavit, totamque substantiam ejus auferens, in suo protinus jussit ærario collocari. Insuper & ipsum voce præconia publice proclamari fecit perpetuum exulem, cunctis spoliatum prædiis, ac cæteris quibusque possessionibus. Ideoque per totum regnum murmur ingens, ac inter nobiles præcipue, surrexit; quia ab eis placido favore dilectus est, eo quod ira potius quam ratione ductus, nimis præceps absque consilii generalis & nobilium decreto, tantæ strenuitatis & potentæ virum exulem redderet vel exhæredatum. Injustum omnino dicebant quemquamobilem sive privatum, vel exilii, vel exhæredationis subita damnari sententia, quousque statuti temporis die legitimo vocetur ad curiam; & forsitan tunc veniens sese legibus explacet, sic liber exeat; sin autem curia succumbens, corporis dispendio, vel alias regi satisfaciat; vel si conventus venire neglexerit, tunc primo proscribi debeat exul; vel si culpa postulet, exhæredari.

XLVII. De primo adventu *Malcolmi Cammoire ad Angliæ regem Edwardum, & de Mariniano Scoto.*

Postquam vero *Danici* generis reges regnum *Angliæ* viginti sex annis tenuissent, ac regnare desierant. Sanctus *Edwardus Ethelredi* filius, frater *Edmundi* regis, ob ingentem corporis vigorem dicti *Irneside*, ab omni populo susceptus est in regem, veris hæredibus ejusdem *Edmundi* filiis adhuc, & diu postmodum, degentibus in *Ungaria*. Anno quoque regis ejusdem *Edwardi* primo, *Malcolmus Cammoire* expulsus à patria venit in *Angliam*, quem Rex, quia injuste regia dignitate privari novit, libenter suum suscepit ad obsequium, & famulatum specialem. Imperatoris præcedentis *Henrici* tertii diebus ultimis, vel ut quidam volunt, *Henrici* quinti diebus primis, secundum *Hellinandum* & *Sigebertum*, claruit *Martinianus Scotus*, qui à *Scotia* in *Gallias* veniens, *Coloniæ* factus est monachus. Primo apud *Fuldense Cænobium*, in *Saxonia*, corpore sancti *Galli* insigne, & prædiis ditatum permagnificis. Illius loci Abbas sexaginta millia bellatorum imperatorum præbet in hostem; post apud *Maguntiam* cum inclusis contemptu præsentis vitæ gratiam futuræ promerebatur. Is longo vitæ otio Cronographos scrutatus, dissonantias cyclorum recensens, viginti duos annos, qui cyclis prædictis deerant, superaddidit, sed paucos sententiæ suæ sectatores habuit. Unde *Willielmus*. Quare sæpe mirari soleo, cur nostri temporis doctos hoc respergat infortunium, ut in tanto numero discantium, vitam tristi pallore lugubrantium, vix aliquis plenam scientiæ laudem referat. Adeo inveteratus usus placet, quod fere nullus novis licet probabiliter inventis ferenitatem assensus pro merito indulget. Totis conatibus in sententiam veterum reptatur, omne recens fordet. Ita quia solus favor alit ingenia, cessante favore, obtorpuerunt omnia.

*Incipiunt tituli Capitulorum Libri quinti,
Deus, in nomine tuo.*

CAP. I. **D**E *Macduff* suadente *Malcolmo Cammoir* reditum ad regnum, & prima tentatione, si fideliter hoc fecerit an ad decipendum, sicte asserens se luxuriosum.

II. De variis exemplis per *Malcolmum* positus, quod multi reges amiserunt regna propter luxuriam.

III. De responsis *Macdus* ponentis exemplum Imperatoris *Octaviani* luxuriosi, & tamen felicissimi.

IV. De secunda tentatione *Malcolmi* se furem asserentis, & responsis *Macdus*, huic vitio remedium ponentis.

V. De tertia tentatione *Malcolmi* se falsissimum esse fatentis, & dolum, cui vitio *Macdus* nullum remedium inveniens, gemens abcessit.

VI. Quomodo *Malcolmus* de sua fidelitate securus jam effectus, secum ad regnum redire promisit.

VII. De regressu *Malcolmi* in *Scotiam*, & bello quo cecidit *Machabeus*.

VIII. Quomodo autor excusat populum cujuslibet regni, ab injusto rege fugientem è bello, & promotione *Lulach* in regem, & ejus morte.

IX. De successione *Malcolmi* regis in regnum, & ejus pugna cum quodam proditore.

X. De eadem pugna & exsuperatione proditoris.

XI. De morte regis *Anglorum Edwardi*, & quod proceres fratrem beatæ *Margaretæ Edgarum* regem fecissent, si clerus consensisset, & de quadam visione sancti *Edwardi*.

Incipit

Incipit Liber Quintus.

Spiritus alme Deus doctus adesto meus &c. Amen.

CAP. I. De Macduff suadente Malcolmio Cammoir reditum ad regnum,
& prima tentatione, si fideliter hoc fecerit an ad decipiendum,
fictè afferens se luxuriosum.

IGITUR postquam Macduff applicuisset apud Ranymfors in Anglia, Malcolmium festinus adiens, captato collationis apto tempore, redditum illi suavitè, & quod ad regni se transferat regimen, diu nimis sua tantum nec alterius desidia tardatum, ardentè adhortatur. Nec quicquam, inquit, de meâ fidelitate diffidas, nam me pater tuus semper fideliem habuit, etiam & tibi multa sustinens incommoda fui fidelis, sum, & ero vita comite. Regni quoque principes pro parte majori tuo nomine mihi sub sacramento fidem dantes firmam, & illis similiter hoc idem ego faciens, non in dolo; firmiter credas quia corde sumus & animo tuum fideliter ad obsequium conjurati. Omnis itaque vulgi scio veraciter corda possides; tuo sub explicato vexillo pro te sanguinem gaudenter effundere concurret, tibi domino legio placidum reddendo famulatum. Auditis enim hujusmodi sermonibus corde multum gavifus est, sed an fideliter vera suaserat, an proditiose ficta, vacillanti sæpius animo revolvens, quodammodo timuit. Nam hoc idem antea sui reditus per quosdam partis adversæ calide suavitè est, ut deciperent; & igitur hoc illum prudenter modo cautus, ut sequitur, attentavit. Amice charissime, tibi tuisque consodalibus, quam valeo regratior, & vobis vicem, sed tibi præcipue, rependam pro meritis possetenus, Deo dante. De tua præsertim amodo fidelitate securus, arcana quædam cordi meo naturaliter infixæ, quod ea celaveris, non ambigens tibi charissime revelabo. Sunt quidem immania, quæ mecum ab initio creverunt flagitia, quamvis id me facturum quod exigis adducere prævaleas, immo si mihi coronam omni remota difficultate tribuas, hæc in vos me diu regnare non permittent. Quorum utique primum est detestandæ libidinis miranda carne radicata voluptas, incredibilem me virginum corruptorem ac mulierum efficiens; unde veraciter scio, quod dominandi potestate suscepta, nobilium violando thora; virginum raptus non vitarem. Igitur scelus hujusmodi nequam in populo frequentantem, à regni principibus, verum etiam à ruralibus, quorum uxoribus abutar & filiabus, de regno me penitus expellendum non ignoro. Idcirco mihi melius videtur alieno regno privatus degere, quam à regia dignitate suscepta, culpæ exigentibus, per insurgentes subditos ignobiliter degradari.

II. De variis exemplis per Malcolmium positæ, quod multi reges amiserunt regna propter luxuriam.

Nunc autem inducam exempla tibi, quid & quanta mala potentibus & variis regibus, propter immoderatæ libidinis usum, transactis temporibus contingebant. Tarquinius vero Superbus olim Romanorum Rex potens, cum triginta quatuor annis regnasset, eo quod filius ejus etiam Tarquinius uxorem Colatini Lucretiam stupro violasset, regnum, quod non ignoras, perdidit. Nam cum ea patri maritoque, cæteris etiam amicis, ex

hac injuria quæſta fuerat, in omnium conſpectu ſeſe pugione percutiens occidit. Exinde vero tanta ſunt in ira cives excitati, quod poſtquam excluſum regem abjecerunt, nunquam paſſi ſunt aliquem, qui nomen haberet *Tarquinius*, nec unquam inſuper ſupra ſe regem habere conſenſerunt. Noviffimus itaque ſui generis Rex *Aſſyriorum Sardanapalus*, vir muliere corruptior, ut ſuæ voluptatis expleret libidinem, inter ſcortorum greges habitu femineæ colo purpuram tractavit. Unde tantæ fuit execrationi cunctis habitus, ut regnum ſimul & vitam amitteret. Ita quod in eo ſuæ generationis linea regnare deſierat. Rex vero *Francorum* filius *Merovei Chilpericus*, pater magni *Clodovei*, cum eſſet nimium luxuriæ deditus, ſuorum filias ſubditorum & uxores ſtupro violafſet, ipſum à regno dejecerunt, nec uſque poſt annos octo tranſactos, & tunc caſu niſi fortuito, promittentem ad minus ſub cautione continentiam, iterum in regem ſuſceperunt. *Edwius* etiam Rex nuper *Anglorum* nimis petulans, in tantum luxurioſis uſus eſt laſciviis, quod eo die quò ſacratus eſt in regem, cum proceres de regni ſeriis rebus agerent, ex eorum ſurgens medio prorupit in cameram, in complexum meretricis devolutus, quem ſanctus *Danſtanus* abſtrahens à cubiculo, perpetuum ſibi fecit inimicum. Propter enim talia vitia, ſeu illis majora, regni proceres ipſum ſemper in odium, & quaſi non regem habuerunt. Et quidem regni noſtri *Scotie* Rex dudum *Culenius*, nonne propter luxuriam à ſuo ſubdito, viz. raptum filie ſuæ virginis, occiſus eſt? *Hyberniæ* vero regnum finem habuit in *Rodorico* rege libidinoſo, de noſtri quippe generis ſtirpe progenito, qui ſex ſimul uxores, non ut Rex Chriſtianus, habere, nec eas propter amiſſionem regni dimittere voluit, licet ab Eccleſia tota, tam Archiepiſcopis, quam Episcopis, sæpe monitus, & ab omnibus indigenis, tam principibus, quam privatis, terribiliter minando correptus fuerat: ab eis igitur omnibus contemptus eſt, nec ſibi de cætero, vel regi cuiquam, dignantur hætenus obedire. Propterea regnum illud, avorum noſtrorum temporibus dudum inſigne, nunc, ut vides, in triginta vel amplius regnis miſerabiliter eſt diviſum. Quid moror in talibus? centum enim tibi regum & principum exempla proferre valeo, quos hoc ſolum incontinentiæ vitio protinus obruere non ignoro.

III. De reſponſis *Macduf* ponentis exemplum Imperatorum *Octaviani* luxurioſi, & tamen feliciffimi.

CUI *Macduf* quaſi dedignando ſubridens ait, nuncquid hæc tibi placens videtur, aut competens reſponſum mihi reddere? nec mihi ſolo ſed tuis benevolis, quorum nuncii fungor officio? nobis viz. omnibus, qui pro te regnum & prædia deſeruimus, filios & uxores, ac noſtri generis nationem? inſuper & vitam noſtram mortis periculo nuper poſuimus, ut decuit; etiam, ſi quod tuum eſt audacter feceris, ponemus peramplius in futurum? Sed quid hæc tua ſignificare velit inanis excuſatio multum admiror! vereris, ut æſtimo, regni culmen aſcendere, propter immoderatam tuæ voluptatis cupidinem, ſperans te feminei generis in regno copiam habere non poſſe, filiabus nobilium exceptis & uxoribus. Nonne talis ratione caret excuſatio? Nuncquid & tu Rex exiſtens ad tuam explendæ libidinis luxuriam, pulcherrimas regni virgines ad libitum, ac placidiſſimas, habere poteris mulieres? Audacter dicam, vere poteris, licet regum, quorum incontinentiæ ponis exempla, tam *Sardanapali* quam *Chilperici*, ſeu *Rodorici* luxum dupliciter exuperes, vel inſuper Imperatoris *Octaviani*, qui libidini ſerviebat uſque ad probrum vulgaris famæ. Nam, ut hiftoriæ referunt, inter duodecim virgines, & totidem corruptas, ſolitus eſt accubare. Nec tamen ob id Imperatoris feliciffimi nomen amiſit, ſeu populi favorem, qui

qui morientem planxit, dicens, utinam non nasceretur, aut non moreretur; vir qui certe nunquam aut tantam reipublicæ potentiam ad se traxisset, aut tam diu potiretur, nisi magnis studiorum & naturæ bonis abundasset. Imperium namque *Romanum* mirifice firmavit, rexit, & auxit; urbem variis & invisis antea decoravit ædificiis, hoc dicto glorians, urbem lateritiam reperi, relinquo marmoream. Similiter & tu, si regni tui fines decenter ampliaveris, pace rexeris, & legibus; ædificiis illud novis ornaveris, nomen boni regis aut favorem gentis, tanto scelere non amittes. Et quod olim ipse de sua *Roma* gloriando cecinit, hoc de tuo regno canere possis, *Scotiam* inveni dudum legibus egentem, frugibus, & armentorum gregibus sterilem, modo bonis omnibus & pace relinquo fecundatam.

IV. De secunda tentatione Malcolmi, se furem asserentis & responsio

Macdus, huic vitio remedium ponentis.

Vera sunt hæc, inquit *Malcolmus*, omnia quæ loqueris, sed adeo pronus semper meus est animus, & præceptis ad hoc vitium, quod vix aliquando ratione poterit refrænari. Sed adhuc hoc vitio multo vilius obstat flagitium, præ pudore vero tacendum, nec tamen amico celandum, immo recitandum in secreto. Fur quoque sum & latro nequam; nam omne pulcrum & delectabile seu visu placens, ut ferrum magnæs ex natura, meum cor miserum illud attrahens vehementer appetit, ac cætera corporum membra necessitate quadam alliciens, incessanter dirigit ad furandum. Hoc firmum teneas me furari, videtur enim penitus impossibile. Ergo multum tolerabilius est atque jocundius, hostiatim egere mendicis, aut mori finaliter, quam per me regni locatum in apice majestas regia tam infami scelere violetur. Excellentioris personæ semper casus in vitium, minoris lapsus, comparatione scandali, multo longius antecedit. Cui *Macdus*, hoc utique verum est, quia quanto gradus altior tanto casus gravior. Quanto nempe quisquis honoris gradibus sit exaltatus, altior, tanto debet esse virtutibus eximior, & quanto virtutum in arce scandit sublimior, tanto sibi vitiorum est si cadat voragine magis pudor. Duplíciter quoque princeps virtutum declinans à tramite delinquit, quod se ipsum & primo vitiis involvit, & iterum humili populo præbet exemplum delinquendi. Nam mobile mutatur semper cum principe vulgus. Sed ut ad priora revertar, hoc quod dicis, non furari, vel, ut superius dixeras, non moechari tibi videtur impossibile, cum lege divina, quam propria manu scripsit, stare non potest. Scripsit vero non moechaberis, non furtum facies, ergo credendum est Deum nobis [non] impossibilia, sub præcepto pro lege servanda, sed possibilia scripsisse. Etiam amplius nemo tentatur super id quod potest, quia proculdubio vitia quæque, sive virtutes, in nostro libero constant arbitrio, sive spernenda sive fienda. Omnia quippe divina præcepta, sive bona faciendo, sive mala cavendo, servare possumus, si competentem diligentiam, ac voluntariam, adhibeamus. Ergo nec ista valens est neque præcedens excusatio. Quod furti facinus ex rerum provenit inopia quis ignorat? At econtra regia majestas, semper habet esse locuplex, & omnimodum continue divitiis plena, nihil egens. Quis ergo sanæ mentis furari non desinet, qui cunctis abundanter opibus gloriatur? Nihil unquam tibi, Rex existens, non aurum, non argentum, non lapides pretiosi seu gemmæ deerunt: nec quicquam breviter cordi tuo placidum fuerit vel jocundum. Fortis igitur eris animo, regis officium opulens arripere cures, & execranda flagitia, foetentis luxuriæ viz. & illud inops avaritiæ crimen furtum inducens, procul abjicere non recuses.

V. *De tertia tentatione Malcolmi, se falsissimum esse fatentis & dolosum, cui vitio Macdus nullum remedium inveniens, gemens abscessit.*

Malcolmus autem hac sequenti propositione problematis intima cordis amici sui *Macdus*, nondum plene probati, rimari volens, respondit. Grata mihi quidem sunt & utilia, quæ memoratis utrisque tegendis vitiis præbes antidota; sed restat adhuc tertii facinoris intactum vulnus, quod infidelitatis est, & doli latens in me nephas. Fateor equidem occulte sum falsus, & dolosæ machinationis conector artifex, fidem paucis promissam fervans, & omnibus simulando promittens fideliter observandam. Mei quidem veteratoris animi continuum hoc inest scelus, ut si quandoque facultas suppetat, occulto potius blandæ simulationis artificio quam decipere mallet, quam in aperto dubiis fortunæ casibus causam committere criminandam. Et ideo, sicut in præcedentibus vitiis, & in hoc etiam crimine mihi subveniens, illud quæso subtiliter aliquo tui sagacis ingenii velamine pallias. Et quicquid tuæ propositionis tenor exegerit, me totis offero viribus ad implendum. Hoc vero cum audisset *Macdus*, supra modum attonitus est: & cum aliquanti temporis spatio tacuisset, suspirans ait. Væ nobis miseris miserorum miserimis. Væ nobis, nobis dico qui saltem te sectari contendimus, virum ineptum, & inglorium, imbutum vitiis, & omni virtute destitutum. Væ nobis, ut quid nati, quam infelices dici possumus, quid infortunii nobis accidit, nonne tricipiti fumus adverso casu perplexi? nam trium execrabilium malorum nos oportet admittere, saltem unum. Aut viz. amissis liberis & uxoribus, cunctisque temporalibus, perpetuum subire vagos exilium; aut regi fervire tyranno, qui neque nobis, neque reipublicæ jure principare debeat; cui proprium & omni tyranno consuetum est, crudelem in populo dominationem, & insatiabilem avaritiam exercere; aut tibi de jure regi legio subdi, quod absit, cum propriæ confessionis asserat tenor, indignum te regem esse vel principem vel privatum. Nam libidinosum & furem, & quod pejus est, imo facinorum omnium vilissimum, fateris te falsum, subdolum, & perfidum, atque versutum deceptorem. Ecce quid aliud superesse videtur malitiæ genus? quam nullatenus? te proditorem appellas. Sed profecto sequitur, quia cujuscunque cordis hæc vitia condantur in vicinis, non excidit quin latens inibi proditio socia reperiatur. Ergo quia totius iniquitatis succensæ faces in te conveniunt, & tuo siquidem adversario fervens inest & improba cupiditas, superbaque regnat & intolerabilis crudelitas, vestrum uter mihi nuncquam dominabitur, exilium magis eligo sempiternum. Et his dictis, ulterius continere se non valens, erumpentibus lacrimis genas rigebat, sed & pugnis immoderato gemitu collisis, flens & ejulans, ac versus boream lamentando respiciens, ait, valeas, O *Scotis*, pro perpetuo.

VI. *Quomodo Malcolmus de sua fidelitate securus jam effectus, secum ad regnum redire promissit.*

Abeuntem illico *Macdus*, quin ipsum super omnia detestari perfidiam ad plenum expertus, & effectus de fidelitate jam securus, propere sequitur, & quod gressum sisteret, secum habiturus colloquium, rogat dicens. Amicorum omnium gratissime, præ cunctis viventibus diligende, non nihil hactenus an fidus esses vel infidus expavi, ne tu, sicut aliquando quidam perversi, quod non nescis, fictis ambagibus, sicut & illi, quod æmulis traderer, mihi redditum hortatus fueras. Idcirco te talibus volui variis quæstionibus experiri. Et quia probatus odire nosceris doli notam,

& proditiōis, superabundantius habeo quam æstimas, & semper habebote fidelem. Non enim luxuriosus sum aut latro vel perfidus; sicut te probando talibus me finxi vitiis deditum. Absit hoc à me procul, ut mihi validius quam cæteris hominum, hæc immunda vel his similia prædominentur piacula, quæ viro sunt cuilibet abominanda. Eya proinde, mi dilecte, ne formides; non eris à patria vel liberis exul, immo post regem primus in regno: confortare deinceps sisque robustus; tu me reduces in terram meam, terram quam dedit nobis Dominus & patribus nostris excolendam. Hoc autem audiens pronus in terram corruit, & velut ante micerendo lugubris singultibus præ angustia, præ nimio jam exultans gaudio, totus in lacrimis suffusus, suos amplexando pedes osculatus est, dicens. Siquidem hæc vera sunt, quæ loqueris, ad vitam de morte me reducens festina, Domine, festina, deprecor, ne tardaveris; & libera populum tuum te super omnia desiderantem.

*Si servare velis insontes quosque fideles,
Hactenus expertes omnibus auxiliis;
Illis quos pressit hostis jam per tria lustra,
Subvenias miserens mitis amore Dei.
Non super his studeas segnis, sed impiger hostem,
Prosternas, populum alleviando pium.
Ense tuum femur cingatur & arma capesce.
Corporis omnia habes fortia membra liquet.
Scotus & es genitus præscorum cessite regum.
Prosperè procedens regna patris subies.
Regni, promitto, poteris jure Corona.
Omnia jura tibi, nulla debentur ei.
Audax jure tuo sis semper bella parare.
Non tamen incaute bella sumenda putēs.
Nec præceps certes nisi sors dictaverit.
Unquam ex improvise fallitur omnis homo.
Es pugnaturus, campum non præparat hostis.
Ad loca bellandi semper adesto prius.*

VII. De regressu Malcolmi in Scotiam, & bello quo cecidit Machabeus.

Finitis enim talibus problematum examinationibus, ac omni dubitationis ambiguitate remota, nunciare clanculo suis amicis ipsum *Macduf* *Malcolmus* Scotiam remisit, ut caute se præparent, suum absque dubio sperantes reditum infra breve. Ipse vero, postquam recesserat, regis *Edwardi* quantotius adiit præsentiam, ab eo postulans humiliter quosdam ex *Angliæ* proceribus, qui gratis secum in *Scotiam*, regnum recipere proficisci volebant, ex gratia permittere dignaretur: cujus petitioni continuo Rex mitis annuens, liberam cuilibet volenti facultatem tribuit. Insuper & seipsum cum exercitus potentia, si necesse fuerit, ferre præsidium gratiosè compromisit. Unde sancto mitissimoque regi, qui cunctis misericors consultus, aut injuste tribulatis pronus adjutor extitit, immensas referens gratias ab eo recessit; & quam primum paratus, procerum *Angliæ* solo *Sivardo Northumbrensi* Comite secum assumpto, *Scotiam* proficiscitur possessurus. Neque vero regni fines adhuc attigerat, dum sparso rumore per præcedentem *Macduf*, minus caute negotii consilia servantem, totum audierat regni populum dissentione commotum, ac in partes inter *Machabeum* & *Macduf* divisum: quamobrem *Malcolmus*, cum sua militia celerius prope-rans, non quievit, donec hinc inde junctis agminibus fortem exercitum confecisset. Ex his autem multi, qui *Machabeum* prius sequebantur, ab eo statim

statim deficientes, *Malcolmo* totis viribus adhæserunt. Quotidie deinceps suum minui robur, ejus quidem augeri cernens, partibus subito relictis australibus, boreales petiit; ubi terrarum angustis amfractibus, & silvarum abditis tutius sperabat se tueri. Insperate tamen festino gressu, *Malcolmus* ipsum ultra montes & usque *Limfanam* insequitur, ac ibidem repente levi bello transeptum, cum paucis resistentibus interfecit, anno Domini M. LVI. mense decembri, die quinto. Omnis enim populus ab eo bellandum productus, *Malcolmum* non ignorabat verum sibi dominum; ideo resistere sibi bello renuens, primo lituorum strepitu campum reliquit fugiendo, *Willielmus* de prædicto bello scribens, ait. *Sivardus Northumbrensis* Comes, jussu regis *Edwardi*, cum *Scotorum* rege *Machabao* congressus, vita regnoque spoliavit, ibidemque *Malcolmum*, filium regis *Cumbrorum*, regem instituit. Ecce quomodo *Willielmus* hujus belli nullam *Malcolmo* victoriæ laudem ascribens, *Sivardo* totam attribuit: cum in veritate solus ille cum suis, & vexilligero totius victoriæ causa fuit. Hoc utique spero firmiter quod populus, absente *Malcolmo*, de bello non fugisset, etiam si cum *Sivardo* Rex *Edwardus* cum suis præfens affuisset.

VIII. Quomodo auctor excusat populum cujuslibet regni, ab injusto rege fugientem è bello, & promotione *Lulach* in regem, & ejus morte.

POpulus enim iste fidelis excusari de fuga poterit, qui diu sub tyrannide pressus surgere non valens, aut non audens, assidue tamen sui regis in corde crudelem animadvertit mortem, hæredis etiam injustum tanti temporis exterminium; anxiam itaque sub viro contribule propriam subjectionem amplius subesse dedignans, occasione sumpta, locum illi fugiendo dedit regnum indubie recipiendi. Videtur enim & verum est, ut æstimo, quod regni cujuslibet populus indigena fidelis, ammoto vi capite suo, viz. rege, vel quodlibet opprobrium patiente, cum eo nimirum compatitur, & quasi proprium gemendo suum lamentatur improperium, cum proverbio dicatur. Cujus caput dolet cætera membra languent. Et hoc verum est membra sana, quæ capitis compatiuntur dolori, non putrida five cancerosa, quæ capitis sui dolentis langorem non sentiunt; talium enim membrorum ex tactu sæpe contigit, ut quædam membra morbum incurabilem incidant, & adeo quandoque tali morbo caput ex eis etiam inficitur, unde totum corpus effici poterit monstruosum. Nonne corpus quodcumque merito monstrum dici poterit, cujus pes, infimum dico membrum, igneo morbo corruptum, nec tempestive per manus cauterio sedatum, digniora transgrediens membra veneno sui caput inficiens evellat, ac supra collum & humeros, se loco capitis contra naturam collocaverit? Eodem vero tempore belli de *Limfanam* & anno, Rex *Walliæ Griffinus*, Comitem *Herfordiæ Radulfum* è bello fugavit, & occisis ejusdem urbis Episcopo *Levegaro*, necnon *Egelmotho* Vicecomite, cum multis aliis, urbem totumque Comitatum ignibus cum Episcopo concremavit. Hoc statim *Sivardus*, postquam à suo rege per certum audierat nuncium, confestim jussus domi rediit, nequaquam ulterius *Malcolmo* ferre præsidium rediturus. Subito namque post mortem *Machabæi*, convenerunt quidam ex ejus parentela scelerum hujusmodi fautores, suum consobrinum nomine *Lulach*, cognomine fatuum, ad *Sconam* ducentes, & impositum sede regali regem constituunt: sperabant enim sibi quam regi populum obedire libenter, nullus tamen illi parere volebat, aut aliquibus factis vel fiendis comitare. Audiens autem hoc *Malcolmus*, suos Comites ipsum huc illucque persequendum emisit; sed in irritum quatuor mensibus suos deducunt conatus, donec in superioribus partibus scrutantes, inventum loco qui dicitur *Essy*, provinciæ *Streth Bolgy*, cum suis sequacibus occidunt; vel ut quidam tradunt, ibidem casu

casu *Malcolmus* obvium habens interfecit, anno Domini M. LVII. tertia die mensis Aprilis, *Ebdomada Paschæ*, feria quinta. Hos autem utrosque *Machabæum*, & *Lulach*, sepultos fuisse tradunt in insula *Jona*.

IX. De *successione Malcolmi regis in regnum*, & *ejus pugna cum quodam proditore.*

PROstratis ubique cunctis hostibus, vel ad suam deductis pacem, idem sæpeditus *Malcolmus*, apud *Sconam*, præsenibus regni majoribus, in Throno regali positus est, & in omnium *Scotorum* gloriam, & honorem, eodem Aprili mense, die sancti *Marci* coronatus, ac eodem viz. anno Domini millesimo LVII. & Imperatoris *Henrici* quarti primo, qui quidem Imperavit annis L. Rex vero xxxvi regnavit, & vi. mensibus. Erat enim Rex satis humilis corde, fortis & animo, corporis viribus præpotens, & audax; non temerarius, ac multis aliis dotatus virtutibus, ut in sequentibus apparebit. Primis regni sui novem annis, *Edwardo* rege vivente, firmam pacem *Anglis* & communionem, & usque adventum *Willielmi* Bastard, observabat. Anno dicti regis *Edwardi* XIII. fratris sui filius regis quondam *Edmundi Ironside*; cui nomen *Edwardus*, ex *Hungaria* venit in *Angliam*, uxorem secum ducens *Agatham*, *Edgarum* filium, & duas filias, *Margaretam*, postea *Scotorum* reginam, & *Castinam* sanctimoniam, quem Rex patruus ac totius *Anglie* populus exultantes receperunt, de quibus prolixior sermo fiet postmodum suo loco. *Turgotus*. De rege *Scotorum Malcolmo Cammor* magnanimo, dignum aliquid dicendum duximus, ut cujus fuerit cordis, quanti vel animi, unum ejus opus hîc exaratum legentibus declarabit. Relatum est aliquando sibi, quendam de summis proceribus illum occidendum cum suis hostibus convenisse. Imperat Rex hæc nuncianti silentium, siluit & ipse, proditoris, qui forte tunc aberat, expectans adventum. Qui cum ad curiam cum apparatu magno regi venisset infidiaturus, Rex ei vultum solitum atque jocundum prætendens, finxit se nihil audisse vel scivisse, quæ mente cordetenus relegebat. Quid plura? Jûbet ipse Rex omnes venatores suos summo mane convenire cum canibus. Et jam aurora noctem abegerat, cum Rex ad se vocatis proceribus cunctis, & militibus, in venando spatium ire festinat; venit interim ad quandam planitiem latam, quam in modum coronæ densissima silva cingebat, in cujus medio colliculus unus quasi turgescere videbatur, qui diversorum colorum floribus pulcra quadam varietate depictus, fatigatis quandoque militibus ex venatu gratum præbebat accubitus. In quo cum Rex cæteris superior constitisset, secundum legem venandi, quam *tristram* vulgus vocat, singulis cum canibus, & fociis singula loca delegat, ut obsessa undique bestia, ubicunque eligeret exitum, mortis exitum inveniret. Ipse vero Rex seorsum ab aliis solus abcessit cum solo, suum secum retinens proditorem.

X. De eadem pugna & exsuperatione proditoris.

AB omni autem aspectu & auditu remoti, Rex subsistit, & vultu torvo volvente pugnam in hæc verba pronipit. Ecce inquit ego & tu mecum, solus cum solo, similibus armis protecti; non est qui mihi, licet regi, assistat, nec tibi subveniat, nec est qui videat aut audiat. Nunc ergo, si valeas, si audeas, si cor habeas, imple quidem opere, quod corde concepisti, & redde hostibus meis quod promisisti. Si me occidendum putas, quando melius, quando securius, quando liberius, quando tandem virilius? An venenum parasti? sed hoc muliercularum esse quis nesciat? An insidiaris lectulo? hoc possunt & adulteræ. An ferrum, ut occulte ferias, oc-

cultasti? hoc ficarii, non militis esse, nemo qui dubitet. Age potius quod militis est, & non proditoris; age quod est viri, & non mulieris; atque solus cum solo congregare, ut saltem proditio tua turpitudine videatur carere, quæ nunquam infidelitate carere potest. Hactenus vir ille nequissimus hæc vix sustinuit, & mox verbis ejus, quasi gravi fulmine percussus, de equo, cui infidebat, citissime descendit, projectisque armis, ad pedes regis corruit cum lacrimis, atque tremore cordis ita dixit. Domine mi Rex, ignoscat mihi ad præsens hoc meum velle iniquum tua regia potestas, & si usque modo aliquid super hujuscemodi traditione tui corporis cor meum malignum conciperet, amodo delebitur, & in futurum contra omnes me ter fidelissimum, Deo cum sua genitrice teste, promitto. Cui Rex ait, noli amice, noli pavere, nihil à me nec per me mali pro re ista sustinebis. Obsides tamen in pignore jubeo quod mihi nomines, atque adducas. Quibus nominatis & statim postmodum adductis, Rex inquit, in regis verbo tibi dico, res ante promissa stabit. Ille vero proditor regis voluntati, in his quæ præmisimus, opportuno tempore satisfaciens, sic revertuntur ad focios. De his quæ fecerant vel dixerant nemini loquentes.

XI. *De morte regis Anglorum Edwardi, & quod proceres fratrem beatæ Margaretæ Edgarum regem fecissent, si Clerus consensisset, & de quadam visione sancti Edwardi.*

Willielmus Rex *Edwardus*, pronus in senium, eo quod ipse non susceperat liberos, & *Godwini* videret invalescere filios, misit ad regem *Hunnorum*, sed *Turgotus* dicit ad Imperatorem, ut filium sui fratris *Edmundi Ironside Edwardum* cum omni familia sua mitteret, futurum ut aut ille aut filii sui succedant hæreditario jure regno *Angliæ*; orbitatem suam cognatorum suffragio debere sustentari. Igitur continuo postquam advenerat, apud sanctum *Paulum Londoniæ* fato defunctus est, *Edgaro* filio superstitite cum sororibus prænominatis, quem pro genere regno proximum Rex proceribus commendavit. Rex demum, postquam exactis in regno non plene xxiv. annis obiit vigilia *Epiphaniæ*; in castino quidem, adhuc recenti luctu regalis funeris, *Haroldus Godwini* filius, à majoribus extorta fide, secundum alios consentientibus, arripuit diadema regni, quod vix per novem menses tenuit, nam à *Willielmo* Bastard bello peremptus est. Post quem proceres *Edgarum* in regem elegerunt, & à quibusdam electus est, ut à rege mandatum fuerat, sed Episcopus non habebant assertores; hæc ille. Verum in hoc eos errasse mihi videtur, & apud Deum & populum: apud Deum; quia quem ipse genitura tantorum regum progenitorum, justa generationis procreatum linea, regnandum prætulit, eis respuere non licuit, nec infontem, linguis omni gladio præacutis, injuste justo privare patrocínio; scientes, quod ætas regia vel puerilis, vel senilis, vel etiam simplicitas in fidelitate constat, & regimine subditorum. Apud populum vero cum in suam propriam confusionem, atque regni cunctorum indigenarum sempiternum opprobrium, & scandalum, non secundum justitiam legis, sed cordis affectum sequentes, supra se virum erigunt, omnis regnandi juris expertem, *Haroldum*, filium *Godwini*, filii *Edrici*, quorum non fama sed infamia variis notatur in scriptis; ineptum illud membrum in regem sibi loco recti capitis statuentes. Ex quo brevi postmodum contigit, quod misere per aliena regna vagi dolentes, à propriis expulsi sunt sedibus, nec habentes ubi reclinarent capita, dicente propheta. Qui malignantur exterminabuntur; sustententes autem Dominum hæreditabunt terram. Igitur ipse Dominus illam sanctam regalem lineam, se sustententem ab eis, sed non ab eo derelictam, hæreditare terram simul & regnare volens feliciter,

Scotis omni cum sua regali linea gratis conjunxit, ex quibus, eo providente, deinceps & haecenus, regio sedentes in folio pullulant reges, & usquequo sibi placuerint, pullulabunt: per visionem sequentem ostensam sancto *Edwardo*, in extremis laboranti, patet, quod in praemissis Clerus errabat. *Willielmus*. postquam rex elinguis sopore biduo jacuisset, expedita loquela, duos, inquit, mihi Monachos assistere vidi, quos *Normannia* religiose vivere, & more feliciter noveram se Dei nuncios esse, praefati dixerunt. Quia primores *Anglia*, Duces, Episcopi, & Abbates, non sunt ministri Dei, sed diaboli, tradidit Deus hoc regnum post obitum tuum, anno uno, & uno die in manus inimici; pervagabunturque daemones totam hanc terram quandoque. Cumque Rex se hoc ostensurum populo diceret, ut, sicut olim *Ninivita*, poeniterent; neutrum, aiunt, erit, quia nec poenitebunt, nec Deus eis miserebitur &c. Idem *Willielmus*. Ita *Angli*, qui in unam convenientes sententiam regni potuissent reformare ruinam, dum nullum ex suis volunt, alienum induxerunt.

F I N I S.

D E
PONTIFICIBUS

E T
SANCTIS ECCLESIAE
EBORACENSIS

P O E M A,

Auctore FLACCO ALCWINO.

Ex MSS. Codd. Remensi, & Sancti Theodorici
prope Remos.

D B

PONTIFICIBUS

E T

SANCTAE ECCLESIAE

EBORACENSIS

P O E T A

Auctore H. ...

Ex Mas ...
Theodori ...

CHRISTE Deus, summi virtus, sapientia patris,
 Vita, salus, hominum factor, renovator, amator,
 Unica lingua Dei, donorum tu dator alme;
 Munera da mentis, fragili da verba poetæ,
 Irrorans stolidum vivaci flumine pectus,
 Ut mea lingua queat de te tua dicere dona.
 Te sine nulla valet dignum quid dicere lingua.
 Vos quoque suppliciter cives contestor Olympi,

O Sancti! populus fortis, gens diva Tonantis,
 Victrices aquilas cœli qui fertis in arcem,
 Æthereo regi regalia dona ferentes,
 Qui vestri causa sacratum sponte cruorem
 Fuderat in terris, ut vos salvaret ab umbris,
 Inque Dei patris secum deduceret aulam;
 Mecum ferre pedes, vestris componite carmen
 Hoc precibus: patriæ quoniam mens dicere laudēs,
 Et veteres cunas properat proferre parumper,
Eboricæ gratis præclaræ versibus urbis.
 Hanc *Romana* manus muris & turribus altam
 Fundavit primo, comites sociosque laborum
 Indigenas tantum gentes adhibendo *Britannas*.
 (Nam tunc *Romanos* secunda *Britannia* reges
 Sustinuit merito, mundi qui scepra regebant:)
 Ut foret emporium terræ commune, marisque;
 Et fieret ducibus secura potentia regni,
 Et decus imperii, terrorque hostilibus armis:
 Effet ab extremo venientibus hospita portu
 Navibus oceano, longo sua prora remulco,
 Navita qua properans ut sistat ab æquore fessus.
 Hanc piscosâ suis undis interluit *Usa*,
 Florigeros ripis prætendens undique campos.
 Collibus & silvis tellus hinc inde decora,
 Nobilibusque locis habitatio pulchra, salubris,
 Fertilitate sui multos habitura colonos.
 Quo variis populis & regnis undique lecti
 Spe lucri veniunt, quærentes divite terra
 Divitias, sedem sibimet, lucrumque, laremque.
 Hinc *Romana* manus, turbatis undique sceptris,
 Postquam secessit, cupiens depellere sævos
 Hostes; *Hesperia* regnum sedemque tueri;
 Urbis tunc tenuit sceptrum gens pigra *Britonum*.
 Quæ fere continuis *Pictorum* pressa duellis,
 Servitii pondus tandem vastata subivit:
 Nec valuit propriis patriam defendere scutis,
 Vel libertatem gladiis revocare paternam.
 Est antiqua, potens, bellis & corpore præstans,
Germanie populos, gens inter & externa regna,
 Duritiam propter dicti cognomine *Saxi*.
 Hanc placuit ducibus regni conducere donis,
 Ut foret auxilio patriæ, pavor hostibus atque.
 Ore favet vulgus clamoso mobile statim,
 Et bona collaudat patrum consulta fuorum.
 Atria gazarum rumpunt regalia, genti
 Mittere dona parant ignotæ, quo magis illa

*Auctoris
 invocatio.*

5

10

15

*Eboracæ
 conditio.*

20

Emporium

25

30
*Fluvius &
 commoda.*

35

*Brittones
 incolæ.*

40

*à Pictis
 vexati.*

45

*Saxones
 auxilio
 vocant.*

50

- 55 Annuat, ut placitæ feriant sibi fœdera pacis.
 Ast indigna vident tantis exenia votis.
 Legatos exire jubent, vada falsa carinis
 Jam fulcare citis, dulci formidine vota
 Ingeminant lacrymis: quoniam sic ipse monebat
- 60 Libertatis amor, patriæ spes ac redimendæ.
C. Remen- Quid jam plura canam? properans exercitus, ecce!
sis, quid Venerat undosi vectus trans æquora ponti,
tibi pl. Subsidium fociis referens, hostemque nefandum
 Expulit, & vicit multis per bella triumphis,
 Donec *Piſto* ferox timido simul agmine fugit.
- 65 *Piſtos fu-* Contentus propriis sese defendere in oris.
gant. Hæc inter majora dari stipendia poscit
à Saxonibus Externus sibimet miles, hæc causa duelli
subacti. In sociam fuerat gentem convertere ferrum,
 70 Et segnem populum patrio depellere regno.
 Hoc pietate Dei visum, quod gens scelerata
 Ob sua de terris patrum peccata periret,
 Intraretque suas populus felicior urbes;
 Qui servaturus Domini præcepta fuisset.
- 75 Quod fuit affati in factum, donante Tonante.
Gregorio Jam nova dum crebris viguerunt sceptrâ triumphis,
curante. Et reges ex se jam cœpit habere potentes
 Gens ventura Dei; rexit tunc temporis almus
Gregorius præful, toto venerabilis orbi,
 80 Ecclesiæ sedem *Romanæ* maximus, atque
 Agrorum Christi cultor devotus ubique,
 Plurima perpetuæ disperfit semina vitæ.
 Vomere nec solum *Latios* confregerat agros:
 Sed bonus atque pius peregrini cultor agelli,
 85 Oceani tumidos ultra fulcavit aratro,
Saxones ad Pectora divini fluctu gentilia verbi
Christum Arida mellifluis perfundens arva fluentis:
adducti. De quibus æquorei potus hausere *Britanni*
 Jam sibi perpetuæ, Christo donante, salutis.
- 90 *Eduin.* interea veterum de germine regum,
Euborica genitus, dominus percuncta futurus,
 Pulsus in exilium fugit puer invida regna.
 Orama gentilis qua viderat ipse supernum,
 Nocte soporata solus dum tempore quodam
- 95 Anxia corda gerens curis, loca congrua adivit,
 Et tacitus sedit sublustri lumine lunæ:
 Vix stetit ignotus habitu, vultuque repente
 Ante oculos juvenis, verbisque adfatur amicis.
- 100 *Quæ te dura coquit juvenum fortissime cura?*
Rex Deus æternus cæli qui sidera fecit
Quæ tu pulchra vides solatia dat tibi certa.
Ecce! tuam vitam quærenti servat ab hoste;
Insuper Imperium latum tibi terminat undis.
Rex Deus ille tibi totum sit semper in ævum:
- 105 *Imponensque tuo capiti pro fœdere dextram*
Hæc tibi, dixit, erunt nostri signacula pacti.
 Nuntius his dictis subito discessit ab illo,
 Cui vigor affatim venas decurrit in omnes.
 Pulsa procul fugiens & desperatio fibras
 110 Liquerat, eventus venientis dicta probavit.

Hospites occubuit statim Rex ense nefando
 Invidus imperii vitæ simul illius atque.
 Tunc juvenis rediens intravit amabilis urbes,
 Jam patrias populi procerumque favore receptus.
 Qui mox accipiens sceptri regalis honorem,
 Quæsit propria genti bonus largus in omnes; 115
 Nec per sceptrum ferox, sed de pietate benignus,
 Factus amor populi, patriæ Pater, & decus aulæ.
 Assiduus superans hostilia castra triumphis,
 Imperioque suo gentes superaddidit omnes, 120
 Finibus atque plagis, qua tenditur insula longa.
 Jamque jugum Regis prona cervice subibant
Saxonum populus, *Pictus*, *Scotusque Britannus*.
 Interea placida regni dum pace tribunal
 Rexerat armipotens, sopitis undique bellis, 125
 Justitiæ validis populos frænabat habenis,
 Nec rapit arma furor legum sub pondere pressus,
 Ultrices timuit capitis quia quisque secures,
 Provida ni toto fervaret pectore scita,
 Quæ posuit populis rector servanda iuractis. 130
 Accipit uxorem *australi* de parte *fidelem*,
 Moribus egregiam, patrumque ab origine claram,
 Omnibus ac sanctæ fidei virtutibus almam.
 Cui datur Antistes vitæ servator honestæ,
 Nomine *Paulinus*, Civis clarissimus urbis 135
Romanæ, magno meritorum fretus honore,
 Qui fuit ore simul verax & pectore prudens,
 Justitiæ cultor, verus pietatis amator,
 Catholicus Doctor, cœlestia dona ministrans,
 Gentibus æquoreis, solis ceu Lucifer ortum 140
 Præcurrens, tetras tenebrarum discutit umbras,
 Atque diem monstrat mundo venisse serenum.
 Sic pater ille pius, divino lumine verbi,
 Expulit humanis tetricas de cordibus umbras.
 Quique die quadam constanti pectore Regem 145
 Aggressus retulit signum, quod diximus olim,
 Nocte subobscura juvenem vidisse paternis
 Finibus expulsum, posuitque in vertice dextram.
 Territus agnoscens prædictæ signa salutis,
 Rex folio supplex statim descendit ab alto, 150
 Et ruit ante pedes venerandi Antistitis, atque
 Omnia nunc faciam, dixit, quæcunque spondi,
 Atque Deum cœli credens venerabor ubique,
 Qui mihi concessit vitam, Regni que coronam;
 Namque erit ille mihi solus Deus omnè per ævum. 155
 Sed modo dic nobis fit qualiter ille colendus;
 Cui prompto gaudens respondit Episcopus ore,
Fœda procul fugiat primum cultura deorum,
Nec pecorum sanguis falsis plus fumet in aris,
Nec calidis omen fibris perquirat Aruspex,
Nec cautus volucrum servet vanissimus Augur,
Omnia sternantur fundo simulachra deorum.
 Hinc pius Antistes fidei mysteria cœpit
 Testificare palam constanter in ordine cunctis,
 Donec ipse fidem concepit pectore toto 165
 Rex pius, & populo persuasit credere Christum.

Ecce! sacerdotum *Caesi* tunc temporis auctor,
 Errorumque caput fuerat, cui Rex ait, *Eja,*
Arripe tela tibi prius inconsueta, Sacerdos,
 170 *Et jaculo celsum primus tu pollue fanum;*
Qui fueras scelerum Doctor, nunc esto salutis.
 Annuit his dictis senior, paucisque respondit,
Haectenus incerto mea stamine vita pependit,
Obruit & dubiis animum caligo tenebris,
 175 *Exhinc certa sequar; cupiens agnoscere verum,*
Aeternumque Deum; vel sistit vita futura;
An tormenta malis, maneant an praemia justis.
 His rapuit dextra dictis hastile minaci,
 Atque marem conscendit equum non more sueto,
 180 Cui per colla jubæ volitant, tumet ardua cervix;
 Pectore sublato velox fodit ungula terram,
 Impatiensque moræ quatiebat moribus aurum,
 Terribilis qualis curvo fit *Parthus* in arcu,
 Vel si longa leves vibrat hastilia in auras,
 185 Talis & ipse petit jaculo fastigia fani;
 O nimium tanti felix audacia facti!
 Polluit ante alios *quas ipse sacraverat aras.*
 Plena fides patuit, nec adhuc in fonte lavatus,
 Explevit virtutis opus pietate fideli.
 190 Turba salutiferum sequitur mox tota magistrum;
 Viribus unanimis sternunt ceduntque facellum:
 Tunc erecta ruit fani structura profani,
 Funditus in cineres etiam destructa fatiscit.
 Adfuit interea tempus paschale per orbem,
 195 Quo Rex cum populo statuit baptismata subire,
Euboricæ celsis etiam sub moenibus urbis;
 In qua tecta Deo iussit cito parva locari,
 Sumeret ut sub eis sacram baptismatis undam.
 Dum festiva dies inluxit temporis almi,
 200 Cum natis ducibusque simul, cum plebe sequenti,
 Undecimo regni Christo sacratus in anno est
 Fonte salutifero, præfatæ in moenibus urbis.
 Cujus ab hinc culmen sublimius extulit ille,
 Metropolitique sui statuit consistere regni.
 205 Sic quoque *Gregorius* Præsul decreverat olim,
 Semina dum vitæ *Romana* misit ab arce
 Gentibus *Anglorum*, confestim præcipit urbem
 Hanc caput Ecclesiis & culmen honoris haberi,
 Pallea Pontificesque in ea vestire sacros.
 210 Sic pius Antistitis primum *Paulinus* habebat,
 Qui Domini legem meditans in nocte dieque,
 fedulus in populos sparsit præcepta salutis:
 Plurima quapropter convertit millia Christo;
 Et fidei flammis virtutis & igne coruscans.
 215 Frigora bis ternis borealia depulit annis,
 Rex quibus egregius regnaverat *Edwinus* idem,
 Disposuitque suas justo moderamine leges,
 Inlicitans servare fidem donisque minisque,
 Ecclesiasque suis fundavit in urbibus amplas:
 220 Ex quibus *Euboricæ* solidis suffulta columnis
 Nobilis illa manet celfo speciosa decore,
 Qua statione sacra fuit ille lavatus in unda,

Quamque diu vixit *Christi* præcepta tenebat.
 Illi quapropter clemens meliora parabat
 Tradere regna Deus, Luci sociata perenni ; 225
 Nam sibi præscriptæ mortis dum venerat hora,
 Belliger occubuit subito socialibus armis,
 O res cæca nimis terreno fidere regno !
 Quod præceps fortuna rotat, fatisque malignis
 Vertitur, & variis semper motatur in horis. 230
 Ecce ! decem & septem postquam regnaverat annis,
Edwinus occubuit regum clarissimus ille,
 Post quem non habuit præclara *Britannia* talem.
 Hoc tamen Omnipotens fieri non passus inultum est ;
 Sed dedit *Oswaldum* Regis regnare nepotem : 235
 Qui subito veniens externis exul ab oris,
 Firmiter invictæ fidei confusus in armis,
 Agmina parva [trahit] properans & pergit in hostem
 Vastantem patriam, ferro flammisque cremantem,
 Millibus innumeris, spoliis nimiumque superbum. 240
 Sed pius *Oswaldus* numero non territus ullo,
 Alloquitur propriam constanti pectore turmam :
O quibus est semper bellorum vivida virtus,
Nunc, precor, invictas animis adsumite vires,
Auxiliumque Dei cunctis præstantius armis. 245
Poscite corde pio, precibus, prosternite vestros
Vultus ante Crucem, quam vertice montis in isto
Erexi, rutilat Christi que clara trophæo ;
Quæ quoque nunc nobis præstabit ab hoste triumphum.
 Tunc clamor populi fertur super astra precantis. 250
 Et cruce sic coram, Dominumque Deumque potentem,
 Poplitibus flexis, exercitus omnis adorat.
 His etiam gestis promptus processit in hostem,
 Cædibus inrumpens hostilia castra cruentis,
 Ut Leo cum catulis crudelis ovilia vastat, 255
 Et pecus omne ferus mactat manditque trahitque ;
 Haud secus *Oswaldus* Rex stravit ubique phalanges
 Barbaricas victor gradiens per tela, per hostes,
 Cædit & inculcat, fugientesque atterit alas.
 Prævenit *Oswaldi* sternendo exercitus hostes, 260
 Sanguineos campis rivos post terga relinquens,
 Donec ipse luens cecidit *Cadwala* nefandus
 perfidiæ poenas, moriens in strage suorum,
 Claraque magnifico cessit victoria Regi.
 Hostibus occisis regnum sanctissimus *Oswald* 265
 Ingreditur, heros veterum condignus avorum.
 Vir virtute potens, patriæ tutator, amator,
 Moribus egregius, *Christi* mandata secutus,
 Pauperibus largus, parcus sibi, dives in omnes,
 Judiciis verax, animi pietate benignus, 270
 Excelsus meritis, summissus mente sed ipsa,
 Hostibus horribilis, cunctis jocundus amicis,
 Ut bello indomitus, sic pacta in pace fidelis.
 Invaluit postquam sceptris & culmine Regni,
 Extruit Ecclesias donisque exornat opimis, 275
 Vasa ministeriis præstans pretiosa sacris
 Argento, gemmis aras vestivit & auro,
 Serica parietibus tendens velamina sacris,

280 Auri blateolis pulcre distincta coronis,
 Sanctaque suspendit varias per tecta lucernas,
 Effet ut in templis coeli stellantis imago,
 Christicolaeque greges duxit devotus in illas,
 Ut fierent Domino laudes sine fine canentum.
 O pietas, o celsa fides! nam quicquid habebat,
 285 Prodigus in Domini gazarum sparsit honorem:
 Quapropter titulis virtutum claruit, atque
 Signorum celebri fama est vulgatus ubique,
 Quæ modo per mundum chartis inscripta leguntur:
 290 Quarum pauca libet lyrico nunc tangere plectro,
 Et partes cantus calamo corrente referre.
 Tempore nam quodam præsul Sanctissimus *Ædan*,
 Cum Rege & populo, Paschalia festa peregit,
 (Ejus Rex monitis nam omni servivit in actu)
 Plurima per plateas inopum tunc turba jacebat,
 295 A Rege stipem rogitans clamore frequenti.
 Ingrediens recubat jam & Rex simul atque sacerdos,
 Argentique prius pensantem plurima discum
 Pondera cum dapibus statim direxit egenis;
 Vidit ut hoc Præsul dextram comprehendit, & inquit,
 300 Incorrupta, precor, maneat manus ista per ævum.
 Quod fuit & factum; sancto nam Regē perempto,
 Gentili gladio præcisam à corpore dextram
 Stipite suspendunt, veniens Rex illius hæres
Osmi germanus, germani & sanguinis ultor,
 305 Arripuit dextram, *Bebbamque* ferebat in urbem
 Argenti condens loculo sub culmine templi,
 Quod prius ipse Deo statuit sub nomine *Petri*,
 Hactenus integram fore signo est ungula crescens,
 Flexilis & nervus, viridis caro, forma venusta.
 310 Cujus quanta fides fuerat vel vis meritorum,
 Post mortem, nituit magis ac magis undique signis.
 Namque ubi pro patria pugnans à gente peremptus
 Pagana cecidit, fiunt de pulvere multa
 315 Signa salutifero. Quidam [dum] forte viator
 Egit iter juxta fuerat qua scamma duelli,
 Cujus equus subito totis lassescere membris,
 Coeperat & fremdens ore spumare cruento,
 Atque ruens campo volvi moriturus in illo,
 Inque locum versans venit, qua Rex pius *Oswald*,
 320 Occubuit quondam, tunc statim corpore sano
 Exsurgens avide carpebat amcena virecta.
 Intellexit Eques quicquam præstantius illo.
 Esse loco, titulum ponens equitabat ab inde
 Hospitium veniens quo tenderat; Ecce! puella
 325 Tabida paralysis gelido languore jacebat,
 Ultima congeminans miseræ suspiria vitæ;
 Cumque domus neptim patris turbata gemebat,
 Suggestit hospes eam duci quo forte caballus
 Sanatus fuerat; carroque imposta puella
 330 Ducitur ut jussit monstrans loca sancta viator,
 Et sita corpus humi paulum dormivit ibidem,
 Evigilansque suam persensit adesse salutem.
 Inde petivit aquam, faciem sibi lavit, & ipsos
 Composuit crines, caput & velamine texit,

- Ductoresque suos alacris deinde secuta est.
 Alter iter faciens præfatæ per loca pugnæ,
 Ecce loci spatium campo jocundius omni
 Unius inspexit, viridique venustius herba.
 Hæc reputat secum, cecidit vir sanctior istic,
 Arbitror idcirco prodest hæc terra salutis,
 Atque ligans panno tulerat de pulvere secum,
 Venit & ad quamdam lascescens vesperæ villam,
 Plebs epulare casam villæ tunc venit in unam,
 Qua quoque susceptus veniens intraverat hospes,
 Pulveris ac pannum postea suspendit in alta.
 Contigit ut subito flammis volitantibus altum.
 Ignis edax culmen raperet, nec viribus ullis
 Extingui valuit, donec incendia totam
 Consumpsere domum; nimium res mira sed acta est.
 Pulvere sacratam postea timet igneus ardor
 Tangere, sed penitus flammis intacta remansit.
 Qua virtute quidem visa stupor omnibus ingens
 Incubuit statim, tunc cognovere quod ille
 Pulvis erât sacro Regis cum sanguine mixtus
Oswaldi, multis fuerat qui causa salutis.
 Claruit his signis postquam locus iste peractis,
 Ecclesiis Christi jucunda & reddita pace,
 Regis *Edelredi* regina, *Osthfrida* fidelis,
 Quæ fuit *Oswaldi* sancti jam filia fratris,
 Curavit sancti sacris inducere tectis
 Reliquias Patruï, dignoque recondere honore.
 Offibus allatis, stupuit miracula late
 Accola *Lindisæ*, cernens super illa columnam
 Ossa viri sancti summi ad fastigia cœli
 Luminis ætherei tota fulgescere nocte.
 Major Reliquias quas tunc aulea tegebat;
 Nam priscis odiis assumere primitus ossa
 Inque monasterium sævi deferre negantes,
 Nocte manere foras illa fecere coloni;
 Sed dum divini viderunt luminis ignem,
 Quæ prius abnuerant, secum retinere rogabant;
 Maneque sarcophago condentes lota parato,
 Ecclesiæ tulerant magno sub culmen honore,
 Divitias terris curantes condere vivas.
 In quo multa loco fiunt nunc usque patroni
 Ob meritum tanti in languentes dona salutis,
 Sanctæ si fidei virtus comitatur eosdem.
 E quibus hoc unum properanti tangere plectro
 Sufficit ut credas devotus cætera lector;
 Febre puer quidam jacuit per tempora longa,
 Coenobio languens citius moriturus in illo:
 Ecce die quadam miser ad loca sancta sepulchri
 Ducitur, *Oswaldi* meritis ne tangeret illum
 Febris acerba, fides nam præcipit omne quod orat,
 Credidit ut languens citus ad sua tecta cucurrit
 Corpore sanato properans & pectore læto,
 Morbida nec audet plus illum tangere febris.
 Postea Rex felix ornaverat *Offa* sepulchrum
 Argento, geminis, auro, multoque decore,
 Ut decus & specimen tumbæ per secula maneret,

Præmia pro modico sumpturus magna labore.
 Nec non terra micat cœlestibus inclyta signis
 Corporis, ut dixi, quæ sancti lota lavacro est,
 395 Sumpfit & effectum vincendi tela maligni
 Dæmonis, & fanos vexatis reddere sensus.

Abbatissa quidam quædam loca sancta videre
 Advenit, sese & meritis committere sancti.
 Jamque domum rediens tulerat de pulvere terræ,
 400 Ablutis facram quæ ex offibus hauserat undam;
 Tempore transacto veniebat hospes ad illam,
 Dæmone qui fuerat nocturnis sæpius horis
 Vexari solitus, clamoribus, ecce! repente
 Cœperat horrendis frendens loca lata replere,
 405 Moribus & furens semet lacerare nefandis.
 Et cum nullus eum potuit constringere vinclis,
 Vel miseri sævos flagris compescere motus:
 Hæc abbatissæ quidam narrare cucurrit.

Illa videns miseros motus, vocesque furentis,
 410 Jusserat adferri sacro cum pulvere capsam.
 Et cum virgo ferens veniebat, & atria tecti
 Intraret, subito tacuit furiosus, & omnes
 Composuit motus, somno quasi membra dedisset.

Quisque rei adstantes spectabant exitus, esset
 415 Post horæ spatium vexatus, & ipse resedit,
 Suspirans graviter, sanus tum sensibus, inquit,
 Redditus, & vacuas fugit vagus hostis in auras.
 Mirantur cuncti stupidis hinc inde loquelis
 Incolumem subito cernentes corpore toto,
 420 Offibus, & nervis, necnon & mente vigentem;
 Inquirunt subitæ causam mirando salutis,
 Qui respondit ovans, ut venit virgo locellum
 Portans & pedibus tetigit hæc atria, statim
 Discessere procul qui me torquere solebant
 425 Dæmones, ut fugiunt veniente luce tenebræ.
 Cui portanda data est secum pars pulveris almi;
 Ac post talis ei fuerat vexatio numquam.

Te quoque sancta, potens virtutibus, inclyta multis
 430 Crux veneranda canam, nequeam si promere dignos
 Laude tua versus. Reparasti perdita pridem,
 Nunc iterum per te cedit victoria Regi
Oswaldo, ut quondam paucæ cecinere camoenæ.
 Exin mirificis fulsit tua gloria signis;
 Ad te tota fide famosa *Britannia* currit.

435 Quærere pro variis sibimet medicamina morbis.
 Et spe ad te etiam venientem fallere nescis,
 Namque salutis opes redeuntes sæpe reportant.
 Non ego ruricola possum percurrere plectro
 Omnia multoties quæ per te signa geruntur,
 440 Et pecora atque homines, etiam juvenesque senesque,
 Denique præcisæ de te ducuntur ubique
 Particulæ, per quas fiunt pia dona salutis.
 Sufficit è cunctis hoc solum dicere signum.

445 Frater erat quidam casu contractus acerbo,
 Infractique dolens penitus gemit ossa lacerti,
 Cumque dolor nimius succreverat & tumor ardens,
 Pectoris ingeminat Lacrymans suspiria fessi

De cruce cui quidam veteres jam vespere muscos
Attulit, in gremium sibimet quos projicit æger:
Cumque iret cubitum oblitus deponere muscum,
Nescius in gremio fomno præventus habebat,
Evigilans medio morbosus tempore noctis,
Ecce aliquid gelidi lateri sibi sensit adesse,
Admotaque manu sanum se forte fuisse
Reperit, atque nihil fractura sensit ab illa.

450

455

Incluta fama viri, nec solum jure *Britannos*
Inlustrat populos, trans insuper æquora ponti
Asperit radios, quibus & *Germania* fulsit.

E quibus & quædam populosa *Hibernia* sensit.
Sed nobis signum vero inter multa relatu

460

Hoc narrare placet; diræ nam tempore pestis,
Æquoreos populos lata quæ clade peremit,
Scotorum genere Scholasticus acer in arte,
Hoc fuerat morbo patria percussus in illa,
Librorum studio doctus, sed nulla futuræ
Cura fuit misero vitæ, sibi cumque videret
Mortis adesse diem, magno trepidare timore
Cœperat, ob merita scelerum, ne ad tartara diræ

465

Mortuus inferni raperetur, voce gementi

Alloquitur socium, *frater, mihi mortis amara*
Articulus properat, citiusque ad tartara ducar,
Perpetuæ mortis, quia, jam non tempore parvo,
Criminibus tantum penitus servire solebam.

470

Proh dolor! hæc propter novi feralia flammis
Tartara parva mihi. Totis mihi sensibus est hinc,
Si velit Omnipotens misero concedere vitam,
Viribus annis mores mutare malignos.

475

Nec tamen esse mei meriti scio vivere tantum,
Ni mihi concedat vitæ modo munus amata
Sanctorum meritis miserantis gratia Christi.

480

Audivi quondam celebri rumore referrî

Osvaldi Regis laudes virtutibus amplas.

Tu quia de genere es Saxonum collega natus,
Forsan habes ejus quicquam modo reliquiarum:

Cui socius statim fidam profatur in aurem;
Pars inventa sacri est mecum de stipite ligni,

485

Infixum fuerat caput occisi illius in quo;

Et si firma tenes fidei tu pectora credens,

Per tanti pietas meritum divina patroni,

Hujus adhuc vitæ donat tibi tempora longa;

490

Insuper aternæ præstabit gaudia forsan.

Nec mora, quin toto dixit se credere corde:

Tum benedixit aquam socius, partemque sacrati

Roboris inmittens ægro dedit atque bibendam.

Qui mox convaluit, mortique ereptus ab illa est.

495

Exhinc incolumis multo jam tempore vixit,

Ad Dominumque suam vitam converterat omnem,

Magnificasque Deo laudes referebat ubique,

Et Domini famulum magno celebrabat honore.

Sanctus ter ternis *Osvald* feliciter annis

500

Imperio postquam regnorum rexit habenas,

Ipse quas retinet famosa *Britannia* gentes,

Divisis linguis populis per nomina patrum;

Atque annos postquam ter denos vixit & octo,
 505 Angustas sacra Nonas jam morte dicavit;
 Ascendit meritis coelestia regna coruscis,
Osui germano terrestria sceptrata relinquens.
 Interea obtinuit multo jam sceptrata labore,
 Principio propriæ rector novus *Osui* gentis;
 510 Impugnatus enim fuerat hinc, inde vicissim,
 Sæpius externis prædantibus undique fines.
 Insuper à propriis perpeffus bella propinquis,
 Qui crudele manu lacerabant viscera regni,
 Cognato implentes sceleratas sanguine dextras;
 515 Nec metuunt patrias gentilia castra per urbes,
 Invidia cogente fera, deducere, vel sic
 Viribus externis conantes sternere Regem.
 Cui fuit ante alios primis infestus ab annis
 Hostis Rex *Pendan*, fortis virtute doloque,
 520 Occisor fratris, regni & vastator acerbus;
 Qui ter dena sibi conduxit millia bella,
 Ter denosque duces totidem deducere turmas
 Disposuit, quorum certus fuit usus in armis.
 Hac vastare manu veniensque evertere regnum,
 525 Moenia destruxit, homines mucrone peremit,
 Imbribus exundans torrens ceu montibus altis
 Sternit agros, segetesque rapit, silvasque recidit.
 Sic dux ipse ferox devastans omnia pressit,
 Dans simul in pectus pueros, juvenesque, senesque.
 530 Nullus eum sexus, vel nulla retraxerat ætas
 Ad pietatis opus; nullo quia jure pepercit.
 Sed rector, cui cura fuit defendere gentem,
 Seque suosque simul *Christi* tutarier armis,
 Legit & ipse viros fortes, atque agmina tanta
 535 Venerat haud trepido contra Rex pectore promptus,
 Milite cum raro, primo sed numen olympi
 Fletibus & votis constanti corde poposcit.
 His actis etiam hostiles ut vidit ubique
 Innumeras acies latis discurrere campis,
 540 Has contra opposuit parvum licet impiger agmen,
 Millia trina ciens tantum, sed prompta duello.
 Nec mora quin mediis se immiserat hostibus audax,
 proturbans acies *Christi* testudine fretus.
 Mox timor inpectas populorum dispulit alas,
 545 Qui pugnae immemores, armis telisque relictis,
 Tuta fugæ petiere loca, & sua signa revellunt.
 Palantum cuneos victor Rex cædit ubique,
 Horrisona increpitans fugientes voce phalangas.
 Arma cruore natant, mutantur sanguine fontes;
 550 Fugit & ipse simul tanta vix clade coactus
 Dux *Pendan*, cernens cædes stragesque suorum:
 Nec tamen evaluit fugiens evadere mortem,
 Sed gladio cecidit victrici occisus & ille.
 Curritur ad prædam passim, & laus digna tonanti
 555 Redditur æterno, semper qui liberat omnes
 In se sperantes clemens, & salvat ubique.
 Hoc erat hoc etiam multis satis utile bellum:
 Namque suam gentem Rex hostibus eruit acris,
Merciorum fidei sceptris & subdidit alnis,

Sacrato faciens Baptismatis amne lavari ;
 Perque illum, donante Deo, ditatur uterque
 Magnifico populus cœlestis munere doni ;
 Ille hæres patriæ factus, hic civis olympi.
 Ambo gentiles gemino micuere triumpho,
 Dæmonis ille jugo, terreno hic hoste solutus.

560

Plurima continuis domuit post regna triumphis

Osvi, nobiliter patrias & rexit habenas,
 Æquoreasque sibi gentes hinc inde subegit,
 Has terrore premens, illas mucrone coercens,
 Victrices aquilas per regna ferebat ubique.

565

Legibus ille etiam fuerat justissimus æquis,
 Invictus bellis, nec non in pace fidelis.
 Donorum largus miseris, pius, omnibus æquus ;
 Imperium retinens septenos nam quater annos,
 Compositis rebus felix in pace quievit,
Egfredo tradens proprio diademata nato,
Egfredo moriens regalia sceptrâ relinquens.

570

Tempore nam micuit *Wilfridus* Episcopus illo,

Quem Deus omnipotens infudit luce superna,
 Errorum tetricas terras ut pelleret umbras,
 Per loca, perpetuæ quapropter multa salutis
 Gentibus & populis doctrinæ lumina sparsit.
 Illius australis studio *Saxonia* Christum
 Credidit, & claro perfusa est lampade vitæ.

575

Nec solum populos animæ de morte maligna
 Illos *Antistes* doctrinis eruit almâ,

580

Sed nece de præsentis simul salvavit eosdem.
 Tempore contiguâ illo nam sub tribus annis

Non ros, non imber sitientes inrigat agros.

Arida flammigeris tabescit terra sub astris,

585

Et victum pariter hominiquæ feræque negabat.

Atque famem sequitur morientum cladis acervus,
 Præcipitesque ruunt multi de rupibus altis.

590

Ast alii rapidis sese mersere sub undis,

Ut sibi præriperet longum cita mors cruciatum.

595

Ipsa namque die, quo gens susceperat illa

Doctrinis imbuta sacris Baptismatis undam,

Descendit pluvia, & telluribus aura serena

Et terræ rediit specimen viridantibus arvis,

Florifero campi montesque ornantur amictu,

600

Frugifer agricolis lætantibus inditur annus,

Inque Deum carnes cunctorum cordaque vivum

Exultaverunt, (cecinit sicut antea *David*)

Certius æternis inhiantes pectore donis,

Quo sumptere prius sibimet terrena per illum.

605

Hic quoque compulsus *Romam* properabat adire,

Sed prius est ventis *Fresonum* vectus in oras,

Atque ibi mox populi convertit millia *Christo*,

Plurima perpetuæ demonstrans dona salutis.

Et quocunque pedem movit, pia semina sevit,

610

Pectora perfundens arentia rore superno,

Incluta cœlesti complevit & horrea fructu,

Et celebri fama lato laudatur in orbe.

Dum pius illud iter gestit complere Sacerdos,

Ecce! repente fuit morbo percussus acerbo,

615

Perque dies multos valido crescente dolore,
 Venit ad extremum confecto corpore finem,
 Bis binosque dies sensu sine corporis omni
 Exanimis jacuit pene, & spiraminis extors,
 620 Voce carens membrisque stupens, in pectore tantum
 Frigida vix tenui duxit suspiria flatu.
 Discipuli focii stabant hinc inde gementes,
 Lugentesque sui funus lacrymabile patris.
 Ecce! die quinta, subito pater ipse resedit,
 625 Atque levans oculos, socios conspexit & inquit,
Quid juvat atroci tantum indulgere dolori;
Cui vult Omnipotens poterit mitescere iudex,
Extremamque novum vitam convertere in ortum.
Namque suum Clemens legatum misit ab astris,
 630 *Qui steterat niveo nimium præclarus amictu,*
Et mihi flammigero prædixit talia vultu;
Me pius altithronus Michaellem misit olympo,
Dicere quod morbo nunc confortaberis isto,
Pro meritis sanctæ matris precibusque Mariæ,
 635 *Quæ gemitus, lacrymas, sociorum & vota tuorum,*
Auribus è solio cælesti audivit apertis,
Deposcent tibimet vitam simul atque salutem.
Esto tamen quarto venienti paratus in anno,
Ipse ego tunc iterum veniam te visere, nam tu
 640 *Tempore tranquillo patriæ morieris in oris.*
 Angelicos sequitur monitus mox vita salusque,
 Necnon, expletos post quatuor exitus annos,
 Præsulis egregii prædicto est sine secutus.
 Sic & in Ecclesia, quam Petri erexit honore,
 645 *HRipensi* est positus, felix in pace sepultus.
 Vir quoque temporibus sanctus fulgebat in illis,
 Angelicam *Cuthbertus* agens in corpore vitam,
 Qui fuit à puero signis insignis, apertis
 Moribus, & meritis statim succrevit honestis;
 650 Atque manens monachus primævo tempore clarus
 Doctor Apostolicus fuit, hinc & Presbyter almus,
 Et loca fructiferis replens inculta virectis,
 Fontibus æternis sitientia prata rigabat;
 Divina & cunctos formans virtute sequaces,
 655 Dogmatis ætherei radios spargebat ubique,
 Discutiens tenebras errorum luce serena.
 Est locus Oceano dictus cognomine *Farne*,
 Insula, fontis inops, frugis & arboris expers;
 Hanc petit intrepidus *Christi* bellator opimus,
 660 Contemplativos cupiens & carpere flores;
 Ipse Deo soli solus fervire fategit,
 Ne mundanus honor mentem mutaret palacrem.
 Hic heremita sacer non parvo tempore vixit,
 Sæpius angelicis felix affatibus usus,
 665 Toxica mortiferi vincebat tela draconis.
 Attamen abstractus multis rogitantibus inde,
 Tandem consensit secretam relinquere sedem,
 Pontificisque gradum, populis & Rege coactus,
 Quandoque suscepit cunctis orantibus illum;
 670 Nobiliter binis digne quem rexit in annis,
 Plurima conquirens animarum lucra Tonanti,

Et bene commissum sibi met servavit ovile,
 Ne lupus insidians *Christi* deroderet agnos.
 Sed mox mundani culmen vitavit honoris,
 Ipse petens iterum soliti secreta cubilis, 675
 Atque ibi praesentis spectaverat ultima vitae,
 Quaeque Dei famuli sacrata est insula morte.
 Nam locus ille nitet signis hucusque coruscis,
 Ex quo Pontificis linquens ergastula carnis
 Spiritus alta petens scandit super astra polorum. 680
 Nec non & claris fiunt miracula rebus,
 Facta loco sacrum pausat quo corpus humatum,
 Cujus tota fuit caelestibus inclyta signis
 Usque diem mortis primaevo tempore vita.
 Omnia quae dudum praecclarus *Beda* sacerdos 685
 Prosaice primum scripsit sermone magister,
 Et post Heroico cecinit miracula versu.
 Qualiter angelicos monitus medicina secuta est,
 Dum tumor in tenero succrevit corpore fervens,
 Aut quomodo ipse puer ventis per caerulea puppes 690
 Jactatas precibus revocabat ab aequore quas.
 Qualiter aut animam ferri super astra videbat
 Praefulis *Aedani*, teneros dum pasceret agnos,
 Coelicolam, quomodo terreno pane fovere
 Dum cuperet, meruit caelestes fumere ab illo. 695
 Ut belluae gelidum villo flatuque fovebant,
 Cernentem fratrem morbo culpaque relaxat.
 Utque precando famem projectus ab aequore nautis
 Abstulit, & certum praedixit adesse serenum.
 Aut quomodo ex aquila delato pisce cibandum 700
 Se sociumque suum praedixit, & est ita factum.
 Aut quomodo ardentem avertit ab aedibus ignes,
 Incumbens precibus, juvenum quas dextra nequibat.
 Daemoniaca quidem vel qualiter uxor ab illo
 Sit sanata, prius quam tecta rogantis inisset. 705
 Daemones aut quomodo sanctus de *Farne* malignos
 Expulerit juxta faciens sibi tecta manendi.
 Ex sicco ut liquidam produxit cespitem lympham,
 Quae ad votum Patris praestabat in ore saporem.
 Qualiter ipse sibi messem sevisset in agro, 710
 Et volucres verbo tantum pepulisset ab illa.
 Ut mare cum belvis sancto servire solebat.
 Plurima veridico praedixit & ore futura,
 De se, deque aliis quae praescius ante videbat.
 Qualiter uxori Comitum, cui miserat undam 715
 Sacram, restituit depulsa peste salutem.
 Chrismate sic quandam sanaverat ipse perunctam
 A morbo lateris capitisque dolore puellam.
 Ut benedictus item delatus panis ab illo
 Inmissis lymphis quandam sanaverat aegrum. 720
 Qualiter aut juvenem moriturum forte viator
 Repperit, orando cui reddidit ipse salutem.
 Ut pius atque pater, morbo vastante *Britannos*,
 Praedixit matri natique domusque salutem.
 Qualiter aut animam pastoris ab arbore lapsi 725
 Angelicos caelo coetus inferre videret.
 Atque suum aegrotans curaverat ipse ministrum,

Profluvii ventris fuerat qui tabe gravatus.
 Qualiter undecimo post mortem corpus in anno
 730 Integrum fuerat tota cum veste repertum.
 Dæmoniacus humo, supra quem funditur unda
 Sanatur sacros Patris quæ laverat artus.
 Ægra trahens quidam suspiria qualiter orans
 Illius ad tumulum morbo sanatus ab illo est.
 735 Languidus utque oculis tangens oraria vasis,
 Illius ex visu dolor & caligo recessit.
 Calciamenta patris resoluto corpore quidam
 Induit & sanis perrexit gressibus inde.
 Qualiter infirmi curentur tegmine, sub quo
 740 Spiritus astra petit sancti terrena relinquens.
 Hæc breviter tetigi, ne tota tacere viderer
 Inclyta rurali perstringens carmine gesta.
 Hæc quoniam cecinit plenis cum versibus olim
 Præclarus nitido *Beda* sermone magister,
 745 Ni prævenisset nostras prius ille camoenas,
 Inciperem lyricas omnes extendere fibras.
 Non *Pana* rogicans, *Phoebi* nec numen inane;
 Sed tua cum toto suffragia corde precarer,
 Ut mihi rorifluam donares *Christe* loquelam,
 750 Ad Narranda pii digne præconia patris.
 Belliger *Egfridus* postquam hinc inde triumphos
 Gesserat, & gentes domuit sub marte feroces,
 Accepit sponsam *Adiltrudam* nomine dictam,
 Nobilium genitam regali stirpe parentum,
 755 Nobilior longe casta quæ mente manebat.
 Nam licet illa foret thalamo conjuncta superbo,
 Regia bisseos pariter jam sponsa per annos,
 Intemerata tamen permanfit virgo per ævum,
 Inter jura thori vincens incendia carnis.
 760 Virginis alma fides, Regis patientia mira!
 Vincitur hic precibus, sed amore Tonantis & illa;
 Ambo sacris fidei ferventes ignibus intus,
 Permanfere simul conjux cum conjuge casti.
 Quamque integra foret vivens in corpore virgo,
 765 Post mortem Dominus signis patefecit apertis;
 Nam caro sex denos etiam tumulata per annos
 Incorrupta quidem tota cum veste reperta est.
 Corpus erat vegetum nervis & flexile totum,
 Et facies rutilo fulgebat sancta decore.
 770 Et quod jure magis multum mirabile dictu est,
 Ante dies mortis binos in corpore vulnus,
 Quod medicus fecit nimio cogente timore,
 Apparet sanum, tenuissima visa cicatrix,
 Ulceris obtendens veteris vestigia tantum.
 775 Vestis item, sacros quæ textit virginis artus,
 Expulit atrocem de obsessis sæpe chelydrum.
 Nec non tumba prior, tenuit quæ virginis almæ
 Sacro sancta sinu sub terris membra recepta,
 Extiterat multis optatæ causa salutis,
 780 Atque ægris oculis præstaverat ipsa medelam.
 Istius ergo sacra prædictus *Beda* puellæ
 In laudem fecit præclaris versibus hymnum;
 Qua propter tetigi parcis hæc pauca libellis,

- Utpote commemorans veteris proverbium dicti,
 Tu ne forte feras in silvam ligna viator. 785
 Tunc quoque forte fuit quiddam memorabile gestum,
 Æstimo quod multis prodesse legentibus ista,
 Si tamen hæc quisquam reputabit digna legendo.
 Extinctus regis frater fuit *Ælswine* bello,
 In quo miles item quidam prostratus in armis 790
 Nobilis occubuit crudeli strage peremptus,
 Exanimisque diem duxit cum nocte sequenti ;
 Qui tamen, extinctos anima redeunte per artus,
 Redditus est vitæ, & sumpta virtute valescens,
 Atque ligans sibi nec refluente vulnera, festo 795
 Cœpit abire gradu, sed captus ab hostibus, atque
 Ad Comitem quendam reflexo est calle reductus ;
 Cui Comes instituit de se narrare quis esset,
 Ille tamen metuit clara se stirpe fateri
 Progenitum, dicens pauper sum & rusticus unus, 800
 Atque mari tali vivebam jure ligatus.
 Quem Comes accipiens primo curare fategit ;
 Ne tamen aufugeret vinciri iussit, at ille
 Vinciri nunquam potuit, nam cuncta resolvi
 Vinculo sponte sua mirando more solebant. 805
 Hæc dum cernebant stupefactis mentibus hostes,
 Artibus ex magicis seu scriptis esse putantes,
 Sæpius addebant prisca nova vincula vinclis.
 Hoc Comes ammirans secrete convocat illum,
 Et cur non posset vinciri inquit ab illo : 810
 An prius aut magicas didicisset forsitam artes ?
 Nosse nihil studiis se ex talibus ille fatetur.
 Est mihi sed frater devoti pectoris, inquit,
 Quem scio quod *Christo* pro me solemniter cantat
 Missarum, quoniam me putat esse peremptum. 815
 Et si forte animam nunc altera vita teneret,
 Illius illa preces propter missasque frequentes
 Libera, credo, foret, pœnasque evaderet omnes.
 Tunc cognovit eum responsis ille receptis
 Dux fore præclara genitum de stirpe parentum ; 820
 Et quamvis sibi visus sit jure necandus
 Eripit hunc morti, cuiusdam sed vendidit illum,
 Qui quoque tentat eum diris vincire catenis.
 Nec potuit, quoniam prædicto more solutus,
 Liber ab impositis remanebat corpore vinclis. 825
 Sæpius hæc equidem sed præstitit hora diei
 Tertia, qua frater missarum dona solebat
 Corde offerre pio ; dominus dum talia cernit
 Mira, facultatem dat ei sese redimendi.
 Liber & ille redit pretii sub jure redemptus,
 Atque domum repetens narraverat omnia fratri,
 Sed referente illo cognovit tempora frater,
 Illo quibus vinclis resolutum se referebat,
 Hæc eadem fieri quibus & solemniter semper
 Missarum celebrasse Deo sese recolebat. 835
- Præfuit *Egfridus* regno foeliciter annis
 Ter quinque faciens victorica bella, quousque
 Agminibus missis animo trans æquora sævo,
 Præcipiens gentes *Scotorum* cæde cruenta

- 840 Vastare innocuas, *Anglis* & semper amicas.
 Mox adversus eum *Pictis* bellantibus, ipse
 Occubuit victus misera cum clade suorum,
 Imperii linquens *Alfrido* regmina fratri,
 Qui sacris fuerat studiis imbutus ab annis
 845 Ætatis primæ, valido sermone sophista,
 Acer & ingenio idem Rex simul atque magister.
 Præfuit Ecclesiæ venerandus *Bosa* sacerdos,
 Condignis gradui meritis tunc temporis alto,
 Vir monachus, præful, doctor moderatus, honestus,
 850 Quem divina sacris virtutum gratia fertis
 Complerat, & multis fecit fulgescere donis.
 Plurima quapropter congeffit lucra Tonanti,
 Retia mundanas immittens sacra per undas
 Æquoreas, *Christo* prædas ad littora traxit.
 855 Vir sine fraude bonus, dives pietate superna,
 Inque Domum Domini fulsit ceu Lucifer ardens.
 Hic Pater Ecclesiæ cultum decoravit, & illam
 Moribus à plebis penitus fecernit, & uni
 Deservire Deo statuit, simul omnibus horis.
 860 Ut Lyra continuo resonaret mystica plectro,
 Æthereas Domini decantans laudibus odas.
 Vox humana quidem superum pulsaret olympum,
 Omnia dispensans alternis tempora causis,
 Lectio nunc fieret, sed nunc oratio sacra,
 865 Quisque Dei laudes præferret corporis usu.
 Jufferat hunc raptim complere negotia carnis,
 Omnibus ut fieret parvus sopor, esca sub actu.
 Non terras, victusque, domus, nummismata, vestes,
 Nec quicquam proprium sibimet jam vindicet ullus;
 870 Omnia sed cunctis fierent communia semper.
 Qui terrena sibi, † cœlorum vel petit hæres
 Gaudia, † qui cunctis fieret communia regni.
 Hic pius Antistes magnis virtutibus hujus
 Implevit postquam præsentis tempora vitæ,
 875 Transiit in ætheream lætus feliciter aulam.
 Visio temporibus memorabilis acta sub isdem,
 Ut reor, in nostro sic erit si carmine scripta,
 Proderit æterna multis de morte vocandis,
 Possit ut ergo animas vitiis sanare peremptas.
 880 Mortuus, ecce! diu surrexit corpore quidam,
 Multaque quæ vidit memoratu digna ferebat,
 E quibus hîc nostris addemus pauca camœnis.
 Ergo domum propriam communi in plebe maritus,
 Atque suam rexit justo moderamine vitam,
 885 Qui post tactus erat morbo jam carnis acerbo,
 Perque dies multos, valido crescente dolore,
 Infirmus recubans extrema pericula duxit;
 Mortuus ac tandem primo sub tempore noctis,
 Ejus in extrema respirans parte revixit,
 890 Atque resurgendo cunctos simul inde fugavit
 Funeris exsequias peragentes nocte sub ipsa.
 Plus sed amore vigens conjux ibi sola remansit,
 Quam nimium pavidam rediens à morte maritus
 Cœperat hortari, reliquis fugientibus illinc:
 895 Quæ mihi fida satis remanes ex omnibus, inquit.

Te rogo, ne metuas nunc me, dulcissima conjux;
 Vivo equidem, vere surrexi à morte remissus,
 Sed mihi longe aliter nunc altera vita sequenda est;
 Gaudia vel luxus memè damnare necesse est.
 Nec mora, divitiis mox omnibus ille relictis,
 Jura monasterii devoto est corde secutus,
 Atque ibi tam duro domuit sub pondere corpus;
 Ut facile ex vita possent cognoscere cuncti,
 Quæ vel quanta prius ductus de corpore crevit.
 Isto namque modo quæ vidit ferre solebat. 900
 Splendidus, inquit, erat qui me de corpore duxit,
 Et contra æstivum solis processimus ortum,
 Quo ad latam vallem devenimus atque profundam;
 Cujus in oblongum extensa est sine fine vorago,
 Quæ latus horrendum flammis ferventibus urunt,
 Atque aliud habuit glaciali grandine plenum: 905
 Hæc animabus erat hominum hinc inde repleta,
 Quæ nimis exustæ dum flammæ ferre nequibant,
 Frigoris in medium misere mox profiliebant,
 Cumque ibi nec poterant requiem reperire, vicissim
 Flammivomum flentes iterum ferebantur in ignem. 910
 Hæc cernens mecum meditabar, forte quod esset
 Poena infernalis, quam sæpe audire solebam.
 Ductor & ille mihi meditati talia dixit,
 Non ut ipse putas isthic infernus habetur. 915
 Cumque hæc aspicerem, pavidum me duxit in ante,
 Tunc subito vidi tenebris loca cuncta repleri,
 Intransesque illas densatæ noctis imago
 Nos circa incubuit, nec quicquam cernere præter
 Ductoris speciem potui vestesque nitentes. 920
 Et sic ingressi sola sub nocte per umbras,
 Ecce repente globi flammæ valde tetarum
 Sicuti de puteo surgunt iterumque residunt;
 Tunc aberat subito ductor solusque remansi,
 In mediis positus trepidus stupidusque tenebris. 925
 Cumque globi flammæ peterent alta atque vicissim.
 Motibus alternis repetebant ima barathri,
 Omnia flammæ fastigia cerno repleri
 Spiritibus hominum miseris, qui more favillæ
 Cum flammis pariter scandeant atque cadebant, 930
 Sed nimis foetor late loca cuncta replebat.
 Longius hæc cernens circumstetit undique terror,
 Ut pote quid facerem, possemque vertere gressum
 Infcius, aut misero qui finis forte maneret. 935
 Audio tum subito sonitum post terga gementum,
 Nec non ceu vulgi capto super hoste cachinnum;
 Qui prope dum veniunt hostes agnosco malignos,
 Ad poenas animas ululantes quinque trahentes,
 Cum quibus in mediis descendunt ima barathri.
 Flammivomo è puteo quidam deinde maligni
 Dæmones ascendunt, oculis flammantibus, atque 940
 Me circumsteterant putidum de naribus ignem,
 Oreque spirantes ignitis, meque minantur.
 Prendere forcipibus, nec me contingere tantum
 Jam poterant, quamvis multum terrere valerent. 945
 Tunc ego conclusus tenebris, & ab hoste coactus,

Circumspexi oculis, aliquid si forte veniret
 Auxilii, quo jam salvärer ab hoste cruento.
 Tunc mihi post tergum fulsit quasi stella per umbras,
 955 Quæ magis accrescens properansque fugaverat hostes.
 Dux erat ille meus veniens cum luce repente,
 Cujus in adventu fugerunt dæmones atri.
 Hinc convertit iter brumalem solis ad ortum,
 Noctique ereptum nitidas me duxit in auras.
 960 Ante ubi nos murus subito comparuit ingens,
 Qui sine fine sui sic visus longus & altus,
 Nullus ut extenso videretur terminus illi.
 Sed prope dum venimus, quo, quali nescio certe
 Ordine, nos fuimus stantes in culmine muri.
 965 Ecce ibi campus erat magnus pulcerrimus, atque
 Cujus tantus erat fragrantis nitor odoris,
 A me foetorem mox ut depelleret omnem:
 Et lux tanta sacrum perfuderat undique campum,
 Vinceret ut lucem solis simul atque diei.
 970 In his ergo locis lætas habitare videbam
 Sanctorum turmas fedesque tenere beatas.
 Hæc ego conspiciens mecum meditabar, an essent
 Regna superna poli cunctis promissa beatis.
 Hæc mihi volventi respondit ductor, & infit
 975 Non sicut ipse putas isthic sunt regna polorum.
 Fulget in ante novæ major mihi gratia lucis,
 Quæ nimio superat lucem fulgore priorem,
 Nam tunc illa prior vere tenuissima visa est.
 Vox quoque cantantum resonat dulcissima ibidem,
 980 Et cum luce fuit miri flagrantia odoris,
 Ut mihi propter eam parvissima prima putata est.
 Quo nos dum lætus sperarem intrare, repente
 Substitit ipse meus ductor gressumque retorquet,
 Meque via per quam nos venimus, inde reduxit,
 985 Intransesque iterum campi loca pulchra prioris,
 Omnia quæ vidi, si scirem forte, requirit:
 Nescio cui dixi, statimque hæc addidit ille;
 Vidisti vallem flammis & frigore plenam,
 In qua nunc animæ poenis purgantur acerbis,
 990 Ac redeunt iterum purgatæ ad præmia vitæ.
 At vero puteus putidum qui eructuat ignem
 Est os inferni, ruerit nam quisquis in illum
 Forte semet, numquam posthæc salvabitur inde.
 Floriger iste locus quem possidet alba juvenus,
 995 Est requies in qua spectant coelestia regna,
 Qui bona gesserunt, quamvis ex parte minus quam
 Postulat alma fides: nam qui perfectus ubique est,
 Ut moritur, statim coeli penetrabit in aulam.
 Pertinet ad cujus vicinia fulgidus ille.
 1000 Luce locus nimia, miri quoque plenus odoris,
 De quo cantantum suavissima vox resonabat.
 Tu quia nunc iterum debes assumere corpus,
 Atque homines inter, moritura vivere vita,
 Corrige quæso tuos mores & verba, vel actus;
 1005 Ut tua in his sancta reputetur mansio turmis.
 Hæc ubi dicebat, quomodo sed scire nequivi,
 Indutum proprio statim me corpore vidi.

Nec gens clarorum genetrix hæc nostra virorum,
 Quos genuit soli sibimet tunc ipsa tenebat
 Intra forte sui concludens viscera Regni,
 Sed procul ex illis multos trans æquora misit,
 Gentibus ut reliquis præferrent femina vitæ.
 E quibus ille fuit dictus cognomine *Sanctus*
Egberet Antistes, primis ætatis in annis
 Qui liquerat patriam patriæ cœlestis amore,
 Et peregrina petens *Scotis* jam maxima vitæ
 Tunc exempla dabat doctrinæ lampade fulgens,
 Actibus instituens, verbis quoscumque docebat.
 Pauperibus largus, sibimet sed semper egenus.
 Sic bonus egregiæ duxit moderamina vitæ,
 Usque diem mortis clara pietate coruscans.
 Cui fuerat socius meritis & moribus aptus,
 Et comes exilii *Wibert* præclarus in omni
 Religione fatis, sed post divisus ab illo
 Theoricam solus vitam districtus agebat,
 Inde suæ gentis monachis construxit ovile
 Egregium, vitæ meritis & moribus illud
 Exornans ovibus Christi studiosus alendis.
 Ipse per angustam quas recto tramite callêm
 Duxit ad æterni devotus pascua regni;
 Claruit idcirco signis, & more prophetæ,
 Multa futura videns mansit præclarus ubique,
 Postea cœlestis penetravit gaudia vitæ.

Ast alii ratibus vecti trans æquor Eoum
 Paganum petiere solum, qua verba salutis
 Spargere tentabant in agrestia corda ferendo.
 Ut fuit egregius *Wilbrordus* Episcopus ille,
 Plurima qui populi *Fresonum* millia *Christo*
 Lucratus monitis fuerat cœlestibus, atque
 Pontificale decus multis ornavit in annis,
 Ecclesiasque Deo plures construxit ibidem,
 Presbyteros in eis statuens, verbique ministros,
 Omnia perficiens felix in pace quievit.
 Illius ecce! duo fuerunt exempla. secuti
 Presbyteri, nimio accensi fervore fidei.
 Nominis unius *Herwaldus* uterque vocatus.
 Par opus ambobus vitæ sed & exitus unus.
 Albus hic, ille niger, distantia sola capillis.
 At niger in libris fuerat studiosior albo.
 Ergo hi *Saxonum* paganæ compita plebis
 Intrabant, aliquos si *Christo* adquirere possent;
 Sed dum forte novos mores habitusque fidei
 Agnoscunt miseri, metuunt ne funditus omnis
 Jam caderet citius veterum cultura deorum.
 Hos subito raptos crudeli morte necarunt,
Album sed trucidant statim mucrone cruento,
 Longa sed exquirunt duro tormenta *Nigello*,
 Atque peremptorum *Rheni* sub fluminis undas
 Corpora projiciunt, quæ sed mōx ordine miro
 Contra prævalidos ferebantur fluminis ictus,
 Millia & usque suos socios undana natabant.
 Ast quocumque loco veniebant corpora nocte,
 Maximus hinc lucis radius super astra refulsit.

1010

1015

1020

1025

1030

1035

1040

1045

1050

1055

1060

Lumen & hoc illi qui sanctos ante necabant,
Aspiciunt omni semper fulgescere nocte.

1065

Alter ab his noctu fociorum visus at uni est,
Corpora cui dixit statim reperire potestis,
Nostra ubi de coelis lucem radiare videtis.
Visio tunc focios talis nec illa fefellit,

1070

Corpora namque locis sic sunt inventa sub isdem,
Martyribusque piis digno conduntur honore.

Ast alii atque alii præfata ex gente ministri
Sermonis fuerant illis in partibus orbis.

1075

E quibus egregii *Suidbert* *Viraque* sacerdos
Temporibus fulsere suis, qui culmine clari
Virtutum fuerant, nostro quos carmine cunctos
Tangere non libuit, nunc namque revertere musam

Urbis ad *Euboricæ* fas est (procul inde recessit)

1080

Pontifices summos; seriemque relinquere Regum,
Qui post *Aldfridum* variarunt tempora regni
Imperio functum denis simul atque novenis
Orbibus annorum, qui post sub tempore pacis
Appositus patribus suprema sorte quievit.

Interea *Bosa* felicia regna petente,

1085

Accipit Ecclesiæ regimen clarissimus ille
Vir pietate, fide, meritis, & mente *Johannes*,
Pontificalis apex, præcorum formula patrum,
Flumina doctrinæ fundens è pectore puro,

1090

E quibus intente vivacia prata rigavit;
Quem virtutis honor signis comitatur apertis,
Quorum pauca libet nostris memorare camenis.

Dum pater ipse pius jejunia sancta gerebat,
Parvula septa viris repetit comitatus honestis,
Possent ut æthereos, animo decerpere flores,

1095

Et Domino propriæ decimas persolvere vitæ,

E queis divitias cælo reperiret opimas,
Intrans ergo locum districtis usibus aptum,
Tunc inopes jussit per proxima compita quæri,
Per se Pauperibus victum ut deferret egenis.

1100

Tunc æger juvenis mutusque adducitur illi,
Promere qui nullis poterat jam verba loquelis,
Cui caput horribili fuerat scabrigine tectum,
Et pro crine cutis maculis vestita remansit.

1105

Huic pius Antistes casulam congeffit egeno

In qua susciperet stipem miser ille suetam.
Postque dies septem transacti temporis illum
Jusserat adduci, mutamque ostendere linguam,

Cui crucis impressit sanctæ signando figuram,
Atque diu tacitam jussit proferre loquelam.

1110

Qui dicto citius patris præcepta secutus,
Ore loquens prompto taciturna silentia rupit,
Et pleno est penitus mutus sermone locutus.

Atque die tota, pariter cum nocte sequenti,
Non cessavit ovans varias proferre loquelas.

1115

Atque suæ mentis secreta pandere causas,
Et cum voce cutis pariter jam sana reversa est.

Reddunturque novi crispato crine capilli;
Pulcherque est juvenis factus, promptusque loquela.

Sicque domum propriam gaudens sanatus adibat.

Nec meminisse aliud tædet laudabile signum,
 Dum lustrat pastor vigili tutamine mandras,
 Sanctarum venit famularum visere cellam,
 De quarum numero recubat virguncula quasdam,
 Vena cui nuper medio est incisa lacerto,
 Et manus obstipuit nimio crassante tumore. 1120
 Ergo videbatur citius moritura puella. 1125
 Hanc sed restituit Domini virtute saluti
 Antistes sanctus, qui tecta à matre rogatus
 Virginis intrabat, recubamque ex more salutat,
 Atque preces fundens manui benedixerat ægræ. 1130
 Invaluit statim fugiente dolore puella,
 Inque modum mirum toto de corpore tota,
 Cum redeunte foras secessit præfule pestis.
 Protinus Altithrono magnis erepta periclis,
 Virgo canit laudes multos victura per annos, 1135
 Huic aliud simili successit in ordine signum;
 Ecce ! Comes quidam venerandum jure Johannem
 Advocat, Ecclesiæ Domino qui tecta dicaret.
 Uxor erat cujus multis infirma diebus,
 Quadraginta jacens noctes depressa dolore 1140
 Algida, nec valuit sese relevare cubili :
 Lurida cui gelidus pallor prætexerat ora,
 Naribus alternis tenuis vix flabat † anhelus.
 Huic pius Antistes benedictam miserat undam,
 Qua prius Ecclesiam Domino sacraverat illam, 1145
 Ut potaret eam, atque dolentia membra liniret.
 Quod dum fecisset sequitur medicina per artus,
 Atque salutifero morbi periere sub haustu,
 Venit & optatæ virtus concessa salutis,
 Surgit & è strato statim tunc femina hospes, 1150
 Atque sacerdoti renovatis viribus almo
 Pocula deportat, cunctisque impigra ministrat.
 Reddidit atque Deo proprio cum conjuge grates.
 At Comes hunc alius diverso tempore scisci
 Fecit ad Ecclesiam Domino de more dicandam, 1155
 Cujus forte puer mortali peste subactus,
 Mortuus ex omni membrorum parte remansit,
 Spiritus excepto quod pectora fessa movebat,
 Frigida vix tenui geminans suspiria flatu,
 Funeris exsequias cui tunc Comes ipse parabat, 1160
 Et locus juxta stabat quo corpus humandum
 Mox fuerat, vitæ quoniam spes nulla manebat :
 Pro quo Pontificem lacrymans Dux ipse rogabat
 Ut dignaretur puero benedicere præsto,
 Atque preces Domino pro hujus fundere vita. 1165
 Nec quod plena fidei rogabat, jure negabat,
 Vir pius & clemens, statim sed visitat ægrum,
 Et benedixit eum rediens ex more salutat,
 Mox revalesce puer, dicens, viresque resume.
 Post hæc cum Præsul vel Dux prandere sedebant, 1170
 Postulat infirmius sitiens sibi pocula ferri,
 Cui Dominus gaudens quod jam potare valeret,
 Mox calicem vini benedictum à Præfule misit ;
 Ut bibit hunc statim sanus surrexit, & ibat
 Intravitque domum quo Dux & Præsul edebant. 1175

Cumque illis bibere & vesci se velle profatur,
 Potat editque sedens lætus lætantibus illis,
 Post hæc & multis vivebat sospes in annis.

At quoque Præful iter per quamdam cursum aptam
 1180 Planiciem campi, cum clero, gessit equester;
 Tunc juvenes ardent cussu contendere equorum,
 Sed pius antistes vetuit specialiter unum
 Ex fociis, ludo ne se misceret inani.

Ille tamen contra vetitum petulanter habenas
 1185 Solvit, equo fidens, mediumque erumpit in æquor;
 Ergo cavum quoddam dum fervidus ille caballus
 Transilit, & valido juvenis conamine lapsus
 In lapidem cecidit, qui forte æqualis harenæ
 In medio campi latuit sub cespite tectus,
 1190 Nec lapis alter erat campo repertus in illo;

Huic caput atque manum casu conlisit acerbo,
 Verticis & solvit juncturas, atque cerebro
 Quassato, cunctis jacuit jam sensibus expers:
 Et moribundus erat motu sine corporis ullo,

1195 Septima nempe fuit tunc circiter hora diei,
 Semianimisque domum fociis defertur ab ipsis,
 At vigil in precibus perstabat nocte Sacerdos;
 Venit ad infirmum primo sed mane reversus,
 Impositaque manu capiti benedixit eundem,
 1200 Atque illum proprio compellans nomine clamat.

Ergo gravi veluti de somno surgeret ille,
 Recludens oculos Patri respondit amato,
 Convaluitque cito, recreatis viribus, atque
 Cras equitavit ovans caro cum Præfule pergens.

1205 *Johannes*
Episcopus. Multa alia, ut referunt, hic fecit signa *Johannes*,
 Quæ modo non libuit brevitatis jure referri.
 Diximus hinc tantum posuit quæ *Beda Magister*
 Indubitante fide, texens ab origine prima
 Historico *Anglorum* gentes & gesta relatu.

1210 Confenuit postquam præfatus Episcopus ille,
 Tunc alio vivens sedem concessit honoris,
 Atque Monasterium devoto corde petivit,
 Condignamque Deo vitam complevit ibidem.
 Juraque tunc tandem terræ peregrinæ relinquens,
 1215 Est patriæ proprius cœlesti redditus hæres.

Wilfridus
Junior
Episcopus. Presbyter egregius successit jure *Johanni*
Wilfridus, hæres patri dignissimus almo.
 Qui prius *Euborica* fuerat Vice-dominus & Abbas:

1220 Postea sed magno meritorum culmine fretus,
 Pontificis summi condignus sumsit honorem,
 Ornavitque gradum meritis & moribus almis.
 Plurima nam titulis sanctæ ornamenta venustis
 Addidit Ecclesiæ, rutilo qui vasa decore
 Apta ministeriis argentea jure sacratiss

1225 Fecit, & argenti laminis altare cruceisque
 Texerat auratis: nolensque abscondere gazas,
 Prudens præful eas divino impendit honori.
 Hæc pius *Euborica* faciens Antistes in urbe,
 Ecclesias alias donis ornavit opimis,

1230 Nec minus ille pio curam de corde gerebat
 Multiplicare greges, Domini præcepta secutus,

Doctrinæ monitis, exemplis atque coruscis.

Hos mentis dapibus, illos sed carnis alebat :

Hos fovet ætheriis, illos carnalibus auget,

Ore manūque simul, donorum largus utrisque,

Rem pietatis agens duplici moderamine Rector ;

Omnibus acceptus, venerandus, honestus, amatus.

At sua facta bonus postquam compleverat ille

Pastor in Ecclesiis, specialia septa petivit,

Quo fervire Deo tota jam mente vacaret :

Contemplativæ seseque per omnia vitæ

Dans, mundi varias curasque reliquit inanes.

Et quamvis ipso resideret corpore terris,

Attamen ex omni jam mente manebat olympo,

Pervigil exspectans cœlestis præmia vitæ,

Tempore quæ certo, vita præsentē peracta,

Sumserat angelicis cœlo transvectus in ulnis.

Hic pastoralis posuit dum pondera curæ,

Tradidit *Egberto* venerandæ jura cathedræ,

Quem sibi Pontificem fecit succedere summum.

Hic fuit *Egbertus* regali stirpe creatus ;

Nobilitum, coram seculo, radice parentum,

Sed Domino coram meritis præclarior almīs.

Dives opum terræ, miseris quas spargit egenis,

Ditior ut fieret, cœlo dum colligit illas.

Qui curas inopum devotus semper agebat ;

Pauperibus tribuens devoto pectore gazas,

Quas terris perdens, sibi met condebat olympo.

Hic erat Ecclesiæ Rector clarissimus, atque

Egregius doctor, populo venerabilis omni,

Moribus electus, justis affabilis, atque

Efferus in pravos, mitis simul atque severus.

Sacris divisit vicibus noctesque diesque,

Impiger assidue spatiosis noctibus orans,

Missarum celebrans sollempnia sancta diebus,

Inque Dei domibus multa ornamenta paravit.

Illas argento, gemmis vestivit & auro,

Serica suspendens peregrinis vela figuris.

Sacravitque probos altaribus ipse ministros,

Ordinibus variis celebrent qui festa Tonantis,

Davidisque alios fecit concinnere canna,

Qui Domino resonent modulatis vocibus hymnos.

Cujus frater idem *Tyrrio* nutritus in ostro,

Sumserat *Ædbertus* gentis regalia sceptrā.

Qui dilatavit proprii confinia Regni,

Sæpius hostiles subigens terrore phalangas.

Tempora tunc hujus fuerant felicia gentis,

Quam Rex & Præsul concordī jure regebant,

Hic jura Ecclesiæ, Rex ille negotia Regni.

Hic ab *Apostolico* humeris fert Pallia missa,

Ille levat capiti veterum diademata patrum.

Fortis hic, ille pius: hic strenuus, ille benignus,

Germanæ pacis servantes jura vicissim,

Ex alio frater felix adjutus uterque.

Rexit hic Ecclesiam triginta & quatuor annis,

Ille annis tenuit ter septem sceptrā parentum :

Ambo felices meritis in pace sepulti.

1235

1240

1245

Egbertus
Episcopus.

1250

1255

9269

1265

1270

Eadberti
Regis
frater.

1275

1280

1285
Anni regi-
*minis utri-*Tem-*usque.*

- Beda mors etelogium.*
1290 Temporibus primis præfati Præfulis hujus,
Præsbyter eximius meritis, cognomine *Beda*,
Astra petens, clausit præsentis lumina vitæ.
Qui mox à puero libris intentus adhæsit,
Et toto studiis fervivit pectore sacris.
Utpote septennem quem fecit cura parentum
Arcta Monasterii *Girvensis* claustra subire,
Cui jam præclarus *Ceolfridus* præfuit Abbas.
- 1295 *Ceolfridi Abbatis obitus.*
Qui peregrina petens Christi deductus amore,
Mortuus est exsul *Linguanae* in finibus urbis,
Atque ibi condigno felix tumulatus honore est.
Cujus corpus erat post tempora multa repertum,
Integrum penitus, patriamque exinde reductum.
- 1300 Ergo Monasterio *Beda* nutritus in illo,
Ornavit teneros præclaris moribus annos.
Discere namque sagax juvenis, seu scribere semper
Fervidus instabat, non segni mente laborans:
- 1305 Et sic proficiens, est factus jure *Magister*.
Plurima quapropter præclarus opuscula Doctor
Edidit, explanans obscura volumina *sanctæ*
Scripturæ, necnon *metrorum* condidit artem;
De quoque *temporibus* mira ratione volumen,
- 1310 Quod tenet *astrorum* cursus, loca, tempora, leges.
Scripsit & *historicos* claro sermone libellos,
Plurima versifico cecinit quoque *carmina* plectro.
Actu, mente, fide veterum vestigia patrum,
Semper dum vixit, directo est calle secutus.
- 1315 *Nota.*
Baltheri anachoretæ res gestæ.
1320 Hujus vita quidem qualis fuit ante *Magistri*,
Claro post obitum signo est patefacta salutis.
Æger enim quidam Patris dum cingitur almi
Reliquiis, penitus peste est sanatus ab illa.
Te quoque *Pierio* tangentes, *Balthere*, plectro,
Et tibi, sancte locum nostris in versibus istum
Signantes petimus, placida tumente teneto,
Et rege nunc nostram pelagi per cœrula cymbam
Inter monstra maris, scopulosas inter & undas,
Ut possit portum portans attingere tutum.
- 1325 Est locus undoso circumdatus undique ponto,
Rupibus horrendis prærupto & margine septus,
In quo belli potens terreno in corpore miles
Sæpius aërias vincebat *Balthere* turmas,
Quæ sibi multimodis variabant bella figuris.
- 1330 Qui tamen intrepidus hostilia castra, relisit,
Tela malignorum, semper crucis arma beatus
Belliger opponens, galeam scutumque fidei.
Vir pius ille quidem quodam dum tempore solus
Incubuit precibus, meditans cœlestia tantum:
- 1335 Horribilem subito strepitum simulatque fragorem
Audiuit, veluti vulgi erumpentis in hostes.
Tunc anima ex superis cujusdam nubibus ejus
Ante pedes cecidit, nimio tremefacta timore;
Quam mox turba minax ingenti horrore secuta est,
- 1340 Cum variis miseram pœnis torquere volentum.
At Pater ille pius placidis amplexibus illam
Arripuit gremio, statimque inquit ab illa
Quæ esset, cur fugeret, faceret vel quæ mala? Cui tunc

- Respondit, *Levita fui, sed mente maligna.*
Feminea amplexus manibus sum pectora tantum, 1345
Et culpam erubui vivens in carne fateri. Nota.
Nunc idcirco feri duris incurfibus hostes
Per triginta dies me me torquere sequuntur.
Nec captata fui, sed nec secuta remansi.
Tunc terreat eum clamans ex hostibus unus;
Non hodie effugies, nec si tenearis in ulnis 1350
Petri, sed meritas patieris, pessime, pœnas.
Sanctus at irascens *Petri* convicia propter,
Hæc ait: *Ecce! minor meritis sum centies illo*
Principe Apostolico; sed de pietate Tonantis
Confidens, dico tibi, trux & sæve tyranne, 1355
Non hodie portabis eam sub tartara tecum.
Tunc pius interventor humo prosternitur, atque
Cum lacrymis Domino pro culpa supplicat illa.
Nec prius ille preces defisit fundere sacras,
Quam propriis animam ferri vidisset ocellis
Altius angelicas cœli super astra per ulnas.
Par quoque jam veteri signumque æquabile signo
Hoc de patre pio gessit clementia *Christi*
Nam velut æquiores *Petrus* calcaverat undas,
Sic huic evenit; gradiens nam tempore quodam
Rupis in excelsæ prærupto margine, casu,
Contigit ut caderet: sed fluctibus ille marinis
Suffultus, graditur ficcis super æquora plantis.
Et ceu rura soli premeret, sic ambulat undis: 1370
Jam nisi quod levius susceperat unda ruentem,
Quam si dura virum, accepissent arva cadentem.
Dum ruit, unda fluit, casus ne læderet illum.
Gressibus arva manent, illum ne mergeret æquor.
Ambulat ergo freto solido, ceu tramite terræ,
Donec ad undivagam pervenerat ipse carinam:
Quam mox adscendit securo calle pedester.
Non in veste liquor, non foccis hæserat humor.
Quod natura negat, hoc dat tua dextera, *Christe*;
Unda tuo jussu pelagi fit pervia Justis: 1380
Terra sed econtra vindex fit gurges iniquis.
Suffert ista humiles, dum devorat illa superbos.
Nunc te sed petimus devoti, *Balthere* sancte,
Ut sicut unda tuum portabat ab æquore corpus,
Te sanum penitus revehens ad litora nota: 1385
Sic precibus nostras animas evadere fluctus
Mundanos facias, portumque intrare salutis.
- Claruit his etiam venerabilis *Echa* diebus,
Anachoreta facer, eremi secreta secutus,
Terrenos fugiens jam corpore castus honores,
Ut cum Rege Deo cœlestes posset habere.
Angelicam terris vitam devotus agendo,
Multa prophetali prædixit mente futura.
De quo plura vetat narrari musa recurrens
Carminis ad finem, propriique ad gesta Magistri,
Qui post *Egbertum* venerandæ insignia sedis
Suscepit, sapiens *Ælbertus* nomine dictus. 1390
Vir bonus & justus, largus, pius, atque benignus.
Catholicæ fidei fautor, præceptor, amator,
Ælbertus
Episcopus.

- 1400 Ecclesiæ rector, doctor, defensor, alumnus,
Justitiæ cultor, legis tuba, præco salutis,
Spes inopum, orphanisque pater, solator egentum.
Trux rigidis, blandusque bonis, durusque superbis:
Fortis in adversis, humilis fuit inque secundis.
- 1405 Mente sagax, non ore loquax: sed strenuus actu.
Cui quantum crevit cumulati culmen honoris,
Tantum mens humili sese pietate subegit.
De quo versifico paulo plus pergere gressu
Euboricæ mecum libeat tibi, quæso, juventus.
- 1410 Hic quia sæpe tuos perfudit nectare sensus,
Mellifluo dulces eructans pectore succos.
Quem mox à primis ratio pulcherrima cunis
Corripuit, rerum summamque vehebat in arcem,
Doctrinæ pandens illi secreta sopheriæ.
- 1415 Hic fuit ergo satis claris genitoribus ortus,
Is Monasterii
chus. Ex quorum cura studiis mox traditur almīs,
Atque Monasterio puerilibus inditur annis,
Sensibus ut fragilis sacris adolesceret ætas.
De puero nec cassa fuit spes tanta parentum.
- 1420 Jam puer egregius crescebat corpore quantum,
Ingenio tantum librorum proficiebat.
Sic meritis crescens annis & mente sagaci,
Levita. Jam Levita, sacer condigno est ordine factus.
Hunc bene dum foelix adolescens gessit honorem,
1425 Jura sacerdotii juvenis suscepit honestus:
Tum Presbyter. Cresceret ut gradibus, meritis qui creverat almīs.
Egberti familiaris. Tunc pius & prudens doctor simul atque sacerdos,
Pontificique Comes *Egbert* conjunctus adhæsit,
Cui quoque sanguineo fuerat jam jure propinquus.
1430 A quo defensor Clero decernitur omni,
Eboracensis
Scolæ præceptor. Et simul *Euboricæ* præfertur in urbe *Magister*.
Ille ubi diversis sitientia corda fluentis
Doctrinæ & vario studiorum rore rigabat:
His dans *Grammaticæ* rationis gnâviter artes,
1435 Illis *Rhetoricæ* infundens refluamina linguæ.
Istos juridica curavit tote polire,
Illos *Aonio* docuit concinnere *Cantu*.
Castalida instituens alios resonare *cicuta*;
Et juga *Parnassi* Lyricis percurrere plantis.
- 1440 Ast alios fecit præfatus nosse *Magister*
Harmoniam cœli, solis lunæque labores,
Quinque poli zonas, errantia sidera septem,
Astrorum leges, ortus, simul atque recessus.
Aerios motus pelagi, terræque tremorem,
1445 Naturas hominum, pecudum, volucrumque ferarum,
Diversas numeri species, variasque figuras.
*Paschali*que dedit sollempnia certa *recursu*;
Maxime *Scripturæ* pandens mysteria *sacræ*.
Nam rudis & *veteris legis* patefecit abyssum.
- 1450 Indolis egregiæ juvenes quoscumque videbat,
Hos sibi conjunxit, docuit, nutrit, amavit:
Quapropter plures per sacra volumina doctorans
Discipulos habuit, diversis artibus auctos.
Non semel externas peregrino tramite terras
1455 Jam peragravit ovans, sopheriæ deductus amore:

Si quid forte novi librorum, seu studiorum,
 Quod secum ferret, terris reperiret in illis.
 Hic quoque *Romuleam* venit devotus ad *urbem*,
 Dives amore Dei, late loca sancta peragrans.
 Inde domum rediens, à Regibus atque Tribunis
 Doctor honorifice summus susceptus ubique est.
 Utpote quem magni Reges retinere volebant,
 Qui sua rura fluens divino rore rigaret.
 Ad sibi sed properans præfinita facta *Magister*,
 Dispensante Deo, patriæ prodesse, redibat.
 Nam proprias postquam fuerat delatus in oras,
 Mox pastorem compulsus sumere curam,
 Efficitur summus, populo rogitante, Sacerdos,
 Officiumque suis meritis decoraverat almīs,
 Ordinis atque bonus Pastorque repertor ubique est.
 Namque tuebatur divinum cautus ovile,
 Ulla ex parte lupus Christi ne læderet agnos,
 Ille quibus sacri præstabat pabula verbi;
 Ne fitis atque fames ullo vexaret acerbo.
 De gregeque errantes eremi per devia vastæ
 Ad Domini caulas humeris revehebat amicis:
 Nolentesque sequi placido sermonē vocantem
 Insequitur juris terroribus atque flagellis.
 Nec Regi aut Ducibus justus parcebat iniquis.
 Sed neque decrevit, curarum pondera propter,
 Scripturas fervens industria prisca legendi:
 Factus utrumque, sagax Doctor, pius atque Sacerdos;
 Sensibus hos augens, illos & moribus ornans.
 Nec Pater adveniēns in tantum culmen honoris,
 Vestibus atque cibis veterem mutaverat usum:
 Deliciosa nimis fugiens, nec vilia valde
 Sectatus fuerat, medio moderamine gaudens.
 Nec minus interea vario ornamenta decore,
 Addidit Ecclesiis, fidei fervore repletus.
 Namque ut bellipotens sumsit baptismatis undam
Edwin Rex, Præsul grandem construxerat aram,
 Textit & argento, gemmis simul undique & auro.
 Atque dicavit eam sancti sub nomine *Pauli*,
 Doctoris mundi, nimium quem Doctor amabat.
 Hoc altare farum supra suspenderat altum,
 Qui tenet ordinibus tria grandia vasa novenis:
 Et sublime crucis vexillum erexit ad aram,
 Et totum textit pretiosis valde metallis.
 Omnia magna satis, pulcro molimine structa,
 Argentique meri compensant pondera multa.
 Ast altare aliud fecit, vestivit & illud
 Argento puro, pretiosis atque lapillis:
 Martyribusque Crucique simul dedicaverat ipsum.
 Jussit ut obrizo non parvi ponderis auro
 Ampulla major fieret, qua vina Sacerdos
 Funderet in calicem, solemnina sacra celebrans.
 Ast nova basilicæ miræ structura diebus
 Præsulis hujus erat jam cœpta, peracta, sacrata.
 Hæc nimis alta domus solidis suffulta columnis,
 Suppositæ quæ stant curvatis arcubus, intus
 Emicat egregiis laquearibus atque fenestris,

1460
*Romam
 petit.*

1465
*Episcopus
 pius ac di-
 ligens.*

1470

1475

1480

*Nibil de
 priori vita
 remittit.*

1485

*Ecclesias
 ornat & in-
 staurat.*

1490.

1495

1500

1505

1510

- Pulchraque porticibus fulget circumdata multis,
 Plurima diversis retinens solaria tectis,
 Quæ triginta tenet variis ornatibus aras.
- 1515
 Nota. Hoc duo discipuli templum, Doctore jubente,
 Ædificaverunt *Eanbaldus* & *Alcuinus*, ambo
 Concordes operi devota mente studentes.
 Hoc tamen ipse Pater socio cum Præsule templum,
 Ante die decima quam clauderet ultima vitæ
 Lumina præsentis, sopsiæ sacra verat almæ.
- 1520
Eanbaldus
successor
Ælberti
secessus. Ergo ministrator clarissimus ordine sacro
 Præsul perfectus, meritis plenusque dierum,
 Tradidit *Eanbaldo* dilecto lætus alumno
 Pontificale decus, sibimet secreta petivit
 1525 Septa, Deo soli quo jam servire vacaret.
Libros suos Tradidit aut alio caras super omnia gazas
Auctori Librorum nato, Patri qui semper adhæsit,
committit. Doctrinæ sitiens haurire fluentia suctus:
 Cujus si curas proprium cognoscere nomen,
 1530 Fronte sua statim præsentia carmina prodent,
 His divisit opes diversis fortibus; illi
 Ecclesiæ regimen, thesauros, rura, talenta:
 Huic sopsiæ specimen, studium, sedemque, librosque,
 Undique quos clarus collegerat ante *Magister*,
- 1535 Egregias condens uno sub culmine gazas.
 Illic invenies veterum vestigia Patrum,
 Quidquid habet pro se *Latio Romanus* in orbe,
Græcia vel quidquid transmisit clara *Latinis*:
Hebraicus vel quod populus bibit imbre superno,
 1540 *Africa* lucifluo vel quidquid lumine sparfit.
 Quod Pater *Hieronimus*, quod sensit *Hilarius*, atque
Ambrosius Præsul, simul *Augustinus*, & ipse
Al. acutus. Sanctus *Athanasius*, quod *Orosius* edit avitus:
 Quidquid *Gregorius* summus docet, & *Leo* Papa;
 1545 *Basilus* quidquid, *Fulgentius* atque coruscant,
Cassiodorus item, *Chrysostomus* atque *Johannes*.
 Quidquid & *Althelmus* docuit, quid *Beda* *Magister*,
 Quæ *Victorinus* scripsere, *Boëtius*; atque
 Historici veteres, *Pompeius*, *Plinius*, ipse
 1550 Acer *Aristoteles*, Rhetor quoque *Tullius* ingens.
 Quid quoque *Sedulius*, vel quid canit ipse *Juvenius*,
Alcuinus & *Clemens*, *Prosper*, *Paulinus*, *Arator*,
 Quid *Fortunatus*, vel quid *Lactantius* edunt.
 Quæ *Maro* *Virgilius*, *Statius*, *Lucanus*, & *Auctor*
 1555 Artis Grammaticæ, vel quid scripsere *Magistri*;
 Quid *Probus* atque *Focas*, *Donatus*, *Priscianus*ve,
Servius, *Euticius*, *Pompeius*, *Comminianus*.
 Invenies alios per plures, lector, ibidem
 Egregios studiis, arte & sermone *Magistros*,
 1560 Plurima qui claro scripsere volumina sensu:
 Nomina sed quorum præsentis in carmine scribi
 Longius est visum, quam plectri postulet usus.
 His ita dispositis complens sua tempora summus
 Antistes, totus meritis maturus & annis,
 Post annos binos menses simul atque quot annos
 Ex quo septa sacer Præsul secreta petivit;
 Discipulis coram Pastor, Patriarcha, *Magister*,
- Moritur*
anno post
quarto.
 1565

- Traxit ad ætheream lætus feliciter aulam.
 Hanc tamen hanc citius lugubris, mea fistula, partem
 Defere, ne pereas lacrymarum gurgite mersa. 1570
 Dum properas portum velis hucusque secundis,
 Quid memorare studes nobis mœstissima fata?
 Cum subito ante oculos cunctis mors invida nostros
 Lumina supremo clausit veneranda sopore
 Pontificis summi, nostri Patris atque *Magistri*, 1575
 O nobis, ô nigra dies! ô clara sed illi!
 Nos sine Patre dies orphanos ille reliquit,
 Fletibus, exilio, duroque labore gravatos.
 Reddidit ast illum patriæ Patrique superno
 Fletibus, exilio, duroque labore solutum. 1580
 Jam cui *Christus* amor; potus, cibus, omnia *Christus*;
 Vita, fides, sensus, spes, lux, via, gloria, virtus.
 Qui decimo & quarto summi dormivit in anno
 Ordinis accepti, octavo sub sole Novembris,
 Dum gravis illa dies sexta fulgebat in hora.
 Ejus ad exsequias magnum concurrerat agmen,
 Cum Clero Præsul, populus, juvenesque, senesque,
 Patris honorifice curantes condere corpus.
 O Pater, ô Pastor, vitæ spes maxima nostræ:
 Te sine nos ferimur turbata per æquora mundi, 1590
 Te duce deserti variis involvimur undis,
 Incerti qualem mereamur tangere portum.
 Dum Sol noxque sibi cedunt, dum quattuor annus
 Dividitur vicibus, crescunt dum germina terris;
 Sidera dum lucent, trudit dum nubila ventus;
 Semper honos, nomenque tuum laudesque manebunt. 1595
 Hic ego dum volui certo te sine, *Thalia*,
 Claudere, res nostris occurrit gesta diebus.
 Fessa licet paucos quapropter adhuc canere versus,
 Atque mei pueri causam succinge parumper,
 Cui quoque præsentem testem me contigit esse.
 Ergo fuit quidam juvenis nutritus in urbe
Eborica, simplex animo, sed fervidus actu:
 Quique meæ rexit puerilis tempora vitæ
 Consilio, solus quadam qui nocte suëtis 1605
 Insistit precibus *Christi* Genitricis in aula.
 Tunc lux alma domum subito repleverat illam,
 Et cum luce simul venit vir vestibus albis,
 Fulgidus adspectu, statu sublimis honesto,
 Et blandis juvenem nimio terrore cadentem 1610
 Elevat alloquiis, librumque ostendit apertum.
 Perlegit hunc juvenis, dixit cui codice clauso
 Candidus ille, *sciens iterum majora videbis*,
 His dictis subito nitidus disparuit hospes.
 Hinc quoque post aliquos non longo tempore menses
 Percutitur juvenis currenti peste per artus, 1615
 Ægrotusque diu dubia sub morte jacebat.
 Angustis retrahens perituram naribus auram,
 Inque meis recubans manibus, tunc spiritus ejus
 Est raptus subito, corpusque remansit inane. 1620
 Post spatium rediens, iterum sed membra movebat.
 Et mihi narrabat, quidam quod duxerit illum
 Ad loca pulchra nimis, multos ubi vidit ovantes,

- Ignotos notosque simul: sed maxime sanctæ
 1625 Illius Ecclesiæ lætos agnovit alumnos.
 Qui mox suscipiunt placidis amplexibus illum,
 Et secum penitus semper retinere volebant.
 Sed cito ductor eum converso calle reduxit
 Ad proprium corpus, dicens quod solis ad ortum
 1630 Jam melius habiturus eris; de Fratribus alter
 Sed hodie moriturus erit, cujusque paratam
 Vidisti sedem, juvenem nec sermo fefellit.
 Nam cito convaluit dum Sol rutilabat ad ortum,
 Ante diem medium fuerat sed mortuus alter.
 1635 Ille tamen juvenis parvum post tempus, eodem
 Anno percutitur populantis peste doloris,
 Atque mihi statim morbo prædixit in illo:
Hæc lue jam moriar, cito carnis claustra relinquam.
 Nec fecus evenit, quoniam vis magna doloris
 1640 Crevit, & extremam juvenem deduxit in horam.
 Qui tenui moriens animam traducere flatu
 Dum cœpit, fuerat vigilans è fratribus unus,
 Vir probus & verax, vidit qui culmine ab alto
 Descendisse virum facie seu veste coruscum,
 1645 Et posuisse suum mox os morientis ad ora,
 Blandius amplexus manibus quoque membra cubantis:
 Regressusque animam solvens de carcere carnis
 Evexit volitans secum super astra polorum.
 Hæc ego nauta rudis teneris congesta carinis,
 1650 Per Pelagi fluctus & per vada cœca gubernans,
Euboricæ ad portum commercia jure reduxi;
 Utpote quæ proprium sibi me nutritum alumnum,
 Imbuit & primis utcumque verenter ab annis.
 Hæc idcirco cui propriis de *Patribus* atque
 1655 *Regibus* & *Sanctis* ruralia carmina scripsi.
 Hos pariter Sanctos tetigi, quos versibus istis
 Deprecor, ut nostram mundi de gurgite cymbam
 Ad portum vitæ meritis precibusque gubernent.

*See this leaf misplaced at
pa. 224/5*

A P P E N *dix*

A N T I *quitation*

BRIT *annia.*

- 1 Cl. Ptolemæi Geogr. Lib. viii. C. ii. — pa. 735.
- 2 Antonini Itinerar. ————— 742.
- 3 Notitiæ Imperii Romani ————— 744.
- 4 Anonymus Ravenn. Geogr. ————— 747.
- 5 Hydæ Sa (748.) et (792.)
- 6 Consuetudines &c ex Lib. Domesday — 759.
- 7 Antiqui Populi urbes &c Britannia, ex Camd. 779.
- 8 Notæ ad Ptolemæum ————— 787.
- 9 Notæ ad Iter Brit. ————— 749.
 Surit (*Genealog. Regum Britannia* — 792.
- 10 Index

11

CLAUDII PTOLEMÆI

Geographiæ L. viii. C. ii.

ΕΥΡΩΠΗΣ ΠΙΝΑΞ. Α.

TABULA I. EUROPÆ.

Ο Πρῶτος πίναξ τῆς Εὐρώπης περιέχει τὰς Βρετανικὰς νήσους, σὺν τῆς περὶ αὐτὰς νήσοις. Ο ἵδιαι μὲς αὐτῶν ὡς ἄλλ. λόγον ἔχει πρὸς τὸ μεσημβρινόν, ὃν τὰ ἰά ἐγγίσει πρὸς τὰ κ'. περὶ οὐρανὸν δὲ ὁ πίναξ πάντοθεν ὠκεανῶ. ἀπὸ μὲν ἀνατολῶν, Γερμανικῶ.

Ἀπὸ δὲ μεσημβρίας, Βρετανικῶν καὶ τῶν καλεσμένων Κερνυῶν. Ἀπὸ δὲ δύσεως, τῶν δυτικῶν. Ἀπὸ δὲ ἀρκτων, ὑπερβορείῳ, καὶ τῶν καλεσμένων Δηκαληδονίῳ.

Ἡ μὲν ἔνθα θάλασσα τὴν μέγιστην ἡμέραν ἔχει ὡρῶν ἰσημερινῶν κ'. Ἐδίστηκεν ἀλεξάνδρειας πρὸς δυσμῶν, ὥρας ἰσημερινῶν β', ἔχει δὲ μοίρας ἰά νή.

Τῆς δὲ ἰσερνίας νήσου αἱ πόλεις οὕτως.

Ἡ μὲν ὀμῶνυμι τῆ νήσου, πόλις ἰσερνίς, τὴν μέγιστην ἡμέραν ἔχει ὡρῶν ἰσημερινῶν ιη'. καὶ δίστηκεν ἀλεξάνδρειας πρὸς δυσμῶν, ὥρας τριῶν καὶ τετάρτου.

Ἡ δὲ ράιβα τὴν ἡμέραν μεγάλην ἔχει ὡρῶν ιη' καὶ δίστηκεν ἀλεξάνδρειας πρὸς δύσειν ὥρας τριῶν καὶ πέμπτου.

Τῆς δὲ ἀλλεξιῶν νήσου.

Τὸ μὲν λονδίνιον τὴν μέγιστην ἡμέραν ἔχει ὡρῶν ιη'. καὶ δίστηκεν ἀλεξάνδρειας πρὸς δύσειν ὥρας δυοῦν καὶ γο'.

Τὸ δὲ ἐβόρακον ἔχει τὴν μέγιστην ἡμέραν ὡρῶν ιζ' καὶ δίστηκεν ἀλεξάνδρειας πρὸς δύσειν ὥρας βγ'.

Τὸ δὲ χατβαράκτιον ἔχει τὴν μέγιστην ἡμέραν ὡρῶν ιη'. καὶ δίστηκεν ἀλεξάνδρειας πρὸς δύσειν ὥρας εγ'.

Τὸ δὲ περωτὸν στρατόπεδον ἔχει τὴν μέγιστην ἡμέραν ὡρῶν ιη' καὶ δίστηκεν ἀλεξάνδρειας πρὸς δύσειν ὥρας εδ'.

Δύμνα δὲ ἡ νήσου, ἔχει τὴν μέγιστην ἡμέραν ὡρῶν ιθ', καὶ δίστηκεν ἀλεξάνδρειας πρὸς δύσειν ὥρας β'.

Ἡ δὲ δέκτις νήσου ἔχει τὴν μέγιστην ἡμέραν ὡρῶν ις' γο', καὶ δίστηκεν ἀλεξάνδρειας πρὸς δύσειν ὥρας δυοῦν τετάρτου.

Prima Europæ tabula Britannicas continet insulas, cum adjacentibus eis insulis. Parallelus vero ejus medius rationem habet ad meridianum, quam undecim fere ad viginti. Circumscribitur autem tabula undique Oceano. Ab ortu, Germanico.

A meridie, Britannico, & eo qui appellantur Vergivius. Ab occasu Occidentali: Ab septentrionibus vero, Hyperboreo, & qui vocatur Deucalidonicus.

Thyle igitur Insula maximam diem habet horarum æquinoctial. 20. distatque ab Alexandria occasum versus horis duabus

Hiberniæ vero insula civitates insignes. Eiusdem nominis, cujus & insula, civitas Hybernis, maximam diem habet hor. 18. distatque ab Alexandria occasum versus horas tres & 1/4.

Rheba vero maximam diem habet horarum 18 1/2, distatque ab Alexandria versus occasum hor. 3. quinta una.

Albionis vero Insula. Londinium maximam diem habet hor. 17. distatque ab Alexandria occasum versus hor. 2 2/3.

Eboracum maximum diem habet hor. 17, 1/2, distatque ab Alexandria occasum versus hor. 2 1/3.

Cataractonium maximam diem habet hor. 18. & distat ab Alexandria occasum versus hor. 2 2/3.

Alata Castra maximam habet diem hor. 18 1/2 distatque ab Alexandria occasum versus hor. 2 1/3.

Dumna autem Insula maximam diem habet hor. 19, 1/2. ac distat ab Alexandria versus occasum hor. 2.

Vectis vero Insula maximam diem habet hor. 16 2/3. distatque ab Alexandria versus occasum hor. 2/3 fere.

HIBERNIÆ Infulæ fitus

Cap. II.

Tabula Prima EUROPE.

Septentrionalis lateris descriptio, quod ab Hyperboreo Oceano alluitur.

Boreum Promontorium	11 61 0
Venienion promont.	12 50.61 20
Viduxæ fluv. ostia	13 61.
Argitæ fluv. ostia	14 30.61 30
Robogdium promont.	16 20.61 30

Occidentale latus incolunt Venenii; deinde, reliquæ & Orientale Rhobogdii. Descriptio autem lateris Occidentalis, quod Occident. Oceano alluitur.

Post Boreum prom. quod est	11. 61
Rhavii fluv. ostia	11 20.61 20
Nagnata Urbs insignis	11 15.60.16
Libnii fluv. ostia	10 30.60
Aufobæ fluv. ostia	10 39.59 30
Seni fluv. ostia	9 30. 9 30
Dur fluv. ostia	9 40.59 40
Jerni fluv. ostia	8 58
Notium promont.	7 40.57 45

Post Venenios idem habitant latus Erdini, sub quibus Nagnatæ, deinde Auteri, postquos Gangani, sub quibus Velibori. Meridionalis reliqui lateris sequitur descriptio, cui Verginius adjacet Oceanus. Post Notium promont.

Dabronæ fluv. ostia.	11 15.57
Birgi fluv. ostia	12 30.57 30
Hieron vel sacrum prom.	14 .57 30

Habitant idem latus post Vallabros Uterni, supra quos Vodixæ, & qui orientatissimi sunt Brigantes. Orientalis lateris descriptio, cui ajacet Oceanus, qui vocatur Hibernicus, post Notium promont. quod est

Modoni fluv. ostia	13 40.58 40
Manapia urbs	13 30.58 40
Obocæ fluv. ostia	13 12.59
Eblana civitas	14 .59 30
Bubindæ fluv. ostia	14 49.59 40
Ifamnum promont.	15 .60
Vinderii fluv. ostia	15 .60 15
Logiæ fluv. ostia	15 20.60 40

Post hæc Rhobogdium est promont. Idem habitant latus post Rhobogdios Darnii, sub quibus Voluntii. Deinde Blanii. Post Cauci, sub quibus Ma-

ΕΥΡΟΠΗΣ

ΙΟΥΡΕΝΙΑΣΙ ΝΗΣΟΥ

ΒΡΕΤΑΝΙΚΗΣ ΘΕΣΙΣ.

Αριτικῆς πλευρᾶς περιγραφῆ, ἧς ὑπερκειται ὠκεανὸς ὑπερβόρειος.

Βόρειον ἄκρον μί.	11	61	0
Ουενίνιον ἄκρον	12	50	61 20
Ουιδῶα ποτ. ἐκβολαί	13	61.	
Αργίτα ποτ. ἐκβολαί	14	30	61 30
Ροβόγδιον ἄκρον	16	20	61 30

Παροικῶσι δὲ τὴν πλωρᾶν, ἀπὸ μὲν δυσμῶν Ουενίνιοι. εἶτα Ἐφεζῆς καὶ πρὸς ἀνατολᾶς Ροβόγδιοι. Δυτικῆς πλευρᾶς περιγραφῆ, ἧς ὑπερκειται δυτικὸς ὠκεανός.

Μετὰ τὸ βόρειον ἄκρον ὃ ἐστίν	11	61	0
Γαζίς ποτ. ἐκβολαί	11	20	61 20
Νάγνατα πόλις ἐπισημῶ	11	15	60 16
Λιβόις ποτ. ἐκβολαί 3	10	30	60
Αὐσοβα ποτ. ἐκβολαί	10	39	59 30
Σλώς ποτ. ἐκβολαί	9	30	9 30
Δοῦρ ποτ. ἐκβολαί	9	40	59 40
Ἰέρνς ποτ. ἐκβολαί	8	58	
Νότιον ἄκρον	7	40	57 45

Παροικῶσι δὲ τὴν πλωρᾶν μὲν τὰς Ουενινίους, Ερδίνιοι 4 ὑφ' ἑς, Νάγνατα. εἶτα Αὐτεῖροι. εἶτα Γαζιανόι. ὑφ' ἑς, Ουελίβοροι 5. Τῆς Ἐφεζῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς περιγραφῆ, ἧς ὑπερκειται ὠκεανὸς Ουεργίνιος. 6. μετὰ τὸ νότιον ἄκρον. ὃ ἐστίν

Δαβρώνη ποτ. ἐκβολαί	11	15	57
Βίργς 7 ποτ. ἐκβολαί	12	30	57 30
Ἰερόν ἄκρον	14	57	30

Παροικῶσι δὲ τὴν πλευρᾶν μὲν τὰς 8 Ουελλαβορῆς Ουτεροί. 9. ὑπερ ἑς, Ουοδία, ἔ ἀνατολικώτεροι Βεργαντες. ἀνατολῆς πλευρᾶς περιγραφῆ. ἧς ὑπερκειται ὠκεανὸς καλεῖται Ἰερίνιος. μετὰ τὸ ἱερόν ἄκρον, ὃ ἐστίν

Μοδόνε ποταμῶ ἐκβολαί	13	40	58 40
Μαναπία πόλις	13	30	58 40
Οβόκα ποτ. ἐκβολαί	13	12	59
Ἐβλανα πόλις	14	59	30
Βεξίνδα ποτ. ἐκβολαί	14	49	59 40
Ἰοάμινον ἄκρον	15	60	
Ουινδέρνιος ποτ. ἐκβολαί	15	60	15
Λογία ποτ. ἐκβολαί	15	20	60 40

μετὰ αὐτὸ Ροβόγδιον ἄκρον. Παροικῶσι δὲ τὴν πλευρᾶν ταύτην 10, μετὰ τὰς Ροβόγδιους 11, Δάρνιοι 12. ὑφ' ἑς, Ουολάντιοι. εἶτα Βλάνιοι. 13. εἶτα Καῦκοι. ὑφ' ἑς,

Μαναπιοί.

Μανάπιοι. εἴτα Κοριόνδοι ὑπὲρ τὰς Βέρμαντας.

Πόλεις δὲ εἰσι μεσόγειοι αἰδε.

Ριγία 14	ιγ'	ξ'	γ'
Ραῖβα	ιβ'	νθ'	ρ'
Λάβηρ⊙	ιγ'	νθ'	δ'
Μακολικον	ια'	ρ'	νη' γο'
Ἐτέρη Ριγία 15	ια'	νθ'	ρ'
Δῶνον	ιβ'	ρ'	νη' ρ'
Ιβερνίς 16	ια'	νη'	ς'

Ἐπὲρκεινται δὲ νῆσοι τῆς Ἰβερνίας, αἵ τε καλόμεναι Ἐβῶδαι, εἴ τ' Ἄριθμον, ὧν ἡ μὲν δυσπωτέρα καλεῖται

Ἐβῶδα νε' ξβ'
 Ἡ δὲ ἐξῆς αὐτῶν 17 πρὸς ἀνατολὰς ὁμοίως.

Ἐβῶδα	ιε'	γο'	ξβ'
εἴτα Ρικίνα	ιζ'	ζο'	ξβ'
εἴτα Μαλεός	ιζ'	ρ'	ξβ'
εἴτα Ἐπίδιον	ιη'	ρ'	ξβ'

Καὶ ἀπὸ ἀνατολῶν τῆς Ἰουερνίας εἰσιν αἱ δὲ νῆσοι.

Μονάοιδα	ιζ'	γο'	ζα'	ρ'
Μόνα νῆσος	ιε'	νζ'	γο'	
Ἐδρου 18 ἔρημ⊙	ιε'	νθ'	ρ'	
Λίμνη 19 ἔρημ⊙	ιε'	νθ'		

napii. Post Coriondi supra Brigantes.

Civitates Mediterraneæ hæ sunt.

Rhigia	13	60 20
Rhæba	12	56 54
Laberus	13	59 51
Macolicum	11	30.58 40
Rhigia altera	11	58 30
Dunum	12	20.58 45
Ivernīs	11	58 10

Hiberniæ superjacent quinque insulæ, Ebudæ nomine, quarum occidentalior vocatur

Ebuda 15 62
 Deinde quæ ad ortum magis extenditur similiter

Ebuda	15	40. 62
Postea Rhicina	17	62
Postea Maleos	17	30. 62
Postea Epidium	18	30. 62

Juxta Orientalem plagam Hiberniæ insulæ hæ sunt.

Monaceda	17	40.61 30
Mona insula	15	57 40
Edri quæ deserta est	15	57 30
Limni quæ deserta est	15	59

ΑΛΟΥΙΩΝΟΣ

ΝΗΣΟΥ

ΒΡΕΤΑΝΝΙΚΗΣ

ΘΕΣΙΣ.

Ἀρκτικῆς πλευρᾶς περιγραφή, ἧς ὑπὲρκεινται ὠκεανὸς καλεόμενος Δηκεκαλιθρόνι⊙ 20 αἰ. Δουηκ. Νουαντῶν 21 Χερσόνησ⊙, καὶ ὁμώνυμον ἄκρον κα' ξα' γο'

Ρέρμηνοι⊙ 22 κόλπ⊙	κ'	ρ'	νη' ρ'
Ουι' δόπαρα 23 κόλπ⊙	κα'	γ'	ρ'
Κλώτα 24 ἄκρως 25	κβ'	δ'	νθ' γο'
Δελαανόνι⊙ 26 κόλπ⊙	κδ'	ρ'	νη' γο'
Ἐπίδιον ἄκρον	κγ'	ρ'	νη' γο'
Λόγξ ποτ. ἐκβολαί	κδ'	ρ'	νη' γο'
Ἴτυ⊙ ποτ. ἐκβολαί	κζ'		
Ουόλοσ κόλπ⊙	κθ'		
Ναυαί' 27 ποτ. ἐκβολαί	λ'		

Ταρβιδέμ 28 ἡ Ἐορκᾶς ἄκρα. λα' γ' ξ' δ'

Δυσμικῆς πλευρᾶς περιγραφή, ἧ παρῆκεται ὁ, τε Ἰβερνί⊙ ὠκεανὸς καὶ ὁ Ουέργινι⊙ μὲν τ' Νουαντῶν Χερσόνησον ἡ ἐπέχει κα' ξα' γο'

Ἀβραγάνης 29 ποτ. ἐκβολαί ιθ' γ' ξα'

A L B I O N I S

Insulæ BRITANNIÆ Situs.

Cap. III.

Tabula prima EUROPE.

Septentrionalis lateris descriptio, quod alluit Oceanus, qui vocatur Deuceledonius. Novantum Cherfonesus, & ejusdem nominis promontorium.

Rherigonius sinus	21	60 40
Vidogara sinus	20	30.60 45
Clota æstuarium	21	20.60 30
Leanonius sinus	22	15.59 40
Epidium promont.	24	60
Longi fluv. ostia	23	60 40
Itys fluv. ostia	24	30.60 40
Volfas sinus	27	60 40
Nabæi fluv. ostia	29	60 30
Tarvedum, quod & orcas promontorium.	30	60 30
	31	20.60 15

Occidentalis lateris descriptio, quod Ibernicus ac Verginius alluit Oceanus. Post Novantium Cherfonesium, quæ habet

Abrayanni fluv. ostia	21	61 40
	19	20.61

A a a a

Iena

Ienæ æstuarium	19	60	30	Ἰηνᾶ 30 ἑσχυσις 31	ιβ'	ζ'	ι'
Devæ fluv. ostia	18	60		Δεῦνα ποτ. ἐκβολαί	ιη'	ζ'	ι'
Novii fluv. ostia	18	20.59	30	Νοβίᾱ ποτ. ἐκβολαί	ιη'	γ'	ιθ' 12
Itana æstuarium	18	30.58	45	Ἰτᾶνα 32 ἑσχυσις 33	ιη'	12	νη' 12 δ'
Moricambe æstuarium	17	30.58	20	Μορκαμβῆ 34 ἑσχυσις 35	ιζ'	12	νη' γ'
Setantiorum portus	17	20.57	45	Σεταντίων λιμνῆ	ιζ'	γ'	νζ' 12 δ'
Belisama æstuarium	17	30.57	20	Βελίσαμα 37 ἑσχυσις 38	ιζ'	12	νζ' γ'
Seteia æstuarium	17	57		Σετήια 39 ἑσχυσις 40	ιζ'		νζ'
Tifobis fluv. ostia	15	40.56	29	Τισόβι⊙ ποτ. ἐκβολαί	ιέ	γός	νς' γ'
Cancanorum promont.	15	56		Κανκανῶν 41 ἄκρον	ιέ		νς'
Stuciæ fluv. ostia	15	20.55	30	Στέκια ποτ. ἐκβολαί	ιέ	γ'	νέ 12
Tuerobis fluv. ostia	15	30.55	10	Τερόβι⊙ ποτ. ἐκβολαί	ιέ		νέ
Octapitarum promont.	14	20.54	30	Ὀκταπίταρον ἄκρον	ιδ'	γ'	νδ' 12
Tobii fluv. ostia	15	30.54	30	Τοβίᾱ 42 ποτ. ἐκβολαί	ιέ	12	νδ' 12
Ratostathybii fluv. ostia	16	30.54	30	Ρατοσταθυβίᾱ ποτ. ἐκβολαί	ις'	12	νδ' 12
Sabriana æstuarium	17	20.54	30	Σαβριᾶνα 43 ἑσχυσις 44	ιζ'	γ'	νδ' 12
Vexalla æstuarium	16	53	30	Ουέξαλα ἑσχυσις 45	ις'		νγ' 12
Herculis promont.	14	53		Ἡράκλεος ἄκρον	ιδ'		νγ'
Antævestæum promont. quod etiam dicitur Bolerium	11	30.52	30	Ἀντιουέσταιον 46 ἄκρον, τὸ καὶ Βολέριον	ια'		νβ' 12
Damnonium quod etiam dicitur Ocrinum promont.	12	15.30		Δαμόνονιον 47 τὸ καὶ ὄκρινον ἄκρον	ιβ'		να' 12
Reliqui Meridionalis lateris descriptio, quod Britannicus Oceanus alluit. Post Ocrinum promont.							
Cenionis fluv. ostia	15	51	54	Κενίων⊙ ποτ. ἐκβολαί I	ιδ'	να'	12 δ'
Tamari fluv. ostia	15	40.52	10	Ταμάρις ποτ. ἐκβολαί	ιέ	γός	νβ' 5'
Ifacæ fluv. ostia	17	52	20	Ἰσάκα ποτ. ἐκβολαί	νζ'	νβ'	γ'
Alaunii fluv. ostia	17	40.52	40	Ἀλαύνης 2 ποτ. ἐκβολαί	ιζ'	γός	νβ' γός
Magnus portus	19	53		μέγιστος λιμνῆ	ιβ'		νγ'
Trifantonis fluv. ostia	20	20.53		Τρισάντων⊙ ποτ. ἐκβολαί	κ'	γ'	νγ'
Novus portus	21	53	30	Καινὸς λιμνῆ	κα'		νγ' 12
Cantium promont.	21	54		Κάντιον ἄκρον	κβ'		νδ'
Orientalis deinde ac australis plagæ latera, quæ Germanico alluuntur Oceano, describuntur. Post Tarvedum, quod & orcas pro. quod jam dictum est							
Virvedrum promont.	31	60		Οὐερβέδρον 3 ἄκρον	λα'		ζ'
Veruyium promont.	30	50.59	40	Βερβείριμ 4 ἄκρον	λ'	12	νθ' γός
Ilæ fluv. ostia	30	59	40	Ἰλα ποτ. ἐκβολαί	λ'		νθ' γός
Ripa alta	39	59	40	Ὀχρή ὑψηλή	κθ'		νθ' γός
Loxæ fluv. ostia	28	30.59	40	Λόξα ποτ. ἐκβολαί 5	κη'	12	νθ' γός
Vara æstuarium	27	30.59	40	Ουάρα 6 ἑσχυσις 7	κζ'	12	νθ' γός
Tuæfis æstuarium	27	59	0	Τούαισις 8 ἑσχυσις 9 αλ. Τεῖαι	κζ'		νθ'
Celnii fluv. ostia	27	58	45	Κελνίᾱ ποτ. ἐκβολαί 10	κζ'		νη' 12 δ'
Taizalum promont.	27	30.58	30	Ταίζαλον ἄκρον	κζ'	12	νη' 12
Divæ fluv. ostia	26	58	40	Δίᾱ ποτ. ἐκβολαί 11	κς'		νη' 12
Tava æstuarium	25	58	30	Τάβα 12 ἑσχυσις	κε'		νη' 12
Tinæ fluv. ostia	24	58	30	Τίνα 13 ποτ. ἐκβολαί	κδ'	12	νη' 12 δ'
Boderia æstuarium	22	30.58	45	Βοδέρια 14 ἑσχυσις	κβ'	12	νη' 12 δ'
Alauni fluv. ostia	21	40.58	30	Ἀλαύνης ποτ. ἐκβολαί	κα'	γός	νη' 12
Vederæ fluv. ostia	20	10.58	30	Ουέδρα ποτ. ἐκβολαί	κ'	5'	νη' 12
Dunum finus	20	45.57	30	Δύνον κάλπ⊙	κ'	δ'	νζ' 12
Gabrintuicorum portus } tuofus finus }	21	57		Γαβριαντούικον εὐλίμεν⊙ } κόλπ⊙ }	κα'		νζ'
Ocelum promont.	21	15.56	40	Ὀκέλλᾱ ἄκρον	κα'	δ'	νς' γός

Αβ8 ποτ. ἐκβολαί	κά	ν5'	12
Μεταεὶ 15 εἰσχυσις	κ'	12	νέ γο'
Γαρήνεια 16 ποτ. ἐκβολαί	κά	νέ	γ'
Εξοχή	κά	δ'	νέ 16'
Εἰδεμαναία 17 ποτ. ἐκβολαί	κ'	5'	νέ
Ιάμισσα 18 εἰσχυσις	κ'	12	νδ' 12
μεθ' ἣν τὸ Ακάντιον ἄκρον	κβ'	νδ'	

Οικῆσι δὲ τὰ μὲν, ὡς εἶπε τ' ἀρκτικὴν παλαιοῦσαν, ὑπὸ μὲν τ' ὁμώνυμον χερσονήσον, Νεανταί, παρ' οἷς εἰσι καὶ πόλεις αἰδέ.

Λεκοπεία	ιβ'	ξγ'
Ρετιμόνιον	κ'	5' ξ γο'
ΤΦ' οὖς Σελγοδαί, παρ' οἷς πόλεις		
Καρβαντόριγον.	ιβ'	νθ' γ'
Οὔξελον 20	ιη	12 νθ' γ'
Κόρδα	κ'	νθ' γο'
Τριμόντιον	ιβ'	νθ'

Τῶτων δὲ πρὸς ἀνατολὰς, Δάμνιοι μὲν, ἀρκτικώτεροι, ἐν οἷς πόλεις

Κολανία 21	κ'	12 νθ' 5'
Ουανδάρρα	κά	γο' ξ'
Κορέα	κά	12 νθ' γ'
Αλαῦνα	κβ'	12δ' νθ' γ'
Λίνδον	κ'	νθ' 12'
Ουικτορέα	κγ'	12 νθ'

Γαδῆνοι 22 δὲ, ἀρκτικώτεροι, Ὡτadini-νοί 23 δὲ, μεσημβρινώτεροι, ἐν οἷς πόλεις αἰδέ

Κυρία	κ'	5' νθ'
Βρεμένιον	κά	νθ' 12δ'

Μετὰ δὲ τὰς Δαμνονίους, πρὸς ἀνατολὰς ἀρκτικώτεροι μὲν, ἀπὸ ἑ' Επιδίος ἄκρος ὡς πρὸς ἀνατολὰς, Επιδίοι, μεθ' ἧς Κέρωνες. 24 εἶπα, Καρνονάκαι. εἶπα, Καρηνοί 25, καὶ ἀνατολικώτεροι 29 καὶ Τελδοταῖοι Κορνάβουοι 27. Ἀπὸ δὲ ἑ' Λαιλαμωνίος 28 κόλπα μέρει τῆς Ουάραρ εἰσχυσεως Καληδόνιοι. καὶ ὑπὲρ αὐτῶν, ὁ Καληδόνιος δρυμός. ὦν ἀνατολικώτεροι δὲ, Κανταί. μεθ' ἧς Λόγοι, συνάπτοντες πῖς Κορναίους καὶ ὑπὲρ τὰς Λόγους, Μέρτα. ὑπὲρ 30 δὲ τὰς Καληδονίους, Ουακομάγοι. παρ' οἷς πόλεις

Βανατία	κδ'	νθ' 12
Τάμεια	κε'	νθ' γ'
Περωτῶν στρατόπεδον	κζ'	δ' νθ' γ'
Τέρεσις 31	κς'	12δ' νθ' 5'

ὑπὸ δὲ τῶτων, δυσμικώτεροι μὲν Ουενίκοντες 32, ἐν οἷς πόλεις αἰδέ.

Ὀρρεα	κδ'	νθ' 12δ'
Ἀνατολικώτεροι δὲ Τεζάλιοι 33, καὶ πόλεις		
Δηράνα	κς'	δ' νθ' 12δ'

Abi fluv. ostia	21	.56	30
Metaris æstuarium	20	10.55	40
Garieni fluv. ostia	21	.55	20
Extensio	21	15.55	6
Idumanii siuv. ostia	20	.55	10
Iamefa æstuarium	20	30.54	30
post quam Cantium est promont.	22	.54	0

Juxta septent. latus sub Cherf. eodem appellati nomine Novantæ habitant, apud quos urbes hæ :

Lucopibia	19	.60	20
Retigonium	20	10.60	40
Sub iis Selgovæ, apud quos urbes hæ.			
Carbantorigum	19	.59	20
Oxelum	12	30.59	20
Corda	20	.59	40
Trimontium	19	.59	0

His versus folis ortum magis septentrionales Damni sunt, in quibus urbes hæ :

Colania	20	30.59	10
Vanduara	21	40.60	0
Coria	21	30.59	20
Alauna	22	45.59	20
Lindum	23	.59	30
Victoria	33	30.59	0

Gadini vero magis septentrionales. Otadeni autem magis Australes sunt, in quibus urbes hæ :

Curia	20	10.59	0
Bremenium	2	.58	45

Post Damnonios versus folis ortum magis septen. quasi ad ortum vergentes ab Epidio prom. ² Epidii sunt. Post quos ³ Cerones. Post Orientiores ⁴ Lerones. Deinde Carnonaces. Deinde Carini. Et Orientiores ultimique Cornabii. A Lelannonio autem finu usque ad æstuarium Varar, sunt ⁴ Caledonii. Et supra eos, Caledonia sylva. Quibus magis Orienta. sunt Caritæ. Post quos Logi conjuncti Cornabiis. Et supra ⁶ Logos Mertæ sunt. Sub Caledoniis autem Vacomagi. Apud quos hæ sunt urbes :

Banatia	24	.59	30
Tamia	25	.59	20
Alata Castra	27	15.59	20
Tuefis	26	54.59	10

Sub iis qui Magis Occidentales sunt habitant Vennicantes, in quibus urbs

Orrea	26	15.59	45
-------	----	-------	----

Deinde qui magis orient. sunt, Texali ; & urbs

Devana	19	.57	45
--------	----	-----	----

Rurfus autem sub Elgovis & Otadinis, ad utraque Maria habitant Brigantes. in quibus urbes

Epiacum	18 30.58 30
Vinnovium	17 30.59 0
Caturactonium	20 .58 10
Calatum	19 .57 45
Ifurium	20 .57 40
Rhigodunum	18 .57 30
Olicana	19 .57 30
Eboracum	20 .57 20

Et Legio sexta Nicephorica.

Camunlodunum 18 15.57 0

Apud hos penes finum portuosum Parisi & urbs.

Petuarua 20 40.56 40

Sub iis & Brigantibus habitant magis ad occasum tendentes Orduices.

Penes quos urbes

Mediolanium 16 45.56 40

Brannogenium 16 .56 15

His vero magis ori. sunt Cornabii, in quibus urbes

Devana 18 30.55 0

Et legio vicesima Nicephorica

Virocanium 16 45.55 45

Post hos Coritani, in quibus urbes

Lindum 18 40.55 45

Rhage 18 55.30

Deinde Catyeuchlani, in quibus urbes

Salinae 20 10.55 40

Urolanium 19 20.55 39

Post hos Simeni, apud quos urbs

Venta 20 30.55 20

Et magis Orientales penes Jamsam aestuarium, Trinoantes sunt, in quibus urbs

Camudolanum 21 .55 0

Iterum sub dictis populis Maxime Occident. sunt Metæ, in quibus urbes

Luentinum 15 45.55 10

Maridunum 15 30.54 40

His magis orientales Silyres sunt, in quibus urbs

Bullæum 16 20.55 0

Post quos Dobuni & urbs

Corinium 18 54. 10

Post Atrebatii & urb.

Nalcua 19 .54 15

Post quos Maxime Orient. Cantii

In quibus urbes

Londinium 20 .45 0

Darvenum 21 .53 40

Rutupiæ 21 45.45 40

Rurfus Atrebatii & Cantii sub-
jacent Rhegni, & urbs

Πάλιν δ' ὑπὸ μὲν τῆς Ελγῶος καὶ τῆς
Ωτᾶδινος 34, δηλονότι ἐφ' ἐκείτερα τὰ πε-
λάγη Βεργαντες, ἐν οἷς πόλεις

Επειάκον	ιη' 2 νη' 2
Οὐιννοσίον	ιζ' 2 νη' 2
Κατεράκτονιον	κ' νη' 2
Κάλαρον	ιβ' νζ' 2
Ισέριον	κ' νζ' 2
Ριγόδωνον	εε' νζ' 2
Ολίκανα	ιβ' νζ' 2
Εβόρακον	κ' νζ' 2

Λεγίων 5 νικηφόρο

Καμυνλόδωνον ιη' δ' νζ'

Πρὸς οἷς παρὰ τὴν εὐλίμενον 35, κόλπον,

Παρισί, 36, καὶ πόλις

Πεταρία κ' γο' νς' γο'

ὑπὸ δὲ τῆς καὶ τῆς Βεργαντας οἰκῆσαι δυσ-
μικῶτατα 37 μὲν, Ὁρδίνες, ἐν οἷς πό-
λεις

Μεδιολάνιον 15' 2δ' νς' γο'

Βραννογένιον 15' 2δ' νς' δ'

Τῶτων δὲ ἀνατολικώτεροι, Κορνάβιοι, ἐν
οἷς πόλεις,

Δηένανα ιη' 2 νε'

καὶ Λεγίων κ' νικηφόρο

Οὐίροκόνιον 15' 2δ' νε' 2δ'

Μεθ' οὗς Κοριταῖοι, ἐν οἷς πόλεις

Λίνδον ιη' γο' νε' 2δ'

Ράγε 38 ιη' νε' 2

Εἴτα Κασουβχλάνιοι ἐν οἷς πόλεις

Σαλίναι 39 15' νε' γο'

Οὐρολάνιον ιθ' γ' νε' 2

Μεθ' οὗς Σιμενοί, 40 ἐν οἷς πόλις

Οὐέντα κ' 2 νε' γ'

Καὶ ἀνατολικώτεροι παρὰ τὴν Ἰμλιωσιν
ἔσχυσιν Τρινόαντης, ἐν οἷς πόλις

Καμυδόλανον κ' νε'

Πάλιν δ' ὑπὸ τὰ εἰρημένα ἔθνη δυσ-
μικῶτατοι μὲν Δημήται, ἐν οἷς πόλεις

Δεέντινον ιε' 2δ' νε'

Μαρίδωνον ιε' 2 νε' γο'

Τῶτων δ' ἀνατολικώτεροι, Σίλυρες, ἐν
οἷς πόλις

Βέλλαιον 15' γ' νε'

Μεθ' ἐς Δοβῆνοι, καὶ πόλις

Κορίνιον ιη' νδ' 5'

Εἴτα Ατρεβάτιοι, καὶ πόλις

Ναλκούα 41 ιθ' νδ' δ'

Μεθ' ἐς ἀνατολικώτατοι Κάντιοι, ἐν οἷς
πόλεις,

Λονδίνιον κ' νδ'

Δαρβένον κ' νγ' γο'

Ρυτέπαι κ' 2δ' νδ'

Πάλιν τοῖς μὲν Ατρεβατίοις, καὶ τοῖς
Καντίοις, ὑπόκεινται Ρήγιοι,

ἡ πόλις ΝοϊόμαγⓄ ἠ' 2δ' νγ' γ' 16'

Τοῖς δὲ Δοβάνοις, Βέλγαμ. ἡ πόλις

Ισχάλις 15' γό' νγ' 12'
 Ὑδάτα θερμά 15' γ' νγ' γό'
 Ουέντα 17' γό' νγ' 12'

Τῆτων δ' ἀπὸ δυσμῶν εἰς μεσημερίαν Δε-
 ρότεργες, ἐν οἷς πόλις

Δάνιον 17' 2 γ' ν6' 16'
 Μεθ' οὗς δυσμικώτατοι Δουμόνοιοι. ἐν
 οἷς πόλις.

Ουολίβα 18' 2 δ' ν6' γ'
 Ουξέλα 43 15' ν6' 12 γ'
 Ταμαρή 15 ν6' δ'

Ισκα 12 2 ν6 2δ'
 Λεγίων δ' αὐτῆρα σεβασή. 15 2 ν6 2 16'

Νῆσοι δὲ ὠρκαίνονται τῇ ΑλκιάνⓄ, κα-
 τὰ μὲν τὴν Ὀρκαδα ἀκρῶν

Οκίητις νῆσⓄ 16' γό' ζ' 2 δ'
 Δέμανα νῆσος 44 λ' ζα'

Ἰπὲρ ἢ αἱ Ὀρκαδες, ὡς εἰς τριάνοντα τὴν ἄ-
 ρκτικὸν, ὧν τὸ μέγιστον ἐπέχει μοί. λ' ζγ' γό'

Καὶ ἐπὶ ὑπὲρ αὐτὰς ἡ Θούλη. ἥς κατὰ μὲν
 δυσμικώτατα ἐπέχει μοί. κβ' ζγ'

κατὰ δὲ ἀνατολικώτατα λ' α' γό' ζγ'
 κατὰ δὲ ἀρκτικώτατα λ' γ' ζγ' δ'
 κατὰ δὲ νοτιώτατα λ' γ' ζ6' γό'
 κατὰ δὲ μεταξύ λ' γ' ζγ'

Κατὰ δὲ τὰς τριάνοντας, νῆσοι εἰσὶν αἰθε-
 ροπάτις κγ' νδ' δ'

ΚάουωⓄ 25 νῆσⓄ κδ' νδ' 12

Ἰπὸ δὲ τὴν μέγαν λιμένα, νῆσⓄ Ουίκτη-
 σις 46 ἥς τὸ μέσον ἐπέχει μοί. 1θ' γ' ν6' γ'

Næomagus 19 43.53 46

Dobanis vero subjacent Belgæ,
 & urbs

Ischalis 16 40.53 30
 Aquæ Calidæ 17 20.53 40
 Venta 18 40.53 30

Deinde versus Occasum & Austrum
 Durotriges sunt, in quibus urbs

Dunium 17 .52 40
 Post quos maxime Occidentales
 Domnonii, in quibus urbes

Voliba 14 45.52 20
 Uxela 15 .52 45
 Tamare 15 .52 25
 Isca 17 30.52 45

Legio secunda augusta 17 .52 30

Insulæ autem adjacent Albioni
 juxta Orcada promont.

Ocitis insula 32 40.60 45
 Dumna insula 30 .61 0

Supra quam Orcades insulæ sunt
 numero 30 Circiter, quarum medius
 gradus habet 30 .61 40

Et super Thyle est, cujus insulæ
 pars, quæ maxime ad occasum tendit,
 gradus habet 29 .63 0

Quæ maxime ad ortum 21 40.63 0
 Quæ maxime ad Arctos 30 20.6 21
 Quæ maxime ad austrum 30 20.62 40
 Medium insulæ 30 20.63 0

Juxta Trinoantes vero insulæ hæ
 sunt; Toliapi insula 23 .54 20

Counos insula 24 .54 20

Sub magno vero portu insula est
 vectis, cujus Medium gradus ha-
 bet. 19 20.52 20

Ex Itinerario Antonini Aug. Edito per Hieronymum Suritam Anno MDC. Colon. Agrip.

Iter Britanniarum. A Gessoriacō ad Gallias Ritupas in Portum Britanniarum, Stad. Num. ccccl.

A Limite, idest, à Vallo Prætorium usque.	M. P. clvi.
A Bremenio Corstopilum.	M. P. xx.
Vindomoram.	M. P. ix.
Vinoviam.	M. P. xix.
Cataractonem.	M. P. xxii.
Ifurium.	M. P. xxiv.
Eboracum, Leg. victrix.	M. P. xiv.
Dervationem.	M. P. vii.
Prætorium.	M. P. xxv.

Iter à Vallo ad Portum Ritupas.
M. P. cccclxxxii.

A Blatobulgio Castra exploratorum.	M. P. xii.
Luguvallum.	M. P. xii.
Voredam.	M. P. xiv.
Brovonacim.	M. P. xiii.
Verterim.	M. P. xiii.
Lavatrim.	M. P. xiv.
Cataractonem.	M. P. xiii.
Ifurium.	M. P. xxiv.
Eboracum.	M. P. xvii.
Calcariam.	M. P. ix.
Camulodunum.	M. P. xx.
Mamucium.	M. P. xviii.
Condate.	M. P. xviii.
Devam Leg. xx victrix.	M. P. xx.
Bovium.	M. P. x.
Mediolanum.	M. P. xx.
Rutunium.	M. P. xii.
Viroconium.	M. P. xi.
Uxaconam.	M. P. xi.
Pennocrucium.	M. P. xii.
Etocetum.	M. P. xii.
Manduessedum.	M. P. vi.
Venonium.	M. P. xii.
Bennavennam.	M. P. xvii.
Lactodorum.	M. P. xii.
Magiovintum.	M. P. xvii.
Durocobrivim.	M. P. xii.
Verolamium.	M. P. xii.
Sulloniacim.	M. P. ix.
Londinium.	M. P. xii.
Noviomagum.	M. P. x.
Vagniacim.	M. P. xviii.
Durobrivim.	M. P. ix.
Durolevum.	M. P. xiii.

Durovernum.	M. P. xii.
Ad Portum Ritupas.	M. P. xii.

Iter à Londinio ad Portum Dubrim.
M. P. lxvi.

Durobrivim.	M. P. xxvii.
Durovernum.	M. P. xxv.
Ad Portum Dubris.	M. P. xiv.

Iter à Londinio ad Portum Lemanis.
M. P. lxxviii.

Durobrivim.	M. P. lxxviii.
Durovernum.	M. P. xxv.
Ad Pontem Lemanis.	M. P. xvi.

Iter à Londinio Luguvallum ad Vallum.
M. P. cccclxliii.

Cæsaromagum.	M. P. xxviii.
Colonium.	M. P. xxiv.
Villam Faustini.	M. P. xxxv.
Icianos.	M. P. xviii.
Camboricum.	M. P. xxxv.
Duroli pontem.	M. P. xxv.
Durobrivas.	M. P. xxxv.
Caufennim.	M. P. xxx.
Lindum,	M. P. xxvi.
Segelocim.	M. P. xiv.
Danum.	M. P. xxi.
Legeolium.	M. P. xvi.
Eboracum.	M. P. xxi.
Ifubrigantum.	M. P. xvii.
Cataractonem.	M. P. xxiv.
Lavatrim.	M. P. xvii.
Verterim.	M. P. xiii.
Brocavum.	M. P. xx.
Luguvallum.	M. P. xxii.

Iter à Londinio Lindum. M. P. clvi.

Verolamum.	M. P. xxi.
Durocobrium.	M. P. xii.
Magiovinum.	M. P. xii.
Lactodorum.	M. P. xvi.
Ifannavatia.	M. P. xii.
Tripontium.	M. P. xii.
Vennonim.	M. P. ix.
Ratis.	M. P. xii.
Verometum.	M. P. xiii.
Margidunum.	M. P. xiii.
Ad Pontem.	M. P. vii.
Crococalanum.	M. P. vii.
Lindum.	M. P. xii.

Iter

Iter à Regno Londinium. M. P. xcvi.
 Clansentum. M. P. xx.
 Ventam Belgarum. M. P. x.
 Callevam Atrebatum. M. P. xxii.
 Pontes. M. P. xxii.
 Londinium. M. P. xxii.

Iter ab Eboraco Londinium.
 M. P. ccxxvii.

Lagecium. M. P. xxi.
 Danum. M. P. xvi.
 Agelocum. M. P. xxi.
 Lindum. M. P. xiv.
 Croccalanum. M. P. xiv.
 Margidunum. M. P. xiv.
 Vernemetum. M. P. xii.
 Ratis. M. P. xii.
 Venno
 Bann
 Magiovinium. M. P. xxviii.
 Durocibrivum. M. P. xii.
 Verolamum. M. P. xx.
 Londinium. M. P. xxi.

Iter à Venta Icenorum Londinium.
 M. P. cxxviii.

Sitomagum. M. P. xxxii.
 Cambretonium. M. P. xxii.
 Adansam. M. P. xv.
 Camulodunum. M. P. vi.
 Canonium. M. P. ix.
 Cæfaromagum. M. P. xii.
 Durolitum. M. P. xvi.
 Londinium. M. P. xv.

Iter à Clano venta Mediolanum.
 M. P. cl.

Galavam. M. P. xviii.
 Alonem. M. P. xii.
 Galacum. M. P. xix.
 Bretonacim. M. P. xxvii.
 Coccium. M. P. xx.
 Mancunium. M. P. xvii.
 Condate. M. P. xviii.
 Mediolanum. M. P. xviii.

Iter à Segoncio Devam. M. P. lxxiv.
 Cononium. M. P. xxiv.
 Varim. D. P. xix.
 Devam. M. P. xxxii.

Iter à Muridono Viroconium.
 M. P. clxxxvi.

Leucarum. M. P. xv.
 Nidum. M. P. xv.
 Bomium. M. P. xv.
 Hcam. Leg. 18 Aug. M. P. xxvii.
 Burrium. M. P. ix.
 Gobannium. M. P. xii.
 Magnim. M. P. xxii.
 Branonium. M. P. xxiv.
 Viroconium. M. P. xxvii.

Iter ab Isca Callevam. M. P. cix.

Burrium. M. P. ix.
 Blestium. M. P. xi.
 Ariconium. M. P. xi.
 Clevum. M. P. xv.
 Durocornovium. M. P. xiv.
 Spinus. M. P. xv.
 Callevam. M. P. xv.

Iter alio Itinere ab Isca Callevam.
 M. P. ciii.

Ventam Silurum. M. P. ix.
 Abonem. M. P. ix.
 Traiectum. M. P. ix.
 Aquas Solis. M. P. vi.
 Verlucionem. M. P. xv.
 Cunetionem. M. P. xx.
 Spinus. M. P. xv.
 Callevam. M. P. xv.

Iter à Calleva Iscadum Nuniorum.
 M. P. cxxxvi.

Vindomim. M. P. xv.
 Ventam Belgarum. M. P. xxi.
 Brige. M. P. xi.
 Sorinodunim. M. P. viii.
 Vindocladiam. M. P. xii.
 Durnonovariam. M. P. viii.
 Moridunum. M. P. xxxvi.
 Iscadum Nuniorum. M. P. xv.

EX NOTITIA DIGNITATUM IMPERII ROMANI CIRCA
tempora Arcadii & Honorii.

Sub dispositione viri Spectabilis Ducis Britanniarum.

Praefectus Legionis Sextae. [Ebor.]
 Praefectus equitum Dalmatarum Praesidio.
 Praefectus equitum Crispianorum Dano.
 Praefectus equitum Catafractariorum Morbio.
 Praefectus Numeri Barcariorum Tigrisensium Arbeja.
 Praefectus Numeri Nerviorum Dietsensium Dietsi.
 Praefectus Numeri vigilum Concangios.
 Praefectus Numeri exploratorum Lavatres.
 Praefectus Numeri Directorum veterum, alias Veneris.
 Praefectus Numeri Defensorum Braboniaco.
 Praefectus Numeri Solensium Maglovæ.
 Praefectus Numeri Pacensium Magis.
 Praefectus Numeri Longovicariorum Longovico.
 Praefectus Numeri Dervationensis Dervatione.

Item per lineam Valli.

Tribunus cohortis quartæ Lergorum Segeduno.
 Tribunus cohortis Cornoviorum Ponte-Ælii.
 Praefectus Alæ primæ Ascorum Conderco.
 Tribunus cohortis primæ Frixagorum Vindobala.
 Praefectus Alæ Savinianæ Hunno.
 Praefectus Alæ Secundæ Astrorum Cilurno.
 Tribunus cohortis primæ Bavorum Procolitia.
 Tribunus cohortis primæ Tungrorum Borcovico.
 Tribunus cohortis quartæ Gallorum Vindolana.
 Tribunus cohortis primæ Astorum Æsica.
 Tribunus cohortis secundæ Dalmatarum Magnis.
 Tribunus cohortis primæ Æliæ Dacorum, Amboglanna.
 Praefectus Alæ Petrianæ Petrianis.
 Praefectus Numeri Maurorum Aurelianorum, Aballaba.
 Tribunus cohortis secundæ Lergorum Congavatæ.
 Tribunus cohortis primæ Hispanorum Axeloduno.
 Tribunus cohortis secundæ Thracum Gabrosenti.
 Tribunus cohortis primæ Æliæ Classicæ Tunnocelo.
 Tribunus cohortis primæ Morinorum Glannibanta.
 Tribunus cohortis tertiæ Nerviorum Alione.
 Cuneus Armaturarum Bremetenraco.
 Praefectus Alæ primæ Herculeæ Olenaco.
 Tribunus cohortis sextæ Nerviorum Virofido.
 Officium autem habet idem vir Spectabilis Dux, hoc modo.
 Principem ex officiis Magistrorum militum Praesentalium alternis annis.
 Commentariensem utrunque.
 Numerarios ex utrisque officiis omni anno.
 Adjutorem.
 Subadjuvam.
 Regerendarium.
 Exceptores.
 Singulares, & reliquos Officiales.

Sub dispositione viri Spectabilis Comitis Britanniaë.

Provincia Britannia.
 Officium autem habet idem vir Spectabilis Comes, hoc modo.
 Principem ex officio Magistri militum.
 Præsentium alternis annis.
 Commentariensem, ut supra.
 Numerarios duos singulos ex utroque officio supradicto.
 Adjutorem.
 Subadjuvam.
 Exceptores.
 Singulares, & reliquos Officiales.

Sub dispositione viri Spectabilis Comitis littoris Saxonici per Britanniam.

Præpositus numeri Fortensium Othonæ.
 Præpositus militum Tungricanorum Dubris.
 Præpositus numeri Turnacensium Semannis.
 Præpositus equitum Dalmatarum Branodunensis Branaduno.
 Præpositus equitum Stablesianorum Gariannonensis, Gariannono.
 Tribunus cohortis primæ Vetasiorum Regulbio.
 Præpositus Legionis secundæ Aug. Rutupis.
 Præpositus Numeri Abulcorum Anderidæ.
 Præpositus numeri Exploratorum Portus Adurni.
 Officium autem habet idem vir Spectabilis Comes hoc modo.
 Principem ex officio Magistri Præsentium à parte peditum.
 Numerarios duos ut sup. ex officio supradicto.
 Commentariensem ex officio supradicto.
 Cornicularium.
 Adjutorem.
 Subadjuvam.
 Regerendarium.
 Exceptores.
 Singulares, & reliquos officiales.

Sub dispositione viri Spectabilis, Vicarii Britanniarum.
 Consulares.

Maximæ Cæsariensis.
 Valentiaë.

Præsides.

Britanniaë primæ.
 Britanniaë secundæ.
 Flaviaë Cæsariensis.

Officium autem habet idem vir Spectabilis Vicarius, hoc modo.

Principem de Schola Agentium in rebus ex Ducenariis.
 Cornicularium.
 Numerarios duos.
 Commentariensem.
 Ab Actis.
 Curam Epistolarum.
 Adjutorem.
 Subadjuvas.
 Exceptores.
 Singulares & reliquos officiales.

EX ANONYMO RAVENNATE Geographo.
PARISIIS, M. DCLXXXVIII.

In qua Britannia plurimas fuisse legimus civitates & castra, ex quibus aliquantas designare volumus.

Giano	Ravenatone	Scadum Namorum
Eltabo	Devionisso	Termonin
Elconio	Statio	Mostevia
Nemetotacio	Deventia	Miledunum
Tamaris	Stene	Apauraris
Durocoronavis	Duriarno	Mafona
Pilais	Uxelis	Alongium
Vernalis	Vertevia	
Ardua	Melarnoni	

Item juxta suprascriptam civitatem Scadomorum, est civitas quae dicitur

Moriduo	Branogenium	Eltenori
Alauna silva	Epoceffa	Lectoceto
Omire	Ypoceffa	Jacio
Tedertis	Macatonion	Dulma
Londinis	Glebon colonia	Virolanium
Canca	Argistillum	Londinium Augusta
Dolocindo	Vertis	Caesaromagom
Clavinio	Salinis	Camulodulo colonia
Morionio	Corinium Dobunorum	Durcinate
Bolveleunio	Caleba Atrebatium	Duroviguto
Alauna	Anderefio	Durobrifin
Coloneas	Miba	Venta Cenomum
Aranus	Mutuantonis	Lindum colonia
Anicetis	Lemanis	Banovallum
Moiezo	Dubris	Navione
Ibernio	Duroverno Cantiacorum	Aquis
Bindogladia	Rutupis	Arnemeza
Noviomagno	Durobrabis	Zerdotalia
Onna	Londini	Mantio
Venta Velgarum	Tamefe	Alunna
Armis	Brinavis	Camulodono
Ardaoneon	Alauna	Calunio
Ravimago	Utriconion Cornonorum	Gallunio
Regentium	Lavobrinta	Modibogdo
Leucomago	Mediomano	Cantiumeti
Cimetzone	Seguntio	Juliocenon
Punctuobice	Canubio	Gabrocentio
Venta Silurum	Mediolano	Alauna
Jupania	Sandonio	Bibra
Metambala	Dena victrix	Maio
Albinunno	Veratino	Olerica
Ifca Augusta	Lutadarum	Derventione
Bannio	Derbentione	Ravonia
Brenna	Salinis	Brefnetenati Veteranorum
Alabum	Condate	Pampocalia
Cicutio	Ratecorion	Lagentium
Magnis		

Valteris	Lineojugla	Devovicia
Bereda	Vinonia	Dixio
Lugubalum	Lavaris	Lugundino
Magnis	Cataractonion	Coganges
Babaglanda	Eburacum	Corie
Vindolande	Decuaria	Lopocarium

Iterum sunt civitates in ipsa Britannia, quæ recto tramite, de una parte in alia, id est de oceano in oceano, & Siftuntiaci dividunt in tertia portione ipsam Britanniam, id est.

Serduno	Sinetriadum	Abiffon
Conderco	Glidum	Ebio
Vindovala	Carbantium	Coritiotar
Onno	Tadoriton	Celerion
Celunno	Maporiton	Itucodon
Brocoliti	Alitacenon	Maremago
Volurion	Loxa	Duablifis
Æfica	Locatrene	Venutio
Banna	Canibroiana	Trimuntium
Uxeludiano	Smetri	Eburocassum
Avalaria	Uxela	Bremenium
Maja	Lucotion	Cocuneda
Fanocedi	Corda	Alauna
Brocara	Camuloffesa	Oleiclavis
Oroucingo	Præfidium	Ejudensca
Stodoion	Brigomono	Rumabo

Iterum sunt civitates in ipsa Britannia, ubi plus angustissima de oceano in oceano esse dinoscitur, id est.

Velunia	Colanica	Litana
Volitanio	Medio	Cibra
Pexa	Nemeton	Credigone
Begeffe	Subdobiadon	

Iterum est civitas que dicitur

Jano	Iberran	Ugveste
Maulion	Præmatis	Leviodanum
Demerofesa	Tueffis	Porco Classis
Cindocellum	Ledone	Levioxana
Cermo	Litinomago	Cermium
Veromo	Devoni	Victoriæ
Matovion	Memanturum	Marcotaxon
Ugrulentum	Decha	Tagea
Ranatonium	Bograndium	Voran

Sunt autem in ipsa Britannia diversa loca, id est.

Maponi	Taba	Daunoni
Panovius	Manavi	
Minox	Segloes	

Currunt autem per ipsam Britanniam plurima flumina, ex quibus aliqua nominare volumus, id est.

Fraxula	Tamaris	Tamion
Axium	Naurum	Aventio
Maina	Abona	Leuca
Sarva	Ifca	Juctius

Leugofena
Coantia
Dorvatium
Antrum
Tinoa
Liar

Lenda
Vividin
Durohani
Alauna
Coguvenfuron
Durbis

Lemana
Rovia
Ractomeffa
Senva
Cimia
Velox

Finitur autem ipsa Britannia, à facie Orientalis habens insulam Thyle, vel insulan Dorcadas; à facie Occidentis ex parte Provinciae Galliam, & promontorium Pyrenei: à facie Septentrionali insulam Scotiam, à facie meridiana Germaneam antiquam.

Numerus Hidarum regionum quarundam Cis-Humbrarum; ex codice rubro Scaccarii, p. 29. collato cum M. S. Cottoniano Claud. D. 2.

1	M Yrcna continet	30000 Hidas	11	Wight-gora	600 hidas.
	Woken-Setna	7000 hidas.	12	Nox-gaga	5000 hidas.
	Westerna	7000 hidas.	13	Othgaga	2000 hidas.
	Pec-Setna	1200 hidas.	14	Hwynca	7000 hidas.
2	Elmed-fetna	600 hidas.	15	Ciltern-fetna	300 hidas.
3	Lindes-farona	7000 hidas.		Hendrica	3000 hidas.
	Midleth felda		16	Unecung-ga	1200 hidas.
4	Suth-Gyrwa	600 hidas.		Arofeatna	600 hidas.
5	North-Gyrwa	600 hidas.	17	Fearfinga	300 hadas.
†	East-Wixna	300 hidas.	18	Belmiga	600 hidas.
‡	West-Wixna	600 hidas.		Witherigga	600 hidas.
	Spalda	600 hidas.	19	East-Willa	600 hidas.
6	Wigesta	900 hidas.		West-Willa	600 hidas.
7	Herefinna	1200 hidas.	20	East-Engle	30000 hidas.
8	Sweordora	300 hidas.		East-Sexena	7000 hidas.
9	Eyfla	300 hidas.		Cant-Warena	15000 hidas.
10	Wicca	300 hidas.		Suth-Sexena	100000 hidas.

Hidæ quorundam comitatum; ex Cod. M. S. Crowlandensi.

In Wiltfyre continentur	4800 Hidæ.	In Worcestresfyre sunt	1200 hidæ.
In Bedfordshire sunt	1200 hidæ.	In Herefordfyre sunt	1005 hidæ.
In Cantebrygesfyre sunt	2005 hidæ.	In Warwikfyre	1200 hidæ.
In Huntedunefyre sunt	800 hidæ &	In Oxonfordfyre	2400 hidæ.
dimidia.		In Salopesfyre	2400 hidæ.
In Norhantunefyre	3200 hidæ.	In Cestresfyre	1200 hidæ.
In Gloucestresfyre	2400 hidæ.	In Staffordesfyre hidæ.

Hidæ quorundam Burgorum; ex Cod. Scaccarii & Cottoniano.

Heorew-Buran tenet	324 hidas.	Hlida	140 hidas.
Hastinge-cestre	500 hidas.	Wiltune cum Bearstaple	260 hidas.
Lathe	1300 hidas.	Weced	513 hidas.
Burh-ham	726 hidar.	Axanbrige	400 hidas.
Cisseceastre	1500 hidas.	Lengen	100 hidas.
Porcheastre	650 hidas.	Langiord	600 hidas.
Hamptona	50 hidas.	Badaran	3200 hidas.
Winchestre	2400 hidar.	Malmesburing	1500 hidas.
Pistone	1400 hidas.	Croccagelada	1300 hidas.
Tysamburing	700 hidas.	Oxford & Wallingford	2400 hidas.
Soraslesburiag	700 hidas.	Buckingh. & Scaftelege	600 hidas.
Tweonham	470 hidas.	Eschingum & Suthringa-Weorch.	1800 hidas.
Weareham	1600 hidas.	Aft Saxhum & Wygeaceastrum	1200 hidas.
Brydian	1760 hidas.	Parlingewice	2404 hidas.
Excencestre	734 hidas.		
Hallgan Wylla	300 hidas.		

Iter

Iter BRITANNIARUM.

Britannia nondum in formam Provinciæ redacta, cum ipsi *Albion* nomen fuisset, Insulæ omnes versus septentrionem *Britanniæ* vocabantur, uti Plinius commemorat. Eo more apud Valerium Catullum in Cæsarem.

*Nota Hiron.
Surita.*

Hunc Galliæ timent, timent Britannia.

At Britannia Insula subacta, in ea provinciæ tres a Rufo Festo numerantur, Maxima Cæsariensis, Britannia prima, & Britannia secunda, quas Britanniarum nomine hoc Antonini loco intelligi, dubium mihi est: tametsi verisimile sit, eo jam tempore in aliquot provincias fuisse divisam. Posteriore vero tempore Auctor Notitiæ provinciarum quinque provincias Britannia numerat: Maximam Cæsariensem, Valentinam, Britanniam primam, Britanniam secundam, & Flavianam Cæsariensem. Plinius ratione Milliarum Longitudinis & Latitudinis Britanniam dimetitur, & non Provinciarum: & Ptolemeus laterum ejus Insulæ dimensiones colligit.

A Gessoriaci de Galliis Ritupas] In Blandiniano, Agefforiam de Galliis Ritupis. In Neapolitano, a Gessoriaci de Galliis Ritupis: & in Long. libris, à Gessoria de Galliis Ritupis. Ptol. in Atrebatibus *περὶ Ἰουλιανῶν*. Rutupiarum portus Britannia Ammianus libro xx. meminit; Adulta, inquit, hieme dux ante dictus Bononiam venit: quæsitisque navigiis, & omni imposito milite, observato flato secundo ventorum, ad Rutupias, fitas ex adverso, defertur, petitque Londinum. Auctor Notitiæ Provinciarum sub dispositione V. S. Comitum litoris Saxonici per Britanniam, præpositum Leg. 11. Augustæ Rutupis recenset. In Itinerario maritimo, in Regio exemplari, quod integrum extat, & mihi instar est complurium, & in Blandiniano, portus Ritupius vocatur, ut non dubitem Ritupas scribere, non Rutupas.

Stadia N. ccccl.] Manuscripta exemplaria, & vulgati libri stadia numero ccccl. Cæsar Commentario iv. ipse cum omnibus copiis in Morinos proficiscitur, quod inde erat brevissimus in Britanniam trajectus. Plinius de Britannia; hæc, inquit, abest à Gessoriaci Morinorum gentis litore proximo trajectu L. M. Ex quibus verbis, & hac Antonini itinerarii stadiorum ratione, visus est mihi Beda, initio Historiæ Ecclesiasticæ, sententiam concinnasse: cujus verba adponam, quod hujus Itinerarii auctoritas ab eo aperte laudari videatur; habet, inquit, à Meridie Galliam Belgicam, cujus proximum litus transmeantibus aperit civitas, quæ dicitur Ruthubi portus, qui portus à gente Anglorum nunc corrupte Reptacestris vocata, interposito mari à Gessoriaci Morinorum gentis litore proximo trajecta Milliarium quinquaginta, sive, ut quidam scripsere, stadiorum quadrigentorum quinquaginta. Strabo libro iv. Cæsarem perhibet, cum ad Itium navali usus esset, & initis tenebris classem ascendisset, postridie, hora circiter quarta, stadia ccc ac xx emensum applicuisse. In itinerario ad portum Ritupium ccccl. Stadia assignantur.

A Limite idest, à Vallo] Cum Spartianus in Hadriani vita auctor sit, murum Hadrienum in Britannia per lxxx. M. P. primum duxisse, qui Romanos à Barbaris divideret, & Valli nomine magna munitionum mole à Seprimio Severo longius productum fuisse; dixerit quis limes hoc itinerario designetur? Ac mihi magis sit verisimile Severi Vallum intelligi: quod si ita esse donemus, auctor hujus itinerarii ætate Imperatoris Antonini Bassicani Severi. F. opus hoc composuisse tradetur: & Imperatoris hujus Antonini titulus erit, non Antonini Pii. Nam adeo singillatim hoc Itinerario à Vallo itinera ducuntur, & ex aliis urbibus ad Vallum, ut verisimile non sit Valli Hadriani fieri mentionem, sed Severi: atque eam ob causam auctor hujus Itinerarii Antonini Augusti severi F. nomine opus edidisse videtur. Julius tamen Capitolinus Antoninum Pium auctos est

Britannos per Lollium Urbicum vicisse, alio muro cæspitio, submotis barbaris, ducto. De vallo Xiphilinus, ex Dione, hæc prodit in Severo, Britannorum mores describens: οἰκιστὶ δὲ οἱ μὲν Μαγαλαὶ πρὸς ἀπὸ τῶ Διαιτητισμασι, ὃ πῖν νῆσυν διχῆ τέμνει. Eum itidem murum à Severo erectum atque constructum fuisse, idem Spartianus auctor est. Britanniam, inquit, quod maximum ejus Imperii decus est, muro per transversam insulam ducto, utrinque ad finem Oceani munivit, unde & Britannici nomen accepit. Aurelius Victor in Epitome historiæ Augustæ, & Eutropius libro viii. in Severo Vallum per xxxii. M. P. à mari ad mare deduxisse, ut Spartianus, auctores sunt, si numeri mendo non carent. Nam Eusebius in Libello Temporum ita prodit. *Severus in Britannos transfert Bellum: ubi, ut receptas provincias ab incurfione Barbarica faceret securiores, Vallum per cxxxii. M. P. à mari ad mare duxit.* Orosius, ut Cassidorum omittam, hæc prodidit. *Severus Victor in Britanniam, defectu pene omnium Sociorum trahitur: ubi magnis gravibusque præliis sæpe gestis, receptam partem Insulæ à cæteris indomitis gentibus, vallo distinguendam putavit. Itaque magnam fossam, firmissimumque vallum, crebris insuper turribus munitum per cxxxii. M. P. à mari ad mare duxit: ibique apud oppidum Eboracum morbo Obiit.* In Notitia Provinciarum Tribuni cohortium per lineam Valli recensentur. Eo Vallo Picti, & Regiones reliquæ; quibus Scotiæ Regnum continetur.

A Bremenio Corstopilum M. P. xx.] Habent Blandiniauum exemplar, & Libri Longoliani. In Neapolitano à Bremenio Constropilum xix. Bremenium Oppidum in Valli limite deligi, tanquam certum locum, ex quo iter hoc ducitur Corstopilum usque, ratio ipsa docet. Ptolomæo in Otadenis, qui ad Meridiem vergunt *Βρεμένιον*. Corstopili vero oppidi five mansionis primæ, neque apud veteres auctores, aut recentiores, ullam mentionem reperi.

Vindomoram. M. P. ix.] Manuscripta exemplaria, & Libri Longoliani in hanc conveniunt auferendi casu lectionem, cujus mansionis nullam reperi mentionem.

Vinoviam. M. P. xix.] In Blandiniano, & reliquis Vinovia M. P. xix. Ptolomæo inter Civitates Brigantum *Ουιννοβίον*.

Cataractonem. M. P. xxii.] In Blandiniano Cataractoni. M. P. xxii. atque eodem pacto in Libris Longolianis. In Neapolitano Cataractorii M. P. xxii. Ptolomæo itidem in Brigantibus juxta Vinnovium conlocatur *καταρακτόνιον*. Beda in fine Libri II. Ecclesiasticæ Historiæ, Cataractæ meminit: & Cataractonis vici lib. iii. cap. xiv.

Ifurium. M. P. xxxiv.] Præferunt Manuscripta exemplaria, & Longoliani Libri: & infra sequenti itinere Ifuriam. Ptolomæo in eisdem Brigantibus *Ισέριον*.

Eboracum Leg. Victrix. M. P. xvii.] In Blandiniano. M. P. xiv. & in sequenti Itinere, M. P. xvii. qui numerus recte hujus itineris mansionum summam conficit. In Neapolitano. M. P. xvii. & in Libris Longolianis xiv. & xii. corrigitur, & sequenti Itinere M. P. xvii. ab Húvio Eboracum adponuntur. Ptolomæo in Brigantum Regione *Εβόρακον*, & illi itidem adjungitur *λεγίων Νικηφόρον*.

Derventonem. M. P. vii.] In Notitia Provinciarum sub dispositione Ducis Britanniarum præfectus numeri Derventienfis Derventione.

Delgovitiam. M. P. xiii.] In Blandiniano exemplari, & Libris Longolianis, Delgonitia. M. P. xiii. Et in Neapolitano Delguitia. M. P. xiii. cujus mansionis & prætorii, quo hoc iter deducitur, nullam reperi fieri mentionem.

A Blatobulgio Castra exploratorum. M. P. xii.] Habet Blandinianum exemplar. In Neapolitano M. P. x. Et in Libris Longolianis. M. P. xv. & x. corrigitur. Rursus mansione certa ad Valli limitem constituta, hoc est à Blatobulgio, Ritupas usque portum, iter hoc proponitur ut prima mansio

à Blatobulgio castris Exploratorum conlocetur; quarum mansionum fieri mentionem ab aliis Auctoribus non video.

Luguvallum. M. P. xii.] In Blandiniano & Longolianis Libris, Luguallo M. P. xii. Et in Neapolitano, Lugufallo M. P. xii. quæ nomina alibi extare non video.

Voredam. M. P. xiv.] Ind Blandin. Voreda M. P. xiv. atque item in aliis.

Brovonacim M. P. xiii.] In Manuscriptis & Libris Longolianis, Brovonacis M. P. xiii. In Notitia Provinciarum sub eodem Duce Britanniarum, Præfectus numeri defensorum Bravoniaco, qui locus ad hanc mansionem pertinere videtur.

Verterim M. P. xiii.] In Blandiniano, Verteris M. P. xiii. Et in Neapolitano Verteris. M. P. xx. Longoliani Libri, Verteris M. P. xiii. & xx. corrigitur. Sub dispositione ejusdem Ducis Britanniar. Præfectus numeri Directorum, Verteris: ita enim in vetusto exemplari meo legitur, non Veterum, quemadmodum in vulgatis præfertur.

Locus Notitia restituitur.

Lavatrim. M. P. xiv.] In Manuscriptis exemplaribus, & Longolianis Libris, Lavatris M. P. xiv. In eadem Notitia, Præfectus numeri exploratorum Lavatres.

Cataractonem. M. P. xiii.] In Blandiniano, Cataractone M. P. xiii. Et in Neapolitano, M. P. xvi. In Longolianis Libris, M. P. xiii. & xvi. corrigitur. & infra in Blandiniano, Cataractone Lavatrim M. P. xvii. tribuuntur.

Camulodunum. M. P. xx.] Camboduno præferunt Manuscripti, & Longoliani libri. Camboduni in Britanniarum Regionibus, neque à Ptolemæo neque ab Auctore Notitiæ fit mentio. Ptolemæo in Brigantibus *καμυλόδουνον*. Et in Trinovantibus *καμυλόδωνον*. Trinovantium Camuloduni Tacitus meminit, libro xiv. & recens Coloniam deductam fuisse.

Mamucium. M. P. xviii.] In Blandiniano, Mamucio M. P. xviii. Et in Neapolitano, Mamutio M. P. xviii. & in libris Longolianis, Manutio M. P. xviii.

Condate. M. P. xviii.] Præferunt Manuscripta exemplaria, & Libri Longoliani: mansionis nomen à nullo, quod sciam, auctorum proditum. Fortasse colonia Gallorum, quæ à Condate, Redonum Oppido, fit deducta.

Devam Leg. xx. Victrix M. P. xx.] Ex Blandiniano adposuimus: præfert enim Deva Leg. xx. Vici M. P. xx. In Neapolitano, Deva Legi. xxiii. ci. M. P. xx. Ptolemæo in Texeborum regione *δέβανα*, & in Cornaviis *δέβανα ἢ δελών νικηφόρον*. Ut eadem sit, quæ hoc itinere constituitur, & in alterutro nomine error fit librariorum: Sed cum in nomine Deva exemplaria Manuscripta Antonini cum vulgatis conveniant, non id rejecimus.

Bovium. M. P. x.] Manuscripta & Longoliani libri, Bovio M. P. x.

Mediolanum. M. P. xx.] Ptolemæus in Ordovicibus Mediolanum Urbem conlocat.

Rutinium. M. P. xii.] In Blandiniano exemplari, & libris Longolianis, Rutinio M. P. xii. Et in Neapolitano, Rutinio M. P. xii.

Veroconium. M. P. xi.] In Manuscriptis, Urioconio M. P. xi. Et in Longolianis, Uricoconio M. P. xi. Infra Viroconio, quam lectionem prætulimus, quod à Ptolemæo in Cornaviis juxta Leg. xx. vitricem *ουροκόνιον* Statuatur.

Uxaconam. M. P. xi.] In Blandiniano, Uxacona M. P. xi. & in libris Longolianis, Ufocona: & nulli numeri ei mansioni adjiciuntur.

Pennocrucium. M. P. xii.] In Blandiniano, Pennocrucio M. P. xii. Et in Neapolitano, Pennocrutio M. P. xii. Longoliani libri Peunocrutio præferunt.

Etocetum. M. P. xii.] In Blandiniano, Etoreto M. P. xii. Et in Longolianis libris. In Neapolitano, Eroreto. M. P. xii.

Mandueffedum. M. P. vii.] In Blandiniano, M. P. xvi. In Neapolitano, M. P. xvi. In Longoliano, M. P. vi. & xvi. corrigitur.

Bennavennam.

Bennavennam. M. P. xvii.] In Blandiniano, auferendi casu Bennavenna M. P. xvii. & in Neapolitano, Benaventa M. P. xvii. In libris Longolianis, Bennavenna M. P. xvii. & Benneventa corrigitur.

Lactodorum. M. P. xii.] In Blandiniano, Lactodoro M. P. xii. & in libris Longolianis. In exemplari Neapolitano, Lactodrodo M. P. xii.

Magiovintum. M. P. xvii.] In Blandiniano, Magiovinto M. P. xvii. & in Neapolitano, Maginto. M. P. xvii. Libri Longoliani utramque lectionem proponunt.

Verolanium. M. P. xii.] In Blandiniano, Verolamio M. P. xii. & in Neapolitano, Velolamio M. P. xii. Longoliani libri Blandinianam lectionem adponunt, & Velovanio corrigunt. Ptolemæo in Catyeuchlanis *ερωλάνιον*. Beda Historiæ Ecclesiasticæ libro primo cap. vii. passum fuisse Beatum Albinum die x. Kal. Julii juxta Civitatem Verolanium perhibet.

Sulloniacim. M. P. ix.] In Blandiniano, Sulloniacis M. P. ix. Et in Longolianis libris: at in exemplari Neapolitano. M. P. x.

Londinium. M. P. xii.] In Blandiniano, Londinio M. P. xii. & in Neapolitano, Longiduno M. P. xii. Et in Longolianis, Londonio M. P. xii. In Taciti Manuscripto exemplari libro ix. & in Aldinis libris. At Suetonius, Mira constantia medios inter hostes Londinium perrexit. [A Ptolemæo in Cantiis *λονδίνιον*] Cognomento quidem Coloniae non insigne, sed copia negotiatorum & com meatuum maxime celebre. Ammianus libro xx. Ad Rutupias fitas ex adverso defertur, petitque Londinum: & libro xxvii. Tendensque ad Londinium vetus Oppidum, quod Augustam posteritas adpellavit: & libro xxviii. ab Augusta profectus, quam veteres adpellavere Londinium. Ea enim nominis scripturæ diversitas, in uno ejus Historiæ volumine vulgato, reperitur.

Noviomagum. M. P. x.] Ptolemæo, in Regnis Cantiis finitimis *νοϊόμαγος*.

Durobrivim. M. P. ix.] In Blandiniano, Duroprovis M. P. ix. & proximis duobus Itineribus Durobrius, & Durobrivis præfert idem exemplar. In exemplari Neapolitano, Durobrovis M. P. ix. & paulo post Dubobrius. Et in Longolianis libris, Duropronis M. P. ix. Et sequentibus Itineribus, Dubobrius & Durobrivis.

Durovernum. M. P. xii.] In Blandiniano, Duroverno. M. P. xii. Et sequentibus Itineribus Durarvenno. In Neapolitano Durorverno. M. P. xii. & infra Durarvenno. In Longolianis libris, Duroverno M. P. xii. & infra Durarvenno, id Oppidum esse videtur, quod in Cantiis medium inter Londinium, & Rutupias à Ptolemæo *δαρβρινον* nominatur: nam vetustus interpres Darvernum vertit. Beda Libro Ecclesiasticæ Historiæ ii cap. iii. Civitatem Doroverni nominat, & à Cantio distare M. P. ferme xxiv. Ad Occidentem Cantuariam esse in Cantio arbitrantur, qui res gestas earum Provinciarum investigavere.

Ad Portum Dubris. M. P. ix.] Hujus Oppidi in Notitia Provinciarum fit mentio: nam sub dispositione Comitum Litoris Saxonici, Præpositus militum Tungritanorum Dubris recensetur.

Ad Portum Lemanis. M. P. xvi.] In eadem Notitia sub præposito Comitum ejusdem, Præpositus numeri Turnacensium Lemannis, & in vetusto item exemplari.

Luguvallum ad Vallum.] A Londinio hoc Iter Luguvallum duci Vallum versus indicatur, supra enim à Vallo Luguvallum diverticulo Castorum Exploratorum xxiv. M. P. designantur.

Coloniam. M. P. xxiv.] Ptolemæo in Damniis *κολωνία*, quæ haud scio, an huic mansioni fit attribuenda.

Camboricum. M. P. xxxv.] In Blandiniano, & Neapolitano Camborico. M. P. xxxv. In Longolianis libris Camboriturum. M. P. xxxv.

Lindum. M. P. xxvi.] Ptolemæo in Damniis *λίνδον*, & alterum in Coritavis.

Segelocim. M. P. xiv.] In Blandiniano, Segeloci. M. P. xiv. & in Neapolitano, Segeloci. M. P. xiv. Longoliani, Segeloci. M. P. xiv. & xxiv. corrigitur: & infra in eisdem Agelocum nominat.

Danum. M. P. xxi.] Apud Ptolemæum in Durotrigibus δάνιον, forte pro δάνον: nam auctor Notitiæ Provinciarum huic mansionis nomini adfentit. Legitur enim sub Duce Britanniarum Præfectus Equitum Christianorum Danc.

Legeolium. M. P. xvi.] In Blandiniano, Legeolio. M. P. xvi. & in Neapolitano, Legeolio. M. P. xv. In Longoliano, Legeolio. M. P. xvi. & xxv. corrigitur; & infra in eisdem Lagerium cognominatur.

Isubrigantum. M. P. xvii.] In Blandiniano, Isubrigantum. M. P. xvii. & in Neapolitano, Isubrigantium M. P. xvi. Longoliani libri Blandiniani lectionem præferunt, & xxvi. corrigitur.

Verolamum. M. P. xxi.] In Blandiniano, Verolami. M. P. xxi. & postea Verolamo, & item in libris Longolianis. In Neapolitano, Verolami & Verolamo.

Infannavatia. M. P. xii.] Præferunt Blandinianum exemplar & Longoliani libri. In Neapolitano, Innavantia. M. P. xii.

Tripontium. M. P. xii.] Ptolemæo in Selgovis τριπόντιον. quod haud scio, an ad hanc pertineat mansionem.

Verometum. M. P. xiii.] In Manuscriptis & Longolianis Libris, Verometo M. P. xiii. & infra in eisdem Vernemeto.

Margidunum. M. P. xiii.] Margiduni infra fit mentio, & Muridani.

Crocolanum. M. P. vii.] In Manuscriptis & Longoliano Crococalani, & infra Crococalano: & à Lindo ad eam Mansionem xiv. M. P. adiiciuntur.

Ventam Belgarum. M. P. x.] In hoc Itinerario trium hujus nominis Oppidorum fit mentio, & item apud Ptolemæum duplicis Ventæ, cui de hac in Belgis, qui Dobunis sunt finitimi εὐρῆ.

Iter à Regno Londinium] Regni Oppidi mentionem fieri non reperi. At regionis Regnorum, qui Atrebatibus & Cantiis finitimi erant, Ptolemæus meminit: quorum Urbs erat Noviomagus, cujus supra fit hoc Itinerario mentio: quam Urbem hoc Itinere intelligi arbitror.

Callevam Atrebatum. M. P. xxii.] In Manuscriptis & Longolianis, Galleva, & infra eodem consensu Calleva. De Atrebatibus Britannicis populis fit à Ptolemæo mentio: & corrupte in recentioribus Græcis libris, & in Latinum versis, eorum Urbs nominatur *καλιῆα*, pro *καλεῆα*: nam à vetusto interprete Caleva vertitur, non Naicua.

Iter ab Eboraco Londinium.] In Blandiniano, Iter ab Uburaco: & in Neapolitano, ab Eburaco. Longoliani Blandinianam lectionem præferunt, & Eburaco corrigunt.

Margidunum. M. P. xiv.] In Blandiniano deest hæc Mansio, quæ ideo asteriscis signatur. Supra Margiduni fit mentio. In Neapolitano, Margitudis. M. P. xiv. & item in libris Longolianis.

Bannavantum. M. P. xix.] In Blandiniano, Bannavanto, M. P. xix. Et in Neapolitano, Bonnaventum, M. P. xix. Et item in Libris Longolianis.

Iter à Venta Icenorum.] Manuscripta & Longoliani libri Icenorum. Supra Ventæ Belgarum mentio facta est, cujus & Ptolemæus meminit; altera Icenorum hoc Itinerario nominatur, & à Ptolemæo secunda Venta Simenorum Urbs constituitur, qui forte *ίκενοι* sunt, non *σίμενοι*: cum satis constet præpotentem Icenorum nationem fuisse. Tacitus libro xii. *Quod primi Icenii abnuere valida gens, nec præliis concussa, quia Societatem nostram volentes accesserant.* Et paulo Post. *Cæterum clade Icenorum compositi, qui bellum inter & pacem dubitabant.* Nec credibile fuerit, cum ejus gentis à Tacito, & Antonino mentio fit facta, à Ptolemæo fuisse prætermisam, qui tam singillatim Regionum, Urbium, Oppidorum, Fluminum,

Ptolemæi locus expendendus.

Portuum, æstnariorum, ac Promonteriorum Britanniae mentionem fecerit.

Sitomagum. M. P. xxxii.] In Blandiniano, Sitomago. M. P. xxxii. Et in Neapolitano, Sitomago M. P. xxxii. Longoliani libri Blandiniani lectionem præferunt, & Sitomago corrigitur.

Cambretovium. M. P. xxii.] In Blandiniano, Cambretonio. M. P. xxii. Et in Neapolitano Compretovio. M. P. xxii. In libris Longolianis, Cambretonio. M. P. xxii.

Iter à Clanoventa.] Habet Blandinianum : & in Neapolitano, à Clamoventa. In Longolianis libris Blandiniani lectio præfertur, & Clamoventa corrigitur. In Notitia Provinciarum sub dispositione Ducis Britanniarum, Tribunus Cohortis primæ Morinorum Glamibanta recensetur in vulgatis; & in vetusto exemplari, Glamubanta: ac forte Clanoventa legendum erat.

Galavam. M. P. xviii.] In Manuscriptis, & Longolianis libris, Galava legitur, cum Callevæ supra, & sequentibus Itineribus, exemplarium consensu fit mentio.

Alonem. M. P. xii.] Manuscripta & Longoliani libri, Alone. M. P. xii. Forte id Oppidum est, cujus Auctor Notitiæ Provinciarum meminit: Nam Tribunus Cohortis iii Nerviorum Alione recensetur.

Gallacum. M. P. xix.] Præferunt Manuscripta & Libri Longoliani, Gallacum. M. P. xix. Ptolemæo inter Urbes Brigantum *κόλατον*. forte ad hanc mansionem pertinet.

Bremetonacim. M. P. xxvii.] In Blandiniano, M. P. xxvii. Et in Neapolitano, Bremetonti. M. P. xxvii. In Longolianis, Bremetonacim. M. P. xxvii. & xxiv. corrigitur. In Notitia Provinciarum sub Duce Britanniarum, cuneus armaturarum Bremetennaco recensetur, ut haud sciam, an ad hanc pertineat mansionem.

Coccium. M. P. xx.] Coccio præferunt Manuscripta exemplaria, & libri Longoliani, Goccio.

Iter à Seguncio Devam] In Blandiniano, à Seguncio. In Neapolitano à Seguntro. In libris Longolianis, Segontio: cujus Oppidi mentionem nullam reperio. Cæsari belli Gallici Commentario v. ex Britanniae Civitatibus memorantur Segontiaci.

Iter à Muridono Viroconium] Supra Margiduni fit mentio bis, quæ mansio haud scio an ad hanc pertineat, & ubique Muridonum fit legendum. Nam à Ptolemæo post Trinobantes in Demetis *μαρδων*: & infra hoc Itinerario Manuscripta & vulgati libri Moridano præferunt.

Brage. M. P. xi.] In Blandiniano, Brage. M. P. xi. Et infra Brige. In Neapolitano utroque Itinere, Brige. In Longoliano, & sequenti Itinere, Brige. Ptolemæo in Goritanorum Regione *βραγε*, ut haud sciam an hanc mansionem respiciat. Beda lib. iii Ecclesiasticæ Historiæ, in loco qui dicitur Brige, & paulo post, Maxime in Brige, & in Cale, & in Andilegum Monasterio.

Vindogladiam. M. P.] In Manuscriptis exemplaribus, & in Longolianis libris, Vindogladia. M. P. xii. Et infra in eisdem, Vindocladia.

Durnovaria. M. P. viii.] Præferunt Manuscripta & Longoliani libri: & infra Durnonovaria.

Is cadum Nuniorum. M. P. xv.] Habet Blandinianum exemplar: Et in Neapolitano, Scadum Inminorum. M. P. xv. In Longolianis, Scadum Inunciorum. M. P. xv. Et Mumiorum corrigitur: & ultimo Itinere Blandiniani & alii libri, Is cadum Nuniorum: quam lectionem præferendam esse arbitror. *ισκαδης* Urbis, in Belgis apud Ptolemæum fit mentio.

Is cam Leg. ii. Aug. M. P. xxvii.] In Blandiniano, Iscæleja Augusti. M. P. xxvii. Et in Neapolitano, Iscalegi Augusti. M. P. Et in Longolianis libris, Iscelegie Augusti. M. P. xxvii. Et pro dictione Augusti, Legi. corrigitur, & xxviii. M. P. Legionem ii. Augustam eo loco constitutam indicat, quod & à Ptolemæo definitur: tamen si tanquam duo sint Oppida, numeri longitudinis

tudinis & Latitudinis utrique inepte attribuantur, ἴσκα λεγέων δ' ἄτερα Σεβαστή.
Præterea Legio II. Augusta in Britannis ab Auctore Notitiæ Provinciarum recensetur, sub Comite litoris Saxonici per Britanniam, hoc modo: *Præpositus Legionis II. Augustæ Rutupis.*

Magnim. M. P. xxii.] In Blandiniano, & reliquis, Magnis. M. P. xxii. Sub Duce Britanniarum in Notitia Provinciarum, *Præfectus numeri Pacensum Magnis* recensetur, tamen in Manuscripto, & vulgatis, Magis legitur: nam infra in eis per lineam Valli, *Tribunus Cohortis II. Dalmatarum Magnis* legitur.

Viroconium. M. P. xxvii.] Viroconio habent Blandinianum exemplar & Longoliani libri: & Neapolitani, Virocomio: supra pag. cvi. Viroconium ascribi debere advertimus, ex hac mansione, & Ptolemæi Geographia.

Ventum Silurum. M. P. ix.] Trium Ventarium hoc Itinerario mentionem fieri admonuimus, & Belgarum, & Icinorum supra mentio facta est: atque hæc tertia Silurum Regioni attribuitur. Tacito libro xii in vetusto exemplari, *Silurarum gens non atrocitate, non clementia mutabatur, quin bellum exerceret.* Et in Agricolæ vita, *Silures ex Hiberis veteribus Colonos in Britanniam trajecisse conjicit; Silurum, inquit, colorati vultus, & torti plerumque crines, & positi contra Hispaniam, Hiberos veteres trajecisse, easque sedes occupavisse, fidem faciunt,* Et in eodem Libro: *Sustinuit quoque molem Julius Frontinus Vir magnus, quantam licebat: validamque, & pugnacem Silurum gentem armis subegit.* Ptolemæus ultimos versus Octavum populos Deme-tas Statuit: ac post eos magis ad exortum *Cilupes.*

THE HISTORY OF THE
CITY OF LONDON
FROM THE FOUNDATION
TO THE PRESENT
BY JOHN STOW
1618

THE HISTORY OF THE CITY OF LONDON

FROM THE FOUNDATION
TO THE PRESENT
BY JOHN STOW
1618

CONSUETUDINES
ET
JURA
ANGLO-SAXONICA

EX LIBRO CENSUALI, DICTO

Doomesday.

122
CONSTITUTION
AND
BY
THE
PEOPLE

CONSTITUTION
OF
THE
UNITED STATES

AMERICAN
REPUBLICAN
PARTY

THE
CONSTITUTION
OF
THE
UNITED STATES
OF AMERICA
1787

CONSUETUDINES & JURA ANGLO SAXONICA

EX LIBRO CENSUALI, DICTO

D D D D C S D A P.

C H E N T H.

DOVERE Tempore Regis EDWARDI reddebat xviii. Libras, de quibus denariis habebat Rex E. duas partes, & Comes Goduinus tertiam: contra hoc habebant Canonici de Sancto Martino medietatem aliam. Burgenses dederunt xx. naves Regi una vice in anno ad. xv. dies; & in unaquaque navi erant homines xx. & unus. Hoc faciebant pro eo quod eis perdonaverat facam & focam. Quando Missatici Regis veniebant ibi, dabant pro caballo transducendo iii. denarios in hieme. & ii. in æstate. Burgenses vero inveniebant Stiremannum & unum alium adiutorem: & si plus opus effet, de pecunia ejus conducebatur.

A festivitate S. Michaelis usque ad festum Sancti Andreae, Treuva [i. pax] Regis erat in villa. Si quis eam infregisset, inde Præpositus Regis accipiebat communem emendationem.

Quicumque manens in villa assiduus reddebat Regi Consuetudinem, quietus erat de thelonio per totam Angliam. Omnes hæ Consuetudines erant ibi, quando Wilhelmus Rex in Angliam venit. In ipso primo adventu in Angliam, fuit ipsa villa combusta; & ideo pretium ejus non potuit computari quantum valebat, quando Episcopus Baiocensis eam recepit. Modo appretiatur xl. lib. & tamen Præpositus inde reddit l. iv. lib. Regi quidem xx. iiii. lib. de denariis, qui sunt xx. in Ora; Comiti vero xxx. lib. ad numerum.

In Dovere sunt xxix. mansuræ, de quibus Rex perdidit consuetudinem. De his habet Robertus de Romanel duas; Radulfus de Curbespine iii. Wilhelmus filius Tedaldi i. Wilhelmus filius Ogeri i. Wilhelmus filius Tedoldi & Robertus Nigervi. Wilhelmus Gaufridi iii. in quibus erat Gihalla Burgensium. Hugo de Montforts i. domum. Durandus i. Ranulfus de Columbel i. Wadardus vi. Filius Modberti unam. Et hi omnes de his domibus revocant Episcopum Baiocensem ad Protectorem & Liberatorem [vel Datorem.]

De illa mansura quam tenet Ranulfus de Columbels, quæ fuit cujusdam exulis; [vel utlagi] concordant quod dimidia terra est Regis, & Ranulphus ipse habet utrunque. Hunfridus [Loripes] tenet i. mansuram, de qua erat forisfactura dimidia Regis. Rogerus de Ostreham fecit quandam domum super aquam Regis, & tenuit hucusque consuetudinem Regis. Nec domus fuit ibi T. R. E.

In introitu portus de Dovere est unum molendinum, quod omnes pene naves confringit per magnam perturbationem maris, & maximum damnum facit Regi & hominibus, & non fuit ibi T. R. E. De hoc dicit nepos Herberti, quod Episcopus Baiocensis concessit illud fieri avunculo suo Herberto filio Ivonis.

Has infra scriptas Leges Regis concordant homines de iiii. Lestis, hoc est,

est Boruuar Lest, & Estre Lest, & Linuare Lest, & Wiuare Lest. Si quis fecerit sepem vel fossatum, pro quo strictior fiat publica via. Regis, aut arborem stantem extra viam intra prostraverit, & inde rami vel frondem portaverit, pro una quaque harum forisfacturarum solvet Regi. c. sol. Et si abierit domum non apprehensus vel divadiatus, tamen minister Regis eum sequetur, & c. solid. emendabit. De Gibrige vero si quis eam fecerit, & calumniatus in calle, aut divadiatus fuerit. viii. lib. Regi emendabit. Sin autem, quietus erit erga Regem, non erga dominum cuius homo fuerit, de aliis forisfacturis sicuti de Gibrige, sed per c. sol. emendabit. Has forisfacturas habet Rex super omnes Alodiaros totius comitatus de Chent, & super homines ipsorum. Et quando moritur Alodiarus, Rex inde habet relevationem terræ, excepta terra Sanctæ Trinitatis, & S. Augustini, & S. Martini. Exceptis his, Godric de Burnes, & Godric Carlesone, & Alnold Cilt, & Isber Biga, & Siret de Cilleham, & Turgis, & Norman, & Azor. Super istos habet Rex forisfacturam de capitibus eorum tantummodo; & de terris eorum habet relevamen, qui habent suam facam & focam; & de his terris, scilicet Gostaches & Bocheland, & alium Bocheland, & tertium Bocheland, & Herste. i. jugum de Ora, & i. jugum de Herce.

Schildricheham, Macheheue, Ernulfitone, Ollachintone, Piria, & alia Piria, Brulege, Ospringes, Hortone, habet Rex has forisfacturas, haud focam, Gibrige, Foristel. De adulterio vero per totum Chent habet Rex hominem, & Archiepiscopus mulierem; excepta terra S. Trinitatis, & S. Augustini, & S. Martini, de quibus Rex nichil habet. De latrone qui iudicatus est ad mortem, habet Rex medietatem pecuniæ ejus. Et qui exulem receperit sine licentia Regis, inde habet Rex forisfacturam.

De terris supra nominatis Alnod [Cild] & similibus ejus, habet Rex custodiam vi. diebus apud Cantuariam, vel apud Sanuic; & ibi habent de Rege cibum & potum. Si non habuerint, sine forisfactura recedunt. Si fuerint præmoniti vel convenient ad sciram, ibunt usque ad Pinnedennam, non longius. Et si non venerint, de hac forisfactura & de aliis omnibus, Rex c. sol. habebat, excepta Gibrige, quæ viii. lib. emendatur; & de calibus, sicut superius scriptum est.

In Linuare Lest in Brifeuuei habet Rex consuetudinem, scilicet. ii. caretas & ii. Sticas anguillarum pro uno Ineuuardo; & in terra sophis habet xii. denarios pro uno Ineuuardo, & de uno jugo de Northburg xii. denarios; aut unum Ineuuardum; & de Dena. xviii. denarios; & de Garra unum Ineuuardum. Hæ terræ jacent in Wi. & homines de his terris custodiebant Regem apud Cantuariam, vel apud Sanuic per iii. dies. si Rex illuc venisset.

In Lest de Sudtone, & in Lest de Ailesford, habuerunt isti sacham & focam, Brixi Cilt, Adelold de Elteham, Anschil de Becheham, Azor de Lesneis, Aluinus [Hor] Wluuard Wit, Ordine de Hortone, Esbern de Cillesfelle, Levenot de Sudtone, Eduuard de Estan, Ulestan & Leuric de Otrinberge, Ofuuard de Nordtone, Edid Aisiholte Alret de Ellinges.

In Civitate Cantuaria habuit Rex Edwardus. l. & i. Burgenfes, reddentes gablum, & alios cc. & xii. super quos habebat sacham & focam, & iii. molendina de xl. sol. Modo Burgenfes gablum reddentes sunt xix. De xxxii aliis, qui fuerunt, sunt vastati xi. in fossato civitatis; & Archiepiscopus habet ex eis vii. & Abb. S. Augustini alios xiv. pro excambio castelli; & adhuc sunt cc. & xii. Burgenfes, super quos habet Rex sacham & focam, & molend. iii. reddunt c. & viii. sol. & theloneum redd. lxxviii. sol. Ibi viii. acræ prati, quæ solebant esse Legatorum Regis, modo reddunt de censu xv. sol. & mille acræ silvæ infructuosæ de qua exeunt xxiv. solidi. Intra totum T. R. E. valuit l. lib. & tantundem quando Vicecomes [Hamo] recepit; & modo l. lib. appreciatur. Tamen qui tenet nunc reddit

reddit xxx. lib. arfas & penfatas, & xxiv. lib. ad numerum. Super hæc omnia habet Vicecomes c. & x. fol.

Duas domus duorum Burgenfium, unam foris, aliam intra civitatem, quidam Monachus Ecclefiæ Cantuarienfi abftulit. Hæ erant pofitæ in calle [Regis.]

Burgenfes habuerunt xlv. manfuras extra civitatem, de quibus ipfi habebant gablum & confuetudinem; Rex autem habebat facam & focam. Ipsi quoque Burgenfes habebant de rege xxxiii. acras terræ in gildam fuam. Has domus & hanc terram tenet Ranulfus de Columbels; habet etiam quatuor xxi. acras terræ super hæc, quæftenebant Burgenfes in Alodia de Rege. Tenet quoque v. acras terræ, quæ iufte pertinent uni Ecclefiæ. De his omnibus revocat ifdem Ranulfus ad Protectorem Epif. Baiocenfem.

Radulfus de Curbefpine habet. iv. manfuras in civitate, quas tenuit quædam concubina Heraldi, de quibus eft faca & foca Regis, fed ufque nunc non habuit.

Ifdem Radulfus tenet alias xi. manfuras de Epifcopo [Baiocenf.] in ipfa civitate, quæ fuerunt Sbern Biga, & reddunt xi. fol. & ii. denarios, & i. obolum. Per totam civitatem Cantuariæ habet Rex facam & focam, excepta terra Ecclefiæ St. TRINITATIS & St. Auguftini, & Eddeue Reginæ, & Alnold cild, & Eiber Biga, & Siret de Cilleham.

Concordatum eft de rectis callibus quæ habent per civitatem introitum & exitum; quicumque in illis forisfecerit, regi emendabit. Similiter de callibus rectis extra civitatem ufque ad unam leugam, & iii. perticas, & iii. pedes. Si quis ergo infra has publicas vias intus civitatem vel extra foderit vel palum fixerit, fequitur illum Præpofitus Regis ubicunque abierit, & emendam accipiet ad opus Regis.

Archiepifcopus calumniatur forisfacturam in viis extra civitatem ex utraque parte, ubi terra fua eft. Quidam Præpofitus Brumannus nomine T. R. E. cepit confuetudines de extraneis mercatoribus in terra St. TRINITATIS & St. Auguftini. Qui poftea T. R. W. ante Archiepifcopum Lanfrancum & Epifcopum Baiocenfem recognovit fe iniufte accepiffe, & facramento facto iuravit quod ipfæ Ecclefiæ fuas confuetudines quietas habuerunt R. E. Tempore. Et exinde utræque Ecclefiæ in fua terra habuerunt confuetudines fuas, iudicio Baronum Regis quot placitum tenuerunt.

Civitas Roveceftre T. R. E. valeb. c. fol. Quando Epifcopus recepit, fimiliter. Modo val. xx. lib. tamen ille qui tenet reddit xl. lib.

ITEM POSSESSIO S. MARTINI.

De Communitate St. MARTINI habent fimul iii Canonici unum fol. & c.

TERRA ARCHIEPISCOPI CANTUARIENSIS.

SANWICE jacet in fuo proprio HUND. hoc Burgum tenet Archiepifcopus, & eft de veftitu monachorum, & reddit fimile fervitium Regi ficut DOVERE: & hoc teftificantur homines de ifto Burgo, quod antequam Rex Edwardus dediffet illum St. TRINITATI, reddebat regi xv. lib. Tempore mortis R. E. non erat ad firmam. Quando recepit Archiepifcopus reddebat xl. lib. de firma, & xl. millia de Allecibus ad victum monachorum. In anno quo facta eft hæc descriptio, reddidit Sanwic l. lib. de firma, & Alleces ficut prius. T. R. E. erant ibi ccc. & vii. manfuræ hofpitatæ; modo funt plus lxxxvi. id eft fimul ccclxxx. iii. [octog.]

TERRA COMITIS ROGERII.

CASTRUM HARUNDEL T. R. E. reddebat de quodam molino xl. fol. & de iii. conuuiis xx. fol. & de uno particio xx. fol. Modo intra Burgum & Portum aquæ & Confuetudinem navium redd. xii. lib. & tamen val. xiii. lib. De his habet St. Nicholas xxiv. fol. Ibi una pifcaria de v. fol.

& unum molinum reddens x. modia frumenti, & x. modia grossæ annonæ. Insuper iv. modia. Hoc appreciatum est xiv. lib.

Robertus filius Tetbaldi habet ii. hagas de xii. fol. & de hominibus extraneis habet suum theloneum. Morinus habet consuetudinem de ii. Burgenfibus de xii. denar. Ernaldus unum Burgensem de xii. denariis St. Martinus i. Burgensem de xii. denariis. Radulfus unam hagam de xii. denariis. Will. v. hagas de v. fol. Nigellus v. hagas quæ faciunt servitium.

T E R R A W I L L E L M I D E W A R E N E.

BURGUM DE LEWES T. R. E. reddebat vi. libras & iv. fol. & iii. obolos de gablo & de theloneo. Ibi rex E. habebat cxxvii. Burgenfes in dominio. Eorum consuetudo erat, si rex ad mare custodiendum sine se mittere suos voluisset, de omnibus hominibus, cujuscunque terra fuisset, colligebant xx. fol. & hos habebant qui in navibus arma custodiebant. Qui in Burgo vendit, dat Præposito numerum; & qui emit, alium. De bove obolum. De homine iv. denarios, quocunque loco emat infra rapum.

Sanguinem fundens emendat per vii. fol. & iv. denarios. Adulterium vel raptum faciens, viii. fol. & iv. denarios emendat homo, & femina tantundem. Rex habet hominem adulterum, Archiepiscopus feminam. De fugitivo si recuperatus fuerit viii. fol. & iv. denarios. Cum moneta revocatur, dat xx. fol. unusquisque monetarius. De his omnibus erant ii. partes Regis, & tertia Comitum. Modo per omnia reddunt Burgenf. sicut tunc, & xxxviii. fol. de super plus. De rapo de Peuenefel. xxxix. mansuræ hospitatae, & xx. inhospitatae, ex quibus Rex habet xxvi. fol. & vi. denarios; & de his habet Will. de Warene medietatem. T. R. E. valebant xxvi. lib. Rex medietatem & Comes aliam habet. Modo val. xxxiv. lib. & de nova moneta c. fol. & xviii.

De his omnibus habet Will. medietatem, & rex alteram.

S U D R I E T E R R A R E G I S .

In GILDEFORD habet Rex Willelmus lxxv. hagas, in quibus manent clxxv. homines. T. R. E. reddebant xviii. lib. & iii. denarios. Modo appreciantur xxx. lib. & tamen reddunt xxii. lib. De supradictis hagas habet Ranulfus Clericus iii. hagas, ubi manent vi. homines; & inde habet isdem Ranulfus facam & focam, nisi commune geldum in villa venerit, unde nullus evadat. Si homo ejus in villa delinquit, & divadiatus evadat; nil inde habet Præpositus Regis. Si vero calumniatus ibi fuerit & divadiatus, tunc habet Rex emendam. Sic tenuit eas Stigandus [Arch.]

Ranulfus [Vicecomes] tenet i. hagam, quam hucusque tenuit de Episcopo Baiocensi: homines vero testificantur quia non adjacet alicui Manerio, sed qui tenebat eam T. R. E. concessit eam Tovi Præposito villæ pro emendatione unius suæ forisfacturæ.

Altera domus est quam tenet Præpositus Episcopi Baiocensis de Manerio Bronlei. De hoc dicunt homines de Comitatu, quod non habet ibi aliam rectitudinem, nisi quod quandam viduam, cujus erat domus, accepit Præpositus villæ, & ideo misit Episcopus domum illam in suo Manerio, & huc usque perdidit Rex consuetudines, Episcopus autem habet.

Dicunt etiam homines qui juraverunt de alia domo quæ jacet in Brunlei, propter hoc tantum quod Præpositus Ple ipsa villa fuit amicus hominis illius qui hanc domum habebat, & eo mortuo convertit eam ad M. de Bronlei.

Walterannus quoque defaifivit quendam hominem de una domo, unde Rex E. habebat consuetudinem. Modo tenet eam Otbertus cum consuetudine, sicut dicit, per regem W. Robertus de Watevile tenet, i. domum quæ reddebat omnem consuetudinem T. R. E. modo nichil reddit.

T E R R A E P I S C O P I B A I O C E N S I S .

Ipse Episcopus habet in SUDWERCHE unum Monasterium, & unum aquæ fluctum Rex E. tenebat die qua mortuus fuit, qui Ecclesiam habebat, de Rege

Rege tenebat. De exitu aquæ ubi naves applicabant, Rex habebat ii. partes. Goduinus [Comes] tertiam. Testantur vero homines de Hund. Franci & Angli, quod Episcopus Baiocensis cum Ranulfo [Vicecom.] de his placitum inierit, sed ille intelligens placitum non duci per rectitudinem ad proficuum regis, placitum deseruit. Episcopus autem dedit Ecclesiam & flutum primum Adeloldo, deinde Radulfo pro excambio unius domus. Vicecomes quoque negat se præceptum vel sigillum regis de hac re unquam percepisse.

Homines de Suduerca testantur quod T. R. E. nullus capiebat Theloneum in Strande vel in vico aquæ, nisi Rex: & si quis forisfaciens ibi calumniatus fuisset, Regi emendabat. Si vero non calumniatus abisset sub eo qui facam & focam habuisset; ille emendam [de reo] habebat.

Ipsi homines de Suduerche deratiocinati sunt unam hagam & theloneum ejus ad firmam de Chingestone. Hanc Eustachius [Com.] tenebat. Quod Rex habet in Suduerche, appreciatur xvi. lib.

B E R O C H E S C I R E .

IN BURGO DE WALINGEFORD habuit Rex Edwardus viii. virgatas terræ; & in his erant cc. lxx. vi. hagæ, reddentes xi. lib. de gablo, & qui ibi manebant faciebant seruitium Regis cum equis vel per aquam usque ad Blidberiam, Reddinges, Sudtone, Besentone, & hoc facientibus dabat Præpositus mercedem [vel conredium] non de censu Regis, sed de suo.

Modo sunt in ipso Burgo consuetudines omnes ut ante fuerunt. Sed de hagi sunt xiii. minus pro castello, sunt viii. destructæ, & monetarius habet unam quietam, quam diu facit monetam. Saulf de Oxenford habet unam; Filius Alfi de Ferendone unam, quam Rex ei dedit, ut dicit Hunfridus; Vifdeleuu habet unam, de qua reclamat Regem ad Warant. Nigellus unam de Henrico per hæreditatem Soarding, sed Burgenses testificantur se nunquam habuisse. De istis xiii. non habet Rex consuetudinem, & adhuc Will. de Ware habet unam hagam, de qua rex non habet consuetudines, &c.

Almer Presbyter & alius Elmer [Presb.] & Bruman & Eduui, & Edmundus & Will. filius Osmundi, & Leflet & Lanbertus Presbyter, Aluuold & Godric habent gablum de domibus suis, & sanguinem si ibi effunditur; si receptus fuerit homo intus, antequam calumniatur à Præposito Regis, excepto sabato propter mercatum, quia tunc Rex habet forisfacturam; & de adulterio & latrocinio habent ipsi emendam in suis domibus, aliæ vero forisfacturæ sunt Regis, &c.

Quando geldum dabatur T. R. E. communiter per totam Berchescire, dabat hida iii. denarios & obolum ante Natale Domini, & tantum ad Pentecost.

Si Rex mittebat alicubi exercitum; de v. hidis tantum unus miles ibat, & ad ejus victum vel stipendium de unaquaque hida dabant ei iv. sol. ad ii. menses.

Hos vero denarios Regi non mittebantur sed militibus dabantur.

Si quis in expeditionem summonitus non ibat, totam terram suam erga Regem forisfaciebat. Quod si quis remanendi habens, alium pro se mittere promitteret, & tam qui mittendus erat remaneret; pro l. sol. quietus erat Dominus ejus.

Tainus vel miles Regis Dominicus moriens; pro relevamento dimitebat Regi omnia arma sua, & equum i. cum sella, alium sine sella. Quod si essent ei canes vel accipitres, præsentabantur Regi, ut si vellet acciperet.

Si quis occideret hominem pacem regis habentem; & corpus suum, & omnem substantiam forisfaciebat erga Regem.

Qui per noctem effringebat civitatem, c. fol. emendabat Regi, non Vicecomiti : qui monitus ad stabilitationem venationis non ibat l. fol. regi emendabat.

D O R S E T E.

IN DORECESTRE, TEMPORE REGIS EDWARDI; erant clxxii. domus. Hæ pro omni servitio Regis se defendebant, & geldabant pro x. hid. scilicet ad opus huscarlium unam Markam argenti, exceptis consuetudinibus quæ pertinent ad firmam noctis. Ibi erant ii. monetarii, quisque eorum reddebat Regi unam Markam argenti, & xx. fol. quando moneta vertebatur.

Modo sunt ibi quatuor xx. & viii. domus, & c. penitus destructæ à tempore Hugonis Vicecomitis usque nunc.

IN BRIDEPORT, TEMPORE REGIS EDW. erant cxx. domus & ad omne servitium Regis defendebant se & geldabant pro v. hidis; scilicet ad opus huscarlium Regis dimid. Markam argenti, exceptis consuetudinibus, quæ pertinent ad firmam unius noctis: ibi erat unus monetarius, reddebat Regi i. Mark. argenti, & xx. fol. quando moneta vertebatur.

Modo sunt ibi c. domus, & xx. sunt ita destructæ, quod qui in eis manent geld. solvere non valent.

IN WARHAM TEMPORE REGIS EDWAR. erant cxliii. domus in domin. Regis. Hæc villa ad omne servitium Regis se defendebat, & geldebat pro x. hid. scilicet i. Markam argenti huscarlis Regis, exceptis consuetudinibus quæ pertinent ad firmam unius noctis: ibi erant ii. monetarii, quisque reddebat i. Markam argenti Regi, & xx. fol. quando moneta vertebatur.

Modo sunt ibi lxx. domus & lxiii. sunt penitus destructæ à tempore Hugonis Vicecomitis, &c.

IN BURGO SCEPTESBERIE, T. R. E. erant c. & iv. domus in dominio Regis. Hæc villa ad omne servitium Regis se defendebat, & geldebat pro xx. hid. scilicet ii. Mark. argenti huscarlis Regis; ibi erant iii. monetarii, quisque reddebat i. Mark. argenti, & xx. fol. quando moneta vertebatur, &c.

S O M E R S E T E.

T E R R A E P I S C O P I W I N T O N I E N S I S

EPISCOPUS WINTONIENSIS tenet TANTONE. Stigandus [Arch.] tenuit, T. R. E. & geldebat pro l. iv. hid. & ii. virgis terræ & dimid. Terra est c. carect. Præter hanc habet Episcopus in dominio terram ad xx. carect. quæ nunquam geldavit, & ibi habet xiv. carect. Ibi quater xx. villani, & quater xx. ii. bord. & lxx. servi, & xvi. coliberti, & xvii. porcarii reddebant vii. lib. & x. fol. Inter omnes habent lx. cart. Ibi lxiv. Burghenses reddunt xxxii. fol. Ibi iii. molini reddunt c. fol. lx. denariis minus. Mercatum reddit l. fol. & de moneta l. fol. Ibi lx. acræ prati, pastura ii. leucis longa & una leu. lata. Silva una leu. longa & tantundem lata.

Quando Walchelinus Episcopus recepit, reddebat l. lib. modo reddit cliv. lib. & xii. denarios, cum omnibus appendicibus & consuetudinibus suis.

Istæ consuetudines pertinent ad TANTONE. Burgheristh, latrones, pacis infractio, hainfare. Denarii de Hundret, & denarii St. Petri, Circiet. Ter in anno teneri placita Episcopi sine ammonitione, profectio in exercitum cum hominibus Episcopi.

Has denominatas consuetudines reddunt in TANTONE hæ terræ. Talanda, Acha

Acha, Holeforde & Ubcedene & Succedene, Maidenobrohe, Laford, Hilla & Hela, Nichehede, Nortone, Bradeford, Halsa & Hafella.

Scobundare & Stocca, hæ duæ terræ non debent exercitum.

Easdem consuetudines debent illi de Bauueburga, præter exercitum & sepulturam.

De his omnibus terris facturi sacramentum vel iudicium portaturi, ad Tantone veniunt. Cum domini de his terris moriuntur, in Tantone sepeliuntur.

Hilla & Hela non poterant à Tantone separari T. R. E. &c.

De his terris semper jacuerunt consuetudines & servitium in Tantone, & Rex W. concessit istas terras habendas St. Petro & Walchelino Episcopo, sicut ipse recognovit apud Sarisburiam, audiente Episcopo Dunelmensi, cui præcepit ut hanc ipsam concessionem suam in brevibus scriberet.

D E V E N S C I R E.

IN CIVITATE EXONIA habet REX ccc. domus, xv. minus, reddentes consuetudinem: hæc reddit xviii. lib. per annum. De his habet B. Vicecomes vi. lib. ad pensum & arsuram, & Coluinus xii. lib. ad numerum, in ministeriis Eddid Reginae.

In hac civitate sunt vastatae xlvi. domus, postquam Rex venit in Angliam.

Hæc Civitas T. R. E. non geldabat nisi quando Londonia, & Eboracum & Wintonia geldabant, & hoc erat dimid. Markam argenti, ad opus militare. Quando expeditio ibat per terram aut per mare, serviebat hæc Civitas quantum v. hidæ terræ. Barnestapla vero & Lidford & Totenais serviebat quantum ipsa Civitas.

Burgenfes Exoniæ urbis habent extra civitatem terram xii. carucarum, quæ nullam consuetudinem reddunt nisi ad ipsam Civitatem.

H E R T F O R D S C I R E.

BURGUM HERTFORDE pro x. hidis se defendebat T. R. E. & modo non facit. Ibi erant cxlvi. Burgenfes in foca Regis Eduuardi, nullam consuetudinem reddiderunt, nisi geldum Regis, quando colligebatur.

O X E N E F O R D S C I R E.

TEMPORE REGIS EDWARDI Reddebat OXENEFORD, pro theloneo & gablo & omnibus aliis consuetudinibus per annum, Regi quidem xx. lib. & vi. sextaria mellis, Comiti vero Algaro x. lib. adjuncto molino quem infra civitatem habebat. Quando Rex ibat in expeditionem, Burgenfes xx. ibant cum eo pro omnibus aliis, vel. xx. lib. dabant Regi, ut omnes essent liberi.

Modo reddit OXENEFORD lx. lib. ad numerum de xx. in Ora.

In ipsa villa, tam intra murum quam extra, sunt ccxliii. domus reddentes geld. & exceptis his sunt ibi quingentæ domus, xxii. minus, ita vastatae & destructæ quod geldum non possent reddere.

Rex habet xx. mansiones murales quæ fuerunt Algari [Comitis] T. R. E. reddentes tunc & modo xiv. sol. ii. denar. minus, &c.

Propterea vocantur murales mansiones, quia si opus fuerit, & Rex præcepit, murum reficient, viz. unam ex his habuit Antecessor Walterii dono Regis E. ex viii. virg. quæ consuetudinariæ erant T. R. E. &c.

Hi omnes præscripti tenent has prædictas mansiones liberas propter reparationem muri.

Omnes mansiones quæ vocantur murales T. R. E. liberæ erant ab omni consuetudine, excepta expeditione & muri reparatione.

Aluinus i. [tenet] domum liberam pro muro reficiendo; de hac habet xxxii. den. per annum. Et si murus, dum opus est, per eum qui debet non restauratur; aut xl. sol. Regi emendabit, aut domum suam perdit.

Omnes Burgenfes Oxeneford habent communiter extra murum pasturam reddentem vi. sol. & viii. denarios

Comitatus OXENEFORD reddit firmam trium noctium, hoc est cl. lib. De augmento xxv. lib. ad pondus. De Burgo xx. lib. ad pondus. De moneta xx. lib. denar. de xx. in Ora. Ad arma iv. sol. De gersuma Reginæ c. sol. ad numerum. Pro accipitre x. lib. pro summario xx. sol. Pro canibus xxiii. lib. denarios de xii. in Ora & vi. sextaria mellis, & xv. denarios de consuetudine.

De terra Eduini Comitis in OXENEFORD & in WARWICSCIRE, habet Rex c. lib. & c. sol.

PAX Regis manu vel sigillo data, si quis infregerit, ita ut hominem cui pax ipsa data fuerit occidat; & membra & vita ejus in arbitrio Regis erunt, si captus fuerit; & si capi non potuerit, ab omnibus exul habebitur, & si quis eum occidere prævaluerit, spolia ejus licenter habebit.

Si quis extraneus in Oxeneford manere deligens, & domum habens, sine parentibus ibi vitam finierit, Rex habebit quicquid reliquerit.

Si quis alicujus curiam vel domum violenter effregerit, vel intraverit, ut hominem occidat, vel vulneret, vel assaliat, c. sol. Regi emendat.

Similiter qui monitus ire in expeditionem non vadit c. sol. Regi dabit.

Si quis aliquem interfecerit intra Curiam vel domum suam; corpus ejus & omnis substantia sunt in potestate Regis, præter dotem uxoris ejus, si dotata ha buerit.

GLOWCESTERSCIRE.

TEMPORE REGIS EDWARDI reddebat civitas de Gloucestre xxxvi. lib. numeratas, & xii. sextaria mellis ad mensuram Burgi, & xxxvi. dicras ferri, & c. virgas ferreas ductiles ad clavos navium Regis, & quasdam alias minutas consuetudines in Aula & in Camera Regis.

Modo reddit ipsa civitas Regi lx. lib. de xx. in Ora; & de moneta habet Rex xx. lib. & c. cum alia consuetudine, quæ dat gablum, sed aliam consuetudinem retinet.

Omnes istæ mansiones reddebant regalem consuetudinem T. R. E. modo Rex W. nichil inde habet & c. sed etiam domus erant ubi sedet Castellum, & c.

CASTELLUM de ESTRIGHOLEL fecit Will. Comes & ejus tempore reddebat xl. sol. tantum de navibus in silva euntibus, & c.

Berdic jocularior Regis habet iii. villas, & c.

Hos misit W. Comes ad consuetudinem Griffin Regis, licentia Regis W.

In elemosyna Regis est una villa, quæ pro anima ejus reddit Ecclesiæ ad festum St. Martini ii. porcos, & c. panes cum cervisia & c.

Walterius Balistarius tenet de Rege ii. car. terræ & c.

GUEDA mater Heraldii [Comitis] tenuit UDECESTRE. Goduinus [Comes] emit ab Azor, & dedit suæ uxori, ut inde viveret, donec ad Berchelai maneret. Nolebat enim de ipso Manerio aliquid comedere pro destructione Abbatie. Hanc terram tenet Eduuardus in firma de Wiltescire, injuste, ut dicit Comitatus, quia non pertinet ad aliquam firmam. De quo Manerio nemo legatis Regis reddidit rationem, nec aliquis eorum venit ad hanc descriptionem. Hæc terra reddit vii. lib.

W I R E C E S T R E S C I R E.

IN CIVITATE WIRECESTRE, habebat Rex EDW. hanc consuetudinem. Quando moneta vertebatur, quisque monetarius dabat xx. sol. ad Landoniam pro cuneis monetæ accipiendis. Quando Comitatus geldabat, pro xv. hid. se civitas adquietabat. De eadem civitate habebat ipse Rex x. lib. & Comes Eduinus viii. lib. Nullam aliam consuetudinem ibi Rex capiebat, præter censum domorum, sicut unicuique pertinebat. Modo habet Rex W. in dominio, & partem Regis & partem Comitum. Inde reddit Vicecomes xxiii. lib. & v. sol. ad pensum, de Civitate & de dominicis Manerii Regis reddebat. cxxiii. lib. & iv. sol. ad pensum. De comitatu vero reddebat xvii. lib. ad pensum.

Et adhuc reddit x. lib. denariorum de xx. in Ora, aut accipitrem [norresc] & adhuc c. sol. Reginae ad numerum, & xx. sol. de xx. in Ora pro sumario. Hæ xvii. libræ ad pensum & xvi. lib. ad numerum, sunt de placitis comitatus & hundretis, & si inde non accipit, de suo proprio reddit.

In ipso Comitatu sunt xii. hund. Horum vii. ita sunt quieti, si aut Scire dicit, quod Vicecomes nihil habet in eis, & ideo sicut dicit, in firma multum perdit.

In hoc Comitatu si quis scienter fregerit pacem quam Rex manu sua dederit, Utlaghe judicatur: pacem vero Regis quam Vicecomes dat, si quis sciens fregerit, c. sol. emendabit; Forestellum qui fecerit, c. sol. emendabit: Heinfaram qui fecerit c. sol. Raptum qui fecerit, non fit emendatio alia nisi de corpore justitia.

Has forisfacturas habet Rex in isto Comitatu, excepta terra St. Petri Westmonasterii, cui donavit Rex E. quicquid ibi habuit, ut Comitatus dicit.

Quando Rex in hostem pergit; si quis edictu ejus vocatus remanserit, si ita liber homo est ut habeat focam suam & facam &, cum terra sua possit ire quo voluerit; de omni terra sua, est in misericordia Regis. Cujuscunque vero alterius Domini liber homo si de hoste remanserit, & Dominus ejus pro eo alium hominem duxerit, xl. sol. Domino suo qui vocatus fuit emendabit. Quod si ex toto nullus pro eo abierit; ipse quidem Domino suo xl. sol. dabit, Dominus autem ejus totidem sol. Regi emendabit.

T E R R A R E G I S.

In Wich habuit Rex E. domus xi. Et in v. puteis habebat Rex E. suam partem. In Upeuic i. puteo liv. Salinæ & ii. hocci reddunt vi. sol. & viii. den. In alio puteo Heleric xvii. salinæ. In iii. puteo MIDELWIC xii. salinæ & ii. partes de uno hocco reddebant vi. sol. & viii. denarios. In v. aliis puteis xv. salinæ.

De his omnibus habebat Rex E. vel ii. lib.

In ipsis puteis habebat Eduinus [Comes] li. salinas & diuid. & de hoccis habebat vi. sol. & viii. denarios; hoc totum reddebat de firma xxiv. lib. Modo habet Rex W. in dominio; & quando Rex E. & quando Comes E. habebat, inde reddebat Vicecomes lxxv. lib. ad pensum, & ii. mittas salis, dum silvam habuit: si enim silvam non habet, nullomodo, ut dicit Humf. reddere potest.

W I R E C E R S C I R E.

T E R R A E C C L E S I Æ D E W I R E C E S T R E.

ECclesia St. MARIÆ de WIRECESTRE, habet unum HUNDRET quod vocatur OSWALDESLAU. In quo jacent ccc. hidæ. De quibus Episcopus Ecclesiæ à Constitutione antiquorum temporum habet omnes redditiones focarum, & omnes consuetudines inibi pertinentes ad Dominicum victum, & Regis servitium & suum; ita ut nullus Vicecomes ullam ibi habere possit que-

querelam, nec in aliquo placito, nec in alia qualibet causa. Hoc attestatur totus Comitatus.

Hæ prædictæ ccc. hidæ fuerunt de ipso dominio Ecclesiæ; & si quid ipsis cuiusque homini quolibet modo attributum vel præstitum fuisset ad servendum inde Episcopo; ille qui eam terram præstita sibi tenebat, nullam omnino consuetudinem sibi inde retinere poterat, nisi per Episcopum; neque terram retinere, nisi usque ad impletum tempus, quod ipsi inter se constituerant; & nusquam cum ea terra se vertere poterat.

T E R R A S t. M A R I Æ D E P E R S O R E.

Ecclesiæ St. Mariæ de Perfore & terræ ipsum M. Persord, &c.

De hac terra tenet Urso i. hidam & dimid. & ibi habet ii. car. & ii. vill. & iii. bord. cum i. car. ibi iv. servi, & molinum de x. sol. val. l. sol. Hanc terram tenuit Azor, & inde serviebat Ecclesiæ; & pro recognitione dabat in anno Monachis unam firmam, aut xx. sol. & erat conventio ut post mortem ejus & uxoris suæ, rediret terra ad dominium Ecclesiæ.

Hic vivebat die obitus Regis E. & ita terram tenebat; postea vero uxore sua jam mortua, factus est Utlagh.

De eadem terra isdem Urso i. hidam ad Broctune, & dicit quod W. Rex sibi eam dedit, & inde debet Ecclesiæ servitium reddere. Valebat & val. x. sol.

De ipsa terra tenet Robertus Dispenf. iii. hidas & dimid. ad Wadberge, & ibi habet ii. car. & ix. bord. & iv. seruos, & parchum. Val. xl. sol. Hæc terra fuit Dominicorum villanorum, cum dimidio hidæ quod tenet unus homo Abbatis.

In eadem Wadberge est una hida terræ, in qua fuit vaccaria monachorum.

Hanc emit quidam Godricus Teinus Regis E. vita trium hæredum, & dabat in anno monachis i. firmam pro recognitione. Modo habet hanc terram tertius hæres, scilicet Urso qui eam tenet, post cujus mortem debet redire ad Ecclesiam St. Mariæ.

T E R R A O S B E R N I F i l i i R I C A R D I.

Isdem Osbernus Wicelbold, &c. ibi xi. hidæ, &c. & xiii. Burgenses in Wich secantes ii. diebus in Augusto & Marcio, & servientes curiæ.

T E R R A W I L L I E L M I F i l i i A N S C U L F I.

Willielmus Filius Ansculfi tenet de Rege Escelie, & Wibertus de eo. Uluinus tenuit, &c.

Hoc Manerium emit isdem Wluinus T. R. E. de Episcopo Cestrensi ad ætatem trium hominum. Qui cum infirmatus ad finem vitæ venisset; vocato Filio suo * Episcopo li. & uxore sua & pluribus amicis suis, dixit. Audite vos amici mei, hanc terram, quam ab Ecclesia emi, volo ut teneat uxor mea dum vixerit, & post mortem ejus recipiat Ecclesia de qua accepi, & qui inde abstulerit excommunicatus sit.

Hoc ita fuisse testificantur meliores homines totius Comitatus.

H E R E F O R D S C I R E.

IN HEREFORD CIVITATE, Tempore REGIS EDWARDI erant c. & iii. homines commanentes intus & extra murum, habebant has subscriptas consuetudines.

Siquis eorum voluisset recedere de civitate; poterat concessu Præpositi domum suam vendere alteri homini, servitium debitum inde facere volenti. & habebat Præpositus tertium denarium hujus venditionis. Quod si quis paupertate sua non potuisset servitium facere; relinquebat sine precio domum

num suam Præposito, qui providebat ne domus vacua remaneret, & ne Rex careret servitio.

Intra murum civitatis unaquaque integra masura reddebat vii. denarios & obolum; & iv. denarios ad locandos caballos, & iii. diebus in Augusto se- cabat ad Maurdine, & una die ad fennum congregandum erat, ubi Vicecomes volebat. Qui equum habebat, ter in anno pergebat cum Vicecomite ad placita & ad Hundret ad Urmelavia. Quando Rex venatui instabat, de unaquaque domo per consuetudinem ibat unus homo ad stablitionem in silva. Alii homines non habentes integras masuras, inveniebant inequardos ad aulam, quando Rex erat in civitate.

Burgenfis cum caballo serviens, cum moriebatur, habebat Rex equum & arma ejus. De eo qui equum non habebat, si moreretur, habebat Rex aut x. sol. aut terram ejus cum domibus.

Si quis morte præventus non divisisset quæ sua erant, Rex habebat omnem ejus pecuniam. Has consuetudines habebant in civitate habitantes, & alii similiter extra murum manentes, nisi tantum quod integra masura foris murum non dabat nisi iii. denar. & obolum. Aliæ consuetudines erant communes.

Cujuscunque uxor brazabat intus & extra civitatem, dabat x. denarios per consuetudinem.

Sex fabri erant in civitate; quisque eorum de sua forgia reddebat unum denarium, & quisque eorum faciebat cxx. ferra de ferro Regis, & unicuique eorum dabantur iii. denarii inde per consuetudinem, & isti fabri ab omni alio servitio erant quieti.

Septem monetarii erant ibi. Unus ex his erat monetarius Episcopi. Quando moneta renovabatur, dabat quisque eorum xviii. sol. pro cuneis recipiendis; & ex eo die quo redibant usque ad unum mensē, dabat quisque eorum Regi xx. sol. & similiter habebat Epif. de suo monetario xx. sol.

Quando veniebat Rex in civitatem, quantum volebat denar. faciebant ei monetarii, de argento scilicet Regis, & hi vii. habebant facam & socham suam.

Moriēte aliquo Regis monetario, habebat Rex xx. sol. de relevamento. Quod si moreretur non diviso censu suo, Rex habebat omnem censum.

Si Vicecomes iret in Wales cum exercitu, ibant hi homines cum eo. Quod si quis ire iussus non iret, emendabat Regi xl. sol.

In ipsa civitate habebat Heraldus [Comes] xxvii. Burgenfes easdem consuetudines habentes, quas & alii Burgenfes.

De hac civitate reddebat Præpositus xii. lib. Regi [E.] & vi. lib. Comiti [Heraldo] & habebat in suo censu supradictas omnes consuetudines.

Rex vero habebat in suo dominio tres forisfacturas, hoc est pacem suam infractam, & heinfaram, & forestellum.

Quicumque horum unum fecisset, emendabat c. sol. Regi cujuscunque homo fuisset.

Modo habet Rex civitatem Hereford in dominio, & Anglici Burgenfes ibi manentes habent suas priores consuetudines: Francigenæ vero Burgenfes habent quietas per xii. denarios omnes forisfacturas, præter tres supradictas.

Hæc civitas reddit Regi lx. lib. ad numerum, de candidis denariis, intra civitatem, & xviii. Maneria quæ in Hereford reddunt firmas suas: computantur cccxxx. v. lib. & xviii. sol. exceptis placitis de Hund. de Comitatu.

IN ARCENEFELDE habet Rex tres Ecclesias. Presbyteri harum Ecclesiarum ferunt legationes Regis in Wales; & quisque eorum cantat pro Rege ii. missas unaquaque Ebdomada.

Si quis eorum moritur, Rex habet de eo xx. sol. per consuetudinem.

Si quis Walensium furatur hominem aut feminam, equum, bovem, vel vaccam; convictus inde redd. furtum, & dat xx. sol. pro forisfactura.

De oye vero furata vel fasciculo manipulorum, emendat ii. sol.

Si quis occidit hominem Regis, & facit heinfaram, dat Regi xx. fol. de solutione hominis, & de forisfactura c. fol. Si alicujus Taini hominem occiderit, dat x. fol. Domino hominis mortui.

Quod si Walensis Walensem occiderit, congregantur parentes occisi, & prædantur eum ejusque propinquos, & comburunt domos eorum, donec in crastinum circa meridiem corpus mortui sepeliatur. De hac præda habet Rex tertiam partem, illi vero totum aliud habent quietum.

Alter autem qui domum incenderit, & inde accusatus fuerit, per xl. homines se defendit; quod si non potuerit, xx. fol. Regi emendabit.

Si quis de consuetudine sextarium mellis celaverit, probatus inde pro uno sextario redd. quinque, Si tantum terræ tenet ut debeat dare.

Si Vicecomes evocat eos ad firemot, meliores ex eis vi. aut vii. vadunt cum eo. Qui vocatus non vadit, dat ii. fol. aut unum bovem Regi, & qui de hundret remanet, tantundem persolvit.

Similiter emendat qui jussus à Vicecomite secum ire in Walis non pergit. Nam si Vicecomes non vadit, nemo eorum ibit.

Cum exercitus in hostem pergit, ipsi per consuetudinem faciunt Avant-Warde, & in reversione Redrewarde. Hæ consuetudines erant Walensium T. R. E. in ARGENEFFELDE.

RISSET de Wales redd. Regi. W. xl. fol.

De terra Calcebuef, habet Rex. x. fol. extra firmam.

G R E N T E B R I S C I R E.

BURGUM de GRENTBRIGE pro uno Hundret se defend. T. R. E. In hoc Burgo fuerunt & sunt decem Custodiæ; In prima custodia liij. masuræ. Ex his ii. sunt Wasse. In hac prima custodia habet Alanus Comes v. Burgenfes nichil reddentes, &c. Hæc eadem una custodia pro duabus computabatur T. R. E. sed pro Castro sunt destructæ xxviii. domus.

In secunda Custodia fuerunt xlviij. masuræ T. R. E. &c.

In tertia custodia T. R. E. fuerunt xli. masuræ, &c.

In quarta custodia T. R. E. fuerunt xlv. masuræ, &c.

De consuetudinibus hujus villæ vii. lib. per annum, & de landgable vii. lib. & ii. Oræ, & duo denar.

Burgenfes T. R. E. accommodabant Vicecomiti carrucas suas ter in anno. Modo novem vicibus exiguntur.

Nec averas nec currus T. R. E. inveniebant, quæ modo faciunt per consuetudinem impositam. Reclamant autem super Picotum Vicecomitem, communem pasturam sibi per eum [& ab eo] ablatam.

De Harieta Lagemannorum habuit isdem Picot viii. lib. & unum Palfridum, & unius militis arma.

T E R R A R E G I S.

SAHAM Manerium Regis per ix. hid. & dim. se defend. &c. Ibi vii. piscatores reddentes Regi præsentationes piscium ter in anno secundum quod possunt. In totis valentiis reddebat per annum xxv. lib. arfas & penfatas, & xiii. lib. & viii. fol. & iv. denarios ad numerum de albis denar. pro frumento, brasio, melle, & aliis minutis consuetudinibus. T. R. E. reddebat xxv. lib. ad numerum.

In Fuleberne tenet Picotus xxvi. sochomannos, qui habent iv. hid. sub manu Regis, &c. Reddunt per annum viii. lib. arfas & penfatas; & unoquoque anno xii. equos, & xii. inguardos, si Rex in Vicecomitatu veniret. Si non veniret, xii. fol. & viii. denarios. T. R. E. non reddebant Vicecomiti nisi averas & inguardos, vel xii. fol. & viii. den. & super plus invasit Picot super Regem.

HUNTEDUNSCIRE.

HUNTEDUN BURG defendebat se ad geld. Regis pro quarta parte de Hyrstingestan hund. pro l. hid. sed modo non geldat ita in illo hund. postquam Rex W. geldum monetæ posuit in Burgo. De toto hoc Burgo exhibant T. R. E. de Landgables. lib. inde Comes tertiam partem habebat, Rex duas. De hoc censu remanent nunc supra xx. mansuræ, ubi castrum est, xvi. sol. & viii. denar. inter Comitem & Regem. Præter hæc habebat Rex xx. lib. & Comes x. lib. de firma Burgi, aut plus aut minus, sicut poterat collocare partem suam, &c.

Hanc terram colunt Burgenfes, & locant per ministros Regis & Comitis. Infra prædictum censum sunt iii. piscatores iii. sol. reddentes.

In hoc Burgo fuerunt iii. monetarii, reddentes xl. sol. inter Regem & Comitem, sed modo non sunt. T. R. E. reddebant xxx. lib. modo similiter.

B E D E F O R D S C I R E.

BEDEFORD T. R. E. pro dimidio hund. se defendebat, & modo facit, in expeditione & in navibus. Terra de hac villa nunquam fuit hidata, nec modo est, præter unam hidam, quæ jacuit in Ecclesia St. Pauli in elemosina, &c.

T E R R A R E G I S.

Manerium **LSTONE.** Dominicum manerium Regis pro xlvii. hid. se defendit modo. T. R. E. non erant nisi xxx. hid. De his xlvii hid. sunt in manu regis xliii. hid. &c. Ibi theloneum de mercato redd. vii. lib. Intra totum redd. per annum xxii. lib. ad pensum, & dimid. diem ad firmam Regis, in frumento & melle & aliis rebus ad firmam pertinentibus. Ad opus Reginae ii. uncias auri, & pro uno summario & consuetud. canum lxx. sol. & c. sol. ad pensum, & xl. sol. de albo argento. Hoc misit de cremento Luo Talliebofc, & i. unciam auri, ad opus Vicecomitis per annum.

Manerium **LOITONE.** Dominicum Manerium Regis, &c. De theloneo & mercato c. sol. Intra totum reddit per annum xxx. lib. ad pensum, & dimid. diem in frumento & melle & aliis consuetudinibus ad firmam Regis pertinentibus. Reginae iv. uncias auri, & de summario & aliis consuetudinibus minutis lxx. sol. & de consuetudine canum vi. lib. & x. sol. & de cremento quod misit Luo Tallebofc vii. lib. ad pensum, & xl. sol. albi argenti, & unam unciam auri Vicecomiti.

Manerium **HOUSTONE.** Dominicum Manerium Regis, &c.

L E D E C E S T R E S C I R E.

CIVITAS de LEDECESTRE, Tempore Regis Edwardi, reddebat per annum Regi xxx. lib. ad numerum de xx. in Ora, & xv. sextaria mellis.

Quando Rex ibat in exercitu per terram; de ipso Burgo xii. Burgenfes ibant cum eo. Si vero per mare in hostem ibat; mittebant ei iv. equos de eodem Burgo usque Londoniam, ad comportandum arma, vel alia quæ opus esset.

Modo habet Rex W. pro omnibus redditibus civitatis ejusdem & Comitatus xlii. lib. & x. sol. ad pondus; pro uno accipitre x. lib. ad numerum; pro summario xx. sol. De monetariis xx. lib. per annum de xx. in Ora. De his xx. lib. habet Hugo de Grentemaifnil tertium denarium.

W A R W I C S C I R E .

IN BURGO de WARWIC, habet Rex in dominio suo c. xiii. domus, & Barones Regis habent c. xii. de quibus omnibus Rex habet geldum suum, &c. Episcopus de Wirecestre habet lx. masuras, & sic de cæteris: præter has supradictas masuras sunt in ipso Burgo xix. Burgenfes, qui habent xix. masuras cum saca & foca & omnibus consuetudinibus, & ita habebant T. R. E.

TEMPORE Regis Edwardi Vicecomitatus de Waruic, cum Burgo & cum regalibus Maneriis, reddebat lxxv. lib. & xxxvi. sextaria mellis, aut xxiv. lib. & viii. fol. pro omnibus quæ ad mel pertinebant.

Modo intra firmam regalium Maneriorum & placita Comitatus reddit per annum cxlv. lib. ad pondus, & xxii. lib. pro consuetudine canum, & xx. fol. pro summario, & x. lib. pro accipitre, & c. fol. Reginae pro gersuma.

Præter hoc reddit xxiv. sextaria mellis cum majori mensura, & de Burgo vi. sextaria mellis. Sextaria scilicet pro xv. denariis. De his habet Comes de Mellend. vi. sextaria & v. fol.

Consuetudo Warunic fuit, ut eunte Rege per terram in expeditionem, decem Burgenfes de Waruic pro omnibus aliis irent. Qui monitus non ibat c. fol. Regi emendabat.

Si vero per mare contra hostes suos ibat Rex; vel iv. Batfueins, vel iv. lib. denariorum ei mittebant.

S C I R O P E S C I R E .

IN CIVITATE SCIROPESCIRIE TEMPORE REGIS E. erant cc. l. ii. domus & totidem Burgenfes in ipsis domibus, reddentes per annum vii. lib. & xvi. fol. & viii. denar. de gablo. Ibi habebat Rex E. has subterfcriptas consuetudines. Si quis pacem Regis manu propria data scienter infringebat, utlagus fiebat. Qui vero pacem Regis à Vicecomite data infringebat, c. fol. emendabat; & tantundem dabat qui forestel, vel heinfare faciebat. Has iii. forisfacturas habebat in dominio Rex E. in omni Anglia extra firmas.

Quando Rex jacebat in hac civitate, servabant eum vigilantes xii. homines de melioribus civitatis. Et cum ibi venationem exerceret, similiter custodiebant eum cum armis meliores Burgenfes caballos habentes. Ad stabilationem vero mittebat Vicecomes xxxvi. homines pedites, quamdiu Rex ibi esset. Ad partum autem de Marfetelie, inveniebant xxxvi. homines per consuetudinem viii. diebus.

Cum in Walis pergere vellet Vicecomes, qui ab eo edictus non pergebat, xl. fol. de forisfactura dabat.

Mulier accipiens quocunque modo maritum, si vidua erat dabat Regi xx. fol. si puella x. fol. quolibet modo acciperet virum.

Cujuscunque Burgenfis domus combureretur aliquo casu vel eventu, sine negligentia, xl. fol. Regi dabat pro forisfactura, & duobus propinquiorebus vicinis suis ii. fol. unicuique.

Burgenfis qui in dominio erat Regis cum moriebatur, habebat Rex x. fol. de relevamento.

Si quis Burgenfis frangebat terminum, quem Vicecomes imponebat ei, emendabat x. fol.

Qui sanguinem fundebat xl. fol. emendabat.

Cum Rex ibiret de civitate, mittebat ei xxiv. caballos Vicecomes Lenteurde, & ipsos ducebat Rex usque primam mansionem Strafordscire.

Tres monetar. habebat ibi Rex, qui postquam coemissent cuneos monetæ ut alii monetarii patriæ, xv. die dabant Regi xx. sol. unusquisque, & hoc fiebat moneta vertente.

Intra totum reddebat civitas ista per annum xxx. lib. Duas partes habebat Rex, & Vicecomes tertiam.

Præcedenti anno hujus descriptionis, reddidit xl. lib. Rogerio [Comiti.]

Hæc Civitas T. R. E. geldabat pro c. hidis.

De his habebat St. Alinundus ii. hid. & sic de ceteris.

Dicunt Angligenæ Burgenfès de Spiropesberie multum grave sibi esse, quod ipsi reddunt totum geldum, sicuti reddebant T. R. E. quamvis castellum Comitis occupaverit li. masuras, & aliæ l. masuræ sint vastatæ, & xliii. Francigenæ Burgenfès teneant masuras geldantes T. R. E. & Abbatia quam facit ibi Comes dederit ipse xxxix. Burgenfès, olim similiter cum aliis geldantes.

Intra totum sunt cc. masuræ, vii. minus, quæ non geldant.

INTERRIPA & MARSHAM.

TERRAM INFRA SCRIPTAM TENUIT ROGERIUS PICTAVENSIS, INTERRIPAM & MERSHAM.

IN DERBEI HUNDRET.

Ibi habuit Rex EDWARDUS unum Manerium DERBEI nominatum, cum vi. Bereunich. &c.

Uctredus tenebat vi. Maneria, Rabil, &c.

Hoc Manerium DERBEI cum his supradictis hidis reddebant Regi E. de firma xxvi. lib. & ii. sol.

Ex his iii. hidæ erant liberæ, quarum censum perdonavit Tinis qui eas tenebat.

Istæ reddebant iv. lib. & xiv. solid. & iv. denar.

Omnes isti Taini habuerunt consuetudinem reddere ii. Oras denariorum de unaquaque caruca terræ, & faciebant per consuetudinem domos Regi, & quæ ibi pertinebant, sicut villani; & piscarias, & in silva hajas & stabilituras: & qui ad hæc non ibat quando debebat, ii. sol. emendabat, & postea ad opus veniebat & operabatur donec perfectum erat.

Unusquisque eorum uno die in Augusto mittebant messorum suos secare segites Regis: Si non, per ii. sol. emendabat.

Si quis lib. homo faceret furtum, aut forestel aut heinfara, aut pacem Regis infringebat, xl. sol. emendabat.

Si quis faciebat sanguinem aut raptum de femina, vel qui remanebat de firemot sine rationabili excusatione, per x. sol. emendabat.

Si de Hund. remanebat, aut non ibat ad placitum, ubi Præpositus jubebat, per v. sol. emendabat.

Si cui jubebat in suum servitium ire & non ibat, iv. sol. emendabat.

Si quis de terra Regis recedere volebat, dabat xl. sol. & ibat quo volebat.

Si quis terram patris sui mortui habere volebat, xl. sol. relevabat.

Qui nolebat; & terram & omnem pecuniam patris mortui Rex habebat.

Uctredus tenuit Crosfèbi & Chirchedele pro i. hida, & erat quieta ab omni consuetudine præter has vi. pace infracta, forestel, heinfara & pugna quæ post sacramentum factum remanebat, & si constrictus justitia Præpositi alicui debitum solvebat, & si terminum à Præposito datum non attendebat, hoc per xl. sol. emendabat; geldum vero Regis sicut homines Patriæ solvebat, &c.

IN NEWTONE T. R. E. fuerunt v. hidæ, &c.

Modo sunt ibi vi. Drenghs, &c.

S N O T I N G H A M S C I R E .

IN BURGO SNOTINGHAM fuerunt T. R. E. c. lxxiii. Burgenfes, & xix. villani. &c.

In Snotingeham aqua Trente & fossa, & via versus Eboracum custodiuntur, ita ut si quis impederit transitum navium, & si quis araverit vel fossam fecerit in via Regis infra duas perticas, emendare habet per viii. libras.

De Stori antecessore Walterii de Aincurt dicunt, quod sine alicujus licentia potuit facere sibi Ecclesiam in sua terra & in sua foca, & suam decimam mittere quo vellet.

In Snotingehamscire & in Derbiscire, pax Regis manu vel sigillo data, si fuerit infracta, emendatur per xviii. Hundret; unumquodque Hund. viii. lib. Hujus emendationis habet Rex ii. partes, Comes tertiam. Id est xii. Hund. emendant Regi, & vi. Comiti.

Si quis secundum legem exulatus fuerit pro aliquo reatu; nullus præter Regem pacem reddere potest ei.

Tainus habens plusquam vi. Maneria, non dat terræ relevationem, nisi Regi tantum viii. lib.

Si habet vi. tantum, vel minus; Vicecomiti dat relevationem iii. Markas argenti, ubicunque maneat, in Burgo vel extra.

Si Tainus habens facam & focam forisfecerit terram suam; inter Regem & Conitem habent medietatem terræ ejus atque pecuniæ; & legalis uxor cum legitimis hæredibus, si fuerint, habent aliam medietatem.

E U R U I C S C I R E .

IN EBORACO CIVITATE TEMPORE REGIS EDWARDI præter Scyram Archiepiscopi fuerunt vi. scyræ; una ex his est vastata in Castellis.

In quinque Scyris fuerunt Mille & quadrigentæ & xviii. mansiones hospitatae. De una harum scirarum habet Archiepiscopus adhuc tertiam partem. In his nemo alius habebat consuetudinem nisi ut Burgenfis, præter Merlesvainan una domo quæ est infra Castellum, & præter Canonicos ubicunque mansissent, & præter iv. judices, quibus Rex dabat hoc donum per suum brevem, & quamdiu vivebant.

Archiepiscopus autem de sua scyra habebat plenam consuetudinem.

De supradictis omnibus mansionibus sunt modo hospitatae in manu Regis reddentes consuetudinem quadringentæ, ix. minus, inter magnas & parvas; & cccc. mansiones non hospitatae; quæ, reddunt melior i. denarium, & aliæ minus; & quingentæ & xl. mansiones ita vacuæ, quod nil omnino reddunt, & c. xl. v. mansiones tenent Francigenæ.

Sanctus Cutbertus habet i. domum, quam semper habuit ut plures dicunt, quietam de omni consuetudine: sed Burgenfes dicunt non eam fuisse quietam Tempore R. E. nisi sicut una Burgenfium, nisi tantum quando Præpositus eam habebat theloneum suum & Canonicorum, &c.

Comes de Moritonio habet ibi xiv. mansiones, & ii. bancos in macello, & Ecclesiam St. Crucis, &c.

Nigellus de Monneville habet i. mansionem cujusdam monetarii.

In scyra Archiepiscopi fuerunt T. R. E. hospitatae ducentæ mansiones, undecim minus; modo sunt centum hospitatae inter magnas & parvas, præter curiam Archiepiscopi & domos Canonicorum. In hac scyra habet Archiepiscopus quantum Rex habet in suis scyris.

In Geldo civitatis sunt quater xx. & iv. carucatae terræ, & unaquaque gel-dabat

dabat quantum una domus civitatis, & in tribus operibus Regis cum civibus erant, &c.

In Dominicis Maneriis nichil omnino Comes habuit, neque Rex in Maneriis Comitibus, præter quod pertinet ad Christianitatem, quæ ad Archiepiscopum pertinet.

In omni terra St. Petri de Euruic, & St. Joannis, & St. Wilfridi, & St. Cutberti, & St. TRINITATIS similiter Rex ibi non habuit, nec Comes, nec aliquis alius aliquam consuetudinem. Rex habet tres vias per terram, & quartam per aquam. In his omne forisfactum est Regis & Comitibus, ubicunque vadant viæ, vel per terram Regis, vel Archiepiscopi, vel Comitibus.

Pax data manu Regis vel sigillo ejus, si fuerit infracta; Regi solummodo emendatur per xii. Hund. unumquodque Hund. viii. lib.

Pax à Comite data & infracta à quolibet; ipsi Comiti per vi. Hundret emendatur; unumquodque viii. lib.

Si quis secundum legem exulatus fuerit; nullus nisi Rex ei pacem dabit. Si vero Comes vel Vicecomes aliquem de regione foras miserint; ipsi eum revocare & pacem ei dare possunt si voluerint.

Relevationem terrarum dant solummodo Regi illi Taini, qui plusquam vi. Maneria habuerint. Relevatio est viii. lib.

Si vero vi. tantum Maneria vel minus habuerit, Vicecomiti pro relevatione dat iii. Markas argenti.

Burgenfes autem Eboracæ civitatis non dant relevationem.

LINCOLNESHIRE. LINDSEIG.

IN CIVITATE LINCOLIA erant, Tempore Regis Edwardi, novies centum & LXX. mansiones hospitatae. Hic numerus Anglice computatur i. centum pro c. xx.

In ipsa civitate erant xii. Lagemanni, id est habentes facam & focam, Hardecnut, Suartin, f. Grimbaldi, Ulf filius Suertebrand, qui habuit Thol & Them, Walraven, Aluold, Brictric, Guret, Ulbert, Godric, f. Eddeue, Siuuard [Presbyter] Leuine [Presbyter] Aldeue [Presbyter.]

Modo sunt ibi totidem habentes similiter facam & focam. Suardinc [i.] loco Hardecnut patris sui, Suartinc [ii.] Sortebrand [iii.] loco Ulf patris sui, Agemund [iv.] loco Walraven patris sui, Aluold [v.] Goduinus, [vi.] filius Brictric, Normanus [vii.] Crassus loco Guret, Ulbert [viii.] frater Ulf adhuc vivit, Pethrus [ix.] de Valonges loco Godric filii Eddeue, Ulnoldus [x.] Presbyter loco Siuuard, Presb. Buruolt [xi.] loco patris sui Leuine, qui modo est monachus, Leduvinus [xii.] filius Ravene loco Aldene Presbyteri.

Tochi filius Outi habuit in civitate xxx. mansiones præter suam hallam, & ii. Ecclesias & dimidiam; & suam hallam habuit quietam ab omni consuetudine, & super alias xxx. mansiones habuit locationem, & præter hoc de unaquaque unum denarium, id est Landgable. Super has xxx. mansiones habebat Rex theloneum & forisfacturam, ut Burgenfes juraverunt. Sed his jurantibus contradicit Uluiet Presbyter, & offert se portaturum judicium quod non ita est sicuti dicunt, &c.

Radulfus Pagenel habet i. mansionem, &c. & sic de ceteris.

Aluredus nepos Tuoldi habet iii. Tostes de terra Sybi, quantum Rex sibi dedit, in quibus habet omnes consuetudines, præter geldum de monedagio.

Consuetudines Regis & Comitibus in Sudlincolia reddunt xxviii. lib.

In Nortreding consuetudines Regis & Comitibus reddunt xxiv. lib.

In Westreding consuetudines Regis & Comitibus reddunt xii. lib.

In Sudtreding consuetudines Regis & Comitibus reddunt xv. lib.

Pax manu Regis vel sigillo ejus data, si fuerit infracta, emendatur per xviii. Hundret. Unumquodque Hund. solvit viii. lib. Duodecim Hund. emendant Regi, & vi. Comiti.

Siquis pro aliquo reatu exulatus fuerit à Rege & à Comite & ab hominibus Vicecomitatus; nullus nisi Rex sibi dare pacem poterit.

STANFORD BURGUM REGIS dedit geldum T. R. E. pro xii. Hundret & dimidio, in exercitu, & navigio, & in danegeld. Ibi sunt vi. Custodiæ; quinque in Lyncolescire, & sexta in Hantunescire, quæ est ultra pontem, & tamen ipsa reddebat omnem consuetudinem cum aliis, præter gablum & theloneum, quod Abb. de Burg habebat & habet.

In his v. custodiis T. R. E. fuerunt c. xl. & i. mansiones, &c.

In Stanford T. R. E. erant xii. Lagemanni, qui habebant infra domos suas facam & focam, & super homines suos, præter geld, & hericte, & forisfacturam corporum suorum de xl. Oris argenti, & præter latronem. Hoc idem modo habent. Si non sunt nisi novem, unus eorum habet xvii. mansiones.

IN TORCHESEY, T. R. E. fuerunt cc. & xiii. Burgenses. Easdem consuetudines habebant omnes quas & Lincolnienses, & tantum plus, quod quicumque eorum mansionem in eadem villa habebat; neque intrans neque exiens theloneum dabat, nec consuetudinem. Hoc autem eorum erat, ut si legati Regis illuc venirent, homines ejusdem vici cum navibus suis & aliis instrumentis navigationis usque Eboracum eos conducerent, & Vicecomes victum legatorum & nautarum ex firma sua inveniret. Quod si aliquis Burgensium alibi vellet abire, & domum quæ esset in eadem villa vendere, sine scientia & licentia Præpositi, si vellet, posset facere.

E A S E S S A

IN eadem Colecestra tenuit Godricus i. lib. homo tempore Regis Eaduardi iv. mansiones, &c.

Anno Dapifer i. domum, & i. curiam, & i. hid, &c.

Et hoc totum præter suam aulam reddebat consuetudinem tempore Regis Edwardi, & adhuc reddunt Burgenses de suis capitibus, &c.

Dominium Regis in Colecestra cii. acræ terræ, &c.

Est autem consuetudo ut unoquoque anno, quinto decimo die post pascha, reddant Burgenses Regii duas marcas argenti, & hoc pertinet ad firmam Regis. Præterea de unaquaque domo per annum vi. denarios, quæ reddere potest ad victum soldariorum Regis, vel ad expeditionem terræ vel maris, & hoc non est ad firmam. Et hoc fit si Rex soldarios habuerit, vel expeditionem fecerit. Et propter hos vi. denarios tota civitas ex omnibus debitis reddebat tempore Regis Edwardi xii. lib. & ii. sol. & iii. denar. in unoquoque anno. De quibus reddebant monetarii iv. lib. tempore Regis Edwardi. Modo reddit iv. xx. lib. & iv. sextarios mellis, vel xl. sol. iv. Et præter hoc v. sol. Vicecomiti de gersuma. Et x. sol. & iv. den. ad Præbendarios pascendos. Et præter hoc reddunt Burgenses de Colecestra & de Melduna xx. lib. pro moneta, & hoc constituit Waleramus, & advocant Regem ad turtorem, quod condonavit illis x. lib. & tantum Walchelinus Episcopus quærit ab illis xl. lib.

N O R F U L C

HOc de NORWIC. In Norwic erant Tempore Regis Edwardi mcccxx. Burgenses. Quorum unus ita dominicus Regis, ut non posset recedere

cidere nec homagium facere sine licentia ipsius, cui erat nomen Edstan, &c.

Tota hæc Villa reddebat T. R. E. xx. lib. Regi, & Comiti x. lib. & præter hoc xxi. sol. & iv. denar. Præbendarios, & vi. sextarios mellis, & i. ursum, & vi. canes ad ursum; & modo lxx. lib. pensum Regis, & c. sol. ad numerum, de gersuma Regina; & i. asturconem, & xx. lib. blancas Comiti, & xx. sol. gersuma ad numerum G. &c.

Franci de NORWIC. In novo Burgo xxxvi. Burgenses, & vi. Anglici; & ex annua consuetudine reddebat unusquisque v. denar. præter forisfacturas. De hoc toto habebat Rex ii. partes, & Comes tertiam. Modo xli. Burgenses Franci in dominio Regis & Comitis; & Rogerius Bigot habet l. & sic de aliis.

Tota hæc terra Burgensium erat in dominio Comitis Rad. & concessit eam Regi in commune ad faciendum Burgum, inter se & Regem, ut testatur Vicecomes. Et omnes terræ istæ, tam militum quam Burgensium, reddunt Regi suam consuetudinem.

C E S T R E S C I R E.

CIVITAS de CESTRE, Tempore Regis Edwardi, gelbabit pro l. Hidis. Tres & dimidium, quæ sunt extra Civitatem (hoc est, una Hida & dimidium ultra pontem, & duæ Hidæ in Neutone, & Redeclive, & in Burgo Episcopi) hæ geldabant cum Civitate.

Tempore Regis Edwardi erant in ipsa Civitate cccc. & xxxi. Domus geldantes: & præter has habebat Episcopus lvi. domus geldantes. Tunc reddebat hæc Civitas x. Marcas Argenti & dimidiam: Duæ partes erant Regis, & tertia Comitis: Et hæ Leges erant ibi.

Pax data manu Regis, vel suo Brevi, vel per suum Legatum, si ab aliquo fuisset infracta, inde Rex c. solidos habebat: quod si ipsa Pax Regis, jussu ejus à Comite data, fuisset infracta, de c. solidis (qui pro hoc dabantur) tertium denarium Comes habebat: si vero à Præposito Regis, aut Ministro Comitis, eadem pax data infringeretur, per xl. solidos emendabatur, & Comitis erat tertius denarius.

Si quis liber homo, Regis Pacem datam infringens, in domo hominem occidisset, terra ejus & pecunia tota Regis erat, & ipse Utlagh fiebat: hoc idem habebat Comes de suo tantum homine hanc forisfacturam faciente: Cuilibet autem Utlagh nullus poterat reddere pacem nisi per Regem.

Qui sanguinem faciebat à mane secundæ Feriæ usque ad nonam Sabbathi, x. solidis emendabat: à nona vero Sabbathi usque ad mane secundæ Feriæ sanguinis effusus xx. solidis emendabatur: similiter xx. solidos solvebat, qui hoc faciebat in xii. diebus Nativitatis, & in die Purificationis Beatæ Mariæ, & primo die Paschæ, & primo die Pentecostes, & die Ascensionis, & in Assumptione vel Nativitate Sanctæ Mariæ, & in die Festo Omnium Sanctorum.

Qui in istis sacris diebus hominem interficiebat, iv. libris emendabat: in aliis autem diebus xl. solidis: similiter Heinfaram vel Forestel, in his Festis diebus & die Dominico, qui faciebat, iv. libras exsolvebat: in aliis diebus xl. solidos.

Hangenuitham faciens in Civitate x. solidos dabat: Præpositus autem Regis vel Comitis hinc forisfacturam faciens, xx. solidis emendabat.

Qui Revelach faciebat, vel latrocinium, vel violentiam foeminæ in domo inferebat, unumquodque horum xl. solidis emendabatur.

Vidua, si alicui se non legitime commiscebat, xx. solidis emendabat: Puella vero x. solidis pro simili causa.

Qui in Civitate terram alterius falsibat, & non poterat diratiocinare suam esse, xl. solidis emendabat: similiter & ille qui clamorem inde faciebat, & suam esse debere non posset diratiocinare.

Qui terram suam, vel propinqui sui, relevare volebat, x. solidos dabat:

Quod si non poterat vel nolebat, terram ejus in manum Regis Præpositus accipiebat.

Qui ad terminum, quod debebat gablum, non reddebat, x. sol. emendabat.

Si ignis Civitatem comburebat, de cujus domo exibat, emendabat per tres oras Denariorum; & suo Propinquiori vicino dabat duos solidos.

Omnium harum forisfacturarum duæ partes erant Regis, & tertia Comitum.

Si sine licentia Regis ad portum Civitatis Naves venirent, vel à portu recederent, de unoquoque homine qui in Navibus esset xl. solidos habebant Rex & Comes.

Si contra pacem Regis, & super ejus prohibitionem, navis adveniret, tam ipsam quam homines, cum omnibus quæ ibi erant, habebant Rex & Comes.

Si vero cum pace & licentia Regis venisset, qui in ea erant quiete vendebant quæ habebant: sed cum discederet, quatuor denarios de unoquoque Lesth habebant Rex & Comes: Si habentibus Martinas pelles juberet Præpositus Regis, ut nulli venderent, donec sibi prius ostensas compararet, qui hoc non observabant xl. solidis emendabant.

Vir five mulier, falsam mensuram in Civitate faciens, deprehensus iv. solidis emendabat: similiter malam cervisiam faciens, aut in Cathedra ponebatur Stercoris, aut quatuor solidos dabat Præpositis.

Hanc forisfacturam accipiebant ministri Regis & Comitum in Civitate, in cujuscunque terra fuisset, five Episcopi, five alterius hominis: similiter & Theloneum si quis illud detinebat ultra tres noctes, xl. solidis emendabat.

Tempore Regis Edwardi erant in Civitate hac Septem Monetarii, qui dabant septem libras Regi & Comiti extra firmam, quando moneta vertebatur.

Tunc erant xii. Judices Civitatis: Et hi erant de hominibus Regis & Episcopi, & Comitum: Horum si quis de Hundret remanebat, die quo sedebant, sine Excusatione manifesta, x. solidis emendabat inter Regem & Comitem.

Ad murum Civitatis & pontem reædificandum de unaquaque hida Comitatus unum hominem venire Præpositus edicebat: cujus homo non veniebat, Dominus ejus xl. solidos emendabat Regi & Comiti: Hæc forisfactura extra firmam erat.

Hæc Civitas tunc reddebat de firma xlv. libras, & tres timbres Pellium Martrinum; tertia pars erat Comitum, & duæ Regis.

Quando Hugo Comes recepit, non valebat nisi xxx. libras: valde enim erat vastata: Ducentæ & quinque Domus minus ibi erant, quam tempore Regis Edwardi fuerunt: modo totidem sunt ibi, quot invenit.

Hanc Civitatem Mundret tenuit de Comite pro lxx. libris, & una Marka Auri.

Ipsè habuit ad firmam pro l. libris, & una Marka Auri, omnia Placita Comitum in Comitatu & Hundretis præter Inglefeld.

Terra in qua est Templum Sancti Petri; quam Robertus de Rodelend clamabat ad Teiland, (sicut diratiocinavit Comitatus) nunquam pertinuit ad Manerium extra Civitatem, sed ad Burgum pertinet, & semper fuit in consuetudine Regis & Comitum, sicut aliorum Burgenfium.

BRITANNIARUM

Antiqui Populi, Urbes, Flumina, Promontoria, &c. Prout collegit ea, & exposuit Cl. V. G. CAMDENUS.

A.

A Ballaba	<i>Appleby in Westmoreland</i>
Abone	<i>Avington in Gloucestershire</i>
Abus æstuarium	<i>Humber in Yorkshire</i>
Æfica	<i>Netherby upon Esk in Cumberland</i>
Ad Ansam	<i>Juxta Coggeshall in Essex</i>
Ad Pontem	<i>Paunton in Lincolnshire</i>
Adurni Portus	<i>Ederington</i>
Agelocum	<i>Little-borough upon Trent</i>
Alone	<i>Whitely in Northumberland</i>
Alannius fluv.	<i>Avon in Wiltshire</i>
Alaunus fluv.	<i>Alne in Northumberland</i>
Amboglanna	<i>Amblefyaeforte</i>
Ancalites	<i>The Hundred of Henley</i>
Amnitum vel Samnitum insulæ	<i>Isles upon the west coasts of Britaine in France</i>
Andates lucus	
Anderida	<i>Newenden in Kent</i>
Angli, five Anglo-Saxones	
Antona five Aufona	<i>Aufon</i>
Antiveftæum	<i>The Cape of Cornwall</i>
Aquæ folis	<i>Bathe in Sommersetsshire</i>
Arbeia	<i>Ferby</i>
Ariconium	<i>Kenchester neer Hereford</i>
Atacoti	
Atrebatii	<i>Barkshire</i>
Augusta vel Londinum	
Axelodunum.	<i>Hexam in Northumberland</i>

B.

B Adiza	<i>Bath</i>
Bannavena	<i>Wedon on the street</i>
Belerium, idem quod Antiveftæum.	
Belgæ	<i>Somersetshire, Wiltshire, and Hantsshire</i>
Belifama fluv.	<i>Rhibel in Lancashire</i>
Benones	<i>High-Cross</i>
Bibroci	<i>The Hundred of Bray in Barkshire</i>
Binovium	<i>Binchester</i>
Blatum Bulgium	<i>Bulnesse in Cumberland</i>
Blestium	<i>Old Town in Herefordshire</i>
Bonium	<i>Banchor in Flintshire</i>
Bononia	<i>Bollonge in France</i>
Borcovicus	<i>Borwic in Northumberland</i>
Bovium	<i>Boverton in Glamorganshire</i>
Brage	<i>Broughton in Hantsshire</i>
Brannogenium	<i>Worcester</i>
Brannodunum	<i>Brancester in Norfolk</i>

Bremenium
Bremeturacum
Bremetonacum
Brigantes

Brovonacum
Bullæum
Burrium

Brampton in Northumberland
Brampton in Cumberland
Overborrow in Lancashire
Yorkshire, Lancashire, B. of Durham,
Westmorland, Cumberland.
Brougham
Buelth in Brecknockshire
Uske in Monmouthshire.

C.

CÆsaromagus
Calcaria
Callena
Camboritum
Camalodunum
Camundolunum
Cambodunum
Calagum
Canonium
Cantium
Cantium Promontorium
Cangi
Castra Exploratorum
Castra Constantia
Cassii
Cassiterides
Caturactonium
Cattieuchlani
Causennæ vide Gausennæ
Cenio fluv.
Ceni-magni vide Icenii
Cilurnum
Clausentum
Clevum
Coccium
Colonia
Condate
Concangii
Condercum
Cambretonium
Conovius fluv.
Conovium Urbs
Convennos insula
Congavata
Corinium
Coritani
Cornavii
Corstopitum
Coffini

Neare Brentwood in Essex forte
Tadcaster in Yorkshire
Vide Gallena
Cambridge
Maldon
Vide Cambodunum
Ruines neer Almondbury in Yorkshire
Vide Galacum
Chensford in Essex
Kent
The foreland of Kent
Burge upon Sands
Constance in Normandy
The Hundred of Caishow in Hartfordshire
The Iles of Syllly
Cattarick in Yorkshire
Buchinghamshire, Bedfordshire, and Hert-
fordshire
The River by Gregeny in Cornwall
Collerford in Northumberland
South-banton
Glocester
Ribchester in Lancashire
Colchester in Essex
Congleton in Cheshire
Barony of Kendall
Chester upon the Streete in the Bishoprick
of Durham
Brettenham in Suffolke
Convey in Wales
Caerbean upon Conway in Caernarvonshire
Canvey at the Thames mouth
A place upon Caudebec in Cumberland
Circester in Gloucestershire
Northamptonshire, Leicestershire, Rut-
landshire, Lincolnshire, Nottingham-
shire, Derbyshire
Warwickshire, Worcestershire Staffordsh.
Shropshire and Cheshire
Morpit in Northumberland forte

Croco-calana

Ancester in Lincolnshire

Cunetio

Marleborow or Kenet in Wiltshire

Curio

Corebridge in Northumberland

D.

DAnmonii
Dannoriōrum Promon-
torium

Cornwall and Denfbire

Danum

The Lizard in Cornwall

Delgovitia

Dancaster in Yorkshire

Derventio

Godmundham in Yorkshire

Deva fluv.

Auldby upon Derwent in Yorkshire

Devana five Deva Urbs

Dee in Cheshire

Dictum

Chester, or Westchester

Dimetæ

Diganwey

Dobuni, five Boduni

*Westwales, Caermardenshire, Penbrook-
shire, and Cardiganshire*

Dorobernia, vide Dorovernum

Glocestershire, and Oxfordshire

Dubris

Dover

Dunum finus

*The Creeke at Dunesby near Whitby in
Yorkshire*

Durcornavia

Vide Corinium

Durotriges

Dorsetshire

Dur-co-brivæ

Redborn

Durnium

Vide Durnovariam

Durobrivæ

*Caster near Wandlefwoorth in Hunting-
donshire*

Durnovaria

Dorchester

Durobrovæ

Rocheſter

Durolenum

Lenham in Kent

Durolitum

Oldfoord upon Lee in Effex

Duroſipōnte

Germoncheſter

Dorovernum

Canterburie

E.

EBoracum
Epiacum
Etocetum
Extensio Promont.

Yorke

Papcaſtle in Cumberland

The wall in Staffordshire

Easton-neſſe in Suffolk

F.

Fretum Britannicum

The Streight of Calis

G.

GAbrantvicorū portuo-
ſus finus

Suerby in Yorkshire

Gabroſentum

Grateshead in B. of Durham

Gallatum

Whealp caſtle in Weſtmerland

Galana

Walle-wic

Gallena

Wallingford

Ganganorum promontorium

Lheyn in Caernarvonshire

Garianonum

Yarmouth

Garienis fluv.

Yare River in Norfolk

Gaufennæ

Brig-Caſterton upon Waſh

BRITANNIARUM

Genunia	<i>North Wales</i>
Glannoventa	<i>Vpon Wentsbecke in Northumberland</i>
Gleffariæ	
Glevum	<i>Gloceſter</i>
Gobannium	<i>Abergevenny.</i>
Gefforiacum	<i>vide Bononia.</i>

H.

H erculis promon.	<i>Hertly point in Denſhire</i>
Hunnum.	<i>Sevenshale in Northumberland.</i>

I.

J ameſa	<i>vide Tameſis</i>
Iceni	<i>Suffolke, Norfolk, Cambridgſhire, and Huntingdonſhire</i>
Icianos	<i>Icborrow in Norfolk</i>
Idumanus fluv.	<i>Blackewater in Eſſex.</i>
Ifanna-vatia,	<i>vide Banavenna, nam eadem videntur.</i>
Iſca fluv.	<i>Ex River in Denſhire</i>
Iſca Danmoniorum	<i>Exceſter</i>
Iſca Legio Auguſta	<i>Caerlbeon in Monmouthſhire</i>
Iſcalis	<i>Ioelceſter</i>
Iſurium	<i>Aldburge in Yorkſhire</i>
Jugantes, quorum meminit Tacitus, nescio, nisi Cantiani fuerint, quos Britanni ſua lingua Y. Gaint dicere ſolebant; æque tamen probabile videatur Brigantes pro Jugantes legere.	
Itium Galliæ	<i>Vitſan</i>
Ituna fluv.	<i>Eden in Cumberland.</i>

L.

Lactodorum five Lactorodum	<i>Stony-Stratford</i>
Lagecium vel Legeolium	<i>Caſtleford neere Pontfreil</i>
Legio ii. Auguſta, vide Iſca	
Legio vi. Victrix, vide Eboracum	
Legio xx. Victrix, vice Deva.	
Lavatres	<i>Bowes upon Stanemore</i>
Leucarum	<i>Loghor in Southwales</i>
Littus Saxonicum	
Lemanis	<i>Limehillin Kent</i>
Lindum	<i>Lincolne</i>
Londinum	<i>London</i>
Longovicum	<i>Lancheſter</i>
Luguvallum	<i>Carlile</i>
Loventium.	<i>Leveny in Brecknockſhire.</i>

M.

M adus	<i>Maidſtone in Kent</i>
Magi	<i>Old Radnor</i>
Maglona	<i>Maclenith in Montgomeriſhire</i>
Magna	<i>Cheſter in the wall neer Haltweſſell</i>
Magnus Portus	<i>Porteſmouth, or Portcheſter</i>
Maleos	<i>Mula among the Weſtern Iles</i>
Mancunium	<i>Mancheſter in Lancashire</i>
Mandevfedum	<i>Mancaſter in Warwickſhire</i>
Magni, vide Magi	

Mediolanum

Mediolanum	<i>Lhan Vellin in Montgomeryshire</i>
Magioninium	<i>Dunstable</i>
Meatæ	<i>Northumberland</i>
Margidunum	<i>Near Bever-Castle</i>
Mena	<i>Meneg in Cornwall</i>
Metaris æst.	<i>The Washes between Lincoln. & Norfolk</i>
Mictis, vide Vecta	
Morbium	<i>Morsby in Cumberland</i>
Maridunum	<i>Caermarden</i>
Moridunum	<i>Seaton in Devonshire</i>
Moricambe æst.	<i>The Bay at Caerdronack</i>
Morini	
Morinorum Portus Britannicus	

N.

N Idus	<i>Neath in Glamorganshire</i>
Neomagus, five Noviomagus	<i>Woodcose near Croyden in Surrey</i>
Novus portus, vide Lemanis	

O.

O Ctopitarum prom.	<i>S. Davids head in Penbrokeshire</i>
Ocellum prom.	<i>Kellnsay in Yorkeshire</i>
Olicana	<i>Ilkely in Yorkeshire</i>
Olenacum	<i>Elenborrow in Camberland</i>
Ocrinum	<i>Vide Danmonium</i>
Ordovices	<i>Northwales</i>
Ostidamni	
Ottadini	<i>Northumberland</i>
Othona	<i>Ithan-cestre in Essex.</i>

P.

P Arisi pop.	<i>Holderneße in Yorkeshire</i>
Pennocrucium	<i>Penkridge in Staffordshire</i>
Pettuaria	<i>Beverley</i>
Petrianæ	<i>Some places neer Peterill in Cumberland</i>
Picti	<i>The Picts</i>
Præfidium	<i>Warwicke</i>
Prætorium	<i>Patringtone in Yorkeshire</i>
Pontes	<i>Colebroke in Buckinghamshire</i>
Pons Ælii	<i>Pont-eland in Northumberland</i>
Procolitia	<i>Coleceaster in Northumberland.</i>

R.

R Atæ	<i>Leicester</i>
Ratoftibus fluv.	<i>Taf in Glamorganshire</i>
Regni pop.	<i>Surrey, Suffex, and the Sea Coasts of Hantsire</i>
Regnum	<i>Regnsted in Hantsire</i>
Regulbium	<i>Reculver in Kent.</i>
Ribodunum	
Rhutupia	<i>Richborrow near Sandwich</i>
Rhutunium.	<i>Routon in Shropshire.</i>

S.

Sabrina fluv.
 Salenæ
 Segodunum
 Segontium
 Segontiaci
 Setantiorum Palus
 Scoti
 Seteia æstuar. pro Deia
 Segelocum
 Silures
 Sitomagus
 Simeni
 Sinus salutaris
 Sorbiodunum
 Spinæ
 Stuccia fluv.
 Sulloniacæ.

Severn
Salndy in Bedfordshire
Seton in Northumberland
Caer seiont neere Caernarvon
In Hantshire
Winandermer

Dee mouth
 Vide Angelocum
Southwales
Thetforde in Norfolk
 Vide Icenii
 Vide Gabrantovicorum
Old Sarisbury
Spene neere Newbury
Istuyth in Cardiganshire
Brockley hill neere Ellestrey

T.

Tamarus fluv.
 Tamara
 Tamifis
 Tanatos
 Tesis flu.
 Tina flu.
 Toisobios
 Tobius fluv.
 Toliatis
 Trajectus
 Trinobantes
 Tripontium
 Trifantonis Portus
 Tuesis
 Tuerobius fluv.
 Tunocellum
 Trutulensis Portus

Tamar
Tamarton
Tames, five Teames
Tanet
Gese
Tine in Northumberland
 Vide Conovius
Tovy in Wales
Shepey
Passage neere Aust.
Middlesex, and Essex
Torcester
Southanton
Berwicke upon Twede
Twy in Wales
Tinne-mouth
 Vide Rhutupias, Tacitum Trutulensem pro Rhutupensi vocare existimat B. Rhenanus.

V.

Vagniacæ
 Valentia
 Vallum
 Varis
 Viroconium
 Vedra fluv.
 Veneti
 Venta Belgarum
 Venta Icenorum
 Venta Silurum
 Vennonnes
 Verlucio

Maidstone
The Pits Wall
Bod-vary in Flintshire
Wroxcester
Were in the B. of Duresme
Guineth, or Northwales
Wintchester
Caster neere Norwich
Caer Went in Monmouthshire
High-Crosse
Werminster

Verometum

Verometum	<i>Burrow hill in Leicestershire</i>
Verolanium	<i>Verulam neere St. Albons</i>
Verteræ	<i>Burgh upon Stanemore</i>
Uzella æstuarium	<i>Ivell mouth</i>
Viconia, vide Vinonium	
Vinionium & Binonium	<i>Binchester in the B. of Duresme</i>
Villa Faustini	<i>St. Edmunds-Bury</i>
Vindelîs	<i>Old Winchelsey forte</i>
Vindobala, vide Vindomora	
Vindomora	<i>Wallefend in Northumberland</i>
Vindonum	<i>Silceaster</i>
Vindolana	<i>Winchester in the wall</i>
Vindogladia	<i>Winburne in Dorsetshire</i>
Virecinum	<i>Wroxester in Shropshire</i>
Virofidum	<i>Werewic upon Eden neere Carlile</i>
Voluba	<i>Volemouth</i>
Voreda	<i>Old Perith</i>
Ufocona	<i>Oken Yate</i>
Uzella	<i>Loft-uthiel.</i>

Populi & Loca antiquioris memoriae in

S C O T I A

A Bravanus	Dea	Novantes
Alauna	Devana	Navantum prom.
Anfoba	Diva fluv.	Nodios
Banatia	Epidii	Orcas, vide Tarvedrum
Berubium	Gadeni	Randuara
Bodotria fluv.	Glotta	Rherigonium
Caledonii	Grampius	Selgovæ
Cantæ	Horefci	Tamea; Fortasse Tanea in Rossia
Carbantoricum	Iiena	Taizali
Carini, five Catini	Ila fluv.	Tarvedrum prom.
Cornabii	Itis fluv.	Taus fluv.
Castra Alata	Ladeni	Vacomagi
Cerones	Lelanonius	Vararis
Colania	Leucopibia	Vernicones
Celnius fluv.	Lindum	Victoria
Corda	Littus altum	Vindagora
Caria	Longus fluv.	Virvedrum
Creones	Loxa fluv.	Uzellum
Damnii	Mertæ. in Southerlandia	

In H I B E R N I A.

Argita fluv.	Cauci	Eblani
Aufoba fluv.	Coriondi	Erdini
Auteri	Darnii, prope Dirry	Gangani
Birgus fluv.	Daurona	Iberni
Boreum prom.	Dunum	Jernus flu.
Birgantes five Brigantes	Duris fluv.	Ifanium prom.
Buvinda fluv.	Eblana	Laberus

Libnius fluv.	Notium prom.	Senus fluv.
Logia fluv.	Oboca fluv.	Velabri
Luccii	Ravius fluv.	Vennicium prom.
Macolicon	Rheba	Vennicii
Menapia	Rhobogdii	Vidua fluv.
Menapii	Rhobogdium prom.	Vinderus fluv.
Modana fluv.	Rigia	Vodiæ
Nagnata	Rigia altera	Voluntii
Nagnatæ	Sacrum prom.	

Insulæ BRITANNIÆ adjacentes.

Acmodæ	Glotta	Samnitum insulæ
Amnitum, vide Samnitum insulæ	Hebrides	Sarnia
Adros, quæ & Andium	Hesperides	Saxonum insulæ
Axantos, vide Uxantia	Icta	Sena
Baria	Limnos	Siambis
Bergæ	Liga	Siata
Birchanis	Lifia	Sicdelis
Cæsarca	Mictis, fortasse Vectis	Silimnus
Cassiterides	Menavia	Silinæ
Caunos	Mona	Tanatos
Dumna	Monaeda	Thule
Epidium	Mula five Maleos	Toliapis
Edri	Nerigon	Vecta
Ebuda prima	Nessiadæ	Venetica insulæ
Euodia	Pomona	Vindelis
Ebuda secunda	Ocetis	Uliaras
Gleffaria	Orcades	Uxantia
	Ricina, five Ricluna	

E M E N D A T I O N E S

E T

N O T Æ

A D

Ptolemæum.

PAG. 735. Col. 2. L. 3. Lege cum Græcis, *Parallel. v. earum.* l. 6. Appellatur. l. 12. Duabus, adde II. 58. Libet hîc apponere quæ de hac insula Thule Ptolemæus scribit lib. I. c. vii. ex Marino Tyrio.

Ἐπεὶ τοῖνον τῆ πλάτους ὡροῦτον ὑποπίθεται μὲν καὶ ὠτῶ [Μαρίνου] τὴν Θέλην νῆσον ὡδὸ ἢ παραλλήλων ἢ ἀφορίζοντα τὸ βορειότατον πέρασ τῆς ἐγνωσμένης γῆς.

Primum igitur Latitudinis terminum præsупponit ipse [Marinus] Thulen insulam sub parallelo qui Borealissimam terra nobis cognita partem Segregat.

L. 13. Hiberniæ vero Inf.] Hujus insulæ meminit Ptolemæus l. I. c. XI. Geographiæ.

Τὸ μήκος τῆς Ἰβηρίας νήσου, τὸ ἀπὸ ἀνατολῶν ὅθι δυσμὰς ἡμερῶν εἰκοσι παρέδωκεν Φιλήμων.

Longitudinem Inf. Hibernia, ab ortu occidentis usq; viginti dierum esse tradidit Philemon.

• Huic, utpote Mercatori, nec Marinus nec Ptolemæus fidem adhibent.

Idem Ptolemæus Hiberniam inter celebriores insulas recenset Libro vii. c. v.

Τῶν ὃ ἀξιολογωτέρων νήσων ἢ χερσονήσων, πρώτη μὲν, Ταπροβάνη; δευτέρα δὲ, ἢ Βρετανικῶν ἢ Αλβιάνος. Τρίτη δὲ ἢ χρυσῆ χερσονήσος, τετάρτη δὲ ἢ Βρετανικῶν Ἰβηρία, &c.

Ex insulis vero insignioribus & peninsulis, prima est Taprobane, secunda Albionis una Britannicarum: tertia aurea Chersonesus, quarta Juverna, Britannicarum alia.

Col. 2. L. Τὸ ὃ ΕΒΟΡΑΚΟΝ. Qui volunt Brigantium, (cujus meminit Ptolemæus in II Magnæ Syntaxeos, p. 31. Ed. Bas.) esse Eboracum, non satis perpenderunt ordinem parallelorum & locorum, quos ibi describit Ptolemæus. Nam primo ponit 22 parallelum istis verbis.

Εἰκοστὸς δεύτερός ἐστι ὡροῦτος καὶ ὅν ἂν γένοιτο ἢ μάλιστα ἡμέρα ὥρων ἰσημερινῶν 17 δ'. Ἀπέχει δ' ἔτος τῆ ἰσημερινῆ, μοιρῶν νέ. καὶ γραφεται διὰ Βριταντίε τῆς μεγάλης Βρετανίας. ἐστὶ δ' ἐνταῦθα οἶον ὁ γνώμων 5, ποιέτων ἢ μὲν δερμὴ σκιά, 15 δ'. ἢ δὲ ἰσημερινῆ πὲ γ', ἢ δὲ χερσονήσῳ τδ' 5'.

[Ex edit. Ven. A. 1515.] Linea æquidistans vigesima secunda est: in qua longitudo diei longioris est 17 hora, & quarta hora. Et ejus elongatio ab æquatione diei est 55 partes: descripta super Bericanas Britannia majoris. Et umbra æstiva est 36 partes, & quarta partis vicinuis. Et umbra æqualitatis octuaginta quinque partes & dua tertiæ partis. Et umbra hiemalis est 304 partes & medietas partis,

Hæ rationes, hi numeri nullo pacto conveniunt Eboraco. Qua de re, cum fufius egerim in *commentariolo ad Antonini Itinerarium* brevi publicando, hîc nihil disputabo, tantum monebo ipsum Ptolemæum (modo idem sit Geographiæ auctor & Syntaxeos) in parallelo proximo designando aperte istam sententiam evertere, sic enim continuo subnectit.

Εικοσὸς τρίτος ᾠδαλλικός, καὶ δ' ὄν ἂν γένοιτο ἢ μεγίστη ἡμέρα ὥρων ἰσημερινῶν 17' 5'. Ἀπέχει ἔτος τῆ ἰσημερινῶ, μοιρῶν ν5'. καὶ γράφεται διὰ μέσης τῆς μεγάλης Βρετανίας, ἐστὶ δὲ ἐν ταῦτα οἶον ὁ γινώμων ἔξ τοιούτων ἢ μὲν Σερηνὴ σκιά 17' γ'. ἢ δὲ ἰσημερινὴ πη' 5' γ'. ἢ δὲ χειμερινὴ τλέ δ'.

Linea aequidistans vigesima tertia est: in qua longitudo diei longioris est 17 hora & medietas hora. Et ejus elongatio ab aequatione diei est 56 partes: descripta supra medium Britannia majoris. Et umbra aestiva est 37 partes, & dua tertia partis vicinuis. Et umbra equalitatis 88 partes & medietas, & tertia, & medietas sexta partis vicinuis. Et umbra hiemalis est 335 partes, & tertia partis.

Vide, fodes; si hic Parallelus è vero positus fuerit, quomodo Eboracum poterit esse in prima, seu meridionali parte Britanniae? Nam Brigantium jam præcessit. Sed rem extra omne dubium constituent sequentia verba

Εικοσὸς τέταρτος ἐστὶ ᾠδαλλικός, καὶ δ' ὄν ἂν γένοιτο ἢ μεγίστη ἡμέρα ὥρων ἰσημερινῶν 17' 5' δ'. ἀπέχει δὲ ἔτος τῆ ἰσημερινῶ, μοιρ. ν5'. καὶ γράφεται διὰ Καταρακτονίε τῆς Βρετανίας, ἐστὶ δὲ ἐν ταῦτα οἶον ὁ γινώμων ἔξ τοιούτων ἢ μὲν Σερηνὴ σκιά 17' γ'. ἢ δὲ ἰσημερινὴ 48' γ' ι'. ἢ δὲ χειμερινὴ το6' ι'.

Linea aequidistans vigesima quarta est: in qua longitudo diei longioris est 17 hora, & tres quarta hora, & ejus elongatio ab aequatione diei 57 partes: descripta super Catononiz [Catarractonium] Britan. Et umbra aestiva est 39 partes & sexta partis. Et umbra equalitatis 92. partes & tertia, & medietas sexta partis fere. Et umbra hiemalis 372 partes, & medietas & tertia partis fere.

Parallelus, qui mediam Britanniam secat, hîc interponitur inter Brigantium & Catarractonium: sed tantam esse inter Eboracum & Catarractonium distantiam quis concedet? Ex his primo sequi videtur, eundem non esse auctorem Geographiæ & Magnæ Syntaxeos, quæ nunc uni Ptolemæo inscribuntur. Deinde, videndum, ubi Brigantium hoc, cujus meminit Auctor Syntaxeos, sit collocandum. Arabs, qui olim vertit hunc librum de Græco, pro Βριγαντίε posuit, *Descripta super Bericanas majoris Britannia*, &c. suspicor Berecaniam (i. e. Breccaniam, Brecknoc) intelligi, cum ob allusionem vocum, tum etiam, quia situs Breccniæ proxime accedit ad longitudinem, quam Græcus scriptor Brigantio adfixit. Sed alibi, plura.

Pag. 735. Col. 1. l. 41. Δέμνα.] Plinius l. 4. *Scandia, Dumna, Bergos*. Theo in tabulis Procheiris ex Ptolemæo, Δέμνα νῆσος ξα'. Camdenus putat esse *Faire Ile*, cujus oppidum unicum, Dumo: & videtur insulæ toti nomen fecisse.

l. 16. Prox. 12. ξ' γο'.
l. 17. Ναγν. lege 12. δ' ξ' δ'
l. 22. Ίερ. π. lege 11. νη'.
l. 41. Ελάνα π. lege 12. &c.
l. 43. Ισαμ. lege Ισαμνον.

Col. 1. l. 44. ουκίπς. In Tabulis Theonis, ουκίπς. Videtur esse Plinii *Mistis*. Plinius in his nominibus sequutus est Pytheam aliosque Græcos. His duabus additur à Theone οἰνῶν. *Vinion* ea dicitur Anonymo Ravennati.

Pag. 737. Col. 1. l. 41. Ραίβα, scr. 16'. νδ'. 12. δ'
l. 13. Εβοῦδα. scr. 12. ξδ'.
l. 23. Μόνα. scr. 12. νξ'. γο'.
l. 32. Περιγ. scr. Περιγόνι & κ'. 12. ξ'. 12. γ'
l. 44. Ουρηη. Lege Ύρηη &.
l. 46. Ultima. scribe. 12. γ'. ξα'.

Pag. 736. Col. 1. l. 7. Bor. prom. *mox sic scribe.* 11. 61. 0

l. 8. Ven. scribe *Venicion Pr.*
l. 9. Viduæ fl. scribe 13. 61.
l. 12. Occid. Lat. scr. *Venicni.*
l. 21. Seni fl. scr. 9. 30. 59. 30
l. 22. Dur. fl. scr. 9. 40. 58. 40
l. 31. Dabr. fl. scribe 11. 15. 57. 45
l. 37. ---lis Lat. scribe *cui adjacet.*
l. 39. ---nus, qui. scr. *post Sacrum Prom.*
l. 44. Bubindæ fl. scr. 14. 40. 59. 40

Col. 2. L. 4. Rheba, scribe 12. 59. 45
l. 5. prox. 13. 59. 15
l. 7. Rhig. alr. scribe 11. 59. 30
l. 22. Edri. scribe 15. 59. 30
l. 32. --torium, scribe 21. 61. 40.
l. 36. Lean. scr. *Lelan.*

Col. 2. l. 9. οὐιδέα.] lege, οὐιδέα.
l. 11. Ραββδ. lege 15. γ'. &c.
l. 15. Μετὰ τὸ Β. lege 12. ξα'.

Pag. 738. Col. 1. l. 4. Itana. lege *Ituna.*
l. 9. Tifob. fl. lege 15. 40. 56. 20
l. 19. Antæv. lege *Antivestaum.*
l. 23. Orinum Prom. scribe 12. 51. 30.
l. 29. Ceneon. scribe 14. 51. 45.
l. 36. Cant. Prom. scribe 22. 54.
l. 45 Ripa alt. scribe 29. &c.
l. 51. Divæ. scribe 26. 58. 30.
Col. 2. L. 20. Δαμν. scribe Οκρινον.
l. 24.

l. 24. Κενίων, scribe	ιδ'. ια'. ιβ'. δ'	l. 50. Londinium. scribe	20. 54. 0
l. 26. Ισαχ, scribe	ιζ'. ιε'. γ'	l. 52. Rutupia. scribe	21. 45. 54.
Pag. 739. Col. 1. l. 12. Δακόνι scribe	ισ'. ξ'. γ'	Col. 2. l. 9. Ριγος. scribe	ιη'. &c.
Col. 2. l. 2. Metaris. scribe	20. 30. &c.	l. 37. Δακόνι. lege Δακόντων	ιε'. ιβ'. ιε'. 5'
l. 52. Tuesis. scribe	26. 45. &c.	Pag. 741. Col. 1. l. 11. Οδολίβα, scribe.	ιδ'. ιβ'. ιε'. γ'
l. 55. Orrea. scribe	24. 15. 58. 45.	l. 20. Αριθμὸν ὄν, scribe	λ'. εα'.
l. 58. Devana. scribe	26. 15. 59. 45	Col. 2. l. 1. Neomag. scribe	19. 45. 53. 25
Pag. 740. Col. 1. l. 5. Vinnov. scribe	17. 30. 51. 0	l. 2. prox. Dobunis.	
l. 25. Viroc. lege Viroconium.		l. 14. Tamare. scribe	15. 52. 15
l. 28. Rhage. scribe	18. 58. 30	l. 16. Legio. scribe	17. 52. 35
l. 31. Urolan. scribe	19. 20. 55. 30	l. 26. Quæ. max. ad. scribe	31. 40. 63. 0
l. 39. Occid. sunt. lege Demeta.		l. 27. proxima. scribe	30. 20. 63. 15
l. 46. Corinium. scribe	18. 54. 10	l. 34. Sunt Toliapis mox Vectis.	

Dispunctis jam Erratis, qua Typothetæ qua exemplarium; redeamus ad initium; Græcorumque codicum *Variantes lectiones* apponamus: quod solum restat; nam Camdenus jamdudum cætera occupavit, & Græca cum nominibus patriis pensiculate contulit, uti mox post pauca folia, infra constabit.

Pag. 736. Col. 2. l. 1. *Ιαερίας*. Codex Palatinus, *Ιαερινίας* & Juvenalis *ultra Littora Juvæna promovimus* mox, *Βρεταννικῆς*, & *Βρεττανικῆς* & *Πρεττανικῆς* ex Ptolemæo & Marciano, qui eum sequitur, Stephanus *de Urbibus* adducit.

2 *Υπερβόρει*.] Cod. Pal. & Seldeni, & alius addunt, ὁ αὐτὸς καλεῖται πεπηγῶς Ωκεανὸς, ἢ Κρόνιος, Plinius eadem in Græcis legit auctoribus, ante Ptolemæum.

3 *Λιβαίς*] Alii Codd. *Λιβνίς*, & *Λιμνίς*.

4 *Ἐρπίνοι*] Pal. C. addit, οἱ καὶ Ἐρπεδιτάνοι, & mox εἴπα *Αυτεροί*. Cod. V. Cl. D. Stillingfletii, Episcopi Wigorn. legit *Αυτεροί*. Quam lectionem firmant aliqui Latini libri.

5 *Ουελίβοροι*] Pal. C. οἱ καὶ Ἐλλεθροί (opinor ex abbreviatione) Seldeni codex *Ουελίβοροι*. Sunt etiam codices, quibus hæc dictio prorsus abest. Latini habent *Vellabori* & *Velabri*, sic & *Orosius*.

6 *Ουεργίνοι*.] Aliter, *Ουεργίνοι*, & *Ουεργίνοι*, & *Ευεργίνοι* & *Ουερένοι*.

7 *Βίργυ*] Pal. *Βάργυ*.

8 *Ουελλαβόρις*] Pal. *Ουελλαβροσίς*.

9 *Ουτεροί*] Pal. *Ιαερρίοι*. Seld. *Ιαερρίοι* *Velabri*, *Juternique*, *Orosius*.

10 *Πλευράν ταύτην*] καὶ ταύτην τὴν πλευράν Seld.

11 *Ροβογίης*] *Ροβουγίης*.

12 *Δαρινί*] Pal. *Δαρίνοι*.

13 *Βλανί*] Pal. *Βελάνοι*, & MS. *Episcop. Wigornien*.

14 *Ρηγία*] Pal. *Ρηγία*, & *Ρηγία*, alius.

15 *Ἐτέρα Ρηγία*] MS. *Episcop. Wigorn*. *Ρηγία*

16 *Ιαρινίς*] Pal. *Ιερνίς*.

17 *Ἡ δὲ ἕξις αὐτῶν*] Seld. *αὐτῆς*. & Sic Cod. Cyrilli Wych. Eq. Aur. *Μονάοιδα* MS. *Μονάρις*.

18 *Ἐδρα*] Pal. *Ἄδρα*.

19 *Λίμνη*] Pal. *Λίνα*.

20 *Δυκαλληδόνι*.] Aliter *Δυκαλληδόνι*, & *Δυκαλληδόνι*. *Ammiano* & *Emmenio* *Δυκαλληδόνι*.

21 *Νουάντων*] Pal. *Νουάντων*. *Marcianus*, *Νουάντων*.

22 *Ρεργόνι*.] Pal. *Ρεργόνι* & *Cyrilli W*. Codex.

23 *Ουιδόχαρα*] Pal. *Ουιδόχαρα* Seld. & alius *Ουιδόχαρα*.

24 *Κλώτα*. 25 *Ἐιχρσις*] Pal. *hic*, & sæpe infra, corruptissime *κλώτας χύσις*.

26 *Δελαανόνι*.] Pal. *Δελαανόνι*, & paulo infra *Ἴτυ* ποτ. ἐκβολαί καὶ ξ'. γο'.

27 *Νουαίς*] Pal. & Latini *Νεβαίς*.

28 *Ταυροδῆμ*] Pal. *Ταυροδῆμ*. *Marci*. *Ταυροδῆμ*. mox pro *Ιαερίος*, *Marci*. legit *Ιαερικός*, & pro *Ουεργίος* supra, adferunt *Ουεργίος*.

29 *Αυρανανε*] Pal. *Αβρανανε* male.

30 31, 32, 33, 34, 35. *Ἐιχρσις*] In his omnibus Pal. male, ut supra ad 24, & 25.

36 *Σεταρπίαν*] Pal. *Σεταρπίαν*, Alius *Σεγεγντ*.

37 *Βελίσιμα*] Pal. *Βέλσιμα*.

38 *Σετήια*] Pal. *Σετήια τῆς*.

- 39 Καγκωνῶν] Pal. Γαγκωνῶν & Γαγκωνῶν Pal. Gang. proponit Toisobio.
 40 τοβίς] Pal. τεβίς.
 41 Σαβρίανα Pal. & alius, Σοβρίανα.
 45 Ουζάλα] Pal. Ουζαμί. Sed seld. & MS. Ep. Wi. Ουζάλλα.
 46 Αντιέσσιον] Seld. Αντιέσιον. Alius Αντιέσιον. Sed propius ad verum, qui Αλπιέριον pro Αντιάντιον legit; ut infra dicitur.
 47 Δαμνόνιον] Marcianus, Δάρμιον.
 ibid. Οχρόνιον] Alius, Οχρόνιον; rectius ὄχρινόν. Nam Ochra tota hac ora fodiebatur, etiam ad promontorium Antivestæum, quod ideo Βολέριον, pro Βολέριον dictum. Sed & in Silinis infulis (Sylly:) quibus & nomen inde; nam Sil. Atticum est Ochra. V. Salm. Plin. Exerc.
 Pag. 738. 1. Καέων^{ος} ποτ. ἐκβολή Pal. & in reliquis locis infra. Paulo post MS. pro Ισάκω recte legit Ίσκα. aliter Latinus.
 2 Αλλάνυ] Seld. & MS. alius, Αλαυνῶ.
 3 Ουρεδέτρον] MS. quidam, Ούριεδτρον, Seldeni codex Ουιρεδρέμ.
 4 Βρεβ] Pal. Ουερ.
 5 Εκβολαί] Pal. ἐκβολή, ut supra.
 6 Ουάρα] Seld. Ουαρόρ MS. βαράρ κζ'. ρ'. νδ'.
 7 Τύαισις] MS. τῦ Αύσις. male. Pal. ταία vide n. 12.
 10 Εκβολαί] Pal. ἐκβολή.
 11 Δία] Pal. Δία.
 12 Ταία] v. n. 8.
 13 Τίνα] MS. τίνα. & Pal. κδ'. νη'. ρ'.
 14 Βοδερία] MS. Βογδερία. κβ'. &c. linea quarta sequenti, Γαβραντίκων, MS. Γαβρατίκων
 εὐλ. κ. Mallem equidem prius; & verterem, Gabrantuicum, ut Ordovicum.
 15 Μεταρισχούσις] Pal. ita; sed perperam.
 16 Γαρρένυ] Seld. Γαριάνυ, MS. Γαριένυ.
 17 Ειδυμανία] Seld. Ειδυμανία.
 18 Ιάμισα] MS. quidam & Seld. Cod. Ιάμισα, alius Ιάμισα. Dio, ταμέσι. Tacitus Tami-
 misis, alii, Tamenis legunt. In quodam MS. Herodot. reperi τῦρκω, ubi in editis
 Legimus Ἰέρκω. Facilis T & I Mutatio.
 19 Αχάντιον] Pal. Βάντιον, vel ἑάντιον. Marcianus, νεάντιον, quasi esset Trinoantium vel
 Trinobantium promontorium.
 Λεκοπεία] MS. Λεκοπεία. Anonym. Geographus videtur reperisse Lucotium.
 Ρεργόνιον] MS. Ρεργόνιον & Ρεργόνιον. & pro Σαργῶαι idem Cod. Ελγῶαι. Pro καρθαντίριον,
 ibidem καρθαντίριον. Hujus vestigia apparent in Anonymo Ravennate, in quo lego Car-
 bantium, Todoriton. vel Toridon.
 20 Ουέξιλον] Pal. & alius MS. Ουέξιλλον.
 21 Κολανία] MS. κολανία. Anonymus R. Colanica. Sequitur Ουανδάρια, pro quo MS.
 Ουανδάρια & Ουινδάρια.
 22 Γαδεινοί] Quod puto rectius, quam ut vult MS. Γαδεινοί, vel ut Seld. Γαδνοί.
 23 Ωταδνοί] Seld. Ωταδνοί. MS. Ωταλίνοι.
 Κερία] Hic aliqui Codd. tam Græci, quam Latini repetunt Coria. Et pro Βρεμέτιον Αρμέτιον.
 24 Κρέωνες] Hic Pal. addit εἶτα ἀνατολικώτεροι Κρέωνες & Seld. Κρέωνες.
 25 Καρνοί] Seld. καρνοί.
 26 Ανατολικώτεροι] Pal. Ανατολικώτατοι.
 27 Κορνήσοι] Seld. Κορνήσοι. MS. Κορναβοί.
 28 Λαυλαμονία] Λαυλαμονία MS. Λαιμάνονία Seldenus.
 29 Μέρται] Seld. Σμέρται, & MS. Anonymus ille Ravennas, minus recte, Smetri.
 30 Υπέρ] Seld. ὑπέρ.
 31 Τέσις] Seld. & MS. τέσις.
 32 Ουιγνίκοντες] Seld. Ουιγνικόντες MS. Ουιγνίκοντες. Scribe mox ἐν οἷς πόλις MS.
 33 Τεζάλοι] Seld. & MS. τεζάλοι.
 34 Ωταδνές] Seld. ut supra Ωταδνοί.
 Κάτουξερκόντιον] Almeg. κ'. νζ'.
 Κάλαιτον] Aliter Κάλαγον. Antonino, Galacum; in numeris pro α' scribe ιν'. &c.
 35 Ευλίερον κ.] Salutarem Sinum, male; MS. & Seld. ἐρίερον κ'. Suresbay.
 36 Παρίσι] Seld. & MS. Παρέσι.
 37 Δυσμικώτατα] Δυσμικώτατοι MS.
 Δπενανει] MS. Δπία, mox νικηφόρ^{ος} Victrix.
 38 Ράρα] Pal. Εράτα. Antonini Rata.

- 39 Σαλίνας] Seld. & Pal. Σαλίνας MS. Σαλίνας vel Σαλίνας Salny; Bedfordiæ.
 40 Σιρόβι] Pal. Ιαβι forte Ικάνβι. De quibus plura ad Antoninini Itinerarium.
 Τριβαντες] MS. τενοβαντες. Et statim καμυδδλανον, pro quo Theon Smyrnæus, Ptole-
 mæum exscribens, ostendit Καμυδδνον.
 Λιέντιον] MS. Λιέντον.
 Μαιίδνον] MS. μοειδ. & μαριδνον.
 Κορίνον] MS. sic. ιν'. ιδ'. 2'.
 41 Καλλία] Pal. καλλία MS. καλλία. Seld. ut Pal. mox Δαίερον, MS. & Pal.
 42 Ρήγγοι] MS. Ρηγοί.
 Ούέρτα] Seldeni codex sic ιν'. γο'. 15'. 2'.
 Δάριον] Seldeni liber sic ιν'. ιβ'. 27'. 16'.
 Sed MS. alius ita ιν'. νμ'. 25'. 16'.
 43 Ουζίλα] MS. unus Ουζίλα, alius Ουζίλα.
 Ισκι] MS. quidam codex sic ιζ'. νβ'. 2'. δ'. Post Legio secund. Aug. dele numeros.
 Οικησι] MS. Οικησι. Plinius videtur legisse Οικησι. Hæc insula aliquando dicitur
 Vectis, Vectis, Vecta, & Ictis, si Vossio credamus, ad melam p. 255.
 44 Δόμνα] De hac supra dictum ad p. 735. l. 41.
 Τολιάσι] Codex qui fuit Jacobi Angeli legebat τομασι ιν'. γ'. Forte Walot.
 45 Κώων] Angeli Cod. Κώωνος.
 46 Ουικησι] Aliter Ουικησι, & Ουικησι. Hæc est vulgo nota Vecta ad Meridiem.

Pag. 742. Ex Itinerario] Quæ impræsentiarum ad hæc per Britannias itinera dicenda habeo, paucissimis absolvam. Scripsi nuper commentarium in istam Antonini partem. Hunc quoniam in majorem molem, quam ei, ab initio, præfixeram, excrevit, cogor in aliud tempus rejicere. Mendas utcunque aliquas ex his paginis tollere non erit supervacaneum.

Col. 1. l. 33. Bovium. lege Bonium. Bangor prope Cestriam.	Pag. 743. l. 16. Venno . . . lege Venno-nes M. P. xii
l. 41. Venonium. lege Vinonium	Col. 1. l. 17. Bann . . . lege Bannavanto M. P. xix
Col. 2. L. 14. Ad Pontem. Lem. lege ad portum	Col. 2. l. 2. Cononium, lege Conovium
l. 24. Cansennim. lege Causennim	l. 39. Sorinod. lege Sorbidunum
l. 31. Cataractonem. lege Cataractonem	Pag. 744. l. 11. Præfect. N. Dir. lege Verteris, aliter Ven.
l. 37. Verolanum. lege Verolanium, & infra	Pag. 745. l. 15. Præpos. N. Turn. lege Lemannis
l. 45. Magiovinum. lege Magiovintium; & infra	Pag. 746. l. 15. Moriduo, lege Moriduno.
l. 53. Crococolanum. lege Crococolanam.	

Cum autem undique conquiverim vetera de Britannia Monumenta; non debeo hæc omittere celebrem illum Plinii locum, qui repræsentat paucis, quæ fusius antiqui scriptores Græci & Latini de hac insula memoriæ prodiderant.

C. PLINII LIBER QUARTUS. Cap. xvi.

Britannia insula, clara Græcis nostrisque monumentis, inter septentrionem & occidentem jacet: Germania, Gallia, Hispania, multo maximis Europa partibus magno intervallo adversa. Albion ipsi nomen fuit, cum Britania vocarentur omnes, de quibus mox paulo dicemus. Hæc abest à Gessoriaci Morinorum gentis litore, proximo trajectu L. M. minimum; circuitu vero patere tricenas octies centena viginti quinque M. Pytheas & Isidorus tradunt; triginta prope jam annis notitiam ejus Romanis armis non ultra viciniam Sylva Calidonia propagantibus. Agrippa longitudinem Dccc M. Pass. esse; latitudinem ccc. M. credit. Eandem Hibernia latitudinem, sed longitudinem cc. Mill. Passuum minorem. Super eam hæc sita abest brevissimo transitu à Silurum gente XX. M. Pass. Reliquarum nulla cxxv Mill. circuitu amplior proditur. Sunt autem xl Orcades, modicis inter se discretæ spatiis. Septem Acmoda, & xxx Habudes; & inter Hiberniam ac Britanniam Mona, Monapia, Ricina, Vectis, Linnus, Andros. Infra vero Siambis, & Axantos. Et ab adverso in Germanicum Mare sparsæ Glessaria, quas Electridas Græci recentiores appellavere, quod ibi Electrum nasceretur. Ultima omnium quæ memorantur Thule: in qua solstitio nullas esse noctes indicavimus, Cancræ signum sole transeunte, nullosque contra per brumam dies. Hæc quidam senis mensibus continuis fieri arbitrantur. Timæus Historicus à Britannia introrsus sex dierum navigatione abesse dicit Insulam Micstim

Midim, in qua candidum plumbum proveniat, ad eam Britannos vitilibus navigiis corio circumfusus navigare. Sunt qui & alias prodant, Scandiam, Dumnam, Bergos; maximamque omnium Norigon, ex qua in Thulem navigatur. A Thule unius diei navigatione mare concretum, à nonnullis Cronium appellatur.

*Numerus Hidarum Cis-Humbranarum.]
Ad Austrum Humbræ.*

Pag. 748. **M**Yrcna] Titulus in Cod. Cottoniano sic se habet, *De numero Hydarum Anglia in Britannia.*

Mircheneland est de triginta M. Hydys ab eo loco ubi primum Mircheneland nominatur. Sic ille codex. Limites autem regni Merciorum describuntur supra ad p. 203. Interim quid sit Hyda five Hida apud Saxonas, vide Spelmanni Glossarium. Vulgo. Hida est tantum terræ, quantum sufficiat ad unam familiam alendam per annum; vel quantum uno aratro coli annuatim possit. Mihi incerta videtur mensura. Sed de hac re alias forte.

1 Wokensetna] Alius codex; Workensetna. Populus iste sedisse videtur circa Wirkworth in Comitatu Derbeiensi; eos Beda <i>Mercios Aquilonares</i> appellat. 2 Elmed-Setna] Regiuncula in occidentali parte comitatus Eboracensis circa Leedes. Ejus mentio apud Nennium & Bedam. Hodieque oppidum ibi quoddam dicitur <i>Barwic in Elmet.</i> 3 Midlethfelda] Scriptum reperi <i>Midbethfelda.</i> Et amplius nihil. 4 Suth Gyrwa] <i>Australes Paludicola.</i> 5 North-G.] <i>Boreales Fennicola;</i> sedebant in <i>Lincolnia, Norfolkia & Cantabrigia</i> comitatu. 6 Eastw.] Forte <i>Exney</i> prope <i>Newmarket.</i> 7 Westw.] <i>Oxney</i> prope <i>Petroburgum.</i> 8 Wigesta] Circa <i>Wigist-thorp,</i> prope <i>Oundle</i> in Com. <i>Northamptoniæ.</i> 9 Herefinna] scribebatur in uno libro, <i>Herfwinna,</i> in alio <i>Herewinna.</i> Sed ubi gentium? an circa <i>Hereburrow?</i> 10 Sweordora] Aliter <i>Sweodora.</i> Forte <i>Swersdelf</i> in Com. <i>Huntingtonensi.</i> 11 Cifla] Al. <i>Gyfla.</i> N. L.	12 Wight-gora] Aliter <i>Firgora</i> N. L. 13 Noxgaga] Aliter <i>Hexgaga</i> N. L. 14 Oht-gaga] Aliter <i>Ocht-gaga</i> N. L. 15 Hwynca] Aliter <i>Hinica.</i> An <i>Wiccica?</i> 16 Ciltern-setna] <i>Incolebant Buckinghamiensem & Oxoniensem pagum.</i> 17 Hendrica] Circa <i>Henley</i> ad <i>Tamefin.</i> 18 Unecunga] <i>Ynetunga</i> N. L. 12 Arosetna] Ad fluvium <i>Arow.</i> 20 Fearfinga] Aliter <i>Ferwinga</i> N. L. 21 Belmiga] Aliter <i>Belunlige, & Silimlega</i> N. L. 22 Eastwilla] Aliter <i>Eastwell & Westwell.</i> Quæ sequuntur, non spectant ad <i>Mercios.</i> 23 East-Angle] Aliter <i>Eastlega</i> 24. In Columna. 24 East-Sexena] scribe <i>South Sexena.</i> In Col. hujus paginæ secunda, post <i>Staffordesyre,</i> adde numerum <i>Hidarum, 500.</i> vide p. 560. 25 Heorew-Buran] Aliter <i>Eorpe-Burnam,</i> Forte <i>East-Burn.</i> Infra pro <i>Tysamburing</i> scribe <i>Cissanburing;</i> pro <i>Parlinge-wice,</i> <i>Weringewice.</i> <i>Warwic.</i> in libro <i>Roffensi Wereburg-wic.</i>

Ad Uberiorem illustrationem rerum Saxonicarum visum est hîc subnectere rarum quoddam Monumentum, quod olim descripsi ex pervetusto illo codice, qui nunc *Roffæ* servatur, & vulgo **TEXTUS ROFFENSIS** dicitur.

*HÆ SUNT Genealogiæ per partes in Britannia
Regum Regnan.*

<p>Eadwine Ælle Yffe Wufcfrea Wilgilling Weosterwalena Seomel Sæfugal Sæbald Siggeot Swæbdæg</p>	<p>Siggar Wægdæg Woden Frealafing</p> <hr/> <p>IDA regnavit X. annos Clapha I Odda VIII Æthelric VII Theodred VII Ofred XI Theonred (Eanr) II</p>	<p>Ofric XI Ceolwlf XI Eadberht XXI Ofwlf I Æthelwald VI Alrhed VIII Æthelred III Alfwold X Ofred I Item Æthelred VII.</p>
--	---	--

PENDA regnavit an. XXI.
 Peada I
 Wulfhere XVII
 Æthelred XXIX
 Cenred V
 Ceolred VII
 Athelbald XLI
 Egfrid
 Oswio
 Æthelfrid
 Ætheric
 Ida
 Eoppa
 Eofa
 Æthelberht
 Angelgeot
 Alufa
 Ingebrand
 Wægbrand
 Beornic
 Bældæg
 Woden Frealafing

ITEM.

Offa XXXIX
 Freodwald VII
 Fufa VII
 Æthelfrid XXVIII
 Eadwine XVII
 Oswald VIII
 Osweo XXVIII
 Egfrid XV
 Alfrid XX
 Ecgfrid CLI dies.
 Cenwulf
 Ceolwlf
 Beornwulf
 Cudwine
 Ceolwlf
 Leodwald
 Ecgwald
 Eadelm
 Ocg
 Idin
 Eadberh
 Eata Leodwaling.

ITEM Nordanhymbrorum

Alrhed
 Eanwine
 Byrnhom
 Bofa
 Blæchmon
 Eadric Iding.

ITEM Merciorum.

Athelbald
 Alewig
 Eopa
 Pybbi
 Æthered
 Penda
 Pybba
 Creoda

Cynewald
 Cnebba
 Icel
 Eomer
 Angelgeot
 Offa
 Weremund
 Withlæg
 Weodegeot
 Woden Frealafing.

Ecgfrid Offing.
 Offa
 Thingferd
 Eanwulf
 Osmod
 Eopa
 Pybba
 Ceonwlf
 Cudberht
 Bassa
 Ceonreow
 Centwine
 Cudwalh
 Cenwald Pybbing.

ITEM

Alfrid
 Eata
 Eanferd
 Bisceop
 Beda
 Bubba
 Cædbæd
 Cwædgils
 Cretta
 Winta
 Woden Frealafing

Freodowlf
 Finn
 Godwlf Eating
 Æthelberht
 Withred
 Ecgberht
 Ærconberht
 Eadbald
 Æthelberht
 Eormiric
 Eofe
 Ocg
 Hengeft
 Witra
 Wihtgils
 Wægdæg
 Woden Frealafing

ITEM.

Ælfwold
 Aldulf
 Ætheric
 Erri
 Tytla
 Wuffa
 Wehh

Wilhelm
 Hryp
 Hrodmund
 Try gil
 Tytiman
 Cafer
 Woden Frealafing.

Yne
 Cenred
 Ceolwald
 Cudwulf
 Cudwine
 Celin
 Cynric
 Creoda
 Cerdic
 Aluca
 Giwis
 Brand
 Bældæg
 Woden Frealafing.

Hæ sunt Genealogiæ Regum Occid Saxonum.

Eadward & Eadmund & Æthelred Æthelingas, fuere Eadgar Regis filii.

Eadgar
 Eadmund
 Eadward
 Ælfred
 Athulf
 Ecgberht
 Ealmund
 Eava
 Eoppa Ingelding.

Ingeld fuit frater Inæ regis Westfax. qui regnavit XXXVII. annis. Is Monasterium pulcherrimum Glastoniæ ædificavit, & postea ivit ad S. Petrum, ibique mortuus requiescit. Hujus [V. St. Dunelm] duo fratres fuere Cenredi filii.

Cenred
 Ceolward
 Cutha
 Cudwine
 Ceawlin
 Cynric
 Creoda
 Cerdic
 Elefa
 Efla
 Gewis
 Wig
 Freawine
 Freodegar
 Brand
 Bældæg
 Woden Frealafing

Frealaf

Frealaf	Heremod	Lamec
Finn	Heraman	Mathufal. &c. ad Adamum.
Godulf [Aliis, Geta]	Hadra	<i>Hæc stemmata illustrari poterint ex Beda ; & Alfr. Beverlacenſi, qui tamen nonnunquam ab his diſcrepat ; uti & Sim. Dunelmensis.</i>
Eata	Bedwig	
Tethwa	Sceaf. Sefcef fuit filius	
Beaw	Noæ; natus in Arca. Noa	
Scealdwa	filius Lamechi.	

Sed nec ab instituto nostro (qui *ὁλμν* historiæ scribendæ colligo) credo erit alienum, si hæc subtexam. *Successiones Regum Saxoniorum* accuratiores eis, quæ in vulgatis Historicis circumferuntur.

SUCCESSIO REGUM SAXONICORUM
Secundum Alfredum Beverlacenſem. Ex Cod. MS. Epis. Aſaph.

REGNUM CANTIÆ.

1 Edilbertus	5 Lotherus	9 Edbertus
2 Eadbaldus	6 Edricus	10 Cuthredus
3 Erconbertus	7 Wittredus	11 Baloredus
4 Egbrictus	8 Edelbrictus	

Regnum ESTANGLO RUM.

1 Reodwaldus	6 Adelherus	11 Egelbrutus
2 Eorpwaldus	7 Adelwolus	12 Edmundus
3 Gilbertus	8 Aldulfus	13 Guthrus
4 Egricus	9 Beorna	14 Gohric.
5 Anna	10 Edelredus	

Regnum Orientalium SAXONUM.

1 Sabertus	6 Sebbi & Sighere	11 Sumtredus [al. Swithredus]
2 Sexredus & Sewardus	7 Sebbi	12 Sigericus
3 Sigbertus	8 Sighardus	13 Sigeredus
4 Sigebertus	9 Offa	14 Guthrum.
6 Suthelmus	10 Selredus	

Regnum MERCIORUM.

1 Peanda	7 Beorredus	13 Beornulfus
2 Wlferus	8 Offa	14 Ludecan
3 Etheldredus	9 Regfercus (al. Egfertus)	15 Wlgafus [al. Wiglafus]
4 Kenerdus	10 Kenulfus	16 Beotulfus
5 Ceolredus	11 Kenelmus	17 Burhredus
6 Edewaldus	12 Ceowlfus	18 Ceowlfus

Regnum BERNICIORUM

1 Yda	4 Heodulfus	7 Edelricus
2 Adda	5 Freodulfus	8 Edelfridus
3 Clappa	6 Heodricus	

Regnum DEI RORUM.

1 Elle	10 Kenerdus	19 Ofredus
2 Edelrit [al. Edelric]	11 Ofricus	20 Edelbric
3 Edelfridus	12 Ceowlfus	21 Ofwaldus
4 Edwinus	13 Eadbertus	22 Eardulfus
5 Ofwaldus	14 Ofwlfus	23 Osbrict, & Elle
6 Ofwius	15 Mol, qui & Edelwaldus	24 Aldene, & Eowils
7 Egfridus	16 Alredus	25 Ragnaldus
8 Alfridus	17 Edelredus, qui & Edel-	26 Sutricus
9 Ofredus	18 Alwoldus (bertus)	27 Guthfertus

Regnum

Regnum WEST SAXONUM.

1 Cerdicus	9 Censuf vel Efwinus	17 Brietricus
2 Kinricus	10 Kentwne	18 Egbertus
3 Ceaulin	11 Ceadwall	19 Arhulfus vel Ateulfus
4 Celd	12 Ine	20 Adebaldus
5 Ceorwlfus	13 Edelheardus	21 Adelbertus
6 Kyngils	14 Cuthredus	22 Edclredus
7 Cenwalc	15 Sigebertus	23 Aluredus
8 Sexburc	16 Kinewlfus	24 Edwardus.

A N G L I Æ M O N A R C H I A.

1 Monarcha Adelstanus	6 Edwardus	11 Hardiknut
2 Edmundus	7 Agelredus	12 Edwardus
3 Eadredus	8 Edmundus	13 Haraldus.
4 Edwius	2 Knut	
5 Edgarus	13 Haraldus	

Consuetudines & jura, &c. ex Doomsday.

HOc Præclarum juris & consuetudinum regni Anglicani Monumentum à multis celebratur; à paucis distincte & plene intelligitur. De eo igitur pauca, *Notitiarum* instar, præfari non importunum fore existimavi.

Multi fuerunt apud Majores nostros libri vocati *Doomesdaybookes*, vel *Domebookes*.

1 Ethelredi frater Rex Alfredus totam suam ditionem descripsit. Hujus descriptionis meminere Gul. Thorne, Rad. Dicitus MS. & Ingulphus p. 870, & 908. ubi *Similem multum & talem fuisse rotulum* dicit, qualem postea Gulielmus I edidit, & *vulgariter ab Anglicis cognominatum fuisse utrumque rotulum, Doomsday*. Mox ex priori illa descriptione, quam Alfredus fecit, verba nonnulla citat. *Hæc sedes est Abbatia [Croyland] tempore regis Ethelredi, estque soluta, &c.* Hæc descriptio ab Historicis vocatur *Rotulus Wintonia*, quia deponebatur *Wintonia conservandus*.

2 Alius fuit liber *Doomesday*, quem fecit Gulielmus I. inter annum 18, & viceffimum regni sui. Ut autem prior descriptio Ethelredi tempora respiciebat, ita hæc posterior respiciebat tempora Edwardi Confessoris. Sic enim perpetuo loquitur. *C. tenet Rex W. in dominio &c. valet &c. ibi carrucata. --T. R. E. valebat. I.* Tempore Regis Edwardi. Hoc modo Ingulphus citat pag. 908. Hic liber similiter vulgo appellatur *Rotulus Wintonia*; *liber de Thesauo Wintonia*, ut constat ex Abendonensi Historico, tempore H. I. *Charta de Wint.* Sic liber Elyensis loquitur, tempore H. I. *Magna Rolla Wint.* tempore, I Richardi, apud Jocel: Brockland.

3 Tertius liber *Doomesday* componebatur jussu ejusdem Will. I. Sed re ipsa non alius erat à secundo; imo aliud tantummodo exemplar, Westmonasterii repositum in Thesauo regis. Hinc sæpe audit *Rotulus Westm. Charta de Thesauo: Liber Hidarum Regis: Doomsday Regis-- Liber terrarum Regis. Liber Baronum Regis.* Et quod unus sit liber cum illo Wintoniensi, pater ex I Vol. *Monastici Angl.* p. 272. 60. & Th. Rudburne. Constat autem duobus voluminibus, quorum alterum longum & latum, formæ quam vulgo vocant *in Folio*. Hic codex omnes fere comitatus, qui describebantur continet.

Alterum volumen tres tantummodo continet comitatus. Hujus formæ est *in quarto*, scriptura melior & constantior, narrationes pleniores, rasuræ pauciores. Sane mihi videtur minus hoc volumen antiquius esse illo priori; imo unum restare de Pluribus ejusdem formæ, & molis, quorum fragmenta aliquot me videre memini in Cottoniana Bibliotheca.

Hæc duo volumina Ingulphus, puto, non vidit. Loquitur ille de incorporatione rotulorum, ac si nondum in libros fuissent redacti. Hujusce *Doomesdaybook*, (qui duobus voluminibus constat) accuratum exemplar habet V. H. D. J. Trevor Domus Parliamentariæ inferioris Prolocutor; eo exemplari usus sum; & gratus agnosco.

Ex his duobus ultimis voluminibus solebant regni proceres suas possessiones excerpere; & quæ sparsim disjectæ per varias regni partes disseminabantur in unum ordine, comportare. Archiepiscopus Cantuariensis suos Tenentes hinc collegit, sed in

rotulo descripsit; Quod fecisse eum conjicio, ante quam hi duo codices extarent. Abbatæ fere omnes suos redditus hinc desumpserunt, & in libros digesserunt. Croylandensis, Elyensis, Wigorniensis liber, in hoc genere, adhuc servantur. Comites idem factitarunt; vidimus Comitum Richmondæ & Norfolkæ terrarum ex *Doomsday* descriptiones. Hinc etiam ortum suum habuit liber ille *Feodorum militum*, quanquam tractu temporis, ex novis inquisitionibus multum diversus evasit.

4 Quartus adhuc Liber *Doomsday* aliquando ostenditur. Servatur & hic apud Taliatores, in *Folio* satis magno. Is certe epitomen duorum quæ modo designavi voluminum. Habet à fronte multas picturas, & illuminationes quæ ad tempora E. confessoris spectant. Hæc res imposuit ei qui notas inseruit *Registro* quod extat sub nomine Fitzherbert. Pagina siquidem 14 scribitur, *Liber Domsday factus fuit tempore Regis Edwardi*. Eodem pacto erravit Ordericus Vitalis p. 678.

5 Quintus liber sub isto titulo custoditur Westmonasterii in officio *Rememoratoris Regis*. Hic raro venit in numerum. Nihilque aliud continet, quam novissimus ille sub N. 4.

Hi sunt libri Regii, *Doomsdayes books*, Cum his, ut nunc leguntur, si conferas quæ Ingulphus, quæ liber Elyensis, quæ Wigorniensis, de terris suis habent, magnam reperies discrepantiam; (cujus ego rationem nunc non indago) & tamen omnes libros istos testes appellant. Novas agrarias descriptiones ejusmodi moliti sunt W. Rufus, Hen. 2. Edwardus 1. Quæ tamen non videntur obtinuisse, propter nimium rigorem; Nam Gulielmi primi rotulus favorabilior fuit; ut docet Ingulphus.

Sunt alii libri, *Doomsday* apud veteres. Frater W. de Stow protulit textum magni altaris, vocatum *le Domsday*, in quo continebatur, quod anno 24 Regis, &c. *Registrum* de Bury. Habent Decanus & capit; Eboracensis Eccl. *Registrum* quoddam vocatum *Domsday*; ex eo quædam citantur p. 164. *Monast. Ang. Vol. III*. Habuere & Londinenses suum librum, eo nomine, de quo Joan. Stow p. 534. Habuere Imp. Romani, & Galliarum Reges simile quoddam *fiscale rationarium*. De eo agit Gul. Brito *Armor.* p. 279. Habuere denique & Siciliæ reges, quod constat ex constitutionibus Siculis; in *Codice Legum antiquarum*.

Quantæ sit auctoritatis Liber *Domsday*, quem Gulielmus Normannus fecit, in causis de *Antiquo dominico* dirimendis, nemini fere ignotum esse potest. Illud moneo à paucis observatum, ipsum Gulielmum, auctoritate hujus libri, sæpe victum & causa cecidisse, & paruisse iis, quæ in eo contra suam voluntatem, & minus justam possessionem decernebantur. Nimirum *Haraldum* & partes ejus Victor ille subegit; jura, & leges, & consuetudines populi Anglicani non sustulit. imo iisdem se submisit. Nihilque amplius sibi licere voluit, quam aliis. Nec cuiquam Anglo ademit aliquid quod leges ei non adjudicabant. Paucula hæc nunc dixisse de *Domsday-book* sufficiat; nam aliam benigniorem occasionem de eo tractandi concessum iri spero.

I N D E X R E R U M E T V E R B O R U M.

*In hoc Indice A, Æ, E, EA & E: I, & Y: C, & K.
Promiscue usurpantur.*

A.

A Aron Martyr. pag. 11. lin. 32. 55. 42.	testes 357. 36. vid. 369. 50. 370. 22
Abbas Ramesiensis Radulpho Comiti Villam de Cranefeld concedit. 458. cap. 116	Adelwlfus Rex Occidentalium Saxonum decimam totius Regni sui partem ab omni regali servitio & tributo liberat 156. 15
Abbatia de Bello 286. 17	Adelwoldus Præsul emit Lindune 466. 39
Abbas Winchelcumbe 412. cap. 39	Adheredus Comes 172. 35
Abbates Mulchelnæ Athelingiæ 331. 1	Adheredus Rex 163. 9. Sepelitur 164. 11
Abbatum Eccles. Glaston. Nomina 328. lin. 17	Adhelbaldi Regis conjuratio contra Adelwlfam 156. 26
Abbo ex Floriaco in Angliam evocatur 400. 34. Tandem fit Abbas Floriacensis. 400. 41. 267. 26. Vitam Sancti Edmundi Regis & Martyris descripsit 267. 24	Adhelberihus sepelitur 156. 26
Abboteldelf, nunc Biscopeldelf. limes Insulæ Elyensis 490. 15	Adhelbrihtus Cantiam, Suthrigiam & Suthseaxum suo Domino subjungit 158. 31
Abendon 238. 45	Adhelstan Rex, Normannorum exercitum occidit 155. 49
Abircornyng Monasterium, ibi Murus per transversum Insulæ incipit 623. 8	Adhelwoldus Rex eligitur à Paganis Danis 174. 23
Abisa Germanus accersitus advenit in Britanniam. 107. 47	Adhelvolfus Rex Occidentalium Saxonum 155. 18. Pugnat contra Paganos 155. 42. Filium suum Alfredum honorifice Romam transmittit 155. 53. Sepelitur 158. 30
Accan Presbytero Cœnobium in Hagustaldese regendum datur à Wilfrido Episcopo 88. 31	Adhelvolfus Bearroccensis Comes paganus obviat 163. 4. occumbit 163. 16
Accidentia diversa post Christi incarnationem 599. 22	Adhered Comes venit ad Beamfletam 172. 22
Acford 317. 34	Adhulphus Comes 174. 27
Achay Rex succedit Selwalthio 651. 19. primus amicitiam Gallorum Regum mediante foederis vinculo ambit 651. 24	Adiltruda uxor Egfrid 176. 26. 716. 26
Acleia 459. 113	Adlectus varia infert mala Britanniæ 610. 30
Sanctus Adamnanus Scotus floret & pollet miraculis 648. 39	Adlingia insula 669. 34
Adda regnat super Bernicios 225. 44	Adrianus Sancti Petri Abbas & Cooperator Theodori Archiepisc. obit. 245. 53
Adeling unde 275. 8	Adrianus Papa obit 154. 38
St. Adelinus 239. 52	Adthelard Benefactor Ecclesiæ Glastoniensis 327. 17
Abbas apud Shirburn 244. 30	Adthelmus primo Wellensis Episcopus, deinde Archiepisc. Cantuariensis 324. 47
Adelmi baculus aridus miraculosè frondescit 357. 49. Miraculorum	Adulphus & uxor ejus vendunt prædam D d d d d Abbatibus

INDEX RERUM

- Abbati Elyensi 474. 30
 Æbba Abbas 88. 1
 Æbbe Abbatissa 71. 18
 Æbbe Sanctimonialis à Wilfrido Episcopo
 Sanata 70. 24. & 43
 Ædan Episcopus 768. 13. 715. 22
 Ædbertus Rex 725. 43
 Ædde Cantor. 58. 46
 Æddingus vendit Monasterio Elyensi 70.
 Acras in Wilbertune 475. 26.
 Ædelburga Abbatissa 85. 2
 Ædeldredæ Virginis Reginæ Corpus à Sancta
 Sexburga translata invenitur 489. 31
 Æeldrydæ Cœnobium Elyense commenda-
 datur 465. 4. imo tota Insula offertur
 465. 30. item Hatfeld 465. 41
 Æelfleda uxor Brithnodi Ducis Nor-
 thimbr. Manerium de Ratendunc don-
 nat Ecclesiæ Elyensi 494. lin. pen.
 Æelfleda uxor Ædelstani Ducis multa
 prædia largitur Ecclesiæ Elyensi 495. 7
 Ædelredus donat 20. mansas Monasterio
 Elyensi 492. 46
 Ædelstanus Episcopus Helmanhensis præ-
 dium de Dringestune donat Ecclesiæ
 Elyensi 495. 41
 Ædelwoldus Episcopus renovat Cœno-
 bium Elyense 463. 36. introducit Mo-
 nachos in illud 464. 34. emit totam In-
 sulam Elyensem à Rege Edgardo 465. 17.
 acquirat Monasterio Elyensi Manerium
 Lindune & alia 466. 29. item alia præ-
 dia in Stretham 467. 12. & in Dunham
 468. 29. emit Havekestune à Rege Edga-
 ro 480. 6. emit plurimas possessiones
 466. 29. 467. 7, 8, 9, 10. 479. 36
 Ædericus de Caedeberi donat Ecclesiæ E-
 lyensi 497. 7
 Ædes Cœnobii Ramesiensis demolita reæ-
 dificatur in melius 418. 32
 Ædgarus Rex Cœnobium Elyense peten-
 tibus denegat 464. 30. dat Æthelwaldo
 Manerium *Sadburne* 485. 31. ejus privi-
 legium 423. 57. ejus prolapia 388. 4.
 obit 411. 31. vid. Edgarus.
 Ædgetha filia Godwyni uxor Edwardi Re-
 gis 450. 43
 Ædgyra Avia Regis Ædgari legat cuidam
 Matronæ nobili Ælfred 5 hydæ 481 30
 Ædmundus Rex eligitur 433. 7. dolo Æ-
 dridi perimitur 502. 18
 Ædmundus Yrenside vide Eadmundus
 Ædnodus Abbas Ramesiensis Ecclesiæ ex-
 truit Ecclesiam in Slepa 497. 32. trans-
 fert Yvonis corpus in Ecclesiam Rame-
 sensem 497. 31. promovetur in Epif-
 copum Lincolnensem 497. 33. occum-
 bit in Bello 497. 42. 502. 12
 Ædnothus instituitur rei familiaris Præ-
 positus 394. 39. fit Prior Ramesiæ 400.
 24. acquirat prædia Ecclesiæ Ramesi-
 ensi. 413. 19. 415. 27. in Episcopum
 Dorcastriæ consecratur 447. 14. Bene-
 factor Coenobii Ramesiensis 452. 38.
 Obit & sepelitur 452. lin. penult. in
 prælio occiditur 433. 26. Elyenses ipfi-
 us Corpus auferunt 433. 33
 Ædnothus junior adjungitur Ædnotho Se-
 niori in administratione rei familiaris
 420. 16. ordinatur in Abbatem Eccl.
 Rames. 429. 21. A. B. Alphege 429. 20.
 Consecratur Episcopus Ecclesiæ Dor-
 castrensis 431. 44. emit terram apud Sta-
 peford 415. 46
 Ædnothus dives terram de Acleia dono dat
 Ecclesiæ Ramesiensi 459. 10
 Ædricus Patriæ proditor, doli Artifex
 433. 15. ipsius insidiæ 502. 10
 Ætlwina-watha 75. 28
 Ædthelbald Rex Benefactor Ecclesiæ Glä-
 stoniensis 327. 20
 Ædthelwlfus Rex Benefactor Eccles. Glä-
 ston. 327. 14
 Ædward Æthelredi filius junior in Regem
 eligitur 450. 30
 Ægelberchtus Episcopus 57. 26
 Ægelesthren locus pugnæ in qua cecidit
 Horsa 143. 20
 Ægelmarus Estanglorum Episcopus 516.
 30. ipsius filius vendit Monast. Elyensi
 7 acras 477. 6
 Ægelnothus Abbas 326. 2
 Ægelricus Episcopus Monachus Glasto-
 niæ 325. lin. 40
 Ægelwinus promittit se daturum nummos
 pro terra Wambford 480. 39
 Ægelwinus Alderman 484. 17. & 23. pa-
 gum Hathfeld vindicat 466. 2
 Ægilbertus Episcopus 55. 27. & 55
 Æglitrop locus pugnæ 223. 44
 Ægypti Reges ordine succedentes usque
 ad Pharaonem Patrem Scotæ 571. i
 Æglestorp 143. 19
 Ælbertus Episcopus 727. 54
 Ældefwida Monasterium Elyense intrans
 tradit dict. M. E. Stevecheworde 508. 6
 Ælfege Martyris & Archiepiscopi Corpus
 sepelitur ab Ædnodo Episcopo 497 39
 Ælfelmus donat Villam de Waratinge Ec-
 clesiæ Sanctæ Ædeldredæ 499. 8
 Ælfgarus Episcopus Helmhemanis Ædno-
 di corpus clam aufert & furtim Sepelicit
 497. lin. ult. conspicit B. Dunstanum
 in Visione 498. 19. emit possessiones in
 Brandune & Liuremere 485. 23
 Ælfgarus de Muletune dimittit Wulfano
 possessiones 484 46
 Ælfgina Uxor Regis Edmundi 389. 34.
 Ælfleda Regina Edwardi Regis dat Wint-
 burnæ 10 hidæ Ecclesiæ Glaston. 316.
 44. 317. 35
 Ælfleda Virgo & Abbatissa 74. 4. 85.
 21. 86. 5. & 23
 Ælfredus Rex filiam Ducis Mucill in uxo-
 rem ducit 159. 22
 Ælfredus frater Edthelbaldi Regis dat Ec-
 clesiæ

E T V E R B O R U M.

Æclesiæ Glaston. crucem de ligno Do-	cedit	433. 4
mini	Æthelredus Rex Northumbriæ à subditis	652. 36
Ælfstanus Episcopus Monach. Glaston.	proditorie perimitur	174. 55
327. 20	Æthelredus Comes moritur	405. 32
325. 39	Æthelredus & Athelbrithus Martyres Ra-	
Ælfired donat Sanctæ Edeldrydæ præ-	mesiam transferuntur vid. Ethelredus	
sedium		405. 32
481. 33	Æthelstanus Rex 482. 4. Benefactor Ec-	
Ælfvenna Soror Ædnodi Episc. 497. 37	clesiæ Malmesbyriensis 389. 27. fato	
Ælfwinus puer offertur Eccles. Elyensi	fungitur	389. 21
cum multis possessionibus 499. 29. Mo-	Æthelstanus Abbas Cœnobii Ramesiensis	
nachus 496. 36. ejus promotio 451. 2.	eligitur 436. 23. 449. 14. nomen facit	
vid. 717. 6	Pilwino Aldermanno quod de suis pos-	
Ælfwinus Elmanhensis Episcopus 503. 5	sessionibus disposuit 407. 29. trucidatur	451. 21
Ælfinus vel Ælfinus reliquia sacræ Virgi-	Æthelstanus Ærneteli filius Ecclesiæ Ra-	
nis Wendredæ infert in Ecclesiam Elyen-	mesiensis Abbas	410. 19
sem 500. 4. sed amittuntur 502. 16. à	Æthelstanus Presbyter Monasterii Hō-	
Rege Ædeldredo possessiones pretio ob-	ningesei 482. 7. succedit Herulfo 482.	
tulit	25. Perjurus	483. 8
500. 18	Æthelstanus Manveffone Benefactor Eccle-	
Ælfinus Abbas Elyensis obit	siæ Ramesiensis	407. 6
502. 42	Æthelstan Halfbyng quis fuerit?	387. 15
Ælfus Abbas Elyensis Brithonodo Martyri	Æthelwaldus factus Episcopus Lindisfarn.	
succedens	Ecclesiæ	141. 28
492. 30	Æthelwaldus Rex Northumbriæ à subditis	
Ælfwitha confert in Ecclesiam Glastonien-	è medio tollitur	652. 31
sem reliquias Sancti David & Sancti Pa-	Æthelwinus quis fuerit?	387. 4
atricii	Æthelwinus dat donaria Ecclesiæ Rame-	
299. 29	siensi	404. cap. 24
Ælwinus Episcopus Monachos apud Betri-	Æthelwlfus Rex decimam partem terra-	
chesworde primum locat. 506. 9. re-	rum suarum dat Ecclesiæ	316. 22
lictō Episcopatu redit ad Elyense Cœno-	Æthelwōl Ep. Wint.	321. 17
bium	Æthelwoldus 387. 32. possessiones emit ab	
506. 18	Ædrico Daco 487. cap. 59. Abbas Ab-	
Ælwredus & Ædwardus Ædelredi Regis	bendonix præficitur Sedi Wintoniensi	
filiū nefarie produntur	393. 7. Hic & Brihtnothus quærunt si-	
508. 35	bi vendi duas Hydās in Dunham 471. 18	
Æneas	Æthelwoldus Episcopus comparat posses-	
99. 6	siones apud Webrygge 485. 50. emit	
Æneas Silvius regnat	grantedene ab Henrico de Waneting	
213. 4	487. 8. Terras & molendina offert Æ-	
Ænulfus Comes Benefactor Ecclesiæ Gla-	theldrydæ	486. 51
stoniensis	Æthelwynus Dux fundator Cœnobii Ra-	
316. 28	mesiensis 401. 15. dotat Eccles. Ramef.	
Æona Cantor		404. 23
58. 48	Æthericus Episcop. Dorcastriæ 437. cap. 81.	
Ærnetel & Wilfrune possessiones donant	familiaris est Cnutoni Regi 438. lin. 13.	
Ecclesiæ Ramesiensi	dat donaria Ecclesiæ Ramef. 438. 27. Fe-	
409. 35	licem de Seham Ramesiam transferri ju-	
Æfcesdum	bet 437. lin. penult. Accusationis fal-	
163. 19	sitatem deprehendit 435. 19. Benefactor	
Æfscuinus regnat	Ecclesiæ Ramesiensis 443. 33. 445. 21.	
146. 45	445. 27. obit. 447. 21	
Ælfwinus Episcopus Dorcastrecensis 422. 17	Æthfridus Abbas Monasterii Glastonien-	
Æsumen de Staneie Vidua dat terram &	sis	313. 5
Piscationis jus Wlftano Staneie 475. 29	Æthildrit Regina domino dedicata	62. 38
Æthelbald R. Benefactor Eccles. Glaston.		408. 30
313. 36. 327. 3	Ætius Consul Romanus	627. 25
Æthelbertus Northumbriæ Rex 652. 30	Ætstoihe	520. 14
Æthelbrytus Rex Cantuariorum obit	Æylwyni Ducis elogium 395. 27. visione	
143. 56	fruentis	397. 31
Æthelwythus Rex Orient. Anglorum oc-	Affa Benefactor Eccles. Ramesiensis 308. 8	
ciditur		
154. 36		
Ætheldredi obitus		
433. 72		
Ætheldrida habet possessiones apud Wi-		
cham		
474. 19		
Æthelgeova Abbatissa		
173. 42		
Æthelgiva Matrona aliqua donat Cœnobio		
Ramesiensi 60 acras & unam virgatam		
terræ & 8 hydās.		
404. 10		
Æthelgiva Comitissa		
406. 36		
Æthalingæig		
167. 41		
Æthelingæige Monast.		
173. 7		
Æthelredus Rex		
77. 11.		
Æthelredus Rex succedit Edwardo Regi		
414. 3. Benefactor Ecclesiæ Ramesien-		
sis		
414. 14		
Æthelredus Regis Ædgari filius vita de-		

INDEX RERUM

- Africanus Burmundus Rex advocatur ex Hibernia 225. 24
- Africanus Burmund. Careticum fugat 225. 27
- Agatho Papa 48. 12. 65. 41. 74. 29
- Agelricus Episcopus Dunelmensis Episcopatum relinquens Monasterium de Burgo ingreditur 282. 16
- Agilbertus præficitur Ecclesiæ Wintoniensi 233. 36. Præful Westfaxonum 237. 14. venit ad Nordanbymbros 237. 14. recedit in Galliam 239. 30. ordinat Wilfridum tunc Abbatem Rippensem in Presbyterum 237. 15
- Agitius Consul Romanus à Britonibus imploratur 14. 15
- Agned Cathregonion mons 114. 34
- Agrilius ordinatur Presbyter 113. 4
- Ahelmus 730. 36
- Aidanus Episcopus 231. 10. & 16. dat equum Pauperi Eleemosynam petenti 234. 54. moritur 235. 12. ejus anima in Cælum fertur 235. 12
- Ailfgiva 321. 13
- Ailffio Monasterii St. Augustini Abbati cura Abbatix Ramesiensis demandatur 461. 10
- Ailricus Monaster. Ramesiense intrat. bonis suis inter Religiosos distributis 446. 34 Benefactor Ecclesiæ Ramesiensis 445. 37. 446. 40
- Ailwardus Abbas tumulum Edgari Regis irreverenter effodiens amens fit & fracta cervice expirat 267. 46
- Ailwardus Ailwyni Aldermanni filius in prælio decumbit 433. 21
- Ailwinus niger munificus erga Ecclesiam Ramesiensem 457. 34
- Ailwinus Cœnobii Ramesiensis Advocatus 393. 32. ejus Epitaphium 462. 24
- Ailwinus & frater ejus Alfwoldus defendunt Ecclesiam Ramesiensem ab invasione illicita 412. 15
- Ailwyni Ducis Oratio die Dedicationis Ecclesiæ Ramesiensis 422. 21
- Ailwyni Fundatoris Oratio coram Fratribus Cœnobii Ramesiensis 426. 42
- Ailwynus vid. Æthelwinus
- Alabastrum in Scotia reperitur 591. 26
- Alani rebellantes debellantur à Sicambriis 632. 56
- Albanactus filius Bruti possedit Scotiam 589. 15. occiditur 212. 156
- Albania 569. 31. regnum Albanacti 590. 24
- Sanctus Albanus Verulamensis Proto Martyr 11. 32 & seqq. 142. 47. Martyrizatur 142. 46. 218. 4. 219. 3. 555. 40
- Albinus qui & Alcuinns, Vir omnium Angelorum post Adelmum & Bedam doctissimus Franciam adit 252. 39. apud Sanctum Paulum de Cormarico quiescit 252. 49. succedit Adriano 245. 7
- Albion Insula 517. 7. 569. 41. ejus situs & nominis mutatio 587. 1. à Pictis & Scottis prius possessa 584. 15. 587. 32. à Britonibus inhabitata 589. 37
- Alchæræ Comès & Hinda contra Paganos pugnant 156. 2
- Alchfwytha Regina Mater Regis Eadwardi fato fungitur 174. 46
- Alcluit Urbs 220. 28. 622. 46. ibi murus transversus terminatur 623. 9
- Alcmundus R. Alredi filius 250. 44. Martyr occumbit 252. 34
- Alcmundus five Eathelmundus Pater Egberti, contemporaneus Regi Offæ & Kenulfo 530. lin. ult. Eathelmundi forores in Saxoniam mittuntur à Patre Eafi 531. 3
- Alcuinus 250. 7. 750. 41
- Aldelinus vid. Aldelmus
- St Aldelmus vel Aldhelmus Shirburnensis Præful regis Inæ nepos vocatus fuit Aldelinus 244. 56. 338. 4. 337. 20. Obit 244. lin. penult.
- Abbas Meldunensis Cœnobii 245. 4. Episcopus 245. 24. ejus miraculum circa diductam trabem 350. 7. vid. l. 32. circa Ecclesiam Dorcatensem nunquam pluvia madentem 350. 32
- Aldelmi miraculum circa Casulam in ære à terra suspensam 351. 3. circa Infantem novem dierum loquentem 351. lin. penult. & Altare marmoreum factum 353. 28. circa tempestatem Maris sedatam 355. 23 & seqq. ejus Scientia & gens 338. 4
- Aldermannus filios hortatur 426. 41
- Aldgellus Rex Freis se pecunia corrumpi in exitium Wilfridi non patitur 64. 40. vid. Algifus Rex
- Aldhelmus Episcopus moritur 151. 48
- Aldhumus Abbas 317. 18
- Aldredus Eboraci & Wigornix Episcopus 261. 26. 283. 40. præcipuum Monasterium reparat 261. 26. ad Imperatorem Henricum secundum ablegatur 280. 51. proficiscitur Hierosolymam 282. 35
- Aldredus Abbas apud Ganrystock in sedem Wigorn. succedit 278. 38. 282. 40. Wulstanum facit Wigornix Præfulem 282. 58
- Aldwenus Rex Armoricæ Britannix 220. 50
- Alfaxonum genus 115. 3. vide Ambrones.
- Aldhunus Abbas Monast. Glaston. 317. 17
- Aldunus Lindisfarum Episcopus moritur 275. 28
- Aleffitanus Presbyter decipit Brichnothum Aldermannum 483. 37
- Alfara Dux Benefactor Eccles. Glaston. 322. 14
- Alfelmus donat Ecclesiæ Ramesiensi 408. 8
- Alfelmus Episcopus Dorcast. 431. 47
- Alferus Princeps seu Comes Merciorum

rium	269. 3	Alfwodus Rex Northymbroꝝ	530. 40
Alfgarus Benefactor Cœnobii Ramesiensis	404. 4	Alfwoldus Rex N.	250. 55. occiditur 251. 40
Alfgiva Mater Regis Hardecnut	449. 3	Alfwoldus ultimus Shireburniensis Prælul	280. 14
Alfildæ Comitissæ Donaria Ecclesiæ Ramesiensis data	408. 32	Alfwoldus	387. 32
Alfinus Lugdunensis Episcopus interficitur	245. 48	Alfwoldus donat Ecclesiæ Ramesiensis	408. 18
Alfnothus filius Godingi litem movit fratribus Ramesiensibus de prædio quodam	415. 37. 416. 30	Alfwoldus de Metanlege à contractu cum Ædelwoldo Episcopo celebrato recedere vult	467. 36
Alfnothus Episcopus	401. 5	Alfwoldus cognomine Grossus cum uxore sua terram venum offerunt Brithnotho Abbati Elyensi	472. 13
Alfredus filius Regis Egelredi & Emmæ à Godwino captus & oculis privatus paulo post moritur	277. 4	Algarus Regulus 249. 34. Herefordiam capit & septem Canonicos occidit	287. 4
Alfredus frater Athelbaldi donat Ecclesiæ Glastoniensi	316. 35	Algarus Villam Estre Ecclesiæ Elyensi auferit & retinet	512. 26
Alfredo Regi parum remanet	669. 31	Algarus filius Leofrici Comitissæ Merciorum sine culpa in exilium mittitur	281. 4. 282. 31
Alfredus Æthelredi filius miserabili morte obit.	450. 33	Algarus filius Elfrici	270. 54
Alfredus alias Ealfredus ultimus filiorum Ethelwlf Regis Westangliæ 534. 49. redarguitur a Subulci uxore	357. 25	Algisus Freis Rex cum multis millibus subditorum suorum ad fidem Christi Convertuntur & Baptizantur à Wilfrido	64. 26
Alfridus Wilfrido concedit Cœnobium 55. 16. Egfrido succedit 242. cap. 29	242. cap. 29	Alhstanus Episcopus Monach. Glaston.	325. 27
Alfridus Northimbroꝝ Rex moritur	244. 38	Allectus à Senatu mittitur ad Carausium interficiendum & ejus loco regnat	218. 38. exhortatio 610. 40
Alfridus Magister ad R. Aldfridum mittitur	84. 20	Almari Diaconi traditione Urbs Cantuaria incenditur	272. 18
Alfridus Rex ultra Umbrensum restituit Wilfrido sedem suam Episcopalem 74. 48. iterum ea expellit	75. 11	Almer Episcopus Monast. Glaston.	325. 42
Alfridi Regis Obitus	85. 4	Alne fluvius	242. 8
Alfritha uxor Renulphi R. M. genuit Quendridam, Burgemldam, & St. Kennelmum	251. 54	Aloredus Rex Northymbroꝝ ex profapia Idæ	529. 48
Alfsius Episcopus	446. 37	Alphegus ex Monacho & Priore Glastoniæ Bathoniæ Abbas, deinde Episcopus Wintoniensis, postremum Archiepiscopus Cantuariensis	325. 12
Alftreth Matrona rogat Regem Ædgarum	486. 4.	Alpinus Rex bellum à Prædecessoribus contra Pictos inceptum continuat	658. 33
Alfwoldus Cridiensis Episcopus Monast. Glaston.	325. 34	Alredus Rex Northymbroꝝ	250. 48
Alfwara Matrona nobilis dat Sancto Benedicto Ramesiæ terram de Haliwelle	428. 17	Alstanus Shireburnensis Episcopus obit	254. lin. ult.
Alfwardus de Claustro Ramesiæ assumptus præficitur Abbatæ Evehamæ	447. 22.	Altare St. Davidis, quod vulgo dicitur Saphirus	305. lin. 7
Constituitur Episcopus Londinensis 448. 1. ipsius preces pro sedanda tempestate Maris 448. 8. & seqq. fit leprosus 451. 40. pretiosa dat Cœnobio Ramesiensis 452. 26. moritur	451. 41	Altfridus Rex	718. 4. 722. 17
Alfwen uxor Æthelwini	387. 17	Aluhfridus Magister	88. 8.
Alfweane mater Ducis Æthelwyni	405. 6	Aluredus Rex Northymbrensiū expellitur regno 250. 46. ejus profapia	256. 30
Alfwinus Regias literas obtinet pro Ecclesia Ramesiensis	453. 36	Aluredus Monarcha Westsaxonum Scholas publicas variarum Artium Oxoniæ primus instituit 256. 1. & 13. ejus encomium 256. 40. cum Danis confligit 257. 11. visione fruitur 257. 50. obit.	259. 17
Alfwinus habitum monachalem induens donat Ecclesiæ Ramesiensis 416. 38. Abbas Ramesiensis 451. 32. sibi & suis libertatem acquirit 455. 31. concedi sibi obtinet quatuor Maneria 455. 28. privilegium à Leone Papa obtinet 458. 17. ejus sollicitatione Edwardus Rex confirmat Donationes suas	453. 38	Aluredus filius Athulfi 253. 39. ad Sanctam	Eeeee

INDEX RERUM

<p>Etam Modwennam mittitur 254. 1
 Aluredus filius Ethelwulfi Regis Westsaxonum 254. 19
 Aluredus quartus natu regnat 256. 1. vocat ad se Sanctum Grimbaldum Monachum, & Johannem etiam Monachum 256. 34. pugnat contra Normannos 172. 14
 Aluredus quartus natu Danos fugat 257. 32. 259. 5. Cum Danis apud Wilton pugnat 257. 11. primus Monarcha Angli. 535. 1. 718. 4. vitam incertam & inquietam ducit in Somersætenfi pago 257. 38. restaurat Londinum 169. 28. Ethelinguum redit. 258. 5. Radingum adit 163. 9. proditus est 479. 14. obiit 159. 17
 Aluredus Rivalensis descripsit vitam Regis Edwardi 284. 28
 Aluricus filius Hrerici vendit prædium Monasterio Elyensi 471. 27. accepit 3 hydæ de Cypenham 472. 14
 Alwinus Episcopus in carcerem conjicitur 277. 50
 Alwinus Lichfeldiensis Episcopus obit 248. 30
 Amatheus Sanctus Episcopus 112. 55. 114. 1
 Ambio Rex Galliæ interficit legatos Romanorum 596. 6
 Ambrii Cœnobium 222. 53
 Ambrones à Paulino Archiepiscopo Ebor. Baptizantur 115. 3
 Ambrosius Aurelianus 17. 2
 Ambrosius Mediolanensis Episcopus clarus habetur in Catholicorum dogmate 104. 39
 Amonde amnis 680. 34
 Amrynky leth Rex icu sagittæ vulneratus occumbit 649. 46
 Analafus & Godefridus Principes Northumbriæ 672. 16
 Analafus ex Hybernia revocatus constituitur Rex Northymbrorum, sed perjurus expellitur 673. 33
 Analafus Barbarorum Dux 389. 4
 Analonæ Vallis 225. 34
 Andefridus Scotorum Regis auxilio suffultus paternum recuperat 643. 3. fit Apostata 643. 7. & 15
 Andilegum Urbs Gallica 233. 19
 Andovera prope Wintoniam 268. 42
 Andragius Cassibelani urbem occupat 215. 24. Julium Cæsarem in Britanniam advocat 215. 37
 Andragius & Tennancius filii Regis Lud. immaturi videntur ad Regnum 215. 31
 Andreadesweald Sylva 172. 5
 St Andree Apostoli reliquiæ Constantino-polim transferuntur 614. 12
 Andreas Episcopus Ostiensis 66. 6
 Andrefeia Insula 254. 8
 Androgus Dux 141. 35</p> | <p>Angelus Domini Regulum Abbatem cum fociis mandat boreales Mundi partes adire 614. 35
 Angelus librum vitreum manu tenens apparet St. Columbæ 638. 4
 Angli 222. 9
 Angliæ divisio 274. 44
 Anglia pene tota Scotis & Danis subjecta 669. 18. diu vexatur à Danis 682. 27. variis Dominis succumbit 669. 30
 Anglica Gens vocatur Gevis 535. 12
 Anglis per Danos Clades illata 682. 11
 Anglorum mores 681. 45. internecio & dispersio 16. 39
 Anlaf filius Sichtrici Rex Hyberniæ Offium Fumbræ cum classe intrat 262. 52. sub specie Citharistæ tentorium Ethelstani ingreditur 263. 1. in via occidit Episcopum 263. 11
 Anna filius Eni fratris Redwaldi 146. 31. in regnum succedit Sigeberto Orientalium Anglorum Regi, & occiditur à Penda 146. 32. 232. 26. 236. 1
 St Anniani Capella 592. 31
 Annonus 374. 18
 Anthenor Trojanus prodicionis accusatur 532. 40
 Antonius verus regnum suscipit 142. 21
 Apis filius Phoronei Rex Argivorum 576. 17. Diis ascribitur, postea dictus fuit Serapis 583. 5
 Apuledran 172. 4
 Aquilonalium Rex invitatur ad Synodum 85. 17
 Arator 730. 41
 Arcadius imperat 142. 53
 Archelais 218. 53
 Archiepiscopi & Episcopi de conventu Glastoniæ 324, 325, &c.
 Ardulphus Rex Northymbrorum uno anno regnat 357. 45
 Ariana hæresis 12. 12, &c. Britanniam inficit 219. 13
 Aristoteles 730. 39
 Armoricum regnum Conono Meriodok traditur 617. 12
 Arnulfus imperator Carolo Imperatori succedit 669. 40. Normannos prosternit 670. 13. à pediculis consumitur 670. 18. obit 172. 48. 671. 2
 Arnulphus Galliarum Episcopus appellitur ad littora Britannia 244. 17
 Arnulfus & Ogmar Yberni 297. 27
 Arthgallo regnat 114. 49. per populum expellitur 214. 50. moritur 215. 1
 Arthurus filius Uterpendragon in regno succedit 636. 10. factione quorundam 635. 44. ex Igerna natus 224. 51. ejus encomium 636. 11. ejus bella 114. 19. Belligerapud Britones 225. 8. in obsidione montis Badonici nongentos hostium solus profligavit 225. 20. solus prosternit uno die 840. Barbaros 114. 36.
 dat</p> |
|---|--|

E T V E R B O R U M.

dat Cerdico Hampresliram & Somers-	Athelstanus Hungi filius	665. lin. ult.
ram 225. 25. Munificus erga Ecclesiam	Athelwerdus Abbas Meldunensis	367. 51
Glastonientem	Athelwoldus Episcopus Wintoniensis	325. 37. & Ab-
307. 27. 326. 31	nathus & Prior Glaston.	393. 7
Arthurus cum Mordredo confligens vulne-	Abbas Abbendonix	393. 7
ratur 558. 50. moriturus diadema regi-	Athelwynus Episcopus Wintonix	405.
ni sui Constantino concedit 225. 17.	lin. 28	
occidit & occiditur 225. 34. & seqq.	Athnebard locus prælii	683. 17
635. 52. sepultus jacet in Ecclesia Mo-	Athredus vid. Baldredus.	
nafteriali de Glasmbery 637. 3. ejus	Athulfus five Ethelwlfus traditur St. Swi-	
corpus inventum anno 1080. 225. 35	rhuno literis & bonis moribus instituen-	
Arviragus Rex Britonum tributarius fit	631. 54. Filius Egberri Regis 253.	
Romanis 600. 39. ducit filiam Claud.	34. Rex Westsaxonum ante Regnum	
Cæsaris	inceptum Subdiæconus fuit 253. 34.	
600. 42	vide Ethelwlfus	
Ascanius Album condit	Atrila Rex Hunnorum	627. 33
99. 9	Avalloniæ Insula, i. e. Glastonia	293. lin.
Asclepiodorus in Regem evehitur	penult.	
218. 42	Audænus Episcopus obiit	146. 46. ejus
Ascwelle Villa	translatio 155. 24. ipsius Archiepiscopi	
444. 26	Rothomagensis reliquiæ in Monasterio	
Ascwinus Episcop.	Maldunensi deponuntur	371. 40
422. 23	Aven flumen	246. 52. 261. 12. 346. 17
Aser Episcopus Scireburnensis	Augustinus mittitur à Papa Gregorio in	
174. 47	Britanniam 143. 44. 226. 23. 559. 16.	
Atkecillus Archiepiscopus Eboracensis	640. 5. Cantix Regi annunciat fidem	
267. 15	Christi 226. 31. Episcopus consecratus	
Affhedonium mons	est 226. 55. convocat Episcopos & Do-	
255. 34	ctores 227. 17. ordinat sibi successorem	
Affendum Mons	Laurentium 227. 5. fidem Anglis præ-	
502. 9	dicat 639. cap. 30. moritur 143. 9.	
Affhednum	730. 31	
236. 34	Avium strages	239. 30
Athanasius	Aulaf Rex Danorum Regi Egelredo addu-	
730. 32	ctus & de fonte ab eo susceptus 271. 1	
Athelardus Rex donat Ecclesiæ Glaston.	Aurelius increpatur	17. 7
326. 50	Aurelius Ambrosius Rex suscipitur à Bri-	
Athelbald filius Æthelwlfii Benefactor Ec-	tonibus 630. 31. Rex in omnes Regio-	
cles. Glastoniensis	nes Britannix 112. 13. Constantium	
316. 32	Regem ad mutuam amicitiam exhorta-	
Athelbertus filius Athulfi Regis	tur contra Saxones 631. 3. Victores Sa-	
532. 20	xones vincit & repellit 558. 43. Hen-	
Athelbrihtus Rex Cantuariorum Regnum	giftum decollat	223. 22
obrinet	Aurelius devincit Pascontium filium Vor-	
143. 42	tigerni & Gillomaurum Regem Hiber-	
Athelbrithus vid. Æthelredus.	niæ 223. 24. magnam facit stragem in	
Atheldrita Regina ædificat Monasterium	obsidione Badonici Montis 224. 35. in-	
apud Ely. 146. 42. moritur	terit apud Wintoniam	223. 25
146. 50	Aurelius Conanus regnat	225. 20
Athelfleda uxor Alwyni vel Æthelwyni	St. Aydanus ad petitionem St. Oswaldi mit-	
405. 13. 404. 38. donat Cænobio Ra-	titur ad prædicandum Verbum Dei Nor-	
mesiensis	thymbris 644. 3. Episcoporum Scoto-	
404. 45	rum fidem Anglis prædicantium primus	
Athelgiva Comitissa donat Cænobio Ra-	fuit 646. 3. in Regem ordinatur ab An-	
mesiensis	gelo 638. 16. requisitus pergit cum Ex-	
406. 33	ercitu suo adversus Cenlinum & præli-	
Athelherdus succedit Inæ	um præliatur 639. 11. è bello fugatus	
152. 4	per Æthelfridum Northymbrorum Re-	
Athelingia Clitonum Patria	gem 639. 48. eligitur ad Saxones con-	
537. 7. 538.	vertendos 643. 35. ejus prædicatio 644.	
II	36. ejus Monasterium 231. 14. ejus	
Athelingia	successio 638. 27. obit	644. 40
331. 1	Aylwinus moritur	433. 21
Athelinton Villa dono data Ecclesiæ Ra-	E e e e e 2	Aylwinus
mesiensis		
441. 19		
Athelmus Archiepiscopus Dorobernensis		
388. 19		
Athelredus 414. 44. Rex Merciorum fit		
Monachus		
147. 42		
Athelring		
387. 32		
Athelstanus Rex filius Edwardi Regis no-		
thus ex Opilionis filia genitus		
671. 37		
bellum gerit cum Anafaso Sithrici filio		
& Scotorum rege Constantino		
672. 22.		
in itinere super Altare B. Johannis Be-		
verlaci ponit cultellum digno pretio re-		
dimendum, si victor rediret		
672. 48.		
caput debellati regis infigitur iudi ad		
spectaculum 665. 20. 666. 42. obit.		
673.		
15		
Athelstani fuerunt tres		
665. 33		
Athelstanus filius Manne legat C. Acras in		
Walde Cænobio Elyensi		
474. 12		

INDEX RERUM

Ayllius Monachus 304. 21
 Aylwini Aldermanni Genealogia 387. cap. 3
 Aylwini Comitibus Commendatio 395. 18
 Azare Montes 100. 48

B

Bacula Abbas 89. 3
 Badamor mons obsidione cingitur 630. 38
 Badonicus Mons 17. 11. 114. 35. 225. 20
 Baducing 42. 5.
 Badwing Presbyter & Abbas mittitur ad Regem Alfredum 84. 19
 Balðhild Regina persequitur Ecclesiam Domini 46. 23
 Baldred Patricius terras cum Abbate Adelfmo commutat 346. 25. 347. 12
 Baldredus seu Athredus Rivalensis Abbas 677. 27
 Baldredus Rex Benefactor Eccles. Glaston. 338. 36. 326. 40
 Baltherus Anachoreta 726. 32
 Baldwinus Comes 279. 31
 Bangorienfe Monasterium 227. 27
 Bangorienfes monachi occid. 559. 21
 Barocshira devaftatur 272. 7
 Bartholomæus in Hyberniam advenit 100. 3
 Bartholomeus filius Micelli 577. 34
 Basclenfes ad Orcades Infulas appulsi mittuntur ad partes Hiberniæ incolendas 214. 36
 Bafianus Caracalla Imperator Severi filius 607. 18. à Sigiberto traditur interfectus à Parthis 607. 23. Regno potitur 142. 43. 218. 21. mittitur in Britanniam ut eam recuperet 609. 41. Britones eligunt eum Imperatorem 218. 22. occiditur 610. 7
 Basilica in Hrypis à beato Wilfrido Epifcopo à fundamento extructa & consummata, in honorem Sancti Petri Apostoli dedicata 59. 56. 60. 1. & feqq.
 Bafilius 27. 44. 730. 34
 Bassas flumen 114. 19
 Bavaria 154. 34. 168. 39
 Beadwlfus Abbas Monasterii Glastoniæ 314. 15
 Beagfeg Rex 163. 54
 Beatrix Malcolmii Regis filia 683. 35
 Bebbæ Urbs 708. 29
 Bebbanburgh Urbs 86. 14. 231. 40. 234. 4
 Beda nascitur 241. 28. vid. 715. 14. 716. 17. 54. 724. 32. septennis traditur Benedicto Bifcop. informandus 242. 5
 Beda suscipit gradum Diaconatus 244. 14
 suscipit gradum Presbyteratus à St. Johanne Ebor. Ep. 244. 42. invenit tria R. & tria F. 248. 53. Dunelmix collocatus 249. 21. Magister 730. 36. ejus scripta de Pictorum adventu 581. Art.

30. de morte Severi 606 cap. 34. contemporaneus fuit Sancto Guthlaco 526.
 32. enutritus in Monasterio de Werremuthia 528. 35. ejus elogium 726. 2.
 obit 152. 12. 248. 34. 626. 2. 726. 2
 Begmundus de Holande & Cognati Viduæ Æfcuven terram de Stanei injuste diripiunt Sanctæ Ætheldridæ 477. 41
 Beir Galliam vastat 533. 13
 Belesham Villam frugiferam Leoflede legat Ecclesiæ Elyensi 507. 32
 Belinus Rex Britonicus 214. 14. 653. 33
 fundat Cærust urbem 214. 29
 Belini Porta 214. 30
 Bellinus Rex Britannicus 102. 31
 Bellum apud Ægiefthrep. 143. 19
 Bellum contra Normannos 155. 26. Constantii contra Scotos 610. c. 41. super flumen Derevent 110. 38. inter filios Lodwici 155. 21. de Bronnigfeld 622. 22. super vadum Episford 110. 38. civile in Britannia oritur 604. 45. inter Scotos & Pictos oritur 608. 30. nefandum inter Pictos & Scotos 613. 31.
 Benedictus cognomento Bifcop Abbas nutritus Bedæ 143. 29. 235. 39. Romam adit 235. 39. 240. 34. Construxit Monasterium Sancti Pauli 242. 1. obit 243. 19
 Benedictus Sergius Papa 74. 29
 Benefingtone Villa 359. 14
 Sanctus Benignus 298. 26. ejus translatio 331. 36
 Benli Rex iniquus & Tyrannus 105. lin. ult.
 Benly Rex Powisiæ 223. 35
 Beokery Infula 298. 21
 Beorchtricus Occidentalium Saxonum Rex 157. 18
 Beornredus Tyrannus interficit Ethelbaldum Regem Merciorum, sed paulo post ab Offa occifus 250. 24
 Beornulphus Tyrannus Regnum Merciorum occupat & occiditur 253. 18
 Beorthricus Rex Westfaxonum 359. 39
 Beorthiald filius fratris Ethelredi Regis Merciorum Wilfridum humaniter excipit 71. 45
 Beorwald Archiepifcopus 308. 21
 Beorwlfus occiditur 155. 12
 Berchterus Rex Campaniæ 65. 23
 Berchtvaldus Synodum Niddensem convocat in gratiam Wilfridi 85. 19. 78. 10.
 Berechinge Villa 502. 42
 Berechtfridus 86. 1
 Berig Rex 533. 2
 Berkingamense Monasterium 248. 11.
 Berlea Villa 484. 9
 Bernard Rex Longobardorum obit 154. 54.
 Bernardus Epifcopus 299. 27
 Bernewell & alia Possessiones datæ Cœnobio

bio Rameſienſi	445. 19.	Brente data Eccleſiæ Glaſtonienſi	309. 15	
Bernicorum & Deirorum ſucceſſio	527. 8	Brentenol, mons Ranarum	307. 31.	
Bernredus Rex	529. 28	Brentford	273. 53	
Bernulfus	322. 55	Briehredus Abbas	302. 2	
Berredus Abbas Glaſton.	322. 46	Brichtmerus Budde præmonſtrat Regi Canuto viam verſus Ely	505. 38	
Berricus Nobilis Benefactor Eccleſiæ Rameſienſis	417. 6	Brichtricus Regi Kenewolſo ſubjectus tenet Occidentale Regnum	250. 35. 530. 32. v. 154. 25. 252. 14	
Berta	225. 54	Brichtwoldus aliquamdiu mortuus reuiſcit	244. 9	
Bertfortus Wiſtanum occidit	254. 15	Brigge Urbs Galliæ	233. 19	
Berthwaldus ex Abbate quondam Glaſtoni. Archiepiſcopus Cantuarienſis	75. 30. 308. 8. 308. 16. 324. 46. 354. 46. reconciliatur Wilfrido Epilcopo 38. lin. ult.	Briggenſe Monafterium	233. 13	
Berthwaldus ſub-regulus Benefactor Mon. Maldunenſis	345. 42	Brightwoldus Monachus viſione fruitur	275. 35. primo Wiltoniæ Epilcopus	
Bertulphus ſuccedit Regi Wiglaſſ in Regno	254. 13. Rex obit 254. 2	475. 36. Archiepiſcopus Doroberniæ obit	248. 22	
Berriheſworde Monafterium	506. 9	St. Brigida	298. 15. quo ſeculo vixerit? 101. 20. moritur 634. 6	
Beularius Presbyter	115. 6	Brihwius Epilcopus Wellens Abbas. Glaſton.	325. 44	
Biblia ſacra exuſta	11. 13	Briſtanus Epilcopus Winton. pro Deſunctis cantando voces audit reſpondentium Amen	262. 23	
Binewlfus Rex Benefactor Eccleſiæ Glaſtoniæ	327. 5	Britanni ſervant fidem Chriſtianam uſque in tempora Diocletiani	142. 26. Litteras ad Agitium mittunt 14. 16	
St. Birinus confeſſor	231. 46. mittitur in Angliam 231. 46. Ginegildum Baptizat 231. 50. primus Dorceſtrenſis Epilcopus obit	235. 14	Britannia vocatur Anglia	252. 29. vid. 711. 55. unde dicta ſit 9. 28. 98. 30. quo tempore habitari cœpit 99. 3. a quot & quibus Gentibus ſit inhabitata 208. 51. 102. 6. à Bruto dicitur 589. 2. diuerſa eſt à Scotia 587. 34. & ſeqq. 588. 1. & ſeqq. uſque ad J. Cæſarem Romanis incognita 141. 1. 594. 48. ejus ſitus 9. 1. ejus Civitates 114. 7. 8. 10. 98. 4. 135. 15. 197. 13. ejus longitudo & latitudo 98. 28. Gentes 98. 44. Inſulæ adjacentes 98. 45. varia nomina 191. Prærogativæ 192. Incolæ 208. Lingux 231. 2. Status tempore Eugenii Sexti 649 cap. 45. Juventute ſpoliata 13. 33. crudeliter affligitur 622. 33. & infeſtatur
Birſtanus obit	262. 25	Britanniæ Septentrionalis vaſtatio tertia	13. 42.	
Biſcopſtane	367. 45	Britannicum Bellum contra Scotos & Pictos, quod 154. annos duravit	601. 13	
Biſcop Baducing	45. 5	Brirelmus Epilcopus Wellens. Mon. Glaſton.	325. 33	
Bladud regnat	213. 33. 43	Brithelinus Præſul	266. 52	
Bledgaret Rex Britanniæ Muſices admodum peritus	215. 6	Brithelmus Epilcopus Doniaſinus	544. 31. deponitur 544. 39	
Bledla Hunnorum Rex	627. 33	Brithlave vendit prædium Monafterio Elyenſi	476. 47	
Bladon flumen	344. 45	Brithnodus occupatus eſt circa Eccleſiæ fabricas	489. 5. martyrizatur 491. 24	
Bocland	216. 43	Brithnothus Abbas Elyenſis ordinatur	465. 2. emit à Grim poſſeſſiones 481. cap. 40. poſſeſſiones mutat 474. cap. 16. & 17.	
Boetius	730. 37	Brithnothus Comes	432. c. 71. ipſius Petitioni Eccleſia Rameſienſis non annuit 432. 17. multa donat Elyenſi Eccleſiæ	
Bonifacius Archidiaconus	45. 53			
Bonifacius Papa	229. 52. obtinet ut Eccleſia Romana caput ſit omnium Eccleſiarum			
Bofa ſacerdos	718. 8. inſtituitur Archiepiſcopus Eborac.			
Boſel Epilcopus	346. 2			
Boculphus Abbas	146. 33. conſtruit Monafter. 236. 3. Confeſſor 530. 50. Religioſus			
Bradanford Monafterium	356. 20			
Braden Sylva	359. 23. 346. 33			
Bradenſtoke	260. 30.			
Bragg	259. 13			
Brandanus	634. cap. 23. in Scotia floret			
Brandune Villa.	485. 21			
Bregford	345. 54			
Bregoreted Abbas	388. 11			
Brennius Rex Britonum	553. 38. rebel-lat 214. 17. in uxorem ducit filiam Segini, & poſt mortem ejus regnat 214. 19. venit in Britanniam contra fratrem 214. 20. conjunctus fratri Galliam ſubjugat 214. 23. Venedociam & Dameciam tenet 295. 18. Viſionem habet 426. cap. 60			

INDEX R E R U M

fiæ	493. 18	nat	213. 28
Brithritus Abbas Meldunensis	372. 14	Brychtricus Rex ducit Eadburgum in ma-	
Brithregus Wigornensis Episcopus	506. 35	trimonium	154. 31
Brithwius Abbas Glaston	323. 1	Buckingham	261. 13
Brithwoldus Abbas Meldunensis	372. 18	Buelt regio	112. 9
Brithwoldus Episcopus Salesbiriensis, Mo-		Buile tenuit Euboniam Insulam	100. 30
nachus Glastoniensis, Benefactor Eccle-		Bulgarorum Rex cum sua gente ad fidem	
siæ Glaston.	325. 48	Christi conversus non multo post Mo-	
Brithwoldus Abbas succedit Theodoro Ar-		nasterium intrat, filium effosis oculis	
chiepiscopo	243. 21	carceri mancipat, & filio juniore regnum	
Brito	98. 30. 99. 41	tradit	667. 29
Britones	703. 41	Burch lapicidinæ	455. 39
Britones unde appellantur	101. 43. 589.	Burchardus occiditur	174. 54
cap. 5		Burchenilda filia Kenulfi Regis	530. 42
Britanniam incolunt tertia ætate Mundi		Burchredus sive Burdredus Rex Mercio-	
101. 10. veniunt ad Albionem 589. c. 5		rum 156. 7. 254. 21. 532. 32. despon-	
Britones Paschale Festum legitimo die ce-		sat sibi Ethelwitham filiam Regis Athul-	
lebrare detractant 349. 12. hostium te-		fi 254. 21. expellitur 164. 47. 257. 20.	
lis retundendis impares, sed invicti ad ci-		669. 24. Romam adit & moritur 254.	
vilis bella 14. 31. A Pictis vexati 703. 42.		24	
Saxones auxilio vocant 628. 3. 703. 47.		Burgfled uxor Adulfi	474. 30
Pictos fugant à Saxonibus subacti 704.		Burithtelin fontanensis Episcopus	321. 18
11. vires reassumunt 630. 37. Conve-		Burtinus	281. 18
niunt juxta Cænobium Ambrii 222. 52.		Burroniæ Monasterium fundatum est ab	
Scotos è regno ejiciunt 613. cap. 45. E-		Wulrico Spot	271. 41
pistolæ mittunt ad Litorium & Actium		St. Byrinus Episcopus prædicat apud Oc-	
627. c. 11.		cidentales Saxones	144. 3
Britones Scoti & Picti perpetuo amicitiaæ			
scedere inter se junguntur 609. 34 Ro-			
manorum auxilium contra Scotos &			
Pictos implorant, & sic ab eorum op-			
pressionibus liberantur 12. 39. iterum			
infestantur ab iis 13. 1. & per Romanos			
vindicantur 13. 14. &c. Romani Brito-			
nes militari instruunt arte 13. 37. sunt			
Suafores & Authores Britonibus Muri			
inter duo Maria extruendi 13. 33. &c.			
jugum Romanorum à Cervicibus suis			
dejiciunt 104. 31. Duces Romanorum			
occidunt 105. 10. & 21. postea inquie-			
tati à Scoris & Pictis Romanorum au-			
xilium implorant poenitentes 105. 12			
Britones omni scelerum genere polluti			
14. 43. imo & ipse Grex Domini ejus-			
que Pastores 15. 12. seipso mutuo la-			
niant urgente fame	14. 11		
Britonissa Regina Marcia	538. 21		
Briwetune vicus	354. 6		
Brocmal	227. 42		
Brothenberge Villa	347. 24		
Brounygfeld [Bromfeld] locus ubi crude-			
lissimum commissum est prælium 672.			
22			
Brumchilde regnat	143. 37		
Brunstanethorp	458. 41		
Bruti	99. 21		
Brutus	101. 49. 212. 16		
Bruti nomen multis fuit	589. 38.		
Bruti Genealogia 99. 6. &c. 101. 43. 102.			
1. & seqq.			
Britanniam occupat 212. 22. Græciam a-			
dit 212. 39. moritur	212. 57		
Brutus cognomento viride Scutum reg-			

C.

Adwala 707. 40. moritur	707. 39
Cadwaladrus (al. Cadwallader) Rex	
Britonus ultimus	559. 32
Cadwaladrus i. e. Cedwalia 527. 31. fugit	
è Britannia 646. c. 41. 647. 8. angelica	
vox dehortatur eum ne in Patriam	
redeat 647. 43. obit. 646. 45. 647. 50	
Cadwallo Rex Britonum infestat Saxones	
641. 40. Ejus fuga	641. cap. 33
Cadwallo (alius Cadwallinus) filius Cadu-	
ani Rex Britonnicus.	559. 29
Caerbadum constructum	213. 34
Caer Costaint	103. c. 21. 115. c. 65
Caerlegion Civitas reparatur	260. 37
Cæsar Augustus diem obit 600. 3. ejus	
Proditoribus vindicta illata 597. 19	
Cair-glovi urbs, alias Cair-Claud. Saxonice	
Glaucestre	112. 27. 217. 22
Cair-Guorthigirn urbs à Guorthigirno æ-	
dificata 110. 6. Cairlium	307. 31
Cairpentaloch fluvius	103. 23
Cairusk super Uftam fluv. 214. 29. 307. 21	
Calabi fluvius	559. 3
Calixti Papæ privilegium Sigfrido Abbati	
darum	334. 23
Calna vicus	380. 43
Cambria	590. 20
Cambrius filius Bruti moritur	213. 1
Campana Ecclesiæ Ramensiensis à quatuor	
Alumnis fracta	430. 20
Canan Monacho Glastoniensi locus no-	
tus erat reliquiarum Sancti Dunsta-	

E T V E R B O R U M.

ni	303. 24.	cedit 225. 34. fugat Britones 225. 35.
Canfridus Episcopus Monach. Glaston.	325. 22	cum Curha pugnat 226. 10. ejus mors 226. 15
Cautegirinus filius Guorthigirni	1:2. 8	Cecrops urbem condit Athenensium 573. 6
Cantia Reges	525. 22	Ced frater Ceddæ ordinatur Episcopus à Finauo 234. 33. Episcopus Londinensis 229. 17.
Cantia & Suthfexa bonis spoliata	272. 3	Cedda Abbas de Lestingai contra regulas canonicas intruditur Sedi Eboracensi 238. 32. non rite consecratus reordinatur à Theodoro Archiepiscopo 239. 3. obit apud Lichfeld 239. 40. 235. 25
Cantuaria ædificata 213. 31. à Danis incenditur	272. 17	Cedmon Monachus & Poera divinitus edoctus 241. 37
Cantuariorum regni initium	224. 16	Cedvala Monarchia Regionis Westfexnæ potitur 73. 7. 242. 23. Romam venit 242. 45. à Sergio Papa baptizatur 242. 45
Canurus Rex Danicus 272. 35. 266. 3. 273. 25. post mortem Edmundi Monarcha effectus 274. 43. Londinum tendit 273. 52. Londinum obsidens repellitur 273. 43. ducit Emmam in uxorem 275. 16 Merciam deprædatur 273. 56. Edricum jubet occidi 275. 18.		Cedwalla Rex Westsaxonum Benefactor Monasterii Maldunensis 346. 9. Occiditur 230. 53
Cantilenam componit 505. c. 27. è Dania Romam proficiscitur 275. 52. Coronam suam imponit Capiti Crucifixi Winton. 276. 21. Basilicam super rumulum St. Edmundi Martyris construit 273. 18. omnibus Obsidibus Patri suo traditis manus & nares abscindi iussit 273. 32. obit. 276. 11.		Cedwalladrus vocatur Cedwalla sed corrupte 243. 1.
Capellam argenteam Rex Ina dono dat Monasterio Glastoniæ	310. 48	Celesteige 546. 47. 429. 34. 546. 51
Capua	154. 28	Celinus Præpositus 87. 47
Carausius Bassianum interficiens Regno potitus 203. 34. 218. 33. 609. 26. ejus conventio 609. c. 38. rarificatio 609. c. 38. per prodicionem perit 610. 12		Celnothus Arc. Cant. 255. 12
Garericus regnat	225. 32	Cemele Sylva 346. lin. 16
Carlegion urbs	225. 15	Cengille Abbas Glaston. Monast. 313. 4
Carnotensis Civitas	172. 49	Cenlinus Rex 638. 46
Carolus Calvus succedit Imperatori 669. 4		Centruinus Rex Westfexnæ 72. 6
Carolus Junior Imperator filiam suam Gislam Rolloni in matrimonium dat 669. 6		Cenrolf Regis Privilegium Kinelmo acquisitum 315. 34
Carolus magnus ex Clodovei Regis prospapia natus 654. 7. moritur & Aquisgrani sepelitur 654. 32. 669. 43. Regnum Patris Pipini post biennium intergrum accipit 651. 7		Cenwoldus Presbyter. Monast. Horningsese 487. lin. ult.
Carun flumen	103. 34. 353. 34	Ceolatus Scotus Episcopus 646. 7
Cassibelanus Dux	141. 27	Ceolfridi Abbatis obitus 726. 9
Cassibelanus Rex Britonum 215. 31. succedit in regnum. dat Andragio urbem Trinovantum 215. 32. ad dedicionem cogitur 595. 2. fit Tributarius Julio Cæsari & moritur 215. 38		Ceolnothus Archiepiscopus Doroberniæ sepultus 162. 52
Cassiodorus	730. 34	Ceolredus Rex Merciorum filius Ethelric 527. 41
Catgubail Rex Guenedotæ Regionis	117. 32	Ceolwlfus regnat 143. 46
Catigernus	110. 40	Ceolwlfus frater Coenredi succedit Osrico; ejus genealogia 528. 48
Cathedra regalis lapidea 580. 1. marmorea 594. 3		Ceolwlfus insipiens regis Minister 164. 51 166. 22
Cat-coit Celidon Sylva	114. 19	Ceolwlfus Rex Northanhymbrorum regnat 152. 6
Ceadda Episcopus Nordanhymbrorum ordinatur 58. 36. 146. 36. deponitur 59. 4		Ceolwulfus Rex relicto Regno Monasterium Lindispharnense intrat 152. 8. 529. 19. Lindisfarnensium existit Episcopus 152. 8
Ceadwalla Rex Occidentalium Saxonum relicto regno Romam tendit	147. 3	Ceolwulfus Episcopus 530. 8
Ceaflea Villa	522. 33	Ceorl Donnanix Comes cum Donnaniis contra Paganos pugnat 155. 29
Ceaulinus Rex 143. 39. Patri Kinrico succedit 225. 34. fugat Britones 225. 35. cum Curha pugnat 226. 10. ejus mors 226. 15		Ceorlus Confanguineus Wibbe regnat 229. 29
		Cerdic Dux Germanus cum filio suo Kenrik in Britanniam venit 143. 27. 635. 27. primus Rex Westsaxonum 225. 1. & 4. 525. 39. 633. 28. Coronatur Wintonix 225. 30
		Cerdichesore nunc Gernemouth 224. 38. 525. 1. ult. Cer-

INDEX RERUM

Cerdiefelmet interpres inter Regem Guor-	obit.	147. 39
thigernum & Hengiftum	107. 27	
Chefle Villa	503. 18	
Chencres Pharao Rex Ægypti submergi-		
tur	571. 22	
Chent 107. 39. traditur Hengisto à Guor-		
tigerno	6. 1	
Cherletona	458. 41	
Childebertus regnat 143. 37. moritur	147. 40	
St. Chilianus Scotus Episcopus martyri-		
zatur	679. 3	
Chillinge terra empta ab Episcopo Æthel-		
woldo.	487. 24	
Chilpericus Rex Francorum luxuriæ ni-		
mium deditus à Regno dejicitur	692. 9	
Chimbil obit	235. 25	
Chimeresford	252. 31	
Chirchwere Villa	490. 36	
Chirographum quo terra de Stura Oswaldo		
conceditur	417. c. 50	
Christi Nativitas 559. c. 21. passio & re-		
surrectio	600. c. 23	
Christiani in Britannia delentur per per-		
secutionem	608. 19	
Chrysoftomus	730. 35	
Cilterna	73. 1	
Cimen	224. 22	
Cinewlfus Rex Benefactor Ecclesiæ Gla-		
ston.	314. 9	
Cipenham Villa regia 166. 26. 258. 25. à		
Danis occupata	257. 34	
Cirenoestre	220. 54. 258. 25	
Cissa filius Ellæ	224. 22	
Cissa regulus Pater Inæ construit Mona-		
sterium	238. 45	
Civitarum Britan. nomina	197	
Clades per pestem in Britannia	236. 50	
Clamhector venit in Hyberniam	100. 27	
Clappa regnat	225. 44	
Claudius Cæsar Imp. 103. 1. 141. 54. Brit-		
rannici nomen filio imponit 142. 7. Bri-		
tannis bellum infert 600. 37. Arvirago		
Regi filiam suam copulat 216. 25. plu-		
rimam Britannix partem in deditionem		
recipit 142. 6. Orcades Insulas Romano		
adjicit Imperio. d. 1. & 103. 5. Oxo-		
niam fundat 555. 3. in Britannia impe-		
rat 103. 3. obit in Magantia	103. 9	
Clemens	730. 41	
Clerus objurgatur	31. 23	
nullum in eo Veritatis ac Justitiæ vesti-		
gium	17. 21	
Clito Ethelwoldus contra regem insurgit		
260. 508. c. 32. 273. lin. 33. Winbur-		
nam occupat 260. 20. occiditur	251. 8.	
	260. 34	
Cliwere	309. 56	
Clodio Rex Francorum	143. 13	
Clodius Albinus interficitur	605. 26	
Clodoveus primus Francorum Rex bap- tatur	632. 32	
Clodoveus V. Francorum Rex	143. 22	
Colomannus martyrio coronatur	549. 3	
Clotharius Rex Francorum	146. 36	
Cluth vel clude flumen	103. 22. 623. 25	
Cnoheresburgh Castrum	441. 28	
Cnei Pompeii Victoria	684. 5	
Cnut <i>al.</i> Cnuto Danor. Rex. 323. 6. 434.		
9. ejus commendatio 437. c. 8. appel-		
lit in Northymbriam; Algivam uxorem		
Ethelredi detinet 549. 5. in Regem Ang-		
glorum consecratus 434. 9. in Ramesia		
Ædem construit 437. 14. cum filiis E-		
thelredi de Regni successione tractat		
550. 10. regnat arbitrariè 549. 37. le-		
gatos è Normannia missos re infecta di-		
mittit 549. 48. Benefactor Ecclesiæ Gla-		
ston. 323. 6. Roma redit 549. 54. mori-		
tur	447. 37	
Coelredus Rex Merciorum 18. 1. transfert		
Wereburgam	244. 51. obit 246	
Coelus Dux Colocestrix Asclepiodotum		
interficit	218. 47	
Coenaculum, in quo Angliæ Senatores		
confident, corrui	269. 14	
Coenobium Undalense ex parte coelitus		
servatur	88. 23. 89. lin penult.	
Coenred ab Ethelredo constituitur Suc-		
cessor Regni sui 84. 13. Rex Mercio-		
rum 147. 43. 527. 41. ejus Genealogia		
535. 9. vide Kenredus		
Coenvalchus Rex Occidentaliu Saxonum		
	46. 50	
Coifi Pontif. Idolorum	230. 7	
Coilus filius Marii Rex	217. 48	
Colcestria Urbs unde appelletur	217. 43	
Colfricus filius Cuthalfi regnat	226. 15	
Colfridus Abbas Monasterii Gerwienfis		
243. 19. succedit Benedicto Biscop.		
obit. 246. 36. rescribit Regi Pictorum		
Naitano	246. 1.	
Colles exitiales	10. 13	
Colmannus	645. c. 38	
Colmannus Scotus Episcopus Ebor. 55. 51		
237. 13. relicto Episcopatu in Patriam		
redit 237. 50. 645. 12. construit Mona-		
steria in insula Hy Bofynd 645. 27.		
Martyr obit	649. 4	
Colodesburg Cœnobium	71. 17	
Colonia	374. 11	
St. Columba Presbyter & Abbas venit in		
Scotiam, convertit Kenderem Regem		
Pictorum & gentem ejus 637. 9. ipsius		
adventus in Pictaviam	694. 25	
St. Columbæ Portæ clausæ sponte aperi-		
untur 664. 35. ab Angelo percutitur		
flagello 638. 4. Angelus dat ipsi vitreum		
librum 638. 27. Deum invocat pro Sa-		
lute Aydani dimicantis 639. 18. de suc-		
cessore Aydani prophetat & obit 640. 33		
St. Columbanus Scotus in Galliis Cœnobio		
construxit	641. 32	
St. Columkilla 298. 38. quo anno natus		
fit	101. 21.	
	Colwlfus	

E T V E R B O R U M.

Colwulfus ultimus Regum Merciorum 257.	Constantinus succedit Leoni Patri suo in Imperium 650. 12
23. Burdredi Regis minister 257. 20. regno expellitur 253. 17.	Constantinus Rex frater Androeni coronatur ab Archiepiscopo Guitelino 557. 14.
Colwulfus Rex Westfaxonum 226. 17	Constantinus Rex filius Regis Heth Alipedis à duobus Angliæ Regibus bello semper inquietatur 671. 9 obit 672. 43
Colwulfus Rex Northymbrorum 248. 15. fit Monachus 152. 8. 249. 39. Lindisfarnensium Episcopus sedem & Regnum deserit 251. 43. juxta Cuthbertum sepe-licur 249. 42	Constantinus cornubiæ regulus 18. 16
Cometa apparet 146. 48. 152. 5. 240. 47. duo apparent circa solem diræ Cladis præfagi 248. 17	St Constantinus Rex Cornubiæ fidem Scotis prædicat 637. 9. Martyr occumbit 637. 23
Cometæ apparent horribiles 642. 47	Constantinus Monachus Græcus 37. 4
Comminianus 730. 46	Constantius Senator Constantini magni Imper. pater 556. 3. & 11. ducit Helenam 219. 1. mittitur à Roma ad subjugandum Regem Britan. 218. 54. in partem Imperii administrandi assumitur 610. 44. Britones ad pacem cogit 611. 2. 34. moritur 103. 39. 104. 31
Commodus Imperator Romanus stragulatatus interiit 604. 32	Constantius succedit Dongardo R. Scot. fratri suo 630. 27
Conanrodus filius Regis Demetiæ duxit in uxorem Fynewennem 640. 30	Constantius Comes Constantinum occidit 220. 14. obit. 219. 18. 667. 16.
Conanus Dux Armoricæ 219. 51. 616. 50. Octavii nepos 612. cap. 44. Ursula Filia Dionoti Regis Cornubiæ ipsi cum XI millibus Virginum populo suo pro uxoribus destinantur 219. 54. vincitur à Maximo 612. 40. datam fidem violare ipsi Religio est 613. 26	Contubertia rivulus 347. 2
Concilium Chalcedonense 221. 24	Consuetudines observatæ 333. 43
Congallus Aurelio Ambrosio Regi foederis vinculo jungitur 631. lin. ult.	Contentiones de varietate Successionum Principum 676. 21
Connachia regio 113. 31	Controversiæ inter Regem Alfredum & Synodum & Wilfridum Episcopum 75. 29. & seqq.
Connyd vid. Kynatel	Convallus regno potitur 654. 37. succedit Eugenio fratri suo Regi 637. 28
Conradus filius Conradi in Regem evehitur 174. 55. Ludovico Imperatori succedit 671. 43	Cordeilla regina incarceratur 213. 45
Conrani Regis mors 635. c. 24	Corvisgate 269. 29
Conredus Rex Northymbrorum moritur 247. 8	Cornubia Corineo tradita 212. 49
Constans Monachus filius Constantini 220. 54. evehitur in Regem per Vortigernum	Cornwaldus Antistes Wigorniensis 390. 46
Consulem 557. 20. interficitur 221. 8. 618. 30	Corpus St. Stephani Protomartyris invenitur 143. 2
Constans Rex Scotorum 631. cap. 17	Corpwaldus Orientalium Anglorum Rex succipit fidem 230. 25. occiditur dicto loco.
Constans Imperator in balneo occiditur 646. 36	Corwulfus Rex Westfaxonum obit 228. 11
Constantinus primus Papa 244. 40	Cotenhams dono data Ecclesiæ Elyensi 496. 16
Constantinus Constantis filius imperio potitur 219. 19. Constantinus Rex 142. 4. 218. 54. 667. 15. 671. c. 21. 672. c. 22	Cotingelade Villa 490. 38
Constantinus C. F. Romam ingreditur 219. 25. occiditur 612. 16	Cranefeld. 458. c. 116
Constantinus moritur 104. 38. 221. 2. 263. 18. 672. c. 23. ejus filiorum successio 612. c. 43	Crekanford locus pugnæ 224. 12. 260. 27
Constantinus Monachus 370. 4	Crida 226. 15. filius Kinewold regnat 229. 29
Constantinus quidam ex infima militia eligitur Imperator propter spem nominis 220. 12. 618. 24. interficitur 618. 30	Crunachaneli 113. 27
Constantinus Calvus Rex 680. c. 34. sedem invadit regiam 680. 18	Cruchne filia Comitis de Angus in mortem Regis Kenethi conspirat & tandem e medio tollit 679. 8. & ult.
Constantinus Rex Scotorum pactum violat 262. 41	Crucifixi imago de pariete loquitur 269. 11
Constantinus succedit Heraclio Imperatori Patri suo, & veneno extinguitur 644. 28	Crudelitas cladis illatæ Britonibus 622. cap. 3
	Cruchochident 104. 14
	St. Crux invenitur 604. 31
	Crux de qua cecidit Diadema 304. 27
	Crux vulnerata 304. 40. 371. 43
	Crux vulnerata sanguinem emittit 331. 36
	Crux venerabilis quæ quondam locuta est 304. 19

INDEX RERUM

- Crynyn Abthanas de Dul in uxorem ducit Beatricem Malcolmi filiam 683. 36
 Cruythne Primus Rex Pictorum 664. 2
 Cuda Episcopus succedit Colmanno 646. 15
 Cudda nobilis 41. 31
 Culenius Rex Scotorum omnium indigenarum in se provocat indignationem 575. 31. ipso Coronationis die in complexum Meretricis devolvitur 675. 29. à subdito suo occiditur 675. 35. 692. 21
 Cuman Abbas 316. 5
 Cumbertus Abbas Glaston. Cœnobii 313. 34
 Cumbranus Dux occisus 250. 28
 Cumbria Malcolmo redditur 673. c. 24
 Cuneda 100. 33. expellit filios Vethau à Britannia 100. 39
 Cunedagius regnat 213. 52
 Cuneglasè redarguitur 19. 42
 Cuningum 148. 50
 Curtannus gladius Arthuri 559. 3.
 Cutha Cenlini filius cum tota acie perimitur 638. 47. frater Ceaulini 226. 4
 Cuthberge Abbatissa 356. 6
 St Cutburga Monasterium Sanctimonialium construit 247. 7
 Cuthbertus 714. 32. 848. 42. 235. 13 monachus 242. 12. antistes 147. 1. obit 117. 34. 242. 42. apparet Alfredo Regi 588
 Cuthbertus Abbas Meldunensis 359. 23 ordinatur Episcopus 648. 19. subrogatur Timdberto 242. 12 succedit Northelmo Archiepiscopo Doroberniæ 249. 44
 Cuthredus succedit Regi Westfaxonum Ethelardo 249. 47. Rex 153 35. 244. 46. Benefactor Ecclesiæ Glaston. 313. 10. 327. 1. Meldunensis 358. 40
 Cuthwulf frater Regis Ceaulini 226. 7
 Cynedryd Abbatissa 89. 27
 Cynuit arx 167. 21
- D.**
- D**Acii vincuntur ab Edwardo Rege apud Totenhale 260. 48
 Dacorum Classis magna appellitur ad East-Angliam 254. 47
 Daegberth Rex Francorum 65. 9. per dolum occisus 68. 31
 Dagobertus Rex Francorum 65. 5. 144. 2
 Dalfinus Archiepiscopus 45. 18. martyrio coronatur 46. 34
 Dalrieta Rex 101. 5
 Dani unde originem suam trahant 532. 37
 Dani ad Britannia oras primum appulsi 257. 38. applicuerunt in loco qui dicitur Curvalia & apud Hengistodiam superantur 253. 30. invadunt regnum Merciorum 255. 1
 Dani piratæ Britannia relicta post 19. annos Angliam repetunt 261. 18. apud Basingum & apud Merton bellantes 255. 41. apud Brug super Sabrinam juxta Walliam 259. 13. Magnam fragem edunt 254. 10. apud Brentford devincuntur 273. 53. Apud Snotingham 255. 1. conteruntur in Southreia apud Oclea per Regem Ethelwalphum 254. 27. trucidantur 254. 41. de Lindesy apud Rependonium transeunt 257. 17. Insulam Vectam adentes prædas agunt 272. 13. Destruunt urbem Alcluit & hyemant apud Tedford 255. 6. Cantuariam obsident & incendunt 272. 17. de Warham navigant ad Excestriam 257. 34
 Dani deprædantur Insulam de Schepeigh 253. 26. multos occidunt in Lindesey Estanglia & Cantia 254. 10. Cum Britonibus fœdus ineunt 253. 31. cum Rege Edwardo icunt fœdus pacis contra Scotos 671. 18. conspiratione facta ab Anglis omnes trucidantur 271. 39. 547. 28. London obsident & regem cogunt ad tributa 270. 55. Northymbriam deprædantur 270. 55. 259. 8. Urbem Parisiensem obsident 258. 42. veniunt in Angliam 251. 38. regnant in Northymbria usque ad rempora Ethelstani 251. 48.
 Danica Classis appulsa in portum Sandwici Cantiam & Suthsexam deprædatur 272. 2
 Daniel Episcopus 244. 30. Mon. Glaston 325. 29
 Daniel Rex 151. 44.
 Danus regnat 214. 43
 Dannanus ab Eleutherio Papa mittitur in Britanniam 218. 1
 Danorum, Norgwigenium & Frisonum classis magna mare Britannicum, & Belgicum infestat 667. 21. Naves 120. tempestatis marinæ vi franguntur 257. 34. Duo Duces occiduntur 255. 22. Danos Angli argento placant 270. 46
 St David Menevensium Archiepiscopus 299. 1. Reliquiæ 299. 20
 Dee flumen 267. 36. 684. 31
 Deirorum successio 527
 Denisfeburnum 230. 54
 Denraberneith Anglice Deira 114. 45
 Derbeia 216. 19
 Derevent flumen 113. 34
 Deruvianus vid. Phaganus.
 Devinianus 293. 32
 Deus dedit Archiepiscopus 146. 38. 236. 44. fedit post Bonifacium 228. 23. succedit Honorio 235. 37. moritur 236. 44
 Diabolus in specie Mosis apparet Judæis 627. 11
 Dicitum Villa 522. 31
 Didanus 249. 33
 Dido Pictaviensis Episcopus exul 645. 3
 Dii Gentium 582. 32
 Dime-

E T V E R B O R U M.

Dimeſtorum regio	100. 34. III. 33	Duglas flumen	114. 18. 225. 11
Dinguirin & Gurbirneth regiones	114. 44	Duisburg ſedes Normannorum	168. 49
Dionothus Rex Cornubiæ filiam ſuam Urfulam cum XI millibus Virginum nobiliſſimum Conano tranſmittit pro Uxoribus	219. 52. 556. 42	Dullinge Villa	357. 7
Dionyſius Bacchus uſum Vineæ Græcis monſtrat	573. 8	Dunwallo Momucius	214. 56
Dionyſius Paſchalem Cyclum compoſuit	143. 31	Dunwallo debellat quinque Reges	553. 28. Aratra colonorum in munia præſtat
Dirham regio	252. 12	Dunbar	262. 49
Diſſonantia Historiarum	578. 23	Dunbertus Episcopus Wentanus de quo mira leguntur	254. 44. fato fungitur
Ditune villa	503. 18		258. 21
Diviſio Regnorum Britonum inter filios Bruti	590. cap. 6	Duncunus Rex	687. 44. filius Crynyn
Diviſio trium Mundi partium inter filios Noe	568. c. 4		683. 44. ei Rex Malcolmus Cumbriam dat
Dolobellus Proconſul Regis Britannici	132. 30		684. 12. homagium præſtare Cnutoni Regi recuſat
Domitianus Imperator interficitur	603. 33		684. 48. ſuccedit Malcolmſo Regi, in perfidorum laqueos incidens, vulneratur & occumbit
Domnania	165. 21		687. 18. & ſeqq. ejus filiorum expulſio de regno
Donaldus Rex Scot. 667. c. 15. cum Danis pacis ſœdus inire contra Anglos renuit	670. 23. crebras victorias & triumphos à Pictis reportat. 667. 4. moritur		688. 45. moritur
	670. 20. in Jona Inſula ſepelitur	Dunelium	280. 24
Donaldi Conſtantini filii ſucceſſio	670. c. 20. 642. c. 20	Dunewulfus ſubulcus ſed poſtea literis inſtructus præſicitur Episcopatuſi Wintonienſi	258. 22
Donaria Ædgari Eccleſiæ Rameſienſi	402. c. 22.	Dungallus bellum pene 50. annos ſopitum refulcit	654. 45. ejus ſucceſſio
Donaria Eccleſiæ Rameſienſi.	445. c. 26		58
Donatio Lefrici Diaconi	450. c. 101	Dungardi ſucceſſio	629. 24
Donationes quæ Eccleſiæ Rameſi. annueratæ ſunt	409. c. 33. per Regni mutationem in alienum Dominium tranſeunt	Dunham Villa fertiliffima	468. 27
	445. c. 89. non omnes factæ ſub eodem tempore Eccleſ. Rameſ.	Dunſtanus	541. in pago Glaſtonienſi naſcitur, miraculis coruſcat
Donatus	730. c. 45		261. lin. penult. 389. 29. primo Glaſtoniæ Abbas, deinde Wigornæ & London. Præſul tandem Archiepiſ. Cantuarienſis
Donevaldus Brek benedictionem accipit à St. Columba	642. 39		342. 13. 264. 39. 245. 27. 317. 24. 267. lin. 1. 325. 3. 392. lin. ult. 544. 43. Edgario Regi poenitentiam pro illicito ſanctimonialis concubitu ſeptennem imponit
Dongardus in ſolium regni ſublinitur	629. 20		267. 5. Edwardum filium Ædgari regem conſecrat
Dorhurſt	274. 6	St. Dunſtanus reſtaurat & ornat Monaſterium Meldunenſe	366. 26. ei ad Eddredum Regem ægrotantem properanti vox obitus clare inſonat
Dorcic. al. Dorcit & Dorkinga	231. 51. 232. 4		264. 15. 542. 15. vocem coelitus emiſſam audit
Dornaceſter.	364. lin. 54		389. 36. 390. 10. mandat Egelredo oblidionem urbis & diſcedit
Dorubernium urbs	228. 4		270. 21. ſuſpectus eſt regi Eadwind
Dorrucio annis	229. 38		542. 50. exul revocatur
Dracones flammei viſi ſunt volitare per aera	252. 6		264. 34. 544. 2. profert oraculum
Droſtanus Pictorum Rex amicitiam promittit Hengiſto	631. 12		269. 49. ejus Vaticinium adverſus Regem Ædelredum
St. Droſtanus habitu monachali indutus ſeipſum offert hoſtiam	640. 32		501. 45. ejus Propheſia de Ethelredo Rege
Dubricius Urbis Legionum Archiepiſcopus	636. 4.		681. 34. naſum Dæmonis comprehendit forcipibus
Duffus Rex Malcolmſi Regis filius homagium præſtat Regi Eddredo	674. 16. ſuccedit Regi Indulfo		270. 41. diem obit ſuum
	674. 41. in pace regnat		270. 32. ipſius oſſa à Cantuaria tranſlata Glaſtoniam
	675. 4		302. 18. qualiter ſub terra recondantur
			302. 48. qualiter eadem iterum inventa fuerint
		Dunwallo Molmucius Rex	214. 6
		Dunwic	232. 15.
		Duodecim Diſcipuli Philippi Apoſtoli mittuntur in Britanniam ad annunciandum Verbum Dei	292. 36
		Dusblan Mahbon & Malmunyn Scoti ex amore	

INDEX RERUM

amore Christi peregrinantes Carabum
 intrant sine velo sine armentis & in Cor-
 nubiam adveniunt 258. 54
 Dwynea Episcopus Scotus 645. 47
 Dyrhum 490. 52
 Dyunbaer Civitas 70. lin. ult.

E.

Eadbertus Rex frater Egberti Archie-
 piscopi Eboracensis 529. 22. relicto
 regno fit Monachus 529. 45
 Eadbertus Rex Cantiae capitur à Kene-
 wulfo 530. 27
 Eadgarus Rex emit possessiones 484. c. 45.
 assumitur in participationem Regiminis
 543. 46. ipsius encomium 543. 34
 Eadguin & maximus hominum numerus
 baptismum accipiunt 117. 18
 Eadhedus. de Lindesey ad Ripensem Ec-
 clesiam ponitur 240. 54
 Eadmundus cognomento ferreum latus
 Yrenside. filius Æthelredi Regis 546. 43.
 quinquies cum Cnutone congressus est
 549. 19
 Eadmundus Rex Estangliae 156. 10. 532.
 32. unde oriundus 159. 38. succedit
 fratri Ealstano in Regno 540. 48. invi-
 tus pacem init cum Cnutone 549. 26.
 in mensa occumbit 541. 18. 549. 34.
 Marryrio coronatur 161. 39. 534. 2.
 occisus à Danis 534. 43
 Eadredus. succedit fratri suo Eadmundo
 in Regno 541. 21. Northymbriam de-
 vastat 541. 38
 Eadricus longus de Ætsefe legat Regi Ed-
 garo Havechestune &c. 480. c. 38. 481. 2
 Eadulf cognomento Ewelthild Comes Nor-
 thymbr. 544. 53
 Eadulfus filius Easi 531. 9
 Eadwald 61. 11
 Eadwardus succedit Eadgaro Patri suo 545
 39. Capit Lundoniam & Oxenarfordam
 175. 2. Rex & Martyr cultello percuf-
 sus à Noverca interficitur 546. 24
 Eadwinus filius Eadmundi aspirat ad Re-
 gnum 541. lin. pen. succedit Eadredo
 Lascivus est 542. 40
 Eadwoldus filius Accan occiditur 174. 42
 Eadwulfus ultra-Umbrensiu Rex 85. 4
 Solio dejicitur 85. 10
 Ealchstanus Episcopus sepultus 159. 19
 Ealdcyrcenes epple 295. 24
 Ealde Uxor Ordmar 465. 41
 Ealfridus vel Alhfridus Rex 45. 47
 Ealsinus Archiepiscopus Cantuariensis in
 Alpinis montibus frigore enecatur 544.
 28
 Ealstanus vel Ethelstanus filius R. Edwardi
 Senioris Gytrun in Angliam revocat
 539. 20. Angliam in Monarchiam redi-
 git 539. 41. moritur 540. 47

Eanbaldus Episcopus 730. 5. & 12
 Eanfled legat Sanctae Ætheldrydæ 5. acras
 77. 17
 Eanfledam natam Deo conservandam Rex
 per Paulinum assignat 229. 45
 Eanfricus Rex Berniciorum 230. 49
 Eanredus Rex Northymbrorum 530. 49
 Earnaldus ex regia Francorum stirpe edi-
 tus suscipit Dunstanum exulem 543. 18.
 Blandinium Monasterium ab Amando
 Episcopo constructum renovatur ab
 Earnaldo 543. 21
 Eardulfus in Regem evehitur 530. 47
 Eata apud Lindisfar. Eccles. 240. 51. apud
 Dorcestriam ordinatur 248. 32
 Eathelmus Archiepiscopus Cantuariensis
 536. 30
 Eathelredi uxor Cnutoni Daco. copulatur
 550. 1. ejus filius 550. 1
 Eathelwoldus cognomento Mol Rex Nor-
 thymbrorum regnat 6. annos 229. 48
 Ebalus Pictaviensium Comes 172. 50
 Eboracensis Basilicæ ruinosa renovatio
 59. 30
 Eboracum Civitas 158. 56
 Eboraci conditio 158. 56
 Ebrancus filius Mempricii regnat 213. 17.
 ejus soboles 213. 19. mittit filias ad
 Albam Silvium 213. 20. trans Hum-
 bram urbem Eboracum condit. 213. 23.
 ejus filii duce Assaraco Germaniæ par-
 tem occupant 213. 22
 Eburleagh 356. 43
 Ecbertus Rex Cantuariorum religiosus 58.
 43
 Ecclesia Anglorum post obitum Ædgar tri-
 bulationem patitur 412. c. 37
 Ecclesia de Ely ministrat in Curia Regis
 501. c. 20
 Ecclesia Glaston. 313. 16
 Ecclesia Ramef. subvertitur 418. c. 53. re-
 dificatur 424. c. 58. denuò dedicatur
 424. 7
 Ecfrius filius Offæ regnat 154. 40. 239. 15
 ejus Victoria 61. 20
 Ecga immundo Spiritu agitur 528. 16
 Ecgbertus 725. 18. & 20. 727. 53
 Ecgfridus Rex Judicium Apostolicæ Sedis
 contemnit 69. lin. 1. &c. ejus Victoria
 contra Wlfarium Regem Merciorum
 161. 43. & seqq.
 Ecgricus Rex Oriental. Anglorum 146. 26
 occiditur 146. 30
 Ecgrychus Rex Oriente Saxonum regnat
 154. 48
 Echa Anachoreta 727. 45
 Echachus Rothay primus Scotorum Insu-
 las Albionis inhabitantium Rex 580. 46
 Echoth Hyberniam petit 613. l. ult.
 Eclipsis 148. 36. 168. 30
 Eda Rex Scotorum 227. 46
 Edbaldus Rex Canriæ 228. 30. obit 233. 8.
 Ejus Soboles d. loco.

E T V E R B O R U M.

Edburga Virgo Sanctimonialis filia Regis
 Edwardi Senioris 259. 52
 Eddredus Rex Benefactor Eccl. Glaston.
 327. 36
 Edelard Rex successor Ine concedit Eccle-
 siæ Glaston. 60. hidas 313. 6
 Edelburga soror Regis Edbaldi Regi Ed-
 wino copulatur 229. 22
 Edelredus Rex 709. 24
 Edenburg 213. 25
 Edgarus 319. 14. 264. 38
 Edgarus in Regem eligitur 390. 44. Ed-
 winus frater ejus 264. 25. ejus pro-
 sapia 388. 2. soboles 265. 31. elogium
 264. 36. & 267. 42. 676. 14. à Dun-
 stano & Oswaldo Præsulibus consecra-
 tur 264. 36. eo Authore omnes lupi de-
 leti & destructi fuerunt in Anglia 265.
 3. Ludwallo Wallanorum regi triburum
 luporum 300. imponit 265. 1. Kina-
 dium Scotorum Regem, despiciatui ab
 eo ductus, ad duellum provocat 265.
 12. filiam cujusdam Comitum desfloratu-
 rus decipitur 268. 45. Monasteria con-
 struit plurima 264. 44. Ecclesiam Ang-
 licanam in pristinum statum reponit
 339. c. 14. 392. 18. Benefactor Ecclesiæ
 Glastonienfis 319. 13. 327. 44. Cæno-
 bii Ramefisensis 402. 33. ejus sermo ma-
 leviventes Clericos perstringens 677.
 22. 678. 1. & seqq. ossa quorundum
 de Bethleem à R. Edgardo translata 301.
 20. 319. 14. moritur 267. 42
 Edgarus filius Edmundi factus fuisset Rex
 si Clerus consentisset 690. 20. & seqq.
 Edginæ filii 259. 45
 Edgifulius Benefactor Ecclesiæ Glaston.
 316. 19
 Edgiva Lodovico copulata 259. 51
 Edguin duo filii cum Patre interfecti 116. 32
 Ediomus filius Elle 225. 44
 Editha à Sancto Ethelwaldo increpatur
 265. 44
 Editha Virgo Edgari filia 265. 35. ejus
 corpus post obitum intra sex hebdoma-
 das in pulverem redactum præter polli-
 cem dextrum 265. 49
 Edmundus frater & Successor Æthelstani
 Regis 389. 31. 317. 24. 263. 30. ejus
 victoria 363. 44. Northymbriam reb-
 ellantem ad officia compellit 263. 34
 multas Civitates de manibus Danorum
 extorquet 263. 50. Danos devincit 273.
 55. Benefactor Ecclesiæ Glaston. 317.
 24. 327. 27. revertitur ad Westsaxoni-
 am 273. 56
 Edmundus cognomento ferreum latus à
 Londinienfibus cum nonnullis Proce-
 ribus in regem evehitur 273. 41. obit.
 280. 53. 549. 20. Londoniam liberat
 273. 52. apud Ashledunum occurrit Ca-
 nuto 274. 1. Canurum in prælio vincit
 273. 45. & 53. cum Canuto init duel-

lum 274. 22. Pax inter Edmundum &
 R. R. post duellum constituitur 274.
 5. & seqq. ejus filii ad Regem Suavo-
 rum transmittuntur interficiendi 274.
 l. ult. 275. l. 1. occiditur 254. 30. 255.
 8. 263. 48. 389. 42. ab Edrico ferro
 transfoditur 274. 29. passus est Anno
 870. 159. 37. 162. 41. pugione perfoffus
 interiit 673. 50
 St. Edmundus à Paganis Martyrizatur
 668. 9. 669. 25
 Edmundus filius Edmundi Regis obit
 275. 4
 Edmundus Presbyter eligitur Episcopus
 Lindisfar. 275. 34
 Edol consul Claudiocestriæ palo interfi-
 cit septem Saxones 558. 24. LXX. Sa-
 xones 223. 1. occidit Hengistum 558.
 47
 Edredus Rex ab Odone consecratus Nor-
 thymbros rebellantes conterit 264. 3.
 crudeli cæde vastat 674. 3. Benefactor
 Ecclesiæ Glaston. 318. 40
 Edredus Edwardi Senioris Regis filius
 259. 47
 Edredus & Edmundus Reges ex Ethelwitha
 uxore Edwardi Senioris 259. 50. confe-
 cratur 264. 3. moriens Dunstanum Con-
 fessorem accersit 264. 14
 Edricus Proditor & versutus nebulo 271.
 14. fallax 273. 49. perfidus 273. 49. fit
 Dux Merciorum. 272. 9. Lothario suc-
 cedit 242. 29. Canuto se dedit 273. 35
 Edmundum interficit 274. 27. decollati
 caput super portum London. ponitur
 274. 32. vid. 275. 18
 Edsius Episcopus 276. 34. Archiepisco-
 pus Doroberniæ 450. 36. obit 278. 54
 Educus Proditor 684. 22
 Edwardistowe locus ubi pulmo Edwardi
 Regis adhuc palpitat 269. 35
 Edwardus Senior R. filius Ealfredi Regis
 259. 40. 538. 25. occidit duos Reges
 & Comites 263. 48. condit Urbem To-
 mestriam & Wiggemere 261. 18. & de-
 struit Temesford 261. 18. Benefactor
 Eccl. Ramefisens. 453. 21. Elfwinam
 secum ducit 261. 28. Scotorum Cum-
 brorum & Wallanorum Reges in dedi-
 tionem accipit 259. 40. & 43. 261. 55.
 subjugat sibi Thomewurth & Snoting-
 ham 261. 42. obit apud Farndon juxta
 Oxoniam 261. 57. dat signa mortis a-
 pud Cornisgate 269. 23
 Edwardus filius Edgari in Regem erigitur
 268. 52. consecratur 413. 2. Benefactor Ec-
 cl. Glaston. 317. 17. Benefactor Eccl.
 Ramefisens. 413. 2. dolo Novercæ fira
 perfoffus martyrio coronatur 677. 17.
 269. 20. 546. 25
 Edwardus Ædelredi R. filius Rex eligitur
 munificus erga Ecclesiam Elyensem 509.
 25

INDEX RERUM

- Edwardus Egelredi filius coronatur in Regem 277. 34
- Edwardus Rex inter Missarum Solemnia ridet 278. 25. Mensæ affidens ridet & causam risus exponit 283. 38, dat Roberto Archiepiscopatum Dorobern. 278. 35. videt visionem 284. 10. Pater Margaretae & Edgari Adeling 281. 1. paulo ante obitum suum ostenditur ei per visionem Calamitas Regno Angliæ incumbens 699. 3. 698. c. 11. apud Monasterium obit 284. 26. 461. 19. 671. 36. 515. 4
- Edwardi Charta ad Hemmingford 455. c. 110. Charta de terra & Soca quam dedit apud Brocton 455. c. 111. Charta de Conditione fodiendorum lapidum pactionis 456. c. 113. Charta qua plurima concedit Ecclesiae Ramesiensi 454. c. 108. ejus donatio 413. cap. 41. ejus Soboles 275. 5. ejus excessus 461. c. 120. ejus filiarum copulatio 259. 47. ejus obitus 698. c. 11. apud Hereford 260. 43.
- Edwardus Rex ducit Aghatham filiam Henrici Imperat. 275. 4. Willielmum nothum adoptat 275. 12. mittitur in Normanniam pro eo in Regem coronando 277. 28. in regem coronatur ab Edsio Archiepiscopo Cantuariensi 277. 34. desponsat Goditham 277. 36. De Neustria quosdam remunerandos advocat 277. 43. Matrem detrudat in Monasterium 277. 49. Classen congregat contra regem Norreganorum Haraldum Harefoot 278. 22. Algarum exlegat 281. 4
- Edgarus Rex terram Walliæ duobus fratribus Griffini concedit 283. 9. dedit Ecclesiae Ramesiensi Ringstede 453. cap. 106.
- Edwardus Archidiaconus miraculose factus natus 375. 41
- Edwinus Rex Benefactor Ecclesiae Glaston. 319. 3. 327. 40. nimis petulans ne quidem die Coronationis abstinuit à Venere 692. 13. in complexum Meretricis devolvitur 675. 25
- Edwinus filius Edmundi ab Odone Archiepiscopo consecratur in regem 264. 19. Dunstanum Patria expellit 264. 22. 265. 7. 390. 27. & ipse expellitur Regno 264. 25. primo consecrationis die in nefarium cubitum ruit 264. 21. mortuus sepelitur Wintoniæ 264. 30. Edwinus apud Redwaldum Regem Orientalium Anglorum latet 228. 51. promovetur ad utrumque regnum Northymbrorum 229. 13. apud Eboracum baptizatur 230. 6. primus Regum Anglorum Euboniam Insulam conquistavit 230. 28
- Edwinus Rex Rusticorum appellatur 274. 34
- Edwinus Rex 704. 36. 706. 50
- Edwinus baptismum suscipit & XII millia hominum in uno die cum eo 114. ult. & seqq. prædium dono dat Archiepiscopo Odoni 403. 27
- Edwinus frater Edmundi Regis interimitur 274. 1. penult.
- Edwinus filius Regis Edwardi mari submergitur 671. 38
- Edwinus Rex Northymbrorum 228. 51. à Cadwallone Britonum & Penda Merciorum Regibus occiditur 230. 33. 642. 44
- Edwinus & Morkarus Comites Merciorum & Northymbrorum Edgarum Ædeling in Regem evehere fatagunt 217. 1
- Edwulfus frater Regis Edmundi vitam agit heremiticam 255. 14
- Efruinus Dux pius 64. 13
- Sr. Egberet 721. 7
- Egbertus Rex 236. 43. 249. 39. 316. 8. Benefactor Eccles. Glaston. 315. 5
- Egbertus Rex Cantiae obit 239. 35
- Egbertus Rex Westsaxonum 252. 15. obit 253. 34
- Egbertus succedit Patri Alcmundo contemporaneus Kenulfo, post cujus mortem omnia ejus regna sibi subicit 531. 16. expulsus restituitur 251. 14. 252. 15. apud Carrum pugnat 253. 26. obit 253. 34
- Egbertus à Danis præficitur Northumbris 531. 33
- Egbertus Rex Northymbrorum regno se abdicans Monasterium intrat 250. 39
- Egbertus Monachus peste corripitur & vovet Deo 236. 52. conversuro Germanos divina Oracula resistunt 243. 33. redit ad Monasterium Sancti Columbæ 243. 37. plurimas Scotiae Provincias veram Paschæ observantiam docet 246. 41
- Egbertus frater Regis Edberti succedit Wilfrido Episcopo Ebor. 249. lin. penult.
- Egbertus Episcopus 721. 7. 725. 18
- Egbertus Rex 359. 42
- Egbrychtus moritur 152. 5
- Egelgarus de Monacho Glaston. factus est primus Abbas novi Monasterii Wintoniensis, deinde Episcopus Cicestriæ, postremum Archiepiscopus Cantuariæ 325. 5
- Egelnothus Archiepiscopus Cantuariæ Elphegi corpus de Londino ad propriam Ecclesiam reducit 275. 46
- Egelnothus Vicecomes interficitur 696. 41
- Egelredus filius Edgari R. in Regem evehitur, sævus, infaustus & miser fuit 269. 44. Civitatem Rossensem obsidet 270. 21. Benefactor Ecclesiae Glaston. 322. 42. 327. 54. ducit Emmam in uxorem 271. 37. ejus Soboles 270. 3. illam cum duobus filiis ad Normannorum Comitem

E T V E R B O R U M.

tem transmittit 273. 9. vastat Cumber-	ria	269. 31
land & Insulam Moniam 271. 27. apud	Elffi Episcopus Dunelmensis	545. 2
Shrobbesburiam morabatur 272. 6. om-	Elfwina unicam filiam Elfredæ Edwar-	261.
nes Danos una nocte occidi jubet 271.	dus secum ducit in Westsaxoniam	28
39. Cornutum de Lindeseia profugit	Elfwinus Rex occiditur	64. 1
273. 30. Angliam pessum dedit 367. 20.	Elfwordus Londoniensis Præsul vitam	peragit in Monasterio Rameleicæ 271.
obit Londini		43. 324. 1
Egelwardus Abbas Glaston. 322. 8. 323.	Elge Regio	490. 34
	Elgina Regis Edmundi uxor	263. 30
Egelwinus Episcopus	Elidurus Rex Britannicæ 214. 50 reperit	282. 19
Egferthus filius Offæ Rex Merciorum ab-	fratrem suum Arthgallonem errabun-	
latum prædium reddit Monast. Meldu-	dum, quem in regnum restitui curat	-214. 51. tertio in regnum restituitur
nenfi		215. 3
257. 52. 359. 20	Elig Insula Eliensis 519. 11. 520. 17. 521.	35
Egfredus Rex	Ella Tyrannus ad regnandum advocatur à	Northymbrensis 254. 50
713. 17. & 18	Elle cum tribus filiis suis ad Britannicæ oras	appulsi multos Britones interficiunt
Egfridus Rex Nordanhymbrorum occi-		224. 23
ditur à Picis 146. 55. à Scotis 648. 21.	Elle filius Iffi regnat in Provincia Deiro-	rum 225. 39. obiit 226. 12. 254. 49
242. 16. vastat Scotiam	Elle Rex Northymbrorum perimitur à	Danis 251. 46
242. 16	Elleworth Manerium	438. 40. & 45
Egfridus filius Regis Oswi desponsat sibi	Elmestanus Wintoniensis Episcopus	531.
Sanctam Etheldredam.		50
236. 38	Elmund Abbas Monaster. Glaston.	316.
Egfridus Rex		15
716. 24. 777. 53	Elnotus ex Monacho Glaston. factus est	Archiepiscopus Cantuar. 325. 14
Egredus filius Regis Offæ	Elphegus Calvus Wintoniensis, Episcopus	vir propheticus 262. 25
530. 25	St. Elphegus Abbas Bathoniensis succedit	Ethelwoldo Præfule Wintoniensi, post-
Egrico traditur regnum à R. Sigeberto		modum fit Archiepiscopus Cantuarien-
232. 21		sis 270. 18. 272. 1. & 37. apud Bathon
Eguinus Episcopus Wigorniensis visione		anachoritice vixit 272. 38. Aulafum
fruitur		Regem Danorum baptizat 271. 1. à Da-
357. 21		nis captus cruciatur & interficitur 272.
Sancti Egwinus succedit Offoro Wictio-		22. & 32
rum Episcopo tertio 243. 45. clavem	Elsinus Wentanus Præsul in sedem Cantu-	ariensem intruditur 266. 40. piis mani-
compedum suorum in Amnem proje-		bus Odonis insultat 266. 43. obit fri-
ctum miraculosè recipit 246. 50. mori-		gore enectus 266. 51
tur		Elstreda Regina venefica
246. 50		491. 29
Egwinus Abbas Meldunensis		Elfwinus frater Regis Egfridi occiditur in
245. 26		prælio 240. 39
Eldol Dux Claudiocestriæ 70. Saxones in-		St. Eltuti nola ablata in collo cujusdam
terficit		equi suspenditur 268. 1
223. 1		Elwinus Dux in prælio cæditur 672. 29
Eleæti campus in Glevising. 108. 1. pen.		Elyensis Ecclesia locum administrandi in
Eleather Pontifex Romanus		Curia Regis obtinet 501. 2. ejus fra-
142. 22		tres emunt possessiones apud Grante-
Elfegus Archiepiscopus de sede propulsus		brucege 476. lin. ult. multas emunt pos-
301. 52		sessiones 477. c. 31. ei terra de Blunte-
Elfeldis puella venusta		sham emitur 478. c. 35
368. 40		Elyense Coenobium renovatur 463. c. 1
Elfreda filia Edwini baptizatur		ejus Abbas emit possessiones 477. c. 34
114. 46		Elyensis Ecclesia quibus dedicata sit 489. c. 1
Elfreda Oswi Regis filia		
236. 12		
Elfreda Regina		
260. 51		
Elfreda Reatrix Merciorum uxorem Regis		
Wallorum capit & renovat Legece-		
striam 261. 16. capit urbem Derbeicæ		
261. 19. urbem condit 261. 1. Soror		
Regis Edwardi 260. 51. Regnum Mercio-		
rum strenue regit, multas Urbes condit		
& reparat 260. 51. prædas agit in terra		
Britonum 261. 16. ejus elogium 261. 3.		
moritur & sepelitur		
261. 22		
Elfredus Anglo-Saxonum Rex		
361. 56		
Elfricus Abbas Monasterii Glaston 317. 5.		
obit Episcopus Abbas Glast.		
325. 30		
Elfricus Abbas Meldunensis		
365. 43		
Elfricus à vermibus consumptus		
269. 42		
Elfricus vilis transfuga 270. 52. ejus filius		
270. 54		
Elfrida filia Orgari Comitis Devonicæ mo-		
nasterium Sanctimonialium construit		
268. 36		
Elfritha interfectrix Edwardi Regis pœ-		
nitentiam agit in monasterio Monia-		
lium 269. 37. Construit duo Monaste-		

INDEX RERUM

- Emma Uxor Regis Egelredi 271. 37. vocatur Alfgiva 448. 38
- Emma adulterii infimulata subit examen ferri candentis 278. 10. læsa scribit Episcopum injustem diffamatum esse 277 53. nubit Canuto Regi Danorum 275. 16. 434. 14. 549. 31
- Enarant Rex Moniæ 98. 14
- Ensis divinitus immittitur in vacuum Æthelstani vaginam 389. 11
- Enus frater Redwaldi 146. 31
- Eobba Pater Idæ 114. 40
- Eochricus & Athelwoldus Reges Northmannorum 174. 43
- Episcopalis sedes Lindisfarum ad Dunelmum transfertur 270. 24
- Episcopatus & Sedes 204. 25
- Episcopi Reges Anglorum baptizantes 645. c. 39. Occid. 205. Orient. 206. Northymbrani 207. Septem Britonum conveniunt cum viris doctissimis ex Monasterio Bangoriensi 227. 27
- Episcopus Lincolnensis & Abbas Ramef. occiduntur 274. 4
- Episford Vadum 110. 34
- Ercombertus Rex Cantix 41. 52. 233. 8
- Erkengoda fit Sanctimonialis 233. 13
- St. Erkenwoldus Episcopus Londoniensis tertius construit duo Monasteria 73. 27. 239. 47
- Ermenburga Regina filia Regis Cantix Ermenredi 240. 22
- Ermenilda uxor Wulferi Monasterium intrat 240. 6
- Ermenricus filius Ottæ Regis Cantix succedit Patri 225. 39
- Ernulfus de Hefdinge miraculose sanatur 379. 21
- Erth Filius Echadii 621. 19
- Escebtorne Villa 295. 20
- Esk fluvius 605. 47. 624. 23
- Eskwinus Rex Westfaxonum pugnat prope Windanhaef 240. 1
- Estangla Norfolchia dicitur 532. 35
- Estre Villa injuste quondam Ecclesix Elyensi ablata 512. 22
- Estrefeld campus 86. 2
- Eswi Episcopus 484. 18
- Eswinus occiditur 240. 38
- Ethelardus Rex Successor Ine 529. 1. dat denarium Sancto Petro ex singulis domibus 529. 3
- Ethandun 168. 3
- Ethelardus Rex Westfaxonum obit 249. 46
- Ethelardus Archiepiscopus 359. 21. & 37
- Ethelbaldus Rex Merciorum 254. 32. 529. 8. ex parte fratris Alivii 40 annis regnavit 246. 32. Juvenis regix Profapix agitur exilium 528. 1. Villam de Somertona obsidet & subjugat. Northymbriam deprædatur, Wallenses devincit 246. 34. omnia regna Australis Angliæ ab Umbra suæ subdit ditioni 529. 12.
- Heremicum locum Guthlaci in Abbatiam mutat 529. 8. Britonum reliquias à Logria abigit & in Cambria sola facit residere 529. 16. devincitur à Rege Westfaxonum Cuthberto 246. 36. occiditur 246. 37
- Ethelbaldus Rex Merciorum apud Sigifwold occiditur à Beornredo Tyranno 250. 22. apud Rependonium tumulatur 250. 24
- Ethebaldus Rex Westfaxonum uno tantum anno regnat 254. 33. Novercam suam sibi in uxorem copulat 254. 35. mortuus sepelitur apud Shirburn. 254. 36
- St Ethelbertus Rex Estanglorum regno & vita privatus per uxorem suam Kinewitham 251. 50
- Ethelbertus succedit in regnum Westfaxonum 254. 40
- Ethelbertus Rex Occidentalis Angliæ 532. 31. occiditur ab Offa 530. 18
- Ethelbertus filius Molli Rex Northymbrorum eligitur 250. 46. expellitur regno 250. lin. pen.
- Ethelbricus Pronepos Hengisti 225. 49. ducit in uxorem Bertam Francigenam 225. 54. suscipit Prædicatores Romamissos 293. 39
- Ethelbriktus Rex Cantix fundator Ecclesix beati Pauli 228. 1. bellum infert Regi Westfaxonum Ceaulino & Cuthæ fratri ejus 226. 3
- Ethelburga uxor Regis Ine secedit in Monasterium, & tandem Abbatisa fit 248. 11. soror Sancti Erkenwoldi 239. 50
- Ethelburga Eadulfi Regis filia Abbatisæ nomen accipit 528. 26
- Ethelburga filia Offæ copulatur Brihtrico Regio Westfaxonum 250. 35. 251. 19. veneno extinguit Regem cum Adolescente 251. lin. 22
- Etheldredus Rex Merciorum 240. 4. wulfero succedit
- Etheldredus Rex Merciorum vastat Cantiam 240. 31. habitum monachalem induit 244. 27. apud Bardeney
- Etheldredus Dux & Subregulus Merciorum 258. 44. obit 260. 51
- Etheldredus succedit in Regnum Westfaxonum 254. 46. obit 255. lin. pen. sepelitur apud Winburnam 255. 48
- Etheldredus nuper expulsus succedit Ofredo Regi Northymbrorum, sed paulo post occiditur 246. 30. 251. 42
- Etheldredus succedit Colnotho Archiepiscopo Doroberniensi 255. 12
- Etheldreda fit Abbatisa Helyensis 239. 17. & seq.
- Egfrido filio Regis Oswi desponsatur 236. 38. 239. 17. Relicta Tonberti 239. 17. miraculis coruscet 236. 41. moritur 241. 30
- Ethelfridus

E T V E R B O R U M.

- Ethelfridus filius Ethelrici regnat super Northymbros 226. 18. 227. 46. ejus Soboles 226. 21. vastat Britones, Monachos occidit 228. 7. pugnat contra Eddan Regem Scotorum & peremptus est 227. 46. 229. 12. 641. 47
- Ethelgiva vel Algiva Mater Eadwini Regis 542. 39
- Ethelgof filia Aluredi, Abbatissa 258. 48
- Ethelingensis Abbas AbbatiGlastoniæ parat 331. 1
- Ethelingum Nobilium Insula ubi Arx constructa est ab Aluredo 258. 9
- Ethelmundus usque ad vadum Chimereford egressus pugnat contra Ducem Wiltoniensium Weofftanum 252. 31. vincitur 252. 33
- Ethelnorus Doroberniensis Archi-Præful obit 276. 32
- Ethelrecus Rex 527. 41
- Ethelredus filius tertius Ethelwlfii Regis Westanglor. 534. 47. viriliter resistit Danis 533. 47. Benefactor Eccles. Glaston. 316. 30
- Ethelredus Rex Merciorum Benefactor Monasterii Meldunensis 345. 23. Fundator Monasterii Celsige 546. 49. obit 549. 16
- Ethelredus filius Ethelwoldi Moll regnat 5. annos 529. 50
- Etheldredus de exilio rediens suscipit regnum 530. 1
- Ethelredus Rex Edwardi Regis filius omnes Danos uno die occidi jubet 681. 17. in Fonte Baptismi Alvi profluvio Sacramentum polluit. 677. 23
- Ethelricus Ivæ filius regnat 5 annos 226. 12
- Ethelricus Wintoniæ Episcopus obit 276. 32
- Ethelstanus Edw. Regi Patri suo succedit 261. 51. Edw. ex Egwina filius 252. 49. Britones Aquilonales perdomat 263. 20. Cornugalliam subigit 263. 22. Excestriam reparat 263. 20. sororem suam copulat Sichtrico Danico Regi Northymbrorum 262. 1. St. Johannem Beverlacensem visitat 262. 42. in expeditione contra Scotos cultellum suum super Altare ponit mox digno pretio redempturus si victor rediret 262. 41. Miraculum edit 262. 47. cum fratre Edmundo occurrit Anlaso apud Brimford 262. 53. Regnum Northumbriæ expulso Sichtrici Regis filio suo reunit 262. 1. Regem Britonum Hoelum & Constantium Scotorum Regem in deditioem recipit 262. 3. Sororem suam alteram Ottoni Imperatori dat in uxorem 262. 7. à quo pretiosa dona accipit 262. 8. moritur apud Gloverniam 263. 29.
- Ethelstanus Rex Benefactor Eccles. Glaston 316. 38. & Ecclesiæ Meldunensis 362. 45
- Ethelstanus Dux Benefactor Eccles. Glastoniensis 316. 24. 45
- Ethelstanus succedit Ceolredo Regi in Mercia 528. 25
- Ethelstanus Ægelwardi frater vendit Æthelwoldo Episcopo 2 Hydas 487. 3
- Ethelwalch Rex cum Regina & subditis suis ad fidem Christi convertitur 72. 20
- Ethelwitha Regina Aluredi 256. 30
- Ethelwinus Episcopus Monach. Glaston. 325. 24
- Ethelwinus Dux in prælio occumbit 672. 29
- Ethelwinus Alderman fundator Monasterii Ramefensis 546. 1. pen.
- Ethelwitha filia Regis Athulfi desponsata Regi Burdredo 256. 21
- Ethelwitha uxor Regis Edwardi Senioris 259. 50
- Ethelwlfus alias Atulfus Rex Westsaxonum 359. 48. Benefactor Monasterii Meldunensis moritur 254. 32
- Ethelwlfus Dux Barocensium occiditur à Danis 255. 32
- Ethelwlfus succedit Egberto Patri suo 531. 36. 232. 31. ejus genealogia 535. 5. obit 254. 32
- St. Ethelwoldus Wintoniæ Præful diem obit 270. 14. V. in Æthelw. & Æthel.
- Ethelwoldus Clito invadit Merciam 260. 27. vidè Clito Ethel:
- Ethelwoldus filius Osulphi Rex Northymbrorum 529. 52. occiditur 529. 53
- Ethelwoldus Comes Edgardo à Secretis 268. 16. ab Edgardo Rege jaculo trahitur 268. 31
- Ethericus Episc. Dorcastriæ succedit Ædnotho Episcopo 434. 19
- Ethfyn Rex filius Eugenii vi laude dignus est 650. 14
- Ethelberga Relicta Edwini Monasterium intrat 233. 13
- Etta munster villa 359. 16
- Evaristus Papa Romanus 130. 14
- Eubonia Insula 98. 41. 100. 36. 230. 38
- St. Eucherius Aurelianensis Episcopus inter orandum Ecstasin patitur 650. 8
- Eugenii successio 623. c. 5. 637. c. 26. 641. c. 32. 650. c. 46
- Eugenii IV & Eugenii V successio 648. c. 43
- Eugenii VI & Murdaci successio 649. c. 45
- Eugenius qui & Echodius Hebdur occiso Gonrano patruo succedit 637. 19
- Eugenius Buydnel succedit Aydano in Regnum 641. 3
- Eugenius Rex filius Fergusii Regis murum nomine Grymsfdike funditus evertit 624. 6. 625. 4. 626. 40. moritur 629. 18
- Eugenius Rex Scotorum in bello cadit 613. 46
- Iiiii
Eugenius

INDEX RERUM

Eugenius IV succedit Maldwino Regi 648. 16	Flumina famosa 196. 33. fluminum numerus 98. 44
Eugenius V Filius Ferthardi Fode pacem cum Anglis colit 648. 29	Fluvii exitiales 10. 14
Eugenius VI Rex in pace regnat vicinis charus & dilectus 649. 26	Focas Imperator regnat 8 annos 227. 45. 730. 45
Eugenius VII succedit Regi Ethfyn 650. 18	Foganus & Donnanus mittuntur in Britanniam 216. lin. ult.
Eumerus Sicarius Regem Edwinum necare conatur 229. 39	St. Foilanus Foffense Monasterium fundat 645. 1
Europa, unde sic vocetur 568. 13	Folkwinus Claudus miraculose sanatur 374. 45
Eustachius Comes Bononiensis in Angliam adveniens è manibus tumultuantium vix evadit 279. 1. &c.	Fontes calidi 193. 23
Excestria 271. 47. reparata ab Ethelstano 263. 22.	Fordham Villa 481. 5
Exempla varia Luxuriæ 691. c. 2	de Fores Villa 670. 48. 674. lin. penult.
	Formosus Papa 259. 4
	Fortunatus 730. 42
	Fossa prope Insulam Grymisidike 622. 3
	Franco Archiepiscopus 165. 54. baptizat Rollonem Normanniæ Ducem & Exercitum ejus 166. 1
	Francorum Regum Origo 143. 12. 632. 25
	Francorum Regis prima electio 624. 6
	Francorum Regum sibi invicem succedentium nomina 654. 10
	Fratres duodecim in Occidentem Veniunt & tenent plurimas Regiones, scil. Venedociam Demecium, &c. 295. 18
	Fratres habent visiones post Oswoldi discessum 426. 2
	Freohtulfus Rex 225. 45
	Fresones 713. 48. 721. 31
	Frideswida in pago Oxoniæ oriunda Virgo Filia Ducis Didani, cujus precibus Rex amissum visum recipit 249. 33
	Frithegodus Oswoldi Præceptor 391. 7
	Frithstanus Wintoniæ Episcopus obit 262. 19
	From fluvius 343. 39. 352. 30
	Froom Monasterium 356. 20
	Frugum magna copia in Britannia 221. 22
	Fulanus 644. c. 37
	Fulbertus Carnotens. Episcopus. 380. 33
	Fulgentius 218. 34. 730. 34. tributa Romanis solvere detrectat 604. l. ult. cum Scotis & Pictis fœdus init 605. 11. & 35
	Fullanham 168. 43. 258. 28. juxta flumen Tamesis 168. 38
	Furseus Vir Sanctus 144. 13. Peregrinans à Rege Clodoveo honorifice suscipitur 644. 46. fruitur visione angelica 232. 27
	Furfei parentes 168. 38. 638. 28 Monasterium construxit 232. 32. relinquit Monasterium & in Gallia moritur 233. 4
	Fyf 688. 42
	St. Fynanus Scotus Episcopus Lindisfarnensis baptizat Regem Peadam filium Pen-dæ 644. 42
	Fynewenne filia Griffini 640. 30

F.

Fames valida 154. 55. Europam graviter affligit 646. 24
Paramundus Rex Francorum 143. 11
Farndon 261. 50
Farne insulæ nomen 714. 42. 715. 35
Favitus Abendonensis Abbas 337. 20
Faustus filius Guorthigirni de filia sua per incestum natus 112. 10. vid. III. 2. condit locum juxta flumen Renis 112. 14
Felix genere Burgundus Episcopus Dunwic 232. 15
Felix primus Estanglorum Episcopus obit 234. 25. ejus reliquiæ transferuntur in Ecclesiam Ramesiensem 437. 30
Fergus filius Ferehad, sive Ferehardi primus Rex Scotorum regnantium in Albione 583. l. ult.
Fergusius primus Rex Scotorum 594. 35
Fergusius Scotorum Rex occumbit in prælio 623. 27
Fergusius filius Erth conjunctus cum Pictis regnum de jure sibi debitum recipit 621. 19. & 23. 622. 11. expellit Romanos & Britones 621. 2. & 23. 622. 22. ejus encomium 621. 20. ejus mors 623. 29
Fergusius filius Ferthar 622. 10
Fergusius filius Ethfyn regni Coronam adipiscitur 650. 20. veneno extinguitur ab uxore 650. 23
Fernigemere 298. 44
Ferrex & Porrex regnant 213. 55
Ferthardus Rex 644. 37. 642. 34. Succedit Eugenio Patri in Regnum 642. 28
Figegarus vide Sigegarus Abbas Glastoniæ 322. 43
Firmwail Rex Regionis Guortigirmanum 112. 16.
Flandriæ Comitatus Origo 669. 35
Floriacum 391. c. 10

E T V E R B O R U M.

G.

GAaul & Pengaaul 103. 20
G Gaent 168. 45
Galerii & Constantii Imperatorum Succel-
 fio 610. c. 41
Galfridi Scripta de Bartholomæo 577. Art.
 22
Gallus, Allecti socius. occiditur à Venedo-
 tis 218. 44
Gaudfridus primus Anglorum Rex à Scotis
 baptizatus, sed fit Apostata 645. 41
Gauwanus & Mordredus filii fororis Au-
 relii Patruī Arthuri 636. 31
Gaytelos vide Geytelos
Geatta (Geta) pro Deo cultus 535. 15
Gelgehs uxor Philtani Regis Hybernix
 Mater St. Fursei & fratrum ejus Feylam
 & Vulcan 639. 3
Genealogia Saxonum 116. 6
Genuissa Regi Arvirago datur in conju-
 gium à Claudio Cælare Patre suo 216.
 19
Germania 711. 10. unde dicta 221. 50
Germani 214. 23
Germanus Prior Westbyriensis 394. 38. Ab-
 bas fit Monaster. Winchelcumbæ 400.
 24. 412. c. 39. repetit Floriacum & ex-
 inde denuo Ramesiam revocatur 394.
 32. 412. 28. transfertur ad Monaste-
 rium Celisege 429. 35. 546. 51
St. Germanus Antifiodorensium Urbis E-
 pisc. 296. 12. 105. 48. 222. 50. 557. 26.
 venit ad annunciandum Evangelium in
 Britanniam 105. 44. missus a Papa ad
 reprimendum hæresin Pelagianam 557
 26. nonnulla miracula edit 105. 48. 106-
 18. hostes in fugam vertit 558. 13. Re-
 gem Benti adit 105. 50. baptizat Ketel
 106. 44. Guortigernum corripit 108. 4
 vitulum resuscitat 223. 30
Getha filius Severi Imperatoris 142. 42.
 607. 18
Gewissa uxor Arviragi 600. 42
Geylana duobus fratribus successive nupta
 649. 4. Chillianum interfici curat 649. 4
Geythelos Rex Scotorum prim. 570. 26.
 filiam Pharaonis Scotam conjugio sibi
 copulat 570. 32. regno Ægypti expel-
 litur 571. 34. in Regem eligitur 572. 3.
 navem conscendens cum suis versus Oc-
 cidentales Mundi Plagas viam dirigit
 572. 18. advehitur ad oras Hispanix 572.
 41. 573. 33. Præscribit populo suo le-
 ges Phoronei Græcis datas 576. 10. sta-
 tionem facit in Africa 572. A. 12. pri-
 mam sedem obtinet in Hispania 573.
 Art. 14. ejus filii 576. Art. 20. ejus re-
 cessus ex Ægypto 572. A. 13
Geyneburg Villa, ubi Suanus Danorum
 Rex interficitur 273. 16

Giberianus Scotus 633. 22
St. Gildas 296. 1. Historicus 634. c. 22.
 miraculis claruit & spiritu læpius Pro-
 phetix 634. 10.
Gildeford 277. 11
Gilla Henrici Imperatoris Soror Salamoni
 Regi Hungarorum matrimonio copula-
 tur 681. 27
Gillenus Scotus convertit Provinciam At-
 trebatensem ad fidem 641. 25. & mita-
 culose fractum vitrum redintegrat Ibid.
Gillomaurus R. Hibernix 223. 22
Gilmerius Scotus Miles egregius contra
 hostes Christi strenue pugnât 651.
 21
Giraldus Cambrensis & Aluredus Rivallen-
 sis aliud sentiunt de morte Haraldi 286.
 47
Girvense Monasterium 726. 7
Gitrus 538. 10. vid. Gytrus. ejus baptis-
 mus 538. 14
Glasteing Glastoniam ingressus sedem fixit
 suam 295. 27
Glastingeta Monasterium 294. 56
Glastonix nomina diversa 295. 31
Glastoniensis Ecclesia 294. 36
Glastonix Ecclesia fundata 292. 21. om-
 nium antiquissima in Anglia 292. 18.
 299. 41. 310. 9. ejus Sanctitas & dig-
 nitas 299. 50. reparatur ope Dunstani
 sub Regibus Edmundo & Edgardo 247.
 30
Glein flumen 114. 16
Glevising regio 108. lin. ult.
Glevy flumen 230. 12
Glovernia 241. 55. 261. 22
Gloucestre urbs à quo ædificata 112. 25
Gloucestria unde vocetur 217. 22
Guoirangonus præfectus Cantix 107. 37
Godcelini factione calix cum patina aufer-
 tur Ecclesix Elyensi 495. l. ult.
Gode Presbyter Benefactor Eccles. Rame-
 siensis 418. 28
Godefridus Glastonix Monachus 294. 47.
 de Glastonia refert 294. 45
Godefridus Abbas Meldunensis 376. 41
Godefridus vid. Analafus
Godiva relicta cujusdam Comitis vidua
 possessiones distribuit. Æeldridæ 503.
 43
Godgiva comitissa per mediam Urbem
 Coventriam nuda equitat 282. 29
Godingus legat St. Æeldrydæ Hydum ter-
 ræ 479. 43. donat Ecclesix Elyensi 503.
 9. vid. 503. l. pen.
Goditha Filia Godwini desponsatur Ed-
 wardo Regi 277. 36
Godricus Benefactor Cænobii Ramesien-
 sis 409. 29. 430. 7
Godwinus dives Benefactor Eccles. Rame-
 siensis 417. 42
Godwinus Cantix Comes filius Edrici 698.
 43. procreat septem filios 281. 31. ejus
 Crudititas

INDEX RERUM

- Crudelitas in Normannos Hospites 277.
 7. cum filiis suis in gratiam Regis Edwardi redeunt 279. 49. ejus Comitatus datur Haraldo 280. 49. Donatio ejus 417. c. 51. ejus uxor ic̄tu fulminis perit 251. 39. ejus filius in Thamisi submergitur 281. 39. citatur ad Curiam 279. 8. alteram ducit uxorem de qua sex filios suscipit 281. 43. apud Gildeford sexcentos viros interficit 271. 11. cum filiis navigat ad Comitem Baldewinum 279. 31. à Proceribus & à Rege Hardeknuto inculpatur 277. 18. ad Mensam Regis Edwardi accumbens post execrationem mox suffocatur 280. 36
 Gonrani successio 633. c. 21. insidiis circumventus extinguitur 635. 33. ejus encomium 633. 35
 Goron Monasterium à St. Constantino fundatum 637. 12
 Gorthigernus regnat in Britannia, & benigne suscipit Fratres Germanos Horfum & Hengistum 105. 39. tradit Insulam quæ vocatur Taneth 105. 43. Gozolum Duce[m] Cornubiæ necat & Igernam uxorem ejus ducit 224. 50
 Gothi Decium & Valentem Imperatores occidunt 661. 22
 Grantebrygge. Cantabrigia 466. 23. 467. 17. & 38
 Grantedene empta ab Episcopo Æthelwoldo 487. 8
 Gratianus 104. 48. à nonnullis Britonibus eligitur Imperator, sed occiditur 618. 20. à Maximo 616. 48. Britannia Rex à Plebe occiditur 104. 9. 220. 9 regnavit 3 annos in Britannia 104. 39
 Gregorius 730. 33
 Gregorius Papa 704. 25. 706. 39. mittit Augustinum Monachum ad prædicandum Anglis Verbum Dei 226. 23. ad Augustinum mittit Mellitum, Justum, Paulinum, &c. 227. 1. obiit 143. 52
 Gregorius Rex Scotorum Pacem stabilit in Regno 668. 28. Hyberniam & Angliam fere totam sibi subjugat 668. 38. Piratas Danorum, &c. maritimas oras vastantes perdomat 668. 48. obit 669. 40
 Griffinus filius Aydani Malgoni Regi Britonum succurrit 638. 37
 Griffinus Rex Walliæ Radulfum Comitem Herfordiæ in fugam conjicit 696. 39. ejus Palatium apud Ruthelan & naves ejus ab Haraldo Duce Comburentur 289. 1. abdicatur ac tandem interficitur 283. 7
 Grimbaldus Confessor quondam obit 260. 10
 Gryme filius Kenethi filii Duff insignia regia suscipit 680. 37. interficitur 683. 19
 Gryme Brito Dominio pellitur 623. 36
 Grymsidrik 622. c. 3
 Gual 107. 46
 Guania flumen 223. 5
 Guanius Rex Hunnorum cum Melga Rege Piætorum Albaniam occupant 220. 6. vid. Gwanius.
 Guarinus Abbas Meldunensis 376. 41.
 Guafmoric urbs 110. 5
 Guban Abbas Glastoniæ 314. 8
 Gudredus in servitutem detrusus tandem Rex constituitur 539. 8
 Guendolena uxor Loctrini bellum infert Loctrino 213. 2. regnat 15 annos 213. 3
 Guennesi Regionis nomen 110. 4
 Guernet Regionis nomen 98. 15
 Guiderius regnum suscipit 216. 2. ejus obitus 216. 16
 Guidy Urbs 622. 46
 Guiher & Guely Regio 100. 32
 Guillegodus Abbas 530. 17
 Guitelinus Rex Britonum filius Gurguncii 214. 39
 Guitelinus Archiepiscopus Londoniensis 557. 15. tranfretat ad Aldroenum Regem Armoricæ Britannicæ 220. 50. Aurelium & Uther educat 221. 1. reducit Constantinum Regis fratrem & evehit in Regem 220. 53
 Guerigilda Canuti filia adulterii falso accusatur 276. lin. pen. Velum sacrum suscipit 277. 1
 Gunnild uxor secunda Eadgari Regis 545. 33
 Gunnion Castellum 114. 20
 Gunylde Swani Regis soror 681. 20
 Guojenit Regionis nomen 108. 30
 Guorthemir filius Guorthigirni cum Hengisto & Horfo & illorum gente pugnat 110. 9. & seqq. Patris nequitia non consentit 110. 18. in Lincolnia sepultus est 110. 46. pro Patre & Sorore veniam petit 110. 19
 Guorthigirni genealogia 112. 17. ejus filii 112. 4. propriam filiam in uxorem ducit 108. 6. ejus Filia consilio Patris dat filium, quem peperit ex incesta Germano, dicens Germanum illius esse Patrem 108. 10. damnatur ab omni Consilio Britonum 108. 19 Saxones invitat 15. 40. adamat puellam Hengisti 107. 32. dat Hengisto Regionem Chent pro filia 107. 37. dat pro redemptione plures regiones 111. 27. aufugit in Guorthigirnianam Regionem ubi igne coelitus misso cum suis in Arce perit 108. 22. 111. 39. illuc Puer sine Patre natus adducitur 109. 7
 Guortigermanum nomen Regionis 112. 9.
 Gurbirne[n]th vid. Dinguirin.
 Gurguntius Bartrus Belini filius Rex Britannorum mittit Basclenses ad Hyberniam incolendum 214. 34.
 Gurgustius regnat 213. 55
 Germundus Danorum Rex cum suis ab Alfredo

E T V E R B O R U M.

Alfredo Rege baptizatur 670. 37. vid.
 Gutrun.
 Gurth Frater Haraldii 286. 2
 Guthlac Abbas Glaston. Monasterii 316.
 12
 Guthlacus Confessor 246. 33. adit Mona-
 sterium Repondonii 243. 52. miraculis
 inclaruit 244. 1. apparet Ethelbaldo
 528. 22. ejus Vita 507. usque ad 530.
 Anachoreta obit 151. 51. 246. 25
 Guthredus regiae dignitatis & generis Vir
 Servituti mancipatur & venditur 533.
 29
 Guthram Rex Alfredum adit 168. 119. ab
 eo de sacro Baptismatis fonte elevatur
 168. 22. 168. 17. moritur 171. 51
 Gutrun Tyrannus Danus crudelior cæ-
 teris 533. 24. 536. 30. 537. 1. ult. 538.
 12
 Guttris Rex Dacorum Adelstanus appella-
 tur 258. 11. ab Aluredo de sacro baptis-
 matis fonte levatur 258. 12
 Guttrun i. e. Guttris, Gurmundus voca-
 tur 258. 13. moritur 258. 16. vide
 Guthran
 Guyderius Rex Britonum 603. 39
 Gwanus Rex Hunnorum 220. 1. truci-
 dat cum Melga nonnullas Virgines in
 ejus libidinem non consentientes 220. 2.
 vid. Guanius
 St. Gyberianus Scotus peregrinatur 633.
 24

H.

HAbredes [alias Hakedes] i. e. Lucius
 385. 39
 Hacun filius Suani datur Obses Pacis 279.
 43. 283. 11
 Hadufriid Presbyter 88. 8
 Haegleldum Sylvæ nomen 161. 54
 Hagano Miles 172. 11
 Hagustaldense Monast. 62. 35
 Halfdenus in Regionem Nordanhymbro-
 rum tendit 165. 4. eam inter se & ex-
 ercitus suum distribuit 165. 24. vid.
 Healfdena
 Hamedone 316. 34
 Hamo ad Portum Hamonis occumbit 216.
 16. 17
 Hampteshira 225. 24
 Hamptunensis Provincia 250. 21
 Hantunensis Paga 167. 45. vide Hampte-
 shira.
 Haraldus Rex Norreganorum in ostium
 Tynæ fluminis appellit cum trecentis
 navibus 284. 49. in Regem consecratur
 447. 27. Daniam sibi subjugat 278. 34.
 Emmam Opibus (poliatam Anglia expel-
 lit 276. 30. ejus mors 284. 56. 276. 37.
 515. 44
 Haraldus Harefor putatur Canuti & Elgi-

væ filius 276. 23. à nonnullis habetur
 pro suppositio 276. 28
 Haraldus Godwini Ducis filius 279. 33.
 Fratrem suum Wilnotum & filium fra-
 tris Hacun invisit 283. 11. ejus Comi-
 tatus Alvaro datur 280. 49. captus à
 Pontico Consule transmittitur Duci
 Normanniæ 283. 14. Walliam adit 282-
 56. Regnum occupat 284. 30. eligitur
 in Regem 515. 11. Constituit Thur-
 stanum Abbatem Elyensem 215. 16. Re-
 gem Norreganorum & fratrem suum
 Tostium gladio interficit 284. 55. ictu
 sagittæ procumbit 286. 37. 515. 38.
 461. 33. ejus Corpus Matri conceditur
 quod ipsa apud Waltham Monasterium
 Canonicorum sepelivit 286. 44
 Hardecnut in Regem evehitur 276. 40.
 447. 38. filius Cnutonis 550. 26 Haral-
 di Regis corpus exhumari & capite ab-
 scisso in Tamisin projici mandat 276.
 40. 688. 36
 Hardecnut dat sororem suam Gunigildam
 Henrico Imperatori in Matrimonium
 276. 52. Donat Ecclesiæ Glastoniensi
 323. 44. & Ecclesiæ Ramesiensi 448.
 36. 449. 20. repentina obit morte 277.
 21. 450. 25
 Hastengus venit in Ostium Tamenis flu-
 minis 172. 7. cum exercitu Mare tran-
 sit 172. 44 ejus uxor ad Lundoniam ad-
 ducitur 172. 26
 Healfdena Rex Paganorum occiditur 174.
 49
 Healdleaga Villa reg. 171. 55
 Hedda Episcopus ordinatur à Theodoro
 Archiepiscopo 241. 27. Benefactor Ec-
 clesiæ Glastoniæ 326. 42. transfert ossa
 Birini in Ecclesiam Wentanam Apostol.
 Petri & Pauli 231. 55. vid. 232. 1. 1. te-
 net Lichfeld 244. 34. & Legecestre
 244. 37. obit 147. 41. 244. 29. 354-
 14
 Hederham villa 474. 20
 Hegelisdum Villæ nomen 160. 34
 Helena Mater Constantini Imperatoris
 556. 5 & 11. Londonium muro cingit
 556. 11
 Helena Castrum 612. 17
 Helle villa 474. 20
 Helmstanus Wentanus Præful obit 253.
 29
 Helvius Pertinax interficitur 604. 33
 Hely Rex Britonum 215. 7. ejus soboles
 215. 9.
 Helyus Adrianus Imperator muros Hiero-
 solymitanos reparat 604. 15
 Hemgesel Abbas Glastoniæ 308. 25
 Hemmingford prædium Ecclesiæ Ramesi-
 ensi acquisitum sed postea amissum 449.
 17
 Hengistus vir astutus & callidus 107. 20.
 Dux Saxonum 525. 19. Hengistus &
 K k k k k
 Horius

INDEX RERUM

- Horſus fratres in Britanniam veniunt** 222. 3. 557. 25. omnium paganorum ſceleratiſſimus 533. 13. facit convivium Guorthigirno Regi 107. 25. poſtulat Regiones juxta Murum Gual 107. 45. filiam ſuam dat Guorthigirno in Matrimonium 107. 40. occidit Britones & capit Guorthigirnum 111. 22. ejus dolus 111. 12. 630. 1. 222. 53. ſuſcipit regnum 143. 21. 225. 23. eligitur Rex à Saxonibus 622. 33
Hengiſti filia adducitur à Saxonibus 222. 28. cum filio ſuo Oſca apud Crekanford pugnat contra Britones 224. 11. cum eo occidit duodecim Duces Britonum apud Wippediſſete 224. 19. fato fungitur in Cantia 224. 27
Henigel Monachus 151. 16
Henricus Bloys Ab. Glaſt. 294. 53
Henricus ſecundus Imperator tranſmittit Edmundum ferreum latus 280. 52
Heorſtanus Pater Dunſtani 544. 6
Heraclius Imperator Coldroe Rege interfecto ſanctam Crucem reportat Hieroſolymam 642. 11
Herford 269. 33
Heriri montes 108. 30
Herius filius Horoldi in Regem eligitur à Northumbris 541. 44
Herlwinus Abbas 332. 50
Hermannus Flandrenſis Wiltoniæ Episcopopus dimittit Episcopatum & habitum monachalem ſuſcipit 281. 17. duos Episcopatus unitos cum tribus pagis diu tenet 281. 24
Herolfus Presbyter Monaſt. Horningeſeie 482. 4. committit ſacrilegium 482. 18
Herwaldus Presbyter 721. 39
Heskebertus occidit Kenelmum Regem Merciorum 252. 56
Helperia regnum 703. 39
Hetberti reliquiæ 300. 47
Heth Aliped Rex 667. 38. velocitatis titulo præ cæteris annotari meruit 668. 13
Hevenfeld 231. 1
Hibernia 711. 12 ejus ſitus & unde ſic dicta 179. 15. 575. 18. ejus deſcriptio 575. 32. incolæ priores 181. 44. unde repleta ſit incolis 100. 36. & 22. Scoti ibi primam fixerunt ſedem 569. l. ult. Hybernici Piratæ multas agunt prædas 278. 44
Hidæ 12 Glaſtoniæ 328. 48
Hidæ unde ſic nominentur 292. 51. 296. 48. 307. 6
Hiems maxima 154. 3
Hieronimus 730. 30. fato fungitur 143. 5
Hieroſolyma capitur 642. 9
Hilarius Ep. 730. 30. obit 142. 51
Hilda monialis piſſima 55. 49
Hilda Abbaſſiſſa de Whitby 236. 20 obitus ejus 241. 33
Hildericus Rex habitum monachalem induit 650. 14
Hinderling quid ſonet 275. 10
Hinguar & Hubba Dani Duces Nordaunhymbrorum 160. 14. Interfectores St. Edmundi Regis 225. 8. veniunt apud Redingum 255. 27
Hiſcion filius Alani 101. 43
Hiſpani quomodo Hyberniam poſſideant 100. 25
Hiſpania 572. 12
Hiſtoreth Dalrietam tenuit 100. 29
Hiſtoria de quodam pœnitentiam agere differente uſque dum moritur 147. 44 de puero ſine Patre 109. 11. & ſeqq. nomen ejus Ambroſius 109. 52. vid. Merlinus.
Hiſtoriarum diſſonantia excuſatur 579.
Hlodowicus Rex Occid. Francor. moritur 168. 32
Hlodowicus frater ejus moritur 169. 8
Hocca Præſectus Episcopi Wilfridi 61. 9
Hoſton Villa dono datur Eccleſiæ Rameſæ 408. c. 30
Honorius Papa pallium mittit Archiepiscopo Doroberniæ Honorio 230. 28
Honorius Doroberniæ Archiepiſcopus 230. 14
Honorius Cantuariæ Archiepiſcopus obit 235. 36
Honorius Imperator 142. 54
Honorius & Arcadius filii ſuccedunt Patri Theodoſio Imperatori 618. 11
Honorius Auguſtus diem obit 624. 43
Horningeſeie Villa 481. 39. 487. 2. & 33
**Horſus & Hengiſt filii Guitgils veniunt à Germania 105. 33. 222. 12. Horſus Dux Saxonum 525. 20. in Britanniam venit 557. 25. Horſus & Caregirnus mutuis vulneribus occiduntur 222. 45. Horſa moritur 110. 40. 143. 19. vid. Hengiſtus.
Hoſtes Britannia multorum ſuorum ſtrage exterminantur finibus 14. 25. & ſeqq.
Hreopedun nomen loci 164. 46
Hripenſis Eccleſia 714. 30
Hroſefcaſtra Civitas 155. 28. 168. 51
Hubaldus Archidiaconus miraculoſe ſanatur 376. 1
Hubba Danus maris tempeſtate perit 535. 27. vide Hinguar.
Hubertus Monachus miraculoſe ſanatur 373. 50
Huctredus comes obviam factus Cnutoni Regi occiditur 549. 4
Humbertus Merciorum Archiepiſcopus 530. 6
Humbra flumen 148. 25. 262. 53. 612. 46
Hunfredus Præful 250. 15
Hungeve Vidua acquirit ſibi Stipendium de Monaſterio Elyenſi per Contractum 477. 8
Hungi**

E T V E R B O R U M.

Hungi victoria contra Athelstanum 666. c. 14
 Hungus Pictorum Rex decimam regni partem beato Andrea Apostolo tradit 615. 44. Contemporaneus Æthelwolfo Regi Anglorum 665. c. 13
 Hunni & Wandali vastant Urbes Galliæ supra Rhenum sitas 221. 26
 Hufa fluvius 174. 35. vide oufa.
 Hy Insula 635. 37
 Hyber filius Geythelos Insulam invenit, 574. 44. 575. 10. inventam subigit & obtinet 574. 10. illa à nomine suo dicitur Hybernia 574. Art. 17. succedit Patri suo in regimine 576. 38
 Hybernia 569. Art. 6
 Hybernis fluvius 569. 39
 Hymba Insula 638. 3
 Hynguarri & Healfdenæ frater ad Domniam venit 167. 17. vide Igguar.

I.

Iago regnat 213. 55
 Jarmnan Episcopus 646. 8
 Ida primus Rex Berniciæ 114. 41. primus Rex ex Anglis 526. 33. Filius Eobbæ 114. 43. jungit Dinguirin & Gurbir-neth 114. 44. quot annos regiones tenuerit 114. 43
 Idanus Sanctus Episcopus 301. 19
 Ider filius Regis Nuth. 307. 32
 Idle amnis 229. 12
 Igera uxor Gozoli 224. 50.
 Iglea 167. 49
 Igguar Danus interficitur à Northymbris 535. 28. Igguar & Ubba Duces Danorum cum magna classe appulsi ad oras Britannicæ 533. 22
 Ignatius Episcop. Martyr 27. 5. vide Inguar.
 Sanctus Iluit 301. 21
 Imago beatæ Mariæ in Ecclesia Glastoniensi 305. 1
 Imperatorum Rom. Successio 604. 36. 603. 29. 616. 50. 616. 52. 618. 49
 Ina Rex Saxonum Benefactor Monasterii Glastoniæ 309. 5. 326. 44. Maldunef-burgensis 346. 52. ejus privilegium concessum Ecclesiæ Glastoniensi 311. 16. regno relicto Romam petit 151. 56. ejus elogium 346. 44. ejus obitus 151. 56. 312. 48. vide Ine.
 Incuningum nomen Regionis 148. 50
 Indiffa nomen Urbis 709. 29
 St. Indractus 298. 15. ejus translatio 300. 32
 Indulfus Rex Scotorum in Prædones Danos irruens plures occidit, tandem spiculo percussus decumbit 674. 36
 Ine Rex O. S. 527. 34. 528. 1. pen. succedit Cedwallæ 147. 26. 243. 14. con-

fruit Monasterium apud Glastoniam 247. 30. ibi translata sunt ossa quorundam Sanctorum 247. 38. vid. l. 47
 Ingles & Ines Genealogia 535. 7. Romam proficiscitur 247. 47. ejus elogium 346. 44
 Ine R. Occid. Saxon. & Colredus Rex Merciorum pugnant apud Wodenef-burg 246. 26. obit 528. 55
 Ingils frater Ine obit 247. 3. Ingils & Ine sunt filii Cœnredi 535. 6
 Inglif 527. 34
 Ingulfus vi auferit Monasterio Elyensi Brandune 485. 9
 Insula Elyensis cingitur metis & auctoritate munitur 489. 2
 Insulæ adjacentes Britannicæ 195. 3
 Insularum Scoticarum nomina 592. 22
 St. Johannes Baptista caput suum revelat 627. 46
 Johannes 720. 35. Abbatem ante Altare occiditur 173. 22
 Johannes Beverlacensis ad Eboracum transit 242. 40
 Johannes Canaan 303. 53
 Johannes Episcopus 722. 23. 723. 18. 724. 30
 Johannes Episcopus Eborum moritur 247. 9
 Johannes Episcopus Portuensis 66. 6
 Johannes Pontifex 78. 6. & 13. 242. 40. ejus Epistola ad Ethelredum & Alfridum Reges 81. 32
 Johannes Scotus Philosophus 669. 44. venit in Angliam 360. 44. vid. 361. 34. graphiis perforatur à Pueris 670. 6
 Johannes de Watelege 303. 31
 Jona Insula 670. 50
 Josephus filius Jacobi Patriarchæ quo anno obierit 571. 17
 Josephus ab Arimathia præficitur duodecim Discipulis Philippi Apostoli 292. 39
 Jovinianus succedit Juliano Apostatæ in Imperio 616. 25
 Irminburg Regina Ecgfridi Regis 63. 22. flagellata & fanata 71. 20
 Isaias Propheta terra lignea per medium secatur 579. 28
 Isis in numerum Dearum refertur 576. 15. 583. 3
 Ithamar Præsul Rossensis 235. 38. succedit Paulino 234. 24
 Ithancestre locus ubi Ced Episcopus prædicat Evangelium 234. 36
 Judea urb. 117. 29
 Juditha Caroli Francorum Regis filia 15. 23. 253. 49
 Julianus Apostata rerum potitur 616. 16
 Julius Cæsar primus in Britanniam pervenit 102. 51. ad subjugandam illam 215. 11. bellum infert Britannis 594. 45 in Britanniam advectus est & bis repulsus

INDEX RERUM

215. 33. 102 32. & 40. redit propter Francorum Rebellionem 596. 16. revocatur in Britan. ab Androgeo 554. 52. ejus imperium 596. 17. 597. 4. tertio rediens Britanniam subjugat 102. 42. & 45. ejus Domuncula lapidea 596. 19
 Julius Cæsar confossus 102. 47. 598. 2. percursorum pœna 686. 8
 Julius Martyr 11. 32. 555. 42
 Julius Menſis unde originem trahat 102. 46
 Ivo beatus apud Inſulam Rameſey vitam pergit 271. 31. cuidam apparet 271. 29. ejus oſſa inveniuntur 271. 28. 431. 20
 Juſtinianus Imperator libros Jurifconſultorum Romanorum in unum volumen redigi curavit 635. 20. privatur regno 649. 8. reſtituitur lin. 13. interficitur à Philippo d. l. lin. 17
 Juſtus Mellito Cantuariæ Archiepiſcopo ſuccedit 227. 17. mittit Paulinum in Northumbranam Gentem 229. 22
 Juvencus 730. 40

K.

Karolomannus Romam pergit & ibi monachus efficitur 154. 4. 166. 15. ab apro interficitur 165. frater Karoli magni moritur 154. 16
 Karoli imperium 654. 53
 Karoli tertii viſio 169. 34
 Karolus Alamannorum regnum accepit 169. 14. Regno expulſus moritur 168. 27. 171. 35
 Karolus Italiam ingreditur 166. 14
 Karolus Magnus Rex Francorum 154. 15. fit Imperator 154. 43. Romam adit & inde reverſus Papiam capit 154. 17. iterum Romam pergit & deinde ad Sanctam Benedictum & Capuam 154. 28
 Hiſpanias intrat 154. 20. per Alemaniam venit ad fines Baviariæ 154. 29. pergit in Sclavos 154. 35. Hungarorum regnum vaſtat 154. 35. Pipini pater æternum damnatus 153. 38
 Karolus rex Francorum glorioſus naſcitur 155. 8. rex magnus 650. 47. occiditur 539. l. penult.
 Karolus tertius Imperator filius Lodwici ſecundi regnat 156. 13. ex Italia fugiens obit 166. 16
 Karolus Martellus filius Pipini primi 151. 52
 Kenedrip Abbariſſa privilegia ſubſcribit 315. 47
 Kenelmus filius Kenulſi Rex Merciorum Martyr 530. 41. 252. 2. 252. 54
 Kenelmus Rex Merciorum occiditur ab Heſkeberto 252. l. pen.
 Kenethus Rex 159. 3. 676. 28

Kenethus Rex Scororum firmiſſimam pacem cum Rege Anglorum Edgaro ac filiis duobus coluit 676. 3. decipitur 679. 32. mira calliditate Scotos in bellum contra Pictos traxit 659. 48. ejus victoria in Pictos 662. 8. Regnum Pictorum ſuo adjicit 660. 26. ſepries cum hoſtibus congregitur & victoriam reportat 660. 23. aliæ ejus victoriæ 660. 4. quosdam ſubmittere recuſantes occidit quosdam ad deditiorem compellit 662. 46. cum filio ſuo Principum odium incurrit 679. 3. proditorie interficitur 662. 8. 679. l. ult.
 Kenethus non ignotæ probitatis Miles in pugna interimitur 680. 35
 Kenewalchius ſeu Cedwald Benefactor Ecclē. Glaſtoniæ 326. 36
 Kenewaldus Epicoſopus Monast. Glaſton. 325. 41
 Kenewoldus Epicoſopus Wigornenſis 544. 20
 Kenewulfus multa regna ſibi ſubjugat 530. 26
 Kenfrithus Comes Merciorum Benefactor Monasterii Meldunenſis 345. 1
 Kenredus & Offa Reges ſiunt Monachi 151 49. 244. 46. 244. 40 Romam vadit 244. 46. vide Cœnredus.
 Kenrik in Britanniam appellit 633. 28
 Kentigernus 626. 9. diſcipulus Sancti Servani operatur miracula 626. 17. Glaſgweum Epicoſopus 639. 28
 Kentuinſus Rex Britones perdomat 349. 6
 Kentwinus Rex Oſcwino ſuccedit 241. 26. 308. 27. fugat Britones Occidentales 241. 56
 Kenulphus Nepos Pendæ ex Patre Kenwalio 250. 17. regno expellit Sigebertum Regem Weſtſaxonum 250. 17. Rex Weſtſaxonum à Kinhardo cum focis circumdatus interficitur 251. 5
 Kenulphus filius Cuthberti Rex 251. 53. Cantiam vaſtat & Regem Egbertum in Merciam adducit 252. 1. cum Offa Rege pugnat 250. 52. ejus obitus 202. 54
 Kenulphus Rex Merciorum obit 252. 54. relinquit duas filias & filium 530. 38
 Kenwalchius Rex Benefactor Eccleſiæ Glaſtoniæ 308. 14
 Kenwolcus Rex Weſtſaxonum fidem ſuſcipere renuit 233. 28. filius Regis Kingilli 232. 10. 233. 20. ejus obitus 239. 37
 Kenwinus Rex Glaſtoniam libertate donat 308. 24. Benefactor Eccleſiæ Glaſtoniæ 326. 38
 Kenwlfus Abbas de Burch occiditur 174. 41
 Ketel Sanctum Germanum hoſpicio excipit 106. 10. & 46
 Ketel

E T V E R B O R U M.

Ketel Dumluc Dux 106. 47
 Kimbelinus Rex Britonum 216. 1. Tenna-
 nacia filius 215. 42
 Kimmarchus Rex Britonum 213. 56
 Kinadius Rex Albanix 265. 7. 321. 14
 Kineburga ab Ofrico subregulo Mercio-
 rum præficitur Monasterio 241. lin.
 pen.
 Kinedrida Deo dicata Wulferi Regis Mer-
 ciorum Soror 240. 25. Kinedrida & Ki-
 neswida 240. 25
 Kinegilfus 228. 16. baptizatur à Birino.
 succedit Corwfo Regi Westfaxonum
 228. 12
 Kinelmus Rex Benefactor Monasterii Gla-
 stoniae 314. 18. ei datur potestas in Ec-
 cles. Glaston. 314. 26
 Kinemundus Presbyter 405. 19
 Kineswida Deo dicata Soror Wulferi
 R. M. 240. 25
 Kineth Rex Scotorum à Rege Edgardo ho-
 norifice suscipitur 545. 1
 Kinewlfus Rex Benefactor Monast. Mel-
 dunenf. obit 654. 39
 Kinredus Wulferi filius 240. 5
 Kinricus 224. 4. ejus obitus 225. 34
 Knebbanburge 346. 31
 Koemmalch Regnat 144. 6
 Kymarius regnat 144. 6
 Kynatell Rex 637. 26
 Kynedriith Mater Dunstani 544. 6
 Kynegilfus Rex Occidentalium Saxonum
 Baptizatur à St. Byrino Episcopo 143.
 54. primus Christianus Rex O. S. regnat
 143. 53. 231. 50. assignat terram ad
 constructionem Sedis Episcopalis in
 Wintonia, obit 233. 20
 Kynelmus Rex Merciorum Martyr 654.
 39
 Kynewlfus regnat 154. 12
 Kynricus filius Cerdici in Britanniam ve-
 nit 143. 28. regnat 143. 34

L.

L Abienus Tribunus occisus 141. 3. 215.
 11
 Lac & Buthyrum in Sanguinem mutantur
 648. 42
 Lactantius 730. 42
 Lademund Abbas 308. 8
 Lambertus Archiepiscopus dignitate exui-
 tur ab Offa 250. 49. lapidatur 272.
 28
 Lampetho Regina electa a Mulieribus
 532. 53
 Laternensis Ecclesia 245. 11
 Laurentius Abbas Westmonasteriensis 248.
 28. Archiepiscopus 228. 40
 Lausheila in possessionem Ramefienfium
 devenit 416. 48
 Lefricus 450. c. 101

Lefsius vendit Episco. Æthelwoldo 2 hy-
 das 488. 6. Diaconus Benefactor Eccle-
 siæ Ramefienfis 450. 2
 Lefsius & uxor ejus Sitled vendunt Epi-
 scopo Ædelwoldo prædia, sed postea
 contractui stare recusant 468. 31. mi-
 serabiliter perit 469. 28
 Legati à Julio Cæsare missi ad Reges Sco-
 torum & Pictorum 594. 12
 Legecestria 240. 15. reparatur 261. 17
 Leges 202
 Leghe Villa 309. 1
 Legionum Urbs, quæ nunc Cestria, 267.
 32
 Leicestria construitur 213. 47
 Leil filius Bladud Rex 213. 43
 Leil filius Bruti Rex 213. 30
 Lelius Hamo Dux Claudii Regem Guide-
 rium occidit 217. 15
 Lelius Hamo apud Porcestriam 216. 16
 Leo Imperator regnat post Marcianum
 224. 9
 Leo v adoptat in filium Aluredum filium
 Ethelwlfii Regis Westfaxonum 254. 19
 Leo Papa 730. 33. à sede expellitur 154.
 41. ejus Privilegium pro Kinelmo 314.
 46. ejus obitus 154. 55
 Leoni committitur cura rei familiaris
 490. 2
 Leof Latro & sicarius 263. 44
 Leof Monasterium juxta Herford 269. 33
 Leofleda Uxor Oswini 496. 32. ejus pos-
 sessiones 496. 11
 Leofricus Abbas Elyensis 503. 3
 Leofricus Abbas de Burgo 456. 36
 Leofricus Comes Canuto Regi semper fa-
 vorabilis fuit 275. 21. Comes Cestrix
 276. 24. 277. 30. Comes Merciorum
 279. 14. multa Monasteria dirat & re-
 parat 282. 20. ejus obitus 282. 21
 Leoffinus Abbas Elyensis 504. c. 26. con-
 secratur ab Archiepiscopo Dorobernen-
 si Egelnode 504. 12. Monasterio Elyensi
 oblatum Deo mancipatur cum multis
 prædiis 499. 15. dat possessiones Edel-
 dridæ 449. 16. obit 511. 35
 Leoffinus Presbyter acquirit Alestano
 Presbytero hydram & campum 483. 41
 Leofftanus & Wulfrici filius vi obrinent
 2 hydram Horningeseie 483. 6
 Leofwinus Abbas 502. 22. fit Episcopus
 280. 36. Hyberniam advehitur 279. 33.
 vide Ofchitellus.
 Leofware terram de Wedreringeseie ad-
 jicit Ecclesiæ Elyensi 508. 11
 Legingai locus ab Odilwoldo Rege Deiro-
 rum datus Ced Episcopo Orientali ad
 Monasterium construendum 235. 18
 Letania à beato Mamerto Episcopo insti-
 tutæ promulgantur in Scotia 633. 26
 Levegarus Episcopus occiditur 696. 41
 Leuthcrius præest Ecclesiæ Wentanæ 233.
 48. confirmatur à Theodoro Archiepis-
 copo

INDEX RERUM

copo 233. 48. subrogatur Avunculo
 suo Agilberto 239. 33
 Lex Marcia 214. 40
 Lex succedendi in qua non sanguinis pro-
 ximitas, sed perfectæ pubertatis habili-
 tas antiquitus spectabatur, obtinuit us-
 que ad tempus Malcolmi Regis 658.
 12
 Lichfeild 244. 36
 Lilla iætui Edmundo destinato corpus su-
 um opposuit 229. 41
 Limena fluvius 172. 3
 Lindesey Provincia 230. 13
 Lindisfarnum Episcopatus sedes apud Dun-
 nelmum constituta 271. 24. 251. 43
 Lindune Manerium 466. 39
 Liningus Præful Wigornensis obit 278.
 38
 Liniugus Archiepiscopus Doroberniensis
 446. 34
 Lithanbere 492. l. penult.
 Lithleberi 492. c. 5. idem quod Lithanbere
 Litorius Consul Romanus 627. 25
 Littlanbyrig locus 521. 32
 Littleport villa 490. 35
 Livingus Episcopus Monachus Glaston.
 325. 43
 Liuremere Villa 485. 21
 Loci principales infra duodecim hidarum
 329. 46
 Locria 590. 18
 Locrinus primogenitus Bruti 212. 47. reg-
 nat usque ad Hubram fluvium 212. 53
 Lodovicus Lodwici filius potitur victoria
 168. 47. regnum accipit 155. 17
 Lodwicus Imperator obit 155. 20. 174.
 54
 Lodwicus filius Lodwici Imperatoris re-
 gnat 172. 48
 Lodwicus Rex Saxon Bavariam ingredi-
 tur 168. 39. derelictus à Francis 155.
 16. ejus obitus 166. 13
 Loedis 132. 42
 Loigere Regis anno v Patricius cœpit præ-
 dicare fidem Christi 113. 15
 London Civitas concrematur 270. 13
 Londonienses Mellitum Episcopum suum
 redeuntem nolunt recipere 228. 45
 Longobardus 103. 7
 Lotharius Imperator seculo renunciat 667.
 15. Romam proficiscitur 156. 12. 242.
 29
 Lotharius Egberti frater 239. 35
 Lotharius Rex Francorum 155. 16
 Lotharius Rex Cantuaræ moritur 242.
 31
 Lothowicus Karoli Regis Galliæ filius
 539. 54
 Louthion tractus terræ 544. l. pen.
 Lucius filius Coilli Rex Britannus 217. 53.
 dat literas ad Eleutherium Pontificem
 pro Religione Christiana amplexanda
 142. 24. 217. 46. 293. 33. cum univer-

sis Regalibus Britannæ baptizatur 103.
 12. primus Reg. Britonum fidem Christi
 suscipit 555. 16
 Lucius Otho Imperium invadit 603. 10.
 sibi manus infert violentas 603. 14
 Ludecanus Rex occiditur 253. 21
 Ludgate unde sic nominetur 215. 30
 Lues Animalium maxima 252. 52
 Lulach Rex constituitur 696. 46. occidi-
 tur 696. l. ult.
 Lull Archiepiscopus Doroberniæ 251. 16
 Luna sanguineo rubore profuga 152. 9
 Lupus Trecacensis Episcopus mittitur à
 Papa in Britanniam 557. 26
 Lustwinus cum uxore sua Leorware mul-
 ta donant prædia Ecclesiæ Elyens. 501.
 17
 Luya flumen 259. 10
 Lyntune Villa 519. 8.

M.

M Acduf exul 688. 46. Malcolmo
 Cammois reditum suadet 691. 6
 Machabeus Rex Scotorum 688. c. 45. Fi-
 lius Finele præcipuus occisor Regis
 Duncani 687. 46. Filios Duncani Regis
 occidere nititur 688. 12. moritur 695.
 c. 7. 696. 6. sepelitur 697. 3
 Machometus multos populos seducit 642.
 31
 Machutes, qui & Macloveus, miraculis &
 Sanctitate claret 635. 29
 Maddan regnat 218. 9
 Magantia apud Longobardos 103. 7
 Maglocunus increpatur 20. 13
 Magnentius interficit Constantem Con-
 stantini Imperatoris Filium 612. 17
 Mahbon vid. Dusblan.
 Maidulfi Urbs 263. 30
 Mailcunius Rex 116. 15
 Maincestre ab Edwardo instaurata 261.
 49
 Malcherus Comes datur Northymbren-
 sibus 283. 34
 Malcolmus Rex 673. c. 41. 683. c. 39.
 684. c. 40. 697. c. 9. filius Kenethi Regis
 ejus pugna cum proditore quodam 697.
 c. 9. 697. c. 10. ejus reditus in Scotiam
 695. c. 7. Danos ter debellavit 683. 49.
 Tributum Danis solvere recusat 681.
 c. 35. præstito homagio Regi Ethelredo
 Northymbrarium in Feudum accipit
 680. 11. ejus contentio contra Cnu-
 tonem Danum 684. 33. ejus encomium
 682. l. pen. ejus prodigalitas 686. 43.
 vexat Gryme multimodis incommodis
 680. 41. occidit eum 683. 21. & 33. co-
 ronatur 683. 31. nimis liberalis est 686.
 32
 Malcolmus Rex sc. sedem Episcopalem eri-
 git 684. 28. sædus contra Danos init
 cum

E T V E R B O R U M.

cum Edmundo Rege 673. 40. Moravi-	lini avunculi Helenæ 556. 21. Tyran-
ensium dolo occiditur 674. 13.	12. 23. 612. 29. Regem Romanorum
684. c. 41. 385. 24	Gratianum occidit 219. 47. 104. 7. 556.
Malcolmus Rex Cumbrorum homagii no-	31. regnat in Britannia 104. 3. & 8.
mine tenetur Regi Eadgaro. 546. 20	30000 Militum & 100000 Plebano-
Malcolmus Chammoire ad Regem Edwar-	rum ab Infula Britannica colligit &
dum confugit 688. 19. 689. 36. Se libi-	secum abducit 104. 9. 556. 25. 617. 18.
dinosum, perfidiæ & doli Artificem simu-	622. 29. Conanum in Armorica Pro-
lat, furem & latronem 691. 26. 694. 7.	vincia regnare facit 219. 41. apud Bri-
693. 18. in throno positus coronatur	rannias factus Imperator ad Gallias tran-
697. 9. proditorem suum provocat ad	sit 219. 44. 104. 1. Pictos à Scotis se-
duellum 697. 42. ejus encomium 697.	parat 612. c. 44. Scotos bello conterit
9. Machabeum Regem Scotorum inter-	616. c. 44. ejus præsumptio contra Ro-
ficat 696. 6	manum Imperium 616. c. 50. Spoliatus
Maldewynus Donaldi Regis Scotorum fi-	indumentis regalibus fistitur & capite
lius rerum potitur 646. 12. obit 646.	damnatur 105. 6. à Theodosio occidi-
41	tur 612. 29. 556. 47. 219. 43. & 50
Maldmesburge Monasterium 356. 30	Mazefeld locus ubi sæpe miracula edita
Maldwini successio 646. c. 40	sunr divina 233. 54
Malgo Rex Britonum 559. 10. 225. 21.	Meardene lutex 259. 6
implorat Aydani Regis auxilium 638.	Meassewde terra dono data St. Æthel-
33. id ei mittitur 638. c. 28	drydæ 487. 19
Malmunyn vid. Busblan.	Medcant Infulæ nomen 117. 8
Malva flumen 100. 56	Medhamstude Abbatia 239. 44
Man Infula 98. 41	Melchu 112. 30
Marcia regnat 214. 42. Maciana Lex 214	Melga Rex Pictorum 220. 2. vid. Guanius
39	Mellitus Cooperator Augustini Archiepis-
Marcianus Imperator 221. 16. Occiditur	copi à Papa Gregorio missus 227. 1.
221. 20. 629. 40	succedit Laurentio in Archiepisc. 228.
Marcomirus Priami filius Francis præest	48. expellitur 228. 35
633. 10	Mempricius regnat 213. 11. à Lupis de-
Marcus Antonius Verus regnat 142. 21	voratur 233. 15
Mare freticum 517. 55	Merchene Leaga 538. 20
Mare Mediterraneum 568. 3	Merci sunt Christiani 146. 34
Margaretæ Soboles 218. 2	Mercix Divisio 166. 22
B. Mariæ Virginis Nativitas 598. 38	Merciorum Reges 525. 30
Marianus Scotus Monachus fit 689. 40	Meresseige Infula 172. 42
Marinus Papa obit 169. 22	Meresis Filius Ermenbergæ 240. 23
Marius Arviragi filius regnat apud Britan-	Merlinus Vates 631. 23. ex filia Regis
nos 216. 28	Sanctimoniali & incubo Dæmone natus
Marius in Westmaria Provincia erigit la-	558. 28. ejus Vaticanium 647. 51
pidem in quo inscribitur MARI VI-	Meroe Infulæ nomen 191. 50
CTORIÆ 216. 34	Meroveus tertius Rex Francorum 143.
Marmor Scotia producit 591. 25	14
Maro Virgilius 730. 43	Merle fluvius 261. 48
Marpessa Regina à Mulieribus electa 532.	Mervinus Rex Britonum 94. 2
53	Metallorum in Scotia 591. 26
Marthillach Episcopatus fundatio 684. 11.	Mezentius Imperator creatur sed paulo
& 29	post occiditur 645. 37
Martina Heraclii Imperatoris Uxor cum	Middelangli Mysterio fidei imbunrur 235.
Filio suo Heraclona Imperium arripit	29
644. 29	Middeltune Villa 481. 9
Martinus Furonensis Episcopus virtutibus	Mille ducenti Monachi interficiuntur a-
claruit 105. 2. obit 143. 3	apud Bangor 559. 21
Martinus Papa post Johannem sedet 258.	Milredus Episcopus 249. 54
39. 240. 23	Ministri Regis duo occiduntur apud Wi-
Martyres 11. 48	gorniam 276. 50
Maulus à fratre suo Mempricio Rege	Mirabilia terræ Britann. 189. 6. 193. 21
Britonum occiditur 212. 13	Miracula 89. 13. & 41. Patricii 113. 17.
Mawron Episcopus 308. 6	& seqq. in loco Reliquiarum Aldelmi
Maximianus Imperator fit 104. 1. pen.	374. 11
Maximus Britanniam invadens Coronam	Miraculum 371. 5. 372. 54. 380. 43.
sibi ipsi imponit 616. 37. Filius Chæ-	534. 11. fit ad Oracionem Alfwar-
	LIIII 2 di 48.

INDEX RERUM

copo 233. 48. subrogatur Avunculo
 suo Agilberto 239. 33
Lex Marcia 214. 40
Lex succedendi in qua non sanguinis pro-
ximiras, sed perfectæ pubertatis habili-
tas antiquitus spectabatur, obtinuit us-
que ad tempus Malcolmi Regis 658.
 12
Lichfeild 244. 36
Lilla i&ui Edmundo destinato corpus su-
um opposuit 229. 41
Limena fluvius 172. 3
Lindesey Provincia 230. 13
Lindisfarnum Episcopatus sedes apud Dun-
nelmum constituta 271. 24. 251. 43
Lindune Manerium 466. 39
Liningus Præful Wigornensis obit 278.
 38
Liniugus Archiepiscopus Dorobernienfis
 446. 34
Lithanbere 492. l. penult.
Lithleberi 492. c. 5. idem quod Lithanbere
Litorius Consul Romanus 627. 25
Littlanbyrig locus 521. 32
Littleport villa 490. 35
Livingus Episcopus Monachus Glaston.
 325. 43
Liuremere Villa 485. 21
Loci principales infra duodecim hidarum
 329. 46
Locria 590. 18
Locrinus primogenitus Bruti 212. 47. reg-
 nat usque ad Hubram fluvium 212. 53
Lodovicus Lodwici filius potitur victoria
 168. 47. regnum accipit 155. 17
Lodwicus Imperator obit 155. 20. 174.
 54
Lodwicus filius Lodwici Imperatoris re-
gnat 172. 48
Lodwicus Rex Saxon Bavariam ingredi-
tur 168. 39. derelictus à Francis 155.
 16. ejus obitus 166. 13
Loedis 132. 42
Loigere Regis anno v Patricius cœpit præ-
dicare fidem Christi 113. 15
London Civitas concrematur 270. 13
Londonienses Mellitum Episcopum suum
redeuntem nolunt recipere 228. 45
Longobardus 103. 7
Lotharius Imperator seculo renunciat 667.
 15. Romam proficiscitur 156. 12. 242.
 29
Lotharius Egberti frater 239. 35
Lotharius Rex Francorum 155. 16
Lotharius Rex Cantuaræ moritur 242.
 31
Lothowicus Karoli Regis Galliæ filius
 539. 54
Louthion tractus terræ 544. l. pen.
Lucius filius Coilli Rex Britannus 217. 53.
 dat literas ad Eleutherium Pontificem
 pro Religione Christiana amplexanda
 142. 24. 217. 46. 293. 33. cum univer-

sis Regalibus Britannæ baptizatur 103.
 12. primus Reg. Britonum fidem Christi
 suscipit 555. 16
Lucius Otho Imperium invadit 603. 10.
 sibi manus infert violentas 603. 14
Ludecanus Rex occiditur 253. 21
Ludgate unde sic nominetur 215. 30
Lues Animalium maxima 252. 52
Lulach Rex constituitur 696. 46. occidi-
 tur 696. l. ult.
Lull Archiepiscopus Dorobernæ 251. 16
Luna sanguineo rubore profuga 152. 9
Lupus Trecacensis Episcopus mittitur à
Papa in Britanniam 557. 26
Lustwinus cum uxore sua Leorware mul-
ta donant prædia Ecclesiæ Elyens. 501.
 17
Luya flumen 259. 10
Lyntune Villa 519. 8.

M.

M Acduf exul 688. 46. Malcolmo
 Cammois reditum suadet 691. 6
Machabeus Rex Scotorum 688. c. 45. Fi-
 lius Finele præcipuus occisor Regis
 Duncani 687. 46. Filios Duncani Regis
 occidere nititur 688. 12. moritur 695.
 c. 7. 696. 6. sepelitur 697. 3
Machometus multos populos seducit 642.
 31
Machutes, qui & Macloveus, miraculis &
Sanctitate claret 635. 29
Maddan regnat 218. 9
Magantia apud Longobardos 103. 7
Maglocunus increpatur 20. 13
Magnentius interficit Constantem Con-
stantini Imperatoris Filium 612. 17
Mahbon vid. Dusblan.
Maidulfi Urbs 263. 30
Mailcunius Rex 116. 15
Maincestre ab Edwardo instaurata 261.
 49
Malcherus Comes datur Northymbren-
sibus 283. 34
Malcolmus Rex 673. c. 41. 683. c. 39.
 684. c. 40. 697. c. 9. filius Kenethi Regis
 ejus pugna cum proditore quodam 697.
 c. 9. 697. c. 10. ejus reditus in Scotiam
 695. c. 7. Danos ter debellavit 683. 49.
 Tributum Danis solvere recusat 681.
 c. 35. præstito homagio Regi Ethelredo
 Northymbrarium in Feudum accipit
 680. 11. ejus contentio contra Cnu-
 tonem Danum 684. 33. ejus encomium
 682. l. pen. ejus prodigalitas 686. 43.
 vexat Gryme multimodis incommodis
 680. 41. occidit eum 683. 21. & 33. co-
 ronatur 683. 31. nimis liberalis est 686.
 32
Malcolmus Rex sc. sedem Episcopalem eri-
git 684. 28. sædus contra Danos init
 cum

E T V E R B O R U M.

cum Edmundo Rege 673. 40. Moravi-	
ensum dolo occiditur	674. 13.
	684. c. 41. 385. 24
Malcolmus Rex Cumbrorum homagii no-	
mine tenetur Regi Eadgaro.	546. 20
Malcolmus Chammoire ad Regem Edwar-	
dum confugit 688. 19. 689. 36. Se libi-	
dinosum, perfidiæ & doli Artificem simu-	
lat, furem & latronem 691. 26. 694. 7.	
693. 18. in throno positus coronatur	
697. 9. proditorem suum provocat ad	
duellum 697. 42. ejus encomium 697.	
9. Machabeum Regem Scotorum inter-	
ficit	696. 6
Maldewynus Donaldi Regis Scotorum fi-	
lius rerum potitur	646. 12. obit 646.
	41
Maldmesburge Monasterium	356. 30
Maldwini successio	646. c. 40
Malgo Rex Britonum 559. 10. 225. 21.	
implorat Aydani Regis auxilium 638.	
33. id ei mittitur	638. c. 28
Malmunyn vid. Busblan.	
Malva flumen	100. 56
Man Insula	98. 41
Marcia regnat 214. 42. Maciana Lex 214	
	39
Marcianus Imperator 221. 16. Occiditur	
	221. 20. 629. 40
Marcomirus Priami filius Francis præest	
	633. 10
Marcus Antonius Verus regnat	142. 21
Mare freticum	517. 55
Mare Mediterraneum	568. 3
Margaretæ Soboles	218. 2
B. Mariæ Virginis Nativitas	598. 38
Marianus Scotus Monachus fit	689. 40
Martinus Papa obit	169. 22
Marius Arviragi filius regnat apud Britan-	
nos	216. 28
Marius in Westmaria Provincia erigit la-	
pidem in quo inscribitur MARI VI-	
CTORIÆ	216. 34
Marmor Scotia producit	591. 25
Maro Virgilius	730. 43
Marpessa Regina à Mulieribus electa 532.	
	53
Marthillach Episcopatus fundatio 684. 11.	
	& 29
Martina Heraclii Imperatoris Uxor cum	
Filio suo Heraclona Imperium arripit	
	644. 29
Martinus Furonensis Episcopus virtutibus	
claruit 105. 2. obit	143. 3
Martinus Papa post Johannem sedet 258.	
	39. 240. 23
Martyres	11. 48
Maulus à fratre suo Mempricio Rege	
Britonum occiditur	212. 13
Mawron Episcopus	308. 6
Maximianus Imperator fit	104. l. pen.
Maximus Britanniam invadens Coronam	
sibi ipsi imponit 616. 37. Filius Chœ-	
lini avunculi Helenæ 556. 21. Tyrannus	
12. 23. 612. 29. Regem Romanorum	
Gratianum occidit 219. 47. 104. 7. 556.	
31. regnat in Britannia 104. 3. & 8.	
30000 Militum & 100000 Plebanorum	
ab Insula Britannica colligit &	
secum abducit 104. 9. 556. 25. 617. 18.	
622. 29. Conanum in Armorica Pro-	
vincia regnare facit 219. 41. apud Bri-	
tannias factus Imperator ad Gallias tran-	
sit 219. 44. 104. 1. Pictos à Scotis se-	
parat 612. c. 44. Scotos bello conterit	
616. c. 44. ejus præsumptio contra Ro-	
manum Imperium 616. c. 50. Spoliatus	
indumentis regalibus sistitur & capite	
damnatur 105. 6. à Theodosio occidi-	
tur	612. 29. 556. 47. 219. 43. & 50
Mazefeld locus ubi sæpe miracula edita	
sunt divina	233. 54
Meardene lutex	259. 6
Measlewrde terra dono data St. Æthel-	
drydæ	487. 19
Medcant Insulæ nomen	117. 8
Medehamstude Abbatia	239. 44
Melchu	112. 30
Melga Rex Pictorum 220. 2. vid. Guaninus	
Mellitius Cooperator Augustini Archiepis-	
copi à Papa Gregorio missus 227. 1.	
succedit Laurentio in Archiepisc. 228.	
48. expellitur	228. 35
Mempricius regnat 213. 11. à Lupis de-	
voratur	233. 15
Merchene Leaga	538. 20
Merci fiunt Christiani	146. 34
Mercia Divisio	166. 22
Merciorum Reges	525. 30
Meresfeige Insula	172. 42
Meresis Filius Ermenbergæ	240. 23
Merlinus Vates 631. 23. ex filia Regis	
Sanctimoniali & incubo Dæmone natus	
558. 28. ejus Vaticinium	647. 51
Meroe Insulæ nomen	191. 50
Meroveus tertius Rex Francorum 143.	
	14
Merse fluvius	261. 48
Mervinus Rex Britonum	94. 2
Metallorum in Scotia	591. 26
Mezentius Imperator creatur sed paulo	
post occiditur	645. 37
Middelangli Mysterio fidei imbuuntur 235.	
	29
Middeltune Villa	481. 9
Mille ducenti Monachi interficiuntur a-	
apud Bangor	559. 21
Milredus Episcopus	249. 54
Ministri Regis duo occiduntur apud Wi-	
gorniam	276. 50
Mirabilia terræ Britann. 189. 6. 193. 21	
Miracula 89. 13. & 41. Patricii 113. 17.	
& seqq. in loco Reliquiarum Aldelmi	
	374. 11
Miraculum 371. 5. 372. 54. 380. 43.	
534. 11. fit ad Orationem Alfwar-	
	L1111 2
	di 44.

INDEX RERUM

di 44. c. 96
 Modich quarta pars Centuriatum 490. 46
 St. Modwenne duo Monasteria extruxit
 254. 3. in altero horum aliquandiu re-
 sidet 254. 6. moritur in insula Andrefeia
 254. 8
 Moll Rex Northymbrorum regnum divi-
 dit 250. 42
 Molli Aluredi filius regnat 250. 46
 Molmucius Rex Britonum primus eorum
 Legifer 196. 3
 Molmutiarum Legum Auctor 553. 29
 Monachi primi instituti 264. 44
 Monachi interficiuntur vid. Mille
 Monachus nomine Constans ad fuscipien-
 dum sceptrum Regni educitur, quia in-
 genii pigri & inertis 271. 27
 Monarchæ Mundi 597. c. 18
 Monasteria ab Aldelmo facta 343. 1
 Monasterium de Barme 239. 46. de Burge
 St. Petri 234. 12. apud Ethelingisey
 258. 46. Evesham 244. 48. Malmesbu-
 rienfe datur Clericis 264. 24. St. Mar-
 tini Turonensis 252. 46
 Monia Insula vastata 271. 27
 Monitum Varroni & Æmilio Consulibus
 adversus Hannibalis impatientiam da-
 tum 658. 44
 Montes exitiales 10. 13
 Moravi Pictis se conjungunt 602. c. 27
 Moravienfes à Natali Solo expulsi 602.
 c. 27
 Mordredus coronatur Rex super Britones
 Londoniæ 225. 30. vid. Gauwanus.
 Morindus Rex crudelis 214. 43. devo-
 ratur à Bellua marina 214. 44
 Morkarus vid. Edwinus.
 Mortalitas boum maxima 252. 52
 Motus primus Scotor. originis 57. A. 8
 Motus inter Scotos & Pictos 608. c. 37
 Moyfes & Patricius quatuor modis æqui-
 parantur 113. 53
 Mucaniæ Abbas 316. 12
 Muchainiensis Abbas subest Jurisdictioni
 Abbatis Glastoniensis 331. 1
 Mulier cæca visum recuperat miraculose
 357. 13. 381. 14. quædam malis artibus
 afflueta & sepulta, extrahitur Ecclesia à
 Dæmonibus 281. 48
 Mull frater Regis Cedwallæ comburitur
 242. 37. vide Moll.
 Mundus sensibilis 567. 1
 Murdacus Rex tranquille Regno gaudet
 649. 33
 Murus & Agger à Mari usque ad Mare
 per transversum ducitur 103. 19. &
 construitur 606. 19. & 24. lapideus 220.
 31. reparatur 624. 31
 Mycelius filii ejus ad Hyberniam proficif-
 cuntur 577. Art. 21
 Mycelius Espayn Rex Scotorum Hispani-
 ensium filios suos transmittit in Hy-
 berniam 577. 8.

N

NAitanus Rex Pictorum desiderat à
 Colfrido Abbate Monast. Ginvien-
 sis Doveri de vera Paschæ observatione
 246. 1. accipit litteras de circuli Pascha-
 lis observatione 665. 10
 Naffingtone Villa 441. 29
 Natanleod interimitur à Porth 224. 42
 Nathanleod Rex cum 5000 Britonum oc-
 ciditur 634. 2
 Nectarii successio 650. 46
 Nedestochelocus ubi St. Neotus vitam
 duxit heremiticam 536. 9
 Nen fluvius 490. 39
 Nennius 93. I. 94. 8
 Neolus Rex. 570. 25
 Neophyta 294. 34
 Neotus 536. 2. Alfredum Regem increpat
 536. 16
 Neotus Confessor quiescit in Monasterio
 in Insula de Croulond 244. 5
 Nero Claudio succedit 142. 15. 600. 50
 Nero bellum Britannicum adversus Sco-
 tos initum continuat 601. 11. ejus mo-
 res 601. 2
 Nerva Imperator Romanus 603. 44. ejus
 encomium 604. 3
 Nid fluvius 85. 20
 Nigellus Episcopus 450. 25. 495. 47
 Nimech in Hyberniam advenit 100. 6
 Nimea civitas 100. 32
 Ninianus Pontifex Vir mirandæ virtutis
 & Sanctitatis 626. 27
 Nix insolita cælo cadit 278. 41. Sylva-
 rum ligna frangit 278. 42.
 Nobiles Glastoniæ sepulti 306. 7
 Nomina duodecim Fratrum 295. 17. fra-
 trum piæ conversationis 296. 34. Socio-
 rum ex Hybernia cum St. Columba in
 Scotiam advenientium 637. 36. Comi-
 tum beati Reguli reliquias St. Andreæ
 Apostoli in Scotiam deferentis 615. 12.
 Fratrum reliquias Sancti Dunstani trans-
 ferentium 302. 31
 Nomina Regum Saxonum 630. 44. Fili-
 orum Ethelfridi regno Patris depulso-
 rum & baptizatorum 641. pen. Regum
 Francorum 633. 14. Regum Northum-
 briæ à Subditis proditorie è medio sub-
 latorum 652. 33
 Nood fluvius 356. 12
 Nordanhymbri 144. 10
 Normanni 330. 27. in sequanam veniunt
 155. 29
 Norreganus quidam solus in Ponte flans
 totum Anglorum Exercitum sustinet
 285. 3
 Northymbrenses occidunt Ostridam uxo-
 rem Ethelredi Regis Merc. 243. 51
 Northymbrorum Reges 526. 31. eorum
 proditio

E T V E R B O R U M.

proditio 652. c. 50. eorum regnum incipit . 225. 30
 Northumbriæ Comitatus datur Tolsto filio Haraldī 281. 14
 Northumbriæ & Cumbriæ gentes Scōtis & Danis præ Anglis subesse malunt 672. 14
 Northumbri cum Rege occiduntur vel comburuntur 669. 22
 Nothelinus Præful Londoniensis succedit Tadwino Archiepiscopo Doroberniæ 248. 29
 Nubes per Angliam nunc sanguinea nunc ignea videtur 270. 7
 Numeri annorum ab origine Mundi 570. Art. 7
 Numerus Sedium Episcopaliū 208
 Nuncii missi apud Nicetam Constantinopolitan. Imperat. 283. 47
 Nutriciū Aurelii & Utheri ad Regem Armoricæ Britannicæ confugiunt 221. 11

O.

Ochta & Abisa evocati è Germania 107. 48. Ochta filius Hengisti transit ad Regem Cantuariorum 114. 8
 Oclea 254. 27
 Octavianus Imperator succedit in Imper. 598. c. 20. nimis indulgebat libidini 692. 50. ejus visio 598. c. 19. Britones ad unitatem reducit 612. c. 43
 Octavi frater Hengisti cum Eubusa filio Hengisti mittitur ad Boreales partes Britannicæ occupandas 631. 17
 Octavius Dux Gewissorum Britanniam invadit 219. 29. in Regem evehitur à Britonibus 611. 42. dedit se Maximo 612. 44
 Odilwaldus filius Oswaldi consors regni est Regi Ofwi 234. 23
 Odilwald filius Oswaldi 236. 16
 Odo Danus Wintoniæ Episcopus 262. 23. fit Archiepiscopus Doroberniæ 262. 23. 388. 34. Militavit aliquando Edwardo Seniori 266. 12
 Odo Cantuariensis Archiepiscopus 544. 24. Edwinum Regem excommunicat 266. 25. precibus miracula obtinet 266. 32. 389. 2. obit 266. 12. 392. 47
 Oesc Rex Anglorum 525. 24
 Offa Rex Merciorum Caroli Magni Regis Francorum amicitiam sibi conciliat 652. 4. Olcæ Patri mortuo in regnum Canticæ succedit 224. 54. potentissimus 529. 28. formidofus 157. 16. 709. 54. contemporaneus Pipini Regis Francorum 529. 38. Ethelbaldi nepos Beornredum occidit, & regnat 250. 25. occidit Sanctum Ethelbrithum Regem Westfaxonum 530. 18. Filiam suam Ethelburgam Bricotrico Regi Westfaxonum

copulat 250. 34. vid 151. 19. & seqq. aufert prædia à Monasterio Meldunenti 359. 14. & seqq. cœlitus admonitus transfert Corpus Sancti Albani Protomartyris Anglorum 530. 2. Benefactor Eccles. Glaston. 314. 15. 327. 10. obit 251. 52. 530. 21. sepelitur in Usa flumine juxta Bedeford 530. 21
 Offa 709. 54
 Offa Rex Orientalium Saxonum Romæ fit monachus 151. 49
 Offa vid. Kenredus.
 Offedich fossa insignis 250. 33
 Offerthun prædium Ecclesie Ramesiensi dono datum sed postea ab alio ablatum 445. 42
 Offorus Wiçtiorum Episcopus 243. 45
 Offricus Benefactor Eccles. Glaston. 316. 42
 Offricus filius Elfrici Regnum Deirorum suscipit 250. 48
 Ogga de Mildenhale Benefactor Monasterii Elyensis 475. 32
 Oghgul Insula 107. 34
 Oite filius Hengisti Regno Canticæ potitur 143. 23
 Olaf filius Sictri & Orgivæ 541. 3. & 36. exul revocatur à Northymbris è Norwegia 540. 54. 541. 36. 541. 41
 Olavus Rex Norwicensium in bello à subditis interficitur 550. 18
 Olavus & Paulus ad propria redire permittuntur 285. 1
 Oliverus Monachus Malmesburiensis Cometam salutatur 283. 55. in Aere volat 284. 2
 Olney Insula 274. 19
 Olredus Rex filius Alredi dolo interficitur 529. 56
 Ondred Desertum 73. 1
 Onestrefelda Campus 75. 31
 Onlaf Rex Norwegicæ 547. 50. vel Olavus 548. 16. Baptizatus a fonte suscipitur ab Ethelredo Rege 548. 26. expellitur regno 548. 52
 Opilius Macrinus imperat & occiditur 218. 51
 Orcades Insulæ 103. 3. 593. 11. subduntur Romano Imperio 600. 45. à Claudio Cæsare 142. 5
 Orcania insula 98. 43
 Ordmarus vir potens 465. 40. legat Regi Edgardo Hathfeld d. loc.
 Orgarus 268. 17
 Orgiva [Edgiva] filia Regis Edwardi Senioris 539. 12. & 54. 540. 4
 Oricus (Mackus) Rex plurimarum Insularum paret Regi Eadgardo 545. 20
 Orientalium Anglorum Reges 526. 17
 Orosius 730. 32. Anglorum Historiographus 332. 46
 Orthredus Comes à Malcolmō Rege Scotorum vincitur 683. 50
 M m m m m Osbaldus

INDEX RERUM.

- Osbaldu Rex Northymbr. 530. 45. paucos dies regnat 251. 44
- Osbernus Cantuariensis Monachus describit vitam St. Dunstani 270. 32
- Osbertus Rex Northymbrorum regno eicitur 531. 25. recipitur 669. 21
- Osbricht Rex Northymbrorum 251. 46. regno expellitur 254. 49. occiditur 251. 46
- Osburga uxor Athulfi 253. 37
- Osca filius Hengisti & Osca cognatus ejus occiditur 224. 49
- Oschetelus Episcopus legat Ædelwoldo Episcopo terram de Bebroi 477. 26
- Oschitellus alias Leofwinus Abbas Elyensis 502. 48
- Oswinus Rex Westsaxonum obit 241. 26
- Osfrid Præfectus Regis Ecgfridi 69. l. ult. 70. 46
- Osgita virgo Martyr 452. 1
- Osgodus Sneyn 446. 4
- Osguid reddit divitias, quæ cum eo erant in Urbe 117. 29
- Ositha & Athea & Editha Sorores Athulfi virgines 264. 5
- Osketallus Archiepiscopus 392. 24. 482. 18
- Oslach Comes Northymbricæ 544. 51
- Oslanus & Knelbanus occiduntur 226. 5
- Oslavus privatur omnibus suis bonis 476. 21
- Osmundus Episcopus Seresberiensis 374. 2. 375. 32. relicto suo Episcopatu in Monasterio Elyensi recipitur 514. 43
- Osfredus Alredi filius 250. 43
- Osfredus Rex filius Alfridi Regis à Wilfrido Episcopo adoptatur 85. 12. Alfrido succedit 244. 38. 251. 40
- Osfredus Rex Northymbrorum Regno expellitur & tandem occiditur 251. 41. 528. 24
- Ostic Rex Danorum cum quinque Ducibus trucidatur 255. 39
- Osticus Rex Deirorum 230. 48
- Osticus successor Osfredi in Northymbricæ 528. 25. obit 248. 14
- Osticus Baptizatus fit Apostata 643. 7. & 18. occiditur 643. 19
- Osticus Dux regis Clitonem occidit 251. 8
- Ossa succedit Hengisto 224. 27
- Ostfrida R. 709. 24
- Ostrida Regina Merciorum corpus Oswaldi abduxit usque ad Monasterium de Bardeney 234. 5. filia Oswi & uxor Ethelredi Regis Merciorum 234. 5. occiditur 243. 51
- Ostwaldus per Regem Pendam occiditur 233. 53. vid. Oswaldus 644. 25
- Ostwinus Rex Nordanhymbrorum obiit 146. 40
- Ostulfus Rex Northymbrorum 529. 46
- Ostulfus Comes Northymbrorum 544. 48
- Ostulfus cognatus Ostwaldi Archiepiscopi 417. 29
- Ostwaldus Rex 78. 41. 230. 52. 231. 10. 643. c. 36. 709. 25. & 49. 710. 41. 711. 35. & 53. 707. 13. Cadwallonem Regem cum immensis copiis interimit 643. 20
- St. Ostwaldus Rex petit Aydanum Episcopum à Scotis 231. 10. ejus Obitus 144. 7. 644. c. 36. ejus reliquiæ 234. 2. ejus Ossa Gloverniam transferuntur 234. 9. 260. 46. Ostwaldi brachium apud Urbem de Bebbanburg 231. 40
- Ostwaldus Archiepiscopus Eboracensis simul & Wigorniensis Episcopus 271. 22. 266. 55. 267. 15. 393. 4. Benefactor Cœnobii Ramesiensis 401. 24. Romam petit 392. c. 12. è Gallia revocatur 392. c. 11. in Patriam redit 642. c. 34. obit 267. 31. 271. 22
- Ostwaldus & Ostwinus filii Ethelfridi ducuntur in Scotiam 229. 15
- Ostwardus Presbyter decem Hydæ apud Slepe sibi usurpat 414. c. 45
- Ostwi succedit Ostwaldo 712. 4. & 6. 713. 8. 234. 1. 644. 26. dat Widæ genero suo regnum Australium Merc. 236. 24. ejus votum 236. 11. caput fratris & brachia condit. 234. 1. Ostwinum Regem occidi jubet 234. 50. Dat prædia Elyensi Ecclesiæ 496. 28. ejus obitus 239. 15
- Ostwinus Edrici filius occiditur 234. 19. & 50
- Ostwinus Canon Winton 391. c. 9. Floriacum mittitur 391. c. 10
- Ostulfus Egberto Patri succedit & occiditur 250. 36
- Ostwaldus donat Ecclesiæ Ramesiensi 403. c. 23. ad Episcopatum Wigornicæ promovetur 392. c. 13. ejus excessus fratribus Ramesiensibus nunciatur 426. c. 61. Ædnothum Ramesiam transmittit 339. c. 20. cum Duce Algudino mutuas inter se amicitias contrahunt 395. c. 17. ejus rescriptum ad Comitum 421. c. 55. in Ecclesiæ Winchelcumbe Monachos congregat 400. c. 21. cum Æthelwino convenit de confirm. 410. c. 35. Ramesiam tendit 398. c. 12. sermonem habet cum suis 424. c. 59. viros religiosos congregat 394. c. 15.
- Ostulfus Rex Northymbrorum occiditur à subditis suis 250. 39
- Othelee 322. 12
- Otho imperator 603. 10. obit 14
- Otha Rex Angliæ 525. 24
- Oufa 174. 55. 703. 30
- Oxenaforda 175. 1

P.

P Agani Beorthulfum Merciorum Regem in fugam vertunt 155. 38
 Pagani Normanni in Insula Tanet 158. 40. hyemant ad Theodfordam 162. 49. Merciorum Rege expulso Regnum ejus custodiendum commendunt Ceolwifo 164. 55. magnus eorum exercitus Londoniam depopulatur 155. 40. pergit in Suthrigie 155. 40. hyemat in Insula sceapeige 156. 14. Wintoniam Civitatem hostiliter invadit 158. 34. Snotengahun adit 159. 22. Londoniam deserit 164. 41. in Nordanhymbrorum Regione hyemat 164. 43. Lindisig deserit 165. 3. Castellum Wacrum deserit 166. 16
 Paganorum Exercitus Cippanham villam regiam adit 166. 24. item Cyrenceastriam 168. 33. Cantiam 168. 51. venit ad Bononiam 177. 2. accedit ad Sceobyrg 172. 30. eorum naves pereunt apud Swanawick 166. 16. eorum Victoria 638. c. 28
 Palæstina bello premitur 642. 8
 St. Palladius Scotorum primus Episcopus 625. 35. 112. 41. 626. c. 9. à Celestino Papa mittitur ad Scotos convertendos 112. 35. venit in Scotiam 625. c. 8. in terra Pictorum obit 112. 39
 Palmecustre vide Guasmorie.
 Pantha occiditur in Campo Gai 117. 26
 Papa Archiepiscopatum Aldredo confert 282. 45
 Papiæ & Conventria 275. 49
 Parisiensis Urbs 258. 42
 Parisiensis Universitatis incunabula 653. 10
 Parliamentum apud Oxoniam coactum 275. 21
 Parricidium detegitur 440. 7
 Partitio Provinciæ in Shiras & Episcopatus & Regna 560. usque ad 562
 Pasenius Niger occiditur 605. 41. & 45
 Pascent tertius Guorthigirni filius 112. 8. regnat in Buelt & Guorthigern 112. 8. 223. 24
 Paschæ observatio 246. 2
 Paschalis terminus 607. 7
 Pater Nectus 166. 36
 Pater Bruti 212. 24
 Pater Dewy quatuor muneribus ditatur à Patriarcha 305. 37
 St. Paterni Abrincatenfis Episcopi miracula 363. 21
 St. Patricius 295. 8. genere Brito. 626. 22. Patricii Episcopi Charta 296. 12. Hiberniam ad Christum convertit 626. 22. captivus apud Scotos 112. 28. revertitur 112. 30. mittitur ad Scotos

convertendos 112. 34. ipsius adventus quo anno fuerit 101. 19. Episcopalem gradum accipiens ita vocatur 113. 1. vocabatur ante Maun 113. 4
 St. Patricius exorditur prædicare fidem Christi 113. 18. jejuna 40 dies totidemque noctes 113. 27. septem Reges filios Amolghith uno die baptizat 113. 32. duodecim millia hominum in una Regione baptizat. 113. 25. quid perierit in Cruachaneli 113. 33. adæquatur Mofi 113. 43. duodecim fratribus occurrit 296. 38. ejus obitus 297. 49
 St. Paulinus Episcopus 300. 21. Archiepiscopus Eboracensis baptizat & concionatur 115. 3. 229. 50. 230. 38. Ambrosionum genus baptizat 115. 3. baptizabat & prædicabat usque ad interfectionem Regis Oswini 230. 10. Ecclesiam ædificat in Lindocolino 230. 14. Cantiam redit, ubi fit Episcopus Roffensis in Ecclesia Roffensi, & ibi tandem moritur 144. 8. 230. 28. 234. 24. 300. 24. 706. 44. 730. 41
 Paulinus Civis Romanus 705. 25
 Pax inter Reges reformatur in ripa Sabrinæ apud Dorhurst 274. 6
 Pefnese locus ubi Classis Wilhelmi Ducis Normannorum appulsa est 515. 30
 Pelagiana Hæresis exoritur in Britannia 557. 23
 Pencia Mons 233. 51
 Penda Paganus filius Wibbæ 229. 26. regnat 229. 29. 792. 16. occidit Edwinum & Oswaldum reges Estanglorum 229. 32. ejus Soboles 229. 33. Annam Regem Oriental. Anglorum occidit. 233. 33. 236. 1. & 5. cum 30 Ducibus extinguitur 236. 5
 Pendan Rex 712. 16
 Pengaaul 103. 22
 Penneltrun 220. 27
 Penta amnis 234. 37
 Peridurus 215. 2
 Persecutio magna Christianorum 608. 16
 Persecutio in Anglia sub Imperatore Diocletiano 555. 36
 Perthlandiæ Fretum 590. 40
 St. Petri Denarius à quo concessus sit? 253. 45. ab Ine Rege conceditur 247. 50
 Pestis funesta 15. 27
 Pestes duæ in Anglia 270. 29
 Phaganus & Deruvianus à Papa emissi Evangelizandi gratia in Britanniam 293. 48. 296. 31
 St. Philippus Apostolus plures Francorum ad fidem convertit & baptizat 292. 34
 Philippus Imperator primus Christianus omnium Imperatorum 142. 44. 507. 40
 Phoroneus primus Græciæ Leges dedit 76. 12
 Picti ad Albionem transmittuntur 578. 35

INDEX RERUM

581. A. 29. appellunt in Albionem 581.
 1. Orcades occupant 99. 53. suspecti
 quasi Classem Paganorum advocassent
 667. 44. fœdistrâgi in servitutum redi-
 guntur 616. 12
 Pictorum Regnum ad Regem Scotorum
 rransfertur 665. 27
 Pilatus sibi manus infert violentas 600.
 19
 Pipinus primus 147. 2. Rex 154. 7. à Fran-
 cis constituitur Rex 650. 13. benedi-
 ctus à St. Stephano Papa 154. 9. obit
 154. 14
 Pipinus Senior Dux Francorum 243. 41
 Pirri medicus vincetus ad Dominum redu-
 citur 686. 22
 Placella Imperatrix ministrat infirmis 617.
 45
 Plateæ regales 196. 1
 Plegmundus Doroberniæ Archiepiscopus
 260. 12. 259. 3. ordinat 7 Episcopos
 uno die 259. 3. 260. 12
 Plinius 730. 38
 Pluvia Sanguinea 242. 36. desuper ef-
 fluit per septem dies 648. 41
 Polycarpus Smyrnenfis Ecclesiæ Pastor 27.
 40
 Pompeius 730. 46. & 38
 Porrex fratrem occidit 214. 2
 Portenta Diabolica 10. 10.
 Portcestria 216. 16.
 Portesmutha 224. 41
 Porth cum duobus filiis suis appellit in
 Portesmutham 224. 41
 Portland Insula 154. 33
 Possessiones dantur Horningseie 481. c. 42
 Possessiones de Horningseie vi rapiuntur
 483. c. 43
 Possessiones Glastoniæ datæ 326. 33
 Possessiones comparatæ Monasterio Elyen-
 si 473. c. 15. 21, 22, 23, 24, 25, & 26.
 Possessiones datæ Etheldredæ 499. c. 17
 Præambula in Catalogum Regum Picto-
 ram 663. c. 9. 10.
 Prædictio de Bruto 99. 14
 Priamus primus vel super Francos regna-
 re vel eorum dux esse cœpit 633. 5. des-
 cendit de Hectore 633. 7
 Priscianus 730. 41
 Privilegia Elyensis Ecclesiæ 517. 1
 Privilegia Cnutonis Glastoniensi Ecclesiæ
 concessa 323. 20
 Privilegium Edgari datum Ecclesiæ Gla-
 ston. 320. 1. Johannis Papæ 312. 27. Æ-
 delredi super Villam Lithleberi 492. c. 5
 Probus 730. 45
 Prodigium in Cœlo 270. 7
 Prodigia apparent 251. 32. 252. 6
 Proditoris Vindicta divina 598. 17
 Prologus W. Malmesburiensis 291. 1
 Prophetia 681. c. 36
 Prosper 730. 41
 Provinciæ & Comitatus 201. 13
- Puella Pukelicerce miraculose sanatur 378.
 31
 Putta Rossensis Episcopus Ecclesiasticis mo-
 dulationibus nimium intentus 240. 32.
 238. 40. manet apud Hereford 241. 53.
 ad Sexwlfum recedit 240. 22
 Pyramides duæ in Eccles. Glaston. 306. 24
- ## Q
- Quantavic Civitas 155. 27
 Quendrida fratricida 252. 55. 654.
 40
 Quichelinus 233. 22. Sacramentum Bap-
 tismatis luscipere subterfugit 228. 16
 Quidam Paterfamilias tempore noctis mor-
 ritur, sed diluculo subsequenti revivi-
 fcit. 148. 49
- ## R
- Radingum 255. 27
 Radulphus Foc. 303. 56
 Radulpho Comiti Normanniæ villa de
 Crancfeld ad dies vitæ possidenda tra-
 ditur 458. 31
 Ramesia Insula 385. c. 1. unde sic dicta sit
 386. 3. Oswoldo indicatur 397. 22. Ra-
 mesiæ fratres terram commutant 415. c.
 47. Ramesiensis Ecclesia Ailffio Abbati
 Sancti Augustini custodienda committi-
 tur 460. cap. 119
 Ranaldus Rex amicitiam Regis Donaldi
 mediante foederis vinculo sibi conciliat
 670. 41
 Ranarum mons, nunc Brentenol 307. 44
 Redburna lutex 347. 3
 Redburne nomen loci 368. 6
 Redinga villa regia 152. 56
 Redwaldus Rex Orientalium Anglorum
 641. 47. in necem Edwini consentit
 228. 52
 Reges Abbates, & alii Fundatores Glasto-
 niensis Ecclesiæ 307. 1
 Reges Britonum 553. usque ad 560
 Reges Oriental. Anglor. 526
 Reges Westfaxiæ 525
 Reginaldus filius Guthredi 541. 4
 Regna, Regnorumque limites 202
 Regulus Abbas 614. 22. cum sociis suis in
 Scotiam venit 615. c. 218
 Regum Anglorum numerus quos Scoti ba-
 ptizabant 645. c. 39
 Regum Francorum successio 654. c. 53
 Reliquiæ diversæ Glastoniæ repositæ 361.
 6
 Reliquiæ a Guallia Glastoniam traslatæ
 299. 34
 Reliquiæ à Terra Northanimbrorum us-
 que Glastoniam traslatæ 300. 38
 Reliquiæ Dunstani inventæ 303. 26
 Remigius

E T V E R B O R U M.

Remigius baptizat Clodoveum Regem Francorum 48. 24
 Renis flumen 112. 13
 Renovatio foederis cum Uther 688. 21
 Renulphus filius Cuthberti Nepos Pendæ succedit Egferto R. M. 251. 53
 Reparatio muri quem Severus Imperator fieri iussit 624. c. 6
 Rependon 240. 13. 254. 11. 257. c. 17
 Res Collatæ Glastonæ 322. 1
 Responſio Macduf Malcolmſo 693. c. 3
 Rether Rex Scotorum 594. 8. & 15. Beda vocat eum Rendam 594. c. 13
 Reuda Dux 85. 41
 Reyn Episcopatu præficitur Marthilach 684. 33
 Reynaldus filius Gurmundi 263. 28. Rex Cantia moritur 228. 28
 Rhenus fluvius 221. 26
 Ribroit fluvius 114. 33
 Ricardus secundus Dux Normanniæ classe valida Cnutonem aggredi tentat 550. 2
 Richardus de Canton 303. 56
 Richardus Burgundiæ Dux 172. 50
 Richulfus Archiepiscopus Doroberniæ Basilicam Sancti Albani extruit 251. 16
 Ricoldus Dux. Frisonum 249. 32
 Rinaldo regnat 213. 55
 Ringstede 453. c. 106
 Ripense Monasterium ab Eldredo succensum 264. 9. 714. 29
 Ripun 245. 49
 Ritus ſucceſſionis Regum Scotorum 658. c. 1.
 Ritus Incolarum Walliæ 187. 40
 Robertus Gemmeticus Archiepiscopus Cantuariensis multum valet apud Edwardum Regem consiliis 277. 44. Monachus primo Episcopus London. deinde Archiepiscopus Cant. 277. 47. fugit in Normanniam 278. c. 14. moritur in Monasterio suo Gemmetico 279. 56
 Rockburne latex 359. 6
 Rodericus Dux Moravorum 602. 25. ad Pictos foedere inito transit 602. 37. interficitur 602. 46
 Rodoricus Rex libidinosus sex uxores uno eodemque tempore ducit 692. 22
 Rodricus Rex Pictorum Albaniam sive Scotiam occupat & à Mario Rege occiditur 216. 29
 Roffensis Civitas à Danis obsessa ab Aluredo Rege liberatur 258. 36
 Roffensi Ecclesiæ præest St. Paulinus 230. 28
 Rogeanus & Aydanus fuga cum Matre se securos reddunt 635. 37
 Rollo Danus Patria egreditur 553. 23. 535. 38. & 49. 537. 49
 Rollo & Gello Neustriam penetrantes Rothomagum & cæteras civitates confines occupant 669. 2. Rollo Dux Normanorum visione fruitur 65. 27. Norman-

niam penetrat 165. 28. Carnotensem Civitatem obsidet 172. 49. baptizatur 175. 7. fugatur 172. 50
 Roma 713. 47
 Roma à Gothis fracta 442. 55
 Romanæ Legionis victoria & Britonum contra Scotos & Pictos 623. c. 4
 Romani Imperii meta ultima 596. c. 16
 Romani Urbem Trinovantum capiunt 215. 23. devicti 214. 25
 Romanorum Duces à Britonibus occiduntur 105. 11. Legio secunda Scotos iterum & Pictos fugat 623. c. 5
 Romanus Episcopus constituitur Roffensis 22. 20
 Romescot quid Latine? 247. 49
 Rothifay Insula unde nomen suum fortiatur 580. 47
 Rothomagum 165. 45. 52
 Rowen filia Hengisti uxor Vorthigerni 629. 9
 Ruthelan 283. 1
 Rutipi portus 192. 4

S.

Sabertus moritur 228. 35
 Sabinus igne consumitur 603. 18
 Sabrina flumen 127. 34
 Sacerdotes Domini cum Populo trucidantur 11. 14. & 15
 Sacerdotes quatuor quos Weda secum duxerat 735. 34
 Salamon uxoris hortatu ad fidem Christi convertitur cum tota sua gente nomen adeptus Stephanus 681. 27
 Salwdu Saltus nomen 167. 44
 Sanctorum præconia 184
 Sandwicum 272. 3
 Sanguis pluit 25. 32
 Saphirus 305. 7
 Saraceni & Turchæ insurgunt &c. 283. 51
 Sardanapalus Assyriorum Rex luxuria & lascivia diffuens regno exiit 692. 5
 Saffenegabil vid. Episford.
 Saxones in Britanniam veniunt 628. c. 13. 752. Saxonum Gens à Britonibus invitata 221. 38. invitati recipiuntur 15. 42. &c. eorum Genealogia 116. 5. sunt Terrori Britonibus 629. 1. & seqq. eorum conversio 154. 19. Saxones Orientales fidem Christi recipiunt 143. 51. Saxones, Angli, Juti tres fortiores Germaniæ populi 222. 8. Saxones fugiunt ad Insulam Thanet 222. 49. vocantur Angli 252. 29. eorum reditus 629. c. 15
 Saxonia 713. 24
 Saxonia capta 154. 19
 Scanza 533. 2
 Scarsburg Monaster. 258. 48
 Scapeige Insula 155. 32. 156. 15
 Scardicus obit 225. 4
 N n n n n Schaf-

INDEX RERUM

- Schafterburg civitas 258. 31
 Schepeigh Insula 253. 26
 Schurlingtone Villa dono data Ecclesiæ
 Ramefienfi 444. 48
 Scopulus ictus ab Ethelstano Rege cavatur
 673. 4
 Scôta filia Pharaonis 100. 45. de Ægypto
 exit cum Marito suo 573. 11
 Scoti quarta Mundi ætate obtinent Hi-
 berniam 101. 11
 Scoti 100 Insulas possident 569. 45. de-
 migrant in Albionem, & quæ causa fue-
 rit 582. 1. cum Pictis Britanniam sæ-
 pius invadunt 622. 21. Murum destru-
 unt 624. c. 7. fidem Christianam reci-
 piunt 606. l. pen.
 Scotia unde sic dicta 100. 45. 185. voca-
 tur Albania 589. 15. ejus situs 185. ejus
 Regiones imæ & summæ 591. c. 8. ejus
 Insulæ divisæ ab Orcadibus Insulis 592.
 c. 10
 Scotiæ & linguarum ejus divisio ac diversi
 mores 591. c. 9. descriptio 590. c. 7.
 novem annos clade afflicta 680. 26
 Scotorum origo 567. 6. 568. 44. unde sic
 nominantur 570. 39. Soboles propaga-
 tur ex Græcis & Ægyptiis 582. 46. 571.
 A. 10. Mores 591. 44. 592. 3. Nuncii
 Carolo missi 652. c. 49. Rex primus in
 Albionem regnantium 583. A. 34. gesta
 & originis vetustas 567. 1. tertia ad Hy-
 berniam profectio 579. Art. 26. causa
 prima aditus ad Insulam Albionem 582.
 A. 31. Scotorum, Cumbrorum, Walla-
 norum Reges Edwardo subjecti 259. 40.
 Scotorum & Pictorum responsio Julio Cæ-
 sari remissa 595. c. 15. Scotorum natio
 diu prostrata resurgere cœpit 618. 14
 Scythæ quidam Nobilis, gener Pharaonis
 100. 48
 Scythæ vid. Scoti.
 Sebar Episcopus evadit de Civitate Ebor.
 dum capitur à Nordmannis 172. 12
 Sedulius 730. 40
 Segebrychtus regnat 154. 8
 Segerus Episcop. mittitur ad Amatheum
 Regem 112. 55.
 Seginus 214. 19
 Selwalthius Rex cum Anglis & Pictis sem-
 per pacem coluit, omnia delabi permit-
 tit 650. 40
 Selwode 258. 10
 Selyseie 205. 26. 241. 21
 Septonia ædificata quæ est Schafesburg
 258. 30. 269. 32
 Sergius Papa 243. 43. 245. 8
 Serlo Abbas Glocestriensis 373. 44
 Sermo Abbatris Rivallensis 678. c. 31
 Servanus Episcopus Palladii Coadjutor
 626. 3
 Servius 730. 46
 Servius Galba occiditur 603. 8
 Severus Afer genere regnat 18. annos 604.
 35. adipiscitur imperium 142. 28. mu-
 rum per transversum insulæ construxit
 103. 24. 605. c. 32. 142. 36
 Severus Imperator Vallum cæspitum ex-
 truit in Britannia 218. 5. 555. 26. 588.
 7. 590. 37. occiditur à Fulgentio 606.
 16. & 43. 103. 32. 605. c. 33. Obit E-
 boraci 142. 42. Obit Romæ 104. 28
 Severus Lupi Discipulus 224. 5
 Sexburga Regina filia Annæ Regis Occi-
 dentalium Anglorum & uxor Edbaldi
 146. 41. 233. 12. 526. 11. post Ken-
 walcum regnat 239. 37. uxor Ercom-
 berri 233. 12. succedit Edeldredæ Ab-
 batissæ sorori suæ in regimine 241. 31
 Sexwlfus Merc. Episcopus 75. 25. obit
 148. 46. 244. 33
 Sexwlfus Abbas de Mehamstude succedit
 Winfrido 339. 43
 Sexwlfus Lichfeld Episcopus 346. 2
 Shafrerburia 269. 32
 Shrobesburia 272. 6
 Sibyllæ Varicinium de Christo 599. 1
 Sicambria Urbs ædificata à Trojanis 642.
 41
 Sicambri vocantur Franci ab Imperatore
 Valentiniano 632. 54
 Sichtricus Danus Northymbrorum foro-
 rem Ethelstani in uxorem ducit 262. 1
 Sichtricus Orgivam ducit in uxorem 540. 4
 Sifled vendit Monasterio Elyensi 7 acras
 477. 7
 Sigebertus R. Francorum occiditur 143.
 35
 Sigebertus vel Sigertus Rex Orientalium
 Anglorum 144. 12
 Sigeberchtus Rex Orientalium Anglorum
 fit Monachus 146. 27. occiditur cum
 Rege Ecgrico 146. 30. 232. 18. & 22
 Sigebertus post Corpwaldum fratrem suum
 regnat 232. 18. induit habitum mona-
 chalem 232. 21
 Sigebertus Rex Estfaxonum baptizatur
 234. 46
 Sigebertus succedit Cuthberto Regi West-
 faxonum 249. 51. pellitur è Regno & à
 Porcario Cumbrani interficitur 249. 51
 256. 17. & 21
 Sigebertus Rex Benefactor Ecclesiæ Gla-
 stoniæ 327. 4. 313. 41
 Sigebertus Rex occiditur à Comite quo-
 dam excommunicato 234. 41
 Sigefridus Norwegensis Episcopus Mon-
 glaston. 325. 32
 Sigegarus Abbas Glastonæ 322. 10. 42.
 Wellensis, Episcopus 325. 33
 Sighelmus occiditur 174. 40
 Sigericus ex Monacho Glastonienfi fit E-
 piscopus Wellensis postea Archiepisco-
 pus Cantuariæ 325. 8
 Sigewlfus Comes occiditur 174. 40
 Sigfridus Abbas 334. 16
 Signum Circuli candidi 90. 28
 Signum

E T V E R B O R U M.

Signum Crucis apparet in vestibus Anglorum	251. 32	Suafham & Berlea comparantur ab Æthelwoldo Episcopo	483. 10
Signum à Mario erectum	603. c. 26	Suanus Godwini primogenitus of corruptam Eginam Leof Monasterii Abbatissam profugus in Angliam reversus Berornum Comitem occidit	278. 46. eam in uxorem ducere proponit
Silvius posthumus regnat	212. 13. 213. 49	per Aldredum Wigorniensē Episc. reconciliatur	278. 57. Hierosolymam proficiscitur & frigore necatur
Siricus Archiepiscopus Cantuariensis	270. 49	Suanus Rex Danorum Wiltoniam & Shireburniam deprædatur	271. 49. Humbræ flumen intrat, & in Australes Mercios lævit
Sifillus regnat	214. 42	Ad Norwicum advectus Tedford incendit	271. 51. audita morte Danorum in Cornubiam appellit
Sithricus juramenti immemor extinguitur	672. 7	in Daciam redit per Trentam flumen; usque ad Yeyesburgh procedit	272. 54. Incolæ, qui ad Boream Watlingstrete habitant, fidelitatem ei jurant
Situs quarundam Regionum Asiæ & Africæ	568. A. 4. Europæ 569. Art. 5. Albionis 587. c. 1	Oxoniam & Wintoniam capit	273. 3. de London. pulsus per Egelredum Westsaxoniam subjugat
Siverthus de Dunham Testamentum condidit	471. 2. legat duas Hydæ Ecclesiæ Elyensi	470. 30	273. 6. tributum exigit ab urbe Sr. Edmundi Martyris
Siwardus Northymbrensiū Comes advocatur Gloverniam, ut obsistat Godwino	279. 15. Scotiam conterit, regem fugat, & Malcolmum Regem in ea constituit	280. 27. comitatur Malcolmum in Scotiam redeuntem	695. 45. ejus filius occiditur
280. 30. armatus & erectus fato fungitur	281. 10		
Slepa	497. c. 13		
Slothere nomen loci	466. 18		
Smonbracht in Hyberniam venit	579. 23. vid. 586. 3. ejus Genealogia	579. 36	
Snoringa Civitas ab Edwardo Rege subjugata	255. 2. 261. 42		
Sol verus Justitiæ Christus	11. 5. & 10		
Somerfeta	225. 20		
Southamptoniæ Urbs devastatur	270. 10		
Southreia	239. 48		
Seep fluvius	684. 32		
Staffordensis Provincia	260. 48		
Stanfordia Urbs	222. 15		
Status	730. 43		
Statutum de Successione Imperatorum	676. 42		
Steapa Episcopo Æthelwoldo damnum infert	486. 36		
Stephani corporis inventio	143. 2		
Stercanlei & Knebbenburge	346. 31		
Steverthesworde	507. cap. 30		
Stigandus Regis Capellanus sedi Wintoniensi præficitur	276. 35. post Edsium Cantienlem sedem usurpat	276. 30. Roberto Cantuariæ Archiepiscopo succedit	280. 1. Abbatiam de Elyens. tenet
514. c. 41. velur propriam. Dorobernenfis Archiepiscopus	511. 39. gradu dimovetur	516. 29	
Stercanlei Sylva	346. 31		
Stoche Villa	486. 2		
Strenesheath	236. 23		
Stretham Villa	490. 39		
Stuff & Wichtgare pagani Saxones in Britanniam advehuntur	634. 3		
Stura quam Berricus Ramesiæ contulit	417. c. 49		
Styward Abbas Monasterii Glaston.	317. 13		
		Subversio diversorum Regnorum propter peccata	660. cap. 5
		Successio ignobilis multorum Imperatorum	607. c. 36
		Successio Regia usque ad Clodoveum	633. cap. 20
		Sudburne Manerium St. Æthelwardo dono datum	485. 29
		Suedtheda regio	514. 35
		Sugewege, latine Scrofa via	295. 21
		Suidbert Sacerd.	722. 11
		Sulca Benefactrix Ecclesiæ Glasto.	314. 11. 327. 9
		Summerforde	345. 46
		Sumurtunensis paga	166. 32. 167. 42
		Swala fluvius rapax	227. 50. 230. 13
		Sweinus Daciæ Rex	547. 50. crudelis in Anglos moritur
		548. 31	
		Swenus Danus	538. 43. ejus adventus
		547. 53. ejus persecutio	548. 32
		Swithinus nascitur, qui claruit miraculis	253. 27. Egberti Regis tempore
		531. 45. Præsul	253. 29. Wintanus Episcopus obit
		254. 44	
		Sygedwoldus Episcopus natione Græcus petit Cœnobium Elyense	464. 18
		Synodus Constantinopoli	350. Patrum celebratur
		104. 42. Niddensis	85. 13. convocatur
		269. 10. congregatur in loco Twiford sub Rege Egfrido	242. 7. in Monasterio

INDEX RERUM

Monasterio Hildæ Abbatissæ apud Strenishalt 237. 20. sub Theodoro apud Tetford 239. 24. circa observationem termini paschalis 237. 20. 239. 24
Synodi sententia circa Schismaticos 249. 18.

T.

Tadwinus succedit Archiepiscopo Doroberniæ Brightwoldo 248. 29. ejus obitus 248. 29
Talefer Normannus tres sibi occurrentes interficiendo interficitur 286. 30
Tamenſe flumen 102. 41. res duorum Regum diſterminat 264. 26. 163. 3
Tantguio civitas 104. 13
Tarquinius propter violatam ſupro Luccretiam regnum amiſit 691. l. penult.
Taſſilio Dux venit in Franciam 154. 33
Tatberthus præpoſitus Hrypentiſis conſtituitur 87. 37. 88. 7. 89. 23
St. Tawinus Archiepiſcopus Doroberniæ obit 152. 12
Tedford 271. 51
Teibi flumen 111. 33
Templa renovantur 12. 6
Tennancius Dux Cornubiæ ſuccedit Caſſibellano in Regnum 215. 40
St. Ternanus diſcipulus Palladii 626. 15
Terra repetita 476. c. 28
Terrefeld Manerium Eccleſiæ Rameſienſi acquiſitum 443. 37
Thanatos Inſula 221. 47. à Piratiſ deſtaſtata 270. 10
Thani de Tyf proſcriptio 688. 46
Theobald perimitur cum Exercitu ſuo vel Theobaldus 227. 47. 640. 2
Theobaldus Bleſenſis Comitiſ nepoſ 334. 55
Theodericus Rex Francorum 146. 52
Theordforda 162. 44
Theodorus Archiepiſcopoſ ordinatur 58. 51. 146. 39. 235. 28. 63. 34. monachus à Papa ordinatur 236. 48. mittitur à Papa Vitaliano in Angliam 238. 47. cogit Synodum 241. 46. Archiepiſcopoſ Cantiam venit 238. 47. Wilfridum injuſte ejiçit 241. 3. ejus literæ ad Alfridum Regem Aquilonaliuſ miſſæ 73. 51. 74. 10. Wilfrido Epicoſo reconciliatur. 73. 21. obit 243. 20. 147. 24
Theodoſiuſ Senior Auguſtuſ Coadjutor Imperii aſſumitur 616. 48. Imperator 617. c. 51. Idolorum templa evertit & Gentiliuſ Errorẽ extirpat 617. 29. occidit Maximum 517. 20
Theodoſiuſ Imperator 142. 52
Theodoſiuſ Archadii Filiuſ Imperator 143. 8
Theodoſiuſ ab Imperio deponitur 649. 20. 650. 3

Theodoſiuſ Imperator morbo conſectuſ obit 627. 42
Theodreduſ Epicoſoſ 534. 10. fureſ ſuſpendi jubet 534. 20
Therdik & Kenrik filiuſ ejuſ Vectam Inſulam capiunt 635. 23
Theremuch filia Ammenophiſ Regiſ Ægypti Moylem infantem aqua extrahit 571. 19
Thirlitwall 627. 9. 643. 23
Thomewuth Civitaſ ſubjugata ab Edwardo Rege 261. 42
Thord Oſlaci Comitiſ filiuſ 482. 10
Thornege locuſ eſt ubi conſtructuſ eſt templuſ Petro & Paulo 228. 26
Thurketeli Abbatiſ poſſeſſioneſ 481. cap. 41
Elyenſe ſibi donandum petit 464. 19
Thurſtinuſ Abbas 247. 37
Thurverthuſ aufert à Monafterio Elyenſi 12. Hydaſ 486. 18
Tibba Abbas 88. 1
Tiberii Succeſſio 599. cap. 22
Tican Abbas Glaſton. Monaſt. 313. 40. 300. 49. ejuſ Sepulchruſ miraculoſ igne 314. 5
Tid ponſ 490. 38
Tiidlin Præfectuſ Regiſ Ecgfridi 71. 1
Tila Inſula 191. 53
Tilleburg villa 234. 37
Timdbertuſ Epicoſoſ deponitur 242
Tituſ Imperator omniuſ Virtutuſ genere mirabilis eſt 688. 2. ejuſ encomiuſ 603. 25
Tobiuſ Roſſenſiſ Epicoſoſ 247. 42
Toſtreſ Villa 479. 31
Toli Comẽ Provinciam de Huntedune vi detinet 479. 1. occiſuſ eſt 479. 4
Tomẽſtria Urbuſ ab Edwardo Rege condita 261. 18. 32
Toric flumen 316. 10
Tormachuſ Monachuſ commendatur Regi Bruðed 664. 42
Toſtiuſ crudeliſ in ſuſ miniſtroſ 283. 21. Lindeſciam deſtaſtat 284. 43. Vectam Inſulam ſtipendiſ & tributis multat 284. 42. interficitur 284. l. ult.
Totta ordinatur 248. 32
Totenhale nomen loci 260. 48
Traheriuſ occiditur ab Octavio 611. 49
Trakilluſ Comẽ Danicuſ in Cantiam venit 272. 12
Translatio Dunſtani 301. 34. Edgari 324. 1. Reliquiaruſ Andreæ Apoſtoli 614. c. 46
Trecaluſ Epicoſoſ 223. 50
Trenta flumen 236. 28
Treſ Mundi parteſ inæqualiter diſviſæ 568. 3
Trinovantuſ Civitaſ data Cæſari 141. 46. conſtructa 212. 42
Trumhery Epicoſoſ 646. 7
Trunwinuſ ad terram Piçtoruſ apud candidam

E T V E R B O R U M.

didam Casam instituitur	240. 52
Tullius	730. 39
Tumbert Episcopus Monach. Glastonien- sis	325. 28
Turaldus Fiscanniensis Monachus Abbas Meldunensis intrusus	372. 16
Turingtone	430. c. 66
Turkecillus Danorum Dux ab Edwardo Rege subigitur	261. 14
Turkitelus Abbas Ramesiæ vendit Ædel- woldo Episcopo Hydam	477. 23
Turkillus Comes	446. 37
Turnorum Civitas	99. 33
Turris vitrea	100. 18
Turstanus constituitur Abbas Elyensis	515. 16
Turstinus primus Abbas ex Normannis in Anglia	330. 26
Tweden Amnis	590. 38
Tyle Insula 592. 47. ibi dies & nox con- tinui sunt alternatim	591. 36
Tyne fluvius	605. 47. 624. 23

U.

V aga flumen	278. 45
Valens in communionem Regni sus- cipitur 616. 35. comburitur 616. 45	
Valentinianus Imperator Idolis immolare detrectat 616. 25. à Theodosio ad Reg- num restituitur 219. 49. regnat 8 annos 104. 51. ab Italia fugatur 219. 47.	
Valerianus Imperator à Sapore Persarum Rege capitur	607. 49
Vandali Pannonias, Gallias & Hispanias insident	661. 31
Varietas successionis tam Imperatorum quam Regum	676. c. 28. & 29
Vaticinium de Anglis 682. 4. Anachoritæ pro Anglis 275. 44. contra Anglos 212. 7	
Vesta Insula 225. 4. Romanæ ditioni sub- jugata	142. 13
Vedasti & Amandi reliquiæ in Cruce Leo- nis inclusæ	490. 24
Venti Cardinales	567. 26
Vespasianus Imperator mitis & lenis fuit 687. 51. Imperator factus triumphat cum filio Tito de Hierosolymis 603. 22 à Roma missus regnum Britannia & Ve- ctam Romano subigit imperio 216. 32. 142. 11	
Vetha	100. 31
Uffa Vidua donat Ecclesiæ Glastoniæ	317. 4
Uffingæ vocantur Orientales Angli ab Uffa	224. 33
Victor Papa concilium celebrat	607. 7
Victor Filius maximi Tyranni interficitur ab Argobaste Comite 105. 6. 618. 17	
Victorinus	730. 37
Vigemus & Peridurus vicissim regnant &	

moriuntur	215. 3
Vincula cuiusdam Militis captivi solvun- tur ea hora qua frater ejus Sacerdos pro eo ceu mortuo celebrat	240. 44
Vira Sacerd.	722. 11
Visio de Sancto Patricio	298. 5
Visiones quædam fratribus Cœnobii Ra- messiensis ostensæ	426. 2
Vitalianus Papa mittit Ecclesiis Anglorum Archipræsulem Theodorum	235. 27
Vitellius à Germanis Exercitibus Impeta- tor factus Othonem vincit	603. 12
Vitraria Ars à quo allata in Britanniam	235. 44
Ultanus Heremita 146. 5. peregrinatur 644. 50. ejus parentes	639. 4
Undalense Monasterium	89. c. 64
Undolum	88. 23
Unwona Episcopus	530. 18
Vorago attrahens Naves	195. 27
Vortigernus Rex invitat Gentem Saxonum ad sui tutamen 221. 28. 628. 10. cen- tum Pictos ob occisum Regem Constan- tem decollari mandat 221. 10. combu- ritur per ignem de cœlo descendentem 223. 17. fulminis ictu percutitur 630. 28. ejus Soboles ex uxore repudiata 222. 35. Consul Gewissorum 221. 3. ad Re- gnum anhelat 221. 8. dat Hengisto ter- ram de Lindeseia 222. 18. uxorem re- pudiat & copulatur Hengisti Filiæ 222. 34. regnat 222. 51	
Vortimerus loco Patris Rex constituitur 222. 39. 629. 10. pacem init cum Sco- tis 629. 25. Horum Ducem Saxonum interficat 629. 32. veneno extinguitur 629. 46. morbo perit	224. 10
Vortiperius regnat 225. 20. increpatur 19. 26	
Upfordia prædium dono datum Ecclesiæ Ramesiensi sed postea amissum	446. 7
Upwere villa	490. 39
Urbes antiquæ	197. 14
Urbes ab Elfreda conditæ & reparatæ	260. 53
Urbium subversio	16. 18
Ure & Baltenesbeorge	313. 32
Ufa fluvius	385. 7. 703. 30
Usketel Dux bellum infert Danis	271. 52
Ustan flumen	214. 29
Uther pendragon Rex renovat fœdus cum Scotis 633. 45. veneno perit 635. 42. sepelitur in Corea Giganum 224. 53. succedit Aurelio Ambrosio 224. 44. Pa- scentium & Gillomaurum interficit 224. 48	
Uva donat Ecclesiæ Elyensi	496. 13
Uvi litem movet Monasterio Elyensi & condemnatur	476. 3. & seqq.
Uvius Abbas Berricherword	506. 13
Vulfus Abbas interficitur	502. 13
Vulstanus de Dalham à Secretis R. Æd- garo 464. 23. dat prædia Sanctæ Ædel- drydæ	

INDEX R E R U M

drydæ 466. 14
 Uxor Regis quando solita sit neque Regina vocari neque in regia sede juxta Regem collocari 251. 30. vid. 253. 57
 Uxores duabus Reginis sibi electis arma arripiunt 532. 54.

W.

W Ald. 474. 10
 Waldchisti bona confiscantur 486. 25
 Waldunus Abbas Glaff. 314. 13
 Walewich Villa 504. 13
 Wallia 187. unde sic dicta 187. 8. distinguatur à Regno Merciorum 250. 32
 Walmesford placitum habetur 469. 32
 Waltha Monaster. 286. 46
 Walthelmus Episcopus auxilium petit 172. 50
 Wambford 480. 41
 Wandregifilius Abbas 543. 23
 J. Watelege Monachus Glaftoniæ 303. 28
 Watlingcestre i. e. Verolamium 555. 41
 Watlingstrete 272. 56
 Warinius de Lira Abbas Meldunensis 372. 25. vid. 375. 36
 Wdebrygge 485. 37
 Wdecum nomen loci 345. 15. 358. 46
 Weda accipit Regnum Australium Merciorum à Rege Olwi 236. 26. Filius Pendæ 4 sacerdotem secum ducit de terra Northymbrorum ad prædicandum Gentium suæ 235. 30
 Wedale villæ nomen 114. 29. latine quid significet 114. 28
 Wedmore villæ regiæ nomen 168. 24
 Wehca Insula 372. 54
 Wellen Villa 517. 38
 Wellias Patricii frater focus 297. 20
 Wendreda Filia Kenulfi Regis 530. 40. ejus reliquiæ ex loco sublatae 501. c. 21
 Wenedociæ regionis regnum 98. 15
 Wenta civitas 244. 33
 Weofstanus Dux Wiltoniensium victoria potitur 252. 32
 Wereburgam filiam Wulferi Regis Merciorum Rex Etheldredus quibusdam Sanctimonialium Monasteriis præficit 240. 9. ejus corpus jacit 9 annos incorruptum 244. 53
 Werefrithus Wigornia Episcopus transfert libros Dialogorum Gregorii in Saxoniam Linguam 256. 49
 Werelame i. e. Verolamium 555. 41
 Weremuth ubi Monasterium est, locus Nativitatis & educationis venerabilis Bedæ 588. 33
 Werewell Sylva nunc Harewode 268. 30
 Werewelle Cœnobium Sanctimonialium à Regina Elstreda constructum 492. 15
 Werremuthia Abbatia 528. 35. 533. 32. vide Weremuth.

Westburg.
 Westbyrienses fratres transmittuntur Ramesiam 399. 2
 Westmaria Provincia unde sic dicta 217. 41
 Westmilne prædium Ecclesiæ Rames. ablatum 446. 2
 Westmorland unde sic vocatur 217. 33
 Westsaxonum Regnum incipit 225. 1
 Westsexia Reges 525. 38
 Weston Villa 387. 22
 Werhmos Insula 309. 55
 Wetheringefete terra 507. 30
 Whitred filius Egberti in Regnum Cantuariæ succedit 242. 34
 Wibba regnat 229. 29
 Wiberr Egberti Comes 721. 16
 Wibertus Episcopus Mon. Glafton. 325. 25
 Wicham villa 474. 15
 Wichforda villa 490. 45. ibi Abbas Elyensis emit 200 acras 473. 40
 Wichelave 490. 51
 Wichtgare vide Stuff.
 Wictii 246. 50
 Widanhaef 240. 2
 Wiggemore Urbs ab Edwardo Rege constructa 261. 18
 Wighardus Archiepiscopus Cantuariensis ordinatur 236. 45
 Wightredus Rex Cantia obit 247. 45
 Wiglaff Rex Merciorum obit 254. 11
 Wiglanus Avus Sancti Wistani Rex 254. 16. 253. 23
 Wigmundus filius Wiglaff Regis Merciorum 254. 12
 Wigornia Urbs devastatur & comburitur 276. 50
 Wigthegn Episcopus Monach. Glaftoniæ 325. 26
 Wilbertune Villa 474. 9. 475. 5
 Wilbrordus Episcopus 64. 38. 721. 30
 Sanctus Willfridus 40. 43. 713. 19. 724. 24. ejus Nativitas & in ea omen faustum 40. 51. Cuddæ commendatur à Regina Regis Oswin Eanfleda 41. 26. & seqq. Cuddæ ministrat 41. 38. in Episcopum eligitur 48. 49. in Gallia ordinatur Northymbrorum Episcopus 57. 30. 146. 37. naufragium faciens cum suis in periculo mortis constituitur a Paganis 57. 46. incidit in morbum 83. 17. 86. 44. infantem mortuum resuscitat & baptizat 60. 31. & seqq. puerum nomine Bodhelm semivivum salvat. 63. 1. & seqq. ejus bonitas 62. 7. & seqq. ejus encomium 55. 30. ex invidia sede sua expellitur 63. 17. 46. 48. 240. 48. 243. 25. 241. 5
 Wilfridi Episcopi Libellus supplex ad Papam 66. 37. 78. 18. Responso Agathonis Papæ & Synodi ad eum 67. 28. & 39. causam Romæ defendit recipitque Episcopatum à Rege 65, 66, 67, 67. 243.

E T V E R B O R U M.

243. 26. absolvitur in Synodo Romana per Johan. Papam 81. 26. restituitur 58. 54. 74. 46. ad sedem redit 68. 16. denuo accusatus ab Episcopatu pellitur 243. 23. excommunicatur 77. 27. &c. in carcerem conjicitur 70. 2. vincula ultro decidunt 71. 8. Domus in qua Carcer Wifridi est, à Deo illuminatur 69. 47. ad limina Apostolorum pervenit 65. 43. cum Sanctis reliquiis collectis Romæ 46. 38. revertitur in Patriam 83. 5. redit ad sedem suam Hagastaldensem 242. 39. 244. 34. Meldis ægrotans per visionem certior fit sanitatis suæ 83. 17. à Rege Ethelredo honorifice suscipitur 84. 6. Benefactor Ecclesiæ Glastoniæ 326. 47. Archiepiscopus Eboracensis eligitur 238. 23. tenet Legecestriam 244. 34. ejus testamentum 87. 12. obit 88. 35. 245. 35. 358. 21. sepelitur in Cœnobio Ripensi 89. 20	Wir flumen vel Wirus 235. 45. ibi Benedi-ctus Biscop. construxit Monast. 242. 1
Wilfridus Junior 247. 25. succedit Johan-ni Eborum Archiepiscopo 247. 27. obit 249. 53	Wistanus Martyr Wignundi filius 254. 11. interficitur 254. 14. & seq.
Wilfridus Wiçtiorum Episcopus 247. 27. obit 249. 54. 245. 35	Wistoche Castellum 539. 4
Wilfritha Sanctimonialis vera non fuit 265. 35	Witeo flumen 346. 17
Wilhelmus Dux Normanniæ ad Hastin-gum nave egreditur 285. 43. vide Wil-lielmus.	With Insula 38. 38
St. Willebrordus 241. 7. Genti Frisonum Archipræsul destinatur à Sergio Papa 243. 49	Wichburgæ Virginis corpus post annos 55 reperitur incorruptum 252. 11
Willelmus Rollonis filius Normannorum Dux 540. 3	Withebi St. Hildæ locus 533. 37
Willielmus Dapifer 285. 30. ejus prima charta in favorem Eccles. Glaston. 330. 45. tardatur 285. 36. Angliam impetit contra Haraldum 285. 21. transferri ju-bet sedem Episcopalem ab urbe Dorcit ad Lincolniam 232. 14. Regnum gladio obtinet 515. c. 44	Wichgarus nepos Cerdrici 225. 32
Willielmus Malmesbur. decipitur in la-pidis titulo 217. 41	Witichingis baptizatus 154. 23
Willielmus Fisicanensis Cantor. 331. 55	Witta ordinatur 248. 31
Wilmus Episcopus Monach. Glaston. 325. 38	Witrun 164. 22
Wilnothus naves subdole occupat 271. 10. cum Hacun Duci Willielmo mitti-tur obses 279. 43	Wivelingham Villa data ab Uva Ecclesiæ Elyensi 496. 16
Winburna fluvius 356. 6	Wlfamere villa 518. 13
Winchecumbe 412. c. 39	Wlfarius Rex Merciorum amicus fidelis-simus Wilfrido Episcopo 59. 11
Wine filius Osmundi tradit Abbati Elyensi 53 acras 477. 16	Wlfelmus Archiepiscopus Dorobernensis 388. 33
Wineslowe St. Albani Protomartyris lo-cus 530. 18. Winestone 490. 52	Wlfgiva comes uxor Ailwini donat Eccle-siæ Ramesiensi 406. 23. 462. 16
Wifridus succedit Ceddæ 239. 40	Wlfricus Abbas quædam Ecclesiæ posses-siones fratri suo concedit 513. c. 4. Ab-bas Elyensis constituitur 511. 38. obit 513. 48
Winfinus ad Wigornia Prioratum promo-vetur 400. 13	Wlfricus Præpositus aufert Monasterio E-lyensi Horningeseie 2 Hydas in Eve 482. 5
Winteeburn 316. 55	Wlfrun uxor Ærnketel donat Ecclesiæ Ramesiensi 409. 35
Wintonia ædificata 213. 31	Wlfssius Abbas Ramesiensis 432. c. 70. oc-ciditur in prælio 433. 26
Winwed flumen 236. 14	Wlfstanus Archiepiscopus Eboracensis se-cto Matris utero in lucem producitur 506. 1
	Wlhelm Archiepiscopus 316. 49
	Wlnothus vendit Episcopo Ædelwoldo Bluntesham 478. 36
	Wlstanus 482. 27. & seqq.
	Wlstanus Staneie Benefactor Ecclesiæ Ely-ensis 475. 34
	Woden 222. 4
	Wrington 316. 55
	Wulferus 236. 30. filius Pendæ primus omnium Regum Merciorum Christianus factus est 236. 30
	Wulferus R. M. Ermenildæ copulatur 236. 32. obit 240. 4. apud Licherfeldi-am sepelitur 236. 37. ejus filii 240. 20
	Wulfridus Episcopus 64. 5. Licciffelda expulsus in manus inimicorum Wifri-di Episcopi incidit & ab eis omnibus bonis exiit 64. 16
	Wulricus Doroberniæ Archiepiscopus 272. 1
	Wulricus Optimas fundat Monasterium super Trentam 271. 40
	Wulfius Licherfeldiensis Episcopus obit 280. 33.
	Wlstanus ordinatur Wigornia Prior. 282. 35

INDEX RERUM

Wulfani corpus translatum 506. c. 20
 Wyne Pontifex 233. 39. expulsus emit à
 Rege Merciorum Wulfero Sedem Lon-
 don. Urbis 233. 44
 Wynfigus vindicat aliquod prædium 403.
 40. vid. 404. 16
 Wirburgæ Sanctæ Corpus Hamburgenses
 ad Cestriam transferunt 257. 26
 Wythmanus Abbas Cœnobii Ramesiensis
 eligitur 434. 20. Fratres Ramesienses
 apud Æthericum accusat 433. 36. sed
 falso 435. 19. Abbatix administratio-
 nem relinquit 436. 23

Y.

Ymma Regina Ecclesiam adornat 501.
 c. 21
 Yna Rex 298. 32
 Yniswitrin Insula i. e. Glastonia 308. 1.
 Ypewinesflet locus quo Saxonum naves ap-
 pullæ sunt 525. 7
 Yfermnus ordinatur Diaconus 113. 4
 Ysiodori scripta de Hybernia 575. A. 18
 St. Yvo Episc. obit 559. 25. ejus Yvonis
 corpus apud villam de Slepæ 497. c. 13.

ERRATA.

P Ref. pag. 7. Lin. 10. *dele* confic. 94. 22. aufus. 114. 32.
 fr. pars. 120. 53. Desunt. 133. 22. *comm.* Gildas. 144.
 9. Paulin. 155. 7. DCCCXXVI. 192. 44. serpentes fu.
 193. 17. favis. 194. 14. divini. *mox*. ---entia. 195. 57. ---cante.
 293. 17. Est inapta, &c. 300. 51. partium. 306. 20. veter.
 314. 41. meo. 317. 14. dissed. 319. 35. ---onem. & 323. 24.
 324. 46 ---ecerit ---sonas. 332. 2. ---ndum. 337. 5.

---cuitis. *infra*, Faxit. 348. 9. Galæa. vet. 348. 9. ni salus Al-
 tis. Subv. *infra*, S. Al. 348. 47. ---arium *infra*, gurgustii. 350.
 31. macerizæ ---teho. 366. 33. *post* organa *addc* quæ t. in Ang.
 &c. 367. 8. ---cæa 368. 37. ---muri. 385. 7. ---minis.
 538. 49. *Hubba*, ducum. 542. 37. *cum enim* 544. 42. Dorchaf.
 771. 33. Ivo. 776. 54. Hundr. d. N. 789. 21. 796. 3. ---va-
 tur. 8 *Epitome* est.

FINIS.

